
20f
MAGYAR KIR. POSTA

Pataky László

Karácsonyest
c. Egyé repr-

Magyar Művészet
1900. 335, 336. l.

■ **7. Iványi-Grünwald Béla (1867-1940): Nihilisták (Összeesküvők, Anarchisták), 1893 (részlet)**
olaj, vászon, 182X252 cm / Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

A festmény Münchenben készült, és több vonatkozásban is külföldi hatást feltételez. A lámpavilágításos szobabelső a müncheni művészeti központ révén terjedt el Európa nagy részében, így többek között Oroszországban, Lengyelországban is. Maga a címadás sem magyarországi tapasztalást sejtet. Leginkább az orosz irodalomból és festészetből ismert nőtípus teszi bizonyossá a külföldi hatás jelenlétét, habár a kép legközelebbi analógiáját, az orosz Makovszkij egy évtizedig készült és 1895-ben befejezett *Esti beszélgetés*-ét nem ismerhették Münchenben, és előtanulmányai sem kerültek nyilvánosságra. De a müncheni Hollósy-iskolában, amelyhez Iványi-Grünwald is tartozik, sok orosz növendék fordult meg; ezzel és esetleg ma még lappangó közvetítő képekkel magyarázható a nálunk társadalmilag nem ismert nőtípus megjelenése. Közvetett hazai igények nélkül viszont a Münchenben dolgozó magyar festő sem lehetett volna fogékony éppen erre a témára, még ha közvetlen társadalmi tapasztalás híján így sem juthatott el a munkásábrázolásig. De a megközelítésben, s főként abban, ahogy a külföldi hatásokra reagál, figyelemreméltó láncszeme a folyamatnak, amelynek során a munkásosztály és történelmi szerepe képző-művészeti témává lesz.

■ **5. Pataky László (1857-1912): Vallatás, 1897**
olaj, vászon, 225X299 cm / Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

■ **6. Jantyik Mátyás (1864-1903): Elfogott szociálista zavargók, 1898**
lavírozott tus, 38X55 cm / Budapest, Magyar Munkásmozgalmi Múzeum

Mindkét alkotás – Pataky festménye kritikai megközelítésben, Jantyik újságrajza „példát statuáló" illusztrációként, ahogy annak idején a Vasárnapi Újságban kommentáltan megjelent – a csendőrterrort dokumentálja. A kilencvenes években, az agrármozgalmak erősödése idején, a csendőrökkel való összecsapás is nyomot hagy a művészetben, főként az újságrajzokban. A csendőrség kapuja mellett síró asszony és gyermeke túlnő a kortárs anya–gyermek-csoportok általános társadalomkritikáján, mert a szociális nyomorúságon túlmenően a hatalmi viszonyokat is érzékelteti. S ez tematikailag akkor is figyelemreméltó, ha más festők, többek között Fényes Adolf az anyaság, anyasors festőileg-pszichikailag érettebb, koncentráltabb megoldásáig jut el.
Jantyik rajza a másik oldalról inspirálódik és így dokumentál. Újságrajzként másodmagával jelenik meg, szembeállítva a „szociálista zavargókkal" a követendő példát: a gazdakör jómódú parasztjainak idilljét.
E megnyilvánulások azért fontosak a hazai munkásábrázolás történetében, mert az ország társadalmi adottságai miatt a paraszt, különösképpen az agrárproletár művészi képmásának formálódása, értelmezése elválaszthatatlan a munkástípus mindenkori képi megfogalmazásától.

Aradi Vera: Munkásábrázolás a magyar festőművészetben
Bp. Kossuth 1976

lékot fizető gőzmalommal; a csizmadia-kapálta kukoricza-földet a kulturnövényeket termő mintagazdasággal; a „karczost“ szűrő homoki szőlőt a franczia gyümölcskertészet mellett; a telivér ménest és a taligás „lú“-t; a peregrinust, a ponyvairót és az akadémia tagját; a nagykereskedőt és a

Pusztabiró a régebbi időkből.

kupeczet; a magyar társadalomnak a magasságát és mélységét, de a mely minden izében magyar és önmagától termett. A mi tetszetős és a mi zordon benne, az mind magából a vegyítetlen magyar elemből fejlődött ki.

Ezt az őseredeti magyar népet képviselik a debreczeni jelleges alakok. Mellőzve a tudományosan képzett társadalmi osztályt, mely sem műveltségére, sem viseletére, sem életmódjára nézve semmiben sem különbözik

egyéb nagy városaink lakosságától, s mely osztály igen nagy számból áll; e helyütt csak a népies alakok felmutatására szorítkozunk.

Legelső helyen járdal ezek előtt a debreczeni *civis polgár*, (a hogy magát neveztetni szereti,) a ház és külső birtokok ura. Zömök, derékban kifejlett alak; fiatal korában karcsú, nyalka termetű; arcza komoly, nevetésre nem mindig hajlandó; csak a jólélés *miá* gömbölyű; a mit mond, elébb meggondolja, s aztán válogatott szavakkal fejezi ki: kiejtésében is megközelíti a színpadon és szószéken használt magyar nyelvet. Nem egykönnyen ismerkedik; a mért azt szokták mondani az olyan emberre, a ki nem látja meg, a kit nem akar, hogy „debreczeni szeme van". Viselete egyszerű, kék posztó magyar ruha, régebben esős időben zöld krispin, veres gallérral, kezében hosszú pálcza, fején széles karimájú, hegyesen gömbölyű kalap. Ezüst lánczot, gombot csak ünnepnap hord magán. A százezeres civis csak olyan viseletben jár, mint a többiek. Az egyes különböző iparágakat folytató mesteremberek egyenruházatszerűleg öltözködnek. A mezei gazda s ennek cselédsége, a hentes, mészáros, csizmadia, timár, kőműves, ács, gubacsapó, szűcs, kalapos, sat. teljesen különböző szabású és színű ruházatot viselnek, úgy hogy vasárnap és ünnepnapon mindegyiket meg lehet ruházatáról ismerni, hogy micsoda mesterséget folytat.

Vannak olyan családok, a melyeket nagy kiterjedésüknél fogva már „had"-nak neveznek. S a debreczeni *civis polgár* czímét nem lehet csak úgy a maga kedvéből elfoglalni valakinek; még bele születni sem elég. Maga a civis polgár fia is csak akkor lesz azzá, ha leteszi a kemény, nehéz esküt, hogy a királyhoz, a hazához, Debreczen városához s mindenféle szabadságokhoz holtig hűséges marad. Erről oklevelet kap s taksát fizet érte.

A debreczeni civis polgár — igen is — büszke: büszke a városára, a puritán erkölcseire, a vagyoni állására, az értelmiségére és az előljáróira; de a mellett tisztességtudó, mást megbecsülő s vendégszerető, ámbár válogatós.

A polgárság kevésbbé jómódú osztályát legjobban feltaláljuk a vásáros sátorok alatt. Egy ilyen vásár a város különböző helyein valóságos néprajzi kiállítása a debreczeni typicus népalakoknak. Itt látjuk a hosszú ponyvasátor utczákban a tulipántos szűrök szabóját, a gubást, a czifrán kivarrott bundák mesterét, a szűcsöt, a hatalmas csizmák szerzőit, kik most is külön színben árúlnak, a fazekast mázos kancsóival; és a mi az emberi gyomor kielégítésére szolgál: egész sikátora a sertéshús érdemes feldolgozóinak, szalonna-

SZŐLLŐCSŐSZ

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Uj Idők 1901. VII. 36. sz.

Pataky László

A seregdiák

Írta LAMPÉRTH GÉZA

Nem hiába, hogy ördög magzatjának nevezte a labanc, ördöngős egy ember is volt az a Bottyán apó, ifjú kurucoknak vén generálisa! A vénségéhez vak is volt a félszemére, sánta is a fellábára, mégis meglátta a labancot bujtában, elcsipte futtában. Már pedig e két jeles hadi mesterséghez (a bujósdihoz, meg a futósdihoz tudniillik) a labanc is értett valamelyest. Bottyán apón ám nem fogott ki ezzel sem.

Lám, csak tegnap porolta ki ő kegyelme Heiszterék plundráját a Duna mellett s ma már a Bakony alján ütött tábort ezredével, hogy elvágja Rabutinék rókaútját.

Mikor az őserdő csendjében először búgott föl a tárogató szava, ej de megdobbant a hangjától valakinek a szívecskéje, amott a közeli városban, a pápai kettős torony alatt valahol . . . Ici-pici barnapiros kis menyecske volt ez a valaki, akinek fejét kerek tizenötesztendős korában kötötte be tiszteletes Csajág László uram. Maga László urfi is nagyon ifju legény vala akkor még, mikor ez a nevezetes dolog történt; csak éppen, hogy levetette magáról a diáktógát ő kegyelme.

Hanem hát különben derék szálember volt Csajág László, az oskolákat meg eminenter végezte. Így a diáktóga helyett készen várta mindjárt a papi palást és a pásztorbot. Egy nevezetes eklézsia nyomban el is hívta őt, hogy gondozza ott az Úrnak nyáját, őrizgetvén ama szép hives patak mellett . . .

És ha valakinek, az Úr leendő szolgájának csak kellett tudnia, mit mond az Írás: — Nem jó az embernek egyedül lenni! De meg minek is lett volna egyedül, mikor a tiszteletes Csergő Bálint rektor-professzor uram aranyos kis Rózsikája — sírva bár, de oly édes szívesen — megigérte neki, hogy ő társul szegődik hozzá és elkiséri ama szép hives patak mellé. Csak persze előbb kössék hozzá jól a szent házasság láncával, mert amilyen kicsiny, még elveszthetnék valahol útközben . . .

Ez a kötés meg is esett annak rendje és módja szerint, hanem mire indulni kellett volna, furcsa dolog történt.

Az történt, hogy odafönt, Munkács vára táján, valahol az ungi berkekben, összesereglének a német zsoldosoktól vérig nyúzott, zaklatott magyarok, puszták szegény legényei (akiket a nyomorúság vert ki oda) és Thököly Imre bújdosó katonái. Ott aztán vakmerészen belefujták minden addig elfojtott keservüket és panaszukat a tárogatóba, ebbe a csudás hangszerbe, melynek szívetfogó hangja az egész országot telesírta a bújdosók panaszával . . . Megértették mindenfelé, hiszen az ő panaszuk, az ő keservük is volt az! De nem csak síránkozás volt abban a tárogató-szóban. Kiharsant belőle egy elszánt, kemény jelszó is: — Ne bántsd a magyart!

Azután kibontották a zászlót, amelyet a dicsőséges emlékezetü Zrinyi Ilona fia, Rákóczi Ferenc küldött vala Polyákországból, hogy maga is utána jöjjön és kivonja ősei kardját — a hazáért, szabadságért.

Ez történt. És az első szerelmes szép éjszaka után Csajág László is csak arra ébredett, hogy szólítja ám annak a tárogatónak a szava, hívja ám annak a lobogónak a lengése. És letevén pásztorbotját, előkerese egy régi jó fringiát s azzal vette útját amarra, az ungi berkek felé...

Igy hát az eklézsia pásztor nélkül marada árván. De mi volt annak az árvasága Rózsa ifjúasszony árvasága mellett.

Két esztendeig tartott ez az epedő árvaság, de a kis menyecske kalendáriuma persze, hogy egy egész végtelenséget mutatott. Ekkor jött az első üzenet, szükszavu staféta hozta. Csak annyit mondott, hogy errefelé tart a kuruc sereg, Vak Bottyán serege s alkalmasint itt vesz szállást a város alatt.

Ez bizony édeskevés volt, de azért éppen elég Rózsa asszony szívének, mert hogy aki üzente, az nem vala más, mint az ő szerelmetes, édes kis férjura: Csajág László, Bottyán apó vice-hadnagya. Majd elmondja a többit ő maga.

Úgy történt azonban, hogy Bottyán apó a Bakonyban vett egyelőre szállást. Jó erős vára az a kurucnak.

Hanem a tárogató szava azért behallatszott a városba és ugyancsak megdobbantotta ott ama már jól ösmert valakinek a szivecskéjét.

És a dobogó szívecske tulajdonosa másnap már ott állt az egyik kuruc őrszem előtt reszketve, remegve, mint a nyárfalevél. Kis kosárka volt az egyik kezében, abban jó frissen sült tepertüs pogácsa, meg miegymás; a másik kezében egy szép rózsabokréta volt. És a szívében, a dobogó kis szívében . . . hej, azt bajos volna elmondani!

Hanem a marcona istrázsa keményen ráripakodott, mielőtt még szóhoz juthatott volna, hogy megmondja: mit akar, kit keres.

— Megállj, szoknya!

Igen, eképpen mordult rá a fűrészbajuszu, villaszemü harcos és így nem csoda, ha összereszketett szegényke, mint a nyárfalevél. Mikor aztán szóhoz juthatott és a Csajág László nevét említette, egyszerre megszelidült a vad kuruc.

Azt ugyan el nem hitte, hogy az a kis csitri lányasszony a vicehadnagy úr felesége volna, (őt nem lehet bolonddá tenni!) de még ha az volna sem engedhetné be a táborba. Mivelhogy úgy szól a parancs, hogy semmiféle fehércseléd a táborban meg nem tűrhető, sem oda be nem bocsátandó, mert a szoknya olyan portéka, amely veszedelmet hoz a vitézlő rendekre, még ha a hites feleségük viseli is. Így vagyon az ordrében, a' pedig szentírás!

Most már megértette Rózsa asszony a különös köszöntést, amivel az imént fogadta az istrázsa.

— No, ha csak a szoknya a baj — gondolta magában — azon majd segítünk.

Hazament szépen, fölvette az ura diákruháját s így másnap gyöngyen bejutott a táborba. A kezében nem volt kosár, se bokréta, hanem a szívében minden benne volt, ami tegnap. Sőt még talán több is.

Seregdiáknak ajánlkozott s így egyenesen a generális elé vezették.

— No — mondá Bottyán apó szokott szólásmódjával — éppen jó szél hozott öcsém. Szükségem van egy pennavitézre (így hívta a diákjait), nehéz már a kezem, a Laci fiam meg jobb, ha a kardot forgatja, mert ahhoz még jobban ért, mint a lúdtollhoz. (Ej, hogy arcába szökkent a vér erre a Laci fiam szóra a diáknak! Megsúgta szívének valami, hogy ez az ő Lászlója. Óh, mily derék vitéz lehet, ha ez a zord generális fiának nevezi . . .) Ehol egy jelentés, — folytatta tovább Bottyán apó teleírt papirszeletet nyujtva át a diáknak, — kapard le szépen, majd meglátjuk: beválsz-e? Amott vagyon a sátrad, kalamust, papirost találsz ott. Szépen írdd, — kiáltott még a távozó után — jól vigyázz, mert a fejedelemnek szól, Rákóczi Ferencnek, érted? . . .

Alig távozott a diák, megjelent Csajág hadnagy és jelentette a generálisnak, hogy szerencsésen visszatért portyázó útjáról.

Összeakadt néhány vasassal, el is látta a bajukat. Most pedig engedelmet kér, hogy levelet írhasson a feleségének.

— Soh'se vesződj te most fiam a pennával, úgy is kifáradtál, — mondá a generális jóindulattal — most jöve egy diáklegény, mondd el annak, majd lekaparintja. Ahol van a sátorában. Úgy is szemmel köll tartani őkelmét, mert ámbátor elég jóképe vagyon, de a szeme olyan hamis, hogy az ember nem tudhassa, miben sántikál voltaképpen.

Jóideig ott maradt Csajág hadnagy a diák sátorában. Bottyán apó meg is sokalta egy kicsit.

A VADORZÓ Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

jó tudni, már László miatt is, mert mennyivel könnyebben fog megvigasztalódni, nemde? ha azt érzi, hogy a drága halottal szemben semmit sem vétett.

. . . Eddig jutottam reggel a levelemmel, aztán a kis babához hivtak. De most már örülök, hogy elkéstem a délelőtti postától, mert legalább tudathatom kedves Nandy nénivel, hogy a kislány keresztelője holnap lesz, természetesen minden ünnepség nélkül. Mégis leszünk vagy huszan déjeuner-nél. A legközelebbi rokonok mind itt maradtak a szertartásra, annál jobban fájlaljuk tehát, hogy kedves Nandy néni nem lehet velünk.

De most veszem észre, ezer fájó gondolatom között, csaknem elfelejtettem a kedves keresztmamával tudatni hogy leánykáját Annának fogják hívni. László határozottan kijelentette, hogy úgy kivánja. Szerinte, ha Klára élne, ő is csak azt akarná.

És ha László így mondja, belé kell nyugodnunk, annál inkább, mert Klára holmija között hiába kutattunk: egyetlen sor irást sem találtunk fiókjaiban. Ugylátszik, elégette volt egész levelezését, följegyzéseket pedig talán sohasem is csinált, — de végre is, mivel tudjuk azt, hogy László minden gondolatát ösmerte, elhihetjük, hogy csak vágyai szerint cselekszünk, ha a kis babát Annának kereszteltetjük. Ugy-e kedves néni? . . .

Vége

1905. XI. 38.7

Nyugvó tenger

Nem hatják meg a szivemet úgy
A vad viharok,
Mint te, csöndes, nyugvó tenger,
Mint te meghatod.

Óh, e mély tekintet fénye
Mindent átfüröszt;
Ég és tenger szeliden ring
Egymás karja közt.

Ott fenn áldón, tündöklően,
Tisztán ég a nap,
Lenn a földön alszik minden
Rontó indulat.

Mintha két bősz testvér egymás
Karjaiba hull, —
Állnak némán és zokognak
Mozdulatlanul . . .

ENDRŐDI SÁNDOR

Vándor

Írta AMBRUS ZOLTÁN

Vándor álnéven verseket írt egy huszéves ifju. A versek feltűntek, s egyre szélesebb körben.

Megnyerő egyéniség szólott belőlük. Tiszta és büszke lélek, amelytől idegen minden hitványság, sőt minden kicsinyesség is. Férfias, szilaj, küzdelmekre termett, féktelen természet, amely hatalmasan tud szeretni és gyülölni. Nyugtalan, tüzes elme, amely perzselő lánggal ég a világot fölszabadító nagy eszmékért. Nemes szív, amelyben helyet talál minden jó emberi érzés, az érzelmek egész skálája, a rettenetes szenvedélytől a határtalan gyöngédségig. Szeplőtlen képzelet, amelyet csak Természet, Szerelem, Szabadság foglalkoztatnak. Váteszi erő, amely megérti az embernek a körülötte lévő dolgokkal s a nagy mindenséggel való egybefüggését és meglátja az Istent ott, ahol más nem lát semmit. Igazi férfi, akinél a szerelem nem álmodozó, lagymatag, szánnivalóan nyögdicsélő epedés, de nem is csupán az érzékek láza, hanem a lélek legtitokzatosabb mélységeiből fakadó, végzetes, a maga tüzéből főnixként fel-feltámadó szenvedély. És igazi ember, aki ha félelmetesen szilaj, vad, harsány, vagy zord, komor, fenséges hangokat ad a küzdő és szenvedő emberiség érzéseinek, nemcsak messziről kiséri a harcosokat, mint a tárogatós a fegyvereket, nem úgy szól mint a katonabanda, amely csak olyankor csinnadrattáz, amikor a hadsereg békén parádéz, hanem mint a harci kürtös, aki legelül rohan a csata vonalába, s aki, ha elharsogta a „Rajta!“ zenéjét, szuronyt szegezve indul a halálba.

Vándor nagy, nemes lélek, talpig férfi, a legtisztább jellemü és legderekabb ember, s azonkívül igazi költő volt. Vándorban csak egy gyöngeség lakott.

Dicsőségre vágyódott. Nem azokért az apró örömökért, amelyeket csupán az egész világ elismerése adhat meg; kicsinyes hiúság nem bántotta. De, tudatában annak, hogy megragadó, művészi, örökéletre méltó formában fejezte ki az örök érzéseket, azt óhajtotta, hogy versei örökkön éljenek az emberiség emlékezetében.

A halhatatlanságra szomjazott.

Ezt az érzését nem fejezte ki dalban. De ha véletlenül megcselekszi, senki se mondta volna róla, hogy: híjjával van a köteles szerénységnek.

Huszonhét esztendős korában már megszerezte a képzelhetőbb, legteljesebb elismerést. Az asszonyok, a leányok és a fiatalemberek lelkesedtek érte. A férfiak is nagyra becsülték. Az ifju költők mesterüknek vallották; az öreg írók elismerték, hogy túlszárnyalta őket. Az ujságok és a folyóiratok csak magasztalásokat írtak róla. Négy verskötetét az irodalmi jósok sietve iktatták be a nemzeti irodalom kincstárának ama lajstromába, amelyen oly sok vakarás és törlés látható.

Harmincéves korában Vándor verses színdarabot írt a nemzet legnagyobb hőséről. Ez a színdarab valóságos forradalmat keltett az irodalom és művészet világában. Uj irányt adott, új ösvényt jelölt ki, új hangot tett divatossá: megváltoztatta, átalakította a közízlést. A bírálók kifejtették, hogy ez a darab új, dicsőségesebb korszakot kezd a drámairodalomban, s a közönség hónapokig verekedett érte, hogy a sokat emlegetett mesterművet láthassa. Egy ékesszavu iró megállapította, hogy ez a színdarab, amely elénk tárja a nemzet egész múltját s kifejezi a nemzet minden vágyakozását, nem közönséges színdarab, sőt már nem is csak költemény, hanem: nemzeti imádság.

Es ha ekkor valaki megszavaztatja az egész országot, arra a kérdésre, hogy a nemzet élő költői közül ki az, aki már bizonyosan, egészen bizonyosan halhatatlan, vagy — ha valaki kételkedik abban, hogy az élők között találkozik ilyen, — ki az, akinek legtöbb reménysége lehet a halhatatlanságra: egy-egy javíthatatlan képzelgőn kivül mindenki Vándor nevét említette volna.

A halhatatlanság talán még sohase volt olyannyira valószínü, olyannyira megokolt, mint Vándor esetében. Se olyan kevéssé vitás.

És csakugyan: Vándor halhatatlan volt egész életében. A sokaság nem ismerte ugyan (a sokaság nem ismer isteneket, csak a tulajdon gyomrát), de a jóravaló kisebbség értéke szerint megbecsülte a költőt, úgy ritka érdemeihez, mint egyénisége hótisztaságához képest. Babért, borostyánt, magasztalást, ezüstkoszorút Vándor annyit kapott, mint egy kortársa se. Az összes írók és az összes művészek atyamesterüket látták benne; ha végighaladt az utcán, ismeretlen emberek is tiszteletudóan köszöntötték. Az apa kis fiának megmutatta a mindig egyedül sétáló ősz embert és azt mondta neki: „Nézd, ott megy a halhatatlan!“

Sőt mi több, Vándor egyszer közel volt hozzá, hogy igazán, végképpen halhatatlanná váljék. Amikor nemzete élethalál-harcát vívta, a harmincegy esztendős Vándor minduntalan ott volt az első csatasorban. Egy ütközetben golyó találta s a leroskadt embert barbár katonák összekaszabolták. Félholtan szállították el a csatatérről, de fölgyógyult. Ha akkor ott hal meg a harcmezőn, a hősi halállal mindenkorra megszerezte volna a halhatatlanságot. Ha akkor égbe száll a lelke, alakja nyílegyenesen vonult volna át a legendába; egyszerre bálványnyá változott volna át. De fölépült. Fölépült és ezután még harmincnyolc évig élt. És ami még nagyobb volt: tovább is írt, harmincnyolc év alatt sok, talán nagyon sok verset. Amikor megöregedett, a végtelenségről bölcselkedett, szép, olykor gyönyörü versekben. De megbocsátották neki ezeket az öregkori költeményeket, — akár gyönyörűek voltak, akárcsak szépek, — amint megbocsátották annak idején, hogy nem halt meg fiatalon, hanem aggkort ért, noha hősi halált lelhetett volna. A köztiszteletet öregségében sem veszítette el a halhatatlanságot, amíg élt, nem vonták meg tőle.

Jól tették, mert az élet úgy sem adott neki mást, csak halhatatlanságot. Büszke ember volt, soha semmit

A HÉTRŐL.

Köllészet. Azt a hires statisztikát, a mely kimutatta, hogy Magyarországon negyvenezer költő él, módosítani kell. A módosítás nem érdemleges, csak stiláris. A valósághoz mérten igy kell megfogalmazni: «Magyarországon negyvenezer ember maradt meg a pályaválasztás korán túl is költőnek. Mert a valóság az, hogy ebben az áldott országban tulajdonképen mindenki költőnek született és hogy mégis csak 40,000 ember pengeti a lantot, ennek az a magyarázata, hogy a túlnyomó nagy rész még idejekorán abbahagyta. De hogy valamikor, főként a diákévekben, mindenki költött, annak jellemző bizonysága, hogy a hány jelentékeny, kiváló emberünk volt vagy van, működjék az a közéletnek bármely területén, buzgó nyomozók okvetetlenül kisütnek a multjából legalább is egy dalocskát. Emlékezhetünk rá, báró Bánffy Dezsőnek egy egész kis kötetre való költeményét kaparta ki valami buzgó úriember abban az időben, mikor Bánffy miniszterelnök volt. Széll Kálmánnak is volt *költői multja* és ime a minapában megtudtuk, hogy Wekerle Sándor miniszterelnök is irt valamikor verseket, sőt költői sikerei is voltak, mert egy dala belekerült az önképzőköri érdemkönyvbe. Ennyi dokumentum alapján körülbelül meg lehet állapitani, hogy Magyarországon a költők csinálják a legnagyobb karriereket, mert ime alkotmányos miniszterelnök nálunk csak olyan férfiú lehet, kinek legalább egy költeménye bejutott valamelyik önképzőkör érdemkönyvébe. De már most nyilt kérdés marad, hogy a legnagyobb politikai karrier megcsinálásához mi szükséges inkább: az-é, hogy az ember ifjú korában verseket irjon, vagy az-e hogy ezt még idejében abbahagyja?

*

31,955. Egy bécsi arisztokrata asszony czikket irt egy bécsi ujságba, a melyben kimutatja, hogy egy előkelő, nagyvilági nőnek egy esztendőben, ékszereket természetesen nem számítva, 31,955 korona kell ruhára, ha minden alkalommal *tisztességesen* kiván megjelenni. Egy tekintet a számjegyekre elárulja, hogy ez a költségvetés *reális*, sőt takarékos is, mert a ki csinálta, még öt koronát se volt hajlandó áldozni arra, hogy az eredményt — kerekszámmá tegye. Ilyen takarékosság mellett természetesen senkinek se juthat eszébe se, hogy tékozlás vádjával merje illetni az előkelő hölgyet, de ahhoz bizonyára jogunk van, hogy a részvét nemes érzése megszólaljon bennünk. Mert lehetetlen elnyomni a sajnálkozást, ha arra gondolunk: mennyire kell tudnia takarékoskodnia annak, a kinek a tisztességes ruházkodása nem tud kevesebből kikerülni, mint 31,955 koronából? Egy ilyen dáma bizonyára soha se engedheti meg magának a legcsekélyebb fényüzést sem, mert a mennyibe az belekerülne, annyi pénze J. D. Rockefellernek sincs. Különben pedig eszünkbe jut a fiatalabb Dumas-nak egy éles mondása, a ki mikor egy divatos dáma elbeszélte neki, hogy milyen rengeteg pénzbe kerülnek a toalettjei, megcsóválta a fejét és halkan csak ennyit mondott:

— Hogyan, Madame, hát Isten oly keveset adott volna önnek, hogy annyi tömérdeket kell a szabótól vásárolnia?

Az ötvenes bizottság meg a százas bizottság. Vagy tavaly őszszel vagy az idei tavaszon történt, hogy az a mozgalom, a mely a totalizatőrnek a lóversenytérről való kiküszöbölését követeli, testületi formába szervezkedett. A szervezet czentruma elnevezte magát *ötvenes bizottságnak* és ez az elnevezés lett agitációs működésének czégére, hivatalos neve. Plakátokat bocsátott ki, apróbb méretű meetingeket rendezett, sőt egy izben megpróbált egy kis parázs demonstrácziót az ellenséges tábor közepén, künt a lóversenytéren a totalizatőrös bódé körül is. Az ötvenes bizottság ma már nem panaszkodhatik azon, hogy a törekvése meddő és eredménytelen maradt volna. A mozgalma igenis járt eredménynyel. A totalizatőr ugyan vigan működik ma is, sőt megvan a lóversenytéren a hatvanfilléres hely is, a melynek megszüntetését az akczió első föladatának tűzte ki; de az ötvenes bizottság megtermette a százas bizottságot. A szervezett mozgalom a szervezett ellenmozgalmat. Mert a százas bizottság az ötvenes bizottságnak nem a bővített kiadása, hanem az ellentábora. Azoknak a szervezett csapata, a kik a totalizatőr és a harminczkrajczáros hely megtartásáért szállnak sikra, természetesen szintén a humanizmus szent lobogója alatt. Azt mondják, hogy *szórakozni* joga van a szegényebb embernek is és nem emberséges dolog ebben a keserves világban még ezt az egy szórakozását is megdrágítani. Ha a totalizatőr úgyis elszedi a pénzét, legalább cselekedje ezt olcsón. Hogy melyik tábor fog győzedelmeskedni, azt ma még nagyon bajos lenne eldönteni. Mert a dolog most úgy áll, hogy este hat óra után, mikor a versenynapnak már vége van és a sport lelkes hivei kiürült zsebbel bandukolnak hazafelé, határozottan az ötvenes bizottság álláspontjának kedvez a hangulat. De a következő napon, versenyek előtt, mikor a *biztos tipp* még nem lett jó utolsó, és üde zöld a reménység levele, megint a százas bizottság elveinek lobogója leng diadalmasan az utolsó futamig. És a totalizetőrnek ez épen elég.

*

Pierre Cominay vétke. Tavaly történt, hogy a bécsi büntetőbiróság elé egy kis asztalos inas került sikkasztással és lopással vádolva. Elsikkasztotta a pénzt, a mit a gazdájától enyvre kapott, hogy könyvet vegyen magának érte és deszkahulladékokat adott el, mert petróleumra volt szüsége, a minek a világánál a sikkasztott pénzen vett könyveket olvashassa. A gyereket javitóintézetbe adták, de mindjárt jelentkezett egy jólelkű úr is, a ki gondoskodott róla, hogy a mint a büntetését kitölti, diáknak mehessen. Most Francziaországban történt egy dolog, a mely lelkében ezzel a bécsi esettel rokon. Seguenot fakereskedő följelentette a pénztárosát, Pierre Cominayt, hogy kétezer frankot elsikkasztott. A bűnös nem tagadta a vétkét, de előterjesztette a mentségét is. Ez a mentség pedig egy nagy, négykötetes históriai munka: *Franczia ország története*, melyet ő irt meg a maga pihenésétől ellopott éjszakai órákban, forrásművek segitségével, a melyeket a főnökétől elsikkasztott pénzen vásárolt. Mert ideje nem volt, hogy közkönyvtárakban buvárkodhassék, és a fizetéséből nem telt, hogy könyveket vásárolhasson. A franczia biróság ezt a mentséget mérlegelendőnek fogadta el és Pierre Cominay kéziratát elküldte a franczia Akadémiának: ítélje meg, hogy ez a «mentség» mennyit ér? És a franczia Akadémia kimondotta, hogy a Pierre Cominay munkája értékes munka. Nyere-

PÁRBAJ A CSÁRDÁBAN. — Pataky László rajza.

AZ EIGHTY-KLUB A TÁTRALOMNICZI PALOTA-SZÁLLÓ CSARNOKÁBAN.

A képen jobbról balra láthatók: Szlatényi, a menetjegyiroda igazgatója, Marshall, a szálloda igazgatója, Paikert Alajos, Galla, a Waggon Lits tisztviselője, Cseh Imre, Németh József, Deininger Imre, Eder, Toulmin, Bowring, Baker, Allen, Micklen, Miss Micklen, Mrss. Bramall, Foster Borill, Mrss. Bowring, Madarász, Howard, Mrss. Newbolt, Hyslop, Hawkin, Mrss. Bramall, Mrss. Baker, Bramall, Berridge, Harris, Fl. Vane, Newbolt, Ary, Lossonczy.

sége a franczia irodalomnak és a franczia tudománynak. De mert a törvény — törvény és sikkasztani senkinek sem szabad, Pierre Cominayt elitélték három esztendőre, a legkisebb büntetésre, a mit a franczia törvény a vétkére kiszab. Megengedték azonban az elitéltnek, hogy magának a könyvtárakból könyveket hozathasson és börtönében tetszése szerint dolgozhassék. Az itélet és a megokolás kihirdetése után Pierre Cominay igy szólt:

— Végre három esztendőre szabad v[illegible]yok!

EGY HÉTIG AZ EIGHTY-KLUBBAL.

Herman Ottónál melegebb szivü embert alig ismerek. Mégis azt mondta a minap, hogy túlságos sok czeremoniát csináltunk angol vendégeinkkel. A merre jártak, mindenütt ünnepies fogadtatással vártuk, ünnepiesen etettük őket, az bizonyos. Ne csodáljuk aztán, ha a fanyarabb legények egyenesen kicsúfolták a magyar vendéglátást.

A fanyar és maliciózus pletykasággal nem törődöm. Kedves tudósunkhoz azonban van egy pár szavam. A magyar vendéglátás leleményes figyelme, vendéget tisztelő czeremóniája már iskolát csinált Európában. Kicsiben tapasztaltam ezt már régebben Franciaországban, sőt még Németországban is. Nagyban pedig a múlt év októberében láttam Londonban, a mikor a párisi községtanács tagjai a londoni grófsági tanácshoz jöttek vendégségbe. Bizony sok disz-lakomát, sok látnivalót, sok mulatságot kaptak a franczia urak. Sok fogadó beszédet kellett viszonozniuk. Nem fizették még a bérkocsikat, sőt a szinházi páholyokat sem. Láttam az angoloknak a mienkhez hasonló impulziv barátságát egy szinházban, a hol a páholyban megjelent franczia vendégeket tüntető és lelkes zajjal üdvözölte a közönség; egyik franczia pedig hamarosan barátkozó szónoklatot kiabált le, mig a szinházi zenekar rá nem kezdett a marseillaisere. Egy tekintetben nálunk is tovább mentek az angolok. A házi otthonukba szállásolták el a franczia vendégeiket. Hát a melegszivű, megtisztelő czeremóniákkal járó, odaadó vendéglátás immár nem magyar speczialitás. De kétségtelenül olyan dolog, a melyet tőlünk tanúltak a kulturnépek.

Azután kérem, hogyne lettünk volna minden tőlünk tellő tisztelettel és barátsággal az Eighty-klub társasága iránt, mikor napról-napra jobban megszerettük őket. Nem volt ez a kiváncsi, kérdezősködő, fölényeskedő külföldi vendégek tipikus csoportja. Asszonya, férfia olyan jól ellátta magát még otthon mindenféle Magyarországot illető és pedig helyes tudnivalóval, hogy a művelt úriemberek társas együttlétét nem zavarta meg semmiféle udvariaskodó kérdezgetés. Vendégeink egyszerűen jó barátjaikként tekintették a köröttük forgó magyarokat s ezzel nemcsak kedvessé tették a társaságukat, de föl is emelték olyan szinvonalra, a milyen csak az előkelő szalonok összeszokott világában otthonos, ellenben nagyon ritka a nemzetközi összejöveteleknél, ha még olyan disztingvált is a társaságuk.

Nagyon jó gondolat volt barátainktól, hogy többen az asszonyaikat is magukkal hozták. A szép *Rentonnét*, a majesztetikus *Bramallnét*, a kedves és eleven *Newbolznét* és *Bakernét*, a nyájas öreg néni *Bowringnét*, a komoly *Micklen* kisasszonyt, a ki pár évvel idősebb bátyját, a társaság egyik szeniorát, *Micklent* kisérte el, a szellemes és jókedvű *Walkernét* Ezek a derék angol hölgyek és gondos háziasszonyok itt nálunk fáradhatatlan szalondámáknak és még fáradhatatlanabb turistáknak bizonyultak. *Walkernét* Lomniczon erős katarussal találtam. Szégyennek mondtam a mi klimánkra, hogy egy angol nő is megnáthásodik benne, pedig ők ugyancsak hozzá vannak szokva a légjáráshoz. Egész Londonban nincs kettős ablak, ennélfogva minden kis levegőmozgásnál ugyancsak légvonatosak a lakások. Megnyugtatott, hogy még hazulról hozta a kellemetlen állapotát, a mely két napig ugyancsak megkönnyeztette.

A szeptember ez idén elég roszúl viselte magát. Vasárnap, mikor a Margitszigeten kocsiztunk, novemberi hőmérséke volt a levegőnek. Kedden délben, a Tátra aljában, az éjszaki kirándulás egyik pihenőjén havazás és deczemberi fagy fogadta vendégeinket. Persze akkor délután és este, a Palota szálló pompás helyiségeiben nem sokat törődött az ember a fagyos időjárással. De másnap elfogott egy kis aggodalom egynehányunkat, mikor szakadó hóban kellett a társaságnak három órai kocsi útra, a Csorbai tóhoz indulni. Két férfi volt, a kik vonaton mentek Csorbára; az angolok minden habozás nélkül, jó kedvvel mentek neki a bizonytalan útnak. Hamarosan azoknak az angol asszonyoknak a jellemvonásai tüntek elém, a kik követik férjüket mindenféle vadonokba, primitiv életet nyújtó telepekre s ezzel cselekvő tényezői az angol nép nagyságának. De hamarosan csak azt tudtam mondani, hogy:

— Hölgyeim és uraim, ha még valamelyikünk nem dicsekedhetnék közös nemzeti betegségünkkel, a rheumával, most megkaphatja.

Nekem van — válaszol az egyikük — de a Kárpátok mintha tegnap óta kiszivták volna.

Hát az ilyen lelkü társasággal szemben fölösleges nagyképüsködés lenne minden tartóztatás vagy lebeszélés. Valósággal, mikor harmadnap fölkerestem a társaságot a Hungáriában, a legfrissebb állapotban találtam valamennyit. Pedig a három órai kocsi út után csak pár órát pihentek, azután reggeli nyolczig megint vonaton ültek, mig Pozsony vendégszerető városába értek. Nem a fáradalmakról, hanem a pozsonyi jó órákról beszéltek. Csak az ügyvezetőjük, *Hawkin* barátunk mutatkozott fáradtnak. De a mellett a nagy elevenség mellett, a melylyel vendég, czimbora, rendező és számtartó volt ez a simára borotvált, kedves arczu legény, nem csoda, ha rájött egy gyenge óra, pláne a Palugyay-pincze ármányos borai után. Az Eighty Club jól választotta meg az ügyvezetőjét. *Hawkin* úr nemzetközi népszerüséget élvez. *Priestley* képviselő, a mikor Herkulesfürdőn felköszöntötte, leleplezte, hogy Franciaországban mint *comte Aként*, Németországban mint *baron Haukint* ismerik. Mi meg itt kineveztük *Hokányi* gróffá. Még a rosz viczczek sem vették el jókedvét.

Otthon érezték bizony magukat az angol politikusok, akár a Tátrában, akár a fővárosi termekben voltak, akár az Aldunát járták. A maguk módján is ünnepelték, a kit különösen megszerettek. Először az *Apponyi* tiszteletére hallottam kedves üdvözlő dalukat elénekelni a függetlenségi párt lakomáján, majd az aldunai hajón a tengerhajós részvénytársaság igazgatóját és kapitányát tisztelték meg vele, Herkulesfürdőn *Darányit*. (A napilapok tudósításai meglehetős szükszavuan emlékeztek meg az aldunai kirándulásról és lakomáról, a melyet Domonyi barátom igazán finom figyelemmel és tudással rendezett.) A dal szövege különben a következő:

For he is a very jolly good fellow
And so say all of us.

Mert ő igazi kedves jó barát és ezt mondjuk mindnyájan. Az első sort háromszor, a másodikat kétszer ismétlik és egy takaros gyors menetü angol nóta kerül ki belőle. A vége egy lelkes: hip, hip, hip, hurrah, a mit ilyenkor hallunk igazi mivoltában.

Herkulesfürdőn volt a legmelegebb jelenet, a mikor az angolok hivatalosan elbucsúztak vendéglátó magyar barátaiktól. *Micklen* úr volt a szónokuk, s a búcsu meleg szavai előtt azt hangsúlyozta, hogy: itt jártak, láttak és tanultak. Irhatnak felőlük az ellenséges ujságok a magyarokról, a mit akarnak. Az angolokat többé félre nem vezetik. Az elválás előtt összefogózkodva velünk, elénekelték a testvériség himnuszát. Hát bizony ők sem fukarkodtak a köszönet és szeretet tüntető jeleivel.

Azután három felé szakadt az utazó társaság. Egyik része haza ment, a másik része Mezőhegyest nézte komoly érdeklődéssel, a harmadik része Szeged várostól kapott egy kis rögtönzött magyar vendéglátást.

A nagyeszü két politikus, *Norman* és *Micklen*, a humoros *Priesley* és *Newbolt*, a mindig bohókás *Howard* (a leendő Carlyle lord) épen olyan jó emléket hagyott nálunk, mint a társaság többi tagja. Képviselve volt közöttük az előkelő angol társaság minden rétege, a gazdától az egyetemi professzorig (a cambridgei Browning képviselte a tudományt), az ügyvédtől a magas arisztokráczíáig, a kereskedő hajóstól a a törzstisztig. Ha tehát ők is jó emlékeket vittek magukkal, ezek az emlékek hamarosan megkorrigálják a rólunk való fogalmakat az angol közéletben.

N. J.

ÜNNEPEK ÉS ÉVFORDULÓK.

Csiky Gergely és Greguss Ágoston emléke.

Budapest, október 12.

Válságba zökkent politikai viszonyaink okozták, hogy az utóbbi két évben több volt a historiai és irodalmi ünnep Magyarországon, mint más körülmények között tiz év alatt. A válság kezdete óta a kurucz-mozgalmak kétszázados évfordulóinak sokféle alkalmai, a Bocskay-féle hadjáratok és a negyvennyolczadiki események főbb dátumai mind ilyen hazafias ünnepek tárgyául kinálkoztak s a főváros és vidék hazafias körei nem is mulasztottak el egy alkalmat sem ez ünnepek apropójából az agitáczió erejének fokozására. De ott voltak ezek mellett az irodalmi vonatkozású ünnepek is, melyeknek kultuszát szintén ezek az idők erősitették meg.

Rabtemetés. Pataky László utolsó festménye, amelynek megszerzésére akciót indított a magyar társadalom

— Fázom — folytatta ő. — Nem maradhatok itt s a pongyoláját összehúzta a nyakán.

— Meg ne fázzon, — hüvös van, — szóltam rá hirtelen s éreztem, hogy nagy ostobaságot mondtam.

— Be kell mennem, — szólt ő ujra, de még néhány pillanatig ott állt az ablaknál. Lassan nyúlt az ablakkapocs után. Én hallottam, hogy megzörrent a kapocs, néztem, hogy becsukódik az ablak félszárnya. Nyugtalanul mozdultam meg.

— Várjon, ne menjen még el! — szóltam, de éreztem, hogy a szavaim torkomon fulladoznak.

Ő nem válaszolt, de várt egy kicsit. Lassan nyúlt ki a keze a másik ablakkapocs után.

Az arcom tűzben égett.

— A kapukulcsot! Most kell kérnem a kapukulcsot! Most! Most! — paskoltak a szavak, de mintha ráültek volna a torkomra s meg akartak volna fojtani.

— Édes . . . édes — nyöszörögtem.

Ő egy pillanatig még állt, várt, én hallgattam. Egyszerre becsapódott előttem az ablak. Örökre. Hajnalban elutazott. Sohase találkoztam vele többet. Eddig van. Ostobaság és mégis édes álom!

Az asszony elmélázva mosolygott.

— Ha még egyszer huszéves lenne — rebegte, de a férfi kipirulva hirtelen közbevágott:

— Le kellett volna, hogy dobja nekem a kapukulcsot akkor! Igen! Beszélnem kellett volna. Úgy kellett volna beszélnem, hogy ledobja. Vagy föl kellett volna másznom a falon, vagy repülnöm kellett volna vagy . . . Akárhogy is, csakhogy most melegedhetnék tőle. A húszéves édes ragyogó emlékektől. De én méla ifju. A kezemben volt a kapukulcs és . . .

— Ha még egyszer huszéves lenne, ujra visszaadná — szólt mosolyogva az asszony. — Nekem ez jobban tetszik . . .

Mire a férfi sötéten válaszolt:

— S ha még egyszer negyvenéves lennék, ujra bosszankodnék ezért.

Rám ismertél . . .

Rám ismertél a fellegekben:
A nádas éren én lebegtem.

Az én hangom zúgott a szélben
S a csíz szaván is én beszéltem.

A só voltam bús kenyeredben
S kályhádból füstöt eregettem.

Lábad alatt a kavics voltam
S virág képében rád hajoltam.

Ha folyó hűs vizét kerested,
Én fogtam átal karcsú tested.

Én zsongtam darázsként a fűben,
Én zokogtam a hegedűben.

Voltam szemed kékjében ékes
— S engem akarsz elhagyni, édes?

. . . Nem, nem, — akkor a nap elsáppad.
Ingoványba süppedne lábad.

A föld tengerré válna újra
S a csillagok tüze kihúnyna.

A domb felett a szél megállna,
S elhervadna a rét virága.

A méznek íze nem lehetne,
Hegedű húrja megrepedne.

S akit megcsókolnál, a dőre
Örökre elkárhozna tőle.

Forbáth Sándor

Uj Idők 1926.

Pataky László

Európa diktátorai. Pilsudszkij (Lengyelország)

Mit láttam Moszkvában?

Henri *Béraud*, a kiváló francia regényíró, akit két ízben is kitüntettek a Goncourt-díjjal, hosszabb időt töltött Szovjetországban. Tapasztalatairól oly tudósításokban számolt be, amelyek izgalomba hozták az egész művelt világot. Ezek a tudósítások a *Le Journalban* jelentek meg, majd összegyűjtve, könyvalakban: *Mit láttam Moszkvában?* cím alatt. Béraud mestere a tollnak és nem pártember, bár világnézetét tekintve közel áll a szociáldemokratákhoz. A kép, amely Szovjetországról könyvéből tükröződik, lesújtó. Béraud könyve e napokban Orbók Attila művészi fordításában magyar nyelven is megjelent. Mutatóba közöljük belőle ezt a fejezetet:

Pétervár, a haldokló város.

— Dinamittal kellene egész Pétervárt felrobbantani.
— És ön, Voroncsov elvtárs nem sajnálná Pétervárt? — kérdeztem elbámulva ennek a proletárnak a vakmerőségén.
— Mit sajnáljak rajta?
(Trockij könyve: Lenin. 188. lap.)

Már neve sincsen. *Petrograd* vagy *Leningrad?* ... Az oroszok csak annyit mondanak: *„Peter"*. Szentpétervár, melynek multja olyan hatalmas volt, a reménytelen és elrémitő jelen súlya alatt valóban haldoklik.

Nevezzük csak Szentpétervárnak, kegyeletesen és szomorúan ...

Mindenütt csak csönd és romok. Az utolsó hang, amely még betöltötte a világ legszélesebb sugárutait, a melinit-bombák robbanása volt. Nyolc esztendeje már, hogy a rémséges napok emlékét őrzik a kőtörmelék-hegyek és épületromok. Tengődő fű nő rajtuk. Lován vágtató Nagy Péter magas szikla-talapzatáról nézi a Névának hideg hullámait, ő, az öreg Péter ott pillantotta meg egykoron a balti tengerészeket, akik dalolva jöttek, hogy lerombolják a császári rakpartokat.

Nem lehet leírni ezt a pusztaságot és romlást! A paloták egymásután omlanak az utca kövezetére. A kapuk oszlopai között kifeszített fekete láncok elszakadtak. A tenger szelei az előcsarnokokba nyomulnak s a paloták udvarain szinte emberi hangon süvöltenek, sírva, panaszkodva. Az admirálisi épület homlokzata kövenként mállik szét. A kóborló idegent, amikor ennek a szörnyű agóniának csöndjében járkál, lépéseinek visszhangja kiséri.

Szentpétervár nincs többé!

Az ember azokra a romokra gondol önkéntelenül, amelyeket máshol, háborúk és századok pusztításai hagytak maguk után. De itt mindez egy nap dühének és nyolc esztendő reménytelenségének műve.

Sokáig jártam sugárútain és rakpartjain. Alkonyodott. Oszlopainak talapzatával a paloták hosszú sora már a sötétségbe lépett s a nyári nap utolsó sugarai egész szörnyű nyomorúságukban világították meg a beomló kupolákat, a törtüvegű, megvakult ablakokat, a rongyos tetőket.

Sehol a világon nem érezhet az ember ilyen szomorúságot. Mennyire mások azok a városok, amelyeket bombáztak; érezzük, hogy valami óriási vaskéz tépdeste, szaggatta, törte, zúzta, — de tudjuk: ez a háború.

Semmiféle pusztítás nem szorítja össze úgy a szívünket, mint ez a lassú szétmállás, amelyben porrá lesz az, ami valamikor Szentpétervár volt. Moszkában új, merész, nyakas országot lát az ember, amely leszegzi fejét, hogy birokra keljen. Péterváron Oroszország haldoklását látja.

Végük van a palotáknak, úgy mint azoknak a nemeseknek, akik régen — nyolc esztendeje — laktak bennük. Az egyiket a villám sújtotta, a másikat a legkegyetlenebb halálra ítélték; arra, hogy mindenkitől elhagyatva pusztuljon el és csak a csőcselék gúnykacaja kísérje utolsó utján. Igen: a csőcseléké ... Nem szabad vádolni az orosz proletáriátust, amely úgy szeretne megmenteni, megérteni, szeretni mindent, ami megérdemli ...

De a nép máshol van. A gyárak műhelyeiben és a pártklubokban. A Szinodus, a Szenátus, az Archivumok palotájának méltóságteljes halála és a gyárak népének tekintete közé minden áldott nap szavakból szőtt függönyt vonnak, amelyen egyetlen fénysugár át nem hatolhat.

Lehetséges, hogy azok, akik Pétervárt halálra ítélték, azt hiszik, hogy az emberiség jövője érdekében cselekszenek. Minden forradalomnak megvannak a túlzásai és vajjon a francia forradalom idején nem akartak-e Lyonból, a „felszabadított városból" pusztaságot csinálni, ahol nem marad kő kövön? Azonban Collott d'Herbois e régi időt jellemző naivitással azt gondolta, hogy egyedül csak a falbontó csákánnyal lehet egy várost elpusztítani. Pétervár lerombolói azonban nagyon jól tudják, hogy az idő vasfoga is jól elvégzi ezt a borzalmas munkát ... Nyolc esztendő: nem is elegendő idő ahhoz, hogy a gyermekből férfi váljék. És ezek a kis kölykök, akik mezteleníl s komoly arccal fürdenek a Névában, még teljes büszkeségükben láthatták ragyogni a paloták arcát. Az embernek arra kell gondolnia, hogyha akarnák, még mindent helyre lehetne hozni, hiszen a munka birodalmában nagy munkanélküliség van. Nem hiányoznak a munkáskezek és a munkakedv sem. Nem tudok a rejtély nyitjára bukkanni, hogy miért van ez így? És nincs bátorságom hozzá,

Európa diktátorai. Primo de Rivera (Spanyolország)

Európa diktátorai. Trockij (Szovjetország)

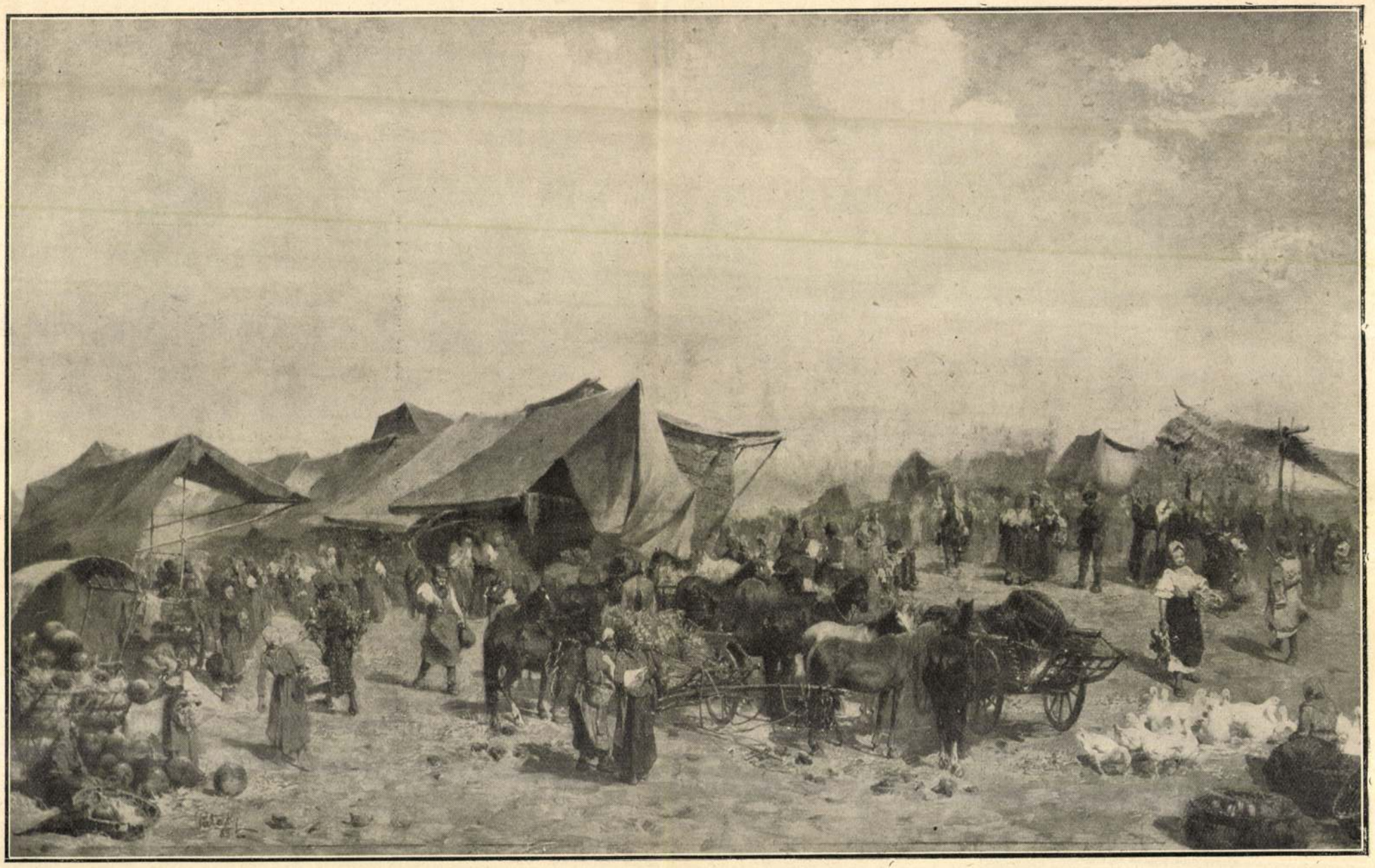

Vásár. Pataky László festménye az Ernst-Múzeumban

Pataky László

Vargha Gyula

— 1853—1929 —

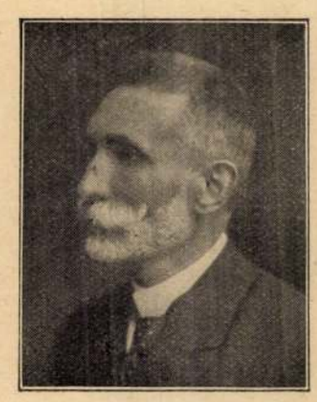

Lelkében még Arany János hagyományai éltek, lantján az Arany-kor hangja rezgett. Oda vonzotta magyar lelke, érzés- és gondolatvilága, művészi formaérzéke.

Finom hallása volt a forma tisztasága, a dallam és rím zenéje iránt; fájt neki minden folt a nyelven; sértette a szabad vers fesztelen lézengése. Kezében a forma sohasem mállott széjjel az érzéstől vagy gondolattól, együtt jegecültek átlátszó kristállyá, melynek lapjai, élei fényt és színeket szórtak. Oly áhítattal fogott az érzés versbe foglalásához, mint Heredia öreg ötvöse a szentségtartóhoz.

Fiatal korában dalokat írt s e dalszerűség ott maradt egész költészetén. Illett e csipkemunkájú, lehelletfinom költeményekhez, melyek halk sóhaj módjára fakadtak s meg tudták éreztetni a leggyöngédebb hangulatokat: az éjféli óraütés titokzatosságát, az őszi kertben sétálók nyomában lopódzó fiatalkori árnyukat, a meg nem született dalok suttogását. E finomszálú szövedékeken titokzatos könnyek csillogtak, mint a csalit pókhálóján az őszi dér csilláma.

Hangja csak akkor vált keményebbé, mikor a hazáról szólott; akkor a páthoszig csapott fel, süvített, mint a trombitán a vészjel. Enyhe dalra hangolt hangszerén Zrinyi utolsó éneke zendült meg, Kölcsey keserű fájdalmával. Költészetének energiaforrása volt a hazaszeretet, de a fájdalom forrása is. A közéletben nem érdeket keresett, hanem eszményeket. Cassandra-módra látott a jövőbe; lelkét, mint a pálmalevél ujját, a napfény ragyogása közben is megrezdítette a láthatatlan közelgő vihar. A dal-virágok reszkettek a fölöttük úszó felhő árnyékában.

Hajlott koráig száraz hivatal nyűgözte; amikor szabad lett, megeredtek lelkéből az elfojtott dalok, egész rajokban, játszva-repesve ott szállongtak élete, napjai, órái fölött, mint a tiszavirág a víztükör színén. Mintha csak magát festette volna az öreg almafában, melynek ága véges-végig tele van virággal.

Szerette a szépet, a képet. Mikor a király Tisza István kormányát elbocsátotta s ő is letette az államtitkárságot, a búcsú napján délután már nagy festőművészek remekeit nézegette könyvekben; szeme nem győzött betelni a forma és szín szépségeivel. Költészete is arra termett, hogy képbe varázsolja a mandulavirágzást, aranyszárnyú szitakötők hintázását smaragdlevélen, a juhar selyemrojt virágát, az előrevetett árnyékot a hegyoldalon, a zúzmarától ezüstös erdőt, a tavaszi tócsát, melyben hajlongó fűszálak fölött ijesztően tükröződik az ég fellege. Az ily képekben érte el tetőfokát művészete. De e hangulatok csak pillanatnyi tünemények voltak. Fölötte egyre sötétült az ég.

Már a háború elején *Élet vagy halál* cím alá gyűjtögette verseit s a remények korában tudta, hogy az út a bukás felé vezet. Verssel kísérte a harcba induló harangokat; aggódva nézte a vonat ablakából, hogy kevés a vetés, sok a parlag; elnézte a daltalan cséplésnél a néma muszka foglyot s a messze gondoló magyar lányt; kereste az élet vizét, mely felköltené az elesetteket, mint a mesében; hívó szava szállt a messzeségbe: Ha csonkán, ha bénán, csak jőjjetek vissza!

Nem csupán a csapás nyilát hordta szívében, hanem a nemzet önvádját is, a mulasztások és könnyelműség fájdalmát. Zilált álmok gyanánt fölrémlettek előtte a magyar századok zordon alakjai, balladaszerű jelenetekben, mintegy az öröklő bűn és balsors intő példái.

Vígaszul gyermekkora emlékeihez fordult, a falusi élet képeihez, a magyar föld és faj jeleneteihez, melyekben nemzeti erőnk zálogát szerette. Igy idézte fel sorra a disznótorok kedvét, a mosott búzát őrző gyermek küszködését a tolvaj verebekkel; a divatjamúlt rokkant száraz-malmot, a szélmalom forgó vitorláját, a tikkasztó nyári delet.

Az utolsó években e képek közül egyre sűrűbben bukkan elő a halál váz-arca. Az örök elmenést is ilyen régi módi képben látja, mint a falusi vendég búcsuzását téli estén; kedveskednek, marasztalják, de az

Beleül a deszka-szánba
S indul a vak éjszakába.

Látta az útat is, a halál hídját, egy böcklini képben, pelyhedző hó fátyolán keresztül, alatta jeges ár rohan;

Oda túl
Nem látszik a part,
De a hóban a nyom
Mind, mind oda tart.
Szememet behunyom,
Ajkamat összeszorítom,
Úgy megyek által a hídon.

Egy költő tünt el, igazi költő, aminők ritkán születnek. Hijukat majd utóbb érezni meg, amint a világ egyre szegényebb lesz nemes érzelmekben, erkölcsben, eszményekben.

Voinovich Géza

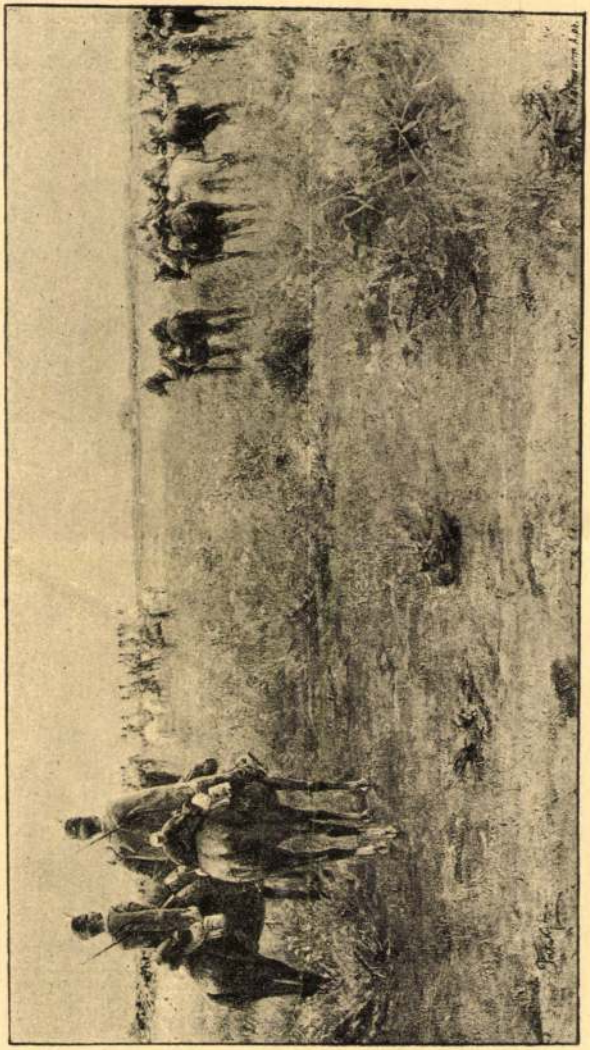

PATAKY LÁSZLÓ, MEGBESZÉLÉS.

Műcsarnok 1892/93 téli k

Pataky László

PÁSZTORTŰZNÉL. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

A HÉTRŐL.

A gróf Fries Jules pénztárczája. A gróf *Fries* Jules pénztárczája velem együtt még néhány százezer budapesti embernek okozott büszke örömet a héten, noha fájdalom, semmi közünk sincs ahhoz a százezer frankhoz, a melylyel ez a nevezetes tárcza bélelve vala. Mégis örömet szerzett mindnyájunknak, a kik tartunk valamit ennek a mi szép, viruló fővárosunknak a jó hirére és ezért az örömért ime nyilvános köszönetet mondok annak a derék uriembernek, a ki a hollandus gróf tárczáját a földön meglátta és becsületes megtaláló módjára bánt vele. Ez a becsületes cselekedet egyben hasznos cselekedet is volt. Nemcsak Fries Jules grófnak, hanem egész Budapestnek is. Bizonyos dolog, hogy az a becsületes uriember, a ki a hollandus gróf elveszített pénztárczáját megtalálta és azon fölnyitatlan a rendőrségre vitte — egyáltalában nem törődött vele: amsterdami ember-e a tulajdonosa vagy debreczeni és akkor is épen olyan tisztességes férfiú, ha a tárcza gazdája nem amsterdami ember, hanem debreczeni; mégis kedves dolog az, hogy ez a szép eset idegen emberrel esett meg a magyar fővárosban. Egy kellemes ötlete a véletlennek: a mint hogy egy kellemetlen ötlete lett volna ugyancsak a véletlennek, ha a hollandus grófnak nem megtalálják, hanem elcsenik a tárczáját Budapesten. Ez is, az is véletlenség dolga, erkölcsére a városnak általánosságban nem jellemző és mégis forrása lehet egy fölfogásnak. Egy idegen ember fölfogása egy idegen városról mindig a szerint alakul: mi történt vele abban a városban. És e szerint viszi, terjeszti a hirét. Ez már eredendő emberi dolog. Ha én egy idegen városban véletlenül egy goromba urat találok megszólítani és az nyers hangon válaszol, az impresszióm okvetlenül az, hogy abban a városban durvák az emberek. Ez bizonyára nem igazság, de — érzés és az érzésekkel nem lehet vitatkozni. Ha nekem Berlinben ellopják az órámat, aligha fogja többé elhitethetni velem valaki, hogy Berlin egy nagyon becsületes város és okvetetlenül figyelmeztetni fogom minden Berlinbe menő ismerősömet, hogy nagyon vigyázzon az órájára. Pedig lehet, hogy épen Berlinben lopnak legkevesebb órát. De ismétlem, ez már eredendő érzés, a mely természetesen megnyilatkozik a másik irányban is. Budapesten is veszett már el úgy holmi, hogy nem jelentkezett, a ki megtalálta, de gróf Fries Jules, a ki olyan szerencsés volt, hogy mikor a rendőrséghez rohant bejelenteni a tárczája elvesztését, már ott is találta a becses bugyellárist — épen az ellenkezőjét fogja hirdetni. Ő meg lesz arról győződve, hogy Budapesten akár készakarva is ott hagyhatja akárki a tárczáját az utczasarkon, mert a ki megleli, viszi egyenesen a rendőrségre. És a míg él, a merre jár, hirdetni fogja, hogy nincs a világon több olyan becsületes város, mint Budapest. Ő százezer frankot kapott, hogy ezt higyje és nekünk mégis egy garasunkba se került.

*

Megtelt. A statisztikai hivatal most kiadott jelentéséből megtudjuk, hogy Budapest székesfőváros kapuira hamarosan ki lehet tenni egy olyan táblát, a milyet a zsúfolt villamos kocsikon láthatunk: *Megtelt.* Ez a rengeteg nagy város, ez a temérdek palota és bérkaszárnya tele van pinczéstől, padlásostól emberrel úgy, hogy Budapesten nincs több üres lakás, mint például Szegeden. 1895 óta máig, mialatt a főváros lakossága 676,000 lélekről 859,000 lélekre szaporodott, az üres lakások száma lecsökkent 3084-ről 284-re. A lakosság átlagos szaporodását a lakóhelyiségek gyarapodásával arányba állítva, az a sajátságos eredmény derül ki, hogy ha csak a lakosság gyarapodása hirtelen óriásit nem csökken, vagy az építkezés óriási lendületet nem vesz, egy esztendő múlva Budapesten huszonháromezer emberrel lesz több, mint a mennyi elfér a főváros házaiban. Mindenesetre üdvösebb és örvendetesebb dolog, ha egy város lakossága rohamosan gyarapodik, mint ha stagnál vagy épen fogy és nemzetgazdasági szempontból többet ér, ha a bérkaszárnyák is zsúfolva vannak, mint ha kihalt utczasorok házai állanak leszögezett ablaktáblákkal: de azért ez a nagy zsúfoltság örvendetesnek mégse mondható. Nem is szólva arról, hogy a város egészségügyének javára nem válik, hogy nehezebbé és küzdelmesebbé teszi a megélhetésért való amúgy is terhes versenyt, hogy folyton fölfelé szorítja az amúgy is abnormisan magas házbért: bizonysága még egy szomorú jelenségnek is. Annak, hogy a vidék lakosságának felözönlése Budapestre — itt keresni meg a nagyobb darab és fehérebb kenyeret — szakadatlanul tart. És hogy ez a felözönlés ilyen zsúfolttá teszi a várost, bizonyos mértékben az embereket idekergető vágyak, reménységek és álmok csődjét is jelenti. Nagyon sok ember jön azzal az ábránddal szivében, hogy a szerencse majd háziúrrá teszi. És ime, látnivaló, hogy a házak korántsem sokasodnak úgy, mint az emberek, nem a háziurak szaporodnak, hanem a lakók, a kiknek a sorsát egyre nehezebbé teszi épen az a nagy szaporodásuk. Ezért bajos dolog nagyon örülni annak, hogy nagyon sokan vagyunk.

*

A legnagyobb erő. Ime: az új föld, Amerika még mindig tud újat produkálni, még pedig nemcsak méretekben, anyagban és munkában, hanem szóban is. Pedig azt már teljes okkal hihettük, hogy ebben a tekintetben sohase fog bennünket lefőzni az új világ. Mi olyat mondhatnak Amerikában, a mit még Európában nem mondtak volna? Abban a hitben voltunk, hogy semmit. És ime, ezt a büszkeségünket is elszedi tőlünk a csodák földje. Egy nyilatkozat hirét hozta a héten onnan túlról a kábel drótja: a a melynek a hallatára egyszerűen elképedt a vén Európa. Ilyesmit mi még igazán nem hallottunk. Tette pedig ezt a nyilatkozatot a san-franciskói polgármester. Vezető polgára annak a városnak, a mely ez idő szerint nincsen. Az épületei romok és a lakói hajléktalanok. És ime az első szó, a mely az összezúzott város omladékai közül a megriadt és részvéttel teljes emberiség felé zeng, nem a könyörgésé és a segitségkérésé, hanem épen az ellenkezője. Tiszteletteljes elutasítása a szánalom minden cselekedésének. Részvétnyilatkozatokat elfogad San-Franciskó, de könyöradományokat nem. Elpusztult, de koldussá nem lett. San-Franciskót először se alamizsnából építették, nem építik másodszor sem. A szerencsétlenség elveheti az ember vagyonát és San-Franciskóban csak a vagyon pusztult el, de megmaradtak az emberek és megmaradt kedvük és képességük a munkához, mely a vagyont megszerezze. Megmaradt tehát a föltétele, eszköze annak, hogy megszerezze másodszor is. Mi a magunk városában laktunk eddig. Isten segedelmével a magunk városában akarunk lakni ezentúl is — mondotta a san-franciskói polgármester — és *támogatást senkitől el nem fogadunk.* Ki merné tagadni e nyilatkozat után, hogy Amerikában még tudnak újat mondani az emberek? Mert az bizonyos, hogy ilyen szavakhoz mi itt a vén Európában nem igen vagyunk hozzászokva. És talán a legkevésbbé vagyunk hozzászokva Magyarországon. Ki hallott már minálunk olyasmit, hogy akár közösségek, akár egyesek *visszautasítsanak* támogatást azzal a megokolással, hogy ők a maguk erejéből kivánnak boldogulni? Egy nemzetgazda mondotta, hogy minálunk a kifejtett munka-energia ötven százaléka az *állami támogatás* kijárásában kopik el, a másik ötven százalék pedig ezt a munkát piheni ki. Ebben a mondásban van egy jókora adag túlzás, de van egy jókora porczió igazság is. Annyi bizonyos, hogy a san-franciskói polgármester szavának a tanulsága nagyon elkelne nálunk. És ez a tanulság annál értékesebb, mert nem is kellett megfizetnünk érte egy földrengéssel.

*

Tulpino Poniepo. Romantikus kedvében az élet ime megteszi még azt is, hogy a legnyilvánvalóbb módon plagizálja a mithológiát. A csikágói fiatal szobrász Tulpino Poniepo esete valóságos kópiája a Pygmaleon anynyiszor megénekelt történetének. Ez a Tulpino Poniepo is úgy járt az amerikai lapok hire szerint, hogy beleszeretett egy szoborba, a mely az ő vésőjének az alkotása, és mert a legszebb női szobor is csak szobor, formának lehet gyönyörű, de szerelmesnek nagyon is hideg, a fiatal szobrász beleőrült boldogtalan szerelmébe. Az eset maga nem olyan ritka a művészvilágban, mint gondolni lehetne. Az olyan művész, — nem kell épen szobrásznak lennie, — a ki szerelmes a maga alkotásába, nem valami nagy ritkaság. Előfordul ilyesmi festőknél csak úgy, mint szobrászoknál, íróknál csak úgy, mint muzsikusoknál, sőt bizonyára ismertek már tenoristát is, a ki a tulajdon hangjába volt szerelmes. Igaz, hogy nem mindet vitte őrületbe ez a szerelem, de azért akadtak szépen, a kik az ilyen szerelmet őrületnek minősítették. Főként a pályatársak és a kritikusok között. Lehet, hogy a szegény Tulpino Poniepót is épen az vitte a kétségbeesésbe, hogy az ő szobrához való szerelmét is őrületnek nézték mások. De ez még nem bizonyítja azt se, hogy az a szobor csakugyan kitűnő. Lehet, hogy a Tulpino Poniepo izlése nem volt kitünő.

A HALOTTHAMVASZTÁSRÓL.

Néhány évtized óta Európa különböző államaiban a halotthamvasztás eszméje, mely a XI. század óta szórványos esetek kivételével úgyszólván teljesen szünetelt, ismét föléledt. E temetkezési mód általánosításának nem annyira a hagyományos szokások és szertartások, az előítélet és vallásos érzület állották útját, mint inkább az elhamvasztás technikájának eddigi tökéletlen volta.

A szabad ég alatt felállított máglya látványa pattogó tüzével és kormos füstjével még a leghiggadtabb embernél is visszatetszést szült, míg a nagy tömegnél egyenesen a pokol tisztító tüzének misztikusan ható gondolatát idézte fel.

Még ilyen nyilt máglyán hamvasztotta el Sopronban 1752-ben *Hoditz* báró a feleségét, 1822-ben pedig lord *Byron* ifjú barátját, *Shelleyt*, a nagy angol költőt és *Williams* kapitányt, kik *Spezzia* mellett csónak-kirándulás alkalmával a tenger hullámai közt lelték halálukat. Az utolsó máglya tüze kontinensünkön *Firenzé*ben 1870 deczember hó 1-én gyulladt ki s illatos olajjal áztatott fahasábjain hindu szokás szerint az európai tanulmányútja alkalmával meghalt kelaporai Rádzsát égették el.

Olaszországban a hindu herczeg elhamvasztása eseményszámba ment s ezen időponttól kezdve kiváló tudósok és orvosok körültekintő kisérletezésekkel iparkodtak a zárt helyen eszközlendő elhamvasztás technikáját tökéletesbbé tenni. *Paduában Brunetti* szerkesztett fával fűthető zárt kemenczét, később *Poli* és *Caricetti* már világító gázt használtak. Újabb rendszereket teremtett meg *Gorini*, a kinek *Venini* által javított kemenczéje Itáliában a legelterjedtebb. Az olaszországi tanulmányok hire csakhamar Németországba is eljutott, hol *Küchenmeister* vette fel a kisérletezések fonalát. Ez a tudós 1874-ben *Siemens*sel lépett összeköttetésbe, a ki egy az üveggyártásnál használt u. n. regenerativ kályhát rendezett be hamvasztó kemenczének. *Reclam* orvos az 1876 őszén *Breslau*ban ülésező nemzetközi természettudományi kongresszus alkalmával egy öreg asszony tetemét hamvasztotta el. A további kisérletezéseket azonban a szász és porosz kormányok betiltották.

Ez idő szerint a legkülönbözőbb szerkezetű hamvasztókemenczék vannak használatban, az alapeszme azonban mindnyájuknál közös, t. i. hogy a tűz vagy láng ne érintkezzék közvetlenül a tetemmel, hanem egy csatorna-rendszerrel 850—1000 Celsius fokra hevített izzó levegő árama emészsze fel az előlegesen kellőleg kiszárított holttestet. Leghasználtabbak a *Venini, Klingenstierna, Siemens, Beck* és *Bourry*-féle hamvasztókemenczék.

Kontinensünkön az első modern krematóriumot 1878-ban *Milanó*ban építették, ugyanezen év deczember havában *Gotha*ban a másodikat adták át rendeltetésének. Eddigelé kilencz európai állam: Angol-, Franczia-, Német-, Olasz- és Svédország, továbbá Norvégia, Németalföld, Dánia és Svájcz kormánya adott engedélyt a halotthamvasztásra. A többi államokban a halotthamvasztásra részint tilalom áll fenn, részint pedig még nem is kérelmezték. Hazánkban újabb időben a társadalom és a tudományos világ több előkelőségének vezetése mellett «Országos Halotthamvasztó Egyesület» alakult, mely alakuló közgyűlését most márczius havában tartotta meg.

Európában a krematóriumok száma 60—70-re tehető. Olaszországon kívül Németországban épülnek legsűrűbben a krematóriumok, a hol 1898 óta minden évben egy-egy új hamvasztó-

PETŐFI A CSÁRDÁBAN

érni. A magyar művészet hivatalos szaklapjától olyan meg nem érdemlett mellőzésben volt része, amely rendkívüli művészi önérzetét mélyen sértette. Ezt nem szemrehányásképen mondom, kedves Szerkesztő úr, mert jól tudom, hogy a viszonyok, körülmények és legelsősorban ő maga okozták ezt a mellőzést, de éppen azért kérem, méltassa férjem munkásságát nagyobb figyelemre és meg vagyok győződve, hogy akkor saját maga is látni fogja, hogy ő többet érdemel, mint egy Múzeumban levő képének leközlését. Ma írok Könyves Kálmánnak, hogy küldje át Szerkesztő úrhoz egy kuruc képének és Jézus születése című művének reprodukcióját. Ezenkívül kívánnám a főváros által pályázaton megvásárolt és őt annyira jellemző Budavár bevétele vázlatának lehetőleg színes reprodukálását, néhány érdekes rajz és vázlat leközlését úgy, ahogy ezt más, a magyar művészet fejlődésében nálánál kisebb szerepet vitt művészektől is hozták. Szerénysége, puritán életfelfogása és balsorsa miatt ez a szegény, nagykoncepciójú művész egész életében nem juthatott olyan feladathoz, amelyben művészi képességeit úgy, ahogy vágyott és azt álmodta, kifejthette volna, de azért hozzá méltó emlékezést érdemel. Szerkesztő úrtól ezt kérve, vagyok kiváló tisztelettel: Pataky Lászlóné."

Mikor erre készséggel vállalkoztunk, a művész özvegyétől e valóban megható sorokat kaptuk:

„ . . . . A cikkhez szükséges adatok összeállításánál mindenre figyelemmel leszek, de az én feladatom is nehéz, amennyiben szegény férjem nagyon keveset emlegette a multat. Az élet által lelkén és önérzetén ejtett sebek hihetetlenül zárkózottá és megközelíthetetlenné tették, és minékünk ezzel szemben egyetlen fegyverünk a szerető megértés lehetett. De az önkéntelenül elmondott adatokra jól emlékszem és ezek, valamint huszonkét évi éleményeink alapján korrekt feljegyzésekkel szolgálhatok. A cikk megírására azonban sok-sok kilométernyi körben sem tudok emberünket. Nincsen fogalma Szerkesztő úrnak arról, milyen szellemi és társadalmi elszigeteltséget kényszerítettek reám az életviszonyok. Reménylem azonban, hogy stb. stb. A főváros tulajdonában lévő vázlatnak színes reprodukciójára oly nagy súlyt fektetek, hogy leírhatatlanul gondterhes és aggasztó helyzetünk dacára is, gyermekeimmel egyetértve, inkább kész lennék anyagi áldozatot is hozni, hogy ez megtörténhessen.

Megtekintésül elküldöm leányaim egy mesekönyvhöz készült illusztrációit; a sors úgyszólván kényszeríti őket művészi pályára, tehetségük az apai örökség . . . Legnagyobbik leányunk, Piri, a gödöllői művésztelepre vágyik, Sári és Kató továbbképzéséhez is állami segítséget szeretnénk elérni. A jelenlegi helyzetünkből való kibontakozás nehéz gondokat okoz nékem, de az életküzdelemben már oly nagy mértékben volt részem, hogy szinte a jó Isten kegyelmét keresem abban, ami elmult, s elő vagyok készítve arra a talán még nehezebbre, ami előttem áll. Nemsokára felmegyünk Budapestre és reménylem, hogy Szerkesztő úrtól is tanácsot fogok kapni az elérendők érdekében, stb., stb."

És felhozta árváit Alvincről ide a fővárosba és itt, nagy gyászában, súlyos gondok közepette, pilláin még a ravatal mellett fakadt könnycseppekkel, férje művészi méltatását szüntelen szorgalmazva, bátran, elszántan, az anya minden önfeláldozásra kész erejével kél birokra a megélhetésért, gyermekei boldogulásáért Pataky Lászlóné, Kreybig tábornok leánya.

Ő rendezte a művész hagyatékának kiállítását.

Akkor írta volt nékünk (1912 április huszadikán): „Férjem hagyatéka a tavaszi tárlat alkalmával kerül bemutatásra a Műcsarnokban. Mivel a körülmények parancsolnak és a hagyaték értékesítését sürgetik, fájdalom, le kell mondanom azon vágyamról, hogy művészetéből többet mutassak be, mint amennyit reánk hagyott. Oly sokat dolgozott életében az a szegény, szerencsétlen művészember, hogy nemzeti géniusztól áthatott műveivel többször is meg lehetne tölteni a Műcsarnokot; de viszonyaink nem engedik meg, hogy várjunk és így meg kell elégednünk azzal a szerény lehetőseggel, amire a körülmények ráutalnak. De a jóindulat sokat kiegyenlíthet és ebben bízva kérem, mélyen tisztelt uram, legyen azzal a meleg érzéssel stb. stb. segít-

ségünkre, hogy a boldogult művészi érdemei a kedvezőtlen viszonyok dacára is érvényesülhessenek. Anyagilag nagyon fontos lenne reánk nézve, hogy az állam a hagyatékból azt a súlyos témájú és nagyon modern felfogású festményt, a Rabtemetést vásárolja meg, amely egyúttal művészi törekvéseinek végzetszerűen tragikus befejezése volt. Kérem tehát stb., stb."

A kiállításon összegyűlt néhány ezer koronácska s a művész özvegye már most berendezhette budapesti új otthonát, már most hozzáfoghatott valamihez, ami néki s öt gyermekének a megélhetést biztosíthatja, ha valaki úgy akar s úgy tud dolgozni, mint ahogyan ő tud és akar: az elmult év októberében Budapesten (Veres Pálné-utca 12., II. emelet) női kalap-szalónt nyitott . . . Vannak jó emberek! Barátai, előkelő ismerősei buzditják vállalkozásában a bátor anyát s a minap a magyar művészet fenséges istápolója, József királyi hercegünk felesége, Auguszta királyi hercegné látogatta meg a művész özvegyének kalap-szalónját.

Tőle kaptuk a művész életrajzi adatait. „Végre küldöm a lehetőség szerint röviden összeállított adatokat. A biográfia és művészi méltatás kibővítéséhez szükségeseket talán szóval majd jobban tudom elmondani, mert a roppant fájdalmas emlékek khaoszából most ennyit is leszűrni még mindig szivetfacsaró nehéz feladat volt nekem."

Hódoló tisztelettel hajlunk meg a nemes hitves előtt, aki megérteni, szeretni s megbocsátani ily magasztosan tud.

Pataky László szülei alvinci származásúak voltak; ő Zalathnán született, 1856 december kilencedikén.

Édes anyját hat éves korában vesztette el s tizesztendős volt, amikor atyja meghalt. Így teljesen árvaságra jutván, már gyermekkorában küzdelmes életet élt a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban, ahol ő is, mint a többi ingyenes növendék, szolgai teendőket végzett. Már a kollégiumban észrevették, milyen ügyesen rajzol, ő azonban ekkor még nem is gondolhatott arra, hogy művészi pályára lépjen. Próbálkozott mint papnövendék, járt az orvosi egyetemre, majd mint bölcsészethallgató küzködött az élettel; eközben szorgalmasan rajzolgatott, amit egy jó embere, Kemény István báró annyira méltányolt, hogy kieszközölte felvételét a Mintarajztanodába. Ennek az iskolának növendéke volt Pataky 1875-től 1879-ig; ideje javát itt is a kenyérkeresés foglalta le; silányul honorált leckeórákat adogatott s apró rajzokat készített; tanárai nem voltak vele megelégedve és nem is igen bíztak jövőjében; stipendiumért folyamodott, hogy tanulmányait külföldön folytathassa: a stipendiumot nem kapta meg. Nem csüggedt, minden erejét összeszedve, maga gyűjtött össze annyit munkájával, hogy végre eljuthatott Münchenbe s 1879 őszén az Akadémiában jelentkezett; rögtön felvették s ő Seitz professzorhoz kívánkozott, hogy jó barátja, Hollósy Simon mellett dolgozhasson.

Tehetsége és tevékenysége Münchenben kezdett kibontakozni, figyelmesek lettek reá az ottani műkereskedők, apró, magyaros tárgyú képeit szivesen vásárolták. Haza is küldözgetett munkáiból: Radvánszky Béla báró meghivta, hogy Magyar Családi Élet a XVI. és XVII. században című művénél segédkezzen; e megbízatásnak az országos levéltárban végzett kutatások alapján készített rajzokkal meg is felelt.

Hogy melyik első illusztrált műve, azt özvegye se tudja, Pataky többször említette azonban, hogy ő illusztrált először nálunk könyvet franciás modorban. A nyolcvanas évek legelején már az Ország-Világ és a Vasárnapi Újság közölt tőle rajzokat, később a Magyar Szalónnak, az Osztrák-Magyar Monarkiának s az Új Időknek lett állandó munkatársa; illusztrált különben számos külföldi és magyar szépirodalmi munkát is. Kedves eszméje és terve volt, hogy egy nagy Petőfi-kiadást rendez; néhány illusztrációt el is készített, de ezek szórványosan jelentek meg, mert a tervezett mű kiadása nem sikerült.

Münchenből Párisba telepedett át. Ott is nehézség nélkül felvették az Académie des Beaux-Artson, s Cabanel tanítványai közé osztották be. De bezzeg az élet sokkal nehezebb, sokkal bajosabb és drágább abban a világvárosban s néki is viszontagságosabb volt az

VÁZLAT
PATAKY LÁSZLÓ RAJZA

élete ott, mint a polgáriasabb Münchenben... 1883-tól 1888-ig hol Párisban, hol Münchenben, hol meg Budapesten tartózkodott. Nagyobbszabású munkával 1883-ban szerepelt először az Országos Képzőművészeti Társulat tárlatán. Nagy vásárkor című képét fogadták el kiállításra; ezt a képét is, mint magyar zsánerképeit általában, Debrecenben s a Hortobágyon végzett tanulmányai nyomán festette. Végtelen szeretettel volt eltelve a magyar népélet iránt, többször heteket töltött a Hortobágyon, csikósok, gulyások, a juhásznép között, ott érezte igazán jól magát s utóbb is megelégedéssel emlegette életének e korszakát.

Az igazi magyar karakter, mely futtában odavetett s piaci holminak szánt legkisebb képén is megnyilvánul, az a vérében volt. Jellemzik azonban egyéniségét egyéb, nemzetközi tárgyú, különösen drámai hatású művei is. A ma Zala György tulajdonában lévő, 1886-ban kiállított Virrasztók című képe eredetileg a Munkácsy-pályázatra készült, de ezzel se volt szerencséje: a kép Münchenből pár órával a beküldési terminus lejárta után érkezett s így a pályázatról leszorult. Szerencsésebb volt az 1889-iki pályázaton, ahol Hírmondójával a pályadíjat elnyerte; a képet utóbb királyunk vásárolta meg.

1889 őszén házasodott s visszatért Párisba. Azután úgy Párisban, mint Budapesten szorgalmasan résztvett a kiállításokon. Elismerés jutott néki bőven, amerikai s angol műkereskedők jártak nála párisi otthonában (Tooths, Dierken, Rhode), de ő soha az ilyen kínálkozó szerencsét üstökön ragadni nem tudta. Szerénysége hasonlíthatatlan volt; nyugalomra, visszavonultságra vágyott mindig; érzékenysége szüntelen meggyötörte s bizony idegzetét is súlyosan megviselte a korán kezdődött életküzdelem. A nagyvárosi élet nem volt kedvére soha, nem is tudott Párisban megmaradni, haza, itthon is vidékre, elvonulásban végezhető munkára vágyott. Akkor biztattuk művészeinket történelmi nagy pikturára a millénnium alkalmából, e téren remélt boldo-

VÁZLAT
PATAKY LÁSZLÓ RAJZA

gulhatást ő is. Családjával véglegesen megtelepedett Alvincen (1894), hogy ott békés, csendes visszavonultságban alkothasson . . . Terve nem az volt, hogy már ezután véglegesen ott marad, de irgalmatlan sorsa így határozott: a végzetesen fejlődő események mindinkább lekötötték s művészi becsvágyának mind szűkebb határokat szabtak. Monumentális arányokban teremteni vágyó tehetsége — aminek jeleit letagadhatatlanul ott leljük kisebb munkáin is — soha igazán nem érvényesülhetett, mert soha nagyobb megbízás néki, a megbecsülésre méltó elsőrangú tehetségnek nem jutott. Nem tudta kierőszakolni sorsától azt, amit a sors néki magától nem juttatott.

Amikor millénniumi nagyobb történelmi képéhez (Zrinyi Ilona feladja Munkács várát) végzett históriai tanulmányokat: kedve ébredt a kuruckorral való foglalkozáshoz; ez időtől kezdve festegette azokat a népszerű és szívesen vásárolt kis kurucképeit, amelyeken itt-ott lelkének sajátságos timiditás alatt forrongó szilajsága is kifejeződésre jut.

Magánéletében se kímélte a sors; sok csapás érte rosszul sikerült bányaspekulációi révén (hiszen úgy szeretett volna egy kis anyagi függetlenségre szert tenni, hogy azután művészi álmainak megvalósításán dolgozhasson s ne örökké csak kenyérért) s az ebből származott anyagi veszteségek és küzdelmek idegzetét egyre jobban megviselték. Az idegbaj jelei 1901-ben kezdtek mutatkozni rajta, de az őt jellemző makacssággal utasított vissza mindenféle beavatkozást. Azóta gyakran s mind gyakrabban betegeskedett: baját azonban lehetőleg titkolni kívánta még családja előtt is, emlegetni se volt szabad, hogy ő beteg; vaskitartással dolgozott, amíg dolgozni tudott. 1910 nyarán mind a két karját idegbűdés érte, teljesen megbénult. E bajjal egyidejűleg súlyos zavarok jelentkeztek a központi idegrendszerben. Szenvedéseit tűrte panasz nélkül, bízott javulásában. Amihelyt karját csak némileg mozgatni tudta, azonnal dolgozni kezdett, félig bénult kézzel fogta az ecsetet s festett.

„Ezen időben készült művei — írja özvegye — az én impresszióm szerint, színdúsabbak, ragyogóbbak mint valaha . . ."

A javulás nagyon lassan haladt. Kedve mintha derült volna, s ez a javulás 1911 karácsonyáig tartott. Az ünnepek után ismét visszaesés következett s 1912 március harmadikán vége lett a sok szenvedésnek, a tömérdek küzdelemnek. Az ember, szegény, elmult, — marad nékünk, amit az életharc közepette alkotni tudott.

Együtt látva oeuvrejét, megállapíthatjuk, hogy uralkodik bennük egyike ama értékes festői tulajdonságoknak, amelyek a modernkorral mindinkább eltünnek: az akció iránti érzék. Ez egészségesen meg van még Pataky műveiben.

Életmódunk, a szüntelen modern kételkedés mindenben és minden téren, a spekulativ fantázia túltengése elzsibbasztják mibennünk az akciókészséggel magát a cselekvésképességet is. Nyilván ez magyarázza, hogy valami különös, szinte sejtelmes vonzódást érezünk a brutális akció-ember iránt, de minden iránt, amiben erély és tettrekészség megnyilatkozik.

Éppen ez volt meg Patakyban s ez nem érvényesülhetett egyéniségének belső ellenmondásai s a végzetesen mostoha sors ellenmondásai között munkájában úgy, ahogy ő azt áhította. Megvolt ez minden szerénysége, minden ebből fakadó timiditása alatt az emberben s ott van, lebilincselően pikturájában, mint annak egyik főérdeme. Így látjuk s nem kételkedünk, csak így látja ezt meg az igazságosabb utókor.

Munkácsy volt a régibb generáció nagyjai között az utolsók egyike, akiknek képein e valóban magyar tulajdonság eminenter megnyilvánult (Ki a legény a csárdában stb., stb.). Többi históriai festőinket — bármily nagyértékűek Kovács, Székely, Madarász, Lotz alkotásai — az akadémiai hagyomány többékevésbbé megakadályozta, hogy úgyis inkább kontemplativ természetük mellett az akcióérzés teljesen érvényre jusson műveikben.

Pataky e tekintetben igazi utódja a lóratermett szittyafajnak, akiben annyira szeretjük s csudáljuk mi azt az erőt, bátorságot, ami bennünk már jóideje fogyatékos. Képei telvék mozgással és jó értelemben vett librettó képek. Színe arányosan erős, néha a nyerességig s ez harmonikusan szükséges. Lovasattakhoz, annak mozgalmas szilajságához a gyengédebb színezés nem illenék. Mert az a ló csakugyan szalad, vitézei vágtatnak, emberei csakugyan tapossák a havat, fáradtságuk munkaközben csakugyan elfáradás, amit tesznek, azt csakugyan cselekszik . . . Hogy valami történik, az érzik minden képén.

De nézzük csak: az elolvadt hó milyen háborgó s ott a kínzott lélek azon a tájon . . . A Rabtemetés drámai hatása szívünkbe markol s megtalálja lelkünkben a legnemesebbet: az emberit.

Az igazi cselekvés ábrázolásában ott van mindig a poézis. Mommsen tanít: a rómaiak nem voltak poéták, de ők voltak a legmegrázóbb poézis teremtői. Ezért van minden igazi akcióképben hangulat és költői, ezért érezteti velünk Pataky is mindazt, amit egy erős szenvedélyek által felzaklatott lélek érezhet. Míg az inkább kontemplativ és tárgyilagos érzésből fakadó képek gondolkozásra, elmélkedésre ringatnak el, a képek, amelyek vért és nagy tetteket ábrázolnak: érzéseinket zaklatják fel.

Pataky László azok közül való s akik ma mind kevesebben, így nyúlnak lelkünkbe. Meg is fizette a maga szenvedéseinek sarcával művészi munkáját, így tehát keservesen végzetesen őszinte is.

Nagy veszteség művészetünkre elmulása „ilyen embernek, az utolsók egyikének, akik a nagy történelmi magyar multat átérezni tudták", annál súlyosabb veszteség, mert a drámai érzék valószínűleg hosszú időkre szunnyadni tér. Se iskola, se elmélkedés, se tanulás e tettben s hitben szegény mai kort erre fel nem ébreszti s ez a biztosíték, hogy eljövendő idők majd bizonyosan egyre több értékeset, mind több megbecsülnivalót fedeznek fel néhai jó Pataky László alkotásain.

Az lészen az ő igazsága.

MALONYAY DEZSŐ

FADRUSZ JÁNOS[1]

— Egy nagyobb munka alapgondolata. —

Fadrusz János Pozsony ajándéka. Nemcsak mint Mecénás, de mint szelleme formálója Pozsony érlelte meg, Pozsony határozta meg a nyolcvanas évek Pozsonyja, ahol élt és nevelkedett. Ezt érezte ő maga is és nem egyszer hirdette, hogy mindent, energiáját, faji erejét, szelleme irányát, pátoszával, lobogó lelkességével: Pozsony ethnoszának, e sajátos alakulatnak, köszönheti. Minél mélyebben hatolunk be ez időszak Pozsonyjának szellemi strukturájába, annál több oldalról közeledhetünk művészünk egyénisége titkaihoz. Az véletlen lehet, hogy ott született, de minden más, még az sem, hogy szobrász lett, nem az. A város és lakosainak pszichologiája, a szociális környezet, a szellemi légkör, az adott pillanat összetételeiben, az erkölcsi és anyagi erők összege magyarázzák, vagy legalább is közelebb hozzák értelmünkhöz Fadrusz zsenijét, fejlődését, annak útját és eredményeit.

Kettős a mi feladatunk: megvizsgálni egyrészt a művészt alkotásaiban, követni őt fejlődése útjain és e fejlődést alapelemeire visszavezetve, megfigyelni másrészt, mi minden hatott rá, nyomon követni e hatások szálait, amint bogozódnak, felszedegetni, amint új szöveteket alkotnak megvizsgálni, mint válnak az új és eredeti kapcsolatokból, új és mind egyénibb ritmusokban, új kristály kialakulások: mint ahogy a tóban összefut számtalan forrás és patak, mint ahogy a nyilt oceánokba elhúzódik a sarkvidék hideg vize is s ott lappang a legalsó rétegekben, amelyek éppen azért hidegebbek, de az oceánok mélységeit alkotják. Ez a kísérlet e feladatot csak vázlatosan oldhatja meg. De megkeresi és lerakja a főbb pontokat.

AZ EMBER.

I.

Ha az ásatások római időkből üveget hoznak napfényre, minő más ez az üveg! Mi ment ott vajjon végbe, a föld alatt, a rejtelmes mélységekben, minő titokzatos hatóerők, vegyi átalakulások és felbomlások működtek közre, hogy — bár nem változott a forma — megváltozott a szín s az egyszerű átlátszó üvegfelület egyszerre csak a szivárvány száz színében irizál, csodás színárnyalatokban opalizál?

Egy egyszerű pozsonyi házaspár gyermeke volt Fadrusz János. Amikor 1858 szeptember 2-án megszületett, apja 33 éves szőlőmunkás, anyja pedig 25 éves. Volt már egy lánygyermekük, Borbála, s lett később még egy, meg két fiuk, János születése után nemsokkal költöztek volt ki a Pálffy-kastély egy udvari szobácskájából ki a külvárosba, a Virágvölgybe,

[1] A pozsonyi Toldy-kör Vutkovich-díjával kitüntetve.

VÁZLAT
PATAKY LÁSZLÓ RAJZA

hol szembe laktak a plébánia-templommal, hátul az udvarban. Kis szatócsboltot bérelt az anyja, mert dolgozni akart, hogy míg a férje a szőlőskertekbe jár ki napszámba, ő a házi teendőkön kívül, kiszolgálhassa a külvárosi egyszerű vevőket is. Az apáról keveset tudunk. Csöndes, szótlan, magábamélyedő, de mélyen érző ember volt, aki — ki tudja? — mi minden szépet össze nem álmodott, munka közben, munka után, amikor órák hosszat el-elüldögélt, szótlanul, mialatt csak szemei ragyogtak. Az anya épp az ellentéte. Csupa szorgalom, mozgékonyság, értelem, számítás. Kezei közt égett a munka! Mindig el volt foglalva, hol a boltban, hol a lakásban, a piacon vagy a szomszédságban, de vidám kedélyét, beszédes elevenségét s munkakedvét nem vesztette el soha. Tipikus tulajdonságok ezek — a pozsonyi polgárság százados erényei —, melyek itt minden szertelenségtől menten, tisztán nyilatkoztak meg, most a szülőkben, miként megnyilatkoztak elődeikben is, hogy egyszer csak az egyik fiúban, hatványozódva, de más színt váltva megjelenjenek. Így kapta meg János, a rég kipihent erők vulkanikus kitörésével, e nemes vegyüléket, az apa érzékenységét, álmadozó lelkét, az anya akaraterejét, lobbanékonyságát, mely egyensúlyt teremtett benne a képzelgések és kiszámítások, a légvárak építése és a lehetőségek számbavétele között, hogy homályos, konfuzus, konturnélküli képek helyett biztos reliefet, zárt vonalakat, határozott formákat adhasson képzeleti képeinek. A régi, a századok óta pihent, energiájától megfosztott teremtő erő, mint a kiásott római üveg ragyogó, irizáló, opálszínekben játszó pompában jutott felszínre Fadrusz Jánosban, hogy megadja uralkodó tehetségének színét, meghatározza irányát, megállapítsa ízlését, megéreztesse vele affinitásait. Neki pedig követnie kellett ösztöne parancsszavát, hallgatnia a belső szózatra, annál is inkább, mert sorsa szerencsés ajándékából, kora és környezete, érzéseivel harmoniában mindent elkövettek, hogy ihletét szolgálják, tehetségét fejlesszék s erejét teljessé tegyék.

II.

A 1899-iki pozsonyi iparkiállításon tervezetet mutatott be Fadrusz, mikép állítaná ő fel

VALLATÁS (1897)
PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE
A MAGYAR ÁLLAM TULAJDONA

Donner Rafael Szent Márton lovasszobrát a dombtéren. E tervezetet megbírálták a helyi lapokban, miközben az egyik ujságcikkelyben szatirikus megjegyzés hangzott el a pozsonyi városatyákról. Fadrusz sietett kijelenteni, hogy ez nem az ő nézete, mert ő, mint Engyeli szerkesztőnek irta, a pozsonyiak művészetszeretetét és nemességét önmagán tapasztalta ki és szive ezért telve hálával és szeretettel.[1]

De az önmagán szerzett tapasztalatokon kivül egyéb és jelentősebb hatással volt reá a város.

Amikor Fadrusz hat éves lett, egy őszi napon kézen fogja őt az édesanyja s felöltöztetve hosszú nadrágba, gombos kabátba, vitte fel a dómiskolába, hogy fogják betűre. Nagy, buksi fejével, pisze orrával úgy állott ott tanitómestere előtt, mint aki tudja, mi sors vár reá.[1] Az erős, csontos gyerek nehezen szokott a négy fal közé. A széles országút, a templomtér volt a hazája. Most egyszerre könyv mögé fogták, de lassan-lassan beleszokott. Az irás, számolás és olvasás mellett akkor még rajzolgatni is szoktak az elemi iskolában, s Jancsi ehhez módfelett nagy hajlamot érzett. Ezért szerette a mézeskalácsos bábukat, a szivet és patkót, melyeknek rajzát csodálta s meg-megállott a régi házak előtt, ahol vasrácsokat, régi kovácsmives lámpásokat, a Szentháromság-szobor angyalfejeit megbámulhatta.

Az elemi iskolából a dómreáliskolába került, ahol Frint rajztanárnak feltünt a fiú rajztehet-

[1] Erinnerungen an J. Fadrusz. Pressb. Presse. 1903. 302. szám.

[1] Ifjúkori arcképe. Özv. Fadrusz Jánosné tulajd.

sége és szeretettel foglalkozott vele. Jánosban ez a kitüntető figyelem hatalmas ösztökké erősbödött és olthatatlan szomjúságot ébresztett tehetsége kimívelésére. De az otthoni szűkös viszonyok lehetetlenné tették számára a rendszeres iskolai kiképzést, szülei elhatározták, hogy mesterségre adják, csak a mesterséget választhatja maga.[1] Jánosban hatalmas testi erők ébredeztek, korához képest szokatlan fizikai energiák s ezek őt is, mint Leiblt, a fiatal athlétát, olyan mesterség választására vezették, ahol erejének hasznát vehette. De másrészt képzeletére az utcán, a paloták előtt látott mesterségek egyike, a lakatosság hatott legerősebben. A Grassalkovich-palota díszkapuja régóta foglalkoztatta képzeletét. Azok a vasrudak, amint egymáshoz hajladoznak, hogy pompás formákat öltsenek, csodás műalkotásnak tüntek fel előtte. Leinwander műhelyében készülnek ilyen csodakapuk. Hát odakerült inasnak. Munkás, dolgos, mesterségét szerető inas volt, akinek nem esett nehezére a munka, hiszen pörölyforgatásban hatalmas testi erejét is foglalkoztathatta s munka után maga is rajzolgatott új formákat, amint azt az ismétlő tanonciskolában, Engel Károly vezetése mellett, tanulgatta, ösmerünk is ez időből néhány igen ügyes rajzát. Mestere ezt méltányolta is, mihamar felszabadította és remekbe készült munkáival a kézmű-iparegylet aranyérmét nyerte el.

Legénysorba került hát János, de nem érezte magát lakatosnak. Amikor társai a korcsmában mulatoztak, ő meghúzta magát a szülei ház udvari kis kamrájában, vagy a mestere padlásán ócska vastörmelékek közt, aztán le sem tette a rajzónt pihenni. A betűt sem vetette meg. Ami könyvhöz hozzáférhetett, lett légyen az magyar vagy német, történet vagy földrajz, szent história vagy népleírás, hihetetlen mohósággal nyelte. Édesanyja csak elnézte, megérezve, hogy a fiúban titkos ambiciók élnek, persze azt gondolta, hogy ügyes legénnyé, derék lakatosmesterré akarja magát kiképezni. És örvendezett rajta.

Pedig a lakatoslegény kezd öntudatra ébredni, hozzásegíti őt a város. A könyvek felkorbácsolták érzésvilágát, vágyakat, sóvárgást, nostalgiát ébresztettek benne, a hírnév, a győzelem, a babér képzetei settenkedtek körülötte és a romantikus én öntudatra ébredt benne. E hangulat körülömlötte esti, magányos sétáiban, amikor a holdfény ezüstlepelbe vonta az óvárosi palotákat, melyekből a messzi mult kísértetei léptek elő. Itt, e régi házak falai közt éltek egykor olvasmányainak alakjai, a lovagok, a nemesek, a magyar történet hősei, itt, a királyhűségben kitartó pozsonyi polgárok, akiket egykor ide az Árpádházi királyok telepítettek és akikhez jó- és balsorsban egyként hű maradtak, ha kellett csellel, vérrel, de mindig kiszabaditották magukat az idegen, a cseh, az osztrák uralom alól. Képzelete benépesítette a kuriát Erzsébet királynő alakjával, aki egykor (1441) ott lakott, a Ventur-utcában, a Wittmann-házat Mátyás királlyal, a várat Mária Teréziával, aki előtt (1741) a nemzet lelkesedése meghódolt, s e magányos séták — Pozsony multjának históriai hangulatában — az egyszerű lakatoslegény képzeletét telerakták meseszerű alakokkal, romantikus fénnyel, a holdvilág sápadt világításában.

Ezek közt az emlékek között érezte meg magyar szive dobogását, nemzeti érzése megerősödését, itt kapcsolódott bele egész lelkével a magyar multba.

A Mihálytorony nagy órája már éjfélt ütött, a toronyőr tompa hangon énekelte a dicsértessék a Jézus Krisztust, mikor János magára eszmélt, a multakba merült nagy lelki kalandozásból...

Egy napon megnyílt anyja előtt, akit mindenekfölött szeretett. Nem akar ő lakatos lenni, hanem művész, aki fúr-farag, akár olyan figurákat is, minőt Donner Rafael a dómban, a lovas Szent Mártont, aki odaadja a didergő koldusnak a felöltőjét. A szegény asszony halálra rémül. Mi lesz a fiából? Mi mindent össze nem beszél? Művész? Hát ez mi a csoda? Meg lehet-e abból élni?

És attól kezdve nem volt nyugta az öreg asszonynak. Remegve leste, nem beteg-e az ő nagy, erős fia? Ha sápadt volt, megszünt a szive dobogása, ha nem volt étvágya, elhült benne a vér. Beteg vagy, lelkem Jánosa?

[1] A művész elbeszélése alapján.

De nem, János megnyugtatta. Persze, hogy művész lesz. Az is megélt, aki a Szent Mártont, meg a térdeplő angyalokat csinálta, ott az oltár mögött, ő is megmarad az elhatározása mellett. És olvasott, művelte magát, minden szabad idejében rajzolt. szorgalmasan eljárt a tanonciskola professzorához, Engelhez és járta a városi múzeumot és rajzolta a Kálváriahegyen a Crucifixet, a Vásártéren a Szent-Flóriánt, a Fő-téren a díszkutat, s nézte a többi emléket, amelyek elszórva láthatók a városban, a sétatéren a Szent József-oszlopot, a jezsuita-templomban a szószék domborműveit, a dómban a síremlékeket. s lelke megtelt a formák és figurák titkos imádatával.

Művész lesz! Amikor rajzolt vagy kovácsolta a vasat, lelkében hatalmas indulatok viharzottak. Csak akarni kell, mondották a könyvek — aki érzi magában az erőt, az isteni szikrát, az diadalra jut, — mint az a másik pozsonyifi, Tilgner, akinek bécsi sikereiről írnak a lapok. Az is szobrász lett, az is ide való, mért csak előtte legyen elzárva a pálya, örökre...

Engel Károly szobafestő, a tanonciskola rajztanára, aki szívén viselte Fadrusz sorsát és ismerte a fiatal lakatoslegény titkos álmait, egy napon hírül hozta, hogy faszobrásziskola nyílt meg nemrég Zay-Ugrócon, nem volna-e kedve odamenni? Anyja nem ellenezte, menjen magát kiképezni, az csak hasznára lehet a maga mesterségében. Rajzait elküldte próbára és csakugyan befogadták.

III.

Egy lépéssel hát közelebb a célhoz!

Most hát fába faraghat, szobrászkodhat, egyszer talán igazi, kőben dolgozó szobrász is lesz, művész. Lám az a Munkácsy Mihály már Párisban él, hírneves művész, pedig az is csak asztaloslegény volt, s mégis festő lett, aki megfesti ami a szívét bántja. Olvasta, hogy a művésztől mit kérnek, rajztudást, formalátást, kifejező készséget. S ő Zay-Ugrócon is rajzolt, tollrajzokat csinált, ott másolta le Doré bibliájának az egyik lapját, hihetetlen szorgalommal, a fametszet minden vonását lassan vonalról vonalra, három hónapig minden szabadidejét ez foglalta le.[1] A rajzait megbámulták, a famunkái tervezetét megdicsérték, díjakat nyert, művét beküldték a székesfehérvári kiállításra, de mindez őt el nem kapatta. Lelkében álmok éltek, szívét érzések hevítették, s ő látta a célt, a bizonytalan messzeségben. És egész energiájával erre tört. A fafaragás ki nem elégítette. Noha ezt is nagy szeretettel művelte, de a kicsinyes, pepecselő munka nem elégítette ki energiakifejtési vágyát. Megnehezítette magának, ahogy csak tudta. „Nagyon lassú volt a munkájában, soká dolgozott egy-egy tárgyon, többször változtatott rajta s ez így ment éveken át.“ [2] Erőprodukciókban vezette hát le energiafölöslegét. Vivott, birkózott, vasat emelt, úszott, mint Leibl, mert a felgyülemlett erőknek levezető csatornára volt szükségük, s mindezekben mesterré képezte ki magát, mert mindenben érzése vezette, s oda tudta magát adni érzéseinek. Sovánka szobrász, aki iskolatársa volt, beszéli, hogy énekelni is szépen tudott, s ha ő néha hegedűszóval kísérte, gyakran feljajdult:

— Te Stevo, ha én úgy tudnék hegedülni, mint te, nagyobb érzéssel játszanám el ezt a nótát...

Az érzés, a kiáradó érzés jellemzi őt. Fafaragványaiban és minden mesterkedésében ez vezeti, ez ihleti, de azért az ifjúkori érzéstúltengés még se hajtotta se ködös álomképek kergetésébe, se bizonytalan érzelgésbe. Öntudatos ereje, értelmének hatalma korlátok közé szorította érzelmeit mindenha. Pedig milyen jó szíve volt. Az igazi barát példaképe, társai kifogyhatatlanok baráti szolgálatainak felsorolásában. De a szíve fölött is úrrá tudott válni, az anyja esze megőrizte a romantikus eltévelyedésektől.

Így szívét, eszét, testét kiképezve vitték el katonának, ahol három évet szolgált és egész a szakaszvezetőségig felvitte. Prágában úszómestere volt századának, barátja pajtásainak, fegyelmet tartó fölebbvaló, akit éppen ezért az ő fölebbvalói is megbecsültek. Gersich Károly, főhadnagya, a fafaragó ügyességéért

[1] Sovánka István szobrász, osztálytársa kéziratos feljegyzései alapján.

[2] Sovánka feljegyzéseiből.

A VIRRASZTÓK (1886)
PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE
ZALA GYÖRGY TULAJDONA

is megbecsülte és menten észrevette, hogy művészemberrel áll szemben és a katonai fegyelem korlátai között barátságával tüntette ki. Volt hát szabad ideje elég s azt ő Prága város műkincseinek, olvasgatásnak, magamívelésének szentelte. A katonaságtól kész élettervvel, önfegyelmező képességgel, szellemi és testi egyensúlyban vált meg s ment haza Pozsonyba.

IV.

Küzdelmes évek várakoztak rá. Szülei nem segélyezhették, sőt rászorultak az ő támogatására. Munkához látott, s fafaragásból tartotta fenn magát. Valóságos fafaragási düh fogta el. Tükörrámát és óraállványt, szekrényfödelet és fali polcokat készített, szokványban, a kenyérért. De ezenközben szorgalmasan olvasott, mívelte önmagát s táplálta titkos álmait. Már másfél éve volt otthon, mikor olvassa a helyi lapokban, hogy a híres pozsonyi zeneszerző, Hummel Nep. János emlékszobra javára a kath. népiskola földszinti helyiségeiben magányosok tulajdonában levő műtárgyakból kiállítást rendez a város egy lelkes embere, Batka János. A fiatal fafaragóban felébredt a dicsőség vágya. Fafaragványt nem vesznek be, csak szobrot, festményt. Csinál hát szobrot. De hogy csinálnak szobrot? — kérdezi magában. Hát úgy — gondolja —, ahogy a famunkát. Megszárította a gipszet, elővett egy éles bicsakot és kifaragott egy nagy bozontos szakállú férfifejet, szétszórt hajzattal, kétségbeesett tekintettel, lesoványodott ábrázattal. Így jelenik meg Hamerlingnél Neró előtt, az ősz zsidó:

Die Schläf' umfliegt ihm langes Silberhaar,
Sein Vorhaupt scheint verwittert Felsgestein
Und seine Augen nisten drin wie Adler . . .

MÁRIA TERÉZIA-HUSZÁROK
PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE. 1903
A KIRÁLY TULAJDONA

KURUCVILÁG (1903)
PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE

Az örök vágyódás, a kielégítetlen sóvárgás jelképe volt. Ahasverus ő, a bolygó zsidó, akinek talpa alatt ég a föld... A maga messze elvágyó lelkének képe!

Műve feltünést kelt, a kiállítás látogatói közt pártfogói akadnak, bemutatják a kiállítást megnyitó miniszternek, Trefort Ágostonnak, aki ösztöndíjat igér neki és ő reményekben gazdagon, könnybe lábadt szemekkel borul édes anyja kebelére: Szobrászművész leszek hát, édesanyám! A miniszter azonban — természetesen — elfeledkezik ígéretéről, szerencsére a pozsonyi polgárság elhalmozza megrendelésekkel, jóakarói ellátják olvasmánnyal és ő lázas munkakedvvel fúr-farag, barátjának, Lippertnek mintarajzokat csinál a porcellánfestéshez, de míveli is magát és próbálkozik tovább a kőbe faragással, reliefeket csinál Fülöp ügyvéd kerti házában, kifarag egy Krisztus-fejet, a Gnómok című csoportozatot, egészen a faragás technikájában, hihetetlen nehézségekkel küzdve.

Eközben egyre várt. Várt sorsa kiderültére. Valakire vagy valamire, hogy megindulhasson a dicsőség útján. Az 1885-iki orsz. kiállításon a Lippert-cég kiállította azokat a porcellántányérokat, melyek mintarajzát Fadrusz szolgáltatta. Megdíjazták, mire a keresk. kamara útisegéllyel a kiállítás tanulmányozására kiküldi és a herendi gyár is észrevette. Egy szép napon pecsétes levélben hívták meg a gyárba, nagy fizetés mellett, gyári rajzolónak. Mosolyogva mutatta a levelet szüleinek. Azok elragadtatva hallgatták, édes anyja már pakkolt volna, hogyne, János nagyfizetésű munkás lesz, ez volt az ő szemében a dicsőség legmagasabb foka. De János lemosolyogta őket. Mit. hogy ő ezt elfogadja? Hiszen ez csakolyan szolgai állás, mintha lakatot verne, vagy vasalót kovácsolna. A szülei álmélkodva hallgatták. Nem fogadja el az ezreseket fizető állást? Hát mi vagy te, János? Mire vársz? Az összeütközés kikerülhetetlenné vált. János makacsul megmaradt az elhatározása mellett. Inkább küzd tovább és nélkülöz, de megvárja az idejét, hogy művésszé lehessen. Volt egy nagyobb megrendelése, de pénze alig. Vett egy darab kenyeret és szalonnát. Hogy faragványával elkészülhessen, két hétre volt szüksége. Felosztotta hát kenyerét és szalonnáját tizennégy napra és bezárkózott. Hívhatták őt asztalhoz aztán, a szülők rimánkodhattak az ajtaja előtt. János nem engedett. Dolgozott szakadatlanul, s elkészítette e pesszimisztikus hangulatában a Palugyay-családnak azt az óratartót, mely az emberi életet allegorizálja. Balról a pajzs mögött felénk tekint titokzatos mosolyával egy szépen kifaragott női arc, patyolatfátyol az arcán, az arcából lombos ág fakad, kisebb ágakban és levelekben szétágazva. Az első levélnél egy bimbóból üde, mosolygó gyermek bontakozik ki, amint pillangó után nyúl, egy másikból fiatal leány, aki készül leszakítani a fáról az almát, aztán egy kámzsás férfi, gondterhelt arccal, s végül tüskék közül felénk mered a halálfej, az örök rejtély képe... Ilyen meséket képzelt el a fiatal romantikus lelkű fafaragó! De megjött aztán a sorsfordulat!

A pozsonyi polgárság közt a bámulatos kézügyességgel kifaragott óratartónak, öntudatos fellépésének a porcellángyár ajánlatával szemben híre megy, s a kor liberális eszméinek hatása alatt, különösen mikor a Bécsbe, Tilgnerhez küldött Gnómok szoborcsoportról megérkezett Tilgner elismerő levele is, a pozsonyi első takarékpénztár elhatározta, hogy Bécsbe küldi Tilgnerhez művészi kiképzésre, 600 forintnyi évi segélyt biztosítva számára. Ez 1886 tavaszán történt. Pozsony polgárai tehát megértették az idő változását, s tudták, hogy az újonnan szerzett jogokkal fontos kötelességek is járnak, s a demokratikus fejlődésnek indult városi élet azt parancsolja, hogy átvegyék az egyeduralkodóktól és az arisztokráciától a művészpártolás kötelezettségét is. A hetvenes évek végén, amikor az országban beállott a belső béke, s véle a gazdasági fellendülés, Pozsony gyáripara, kereskedelme is virágzásnak indult, pénzintézetei megerősödtek, a város csinosodni kezdett, díszkutak, szobrok állíttattak fel a köztereken, szóval a város az általános jólét jótéteményeiben részesült, de tudott is élni véle. A béke áldása közt fokozott szorgalommal dolgozott a maga gazdasági megerősítésén, éppen akkor a szabadelvű kormány fiatal éveiben. Ily időkben a művészet pártolása általános

lesz, ehhez járult, hogy a kor képzeletére Munkácsy nagy világsikere, aki Krisztus képeivel a nyolcvanas évek elején lázba hozta az európai közvéleményt, különösképen nagy hatást tett. Ilyképen egy általánosan elismert fiatal tehetség életfeltételeinek javítása a város polgárai közt nem is talált ellenzésre. Reményektől dagadó kebellel indult tehát Fadrusz Bécsbe, Tilgner mesterhez, érezve, hogy szülővárosa szeme rátapadt, hogy tehetségét elismerték, most annak kipallérozása van csak hátra. Összhangot érzett sorsa és lelke között, mint egykor Pheidiás, akit Athén nevelt, megértett és méltányolt. Mily boldogság! De ha Pheidiás Mohamed idején látja meg a napot, a halhatatlan reliefek soha meg nem születtek volna!

V.

„Erfüllt Euren Geist und Euer Herz, so gross sie sind" — énekli Goethe, s Taine hozzáteszi: korotok érzelmeivel és gondolataival s a remekmű létrejön.

Fadrusz kezdettől fogva erre törekedett, ha eleinte öntudatlanul is. Azt azonnal észrevette, hogy Bécsbe jutva két feladat elé került, kezét és szellemét kell kiművelnie, de mihamar rájött arra is, hogy ezt a kettős feladatot csak úgy oldhatja meg, ha egyszerre és egy időben fog hozzá, hogy keze és szelleme fejlődése összhangban legyen mindenha. E feladat sikeres megoldására minden feltétel adva volt, adva jellemében, akaraterejében, szellemi hajlamaiban, s most hatványozott erővel nekidőlt a magamívelésnek.

A nyolcvanas évek Bécs városában a magával hozott szellemi diszpoziciók kitünő talajra találtak. Minden emelte, táplálta, gazdagította világfelfogása kifejlődését. A pozsonyi szellemi kör, melyben élt, nem szerette a radikális megoldásokat, hajlott ugyan a demokratikus eszmék felé, de azért az anyagilag megerősödött polgárság álláspontja individualisztikus és kapitalisztikus volt, nemzeti alapon. Az anyaországban sokáig értelmetlenül állottak e jelenség előtt, sőt gyanakodóan nézték Kraxelhuberék cselekedetét. Fadrusz kezdettől fogva érezte, később megértette a pozsonyiak állásfoglalását a nemzetiségi kérdésben. Főleg ekkor, Bécsben, a legsajátosabb viszonyok között, hol önmagán tanulhatta ki.

„Pozsonyi német vagyok, de magyar ember" — beszélte művészünk, — „de szenvedélyes hazafivá Bécsben lettem, az osztrákok közt. S ez a fejlődés olyan természetes! A nemzeti érzés kultúrán alapszik és nem nyelvi kérdés, de azért erős kapcsolatban van véle. Bécsben a nemzeti mult éreztetése, a historizmus filozófiája fogadott, mely a francia forradalom gyermekének, a kozmopolitizmusnak eszméit, az egységet és egyenlőséget, az egy kultúrközösségben élők számára követelte. Ezekért az eszmékért gyermekkorom óta rajongtam; a szolgaság minden fajtáját utáltam, a szabadságnak minden térre való kiterjesztését követeltem, de éppen ez a liberális életfelfogás korlátokat követelt, azt, hogy e jogok első sorban a históriai közösségben felnevekedett nemzet javát szolgálják. E politikailag nemzeti egység volt Bécs ideálja, az enyém is — s ezért szakadtunk szét. Az én politikai nemzeti egységem — szülővárosomon át — a magyar nemzeti állam, az azokat szolgáló hősökkel, s egyszerre szembekerültem — ugyanazon politikai és filozófiai meggyőződések mellett — egész bécsi környezetemmel. Most aztán még jobban szerettem a pozsonyi embert, ki ha németül is beszélt, öntudatlanul, érzésénél fogva, magyarnak vallotta magát. Joggal tehette. Megértettem az érzését." [1]

Érezik-e a halk pátoszt, mely a szavak mögött lappangva, felénk hangzik? Később ez a pátosz megerősödik és uralkodni fog érzésein, mint a hogy szellemi kialakulására is befolyással volt. Gondolatvilága formálásánál az éveken át tartó, sorsával és önmagával folytatott küzdelem a legelső szerepet játszotta, s élete minden kérdésének eldöntésénél az érzelmi velejárók jelentős módon befolyást nyertek. Ez volt aztán az állandó és lényeges etoszában, mely nála talán hangos, de mélyen a lélekben gyökerező pátosszá erősbült. Ezzel az érzéssel szemlélte nemzetünk történetét és látta abban a leghevesebb

[1] A művész elbeszélése. (1901. okt. 3. Szerző naplójegyzeteiből.)

„. . . ÉS BEPÓLÁLÁ ŐTET ÉS HELYEZTETÉ A JÁSZOLBA." (1904)
PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE

külső ellenzések között azt az egy törekvést végig vonulni, hogy a maga nemzeti és független egységét — minden körülmények között — megőrizhesse. A honfoglalástól kezdve a Mátyás-kori virágzásig, át a meghódoltságból a Mária Terézia-kori fellendülésig, a demokratikus kor szellemében átalakuló egységes nemzet, mely megértette az idők járását, lett az ideálja. A munka, a gazdasági fellendülés, a szabad eszmék, az erő kultuszának ideáljai foglalkoztatták gondolatvilágát. Egységben korával, mely érezte a fiatalos fellendülést, ideáljai győzelmét és e szellem megerősítésére a mult glorifikálását szorgalmazta. Közeledik a millénium s az ország polgársága minden eszközt megragadott glóriás multjának dicsőítésére, a nacionalizmus, a tudományok és szabadelvű gondolkozás hőseinek megörökítésére, természetesen a maga történetfilozófiájának szellemében. Mihamar felismerték, hogy a művészet jelentős tényező a történeti összefüggés megerősítésében és a kultúra fejlődésében. A polgári nemzeti állammal versenyre keltek a városok is, s e szellemtől áthatva készültek az ezredik évforduló megünneplésére.

Fadrusz ezalatt nagyban szorgalmaskodott technikai készsége fejlesztésén. De itt keserves csalódások vártak rá. Fafaragáshoz szokott keze a mintázófa forgatását nehezen szokta meg s főleg oly türelmetlen és virtuóz mester mellett, aminő Tilgner volt. Ritkán akad két olyan ellentétes ember egymás mellett, aminő Tilgner és Fadrusz. Tilgner maga a megtestesült bécsi szellem, a szellemmel szellemeskedő, akinek művészete a részletekben való tobzódás, a rokokó játszisága, a barock texturaművészete, akinek művei egyenesen a Makart-csokrokkal teliaggatott szalonok számára készültek.

Természetesen csakis ezt követelte tőle is: a csipkék, virágok, frizurák, a dagadó selymek és à jour áttört szövetek könnyedségét, életigazságát, részlethűségét, azt a virtuóz-

BUDAVÁR BEVÉTELE (1904)
PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE
A FŐVÁROS TULAJDONA

szabadosságot, mely játszik az anyaggal. Igen, Tilgner ebben az erős illatszerrel átitatott barocklevegőben lélegzett szabadon, de mihez kezdjen a másik, egészen más érzésvilágban, más képzeleti képekkel viaskodó, akinek szívét pátosz fojtogatta és lelkében grandiózus viziók ébredeztek?

Itt két — sőt ellentétes — képzeletstrukturájú művész került össze. Az összeütközés kikerülhetetlen volt.

Egy napon a szarkazmusra hajló Tilgner abban a pillanatban lép be a műterembe, mikor Fadrusz a modell pózát igazgatta. Ez régtől fogva ellentéteket támasztott közöttük, Tilgner egyre azt követelte tőle, hogy a részletekkel törődjék, a részletek elemzésével ráér még az egésszel foglalkozni. Rázza a fejét, közelebb megy a munkájához, szúrós tekintettel méregeti és sétabotjával átdöfi az agyagminta orrát:

— Hát nem látja, hogy az orr porcogóból és nem agyagból van? S felkacag.

Fadruszt ez a kacaj szívén találta. Vette a cókmókját és szó nélkül eltávozott. Azonnal levelet írt Pozsonyba, a takarékpénztár vezérembereinek, jelentette, hogy Tilgnert elhagyta, mert csak akadályozza művészi fejlődésében és átmegy az akadémiára, a fiatal Hellmerhez, s ezt minden körülmények között megteszi, mégha ezzel elvesztené az ösztöndíját is. De az elnökség megérezte, hogy itt egy erős jellem, egy igazi akarat nyilatkozik meg és beleegyeztek kérésébe. Felismerték, hogy fejlődése szemmel látható, a Laforest arcképszobor, az az öreg Ortvayné arcképe, melyeket ezidőben csinált, a fejlődés kétségtelen bizonyítékai voltak, s hittek ígéretében, a vasakaratában.

Így került Hellmerhez.

A zseniális ember affinitásával választotta meg mesterét, azt, akire szüksége volt. A morceau emberétől a masszában látóhoz jutott. Most csupa olyan elvet hallott, amelyeket ő régóta megérzett: ösztöne súgta meg neki. Bécs monumentumai közt oly idegennek érezte magát. Ott a barock hamis pátosza, hideg és tudákos allegorizálása, vagy a rokokó másodkézből vett kecsessége vette körül, az a kifejezett bécsi ízlés, melyet a fesch, resch, herb, pakschierlich stb. szavakkal jellemezhetnénk, csupa kecses intimitás — oly távol álló Fadrusz érzéseitől, oly elütő képzeleti képeitől! Hellmer tanítása nem volt „bécsi",

ő szigorú stílszerűséget hirdetett, a monumentális vonalat, akár rideg egyszerű formákban. Az anyagban való gondolkozásra tanította tanítványait, a plasztikai érzést akarta fejleszteni bennök, amely az anyagban gyökeredzik, s melyet abból kell kifejteni.[1] Örül, hogy Fadruszban ügyes fafaragót talált és most egyre arra buzdította, hogy az új anyagot is, a márványt és a bronzot kémlelje, hogy kompozicióit azok természete szerint formálhassa.

Igazi intimitás fejlődött ki közöttük. Ismerünk egy fotográfiai felvételt, mely a mestert tanítványai körében ábrázolja, amikor éppen modellt állít. János ott van mögötte és hallgatja nagy figyelemmel a szavát. Hellmer személyesen is szót emelt pozsonyi pártfogóinál, s tehetségéről mindig nagy elismeréssel nyilatkozott. „Alkalmunk volt — olvassuk a Pressburger Zeitungban 1889 okt. 11. 280. szám — Hellmer tanárnak egy idevaló személyiséghez írt levelébe betekinteni. Abban Fadrusz János tehetségéről és haladásáról kitünő bizonyítványt állít ki, s reményeinek ad kifejezést, hogyha gátló körülmények az útról, melyen elindult, nem térítik le, igen kiváló művésszé válik.“ Mikor a párisi nemzetközi kiállításon (1900) Grand Prix-t kapott Mátyásával, Hellmer örömmel üdvözli, kettős örömnek jelenti ki, hogy kitüntetett tanítványai közt ott van ő is: „war doch mein János stets mein Stolz“. János mindig érezte, hogy mestere belső részvéttel kíséri fejlődését és az irányt, melyen vezette, rokonnak érezte érzéseivel. Akadémiai pályafutása maga volt a biztos és határozott cél felé haladás. Hellmer észrevette, hogy nem szabad őt egyoldalúan kézügyességben művelni, hanem alkalmat kell adni neki mielőbb arra, hogy képzeletét foglalkoztassa. Evégből kompozíciókat rajzoltatott véle, melyek reliefrajzok voltak nagyobbrészt. A szabin nők elrablása, Fabiola ápolása alatt életre ébred Szent Sebestyén, s főleg az Amazonok harcával rendkívül erős konstruktiv érzést árul el, úgyhogy Fabiolát 1888 december 18-án első díjjal jutalmazták, s az Amazonok harcával kis híja, hogy a Fugger-díjat meg nem nyerte. Eközben Pozsonyból folyton kisebb megrendelésekkel látták el, nemcsak arcképekre, hanem önálló kompozíciókra is, így Lord József egy Apollót kért tőle, melyet márványban faragott ki, s abba az antik szellem finom átérzését igazolta. Egy másik kompozíciója Szegény Lázár a gazdag kapujában, Lukács evangéliumának szellemében, mindez tulajdonképen aktstudium, még pedig mindig férfi-akt, női akttanulmányról nem tudunk. Ez sem lehet véletlen, de akkor mi? Fizikumának érdekes sajátossága, vagy a férfias ideálokért, az erő, a hatalom, a méltóság iránt érzett rajongása magyarázza meg? Aminthogy nem volt benne semmi nőies, aminthogy nem is szerette a nőies bájt, a törékeny gráciát, s nem tűrte a parfümös levegőt. Mikor később (Mária Teréziában) nőt kellett glorifikálnia, akkor is lóra ültette és a férfias elemet, a királyi vonást, a méltóságteljes nyugalmat hangsúlyozta benne. Nagy szerelmi viharok nem dúlták fel lelkét, a férfias gerjedelmeket, ha ki nem elégíthette, elnyomta, mert tudott akarni, noha természetesen voltak az ő életében is szerelmi csalódások, melyek ideig-óráig bánatot okoztak neki. De szerencséje itt sem hagyta el, mert mihamar rátalált arra a nőre, akinek jósága, szelídsége és gyöngédsége méltó módon egészítette ki férfias és határozott egyéniségét, melyet az élet formált, s amelyet aszszonykéz át nem alakíthatott. Ez is mennyire nem bécsi vonás, mennyire elütött a Tilgnerféle művészi egyéniségektől és mily közel hozta mesteréhez, Hellmerhez.

Akadémiai tanulmányainak vége felé részt akart venni egy önálló kompozicióval a nagy versenyeken, hogy anatómiai készségét és érzéseinek önálló kifejezését bemutathassa. Krisztust a keresztfán akarta ábrázolni, de mestere ezt nem helyeselte, félt, hogy e sokat feldolgozott tárgyba új művészi felfogást és eredeti érzést nem tud kifejezni. Titokban dolgozott tehát, zárt ajtók mögött, gyorsan, lázasan, hogy elkészülhessen a határnapig. Maga ácsolta össze a keresztet, hogy modelljét a kereszten függő állásban tanulmányozhassa. De a modell egy percig sem bírta ki, s nem lehetett rávenni, hogy még egyszer keresztre

[1] Hellmer: Lehrjahre in der Plastik. Bécs. p. 6.

PATAKY LÁSZLÓ.

1857–1912.

Alighanem feltünt lapunk olvasóinak az utóbbi időben, kivált régebbi barátainknak, hogy lapunk egyik buzgó munkatársa mindinkább kevesebb részt vesz a mi munkásságunkban. Pataky Lászlótól évről-évre kevesebb rajzot, illusztrációt tudtunk adni, mivel az egykor kimeríthetetlen alkotóképességű művészt súlyos betegség támadta meg, mely ha nem is csavarta ki azonnal kezéből az ecsetet, véget vetett régi munkakedvének. Utolsó éveit lassú, szomorú halódás töltötte be, míg csak a mult héten alvinczi magányában el nem húnyt.

Erdélyi ember volt, 1857-ben Zalatnán született. Rajzolási készségének már kora ifjúságában számos tanujelét adta, úgy hogy művészpályára szánták. Első kiképzését a budapesti mintarajziskolában nyerte, de ennek vértelen schematikussága őt sem elégítette ki, aztán a münheni akadémiára járt, majd Munkácsynak Párisból feltünő nagy tehetsége őt is oda szólította. Azonban a franczia piktura teljesen hatástalan maradt ő reá, nem a francziák tanitványa lett, hanem kizárólagosan Munkácsyé. Pataky László is úgy járt mellette, mint kezdetben a többi tanítványok, hogy teljesen Munkácsyassá vált első alkotásaiban. Majdnem semmi sem árulja el első képein, hogy más egyéniség volt, mint mestere. Ugyanazok a borongós thémák, ugyanazok a sötétes tonusok, mély árnyékok, ugyanaz a zsánerképszerüség, mint a mit Munkácsy képeiről ismerünk. Természetesen nem tudta feladatait úgy megoldani, mint mestere, de itthon nem igen látták meg a qualitásbeli különbséget s nem igen rótták meg egyéniségtelen utánzásaért, midőn 1885-ben a régi Mücsarnokban a Munkácsy oldala mellett festett «Virrasztás» czimü képét kiállította, sőt igen nagy sikert aratott. Pár évvel erre a «Hirmondó» czimü festményével elnyerte a 6000 frankos Munkácsy dijat. Ezen a képén, melyet a király vásárolt meg, már több eredetiséget mutatott, szinei nem voltak már oly nehezek, az alakok merevsége is helyt engedett némi mozgékonyságnak. Midőn hazakerült, méginkább megszabadult nagy mestere utánozhatatlan tulajdonságainak keresésétől, egyszerübb, igénytelenebb, de viszont természetesebb is lett.

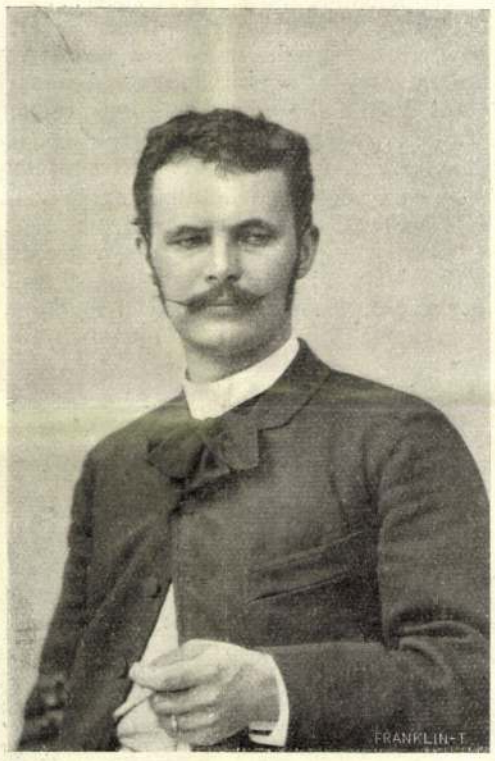

PATAKY LÁSZLÓ.

Pataky László alapjában véve mindig inkább grafikus tehetség volt, mint festő. A szinek, a fény s ezek összejátszása, a tonusok nem igen érdekelték. Képei vonalban elgondolva, pusztán rajzban sokkal erősebbek, mint szinesen, s ezért azok közé a festmények közé tartoznak, melyek nyernek a fotografikus reprodukczió által. Művészetével egészen harmonikusan illeszkedett bele a nyolczvanas évek magyar pikturájának kereteibe, melyet két törekvés határolt: a történelmi kosztümfestés és a népéletből merített zsánerkép. Az utóbbi téren érte el Pataky a legnagyobb sikereket, s kétségtelen hogy az alföldi népéletből vett ábrázolásai érdekesen tükrözik vissza egy egész generácziónak művészeti állásfoglalását a népélettel szemben. Nem a pusztán festői hatásokat kereső művész szemével, nem a realista mindent felfedező megfigyelőképességével nézte a népet és mozgékony, szintarka életét, hanem azzal az anekdotaszerűséget kereső, humorizálásra hajló hangulattal, mely az irodalomban is bizonyos statisztaszerű tipusokat emelt ki a népéletből. S mint kedves irói is, ő sem hatolt túlságosan bele a nép ismeretébe, körülbelül azt az ábrázolást adta, a mit a középosztálybeli ember a parasztról kellemesnek tart. Örülni tudott a parasztmenyecskék kaczkiásságának, a csitrilányok szelességének, az útszélen hentergő parasztgyerekek lomposságának, megrajzolta a jó öreg számadó juhászt, a vén gazdát, bojtárokat, szőlőcsőszöket, hortobágyi lovasokat. Mindebbe, kivált régebbi festményein és rajzain sok elevenséget és sok helyes mozgásfelfogást tudott belevinni.

Ez az alkalmazkodóképesség igen ügyes illusztrátorrá tette Patakyt. Évek hosszú során át kimeríthetetlen buzgalmú munkatársa volt illusztrált lapjainknak és képes irodalmi kiadványainknak. Könnyen, fölényes gyorsasággal alkotott s ez a könnyedség, ez az odavetettség igen frissekké tette rajzait, melyek legnagyobb részét tus-, vagy szépia-rajzban alkotta. Legtöbbször túlnőtt az egyszerű illusztrátor mesterségén és művészi is tudott lenni, a mit publikumának hálás szeretete is elismert.

Vele a nyolczvanas és kilenczvenes évek fürge, munkára mindig kész, de sajnos kiveszőben levő festő és illusztrátor generáczijának egyik utolsó tagja távozott körünkből.

Farkas Zoltán.

PIHENŐ. — PATAKY LÁSZLÓ EGYIK UTOLSÓ RAJZA A «VASÁRNAPI UJSÁG» RÉSZÉRE.

Igaz, hogy én sohasem beszéltem erről a vagyonról, de hát nem is kérdezte tőlem soha senki. Most itt van az ideje, hogy elszámoljak róla. Ebben a takarékpénztári könyvecskében van az egész. Ennek még a kamatjaihoz sem nyúltam soha. Nem volt rá szükségem.

Az iróasztalából kivette a takarékpénztári könyvet és a hadnagy elébe tette. Biz' az a vagyon valóság volt. A bécsi pénzintézet, a hol a vagyon el volt helyezve, ismert, elsőrangú intézet volt. A hadnagy kezében zizegtek a lapok.

— Talán még Malvinka se tud a vagyonáról? — kérdezte.

Az öreg bólintott:

— Igazad van öcsém, ő sem tud róla. Miért is tudott volna róla? Hogy boldogtalanná, elégedetlenné tette volna nagy vagyona? Hogy mindenféle sehonnai parti-vadászok pályáztak volna a kezére, hogy végül a legügyesebbnek a hálójába esett volna? Jobb volt az így, öcsém, a hogy volt.

Zalkán László meghatottan szorította meg az öreg ember kezét:

— Derék ember vagy, Pista bácsi...

— Dehogy is én vagyok a derék ember. Te vagy a derék fiú, László, a ki a szegény, vagyontalan leányt szeretted meg és akartad feleségül venni, holott te gazdag, vagyonos ifjú vagy. S ezért bizom a te érzelmeid igazságában, ezért adom neked a keresztleányomat, — mormogta megindultan az öreg biró.

Majd az orrára illesztette a pápaszemét:

— Most pedig hallgasd tovább a «Krumasztát.» Még ezt a furcsa adomát, a grófnéról és házi orvosáról, meg kell hallgatnod.

*

A sörházban ezentúl is megjelent a rendes sarokban Krumaszta István és érdeklődve hallgatta a kisvárosi pletykákat, történeteket. Néha elmerengve sohajtott fel:

— Csak azt sajnálom, hogy nincs egy keresztfiam is, a kire egykor a «Krumasztát» hagyhatnám. Az lesz csak a nagy vagyon. Milliókat fog érni.

Az asztaltársaság tagjai szeliden nézegettek az öreg úrra.

— Nagy hunczut vagy, Pista bácsi, — mondogatták. — Bizonyosan van még dugaszban egy keresztfiad is. Csak el akarod rejteni addig, a mig az ideje el nem érkezik.

S ezután mindenki nagyon tisztelte, becsülte Krumaszta Istvánt, mert azt hitték, hogy titokban gazdag ember. A «Krumaszta» szaporodott, növekedett, mert mindenki igyekezett hozzájárulni a nagy műhöz. — Pedig akkor már valóban szegény ember volt István bácsi.

MOZI-FÖLVÉTEL A TÖMEGRŐL.

A MŰCSARNOK ELŐTT.

A TÖMEG ÉRKEZÉSE AZ ANDRÁSSY-ÚTRÓL.

A MÁRCZIUS 4-IKI VÁLASZTÓJOGI TÜNTETÉS. — Balogh Rudolf fölvétele.

kirándulás, — kérdeztem aggódva, — hiszen nem készült reá előre, nem is ösmer minket, végre is, ki tudja, ha nem unja-e?

— Nincs unalom, ha én valamire azt mondom hogy *akarom*, — felelt Boorsen úr ragadozó madár szemeit reám szegezve és minden szótagot hangsulyozva.

Mink lopva egymásra néztünk és a luleai szép szőke asszonyért mindnyájunk szíve elszorult.

ISÉRE . . .

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Patáky* László

II

Másnap — természetesen — mink voltunk az elsők a hajóállomásnál. (Boorsen úr egy korábbi hajóval indult, és úgy állapodtunk meg, hogy délután Vaxholmban, a Mälar túlsó végén fogunk találkozni.) S mialatt a födélzeten ülve, türelmetlenül lestük, hogy mikor adja ki a kapitány az indulási parancsot szőttük-fontuk álmainkat a luleai szőke asszonyról.

Végre elindultunk.

Hajónk orra ezüst barázdát szántott az acélkékes vízben; és nemsokára messze mögöttünk maradt a város, palotáival, árboc-erdejével, amelyeknek finom tollrajz eleganciáju körvonalait most már csak sejteni lehetett a háttér kék egén.

És egyszerre mély csönd lett mindenfelé. Mintha az a nagy némaság, amelynek birodalma ott északon azokon a sötét felhőkön túl kezdődik, idáig hatolna. Sehol semmi mozgás, semmi nesz. Ezeken az üde zöld réteken, amelyek mellett utunk elvezet, tücsökdalolás talán még soha sem szakította félbe az, ünnepi csöndet. Derüs nyári ég mosolyog fölöttünk, de azért nem a pacsirta víg éneke hangzik, hanem hosszu szárnyu komor jégmadarak kóválygognak ide s tova, nyugtalan néma röpüléssel.

Valahogy ismét a luleai szőke asszony jutott eszembe.

— Szegény, szegény Édel! — suttogtam, magam sem tudom miért.

Hajónk zakatolva haladt előre és mindenütt, amerre néztünk, sziget sziget után tünt elő. Mint egy smaragdokkal gazdagon kirakott zománcékszer, úgy tündöklik, úgy ragyog a Mälar egy szép nyári alkonyatkor. Zománc az ég esti felhőivel, amint a csendes, szinte alvó vízben visszatükrözik és drágakő az a megszámlálhatlan kis sziget, amelyek úgy vannak ott ide oda szórva, mintha a mesebeli óriásnak leánya hullatta volna őket kötényéből. És valamennyi szigeten dombok zöldelnek, sziklák meredeznek. S alig van olyan, melyen piros tetejü, szeszélyesen tornyos, erkélyes villa vagy kastély ne lenne.

— Mindenik egy-egy királyság, — magyarázta utitársunk. — A tulajdonos engedélye nélkül senki sem köthet ki rajtuk.

— Remek. Tehát egy-egy mentsvár valamennyi. Ugy-e, a megőrzéséhez egy flóbert-puska is elegendő?

— Tökéletesen!

— De hiszen akkor ez a thebai pusztának egy modern válfaja?! Csupa kényelmesen berendezett remeteségek! S ily közel egy lármás, munkás fővároshoz. Milyen áldás lehet ez az agyonfárasztott idegekre.

— Szegény Boorsen, — nevetett az utitárs — sajnálom, hogy nem engedheti meg magának ezt a fényűzést.

— Vajjon melyik sziget az övé? — szóltam közbe.

Erre aztán mindnyájan találgatni kezdtük és valahányszor hajónk egy föltünően szép kastély mellett elhaladt, mindannyiszor egész biztosan tudtuk, hogy ez a luleai szőke asszony otthona, de aztán, mihelyt egy még szebbet megpillantottunk, rögtön esküdni mertünk volna reá, hogy csakis emebben lakhatik.

— Vajjon örülne-e a nem várt viszontlátásnak? kérdezte valamelyikünk.

— Mit gondol, szereti a férjét? — érdeklődött egy másik; de utitársunk felelet helyett csak a vállát huzta nyakáig és egy nagyot sóhajtott.

— Milyen ember ez a Boorsen? — faggattam én.

— Vannak jó tulajdonságai is, — felelt kitérőleg.

Uj Idők 1899. V. 17.

Például, soha sem fukarkodik nejével szemben, pedig az asszony teljesen vagyontalan.

— Erre még nem sokat adok, mert lehet bőkezü hiuságból is. Azt szeretném tudni: hogyan bánik vele?

— Azt hiszem: meglehetősen autokrata az öreg! — mosolygott N. barátunk, férfihez illő elnézéssel.

— Megérkeztünk! hangzott most mindenfelől és mi sietve igyekeztünk a kijárat felé.

— Még nem látom őket! — szólt az utitárs aggódva — de valószinüleg a legközelebbi hajón érkeznek meg.

— De mivel még legalább egy negyedóráig nem lehetnek itt, — tette hozzá visszaesve utmutató szerepébe — tanácslom, hogy — együnk!

— Helyes! — visszhangzott bámulatos egyetértéssel.

Leültünk tehát a tóparti kis korcsma elé és frissítőket rendeltünk magunknak. Szokásom szerint a kenyerem belét apró morzsákra szaggatva, elkezdtem a halakat etetni.

Mennyien voltak! Mint apró ezüst nyilak, hol itt, hol ott villant föl pikkelyes oldaluk. Egymást kergetve, játszva sürögtek a tóban.

— Boldogok, mint a hal a vízben! — bölcselkedett N. barátunk.

— Hátha csak azért hisszük ezt, mert nem tudják bánatukat elpanaszolni? — kérdeztem félig elkomolyodva. De figyelmemet e percben egy sirálycsapat vonta magára.

— Larus glaucus — magyarázta tudós utitársunk a gyors szárnyu madarakra mutatva. Gyönyörködve néztük, amint széles ívben röpködtek fölöttünk. Mintha csak egy esthajnali felhő szakadt volna széjjel s vált volna madárrá! Ugyanaz a puha meleg hamvasszürke a szárnyak végén és ugyanolyan habfehérség a mell alatt s amint a lemenő nap sugara végigsiklott a hátukon, a rózsaszínnek ugyanaz az árnyalata ragyogott rajtuk is.

— Milyen szépek és milyen kegyetlenek! — jegyezte meg valaki a társaságból. Nézzék, nézzék, hogy csapnak le a halak közé!

S valóban érdekes volt látni, mint csukják össze szárnyukat, hogy mereven, élesen, mint egy biztos kézből hajított tőr, bukjanak a víz alá. Aztán — pár pillanat mulva előtörtek ismét, de már ekkor egy vergődő kis halat tartva a csőrükben.

— Itt a hajó! Itt a hajó! — szakítá félbe természetrajzi érdeklődésünket az utitárs.

— És ott áll Boorsen! — kiáltottam az egész készlet kenyeret egyszerre hajítva a vízbe és csaknem futva indultam a hajó felé.

— És kedves neje? — kérdeztem körülnézve, mert senkit sem láttam kiszállni, aki a luleai szép asszony fogalmához méltó lett volna.

De Boorsen nem felelt s én meglepetve néztem reá.

— Szent Isten, mi leli önt?! — kiáltottam most már őszinte rémülettel, mert az előttem álló emberben alig lehetett a tegnapi öntelt, hetvenkedő Boorsent fölismerni. Láttam, hogy szólni akar, de nem bír. Végre elkezdte inggallérját rángigálni, mintha az fojtogatná, és tompán, alig hallhatón nyöszörögte:

— Elment!

— Ki? Édel? — kérdeztem feledve, hogy teljesen idegennel állok szemben.

— Ő! igen ő! a feleségem, — felelt a szerencsétlen, ökölre szorított kezével törülgetve szemeit.

— Lehetetlen?! — kiáltá utitársunk elhalványodva.

— Hátha tévedés van a dologban? — kezdtem békítőleg — Hátha csak nem volt otthon? Vagy ön eltévesztette a szigetet... hiszen annyi van ezen a tavon.

De ő türelmetlenül szakított félbe. — Ejh kérem, itt szó sem lehet tévedésről, elment, megszökött és ezzel vége.

— Egyedül? csuszott ki számon a meggondolatlan kérdés.

Boorsen kétségbeesése most már dühöngéssé változott. — Persze hogy nem egyedül... a nyomorult! Egy kezdő építésszel, egy éhenkórász fráterrel szökött meg! Nézze, itt a levele: »Vele megyek, mert szeretem« ennyi az egész... egy szót sem ír többet, a hálátlan! Elvetemült! Fölkutattam az egész házat, de semmi, semmi, ami nyomukra vezetne! És ott hagyott mindent, amit valaha adtam neki, minden ékszert, minden drágaságot, mindent, mindent! Talán még a ruhát is a szeretőjétől kapta, amiben vele ment, mert ami az övé volt, az hiány nélkül ott lóg a szekrényekben... De megkeserüli ezt az árulást mind a kettő, erre esküszöm!

— Oh uram, mit ér vele, ha megboszulja magát? — könyörögtem, mert a tegnapi »akarom« még mindig fülembe csengett. De ő nem hallgatott reám, fogait összeszorítva haladt mellettem, majd meg izgatottan beszélt, kiabált, hadonászott.

— Mit mondjakneki? — tünődtem aggódva. Hiszen nem ösmerem, tegnap ilyenkor még létezését sem tudtam s ime ma, — a sors szeszélye folytán — lelkének legtitkosabb rejtekébe is beláthatok. De úgy állok előtte, mint egy halálra sebbzett embertársam előtt. Hogyan segítsek rajta? Legfeljebb részvétemet adhatom s azt is hogyan, hogy még azzal is ne tetézzem fájdalmát?!

— Nagyon szerette? — kérdeztem végre félénken.

— Én? Édelt? — felelt felriadva — hogyne szerettem volna?! Miért vettem volna el különben?... Hiszen koldus volt! — kiáltá, s homlokán az erek újból kidagadtak. Koldus volt! ismételte meg-megállva s öklével fenyegetőzve. — Magamhoz emeltem. Selyembe, bársonyba járattam — folytatta szenvedélyel. — Minden darab ruha, amit magára vett, az én ajándékom volt. Enyém volt!... megvettem! S ezért enyém volt az is, aki hordta, hiszen őt is megvettem... tízezer koronát fizettem érte... igen... a feleségemért — az apjának!... Mi volt ő azelőtt? Semmi, — egy kis zongoratanitónő, ott fent éjszakon... Luleában... Megláttam. Belé szerettem... mert szép volt!... nagyon szép volt!... És elhoztam magammal a palotámba. Oh igen, megesküdtünk, hiszen az apja nem adta volna másképpen!... Igy tehát az egyház is tanúm, hogy ő az *én* tulajdonom!...

És Boorsen úr még soká beszélt igy, hatalmáról, pénzéről, mely megkönnyiti a szökevények kézrekerítését... De megvallom, én már csak szórakozottan hallgattam reá. Az az ember, akit az imént még egész szivemmel szántam, egy csöppet sem érdekelt többé. Sokkal inkább lekötötték figyelmemet a még mindig

A luleai szőke asszony

Irta SZIKRA

— Milyen szépek ezek a svéd asszonyok! — kiáltám őszinte lelkesedéssel a stockholmi *Skansen* sétálóit véve szemügyre.

— Látná csak a Boorsen barátom feleségét, — felelt utitársunk. — Az a legszebb valamennyi között.

— Igazán? . . . Mondja kérem milyen? . . . szőke-e vagy barna?

— Természetesen szőke. De *milyen* szőke! . . . s ezt olyan elbűvölt arckifejezéssel mondta, hogy legott őszintén kezdtem érdeklődni a szép ismeretlen iránt.

— Hogy hívják? Mely vidékről való? Hány éves? — faggattam asszonyi kiváncsisággal.

— Van-e kora a tündéreknek? — kérdezte ő is felelet helyett. De aztán megszánt bennünket s elkezdett a szép asszonyról beszélni.

— A neve Édel — mondta álmodozva. — Hazája? . . . Hogy is mondjam? . . . Tudja merre van Haparanda? Tehát ahhoz nem messze, — fent, fent a magas éjszakon, van egy szép ősrégi város, úgy hívják, hogy Lulea. Ugy-e, olyan édesen hangzik, mint egy olasz szerelmi dal? Nos, — onnan hozta őt magának Boorsen.

— Boldog ember . . . és ő milyen? . . .

— Ott jön ni, — felelt egy őszülni kezdő, zömök szélles vállu uri emberre mutatva.

— A férj?! — kiáltottuk kórusban, mire utitársunk sietett a jövevényt bemutatni.

Mindannyian melegen ráztuk meg a felénk tartott, csuklón felül szőrrel benőtt kezet, aztán, bár egy cseppet sem éreztünk iránta rokonszenvet, mégis a legnagyobb megelégedéssel feleltünk indiszkrét kérdéseire. Hogy mikor jöttünk, meddig maradunk? Merre fogjuk utunkat folytatni? Miért lakunk az X szállodában, mikor az a legdrágább? . . . stb. stb., szóval ezer és egy olyan *inquisitive* kérdés, amelyeket igen rossz néven vennénk legjobb barátainktól, de amelyek segítségével olyan gyorsan kötünk bizalmas barátságot uti ismerősökkel.

— És szép felesége merre van? — kérdeztem én is, turistajogommal élve.

— Édel? — felelt látható gyönyörüséggel, — kint van a Mälar egyik szigetén.

— Egyedül?

— Bizony egyedül, — sóhajtott.

— S így szegényke árvaságban tölti idejét?

— Fájdalom! . . . De kénytelen voltam kiküldeni, mert nem jót tesz neki a városi levegő.

— Mily jó ön! — mondtam őszintén és titkon szemrehányást tettem magamnak, amiért az ellenszenv sugallatának engedve, zsarnoknak, kiállhatatlannak gondoltam ezt az urat, de felelete ismét kellemetlenül lepett meg:

— Meghiszem azt, hogy jó vagyok! — mondta meggyőződéssel, aztán kiegyenesedve tette hozzá: — És ne is mondja senki, hogy Boorsen Benjaminnak nincs miből egy szigetet bérelnie.

— Egy egész szigetet? — kérdém tágra nyilt szemekkel, de utitársunk nevetni kezdett.

— Ne gondolja, hogy a Mälaron akkorák a szigetek, mint Veglia.

— Kérem, vannak nagyok is, — vágott szavába Boorsen neheztelve.

ÉJFÉLI M

— Nagyon, nagyon vágyom az ön nejével megösmerkedni, — mondottam, hogy a társalgást elterelejem, de azért is mert az a szép ismeretlen határozottan kezdett érdekelni.

— Van egy eszmém! kiáltott Boorsen önbizalommal, — tegyünk holnap egy kirándulást a tóra.

— Pompás! — és a felesége is csatlakozni fog, nemde? . . .

— Igen. Érte fogok menni.

— De Istenem! hátha nem is lesz inyére ez a

napra, hogy mikor villan meg szemében először az a láng, ami én belőlem szállt át a lelkébe. Óh, de sokáig nem szeretett! Csupán csak *én* szerettem; és hallgattam, mint a sír.

Néha érezte, hogy kell kapnom valamit, hogy jutalmat érdemlek. Nem is fukarkodott túlságosan. Amint a hátas lovának cukrot kinálgatott: úgy juttatott időnkint én nekem is egy kis édességet.

Egy gyöngéd kézszorítást, vagy egy titkos mosolyt.

De én tudom, hogy az még nem szerelem. Csak egy kis hiúság; csak egy kis kacérság. Úgy fogadtam mindent, hogy az az én *bérem*. Megfizette a rajongásomat, amelylyel pompázott.

Vártam türelemmel, vártam dühvel. Mert nekem nem *maga* kellett, hanem a *szerelme*.

Ha csak azt akartam volna, hogy szeretőmmé legyen, már régen az lenne. Ne, — ne ijedezzen! . . . Hisz' mondtam, hogy szeretem. Én tőlem méltatlanságot nem szenvedhet soha. De lássa Nelli, mit tudja azt maga, mennyire óvtam saját magamtól is. Szenvedélyes lelke hányszor gyuladt csalóka tűzre. Ábrándjai között, amelyeknek talán igazi tárgyok sem volt; amelyek csak azért születtek benne, mert nő, s mert mindent szomjazott, amit a földön hiába keresne. Ó, milyen részegek tudnak ilyenkor lenni magok! Ha látnák, hogyan ég a szemök; milyen sóvár és nedves az ajakok, hogy tárul ki öntudatlanul is a karjok, mintha titokban ölelni vágynának! . . .

Aki ilyenkor ott van és meglesi ezt a mámort, az kívánhat mindent, mert nyitva találta a mennyországot.

Ne higyje, hogy azok a legszerencsésebb nőhódítók, akit a nők a legjobban szeretnek. Más kell ahhoz. Ez kell: örökké résen lenni; odalopózni minden álmodozóhoz, meghallani, hogy mikor zakatol legjobban a szíve, megérteni, hogy a lehunyt asszonyszem mikor lát egy ösmeretlen, mindig remélt, de sosem várt árnyékot, aki férfialakkal közeledik, s akinek csak a nyomába kell lépni, hogy a kulcslyukon át is mindenüvé bejusson az ember.

Azt hiszi, hogy csupa csábításból áll ki a Don Juán? Csak csupa éleslátás, csak emberösmeret az, amivel kis csatáit nyeri. Amikor az asszony nagyon boldog, amikor a nő nagyon szomoru, akkor egyszersmind a legvédtelenebb is. Hiszen magokat minden nagy érzés elgyöngíti. Aki a nők igen nagy örömét még egy hajszálnyival tudja fokozni, az már közel van hozzá, hogy a boldogságában szinte haldokló teremtés odaájuljon a karja közé. Aki a bánat könyét ügyesen törölgeti a női arcokon, az a részvét ürügye alatt is megölelhet néha egy szép asszonyt.

Nekem *ez* nem kellett. Nekem egészen kellett az én asszonyom, csábítás nélkül, a szivén keresztül.

Azért akartam, hogy előbb szeressen. Bíztam benne, hogy az örök tűzzel való szakadatlan játszás előbb-utóbb majd csak megégeti. Ha a vasat folyvást delej közelében tartjuk, végre delejes lesz.

Maga is beszívta az én szerelmemet. Elfogadta, megtartotta, vissza nem dobta nekem.

Eljött az az idő, amikor ha nem látott, keresett. Szenvedélyévé vált, hogy új meg új tüzeket gyujtson bennem. Egyre több kellett magának az én belső lángom látásából. Hogyha egyedül talált maradni velem, láttam, mennyire fél. De ha azt hitte, védve van, akkor ezt a hegyet itt hiába változtattam volna a maga kedvéért tűzhányóvá: az sem lett volna elég.

De hisz *ezt* akartam, *erre* törekedtem. Mert ez a nagy telhetetlenség a nagy szerelem útja. S maga ezen az úton már a nyomomban van, Nelli.

Szenderffynén a hideg-meleg borzongott végig. Lélekzeni is alig tudott. Valkó úgy sugdosott a fülébe, mintha a bokrok előtt is titkolódznék.

— Vallja meg hát. Vallja meg, hogy nekem igazam van. Várhattam volna még valameddig; egy napig, egy hétig. De mikor ez a nap tán soha vissza nem térő jó alkalom. És én boldog vagyok, hogy így, előre nem sejtve, a pillanat igaz hatása alatt hivhatom: jöjjön! menjünk innen együtt; mert miután szeret: rajtam a sor, még pedig mindörökre.

— Nem, nem! — tiltakozolt aggódva az asszony. — Az uram, — tette hozzá rémülten, minden összefüggés nélkül.

Valkó nagyot szorított a kezén.

— Hát ki az urad? Ki az *igazi* urad? — kérdezte, majdnem fenyegetve. — Keresed-e másnak a kedvét, mint csupán az enyémet? Törődöl-e másnak a tetszésével? Nem úgy van-e minden, ahogy én akarom? Ahonnan eltiltalak, oda nem mégy; akire nem nézek jó szemmel, azt te magad mellett meg nem tűröd. Ha emlegetem az Istent, akkor imádkozol. Ha azt mondom: nincs Isten, akkor elfeleded a Miatyánkot. Hát ki az *urad*, mondjad! . . .

Ellágyulva, de azért erőszakos hangon folytatta:

— Nekem feleség kell. Annak szántalak régen . . . Ha szeretsz, velem jösz. Túl a hegyen tudok egy kis falut; az erdőn át most mindjárt odaviszlek. Onnan oszt megyünk tovább, nem is jövünk vissza soha többet.

Szenderffyné körül forgott az egész világ. A megszakadásig dobogott a szíve. Elsötétült előtte minden, még az ég is. Érezte, hogy nincs többé akarata, hogy ellenállhatatlanul ragadja magához az égő pokol, amibe belenézett.

Érezte, hogy szédül, hogy mindjárt elájul. Képzeletében, mintha a fák fölött csendült volna idáig, kesergő, hívó hangot hallott. Úgy látta, mintha a messzeség ködéből kétségbeesve nyujtana feléje karját a kis fia.

Fölsikoltott.

S a segélyhívásnak erre a jajszavára megzörrent a bozót Valkó mögött, aki a váratlan neszre elereszte az asszonyt s hátrafordult.

Egy ember futott feléjök. Kezében szekerce volt; szeme úgy villogott, mint a vadállaté; sunyi dühvel pislogott Valkóra.

— Ó domna! domna! mormogta és letérdelt Szenderffyné elé. Mi bajod dragame?! az Istenért, mi bajod?!

Nelli megösmerte a Gligor hangját s arra föleszmélt. Látta, hogy a zömök kis pakulár, a »medvefojtogató«, le nem veszi szemét Valkóról s görcsösen szorítja szekercéjét.

— Nincs baj Gligor; semmi baj sincs Gligor, mondta szepegve s bágyadtan mosolygott.

Valkó komoran nézett rájok. Megértette, hogy ezt az izgalmat ki nem bírná tovább az asszony megzaklatott szíve. Gligorhoz fordult.

— Hogy kerülsz te ide? — kérdezte mogorván.

A pásztor nem is neki felelt, hanem az asszonynak.

— Eljöttem, hogy adjanak egy puskát! Vége van Zahrajnak; a nagy kan megölte. Ott hasította ki a szemem láttára.

Az ördögszoros felől csakugyan nem lehetett már hallani a Zahraj csengő hangját. Csak Dráku, meg Ursu tartotta szép szóval a vén agyarast. Mély basszussal buffogtak körülötte.

Valkó vért szomjazott. Fegyvere után kapott s ráförmedt Gligorra:

— Vezesd asszonyodat vissza, a szekerekhez.

Aztán anélkül, hogy Nellire csak rá is nézett volna, besietett a rengetegbe, egyenesen az ördögszoros felé, hogy Zahrajt megboszulja.

271. **Utamaro, Kitagava** (1754—1806):

KÉT NŐ AKÁCFA ALATT. Szines fametszet. 38—25 cm. — ZWEI FRAUEN UNTER EINEM AKAZIENBAUM. Farbenholzschnitt.

272. **Utamaro, Kitagava** (1754—1806):

LEÁNY TÁNYÉRRAL. Szines fametszet. 36—24 cm. — MÄDCHEN MIT TELLER. Farbenholzschnitt.

273. **Utamaro, Kitagava** (1754—1806):

LEÁNY TEÁSCSÉSZÉVEL. Szines fametszet. 38—26 cm. — MÄDCHEN MIT TEESCHALE. Farbenholzschnitt.

274. **Virágot szedő nő.**

Akvarell. 22—16 cm. — BLUMEN PFLÜCKENDE FRAU. Aquarell. Japan, Wuyoge-Schule.

275. **Képeskönyv,**

32 akvarellel és festménnyel. Japán. XVIII. század. — BILDERBUCH mit 32 Aquarellen und Tuschgemälden. Japan. XVIII. Jahrh.

276. **Mulatság a kertilakban.**

Kakemono, selyem. 46—20 cm. Japán. XVIII. század. (A Wegener-gyűjteményből).— UNTERHALTUNG IM GARTENHAUS. Kakemono. Seide. Japan. XVIII. Jahrh. (Aus der Sammlung Wegener.)

277. **Leláncolt sas.**

Akvarell. 115—45 cm. Japán, Ukiyoye-iskola. (A Wegener-gyűjteményből.) — GEFESSELTER ADLER. Aquarell. Japan, Ukiyoye-Schule. (Aus der Sammlung Wegener.)

259/a. **Csoboly**

ón, hatszögl
SCHRAUBF
phinen-Tragt

260. **Kupa,**

ón, öntött d
HUMPEN n

261. **Buddha.**

Kakemono.
XIX. Jahrh.

261/a. **Elefánt**

bronz, hátán
barer Pagode

262. **Ülő nő,**

edénnyel. Indo-perzsa miniatür. 14—10 cm. XVIII. század. — SITZENDE FRAU.
Indo-persische Miniatür. XVIII. Jahrh.

Pataky László

O.
Malonyai Dezső
Az akt. Bp. 1914.

177. l.

PATAKY LÁSZLÓ

Elfogódottan írtuk le e kis megemlékezés címének a tavaly elhúnyt művész nevét.

Pataky László!

Vajjon, amiért ő maga egy egész inkább kenyérkereső nehéz munkában, művészi álmokat sorvasztó, mert megélhetésért vívott küzdelemben elemésztődött élet folyamán hasztalan esengett, amit egy soha meg nem elégedhetett, soha megbékítő harmóniába nem simult, mindig elborultan, szüntelen napsütés nélkül látott, a tehetség és a becsvágy egyenetlen küzdelmei közepette meghasonlásba omlott, s végül is megroskadásban végződött életfolyamán ő maga hasztalan keresett, meg tudjuk-e azt adni mi itt néki, néhai jó Pataky Lászlónak: az igazságot! . . . Amit gyászoló özvegye megható kegyelettel keres, amit véle öt gyermeke, öt árva követel, a szeretet lázongásával az elhantolt hitves, az édesapa emlékének: az igazságot? . . .

Mi az igazság?

Felelné erre Pataky: Az én jussom is igazság! Az én erkölcsi és anyagi jussom is! Az is igazság, hogy az én tehetségem is érvényesüljön, az én álmaimat is valóra váltsa ez a küzdelmes élet, az én ernyedetlen munkám is megnyerje jutalmát, s e jutalmat magam is élvezhessem és juttathassak belőle gyermekemnek is. Az én életem teljessége az én igazságom!

És ha így van — pedig így van —, Pataky László elmult anélkül, hogy igazság jutott volna néki.

Juthat azonban még igazság életemunkájának.

De hol vennők mi, csak jámbor krónikásai a mai napnak, mondjuk korunknak, amit megtévesztően közelről szemlélünk, s a nap, a kor, minden elfogultságával szemünkön, hol vennők ma még azt az engesztelő, a kibékítő s az elégtételt nyujtó igazságot? Azzal mi nem rendelkezünk, az — ily esetekben — a kellő megítélhetés fókusába jutott utókor hatalmában lészen. Az nem az embernek jut ki, de esetleg művészi alkotásait koszorúzza majdan halhatatlansággal.

Művészet 1913

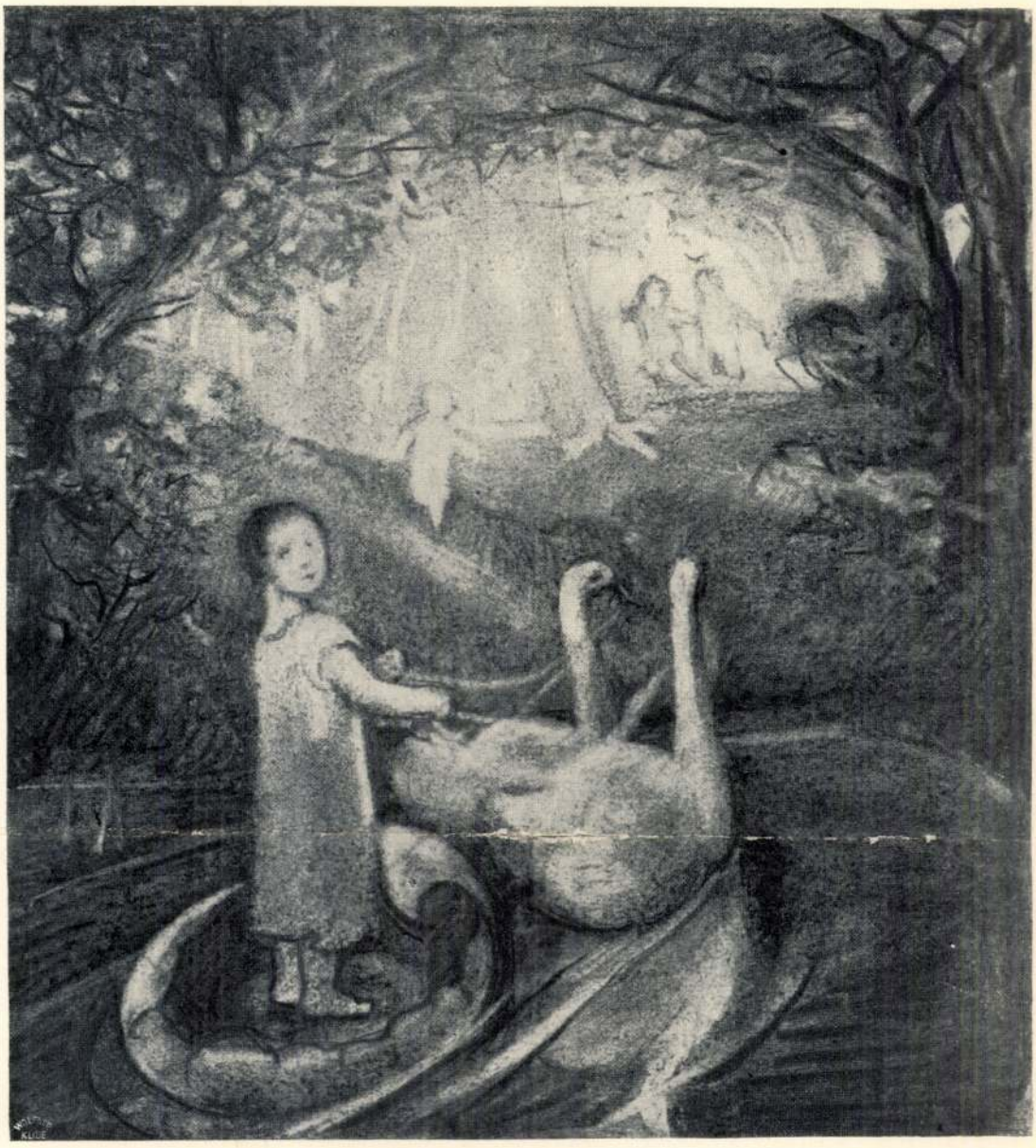

VISZONTLÁTÁS
MUSZÉLY ÁGOST RAJZA

A mi feladatunk lehetne ezúttal, hogy okait keressük a meghasonlásnak, nyomozván: az elhúnyt művészben, egyéniségének szertelenségeiben, vagy talán a külső körülmények mostohaságában rejlett élete csődjének magva? Kereshetnők: vajjon nem a becsvágy volt benne tetézettebb s fogyatékosabb a tehetség teherviselő képessége? . . . Talán fejletlen művészeti viszonyainkat terheli a felelősség? . . . Talán mi voltunk vele szemben elfogultak s nem láttuk meg a hivatottságot, nem ismertük fel az elküldetést egyik prófétánkban? . . .

E kérdésekre válaszol majd a hatalmasan bölcsebb idő. Mi, meghatottan, emlékét kívánjuk feljegyezni a néhai jó magyar művésznek, életének és munkájának adatait szedjük itt krónikánkba.

Az elmult esztendő márciusának harmadikán kaptuk Alvincről a daliás magyar zsáner, az enyelgő és egészséges népi poézis, a jellemzően magyar betyárromantika, de különösen a kuruc világ festője, Pataky László hirtelen elmulásának szomorú hírét.

Mintha bús tárogató hangjának siralma markolt volna szívünkbe: „Késmárk felől suhog a szél . . .“

És láttuk, mint az ő legnépszerűbb képein: hófúvásos, ólmos, szürke alkonyatban elcsigázott paripán, lehorgasztott fővel, halálrafáradtan vonul a vert vitéz, megyen, megy el messzire, nyomát beteregeti a hó és soha visszautat nem talál . . .

Aki ezt nékünk, magyaroknak olyan hangulatosan meg tudta festeni, hogy könnyünk csordult a kép láttára: Pataky László elment. Egy minden ízében jó magyar emberrel, egy igazán magyar lelkű művésszel kevesebben maradtunk.

Jussanak eszünkbe népszerűbb, apróbb képei.

Másfél araszos kis vászon, amin ragyog a napsütés, azúros az ég, reng a kalászos alföldi róna, a csárda benyílója előtt két kápásan nyergelt paripa ácsorog, karabély lóg a nyergen, a rezesagyú pisztoly a nyeregtáskában; a nádfödésű csárda eresze alatt végig kötözve az aranysárga tört kukoricakoszorú . . . Hogy milyen magyar levegő, micsoda igazán magyar érzés van azon a kis képen! . . . nincsen szükség két kezünkre, hogy ujjainkon összeszámláljuk, hányan maradtak még, akik így tudják éreztetni, így meg tudják mutatni nékünk, a magunkéban magunkat, mint Pataky, aki — ha azt akarta — meg is ríkatott bennünket ecsetjével úgy, ahogy megríkatja a magyart az, hogy: „Gulya, ménes, ott delelget! . .“

Hangulatos, népszerű kis képeit úgy szerették országszerte, úgy ismerik, mint egy-egy kedves magyar nótát s akárhánynak jutott sorsul a nóta sorsa: nem is igen tudakolták, ki költötte, — magyar kép, a miénk! És ez a nagyobb dicsőség.

Csodálatosan termékeny, emésztően szorgalmas volt s nyilván a sok munka részes benne, hogy ilyen korán, ilyen hamar elment, itthagyva szeretett családját, akikért agyondolgozta magát, itt gyönyörű öt gyermekét, akiknek már most mi mindnyájan adósai vagyunk, az apai gondviseléssel. Adósa a magyar Pataky László árváinak, ha hálásak óhajtunk lenni az apa munkájáért. Mert az nemzeti munka volt, a fajtájába vetett hit, a magyarság szeretete és annak megértése hevítette.

Tömérdek, hogy mit dolgozott! Nappal az ecset, lámpagyujtáskor a ceruza, a tusba mártott toll: csak úgy ontotta, amikor még erővel és egészséggel győzte a kedves illusztrációkat s azokon az apró fekete képeken megelevenednek az illusztrált elbeszélés legjellemzőbb mozdulatai, kifejezi az arc, jellegzetes a mozdulat, választékos és művelt az ízlés. Hozzányúlt s érdemes kézzel, minden témához, mert a családjáért dolgozó magyar művész nem igen válogathat, de igazán elemében akkor volt, ha kacagányt vethetett a paripa hátára s olyan délcegen tudott ő jókedvű is lenni képein, hogy szinte hallani az összependülő sarkantyút, ha meg elbúsulta magát, micsoda Peturos szívfacsaró magyar keserűség borong a képén!

Bizony, nagy üresség maradt ott, ahonnan Pataky László elment: művészetünkben is, árván hagyott családjában is.

Alvincen halt meg, ott temették el. Koszorút küldött ravatalára az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, de még koporsóját sem

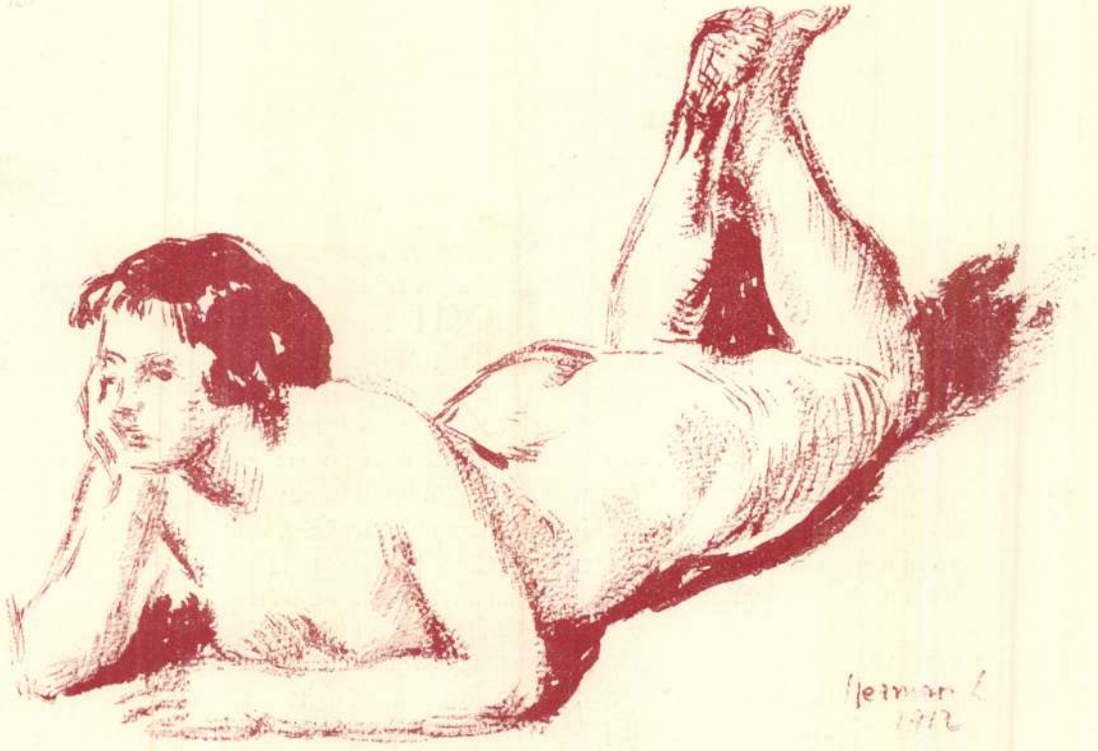

TANULMÁNY
HERMAN LIPÓT RAJZA

teríthettük le azzal a selyemlepellel, mely először mestere, Munkácsy Mihály koporsóját borította. Azután láttuk művészi hagyatékát, az ereklyéket, amiktől kénytelen volt megválni, amiket kénytelen volt piacra bocsátani a megélhetés nehézségei elé árvult család, láttuk vázlatait, nagy lendülettel fogant művészi terveit a Műcsarnokban. S megemlegettük érdemeit mégegyszer.

A Művészet szerkesztősége március havában levelet intézett az elhúnyt művész özvegyéhez azzal a kéréssel, hogy amennyire tőlünk telik: szerény emléket akarunk emelni a boldogultnak a Művészetben. Közölni szeretnők arcképét s a Múzeumban lévő művét, valamint életrajzát.

E levélre válaszolt a nemes özvegy. Közöljük e levelet, mert többet mond, többet megértet és többet megmagyaráz az „igazság nélkül maradt élet" tragédiájából, jobban rávilágít az elhúnyt művész egyéniségének végzetes ellentmondásaira, mintha azt mi bontogatnók.

Íme Pataky Lászlóné válasza:

„ . . . . A mérhetetlen csapás elviseléséhez csakis az a tudat ád nékünk erőt és Isten akaratában való megnyugvást, hogy szegény megboldogultunkat a halal leírhatatlan szenvedésektől, egy nehéz élet, soha fel nem adott, de súlyos betegsége miatt már régen nehezen folytatott küzdelmeitől szabadította meg. Nagyon köszönöm, szerkesztő úr ama jóindulatát, hogy boldogult férjemnek a Művészetben szerény emléket kíván állítani és annál is inkább szívesen szolgálnék helyes életrajzi, sőt egynémely az ő rendkívül érdekes és egészen különálló, egyéniségét magyarázó adattal, mivel róla sok teljesen téves adat került máris forgalomba. De ezt csakis az esetben tehetem meg, hogyha művészi egyéniségéhez méltó emléket kapna. Egész életén át szerény visszavonultságban dolgozott, mert olyan ember volt, aki nem tudott a sikerért küzdeni és nem kereste azt, amit néki magától meg nem adtak. Ez nem volt okos életfelfogás, de én, aki balsorsát huszonkét évig osztottam meg vele és munkásságának egyetlen tanúja és ismerője vagyok, ennek értékét ismerve, amennyire tőlem telik, ki akarom vívni a halott művésznek azt, amit életében — talán a saját egyéniségében rejlett hibák miatt — nem tudott el-

PETŐFI A CSÁRDÁBAN

érni. A magyar művészet hivatalos szaklapjától olyan meg nem érdemlett mellőzésben volt része, amely rendkívüli művészi önérzetét mélyen sértette. Ezt nem szemrehányásképen mondom, kedves Szerkesztő úr, mert jól tudom, hogy a viszonyok, körülmények és legelsősorban ő maga okozták ezt a mellőzést, de éppen azért kérem, méltassa férjem munkásságát nagyobb figyelemre és meg vagyok győződve, hogy akkor saját maga is látni fogja, hogy ő többet érdemel, mint egy Múzeumban levő képének leközlését. Ma írok Könyves Kálmánnak, hogy küldje át Szerkesztő úrhoz egy kuruc képének és Jézus születése című művének reprodukcióját. Ezenkívül kívánnám a főváros által pályázaton megvásárolt és őt annyira jellemző Budavár bevétele vázlatának lehetőleg színes reprodukálását, néhány érdekes rajz és vázlat leközlését úgy, ahogy ezt más, a magyar művészet fejlődésében nálánál kisebb szerepet vitt művészektől is hozták. Szerénysége, puritán életfelfogása és balsorsa miatt ez a szegény, nagykoncepciójú művész egész életében nem juthatott olyan feladathoz, amelyben művészi képességeit úgy, ahogy vágyott és azt álmodta, kifejthette volna, de azért hozzá méltó emlékezést érdemel. Szerkesztő úrtól ezt kérve, vagyok kiváló tisztelettel: Pataky Lászlóné."

Mikorerre készséggel vállalkoztunk, a művész özvegyétől e valóban megható sorokat kaptuk:

„.... A cikkhez szükséges adatok összeállításánál mindenre figyelemmel leszek, de az én feladatom is nehéz, amennyiben szegény férjem nagyon keveset emlegette a multat. Az élet által lelkén és önérzetén ejtett sebek hihetetlenül zárkózottá és megközelíthetetlenné tették, és minékünk ezzel szemben egyetlen fegyverünk a szerető megértés lehetett. De az önkéntelenül elmondott adatokra jól emlékszem és ezek, valamint huszonkét évi éleményeink alapján korrekt feljegyzésekkel szolgálhatok. A cikk megírására azonban sok-sok kilométernyi körben sem tudok emberünket. Nincsen fogalma Szerkesztő úrnak arról, milyen szellemi és társadalmi elszigeteltséget kényszerítettek reám az életviszonyok. Reménylem azonban, hogy stb. stb. A főváros tulajdonában lévő vázlatnak színes reprodukciójára oly nagy súlyt fektetek, hogy leírhatatlanul gondterhes és aggasztó helyzetünk dacára is, gyermekeimmel egyetértve, inkább kész lennék anyagi áldozatot is hozni, hogy ez megtörténhessen.

Megtekintésül elküldöm leányaim egy mesekönyvhöz készült illusztrációit; a sors úgyszólván kényszeríti őket művészi pályára, tehetségük az apai örökség ... Legnagyobbik leányunk, Piri, a gödöllői művésztelepre vágyik, Sári és Kató továbbképzéséhez is állami segítséget szeretnénk elérni. A jelenlegi helyzetünkből való kibontakozás nehéz gondokat okoz nékem, de az életküzdelemben már oly nagy mértékben volt részem, hogy szinte a jó Isten kegyelmét keresem abban, ami elmult, s elő vagyok készítve arra a talán még nehezebbre, ami előttem áll. Nemsokára felmegyünk Budapestre és reménylem, hogy Szerkesztő úrtól is tanácsot fogok kapni az elérendők érdekében, stb., stb."

És felhozta árváit Alvincről ide a fővárosba és itt, nagy gyászában, súlyos gondok közepette, pilláin még a ravatal mellett fakadt könnycseppekkel, férje művészi méltatását szüntelen szorgalmazva, bátran, elszántan, az anya minden önfeláldozásra kész erejével kél birokra a megélhetésért, gyermekei boldogulásáért Pataky Lászlóné, Kreybig tábornok leánya.

Ő rendezte a művész hagyatékának kiállítását.

Akkor írta volt nékünk (1912 április huszadikán): „Férjem hagyatéka a tavaszi tárlat alkalmával kerül bemutatásra a Műcsarnokban. Mivel a körülmények parancsolnak és a hagyaték értékesítését sürgetik, fájdalom, le kell mondanom azon vágyamról, hogy művészetéből többet mutassak be, mint amennyit reánk hagyott. Oly sokat dolgozott életében az a szegény, szerencsétlen művészember, hogy nemzeti géniusztól áthatott műveivel többször is meg lehetne tölteni a Műcsarnokot; de viszonyaink nem engedik meg, hogy várjunk és így meg kell elégednünk azzal a szerény lehetőséggel, amire a körülmények ráutalnak. De a jóindulat sokat kiegyenlíthet és ebben bízva kérem, mélyen tisztelt uram, legyen azzal a meleg érzéssel stb. stb. segít-

ségünkre, hogy a boldogult művészi érdemei a kedvezőtlen viszonyok dacára is érvényesülhessenek. Anyagilag nagyon fontos lenne reánk nézve, hogy az állam a hagyatékból azt a súlyos témájú és nagyon modern felfogású festményt, a Rabtemetést vásárolja meg, amely egyúttal művészi törekvéseinek végzetszerűen tragikus befejezése volt. Kérem tehát stb., stb."

A kiállításon összegyűlt néhány ezer koronácska s a művész özvegye már most berendezhette budapesti új otthonát, már most hozzáfoghatott valamihez, ami néki s öt gyermekének a megélhetést biztosíthatja, ha valaki úgy akar s úgy tud dolgozni, mint ahogyan ő tud és akar: az elmult év októberében Budapesten (Veres Pálné-utca 12., II. emelet) női kalap-szalónt nyitott . . . Vannak jó emberek! Barátai, előkelő ismerősei buzdítják vállalkozásában a bátor anyát s a minap a magyar művészet fenséges istápolója, József királyi hercegünk felesége, Auguszta királyi hercegné látogatta meg a művész özvegyének kalap-szalónját.

Tőle kaptuk a művész életrajzi adatait. „Végre küldöm a lehetőség szerint röviden összeállított adatokat. A biográfia és művészi méltatás kibővítéséhez szükségeseket talán szóval majd jobban tudom elmondani, mert a roppant fájdalmas emlékek khaoszából most ennyit is leszűrni még mindig szivetfacsaró nehéz feladat volt nekem."

Hódoló tisztelettel hajlunk meg a nemes hitves előtt, aki megérteni, szeretni s megbocsátani ily magasztosan tud.

Pataky László szülei alvinci származásúak voltak; ő Zalathnán született, 1856 december kilencedikén.

Édes anyját hat éves korában vesztette el s tízesztendős volt, amikor atyja meghalt. Így teljesen árvaságra jutván, már gyermekkorában küzdelmes életet élt a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban, ahol ő is, mint a többi ingyenes növendék, szolgai teendőket végzett. Már a kollégiumban észrevették, milyen ügyesen rajzol, ő azonban ekkor még nem is gondolhatott arra, hogy művészi pályára lépjen. Próbálkozott mint papnövendék, járt az orvosi egyetemre, majd mint bölcsészethallgató küzködött az élettel; eközben szorgalmasan rajzolgatott, amit egy jó embere, Kemény István báró annyira méltányolt, hogy kieszközölte felvételét a Mintarajztanodába. Ennek az iskolának növendéke volt Pataky 1875-től 1879-ig; ideje javát itt is a kenyérkeresés foglalta le; silányul honorált leckeórákat adogatott s apró rajzokat készített; tanárai nem voltak vele megelégedve és nem is igen biztak jövőjében; stipendiumért folyamodott, hogy tanulmányait külföldön folytathassa: a stipendiumot nem kapta meg. Nem csüggedt, minden erejét összeszedve, maga gyűjtött össze annyit munkájával, hogy végre eljuthatott Münchenbe s 1879 őszén az Akadémiában jelentkezett; rögtön felvették s ő Seitz professzorhoz kívánkozott, hogy jó barátja, Hollósy Simon mellett dolgozhasson.

Tehetsége és tevékenysége Münchenben kezdett kibontakozni, figyelmesek lettek reá az ottani műkereskedők, apró, magyaros tárgyú képeit szívesen vásárolták. Haza is küldözgetett munkáiból: Radvánszky Béla báró meghívta, hogy Magyar Családi Élet a XVI. és XVII. században című művénél segédkezzen; e megbízatásnak az országos levéltárban végzett kutatások alapján készített rajzokkal meg is felelt.

Hogy melyik első illusztrált műve, azt özvegye se tudja, Pataky többször említette azonban, hogy ő illusztrált először nálunk könyvet franciás modorban. A nyolcvanas évek legelején már az Ország-Világ és a Vasárnapi Újság közölt tőle rajzokat, később a Magyar Szalónnak, az Osztrák-Magyar Monarkiának s az Új Időknek lett állandó munkatársa; illusztrált különben számos külföldi és magyar szépirodalmi munkát is. Kedves eszméje és terve volt, hogy egy nagy Petőfi-kiadást rendez; néhány illusztrációt el is készített, de ezek szórványosan jelentek meg, mert a tervezett mű kiadása nem sikerült.

Münchenből Párisba telepedett át. Ott is nehézség nélkül felvették az Académie des Beaux-Artson, s Cabanel tanítványai közé osztották be. De bezzeg az élet sokkal nehezebb, sokkal bajosabb és drágább abban a világvárosban s néki is viszontagságosabb volt az

VÁZLAT
PATAKY LÁSZLÓ RAJZA

élete ott, mint a polgáriasabb Münchenben... 1883-tól 1888-ig hol Párisban, hol Münchenben, hol meg Budapesten tartózkodott. Nagyobbszabású munkával 1883-ban szerepelt először az Országos Képzőművészeti Társulat tárlatán. Nagy vásárkor című képét fogadták el kiállításra; ezt a képét is, mint magyar zsánerképeit általában, Debrecenben s a Hortobágyon végzett tanulmányai nyomán festette. Végtelen szeretettel volt eltelve a magyar népélet iránt, többször heteket töltött a Hortobágyon, csikósok, gulyások, a juhásznép között, ott érezte igazán jól magát s utóbb is megelégedéssel emlegette életének e korszakát.

Az igazi magyar karakter, mely futtában odavetett s piaci holminak szánt legkisebb képén is megnyilvánul, az a vérében volt. Jellemzik azonban egyéniségét egyéb, nemzetközi tárgyú, különösen drámai hatású művei is. A ma Zala György tulajdonában lévő, 1886-ban kiállított Virrasztók című képe eredetileg a Munkácsy-pályázatra készült, de ezzel se volt szerencséje: a kép Münchenből pár órával a beküldési terminus lejárta után érkezett s így a pályázatról leszorult. Szerencsésebb volt az 1889-iki pályázaton, ahol Hírmondójával a pályadíjat elnyerte; a képet utóbb királyunk vásárolta meg.

1889 őszén házasodott s visszatért Párisba. Azután úgy Párisban, mint Budapesten szorgalmasan résztvett a kiállításokon. Elismerés jutott néki bőven, amerikai s angol műkereskedők jártak nála párisi otthonában (Tooths, Dierken, Rhode), de ő soha az ilyen kínálkozó szerencsét üstökön ragadni nem tudta. Szerénysége hasonlíthatatlan volt; nyugalomra, visszavonultságra vágyott mindig; érzékenysége szüntelen meggyötörte s bizony idegzetét is súlyosan megviselte a korán kezdődött életküzdelem. A nagyvárosi élet nem volt kedvére soha, nem is tudott Párisban megmaradni, haza, itthon is vidékre, elvonulásban végezhető munkára vágyott. Akkor biztattuk művészeinket történelmi nagy pikturára a millénnium alkalmából, e téren remélt boldo-

VÁZLAT
PATAKY LÁSZLÓ RAJZA

gulhatást ő is. Családjával véglegesen megtelepedett Alvincen (1894), hogy ott békés, csendes visszavonultságban alkothasson . . . Terve nem az volt, hogy már ezután véglegesen ott marad, de irgalmatlan sorsa így határozott: a végzetesen fejlődő események mindinkább lekötötték s művészi becsvágyának mind szűkebb határokat szabtak. Monumentális arányokban teremteni vágyó tehetsége — aminek jeleit letagadhatatlanul ott leljük kisebb munkáin is — soha igazán nem érvényesülhetett, mert soha nagyobb megbízás néki, a megbecsülésre méltó elsőrangú tehetségnek nem jutott. Nem tudta kierőszakolni sorsától azt, amit a sors néki magától nem juttatott.

Amikor millénniumi nagyobb történelmi képéhez (Zrinyi Ilona feladja Munkács várát) végzett históriai tanulmányokat: kedve ébredt a kuruckorral való foglalkozáshoz; ez időtől kezdve festegette azokat a népszerű és szívesen vásárolt kis kurucképeit, amelyeken itt-ott lelkének sajátságos timiditás alatt forrongó szilajsága is kifejeződésre jut.

Magánéletében se kímélte a sors; sok csapás érte rosszul sikerült bányaspekulációi révén (hiszen úgy szeretett volna egy kis anyagi függetlenségre szert tenni, hogy azután művészi álmainak megvalósításán dolgozhasson s ne örökké csak kenyérért) s az ebből származott anyagi veszteségek és küzdelmek idegzetét egyre jobban megviselték. Az idegbaj jelei 1901-ben kezdtek mutatkozni rajta, de az őt jellemző makacssággal utasított vissza mindenféle beavatkozást. Azóta gyakran s mind gyakrabban betegeskedett: baját azonban lehetőleg titkolni kívánta még családja előtt is, emlegetni se volt szabad, hogy ő beteg; vaskitartással dolgozott, amíg dolgozni tudott. 1910 nyarán mind a két karját idegbűdés érte, teljesen megbénult. E bajjal egyidejűleg súlyos zavarok jelentkeztek a központi idegrendszerben. Szenvedéseit tűrte panasz nélkül, bízott javulásában. Amihelyt karját csak némileg mozgatni tudta, azonnal dolgozni kezdett, félig bénult kézzel fogta az ecsetet s festett.

„Ezen időben készült művei — írja özvegye — az én impresszióm szerint, színdúsabbak, ragyogóbbak mint valaha . . .“

A javulás nagyon lassan haladt. Kedve mintha derült volna, s ez a javulás 1911 karácsonyáig tartott. Az ünnepek után ismét visszaesés következett s 1912 március harmadikán vége lett a sok szenvedésnek, a tömérdek küzdelemnek. Az ember, szegény, elmult, — marad nékünk, amit az életharc közepette alkotni tudott.

Együtt látva oeuvrejét, megállapíthatjuk, hogy uralkodik bennük egyike ama értékes festői tulajdonságoknak, amelyek a modern korral mindinkább eltünnek: az akció iránti érzék. Ez egészségesen meg van még Pataky műveiben.

Életmódunk, a szüntelen modern kételkedés mindenben és minden téren, a spekulativ fantázia túltengése elzsibbasztják mibennünk az akciókészséggel magát a cselekvésképességet is. Nyilván ez magyarázza, hogy valami különös, szinte sejtelmes vonzódást érezünk a brutális akció-ember iránt, de minden iránt, amiben erély és tettrekészség megnyilatkozik.

Éppen ez volt meg Patakyban s ez[illegible] érvényesülhetett egyéniségének belső ellenmondásai s a végzetesen mostoha sors ellenmondásai között munkájában úgy, ahogy ő azt áhította. Megvolt ez minden szerénysége, minden ebből fakadó timiditása alatt az emberben s ott van, lebilincselően pikturájában, mint annak egyik főérdeme. Így látjuk s nem kételkedünk, csak így látja ezt meg az igazságosabb utókor.

Munkácsy volt a régibb generáció nagyjai között az utolsók egyike, akiknek képein e valóban magyar tulajdonság eminenter megnyilvánult (Ki a legény a csárdában stb., stb.). Többi históriai festőinket — bármily nagyértékűek Kovács, Székely, Madarász, Lotz alkotásai — az akadémiai hagyomány többékevésbbé megakadályozta. hogy úgyis inkább kontemplativ természetük mellett az akcióérzés teljesen érvényre jusson műveikben.

Pataky e tekintetben igazi utódja a lóratermett szittyafajnak, akiben annyira szeretjük s csudáljuk mi azt az erőt, bátorságot, ami bennünk már jóideje fogyatékos. Képei telvék mozgással és jó értelemben vett librettó képek. Színe arányosan erős, néha a nyerseségig s ez harmonikusan szükséges. Lovasattakhoz, annak mozgalmas szilajságához a gyengédebb színezés nem illenék. Mert az a ló csakugyan szalad, vitézei vágtatnak, emberei csakugyan tapossák a havat, fáradtságuk munkaközben csakugyan elfáradás, amit tesznek, azt csakugyan cselekszik . . . Hogy valami történik, az érzik minden képén.

De nézzük csak: az elolvadt hó milyen háborgó s ott a kinzott lélek azon a tájon . . . A Rabtemetés drámai hatása szívünkbe markol s megtalálja lelkünkben a legnemesebbet: az emberit.

Az igazi cselekvés ábrázolásában ott van mindig a poézis. Mommsen tanít: a rómaiak nem voltak poéták, de ők voltak a legmegrázóbb poézis teremtői. Ezért van minden igazi akcióképben hangulat és költői, ezért érezteti velünk Pataky is mindazt, amit egy erős szenvedélyek által felzaklatott lélek érezhet. Míg az inkább kontemplativ és tárgyilagos érzésből fakadó képek gondolkozásra, elmélkedésre ringatnak el, a képek, amelyek vért és nagy tetteket ábrázolnak: érzéseinket zaklatják fel.

Pataky László azok közül való s akik ma mind kevesebben, így nyúlnak lelkünkbe. Meg is fizette a maga szenvedéseinek sarcával művészi munkáját, így tehát keservesen végzetesen őszinte is.

Nagy veszteség művészetünkre elmulása „ilyen embernek, az utolsók egyikének, akik a nagy történelmi magyar multat átérezni tudták“, annál súlyosabb veszteség, mert a drámai érzék valószínűleg hosszú időkre szunnyadni tér. Se iskola, se elmélkedés, se tanulás e tettben s hitben szegény mai kort erre fel nem ébreszti s ez a biztositék, hogy eljövendő idők majd bizonyosan egyre több értékeset, mind több megbecsülnivalót fedeznek fel néhai jó Pataky László alkotásain.

Az lészen az ő igazsága.

MALONYAY DEZSŐ

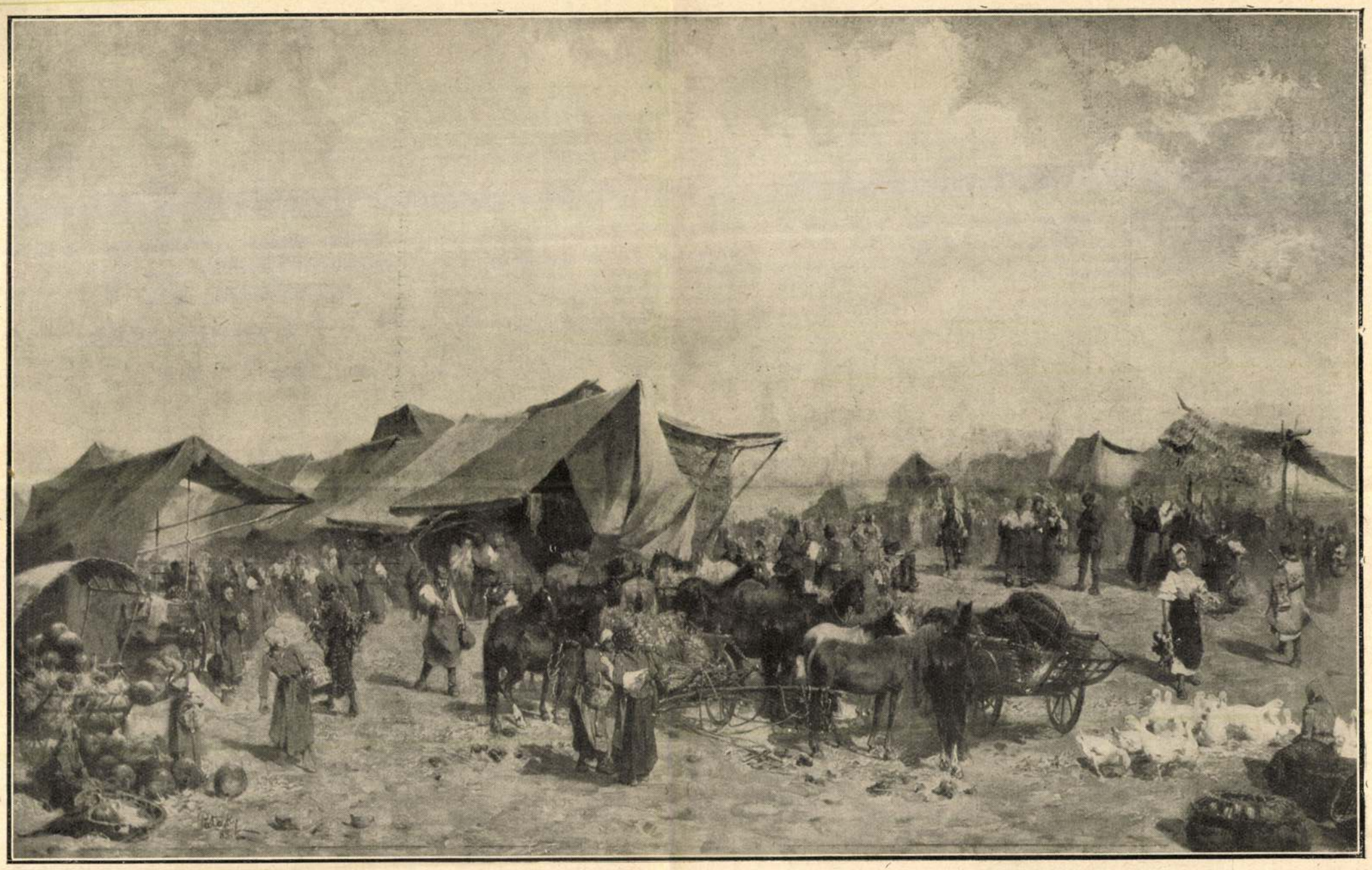

Vásár. Pataky László festménye az Ernst-Múzeumban

Ny. Idők, 1929. máj. 12. 20 zr

Vargha Gyula

— 1853—1929 —

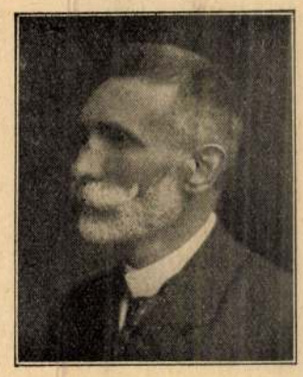

Lelkében még Arany János hagyományai éltek, lantján az Arany-kor hangja rezgett. Oda vonzotta magyar lelke, érzés- és gondolatvilága, művészi formaérzéke.

Finom hallása volt a forma tisztasága, a dallam és rím zenéje iránt; fájt neki minden folt a nyelven; sértette a szabad vers fesztelen lézengése. Kezében a forma sohasem mállott széjjel az érzéstől vagy gondolattól, együtt jegecültek átlátszó kristállyá, melynek lapjai, élei fényt és színeket szórtak. Oly áhítattal fogott az érzés versbe foglalásához, mint Heredia öreg ötvöse a szentségtartóhoz.

Fiatal korában dalokat írt s e dalszerűség ott maradt egész költészetén. Illett e csipkemunkájú, lehelletfinom költeményekhez, melyek halk sóhaj módjára fakadtak s meg tudták éreztetni a leggyöngédebb hangulatokat: az éjféli óraütés titokzatosságát, az őszi kertben sétálók nyomában lopódzó fiatalkori árnyukat, a meg nem született dalok suttogását. E finomszálú szövedékeken titokzatos könnyek csillogtak, mint a csalit pókhálóján az őszi dér csilláma.

Hangja csak akkor vált keményebbé, mikor a hazáról szólott; akkor a páthoszig csapott fel, süvített, mint a trombitán a vészjel. Enyhe dalra hangolt hangszerén Zrinyi utolsó éneke zendült meg, Kölcsey keserű fájdalmával. Költészetének energiaforrása volt a hazaszeretet, de a fájdalom forrása is. A közéletben nem érdeket keresett, hanem eszményeket. Cassandra-módra látott a jövőbe; lelkét, mint a pálmalevél ujját, a napfény ragyogása közben is megrezdítette a láthatatlan közelgő vihar. A dal-virágok reszkettek a fölöttük úszó felhő árnyékában.

Hajlott koráig száraz hivatal nyűgözte; amikor szabad lett, megeredtek lelkéből az elfojtott dalok, egész rajokban, játszva-repesve ott szállongtak élete, napjai, órái fölött, mint a tiszavirág a víztükör színén. Mintha csak magát festette volna az öreg almafában, melynek ága véges-végig tele van virággal.

Szerette a szépet, a képet. Mikor a király Tisza István kormányát elbocsátotta s ő is letette az államtitkárságot, a búcsú napján délután már nagy festőművészek remekeit nézegette könyvekben; szeme nem győzött betelni a forma és szín szépségeivel. Költészete is arra termett, hogy képbe varázsolja a mandulavirágzást, aranyszárnyú szitakötők hintázását smaragdlevélen, a juhar selyemrojt virágát, az előrevetett árnyékot a hegyoldalon, a zúzmarától ezüstös erdőt, a tavaszi tócsát, melyben hajlongó fűszálak fölött ijesztően tükröződik az ég fellege. Az ily képekben érte el tetőfokát művészete. De e hangulatok csak pillanatnyi tünemények voltak. Fölötte egyre sötétült az ég.

Már a háború elején *Élet vagy halál* cím alá gyűjtögette verseit s a reményes korában tudta, hogy az út a bukás felé vezet. Verssel kísérte a harcba induló harangokat; aggódva nézte a vonat ablakából, hogy kevés a vetés, sok a parlag; elnézte a daltalan cséplésnél a néma muszka foglyot s a messze gondoló magyar lányt; kereste az élet vizét, mely felköltené az elesetteket, mint a mesében; hívó szava szállt a messzeségbe: Ha csonkán, ha bénán, csak jőjjetek vissza!

Nem csupán a csapás nyilát hordta szívében, hanem a nemzet önvádját is, a mulasztások és könnyelműség fájdalmát. Zilált álmok gyanánt fölrémlettek előtte a magyar századok zordon alakjai, balladaszerű jelenetekben, mintegy az öröklő bűn és balsors intő példái.

Vígaszul gyermekkora emlékeihez fordult, a falusi élet képeihez, a magyar föld és faj jeleneteihez, melyekben nemzeti erőnk zálogát szerette. Igy idézte fel sorra a disznótorok kedvét, a mosott búzát őrző gyermek küszködését a tolvaj verebekkel; a divatjamúlt rokkant száraz-malmot, a szélmalom forgó vitorláját, a tikkasztó nyári delet.

Az utolsó években e képek közül egyre sűrűbben bukkan elő a halál váz-arca. Az örök elmenést is ilyen régi módi képben látja, mint a falusi vendég búcsuzását téli estén; kedveskednek, marasztalják, de az

Beleül a deszka-szánba
S indul a vak éjszakába.

Látta az útat is, a halál hídját, egy böcklini képben, pelyhedző hó fátyolán keresztül, alatta jeges ár rohan;

Oda túl
Nem látszik a part,
De a hóban a nyom
Mind, mind oda tart.
Szememet behunyom,
Ajkamat összeszorítom,
Úgy megyek által a hídon.

Egy költő tünt el, igazi költő, aminők ritkán születnek. Hijukat majd utóbb érezni meg, amint a világ egyre szegényebb lesz nemes érzelmekben, erkölcsben, eszményekben.

Voinovich Géza

** **Pataky László müvészi hagyatéka.** Pataky Lászlónak, az oly korán elhunyt jeles müvésznek hagyatéka árverésre kerül kedden a Szent György-Czéh üllői-uti helyiségében. A hagyatékban olajfestmények, vázlatok és rajzok szerepelnek, melyek Pataky müvészetéről hü fogalmat adnak. Az árverésre kerülő mütárgyak előző nap megtekinthetők.

Legelőkelőbb márka
VILÁGOSI
MARTY COGNAC
Jobb, mint a franczia kognac!

Az Ujság 1913. jun 8.

Zsuzsánna aber fühlte eine Enge in ihrem H
leicht war der Bursche auch d
nur an, war aber kein gesprächi
Leid. Wie hatte er sie schon
— Was denkst du, mein süsse
lieber Engel, sechzehn gute G
soviel Reisekosten sind das, m
bekannten Eisenbahner erkun
Vagabund schrieb dies freilich
wollte sie nur loswerden, und
werden alle stark gesucht, und
gehen, wohin sie gerade blickte
Mannes, dessen Vater sogar der
Söhne studieren ließ! Nur diese
nichts, daß er nicht lernen w
— Hier biegen wir ein! -
Zsuzsánna erwiderte nicht
an eine Schurkerei. Auch dam

und so ist es ein Skandal! ... Darum mußte sie die gute Stunde [illegible], bei der sie es so gut hatte wie eine reine Taube ... Auch dadurch hatte er sie hinters Licht geführt, daß er ihr nicht sagte, daß er zum Soldaten eingezogen wird ... Mit allem betrog er sie ...

— Nun, hier ist die Kaserne — sagte Zugsführer Mákos.

Zsuzsánna steckte den Kopf zum Gittertor hinein, gleich hätte sie ihr Leid vergessen, wenn sie Sándor Ember im Hofe erblickt hätte. Doch sie sah ihn nirgends. Da waren viele Husaren durcheinander, manche angezogen, manche nur in Hose und Hemd an diesem sehönen Herbsttag, sie lungerten herum, führten Pferde und taten sonst etwas. Jeder war da, nur gerade dieser eine Sándor Ember fehlte.

Auch Zugsführer Mákos ließ sie stehen, er schritt vorwärts, wohl um sich nach diesem Schurken zu erkundigen, und Zsuzsánna brach in Weinen aus. Sie konnte ruhig herkommen, das ist schon wahr; es war wohl so, man mußte ihr sogar glauben, daß sie eine Frau war ...

— Sándor Ember, Sándor Ember! — hörte sie rufen — Wer hat gesehen, wo Sándor Ember ist?

Auch hier kam ein großer Wachtmeister, aber ein Deutscher, man konnte wohl sagen, daß sein Gesicht rot war; er hatte einen kleinen Schnurrbart

Pataky László

Perállag. III.
1522. l.

1653. **Selyemdamaszt,**

méregzöld, rózsás indadísszel. 30 méter. — SEI

1654. **Gallér,**

varrott csipke, virágmotivumokkal. — SPITZE

1655. **Terítő,**

selyembrokát, vert ezüst csipkeszegéllyel. XVIII besetzt.

1656. **Himzés,**

sárga selyem alapon virágtő alatt csónak. Japán, STREIFEN, auf gelber Seide Blumenstaude und

1657. **Terítő,**

aranybrokát, kávészemes fehér alapon arany vir mit Blumensträussen. Empire.

1658. **Horgolt betét,**

kakasokkal.— GEHECKELTER EINSATZ, mit

1659. **Skutaribársony,**

sárgás alap, virágcsokrokkal és fúzéres szegéllyel sträussen und Blattguirlanden. XIX. Jahrhunde

1660. **Petit point-himzés:**

hattyú. — PETIT POINT-STICKEREI mit Sch

1661. **Gallér,**

selyem matyóhímzés. — KRAGEN, mit ungaris

1662. **Csengetyühuzó,**

hímzett mintaszalag, bádogveretekkel. XIX. sz. beschlägen.

1663. **Petit point-himzés.**

Krisztus az olajfákhegyén, fakeretben. XIX. sz. k in Holzrahmen. Mitte XIX. Jahrhundert.

ŐRSZEM.

Az UJ IDŐK számára rajzolta PATAKY LÁSZLÓ

Uj Idők 1896. II. 2.

leforgása alatt, fölfedezte Irénben azt a szép hivatásra kiszemelt áldozatot, kit valószinűleg könnyebb megértés céljából egyszerűen isteni lénynek nevezett el. Ettől kezdve az Irén régi hízelgő véleménye egészen megváltozott Miklós felől. Eddig bámulta, hogy olyan sokat tud a nagy könyvekből, hogy olyan szorgalmas és olyan szolgálatra kész. Most azonban egyszerűen unalmas és ostoba fickónak tartotta, kivel nem lehet tíz okos szót váltani, olyan meredten és álmosan néz.

Ah, de éppen ez a nézés volt az, mely a két öreg asszonyt a legszebb reményekre jogosította. Hiszen az ő idejökben, mikor az udvarlók azzal szereztek maguknak érdemeket, hogy imádságos könyveket másoltak le az »ő kedvéért«, tökéletesen így néztek a szerelmes fiatal emberek.

Ez a nézés pedig idővel sem változott. Dacára, hogy Miklós még egy külföldi utat tett, immár az öreg nevelő nélkül s ebből az útból több asszonyi fotografiát, gyűrűt, szalagot, ócska női keztyűt hozott magával, mint nagy könyvet és gazdasági tervet. De a szeme most is a régi áhitatos sugárba olvadt,ha az Irén szőke hajfonatait, barna szemét, íves ajkát megpillantotta.

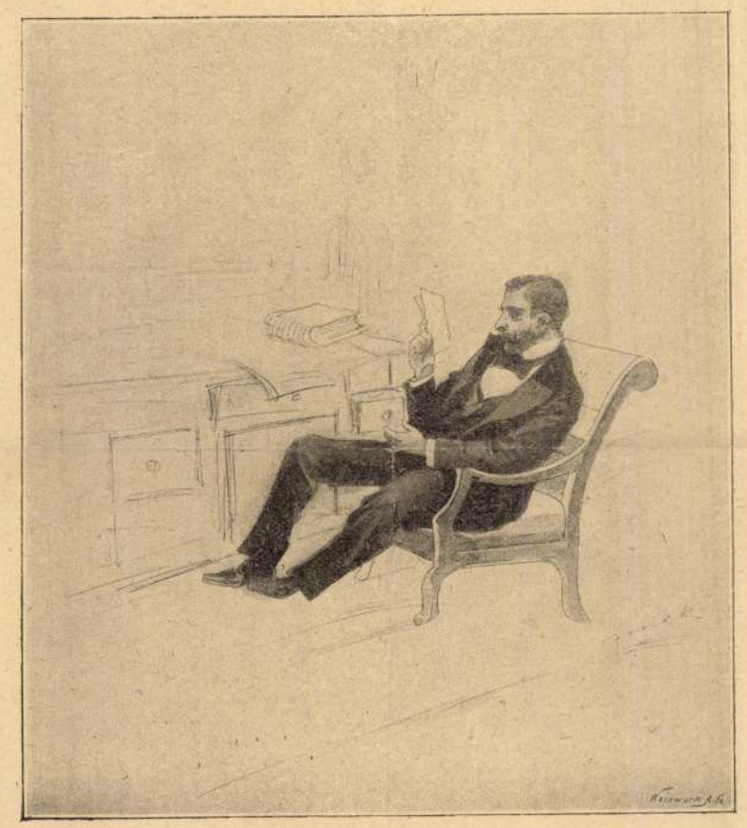

Ujra látta azt a szőke fejet . . .

A két öreg asszony ravasz örömmel fedezte fel ezt. S miután az ő idejükben egyéb sem kellett ahhoz, hogy egy szép, gyönge vállra rátegyék a hetedik szentség igáját, mint az, hogy a férfi kegyes legyen hitestársul választani egy leányzót, — Irént meglepték a bevégzett ténynyel.

Irén akkor húsz éves volt Kicsit sápadt, vérszegény leány, ki sokat olvasott és lustálkodott, mihelyt csak alkalma nyílott rá. Órákig elbolyongott a nagy gesztenyék alatt, kicsit hanyagul öltözve s a vérszegény lányok lassu, fáradt lépteivel. Felsétált az alföldi park lomnici csúcsára, a rózsadombra, s kezeit szemei fölé tartva, nézett végig az aranyszínü rónán. Onnan, hol az ég leborul s a virágos ákácsoron túl megszabja végét ennek a közönséges világnak, várt valakit.

A néni utána csoszogott és felvitte neki a Miklós jegygyűrűjét, melyet sokkal közelebbről hoztak, mint a merre az a föld van, mely összeölelkezik az ég ezüst-kék boltozatával.

Irén, mint a forgószél repült be a kastély ebédlőjébe, hol az ablak mellett fölfedezte Miklóst, ki könyekig meghatva, sápadtan várakozott rá. Először is a fülét szerette volna megcibálni. Régen ez volt a hasonlóan hihetetlen csinyek büntetése. De csak megállott előtte, szelíd, sápadt, szőke szépségében és lihegéstől elfojtott hangon kérdezte:

— Lehetséges?

Miklós lehajtotta a fejét. Ügyetlenül, szégyenlősen, de oly áhitatos imádattal.

— Én szeretlek...

— De én nem szeretlek ám! — felelt vissza hevesen Irén. Hanem aztán nyomban megbánta a szavait. Hiszen nem is igaz ez. Ő ne szeretné Miklóst, ki testvérnél is hívebb társa volt? Megnedvesedett a szeme és a régi pajtás vállára tette mind a két kezét.

— Szeretlek, Miklós. De nem úgy. Tudod, nem úgy, a mint kell, hanem csak amint régen, még talán a kis kosár-kocsiban szerettelek. Odaadok neked mindent, a mit akarsz. Fáradok érted és lemondok mindenről. De nem úgy szeretlek. Tudod, végzetszerűen, akaratom ellen. Csak tégedet és senki mást az egész világon. Rajtad kívül a néniket is szeretem.

És majdnem úgy, mint tégedet.

— Elég ez nekem, Irén — szólt Miklós.

A fiatal lány megzavarodott.

— Elég? S elég ez arra is, hogy a feleséged legyek!

— Én hálás leszek érte, édesem.

— És ha egyszer eljön ő, — sóhajtott Irén, behunyta a szemeit és elfordult.

Őt azonban, ezt a titokteljes jövevényt, ki csak nem indult el onnan, hol földre hajlik az ég, nem várta senki. És Irén, ez a kis álmodozó, kinek akaratát, ellenálló erejét úgy meglazította a vérszegénység, három hónap mulva felesége lett Deésy Miklósnak.

— Mindent elkövetek, hogy végre teljesen megnyerjem a szívét, — igérte Deésy Miklós a két öreg asszonynak.

Amazok visszanéztek a multba, mikor az asszonyi vád álmait pelyhes bölcsők ringása altatta el és mosolyogva bólintgattak:

— Oh, minden jól lesz az első gyermek érkezése után.

(Folyt. köv.)

kirándulás, — kérdeztem aggódva, — hiszen nem készült reá előre, nem is ösmer minket, végre is, ki tudja, ha nem unja-e?

— Nincs unalom, ha én valamire azt mondom hogy *akarom*, — felelt Boorsen úr ragadozó madár szemeit reám szegezve és minden szótagot hangsulyozva.

Mink lopva egymásra néztünk és a luleai szép szőke asszonyért mindnyájunk szíve elszorult.

MISÉRE . . .

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky* László

II

Másnap — természetesen — mink voltunk az elsők a hajóállomásnál. (Boorsen úr egy korábbi hajóval indult, és úgy állapodtunk meg, hogy délután Vaxholmban, a Mälar túlsó végén fogunk találkozni.) S mialatt a födélzeten ülve, türelmetlenül lestük, hogy mikor adja ki a kapitány az indulási parancsot szőttük-fontuk álmainkat a luleai szőke asszonyról.

Végre elindultunk.

Hajónk orra ezüst barázdát szántott az acélkékes vízben; és nemsokára messze mögöttünk maradt a város, palotáival, árboc-erdejével, amelyeknek finom tollrajz eleganciáju körvonalait most már csak sejteni lehetett a háttér kék egén.

És egyszerre mély csönd lett mindenfelé. Mintha az a nagy némaság, amelynek birodalma ott északon azokon a sötét felhőkön túl kezdődik, idáig hatolna. Sehol semmi mozgás, semmi nesz. Ezeken az üde zöld réteken, amelyek mellett utunk elvezet, tücsökdalolás talán még soha sem szakította félbe az, ünnepi csöndet. Derüs nyári ég mosolyog fölöttünk, de azért nem a pacsirta víg éneke hangzik, hanem hosszu szárnyu komor jégmadarak kóválygognak ide s tova, nyugtalan néma röpüléssel.

Valahogy ismét a luleai szőke asszony jutott eszembe.

— Szegény, szegény Édel! — suttogtam, magam sem tudom miért.

Hajónk zakatolva haladt előre és mindenütt, amerre néztünk, sziget sziget után tünt elő. Mint egy smaragdokkal gazdagon kirakott zománcékszer, úgy tündöklik, úgy ragyog a Mälar egy szép nyári alkonyatkor. Zománc az ég esti felhőivel, amint a csendes, szinte alvó vízben visszatükrözik és drágakő az a megszámlálhatlan kis sziget, amelyek úgy vannak ott ide oda szórva, mintha a mesebeli óriásnak leánya hullatta volna őket kötényéből. Es valamennyi szigeten dombok zöldelnek, sziklák meredeznek. S alig van olyan, melyen piros tetejü, szeszélyesen tornyos, erkélyes villa vagy kastély ne lenne.

— Mindenik egy-egy királyság, — magyarázta utitársunk. — A tulajdonos engedélye nélkül senki sem köthet ki rajtuk.

— Remek. Tehát egy-egy mentsvár valamennyi. Ugy-e, a megőrzéséhez egy flóbert-puska is elegendő?

— Tökéletesen!

— De hiszen akkor ez a thebai pusztának egy modern válfaja?! Csupa kényelmesen berendezett remeteségek! S ily közel egy lármás, munkás fővároshoz. Milyen áldás lehet ez az agyonfárasztott idegekre.

— Szegény Boorsen, — nevetett az utitárs — sajnálom, hogy nem engedheti meg magának ezt a fényűzést.

— Vajjon melyik sziget az övé? — szóltam közbe.

Erre aztán mindnyájan találgatni kezdtük és valahányszor hajónk egy föltünően szép kastély mellett elhaladt, mindannyiszor egész biztosan tudtuk, hogy ez a luleai szőke asszony otthona, de aztán, mihelyt egy még szebbet megpillantottunk, rögtön esküdni mertünk volna reá, hogy csakis emebben lakhatik. — Vajjon örül-e a nem várt viszontlátásnak? kérdezte valamelyikünk.

— Mit gondol, szereti a férjét? — érdeklődött egy másik; de utitársunk felelet helyett csak a vállát huzta nyakáig és egy nagyot sóhajtott.

— Milyen ember ez a Boorsen? — faggattam én. — Vannak jó tulajdonságai is, — felelt kitérőleg.

Például, soha sem fukarkodik nejével szemben, pedig az asszony teljesen vagyontalan.

— Erre még nem sokat adok, mert lehet bőkezü hiuságból is. Azt szeretném tudni: hogyan bánik vele?

— Azt hiszem: meglehetősen autokrata az öreg! — mosolygott N. barátunk, férfihez illő elnézéssel.

— Megérkeztünk! hangzott most mindenfelől és mi sietve igyekeztünk a kijárat felé.

— Még nem látom őket! — szólt az utitárs aggódva — de valószinüleg a legközelebbi hajón érkeznek meg.

— De mivel még legalább egy negyedóráig nem lehetnek itt, — tette hozzá visszaesve útmutató szerepébe — tanácslom, hogy — együnk!

— Helyes! — visszhangzott bámulatos egyetértéssel.

Leültünk tehát a tóparti kis korcsma elé és frissítőket rendeltünk magunknak. Szokásom szerint a kenyerem belét apró morzsákra szaggatva, elkezdtem a halakat etetni.

Mennyien voltak! Mint apró ezüst nyilak, hol itt, hol ott villant föl pikkelyes oldaluk. Egymást kergetve, játszva sürögtek a tóban.

— Boldogok, mint a hal a vízben! — bölcselkedett N. barátunk.

— Hátha csak azért hisszük ezt, mert nem tudják bánatukat elpanaszolni? — kérdeztem félig elkomolyodva. De figyelmemet e percben egy sirálycsapat vonta magára.

— Larus glaucus — magyarázta tudós utitársunk a gyors szárnyu madarakra mutatva. Gyönyörködve néztük, amint széles ívben röpködtek fölöttünk. Mintha csak egy esthajnali felhő szakadt volna széjjel s vált volna madárrá! Ugyanaz a puha meleg hamvasszürke a szárnyak végén és ugyanolyan habfehérség a mell alatt s amint a lemenő nap sugara végigsiklott a hátukon, a rózsaszínnek ugyanaz az árnyalata ragyogott rajtuk is.

— Milyen szépek és milyen kegyetlenek! — jegyezte meg valaki a társaságból. Nézzék, nézzék, hogy csapnak le a halak közé!

S valóban érdekes volt látni, mint csukják össze szárnyukat, hogy mereven, élesen, mint egy biztos kézből hajított tőr, bukjanak a víz alá. Aztán — pár pillanat mulva előtörtek ismét, de már ekkor egy vergődő kis halat tartva a csőrükben.

— Itt a hajó! Itt a hajó! — szakítá félbe természetrajzi érdeklődésünket az utitárs.

— És ott áll Boorsen! — kiáltottam az egész készlet kenyeret egyszerre hajítva a vízbe és csaknem futva indultam a hajó felé.

— És kedves neje? — kérdeztem körülnézve, mert senkit sem láttam kiszállni, aki a luleai szép asszony fogalmához méltó lett volna.

De Boorsen nem felelt s én meglepetve néztem reá.

— Szent Isten, mi leli önt?! — kiáltottam most már őszinte rémülettel, mert az előttem álló emberben alig lehetett a tegnapi öntelt, hetvenkedő Boorsent fölismerni. Láttam, hogy szólni akar, de nem bír. Végre elkezdte inggallérját ráncigálni, mintha az fojtogatná, és tompán, alig hallhatón nyöszörögte:

— Elment!

— Ki? Édel? — kérdeztem feledve, hogy teljesen idegennel állok szemben.

— Ő! igen ő! a feleségem, — felelt a szerencsétlen, ökölre szorított kezével törülgetve szemeit.

— Lehetetlen?! — kiáltá utitársunk elhalványodva.

— Hátha tévedés van a dologban? — kezdtem békítőleg — Hátha csak nem volt otthon? Vagy ön eltévesztette a szigetet... hiszen annyi van ezen a tavon.

De ő türelmetlenül szakított félbe. — Ejh kérem, itt szó sem lehet tévedésről, elment, megszökött és ezzel vége.

— Egyedül? csuszott ki számon a meggondolatlan kérdés.

Boorsen kétségbeesése most már dühöngéssé változott. — Persze hogy nem egyedül . . . a nyomorult! Egy kezdő építészszel, egy éhenkórász fráterrel szökött meg! Nézze, itt a levele: »Vele megyek, mert szeretem« ennyi az egész . . . egy szót sem ír többet, a hálátlan! Elvetemült! Fölkutattam az egész házat, de semmi, semmi, ami nyomukra vezetne! És ott hagyott mindent, amit valaha adtam neki, minden ékszert, minden drágaságot, mindent, mindent! Talán még a ruhát is a szeretőjétől kapta, amiben vele ment, mert ami az övé volt, az hiány nélkül ott lóg a szekrényekben . . . De megkeserüli ezt az árulást mind a kettő, erre esküszöm!

— Oh uram, mit ér vele, ha megboszulja magát? — könyörögtem, mert a tegnapi »akarom« még mindig fülembe csengett. De ő nem hallgatott reám, fogait összeszorítva haladt mellettem, majd meg izgatottan beszélt, kiabált, hadonászott.

— Mit mondjakneki? — tünődtem aggódva. Hiszen nem ösmerem, tegnap ilyenkor még létezését sem tudtam s ime ma, — a sors szeszélye folytán — lelkének legtitkosabb rejtekébe is beláthatok. De úgy állok előtte, mint egy halálra sebbzett embertársam előtt. Hogyan segítsek rajta? Legfeljebb részvétemet adhatom s azt is hogyan, hogy még azzal is ne tetézzem fájdalmát?!

— Nagyon szerette? — kérdeztem végre félénken.

— Én? Édelt? — felelt felriadva — hogyne szerettem volna?! Miért vettem volna el külömben? . . . Hiszen koldus volt! — kiáltá, s homlokán az erek újból kidagadtak. Koldus volt! ismételte meg-megállva s öklével fenyegetőzve. — Magamhoz emeltem. Selyembe, bársonyba járattam — folytatta szenvedélyel. — Minden darab ruha, amit magára vett, az én ajándékom volt. Enyém volt!... megvettem! S ezért enyém volt az is, aki hordta, hiszen őt is megvettem... tízezer koronát fizettem érte . . . igen . . . a feleségemért — az apjának!... Mi volt ő azelőtt? Semmi, — egy kis zongoratanitónő, ott fent éjszakon . . . Luleában . . . Megláttam. Belé szerettem . . . mert szép volt! . . . nagyon szép volt! . . . És elhoztam magammal a palotámba. Oh igen, megesküdtünk, hiszen az apja nem adta volna másképpen! . . . -gy tehát az egyház is tanúm, hogy ő az *én* tulajdonom!...

És Boorsen úr még soká beszélt így, hatalmáról, pénzéről, mely megkönnyiti a szökevények kézrekerítését . . . De megvallom, én már csak szórakozottan hallgattam reá. Az az ember, akit az imént még egész szivemmel szántam, egy csöppet sem érdekelt többé. Sokkal inkább lekötötték figyelmemet a még mindig

Uj Idők 1899. V. 1. f.

Pataky László (1857—1912).

448. ARATÁS.
Vászon. 88×116 cm. 200.—

449. HUSZÁR ELŐÖRS. Jelezve.
Vászon. 37×28 cm. 150.—

450. KURUC ELŐÖRS. Jelezve.
Vászon. 37×28 cm. 150.—

451. TROJKA. Jelezve.
Vászon. 45×80 cm. 200.—

Almásy - Teleki II. 1939

LÉGRÁDY TESTVÉREK R. T.
NYOMDAI MŰINTÉZET
NYOMÁSA, BUDAPEST

A luleai szőke asszony

Irta SZIKRA

— Milyen szépek ezek a svéd asszonyok! — kiáltám őszinte lelkesedéssel a stockholmi *Skansen* sétálóit véve szemügyre.

— Látná csak a Boorsen barátom feleségét, — felelt utitársunk. — Az a legszebb valamennyi között.

— Igazán? . . . Mondja kérem milyen? . . . szőke-e vagy barna?

— Természetesen szőke. De *milyen* szőke! . . . s ezt olyan elbűvölt arckifejezéssel mondta, hogy legott őszintén kezdtem érdeklődni a szép ismeretlen iránt.

— Hogy hívják? Mely vidékről való? Hány éves? — faggattam asszonyi kiváncsisággal.

— Van-e kora a tündéreknek? — kérdezte ő is felelet helyett. De aztán megszánt bennünket s elkezdett a szép asszonyról beszélni.

— A neve Édel — mondta álmodozva. — Hazája? . . . Hogy is mondjam? . . . Tudja merre van Haparanda? Tehát ahhoz nem messze, — fent, fent a magas éjszakon, van egy szép ősrégi város, úgy hívják, hogy Lulea. Ugy-e, olyan édesen hangzik, mint egy olasz szerelmi dal? Nos, — onnan hozta őt magának Boorsen.

— Boldog ember . . . és ő milyen? . . .

— Ott jön ni, — felelt egy őszülni kezdő, zömök széles vállu uri emberre mutatva.

— A férj?! — kiáltottuk kórusban, mire utitársunk sietett a jövevényt bemutatni.

Mindannyian melegen ráztuk meg a felénk tartott, csuklón felül szőrrel benőtt kezet, aztán, bár egy cseppet sem éreztünk iránta rokonszenvet, mégis a legnagyobb megelégedéssel feleltünk indiszkrét kérdéseire. Hogy mikor jöttünk, meddig maradunk? Merre fogjuk utunkat folytatni? Miért lakunk az X szállodában, mikor az a legdrágább? . . . stb. stb., szóval ezer és egy olyan *inquisitive* kérdés, amelyeket igen rossz néven vennénk legjobb barátainktól, de amelyek segítségével olyan gyorsan kötünk bizalmas barátságot uti ismerősökkel.

— És szép felesége merre van? — kérdeztem én is, turistajogommal élve.

— Édel? — felelt látható gyönyörüséggel, — kint van a Mälar egyik szigetén.

— Egyedül?

— Bizony egyedül, — sóhajtott.

— S így szegényke árvaságban tölti idejét?

— Fájdalom! . . . De kénytelen voltam kiküldeni, mert nem jót tesz neki a városi levegő.

— Mily jó ön! — mondtam őszintén és titkon szemrehányást tettem magamnak, amiért az ellenszenv sugallatának engedve, zsarnoknak, kiállhatatlannak gondoltam ezt az urat, de felelete ismét kellemetlenül lepett meg:

— Meghiszem azt, hogy jó vagyok! — mondta meggyőződéssel, aztán kiegyenesedve tette hozzá: — És ne is mondja senki, hogy Boorsen Benjaminnak nincs miből egy szigetet bérelnie.

— Egy egész szigetet? — kérdém tágra nyilt szemekkel, de utitársunk nevetni kezdett.

— Ne gondolja, hogy a Mälaron akkorák a szigetek, mint Veglia.

— Kérem, vannak nagyok is, — vágott szavába Boorsen neheztelve.

ÉJFÉLI N

— Nagyon, nagyon vágyom az ön nejével megösmerkedni, — mondottam, hogy a társalgást elterelejem, de azért is mert az a szép ismeretlen határozottan kezdett érdekelni.

— Van egy eszmém! kiáltott Boorsen önbizalommal, — tegyünk holnap egy kirándulást a tóra.

— Pompás! — és a felesége is csatlakozni fog, nemde? . . .

— Igen. Érte fogok menni.

— De Istenem! hátha nem is lesz inyére ez a

napra, hogy mikor villan meg szemében először az a láng, ami én belőlem szállt át a lelkébe. Óh, de sokáig nem szeretett! Csupán csak *én* szerettem; és hallgattam, mint a sír.

Néha érezte, hogy kell kapnom valamit, hogy jutalmat érdemlek. Nem is fukarkodott túlságosan. Amint a hátas lovának cukrot kinálgatott: úgy juttatott időnkint én nekem is egy kis édességet.

Egy gyöngéd kézszorítást, vagy egy titkos mosolyt.

De én tudom, hogy az még nem szerelem. Csak egy kis hiúság; csak egy kis kacérság. Úgy fogadtam mindent, hogy az az én *bérem*. Megfizette a rajongásomat, amelylyel pompázott.

Vártam türelemmel, vártam dühvel. Mert nekem nem *maga* kellett, hanem a *szerelme*.

Ha csak azt akartam volna, hogy szeretőmmé legyen, már régen az lenne. Ne, — ne ijedezzen! . . . Hisz' mondtam, hogy szeretem. Én tőlem méltatlanságot nem szenvedhet soha. De lássa Nelli, mit tudja azt maga, mennyire óvtam saját magamtól is. Szenvedélyes lelke hányszor gyuladt csalóka tűzre. Ábrándjai között, amelyeknek talán igazi tárgyok sem volt; amelyek csak azért születtek benne, mert nő, s mert mindent szomjazott, amit a földön hiába keresne. Ó, milyen részegek tudnak ilyenkor lenni magok! Ha látnák, hogyan ég a szemök; milyen sóvár és nedves az ajakok, hogy tárul ki öntudatlanul is a karjok, mintha titokban ölelni vágynának! . . .

Aki ilyenkor ott van és meglesi ezt a mámort, az kívánhat mindent, mert nyitva találta a mennyországot.

Ne higyje, hogy azok a legszerencsésebb nőhódítók, akit a nők a legjobban szeretnek. Más kell ahhoz. Ez kell: örökké résen lenni; odalopózni minden álmodozóhoz, meghallani, hogy mikor zakatol legjobban a szive, megérteni, hogy a lehunyt asszonyszem mikor lát egy ösmeretlen, mindig remélt, de sosem várt árnyékot, aki férfialakkal közeledik, s akinek csak a nyomába kell lépni, hogy a kulcslyukon át is mindenüvé bejusson az ember.

Azt hiszi, hogy csupa csábításból áll ki a Don Juán? Csak csupa éleslátás, csak emberösmeret az, amivel kis csatáit nyeri. Amikor az asszony nagyon boldog, amikor a nő nagyon szomoru, akkor egyszersmind a legvédtelenebb is. Hiszen magokat minden nagy érzés elgyöngíti. Aki a nők igen nagy örömét még egy hajszálnyival tudja fokozni, az már közel van hozzá, hogy a boldogságában szinte haldokló teremtés odaájuljon a karja közé. Aki a bánat könyét ügyesen törölgeti a női arcokon, az a részvét ürügye alatt is megölelhet néha egy szép asszonyt.

Nekem *ez* nem kellett. Nekem egészen kellett az én asszonyom, csábítás nélkül, a szivén keresztül.

Azért akartam, hogy előbb szeressen. Bíztam benne, hogy az örök tűzzel való szakadatlan játszás előbb-utóbb majd csak megégeti. Ha a vasat folyvást delej közelében tartjuk, végre delejes lesz.

Maga is beszívta az én szerelmemet. Elfogadta, megtartotta, vissza nem dobta nekem.

Eljött az az idő, amikor ha nem látott, keresett. Szenvedélyévé vált, hogy új meg új tüzeket gyujtson bennem. Egyre több kellett magának az én belső lángom látásából. Hogyha egyedül talált maradni velem, láttam, mennyire fél. De ha azt hitte, védve van, akkor ezt a hegyet itt hiába változtattam volna a maga kedvéért tűzhányóvá: az sem lett volna elég.

De hisz *ezt* akartam, *erre* törekedtem. Mert ez a nagy telhetetlenség a nagy szerelem útja. S maga ezen az úton már a nyomomban van, Nelli.

Szenderffynén a hideg-meleg borzongott végig. Lélekzeni is alig tudott. Valkó úgy sugdosott a fülébe, mintha a bokrok előtt is titkolódznék.

— Vallja meg hát. Vallja meg, hogy nekem igazam van. Várhattam volna még valameddig; egy napig, egy hétig. De mikor ez a nap tán soha vissza nem térő jó alkalom. És én boldog vagyok, hogy így, előre nem sejtve, a pillanat igaz hatása alatt hivhatom: jöjjön! menjünk innen együtt; mert miután szeret: rajtam a sor, még pedig mindörökre.

— Nem, nem! — tiltakozolt aggódva az asszony. — Az uram, — tette hozzá rémülten, minden összefüggés nélkül.

Valkó nagyot szorított a kezén.

— Hát ki az urad? Ki az *igazi* urad? — kérdezte, majdnem fenyegetve. — Keresed-e másnak a kedvét, mint csupán az enyémet? Törődöl-e másnak a tetszésével? Nem úgy van-e minden, ahogy én akarom? Ahonnan eltiltalak, oda nem mégy; akire nem nézek jó szemmel, azt te magad mellett meg nem tűröd. Ha emlegetem az Istent, akkor imádkozol. Ha azt mondom: nincs Isten, akkor elfeleded a Miatyánkot. Hát ki az *urad*, mondjad! . . .

Ellágyulva, de azért erőszakos hangon folytatta:

— Nekem feleség kell. Annak szántalak régen . . . Ha szeretsz, velem jösz. Túl a hegyen tudok egy kis falut; az erdőn át most mindjárt odaviszlek. Onnan oszt megyünk tovább, nem is jövünk vissza soha többet.

Szenderffyné körül forgott az egész világ. A megszakadásig dobogott a szíve. Elsötétült előtte minden, még az ég is. Érezte, hogy nincs többé akarata, hogy ellenállhatatlanul ragadja magához az égő pokol, amibe belenézett.

Érezte, hogy szédül, hogy mindjárt elájul. Képzeletében, mintha a fák fölött csendült volna idáig, kesergő, hívó hangot hallott. Úgy látta, mintha a messzeség ködéből kétségbeesve nyujtana feléje karját a kis fia.

Fölsikoltott.

S a segélyhívásnak erre a jajszavára megzörrent a bozót Valkó mögött, aki a váratlan neszre elereszte az asszonyt s hátrafordult.

Egy ember futott feléjök. Kezében szekerce volt; szeme úgy villogott, mint a vadállaté; sunyi dühvel pislogott Valkóra.

— Ó domna! domna! mormogta és letérdelt Szenderffyné elé. Mi bajod dragame?! az Istenért, mi bajod?!

Nelli megösmerte a Gligor hangját s arra föleszmélt. Látta, hogy a zömök kis pakulár, a »medvefojtogató«, le nem veszi szemét Valkóról s görcsösen szorítja szekercéjét.

— Nincs baj Gligor; semmi baj sincs Gligor, mondta szepegve s bágyadtan mosolygott.

Valkó komoran nézett rájok. Megértette, hogy ezt az izgalmat ki nem bírná tovább az asszony megzaklatott szíve. Gligorhoz fordult.

— Hogy kerülsz te ide? — kérdezte mogorván.

A pásztor nem is neki felelt, hanem az asszonynak.

— Eljöttem, hogy adjanak egy puskát! Vége van Zahrajnak; a nagy kan megölte. Ott hasította ki a szemem láttára.

Az ördögszoros felől csakugyan nem lehetett már hallani a Zahraj csengő hangját. Csak Dráku, meg Ursu tartotta szép szóval a vén agyarast. Mély basszussal buffogtak körülötte.

Valkó vért szomjazott. Fegyvere után kapott s ráförmedt Gligorra:

— Vezesd asszonyodat vissza, a szekerekhez.

Aztán anélkül, hogy Nellire csak rá is nézett volna, besietett a rengetegbe, egyenesen az ördögszoros felé, hogy Zahrajt megboszulja.

Éjféli misére. Pataky László rajza

Patáky László

Genie és tehetség

Irta: **Surányi Miklós**

Genie és tehetség: roppant különbség van e két kategória között. Ha a világ legnagyobb emberei közül ki kellene válogatni: kikben volt igazi zsenialitás a tehetségen felül, — rettentő háború törne ki Balzac és Flaubert, Goethe és Schiller, Dosztojevszky és Tolsztoj, Rodin és Meunier vagy Kopernikus és Kepler, Napoleon és Nagy Frigyes hivei között. Miért jutott eszünkbe éppen ez a nehány reprezentativ név? Mert a lángelme és a tehetség körülbelül úgy viszonylik egymáshoz, mint Balzac Flauberthez, Kopernikus Keplerhez, Napoleon Nagy Frigyeshez, vagy Petőfi Sándor viszonylik Vörösmartyhoz.

Mert mi az a genie?

Valószinüleg több, mint a tehetség. Valami *plusz,* amit a természet *ráadásul* adott a talentumhoz, anélkül, hogy számba vette volna, vajjon a lángelmévé fokozott tehetséget ezzel megszépítette vagy elrútította-e s a túlméretezés által a talentum nem vált-e gyűlöletessé vagy elijesztővé a normális dimenziókhoz szokott halandó szemében. Mert a genialitás mindig aránytalanságot jelent. Ha a divatos pszichoanalizis kifejezéseivel akarunk élni, azt mondhatnánk, hogy a lángelme teremtésében aránytalanul dominál a tudat alatti vagy a tudat küszöbén működő *intuitio.* A genie alkotását csak feleutra kiséri el a józan, hűvös és objektiv értelmi cenzura — mondjuk egyszerüen: az önkritika — s a lángész a maga csapongó és zabolátlan szárnyalásával gyakran olyan régiókba emelkedik, ahova a polgári értelem követni sem tudja. Ahova pedig a polgári értelem nem meri vagy nem tudja betenni a lábát, ott félénk és hivő lélek isteni kinyilatkozást, a cinikus fölényes pedig szélhámosságot és őrültséget keres. Ezért van az, hogy a lángész vagy határtalan csodálat és rajongás, vagy határtalan gyűlölet és kicsinylés martaléka lesz. A talentumnak vannak méltánylói és tisztelői vagy loyalis ellenfelei és objektiv bírálói, a lángésznek csak fanatikusai és üldözői vannak. A talentum iskolát csinál, a lángész szektát és hitvallást alapít. A talentum megtermékenyíti a tömeggondolkozást, a lángész megzavarja és fölborítja azt. A talentum követőkre lel, akik az ő eredményeit felfokozzák, rendszerét kiépítik és törvényeit új törvények alapjaira teszik. A lángész egyszerre robbantja ki a korszakalkotó ujításokat és pillanatnyilag nem épít, hanem rombol, mert reakciót vált ki és ő maga tragikus hős módjára bukik. A talentum evolciót, a lángész revolciót jelent.

Miért van ez így?

Mert a lángelme abnormális jelenség. Az őrültség egy esete. Egyensúly-hiány. És a természet nem tűri az egyensúly hiányát. Byronnak olyan arcot adott, mint amilyent Appolónak adtak az antik szobrászok, — de sántává tette, hogy helyrebillentse a mérleg másik serpenyőjét. Ahol a természet hegyet formál, ott völgyet is alkot. Minden pupnak megfelel egy lyuk. A zsenialitás egy nagy lelki pup, kell, hogy valahol egy szánalmas defektus, egy groteszk lyuk értéktelenítse el a zseniális ember lelki konstitúcióját. Beethoven mogorva, iszákos, félszeg, képzelődő, egzaltált, félőrült különc volt és Dosztojevszky epileptikus. Alig van író, zenész, képzőművész lángelme, aki mint férfi, ideál lehetne a normális idegrendszerrel bíró asszonyok szemében. Talán csak nem kell Michelangelóra, Swiftre, Johnson Sámuelre vagy Balzacra hivatkoznom bizonyítékképpen?

Másodszor, mert a lángelmében mindig sok a naiv és gyermeteg vonás. A lángész egész életén át csodagyermek marad; jelleme késő vénségeig tele van szeszélyességgel, játékossággal, féktelenséggel, szemérmes érzékenységgel, daccal, zsarnoki önzéssel, naiv hiúsággal és irigykedéssel, vagyis a romboláshoz szükséges minden emberi tökéletlenséggel.

Az irodalomban nem is a lángelmék, hanem a tehetségek alkották a klasszikus remekműveket. A lángész rendesen nem is tud az emberiség egyetemes nyelvén beszélni, vagy — másképpen fogalmazva ezt — a lángészt a legtöbb ember meg sem érti, vagy ha már megértette, nem tudja élvezni. A normális emberi szem a viola sugarakon túl nem képes az éterrezgéseket szinekben adoptálni és bizonyos érzéshullámokat nem tud feldolgozni a maga normális életműszereivel. De a zseniális ember sem tud a józan mértékü és természetes észjárásu ember lelkéhez alkalmazkodni. Mert lángeszünek lenni: ez nem életpálya, nem mesterség, nem passzió vagy nem előre eltökélt és szántszándékkal választott hivatás, hanem lelki kényszer, akaratlanság, véletlen és mártírtragédia. Mártíromság, amely fáj és elviselhetetlen megaláztatások forrása. A lelki exhibicionizmus egy magasztos, de fájó esete. Szent őrület. Alázatos és könnyes mutogatása a lángész legbenső énjének, meggyónása bűneinek, szomorúságának és titkos vágyainak. Sírás és jajveszékelés. Gyermekes ujjongás olyan örömök felett, amelyeket a polgár, az üzletember, a politikus vagy földesúr észre sem vesz vagy megmosolyog, mint a csecsemők elragadtatását a csörgő és a babi, a fakatona és luftballon láttára.

Ez a genie lényege.

A talentum, az más. Az nemcsak forrása az alkotó képességnek, de maga is remekmű, melyben gondolatilag benne van az egész eredmény, mint a hogy egy zenélőgép szerkezetében benne van a melódia és a hangszerelés is. A tehetség: az csak felében intuíció, másik felében szorgalom és technika, szent mesterség és tudás. Természetesen ez is gyötrelemmel jár, mint minden szép és nagy dolog a világon. Szörnyű erőfeszítés, küzdelem a formával, az anyaggal, a nyelvvel, valóságos favágó munka, csupa verejték, tépelődés, kisérletezés, amíg a talentum csak félig-meddig megvalósítja azt, amit a genie a szent őrület ihletében megérzett és ki akar dobni, mint elviselhetetlen terhet, a lelkéből.

A laikus azt hiszi, hogy teremteni éppoly gyönyörűség, mint élvezni vagy kritizálni a kész remekművet. Egy kathedrális láttára azt érezzük, mintha a tartalmas pilléreket, a grandiózus hajókat és boltozatokat, az égbemeredő tornyokat, a portale szobordíszére egy mindenható erő kezének egy intésével teremtette volna. A kész remekmű öröktől fogva valónak látszik, isteni ajándéknak, megvalósult álomnak, egy ihletett pillanat művének, amelyet odalehelt a térbe valami túlvilági szellem. Pedig mennyi töprengés, méregetés, rajzolás, javítás, újrakezdés, törlés előzte meg a végleges terveket, nem is szólva arról, hogy hány kőmives, ács, szobrász, lakatos, mázoló, kubikos, napszámos, asztalos és gépész fáradozott évtizedeken, vagy évszázadokon át, míg elkészült a milánói dóm, vagy Szent Péter temploma. És nem szabad elfelejteni, hogy így készült a Bovaryné, vagy a Háboru és Béke, sőt így készül egy kecses és vidám dalocska is, ha méltó a remekmű, vagy csak a kész alkotás nevére.

A teremtésnek két fázisa van. Az egyik az elgondolás: ez a lángész deliriumos álma. A másik a kivitel: ez a szent mesterember, a talentum gyötrelmes erőlködése.

Irodalom és művészet, mathematika és mechanika, természettudományok és bölcseleti rendszerek

hoz. Csak később derült ki a vizi harcz kedélyes története»:

*

Sok anekdota szól arról, hogy mily szivesen adták meg magukat az oroszok. Ezek egy része valószinüleg költött dolog, de a hitelesek között is sok a jellemző.

Még a legelső harczok idején beszélték, hogy egy csapat muszka találkozott egy kisebb ellenséges osztaggal. Ezek megijedtek s mentegetőzni kezdtek, hogy ők nem harczosok, hanem zenekari tagok.

— Már nekünk mindegy, — felelték az oroszok — mi meg akarjuk magunkat adni — s követelték, hogy fogják el őket.

A következőket már hiteles szemtanutól, egy zászlóaljparancsnok leveléből idézem: «A muszkák szivesen adják meg magukat. Egy nemrég elfogott orosz járőr jelentette, hogy ők már négy izben akarták megadni magukat, de a mieink mindig oly gorombák voltak, hogy rájuk lőttek. Az őrmesterüknek fejenként öt rubelt adtak, hogy járőrbe küldje őket. Ekkor végre (ötödször) elérték czéljukat».

Az is megbizható levélből való, hogy miként fogtak a maródiak muszkákat?

«Lemaradt egyszer négy notórius gyöngélkedő a századomból — irja egy kapitány. — Előkerültek vagy négy nap mulva, de huszenkét muszkával együtt.

Úgy fogták őket, hogy a muszkák látva, hogy ezek szerelvény nélkül, fegyvertelenül mászkálnak a faluban, azt hitték, hogy ott ki tudja, milyen nagy erő lehet. Megadták tehát szépen magukat és aztán együtt bandukoltak az ezred után.

Kérdjük, hogy miből éltek annyi ideig?

— Vettünk tyukot meg berbecset!

— Hát volt pénzetek?

— Nekünk nem volt, de volt a muszkáknak, s ők közösen összeadtak!

Erre már csekugyan elengedtük a kikötést, — jegyzi meg a levéliró — a mi az elmaradásért dukált volna!»

*

A harczterek közelében tudvalevőleg nemcsak hirlapirók, hanem fényképirók és festők is bő számmal sürögnek-forognak, hogy a nevezetesebb helyeket vásznon is megörökitsék a hadtörténelem számára.

A kárpáti harczok idején a harczvonal mögött ott festegettek a piktorok is szorgalmasan.

De a bohémek tréfa nélkül a háborúban sem élhetnek s a hol lehet, szivesen megtréfálták egymást, vagy aki közéjük került.

Egy nap a festőkolónia uj taggal szaporodott, egy hirneves bécsi festő érkezett közéjük, hatalmas szál legény, atléta termettel, nagy szakállal, állig felfegyverkezve, harczias felszereléssel, hősi allürökkel.

A jókedvü bohémek elhatározták, hogy a harczias uj kollégát megtréfálják. Kivitték festeni magukkal a kárpáti szorosokba s lassankint meggyőzték arról, hogy ott, ahol ők járnak, festegetnek, a harczvonal mögött, semmiféle fegyverre szükség nincs.

Az uj kolléga is otthon hagyta hát az ő Browningját és egyéb fegyvereit.

Csak erre vártak a heczmeisterek és felöltöztettek három melléjök rendelt dragonyost kozáknak s betanitották, hogy mit kell tenniök.

Egy szép napon, mint rendesen, kimentek festeni s mindenki elfoglalta a maga helyét a Kárpátok szorosaiban, a szomszédos völgyekben. Az uj kartárs leghátul üldögélt és szorgalmasan ecsetelt.

Ám egyszerre rémes kiabálásra, revolver- és puskalövöldözésre riad fel, a mely a szomszéd völgyhajlásokból hangzik, a hol társai dolgoztak. Nyilván megtámadták őket.

Alig eszmél fel, rémülve látja, hogy onnan felől három kozák vágtat felé előreszegezett pikával. Kapna fegyverhez, de nincs; menekülni sincs idő. Mit tehetett egyebet: feltartotta mind a két kezét a megadás jeléül.

A kozákok azonban csodálatosképpen elrohannak mellette s nem bántják. A helyett azonban mindenünnen előbukkannak a festőkollégák s versenyt kaczagnak a magát megadott hős piktor felett.

Ő pedig, szegény, — mit tehetett egyebet — jó képet vágott a kegyetlen tréfához — s csakhamar hazautazott kipihenni a kozáktámadás ijedelmét.

*

Egy amerikai alezredes kapott valamiképpen engedélyt a harczvonal közelébe jutni, ahol tanulmányokat kivánt tenni. Nagy szál ember volt s fennen kérkedett, hogy ő — mint a németek — csak az Uristentől fél, mástól senkitől.

A Kárpátokban folyt a harcz s elvitték a harczvonal közelébe egy erdei vadászlakba.

A fiatal tisztek elhatározták, hogy próbára teszik nagy bátorságát, a mivel kérkedett.

A mint ebédelnek, a közelben erős ágyúzás hallatszik s a háztetőn nagy koppanások esnek.

A vitéz amerikai felugrik és csodálkozását fejezi ki, hogy a tisztek nem menekülnek.

— Mi már ezt megszoktuk, — válaszolják — ne hagyja magát zavartatni s folytassuk az ebédet.

Rövid idő mulva még erősebben ujulnak meg a lövések és a koppanások.

A hős hadikibicz most már kifakad, hogy a tisztek az ő életéért felelősek és ő követeli, hogy őt erről a veszélyes helyről vigyék el.

Ez most már életveszélylyel jár, — mondják — s legfőlebb pánczélos vonaton történhetik, de az sem biztos, mert a hidak valószinüleg már fel vannak robbantva.

Ő nem bánja akárhogy, csak menekülhessen.

Előáll a pánczélvonat, az amerikait alólról

Őszi

telenek állani helyükön. A pozicziós harcz még ma is több kilométerre elnyuló távolságokon számtalanszor alakul ember-ember elleni viaskodássá. Bizonyságul hadd következzék itt a legutóbbi napok eseményeinek összefüggő képe.

Az olasz támadásoknak még mindig a doberdói fensik a sarkpontja. Kétszázezer halott és sebesült árán sikerült itt Vermeglianónál és Sdraussinánál a fensik szélét hatalmukba keriteniök. Pontosan fölmérve, ez egy kilométer mélységü terepnyereséget jelent kelet felé; katonai tekintetben egyetlen egy lépést sem jelent előrefelé, mert a fensik széle csupa kőomlás és befelé lejtő ut. A megerősített hegyi hadállások csak jóval mögötte következnek.

Egy szép reggelen egyszerre ismét megszólalt az olaszok valamennyi legnehezebb, nehéz s könnyü lövege és jó háromszáz, nagyobbára megviselt csőből hullott állásainkra és fedezékeinkre a gránát. Néhány árok bedőlt, itt-ott hatalmas tölcsérek támadtak a földben, néhány emberünk meghalt, mások megsebesültek. A Monte San Michele és San Martino del Carso között különösen sürű volt a gránátzápor. Olyan szabályosan csaptak le a gránátok, mint a kövezők kalapácsa az utczán. Az osztrák-magyar csapatok már tudták: Zárótüz — vigyázz! És valóban, még be sem alkonyodott, mikor a sdraussini vasuti töltés mögött fölemelkedtek az olasz rajvonalak laza sorai, legelől a drótvágó ollókkal és kézigránátokkal fölfegyverkezett árkászok és kusztak előre hason, indiánus módra, minden kő mögött födözéket keresve. Mögöttük az ellenséges lövegek. Az olaszok rosszul lőttek, mert a nap éppen a szemükbe sütött. A mi katonáink annál jobban lőttek. Vezényszóra előresiettek hátul jól elrejtett, bombaálló fedezékeikből és a beállított puskákhoz igyekeztek. Egyenként vették czélba az olaszokat: a melyik kéz gránáthajításra fölemelkedett, összezuzva hanyatlott le; a szem, mely a kő mögül óvatosan előresandított, örökre lehunyódott. De egyéb fegyvereink is voltak: farkasvermek, melyeknek veszedelmét vékony földréteggel tették láthatatlanná a mieink; spanyol lovasok, melyek váratlanul fölemelkedtek az előre törtető ellenség elé; lángszórók és bombavetők, kézigránátok és puskába való gránátok, mindenekelőtt pedig a géppuskák szorgalmas tiktakja. A mi az ellenségből megmaradt, elbujt a sziklák mögé. De az olaszok egyik rajvonalat a másik után tolták előre; mindannyia szerteporzott, akár a hullám a tenger partján. Az osztrák-magyar tüzérség, mely eddig hallgatott, most szintén megszólalt. Shrapneljeink fehér és fehérvörös bárányfelhőcskéi mint a kisértetek hada követte a menekülőket. Az olasz tüzérség hörögve ugatott vissza. Ekkor egyszerre elnémultak az ágyúk s felharsant száz torokból az Avanti! kiáltás, ezer torokból az Urra! orditás. A fényszórók rikitó fénykévéi rávilágitottak a rohamra induló oszlopokra, melyek elvakitottan tartották kezüket káprázó szemük elé. Fölszakadt aknák tüzet, követ és emberi testrészeket szórtak fel a levegőbe, a gépfegyverek pedig mint a varrógépek berregtek. A támadók legelülső sora mégis eljutott a drótakadályig, de megakadtak benne és vagy elestek bajonettjeink alatt, vagy megadták magukat. San Martinóra ez volt az utolsó rohamkisérlet. Olyan volt, mint sok más roham; hétköznapi eset lenn délen.

Északon, Tolmein fölött, a Krn hatalmas sziklatömege emelkedik; előörse a Mrzli Vrh hegye. A Krn jeges csucsain, melyek már a felhők hótömegébe burkolóznak, szemtől-szemben áll egymással barát és ellenség; egyik sem bir a másikkal. Egyszer azonban a Mrzli Vrh-on leskelődő osztrák-magyar katonák megvártak egy felhős éjszakát, a nyugati lejtő ellenséges állásait gránáttal árasztották el, majd szuronynyal támadták meg. Sikerült is alaposan kitakarítaniok a reánk nézve kényelmetlen árkokat.

A Krn tömeg északi nyulványaival egy helyen nyugat felé tör előre; a másfél ezer méter magas hegyfoknak, mely az Isonzót is újabb kanyarulatra kényszeriti, Polonnik a neve. Mint a Krn egész nyugati szélén, ezen a hegyen is az olaszok az urak. A Polonniknak ugyanolyan magasságu szomszédját Javercek-hegynek hivják; ezen a hegyen osztrák-magyar csapatok őrködnek és uralkodnak hadi szerszámaikkal az Isonzo völgyén, melyben Flitsch városa pihen külvárosával, az ugyanolyan nevü patak torkolatánál épült Koritnicza, továbbá Jablenica és Cescoca. Míg az olaszok Javorcekot hatalmukba nem kerítik, Flitschet sem keríthetik meg, nála is kevésbé Predilt. Mikor legutóbb szeptember 18-án mégis megkiséreltek a lehetetlent, 1000 halottjuk és sebesültjük bánta meg esztelenségüket. Ezért van az, hogy nehéz gránátokkal bombázzák a Javorcekot és hogy szeptember 11. és 19-ike között észak és dél felől szakadatlanul támadták. A hegy déli lejtőjén árkokat ástak, megbujtak bennök s utóbb belőlük indultak a hegy megmászására. Az északi lejtőn tüzérségük zárót tüzében kezdték a fölfelé kapaszkodást. Odafönn — és minden délután megismétlődött ugyanez a szinjáték — az öregek és ifjak hegyvédő serege várta őket puskásan, kővel, kézigránáttal és géppuskásan. A támadókat úgy söpörték le, mint a szél a falevelet. Az olasz tüzérség meg-megszólalt, hogy segitségére legyen testvéreinek. Megesett olykor, hogy rövidre fogta a távolságot és gyilkoló gránátjaival tulajdon embereinek védetlen tömegeit irtotta.

Az Isonzón tul a Flitsch körüli magaslatokon ivalakban vonul az osztrák-magyar front és elzárja a Tarvis felé vivő, erődökkel külön is megerősitett szoros-utat. A Predil-szoros a határa a tengermelléknek és Karintiának; a Monte Peralba Karintiát és Tirolt határolja el egymástól. A Prediltől Peralbáig az ország határa mentén vonuló front egész hetven kilométeres vonalán semmi sem változott a háboru kitörése óta. Ezen az egész fronton kicsibe folyik a háboru. Az olaszok a Lesach-völgy felé vivő utra igyekeznek és észak felől husz irányban is támadtak egyszerre. Alpinók járőrei megmászták a Monte Ciadenis-t, mely a Monte Peralba előörse. De egytől-egyig lelövöldöztük őket. Két teljes század magát a 2700 méter magas Peralbát támadta meg, de hiába. Öt zászlóalj a Fann-csucs és a Frugnoni ellen merészkedett, melyek, se magasság, se zordonság dolgában nem állnak a Peralba mögött. A hogy a támadók egyenkint és sorokká alakulva igyekeztek fölfelé, elhibázhatatlan czélpontjaivá válnak standschützeinknek. Négyszáz olasz halottat számláltak meg katonáink és legalább még egyszer annyi súlyos sebesültjeit vonszolta magával a visszaözönlő ellenség a völgybe.

Az ellenség konczentrált zárótüzbe fogta a sexteni utat. A zárótüz födözetében kisebb és nagyobb osztagok közelitették meg a Kreuzberg hágóját. Véres fejjel rohantak vissza. Más ellenséges osztagok Innichen felé igyekeztek előre törni, de az osztrák-magyar házigazda itt is kiadta útjukat. Sorra az olasz Popena-völgyből Schluderbachon át próbáltak a Rienz folyó osztrák sziklavölgyébe férkőzni, de miközben az útjokat álló Monte Pianót készültek megkerülni, a mieink rajtuk ütöttek és a Monte Piano, meg a Monte Cristallo között négy ízben visszaverték őket. Mindegyik kisérletük több száz emberükbe került az olaszoknak. Egyetlen délután száznál több olasz tetemet számláltak meg a mieink csupán a Popena hídja előtt.

A középső Dolomit-hegységben az ellenség a Corte záróerőddel farkasszemet néző Col di Lanán fészkelte meg magát. Az erőd eleste a Cordevole és az Avisio völgyének kapuját nyitotta volna meg az olaszoknak. Nehéz tüzérsége rettenetes erővel ontotta gránátjait az erődre. De a mi tüzérségünk sem maradt adós a válaszszal.

Hát a Trentino, a mely mélyen beleékelődik Olaszország testébe? Trient az olaszokra nézve ma megközelíthetetlenebb, mint valaha. Hogy odáig eljuthassanak, el kellene foglalniok Lavarone hullámos fensikjait. A Lavaronénak északi irányból való megkerülését lehetetlenné teszi az osztrák-magyar tüzérség. A fensiktól délkeletről Arsiero olasz erődei oldalba fogják tüzükkel a Lavaronéra vivő utat; de a mi csapataink viszont a Monte Coston d'Arsiero-t tartják markukban. A hegy szomszédján és pendantján, a Monte Maronián az olasz az úr. A mi tüzérségünk a Monte Maroniát bombázta, az ellenség a Monte Costant, melyet szeptember 17-ének éjjelén az az ellenséges gyalogság is meglepetésszerü rohammal elfoglalni próbált. De visszavertük és sulyos csapást mértünk reá.

Lavarone és Vielgereut, melynek szép ódon német neve az idők jártán Folgareit-té, majd Folgariává olaszosodott, éjjel-nappal visszhangzott az ellenséges nehéz lövegek mennydörgésétől. Lenn, az Adige mentén áll Rovereto városa. Két ellene indult ellenséges századnak egészen Marcóig sikerült előrejutnia, de ott aztán megvertük őket.

A hegycsúcsok és hegyszakadékok, a hágók és völgyek téli fénynyel világitanak immár frissen esett hótakarójukkal. Egész frontszakaszok hozzáférhetetlenebbé válnak lassanként és végül csak az alsó Isonzó mentén lesz lehetséges nagy stilusu támadást kezdeni. Ha a helyzet teljes reménytelenségének láttára még egyre támadnak az olaszok, makacsságuknak katonai és politikai oka van. Katonai oka: hogy jelentős mennyiségü katonai erő elvonását hadvezetőségünk számára lehetetlenné tegyék. Politikai oka: az attól való félelem, hogy az olasz nép forradalomban tör ki, a mint megtudja, hogy megcsalták. Ezt azonban előbbutóbb úgyis meg fogja tudni.

Tábori anekdóták.

Nagy dolog a háború, de azért minden komolysága mellett is ott is megterem a tréfa. Szádeczky Lajos, a kiváló történettudós, ki a sajtóhadiszálláson tartózkodik, egy csomó ilyen krónikás tábori adomát gyüjtött össze és közölt az «Ujság»-ban, a honnan mi is átveszszük az alábbiakat.

Az uzsoki szoros vidékén történt késő őszszel. Egy 21-es honvédkapitány irta november 26-án (a ki nyolcz hónapig szakadatlanul a hárczvonalban állott, de a tél végén orosz fogságba kerülvén, most Irkuczkban szövögeti a honvágy reményszálait). Ugy adom, a hogy levelében áll:

«A hadakozás kezd egy kissé kedélyesebb lenni. Vagyis inkább mi kezdjük úgy felfogni.

A multkor már vagy három napja álltunk szemben a muszkákkal, de a közelben nem volt ivóvizünk. Lent a völgyben a két állás között volt egy forrás. Ide szökdöstek le az emberék napközben inni — csak úgy szerelvény nélkül — mindkét részről kölcsönösen.

Óvatosan kikerülgették egymást. De egyszer vagy öt honvéd a forrásnál szembetalálkozott vagy ugyanannyi muszkával. Egy darabig csak nézegették egymást nagy óvatosan. Végre, mikor látták, hogy nincs puska egyiknél sem, kölcsönösen nekibátorodtak: elkezdtek vigyorogni egymásra s aztán mentek vizet meríteni.

Rendben is ment volna a dolog, de az egyik muszka — lehet véletlenül — felzavarta a vizet. A vis-a-vis-ja erre szó nélkül pofonütötte. Erre általános lett a verekedés, ököllel, kulacscsal agyba-főbe verték egymást.

Mikor jól kiverekedték magukat, szép rendben mindenik fél visszament a maga csapatjá-

szántás.

a kerek közé teszik, s megindítják a vonatot nagy csöndesen, óvatosan. Az ágyú szól, a lövedékek zápora most már a pánczélvonat aczélfedelét döngeti.

Az amerikai segítségért könyörög, hogy valamiképp a golyózáporból kijuthasson.

Sikerült is nagy nehezen, halálfélelmek közepette ép bőrrel megmenekülnie a nagy veszedelemből.

Nem is maradt sokáig a Kárpátok táján, sietett hazavitorlázni az ő semleges hazájába.

A rossz nyelvek azt beszélik, hogy nem is igazi ágyúk, csak afféle szüreti mozsarak durrogattak és a ház fedelén s a pánczéloson nem igazi shrapnellek, hanem kődobálások csinálták a nagy műzajt.

Akárhogy volt légyen, a czélt elérték, az alkalmatlan hadikibicztől megszabadultak.

Lembergből, az orosz uralom alatt.

Az oroszok közmondásos kegyetlenségére és lelketlenségére jellemző dolgokat beszéltek el a lembergi szervezett munkások a «Világ» tudósítójának.

Néhány napra rá, hogy az oroszok bevonultak Lembergbe, az «orosz törvények» értelmében mindenféle egyesületet, szövetséget, klubot föloszlattak. A kire rábizonyult, hogy a feloszlatott szervezettel valamelyes kapcsolatot tart fenn, vagy annak hiveket igyekszik szerezni, 3000 rubel pénzbirságra és három havi elzárásra itéltetett.

A betegsegélyzőpénztárak voltak az egyedüliek, a melyek e törvény szigora alá nem estek és működésük elé komolyabb akadályokat nem gördítettek az orosz hatóságok. Igy történt, hogy néhány szakszervezet is, a melynek történetesen a betegsegélyzőpénztár helyiségeiben voltak az irodái, titokban fejtettek ki tevékenységet. Az ilyen szakszervezetek egyike volt a lembergi könyvkötőmunkások szakszervezete. Mondanunk sem kell, hogy az oroszok mesteri kémrendszere erősen müködött és az említett szakszervezetben történt meg egy izben, hogy a kémkedő orosz hatósági embereknek, a kik a betegsegélyzőpénztár megvizsgálására érkeztek oda, az ott egybegyült munkások azt mondották, hogy betegek és orvosi tanácsra várnak. Igy kerülték csak el, hogy el ne hurczolják őket. Az orosz hatóságoknak nagy segítségére voltak a kémkedés munkájában a rutén ruszofilek, a kik a besugás, denunciálás, léprecsalás minden eszközével éltek. Ezzel szemben az ukrajnaiak a legőszintébb rokonszenvvel tettek magukévá a város szenvedő népének ügyét. A czári zsarnokság letiprását komolyan óhajtó ukraijnajak nem egy esetben tettek megbecsülhetetlen szolgálatot a szakszervezetek ügyének is. A ruszofilek meleg érdeklődés ürugye alatt bejártak a betegsegélyzőpénztár helyiségébe és megkisérelték néhányszor az ott ellesett szavakból tőkét kovácsolni, hogy az orosz hatóságnál pénzre válthassák át. Ez azonban nem igen akart sikerülni. Minden kérdezősködésre az volt a válasz, hogy a kormányzó rendelete értelmében minden szervezeti munka szünetel és igy semmiről sem adható információ. A magánlakások meglepetésszerü átkutatásai napirenden voltak. A proletárlakta környékről minden épkéz-láb embert összeszedtek az oroszok a sánczárkok készítéséhez. De a nem munkásnegyed lakosságát sem kiméltek meg. Ezt a munkájukat egyébként éjjel intézték rendszerint. Fekhelyükből zavarták ki az embereket és kötéllel tartották együtt. A mikor jó csomó ember együtt volt, megindult a menet a sánczárkok felé. Igen sokan súlyos betegségbe estek igy. Reggeli egy darab kenyér, ebéd egy darab szalonna, kenyér, vacsora egy bögre tea. Minden napra ezenkivül egy rubel járt a munkáért. A legtöbben azonban ötheti munkáért 2 rubelt kaptak, sokan még ennyit sem. A munka színhelyét senki el nem hagyhatta. Hálni a szabadban kellett és vad kozáklegények ügyeltek a rendre. Egynéhány pillanatra való megállás, vagy kiegyenesedés a munkánál elég volt arra, hogy a nagajka müködésbe jőjjön. Egy zsidóvallásu szervezett munkást agyonvertek a kozákok és holttestét napokon át otthagyták heverni, elrettentő példának.

Ha német, osztrák vagy magyar foglyokat vittek keresztül a városon, s a lakosság ennivalót vagy dohányt csempészett közéjük, ezért is szigoru büntetés járt és ezt a helyszinén mérték ki mindjárt atyuska kozákjai. Az eltüntek száma óriási volt, csak sejtette mindenki, de nem tudhatta, hová tünt el egy napon hozzátartozója, a mikor hazulról elment és nem jött többé vissza. A rablás, csalás, asszonyokon, lányokon való erőszak tényét a lembergi szervezett munkások is csak megerősíthetik. Egyik lembergi szakszervezet elnöke a betegsegélyző pénztár nyugtakönyvét vitte állandóan magával és mint a pénztár pénzbeszedője szerepelt, csak igy menekülhetett meg a sánczmunka végzése és minden egyéb zaklatás és üldözés elől. A legczudarabb állapotok azonban az utolsó három hétben következtek be, a mikor már tudták az oroszok, hogy a városból rövidesen ki kell takarodniok. A 18—50 éves férfiakat az utczán fogdosták össze és Oroszország belsejébe szállitották. Végül mint jellemző tünet említtessék meg az is, hogy igen sok lembergi munkaadó az oroszok uralmát türhetőnek és elviselhetőnek vélte. Hogy miért, arra a «Zaklad Osolinskich» könyvkötő czég esete ad világos feleletet. Nyolczhónapi szünet után, a mikor a czég üzemét újból megnyitotta a férfimunkásoknak, az addig szokásos 27—30 koronás minimális hetibérét 6 rubelben, a nőmunkások bérét 3 rubelben állapította meg. A nyolczhónapi munkanélküliség és az a körülmény, hogy az említett czég

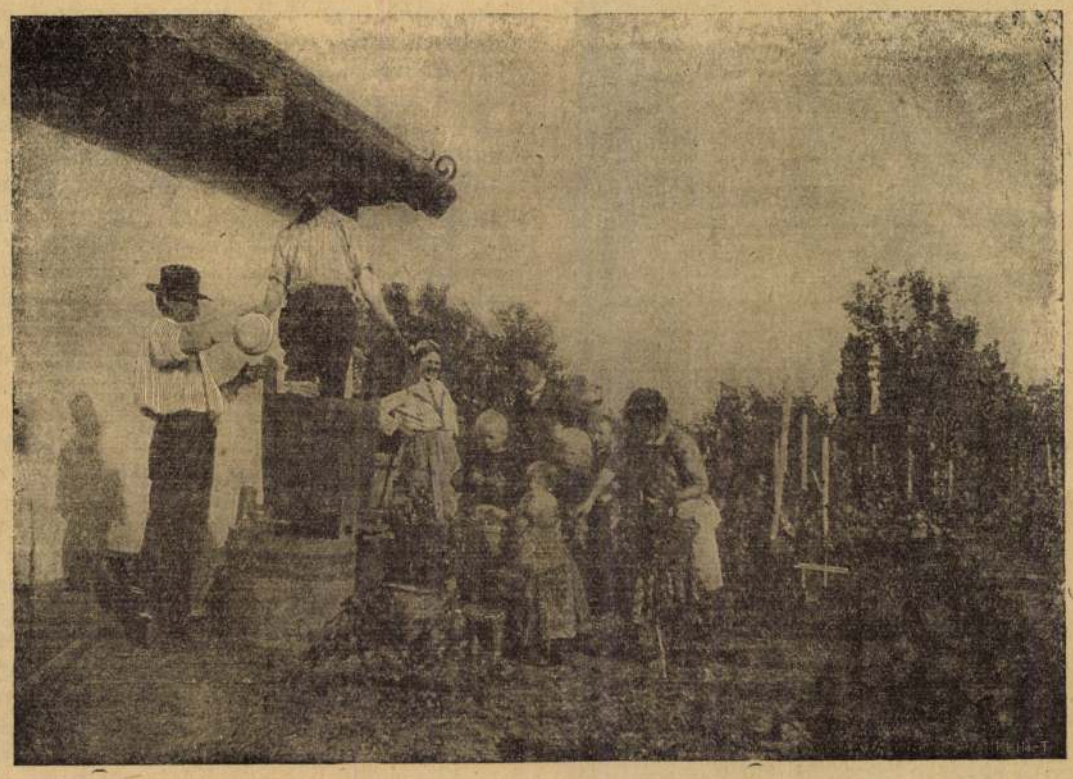

Szüretelők.

az orosz hatóságokkal rossz viszonyban nem volt, arra birta a munkásokat, hogy ezért a bérért is dolgozzanak. És az ilyen helyzet nem tartozott a ritkaságok közé.

Az idők változnak!

Egy régi magyar látogatás Itáliában.

Nem messzire azoktól a helyektől, ahol az olaszokat most a sok kudarcz éri, már szemben állottak egyszer az olaszok és magyarok. Ezernél több esztendő mulott el azóta. A Krisztus utáni 899-ik esztendőben Magyarország akkori uj urainak egy kis csapata kikémlelte a gazdag olasz vidéket és bevonult egészen a Brentáig. A csapat megelégedett a vidék kikémlelésével s csak a következő évben indult ötezer főnyi sereg a Brentáig, ezen átkelt, megkerülte a megerősített Aquileját és Veronát s Velencze ellen vonult. A főerő pedig Milanon keresztül Pavia ellen indult. Közben Berengár király tizenötezer emberből álló seregével, a mely útközben még megnövekedett, felvonult, hogy a magyarok visszavonulását lehetetlenné tegye és az egész sereget megsemmisítse. A magyarok, akik kémeik és felderítő csapataik révén Berengár szándékával tisztában voltak, megkezdték a visszavonulást. Mikor a magyarok a Brentán átkeltek, megállottak, mintha teljesen ki lennének merülve és képtelenek volnának minden további akcziónra. Mindezt csupán azért tették, hogy Berengár seregét csapdába vigyék. Ha akarták volna, gyors lovaikon ugyancsak könnyen elmenekülhettek volna a magyarok. Midőn a kifáradt itáliaiak áthágtak a Brentán, gondatlan elbizakodottságukban védelemre be nem rendezett tábort ütöttek és lakmározni kezdtek. A magyar vezérek most gyors tettre határozták el magukat. A sereg két szárnya észrevétlenül átkelt a folyón, s míg a főerő elölről támadt, a két szárny két felől rontott neki a meglepett tábornak. A három tűz közé került itáliai sereget az ellenállhatatlan támadás teljesen leverte. A borzalmas csatákban 20,000 ember esett el, a többi elmenekült.

Erről a támadásról és a magyarok taktikájáról, a mely ma is érdekes, akkori krónikák igy írnak:

»A magyarok taktikája, a mely rokon volt a törökökével, nemcsak az itáliaiak, hanem Nyugat-Európa népei számára is uj és meglepő volt. A sereg felállitása nem történt pontosan meghatározott sorokban, hanem a törzseket és nemzetségeket csoportositották különkülön, kis térközökkel elválasztva egymástól úgy, hogy az egész sereg egységes, szorosan zárt és mély front hatását keltette, amelyet nem csak egészében, hanem részleteiben is könnyen lehetett vezényelni s amely a leggyorsabb mozgékonyságra volt képes. A főakczióra felállított csapatok mögött állott a második vonal. A tartalék, részekre osztva vagy egészében rendszerint oldalt foglalt állást, de minden alkalommal elrejtve, hogy váratlan előretöréssel, vagy a futó ellenség gyors üldözésével a főcsapatoknak segitségére legyen. Teljesen sik területen, a hol elrejtett csapatokat felállítani nem lehetett, sohasem bocsátkoztak ütközetbe a magyarok.

A rejtett felállítás érdekében a sereg elrendezését már éjjel kezdték meg. A csatát az előcsapatok indították meg azzal, hogy az ellenséget kedvező állásából kicsalogatták és soraikban zavart idéztek elő. Midőn azután az első sorok az ellenséghez nyillövésnyi távolságra értek, oldalt huzódtak és a második sor nyilzáport zudított az ellenségre. Ha most sikerült az ellenséget megzavarni, ismét az első sor lépett akczióba és rettenetes rohammal vetette magát az ellenségre, előbb lándzsával, azután csatabárddal és karddal. A második sor ekkor zárt vonalban rohant előre. A menekülő ellenséget azután a teljes megsemmisitésig üldözték.

Abban az esetben, ha az ellenséget nem lehetett sem megzavarni, sem megfutamitani, a magyar lovasok visszafordultak és látszólag menekülni kezdtek. Az ellenség rendetlen sorokban utánuk vetette magát, egy adott jelre azonban a magyarok ismét az ellenségnek fordultak, az elrejtett tartalékcsapatok is beleavatkoztak a küzdelembe s nem volt csata, a mely a magyarok veszteségével végződött volna.«

Ezzel a taktikával verték meg akkor Berengár seregét. S a megvert sereg nem tudott többé összeszedelődzködni. A brentai csata után a magyarok Lombardiába vonultak és a merész lovasok megostromolták a trieszti tengerparti várat is, 900-ban — 1015 évvel a mostani olasz harczok előtt — sikerült azután Berengárnak a magyarokat hatalmas váltságdij árán Itáliából való kivonulásra birni.

Igy irja le most, a mikor a magyar katonák egészen más harczmodorban mutatkoznak az ezer év előtti bátor lovasok méltó utódainak, az egykori diadalmas hadjáratot egy német katonai lap.

Utazás torpedónaszádon a Dardanellákhoz.

Gallipoliba nagyon hosszu, unalmas és poros ut vezet a szárazföldön. A tengeri ut rövidebb és kellemesebb, csak akkor válik kissé bizonytalanná, amikor az első angol tengeralattjáró feltünik. Kis torpedóhajon utaztunk a tükörsima tengeren. Az apró jármű teherhajókat huzott maga után, vidáman czikázott ide-oda az ember nem is érezte, hogy háborús időben utazik hadihajón, csak a torpedó-lanszirozó csövek és a csillogó kis ágyuk adtak hamis külsőt a hajónak. A katonák ládákon, zsákokon hevertek a gyengén domboruló fedélzeten, körülöttük sárga és zöld dinnyék, melyek békésen megférték az ágyuk mellett. Olyan volt az utazás ezen a kis torpedónaszádon az illatos gyümölcsök között, ragyogó napsugárban, tükörsima tengeren, mintha valamelyik felsőolaszországi tavon tennénk kirándulást. Zsákokból és mentőövekből asztalt rögtönöztünk, melynél három ellenséges nyelven folyt a vidám társalgás. A fiatal német kapitány a parancsnoki hidról figyelt bennünket, talán haragudott ránk, de lehet, hogy irigykedett.

Hirtelen, tropikus gyorsasággal szakadt ránk az éjszaka és minden megváltozott. A beszéd, a kaczagás elhalkult, a napsugár nem tánczolt végig többé a viz fodrain, és a mint a hold fölfelé kuszott az égboltozat homorulásán, aként növekedett egyre a titokzatos feszültség, a mely megbénitotta nyelvünket. A tengernek e részén, tudtuk, ellenséges tengeralattjárók tartózkodnak, vagy legalább is tartózkodhatnak, és ha éjjel nem is olyan veszedelmesek, mint nappal, a gondolat, hogy találkozhatunk egyikőjükkel, megreszkettetett bennünket.

A fedélzeten szanaszéjjel alvó katonák hevernek. Kabátjukba, takarókba burkolóznak és vigyáznunk kell, föl ne ébresszük őket. Csak halkan folyik a szó a kisértetekről. Néhány nappal ezelőtt tengeralattjáróval találkozott a torpedónaszád, de, szerencsére lőtávolon kivül.

Az egyik kerek nyilásból a fütő bujik elő. A szegény, kormos ember pillanatra hagyta ott hivatásának poklát, hogy friss levegőt szivjon. Felkuszik a létrán, mely ezüstösen csillog a holdfényben. Olyan, mint valami kisértet. Hirtelen a kapitány hangja harsog végig a födélzeten. Parancsot ad valamire. Teljes gőzzel surranunk tova, a hajó orra hasítja a vizet és a levegőt. Talán már megkezdődött a küzdelem? Hadihajó fedélzetén vagyunk, a hadizóna kellős közepén.

A hajó ismét meglassítja járását, csak gyakorlat volt az egész. Idegen nyelvü, ismeretlen nóta foszlányait hozza felém a szél. Török tüzér dalol az egyik ágyúra támaszkodva. A finom, panaszos moll-hangulat, a mely a török zenét jellemzi, tovaszáll a kékes fényben. A torpedócső mellett egy zsákon fekszem hanyatt és föltekintek az égre. A csillagos mezőt Marconi-drótok szövevényes hálója titokzatos apró négyzetekre osztja. A drótok halkan zümmögnek, mintha valami távoli üzenetet ismételgetnének.

Reggeli szürkület száll föl a tengerből és vele együtt felébred az elszunnyadt félelem. Nem szivesen veszem tudomásul, hogy a hold letünik az égről. Már a Dardanellákhoz vezető uton járunk. Kopár, dombos vidék terül el a partok mentén, délen sápadt kékséggel emelkedik a bithini Olymposz. Egy öbölnél bekanyarodunk. Milyen jó lesz a bizonytalan tengert fölcserélni a biztos szárazfölddel! Kis bárka jön elénk, hogy kalauzoljon bennünket.

— Gyorsan! — kiáltja a bárka vezetője. — Csabuk, csabuk!

Kérdezősködöm, mi az oka a nagy sietésnek?

(ki a Garibaldi ezer hősének egyike) azzal a kéréssel, hogy nyomassák rá az «1890. augusztus 28.» dátumot, mert a bokrétát, mint kedves emléket, meg akarja őrizni. A luganói hirlapok nagy tisztelettel irnak Kossuthról.

Kossuth nővére, Ruttkayné urhölgy, ki a nyár egy részét Magyarország különböző helyein töltötte, régi ismerőseit keresvén föl, e hó 3-ikán visszaérkezett Budapestre. Ruttkayné tiszteletére *Polonyi* Géza orsz. képviselő, saját lakásán, banketet rendezett, melyen több képviselő, u. m. báró Kaas Ivor Irányi Dániel, Herman Ottó, Eötvös, Hentaller Lajos, Horváth Ádám és Lukács Gyula jelent meg. Vacsora közben elsőnek *Polonyi* Géza emelt poharat, lelkes szavakban köszönve meg a nagy hazafi nővérének látogatását, éltetve Kossuth Lajost, mint a függetlenségi eszmék tántorithatlan bajnokát. Ezután *Herman* Ottó meleg szavakban üdvölte a legnagyobb magyar nővérét, ki megosztja fivérével a hontalanságot.

Nagy adomány a tüzkárosultak javára. Hirsch Móricz dúsgazdag franczia bankár *50,000 frtot* küldött a magyarországi tűzkárosultak segélyezésére. Hirsch, a nagy vasuti vállalkozó, sok bőkezü adománynyal tette nevét tisztelté Európában. Mióta pedig egyetlen fiát elvesztette, egészen a jótékonyság gyakorlásában keresi az enyhülést. Budapesten, Bischitz Dávidné urhölgy vezetése alatt Hirsch bárónak állandó jótékonysági irodája van, melynek rendelkezésére évenkint már 13 év óta 120,000 frtot bocsájt. Magyarországhoz közelebbi kötelék nem füzi, mint az emberbarát rokonszenve. De hálás elismerést érdemel a jótékonysági mozgalmak vezetésében fáradhatlan Bischitz Dávidné is, ki a dusgazdag nábob figyelmét hazánkra irányította és el nem lankadó buzgalommal szolgálja a jótékonyság ügyét.

Dr. *Samassa József* egri érsek 5000 forintot küldött grőf Szapáry Gyula belügyminiszterhez, azzal a kérelemmel, hogy abból a *tokaji* tüzkárosultaknak 2000, a *rozsnyóiaknak* 1000 s a *moóriaknak* szintén 1000 forintot juttasson, 1000 frtot pedig legjobb belátása szerint más tűzkárosultak segélyezésére osztasson ki.

A tokaji tüzkárosultak segélyezésére *Andrássy* Géza gr., *Hadik-Barkóczy* Endre gr., *Hadik* Sándor gr., *Károlyi* László gr., br. *Sennyei* István és *Csávolszky* Lajos képviselő mozgalmat indítottak és a budapesti előkelő ifjuság köréből alakult rendező bizottság társaságában szeptember első felében a fővárosi vigadó összes termeiben hangversenynyel egykekötött tánczvigalmat rendeznek. *Jókai* Mór, *Blaha* Lujza asszony, *Hegyi* Aranka asszony, *Hubay* Jenő, *Aggházy* Gyula, *gr. Zichy* Géza készséggel igérték meg közreműködésöket, sőt külföldről *Schleger* Antonia k. a., a bécsi udv. opera énakesnője és *Pálmay* Ilka asszony részt vállaltak szivességből. A

szolgabiró utján az alispánnak, ki felirt a nemzeti muzeum igazgatóságának, hogy a harangot régész szakértő által vizsgáltassa meg, mert a taszári plébánia levéltárában levő régi okmányban az van, hogy a Szigetvár ostroma elől menekülő nép a vár három harangját és templomi edényeit az ostrom előtt elhozta Szigetvárról és *Taszáron* elásta. A harang, melyes a plébánián őriznek, igen szép és kitünő hangja van. Az ásást folytatni fogják, s remélik, hogy ha a régi okmány csakugyan igazat mond, a szigetvári hős másik két harangja, templomi edényei, sőt talán egyéb emléktárgyai is előkerülnek.

HALÁLOZÁSOK.

Szabó Károlyt, a jeles történetirót, a kolozsvári egyetem tanárát, a legáltalánosabb részvét mellett temették el e hó 3-ikán, Kolozsvárt. A város értelmisége gyűlt össze a végtisztességadásra. A ravatalnál Szász Domokos ref. püspök mondott szép beszédet. A sírnál Szász Béla rektor a kolozsvári egyetem, Finály Henrik az akadémia és Szádeczky Lajos a történelmi társulat nevében mondtak bucsúbeszédeket.

Stefánia főherczegnő, a Pozsonyban lakó Frigyes főherczeg és Izabella főherczegnő kis leánya, Stefánia özvegy trónörökösnő keresztleánya, meghalt aug. 31-ikén O-tendeben, négy éves korában. A kis főherczegnő már régebben betegeskedett. A főherczegi pár hét leánya közt korra a kis Stefánia volt az ötödik. Legidősb leányuk tizenegy éves, legifjabb leánykájuk pedig novemberben lesz két esztendős. A pozsonyi lakosság körében a gyászeset nagy részvétet kelt, a városi hatóság táviratot intézett a mélyen sújtott szülőkhöz. A kis holttestet Bécsbe hozták és a kapuczinusok sirboltjában temették el.

Chatrian Sándor, ki társával Erckmannal, Erckmann Cchétrian néven oly ismeretesek a franczia irodalomban és nálunk is, mint Párisból jelentik, meghalt. A közös név egyik tulajdonosa, Erckmann Emil, a másik Chatrian Sándor; elválhatatlan jó barátok voltak, kik minden munkájukat közösen irták s nemrég az a hír járta be a világot, hogy együtt meg is haltak. Később kitünt, hogy e hir az irótársak tréfája. Most aztán végkép és komolyan fölmondotta az iró-szövetséget Chatrian barátjának. Chatrian 1826. decz, 18-án született. Közösen irt darabjaik közül a nemzeti szinház szinpadján legtöbb sikert aratott a «Rantzaun». A két irótárs Elzászból való és előszeretettel irtak az elzászi életről.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Dessewffy Kálmán, kamarás, a Johannita rend lovagja, ki 1871-től 1886-ig Sárosmegye girálti kerületét képviselte az országgyűlésen, müvelt és világlátott férfiú, 53 éves korában, Lucsivnán, honnan Margonyára, a családi sírboltba szállították. — Beszterczey Ferencz, czímzetes kanonok, 69 éves korában, Sátoralja-Újhelyt. Áts József, plébános, 72 éves, Fülén. — Faragó János, plébános, népszerű lelkipásztor, 63 éves, Battonyán. — Püspöky Alajos, czímzetes kanonok, ki közhasznú tevékenységgel tette emlékezetessé papi működését, 71 éves, a biharmegyei Csatáron. — Kecskeméty Károly, várpalotai ev. ref. lelkész s a veszprémi egyházmegye tanácsbirája, élete 72-ik, lelkészkedésének 44-ik évében. — Schreiber Ferencz, fogarasmegyei kir. tanfelügyelő, 57 éves korában, Nagy-Szebenben. — Friedirch Mihály, városi rendőrkapitány, Békés-Gyulán. — Wertheim S. L., székesfehérvári tekintélyes kereskedő, az izraelita hitközség elnöke, a megyei takarékpénztár igazgatója, megyei bizottsági tag, a budapesti kereskedelmi és iparkamara tagja. — Gáspár István, pozsonyi ügyvéd és földbirtokos, Pozsonymegye köztörvényhatósági bizottsági tagja. — Dávidovics Lázár, nyug. főispán, horvát tartománygyűlési képviselő, a magyar képviselőház tagja, Abbaziában. — Szathmáry Béla, közbecsülésben állott férfiu, Aradmegye alispánjának nagybátyja, élete 62-dik évében. Fazekas-Várságon. — Dr. Kállay Nagy Boldizsár, herczegfalvai községi orvos, régi honvédhadnagy, 61 éves, s közrészvét mellett temették el. — Varadiai báró Baich Mihály, Baich Milos alig 23 éves fia, a mult hó 29-én, Gleichenbergben, s Varadián a családi sirboltban temették el. — Kaiser Sándor, a hg. Esterházy-féle uradalom nyug. főszámvevője, 48 éves, Kis-Martonban. — Gottlieb Zsigmond, a gr. Brunswick-féle uradalmak bérlője, 52 éves, Torna-Fáczánkerten.

Paczona Imre, fővárosi polgár, 72 éves. — Lövényi József, a budapesti m. k. zálogház főhivatalnoka.

Özv. Zzigmond Jakabné, szül. Kovács Lidia, 72 éves, Kilyénben. — Muzsik Ilonka, Mussik Rudolf és neje Simonyi Mária 18 éves leánya, Alberti Irsán. — Özv. Ellenbacher József, jótékony nő, 66 éves korában, Aradon.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

D. J. A javitást köszönettel megkaptuk. A költeményt legközelebbi számaink egyikében fogjuk közölni.

Csalódás. Az ifju anya. Lázálmok. A forditani való darabokat nem a legszerencsésebben választja. Ezek az eredetiben sem érnek valami sokat, forditásban pedig még halványabbak.

Puszta csárda. Apró versek. Tiszaháti dalok. Legföllebb a népies hang és a verselés érdemel némi figyelmet, de a tartalom valamennyinél nagyon gyönge.

Levél a szerkesztőhöz. Mi tudtunkkal válaszoltunk valamennyi beküldött versére, s ha egyikről vagy másikról a szerk. mondanivalóban nem történt volna említés, azt csak nyomdai tévedés okozhatta.

Az ifjuságról. Közölni fogjuk.

SAKKJÁTÉK.

1619. számu feladvány. Meyer H. F. L.-tól.

(Budapesti sakk-szemle.)

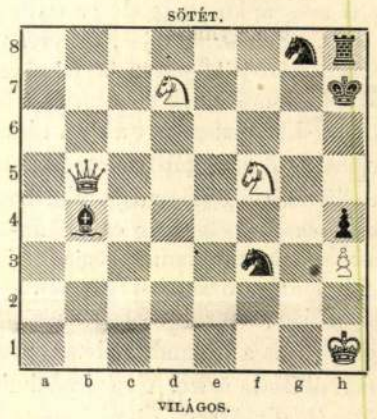

Világos indul s az ötödik lépésre matot mond.

Az 1612. számu feladvány megfejtése.

Gróf Pongrátz A.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Vc1—c3	Fb4—c3 : (a)	1. ---	---	Vg8—g4 : (b)
2. Hf5—e7 †	Kd5—c4	2. Vc3—b3 †		Kd5—c6
3. Hf7—d6 mat.		3. Hf7—e5 mat.		

	b.		c.
1. --- ---	Kd5—e6 (c)	1. --- ---	e4—e3 (d)
2. Hf7—d8 †	stb.	2. Vc3—d4 †	t. sz.
		3. Hf7—d8 mat.	

Világos.	d.	Sötét.
1. --- ---	---	Vg8—f7 :
2. Hf5—e3 †		Kd5—d6
3. c7—c8 H mat.		

Az 1613. számu feladvány megfejtése.

Gróf Pongrátz A.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Fd1—a4	Kd5—e6 (a)	1. --- ---	---	c6—c5 (b)
2. Vf4—c7	t. sz.	2. Vf4—d2 †		t. sz.
3. V v. F. mat.		3. V v. F v. H mat.		

Világos.	b	Sötét.
1. --- ---	---	a6—a5
2. Vf4—e5 †		Kd5—c4
3. Ve5—d4 mat.		

Mindkét feladványt helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — *Kecskeméten:* Balogh Dienes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 34-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Óramutató.*

HETI-NAPTÁR, szeptember hó.

Nap		Katholikus és protestáns		Görög-Orosz	Izraelita
7	V.	E 15 Regina sz.	E 14 Regina	26 G 14 Adrian	22
8	H.	Kisasszony n.	Kisasszony	27 Poemén	23
9	K.	Gorgon vt.	Adumár	28 Mózes rem.	24
10	S.	Tol. Miklós hv.	Menodóra	29 Iván lef.	25
11	C.	Jáczint vt. Th.	Jáczint	30 Sándor pk.	26
12	P.	Guidó hv.	Guidó	31 B. A. övl.	27
13	S.	Amát pk. hv.	Móricz	1 Szeptember	28 S. N.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Verfälschte schwarze Seide.

Mann verbrenne ein Müsterchen des Stoffes, von dem man kaufen will, und die etwaige Verfälschung tritt sofort zu Tage: Echte, rein gefärbte Seide kräuselt sofort zusammen, verlöscht bald und hinterlässt wenig Asche von ganz hellbräunlicher Farbe. — Verfälschte Seide (die leicht speckig wird und bricht) brennt langsam fort, namentlich glimmen die «Schussfäden» weiter (wenn sehr mit Farbstoff erschwert), und hinterlässt eine dunkelbraune Asche, die sich im Gegensatz zur echten Seide nicht kräuselt, sondern krümmt. Zerdrückt man die Asche der echten Seide, so zerstäubt sie, die der verfälschten nicht. Das Seidenfabrik-Dépôt von **G. Henneberg** (K. u. K. Hoflief.), **Zürich**, versendet gern Muster von seinen echten Seidenstoffen an Jedermann und liefert einzelne Roben und ganze Stücke porto- und zollfrei in's Haus.

lehetünk egy véleményen és jobb, ha nem is vitatkozunk erről a kérdésről, mert én az ellenséges táborból való vagyok.» (Ja jeszmi iz nyeprijatelszkava vojszka.» A párbeszéd ezzel véget ért. (Folyt. köv.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle szeptemberi kötetének gazdag tartalmát *Haraszti* Gyulának a modern franczia irodalom jeleséről, Augier Emilről irt tanulmánya nyitja meg. A magyar közönség előtt a «Giboyer fia» «Forestier Pál», «Poirier ur veje», «Fourchambault család»után ismert iró jellemzésén, irodalmi működésén kivül egyes színműveinek bő elemzését találjuk. *Király* Pál második közleményt ad «A római birodalom provinciái» dolgozatából, Mommsen után tanulságosan állítván elő Róma világuralmának tartományait. B. *Jeszenszky* Béla pedig «Az állam-összetételekről» czimen a kulturállamok közjogi fejlődését, az államjogi különböző nézeteket fejtegeti. *Mandello* Gyula «Az ipari kartellekről» a második közleményt adja, *Requinyi* Géza a Kolumbus életére vonatkozó kétes adatokat állította össze. A szépirodalmi olvasmányok közt *Pálffy* Albert «A régi magyarország utolsó éveiben» regényéből a hatodik rész jelent meg. *Gyulai* Páltól «A felhők» czimű szép költemény van a kötetben, *Lévay* József pedig Burnstól a «Felföldi Mari» költemény fordítását közli, a nála megszokott szabatossággal és könnyedséggel. «Dramaturgiai előadások» czimen — *r* jegy alatt a párisi Odeon szinházban tartott dramuturgiai felolvasások ismertetését találjuk, azzal az óhajtással, hogy az ily felolvasásokat nemzeti szinházunkban is meg lehetne honosítani. Végül az «Értesitő» következik birálatokkal, könyvismertetésekkel. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben czimü nép- és országismertető irodalmi nagy vállalatnak most került ki sajtó alól a 115-ik füzete, mely egyuttal a Magyarországról szóló résznek tizenhatodik füzete. E füzetben találjuk *Szeged* leirását, *Mikszáth* Kálmántól, e jeles irónak könnyed, folyékony eleven modorában, város történeti multjának vázlatos, de jelen állapotának részletekbe hatoló ismertetésével, népének s közállapotainak szemléltető leirásával. Ez önmagában is élénk szinekkel irott czikket még érdekesebbé teszik a nagy számu illusztrácziók, melyek ~~*Greguss* Imre, *Háry* Gyula~~ és *Pataky* László ónja alól kerültek ki. Az első helyen nevezett művésztől látjuk ugyanis a szegedi Tiszapartot és várköröndöt az árviz előtti állapotában, az Alsó-várost az árviz idején, az 1879-ki árviz alkalmával összeomlott házak egy csoportjának képét, Ő felségének látogatási jelenetét, a szegedi vár bástyáját az árviz után és a szegedi Tiszapartnak éjszak felől fölvett képét. *Háry* a városházát, a színházat, a Széchenyi-térnek téli képét, a Dugonics-szobrot, a tiszai hidat, *Pataky* a Tisza-Lajos-körut artézi kutját s a kenyeres kofa és a kubikusok tipikus alakjait állítják elénk szépen sikerült rajzaikban. — Ugyan e füzetben veszi kezdetét *Temesvár és vidékének* ismertetése *Szentkláray* Jenőtől, melyhez szintén van három illusztrácziő, és pedig Temesvár képe, a vársánczokról nézve *Háry* Gyulától, továbbá a temesvári városligetnek a Béga-csatorna melletti része és Temesvár sánczainak képe, mindkettő *Spányi* Bélától. A füzet ára 30 kr. Kapható *Révai testvérek* könyvkereskedésében Budapesten és általa minden rendes hazai könyvkereskedésben.

Magyarországi török kincstári defterek, kiadja a tud. akadémia történelmi bizottsága. Fordította dr. Velics Antal, bevezetéssel ellátta és sajtó alá rendezte Kamerer Ernő. Második kötet, mely az 1540—1639 évből való deftereket (török adózási lajstromok) foglal magában, összesen 310 lajstromot, összeirást, stb. Ezek nemcsak a török hódoltság szomoru korszakának emlékei, hanem becses kutfői adatok egyes városokról vagy községekről, családokról és a régi adózás viszonyairól. A történet buvárai számára érdekes könyv 770 oldalra terjed, tárgy és névmutatóval el is van látva s ára 5 frt.

József főherczeg czigány nyelvtanulmányai. József főherczeg vasárnap fogadta a Margit-szigeten P. *Thewrewk* Emilt s vele eredeti czigányszövegek közzététele iránt értekezett. Ő fensége a mindenfelől hozzá intézett czigány leveleket, tájszólások szerint csoportosítva, együtt fogja az «Egyetemes Philologiai Közlöny»-ben közrebocsátani.

Akadémiai kiadványok. A m. tud. akadémia kiadásában újabban a következő füzetek jelentek meg: *Klein* Gyula l. tag emlékbeszéde *Heer Oszwald* kültagról, a hires svájczi növénytudósról, ára 40 kr. *Trencsénvármegyében található molluscák rendszeres összeállítása*, dr. Brancsik Károlytól. A «*Nyelvtudományi Közlemények*»-ből, melyet az akadémia nyelvtudományi bizottsága ad ki s Budenz József szerkeszt, az XXII. kötet első füzete jelent meg, Munkácsi Bernát folytatja benne vogul nyelvjárástanulmányait, ára 50 kr. A «*Mathematikai és Természettudományi Értesitő*»-ből megjelent König Gyula szerkesztésében a VIII. köt. 8—9. füzete, Heller Ágost, Thanhoffer Lajos, Réthy Mór, Liebermann Leo, dr. Schaffer Károly és Szüts Miklós dolgozataival.

Az erdélyi magyar közmüvelődési egyesület emlékkönyve szept. 7-én jelenik meg, a Déván tartandó közgyülés első napjára. Tartalma változatos lesz.

Gróf *Kuun* Géza az egylet hunyadmegyei választmányának elnöke Hunyadmegyéről ad ethnografiai vázlatot. *Réthy* Lajos kir. tanfelügyelő Hunyadmegye iskoláit ismerteti, *Szathmáry* György orsz. képviselő a hunyadmegyei kultur-mozgalmat irja le, visszaemlékezéseket közölvén a 70-es évek mozgalmáról. Jakab Elek Hunyadmegyéről és Dévárol közöl ismeretlen levéltári adatokat, *Téglás* Gábor Hunyadmegyét régészeti szempontból mutatja be, *Koós* Ferencz tanfelügyelő a «dévai nőkből alakított honvéd század»-ról ir visszaemlékezést. Ezeket megelőzőleg *Rákosi* Jenő ir fejtegetést a magyar géniuszról; az egylet jelvényét a havasi gyopárt, *Jakab* Ödön versben énekli meg, utána *Bartók* Lajos következik «Erdély» czimű ódájával és többen. Az egylet müködését *Sándor* József ismerteti. Adni fogja a könyv gróf Kun Kocsárd, gróf Bethlen Gábor elnökök, s az egyesület érdekében buzgólkodók arczképeit is. Képekben lesz bemutatva az egylet lobogója és felavatása, a piskii, kenyérmezei emlék, a hunyadmegyei elolához hosodott magyarokról csoportozat. A könyv előfizetési ára 60 kr. Bolti ára 1 frt. Előfizethetni Radnóti Dezső szerkesztőnél Kolozsvárott.

«Freiland» czim alatt már második kiadásban jelent meg Drezdában Pierson kiadásában egy feltünést keltett szocziálistikus regény, melyet a magyarországi eredetü *Hertzka* Tivadar ismert nemzet-gazda irt, oly élénken és élvezetes stylben, hogy nők is elolvashatják. Freiland egy uj államnak neve, melyet a szocziálisták Közép-Afrikában a Kenia havas környékén alapitanak s mely rövid 25 év alatt annyira emelkedik, hogy nemcsak a leggazdagabb és legmüveltebb állam lesz a földgömbön, de példája által erkölcsileg is kényszeriti a többi országokat, hogy a szocializista eszméket elfogadják. Ebben az államban a föld tulajdonjoga megszünik, nincs állandó katonaság, de nincsenek koldusok, részegek és gonosztevők sem, mert a társadalmi intézmények ilyen állapotot nem engednek meg. Minden gyermek és ifju közköltségen neveltetik, a férfiak szövetkezetekben dolgoznak, de naponta csak öt órát, mivel ennyi elegendő a közszükségletnek előteremtésére, az öregek és nők állami tisztességes ellátásban részesülnek, rangkülönbség nincs s a gépies munka nagy részét nem emberek végzik, mivel az ipar nagyon kifejlett. A regény négy könyvre oszlik, melyek közül az első az új ország regényes szinezetbe öltöztetett megalapitását adja elő s a negyedik a szocializtikus eszméknek a földgömbön a különböző nemzetek között diadalra jutását irja le. Hertzka, ki a nemzetgazdaság terén tekintély s a magyar valuta ügyről is figyelemre méltó könyvet irt, komolyan hisz a «Freiland» eszméjének megvalósitásában s hiveket is toborz regénye előszavában és végén e czélból. Annyit mindenesetre el kell ismernünk, hogy az ujabb időkben nagy számmal keletkezett szocializtikus regények között Hertzka műve a legérdekesebb.

A népszinházban augusztus utolsó napjának estéjén Strauss «*Egy éj Velenczében*» czimű operettéjét adták először. Budapesten a leégett német szinházból és a krisztinavárosi szinházból már jól ismerik e tarka darabot, melyben sok kellemes van jelentéktelen és száraz zenei részlet mellett. A népszinház közönsége elég jól fogadta.

A szöveget valami franczia eredeti után Zell és Genée irták. Szerencséjük, hogy beleszól a dologba Strauss is keringő és polka dallamaival. Zeneileg az első felvonás a legjobb. Itt van a híres keringő quartett, a mely már régen népszerűvé vált, s az olasz tarantella, melyet Hegyi Aranka s Solymossy ügyesen adtak elő. A mi a darabban szép, ismeretes már. A cselekvény röviden az, hogy Guido herczeg (Dárdai) szorgalmasan ellátogat a velenczei farsangra a szép asszonyok kedvéért. A velenczei szenátorok ezeket a szép asszonyokat pedig gondosan elcsukják a nővadász kapzsi pillantásai elől. Mikor aztán kisül, hogy a herczegnél egy uradalmi igazgatói állás üresedett meg, a mely jó fizetéssel jár, egyszerre megváltozik a férjek felfogása s a feleségöket küldik a herczeghez protekczióért. Az egyik szenator, Bartolomeo (Ujvári) ravaszabb akar lenni a többinél s a szakácsnéját mutatja be a herczegnek a felesége gyanánt, holott azonban a felesége, (Vidorné) kit oly féltékenyen őriz, pásztorórákat élvez udvarlójával (Lubinszky). Ehhez a kusza históriához tartozik Anina (Hegyi Aranka) s a borbély (Solymossy), továbbá Pappacoda (Kassai) s Ciboletta (Réthi Laura) szerelmeskedése. Sok félreértés s többé-kevésbbé természetes bonyodalom után a féltékeny férjnek szarvat növesztenek s hogy az erkölcsi világrendnek is eleget tegyenek, a szerelmes párok is egymásé lesznek. A darab morálja pedig az lévén, hogy állások elnyeréséhez nem annyira képzettség, mint inkább protekczió kell, a jószágigazgatói állást a herczeg udvari borbélya nyeri el. Az előadók ügyesek voltak. Hegyi Aranka kellemmel játszott s kedvesen énekelt. Az első felvonásbeli tarantellát meg is kellett ismételnie. Réthi Laura s Vidorné kis szerepükben jól megálltak helyüket. Solymossy s Kassai mindent elkövettek, hogy életet öntsenek száraz szerepeikbe. Ujvári megmutatta, hogy kis szerepet nálánál senki sem tud jobban kiaknázni. Dárdai szép énekével emelte a darab sikerét.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A nemzetközi ornithologiai kongresszus előkészitő bizottsága s a kiállítási bizottság már szeptember folyamán megkezdi müködését s első sorban a kiállitás ügyében tanácskoznak. A tudományos bizottság az év folyamán tavaszszal a 16 megfigyelő állomáson tett madártani megfigyelések feldolgozásával foglalkozik, e mellett az idei észleletek alatt gyüjtött madárpéldányokból biologiai csoportokat alakit. A tudományos kiállitásnak egy külön tárgyát fogja képezni az tavaszi madárvonulás táblázatos kimutatása, melyből a közönség is könnyü áttekintést szerezhet a madárvonulásnak a meteorologiai adatokkal való összefüggéséről.

MI UJSÁG?

A királyné utja. Erzsébet királyné a legszigorubb inkognitóban kezdte meg nagy utját. Minden városban más néven irja be magát a vendégkönyvbe. Párisban M. Nicholson, Arcachonban. M. Folna nevet vett föl. Franciaország után Spanyolországba ment hajójával, és San-Sebastianban meglátogatta Erzsébet regens-királynőt. Mikor Párisban volt, fölkereste a Montmartre temetőben Heine sirját s koszorut tett a nagy német költő nyughelyére.

Hazafelé a kukoricza-földről.

nyebben tanulják meg a mi katona-nótáinkat, és ezt még az idősebbek is megteszik. Alkalom és mód persze van rá, hisz sokat forgolódnak közöttünk és érintkeznek velünk, akik a tábor körül dolgoznak. Az utolsó vasárnap egy egész sereg gyermek vonult keresztül a falun német katonadalokat énekelve s különösen nagy kedvvel és preczizen dalolták a mi kedvelt nótáinkat: «Heut' wird nicht gearbeit't heut' wird nicht genäht, denn heut ist der Geburtstag Seiner Majestät.» Ezt és a többi katonanótát később elénekelték a kapitányunk előtt is és gazdagon megajándékozva vonultak el. Ez volt az első bevételük és jövedelmük, amit a német nyelv ismerete hozott nekik. És öröm volt nézni, milyen büszkék voltak a keresetükre.

Repülők nyilai. A franczia repülőnyilak legujabb mintái sajtolt aczélból vannak, hosszuk 10—15 centiméter. átmérőjük nyolcz milliméter és súlyuk 16—20 gramm. A nyil felső két harmadrészében keresztalaku, mig alul tűélességü hegyben végződik. Hogy milyen módon dobják le a nyilakat, azt még nem állapitották meg teljes biztonsággal. Egybehangzóan azonban úgy vélik, hogy a magasság, a melyből a nyilat ledobják, 1200—1500 méter között van. Mig egyik oldalról azt jelentik, hogy minden repülő tiz csomagot, egyenkint ötszáz nyillal visz magával, más oldalról úgy vélekednek, hogy e nyilakat egy külön készülék veti le. Ez a készülék szabadon irányitható és egy vontcsövü ágyúhoz hasonlit. A nyilak kivetésekor kis fehér füstfelhő látható. Az 1500 méteres magasságból levetett nyil végső sebessége másodperczenkint 200 méter és a nyil által okozott sérülések úgyszólván kivétel nélkül igen súlyosak. Ujabban az angolok is aczélnyilakat használnak légi fegyverül. Ezeknek azonban más az alakjuk és mások a méreteik is, mint a francziáknak. Hosszuk 72 centiméter, átmérőjük $2^1/_2$ centiméter és súlyuk 385 gramm.

Vak evezősök. Minden sportesemény között, a melyek legutóbb Londonban lezajlottak, kétségkivül az a csónakverseny nyujtotta a legnagyobb feltünést, a melyben vak, szemükvilágát a háborúban elvesztett evezősök vettek részt.

Az ötlet: a szerencsétlen vakokat azzal is megvigasztalni, hogy ők ebben a legnemzetibb sportban ezentul is résztvehetnek, kétségkivül épp olyan mélyen megható, mint a mennyire hamisitatlanul angol.

A versenyt tömérdek ember nézte végig, többek között ötven vak katona, a kiket külön kis gőzösön vittek a versenyzők mögött, s a kik természetesen szivből tapsolták és éljenezték evezős bajtársaikat, a kik azt a versenyt, a melyben résztvettek, meg is nyerték.

A verseny után nagy lakoma volt, a melyen a «Vesta» klub kapitánya lendületes köszöntőt mondott, többek között igy szólva:

— Nagy és fontos esemény volt ez (a vakok evezése) a sport történetében, s bizonynyal az egész országban élénk örömet és megnyugvást fog okozni minden megvakult ember szivében, mert bizonyságát fogják látni annak, hogy a világtalan ember majdnem teljesen egyenlő erejü azzal, a ki lát és csüggednie nem kell.

A mikor szivesen regisztráljuk a humanizmus szempontjából az esetet, önkéntelenül arra kell gondolnunk, hogy vajjon ebbe a rablóhadjáratba nem a dühében elvakult Anglia rántotta bele az egész világot? S nem volna-e jogos minden angol polgárt vak evezősnek képzelni abban a szörnyü gályában, a melynek Grey a kormányosa? S hozzátehetjük, hogy Grey szemét most már a hályog veszedelme fenyegeti, — ellenben az angol polgárság szemétől kezd leválni a hályog.

Biztosítás a Zeppelinek ellen. A Zeppelinkárok ellen már sokféle biztosítást kötöttek Angliában. A londoni lapokból most azt olvassuk, hogy az angolok az egyes Zeppelin-látogatások után egyenesen megostromolják a biztositó intézeteket: mindenki biztosítani akarja magát a Zeppelinek ellen. A tolongók legfőkép azokból a kerületekből telnek ki. a melyek fölé a Zeppelin ellátogatott. A munka olyannyira felhalmozódott, hogy a biztositó társaságok kénytelenek túlórákkal dolgozni, sőt még vasárnap délután is nyitva tartanak. Ilyesmi még bizonyára nem történt az angol biztositó társaságokkal.

A párisi állatkert a háborúban. Az állatok táplálására nagyon hatott a háború, a mi világosan kiderül a párisi állatkert főigazgatójának jelentéséből.

— A mostani háború — irja — nem járt olyan nagy hátrányokkal, mint a hetvenegyes, de azért nem szabad hinni, hogy nem lettek következményei. Az elefánt, a zsiráf, a többi növényevő, sőt igen sok a husevők közül is kénytelen volt másfajta menüvel, vagy kisebb mennyiséggel megelégedni. A zab ára dupla lett, a madáreleség háromszorta drágább, igy hát ezeket az eledeleket kényszerüségből szurrogátumokkal helyettesitettük. Az eledel változását nyugodtan türte a legtöbb állat, de a nevető sirály nem nevet többé és busul a pézsmakecske. Az oroszlánok, tigrisek, farkasok azonban egyenesen elragadtottak; ők fagyasztott hust kapnak, a mely sokkal jobban izlik nekik a friss husnál.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utcza 4.)

— Az angolok nagyon pontos emberek: minden reggel hét órakor megjelenik egy repülőjük az öböl felett. Gyorsan, gyorsan, siessenek!

Partraszállunk. Különös, tarka kép tárul elénk. Házak nincsenek, csak sátrak, kocsik, tevék és katonák, aztán zsákok és ládák végtelen tömege. Homok és sovány fü, amerre szem lát. Zürzavaros lárma, szanaszéjjel vágtató lovasok. És a szines, gomolygó kép fölött egyszerre megjelenik fenn a magasban az angol repülőgép. Berregése lehallik, éppen felettünk van. Kering, mint valami kecses, karcsu madár, aztán tovaszáll a viz fölött.

Végre . . . dörrenések. Ötször egymásután dördül. Öt bomba hullott a tengerbe, nem messze azoktól a hajóktól, a melyekre irányították őket. Ötször egymásután locscsan fel a viz és sistereg, mintha tüzes fémlapra hullanának csöppjei. Öt helyen támad örvény, mind szélesebbre terjedő körök jelzik a lezuhant bombák helyét az elcsöndesedő vizen. A bombák hullásakor elnémult minden zaj. Most egyszerre, mintha fellélegzene az egész tábor. Az emberek arczára ismét kiül a reggeli frisseség, a tevék megindulnak, lárma, beszéd, hallik össze-vissza. A repülőgép pedig száll tovább merev szárnyaival a kék messzeségbe. Már csak apró pont, aztán végleg eltünik. Már Ázsiában repül tovább.

Az indiai nemzeti párt kiáltványa.

Hogy az óriási India népe, melynek szinétjavát az európai harcztér mészárszékére viszi Anglia, hogyan vélekedik zsarnok urairól, megvilágitja az alábbi kiáltvány, melyben egy szazadévek óta elnyomott hatalmas és fényes multu népfaj keserüsége tör ki. A kiáltvány, mely «Az indiai nemzeti párt végrehajtó bizottsága« aláirással jelent meg, igy hangzik:

Mi, az indiai nemzeti párt tagjai, az egész világhoz intézzük szavunkat, hogy fölhivjuk figyelmét azokra a kegyetlenségekre, a miket Anglia száz esztendőnél régebb ideje követ el Indiában. A brit zsarnokság a legrémitőbb nyomorúságba döntötte népünket. Mióta az angolok hatalmukba kerítették Indiát, éhinség és ragadozó betegségek pusztítják az országot. 1895-től 1905-ig, tehát tiz esztendő alatt 19 millió ember halt éhen Indiában, holott az utolsó 107 esztendő valamennyi háborújában össze-vissza sem pusztult el öt milliónál több. Nincsen példa a történelemben a visszaélések és fosztogatásoknak azokra a hivatalosan elkövetett aktusaira, melyeket az angol kapzsiság nap-nap után elkövetett országunkban. Nem elég, hogy fojtogató és igazságtalan adókkal megnyomoritottak bennünket, még régi iparágainkat is tönkre tették és csirájában megfojtanak minden nemzeti törekvést. Anglia a felelős tehát az anyagi nyomoruság és a szellemi szégyen állapotáért, a melyben népünk milliói fetrengenek és pusztulnak.

A brit hatalom árulásra, erőszakra és lopásra épült. Emlékezzünk az egyiptomi felláhkra kiket Tell-el-Kehir csataterén lemészároltak az angolok, az Omdurmánnál az utolsó emberig hidegvérrel legyilkolt szudániakra, a Lhassa felé vivő uton kiirtott tibetiekre, putumayói szegény peruiak felkonczolására, a Brit-Guyanában agyonlőtt indiai munkásokra, kik oda messzire vándoroltak el, hogy éhen ne kelljen veszniök hazájukban; emlékezzünk az egyiptomi donshawaiók kivégzésére, a felakasztott asszonyokra, azokra a hazafiakra, kiket az angolok akasztófára köttettek, vagy az 1857-ik fölkelés után az ágyuk szája elé köttettek, a cawnporei mészárlásra, az angol gályákra hurczolt politikai foglyok ellen elkövetett kegyetlenkedésekre, a megbecstelenített indiai asszonyokra, a titkos rabszolgatartásra, mely az indiai tea-ültetvényeken máig sem szünt meg, a konczentrácziós táborok szörnyüségeire és annyi más aljas cselekedetekre . . . emlékezzünk minderre és mindenki tisztában lesz azzal, hogy mit jelent a Justice and fairplay brit jeligéje.

Az angolok minduntalan megszegik ünnepélyes kötelezettségeiket, melyek az indiai fejedelmekkel és népekkel szemben kötelezik őket. Ok nélkül elfogják az indiai hazafiakat és vizsgálat, pörbe idézés nélkül deportálják őket; megsértik a családjogot, a politikai foglyoknak meg nem engedik, hogy ügyvédhez forduljon, hamis tanuvallomásokat gyártanak, megtürik, hogy rendőrségük ártatlanokkal szemben visszaéljen hivatalos hatalmával, eltiltják a politikai gyüléseket és elnyomják a sajtó szabadságát. A mi aljasságot otthon kipellengéreznek, ha az más országban történik, mind ők maguk elkövetik Indiában. Ez az a nép, a mely a belga jogok védelmezőjének szerepét játsza és a világgal el akarja hitetni, hogy a szabadság és a cziviliczáczió védője!

Mi, az indiai nemzeti párt tagjai, kijelentjük, hogy az a mód, a hogyan Nagy-Británnia Indiával bánik, igazságtalan és embertelen. Lelkünk teljes erejével tiltakozunk a hazafiaknak barbár bántalmazása ellen, kik nemzetünk szabadságáért küzdenek. Tiltakozunk az angol önzés ellen, a mely honfitársaink ezreit hurczolja el hazájukból, hogy idegen csatatereken vérüket vegye.

India ebben az órában harczban van Angliával. A naczionalisták fegyverhez nyultak, hogy a gyülölt angol igát letörjék magukról. A ki az ellenséget támogatja, elárulja a haza ügyét.

Az igazságosság nevében kérdezzük az egész világtól, mi jogon üldözi Anglia az indiai hazafiakat akkor, mikor Európában azt hangoztatja, hogy a «szabadságért» küzd. Mi, indiai naczionálisták kijelentjük, hogy jussunk alapján küzdünk függetlenségünkért, és hogy a fegyvert csak akkor teszszük le, ha India szabad lesz.

India angol kormányzatát nemcsak azzal vádoljuk, hogy országunkat tönkretette, hanem azzal is, hogy az emberiség minden törvényét megszegi.

Bármi eszközt eszeljen ki a brutális Anglia annak érdekében, hogy zsarnoki hatalmát fentartsa, a hazafiak győzelmes előnyomulását nem fogja megállapitani tudni. A hazafiak jeligéje: «Szabad Indiát a Himalayától a Komorin-fokig!»

VEGYES.

Az oroszországi szesz-tilalom. A multak szomoru tapasztalatain okulva, a háború kitörésekor — egyelőre persze csak a háboru tartamára — Oroszországban czári ukáz általános alkoholtilalmat rendelt el s különösen a hadseregnél tiltották el szigoruan az alkohol és mindennemü alkoholtartalmu italok élvezetét. A tilalom jó hatása természetesen minden téren mutatkozott, úgy hogy — bár az államkincstár jövedelmének tetemes apadása következett be a tilalom révén — Oroszország tartományi képviselői, a zemsztvók jónak látták beadványnyal fordulni a dumához és a kormányhoz, melyben azt a kérésüket terjesztik elő, hogy ne időleges czári ukázzal és csak megszabott időtartamra, hanem állandó és szentesitett törvénynyel és mindörökre tiltsák el a vutki árusitását. A beadványban a többek közt a következő érveket hozzák fel: — Oroszországban valóságos csoda történt. Az álom ugyanis beteljesült és a legnagyobb bün le van győzve, ki van irtva. Szégyenére mindazoknak, a kik azt merészelték állitani, hogy nálunk abstinenczia nem létezhetik és semmiféle, még oly szigorú tilalommal is nem lehet legyürni — és hogy az alkoholfogyasztás megszünése alapjában rendíti meg az államháztartást. Ámde csak az önzők gondolkoztak igy. És ezek sorában tudósok és kormányképviselők voltak a leghangosabb szóvivők. Szégyen reájuk! — A mögöttünk levő elmult esztendő bizonyitja, hogy az alkoholtilalom valósággal átalakította s újjá teremtette népünket. A bünügyek, rablások és koldulások száma hihetetlen mérvben megcsökkent, a fogházak részben üresek, nincsenek tömve a kór- és elmegyógyitó intézetek, visszatért a családokba a jótékony házibéke és emelkedett a nép munkaképessége és takarékossági hajlandósága. Mindezek után tehát minden egyes igaz orosznak, a ki szereti a hazáját, szent kötelessége kell, hogy legyen, hogy arra közremunkáljon, miszerint hazánkban az absztinenczját törvénynyel és örök időkre elrendeljék. A felirati javaslat követeli ezután, hogy tiltsák meg a vutki, pálinka, likőrök, bor, sör és egyéb szeszes italok árusitását s a tilalom ellen vétők szigoru fogházbüntetéssel sujtassanak, visszaesés esetén 3—5 évi börtönnel is. A javithatatlanokat pedig számüzték — Szibériába. Követeli továbbá a felirat a részegség és a részegek szigoru megbüntetését azt javasolja, hogy a rajtakapottak 1—3 havi, a visszaesők pedig 1—3 évi börtönbüntetéssel sujtassanak, mert csak igy fog ujjászülethetni Oroszország.

Az angol védkötelezettség. A németek egyre erősödő nyomása alatt az angolok nagyon foglalkoznak az általános védkötelezettség behozatalával. A terv nem lehet uj Angliában, mert hatszáz évvel ezelőtt az angolok egyik legnagyobb királya, II. Edvárd meg is valósitotta. Akkoriban azonban nem a németekkel állottak harczban, hanem a mostani puszipajtással, Franciaországgal. Edvárd igényt tartot az angolok földjére azon a czimen, hogy ő unokája volt IV. Fülöp királynak. Eleinte egyik diadalt a másik után aratta és az áhitott föld jórésze a kezébe került, de meg kellett érnie, hogy a hadiszerencse elpártolt tőle és kénytelen lett föladni az elfoglalt területeket. A legnagyobb szükségben azután a parlament hozzájárulásával királyi parancsot adott ki, a mely 16-tól 60-ig az ország minden férfiát fegyverbe szólitotta. Listákat készittettek, a melyek alapján az egyeseket beosztották a különböző uj csapattestekbe. Akkor nemcsak a katonáskodás volt kényszerü, hanem ki-ki maga tartozott a fegyverzetéről is gondoskodni. A gazdagok és előkelőek lovat és teljes fölszerelést tartoztak hozni és a legszegényebbek legalább egy ijjat. Az angol király a parlamentnek adott sok joggal fizette meg a sok uj katonát, de az erőlködés hasztalan maradt. A harczok teljes száz évig tartottak, de az angolok lépésről-lépésre hátráltak és a XVI. század második felében már csak Calais maradt a kezükben. Európa többi állama akkoriban még távolról se gondolt az általános védkötelezettségre. Akkor Franciaország járt legelől a katonai szervezettségben, de a lovasszolgálat náluk még a nemesség előjoga volt s a gyalogosok zsoldosok voltak. Anglia tehát elsőül ébredt annak tudatára, hogy az állam csak akkor állhat biztosan a szükség idején, ha minden férfia köteles fegyvert fogni. Tehát az angol történelem a legvilágosabb czáfolója annak, hogy a mostani háborút a német militárizmus idézte föl. A militárizmust az angolok teremtették meg századokkal ezelőtt.

Németül tanuló franczia gyerekek. Egy német telefonos osztagbeli altiszt irja a nyugati hadszintérről az alábbi fölötte érdekes és jellemző eset:

— Már hónapok óta itt fekszünk a nyugati hadszintéren egy kisebb franczia falucskában és abban van a legnagyobb örömünk, hogy napról-napra látjuk és tapasztaljuk, hogy az idevaló ifjúság és gyermeksereg jól használja ki az időt és észrevehetőleg tanul és halad előre a német nyelv elsajátításában. Már nincs talán egyetlen olyan katonai parancs és kommandó szavunk, amit meg ne tanultak volna, de mindenek fölött legszivesebben és legköny

Pataky László: Kukoricza-törés.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT NEMZETKÖZI TÁRLATÁRÓL.

Vas. ügy 1906. 758. 1.

vagy eladhatatlan álladékát. Voltak és vannak műtermékek, melyek éveken át kiállításból kiállításra vándorolnak, hátha ott ragadnak valahol; a mi gyűjteményeink is tudnának erről regélni. Érdemes-e ezek miatt a magunk művészeitől megvonni, a mire oly nagy szükségük van, érdeklődésünket és pénzünket?

Mindebben van igazság, a melyet azonban nem szabad túlságba vinni. Elzárkózni nem zárkózhatunk el az európai művészettől. Még az ipart sem úgy virágoztathatjuk föl, hogy egyszerüen elzárjuk határainkat, ezenfölül *versenybíróvá* is kell tennünk, különben mégis bejő az idegen czikk. A művészet terén az elzárkózás még ennyit sem használ, mert nem közvetetlen életszükségletek kielégítéséről van szó. Ha művészeink nem fognak jó képeket festeni, a közönség nem fog képeket vásárolni, vagy nem itthon fog képeket venni. A képvásárlók sokat fordulnak meg külföldön, a mitől mégsem tilthatjuk el őket. Művészetünknek is versenybírónak kell lennie, a minek legfőbb tényezője, hogy magyar legyen, mert ez az, a miben a külföldiek nem versenyezhetnek velünk. Nem szatócspolitikával fogjuk a magyar művészetet emelni, hanem nagy szempontok érvényesítésével. A nemzetközi kiállítások rendezése is ide tartozik, csak okkal-móddal történjék, hogy közönségünk szeme, izlése igazán finomuljon. Nem szabad nagyon sűrűn rendezni őket és bizonyos rendszert kell követnünk. Hogy most az éjszaki népeket ide hoztuk, a finneket, svédeket, norvégeket, dánokat, jó gondolatnak tartjuk már azért is, mert a távolság köztünk és ezek közt elég nagy, úgy hogy nemzeti sajátosságuk mellett a mienket is jobban érezzük. Nagyon tanulságos pl. azt látnunk, hogy ime a finn népnek van nemzeti művészete, noha a nép kicsiny és bizonyára tizedrészét sem áldozhatja annak művészeti czélokra, a mit mi áldozunk. Az anyagi eszközök fogyatékosságát bőven tudja pótolni erkölcsiekkel. Úgy látszik, nem úri nép, de férfias, és ez is valami.

Nem sokat küldtek a finnek, mindössze ötven-hatvan képet és nehány szoborművet, de ezek közt kiváló alkotások vannak. Az európai művészi áramlatok tükröződnek bennük, de az összbenyomás mégis az, hogy van karakterük, melyet talán inkább negativumokkal közelíthetünk meg. A művészet nem játék nekik, nem raffinement, nem érzékek csiklandozása. A művek egy fiatal, friss, komoly, férfias művészet hatását teszik. Extravagancziák egyáltalán nincsenek. A középszeren járnak, józanúl, egyszerüen, távol minden póztól. Valami bensőséget érzünk, mely tőszomszédságában van a csöndes melankóliának. Temperamentumuk inkább az ember faragja a czölöpöket, az asszony szoptatja a gyermeket, hátul meg a halál fúrja a gerendát. Csodás egy kompozicziő! Ez a Gallén a legnagyobb tehetség valamennyi közt. Közel áll hozzá *Rissannen*, a ki azonban nyersebb, erősen nemzeti érzésű, még az olasz nőt is finnek látja. Legnagyobb vászna «A baleset», mely érzésben jobb mint kivitelben; nyomott hangulat, de nyomott levegő is. Egy *Halonen* Pekka nevű festő is magára vonja a figyelmet nehány jó természeti studiumával; *Sjöström* Wilho és *Simberg* Hugó arczképeivel, *Engberg* Gabriel tájképeivel és népies alakok előadásával.

A VIII. teremben hat szoborművet kell említenünk, három *Halonen* Eemiltől való. Tinó (farelief), férfimellszobor (fa), Vérszivás (farelief); a reliefben nevezetes hatásokat tud ez a művész a famunkával létrehozni. *Wikström* Emile is három művet küldött: Wäinämoinen, egy Lönrot-emlék töredéke; Lönrot szerzett nagy érdemeket a finn hősmonda körül és a Kalevalának egyik alakja fogja emlékét diszíteni. Ez az óriási fej kifejezés és kidolgozás szempontjából igen kiváló mű. A második mű czime: «Az utolsó ember». Egy ember agyonütött egy másikat és most mereven maga elé néz. Jó plasztikus érzés tükröződik a műben. A harmadik mellszobor.

Nagyon örülünk, hogy a finnekkel megismerkedtünk. Lám, lám, ezek az emberek nemcsak

CSÁRDA ELŐTT. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

A HÉTRŐL.

Komor napok. Komor, borongó téli napok. Nem az unalom ül be hozzánk, hanem az aggodalom. A honfibú, a haza sorsa feletti töprengés. Mi lesz velünk?

A bús magyarok napjai ezek. Azoké a bús magyaroké, a kik csak töprengeni tudtak a hazáért s a kikről azt hittük, hogy hova-tovább teljesen kihal a fajuk. Az ifjabb generáczió már alig ismerte ezt a fajt. Dolgosnak, bizónak, reménykedőnek látta a magyart. Olyannak, a ki a jövő felé fordítja tekintetét s rózsás hajnalon látja fölkelni teljes pompájában a napot. A multra csak azért tekint, hogy biztatást merítsen a régi dicsőségből, de serényen munkálkodik a jövőn, a mikor ott fog ülni ő is, babérkoszorúval homlokán, a művelt szabad nemzetek kerek asztalánál. Ez a czél aczélozza meg a bizó magyar izmait. Dolgozik és fárad, azért is, hogy a saját javát mozdítsa elő, de azért is, mert tudja, hogy a jól elvégzett munka az egész nemzetnek ügyét előre viszi. A nemzeti erőt öregbíti, a nemzeti vagyont szaporítja.

És íme a bizó magyar arcza elkomorodik s felbukkannak ismét a bús magyarok. A kik rezignálnak. A kik nem várnak a nemzetre jobb napokat. A kik reménytelennek látják a jövőt, s a kik nem birnak alkotni és teremteni, mert ellenállásban merül ki egész erejök. Mert nem tudják, hogy ki fogja élvezni munkájuk gyümölcseit, fiaik-e, vagy a gyülölt idegen.

A rezignáló magyar szellemnek felséges megnyilatkozása Madách műve. A nagy tragédia, mely bukáshoz vezet minden vállalkozást, mindent, a mi az ember szivének drága és becses, mindent, a mit az élet nagyot és fenségeset bir nyujtani. És mégis ott van a végső vigasz: «Küzdj ember és bizva bizzál.» Kesernyés vigasz oda helyezve a tragédia utolsó jelenetébe. De mégis vigasz. S a mai napok magyarja nem is választhatna magának megfelelőbb jelszavat ennél: «Küzdj, magyar, és bizva bizzál!»

*

Vasárnapi korcsmaszünet. Egy angol mintára alakult, igen derék és üdvös hivatású társaság, a mely a mértékletesség nemes erkölcsének terjesztését vállalta föladatául, mozgalmat indított a *vasárnapi korcsmaszünet* behozatalára. Hogy a hetedik napon, a melyet Isten a pihenésre és a magunkbaszállásra rendelt, ne mérjenek Budapesten se bort, se sört, se pálinkát. Legyen nyitva egész nap a templom és legyen csukva egész nap a korcsma. Ugy, a hogyan ez Londonban is van. A mozgalom megindítóinak és híveinek a törekvése bizonyára a legnemesebb, de hogy a legczélravezetőbb-e, arra a londoniak se mernének határozott igennel válaszolni, a kik pedig már megszokták ezt a rendet. Ott csakugyan nem adnak vasárnapon egy kupicza pálinkát sem, de azért Londont épenséggel nem lehetne a világ legalkoholmentesebb városának nevezni, és sehol annyi részeg asszonyt nem szednek föl a rendőrök az utcza kövéről, mint az angol fővárosban. A korcsmáról meg kell jegyezni, hogy ez nemcsak az alkoholisták kedveért és használatára van: a vendéglőbe jár más is, mint részeges ember, odajár mindenki, a kinek nem főznek otthon. Enni pedig vasárnap is kell, részegeskedni meg hétköznapokon is lehet, a kinek olyan a természete. Igaz, hogy vasárnapokon is. Csunya és káros dolog mindig: de ha már menthetetlen rabja valaki ennek a gonosz szenvedelemnek, még mindig jobb, ha csak vasárnap részeg, mintha, kárpótlásul, hogy ezen a napon nem teheti, leissza magát minden hétköznapon.

*

A mit nem adnak pénzért. Tizenhét millió dollárt, vagyis magyarul nyolczvanöt millió koronát fizetett az amerikai vasut-király leánya, a karcsu szőke *Gould* Anna, *Castellane* grófnak, hogy franczia grófné lehessen. Még pedig elsőrendü grófné, annak az arisztokracziának a tagja, a mely nem alkudott meg az idő kényszerítő erejével, a köztársaság demokrata erkölcsét el nem fogadta, a monarchikus mult kultuszának él és bitorlónak tartja azt a hatalmat, a mely most a népakarat nevében kormányozza már három évtizede Francziaországot. A Gould kisasszony vágya teljesült. Nem csalódott se a Castellane grófok czimerének hitelességében, se az ura arisztokrata érzelmének vérbeliségében és igaz voltában. Francziaországban nincs arisztokratább arisztokrata Castellane grófnál és Gould Anna Páris minden főrangu szalonjában megtalálta azt, a mire a lelke sóvárgott. A kit gróf Castellane feleségül vett, Castellane grófnénak ismerték el mindenütt a franczia mágnásvilágban. A vasut-király leánya tehát mindenütt meglelte azt, a mit keresett: csak egy helyen nem. Csak egy előkelő ház volt Párisban, a hol nem úgy bántak vele, mint a hogyan ő remélte. És ez a ház — a Castellane-palota volt, az ő tulajdon háza. A *grófnénak* járó tiszteletet bizonyára itt is megkapta, mert a cselédsége bizonyára kitünő volt és maga gróf Castellane is perfekt gentleman, uriember, a ki otthon is úr. De a hitves boldogságát, ennek a boldogságnak a melegét már nem kapta meg. Ezzel neki az ura nem szolgálhatott. Bizonyára csakis azért, mert — ebből neki se jutott. Ezért kereste a nemes gróf — másutt. És ezért nem vagyunk hajlandók a boldogtalan Gould Annát a gróf Castellane áldozatának, a szerencsétlenség, az erkölcs tragikus bukásának nézni. Gould Anna grófné akart lenni és Castellane Henri csak akkor csalta volna meg, ha — nem lett volna valódi gróf. De ezzel a felesége nem vádolhatja és ha most csalódott szivvel mégis elválik tőle, e csalódásáért ne Castellane grófot vádolja, hanem saját magát. Mert ha ő *boldog asszony* akart lenni, a boldogságot kellett volna keresnie és azt megkaphatta volna olcsóbban is, mint nyolczvanöt millió koronáért. Megkapta volna ingyen. Mert ezt a portékát, most már tudhatja Gould Anna, pénzért nem lehet vásárolni.

*

Gapon vértanúi. Az orosz kormányzók kiadták a rendeletet, hogy a vidéki városokban hajnali öt órától reggeli hét óráig zárva kell tartani minden ház kapuját és polgárembernek ebben az időben az utczára kilépnie nem szabad. Mert ez a két óra az *igazságszolgáltatásé*. Katonák sorfala között férfiak és nők csapatait kisérik ebben az időben a város szélére és ezek a férfiak, ezek az asszonyok nem térnek többé vissza a városba. Ezek egyáltalában nem térnek többé vissza sehova. Mennek: testük a földbe, lelkük a másvilágra. Sortüzzel lövik agyon a forradalom elitéltjeit, mert nincs annyi hóhér a világon, a mennyi egyenként győzné ezt a munkát. Ehez egy egész hadsereg kell: a fehér czár nagyobb dicsőségére. Egy kisebb orosz mezővárosban egy ilyen orosz hajnalon száztizenkét embert lőttek agyon: nyolczvanegy férfit, és harminczegy asszonyt és ezek között a felének az volt a bűne, hogy Gapon lelkész arczképét találták náluk. Gapon atyáét, a ki első megindítója, első menekültje és első árulója volt az orosz forradalomnak. Gapon atyáét, a ki miután a czári palota ellen vezette Szent-Pétervár népét, átlebbent a határon és mikor otthon ágyúval lőtték halomra a tömeget, a melyet ő mozgatott meg, a vidám Párisban és a még vidámabb franczia Rivierán szórakozta ki magából a jól jövedelmező rövid hazafiúi apostolság múló izgalmait. A forradalmat leverték, Oroszországban ezen a télen piros havon szánkóznak a fehér czár legényei. És míg a halálba menő vértanuk, a kik miatta halnak meg, végsőt dobbanó szivükre szorítják az ő arczképét, Gapon atya kedves izgalomban csörgeti az aranyakat a roulette-asztalon Monte-Karlóban. Jó sora van, bővében van a pénznek, de az álmait nem irigylem tőle. A szegény muzsikok pedig, mikor halálra hurczolják őket, vigasztalódhatnak azzal, hogy megérdemlik a bünhődést, nem ugyan a bűnükért, de az ostobaságukért.

ÚRI TOLVAJNŐK.

Nehéz volna sorát ejteni annak a tengersok módnak, a melylyel a hiúság a nőket áldozatúl ejti. Jellemen, előkelőségen, becsületen és családok jólétén megszámlálhatatlan vérző sebet ütött már ez a végzetes szenvedély. Az *én* bálványozása, a cziczoma imádata és az utána való vágy egyaránt közös vonása a mágnásnőnek és parasztasszonynak, a kulturnépek és a vad törzsek nőjének. Sőt ez a rugója sok asszony minden tettének, ez irányítja egész életét.

Páris a divat városa, hivatott kohója a művészi piperének. Ipara, művészete és irodalma is nagy részben ezen az alapon épült. A női öltözék itt raffinált művészetté válik, melyn hatása alól a legszubtilisebb érzésű nők sem vo hatják ki magukat, sőt itt kell a legsúlyosab eseteket keresnünk. Itt lelkiszükségletté lesz toilette-művészet fényűzése, míg a tömeg csakis utánzókat terem. Azért a vak hiúság — a mely más nemzeteknél csak esetenként szedi áldozatait — a franczia nőknél egységes, határozott jellemvonássá fejlődött. És hatása lélektanilag nevezetes eseményekben nyilvánul.

A franczia kereskedelem úgy van berendezve, hogy tervszerűen bele nevelje a nőkbe a fényűzést és különösen a divatpompa szeretetét, vágyát. Így nyer részben magyarázatot az az új betegség — mert határozottan kóros tünetnek kell tekinteni, — mely ma a párisi nők igazi megrontója. Tudósokat, lélekbuvárokat, magát Zolát is erősen foglalkoztató problema ez, melyet elneveztek «*magasinité*»-nek.

Nevét ama nagy áruházaktól kapta, a melyek ma Páris minden főbb utczájában emelkednek. Valóságos mesterművei ezek a kizsákmányolás rendszerének. Égbe nyúló pompás paloták, melyeknek ragyogó falain belül fel van halmozva mindaz, a mi az életet kellemessé teheti. Nincs a háztartásnak az a kelléke, a melyet itt meg ne találnánk, de túlnyomó részben mégis a pipere mesés remekei töltik meg. Négy-öt emeletet, óriás területeket foglalnak el ezek az áruházak és bennük napestig a vásárlók egész légiója nyüzsög.

A bennük követett veszedelmes szellemnek legelső föltétele, hogy minden árú a lehető legcsábitóbb módon legyen közszemlére kitéve; a másik pedig, hogy könnyen hozzáférhető legyen mindenki számára. A vevő ott mindent megtapinthat, kezébe vehet s így válogathat, a mi rendkívül fokozza a vásárlás kedvét. Régi igazság, hogy azt a tárgyat, a melyet kezünkbe vehetünk, sokkal inkább megkivánjuk, mint azt, a melyet csak bizonyos távolságból, esetleg üvegen keresztül csodálhatunk. Szóval a párisi áruházakban az alkalmat tekintik — méltán — a leghathatósabb csábító szernek.

A nő annál is inkább hajlik az ily leplezett kisértésre, mert a múlhatlanul szükséges háztartási vásárlások is többnyire az ő hatáskörébe tartoznak, tehát a vásárlással tervszerűen foglalkoznia kell. A kellő határ fentartása aztán ugyancsak nehéz feladat az észrevétlen, körmönfont kisértéssel szemben.

A párisi áruházak főleg arra törekszenek, hogy ne csupán bevásárlási helynek, de valósággal második otthonuknak tekintsék őket a nők. A vásárlás kényszere itt ismeretlen, mindenki szabadon járhat-kelhet a végtelen folyósókon és gyönyörködhetik a közszemlére kitett tárgyakban. Hogy milyen élvezete telik ebben sok nőnek, azt megfigyelhetjük nálunk, hol a nők egy része sportszerűen üzi a «komissiózást». Vannak a napnak órái, a mikor tömegesen látjuk őket az utczákon járni, a kirakatokat szemlélni, sőt egész csoportosulásokat okozni. Ez nálunk a sétát helyettesíti és kellemes szórakozásúl szolgál.

Párisban ez másként van. Ama házóriásokban szolgálatkész liftek járnak fel s alá szüntelen és emeletről-emeletre szállítják a kivánciakat, vevőket, természetesen dijtalanul. Ha fizetni kellene érte, lelkiismerete intésére sok nő tartózkodnék a fölösleges kiadástól. A szemlélődésben elfáradt nőket pazar berendezésü társalgó, iró és olvasószobák fogadják be fényűző vendégszeretettel. Sőt külön termek és télikertek vannak, hol fehérkeztyűs inasok frissitőkkel, teával szolgálnak, javarészt szintén dijtalanul.

Szóval az élelmes tulajdonosok minden lehetőséget felhasználnak arra, hogy árúházuk második otthona legyen a nőknek, sok esetben szebb és csábitóbb az igazinál. Olyan helye, a hová naponként eljárnak szórakozni és természetesen vásárolni is. Csoda-e, ha némely párisi asszonynak életszükségletté válik az árúházak látogatása? És csoda-e, ha az alkalom csábításától elragadtatva, a kelleténél többet, viszonyain felül is vásárol a remek tárgyakból?

Eddig még csak káros, de nem kárhozatos az árúházak hatása; veszedelemmé csak akkor válik, ha eléri a bűn határát. A mikor beteljesedik az a régi mondás, hogy «az alkalom szüli a tolvajt.» Mert bármily hihetetlennek látszik, ezek az elegáns árúházak valóságos melegágyai a

A HÉTRŐL.

B. ú. é. k! Száz tréfás karczolatot olvasunk róla, hogy ez a négy szó az, a mit az emberek a legédesebb mosolylyal mondanak és a legsavanyubb ábrázattal hallgatnak. Természetesen nem az egysoru emberek gratuláczióiról van szó, hanem azokról a szives üdvözletekről, a melyek elintézésül mást várnak, mint egy meleg kézszorítást. Valaminek ki is kell hullania a kézből. Szó sincs róla: ez a jókivánsági adó nem a legkisebb, mert rengeteg sok — végrehajtóval dolgozik főként a fővárosban. Hogy a familiáris és baráti kedveskedésről ne is szóljunk, jön a cseléd, a házmester, a viczeházmester, a kéményseprő, a puczerájos, a kocsis, a pinczér, a borbély, a levélhordó, a lapkihordó, a portás, a hivatalszolga, a mosóné, a pék, a milimári, a szabóinas, suszterinas, meg még egy zászlóaljnyi inas és bizony egyik se szereti elveszett tőkének tekinteni azt a pénzt, a mit gratuláló kártyák nyomatásába vagy vásárlási belőle. A hó uralmának napjaiban Budapest olyan képet mutatott, a melyről még az unokáknak is lesz mit mesélniük akkor is, ha majd nagyapák lesznek. Semmiféle ártatlanság nem lehet fehérebb, mint a milyen ez a város volt; csakugyan fehér havat láttunk napokig, a mi pedig Budapesten ugyancsak ritka dolog. Nem, mintha itt ritkán esnék hó, esik elégszer télen, de ez a hó csak perczekig marad fehér, azután mindjárt csokoládé szinűvé tapossa a milliónyi talp meg kocsikerék. De most több volt, mint a mennyit akár összetaposni, akár elkotorni lehet, a budapesti gyermekek tehát okkal elcsodálkozhattak, hogy:

— Nini, milyen *szintartó* hó esett mostan!

Ez a szintartó hó aztán sok furcsa dolgot produkált. Igy például egy egészen sajátságos villamos-sztrájkot. Rendes sztrájk idején ugyanis a kocsisok sztrájkolnak, de most a kocsik nem akartak menni. A hó erősebb volt, mint a villam, a kocsikat foglyul ejtette és nem engedett addig, a mig — nem olvadt. Megakadt az egész forgalom, de a fehér elem a sok alkalmatlanságért, a mit okozott, némi kárpótlással is szolgált. Felcziczomázta a várost. Telefestétte gyönyörü, hangulatos képekkel. A kopasz fákra vakitó fehér lombot rakott, puha fehér csipkével szegte be a tornyokat, kupolákat, párkányokat, szobrokat is. Egy-egy kép valósággal a gyermekálmainkból kikelt meseország büvös hangulatával hatott. A szép mellett adott hasznosat is. Sok ezer szegény embernek munkát, a hótakarítással napszámot, kenyeret. Igaz, hogy nem fehér kenyeret, de a fehér kenyeret a fekete föld termi, a fehér földtől elég az is, ha fekete kenyér kerül belőle.

*

Wertheimstein Rózsika. Wertheimstein Rózsika, egy elmés, bájos, szép nagyváradi leány a nevezetes menyasszonyok sorába lépett, mert a világhirű Rotschild-ház londoni főnökének a fia tette jegyesévé. Az emberek érdeklődését, figyelmét és szimpátiáját mindig megfogja az olyan leány, a ki valamely bármi okon nevezetes vagy kiemelkedő férfinak hóditotta meg a szivét. A fiatal londoni Rotschild báró legismertebb, világra szóló nevezetessége a sok-sok milliója, a mely tömör aranyból való posztamentumra állitja ennek a hires familiának a tagjait. Valószinű, hogy vannak más, egyénibb jó tulajdonságai és erényei is, de ez az egy is ad neki olyan módot, a mely elhatározásának érdekkeltő nevezetességet tud kölcsönözni épen az élete társa megválasztásában. Az ugyanis bizonyos, hogy ha egy Rotschild báró házasodik, — van alkalma válogatni. Van alkalma olyan bőséggel, hogy választania a legnehezebb. Sok szép, gazdag, elmés és művelt leányon kellett átsiklania a tekintetének, mig azután egyen úgy megakadt a szeme, hogy másra egész életében nem akar többé kiváncsi lenni. Regénynek a dolog nem tulságosan romantikus, mert hiszen a szép menyasszony, Wertheimstein Alfréd nyugalmazott százados, nagybirtokos gyermeke, maga is előkelő családból való, gazdag leány, — de valóságnak azért mégis nagyon szép, mert a szépnek a romantikusnál a harmónia nem kisebbrendű eleme. Wertheimstein Rózsika kétségtelenül jó parthiet csinált, de bizonyára épen olyjó parthiet csinált a vőlegénye is, mert egy Rotschildnak se lehet olyan verőfényes, szép, jó és meleg az élete, a melyet egy bájos, eszes, nemes gondolkodású és nemes érzésű szép magyar lány még sugarasabbá, kellemesebbé, melegebbé és boldogabbá tenni ne tudna. Bizonyos, hogy nyer mind a kettő, mert mindig nyer az, a ki szeret. Mi csak azt kivánjuk a szép menyasszonynak, hogy szeretettel meggyarapodott lelkében is teljes egészében tartsa meg szeretetét, vonzódását e földhöz, a melynek levegőjében ilyen hódítóan széppé virult és most legédesebb álmai lebegnek.

*

Úszóversenyek télen. Ezen a héten, mikor jég födi a folyókat és félméteres hó a szárazföldet, mint az ujságokból olvassuk, egész csomó úszóversenyt rendeztek a sport és a testedzés tüzes hivei. Volt ilyen verseny Budapesten is, a külföldön is. Az ember olvassa a róluk szóló tudósításokat és a meleg kályha mellett is okvetetlenül átfut a gerinczén a hideg borzongás. Budapesten még födött és fütött uszodában rendezték a versenyt, de Rómában már a Tiberist kellett átúszniuk a bajnokoknak olyan deczemberi napon, mikor a hőmérő egy fokot mutatott a vonal fölött. Az ilyen versenynek az eredménye négyféle lehet, ugy mint:

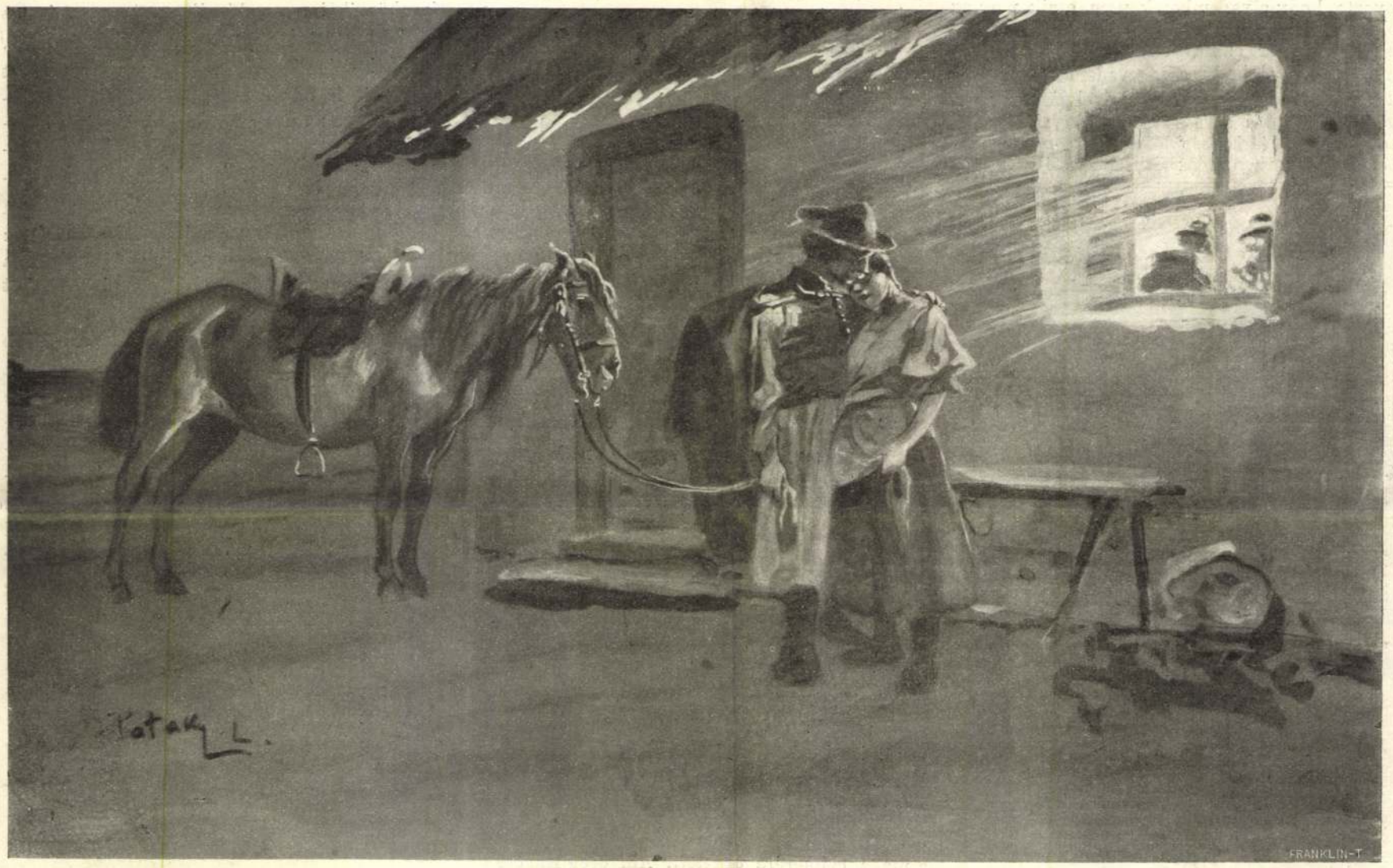

BUCSUZÁS. — Pataky László rajza.

sába fektetett. Semmi jót se adnak ingyen, még a — kivánságot sem. A tréfálkozásnak tehát komoly magva is van: csakugyan van egy csomó ember, a ki új év napját kimutatható adatok alapján nem számítja az esztendő legszebb, legzavartalanabb és legjövedelmezőbb napjai közé. De azért nagyon boszankodni vagy épen busulni nem lenne — őszinte dolog. Egészen bizonyos, hogy az újesztendei borravalók még soha senkit se tettek tönkre és bizonyos az is, hogy — jobb adni, mint kapni. Nem vidám dolog az, ha az embert folyton zaklatják a gratulánsok, de még szomorubb, ha senki se jön gratulálni, se önzően, se önzetlenül. Az ember már ugy van teremtve, hogy a meleg szó jól esik neki, ha — az ő költségén melegítik is. Olyan boldog új esztendőt kivánunk mindenkinek, hogy senkinek se legyen terhére, ha — százan kivánnak is neki boldog új esztendőt.

*

A hó. Más teleken az is nevezetes dolog, ha a hó megállít egy gyorsvonatot, de mi a minapában sokkal nagyobb esetet láttunk, a hó megállított egy egész, majdnem milliós lakosságu nagyvárost. Az már bizonyos, hogy jókora vánkosa lehet a Jézuskának, ha ennyi pehely hullhatott

1. Az ember dijat kap és nem kap tüdőgyuladást.

2., Az ember dijat is kap, de tüdőgyuladást is kap.

3., Az ember se dijat nem kap, se tüdőgyuladást.

4., Az ember nem kap dijat, de kap tüdőgyuladást.

Nyilvánvaló, hogy az esélyek a tüdőgyuladásra nézve sokkal biztatóbbak, már csak azért is, mert dijat nem kaphat mindenki, de tüdőgyuladást igen. Ilyen körülmények között igazán nem vagyunk abban a helyzetben, hogy ezeket a téli úszóversenyeket a ragyogó bölcseség intézményei közé sorolhassuk. Az edzettség bizonyára üdvös, okos, egészséges dolog, de ennek is megvan a maga *elég*-je. Bölcs dolog, ha az ember úszni is megtanul, a hidegnek is megedzi magát, de az, hogy az ember *hallá* edzze magát, túlságos ambiczió. Emberi életünk nincs arra berendezve, hogy télen folyóvizekben való úszkálással közlekedjünk, hiszen az embernek meleg vére van és nem kopoltyuval lélekzik. Ilyen kunsztokra tehát fölösleges rácsábitani az embereket. Egy német tudós kitanulmányozta, hogy a vademberek nem eszik meg az olyan fehér ember húsát, a ki életében dohányos volt, mert ez nagyon nikotin izü. Megeshetik akárkivel, hogy sorsa a vademberek kezébe kergeti, de azért nem lehet könnyelmünek bélyegezni mindenkit, a ki — nem dohányzik. A testedzésből is elég kevesebb is annál, hogy az ember deczemberben jeges vizben úszkáljon.

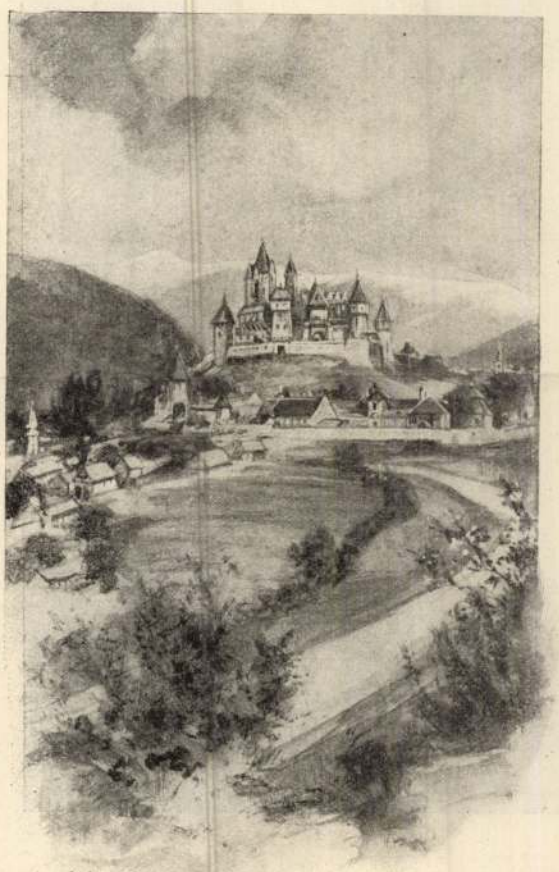

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY.

Irta PEKÁR GYULA.

Mondd meg szép Erdélynek,
Búban borult népnek,
Fő-fő vármegyéknek
Székölyök székének!

Ha kérdik, mint vagyunk?
Élünk-e, vagy halunk?
Mondd meg: rabok vagyunk,
Térdig vasban járunk.

Tömlöcz fenekében,
Tatárok kezében,
Tizennyolczezeren
Vagyunk nagy inségben . . .

Krimi rabmagyarok éneke 1657-ből.

I.

Erdélyi Tündérország.

A Fejedelemasszony ott állt a kertben, nyiló őszi rózsái közt. Szép török bimbók illatoztak, mosolygó kisasszonyok szorgalmatoskodtak körülötte . . . Csak délelőtt felé járt még az idő, de ő már reggel óta kertészkedett ott udvarló leányaival s most egyszerre fáradtan hagyta abba a gondos nyesegetést. Nehéz lett fején a gyöngyös ágú koronka, nehéz vállán a fekete selyembíbor nyári palást, — ollócskája kisiklott sovány ujjai közül s a bársonyszoknya aljáig csúszott le aranylánczán. Bágyadtan hajtotta ki arczából a fátyolt. Olyan hervadtnak, olyan komornak tetszett az életöröm pompája közepette! — Pedig hisz fiatal volt még, alig harmincz éves. A kis Ferkó ott játszadozott mellette a virágok közt, csak ha ezt az ő szerelmetes fiát látta, akkor derült fel kissé zárkozott arcza. Dali sarujában, cserkesz dolmányában helyre-legényke is volt az ország e második, kisebb fejedelme. Anyja pajzánul meg-megfenyegette, de aztán megint csak elborult a szeme. És Báthory Zsófia sóhajtva tekintett fel nyiló rózsái közül.

A magas égen ép napsugártól sebesültek a felhők s a verőfény kévésen árasztotta el ujból a táj vadregényes mindenségét. Ám odafent a görgényi hegyek közt vége már a nyárnak, szinte őszi szél borong a rengetegen át, csak itt a völgyből kiszögellő várhegy alatt van még meleg, itt ünnepel még mindig tavaszt ez a kerti paradicsom. A közelben a Görgény vize csobog s a fákon át barátságosan fehérlenek a hű Szent-Imre házai; éjszak iránt a Szőllő-Hegy kieskedik, dél felé pedig a hires Mocsár-Erdő kezdődik, hogy hegyes-völgyes mérföldeken át húzódjék a gimes vadonba. Maga a várhegy csak tömzsi domb, de bástyadereka kevélyen nő ki a völgy közepéből; egyaránt elállja kelet, nyugat útját s a szomszéd nagy hegyek hódolva uralják.

Kulcsos vár Görgény, aranykulcsos vár, — egy temérdek falú hadifészek, melynek kettős bástyaövét még a jelenlegi György úr édesapja, öreg Rákóczy Görgy fegyverezte olyan golyótálló erősre. Van is látszatja, kivált most, az udvar prezencziájában. Zászló leng minden ormán: a Horgas-Házon, a Veres-Tornyon, a Rákóczy-, és a Harcsafark-Bástyán, s az emelcsős kapuk körül ugyancsak sürgölődnek a palotások meg a kincsesi, hétbükki, bölkényesi nemes darabontok. És bizton mulathat itt az udvar, jól megrakta volt ő nagysága a várat municzióval. Tömve a bástyák boltja porral meg mázsás golyóbissal, van a tornyokban tüzes lapda és vasszigonyos tüzes nyil elég. Forgó taraczkok és ötcsöves seregbontók védik a kapukat, a falakról pedig azok a termetes öreg ágyúk ásitanak alá, melyeket a Fejedelem a maga czimerére öntetett. Ám öreg Rákóczy György nemcsak ellenségei ellen, hanem barátairól s udvaráról is gondoskodni akart. Az alsó bástyák védőszárnyai alá gyönyörű kastélyt és sok gazdasági házat rakatott a hegy tövébe és nemcsak lisztelő- s kásatörő, hanem még papirmalmot is emelt a Görgény vize fölé. Nagy lett ez a vadász-uradalom, huszonnyolcz havasa volt, de ezek legfeljebb csak a jeget szállithatták a lakomák borhütő kádaiba: magáról a borról a Szőllő-Hegy, az ennivalóról pedig tuczat falu majorja, meg a vár sokféle szép veteményes-, káposztás-, méheskertje gondoskodott. Köröskörül ott melengették ezek hasznos palántáikat, — itt a közepükben a Fejedelemasszony hires virágoskertje pompázott.

A kincses Rákóczyaknak, erdélyi Tündérországnak egyik legszebb kertje volt ez. Illatos paradicsom, melynek rózsával futtatott bálványos kapuján túl kezdődött a Báthory Zsófia birodalma. Ha ide belépett, feledte aggodalmait; itt nem bántotta őt semmi. Se elhagyott pápista hite, se nehéztermészetű urának kalandos, veszedelmes tervei . . . Mint minden Rákóczy-asszony, jeles kertész volt ő is, azzá kellett lennie anyósának, a szent életű, gondos Lorántffy Zsuzsánnának az iskolájában. Már most az volt a vágya, hogy túltegyen még a Nagyasszony európai hirű borsii kertészetén is! . . . És hát miután rendbeszedte volna fejedelmi ötven kertjüket, immár örömmel nézhetett végig ezen a görgényi édenen is. Nyilegyenes utak szelték táblákra a völgyi tért s e táblákban, nem keverve, hanem szépen különkülön nyiltak az évadok szerint a sokféle illatos és hasznos virágok. Fehér liliom, istenfája, Lippay-tulipán, bársonyvirág, égő szerelem, boldogasszony-tenyere, izsóp, szarkaláb, csillag-virág . . . s aztán, mindenekfelett sok szebbnél szebb török rózsa! Eleget küldtek prezentbe a szomszéd magyar basák, meg teméntelent hoztak a portai követek is. De Báthory Zsófia nemcsak parádéra tartotta ám ezt a sok virágot, — dolgos kezei alatt valóságos illatszergyárrá meg patikává vált a kerti sáfárház. Maga a Fejedelemasszony csinálta ott az orvosságot a vérhullató fűből, a beléndből, meg a sárgaböcséből a szeplő ellen s ő maga párolta az illatszereket is: az istenfája-, hársfavirág-, levendula-, és rózsavizet. Ezt a mostan nyesett sok rózsát is oda a sáfárházba szánta. Az udvarló leányok szines körben térdeltek a kosarak körül, mozgott a sok gyöngyös, islógos ingváll, hajolt a sok virágos bársony derék. Báthory Zsófia maga rendesen gyászos sötétben járt, de a leányokon a parádés csint szerette: galonos tafotában jártak mind és egyforma olasz párta meg czinadoff-fátyol előkötő volt valamennyin.

— Vigyétek már, lelkem, — szólt végre Bánffy Ágneshez, — de aztán nézzetek át oda a gyümölcsényesbe is a kertészhez, készül-e már az aszalóban az a dinnye- meg baraczkliktárium? Fűzfa Jankó ez a Zöld János, abadolmányt se ér az egész tudománya! Mindennap egy nótát felejt az istenadta, — hisz ez idén se küldte el az igért ojtványokat Zrinyi meg Thököly uraiméknak . . . No megyek már magam is a sáfárházba. Siessetek, tiz óra, a Fejedelem ő nagysága mindjárt megjön a vadászatról . . .

Tikkasztotta ez az elkésett meleg, bágyadtan indult a verőfényről a kert hűvösebb birodalmába. Ott az öreg fák lombos árnyában kezdődtek a kertésztudomány legszórakoztatóbb fortélyai. Kedves út vitt az aranyhalas tóhoz; filagória strázsált ennek a partján s alatta énekes meg néma hattyuk uszkáltak a vizen.

— Vigyétek már, lelkem, — szólt a Fejedelemasszony.

Patay László (1857-1912)

„Hortobágyi mének" o.v. 63x112 cm

J. l. j. Patay

Kikiáltási ár: 12000 ft.

BÁV 53.Képaukció Bp.1980.december

Pataky László

wied

Guide 33. l.

Pataky Lajos

P. Gy. Magyar huszár-
ság a párisi világ-
kiállításon. Vas. Ujs
1899. 834. l.

Vágó Pál nak. segéd-
kezett a huszár-
élem falképeinek
festésében.

sità della nazione e della società italiana. Si vuole quindi vedere come il giovane, su questo premessa, senta imposti e risolva i problemi materiali e spirituali della nazione nel tempo fascista ; come reagisca a correnti di pensiero non nostrane, per essere anzitutto e soprattutto, fascista ; come creda, in sostanza, nella fondamentale unità di tutti gli aspetti della vita nazionale, coordinati dal Fascismo in una visione totalitaria, che ha natura essenzialmente politica. Quindi, nessun agnosticismo, nessuna separazione, nella concezione fascista, tra materie politiche e apolitiche, in quanto nessuna manifestazione dello spirito può esser possibile al di fuori della nuova vita etico-politica del popolo italiano, verso le esigenze del quale ogni opera materiale e spirituale assume carattere funzionale. Per questo si è voluto che anche i Littorali dell'arte, che con la politica secondi i vecchi concetti, non dovrebbe aver nulla in comune, rivestissero un carattere politico.

Non per fare dell'arte un mezzo di propaganda politica, nè per costringere la fantasia e lo spirito creatore entro limiti definiti dagli interessi della politica, ma perché anche l'artista ispiri la sua attività all'etica del Fascismo, e nelle sue creazioni non si estranei da quelli che sono i caratteri del tempo e del costume

Pataky László

irod

Dr. Szendrei János: Huszártrem a párisi kiállításon. Vas. Ujs 1900. Mutatvány.

Patsky László

ivód

Din Paris

39. l.

1269. Loránffi Antal:

Sz.Kecskeméten 1856 szeptemb

Gönczy Pál ~~emlékérme~~.

Vállig, balratordultan, [illegible]
fésült haja, barkója, [illegible] körszaká
kendőt és álló gallérú atillát h
PÁLNAK 1838-1888 és a hátlapon, c
~~test~~ babérgalyaktól körülvéve, ha
TANITÓK, TANITÓNŐK ORSZ. EGYESÜ
~~mindkét oldalon háttere sima.~~

Bronzérem, méretei 6.7:6.
Becsértéke 60 korona.-- F
23-án (519 ex 1910).

Jelzése a váll alatt: Lor

M.D.K.

Pataky László, festő

munkatársa Vágó Pálnak az 1900-as párisi világkiállításon a Huszárok termének egyik faliképénél, mely az első és a 16-ik magyar honvédhuszár erred egyik rohamát ábrázolja

Győry Árpád: La salle des hussards au pavillon hist. de la Hongrie à l'Exposition universelle de Paris en 1900. Paris, 1904.

9. old.

Pataky László MNK

festő

A párisi magyar huszárterem képei
Műcsarbok 1899.26.sz. 409-412.o.

Pataky László
festő
1899–1900. tegédkezett Vágó Pál-
nak a párisi kiállítás
Husztenének deszítésé-
ben

Czob Páris
151 l.

KÉSZPÉNZZEL BÉRMENTESÍTVE
4NOV -9.
BUDAPEST 72

Pataky László

1857 – 1912

vid

Balástöltfest

65. l.

ó Duna jobb partján van a vár s
rosát látjuk, melynek épületei körül
melkednek ki, s a (melyet a Fruska-hegység
n épült vár aljában elterülő várossal
térben balra a fák között házikó
czánál egy ~~ül~~ úr beszélyet két hölgy-
t Dunát egy bárka s egy csónak élén-
s. Feliratai a kép alatt:

in"

."

Kunstanst. d. Bibliogr. Instit.

Verleger."

vonalkeretnek 10:15 c/m.

Pásztory

P. 6. *László*, festő, * Zalatna 1857, † Alvinc 1912 márc. 4. Budapesten, Münchenben, Párizsban tanult s a magyar népéletből vett képeivel (A hírmondó, Visszaemlékezés stb.), katonaképekkel és nagyszámú gouache-technikájú illusztrációival (Vasárnapi Ujság, Uj Idők) nagy népszerüségre jutott. 1898-tól Alvincen élt. Borozó paraszt, Huszárroham, Krumpliszüret, Nevető leány, Ölelsége kivonulása, Parasztpár, Vallatás, Zászlószentelés és Zrinyi Ilona átadja Munkács várát c. festményei a Szépm. Múzeum tulajdonában vannak. 1913. a Szent György-Céh, 1918. a Műcsarnok rendezett hagyatéki kiállítást műveiből.

E. Gy. II. 2751

CSANÁD VÁRMEGYEI TÖRTÉNELMI ÉS RÉGÉSZETI TÁRSULAT
SZENT RÓZSA
1935

Pataky László

l. Lá Biró Hajnal

64. l.

Patáky László

Petrovics Elek: Magyar művészek rajzai a Szépművészeti Múzeumban. Művészet 1907. 179. l.

II. 3920. Pataky László, 23 éves, prot., szül. Brádban, Magyarországon, atyja elhalt, élő modelles osztály, 1880 nov. 15.

Som 183, l.

született Pozsonyban, Magyarországon, atyja
ényképész, a fiúk osztály, 1881 okt. 10.
II. 4033. Szetka Gyula, 23 éves, prot.,

Pataky László

Pataky László

Pataky László

nobrán

1912–14

Étnisk 1930. 87. l.

T. 1132. II.

Punct der Obern Festung angenohme-
Hundert Scuch untern höchsten
ohmene horizontal Linie-t nyerjük.

. a papirosnak 38.2: 48 cm.

Pataky László önkéntes

hősi halált halt

Hadviselt művészek kiállításának tárgymutatója, Bpest. 1919.

Ferenc Ferdinánd főhercseg IV. 733

PATAKY LÁSZLÓ festő

a Radvánszky család támogatta

TARCAI Béla: Egy nemesi család fényképei. = Herman Ottó Muzeum Évkönyve, XVII. 1989 268 - 269.p.

benne. *Művészete az európai és a magyar avantgarde-ban gyökerezik, illetve a szecesszióban,* amelynek kései, gyakran monotóniába hamvadó kivirágzását hozta magával a népművészet iránti érdeklődés fellángolása a 30-as években. Bár az utóbbi Vajdát a szentendrei szerb környezetben, gyerekkori emlékeitől fűtve, valóban újszerű motívumok felfedezésére vezette – hiszen ezért volt *nagy művész* –, a lényegen, a századfordulóig visszavezethető népművészeti ösztönzésen aligha változtatott. A sokszor idézett Bartók–Kodály párhuzam mellett ezt a *képzőművészeti* vonatkozást, amely rajzaiban folyton felbukkan, nem hagyhatjuk figyelmen kívül.

Legjobb munkái grafikusi alkatnak mutatják, s szerkezetes, konstruktív grafikájával *hazai vonatkozásban* szintén a 10-es évekhez, az évtized csak látszólag félbeszakadó, valójában lappangva továbbélő teljesítményeihez kapcsolható. Nálunk ekkor az expresszív, konstruktív és a szürreális megoldások együtt jelentkeznek, a később tételessé merevedett stilisztikai mez legcsekélyebb jele nélkül. Erre mutatnak Mattis Teutsch grafikái, Nemes Lampérth újabban előkerült 1916/17-es és megrendítő 1920-as berlini festményei. Galimberti Sándort és Dénes Valériát pedig életük utolsó éveiben a kubizmus és a futurizmus indítása nyomán egyfajta gömbtér kialakítása foglalkoztatja. A 10-es évek lappangva továbbélő hagyományaival került érintkezésbe Vajda az OMIKE grafikai iskolájában, amit Párizsba utazása, illetve főiskolai tanulmányai (1927–1929) előtt látoga-

ve, a hagyomány, a hatás és az ori
kísérlet bonyolult összefüggését n
tatja. Nekünk nincs Leonardó
Grünewaldunk vagy Max Ernstünk,
van *többek között* M. S. mesterünk
Vajda Lajosunk, akiket bátran teki
hetünk a magyar művészethez tar
zóknak, bár művészetük számos sz
lal kötődik Európához, Nyugathoz
Kelethez egyaránt. Ugyan melyiké n
a korábbiak vagy a későbbiek köz

MEZEI OT

1 Leonardo da Vinci: Szent Anna harmadmagával
2 Grünewald: Az isenheimi oltár középképe
3 Vajda Lajos: Felmutató ikonos önarckép
4 Vajda Lajos: Kollázs önarcképpe és betűkkel

Pataky László

Lyka München
53.1.

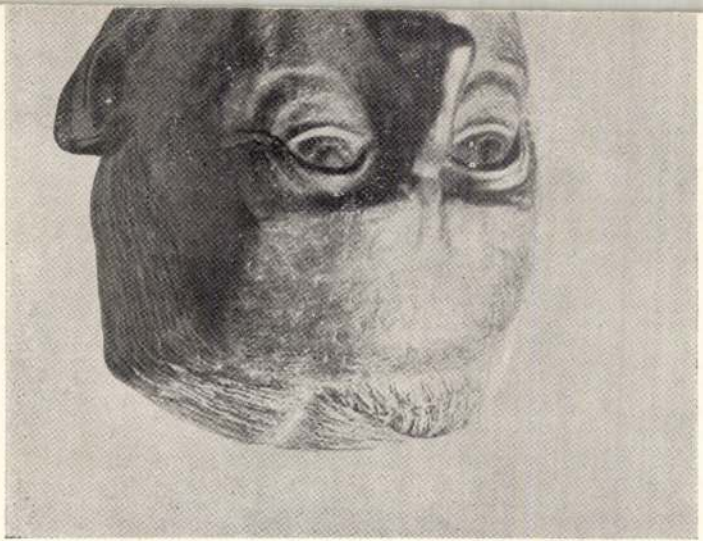

Palaky László

U. 1813

Vas. Ujs.

1912. 186. l.

(Aus dem XXXIII. Bande des [illegible]
Geschichtsquellen besonders abgedruckt)

1. – 162. M.

Wien
K. K. Hof- u. Staatsdruckerei
1864

Pataky László

úvod
z
Keleti 1893

443. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

FEBRUÁR

29 nap — 7. hét

9 Vasárnap	
10 Hétfő	
11 Kedd	
12 Szerda	
13 Csütörtök	
14 Péntek	
15 Szombat	

Patakay László

Szabad Művészet

1950. 183. l.
184. l.
185. l.

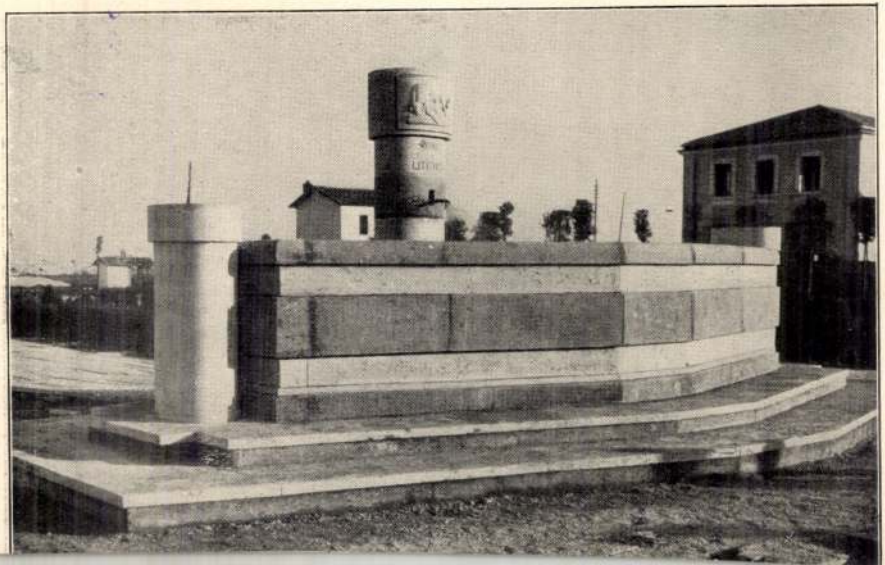

Patakytaörlö

Katonär, of.

Aeged 1917

;os Bizottsága.

)gy május-hó.13-án. tartandó hajókirán-
.amon toronyhoz a belépést, megtekintést
ıni méltóztassanak.

)átorkodunk felhivni, hogy 1932. májusá-
:nyes belépést méltóztattak megengedé-
:emély után 35.-- azaz Harmincöt Pengő
: általuk felmutatott zöld szinü személy
.an belépést biztositottak.

. kérjük, hogy a várba vezető utat lezá-
.ogy a forgóajtónál keletkező tumultus

mradtunk a Tek. Bizottságnak

hazafias tisztelettel.

Törzsfő.

Pataky László
önkéntes
hősi halál az első
világháborúban

Hadviselt művészek
Kiáll.
Műcsarnok 1919

Beveretésben

Pest. 36. V. 3.

Kedves Doktor Úr!

Az Amerling kép gyönyörű

Pataky László

festő

1857–1913.

l.

Farkas Munklevelei

160. l.

224. l.

Whose ~~a~~ son is this[a] boy? I am a
son of my parents. Whose daugh
ter is this girl.[2] She is a
daughter of her father and
mother. Thomas is only child of
his parents. Thomas uncle's
children are his cousins. I have
also three cousins. The boy's
name is Robert.

5½

Pataky László

l.

Végvári Szolnok

31, 32.66, l.

The 8th April
1949.

V.

Archery Contest in Sherwood Fore
(Free composition.)

After the meal Robin said
that now they made an archery
contest. The custom was that if
anybod miss he got a bow from

Pataky László

Gerő-Londesz

Mod. m. fest.

56. l.

Pataky László

Wod

Pekárfest

59,60 l

Pataky László

Vitaros idő a Horto-
tágyon c. lépe repr.

Pekárnemszép

37. l

[illegible]	50	
	61	
	54	
	50	

Patáky Károlő

Csikós, olaff.

Delelő gulya, olaff.

az alabbi muzeumban

Jelentés Debrecen sz. kir. város

muzeumának 1913-dik évi

működéséről és állapotáról

Debrecen 1914. 17. l.

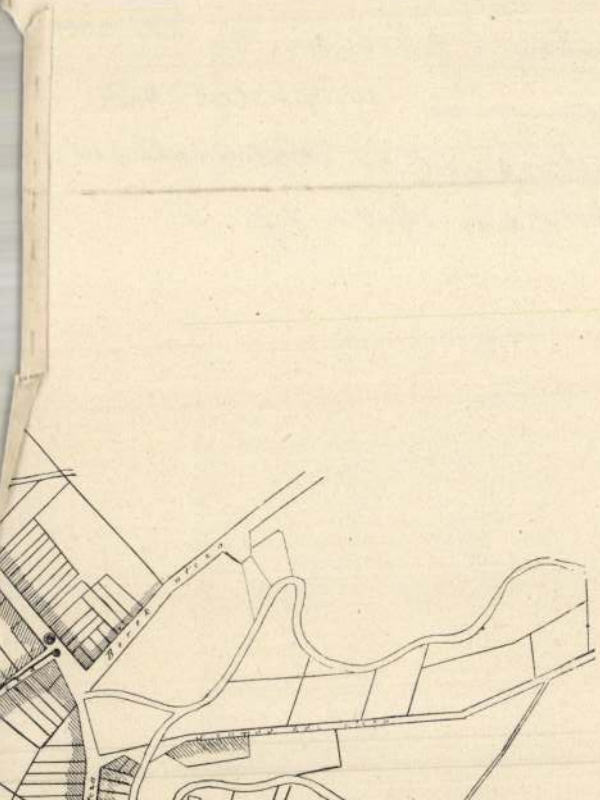

Pataky László

vrod
2

Keleti G. cikke

Kel 1885

IV. k. 4. f. 735. l.
736. l.

BUDAPEST
1930 JUL 19-9

Pataky László

Krumpli szurét

Ciupe Cat

gyermek Jézussal; a két nyitott szárny képe azonban nem határozható meg. ~~A menyezet függönyei szét vannak húzva~~ A terem igen diszes.

Vászon, méretei 70 : 88 cm.

1873: V. (II. 40.) — 1876: IV. 69. — 1878: V. 36. — 1880: V. 36. — 1881: V. 36. — 1883: V. 184. — 1884: VII. 257. — 1885: VII. 257. — 1886: VII. 257. — 1887: VII. 257. — 1888: VII. 257. — 1889: VII. 292. — 1890: VII. 292. — 1891: IV. 212. — 1892: IV. 212. — 1893: IV. 251. — 1894: IV. 38. — 1895: IV. 38. — 1896: IV. 38. — 1897: IV. 38. — 1898: IV. 38.

~~Erny Mihály hagyománya 1871. — Magy. Képt. 236. — Lisza 138.~~

— 1900: IV. 38. — 1901: IV. 38. — 1903: IV. 38. — 1904: IV. 38. — 1905: IV. 38.

— Magy. Képtár 236. — Uj lelt. sz. 138. — 1905. átv. jegyz. 302. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1947 és a leltárban 2925. — Erny Mihály hagyománya 1871-ben.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

Erny Mih hagy 1871

MK. 236.
ujl. 138

285

Pataky László

l.

Csókenel

16. l. 23. l.

24. l. 51. l. 72, 73.

88. l.

KISUJSZÁLLÁS.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Pasaký László

l. Klp 102. l.

Miklósy Zoltán dr. tanár

VIII. 167

országi Alldeutscher Verband hivatalos lapjának, valamint az osztrák Alldeutsch-egyesület lapjainak áttanulmányozása révén világos- ... valamnak kezdetben erősen magyarellenes ten-

Pataky László

szegedi árvízképerek (a király látogatása) szinvázlata szeged tulajdonában

Kul Szeged

486. P.

Andrássy Gyula gr. arckepe tentitól (1898) a szegedi vá-rosi muzeumba

M. O. 487. P.

illetve legalább három hónapig ott dolgozó változó belső tagjai, kik az ösztöndíjasokkal egy sorba vehetők, a következők voltak:

Dr. Berlász Jenő (1911, Budapest, róm. kat.), okl. középiskolai tanár (Domanovszky professzor), állandó belső tag október elejétől június végéig „A bécsi udvar jobbágypolitikája II. Lipót és I. Ferenc korában" című nagyobb tanulmányához levéltári anyagot gyüjtött a bécsi állami levéltárban és az udvari kamarai levéltárban. Az előbbi intézetben a Staatsrat, Conferenz, Kabinet, Minister Kollowrat, Kaiser Franz jelzetű aktacsomókat, valamint a Comitialia című gyüjteményeket, az utóbbi helyen pedig a magyar kamarai osztály egész levelezését tanulmányozta át.

Dr. Murarik Antal (1913, Budapest, róm. kat.), kir. bírósági joggyakornok (Eckhart Ferenc professzor), állandó belső tag március elejétől június végéig a tanulmányi év második felét töltötte az intézetben. A bécsi egyetemen a Hirsch professzor vezetése alatt álló Institut für österreichische Geschichtsforschung könyvtárában egészítette ki az ősiségről szóló, nagyobbterjedelmű munkájának anyagát. Bécsi tartózkodása alatt igyekezett a német jogtörténeti irodalommal behatóan megismerkedni és felhasználta az alkalmat a német jogterü-

Pataky László

lásd oko

P Az iparművészet
1895-ben. Bp. 1896.
105. l.

P Ráth György —
Györgyi Kálmán

Pataky László

Ernst Múzeum aukciós -

XIII – XIV (1920) 424-7.

Pataky László

festő
1827 – 1912

cród
2

Magyar Sors
1937. 2. sz. 18. l.

NAGYKALNA

Nyomtatvány.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pataky László

Elakadt szám c.
képe repr.

Magyar Sors

1937. 2. 27.

Nyomtatvány

Nyp.

Dr Szentiva
[illegible]

x. Ráday n. 33/b T/2

Lásd A Grüftő 1913.
201–462. sz. II. 142. l.

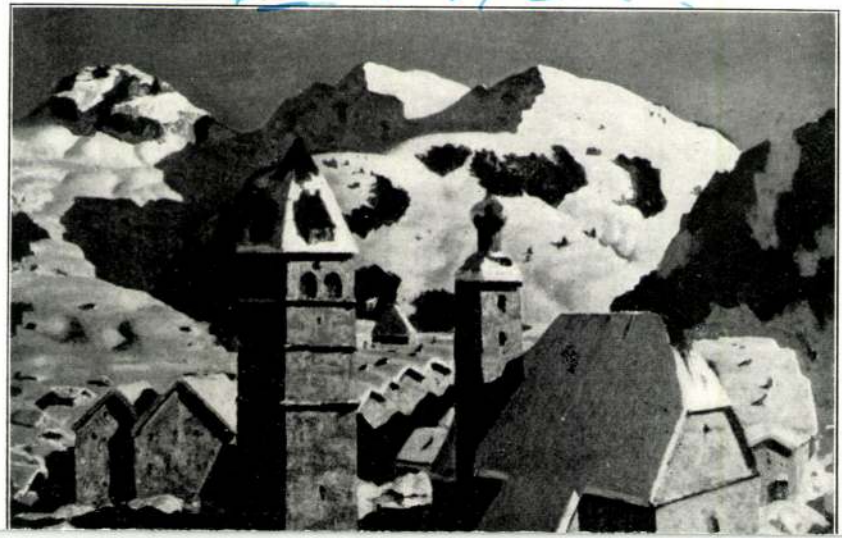

Partaky László

Pataky László

845. PATAKY LÁSZLÓ: A Ludovika Akadémia Auguszta főhercegasszony zászlója. 30-75 120
846. — : Obsitos. 29×32 60
847. — : Vásár. Vázlat 1880-ból. 13×31 60
848—903. — : Ötvenhat eredeti rajz passe-partout-ban. Darabja 20

A Gyűjtő. 1914. 3-4. sz.

XVIII. aukció

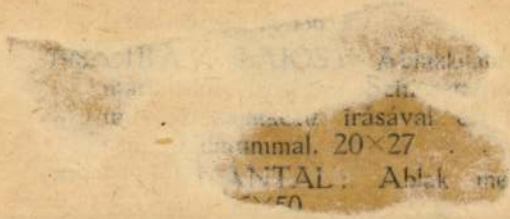

Patsky László

vód
z

Hel utolsó

48. l.

~~Purger András II. 152~~

Pataky László

vőd

Steinhofer

II. 80. l.

Patakfy László

kiáll. cím

Közlezrkiáll
1262 f.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Pataky László

wód
z

Mysk Ernő

80. l.

KUNOSSY, SZILÁGYI ÉS TÁRSA

KÖNYV-, MŰ- ÉS ZENEMŰ-NAGYKERESKEDÉS ÉS KIADÓVÁLLALAT

BUDAPEST, IV. KER., UJVILÁG-UTCZA 16. SZ.

Olaszország Remekei kiadóhivatala, — Magyar Regényirók képes kiadása főképviselősége. ✠ ✠
Pallas Nagy Lexikona, Nagy Képes Világtörténet, Klasszikus Regénytár, Képes Remekirók Gyüjteménye czimü kiadványok főbizományosai. —
Telefonsz. 79—09.

Az összes irodalmi termékek tartós, díszes bekötésekben igen előnyös részletek mellett. ✠ ✠ Gyakorlati és egyetemi jogi tankönyvek részletfizetésre.
Zeneművek szabad választás mellett 50, 100 és 200 koronás csoportositásban csekély havi részletfizetésre.
Ajánljuk: társaskörök, casinók, egyesületek és házi könyvtárak berendezését szokatlan csekély ◇ részletek mellett. ◇

B951

Budapest, 1906 VI/30

Tekintetes

Szentiványi Gyula *urnak*

Bpest I. Mészáros u. 62 II/19

Jelen soraink czélja Uraságodat a legmélyebb tisztelettel felkérni, hogy 8 korona — fillérre szaporodott részlethátralékát hozzánk mielőbb beküldeni sziveskedjék.

Szivesen hisszük, hogy Uraságod jogos követelésünknek

Pataky László

rząd

Dívald 1927

1761.

Pataky László

sópataki

Thieme Becker

XXVI. 290. l.

Lyka

Pasaky Lanló

l.

Szent György Cél

XXXV. aukc. (1917)

117 – 120. sz.

Pataky László

l.

Ernst Múzeum aukciói

XXXII. 356.

Lippich Elek dr. II. 176.

Szentmártonháta, r. k.

134

Pataky László

XXI. aukció
A Gyűjtő 1915. 57. l.

247—248. PATAKY LÁSZLÓ:
Két rajz: Darabja 8
249. — : Szent László és a kún leány. Tollrajz. 21×21 . . . 40

XXII. aukció
U. o. 1915. 113. l. 120

	Kikiáltási ár koronákban
252. PATAKY LÁSZLÓ: Gyermekfej	20
253. —: Ünnep a Ludovika akadémiában	20

Tusrajz 8.—

Pataky László

A gazdasszony, cenzurázlat
11 X 19 30.—

Szent László és a kun leány, tollrajz 21 X 21 30.—

Fütyül a szél Késmárk felöt, olaj 63 X 113 1200.—

A Gyűjtő 1914. 5–6 sz

XIX. aukció

Káva, Ruky

82

Palaky László

Kukoricatörés

repr.

Arv. Csanak 112, auto

Kat

Genthon – Lux – Szentiványi : Szabics

Pataky László

Csikós

Repr

Arv. Csarnok 109. aukc

Eat

Hoffmann: Nürnbergi kapcs

Pataky László

Lásd

Szépm. Mucz.

Uj szerzem. 1920-21.

24. r.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Pataky László

vod

Horánszky Lajos:

Párizsi magyar emlékek

Budapesti hemle

1937. okt. n. 25. l.

II—III. század.
Bronz, mag. 6·5 cm.

ORANS,
ókeresztény.
III—IV. század.
Bronz, mag. 6·2 cm.

THURIBULUM, (194. kép)
áttört fedővel és plasztikus mintájú testtel.
Német munka, XII. század.
Bronz, mag. 15 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prímás vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 362. l.

BOTFEJ,
oroszlánfejjel.
Német munka, XII. század. (?)
Bronz, mag. 13 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prímás vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 362. l.

GYERTYATARTÓ
Német munka, XV. század.
Réz, mag. 17·5 cm.

† **Pataky László**

59 Ülő férfi és nő olajf.
a Szépm. Muz. tulajdona

Nemzeti Salon: A Nemzeti Művészeti Alap reprezentatív kiállításának katalógusa. 1936. márc.

BUDAPEST
935-APR.17. N4
Cs.F.a.b. 4 Cs.F.a.b.

Pataky László

irod
z

Szana Szárév

262, 298. l.

Vasárnap

17

Septuagesima

Hétfő

18

Simon pk. vt.

Holdtölte 12 ó 17 p.

Kedd

19

Konrád hv.

Szerda

20

Protestáns naptár

Február

V	17	Donát
H	18	Konrá
K	19	Zsuzsa
S	20	Álmos
C	21	Eleonó
P	22	Gerzso
S	23	Alfréd

Ó görög naptár

Február

V	4	Triod.
H	5	Ágota
K	6	Julián
S	7	Lukács
C	8	Zakar.
P	9	Nicef.
S	10	Pál

Izraelita

Pataky László

Krumpliszüret c
képe repr.

Szana Szárév

298. l.

Pataky László

Ernst Múz. kiáll. 47. sz.

Magyar remekművek

1921. máj.

Vácsát, Basch Gyula

tulajd.

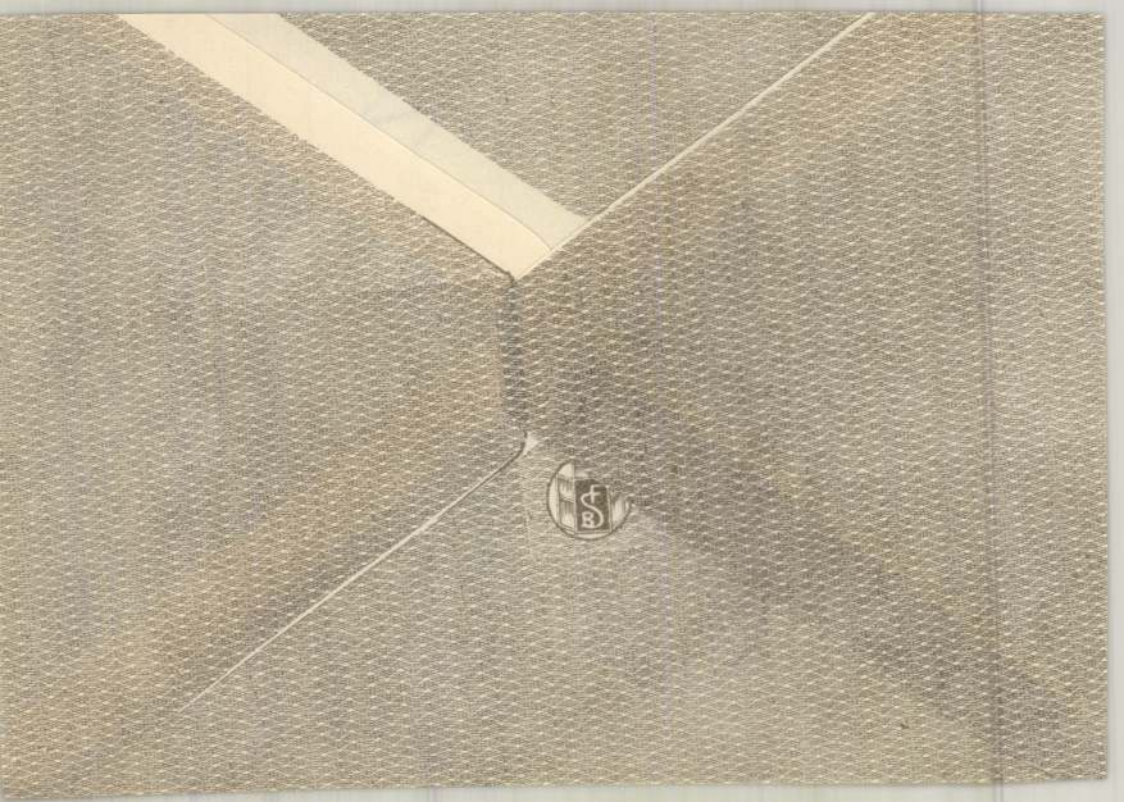

Pataky László

Virrasztás c. képe
repr.

Árverési Közlöny

1938. 3. rk. 27.

(2353-tól 2670-ig.)

Palaky László

Gregurs Imre művei-
nek reprodukcióit
látva
(Képművészet
1943. 10. szám)
az az érzésem, hogy
pontit folytatója
Gregurs Imre mű-
vészetének.

em
em
té-
ása,
ál-

abe

nál
nd-
et-

Padaky László

537. Lovak a gémes-kútnál

Repr.

Ernst Muzeum aukcioi

XXIII

Pataky László

Árverési Csarnok Kft. aukció

31. sz. 1926. febr.
32. sz. 1926. ápr.
33. sz. 1926. jún.
34. sz. 1926. okt.
37. sz. 1927 márc.
38 sz. 1927 máj.
39. sz. 1927. okt.

Pataky László

PATAKY LÁSZLÓ / 1857 - 1912 / :

149. Női arckép. - Olajf., v.méret 34.5 x 44.5 cm. Jelz.l.j. "Pataky".

Kopp 1939/40. szerzem. I.

gyöngyházberakással. Japán. (Hibás.) . . . 25.—
1309. VÁZA. RÉZ, rekeszzománc dísszel. Japán . . 20.—
1310. ANYA KÉT GYERMEKKEL. Elefántcsont. Japán. (Hibás.) . . . . . 65.—
1311. OKIMONO. Hal és patkányok. Elefántcsont. Japán . . . . . 60.—
1312. VÁZA. Bronz, domború díszítéssel. Japán . . 22.—
1313. FÜSTÖLŐ FEDŐVEL. Sárgaréz. Kína . . . 12.—
1314. VÁZA. Sokszínű porcellán. Japán . . . . 8.—
1315. HANDZSÁR. Domborított ezüsttel borított hüvelyben. Török, XVIII. sz. . . . . 80.—

Pataky László
festő

Fővárosi Lapok 1895. febr. 6., 415. old.
(Műcsarnok. Képzőművészeti pályázatok.)

Kalmár

Patakiy László
festő"

Fővárosi Lapok 1900. júl. 22., 6. old.
(reprodukció: Bornemissza Anna.)

Kalmár

Patakiy László
festő

Fővárosi Lapok 1900. júl. 22., 5. old.
(reprodukció: Bánffy özvegye.)

Kalmár

Pataky László
festő

Fővárosi Lapok 1900. ápr. 18., 16. sz.
(h. é.: Tavaszi kiállítás.)

Kalmár

Pataky László
festő

Fővárosi Lapok 1896. nov. 3., 7. old.
(Műrészetek. A kormány millenniális kipvásárlásai.)

Kalmár

Pataky László
Fiskó

Fővárosi Lapok 1896. dec. 2., 6. old.
(Ujdomágok. A szegedi árvíz képe.)

Kalmár

Pataky László
festő

Fővárosi Lapok 1896. dec. 21., 5. old.
(Művészet. „A király Szegeden.")

Kalmy!

Pataky László
Ferkó

Fővárosi Lapok 1896. márc. 30., 6old.
(Művészeti. Albumlapok.)

Kalmár

Pataky László
költő

Fővárosi Lapok 1896. jan. 21., 2old.
(Művészeket. Hunyady János
arcképe.)

Kalmár

M.D.K.

Pataky László

A Képzőművészeti Társulat /a Mücsarnokban/ által/rendezett Karácsonyi Kiállitáson szereplő "kitünő müvei"-t dicséri a lap Képzőművészet c. rovata.

Képes Családi Lapok, Bp. 1884. dec. 28. 14. sz. 223. lap

M.D.K.

Pataky László

Lázár Béla:"Téli tárlat c. cikkének "Magyar festés"c. fejezetében felsorolja a kiállitó müvészek közül azokat a festőket, akik idegen hatás alatt állnak, "/rendesen müncheni/" szemmel festenek, közöttük szerepel a müvész is.

Magyar Salon, Bp. 1901-2./kötet./dec. hó
242-253. lap

M.D.K.

Pataky László

"Jókai dolgozószobája" c. képének repr.-ját hozza a lap.

"Mikor mosolyog" cimmel készitett női portrét az azonos cimü vers illusztrálására.

Magyar Salon, Bp. 1884. okt. 1. II. kötet. 8-9. 32. lap

M.D.K.

Pataky László

"Uj cimképünk" cimmel ir a lap a müvészről:
"..legtehetségesebb fiatal festőink egyike, aki nemrég tért vissza Párisból, hol szép tehetségét fejlesztette."
A lap uj cimképét készitette a müvész.

Magyar Salon, Bp. 1884. szept. 1. I. kötet.
527. lap

M.D.K.

Pataky László

Szana Tamás: "Tóth Kálmán" c. tanulmányához készitett a müvész két portrét -egyiket ifjabb korából- a költőről.
Két repr.

"Rófai Kalára" c. székely népballada illusztrálásárakészitett két rajzot.

"A vámnál" c. képének repr.-ját hozza a lap.

Magyar Salon, Bp. 1884. szept. 1. I. kötet.
433, 446, 448. lap

M.D.K.

Pataky László

"Az özvegy" c. képét hozza a lap "A Mücsarnok magyar táj és népéleti kiállitása" c. tárlatról.

Délibáb, Bp. 1927. jan. 22. I. évf. 4. sz.

Pataky László
festő

1857 - 1912 · Munkásy tanítványa. Rövid ideig tartózkodott Szolnokon. „Vitrán-tás" c. műve, „Vallolás", „Szolnoki vásár" c. képei.

A magyar művészet tört. I. 432.
Corvina 1970.

M.D.K.

Pataky László

"A Tisza Lajos körut artézi kutját vetette papirra és a kofák csoportját",-irja a lap. "Az Osztrák Magyar Monarchia irásban és képben" c. néprajzi vállalat Magyarországot tárgyaló részében megjelent cikkek illusztrálására készitette a müvész a rajzot.

Képes Családi Lapok, Bp. 189o. szept. 7.
XII. évf. 36. sz. 576. lap

M.D.K.

Pataky László

Budapest, 1891 körül.

Népkör egy alföldi városban. 13X19 cm. illusztráció Baksay Sándor: Magyar népszokások. c. cikkéhez.id. mü 73-148.p.

Szign. Pataky L. - Buccarich sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Buccarich Emil egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.III.Magyarország.II.köt.1891.133.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Hortobágyi csárda. Szövegközti illusztráció Jókai Mór: Debrecen c. cikkéhez.id.mü 281-314.p.

Szign. Pataky L. - H.K.sc.

- - rajza után H.K./?/ egyszinü fametszete.M.Kir. Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.303.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Karcagi toronyőr. 19X10 cm. illusztráció Baksay Sándor: A Jászkunság c. cikkéhez. id.mü 231-256.p.

Szign. Pataky L. - K.H.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után K.H./?/ egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891. 247.p.

MDK

Pataky László

Jóksi emlékkiállítás. A M. Nemz. Muz. kiáll. III.
Bp. 1925. 12 l.

Pataki László

festő

M.D.K.

371) Lovascsapat

372) Kuruc járőr.

(Budai kir. palota)

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.

Budapest, 1952.

24 l.

M. D. K.

PATAKY László festő

Vallatás

Aradi Történt. 307. l.

MDK

Pataky László
(1852–1912)
festő

Pogány Ö. Gábor: A haladó és reakciós erők harcának tükrözése a XIX. századi magyar festészetben.

MMM Évkönyve 1951. 49. l.

Pataky

"Hetivásár" -.- nem forradalmi
54.o. 58.o.

Németh Lajos: A "Magyar Forradalmi Művészet" kiállításáról.
Művt. Írt. 1950. VII. évf. 1. sz. 54.-61.o.

pataky

MDK

Patzaky László, festő

Az akadémikus "látás" - miat Munkácsynál - nála is bomlásnak indult. -.-

296.o.

Aradi Néra: A polgári kultura hanyatlásának főbb jelenségeiről a magyar képzőművészetben.
Müv. Ért. 1956. V. évf. ~~2-3~~ 4. sz. 295-300.

tis kereszt. A címert jobbról vörösruhás s kék-
zárnyú, balról kékruhás vörösszárnyú angyal
artja. A ruhák ecsetarannyal árnyékoltak, miként
címert tartó angyalok szárnya is. Az iniciált
ngyalának a szárnyát és a leveleket fehér árnyé-
olással festi a miniaturista. (345. kép.)

439b lap: „Que et procurante et expendente
nthonio Coburger ciue Nurnbergensi salubri fine
onsummata est Anno domini Mccclxxvll. pridie
lus februarij Laus deo."

Hain 13018. — Proctor 1972.

Pribélyi Ferenc: Incunabula Typographiae, ceu
otidem Keimélia et agalamata in Ven. Capituli E.
1. Strig. Bibliotheca praefulgentia. Nagyszombat,
840. 9. sz. — Ocsovszky 27. l. — AÉ. 1869. I. 64
— Knauz Nándor: Az esztergomi Corvin Codexek.
Ilny. A Magyar Korona 1880. évf. 133. számá-
ól, 17. l. — MKSz. 1880. 271—274. l. — Könyv-
iáll. Eml. 1882. 89. l. 242. sz. — Tört. főcsoport,
füzet 134. l. 1717. sz. — Berzeviczy Albert:
eatrix királyné. Budapest, 1908. 231. l. (Magyar
ört. Életrajzok.) — Csontosi János: Mátyás és
eatrix kiadatlan arcképei egykorú kéziratokban.
É. XXX. kötet 1910. 205—208. l. — Mátyás
rály emlékkönyv. Szerk. Márki Sándor Budapest,
902. 168. l. — Ex libris 26. l. 183. sz. — Hevesy
. de: La Bibliothèque du roi Matthias Corvin.
aris, 1923. 92. l. — Fraknói—Gulyás—Fogel—
offmann: Bibliotheca Corvina, 77. l. — Hoff-
ann E: Régi magyar bibliofilek. 103. l. — Hu-
ady József: A magyar könyvkötés művészete a
ohácsi vésztig. Budapest, 1937. 54 l. 73 sz..
Fitz József: Mátyás király a könyvbarát.
átyás király Emlékkönyv. Budapest, 1940. II.

Pataky László festőművész
Szélfogó
Szépm.Muzeum I.Grafikai kiállitása
19o7 február

Pataky László festőművész
Andrássy Gyula, olajf.
Kurucok, olajf.
Árvizkép, "

A Szegedi-városi muzeum festményeinek és szobrainak jegyzéke

letének m

A nónai ásatások

/:1000:/ K segélyt engedél

hogy ezt az összeget a Mű

hivatalos nyugtatványára e

fizesse ki és tárczám terh

kiadáskép számolja el.

Budapest, 1911. ma

Molnár s.k., államtitkár.

MDK

Pataki Lánló festő

Delelőn
Mezőre menő mekér
Nejstör egy alföldi városban
Kubikusok (grafikák)

Bényi L: Az Hetföld képben és versben.
Békéscsaba, kiállitás. Bp. 1952 .7–8.

M.D.K.

PatakyLászló
festő

Valkatás.

Aradjegyz. III. terem 66 sz. 26 l.

Pataky László
festő

M.D.K.

Szántás

Aradjegyz. III. terem 54 sz. 23 l.

Pataky László /1857-1912/
Huszár, olaj

Árverési csarnok. 1939. 19 1.

lvét nem annyira a nyugattól, mint
elvidéki szobrászati mühelyhagyo -
ak különösen a rövid testes formák,
arca, azoknak bensőséges meghatott-
ndesebb gesztusa. Emelett különösen
odt testtartása és komolysága /hol
onvencionálisan elegánsan lehajló é-
ag kicsi fejek, nagy szárnyak, mezite-
csei és perejesi XVII. század faszob-
ésői leszármazottai. Jó állapotban
de a négy oldalszobor át van festve.

rokk szobor, barokk koronával. A jobb

Pataky László
Kurucz, /II./ Olaj
Régi Miklós-huszár, olaj

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása. 1904.
márc. 28 l.

Pásztó /Aggházy/ 4o

elöre!

rint 1335-ben 21 ga
ink hiányoznak. A lp
sére és azt megelőző
1765-ben foganatosit
sai alapján az alább
feltett kérdésre: "
re néhai Bakabány pl
dővel épitett házat,
lakik, minek hitták é
régi üdőben? és igaz-
tor lakott benne, ...
helyén egykor puszta
kó egykori kálvinist
Kristóf nevü irtembe
nak maradványai volt
prédikátor házának, m
vezte az emlitett ép
mostani plébánia épü
már a prédikátor ház
zon a helyen valamil
rad. Az épületről 17
pát is megemlékezik
uj plébániaházat az
ja. Az utóbbi körülmé
let körül is elkeser

nem
tudni.

Pataky László
Vén kurucz, olaj

Szegedi Képzőművészeti Egyesület.kiállitása. 1904.
márc. 29 l.

~~ocailleos~~, kagylós trébelés
iveges belsejében Szt. Ló-
rak ékkövei közül már csak
rák, I76o körül. Magassága:
I5 cm.

aranyozott és ezüstözött

t ovális talpán és a su-
-idomu kereten trébelt
sz; urnaalaku nódus, ová-
ében a Szt. Kereszt erek-
örül. Magassága: 23.5 cm.

és vésett, ovális talpán

özött négy ékkő /közülük
eres nódussal; gombban
száru keretszjén négy ara-
árcsán ékkövek. Öntött, ara-
ar, XVIII. sz. közepe. Magas-
I2.7 cm.

szögü, keresztsávos szürke

szben aranyszállal szőtt
likált plasztikus arannyal
u~~ltal~~ lóf al övezett kereszt-

MDK

Pataky László, Zalatna 1857-Alvincz 1912

Vallatás, olaj

MDK

Pataky László, Zalatna 1857-Alvinc 1912

Szántás, olaj

Arad város nyilv. képtárában elhelyezett festmények és rajzok jegyzéke. 23 l.

Pataky László
Künn a pusztán, olaj

Mesterek 1904/5. téli kiállítás. 54 l.

Pataky László, 1857-1912

Csikós, olaj

Téli táj, olaj

Árverési Közlöny, 1936. márc. 2.rendk.sz.

48 l.

Pataky László
Kurucz /III/, olaj

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása.
1904. márc. 35 cs. 1.

HDK

Pataky László, 1857-1912.

Huszárjárőr, olaj

" "

Árverési közlöny, 1939. 3.rk.

30 / 1.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Beszélgetés a kocsmában
Hódolat Szent István előtt, ecsetrajz
Csaba vezér, temp.
A csősz, cer.
A Csőszkunyhó, cer.

Almássy-Teleki VIII. 1942.
33 l.

MDK

Pataky László, ~~xxxx~~ 1857-~~x~~1912.

Parasztlegény, cer.

Ernst Mus. 18. auk. 1921..dec.

61 l.

Pataky László, 1857-1912

A trombitás

MDK

Ernst Hus. 55. auke. 1937. 29 1.

Pataki László
festő

M.D.K.

Kuruc lovag

Kuruc lovas

Szántás lovakkal.

Bizaukció 1954. Budapest

23 l.

M.D.K.

Patáky László
festő

Kuruc járór

Bizaukció 1958. Budapest.

18l.

Pataky László festő M.D.K

1857 – 1912

Kurucok vászon 64 – 113 cm

Tájrép jel. " 23 – 30.5 cm

Enyedy Lukács és neje hagyatéka Bp.

1923 42

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Virrasztás, of.

Kuruc lovas, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.

29 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Tüzértrombitás, of.

Falurészlet, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.

29 l.

Pataky László

MDK

festő

Repr:

66. Vallatás. 1897.

o.v. 225x299. Szépm. Muz.

Aradi Nóra: Száz kép a magyar történelemből.

Bp. ~~1956~~ 1955.

Fataky László

MDK

festő

Képr:

53. Kuruc világ. 1903.
o.v. 132x215. Szépm. Muz.

Aradi Nóra: Száz kép a magyar történelemből.
Bp. 1955.

MDK

Pataky László, festő.

A hirmondó 1888. Munkácsy-féle
6000 frankos ösztöndíj.

OMKT-Vánd. kiáll. 1910 szept. 8-, dec. 27-ig.
Kitünt. műv. lejstr. - Hornyánszky V.
kny. 69. l.

Pataki László
1857-1913/ MDK
festő

Munkácsy dij nyertes. Munkácsynak képei másoó lásában.

160 o. és 133. jegyzet.

Farkas: Munkácsy lev. 1952.

Pataky László

grafikus

Repr.: Sorszedőgép
és "Munkásnők a ~~nyom~~/ nyomdagépnél az 1880-as években."
/ Magyar salon 1888/

XXXVIII. képtábla

Dezsényi Béla - Nemes György:
A magyar sajtó 250 éve. I. Kötet. 1964.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Virrasztás, of.

Árverési Közl. 1938. 3.mk.sz. 13 l.

Pataky László. 1857-1912 MDK

Kurucz lovas, of.

Árverési Közl. 1938, 3.rk.sz.

21 l.

A HÉTRŐL.

Az unalmas igazság. Ha igaz, a mit a fiatalabb Dumas mondott, hogy az emberek mindent megbocsátanak, csak az unalmasságot nem, akkor őszinte jóakarói csak azt tanácsolhatják Dreyfus Alfréd volt kapitány urnak, hogy — türtőztesse már magát az igazsága keresésében és követelésében. Az élet drámáiból nem lehet sorozatos előadásokat rendezni, mint a *János vitézből*. Dreyfus kapitány nem panaszkodhatik azon, hogy az ügye hatástalanul veszett volna el. Ez a pör több kiadást ért, mint a mennyit a nagy pörök is rendesen megérni szoktak. Volt egy Dreyfus-pör, a melyik azzal végződött, hogy a kapitányt elvitték az Ördögszigetre. Azután jött egy másik pör, a melyik azzal végződött, hogy a kapitány hazajöhetett az Ördögszigetről. Ez a pör hónapokig lázban tartotta az egész világot. Franciaország rendjét alapjaiban rázta meg, kormányok és generálisok buktak bele, pályák szakadtak meg, Zola Emil a népszerűségét veszítette el, Henry ezredes pedig a gégéjét metszette át miatta. Lázassá tett egy világot és beteggé egy országot. A vége az lett, hogy Dreyfus kapitány megszünt az Ördögsziget foglya lenni, visszanyerte, ha nem is a rangját, de a szabadságát és mindazt, a mit neki kegyes sorsa e szabadság élvezésére adott. Viszakapta a családját és a millióit. Való, hogy mindezt mint kegyelmet kapta és nem mint igazságot. De viszont való az is, hogy ez az ő pöre már nem is pör volt, hanem valóságos háboru. Már pedig ki látott még olyan háborut, a melyben az egyik fél úgy győzött volna, hogy ő semmit se veszített, semmit se áldozott? Dreyfus Alfréd a csatát megnyerte, mert fogolyból szabad ember lett és egy csomó millió embert az ártatlanságáról meggyőzött. A mi különbség még az embereknek az ő ügyéről való fölfogásában van, az már nem a meggyőzöttség, hanem — érzés kérdése: érzéseket pedig nem lehet kapaczitálni. A Dreyfus-pör uj reviziójának akármi lett az eredménye, ez már a helyzeten nem változtat, még az ő helyzetén sem, mert alig hihető, hogy Dreyfus Alfréd viszszakivánkoznék az franczia hadseregbe, ha az itélet meg adná is erre a módot neki. Igazságát érezvén, a joga kétségtelenül meg van hozzá, hogy ezt követelje is, de ezzel már az igazságot nem teheti teljesebbé, csak unalmassá. Ezt pedig nem szereti a világ és még megeshetik, ha ez a pör sokáig tart, hogy a leglelkesebb Dreyfus pártiak fogják követelni, hogy — vigyék vissza az Ördögszigetre. Nem, mert hazaáruló, hanem mert már szörnyű módon unalmas.

*

Rang és mód. Népszerűbb államfő alig van a földkerekségén, mint «Torkké», a *komoly nevén* Roosevelt Tivadar, az amerikai *Egyesült-Államok* eszes és temperamentumos elnöke. A honfitársai valósággal rajonganak érte és a hol megjelenik, ünneplik, mint egy primadonnát. És ez a körülrajongott, mindig ünnepelt ember a héten magához hivatott egy csomó ujságírót és keservesen kipanaszkodta magát nekik. A panaszából most megtudja a világ, hogy a Roosevelt Tivadar sora se fenékig tejföl. Sőt nagyon kevés rajta a tejföl. Nagy a népszerűsége, de kicsiny a fizetése. Kevesebb czivillistát kap, mint a szerb király és a kis fizetéshez semmi pótlékot. Az utazásai rengeteg pénzébe kerülnek, de a szenátus nemcsak hogy az ilyen költségeire nem volt hajlandó egy garast se megszavazni, hanem még azt a kérését is megtagadta az elnöknek, hogy a Fehér Házhoz egy toldalékszárnyat épitsen. Kijelentette Roosevelt, hogy nem vállal többé elnökséget, mert az uralkodói dicsőség minden esztendőben százezer dollárjába kerül. A vagyona egy harmadát már ráfizette. A bécsi bankár esete jut az eszünkbe, a kinek a fiát drámairó szenvedélylyel verte meg az Isten, a nélkül, hogy drámairó tehetséggel is megáldotta volna. A darabot egy direktor se akarta előadatni. Erre a bankár papa, hogy a fiát megvigasztalja, kibérelt egy szinházat néhány estére, szerződtetett egy társulatot és igy adatta elő a darabot, a mely azután irtózatosan megbukott. Mikor azután vége volt a históriának, az öreg igy fakadt ki:

— Nem értem a dolgot. A fiam egyetlenegy darabot irt és ez nekem belekerült húszezer forintomba. Sardou ötven darabot irt és nemcsak hogy pénzébe nem került, de még milliókat is keresett velük. Hajlandó vagyok azt hinni, hogy a *darabirásra születni kell*, különben csak veszit rajta az ember!

El lehet mondani, hogy az uralkodásra is születni kell, különben csak ráfizet az ember. Bizonyos, hogy a népek sokkal jobban fizetik a született államfőket, mint a választottakat. Loubet a franczia köztársaság volt elnöke is kijelentette, hogy ez az a mesterség, a melyikből lehetetlen meggazdagodni. Ime, Roosevelt meg azt panaszolja, hogy tönkre kell mennie bele. Reprezentálniuk a köztársasági elnököknek úgy kell, mintha fejedelmek lennének, de a fizetésük úgy van megszabva, hogy ne játszhassanak belőle fejedelmet. Az uralkodó családok rengeteg vagyont szereznek, a köztársasági elnökök ellenben ráfizetnek e dicsőségre. Nem sokára odafejlődnek a dolgok, hogy köztársasági elnökségre csak fejedelmek vállalkozhatnak, mert polgári embernek nem birja ki az erszénye ezt a tisztességet.

*

Pillsbury. Pillsbury hadvezér volt. Hadműveleteinek területe a hatvannégy koczkás mező volt: a sakktábla. Ezen operált a bástyáival, futóival, lovaival, parasztjaival, ezernyi tervet forralván agyában, hogy lehetőleg minden csatában foglyul ejtse az ellenséges tábor királyát. Jó darab időn át ez mindig sikerült is neki. Megnyert minden ütközetet. De melyik dicsőség örök és mely szerencse állhatatos? Pillsbury vezért is elhagyta a szerencséje ezelőtt egy pár esztendővel. A futói, a bástyái, a lovai, a parasztjai nem működtek többé olyan sikeresen, mint azelőtt. Nem ő fogott királyt, hanem az ő királyát fogdosták el szerencsésebb ellenei. Végzetes dolog-e ez? Katasztrófa-e ez? Olyan szerencsétlenség-e ez, a melyen érdemes kétségbeesni? Valóban csak addig ér-e valamit ez az élet, a míg az ember győzedelmes marad — a sakktornában? És üres, haszontalan, meddő lesz-e abban a pillanatban, a mikor jön valaki,

JÓ SZOMSZÉDOK. — Pataky László rajza.

a ki — még jobban tud sakkozni? Ezernyi millió ember él a földön, a ki mind *nem*-mel válaszol ezekre a kérdésekre: de Pillsbury más nézeten volt. Ő beleőrült abba, hogy neki többször mondtak mattot, mint ő másnak és bele is halt az őrületébe. Minden téboly — téboly: de ebben az ő őrületében volt, a mi megható, a mi megkapó, a mi tiszteletreméltó. A Pillsbury tragikus sorsa véres tanuságot tett arról, hogy ez az ember, ez az élet egészen azé volt, a minek magát szentelte és érezte magában a kiválasztottak tűzét, a nagyszerű lángolást, mely nem is előre, hanem az élre hajtja azt, a kinek a lelkében kigyul. Ez az ember a *legkülönb* akart lenni, a mi mindig dicsérni és tisztelni való vágy, ha elfogadott és szabályos eszközökkel dolgozik. Hogy a legjobb sakkozó legyen valaki, bizonyára nem a legnagyobbrendű ambiczió, a mely emberi lelket fűthet; de ez is elég, hogy megtöltsön egy életet, a mint hogy soha se üres egy olyan élet, a mely valamely ambiczió bukásával értéktelenné tud válni a gazdája szemében. Csak az az élet üres és szegény, a melynek semmi vágya, ambiciója sincs még arra se, hogy — megbukjék vele.

*

Az irgalmas tanár. A zöld tavasz és a rózsás szerelem irodalmával gazdagság dolgában kezd vetekedni az — érettségi vizsga irodalma. A hány nap, annyi dal különféle vizsgai esetekről: az igazságnak tartozunk annak a kijelentésével, hogy ezek a dalok változatosabbak a tavaszi költeményeknél. Most megint egy új eset került a nyilvánosság hullámverésébe: az eddigiektől meglehetősen elütő. A régebbi dalok a kőszívű tanárról szóltak, a ki miatt a diák jön bajba: ez a vajszivü tanárról szól, a ki a diák miatt maga jutott bajba. Egy igen humánus és erős érzésü professzorról, a ki nem tudta ridegen és megindulás nélkül nézni, hogyan birkózik verejtékes homlokkal és bágyadó inakkal a kemény föladattal a növendéke. Megesett rajta a szive és segitségére ment a már-már roskadozónak. A diáknak hasznára volt a jószivü tanár segitsége, de egyáltalában nem volt hasznára a tanár urnak. Meglátták, följelentették és — megbüntették. Mert nem a tanár kötelessége, hogy a tanuló föladatát megcsinálja, hanem a tanulóé. Nem lehet tehát azt mondani, hogy a tanár urat a büntetés méltatlanul vagy igazságtalanul érte volna: de viszont az is igaz, hogy egy tanár, a ki a diákjai iránt igy érez, ekkora szeretettel és jóakarattal van hozzájuk, nem azt érdemelné tőlük, hogy szenvednie kelljen miattuk. A dolog ilyetén állásából világos, hogy a probléma megoldásának kulcsa a diákok kezében van. Ha nem akarják se azt, hogy ők szenvedjenek a tanár miatt, se azt, hogy a tanár szenvedjen ő miattuk, van egy mód, a melylyel azt is, ezt is elkerülhetik. Tanuljanak jól, tanuljanak szorgalmasan és menjenek a vizsgára teljesen fölkészülve. Akkor sem a szigorú professzor nem lesz kénytelen elbuktatni őket, se a jószivü professzor nem lesz kénytelen — elbukni helyettük. Ha a diákok elvárják a tanároktól, hogy jól bánjanak velük, bánjanak ők is jól a tanárokkal.

BÁRCZY ISTVÁN.

BUDAPEST ÚJ POLGÁRMESTERE.

A magyar főváros életében jelentős fordulat a most lezajlott polgármester-választás. Egy fiatal erőt ültetett a polgártársak bizalma a polgármesteri székbe, olyan erőt, a ki szinte példátlanul rövid idő alatt küzdötte ki magának az érvényesülést, nem támaszkodva másra, mint önmagára, a saját munkája eredményeire. Bárczy István még csak ezután fogja betölteni negyvenedik évét s máris olyan nagyhatású s kezdeményezéseiben hosszú jövőnek irányt mutató tevékenységre tekinthet vissza, a milyenre kevés a példa a városi közigazgatás szövevényes és ezerféle nyűgökkel bénító gépezetében. Láttuk azokon a helyeken, melyeket eddig elfoglalt, hogy fogékony, friss szellem, nem riad vissza bátrabb vállalkozástól sem, igen erős érzéke van a gyakorlati élet, a modern eszmék iránt, van erélye terveit végrehajtani, szerzett tekintélyét és népszerűségét az ügy érdekében tudja kamatoztatni s érti az emberekkel bánás nehéz, de vezető állásban nélkülözhetetlen művészetét. Hogy a főváros közigazgatásának minden fontosabb ágában jártas s a létező bajok orvoslására eszméi vannak, azt nemcsak polgármesteri programmbeszédje árulta el, hanem az a munkásság is, melyet alsóbb hivatali fokozatokon különféle ügyosztályokban kifejtett.

Horváth Andor festménye a Magyar Tanítók Otthonában.

BÁRCZY ISTVÁN.

Budapest fiatal város, lakossága legnagyobb részének nincsenek fővárosi hagyományai. A ki ma érett korú, a dolgok intézésében szerepet vivő ember, azok közül csak a legkevesebbnek ringott a bölcsője Budapesten, a legtöbbet annak a központ felé áramló mozgalomnak a hullámai vetették ide, a mely a mai magyar társadalom kialakulásának egyik legjellemzőbb tünete. Ezért van, hogy a fővárosi emberek legnagyobb része vajmi keveset érdeklődik a város közügyei iránt, jobban érdeklik szülőfalujának vagy vármegyéjének apró-cseprő eseményei a fővárosi községi élet olyan dolgainál is, melyek a legmélyebben belevágnak minden ember mindennapi életébe. Nagy baj ez, a főváros közéletének sok visszásságát lehet megmagyarázni belőle s csak az új nemzedék segithet rajta gyökeresen, az a nemzedék, melyet már nemcsak az idevetődés véletlensége fűz Budapesthez, hanem a gyermekkor emlékei, a családi élet hagyományai is. Ebből az új nemzedékből való Bárczy István, (Budapesten született 1866-ban) s az ő feladata lesz megteremteni és megszilárditani azt a közszellemet, mely belátja a fővárosi ügyeknek az egyes ember s az egész nemzet életével való szoros kapcsolatát s komoly érdeklődéssel, vállvetett erővel igyekszik az eddigi gyors, de sokban felületes fejlődés hiányait orvosolni, a további haladást siettetni s a jövő alapjait megvetni.

A derék, köztiszteletben állott reáliskolai tanár fia, a ki 23 éves korában a főváros szolgálatába lép s a díjnokságon kezdi, hogy 17 év mulva a polgármester fényes és megtisztelő állásába jusson, — a komoly és eredményes munka elismerésének oly képe, a mely serkentője lehet mindenkinek, a ki erőt érez magában arra, hogy a közérdekben hasznos dolgot alkothasson. A hivatali pályán nehéz az előrelépés, ily gyors és nagy emelkedést csak az mutathat fel, a kiben igazi érték van.

S a kik a magyarság megoldandó kérdéseinek központjába a kultura kérdéseit helyezzük, kétszeres örömmel láthatjuk Bárczyt a polgármesteri székben. Az érdemek, melyek e fényes polczra emelték, első sorban a kultura terén szerzett érdemek. Bárczy István mint a főváros közoktatásának vezető tanácsnoka szerezte azt a tekintélyt és közbizalmat, a melynek mostani kitüntetését köszönheti. Öt év, 1901 tavasza óta vezette az ügyosztályt s ez idő alatt — tanu rá minden hozzáértő — lényegesen átalakitotta a főváros egész kiterjedt oktatásügyét. A lakosság folyton fokozódó szükségleteihez képest szaporitotta az iskolákat, egész sereg olyan épületet emeltetett a magyar kulturának, a mely a tanuló gyermeknek nyujtani képes mindazt, a mire szellemi fejlődése érdekében szüksége van. De nem ez a födolog, hisz ezt a viszonyok kényszere úgyszólván magától hozta létre. Bárczy egyéniségének hatása azon a munkán látszik meg leginkább, mely a modern kivánalmaknak minden tekintetben megfelelő iskolai épületekben folyik. Tanterv-revizió, megfelelő iskolai könyvek, a személyi kérdések megoldása, szakszerű felügyelet, az intenziv iskolai tanitás és nevelés irányitása, — csak egyes részletek, külön-külön is, együtt is fontosak. S a mit e dolgokban Bárczy müvelt, az mind magán viseli az ő egyéniségét, gondolkodásának önállóságát, kezdeményezésének friss bátorságát. Főtörekvése, mely munkásságának minden irányán meglátszik, az volt, hogy az iskolát szoros kapcsolatba hozza az élettel, hogy ne csupán élettelen könyv-ismereteket közöljön, hanem alapot adjon az élet dolgainak megértésére s az intelligens, céltudatos cselekvésre. Kiváló érzéke van az iskola szocziális vonatkozásai iránt, e tekintetben az ő általa fölvetett eszmék, megkezdett s részben végre is hajtott intézkedések irányitó fontosságuak. Eszméinek propagálására legutóbb egyik kiváló munkatársával folyóiratot is indított, a «Népmivelés»-t, melynek friss hangja, modern, haladó szelleme egészen uj levegőt visz be paedagogiai irodalmunkba. Megvolt az a szerencsés képessége is, hogy munkatársait jól meg tudta válogatni s az állások betöltésének kényes és sokszor nagyon bajos kérdéseit közmegelégedésre tudta megoldani. Hogy ez mit jelent, azt csak az tudja felfogni, a ki látta valaha a tanítók s még inkább a tanítónők százait, a kik minden egyes pályázat alkalmával végig kilincselik a városházát s a befolyásosabb bizottsági tagokat. A hol annyi a személyi érdek, becsvágy, vélt vagy valódi sérelem, jogos és jogosulatlan befolyásolás, — ott szinte csodaszámba megy, ha valaki el tudja érni a közmegnyugvást. S Bárczy tanácsnoki működése alatt elérte, az alatta szolgáló tanerők mindig megnyugodtak intézkedéseiben, mert be kellett látniok, hogy az ügy érdeke és az igazság vezette a tanácsnokot.

Ha szélesebb hatáskörében, bizonyára hosszú időre terjedő polgármesteri munkásság alatt az új polgármester ugyanily sikereket fog elérni, akkor a magyar főváros új korszaknak néz elébe. Annyi nehéz megoldandó kérdés, annyi egető szükséglet, annyi orvoslandó sulyos baj várja a fiatal polgármester munkás kezét, élénk, fogékony és termékeny elméjét, hogy csak egy részüknek kedvező elintézésével is egészen átalakithatja Budapest köz- és magánéletének képét.

S. A.

HELPA KÖZSÉG PUSZTULÁSA.

Egy derék, fejlődő gömöri községet pusztított el nemrég a tűzvész, de úgy, hogy a helyén ma alig van más, mint megszenesedett rom. *Helpa* a falu neve. A tűz május 25-ikén ütött ki villámcsapás következtében, hirtelen jött a vihar délután 3 óra tájban s hamar el is vonult a nélkül, hogy egy csepp eső esett volna. A villám azonban belecsapott a csűrbe s rövid idő alatt lángban állott az egész, nagyobbára egymásra zsúfolt faházakból álló falu. Mentésről szó sem lehetett, a környékbeli falvak tűzoltói gyorsan ott termettek, igyekeztek megtenni, a mit lehetett, de a rettentő lángtenger ellenében tehetetlenek voltak.

Rövid idő alatt elégett 280 ház melléképülettel együtt; 325 család, 1589 lélek maradt hajléktalan, egy öreg asszony és két gyermek is elégett. Nagy kár esett mindenféle háziállatban. A szerencsétlenséget még sulyosabbá teszi, hogy a leégett épületeknek csak csekély része volt biztosítva, fél millió koronánál többre rúg a biztosítatlan kár. A nemrég még népes, igyekvő faluban csak 84 ház maradt épen, a többi 16 katasztrális hold területen úgy elpusztult, hogy még a házak küszöbe is elégett, — sok gazda meg sem találja a háza helyét. A hol kevéssel ezelőtt még nyüzsgő, munkás élet

A Szovjetunióban olyan rakétáko
amellyel ki lehet kötni bárme

Milyen lesz az első űrhajó? — Szovjet tudós nyi tervezéséről

Moszkva, november 6. (TASZSZ)

A Szovjetunióban jelenleg olyan rakétákon dolgoznak, amelyeknek segítségével nyugodtan ki lehet kötni bármely ismeretlen bolygón — írta Nyikolajev, az orvostudományok kandidátusa a Szovjetszkaja Rosszijában. A rakéták tervezésénél és megszerkesztésénél számolnak a célpontul kitűzött bolygó vonzóerejének sajátosságával. Ha a bolygó körül nincsen légkör, akkor az űrhajó egy különleges légcsavaros berendezés és légfék segítségével függőlegesen ereszkedik le a kiszemelt bolygó felületére. Ha viszont a bolygót elég sűrű légkör veszi körül, akkor a rakétát szárnyakkal kell ellátni.

Nyikolajev ezután megjegyzi, hogy az ember űrhajózásával kapcsolatos egészségügyi és biológiai kérdések *a közeljövőben megoldódnak*. A Szovjetunió ezért röpített fel olyan mesterséges holdat, amelynek fülkéjében kutya utazik. Az hogy megoldják azt a kérdést, milyen mértékben szükséges a mesterséges holdon centrifugális erőt alkalmazni, amely ebben az esetben a vonzóerőt helyettesíti.

Moszkva, november 6. (MTI)

Vépakoit 1957 XI 7

Pataki László

A MAGYAR FORRADALOM MŰVESZETE

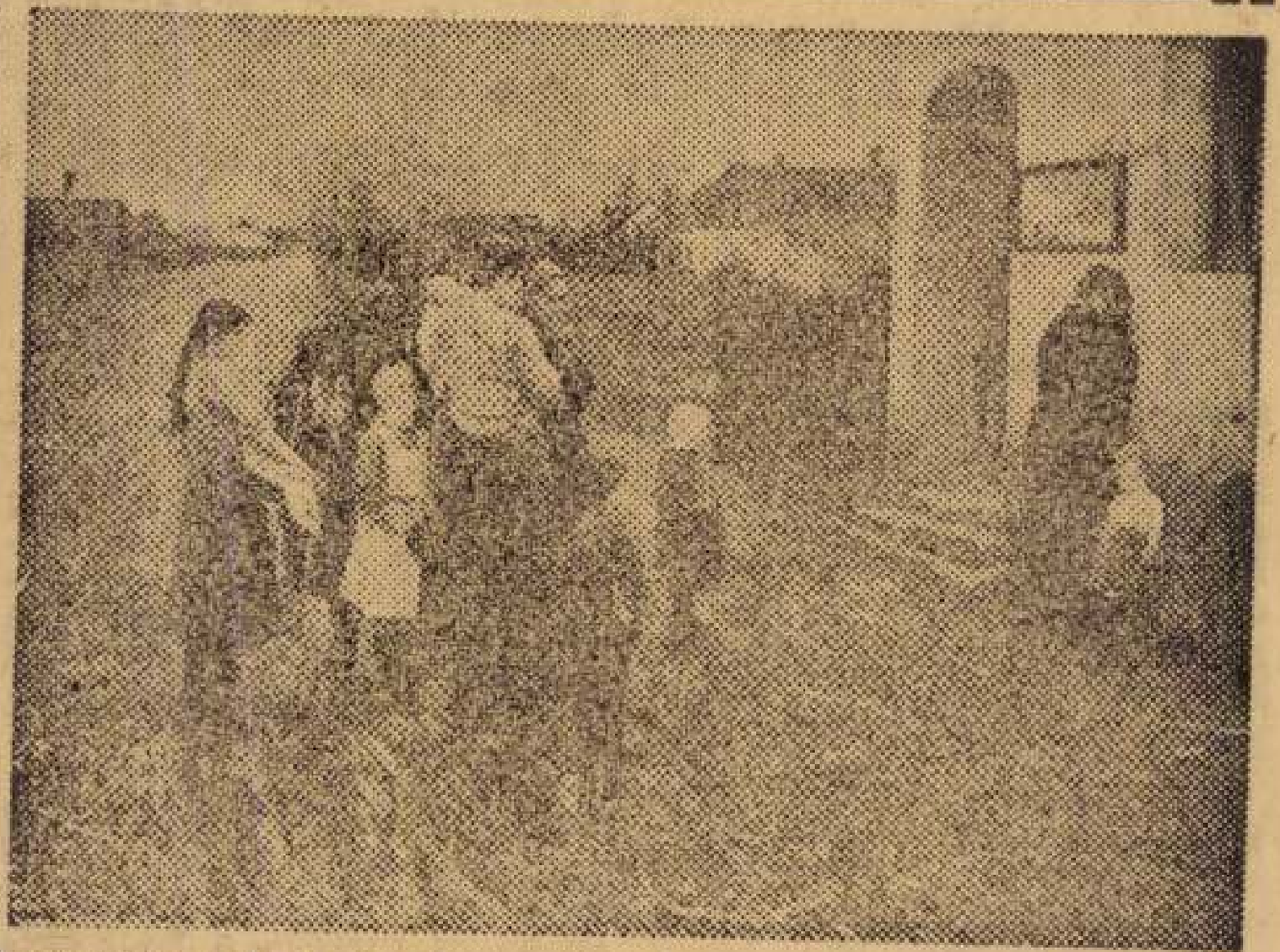

Festmény a Magyar Forradalmi Művészet kiállításról. Pataki László: Vallatás

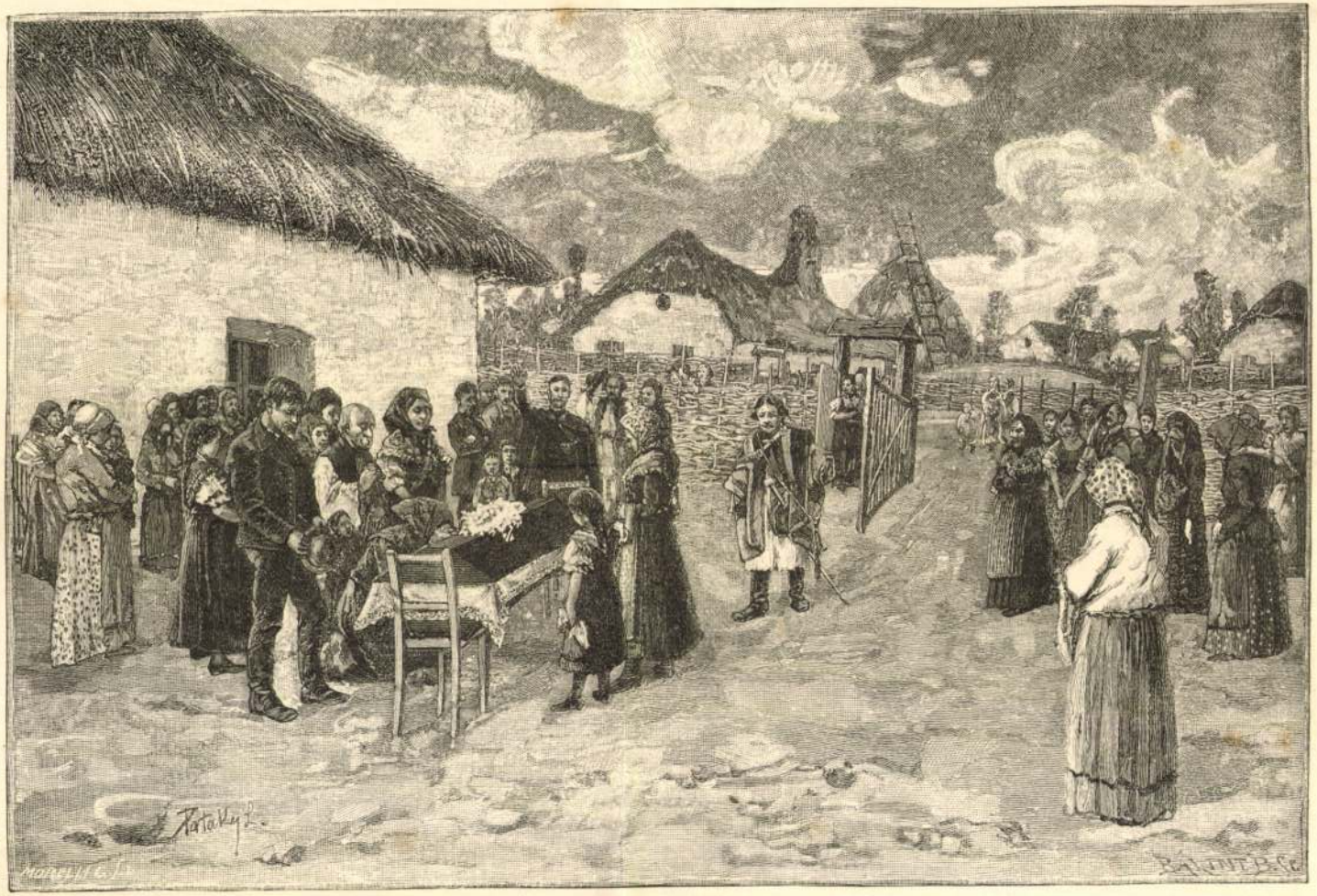

Református temetés.

Om II.

Még ha hozzáveszszük a búcsúztatót, mely hivatalos ajkakon érdemes voltunkról szól, s egy kis prédikációt, hogy „legyen belőlünk predikációs halott“, mindent megnyertünk, a mit ettől a világtól végkielégítésül várhattunk.

Házépítés és berendezés.

Ha a magyarság összes lakóhelyeit egyszerre át lehetne tekinteni, könnyen megtudná az ember különböztetni a volt jobbágyság faluit a szabadalmas vagy köznemesi telepektől. Amazok általában rendezettebbek, egyenes utczákkal, tágas telkekkel, a mint azt egy tervező földesúri hatalom meggondoltan elrendelte; míg emezek terv nélkül, tetszés szerint, összevissza, labyrinth-szerű, szűk és girbe-gurba utczákkal, de szintén téres belsőségekkel, melyek közül a módosabb gazdák tágas udvarai, és a többnyire város vagy falu végén („juh-szélen“) díszlő úri házak kertjei tűnnek ki.

Eddigelé Magyarországon az alföldi magyarság, s annak is a közelebbi századokban még félnomád életet folytatott része, a Jászkunság fordított legkevesebb figyelmet lakházainak szilárdságára, díszítésére és kényelmes berendezésére. Legalább vagyonosságával nincs arányban háza, mit a tanyai gazdálkodás természetéből lehet kimagyarázni.

Az épület anyagjában sem válogatós; nem is lehet. Régebben már a vályog is fényűzés volt. Háza *fecske-rakásra* (szalmával, polyvával kevert, lovak által megdagasztott, s vasvillával felrakott s ledöngölt *sár*) vagy *vert* (deszkák között lefürkózott, törek-rétegekkel váltakozó száraz agyag) tömés-falra épült; tetőzetül főként nád szolgált, melyet igen szeret az alföldi magyar, mert az ő czéljaira minden egyéb anyagnál alkalmasabb. Építkezésében ugyanazt a rangot foglalja el, a mit öltözködésében a suba. Nyáron hűvös, télen meleg; a gabona s élelmi egyéb szerek legbiztosabb megóvója. Legolcsóbb is, mert az Alföld rétjei, lápjai, tavai szép nádat teremnek; ezért a nádasok kiszárítása, csatornázása sehogy sincs kedvére, mert az a terület, mely jó nádat terem, mint ő mondja, rizskását teremve sem jövedelmezne annyit, mint a nádból. Tartós is; tartósabb mint a fazsindely; kellően gondozva, ötven—hatvan évig is eltart. Csinos is. Egy szépen fölvert nád-tetőn megakad a szem. Úgy fölverik, hogy „a gyalu sem fogna el belőle“, a mint hogy néha valóban meg is gyalulják, azaz — nyesik.

Népkör egy alföldi városban.

Ön II.

isteni tiszteletnek vége van, következik a *második prédikáczió*, melyet a községi biró s városokon valamelyik jegyző tart, s melyet az uraimék nagyobb figyelemmel hallgatnak, s jobban is megértenek, mint imént a tisztelendő kemény dorgálódzásait. Az ezer barna fej, az ezer fekete subagallér közül a hirdetőre függesztett szemmel vési emlékébe a hallottakat, s haragos vagy jókedvű morajjal mondja ki itéletét, kivált a legutolsó czikkre, mely rendszerint bizonyos polgári kötelességre való emlékeztetést foglal magában, melynek nem teljesítése a „végrehajtó", vagy — mint néhol nevezik — „erőltető" látogatását helyezi kilátásba.

A jegyző leszáll a hivatalos állványról (nagyobb helyen a városháza erkélyéről) és a „sokfejű szörny" pipára gyújt, csoportokra oszlik, tanakodik, híreket és eszméket cserél, míg a déli harangszó és az „asszony" iránti köteles tekintetek haza nem parancsolják.

Ez a városház tere népünknek politikai és társadalmi iskolája. Mint egykor az athenei polgár, a ki itt megjelen (s ki ne jelenne meg vasárnap?) „nem foglalatos egyébben, hanem csak újságnak beszélésében és hallgatásában". A pártküzdelmek — ha vannak — itt folynak le; mozgalmas napokban a szónokok, a népvezérek itt adják egymásnak, vagy fojtják egymás torkába a szót; a képviselőjelöltek itt buzdítanak, fenyegetőznek, igérnek, s itt szedik első babéraikat a harsogó éljenekben, vagy, ha hangjukból a kellem, modorukból a jó izlés, beszédükből a meggyőződés hiányzik, itt kapják ki a magukét attól az irgalmatlan ostortól, a mivel ezeknek a subás parasztoknak kaczaja végig csördít rajtok. Mert meg tudja itélni.

A város- vagy község háza előtt (s egyebütt is a köztereken) hosszú padok állanak a közönség kényelmére. Ezek a padok (szakáll-szárítók, csúfolók széke) hétköznapokon a községi tisztviselők és éltesebb tisztes egyének gyűlőhelye. Egy másik „kör", mondjuk, egy másik szárazmalom, hol a régi emlékek megőröltetnek, adomák fogannak, ötletek szülemlenek, kedélyes évelődések rakétái sisteregnek és a szelid emberszólás gyakoroltatik. Ma már ezeknek is tűnőfélben a napjok, de atyáink idejében, mintha a patriarkhák sátrai, vagy a Priamus kapuja előtt állt volna az ember. Szálljunk vissza közéjök.

A tiszti karban *biró* uram a feje (tudniillik a látható fő, mert a láthatatlan a jegyző, a „kis-isten") az egész tanácsnak; *törvénybiró uram* az apróbb pereket itéli fejből; *második biró uram* a közvagyont kezeli; *borbiró* uram kötelességeit a neve határozza meg; az ő gondja az italmérés akár

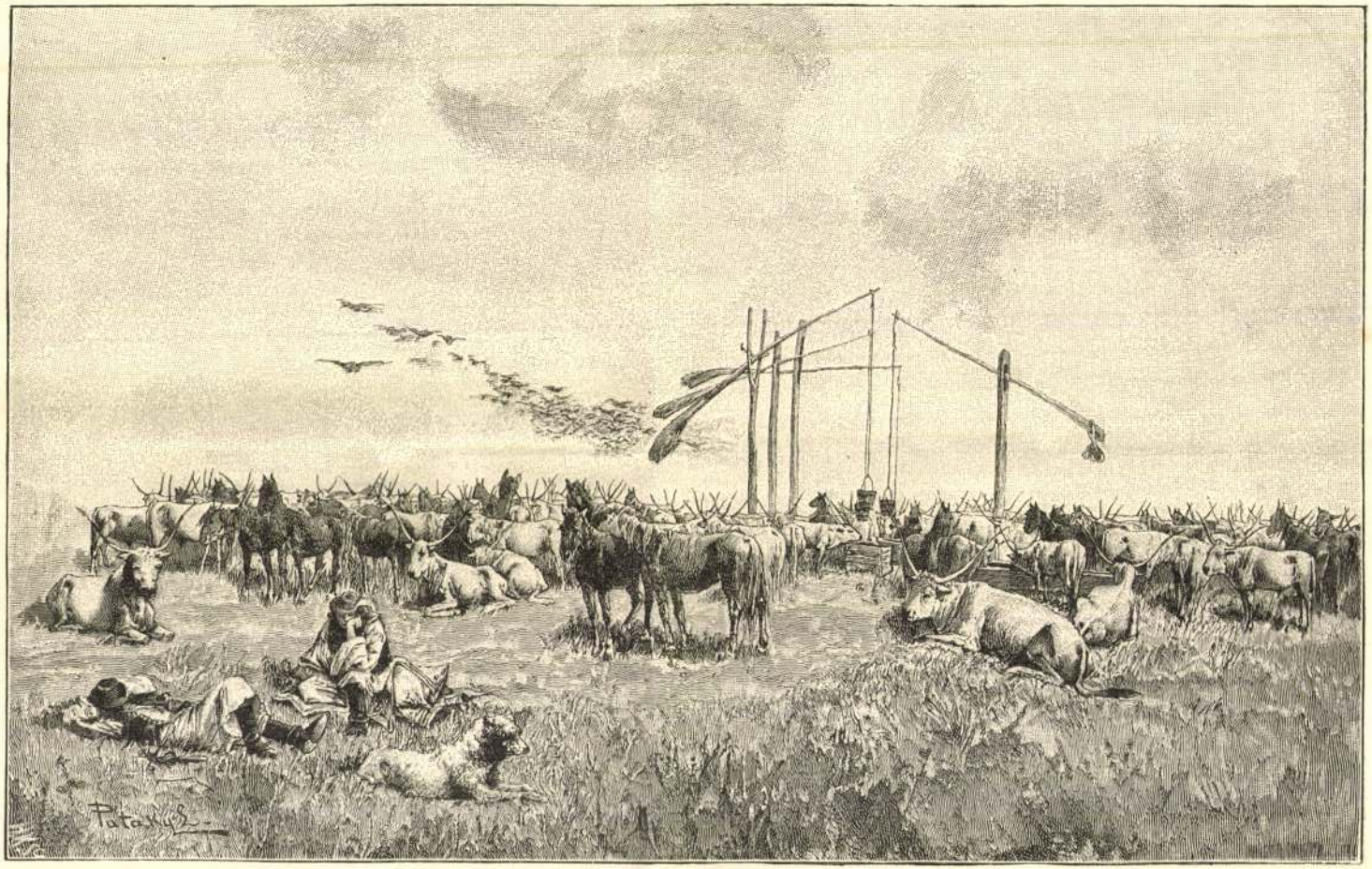

Delelőn.

A szellemi műveltség az alapja az anyagi jóllétnek is. Napjainkban már a mezőgazdaság is tudomány; az ipar, kereskedelem még inkább az. A krónikák följegyzése szerint az első nemes gyümölcsfák oltóágait a külföldi akadémiákon járt tanárjelölt diákok hozták haza Debreczenbe. A haladó míveltség nyomai láthatók folyton a mező-, kert-, erdő-iparban, állattenyésztésben épen úgy, mint a műhelyi és gyáriparban. Részletesen kimutatni a Debreczen lakosságának 12 százalékát tevő iparűzők működését e czikk korlátolt tere nem engedi; elég annyit megemlítenünk, hogy ha egy-egy iparágat a változó izlés, vagy az olcsóbb czikk versenye elnyom, emelkedik föl helyette más s új piaczot keres. Példáúl a hajdan virágzó szövőipart ma már egyetlen egy takács űzi, s a 800 csizmadia mellett támadt pár száz czipész; a szalámi-gyártás azonban versenyez az olaszországival; a hajdan híres pipagyártás csökkentével emelkedett a tégla- és fazekas-ipar; a timárság hanyatlott, de az asztalosság gyarapodott. Elősegíti az ipart a kifejlett kereskedelmi szellem, mely Debreczent az egész országgal, sőt a külfölddel is összeköttetésben tartja. S iparnak, kereskedelemnek úgy, miként a mezőgazdaságnak, életvért kölcsönöznek az egészséges pénzintézetek, takarékpénztárak és bankok. Debreczen, mely azelőtt két megyében feküdt, ma már nemcsak maga önálló törvényhatóságú, hanem egy újabban alkotott (Hajdú) megyének is székvárosa; ennélfogva székhelye a megyei és városi közigazgatásnak, több állami hivatalnak, a honvédségi dandárparancsnokságnak, melyekhez a tanárok, ügyvédek, orvosok, kereskedők, technikusok, stb. nagy száma járúl. Hogy az ilyen magas műveltségre emelkedett társadalmi osztály a maga mulatságai és intézményei tekintetében is a nagyvárosi mintaképekkel egyenlő lépést tart, arról tanúskodnak kaszinója és több rendbeli olvasókörei, jótékonysági egyletei, kereskedelmi és iparkamarája, kertészeti egylete, zenedéje, színügyi egylete, lovar-egylete, lövésztársulata és ügyvédi kamarája. Kényelem és jó izlés tekintetében pedig tanúskodik a haladásról a Szikszay-féle pompás új fürdő-intézete, mely villamfénynyel van világítva, s nemcsak az országban, de az egész monarchiában ritkítja párját: épen úgy minden európai igényeket kielégítő vendéglői. Debreczen három képviselőt küld az országgyűlésre. A város állandó székhelye a Tiszán-túli reformált egyházkerület püspökének, kinek lakháza a főtéren, a nagy templom mellett látható, s azonkivűl református egyháza négy rendes lelkészt választ.

Így találjuk együtt Debreczenben az ősi hagyományokat egymás mellett az új-kor vívmányaival: a nyikorgó szárazmalmot a gazdag oszta-

szúnyogfajták pusztítását a különböző vízi pókfajok lesve, levegőben ereszkedve, vízen korcsolyázva a nádast körülhálózva végzik, de a mint az esték mutatják, kevés látattal. A sűrű nádasok és gyékénysás mellett a lápot a legkülönbözőbb vízi növények, lápi csillagvirág, páfrány, sulyom, vízitök és mindenféle lápi hinárnövények indázata borítja, részint a víz fölött, részint a vízben zöldelő kövér levelekkel.

De az emberről sem feledkezik meg a láp. Az ember is, a hol élet és tenyészet van, akármi módon kiveszi abból a maga részét. A láp már kora tavaszszal, korábban mint a mező, megnyitja kebelét. Már kora tavaszszal hosszúra nő a víz alatt az úgy nevezett *locsogó fű*, vagy egyszerűen *locsogó*, a melyet a gazda a láp szélein, térdig vagy övig vízben állva kaszál le, és a mikor a víz fölveti, csónakán mint a friss sarjút összegyűjti s haza viszi. Ez a láp első szénája, a jószágnak első kedves tavaszi friss eledele. Az első gyenge nádhajtást *nádfiók*nak, a háromélű sást *sívó*nak nevezik; mindkettő meglehetős takarmány. A mint pedig a láp tavasztól kezdve nyárára apadni kezd, ráhajtják a szarvasmarhát. Reggeltől estig benn van a jószág a lápon, csapást törtet magának a nádasban, meggázolja a sást, lelegeli a zsombék füvét és az apró hajtásokat, segít az embernek irtani és behatolni a láp belsejébe. Lassankint apad a víz; a csónak csak a csíkásznak és halásznak kell; hozzáférhetőbbé válik a láp gazdag televény földje; az emberi szorgalom ráteszi kezét, és a hátasabb helyeken a nyár vége felé olyan tengeri táblák fizetik vissza a fáradságot, a milyeneknél különbet az Alföld legtermékenyebb síkja sem tud fölmutatni. Az alantibb részek zsombék-buczkái, bár némi fáradsággal, egyikről a másikra lépve száraz lábbal járhatók. Az ilyen réteket kék nefelejts borítja. Míg másutt a patakok partjain, a rétek szélein keskeny szalagot, vagy szegélyzetet alkot e kedves kis virág: itt óriás szőnyegként nagy területeket borít be és csak a nádasok lábánál szűnik meg.

Általában az utóbbi években a nádasokat és némely vízenyős laposokat kivéve, nyár végén az ecsedi lápot majdnem száraz lábbal lehet bejárni, az ingó lápok elülnek, a tavasznak és ősznek nyüzsgő állatvilága megcsappan, és a vastag televény földnek buja termése előre láttatja azt a nem nagyon távoli időt, midőn az ecsedi láp környéke és belseje a leggazdagabb gabonatermő vidékek közé fog tartozni hazánkban.

Az ecsedi lápot a vízen kivül egy másik őselem, a tűz is táplálja és szabályozza. Késő őszszel s télen, midőn a nádaratás folyik, és kora tavaszszal

Csikász az ecsedi lápban.

A leányok hajukat egy vagy két fonatban, hátukon leeresztve, az asszonyok pedig kontyba csavarva és kendővel bekötve viselik.

Foglalkozás. — A románság legkedvesebb foglalkozása a juhpásztorság, melyet különösen a *mokány*oknak nevezett havasalji románok folytatnak. Pásztorsággal a férfiak foglalkoznak; a nők föladata a tej földolgozása a pásztorkunyhókban (isztina). Van havasi isztina, fenyűszálakból épített egy szobás pásztorlak, deszka vagy fenyűkéreg födéllel. Van hordozható isztina is.

Ellés után (márczius, április hónapok) a bárány 6—8 hétig szopik, azután elválasztják. Június 2-án a juhász megméri, hogy minden egyes juhnak mennyi a tejelése, aztán ahhoz képest adja ki a gazdának túró illetményét. Ez mindig a gazdák jelenlétében történik. A juhok szeptember végéig maradnak a legelőn; akkor haza hajtják a nyájat. A Romániával határos juhtenyésztő mokányság Dobrudzsáig is elhajtja nyáját, és hazájába csak minden 2—3 évben tér vissza. A juhtenyésztés e módja, mióta a legelők ott is eke alá kerültek, drágább lett és egyúttal ritkább is.

Az erdős és havasi vidékeken lakó románság szénégetéssel, szurokfőzéssel, de főleg faedények készítésével foglalkozik s azokkal vándor kereskedést folytat. Az abroncsos mócz messze vidékekre eljár. A szenet zsákokban vagy nyitott szekereken, a szurkot fahéjakból készített edényekben szállítják. A műhelyi iparágak közűl a román leginkább a szűcs mesterséget kedveli, de ácsok és kőmívesek is sokan vannak. Bányavidékeken a bányamunkások legnagyobb része román. Nagyban kereskedni csak marhákkal és lovakkal szeretnek. A lapályon lakó románság fő foglalkozása a földmívelés, kisebb mértékben pedig az állattenyésztés; helyenként a mezei gazdaság más ágaival is foglalkoznak, bortermő vidékeken szőlőmíveléssel és gyümölcstermesztéssel is. A román asszony mindenben munkatársa férjének, fő foglalkozása azonban a háztartás és a család tagjainak mindenféle fehérneművel való ellátása. Egész télen át kora tavaszig foly a len, kender és gyapjú fonása. Aztán kezdődik a szövés. Egyszerű szövőszéken szőnek minden szükséges fehérneműt, gyapjú szőnyegeket, asztalterítőket, katrinczákat, öveket, pokróczokat, átalvetőket, tarisznyákat. Házi iparuk általában igen fejlett. A román nő a színeket ízléssel alkalmazza. Az ahhoz való ásványi és növényi anyagokból a legszebb sárga, kék, vörös és zöld festékeket állítja elő. A leánygyermekeket korán kézimunkákra szoktatják, hogy segítsenek anyjuknak.

Néphit. — A román hiszi, hogy vannak szellemek, a melyek őt, övéit és állatjait egészségükben, jóllétükben megronthatják vagy elősegíthetik; azért

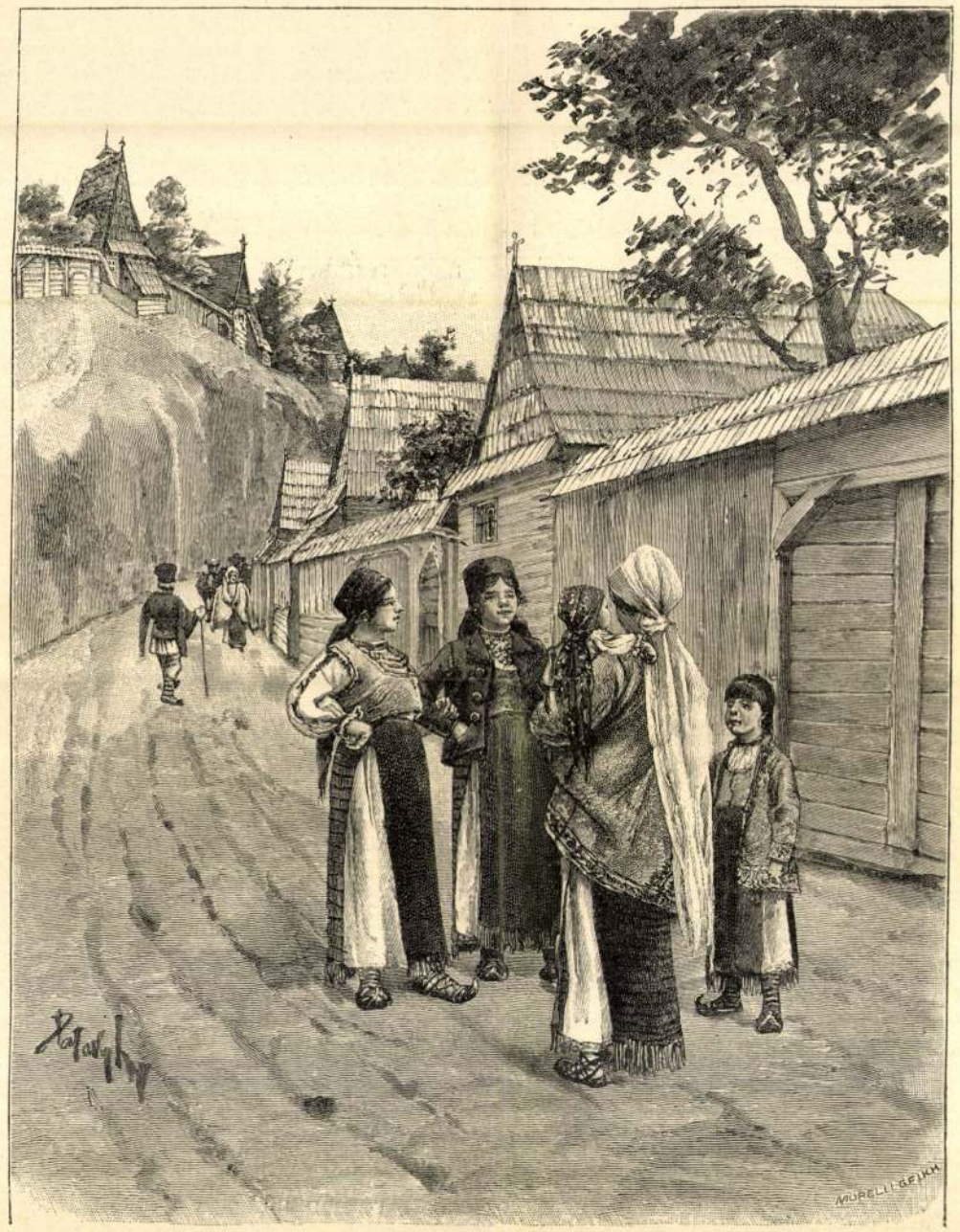

Templomból jövő szelistyei nők és férfiak.

nevek csak a legújabb időben jöttek divatba. A románság kezdetben csak keresztneveket használt. Ezekből lettek nagyobb részint a családnevek. A nép így mondja ma is: *Pavel al lui Niculae* = Pável a Nikuláé (Nikula fia Pál). Így lett aztán az apa keresztneve a fiú családnevévé: *Pavel Niculai.* A románságnak a *család* fogalmára nincs népies szava, hanem a *neam* (nem), *rudă*, *rudenie* (rokonság) és *sămânță* (mag) szavakkal helyettesíti.

Ruházat, viselet. — A román nép gyapjú és vászon ruházatát általában maga készíti a maga szőttéből. Boltból csak oly czikket vásárol, melyet odahaza maga nem tud előállítani. A jobb módú román embernek külön ünneplő és hétköznapi ruhája van.

A férfiak nyári öltözete a következő: térdig érő bő vászon vagy gyolcs *ing;* bokáig érő vászon *gatya;* ritkábban *csizma*, többnyire *bocskor;* keskenyebb vagy szélesebb *bőrtüsző; kalap*, havasi vidékeken sok helyen még nyárban is bárányból *kucsma;* szűkebb vagy bővebb darócz vagy vászon *nadrág.* A legények a tüsző fölött még két újjnyi széles, gyöngyökkel, gombokkal kirakott szíjat is viselnek, még pedig kétszeresen övezve. Ezenkivül a tüsző helyett itt-ott két-három újjnyi széles színes *gyapjúövet* hordanak. A téli öltözék a következő darabokból áll: *kucsma, nyakkendő, bárányból mellény* újj nélkül; ha újja van s derékig ér, *kis kozsók* a neve; továbbá darócz *nadrág, mellény, szokmány, nagy kozsók* vagy *bunda.*

A nők nyári ruházata a következő: a fiatalabb nőknél szőr, selyem vagy karton *kendő*, s némely vidéken a kendő fölött még szalmakalap is. Az idősebb nők pamut vagy gyolcs kendőt viselnek, s kender- vagy lenvászon inget, melynek felső részét *ie*-nek, az alsót pedig *poale*-nak nevezik; *mellényük* finomabb posztóból van, kizsinórozva és gyöngygyel kivarrva, olyan *bőrmellény*, mint a férfiaké; ezekhez rendszerint kékszínű *öv, kötény, katrincza, czipő* vagy *csizma*, sokszor pedig *bocskor* járúl. A téli ruházat vastagabb és melegebb kelméből van. Különösebb téli ruhadarab a *kozsók* vagy a *bunda.* A *viganó* és a *szoknya* magyar hatás eredménye. A fiatalság öltözetében nagyon fontos a fejtő- vagy selyem hímzés, a varrottas, a gyöngy, a gomb és a toll; továbbá a különböző nagyságú ezüst- és aranypénzek. A színek közül a román nép a rikítóbbakat és élénkebbeket szereti. A havasi lakók legértékesebb ruhája a selyemmel szépen kivarrott nagy kozsók. A román nő nagy gondot fordít a katrinczára is. Maga szövi, s arra törekszik, hogy az övéhez hasonló egy se legyen a faluban. A legények kucsmájokon s kalapjokon élő vagy csinált-virág bokrétát, gyöngyökkel kirakott szalagot, keskeny fekete vagy arany zsinórt

viselnek hátúl lelógó bojtokkal. A kucsma fehér vagy fekete bárányból készül s teteje alacsonyabb vagy magasabb. A keskeny vagy szélesebb karimájú kalap színe fekete. Az ing gallérjának, mellének és kézelőjének kivarrására nagy gondot fordítanak. Épen ilyen szükséges dolog a mellénynek és a

Bucsumi románok.

kozsóknak kivarrása is. Legszebb román női viselet a *szelistyei* (Szebenmegye) és a *bucsumi* (Alsó-Fehérmegye); különben egész Magyarországon e két helységben vannak a legszebb román nők is.

A móczok és a mokányok régebben hajukat befonták. Ma a móczok rövidre nyírva viselik. Nagyon kedveli a román a vállig lelógó hosszú hajat.

a leányokat pénzzel ajándékozza meg, s így kiváltván a menyasszonyt, bevezeti a szobába, hol a vőlegény udvarnoka jelt ád az indúlásra. Szekérre rakják a hozományt s elindúlnak a vőlegény szüleihez. A távozó menyasszonyt apja pohárból borral kínálja. A menyasszony ráköszönti vőlegényére s aztán fenékig kihajtja; a pohárban levő ezüst pénzt pedig szájában tartja, míg ki nem megy a kapun. A menyasszony aztán kezet csókol apjának, anyjának, s különböző szertartások után a menet megindúl. Menet közben nagy a lövöldözés, kurjongatás és a danolás. A vőlegény anyja, a *nagy anyós*, a ház küszöbén várja a menyasszonyt. Kezében vásznat tart, hogy ne üres kézzel fogadja. Megöleli, megcsókolja; fejére kalácsot s arra sót és búzával teli tányért tesz. Aztán következik a lakoma. Éjfél után a násznagyné a menyasszony fejét beköti kendővel s jelt ád a menyasszonytánczra. A tánczot a násznagyné kezdi meg, azután a násznagy, sorban a zászlósok, stb. A lakzi gyakran három napig is eltart. A lakodalmi mondókák költészete rendkivül változatos.

Családi élet, időtöltés. — A román családban a férj föltétlen úr. A külső dolgok intézése az ő kötelessége; a belső dolgokat az asszony végzi. Étkezés közben az asztalfőn a férfi ül; az asszony többnyire állva eszik.

A *táplálkozást* illetőleg a román ember kevéssel megelégedő. Kenyere leginkább málé; búza- vagy rozskenyér csak a tehetősebbek asztalán látható. Rendes étele a puliszka szárazon, tejjel, vagy turóval. Az ételek neme változik a bőjtös és nem bőjtös napok szerint. A román paraszt átlag 200 napon bőjtöl egy évben, s ezek nagy része szigorú bőjt, mikor tejneműt sem szabad ennie, csak kenyéren és vízen él. Különben ételei között a hús a nem bőjtös napokon sem gyakori; kivált marhahúst ritkán, csak ünnepnapokon eszik. Jobban szereti a szárnyast vagy a birkahúst. Kedves ünnepi ételei: a tyúkleves tésztával, a tokányfélék, a töltött káposzta; a tészták közül a palacsinták, a pánkó, továbbá a bálmos és a tojásrántotta. A román, ha munkában van, naponként négyszer eszik: 8 órakor reggelit, 12 órakor ebédet, 4 órakor ozsonnát és 8—9 óra között vacsorát.

Ha valamely családtag beteg, elég jó gondozásban részesül. A gyógyítás többnyire házilag, orvos nélkül történik, a mi nem ritkán veszedelmes kurúzsolás.

A társas élet a nép között nagyon fejlett. A gyermekek időtöltése a játék; a legényeké és a leányoké a táncz s a fonó. Időtöltés számba megy még a kaláka és a vásárba járás is. A táncz ideje húsvéttól Szent Mihály-

Kalușer-táncz.

A sirba néhol gyertyát, egy edényben vizet és ételt tesznek, hogy a halottnak legyen itala, étele és világítója. A temetés után hat hétig *paost* szokás tartani, a mi abból áll, hogy a vándorokat és a szegényeket ivóvízzel kínálgatják, vagy a pap közreműködésével a szegényeket megvendégelik.

A *lakodalmi szokások* a *leánykérés*, az *eljegyzés* s az *esküvő* körül csoportosúlnak és pedig vidékenként különböző módon. Ha a legény magához való leányt választott, két bizalmas emberének társaságában leánynézőbe megy s kölcsönös beleegyezés esetén meghatározzák az eljegyzés napját. A menyekzőre a menyasszony és vőlegény részére külön két-két hivogató hívja meg a vendégeket. Az előestén a menyasszony házánál lakomáznak, mikor a megjelent leányok repkénykoszorút fonnak a menyasszony számára és keresztülkötik a kapu elejét szalmából font kötelekkel, azonkivül egy 4—5 öles póznát állítanak föl, melynek tetejére egy fazekat tesznek.

Másnap reggel a vendégek a legény házánál gyűlnek össze, s onnan indúlnak a menyasszonyhoz. Elől vörös szalaggal befont sörényű lovon az *udvarnok* megy s kezében egy kulacs bort tart. Vele egy sorban, szintén lóháton a *kalácsvivők* mennek. A kalácsot a kapunál a menyasszony udvarnokának adják át s a menyasszony aztán leánytársnői között kiosztja. Utánok halad a násznagy, a vőlegény és a többi vendég. A menetet zöld galyakkal földíszített szekér zárja be, melynek első részében a hivogatók ülnek, derekában a násznagyné a nyoszolyóleányokkal, hátúl pedig a czigányok. A szekeret 8—10, színes kendőkkel fölczifrázott szarvú s. 4—6 bérestől hajtott ökör húzza. A menet a menyasszony kapuja előtt megáll, hogy a menyasszony és násznépe hozzá csatlakozzék.

A menyasszony előhívása, bemutatása és átadása a vőlegénynek sok szertartással jár. Aztán a templomba mennek. Esküvő alatt a leányok, legények a templom előtt tánczolnak. A kijövő párt vizes edényekkel várják, melyekbe pénzt dobálnak. Kijöve a templomból, a menyasszony házához mennek, hol asztalhoz ülnek. A vőlegény a menyasszonynyal az asztalfőn ül. A vőlegény udvarnoka különféle köszönetek után a Miatyánk elmondására szólítja föl a násznépet. A meghivottak s a rokonok aztán az asztalra helyezik az ajándékokat; a vőlegény udvarnoka kikiáltja az ajándékozó nevét és a tárgyakat, melyekért a menyasszony udvarnoka köszönetet mond. Ebéd végeztével tánczolnak; majd tánczu után az egykorú leányok bevezetik a menyasszonyt a kamarába, hol székre ültetik, míg ők állva maradnak és siratni kezdik, azaz versben elbúcsúztatják a virágoktól és barátnőitől. A násznagyné a kamarába megy,

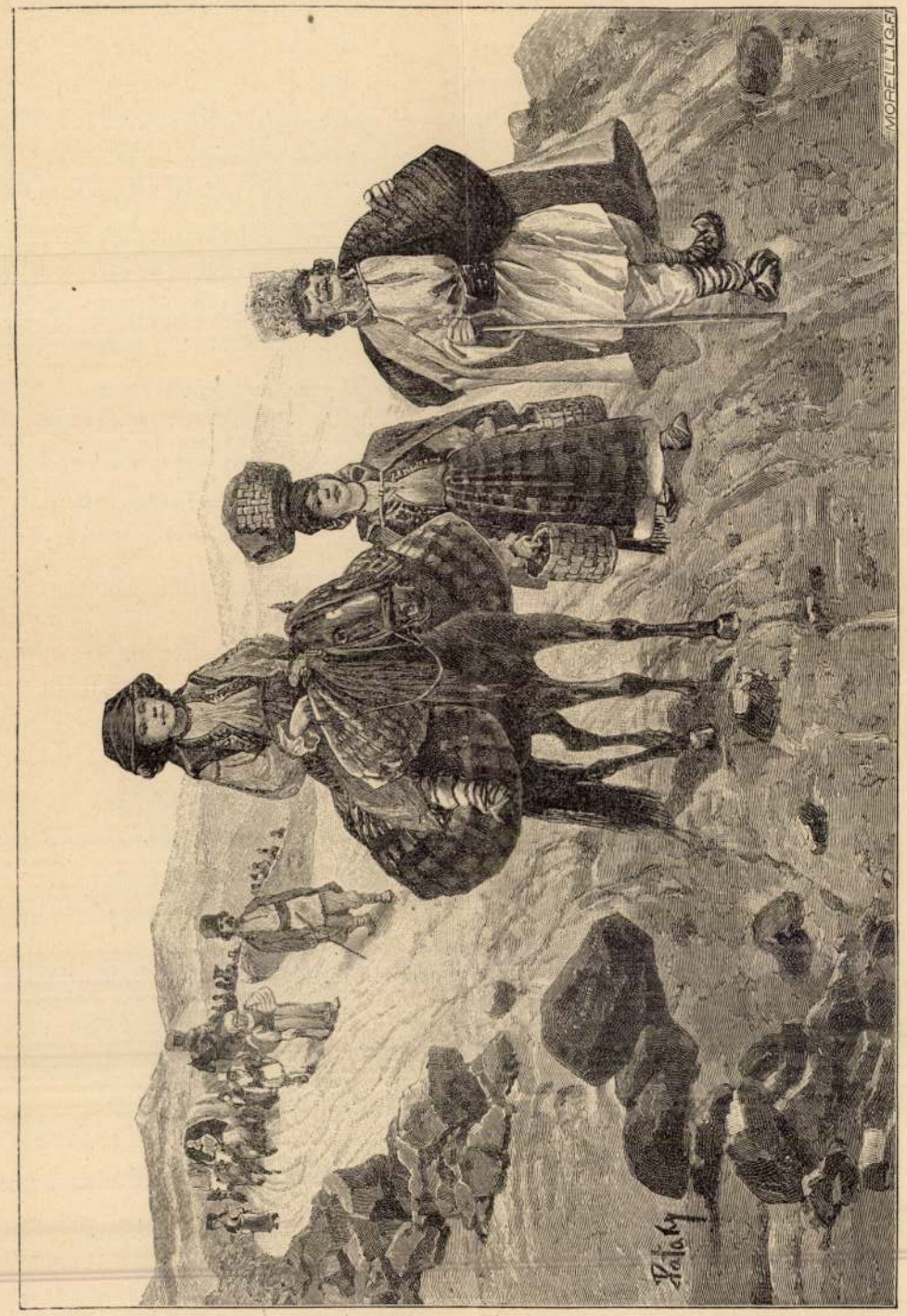

Vásárra menő mokányok.

Pataky László életképfestő

Magyar Életrajzi Lexikon

a Szent György-téh, 1918-ban a Mücsarnok rendezett müveiből hagyatéki kiállitást. — Irod. Farkas Zoltán: P.L. (Vasárnapi Ujság, 1912); Malonyai Dezső: P.L. (Müvészet, 1913).

Ф. 1084, оп. 1, д. 1, л. 1 (машинопись); Ф. 1084, оп. 1, д. 2, л. 1 (машинопись).

Подлинники.

Впервые опубликовано: Документы Великой Октябрьской социалистической революции. 1917 год. Кн. 1. М., 1957, с. 1–2.

Pataky László (Zalatna, 1857. ? -- Alvinc, 1912. márc. 4.): naturalista stilusban dolgozó életképfestő Münchenben és Párizsban tanult. 1898-től Alvincen élt. Illusztrációkat készitett fővárosi lapokba (Vasárnapi Ujság, Uj Idők). 1913-ban

KSné

Pataky László: Krumpliszüret Stausz S. felv.

170

MAGYAR MŰVESZET

1937.

Mélyen Erdély szívében, a marosparti város hosszan nyúló, festői piacán, a városháza mellett emelkedik a szemet gyönyörködtető híres Közművelődési Ház. *Bernády* Györgynek, a város nagyérdemű polgármesterének lelkes fáradozása hívta életre huszonöt év előtt a kultúrpalotát, amely architektonikájában, ékítéseiben, műkincseivel, könyvtárával egyetemben a művelődés fáklyáját emeli magasra a messzi Marosszéken. Régi magyar kormányférfiak — *Apponyi* Albert, *Zichy* János gróf, *Jankovich* Béla — segítették és támogatták a vásárhelyi kultúrpalota eszméjét ; 1911—13 között épült fel a ház, *Komor* és *Jakab* tervezték, a Lechner-iskola szellemében.

A magyar művészek akkori élcsapata vállvetve dolgozott díszítésén. A „gödöllői iskola" vezérei, *Körösfői-Kriesch* Aladár és *Nagy* Sándor tervezték a homlokzat gyönyörű üvegmozaikjait ; *Kallós* Ede bronz-relífjei ékítik a főbejáratot. A vesztibülben *Körösfői* falképei, a „Faltosok" és a „Székely mesemondás" fogadják a belépőt ; I. Ferenc József koronázását az egykori monarchia legmonumentálisabb domborműve hirdette ; *Körösfői-Kriesch* tervezte, *Sidló* Ferenc, szobrászatunk egyik büszkesége mintázta mesteri kézzel s drága zománcok díszítették. *Roth* Miksa műhelyéből kerültek ki az ezer színben pompázó üvegablakok is a két gödöllői mester terveivel. A ház dekoratív festése, minden bútordarabja harmonikusan egészíti ki a pompás művet, a legkiválóbbat, amelyet a város e század első negyedében életre hívott.[2]

A palota közgyüjteményei között kétségtelenül a képtár foglalja el a legelőkelőbb helyet, amely egyben a mai Erdély egyik legszebb képgyüjteménye is. Szervezése egyidőre esett a ház felépülésével. Alapját az a hatvannyolc kép vetette meg, amelyet a magyar állam helyezett letétbe 1913-ban. Természetesen a város is kivette később a részét a gyarapodásból művásárlásaival.

Az újkori magyar művészetet képviselte e

[1] A képtár anyagának tanulmányozásában és a fényképezésben teljes megértéssel támogatták munkámat *Târgu-Mureş* municipiális város illetékes tényezői s kivált *Ciupe* Aurél festőművész, képtárigazgató ; előzékenységükért hálás köszönettel tartozom.

[2] L. Dr. *Bernády* György : A marosvásárhelyi Közművelődési Ház. *Magyar Iparművészet*, 1913. XVI. évf. 395—398. l., 454—469. képek.

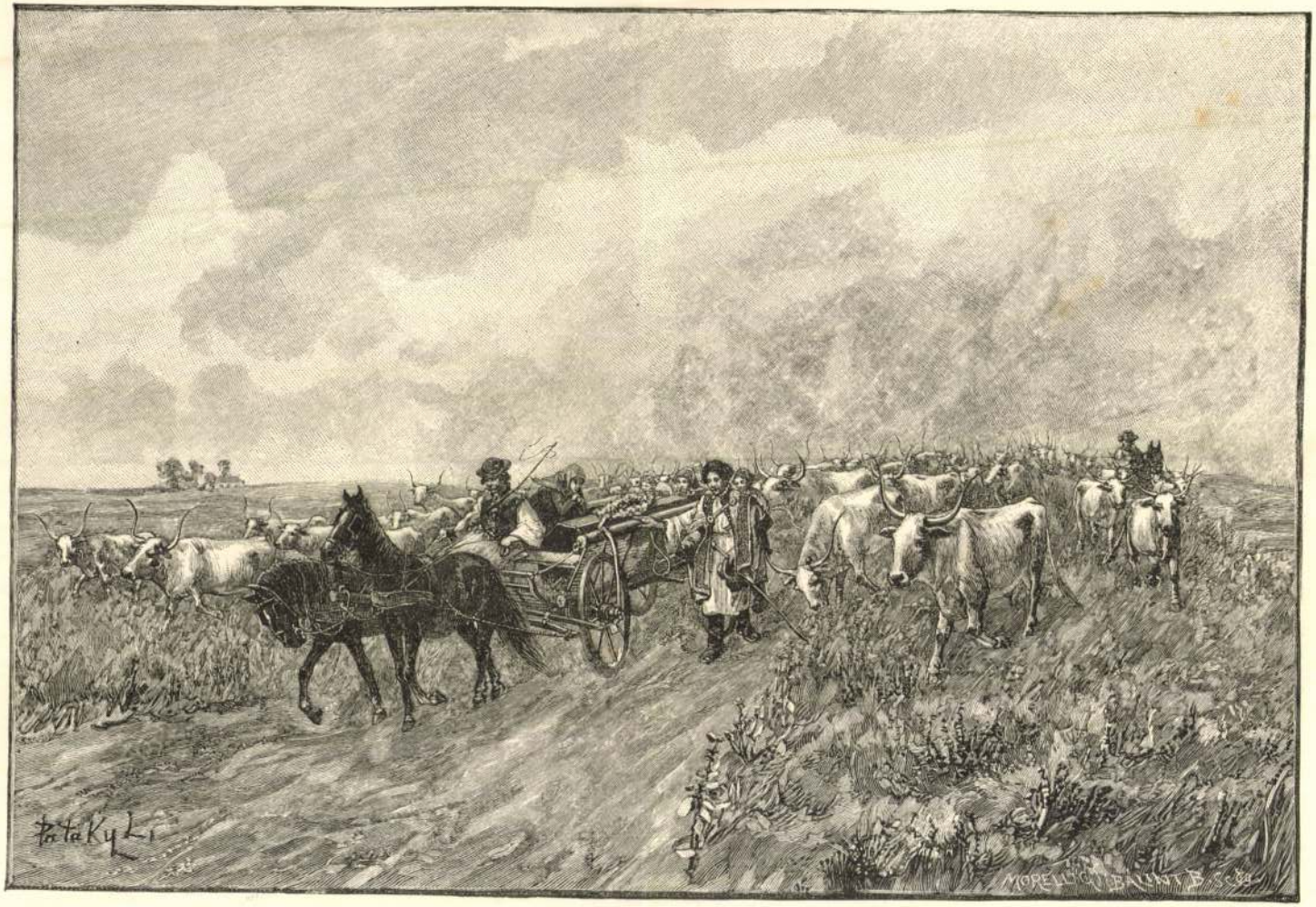

Gulyás temetése a pusztán.

adnak, az árterekben levők pedig a víz sodrát mérsékelik s így a gátak védelmére is sokat tesznek.

Szőlő van Csongrád- és Csanádmegyében elég, leginkább a homokos hátakra ültetve, s bora is, bár gyönge, és a mostani kezelés mellett kereskedelmi czikknek általában nem alkalmas, de házi használatra s pezsgőgyártásra teljesen jó, az újabban itt-ott termeszteni kezdett csemegeszőlő pedig oly kitűnő, hogy világkereskedelmi czikknek is könnyen beválhatnék.

Gyümölcstermesztésre nagy hajlama volna az itteni népnek, és általában sokat is áldoz annak fölvirágoztatására, de az éghajlat nem olyan, hogy itt valaha jövedelmező gyümölcsészet jöhessen létre. A mi gyümölcs azonban terem, az nagyon kitűnő minőségű, de épen aránylag csekély mennyiségénél fogva kereskedelmi fontossággal nem bír, s maga a lakosság is másunnan, leginkább a Tisza-hátról veszi a gyümölcsöt. Csak dinnye terem nagy mennyiségben, s minőségre nézve igen jó lévén, külföldre is szállítják.

Annál jelentékenyebb azonban a konyhakertészet, melyet az erre kiválólag alkalmas kövér, alluviális, televényes földeken nemcsak a lakosság, hanem az ide is eljáró bolgár vállalkozók nagy sikerrel űznek, s távoli vidékeket is elárasztanak termesztményeikkel.

A vad-állomány, kivéve a mocsári szárnyasokat, nem valami gazdag. Nagyobb vad teljesen hiányzik, bár még csak a múlt században is rengeteg sok vaddisznó tanyázott e tájék nádas mocsaraiban. Nyúl és fogoly, valamint néhány vadaskertben fáczán is meglehetős számmal van, de még több a vízi madár, különösen vadlúd, szárcsa és vadkacsa, melyek hihetetlen mennyiségben tanyáznak a réteken, nádasokban, s midőn egy-egy hatalmas csapat valamitől megijedve fölrebben a posványok közül, szárnycsapásaival szinte mennydörgésszerű robajt okoz, mire újabb és újabb csapatok szállanak föl a nádasok rejtekeiből, s egész madárfelhőket képezve, siketítő lármával kavarognak a mocsarak fölött. Ritkábban kócsag is kerül, sőt némely évben gődény és hattyú is vetődik; kora tavaszszal, meg őszszel pedig a legritkább fajú búvárok is ellátogatnak e vidék vizeire.

Hogy e két megye a történelem előtti korszakban sűrű lakossággal bírhatott, azt a nagyon gyakran előfordúló leletek kétségtelenné teszik. Vannak olyan helyek, melyek régészeti tárgyak tekintetében csaknem kimeríthetetlenek. Különösen a csiszolt kő-kor, a bronz- és vas-kor van gazdagon képviselve s mondhatni, hogy a hány víz mellett levő magaslat,

Eisenhut csataképeinél magyarosabb ízű a 90-es évek kedvelt zsánerfestőjének, Pataky Lászlónak csatafestése. Pataky már az élményszerű intimitást, a hangulatot és a bensőséget kereső

művész s ez érzik a kuruc világból vett huszár- és lovasképein; formaadása kevésbbé pózoló s nem annyira színpadias, mint

Pataky László: Kuruc-világ
(Magántulajdon.)

Ladislao Pataky: Scena dei tempi dei »kuruc«
(Proprietà privata).

val és kellékével festették meg a hatalmas művet, amely országos feltűnést és sikert aratott. A körkép csatajeleneteit Vágó festette, aki Székely után kétségtelenül a legkimagaslóbb művész volt

Pataky László

44. KACZIÁNY ALADÁR: Esős délután. 32×41 70
45. —: Leányfej. 44×55 80
46. —: Női fej. 35×50 80
47. —: Olasz utcarészlet. 14×24 . 60
48. —: Pihenő. 52×67 100
49. —: Római részlet. 29×48 . . 100
50. —: Tanulmányfő. 44×55 . . 80
51. —: Voloscai részlet. 33×43 . 70
52. —: Zárdaudvar 68×82 . . . 150
53. KLAMMER MARISKA: Vadvirágok. 48×54 150
54. KOROKNYAI OTTÓ: Tanulmányfej. 9×14 100
55. KOVÁCS MIHÁLY: Pihenő olasz. Szignálva: Kovács Mihály Császár Józsefnek emlékül 1850. 20×23 —
56. LÁSZLÓ FÜLÖP: Zách Felicián. Szignálva. 195×240 7000
57. LITKEI ANTAL: Sashegy. 18×28 80
58. —: Budai hegyvidék. 18×28 . 80
59. —: Dunapart. 14×22. . . . 100
60. —: Krumplihámozás. 18×28 . 80
61. —: Parasztudvar. 17×27 . . 70
62. —: Téli kép. 55×60 200
63. —: Uszályhajó a Dunán. 14×22 80
64. LOTZ KÁROLY: Női akt. 55×83 4000
L. az illusztrációt 47. l.
65. MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV: Abbaziai ut. 15×25 300
66. —: A Quarnero. 17×27 . . 250
67. —: Az olasz Riviera. 78×66 . 1000
68. —: Capri. 20×23 400
69. —: Estszürkületi tájkép. 25×35 350
70. MÁTÉFFY-HUTFLESZ KÁROLY: Felhők. 54×70 . . . 150
71. —: Parkrészlet. 71×82 . . . 150
72. —: Rosetti-tanulmány. 51×60 120
73. —: Tájkép. 22×33 100
74. MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ: Őszi borongás. Szignálva. 150×220 . 2000
75. MOLNÁR JÓZSEF: Tájkép. Signálva. 16×21 50
76. MUNKÁCSY MIHÁLY: Fekvő nő interieurben. Szignálva. 90×120 15000
L. az illusztrációt 35. l.
77. —: Találkozás. Szignálva. 80×105 20000
Lásd az illusztrációt 34. l.
a) —: Női arckép. (Cs. J.-né sz. R. J. urhölgy arcképe.) 60×72. Szignálva 1866. 6000
L. az illusztrációt 33. l.
Mindhárom Munkácsy-kép szavatossággal.
78. NAGY VILMOS: Tükör előtt. 36×40 200
79. PAÁL LÁSZLÓ: Vihar után. 73×105. Szavatossággal . . 15000
80. PATAKY LÁSZLÓ: A Ludovika Akadémia Auguszta főhercegasszony zászlója. 30×75 120
81. —: Andrássy Gyula gr. szinvázlat. 9×15 40
82. —: Budavár bevétele. 28×53 . 300
83. —: Életkép. kompozició. 16×27 40
84. —: Fegyenctypus a Rabtemetéshez. 19×30 40
85—86. —: Fegyenctypus a Rabtemetéshez. 13×13. 2 drb à 40
87. —: Fegyenctypus a Rabtemetéshez. 20×20 40
88. —: Fejvédes vitéz. 27×29 . . 70
89. —: Havas táj. 26×42 . . . 100
90. —: Hazafelé. 20×25 40
91. —: Ivóban. 36×43 100
92. —: Menekülés Egyptomba. 23×28 80
93. —: Obsitos. 29×32 60
94. —: Olvadáskor. 22×24 . . . 120
95. —: Parasztfiu. 17×21 . . . 50
96. —: Tanulmányfej. 20×24 . . 60
97. —: Tanulmányfej. 21×28 . . 80
98. —: Vásár, vázlat 1880-ból. 13×31 60
99. —: Visszaemlékezés. 20×22 . 100
100. —: Zászlószentelés. 23×32 . 120
101. PENTELEI MOLNÁR JÁNOS: Nyári nap. 60×75 1200
102. ROHN KÁROLY: Felsőmagyarországi táj. 46×61 100
103. SZÉKELY BERTALAN: Az erdő éjjel. Olajfestmény. 40×54 . . 300
104. —: Fürdeni készülő nő. Olajfestmény. 20×27 150
105. SZIGETI JENŐ: Csendélet. 52×66 100

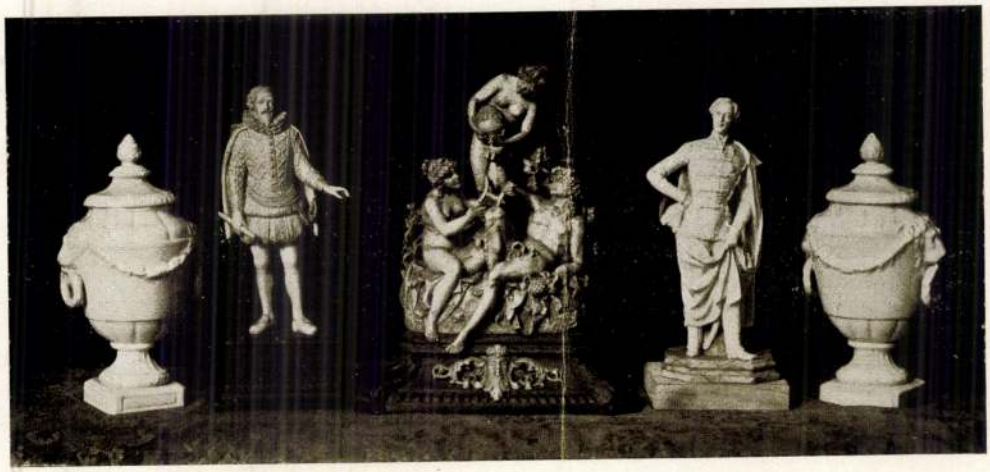

PORCELLÁN- ÉS ELEFÁNTCSONT-SZOBROCSKÁK. — Figurines en porcelaine et en ivoire. Vente XVII. de la Guilde-Saint-Georges Société des Amateurs et Colleotinneurs Hongrois.

OLAJFESTMÉNYEK.

I. MAGYAR FESTŐK.

1. ACZÉL HENRIK: Reggeli szürkület a nyiresben. 71×97 . . . 230
2. ANDAHÁZY-KASNYA BÉLA: Cseplés. 18×27 100
3. —: Erdőrészlet. 18×27 100
4. —: Falualja. 18×27 100
5. BÁNSÁGHY VINCE: Ipolymenti táj. 45×55 130
6. —: Nyár. 49×68 150
7. BARABÁS MIKLÓS (?): Budai polgár arcképe. Szignálva. 54×66. Szavatossággal 650
8. —: Férfi-arckép. Szignálva. 18×22 300
9. BARTA ERNŐ: Öltöztetett oltári Madonna. 46×57 300
10. BESZÉDES LÁSZLÓ: Akt. 28×49 120
11. —: Aratóleány. 35×53 . . . 120
12. —: Pirámisok alján. 37×51 . 120
13. BIHARI SÁNDOR: Kéztanulmány. 15×25 60
14. —: Lábtanulmány. 34×40 . . 100
15. BOROS GYULA: Arckép. 27×34 50
   a) CZENCZ JÁNOS: Mezőn. 73×78 600
   b) —: Pihenés. 42×62 400
   c) —: Masamód. 53×61 . . . 450
   d) —: Balaton. 61×73 400
16. EGRY JÓZSEF: Női akt. 47×53 70
17. FEJÉRVÁRY ERZSÉBET: Női akt. 45×59 90
18. FESZTY ÁRPÁD: Kürtös a »Magyarok bejövetele« körképből. 47×58 100
19. GLATTER GYULA: Öreg asszony. 57×76 600
20. GLOCK TIVADAR: Lajos Fülöp bevonulása Párisba. 170×100 . 1000
21. GREGUSS IMRE: Kossuth átadja a diktátorságot Görgeynek. 30×40 80
22. GULÁCSY LAJOS: Gellérthegyi részlet. 11×16 40
23. HARSÁNYI ANDOR: Egyptomi templombejárat. 54×68 . . . 80
24. —: Holdtölte a pirámisok alatt. 54×68 80
25. HEGEDŰS LÁSZLÓNÉ: Cigánygyerek. 31×46 120
26—27. Ismeretlen festő: Farkaskaland. 48×73. Két olajfestmény. Darabja 80
28. JAKOBEY KÁROLY: Lourdesi Mária. 30×52 50
29—43. JANCSÓ JÓZSEF: Tizenöt tájkép. Olajfestmények. Darabja 100

Szent György Céh XVII. aukc.
1914. márc

997 STROBENTZ FRIGYES. Kéztanulmányok. — Szén- és krétarajz. Magassága 29, szélessége 20 cm.

998 SZEMLÉR MIHÁLY (1833—1904): Kovácsműhely. — Tusrajz. Magassága 35, szélessége 52 cm. — Jelezve alul balra: Sz. M. 1872 Szadán.

999 — Bivalyfej. — Krétarajz. Magassága 39, szélessége 29 cm. — Alul jobbra a mester hagyatéki bélyege.

1000 SZENES FÜLÖP (szül. 1864): Női akt. — Vörös krétarajz. Magassága 19, szélessége 11 cm. — Jelezve alul balra: Szenes.

1001 SZINYEI MERSE PÁL (1845—1919): Olvasó nők. — Ceruzarajz. Magassága 16, szélessége 14 cm. — Jelezve alul jobbra: Szinyei.

1002 — Női akt. — Ceruzarajz. Magassága 24, szélessége 15 cm. — Jelezve alul jobbra: Szinyei.

1003 — Köszönés. — Ceruzarajz. Magassága 32, szélessége 21 cm. — Jelezve alul balra: Szinyei.

1004 THOREN, OTTO VON? (1828—1889): Lovak. — Ceruzarajz. Magassága 22·5, szélessége 31·5 cm. — Jelezve jobbra lenn: Otto v. Thoren.

1005 TORNYAI JÁNOS: Kis fiú. — Ceruzarajz. Magassága 20, szélessége 15 cm. — Jelezve alul jobbra: 89. nov. 6. Tornyai.

1006 — Tengerihántás. — Ceruzarajz. Magassága 25, szélessége 19 cm. Jelezve alul balra: Tornyai. Dec. 4. 89.

1007 — Köszörülés. — Ceruzarajz. Magassága 22, szélessége 26 cm. — Jelezve alul jobbra: Okt. 20. Tornyai.

1008 — Aprószentek. — Ceruzarajz. Magassága 15, szélessége 20 cm. — Jelezve alul jobbra és balra: Tornyai.

1009 — »E fiúból pap lesz.« — Ceruzarajz. Magassága 13, szélessége 10 cm. Jelezve alul jobbra: okt. 4. Tornyai.

1010 — Olvasó öregember. — Tollrajz. Magassága 15, szélessége 13 cm. Jelezve fölül jobbra: Tornyai.

1011 — Várakozás. — Ceruzarajz. Magassága 15·5, szélessége 13 cm.

1012 — Falusi utca. — Ceruzarajz. Magassága 11, szélessége 23 cm. — Jelezve alul jobbra: Tornyai jul. 12.

1013 VADÁSZ MIKLÓS (XX. század): La bête humaine. — Krétarajz. Magassága 54, szélessége 41 cm.

1014 VERPOEKEN: Mocsaras táj halásszal. — Szépiarajz. 24·7×30·5 cm. — Jelezve balra lenn: Verpoeken.

1015 VOLKMER A.: Női arckép. — Ceruzarajz. Ovális. Magassága 26·5, szélessége 22 cm. — Jelezve jobboldalt: A. Volkmer 1850.

1016 ZEMPLÉNYI TIVADAR (1864—1917): Fürdő a szabadban. — Szénrajz. Magassága 68, szélessége 88 cm. — Jelezve alul jobbra: Zemplényi Tivadar.

1017 — Fiú és tehenek. — Tollrajz-tanulmányok. Magassága 30, szélessége 23 cm. — Jelezve baloldalt: Theodor Zemplényi jul. 23.

975 PATAKY LÁSZLÓ. Ballagó ember. — Ceruzarajz. Magassága 18, szélessége 11 cm. — Jelezve alul balra: Pataky.

976 — Hazatérés. — Ceruzarajz. Magassága 10, szélessége 17 cm. — Jelezve alul középen: Pataky.

977 — Kisleány. — Színezett tollrajz. Magassága 15·5, szélessége 11 cm.

978 — Táborozó huszárok. — Krétarajz. Magassága 13, szélessége 22 cm. — Jelezve alul jobbra: Pataky.

979 PENTHER D.: Női arckép. — Színezett ceruzarajz. Magassága 16, szélessége 12 cm. — Jelezve alul balra: D. Penther.

980 PETTENKOFEN, AUGUST VON: Leány. — Ceruzarajz. Magassága 16·5, szélessége 11 cm. — Jelezve alul balra: A. P.

981 PIERINO DEL VAGA (Buonaccorsi, 1500—1576): Zeus és Selene. — Tusrajz barna alapon, fehér fedőfestékkel. Magassága 36·8, szélessége 46·1 cm. — A bécsi Goldschmidt-gyűjteményből.

982 PÓLYA TIBOR (XX. század): Keserves élet. — Színezett tusfestmény. Magassága 30, szélessége 23 cm. — Jelezve alul jobbra: Pólya Tibor.

983 RÉTI ISTVÁN (szül. 1872): Az aszfalton. — Szénrajz. Magassága 60, szélessége 42 cm. — Jelezve alul jobbra: Réti.

984 RIPPL RÓNAI JÓZSEF (szül. 1861): Almaszüret. — Színezett tollrajz. Magassága 21·5, szélessége 17 cm. — Jelezve jobboldalt: R R.

985 — Marcsa néni. — Tollrajz. Magassága 21·5, szélessége 28 cm. — Felirat fölül jobbra: Marcsa néni mosolyog. 1912-ben.

986 — Önarckép. — Tusrajz. Magassága 27, szélessége 26 cm.

987 — Két nő. — Tusrajz. Magassága 36, szélessége 28 cm. — Jelezve alul balra: Rónai.

988 — Három női akt. — Tusrajz. Magassága 28, szélessége 36 cm. — Jelezve alul jobbra: Rónai.

989 — Női alak. — Tollrajz. Magassága 23, szélessége 14 cm.

990 — Női fej. — Piros ceruzazajz. Magassága 19·5, szélessége 14·5 cm. — Jelezve alul balra: Rónai 1916 oct. 4.

991 ROCHEMAURE, DE (XIX. század): Érdekes olvasmány. — Akvarell. Magassága 13, szélessége 9·5 cm. — Jelezve balra lenn: de Rochemaure.

992 RUDNAY GYULA (szül. 1878): Apáca. — Szén-, kréta- és ceruzarajz. Magassága 25, szélessége 20 cm. — Jelezve alul jobbra: Rudnay.

993 — Kettesben vízért. — Ceruzarajz. Magassága 52, szélessége 42 cm. — Jelezve alul jobbra: Rudnay.

994 SCHUHFRIED (XVIII. század, német): Emléklap. — Gouache. Magassága 10·2, szélessége 1·64 cm.

995 STROBENTZ FRIGYES (szül. 1856): Merengés. Szénrajz. Magassága 19, szélessége 16 cm. — Jelezve alul jobbra: Str.

996 SZÉKELY BERTALAN (1835—1910): Fej- és kéztanulmányok. — Szén-, fehér és vörös krétarajz. Magassága 43, szélessége 29 cm.

Magyar Studio II. aukc.

dorlással tolakodtak a határtartományokba. Ekkor a pannoniai születésü Claudius császár megverte a góthokat, Syrmiumban történt halála után pedig ismét egy honfitársa: Aurelianus kiáltatott ki császárnak a pannoniai sereg által. Ez a római nép tekintélyét helyreállította ugyan keleten és nyugaton, de engedve a szükségnek, kivonta Erdélyből a római sereget s átengedte a tartományt a betóduló góthoknak. Aurelianus halála s Tacitus rövid uralkodása után ismét pannoniai eredetü császár lépett a trónra, Probus, ki szülővárosának, Syrmiumnak közelében az első szőlőket ültette hazánkban s a belvizeket lecsapoltatta katonái által. E megalázónak tekintett munka felbőszítette a sereget, fellázadt s megölte Probust. Ez a császár telepített góthokat alsó Pannoniába, s ezentúl szokássá lett barbár zsoldosokkal egészíteni ki a praetorianusokat.

Midőn a nagy Constantinus fiával, Constantiussal szemben Magnentius kiáltatta ki magát császárnak s az egész nyugat seregei hozzá szegődtek, míg a keletiek Constantiusnak maradtak hivei. Mursa, a mostani Eszék mellett történt az összecsapás 351. évben Kr. sz. u. Itt vérzett el a római birodalom seregeinek java; a háborúban Constantius győzött, de a római véderő meg volt törve, s ezentúl csak nehezen tudott a német törzseknek ellentállani, melyekhez már szlávok is csatlakoztak.

I. Valentinianus császár, ki szintén pannoniai eredetü volt, helyreállította a közigazgatást és sikeresen küzdött meg a barbarokkal; megverte a góthokat s békét kötött velük, de a sarmatákkal egyesült quadok ismét betörtek Pannoniába, s kevésbe mult, hogy egy császári herczegnő: Constantia, a nagy Constantinus unokája, hatalmukba nem esett. A császár ennek hirére Trierből Syrmiumba sietett, s innét fel Bregetióba (Ó-Szőny), honnét a quadok tartományába beütött, s megfenyítette őket. Midőn 375-ben még egyszer ellenök készült s ők követséggel akarták dühét kiengesztelni, a fogadásnál ismét annyira tüzbe jött, hogy fenyegető beszéde alatt szélütés érte. A legiók Justina császárnéhoz, ki a szomszédságban időzött, azonnal küldöttséget indítottak, meghivták a táborba, hol csecsemő fiának, II. Valentinianusnak, kit a császárné ölében tartott, hűséget esküdtek oly lelkesedéssel, mint tizennegyedfélszáz évvel később a magyarok Mária Teréziának.

Részlet a Trajanus-oszlop domborműveiből. — A dák vezérek megmérgezik magukat.

fenyegették. A császár hadjáratra készült tehát ellenök, s hogy e miatt új adókkal ne kellessék terhelni népeit, elárvereztette Rómában a császári kincseket. Maga is személyesen Carnuntumba ment; ez volt a főhadiszállás, itt készítette elő a hadműveleteket. Három évig tartott a háború, míg a markomannok és quadok leverettek. A császár személyesen is részt vett e harczokban, s részint Carnuntumban, részint táborában a Garan völgyében irta meg hires bölcselkedő tanúlmányait, melyekért a *philosophus* melléknévvel ruházták föl. Itt történt, hogy a sereg egyszer a vízből kifogyva a legnagyobb szükségbe esett, melyből csak egy rögtöni zápor mentette meg. Ez a jelenet, Jupiter Pluviusnak e csodája, egyik legismeretesebb és legérdekesebb jelenete a császár domborműves emlékoszlopának Rómában, melyen a markomann háboru részletei vannak kifaragva.

A császár Bécsben halt meg; fia, Commodus a már úgy is óriásilag kiterjedt római birodalom határait nem akarta új tartományok megszerzésével még tovább, a Kárpátokig kiterjeszteni; a Dunát elég erős határnak tartotta; de ezen időtől fogva a Pannoniában tanyázó legiók különös figyelemben részesültek, s érezték is jelentőségüket, hogy a római birodalom sorsát sokszor ők döntötték el. Commodus megöletése után a pannoniai legiók vezérüket, Septimius Severust kiáltották ki császárnak, ki Rómában dynastiát alapított.

Ezentúl is főleg Pannoniában kellett a római birodalmat a barbarok betolakodása ellen védelmezni; mert ama roppant mozgalom, melyet mi a népvándorlás nevével szoktunk jelezni, a népeknek keletről és éjszakról a civilizált dél és nyugat felé előnyomúlása, már ezen időben kezdett jelentkezni.

Negyvenhárom évvel később ismét az a sereg, mely Syrmium körül tanyázott, kiáltotta ki a thrák Maximinust császárnak, kinek uralkodása csak rövid ideig tartott.

Épen azon időben, a melyben a germán népek Európában, a sassanida persák Ázsiában megújíták támadásaikat a római birodalom ellen; a császárok mindig változtak; minden provinciában támadtak ellencsászárok, de mindegyik az egész birodalmat követelte magának, melynek összefüggése oly erős volt még, hogy a trónkövetelők egyikének sem jutott eszébe saját tartománya függetlenségét, vagy külön királyi koronát követelni. Húsz évig tartott a rendetlenségnek és gyalázatnak ezen kora, mely alatt a német törzsek hol fegyveres csapatokban, hol békés beván-

Om I.

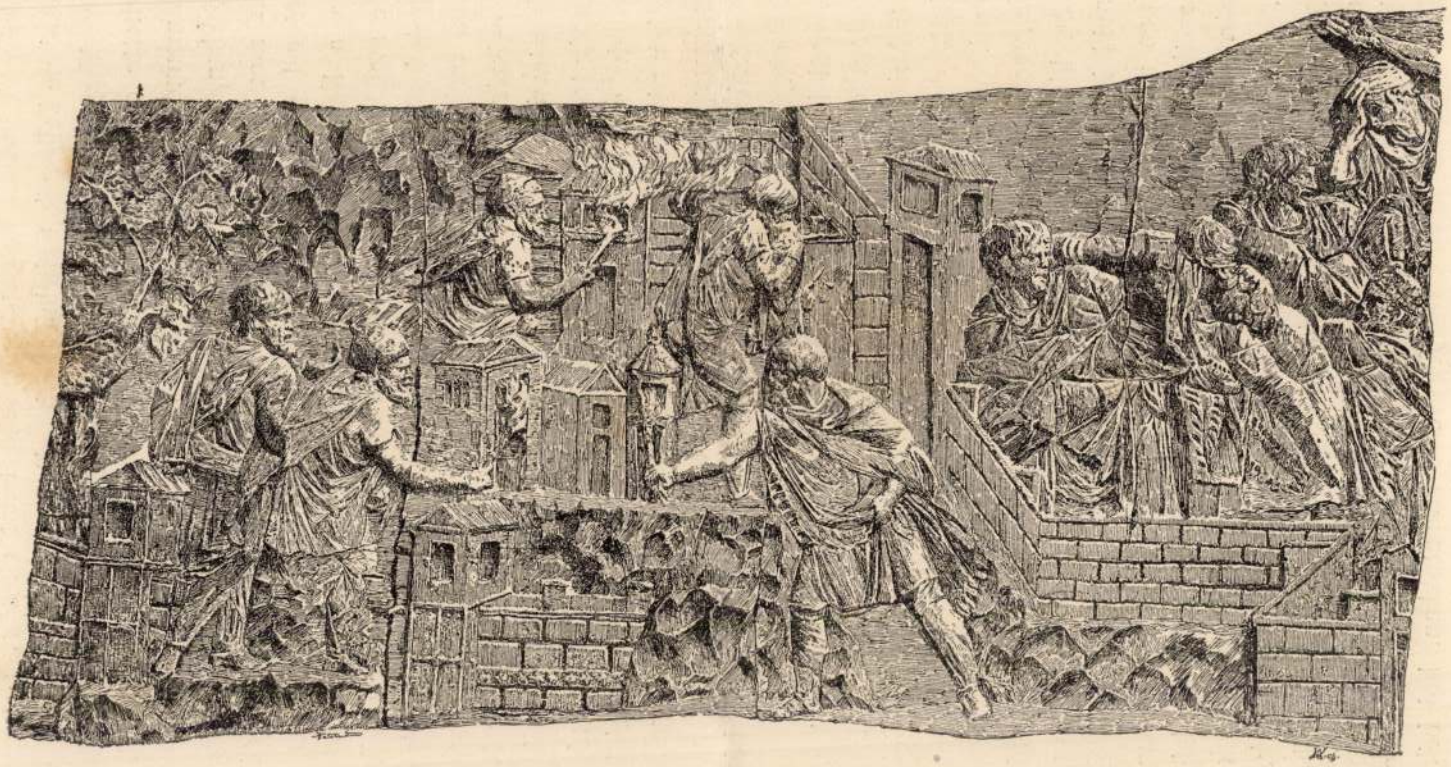

Részlet a Trajanus-oszlop domborműveiből. — A dákok fölgyujtják városukat.

a Zsidóhegy, a Nyúlhegy, Korábia, Botes, Dumbrava és Bobaj, Orla, Igrén, Létyi, Kirnik, Csetátye, Zeis, Detunata, stb. néma, de fenséges tanúi a

Beczei magyarok.

természeti elemek és erők azon hatalmas harczának, melyet az e vidéket is borított tengerrel az ősidőkben évezredeken át vívott a föld belső melege, míg előbb lassanként a tenger, azután a belvizek is el nem vonúltak.

Pataky László

A Maros balpartján elhúzódó alacsony hegysorok és hegycsoportok a Hargita hegység, illetőleg a szebeni havasok nyúlványainak tekinthetők. A jobbparti hatalmas hegyvidék az Erdélyi Érczhegység, mely a Bihar-hegységből kiindúlva egy 107 kilométer hosszú, magas csúcsokkal és hegyhátakkal váltakozó folytonos hegylánczot alkot. E hegysorban a *Vulkán* a legmagasabb csúcs (1264 méter), a legalacsonyabb mélyedés pedig az „abrudbánya—brádi" út hágója (745 méter). Ezek körül csoportosúlnak a méhükben aranyat rejtő Érczhegyek úgy Alsó-Fehér-, mint Hunyadmegyében s ennek zarándi részeiben. A megye hegyeinek fő domborúlata az Aranyos-menti csoportban a *Pojenitza* (1440 méter), a zalatnai és abrudbányai csoportban pedig a *Dimbo* (1371 méter) és a *Feketélő* (Nyegrilásza 1368 méter), melyek száz négyszögkilométert elborító hegytömeget alkotnak s a melyeknek csoportjából a vulturi, fenesi, ompolyiczai, gáldi hegylánczok ágaznak szét.

A megyében eredő vizek mind a Marosba folynak vagy egyenesen, vagy az Aranyos, a Kükűllő, az Ompoly és a Sebes mellékfolyók útján. A *Maros* Kutyfalvánál már mint nagy folyó lép a megye terűletére és 170 kilométernyi kanyargó út után a szarakszói kopasz hegyoldalaknál távozik Hunyadmegyébe. Folyása a szabályozás hiánya miatt többnyire rendetlen; rongálja a partokat; zátonyokat, szigeteket alkot különösen oly helyeken, hol a hegyek közűl lefutó mellékvizeinek hordalékait fogadja magába.

A Maros mellékvizei a balparton több kisebb patakon kivűl: a lassú folyású, iszapos *Nagy-Kükűllő*, mely Balásfalvánál a Kis-Kükűllőt is magába fogadja; továbbá a nagy vízbőségű, kristálytiszta *Sebes* patak, mely ipari czélokra kiválóan alkalmas; s végűl az *alvinczi*, *tartarai* és *csorai patakok*, melyeknek homokjában arany-, platina- és egyéb fémszemcséket találnak. A jobbparti mellékvizek közűl legkiválóbb az *Aranyos*, mely a Bihar-hegység fő tömegéből, a Kukurbétából ered s az Érczhegység több patakját magába véve, Torda-Aranyosmegye terűletén keresztűlfut és Maros-Koppándnál Alsó-Fehér terűletére ér s ott a Marosba ömlik. Nagy folyamvidéke van; vízben gazdag; nagy lejtése miatt egyike a legsebesebb hegyi folyóknak. Gyorsan árad, sok törmeléket hord; vize rendes időben friss és tiszta; faúsztatásra, fűrészmalmok hajtására, stb. használják.

Ez általános áttekintés után járjuk végig a megye egyes vidékeit s lépjünk be először is a Maros völgyébe Székely-Kocsárdnál, hol az államvasútak kolozsvári és marosvásárhelyi vonalai találkoznak. A Maros mentén előbb a balpartra irányozzuk figyelmünket, mert a jobbparti s már Torda-

Facsúsztató román a szászsebesi havasokon.

Pataky László

a völgyek és a folyók mente szerint. Minden havascsoportnak megvolt a maga külön *ţara*-ja (országa): *ţara Haţegului* (Hátszegország), *ţara Oltului* (Oltország), stb. E ţara-(czára) kat néprajzilag külön álló szigeteknek tekinthetjük, melyekben szokás, erkölcs, néphit, viselet, stb. más-más. A hazai románságban a lakóhelyek szerint vannak *móczok*, *havasi mokányok*, *havasalji* és *stksági lakók* (ţărani). Ezeken kivül vannak *határvidékiek* (mărginenĭ), s *erdőkben lakók* (padurenĭ). A lakosságot szokás még a folyók mente szerint is megkülönböztetni: *crişenĭ* = körösvölgyiek, *someşeanĭ* = szamosvölgyiek stb., sőt viseletük után *gubások* (gubaşi), *fekete czondrások*, stb.

Román természet, jellem. — A románság természete és jelleme három időszakban képződött ki. Az elsőben, mint félnomád pásztor, az államot nem ismerte; a másodikban az államban élt ugyan, mint jobbágy, de jogok nélkül; a harmadikban már az állam összes jogainak élvezetébe lépett. Az elsőben, félnomád korában, semmiféle korlátot nem ismert; világa a szabad természet volt. Magára hagyatva, szellemi korlátoltságában a balhiedelemek és a babona rabja lett. Mikor élete második korszakában az állami intézmények közé került, szellemi kiskorúságánál fogva szerepet nem vihetett; a társadalom egyedül testi munkáját értékesíthette. Fölhasználják, mint szolgát és jobbágyot, s ezzel jellemében kifejlődtek a jobbágyrendszer nyomásával együtt járó hajlamok.

Ma, mikor a román nép az állampolgárság minden jogát élvezi, egyre jobban megszabadúl azoktól a hajlamoktól is, melyek régi állapotának eredményei voltak. A mai hazai románt a következőleg jellemezhetjük: fajához, nyelvéhez, szokásaihoz, hagyományaihoz és viseletéhez ragaszkodó; egymás között összetartó, az idegenek iránt többnyire bizalmatlan; a maga körében munkás, szorgalmas, s a mennyire szegénysége engedi, rendet és tisztaságot kedvelő; jószivű, de haragtartó és boszúálló. Különben emberbecsülő. Kedveli a zenét és éneket, szereti a tréfát és gúnyolódva ostorozni az emberi hibákat, gyöngeségeket. A bajt kerüli; de ha benne van, megbirkózik vele. Sokat kiáll és türelmes. Igen vallásos, sőt babonás is, noha már babonásságából sokat engedett. Az állami szervezetben a hazai földhöz ragaszkodó és könnyen kormányozható elemnek van elismerve.

Ház, bútorzat. — A hazai románság saját építési módját leginkább a havasban s olyan helyeken tartotta fönn, a hol nagyobb tömegekben külön lakik. A román ház *ős*, *haladott* és *új* jelleget mutat. Az ős alak a rendszerint fából vagy sövényből épült pásztorkunyhó, a *sztina* vagy *kaliba*. A haladottabb jelleg a tulajdonképeni román ház *(casă)*, mely a kalibához ragasztott pitvarból,

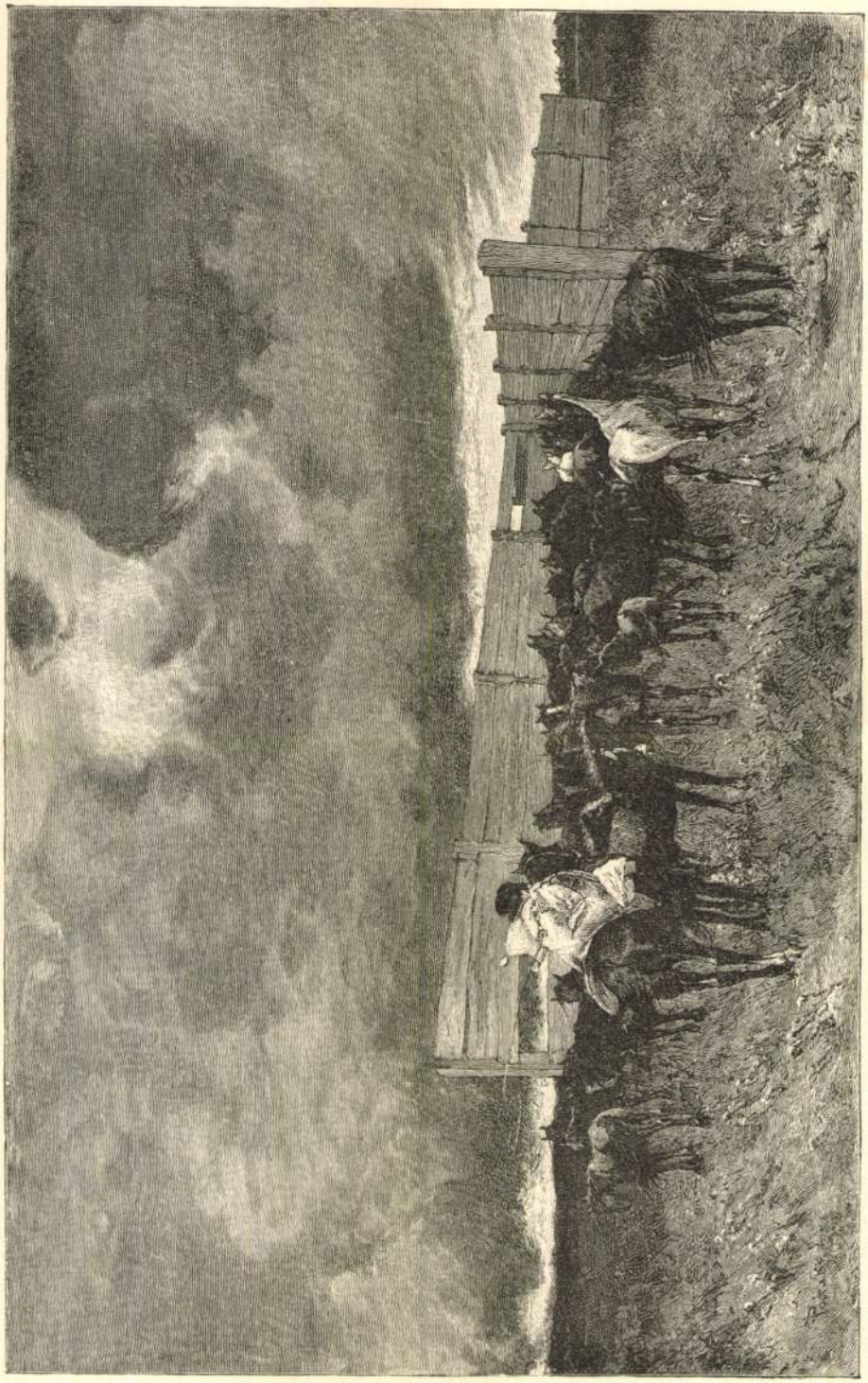

Szélfogó.

Om II.

nagy csapások alkalmával a dalt és zenét városszerte eltiltották; majd a század elején az az engedmény, hogy a diákok zenekarának szabadságot adtak a színházi előadások alatt muzsikálni, de csak polgári ruhában.

A debreczeni „kántus“ olyan híres volt, hogy temetésekre messze föld kívánta megjelenését. Budapesten is szerepelt. A vakációkra hazatérő diákok évtizedeken át terjesztették legnépszerűbbekké vált dallamainkat, a Csokonai dalait: „Földiekkel játszó égi tünemény“, „Oh Tihanynak riadó leánya“, „Este jött a parancsolat“, „A csikóbőrös kulacshoz“, a szép bordalt: „Múlik, mint az árnyék, ez az élet“. A zenevilágban országhírű alakjai voltak Debreczennek Boka, Bihari, kinek utólérhetetlen szép dallamos nótái között legnevezetesebb a 30 emberes toborzó dal. A franczia háború alatt Debreczen városára 30 újoncz volt kivetve. Akkoriban még az újonczokat toborzás útján szerezték be, táncz és muzsikaszó mellett. Bihari lelkesítő toborzójára az első nap alatt beállt a keresett harmincz legény a verbunkosok karéjába. Ezért híják azt a nótát a harmincz emberes toborzónak.

A hogy leírtuk Debreczen jellemző különlegességeit, melyek oly kiváltságos hírt szereztek számára, áttérünk azokra az intézményeire, melyek már az újkor követelményeinek megfelelő nagyobb várost jellemzik.

A felekezeti féltékenység rég megszűnt már; a kálvinista hívek nagy templomán, kisebb templomain, azok között a nevezetes „ispotálytemplom“-on, s a legutóbbi években épült czegléd-utczai kálvinista templomon kivül, a katholikus híveknek is ott áll kettős tornyú Szent-Anna temploma, s a Mózes-hitűeknek két zsinagógájuk van. A kegyesrendiektől vezetett algymnasium egyenlő magas színvonalon áll a protestansok középiskolájával. Minden felekezet maga tartja fenn az iskoláit; a tanárok nagy száma egész társadalmi osztályt képez; az elemi iskolák, melyekben az oktatás a város bőkezűségéből egészen ingyenes, mint a közműveltség vártái, egész a Hortobágyig kihatolnak. A puszta számára is van kettő. Azok közt nevezetes az ohat-pusztai, melynek másfélszáznál több tanulója van; ez felekezet nélküli. A nőnevelésre szolgál egy felsőbb és több kisebb nevelőintézet. Azonkivül van a felekezet nélküli reáliskola, melyet a város tart fenn. Következnek a szakiskolák: a tanítóképezde, iparos iskolák, kereskedelmi középiskola, a királyi gazdasági tanintézet nagy terjedelmű mintagazdasággal, földmívesek, gazdák iskolája. Ezt az egyet tartja fenn az állam, a többi mind a város saját erején gyarapodik.

A KÖNYVES KÁLMÁN JOGOSÍTVÁNYA FESTETTE PATAKI LÁSZLÓ

KURUC ELŐŐRS

Bruck Miksa az intimitás festőiségét kereste. Ma is azt teszi. Most az interieurök hangulatosságát ábrázolja. A kunyhókét, a parasztkonyhákét, a falusi „jobbik szobáét". A szabad világítás festője a szűrött fény képformáló hatását kutatja. De nem a műtermét, hanem azét a helyét, amelyet éppen ennek világításnak valóságában akar megfesteni. E világítás sajátságos harmoniákat érlel s a foltértékelés különös virtuozitására izgat. És a rajz érdekes ekonomiájára készteti a festőt, akinek abban a szűrt világításban százszorosan kell rá ügyet vetni, hogy a tudatos látásának és a foltlátásának határai valahogy össze ne mosódjanak, s hogy a kifejezés beszédességéhez szükséges elemeket ne zavarja össze a fölösleges, a rajzot megterhelő elemekkel. És Bruck Miksa festése e föladata nógatásától megfinomodott, s a tudása fejlődött.

Edvi Illés Aladár a vízfestés finom tónusain nevelkedett, és nem tagadja meg nevelését az olajfestményeiben sem. Érdekes körfolyamat az ő fejlődésének útja. Tónusainak finomsága, harmoniáinak lágysága: az akvarellfestés hatása. És újabb akvarelljein az olajfestés hatása alatt a színei melegebbek, töményebbek lesznek. S a harmoniákon kívül az ellentétek szépségeit is megszólaltatja. Ma már inkább a festés pozitivistái közé tartozik mint a hangulatfestők közé. Pedig a tájékai valamikor valóságos elégiák voltak, s a természet elevenségét úgy tudta megéreztetni, hogy szinte kiéreztük belőle a levegőnek tűző verőfényre való vágyakozását, a színeknek a tűző napsugarakkal szeretkezésére való sóvárgását. Azóta az elegiából elbeszélés lett. A lirából epika.

A tűző verőfény izgalmas kontraszt-művészetében szinte kéjelgett Tull Ödön. Azok közé a napimádók közé tartozik, akik ezt az ő istenüket nem az irgalom, hanem a boszú istenének tartják, akinek a hatalma ugyan nagy a békében, de szertelen a könyörtelenségben. Az ő képein a napisten gyönyörködik a maga szertelenségében. Szétüt a harmóniák közt, és keblére öleli a kontrasztokat. Lecövekezi az árnyékok határait, s közöttük töménynyé sűríti őket. S a határokon kívül korlátlanul tobzódik a fény. A sugárzó hő sugárzó fénye. Tull Ödön szabadvilágítás-festéséből sohase fejlődött volna ki a differenciáló foltfölbontás. De kifejlődhet belőle a stereoszkopikus tájéklatás. Tull Ödön robusztus ereje megszelídülésre vágyakozik a vízfestményeiben. Itt a matéria megbékélteti, de ez a béke olyan, mint az egymásra leselkedő ellenségeké. Ekkora egészséggel a festő a tájék sejtelmességét nem veheti észre, s a hangulatok nem zavarhatják, a finomságok nem izgatják. A szókimondás öröme kielégíti. És igen gyakran, — a festésben is, — a szónak helyén való kiejtése ugyan kemény beszéd, de helyes beszéd.

A harmóniák és a kontrasztok között a nyugodalmas megállapítás is művészeti törekvés. Legelső sorban említettem hangulafestőink tárgyilagossága valamelyes fokig rokon vele, csakhogy ők akkor, amikor a dolgokat és összetartozandóságukat tárgyilagosan megállapították: a dologszerűségnek, a valószerűségnek ebben az ábrázolásában a színek harmonizálását nem mulasztották el. Éppen ebben az összeegyeztetésben látták a festőiséget. Hanem az a másik tárgyilagosság, amely a célzatos harmonizálással nem befolyásoltatja a kép kifejezését. amely a kontrasztok képformáló segítségéről eleve is lemond, mert a valóságnak pure et simple ábrázolását tartja a festői valóság föltételének: csak éppen a szubjektivizmustól való eltávolodottsága révén rokon vele. De vérrokona neki. Nádler Róbert ennek az objektiv festésnek legkifejezettebb képviselője. És legkiválóbb képviselője is. A tájék beállításában remekel. Rajza kifejezéses, és kifejezése megcáfolhatatlan. A képein minden abszolut igaz. Igaz az általános igazságnak igazával. A juste milieu tartózkodó finomsága árad képeiről, s a juste milieu érzékenysége szólal meg akvarelljeiben. Harmóniák és kontrasztok közt a bizonyosság erejével és nyugodtságával, a tévelygés és a lelkesedés közt a szabatosság tudatában, dekoráció és hangulat közt a konstatálással való megelégedettségében: Nádler Róbert a modernség országában egy új fajta juste milieu festés kialakulásának lehetőségét bizonyítja. Amely ugyanúgy, mint az elődje, forradalom és forradalom közt, az egyiknek igazát leszűri, s a másiknak jogát tagadja. A bevégzett tények művészete volt a juste milieu-festés annak idején is, annak látom ebben az új formájában is. Nádler az ő balatoni képein, egyéb tájképein is, az eget, a földet, és a vizet művészeti nyugalommá összehangolja. Ne dominálhasson egyik a másikon. A valőrök a jogegyenlőség alapján érvényesülnek képein. És imponderabiliák nem okvetetlenkednek bennük. Higgadt céltudatosság, és az eszközökön uralkodás dolgában teljesen tisztánlátás jellemzi Nádler festését. Tájképeiben is, genre-képeiben is.

Míg bennük a befejezett forradalmak leszűrt és kiválogatott hagyományai érvényesülnek, Neogrády Antal képei inkább forradalom előttről megőrzött hagyományoknak kegyeletes ápolói. Az emlékező és az emlékeik közt élő legitimistáknak finom hangulatosságához hasonlítható az ő képei hangulata. Az emlékezés boldogságát érzi, amikor fest. És úgy visszaéli, úgy újból éli azt az ő világát, mint Turgenyev híres öreg párja, amely nem engedi a szobájába betolakodni a jelent, hanem megtestesíti, megeleveníti benne

Az engedélyhez nem kötött iparok megint 2 csoportra oszlanak és pedig képesitéshez kötött és képesitéshez nem kötött (szabad) iparokra.

Ipargyakorlásról. 1884 : XVII. t.-c. 1. §. A magyar korona országai területén minden nagykoru, vagy nagykorunak nyilvánitott egyén, nemre való tekintet nélkül, ezen törvény korlátai közt bármely iparágat, ideértve a kereskedést is, bárhol önállóan és szabadon gyakorolhat. 2. §. Kiskoruak, életkoruk 18. évének betöltése után, atyjuk, illetőleg gyámjuk gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével, önállóan üzhetnek ipart és ezáltal teljeskoruakká válnak. 3. §. Jogi személyek szintén szabadon üzhetnek ipart, ha üzletvezetőt állitanak. (41. §.)

Minden iparos (kivéve az engedélyhez kötött ipart) iparát bérlő által is üzheti,

ja ki.

A bejelentés irásban vagy szóval eszközölhető.

A bejelentőnek okmányilag (születési, házassági anyakönyvi kivonat, munkakönyv stb.) kell igazolni, hogy nagykoru, vagy nagykorunak van nyilvánitva, ezenfelül az, *aki képesitéshez kötött ipart* kiván üzni, tartozik tanoncbizonyitványát is bemutatni és igazolni, hogy mint segéd legalább 2 évig foglalkozott, ha pedig tanoncbizonyitványt felmutatni nem tud, de élete 21. évét betöltötte, pótolhatja ezt annak igazolásával, hogy gyárban vagy műhelyben szakbavágó munkánál legalább 3 évig foglalkozott. A tanoncbizonyitványt és 2 évi gyakorlatot helyettesithetik még a kereskedelmi miniszter által megjelölt iparszakiskolák bizonyitványai is.

Ha a bejelentés ily módon megtörtént,

Pataky László

A Munkácsy-dij nyertese. Munkácsy Mihály, ki az általa alapított 6000 frankos képzőművészeti ösztöndij odaitélését magának tartotta fenn, már döntött. A képzőművészeti társulat juryje által kijelölt három pályamü: Kardos Gyulának «Jézus kigunyoltatása», Pataky Lászlónak «A hirmondó» és Tornai Gyulának «Herodes ajándéka» czimü festményei közül Munkácsy most *Pataky* Lászlónak itélte oda az ösztöndijat.

Vas. Ujs. 1889. 87. l.

PATAKY LÁSZLÓ: VIRRASZTÓK.

A Lt. 6—1861. szám alatt találunk egy levélmásolatot, amelyben a társulat háláját nyilvánítja *Esterházy* Pál herceg iránt, ki nagyértékű műgyüjteményét hozzáférhetővé tette a művészeknek és a műpártolóknak.

«Hercegséged, ki világhírű kép-tárának és rézmetszet-gyüjteményének felállítását e hazában nagylelkűen elhatározván ily tanulmányozásra gyakorlati alkalmat nyujtand, ki, e tekintetben eddig szegény hazánkat oly kinccsel gazdagítja, melynek kellő használata a művészetnek megkedveltetését, s annak körében az izlés és műértelem kifejezésére hathatós tényező lesz, Herczegséged ! valamint az egész hazát, úgy különösen annak művészeit legforróbb hálára lekötelezi, a művészet lévén a polgárosodásnak leggyönyörűbb, legmagasztosabb virágja : mert a művészet teremtő erejével dicsőíti nem csak a jelenkort, hanem fényes hatását átviszi a késő utókorra is.»

E gyüjteménynek az állam számára való megszerzése is a Társulat javaslatára történt később.

Ex Tant 1928.

A Lt. 8—1861. szám alatt *Henszlmann* igazgatósági elnök a Szent Erzsébet egylet püspök-elnökét fölkéri az együttműködésre és *a kassai dóm restaurálásának szorgalmazására.*

«Társulatunk legőszintébb óhajtása, hogy az érintett restauratio minél erősebb és terjedtebb, vagy is, ha lehet, országos alapot nyerjen ; ezen óhajtás pedig teljesedését nem kevéssé megközelítette, mióta a N. M. helytartó tanács a Magy. Akadémiát felszólította, alakítsa át hozzájárultával archeológiai bizottmányát egy, a régi ereklyékre őrködő középponti, azaz országos bizottmánnyá.

Társulatunk nagyobb részt művészekből állván, ezen alakulandó bizottmánynak felajánlotta közremunkálkodását, és ugyan ezen ajánlatot Excellenciád igazgatása alatt működő Sz. Erzsébet társulatának is teszi annál inkább, mivel ezen társulat hosszabb idő óta már gyakorlatilag foganatosítja a tervezett bizottmány alapeszméit.»

A Lt. 7—1861. szám alatt *Henszlmann* Imre igazgatósági elnök az Akadémiához fordul és szerepet kér a Társulatnak abban a központi bizottságban, amely a magy. kir. Helytartóság felszólítására az Akadémia

SZOBONYA MIHÁLY: FALUSI ISKOLA.

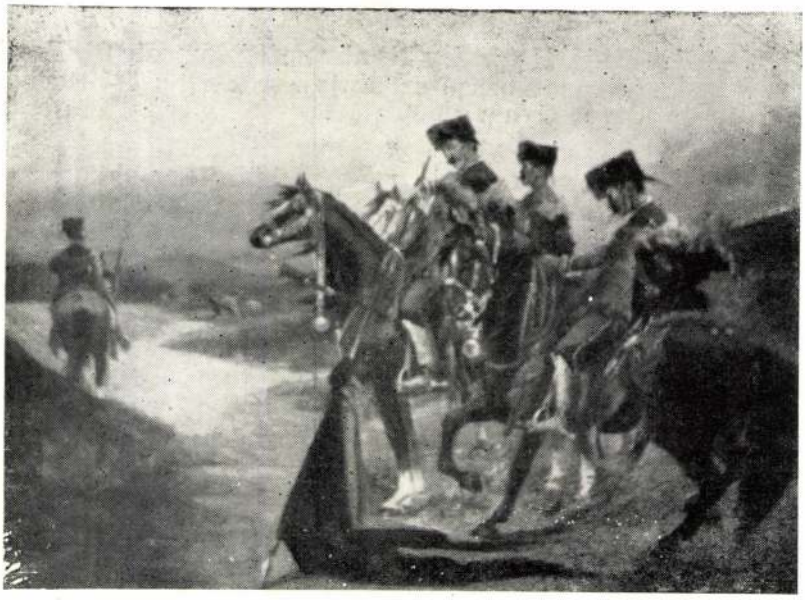

Kuruc lovasok. Pataky László olajfestménye

Rákóczi fejedelem lovasaival. Pataky László olajfestménye

Tél a művészetben.
(Brest, 1941. ?.) 5. ?

Gyula „Vásár"-ja, Unghváry kis akvarell-kompoziciói, Feszty Masa székely vonatkozású szénrajza. A kiállítást Krusnyák Károly és Kövér Gyula rendezték. *(esszi)*

*

Nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül, hogy akkor, amikor minden nyomtatott betű a Műcsarnok kiállításainak csak propagandát csinál és ezáltal azt a nemes célt szolgálja, hogy a Műcsarnok kiállításait a közönséggel megismertesse és ezáltal a művészethez közelebb hozza, akkor a Műcsarnokban uralkodó bürokratizmus ezt a közös célt igyekszik lehetetlenné tenni azáltal, hogy a sajtó-belépőt napra szólónak tekinti és igy a később látogató sajtó a saját költségén kénytelen a Műcsarnok kiállításainak propagandát csinálni. Ezen változtatni kell. *Szerkesztőség*

Horváth Sándor karácsonyi kiállítása

Mint minden évben, úgy most is megrendezte Horváth Sándor karácsonyi kerámiai kiállítását. Mint eddig mindegyiken, úgy most ezen is ott voltunk, hogy meggyőződjünk arról a fejlődésről, amit minden egyes elmúlt kiállítása a jövőre nézve igért.

A látogatás nem nyujtott sok alkalmat a beszélgetésre, mert a látogatók és érdeklődők alaposan megtöltötték a kis helyiséget, de hiszen mi nem is a művészt, hanem az alkotásait akartuk megtekinteni. És ezekben most sem csalódtunk.

A vele foglalkozónak sokat tud mondani több egymás mellé állított figura. El tudja mondani azt a sok harcot, küzdelmet, ami a fejlődésnek kéretlen kisérője, de ami az elért eredményeket feltétlenül diadalmasabbakká teszi. Nézi az ember a színesen diszelgő figurát és tetszik; de tessék csak hozzáértő szemmel hozzányulni! Egyszerre lepereg róla a máz, széthullik a forma és szürke péppé gyömöszölve ott vajudik előttünk a művész szorgos kezei alatt. Vajjon sikerül-e az, amit a lélek megálmodott? Munkálkodik-e a kéz úgy, ahogyan az ész és szív parancsolja? Mert álmodni könnyű, de a megálmodott formákat életrehívni már csak a fejlett művészeknek megadatott teremtőerő.

Ezen a kiállításon találkoztunk néhány olyan alkotással, amely érintette a tökéletest. Vallási tárgyú dolgai, spanyol táncospárja, de különösan a Hargita-bár faláról már ismert táncosnője adott okot e méltatás megírására.

A most készülő finom, szinte porcellánhatású kis aktját a jövőre szóló igéret zálogául vesszük. —*ly*—

Ebből a célból kiküldi egyik meste
berlini olimpiai játékokra, hogy er
senyre a többi nemzetek mestereit l

() **A középiskolai vívóversenyek er**
A budapesti kerületi középiskolai
nyek eredményei a következők: 7
verseny: 1. Kegyesrendi gimnázium
tercita gimnázium, 3. Bencés gimn
Berzsenyi gimnázium. *Kardcsap*
1. Zrinyi reálgimnázium, 2. Árpád
zium, 3. Kegyesrendi gimnázium,
cita gimnázium. *Kard egyéni* vers
Radovics István Zrinyi rg, 2. R
Bencés gimnázium, 3. Garasos En
rg, 4. Jákfalussy Ferenc Szent Is
kereskedelmi, 5. Goldschmied Józse
6. Sándor Jenő Verbőczy rg. *Tör*
senyben: 1. Berzsenyi Barna Verb
Sebestyén P. Berzsenyi rg, 3. Köhe
evangélikus gimnázium, 4. Prückl
Vörösmarty reál, 5. Hagyeli And
gimnázium, 6. Ecséry Miklós Berz

Az ökölvivó-bajn viadalok

Szombaton este megkezdődtek az egyéni ökölvivóbajnoki viadalok, az első versenynap eredményei a következők:

Légsúly: Szántó (FTC) — Kis (BTK). Egyenlő erők küzdelméből Szántó került ki győztesként. — Szabó (Beszkárt) — Róka (Mávag). Róka a mérlegelésnél súlycsoportján átesett. Az ily körülmények között megtartott mérkőzést igazi vérre menő küzdelem után Szabó nyerte. Bajnokjelöltünk: Szabó (Beszkárt).

Bantamsúly: Kubinyi (NSC)—Zsóri (B. Vasutas). Benácsi átesett a súlycsoportján s a szövetség Zsórit jelöli Kubinyi új ellenfeléül. Kubinyi tüneményes formát mutatva, lekaszabolja ellenfelét. — Ondi (B. Vasutas)—Lovas (Beszkárt). Lovas erősen kezdte, de gyorsan szétforgácsolta erejét. Mindvégig szép csatázás után megérdemelten győzött Ondi. Bajnokjelöltünk: Kubinyi (NSC).

Pehelysúly: Szabó (BTK)—Kis (B. Vasutas). Szabó végig fölényben volt és könnyen verte szívós ellenfelét. Frigyes (Beszkárt)—Maráci (HAC). Mindvégig heves és változatos küzdelemben győzött a gyorsabb és tehnikásabb Frigyes. Bajnokjelöltünk: Szabó (BTK).

Könnyűsúlyban a mérkőzések elmaradtak, mert Harangi ellenfele, Sallai nem jelent meg, Kővári II. ellenfele, Tatai pedig tetanuszinjekciótól szérumkiütést kapott.

Weltersúly: Mándi (FTC)—Kővári I. (Beszkárt). A villámgyors Kővári I.-ben váratlanul kemény ellenfelet kapott, az eleinte kissé fölényeskedő Mándi. Minden tudását latbavető nehéz tusa után nehezen bár, de még is győzött Mándi. Oláh (BTK)—Buza (Tapolca). Oláh könnyen verte lassú ellenfelét. Bajnokjelöltünük: Mándi (FTC).

Középsúly: Varga (HAC)—Jeles (BTK). Egyenlő erők hirtelen összecsapása. Győzött Varga. Erdős (BTK)—Hidasi (HAC). Hidasi csak az első menetben számított komoly ellenfélnek. Erdős fölényes győzelmet aratva biztositje részvételét a döntőbe. Hidasi szemhéja a harmadik menet végén fölrepedt. Bajnokjelöltünk: Erdős (BTK).

magashegymászóknak ez az [illegible] *tizesztendős tevékenységéről jubiláris előadássorozatban számol be.* Az első ilyen vetitettképes előadás *március 17-én, kedden,* ½8 órakor lesz a MTE József-utca 23. szám alatti nagytermében. *Peitler* Gyula dr. főtitkár bevezető szavai után *Skolil* Ottó *„Zillertal", Skolil* Vilmos pedig *„Grossglockner és Wiesbachhorn"* címmel számol be néhány hegymászóélményről. Illusztrációként *Mallász* Ottmár, *Buzay* Béla és *Skolil* Vilmos helyszini fényképeit vetitik az előadók. Az előadássorozat látogatását a legmelegebben ajánljuk olvasóink figyelmébe.

„KIRANDULASOK A SPANYOL HEGYEKBEN"

A *Budapesti Sport Egyesület* turistaszakosztályának előadássorozatában az évad utolsó előadását *Papp* László székesfővárosi szerdán este 6 óra 45 perckor, VIII., Máriaszékesfővárosi mérnök tartja március 18-án, utca 10. szám alatt. *„Kirándulások a spanyol hegyekben"* című előadását saját fényképfelvételeinek vetitésével kiséri.

MARCIUS 18-AN TARTJA A BOTE KÖZGYÜLÉSÉT

A Budapesti Orvosok Turista Egyesülete — minthogy a február 26-ra összehivott közgyülés határozatképtelen volt — *március 18-án,* szerdán este 7 órakor a Fészek Club elsőemeleti helyiségében tartja évi közgyülését. Az alapszabályokban előirt napirenden kivül bilkei *Pap* Lajos dr. egyetemi magántanár *Dalmady* Zoltán dr.-ról tart megemlékező előadást *„Az orvos és a természet"* cimen. Előadás után társasvacsora lesz. A BOTE a közgyülést követően vasárnap adja át a turistaközönségnek az újonan jelzett turistautat, amely *a kisoroszi autóbuszállomástól felvezet a Nagyvillámra s onnan tovább végigviszi a természetjárót Visegrád közvetlen környékének legszebb és legérdekesebb pontjain.*

A MAGYAR TURISTA EGYESÜLET KÖZ-

Pataky László

UjM.936.III.1

VASÁRNAP, 1936 MÁRCIUS 15

ÚJ MAGYARSÁG

Színház Zene. film Művészet

Szolnoki művészek a Nemzeti Szalonban

Harminc esztendővel ezelőtt vetődött fel egy-két művészben az a gondolat, hogy Szolnokon, a Tisza mellett, ebben a csendes, kedves alföldi városkában művésztelepet kellene létesíteni. A gondolatot tett követte és a szolnoki művésztelep fogalma közvetlenül Nagybánya után következik. Nagybánya hatása azonban nagyobb volt, erősebb, vagy mondjuk így: *tömörebb* a magyar művészeti élet számára. Nagybánya kimondottan *iskolát* adott, túl az impreszionizmuson és túl a naturalizmuson is, hogy az ott látottak alapján, az ottani művészek körében kialakuljanak, kifejlődjenek azok, akiket a *tehetség* jelző megillet. Szolnok nem volt ennyire hatásos állomása művészeinknek, kezdetben inkább kirándulóhely volt, egy-két festő tartózkodási helye, hogy azután lassan kifejlesszék maguk körül a művésztelep életét, anélkül azonban, hogy iskolát alapítottak volna a szó valódi értelmében. És ezért van az, hogy nem jelentenek egységes fogalmat, nem vetítenek elénk stílustörekvéseket, hanem inkább egyéni utakon járnak, mindenki úgy, gátlások nélkül, ahogyan tetszik.

Budapesti kiállításuk elsősorban a kegyeleté. A Nemzeti Szalon nagyterme azoknak a művészeknek munkáit fogadja be, akik már nem élnek, de, akik ott dolgoztak (hosszabb vagy kevesebb ideig) a tiszaparti szolnoki művésztelepen. Ha *külsőségekben* a nagytermet a mellékteremekkel összehasonlítjuk, akkor elsősorban is azt látjuk, hogy a régebbi, alapító festők *komorabb* színekben láttak mindent, magát a várost, a Tiszapartot, a földeket és az erdőket. Bennük még sok volt a müncheni iskolák hatása, a maiakban több a színpompa utáni vágy. A régebbiek közül örömmel látunk itt *Pataky* Lászlótól egy remek kis vázlatot, *Kléh* Jánostól egy nagyon finom tájképet és *Zemplényi* Tivadartól, a nagyon tehetséges, nagyon komolyan dolgozó impresszionistától egy nagyobb kompozíciót (Búcsúsok). Több munkát állítottak ki *Bihari* Sándortól, a derűs színekben látó *Jávor* Páltól, *Deák-Ébner* Lajostól, a különösen pasztellben erős *Koszkol* Jenőtől, ifj. *Lechner* Ödöntől, *Mihalik* Dánieltől, *Zombory* Lajostól és *Perlmutter* Izsáktól.

A művésztelep ismert tagjai jóformán kivétel nélkül felvonulnak. A szolnoki szobrászok közül *Borberki* K. Zoltán az, aki nagyon tömören, nagyon érdekesen dolgozik, kihagyja a felesleges részleteket és csakis arra fekteti a hangsúlyt, hogy fejeivel, alakjaival az *egyszerűség* szépségét mutassa be. *Aba-Novák* Vilmos három festményt állított ki: a sötét és világos színek kerülnek itt öszhangba, egy nagyszerű művész könnyed ecsetkezelésével, biztos formaérzékével megoldva. Nála, ha látszólag *villanásszerű* is minden, figura, táj, szín, azért akkor is a *harmónia* és a nyugalom az uralkodó. Figyelemreméltó anyaggal szerepel *Chiovini* Ferenc, aki évről-évre fejlődik, keresi az egyszerűséget és meg is találja. Van egy képe (Csónakkikötő), ahol megmutatja a fiatal festő, mennyire szereti a színket és menynyire a nyugodt, nyári melegben ízzó, pihentető és nyugalmat adó *csendet*. A fiatalok közül *Pohárnok* Zoltán újabb meglepetést jelent: elködösödő, szinte párába burkolt festményei egy nagyon érdekes útról tesznek bizonyságot. Ujabb állomásához érkezett el *Pohárnok*, ahol még több most a lelkiség, mint eddigi munkáinál. Érdekes anyagot kapunk *Révész* Péter Páltól, aki még nem forrt ki és aki sok mindennel viaskodik. Küzd a meseszerűséggel, az epikával, egy nagyon-nagyon enyhe naturalizmussal és az impresszionista hatásokkal. De a küzdelmek mögött ott van egy lassan kibontakozó, nagyon tehetséges festőművész kialakuló karaktere, amely hónapról-hónapra érdekes meglepetéseket hozhat nézői számára. A többiek már a megszokottak: *Szilágyi* Lajos, *Zádor* István, *Vidovszky* Béla, azután *Pólya* Tibor és *Pólya* Iván. A legutóbbitól egy Szőnyinek, vagy Aba-Novákoknak való témát látunk: *felülnézetben* a víz, a csónak és benne a halászlegények. Ez a kép *Pólya* Iván legszebb darabja.

Amit pedig a szolnoki művészektől a jövőben látni szeretnénk: az az lenne, ha minél több fiatalt nevelnének, hogy a városi dekadens hatások a háttérbe szorulnának és helyükbe jönne, mint az amerikai mondja: a „free air", a jó levegő. A föld, a mező, a rét és a folyópart tisztító levegője. Mert ez az igazi feladat a szolnoki művésztelep vezetése számára.

Dékány András

szánjuk őket és megdöbbenünk azon, hogy oly nagy a számuk. A modern fiatalság erkölcsi el-erőtlenedésének oly jele ez, hogy gondolkodóba kell ejtenie mindenkit, a ki a jövő perspektiváit nézegeti.

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta PEKÁR GYULA.

A három vesztes elképedve mered a herczegnőre. Aztán lassankint a Csobánra téved gyülölködő szemük. Az ifjú talpra szökik és boldogan tör ki:

— Én ez erszényben hát nem is kutatok, magam helyett engem ti választottatok. Tudtam én, csak e gyémántban lehet a Zareyma szive. E gyémánt most az enyém, de, Allahra, az erszényből ne én vegyem ki! Menyasszonyom te, sziveddel együtt te magad add nekem, — így akarom.

— Ime, — szól Zareyma az erszénybe nyúlva, — itt van, neked adom . . .

A Csobán gyönyörrel csókolja meg a rács ablakán kinyúló kezet. Az örömhírre csakhamar betipeg Sherzade Khanüm is egész udvarával. Van ujjongás, fecsegés, százféle szóbeszéd. Csak a három vesztes marad komor. Felkelnek.

— Ránk itt már többet úgy sincs szükség.

A rácson belül ép akkor ül le Zareyma mellé a boldog Csobán.

— Eh, mit nézzük ezt? — mordúl a Nureddin, — menjünk!

Méltósággal vonúlnak ki. A kjöszk kapuján kívül azonban még egyszer egymásra néznek.

— E fattyú! — szól Szelim dühödten, — és mi nyugodtan tűrjük ezt? Urak, hisz ellenségek vagyunk, de megállapodásunkhoz képest most tán mégis egyesülhetnénk . . .

— Igen, — tódítja Zelmán sötéten, — egyesüljünk a szerencsés negyedik ellen.

Szelim tovább szövi a tervet:

— Ha a Csobánt elpusztítjuk, csak hárman leszünk, s akkor tovább küzdhetünk egymás ellen. De addig, Dsingisz vérünkre! — fegyverbarátság, ugy-e?

— Itt a kezem, — veti közbe a Nureddin, — igen, e fattyúnak halnia kell! Csak bízzátok ti rám ezt a halált.

Szelim a homlokára üt:

— Hisz az eljegyzés hírével most amúgy is Sztambulba kell mennie jelentkezni! S ha egyszer kihúzza innen a lábát . . .

— Balaklawában fogok végezni vele, — súgja a trónörökös, — az az én váram! Megyek, megbeszélem a khánnal.

— Hogy fog örülni neki! — siet a szóval Zelman shah, — ámde megálljunk csak. Hisz a Csobán életéért is Mohamed felelős Sztambul előtt . . .

— Helyes, — csititja a Nureddin, — Mohamed azt fogja hinni, rám tolhatja e gyilkosságot, pedig a bűnbak azért mégis csak ő marad! A khán? Tehén ember az! Allah veletek és csak bízzatok bennem. A Nureddin tőre hegyes . . .

*

Elment már a boldog vőlegény, Sherzade Khanüm is kifecsegte magát, — a két barátnő újból magára marad. Ismét az ablakban állnak, Zareyma és Kara Gül. Este van már s a felkelő hold mélán ezüstözi be a cziprusok koronáját. Sokáig hallgatnak, elgondolkozva, végre rezzen a hűs szellőre a herczegnő.

— Megtörtént, — sóhajt Zareyma búsan, — ime, hát menyasszony volnék!

— De bizony az vagy! S hogy prédikáltál még az imént a szerelem ellen, — hogy óvtál tőle!

— Tán ép mert magam is szökném előle . . .

A herczegnő alig tud magához térni:

— Te, a vassal vértezett, erős leány! . . . De hát mondjad, ki ez az ember?

Suttogva bújnak össze. És a harczedzett Kara Gül gyönge leánnyá válik, a hogy szégyenkezve vallomást teszen:

— Egy rab, egy erdélyi magyar rab . . . Trembowlától jövet, a kisorosz síkon vettem észre a foglyok közt. Én bolond, életét mentettem meg a dühödt Mirza elől. Magamnak kellett volna megölnöm őt! Most ő ölt meg engemet, magával vitte lelkemet. Nincs többé nyugtom . . . Herczegnőm, mondjad, mit tegyek?

— Szeresd!

Kara Gül eltakarja arczat. Tiltóan int:

— Nem, nem! . . . Hisz még csak a nevét se tudom. Társaival együtt arra délre vitték, a tenger felé. Ki tudja, hová lett . . .

— Hát én meg fogom tudni, — szól Zareyma kiegyenesedve.

— Te, herczegnőm?

— Igen, én. Barátságodért cserében ez legyen

KOSSUTH FERENCZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK KISÉRETÉBEN A SZEGHALMI KOSSUTH-SZOBOR LELEPLEZÉSÉN.

KUKORICZA-TÖRÉS. — Pataky László rajza.

sége annak, hogy a szocziáldemokrata egyszersmind jó hazafi is legyen. Nyilvánvaló, hogy a német szociálistákat e hazafias tüntetésre az a nagy kudarcz késztette, mely őket a legutóbbi választások alatt érte. Tudatára jöttek annak, hogy a miatt vesztették el lábaik alatt a talajt, mert a nagyközönség hazafiatlannak találta tanításaikat. A szocziálizmusnak ép az adott valaha Németországon nagy lendületet, mert a legnagyobb nemzetgazdasági tudósok nyilatkoztak mellette, s pártját fogták a leghíresebb professzorok, a kik egyszersmind összhangba hozták azt a hazafisággal is. Mikor 1872-ben megalakult a «Verein für Sozialpolitik» czímű társaság, annak elnöke, Schmoller, a berlini egyetem rektora mindjárt a megnyitó beszédben erősen hangoztatta a hazafias kötelességeket. S ugyanígy beszélt Schäffle, vagy Wagner Adolf, a német kathedra más két büszkesége. Csodálatos ezzel szemben az a tény, hogy a magyar szocziáldemokraták máig sem ismerik el a különleges magyar hazafiságnak a jogosultságát. Pedig nyilvánvaló, hogy tanaik ép e miatt gyülöletesek a nemzet nagy rétegei, de különösen a művelt közönség előtt.

*

évet számláló időszámítás beszél, sőt hogy bizonyos fejlett kultura is ennél régebbi keletű. A legrégibb babyloni király, kinek nevét fentartották az okiratok (a legrégibb ember, a kinek neve reánk jutott) Úr-Ukagina 6400 évvel élt ezelőtt. Az ő idejében már nem csak állami szervezet létezett, hanem írni olvasni is tudtak az emberek, s feljegyezték koruk eseményeit. A kulturájuk tehát ebben az időben már régi lehetett, s legalább is kétezer évesnek kellett lennie. Azért nem mennek túl az igazságon, a kik az emberi művelődés kezdetét legalább is 8—9000 esztendőre teszik. Hová fejlődhetett volna ez a művelődés máig, ha folytonosan halad, ha nem lettek volna fejlődésében zökkenések, s nem lett volna ádáz ellensége maga az ember, a ki néha egy esztendő lefolyása alatt lerombolta azt, a mit évezredek munkája épített.

*

A tandíj. Nincs a világnak olyan ágról szakadt, árva teremtése, mint a pesti egyetemi hallgató. Feljön a vidékről, tele az otthon, a gimnáziumi jó pajtások, a kisvárosi melegebb társasélet emlékeivel s nem fogadja egyéb, valók azok, a kiket legjobban fenyeget az elcsüggedés veszedelme, a kik az első nem sikerült vizsga után elborúlt lélekkel lemaradnak s a félbemaradt emberek sorába hullanak. Vagy épen, ha nagyon gyöngék, öngyilkosok lesznek, mint az a szegény bölcsészethallgató, a ki a napokban megölte magát, mert nem kapta meg a tandíjmentességet, tandíjat fizetni pedig nem tudott s így elvesztett volna egy félévet. Szinte érthetetlen az ilyen eset, csak abból lehet megmagyarázni, hogy az ily fiúnak annyira gyönge, ellenállásra nem képes az idegrendszere, hogy a legelső komoly akadályon összetörik. Vagyis az a fiú így is, úgy is elpusztult volna, mert nem életrevaló. Az élet férfi számára nem egyéb, mint akadályok leküzdése; a diák-ember elé botló akadály mind csupa gyerekség azokhoz az akadályokhoz képest, a melyek a tágas, szabad, harczos életben tornyosúlnak az ember elé. Az öngyilkosság akkor is nehezen érthető és menthető, ha oka egy elveszett élet, — hát még ha egy elveszett egyetemi szemeszter az oka! Az ilyen fiatalemberek, mint az az öngyilkos diák, vagy az a másik ifjú, a ki azért ölte meg magát, mert szülei ellenezték, hogy iró legyen, halálra itélten jönnek ki az iskolából, —

Vas. Üj 1907. 781. l

ki pompás magyarsággal így üdvözölte a csikorgó hóban topiczkáló női társaságot:

— Én X. ezredes fia vagyok. Édes anyám nevében, ki egykor szintén színésznő volt Bécsben, van szerencsém nagysádtoknak házunk vendégszeretetét fölajánlani. Ha nincs ellenükre, háromnegyed óra alatt otthon vagyunk.

A hölgyek hálás szavakat rebegtek és sietve helyet foglaltak a szánokban. A sugó pathetikusan meghajtotta magát s magasra emelt hangon, tiszta szótagolással igy szólott:

— Uram, én Zsitvay honvéd főhadnagy vagyok.

— Örvendek.

Azzal az ál Zsitvay letelepedett az egyik kocsis mellé s útközben legalább tízszer ismételte, hogy ő senki más, mint *Zsitvay* főhadnagy.

A szánok egy falusi kastély előtt állottak meg, fürge hadnagyocskák segítették le a hölgyeket, kik néhány pillanat múlva az ezredesné ebédlőjének lágy melegében újraszülöttnek érezték magukat. Az érdemes háziasszony őszinte szívességgel fogadta őket.

— Vendégeim lesznek, míg az a bősz Duna megembereli magát. Férjem most rendezi be a szalont tábori ágyakkal, lelkére kötöttem, hogy egykori kollegáim kényelméről lelkiösmeretesen gondoskodjék. Azt hiszem, nem lesz reá komoly panaszunk. Most pedig az asztalhoz, a friss levegő étvágyat csinál.

Bizony nem kérették megukat, még Boróky sem, úgy okoskodván, hogy a hősi feláldozásra ráér majd vacsora után is. Mintegy hat-hét tiszt ült az asztalnál, kik ganimédesi ügyességgel töltögették a sugó előtt gyakran üresedő poharakat. Köztük volt a fiatal herczeg is, és *Boróky* csak azon boszankodott, hogy arczán semmi vérebszerű jelleget nem tudott fölfedezni.

Mikor a második fogás után az ezredes a terembe lépett, *Boróky* nagy osztentáczióval fölkelt s harsány hangon igy mutatta be magát német nyelven:

— Én Zsitvay Elemér, volt honvéd főhadnagy vagyok.

Körülnézett és leste a hatást.

— Hm, — mormogá, — nagyszerűen tudják magukat tetetni, de rajtam nem fognak ki.

E bemutatás csakugyan semmi látható eredményt nem hozott, legfölebb annyit, hogy azontúl a katonatisztek «kamerad»-nak hívták.

— No, majd kiugratom én a bokorból a nyulat, — gondolá magában Boróky, s vacsora után lefoglalta a maga számára az egész társalgást, éjfélig beszélt össze-vissza hihetetlen hadi kalandokat, melyeknek hőse természetesen ő volt.

De ezzel se ment sokra, mindössze annyit jegyzett meg rá az egyik tiszt:

— Schnájdiger Kerl dieser Oberlieutenant Zsitvay.

Ugyanez a tiszt magával vitte aludni.

Boróky, mikor a ruganyos ágyban kényelmesen elterült, kénytelen volt bevallani, hogy ilyen pompás karácsonyestét már rég nem töltött. Persze másnap börtön, bilincs következik, de az mellékes dolog, azt úgy kívánja a haza java.

Másnap, mikor az ezredes lakában megjelent, már egy szánkó várt reá, melyen a Dunához volt menendő, hogy meglássa, miként áll a Duna jege és esetleg megnyugtató üzenetet kiáltson át a tulsó partra. A fiatal tiszt, a kinél hált, társul kínálkozott melléje.

— Tudom, tudom, — gondolá magában az elszánt sugó, — aligha áll meg ez a szán — Kufsteinig. Nem látom én egyhamar a Dunát.

De bizony meglátta, aránylag igen rövid idő alatt, sőt konstatálhatta, hogy a jég beállt. A mint a túlparton álló szinészek Borókyt megpillantották, torkuk szakadtából kiáltozni kezdték:

— Hol vannak a nők?

— Az oroszlán barlangjában...

— Ne beszélj képletekben, hol vannak?

— A katonaságnál.

— Micsoda katonáknál?

— Az ellenség katonáinál... Különben holnap mind itt lesznek, kivéve Zsitvayt. Értitek?

— Érti ám az ördög. Hisz Zsitvay itt van.

— A szerencsétlenek, — mormogá Boróky fogai között, — ha ez a polyák magyarul ért, veszve vagyunk.

A tiszt, miután a lármás pour-parler alatt szivarra gyújtott, csak annyit kérdezett:

— No, Kamerad, was gibts neues?

— Nix, — válaszolt a sugó kategorikusan.

Harmadnapra korán reggel hírül hozták, hogy az emberek már javában közlekednek a Dunának csonttá fagyott kérgén. A szánok ismét előállottak s derűs terhükkel vigan repültek a révház felé. Minden szán mellett két uhlánus tiszt lovagolt diszőrségnek. Mikor a révház elé értek, a társulat férfitagjai ép akkor szállingóztak át a Dunán. Öröm volt nézni azt a gaudiumot, melylyel egymásnak keblére dőltek. Ez sokkal hevesebb volt az ösmert szinpadi ölelkezéseknél. *Boróky* minden ölelkezőnek ezt súgta fülébe:

— Ne szóljatok egy szót sem, engem rögtön visznek.

Oly szentül meg volt erről győződve, hogy mikor a tisztek már elbúcsúztak, ő még mindig ott állott a parton és kérdőleg tekintett reájuk, mintha mondaná: kellek, vagy nem kellek?

AZ ELHAGYOTT. Pataky László festménye.

A tisztek pedig megsarkantyúzták lovaikat s csak annyit kiáltottak feléje:

— Szervusz Camerad Zsitvay!

Azzal úgy elvágtattak, hogy lovaik patkós léptei alatt a fagyos hó csaknem szikrákat szórt.

A derék sugó Zsitvayhoz szállt s kimerítő részletességgel elbeszélte neki a két nap különös eseményeit, önfeláldozó terveit, henczegéseit, stb.

Zsitvay mosolyogva hallgatta végig a frázisokban kifogyhatatlan sugót s végre is igy kiáltott fel:

— Nagy bolond vagy te Boróky pajtás, hanem hol szerezted azt a gyönyörü pár új csizmát, a melyik a lábadon van?

A sugó meglepődve néz lábaira s látja, hogy ferde sarku lábbelijét ujdonatúj pár csizma pótolja.

— Ejnye, ejnye, — mondá, — ezt bizonyosan az a polyák kamerád cserélte ki, a kinél háltam. Isten ucscse, észre sem vettem. No, de se baj, több is veszett Mohácsnál...

ÁRVA GYERMEKEK KARÁCSONY-ESTÉJE.

Nagy terem ajtaja szélesen kitárva
Most lép be szép rendben rajta sok kis árva.
Terem közepében fényes karácsonyfa,
Egy jóságos tündér odavarázsolta,
Egy jóságos tündér: az emberszeretet . . . .
Ámulva csudálják kis árva gyerekek.
Tágulnak a szemek, ragyognak az orczák,
Mintha mondanák: Lám lejött a mennyország
Mutogatják, nézik a sok apró kincset
S mosolygásuk mondja: Lám *szeretnek* minket!
És a szeretetnek enyhe sugarától
Sok kis zárkozott szív fölenged, kitárul,
S oda ritka vendég, *édes öröm* tér be.
Ám oly piczi szívbe nagy öröm hogy férne?
Azért hát a szívben csak melegét hagyja,
Fényével a szép, nagy szemet ragyogtatja,
Gömbölyű kis arczon földerül a pírja,
És az ajkacskákat csevegésre birja.
S megered a játék, vidám kaczagás, dal,
Mi öregek nézzük könyes mosolygással.
Egy anyóka igy szól, szemét törülvén meg:
«*Ha láthatnák őket most, de örülnének!*»

*

Árvák karácsonya, bájos örömünnep
Képeid lelkemben gyakorta föltünnek,
Előttem a sok-sok kedves arczu jószág,
Kiket boldogított az *emberi jóság*.
S oly édes az érzet, mely keblemben fakad:
Köztünk hál' Isten még sok jó ember akad.
Ne is apadjon el az ő számuk soha
S árvákhoz a világ ne legyen mostoha.
Két hű szív melegét mert nem pótolhatjuk,
Helyébe száz szivnek szeretetét adjuk!
Lehet-e embernek szebben örülnie,
Mint ha árvagyermek könyét törüli le?

MARES ÖDÖN.

SZINÉSZEK KARÁCSONYA.

Irta *Zöldi Márton*.

Demény igazgató terve igen észszerüen volt összeállítva: karácsony előtt való napon átmegy a társulat az új állomásra, ott este kereszténvi örömök között kipiheni magát és karácsony első napján kellő görögtüz segédletével megnyitja a szezont.

Csak épen két körülmény akadályozta meg, hogy a terv valósággá váljék. Az egyik akadályozó körülmény az volt, hogy az új és a régi állomás között a Duna folyam terült el, a másik pedig az, hogy az 1850-ik év telén karácsony táján indult meg a jégzajlás.

Mikor az öt szekér czók-mókostul a révhez ért, a hatalmas folyó hátán már szórványosan jókora jégtáblák uszkáltak, de azért a komp-közlekedés még nem volt beszüntetve.

— No csak izibe, — kiáltá a révészgazda, — három kocsi hajtson a kompra, a másik kettőért visszafordulunk, ha el nem visz bennünket az ördögök nagyanyja.

Ez a biztatás fölötte alkalmas volt arra, hogy a gyöngébb szivüeknek inába szálljon a bátorságuk, de azért az első három kocsi fölhajtott a kompra s a rajta ülők, mielőtt idejük lett volna a helyzet esélyeit mérlegelni, már a parttól ellódítottnak látták magukat. E három kocsin különben csupa férfi ült, nagy sálokba, kendőkbe, mentékbe bepólyázott előadó művészek, kiknek sápadt, borotvált arczát a szél haragos pirosra festette. A másik két kocsin ellenben a társulat női tagjai foglaltak helyet, kik visszafojtott lélekzettel nézték, hogy miként indul meg az idomtalan vizi jármű övéikkel a jégtáblaktól tarkálló vizen.

A révészlegények derekasan nekiláttak a munkának, a mi annyival is kivánatosabb volt, mert egy hatalmas jégtábla veszedelmes sietséggel közeledett a komp felé. Ha azt nem sikerül elkerülniök, akkor nyilvánvaló veszedelem fenyegeti a kompot. A parton levők ezt világosan láthatták s pillanatról pillanatra remegőbb szivvel tapasztalták, hogy a komp és a jégtábla közötti távolság rohamosan fogy. Néhányan halálos szorongás között behunyták szemüket, hogy ne lássák a katasztrófát, mely már-már elkerülhetetlennek tetszett.

Hála a révészgazda ügyességének, az ijedtségen kivül nem esett semmi baj. Ez a nautikai tudományokban jeleskedő férfiu ugyanis nem vette föl a harczot a jégtáblával. Az okosabb enged, — gondolá, — vizfolyásnak irányozta a kompot s engedte a jégtáblát oldalt szépen elúszni. Az igy nyert tisztást azután erélyes kezekkel arra használta föl, hogy ott kössön ki, a hol épen partot ér. Az igaz, hogy rekedtté ordította magát, de megmentette a hajót és a szállítmányt. Ennél többet a világ legnevesebb hajóskapitánya sem tehet.

De arról többé szó sem lehetett, hogy a komp még egyszer megtegye azt az istenkisértő utat; a hóval borított jégdarabok oly sűrűn kezdtek uszkálni, mintha a vizi szörnyetegek raja népvándorlásra indulna.

Az innenső parton rekedt két fuvaros leszállt a kocsiról s nagy fontoskodással tanácskozott egymással. Ki is hirdették iziben az eredményt:

— Hát ifjasszonyok, a mondók vagyunk, hogy mi bizony megfordítjuk a szekér rúdját, mert ezen a vizen élő ember, ha csak nem madár, ma át nem keczmereg. Ha tetszik, visszaviszszük az az ifjasszonyokat a régi kovártélyba; a többit majd eligazitja az úr isten.

A nők azonban egy tapodtat sem akartak mozdulni, egyhangúan elhatározták, hogy itt várják meg sorsukat, minek az lett az eredménye, hogy a két fuvaros nagy lóhalálában lerakta a podgyászt a kocsikról, s miután a nők is leszálltak, úgy elvágtattak, mintha soha ott nem lettek volna. Annyi emberségük volt, hogy a fuvardijt soha nem követelték.

A társulat tehát a háborgó elemek által a szó teljes értelmeben ketté volt szakítva áthidalhatatlanul. Amott a ferfiak, emitt a nők. Azaz az innenső parton is volt egy férfiu, *Boróky*, a sugó. Ő rendesen a nők kocsiján utazott, csupán azért, hogy apró figyelmességeivel útközben is elhalmozhassa az imádott művésznőket. Igen szelid, jó gyerek volt, savószínű szemeiből élénk tűz csillogott elő. Nagy előszeretettel viseltetett a rejtélyes és titokzatos iránt; ha nagy úrnak születik vala, bizonyosan spiritisztaságra adta volna fejét. Ehhez képest mindig képletes kifejezésekben szeretett megszólalni, a legbanálisabb gondolatokat is különös mezbe tudta bújtatni, azt hitte, hogy azok az által megszünnek banálisak lenni. Különben vékony, czingár legényke volt, a fejtetőig nyúló lapos homlokkal s nem egyforma magasságú vállakkal. De azért senkinek sem jutott eszébe őt puposnak nevezni.

— Hölgyeim, — mondá, — e sulyos helyzet sulyos kötelességeket ró reám. Az én föladatom mindent elkövetni, hogy a szabadulás pillanatáig miben se szenvedjenek hiányosságot. Számítsanak reám. Először is körülnézek a révházban s megteszek minden intézkedést, hogy azt enyhe feszekké varázsoljam.

Ezt azonban könnyebb volt mondani, mint megtenni. A révészlak kietlen és üres volt, mint valami elátkozott kastély kaszabörtöne. A révész családja ugyanis már régen átköltözött a túlparti községbe telelni. A behorpasztott oldalú boglya-kemencze egy tekintetre elölt minden reménységet az iránt, hogy benne tüzelni lehessen, az igaz, hogy semmi tüzelő eszköz sem mutatkozott sehol.

Ezek láttára Borókyt a legsötétebb kétségbeesés lepte meg, kimondhatatlan csüggedtséggel vallotta be magának, hogy e helyzet jellemzésére még neki sincsenek alkalmatos frázisai.

A nők ez alatt a parton jártak fel s alá és zsebkendőiket lobogtatva integettek a túlparton lévő kollegáknak, kik szintén minden tőlük kitelhető hadonázással, kalapcsóválással s egyéb jellemző gesztusokkal igyekeztek ártikulálni gondolataikat. Ez azonban sehogy sem ment, mert hiába formálták hangtölcsérré tenyereiket, az összeütődő jégtáblák barátságtalan zaja elnyelte a tüdőknek hangadásban nyilvánuló erőlködéseit.

De azt hiszem, ennek a parti társalgásnak különben is csak igen akadémikus becse lett volna, nem sokat lendített volna a helyzeten, melynek a komorságát a rohamosan beköszöntő est egyre sötétebbre festette.

A dolgok e vigasztalan állásában a nők figyelmét hangos lódobogás vonja magára s a mint hátra tekintenek, egy csinos szőke ulánus tisztet látnak maguk felé közeledni, ki gőzölgő paripájáról a Dunát nézegeti s miután fölismeri a helyzetet, néhány kelletlen szappermentet szalajt ki ajkain.

E pillanatban lépett ki a révházból a derék Boróky, oly szánalomra méltó ábrázattal, mely nem egy ulánus tisztet, de kőszívű baziliszkokat is képes lett volna könyörületre indítani.

A tiszt leugrik lováról s miután német nyelven üdvözölte *Borókyt*, igy szólt:

— Ez ugyan hamar jött, még délelőtt nyoma sem volt a jégnek. Azt hittem átmehetek rajta.

— Hja, — válaszolá a sugó töredezett németséggel, — a lavinához elég egy hópehely, de azért, a kit eltemet, mégis el van temetve.

A tisztet mulattatta ez a metaforikus beszédmodor, s kérdezni kezdte, hogy miként rekedtek itt, s kik azok a hölgyek, kik ott a parton állanak?

Boróky nem késett a válaszszal, s miután Goethe nyelvét alaposan kerékbe törte, elmondotta illő tragikus szinezéssel és hanglejtéssel az esetet.

— És most úgy állok itt, uram, mint férje és támasza tiz özvegységre jutott asszonyságnak, kik között egyébkint hajadon leányok is vannak.

A tiszt figyelemmel hallgatta *Boróky* hosszú lére eresztett előadását, majd lóra pattant, a hölgyek felé vágtatott s csak annyit mondott:

— Hölgyeim. Én H. herczeg vagyok, értesültem az önök szárazföldi hajótöréséről. Ha másfél óráig szívesek lesznek várakozni, módomban lesz a kritikus helyzeten változtatni.

Azzal be sem várva a választ, szalutált és elvágtatott.

Hogy ez a másfél óra egy kis örökkévalóságnak tetszett az ég és föld között árván maradt hölgyek előtt, azt könnyen megérthetjük, különösen ha meggondoljuk, hogy a parton való álldogálás következtében majd megvette őket az isten hidegje.

Különben egy pillanatig sem kétkedtek az uniformisos őrangyal igéretében s ez a hit kissé fölmelengette őket. Végre is csak másfél óráról van szó, a katonák pontosak, különösen, ha olyan jó lovuk van, mint ennek a szőke herczegnek.

Csak Borókynak nem tetszett a dolog, az ő kétségbeesett agyában félelmetes gondolatok merültek föl s mint, a ki a rejtélyes dolgok iránt fejlett érzékkel birt, valami veszedelmet orrontott ebben a szőke s magát herczegnek valló német katonában. Hohó! A herczegek nem szoktak csak úgy hipp-hopp a révészházak előtt lepottyanni, plane karácsony estéjén. De hát, mit akart ez a vágtató katona? Mit, vagy helyesebben: kit keresett itt?

Addig sanyargatta magát e kérdéssel, míg megtalálta reá a választ.

Világos, hogy *Zsitvayt* üldözi, a menekült honvédet, ki a társulatnál talált menedéket. Mert abban az időben sok üldözött honvédtiszt bujdosott a szintársulatoknál. Ez igen kényelmes emigráczió volt, mert a szinészekkel szemben a katonai és polgári hatóságok igen toleránsak voltak, s a borotvált arcz, a szinész álnév pompás passe par tout-nak bizonyúlt be.

Boróky annyira beledeklamálta magát abba a gondolatba, hogy az az uhlánus tiszt az ő imádott *Zsitvay* barátját üldözi, hogy végre is igy kiáltott föl:

— Milyen szerencse, hogy a jégzajlás elvágta a dunai utat!

— Már hogy mondhat ilyet? — förmedtek reá a hölgyek.

A derék sugó nyomban kipakkolt aggályaival, melyeket azonban a hölgyek sehogy sem akartak osztani, mi Borókyt végtelenül elkeserítette.

— Majd meglátandják! — mondá cassandrai pose-sal; — oh, én hallottam őt fogcsikorgatva szakramentirozni. Igy csak a vérebek szokták fogaikat csattogtatni, midőn a zsákmány elillan orruk elől.

A nők végre is ráhagyták, hogy biz az meglehet, mi láthatóan megnyugtatta az elkeseredett sugót.

— Különben van egy mentő gondolatom! — kiáltá diadalmas arczczal.

— Halljuk!

— Minket most valószínűleg elhurczolnak. Annál jobb. Én azt fogom mondani, hogy én vagyok Zsitvay. Bebörtönöznek . . . bilincsekbe vernek. Annál jobb. Önöknek az alatt lesz idejük a hőslelkű honvédet figyelmeztetni a körülötte ólálkodó veszélyre.

Alig ejtette ki az önkéntes mártir az utóbbi szavakat, midőn lószerszám víg csengése hallatszott, s a révész-vityilló előtt három uri szán állott meg. Az elsőről egy fiatal kadet ugrott le,

Pataky László

Vas. Ujs. 1889. 766 l.

Pataky László: *Templom előtt.*

készült terv. A vázlat középső része szin-
ag csoportozat. Az elaggott Álmos megmu-
Árpádnak az elfoglalandó földet. Elől az
at tüze ég. Egy pap esdi Hadur áldását.
, Álmos és Árpád körül a vezérek, aztán a
osok nagy tömege. E nagy csoportozat mel-
gyes történeti események foglalják el a kép
n oldalát. Balra a hét vezér esküje; jobbra:
d a legyőzött népek hódolatát fogadja. Az
zegélyen balról: a tradiczió; jobbról a his-
jelképi alakokkal. Aztán egymást követik:
n átveszi a pápától küldött koronát; István
eresztelése; közepén Hungária, Magyaror-
jraébredési korszakának nagy férfiaitól kör-
e; végül az utolsó koronázás. Mindezt a
sz még a részletek kidolgozása nélkül mu-
be — emlékeztetőül.
téneti tárgyu festményekről emlékezve, a
ás egyik becses képét, *Feszty* Árpádnak
rgő asszonyok Krisztus sírjánál» már most
kell említenünk. Közlését későbbre halaszt-
De a hazai művészekről szólva, — kiknek
szét méltatjuk ezuttal irásban és képben —

A vén papné

Írta Benedek Elek

Őszi napnak szelid verőfénye, édesen bizsergető melegsége tavaszt varázsolt a kertbe: a vén papné kertjébe. Ezüstös haját megaranyozta a játszi napsugár, úgy tetszett, mintha glóriát font volna a szent, a kegyes életü asszony feje köré. Ott ül a komlólugas előtt, egy kis asztalka mellett. Az asztalon kinyitva egy könyv, régi, kopott. Mi lehetne más, mint imakönyv? Kivel társalkodnék az ő lelke, ha nem Istennel? Imádság és harisnyakötés: e kettő közt oszlanak meg az ő napjai.

Sovány ujjai mindegyre pihenőt tartanak, amint lelke elmerül a könyvben. S hogy közeledik a végső sorokhoz, a néma olvasás gyönge suttogássá válik s halkan röppen el ajkáról: amen! És fölemeli tekintetét, lassan, alázatosan, az égre s csöndesen rebegi: Uram, hallgasd meg az én könyörgésemet!

Mióta meghalt a hófehérhaju tiszteletes, ő imádkozik az egész háznépe helyett. Mi más a mai fiatalság, mint a régi! Lám, annak nem kell imádság. Alig eszmél, imádság helyett szerelmi verseket olvas. A dal, mit ajkára vesz, csupa szerelem. Az első jövevény iránt szerelemre lobbanak, egy, kettő: kész a házasság.

— Lila, mit csinálsz?

— Virágmagot szedek, nagymama.

— Jer, mutasd.

— Mindjárt, nagymama, mindjárt.

Ha csak tíz lépésre látna a vén papné, most szörnyü botránkozás háborítaná föl az ő lelkét. Mert Lilának eszében sincs, hogy virágmagot szedjen. Még mindig nyílnak a rózsák, a szegfüvek: Lila azokat vagdalja kicsi ollójával, vágja a legszebbeket. Minő prédálás! Vajjon kinek prédálja ezt a sok szép virágot?

A szép fiatal leány arca lángba borul s zavartan kapkod jobbra-balra, a lehervadt őszi rózsák magjaiból hirtelen összeszed egy marékravalót, aztán óvatosan elrejti a pompás bokrétát s úgy szalad a nagymamához.

— Ennyi az egész? Leány, leány, mivel töltéd az időt? Mikor én ilyen gyermekleány voltam...

— Óh nagymama...

— Nem kóboroltam henyén, céltalanul egész nap a kertben. Nem bújtam el a bokrok közé tilalmas könyvekkel. Akkor ilyen könyvek nem is voltak...

— Könnyü volt hát a nagymamának.

— Lila! Lila... Minő beszéd ez!

Itt most következnék hosszu, hosszu prédikáció a mai fiatalságról, mely nem tiszteli az öreg kort; melynek csak a házasságra van gondja, semmi egyébre a világon, de a vén papné ajkán megakad a szó. Kesergő nóta csendül a vetémenyes kert felől, hol Rózsi, a szolgáló egy nagy késsel tőbül vágja a hatalmas káposztafejeket s közben kiönti szíve bánatát.

Szép a tavasz, szép a nyár,
Szép, aki párjával jár.
Járnék én is s nem lehet,
Titkon vagyok csak veled.

Nincsen nagyobb gyötrelem,
Mint a titkos szerelem.
Mert aki azt próbálja,
Nincsen boldog órája.

Azt akarják, ne éljek,
Veled ne is beszéljek.
De én attól megélek,
S ahol lehet, beszélek!

— Óh az Istentelen! tör ki a kegyes asszonyból a megbotránkozás. Mit nem énekel! Hogy ő titkon van a kedvesével s hogy hiába tiltják, mégis beszél vele!

— Hát az bűn, nagymama?

— Óh édes Jézusom. S te még pártolod a bűnös lelket. Lila! — néz merőn a leányra — talán te is?...

— De, édes nagymama, mit gondol rólam?

EST A HOF

— S te sohasem találkoztál vele — titkon?

— Kivel, nagymama?

— Kivel, kivel! Te álszenteskedő, te. Hát azzal a fiatal pappal. Hogy is hivják?

— Uzoni László az ő neve.

— Az, az. Most választották papnak. Abba a kicsi eklézsiába.

— Majd megválasztják nagyobba is, nagymama. A nagyapa is...

— Ne vedd a szájadra a te nagyapád nevét! A nagyapa! Más volt akkor az ifju, mint ma. Mikor Pál végezte a teologiát, nem szaladott mindjárt eklézsia

magukhoz emeljenek. De ott is voltak fölöttem egy csomóban, szinte lobogott tőlük az égbolt. Káprázó szemem, mintha minden tüzek ősi forrásába nézett volna: fizikai fájdalommal csukódott le. Bolond tűzünnepet ül ma ez az égi sereg.

Csak egy másodpercig tartott. Aztán már megint megindult a ragyogó hömpölygés, a gnómok szilaj kergetőzése az aranyfolyamon. Hajrá! — mindig csak egyetlen irányban, a drinai erdő felé.

Éreztem, hogy nem tudok ellentállani.

S abban a mámoros, öntudatlan utazásban, amint a csillagok szilajan cipeltek maguk után, még disputáltam magammal:

— Hiszen azért jöttél haza, hogy elbolyongjál az erdőben, mely ismét a tied, csak a tied. Meg akartad keresni a nyomokat, ahol Vera hiába keresett téged. Meg akartál állani a fák alatt, ahol ő is megállott, hogy fájdalommal kiáltsa nevedet a sűrűbe. Hallgatózni akartál a rengeteg kebelén, hogy nem hallod-e visszhangzani azt a fájdalmas kiáltást. Újjongva, önmagadat megkeresve és megtalálva, szabadságod italán megmámorosodva akartál kergetőzni az erdőben, hogy bátran kiáltod te is az ő nevét a rengetegbe, mely most már tiszta, mert száműzted belőle a te ellenségedet. Vissza akartál lopózni a paradicsomba, te szerencsésebb Ádám, mert hiszen te kergetted ki belőle Évát, az egyetlen bűnöst. Hát mért húzódozol? Mért nem sietsz az erdőbe, a paradicsomba?

Az éjszaka felém hozta az erdő illatát. Valami csodálatosan édes mámor ült a lelkemre. Már nem is akartam gondolkozni. Behunytam a szememet és futottam az erdő felé, mint akit ostorral kergetnek.

Mikor megint kinyitottam a szememet, eltünt fejem felől az aranyfolyam, a szilaj gnómok hada. Csöndesen suhogtak az erdő hatalmas fái és az első pillanatban alig láttam. Mélységes nagy sötétségben jártam. De aztán ici-pici zöldes foltok gyúltak ki körülöttem, ragyogó szikrák, mintha valami baleset történt volna odafönn a magasságban s azok a gnómok lezuhantak volna a fűbe, a bokrok alá, az avarba. Szentjánosbogárkák voltak, ezek a kis tündérkocsisok, akik nyomban meggyújtják a csöpp lámpásaikat, ha leszakad a sötétség. Soha ennyi szentjánosbogár! A zöld lámpácskáik kivillogtak az erdei út füvéből, hosszu sorban, mintha az erdő tündérei most indultak volna sétakocsizásra. S két oldalt az alvó virágok apró harangjai szóltak, csengettek, muzsikáltak. Még a madarak is fölébredtek: tán a csodás zenére, vagy csak úgy álmában füttyentett egy-egy rigó . . .

A lámpácskák zöld fénye elnyúlt két sorban, egymás mellett. Megreszketett a lelkem. Ezek is Drina felé mutatják az útat. Hát ki játszik velem? Amire titokban gondoltam, hogy kikérdezem az erdőt, merre járt Vera, hol keresett reggel, melyik fa tövén sírt este? — már nem boldogított ez a gondolat. Teli voltam félelemmel. Istenem, ha az erdő szíve megesett volna Vera szomorúságán, ha én volnék az, akit az erdő megleckéztet, mint egy rossz gyermeket! Vagy miért állította volna glédába valamennyi világító bogarát? Miért húzott-vonzott éjnek idején így magához.

Ideges félelem fogott meg.

— Vigyázz magadra, boldogtalan. Itt vagy az erdőben, az a nap elmult, melynek döntenie kellett, hogy elutazik-e Vera vagy marad, hát kérdezd meg most a szívedtől, csakugyan örvend-e, hogy olyan erős tudtál lenni? Ha csak ennek az éjszakának csodái ijesztenek, megvigasztallak én. Nincsenek csudái ennek az éjszakának sem, a te sok vágyad az, ami megint kigyullad s mutatja neked az utat, hogy merre indulj. De el akarod magaddal hitetni, hogy igenis csudák. Nem szállok veled pörbe. Legyenek csudák. De ez az éjszaka se tart tovább más éjszakánál, temetkezzél az avarba, s ne nyisd ki szemed hajnalig: ha csudák voltak, hajnalra el kell mulniok. De ha benned élnek a csudák, ha a te vágyaid rajzolják ki fényességgel utadat, akkor nem mulhatnak el. Nem tudod a vágyaidat megölni, ők ölnek meg tégedet. Vigyázz, vigyázz! Csak még egy kicsit kínozd magadat s akkorára tudni fogsz mindent. Vera már nem lesz itt s szived meg fogja neked mondani, boldog vagy-e, hogy az a nő elutazott, vagy meghalsz-e utána, mert soha többé vissza nem hozhatod? Mert kínodban vagy gyönyörödben, de ne felejtsd e pillanatban, hogy Vera is csoda: reggelre ő is elmulik. Nem találod, ha most meg nem fogod. A hajnal elviszi.

Nem kérdeztem én a szivemet, felelt az magától. Mintha az erdő valamennyi fája zúgni, harsogni kezdte volna, megtelt az éjszaka egyetlen kiáltással:

— Nem találod, ha most meg nem fogod. A hajnal elviszi.

Vera! Sírt, sikoltozott bennem az a régen elfojtott, agyonnémított, ezerszer megcsalt indulat, mely az utolsó percig is türelmesen hagyta magát az én ostoba kuruzslásommal gyógyíttatni. Még ma reggel is fölszállt velem a vonatra, rótta velem a város utcáit, ölte velem a perceket, tűrte az ujjongásomat, hogy valahára megölhettem, elkisért szenvedéseivel most is az erdőbe, — de egyszerre sírni, sikoltozni kezdett és csak azt a kiáltást visszhangozta: nem találod. ha most meg nem fogod, a hajnal elviszi!

Folyt. köv.

Verselgetés

Hogy egy kicsit verselgettem:
Nincs vele mit dicsekednem.
Nem érdem az a madárnak,
Hogy az erdőn elnótázgat.

Sőt az önvád üldöz engem,
Mért hogy többre nem vihettem?
Mért nem irtam soha máskor:
Csak ha belső, nagy muszájból.

Akkor se azt nézegettem,
Mit, hogy irnék szinesebben?
Csak azt néztem, hogy lesz hűen,
Magyarosan, egyszerűen.

— Ne is mondjon senki engem,
Költőnek, mert nem érdemlem.
Mondjon, a mit megérdemlek:
Meleg szivű, jó embernek!

Szabolcska Mihály

után. Mintha előttem állana most is délceg alakja, szelid tekintete . . . ámbár csak sejtettem a tekintetébe, mert nem mertem fölnézni reá. Akkor a leányok nem voltak olyan bátrak, nem pajtáskodtak az ifjakkal. Pál, az én Pálom, eljött hozzánk. Hangja reszketett, mondván: Kisasszony, búcsuzni jöttem. Holnap utazom külső országba s hogy tökéletesbítsem hiányos tudományomat. Két esztendőt töltök az utrechti akadémián. Ha lelkem hazavezérel, újra eljövök. Itthon találom-e akkor is, kisasszony?

Az én arcom lángba borult, alig tudtam ennyit hebegni: itthon. Neki ez az egy szó elég volt. S jöttek a két év alatt derék ifjak, komoly szándékkal jöttek, a szüleim is mondták gyakorizben: ki tudja, Pál visszajön-e. De engem nem tudtak eltántoritani s itthon voltam, mikor a két év letelt.

Mondta Lila:

— Én is itthon lennék tíz év mulva is!

— Ezt csak mondod, mert tudod, hogy nem tesz próbára, — — hogy is hívják a te papodat?

— Uzoni László az ő neve, édes nagymama.

— Szép a neve, szép. Ő maga is szelid lelkü ifjúnak látszik. De mért nem megy külső országba? Nem érez magában hivatást magasabbra, ugy-e? Óh, az én Pálom, de más volt!

— Ő is menne, nagymama, mondta is nem egyszer, de . . .

— Nem bízik a hűségedben, ugy-e?

Mondta a leány pirulva, szégyenkezve, de hangjából mégis kiérzet a diadalmas hódítás büszkesége:

— Nem tud itt hagyni!

— Ez a mai fiatalság, ez! Gyönge, gyáva, bizodalmatlan. Mi lesz a világból, mi lesz!

S itt ismét következnek hosszu, nagyon hosszu prédikáció a mai satnya erkölcsü ifjuságról, ha Rózsi, a kesergő szerelmü szolgáló közbe nem ront:

Arra járjunk arra,
Merre furulyálnak,
Merre a legények
Éjjel-nappal járnak,
Éjjel-nappal járnak.

— Óh a gyalázatos! Eredj, szólj neki, hogy elhalgasson!

— De édes nagymama . . . oly szépen dalol.

A vén papné megbotránkozva csapta össze kezét.

— Neked ez szép dal! Lila, Lila . . .

Folytatta Rózsi:

Szabad a legénynyel
Éjjel-nappal járni,
De a szegény lánynak
Házához kell várni,
Házához kell várni.

Házához kell várni,
Talpon istrázsálni,
Sok éjjeli álmot
Érte elmulatni,
Érte elmulatni . . ,

— Hallod, mit énekel a gyalázatos! Az én időmben kivágták volna a nyelvét, pellengére állitották volna, tyuktollas koszorút tettek volna a fejére s úgy kergetik ki a faluból.

Szabad a legénynyel . . .

— Hallod-e még újra kezdi. Eredj már, hadd fogja be a száját.

Hát hogyne menne Lila, mikor ím e pillanatban nyílik a kiskapu s föltünik Uzoni László alakja. A vén papné imádságos könyvéhez menekül az istentelen nóta elől, nem látja, nem is sejti, hogy bent van már a kertben Uzoni László, akinek karjába ölti karját Lila s boldogan surrannak el az öreg fák védelme alatt, el messze, hová nem ér el a vén papné gyönge szeme. Bejárják a kertnek minden zugát s csak akkor rebbennek föl az édes álomból: jaj, még nem is mutatkoztak a nagymama kegyes szine előtt. Mi lesz, Istenem, mi lesz, ha megtudja, hogy már rég itt van Uzoni László. Mint két bűnös mennek egymás mellett, illő távolságban. De ím egyszerre csak megállnak. Gyönge, nagyon gyönge hang verődik feléjök a lugas felől. Egy régi, általuk soha nem hallott dal ez.

— A nagymama dalol, suttog Lila.

Szép csöndesen, lábujjhegyen közelednek a lugas felé, aztán ahogy megpillantják nagymamát, megilletődve állnak meg, hallgatják a dalt, melyet újra kezd a nagymama, reszkető, alig hallható hangon. Tekintete a messzeségben révedez, mintha kísérné a régmultba

RTOBÁGYON

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Uj Idők 1900. VII. évf. 9. sz.

Egy magyar vasutépítő Kinában

Kinai vasutépítő munkások az úszúsi vonalon

visszaszálló lelkét. Angyalok éneke nem lehetne szebb, megindítóbb, mint a vén papné selypítő éneke :

Már én arra megesküszöm,
Hogy szeretni, meg nem szünöm,
Inkább lemondok éltemről,
Mint lángoló szerelmemről.

Újra motyogja a két utolsó sort s ím, amint elhangzik az utolsó szó is, ott térdel előtte Lila és László, csókolják a kezét s könybe borult szemmel, igaz szívvel mondják mindaketten :

— Óh de szépen dalolt, édes nagymama !

A vén papné megrettenve ébredt föl az édes álomból, aztán — önkéntelen lehanyatlik a keze, le a fiatalok fejére . . .

Az afrikai Napoleon

Most huszonkilenc esztendeje, egy rongyos, sápadt, köhécselő, tizennyolc éves suhanc szállt partra Durbánban. Alig volt miből élnie s az orvosok kimondták rá, hogy hamarosan elpatkol ; bátyjához küldték, akinek valami kis majorja volt Natálban, hátha csudát tesz rajta az afrikai klima . . . A hektikás suhanc Rhodes Cecil volt, akit azóta elneveztek afrikai Napoleonnak, gyémántkirálynak, rablóvezérnek, transzváli Midásnak, aki azóta világpolitikai nagyvezérré lett, milliókat és milliókat költ olyan célokra, melyekről az európai nagyhatalmak máig sem tudnak bizonyosat. Afrik egységes nagy birodalommá szervezéséért küzd, de hogy Afrikát az angolság hatalma alá akarja hódítani vagy saját magának akar ott trónust szerezni, ezt az angolok is csak találgatják.

Roppant érdekes alak, igazán napoleonszerü. Csatáit, a döntő nagy csatákat a börzén nyeri. Erős, kicsiben lelkiismeretlen, statuált jogokkal épp oly kevéssé törődik, mint amilyen kicsi becsben tartja az útjába állók életét. A hatalom s a cselekvés embere, apróbb élvezetek nem csábítják ; a tizenhatodik században rablóvezér lett volna belőle, századunkban a pénzpiac egyik királya, ki hadisorba állította aranylégióit.

Alighogy Natálba érkezett, néhány néger gyémántot talált az Oránzs mentén s gyémántot találtak ott is, ahol ma Kimberley fekszik. A fiatal Rhodesnak sem pénze, sem egészsége nem volt, elindult tehát bátyjával gyémántot keresni. Bátyja eladta kis majorját s a pénzen kutatási koncessziókat vásároltak. Bátyját egy csetepaté alkalmával lelőtték, a koncessziók tulajdonjoga Cecilé lett. Ekkor volt húszesztendős.

A gyémántbányászás ugyancsak egyszerü mesterség. Húszharminc néger kutat, ás és az így talált kék földet kosarakban húzzák föl a kút fenekéről ; a gazda azután úgyszólva körmeivel kaparja szét az eléje hordott rögöt, melyben gyémántot találhat. Rhodes talált. Huszonkétéves korában majdnem gazdag volt már s ekkor először is jogi és teknikai tanulmányainak befejezéséhez látott. Öt éven keresztül, 1876-tól 1881-ig minden esztendőben hajóra szállt s Kimberleyből Oxfordba utazott néhány hónapra az egyetemre. Komor, szótalan, elszánt legény volt. Kimberleyben nem szerették, de respektálták. Már akkor az angol imperiálizmusról ábrándozott, az angol-szász faj világuralmáról : három kontinensen van már hatalma az angol fajnak s e faj a leggazdagabb, a leghatalmasabb. Ahol uralkodik, ott a szabadság, sehol az ember nem emberebb, mint angol fönhatóság alatt ; az angol a választott faj, őt illeti a világ uralma ; hogy megillető jogaiba jusson, kezet kell tennie minden olyan területre, mely még szabad . . . Rhodes ezt vallotta s ezt tanította. Volt néhány barátja, azokkal szövetkezett, hogy angol-szász fönhatóság alá kerítik Dél-Afrika összes, még el nem foglalt területeit. És ehhez fegyverük az arany, az arany és az arany lesz, ez lévén a modern világ legbiztosabb fegyvere.

A huszonötéves bányász azóta híven követi tervét s minden financiális csatanyerése egy-egy gyarmattal gazdagította Angliát.

Első diadala a Beers-szövetkezet létesítése volt.

Kimberleyben több száz apró magánbányavállalat működött, midőn Rhodes ott véglegesen megtelepedett. Egyik vállalat a másikat nyomorította, többet termeltek, semhogy egymás árainak ne ártottak volna s így aztán a gyémánt ára leszállott a világpiacon. Rhodes elhatározta, hogy egy nagy szövetkezetbe csoportosítja az összes bányavállalatokat, korlátozni fogja a termelést s így aztán miután Kimberley szállítja a világpiacra a gyémánt öthatodrészét, tetszés szerint irányíthatja a gyémánt árát. 1888-ban, Barnato és Beittal egyesülvén, terve teljesen sikerült, — ő lett a gyémántkirály.

Ezután parlamenti pozicióját szilárdította meg a Capon. Gordon hívta őt Kartumba, — nem ment. Hódítani kezdett, még pedig a Beers révén. A szövetkezet ajánlatára beleegyezett, hogy az évi nyereség egy részét az angol imperiálizmus érdekeinek szolgálatára fordíthassa. Rhodes ágyúkat öntetett s fegyvereket vásárolt . . . Készült a búr háboru. Az angol kormány megadta magát Rhodes tervének, ki magára vállalta az expediciók költségeit, fölajánlván a kivívott eredményeket Angliának.

A transzváli háboru eseményei ismeretesek. Rhodes erélye s pénze tömérdek vér árán ugyan, de diadalmaskodott.

Ő maga pedig maradt olyan, amilyen volt : a legigénytelenebb nábob. Külseje annyira elhanyagolt, mint amilyen akkor lehet, amikor még körmeivel vájta a kék földből a gyémántot.

fölvillant a reménynek egy sugara, hogy talán életben maradhat. S ez így tartott még tizennégy napon át. Napról-napra, gyakran óráról-órára vergődtünk a kétségbeesés és a remény között. Mennyit szenvedett ő, és mennyit mi is: csak az értheti meg, a kire valaha ily napokat mért végzete.

Olykor magánál volt, olykor öntudat nélkül, de szakadatlanúl magas fokú lázban. Néha meg nem magyarázható sejtelmek szállták meg. Több ízben kitalálta, ki jött látogatni, kinn a kertben. Megérezte nagyanyja egy barátnőjének halálát, a ki Erdélyben halt meg. Magunk még nem is tudtuk akkor e gyászhírt. Ki akartuk verni a fejéből; mondtuk, hogy nem halt meg. «De igen, meghalt.» — «Ki mondta ezt neked?» — «Nem mondta senki, de én tudom, hogy meghalt.» Valóban úgy volt.

Egyszer egész nap azért könyörgött, ne titkoljuk előtte, mi baj érte nőm anyját és unokahugát, a kik Koritnyiczán voltak s tudtunkkal nem volt semmi bajok. Nem volt megnyugtatható; szivreható szavakkal esdekelt, zokogott, vallatta az ápolónőket is: ne titkoljuk el előtte az igazat, mi bajok van, miért jöttek vissza a fürdőből. E tépelődést egész nap nem sikerült kivenni a fejéből. Pár nap mulva tudtuk meg, hogy mikor ez történt, a kis unokahug Koritnyiczán kanyaróban feküdt betegen.

Öntudatos óráiban azon tépelődött sokat, mennyi aggodalmat, mennyi bajt okoz nekünk. Mióta betegsége válságossá lett, én sem távoztam többé a háztól. Eleinte párszor kérdezte, miért nem megyek hivatalba; azt feleltem, ünnep van, vagy ilyest. Később már nem is kérdezte. Csak ezt mondogatta néha: «Szegény Laczi bácsi, mennyit aggódik, mennyit mulaszt miattam.»

Ily óráiban magára is volt gondja; öröme telt benne, ha nőm kissé csinosítgatta; haját, kezeit, ágyát. Oly hálás volt minden szolgálatért! Egyszer azt vélve, egyedül van, halkan mondogatta magában: «Az én bajom nagyon hosszú, nagyon sulyos, de oly gyöngéden ápolnak, oly gyöngéden, hogy arról embernek nincs fogalma.» Engedelmes, szelid, béketűrő maradt mind végig. Ha mosolyogva hozzá hajoltunk, visszamosolygott, mint a pólyás gyermek.

Június utolsó napján még egyszer jobbra látszott fordúlni a betegség. Egy nyugodtan töltött éj után a láz lejebb szállott, a beteg öntudata világosabb lett s több ízben mondta: «Nagyszerűen érzem magam.» Orvosunk is javulást vélt; némi bizalommal mondta kartársa előtt: én nem is adtam fel a reményt soha egészen. De pár óra mulva a láz ismét magasra szökött s az öntudat elhomályosúlt.

Többé nem is tisztúlt ki, csak a végső napon. Ezt igen világos elmével töltötte.

Ama válságos nap óta, tizennégy napon át, nem beszélt többet a halálról. Most visszatért e gondolatra — s egész nap foglalkozott vele. Kérdezte, miért nem kap többé hideg lepedőket (pár nap óta felhagytak vele az orvosok, más kezeléssel téve kisérletet): «Úgy-e azért hagyták abban, mert már úgy is csak pár napom van hátra, békén akarnak hagyni?»

Később ezt mondta: «Édes Gizikém, Kétly azt beszélte Cs—nének, hogy ő mindent megtesz megmentésemre, de nincs menekvés, meg kell halnom, felemészt a láz.» Nőm valami megnyugtatót válaszolt. — «Hát esküdjél meg, hogy Kétly nem mondta azt, hogy meg kell halnom».

Dél tájban egy orvos barátunk látogatott meg, a ki nem vett részt az orvosi tanácskozásokban, de látogatni eljött mindennap. Tiszta öntudattal fogadta; köszönte, hogy olyan jó volt hozzá, annyi örömet szerzett neki látogatásaival. Az orvos társalgásba kezdett s kérdezett tőle valamit. — «Várjon csak, kérem», felelte «hadd szedjem össze az emlékezetemet; én nem tudom, olyan nehezen tudom most gondolataimat rendezni.» Nőm épen nem volt a szobában; én is kimentem valamiért; egyedül m radtak. Ekkor megragadta az orvos kezét és gyorsan kérdezte: «Úgy-e, ez a láz engem fölemészt?» S a megnyugtató válaszra sürgetőleg szólt: «Hát adja nekem becsületszavát, hogy nem emészt föl!»

Délután igen nehézzé vált a lélekzete. Panaszkodott, — egész betegsége alatt most először, hogy nagyon rosszúl érzi magát. «Nem tudom, nem fáj semmi részem, de kimondhatatlanúl rosszúl érzem magamat.» A mosolyra nem felelt többé mosolylyal. Csak fájdalmasan szomorú tekintettel nézett föl s néha mondta: «Ki nem mondhatom, mily végtelenűl rosszúl vagyok».

Egyszer kérdezte, milyen nap van ma? «Szombat», felelte nőm. «Óh, hála Istennek! Úgy féltem, hogy pénteken halok meg! Most hát már túl vagyok rajta. Édes Gizikém . . . úgy nem szeretnék meghalni! . . .» (A péntektől mindig félt. Újévkor tréfálva mondtam neki, hogy ez az év péntekkel kezdődik. «Elég baj az nekem», felelte ő.)

Este az orvosokat még tiszta öntudattal fogadta. Panaszolta nekik is, hogy gondolatait ma oly nehezen tudja rendezni. S panaszolta, hogy mily kimondhatatlanúl rosszúl van.

Az orvosok tudtunkra adták, hogy az éjszakát nem éli túl.

Lélekzete mindig rövidebb s kinosabb lett, de eszmélete nem hagyta el. Sokszor beszélt. Emlegette nőm unokahúgait: «Óh Mannika, Blanka! Azok — azok férjhez fognak menni.» Éjfel felé egyszer ezt mondta: «Én most innen kocsin megyek el; már vár is reám; Laczi bácsi kisérni fog . . . de Gizike jöjjön velem, neki van hely a kocsin!» Aztán egyes szavakat mondott összefüggés nélkül. Többször susogta egy igen kedves barátnője nevét: «Margit! Margit, kedves Margitom!» Két óra után megszünt beszélni. Utolsó szava volt: «Sötét van . . . miért . . . gyertya . . .»

Egyre gyengébben lélekzett, feje aláhanyatlott. Hajnali három óra után (julius 4.) megszünt élni. Vasárnapi napon, mint a nagyapa.

Arcza semmit sem változott meg. Nőm maga öltöztette fel. Rózsaszin ruháját adta reá, a mit legjobban szeretett; haját is úgy fésülte, a mint ő szerette. Olyan volt, mintha csak aludnék.

Koporsójára, a mint ő maga előre elgondolta, kapott sok, sok koszorút. Fehér rózsákat, piros rózsákat. S ravatalára visszasugárzott a nagyapa irodalmi dicsőségének is egy búcsúzó sugára. Sokan újra olvasták a bölcseje fölött írt bánatos sorokat. Sokan megkönnyezték szomorú sorsát. A nagyapa panaszos éneke visszhangra talált több költő fogékony lelkében. Az irodalom mintegy a maga kedves halottjának tekintette őt. Aztán kikisértük és letettük oda a nagyapa és a nagymama mellé. Sirjok fölött a felszakgatott hantot és zöldelő repkényt még aznap gondos kézzel elegyengette a kertész s midőn a nyári nap végső sugára a sírra visszatekintett, utolsó búcsúja óta változást sem láthatott rajta. Mintha ma is az a sír volna, a mi tegnap volt.

Pedig boldog emlékeinkhez, melyek eddig ott voltak eltemetve, most oda temettük legszebb reményeinket is.

SZOMORÚ FŰZ SZOMORKODJÁL.

Szomorú fűz szomorkodjál,
Szellő, patak sirva-sirjál!
Könnyezzetek helyettem is
Annál a két régi sirnál.

Azok voltak az örömek!
Azok voltak a szerelmek!
De ha én ott megszólalok:
Csak kisérő árnyak kelnek.

Ám elég volt a bánatból
És elég a siralomból —
A mely éltem összedúlta,
A vihar is messzi tombol.

S a sirokon a pirosság
Nem szivemnek omló vére —
Csak az alkony fest rózsákat
A porladók emlékére.

Pásztói.

TIROLI DALOK.

I.

Fehér haju aggastyánok,
De büszkék és délczegek.
Ilyenek itt köröskörül
E hatalmas, vén hegyek.

S a kis falvak lent a völgyben
Mint ifju hajadonok,
Kik alusznak zöld mezőben,
Mig a nap rájuk ragyog.

És nyugodtan őrzi őket,
A sok délczeg, vén legény —
Jégszivök nem bántja többé
Vágy, remény, se szenvedély.

II.

S eszembe jut, de jó lesz,
Ha én is igy leszek,
Ha senki látására
Lelkem meg nem mereg.

Ha szivemet bezárja
A téli zord hideg,
S nem kell kinyitni többé
Sohase, senkinek.

III.

De néha csodás szinben
Ragyog a jégmező
És mintha vágyban égne
A fehér temető.

A húnyó napnak fénye
Rózsákat hint oda,
S kipirul rózsaszinre
Az örök jég hona.

Igy jár a dermedt sziv is
Ha rája visszaszáll
Az elmult szép napokból
Egy-egy kis fénysugár.

Az édes, szép napokból
Egy csók emléke tán,
Mely égeté az ajkunk
Szerelmünk tavaszán.

Emlékezünk . . . s a szivünk
Kigyul, ajkunk remeg;
Egy nevet elsóhajtunk
S nem érti senki meg . . !

IV.

A rengetegben járunk,
Kettesben, ő meg én —
És zúgnak a fenyőfák
Az erdők rejtekén.

S mig zúgnak a fenyőfák
Zordan, rejtelmesen,
Hozzám simul szegényke
Gyöngéd-szerelmesen.

Ő hallgat, én se szólok
Bömböl a rengeteg —
Haragszik, hogy a titkunk
Még sem tudhatta meg.

V.

Nem is áruljuk el
Senkinek szerelmünk,
Mint a sir, ugy őrzi
Titkait a lelkünk.

Nem is tudom, minek
Nyilnék ajkunk szóra,
Hogyha nyilhat édes
Boldogságos csókra . . !

Iselsdorf. *Vértesy Gyula.*

A RILO- ÉS RHODOP-HEGYSÉGEK VIDÉKE. (Vége.)

Az évenként tartatni szokott három búcsújárás alkalmával 6—8000 ember fordúl meg egyszerre a kolostorban, kik ott szállást és ellátást nyernek. Ilyen napokon azután van a pékműhelynek, a mészárosnak és a sok szakácsnak dolga. 10—20 tehén vagy ökör, 60—80 birka kerül a vágóhídra, az elosztásra kerülő, mintegy másfél kiló sulyú izletes rozskenyér számának pedig csak az Isten a megmondhatója. Ebéd és vacsora idején az egy-egy marha vagy 5—6 juh húsát magában foglaló

Vágó Pál: Becsületügy a Hortobágyon.

Pedig világos déli óra volt. Mikor a hangját hallotta, megismerte. «Emlékezik-e, megigérte, ha meghalok, koszorút fog hozni a ravatalomra — most meghalok, hozzon koszorút . . . rózsaszinű rózsákból . . . Sok . . . sok rózsát.» Némi szünet után nőmhöz fordúlt: «Kérlek, édes Gizikém, majd add neki emlékül e karpereczemet a karomról!» Mintegy búcsúként neki is e verssort szavalta: «Óh remélj, remélj egy jobb hazát! . . .»

És ismét tova tévedtek gondolatai. Beszélt, szavalt tovább, órákig, szakadatlanúl. Egyszer, mintha hívásra felelne, élénken kezdett szólni:

«Megyek, megyek, édes nagyapa — óh, szivesen megyek — szebb ott kinn a temetőben, mint Pesten». Csendesebb hangon hozzátette: «Ott kinn vár nagyapa — milyen különös: megfogta a kezemet és leültetett egy kőre.»

Így telt el ez a szörnyű nap (junius 21.). Este azonban az orvosok úgy találták, hogy ereje reggel óta növekedett. Új kisérlethez fogtak, hideg vizes lepedőkbe burkoltatták. Mintha meg sem érezte volna a hideg viz hatását, e közben is beszélt, szavalt folyvást, s énekelni is kezdett, messze csengő hangon. Kedvencz dalát énekelte.

«Nincsen annyi tenger csillag az égen,
Mint a hányszor eszembe jutsz énnékem,
Ha te engem olyan híven szeretnél,
Nagyobb volna, mélyebb lenne szerelmünk
a tengernél.»

Este elcsendesült, nyugodtabbnak látszott, éjjel már kevesebbet szavalt. Reggelre ismét

Pataky László: Pusztai harangszó.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

ELSŐ NAPSUGÁR A MUZEUM-KERTBEN.

fölött, magános hegytetőn egy ódon várba, a melyet históriai emlékek szenteltek meg. Való, hogy a művészet szép alkotásai olyan helyre valók, a hol minél több ember gyönyörködhetik bennük, tehát a nagyvárosok látszanak a legalkalmasabbaknak: de épen ilyen erős erkölcse és igazsága van annak a törekvésnek is, hogy egy országban minél több olyan hely legyen, a mely megérdemli, hogy minél több ember érezzen vágyat a fölkeresésére. Itália földjének az az óriási vonzó varázsa, hogy jóformán minden falujában van valami művészi érdekesség, a melyet a művelt ember látni óhajt. Ezért zarándokolunk el tömegben egészen apró városkákba, falvakba: Paviába, Certosa di Val Emmába, san Guicinianóba, Cestaldóba meg még száz más szerény kis helyecskére, egy képért, egy szoborért, egy sirért vagy siremlékért. Históriai érdekességű helyeink, emlékeink vannak nekünk is bőven az ország különböző vidékein, de a hol ezeket művészi érdekesség is vonzóbbá tehetné a mi históriánk közösségén kívül álló idegenek számára is, vajmi kevés. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a ki idegen Budapestet látta, azt hiszi, mindent látott, a mi magyar földön — kultura. De ha távol innen, messzi hegyeink között, évszázadok során megmohosult tetejű várak falai között is talál — múzeumot, galériát, műkincseket, bizonyára megváltozik és — meggyarapodik a rólunk való véleménye.

*

Pörök nagyhete. Erre a hétre igazán rá lehetett volna tenni a pecsétet, hogy: *birósági lefoglalva,* mert minden érdekessége a biróság termeibe szorult és onnan áradt ki a kiváncsiságra. Mostanában a *nagy pörök* járványa dúl Oczeánon túl és Oczeánon innen: a járványok pedig — nem szokiak minket kikerülni. Sőt, a kinek olyan a gusztusa, akár büszke is lehet, mert nekünk most két *nagy* pörünk is van egyszerre, olyan, a mely a külföld számára is dolgot ád a táviróhivatalnak. Tehát — választék is van, határozott és éles műfaji különbségekkel. Az egyik szenzációs pör véres nép-dráma, a melynek a főszereplői a társadalom legalsó rétegein is alulról, a társadalom határain kívülről, erdők mélyéről kerültek, illetve kerítődtek meg és fegyveres őrök között állanak az igazságszolgáltatás színe előtt. Füstös képű banda, a kezükön vér, a szájukon a legdurvább beszéd, az indulatuk állati indulat, az elméjük mozgása konok, de primitiv ravaszság, ordenáré fortélyosság, az okosságuk nem más, mint czéltudatos szemtelenség. Az érdekességük durva és brutális, a hatás, a mit kelt: fölháborodás és pirulás fűszerezve azzal a csudálatossággal, hogy ezeknek a hatásoknak az elviselésére még elegáns, úri társaságbeli asszonyok is kedvet éreznek magukban. Ez az egyik nagy pör. A másik, a melyik időben véletlenül egyszerre került vele a törvény-látás műsorára, sokkal előkelőbb műfaj terméke. Itt a társadalom magas lépcső-fokán álló emberek állanak egymással szemben, olyan férfiak czitálják egymás fejére a törvény sújtó erejét, a kik maguk is részesei a törvény-alkotás munkájának. Nagy állású, hatalomban is jelentős emberek, műveltek és eszesek, fiskálisok és szónokok, tehát föl vannak szerelve az értelmi viaskodás kitünő fegyvereivel. Ezek az urak egymást hozták ide a biró elé, fegyveres őrökre semmi szükség, az indulat, ha belőlük kikivánkozik — körmondat lesz belőle, fulánkos, de formás, olyan szótól nincs mit tartani, a mely miatt — a hallgatóságnak kellene pirulnia. Itt nincs is arról szó, hogy valaki ölt volna, mindössze arról döntenek: nem esett-e bűnbe az egyik fél akkor, mikor a másikat bűnnel vádolta? De azért ez a pör is tele van izgalommal és ezernyi ezer ember lelkét, figyelmét mozgatja. Van tehát pörös szenzációnk durva is, finom is, többet igazán nem kivánhat az ember, de annál melegebben azt, hogy — bár egyik se lenne!

MAGYAR SZOBRÁSZ MŰVE ROMÁNIÁBAN.

Károly román király uralkodásának nemrég ünnepelt félszázados jubileuma alkalmára a román tanuló-ifjúságból alakított gyermek-ezred egy csinos kis szoborral lepte meg királyát. Ennek a szobornak, melynek képét lapunk mai számában közöljük, ránk nézve megvan az az érdekessége, hogy magyar ember csinálta: *Horváth* Géza fiatal szobrász, a ki huzamosabb ideig tartózkodott Romániában. Horváth Géza különben azóta idehaza is aratott sikert a Kossuth-szobor pályázaton, a melyen a díjak egyikét az a minta nyerte el, a melyet Kolozsvári Szeszák Ferencz és Horváth Géza együtt készítettek.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

Lujza nem felelt neki, karjaival átfonta nyakát, húzódozása daczára, mellére hajtotta arczát és halkan mondá:

— Nem szabad haragban lennünk, tudod, ezekben a napokban.

Ő, a ki mentegetőző szavakat várt, leoldta nyakáról felesége karjait és szárazon felelt:

— Én nem vagyok haragban. Azután majd elbeszéled, — tette hozzá, — mit bizott rád Gilardoni tanár úr oly nagy titokban, hogy hallgatást kellett neked tanácsolnia.

Lujza ránézett ijedten és fájdalmasan.

— Te gyanakodtál rám — szólt, — és kikérdezted a gyermeket?

— És hátha — szólt emez, — megtettem volna? Különben te mindig a legroszabbat gondolod felőlem, ezt tudjuk. Hát nézd, nem akarok semmitse tudni.

Az asszony félbeszakította:

— De el fogom mondani, el fogom mondani, — s akkor ő, kit lelkiismerete kissé furdalt Mária kikérdezése miatt, látván, hogy Lujza hajlandó beszélni, határozottan nem akarta hallani, megtiltotta, hogy kimagyarázza magát. De szivéből kicsordult a keserűség és annak ki kellett törnie. Sajnálkozott, hogy karácsonyéj óta nem volt már vele szemben a szokott Lujza. Mire való a tiltakozás? Jól megértette ő, különben is annyi idő óta megértett egy dolgot. Mit? Oh, egy természetes, nagyon természetes dolgot! Megérdemli ő, hogy Lujza szeresse? Bizonyára nem! Ő egy szegény haszontalan és semmi egyéb. Nem természetes, hogy miután Lujza jobban megismerte, kevésbbé szereti? Mert bizonyos, bizonyos, hogy kevésbbé szereti, mint egykor!

Lujza megijedt, hogy ez igaz lehetne és azt mondta:

— Nem, Franco, nem.

De a megdöbbenés, hogy nem tudja ezt elég meggyőződéssel mondani, elfojtotta hangját. Franco, a ki heves tiltakozást remélt, lesujtva suttogta:

— Istenem!

Ekkor Lujza volt lesujtva; kétségbeesetten megölelte őt és zokogta:

— De nem! De nem!

Lelkök mélyéig megértették egymást, mintegy mágneses közeledésben s hosszasan átölelve maradtak, beszélve egymással egész lényüknek görcsös és néma zokogásával, sajnálva egymást, vádolva önmagukat, azzal a szenvedélyes akarattal, hogy visszahódítsák egymást, élvezték az édes és keserű gyönyört, hogy akaratuk és szerelmük egy pillanatra egyesíti őket, bármily különbözők a gondolataik és természetük. Mindezt egy szó, egy hang nélkül.

*

Január 7-ikének reggelén tiz óra után a bácsi hivatta Francót. Az üdvözlés hangjából, a jóságában is komoly szép arczból megértette Franco, hogy a bácsi szokatlan szavakra készül.

A bácsi csakugyan az ágy melletti székre mutatott és ünnepélyes bevezetés gyanánt mondta:

— Ülj le.

— Franco leült.

— Tehát holnap elutazol!

— Igen, bácsi.

— Jól van!

Úgy látszott, mintha a «jól van» kiejtésénél a bácsi szive lett volna a nyelvén, annyira betöltötte arczát ez a szó, annyira teljesen és ünnepélyesen hangzott az.

— Te mostanig — folytatta az öreg, — úgyszólván nem is hallottad tőlem, hogy tervedet akár helyeseltem, akár helytelenítettem volna. Talán kissé kételkedtem is benne, hogy keresztül viszed. Most . . .

Franco mindkét kezét nyujtotta neki.

— Most, — folytatta a bácsi, megszorítva kezeit, — látván, hogy szilárdan megmaradsz gondolatod mellett, azt mondom neked, a gondolat jó, munka van, menj, dolgozzál; a munka nagy dolog! Isten engedje jól elkezdened s engedje, hogy kitarts, a mi nehezebb.

— Most halljad. Lehetséges, hogy nem látjuk egymást többé. — Franco tiltakozott. — Igen, igen, — felelt az öreg, mintegy visszavonva lelkét szemeiből és szavából. — Mindez szép dolog; olyan, a mit illik elmondani. Hagyd el.

Szemei visszakapták komoly és jóságos fényüket, hangja mély rezgését.

— Lehetséges, hogy többé nem látjuk egymást. Különben is kérdem tőled, mit csináljak én most már ezen a világon? Rátok nézve is jobb lenne, ha elmennék. Talán nagyanyádnak nem tetszik, hogy felkaroltalak benneteket; talán könnyebb lesz neki azután kibékülni veletek. Ezért is, feltéve, hogy többé nem látjuk egymást, kérlek, hogy ha a dolgok még nem

A HÉTRŐL.

Tuta, Dola meg a társaik. Végignéztem a végtárgyalás második napján a dánosi gyilkossággal vádolt czigánybanda sötét tagjainak a kihallgatását és a lelkem egy tragikus élménynyel lett — nem tudom — gazdagabb-e vagy szegényebb? Konstatálni kell, hogy individuális érdekességnek, a bűnös ember egyéni érdekességének ezeken az embereken, se férfin, se asszonyon, se viselkedésükben, se hangjukban, se szavukban szinte nyoma sincs. Nekünk, a kik néztük és hallgattuk őket, az ő soruk nagyobb és izgalmasabb szenzáczió, mint nekik, a kiknek a kezükhöz gyilkosság nyoma tapad és a homlokukon a bitófa árnyéka feketéllik. Szemmel látható rajtuk és kicseng minden szavukból, hogy annak a nagy lelki mozgalomnak, a mit bűntudatnak nevezünk, egy rezdülése sincs a lelkükben, holott a legszörnyűbb bűnöket követték el. Arra, hogy bizonyos dolgokért büntetés jár, ezeket tehát általános erkölcsök voltak. Mikor bűnök, a melyeknek ma csak a hallatára is megreszket bennünk a lélek, legfölebb talán *tiltott dolgok* lehettek, de talán még nem is tilalmasok. Szörnyűnek, rettenetesnek, a társadalom erkölcsi alapját megrendítőnek semmi esetre se tartották őket. — És ilyen pillantást vetve multunk szörnyű mélységeibe, a gondolkodó ember lelke ijedten szorúl össze. Fölczikázik bennünk a kérdés: hát mi hol tartunk? Mennyi temérdek olyan dolgot követünk el talán mindennap, a melyeket egy tisztábban látó, erkölcsileg sokkal fejlettebb késő jövendő ezer vagy több ezer esztendő múlva már nehéz bűnnek ismert meg és üldöz? Mert nyilvánvaló, hogy az emberiség fejlődése nem más, mint a megismert tisztább elkölcsi igazságokhoz való hozzá fegyelmezése tanítással, magyarázással és — ha másként nem megy — akasztófával!

*

le kell tagadni, már megtanította őket az igazságszolgáltatás. De hogy van egy fokozata a bűntevésnek, hogy például embert ölni nagyobb bűn, mint csirkét lopni, ezt nekik semmiféle erkölcsi érzésük meg nem mondja. Egy se akadt közöttük, a ki ilyen módon apellált volna a birói érzésére:

— Csak nem hiszik rólam, hogy embert öltem!

Ellenben az egyik, mikor tagadta, hogy része lenne a gyilkosságban, ezt a megjegyzést tette:

— *Minek tagadnám*, ha tettem volna?

Ebben a mondásban egészen más van, mint naivság. Ez egy csodálatosan jellemző és hátborzongatóan érdekes dokumentum abból a multból, a melynek nem maradtak romjai, hogy a tudósok az egészet újból megkonstruálhassák. Az *emberi lélek* őskorából. Mert ez a társadalmi és emberi haladás keretein állandóan kívül portyázott czigányhad igazában az ember őskorának megmaradt képviselete. Állapotokat és erkölcsöket képvisel a maga állapotában és erkölcseiben, a melyek egy pár ezer esztendő előtt általános állapotok és az a hivatása, hogy szemmel tartsa az idő medrében aláhullámzó eseményeket, annak valóságos lelki ünnep az ilyen jelenség. Gond, nyomorúság és kétségbeesés a legerősebb mozgatói az élet nagy folyamának és ezek az elementumok annyi keserű, lehangoló és lesujtó élményt teremtenek nap-nap után, hogy szinte föllélekzünk, a mikor megint a szemünk elé kerül valaki, a kinek a megjelenése mindig valami szépet hoz, valami jót, a ki úgy jön, mint maga a vigasztalás, élő bizonyság arra, hogy nem csak szomorú és rosz történik a világon. Az ilyen jelenségek, mint Bulyovszky Lilla ékességei minden társadalomnak és nemes zománczot adnak az életének. Jól esik, ha beszélhetünk róluk, mert a mit róluk mondhatunk, az az ember nemes lelki tartalmának fölemelő bizonysága. Erre a vigasztalásra pedig nagy szükségünk van az élmények és tapasztalatok óriási tömegében, a melyek — mást hirdetnek.

*

TAVASZI SZÁNTÁS. — Pataky László rajza.

Bulyovszky Lilla. Az ujságokban időnként, nem tolakodó sűrűséggel, de nem is ritkán megjelenik ez a név és a hányszor megjelenik, ez mindig valami jót, valami szépet, valami áldozatot jelent: a kegyelet, a jótékonyság, vagy a kultura oltárán. Bulyovszky Lilla hol alapítványt tesz, hol pályadijat tűz ki, hol jutalmat oszt, hol adománynyal segít. Irodalmat pártol, művészetet támogat, nemes czélú mozgalmakat erősít, szegényeket gyámolít, kultuszokat ápol. Minden emlékezetes dátuma van az ő szép és gazdag életének, mindet úgy ünnepli meg, hogy áldozatot hoz a mások hasznára, gyönyörűségére, fölemelésére. Ritka név, a mely olyan határozott veretet kapott, mint az övé és még inkább, a mely ilyen nemes tartalommal tudott fogalommá emelkedni. A héten megint találkoztunk a Bulyovszky Lilla nevével megint egy nemes, egy derék, egy hasznos, egy szép cselekedettel ünnepelte meg életének egy kegyeletes emlékezését és mi örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy néhány perczre tisztelegve álljunk meg e név mellett. Magunknak telik benne a legigazabb gyönyörűségünk, mert a kinek

A kraszna-horkai múzeum. Jelentik, hogy gróf Andrássy Dénes, a ki néhány esztendővel ezelőtt már ezüstös fővel egy gyönyörű és megható romantika fényében, imádott hitvese koporsójának kiséretében jött haza idegen földről Magyarországba és azóta a szivével megjelenik minden nemes jótékony és kulturális akczió részesei között, megint valami igen üdvös dolgot csinál. Hazahozatja hosszú évek során összevásárolt műtárgyait, képeit és elhelyezteti Kraszna-Horka ősi várának erre a rendeltetésre restaurálandó termeiben, hogy minden érdeklődő gyönyörködhessék bennük. Igen-igen nagy örömmel és hálával vesszük ennek a nemes elhatározásnak a hirét. Gróf Andrássy Dénes maga is festett. A művészi talentum, sok egyéb értékes tehetség mellett, szinte családi tulajdonsága az Andrássyaknak, mint művész műértő is, tehát a hazakerülő gyűjtemény magában és magáért is becses gyarapodása lesz az ország művészeti gazdaságának. De ezen kívül még külön erkölcsi értéke van annak is, hogy ez a galeria odakerül, a hová szánva van. Messze az ország közepétől, vadregényes vidéken, apró falvak

zott, a mennyezetet hivta segítségül; úgy látszott, mintha félelme és reményei között nagy ütközetet vivna. Végre így szólt: «Ah!», megfogta a tollat és Lujza kérdése alá irta: «A marchesát!»

Elejtette a tollat, nézte barátnőjét.

— Lodiban van, — szólt halkan. — Az ellenőr volt Lodiban! Remélj tehát!

S azután kiosont a terembe, félve férjének gyanakvásától.

Bevégezvén a tarokkot, Pasotti egyik ablakhoz állt, hangosan mondott valamit az esthajnali világosság hatásairól s odahivta Francót.

— El kell jönnöd hozzám ma este, — mondta neki halkan, — beszélnem kell veled.

Franco szabadkozni próbált; holnap reggel Milanóba utazik, családját elhagyja egy időre, nehéz neki az estét házon kívül tölteni. Pasotti azt felelte, hogy okvetlenül szükséges.

— Holnapi utazásodat illeti a dolog! — szólt.

*

«Holnapi utazásodat illeti a dolog!» Alig hogy Pasottiék elmentek Felső-Albogasióba, Franco elmondta nejének ezt a párbeszédet, mely igen nagy zavarba hozta őt. Tehát Pasotti mindent tud; nem titkolódzott volna annyira, ha nem kivánt volna a turini utazásra czélozni. S Francót rendkivül bántotta, hogy Pasotti ezt tudja. De honnan? Turini barátja vigyázatlan lehetett. S most mit akarhat tőle Pasotti? Talán a rendőrségnek egy újabb sakkhuzása fenyeget? De Pasotti nem volt az az ember, a ki erről értesítené. S a szeretetreméltóságnak ez a fordulata! Talán nem akarják, hogy Turinba menjen. Nem akarják, hogy jó útra találjon, hogy módot leljen magát és övéit megmenteni a szegénységtől, a biztosoktól és a csendőröktől. Meghányja-veti magában, más nem lehet, mint ez. Lujza kevéssé volt erről meggyőződve szivében. Ő mástól félt; de ő sem kételkedett abban, hogy Pasotti is tud Turinról s ez összezavarta minden feltevését. Szóval nem volt más mód, mint elmenni és meghallani.

*

Franco nyolcz órakor ment Pasottihoz, a ki a legnyájasabb előzékenységgel fogadta, kimentvén feleségét, a ki már lefeküdt. Mielőtt a dologra térne, mindenáron azt akarta, hogy Franco egy pohár bort igyék és egy darab kalácsot egyék. A borral és süteménynyel együtt Franco kénytelen volt lenyelni akarata ellenére sok baráti vallomást, a legdagályosabb dicséreteket feleségéről, a bácsiról és önmagáról. Kiürítvén végre a poharat és a tányért, a mézes-mázos ördög hajlandónak mutatkozott a tárgyra térni.

— Tehát — így szólt, — kedves Franco, a mint mondtam neked, holnapi utazásodról van szó. Hallottam, hogy ügyeid miatt utazol el; lássuk, nem hozok-e én neked olyan ügyet, a mely még nagyobb annál, a mely Milanóban vár rád?

Francót meglepte ez a váratlan kezdet és hallgatott. Pasotti szemeit a kendőre irányitotta a nélkül, hogy a tapogatást abbahagyná s folytatta:

— Az én kedves barátom, don Franco Maironi, elképzelheti, hogy ha én egy bizalmas és kényes ügyet tárgyalok, akkor komoly okom van rá, kötelességemnek érzem, s fel is vagyok rá hatalmazva, hogy megtegyem.

Kezei megállapodtak, fénylő éles szemei feltekintettek Franco haragos és bizalmatlan szemeire.

— Kedves Francóm, jelenedről és jövődről van szó.

Így szólván, Pasotti határozottan félretette a foulard-kendőt. Az asztalkára támasztva karjait és összefonva kezeit, a dolog velejére tért, miközben folyton Francóra szegezte a szemeit, a ki viszont hátrahúzódva a szék támlájáig, halaványan, ellenséges védelmi állásba helyezkedve nézte őt.

— Tehát már egy darab idő óta szándékom nekem, családod iránti barátságból, valamit tenni, hogy véget vessek a kínos egyenetlenségnek. Atyád is, szegény don Alessandro! Minő tiszta szív volt! Mennyire szeretett engem! (Franco tudta, hogy atyja egykor bottal fenyegette Pasottit, mivel nagyon is beleavatkozott családi ügyeibe.) Elég. Megtudván hogy öreganyád Lodiban van, múlt vasárnap ezt mondtam magamban: annyi kellemetlenség után, a mi Maironiékat érte, talán most jött meg a kellő pillanat. Menjünk, próbáljuk meg. S elmentem.

Szünet. Franco reszketett. Micsoda jeles közbenjáróhoz jutott ő? És ki kivánta a közbenjárást?

— Meg kell mondanom, — folytatta Pasotti, — hogy meg vagyok elégedve. Öreganyádnak megvannak a maga nézetei, megvan a kora, melyben a nézetek nehezen változnak, megvan a nagyon szilárd jelleme, de e mellett van szive és a javadat akarja, tudod. Szenved. Benne folytonos küzdelem van érzelmei és elvei között; ha úgy akarod, érzelmei és sérelmei között is. Szegény marchesa! Fájdalmas látni, hogyan szenved; de végre meghajol, meghajol. Bizonyos, hogy nem szabad épen túlságos sokat várni. Meghajol, de nem addig, hogy félretegye politikai elveit.

(Folytatása következik.)

A SASFIÓK.

Rostand drámája a Magyar Szinházban.

Rostand műve; tulajdonképen egy drámai alakban irt, tarka és hatásos jelenetekkel diszitett nagyszabású ódai költemény a nagy Napoleon s vele a franczia nemzet hősiességének dicsőítésére. A legrajongóbb bonapartista hév csak úgy árad szét a költemény minden sorából. Maga a nagy Bonaparte ugyan nem szerepel a műben, hiszen a dráma cselekménye már a corsicai hős halála után játszódik le s névleges hőse a császár korán meghalt fia, a reichstadti herczeg, a sasfiók. De bár a nagy Bonapartenak a drámában cselekvő szerep nem jut, mégis a művön végig róla van szó. A szereplő alakok róla beszélnek, az ő dicsőségét, hősiességét zengik. Az ő nagysága izgatja cselekvésre törékeny szervezetű, beteges fiát. Az ő szelleméhez hű az az egyszerű granátos, Flambeau, a ki a dicsőséges franczia hadsereget képviseli a drámában. Az ő nagyságának feltámadásától tart az egész cselszövő bécsi udvar — élén Metternichchel. Ő tőle, illetve az ő rendszerének visszatérésétől félnek azok, a kik a szegény reichstadti herczeget fogolyként őrzik a schönbrunni kastélyban. Az ő rendszerének visszaállitására szövetkeznek azok, a kik a reichstadti herczeget megszöktetni s Párisban császárrá kiáltatni kivánják. S oly bűvöletes hatást gyakorol ő, a nagy Napoleon, a mű minden szereplőjére, hogy voltaképen a drámát «Utazás a nagy Napoleon szelleme körül» czimen nevezhetnők. S a mű legfőbb szépségének kétségtelenül azt a végnélküli költői áradozást tekinthetjük, a melylyel Rostand a franczia nemzet világhódító törekvéseit dicsőíti. Érezzük ugyan, hogy a szerző a hódító dicsőség hirdetése közben megfeledkezik a nagy fény árnyairól, megfeledkezik arról, hogy a mily nagy diadalokat szerzett Bonaparte a franczióknak, oly nagy bukást szerzett utóbb számukra; — de ki vehetné rosz néven a bonapartista hevületben lobogó költőtől, a ki mint romantikus s mint Hugó Viktor követője különben is a rendkivülinek, a szertelennek kedvelője, hogy erről megfeledkezik.

Drámai szempontból is súlyos következményekkel járt e határtalan hevület. Ugyanis minél dicsőbb szerepe jut a műben egy rajta kivül álló alaknak, annál kisebb jelentőségűvé zsugorodik össze a dráma aktiv hőse. A nagy sas mellett eltörpül a kis sasfiók, a kit pedig tragikus hősül szemelt ki a költő. S igazán emberfölötti vállalkozás e sajnálatra méltó, vergődő, beteges gyermek-ifjúból tragikus hőst faragni. Hat felvonáson keresztül vivódik a közönség szemei előtt. Majd akar, majd ismét nem akar atyja trónjára lépni. Hol bízik, hol nem bízik magában. Az egyik pillanatban úgy érzi, hogy atyja vére foly ereiben, — a másik pillanatban anyja és anyai családjának petyhüdtségét és lankadtságát érzi magában. Most szerelmi kaland csábítja, most hadi dicsőség ingerli. Mint fészkéből kihullott kis fiók-madár, oly erőtlenül csapkod szárnyaival. Az egész hosszú műnek csak egyetlenegy mozzanatában hiszszük, hogy drámai cselekmény indúl meg. A kis sasfiók tettre határozza el magát, álruhában távozik Schönbrunnból s Párisba készül II. Napoleonnak. De ekkor is mások viszik a cselekményt, mások szöktetik meg. Ő már vissza akarna térni Bécsbe, de elébb elfogják, visszaviszik Schönbrunnba, a hol törékeny teste sorvadásban hal meg. Ez a halál igen megható, szinte liliomhullásnak festi a költő. De a csöndes hervadás nem drámai hős megrázó vége. Teljesen hiányzik e hősből a tragikus erő, a szenvedély, a mely bárminő tettre képesítené. A művön keresztül vonuló vergődése és haldoklása állandóan a részvét könnyeit csalja a nézők szemébe, — de a nézők nemcsak sírni óhajtanának a hős gyengeségén, hanem lelkesülni is a hős erején. Mint a hogy a nagy Bonapartéról ódát, úgy irt a költő a kis Bonapartéról elégiát. De egy szónoki lendületű óda s egy kesergő elégia egygyé fűzve nem alkot tragédiát.

Érezte a költő, hogy a reichstadti herczeg passziv alakja nem alkalmas drámai hősnek, — ezért állította be a műbe az egyszerű granátosnak, Flambeaunak, szerepét. Ez a romantikus alak tipusa kiván lenni a Napoleonért lelkesülő közvitéznek. Hihetetlen szenvedéseken, csatákon, viszontagságokon ment keresztül, de hű maradt Napoleonhoz s egy ura, egy istene: Napoleon. A schönbrunni kastélyba inasként lopódzik, hogy dicső ura fiát kiszabadítsa. Meg is szökik vele s ha már a nagy sasért nem halhatott meg, a kis sasfiókért szenved halált. Mikor látja, hogy a szökés kudarczczal végződik, megöli magát. Van ebben az alakban valami a Cyrano gascognei legényeiből, — merész, ötletes, virtusos; igazi Rostand-alak. Különben abból a családból való, a melynek számos változatát idősb Dumas, Hugo Viktor s még sok más franczia romantikus örökítette meg. Ez ama család, melynek őse Cervantes Don Quixotteja. S annál jelentékenyebb szerepe jut Flambeaunak a drámában, minél passzivabb magának a hősnek jelleme. Sőt mondhatjuk, hogy ez alak mellett a sasfiók elhalványúl.

Művészi módon festette Rostand a bécsi udvar fényét, henyeségét, puhaságát. Sok helyütt gyilkos gúnynyal illeti ez enervált s cselszövő udvari életet. Itt-ott csak torzképet nyújt. A mű fordítóját, *Ábrányi* Emilt szinte fölösleges dicsérnünk. Az ő fordítása a mellett, hogy híven szólaltatja meg az eredeti költőt, mindig egyéni s költői. A rendezést *Márkus* László végezte kiváló értelemmel. A szinház sokat áldozott a nagyszabású vállalkozás érdekében. A szereplők közül kivált *Törzs* a sasfiók és *Csortos* Flambeau szerepében.

Palágyi Lajos.

IZLÉS A BUTORZATBAN.

(Az ebédlő.)

Nem tudom, vajjon történelmi vagy mesebeli tény-e az egy német professzorról, hogy ez a *Szinek esztétikája* czimű hatalmas munkáját egy buzavirágkék falú, mustársárga ripsz butorzatú és fűzöld szőnyegű szobában irta meg, ülvén az iróasztala mellett ibolyaszinű mellényben és karmazsin nyakravalóban.

Már csak azért is remélni akarom, hogy ez csupán mesebeli adat, mert a mesében a vétkező emberek borzasztóbban vétkeznek, mint a való életben és igazán a felsorolt szineknek ez a barbár egymásra szabadítása az esztétika szempontjából a mesebeli méretű vétkek közé tartozik.

Lehet, hogy csakugyan volt a környezetében valami szinbeli hiba, miközben arról irt, milyen szinek illenek össze és milyenek nem, de valószinű, hogy a mint ezt az adatot évek hosszú során át elismételték róla, a szineket egyre rikítóbbá tették, úgy hogy ebben az esetben, a távolság ködén át nézve, a szinek nem tompábbá, hanem élénkebbé váltak. De az bizonyos, hogy a professzor vétsége jó példa arra, hogy bizony bármelyikünk is beleeshetik abba a hibába, hogy theoriában jól tud egyet-mást, de gyakorlatban nem alkalmazza, meg hogy a távolba jól látunk, de a közvetlen közelünkben levő dolgokat nem veszszük észre.

Nem árt például, ha vetünk néha egy-egy kutató pillantást a magunk legközelebbi környezetére, az otthonunkra, hogy vajjon nem találunk-e ott is szinben, formában olyan esz-

jöttek volna rendbe, a mint meghaltam, tégy valami lépést.

Franco felkelt s könnyes szemekkel megölelte a bácsit.

— Végrendeletet — folytatta a bácsi, — nem csináltam s nem is csinálok. A mi kevesem van, az Lujzáé; nem kell ehhez végrendelet. Nektek ajánlom Ciát; gondoskodjatok, hogy legyen számára egy ágy, egy darab kenyér. Temetésemhez elég lesz három pap, a kik szivből éneklik nekem a requiemet: a mienk, Intzoini és a caravinai prefektus; épen nem szükséges ötöt-hatot énekeltetni az édességek és a fehér bor kedvéért. Ismétlő-órámat te fogod eltenni az én emlékemre. Szeretnék Máriának is hagyni emléket, de hogyan tegyem? Elvehetnél egy darabot aranylánczomból. Ha van egy kis érmed, feszületed, akaszd a nyakába az én lánczommal. És ezzel Amen.

Franco sirt. Nagy megindulást okozott neki hallani a bácsit, a mint haláláról beszél, oly derülten, mint bármely ügyről, a melyet okosan és becsülettel kell elintézni; a bácsit, a ki barátaival beszélgetve, annyira ragaszkodni látszott az élethez, a ki mindig azt mondta:

— Bárcsak azt a meggebedést el lehetne kerülni!

— S most mesélj nekem, — szólt, — minő munkát remélsz találni?

— Egyelőre egy ujság szerkesztőségében, Turinban, miként T. irja. Talán jövőben találkozik valami jobb is. Ha azután az ujságirásból nem tudnék megélni s nem találnék mást, akkor haza jönnék. Ezért kell a dolgot szigorúan titokban tartani, legalább az első időben.

A mi a titkot illeti, a bácsi hitetlen volt.

— És leveleid? — kérdezte.

A levelekre nézve kigondolták, hogy Franco Luganóba fog irni «poste restante» s Ismael fogja a luganói postára elvinni a család leveleit és elhozni Francóét. S mit kell mondani az ismerősöknek? Már megmondták, hogy Franco nyolczadikán Milanóba megy az ügyei miatt s távol marad talán egy hónapig, talán tovább is.

— Az, hogy az embereket így félre kell vezetni, nem épen a legszebb dolog a világon, — szólt a bácsi, — de végre is!... S most megölellek, ugy-e Franco, mert tudom, hogy holnap korán elindulsz s ma bajosan leszünk egyedül. Tehát Isten veled. Mindent újra figyelmedbe ajánlok s ne feledkezzél meg rólam. Oh, még valamit. Te Turinba mész. Én mint hivatalnok, igyekeztem a hazámat szolgálni. Nem konspiráltam, most sem konspirálok, de a hazámat mindig szerettem. Szóval üdvözöld nevemben a háromszinű zászlót. Szervusz tehát!

A bácsi kitárta karjait.

— Te is el fogsz jönni Piemontba, bácsi, — mondta neki Franco, mikor az öleléstől meghatottan felállt. — Ha csak annyit kereshetek, a mi legszükségesebb, oda hozatlak mindnyájatokat.

— Ej, nem, kedvesem. Igen öreg vagyok már, nem mozdulok többé.

— Jól van, hát eljövök én ezen a tavaszon, kétszázezer barátommal.

— Persze. Kétszázezer fityfiritytyel! Szép gondolatok, szép remények. — Oh, itt van hát, Ombretta Pipi kisasszony?

Ombretta Pipi volt otthoni neve Máriának, a jókedv perczeiben. Belépett egyenesen és komolyan.

— Jó reggelt, bácsi. Elmondod az Ombretta Pipit?

Atyja felvette s a bácsi ágyára tette, a ki mosolyogva megölelte s térdeire ültette.

— Jöjjön ide, kisasszony. Jól aludt? És a baba jól aludt? Hát az öszvér jól aludt? Nem volt ott? Annál jobb! Igen-igen, most jövök az Ombrettával. Hát egy csókot nem kapok? Még egyet, nem? Akkor el kell mondanom:

«Kegyetlen Ombretta
A Missipipinél,
Adj hamar egy csókot!
Ne fejeskedjél!»

Mária úgy hallgatta, mintha először hallaná a verset; s azután elkezdett nevetni, ugrálni, kezeivel tapsolt. S a bácsi ép úgy nevetett, mint ő.

— Papa, — szólt aztán elkomolyodva, — miért sírsz? Büntetést kaptál?

Horváth Géza magyar szobrász műve.

A ROMÁN DIÁKOK GYERMEK-EZREDÉNEK AJÁNDÉKA KÁROLY KIRÁLYNAK, JUBILEUMAKOR.

Néhány látogatót vártak aznap, az ismerősöket, a kik megigérték, hogy eljönnek elbucsúzni Francótól, mielőtt Milanóba utaznék. Lujza megtette a csodát, hogy befűttette a kályhát Szibériában, mint a hogy a bácsi a termet elnevezte, s ott összegyűltek donna Eszter, Gilardoni tanár, a ki folytonos nyugtalanságot és remegést állott ki, mert Lujza, a ki Franco podgyászát még nem készítette el, jött-ment a szobából a hálószobába s minden perczben hívta Esztert. Eszter pedig ezáltal mindig mozgásban volt, hol a tanár háta mögött ment el, hol előtte, hol jobbról, hol balról. Szegény ember azt képzelte, magnetikus forgatag közepében van.

És megjelent — egész váratlanúl, mert a házkutatás óta többé nem volt látható, — Peppina asszony is.

— Oh, kedves Lujza asszonyom! Oh, kedves Franco uram! Hát igaz, hogy el akar menni?

Franco rosz kedvvel köszöntötte Pepi asszonyt. Szegény asszony szeretett volna sirni e miatt, mert annyira szerette Lujzát s nagyra becsülte őt is; de értette ellenszenvét s szivében megbocsátott neki. Alig mert időnként felnézni rá alázatosan, a megbotozott kutya tekintetével. Máriát ölébe vette s beszélt neki a jó papáról, a ki elmegy. Franco a tanárral beszélgetett, de hallotta ezt s reszketett türelmetlenségében. Igen örült, hogy Veronika bejött s elhivta őt.

A konyhakertbe hivatták. Lement s ott találta Puttini Giacomo és Costabarbieri Giuseppe urakat, kik jöttek őt üdvözölni, de nem merték magukat Pepi asszony előtt mutatni. Még a kert talaja is égette a lábukat. Míg a kis, sovány hős fujtatva védekezett Franco biztatásai ellen, hogy jöjjön fel a házba, addig a kis kövér hős élénken forgatta fejét és szemecskéit, mint egy rigó jó kedvében.

Halk és sietős üdvözletet váltva Francóval, a két öreg gyáva nyúl elügetett lehajtott fejjel, Franco pedig a kertben maradt. A levegő enyhe volt, a Gressogno-csúcs hó nélkül, dicsőséggel tündöklött a napban, a derűben; a nap megaranyozta Valsolda sárgás partjait is, melyet olajfák tarkáztak, míg a tó másik oldalán egészen a vizig lehúzódtak a kékes árnyékban a havas Galbigának és a Bisguagónak fehér, nagy sátrai. Franco nehéz szivvel szemlélte életének, szerelmének kedves hazáját.

— Isten veled, Valsolda! — gondolta. — S most bucsúzni akarok tőled is.

Úgy tetszett Francónak, mintha még a növények is szomorúan felelnének: miért hagysz el minket? Mi lesz belőlünk? Feleségünk nem szeret úgy minket, mint te!

Ezalatt a tavon egy hajó közeledett s elment a kert előtt, kissé távol a parttól. Egy úr és egy hölgy volt benne. Az úr felállt és csengő hangon köszöntött:

— Isten veled, don Franco. Éljen!

A hölgy kendőjét lobogtatta. Pasottiék voltak. Franco kalapjával köszöntött. Pasottiék Valsoldában januárban! Mi dolguk lehet itt? S ez az üdvözlés! Pasotti, a ki a házkutatás óta nem mutatta többé magát, így köszöntött! Mit jelentsen ez? Franco elképedve felment a házba, elmondva az ujságot. Mindnyájan bámultak, de leginkább Pepi asszony. Öt percz mulva belépett Pasotti lármásan, magával vonszolva Barborin asszonyt, a ki meg volt rakva sálokkal és kendőkkel s mégis félholt volt a hidegtől.

Pasotti sohasem volt olyan közlékeny, mint most. Kezet csókolt Lujzának, megölelte a mérnököt és Francót s ezen cselekedeteit érzelmi ömlengésekkel és kitörésekkel kisérte.

— Hogy tehetett ilyet, Pasottiné asszonyság! — kiáltotta neki Pepi asszony, — hogy ebben az időben Valsoldába jött? — Oh jaj, semmit sem ért szegény asszonyka.

Bármennyire kiabálták fülébe ugyanazt a kérdést Lujza is, Eszter is, bármennyire kitátotta száját, a süket nem értett, találomra felelgetett: «hogy ettem-e már? hogy itt akarok-e reggelizni?» Közbelépett Pasotti s elmondta, hogy ő és neje októberben elutaztak sürgős ügyek miatt, a nélkül, hogy nagymosást tartottak volna, hogy felesége kinozta őt e miatt a szerencsétlen nagymosás miatt s hogy végre ő elhatározta, hogy eleget tesz neki és eljönnek. Ekkor donna Eszter Pasottiné felé fordulva, úgy tett, mintha ruhát mosna. Pasottiné férjére nézett, ki folyton szemmel tartotta őt s felelt: «igen, igen, a nagymosás, a nagymosás!» Ez a szempillantás, ez a parancs, melyet az ellenőr szemeiből kiolvasott, azt a gyanut keltette Lujzában, hogy ezalatt valami titok rejlik. Ez a titok és Pasottinak megmagyarázhatatlan ömlengései másik gyanut ébresztettek benne. Ha ő miattunk jött volna? Ha ennek a váratlan érkezésnek okai között része volna a tanár lodi-i utazásának is? Szeretett volna értekezni a tanárral, megmondani, hogy maradjon, míg Pasottiék el nem mentek; de hogyan beszéljen vele, hogy Franco észre ne vegye? Eközben donna Eszter elbucsúzott s a tanár, a ki a szeszélyes és hamis kisasszonykától bocsánatot nyert azon feltétel alatt, hogy nem kérdezi a paradicsomot, engedélyt kapott, hogy hazakisérhesse őt. Pasottiék nem mehettek fel Felső-Albogasióba, a míg gazdájuk, a kit azonnal értesítettek, nem hozott rendbe s nem fűtött be számukra legalább egy szobát. Pasotti azonnal egy hármas tarokkocska rendezését emlegette a mérnökkel és Francóval. Ekkor elment Pepi asszony is és Pasottiné kérte Lujzát, hogy egy pillanatra visszavonúlhasson s Lujza kisérje el. Alig hogy maga volt barátnőjével a hálószobában, körülnézett ijedt, nagy szemeivel és suttogta:

— Épen nem a nagymosás miatt vagyunk itt, nem a nagymosás miatt!

Lujza szótlanul kérdezte őt tekintetével és taglejtésével, mert a hangos beszédet a teremben meghallották volna. Ezúttal Pasottiné megértette; azt felelte, hogy nem tud semmit, férje nem mondott neki semmit, hogy ráparancsolta a nagymosás históriáját, de a nagymosással ő nem törődik semmit. Most Lujza vett egy darab papirt s reá irta: «Mit gyanítasz?» Pasottiné elolvasta, azután nagyon komplikált mimikába kezdett. Fejét rázta, szemeit forgatta, sóhajto-

PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE (I.)

BUDAVÁR 1849-IKI BEVÉTELÉRŐL FESTETT KÉPEK.

Budapest főváros tanácsa Budavárnak a törököktől történt visszafoglalásáról ez esemény 200-ik évfordulójának emlékére képet festetett *Benczúr* Gyula jeles művészünkkel. De meg akarja örökíteni Budavárának a honvédek által 1849 május 21-én történt elfoglalását is, s erre pályadíjakat tűzött ki. A pályázatra érkezett vázlatokat a Műcsarnokban állitották ki. Az első díjat, melylyel együtt járt volna a vázlat teljes elkészítése, nem adták ki. Két vázlatot jutalomban részesítettek, kettőt megvásároltak. A pályázatot újra kihirdetik. A birálók a művészi érték mellett történeti hűséget is óhajtottak.

Hegedüs László vázlatának itélték oda az első díj után következő jutalmat. Ez a nagy erővel előretörő rohamtámadást mutatja a Krisztinavárosból, a várfalaknál ütött résnél. A háttérben a Rácz-város felé eső bástyák körvonalai tűnnek föl. Itt ma a királyi palota egy része áll. A hősi roham fő alakja a katonákat lelkesítő pap. — *Pataky* László két vázlatot készített. Az egyik egy szilaj roham, a mint a résen a győztes honvédség betör. A másik a mint az elfoglalt várat megszállt honvédek már katonás sorban fogadják a várba bevonuló vezéreket, kiknek élén fehér lovon Görgei érkezik. A trombiták harsogása, a vitézek újongása köszönti a vezért. Ezt a vázlatot a főváros hatósága megvásárolta. Mint katonai szempontból érdekes vázlatot, megvásárolták *Glock* Tivadar főhadnagy vázlatát is. A Krisztinavárosból intézett támadás egy részletét tünteti fel. Még a hajnal dereng. Egy honvéd csapatnak sikerült az úgynevezett fehérvári rondellától éjszakra a falat létrákkal megmászni és az ott álló osztrák gyalogságot visszaszorítani. A rést védő horvátokat így támadták meg oldalról s azoknak hátrálniok kellett. A kép háttere a krisztinavárosi templomot, a felvonuló honvédséget, még távolabb a Gellért-hegyet az ágyúzás füstjében, ez előtt pedig a Nap-hegyet (most nyaralókkal beépitett domb) mutatja, a rajta elhelyezett ágyuk védősánczával és az ágyúzás füstjével.

PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE. (II.)

PALYAMŰVEK BUDAVÁR 1849-IKI BEVÉTELÉRŐL.

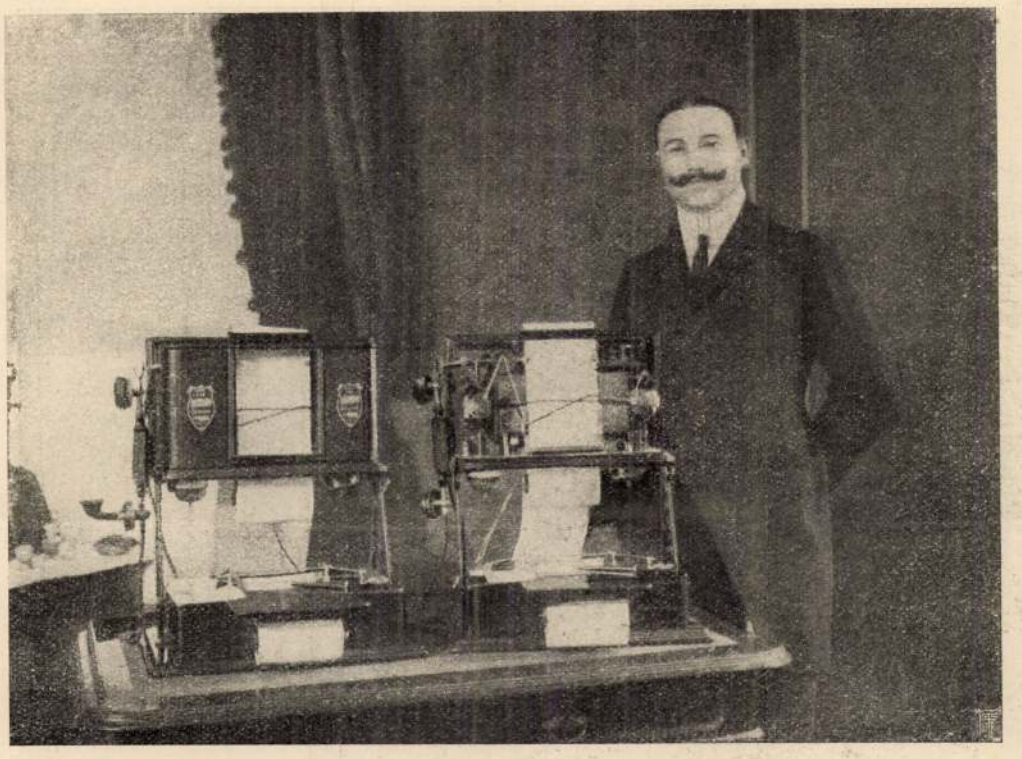

A TELAUTOGRÁF.

Lapunk egyik munkatársa, a ki szemtanuja volt a vár ostromának, a történeti hűség szempontjából több kifogást közöl velünk a pályázaton részt vett vázlatokra vonatkozólag.

Fölemlíti, hogy az egyik pályaművön az öt órai véres harcz után a várba nyomult honvédség törzs- és főtisztjei vadonat új, aranypaszomántos zsinóros atillákban és magas, aranyos csákókban, a honvédek tisztára kefélt attilákban, bakkancsokban, hátukon a mai legújabb szerkezetű borjúval s az akkoriban még nem is létezett pléh-főzőedénynyel vannak festve.

Egy képen Görgei tábornok indigókék szinü óriási paripán aranytól csillogó atillában látható, holott a magyar hadak fővezére az egész hadjárat alatt s így Budán is, kopott honvéd törzstiszti atillában járt, fején pedig régi ezredének, a Nádor-huszároknak viaszos vászonnal bevont tábori csákóját viselte.

A magyar honvéd törzstisztek parádés csákóin zöld forgók díszlenek, a milyeneket pedig csak a mostani honvédtábornokok és honvéd vezérkari tisztek viselnek.

Az érdemjelek feltüzésének magasztos történelmi jelenetét egyik festőművész egy alig nehány lépésnyi hosszú helyre szorította, holott azon alkalommal a Dísz-téren a herczeg Batthyány-palotával szemben két zászlóalj volt felállítva.

A Szent György-téren állott gróf Teleki-palota melletti sikátoron keresztül a várba nyomult honvédektől halálos lövést kapott Henczi várparancsnokot két 34-ik zászlóaljbeli közhonvéd az akkori cs. és kir. műszaki épületbe vitte, míg a festők Henczit hol a földön heverve, hol pedig egy saroglyára fektetve mutatják be, a mi a történelmi valóságnak sehogy sem felel meg.

Habár Budavár bevétele óta 55 év mult el, van még elég élő szemtanú, kiktől a festőművészek a szükséges adatokat megkaphatnák.

A TELAUTOGRÁF.

— Irás és rajzolás a távolba. —

Már a telegráf és telefon is méltán csudálatot keltettek feltalálásuk idején, de legújabb társuk, a «telautográf» felül haladja ezeket is. A telautográf ugyanis már nemcsak jegyeket vagy hangokat visz el nagy távolságra, hanem kéziratokat és rajzokat is teljes pontossággal.

Gray amerikai mérnök találta fel ezt a gépet, *Ritchie* pedig annyira tökéletesítette, hogy most már a gyakorlatban is használható s hihetőleg nemsokára úgy elterjed, mint pl. a telefon. A találmányt értékesítő amerikai társaság megbizottai *Mahler* Miksa és *Ooms* Miklós nemrég bemutatták a gép működését a magyar képviselőházban is, hol osztatlan érdeklődést és elismerést nyert.

A *telautográf* külsőleg hasonlít a mostani telefonkészülékekhez. De — mint említettük, — nemcsak a hangot továbbítja a villamosság szárnyán, hanem az irott betüt és rajzot is; a készüléken ugyanis a beszélő-csövön és a hallgatón kívül irókészülék és papirhenger is van. Az ember felszólítja azt, a kivel érintkezésbe akar lépni s ha beszélni akar, beszélhet is vele, de ha a felszólított nincs ott, vagy a beszélgetésnek titokban kell maradnia, akkor az irókészüléket alkalmazza.

Apró sodronyokból álló érczkar tartja a czeruzát vagy tollat, a melylyel a papiron megirjuk azt, a mit a messze távolságba akarunk juttatni. Irásközben az iróeszköz és a készülék között állandóan megmarad a villamos összeköttetés. A felvevő készüléken a villamos áram visszaadja a czeruzának minden mozgását. A mikrofon fölött megmozdúl egy érczkar és a sodronyok közé szorított toll pontosan lemásolja az érkező üzenetet. Ha a villamosság által mozgatott tollból kifogy a tinta, az érczkar megfordul, bemártja a tollat a készülékben levő tintatartóba és az irás, illetve másolás folytatódik. A mit a beszélgetők egyike czeruzával leir, vagy rajzol, azokat a betüket, számokat, vonásokat és formákat a másik állomáson, akármilyen nagy távolságban van is, a toll híven lemásolja.

Nagy előnyök származhatnak e találmányból, kivált a kereskedelemben, a hadviselésben és a rendőri nyomozásoknál.

Eddig pl. sok csalásra adott alkalmat a telefonon való megrendelés, midőn a kereskedő által jól ismert vevő nevében tettek a szédelgők nagy megrendeléseket, de ennek elejét lehet majd venni azzal, hogy a felek irásban értekezhetnek. A háborúban pedig egyik csapattest a másikkal rajzban is közölheti az ellenség állását, az ütközetek szinhelyi vázlatát. De nagyon megkönnyebbül a rendőrség dolga is, a mennyiben a megszökött gonosztevők körözése alkalmával, egyszersmint rajzban is megküldheti azok arczképét, néhány percz alatt nemcsak az illető ország határszéleihoz, hanem a legtávolabbi kikötőkbe is. Csak a sikkasztók baja gyűlik meg a telautográffal: sokkal nehezebb lesz ezután Amerikába illanni.

BERND RÓZA.

Hauptmann Gerhardt drámája. A Nemzeti Szinházban először adatott december 3-ikán.

Miután az összes nagyobb szinpadokon megbukott Gerhardt *Hauptmann* e szomoru drámája, eljutott hozzánk is december 3-ikán este, hogy nálunk is megbukjék. Az egész német irodalomból, mely a hanyatlásnak néhány kétségbeejtőn meddő éve után kezd ismét föllendülni, tárgyban gazdagodni, szinben elevenedni: nekünk csak Sudermannból és Hauptmannból jut. Otto *Ernst*, Ludwig *Fulda*, a még fiatalabbak, de nem gyengébbek még nincsenek nálunk befogadva. Sudermann ügyeskedése, szemfényvesztő technikája ellenben nagy hatást ért el és a régi Hauptmann valódi értékekkel aratott győzelmet, erős szatirával, megindító érzelmességgel, lángoló szocziális érzékkel.

De e drámaköltő már fiatalon kimerült s az utolsó évekből való alkotásai mind erőtlenül hanyatlanak alá a szinpadon. És a mi legborzasztóbb ezekben a drámákban, az a sötét, komor, bátran mondhatjuk: embertelen tónus, mely lidércznyomásként ül a néző mellére. Mintha gonosz álomból riadnánk föl, mikor utoljára gördül le a függöny: de jó, hogy vége van! Egy új Lessing kellene, hogy figyelmeztesse ezeket a pesszimistákat cselekedetük jogtalanságára és roszhiszemüségére. Mert ezek az irók egyenesen *megkinozzák* hallgatóikat és nem győzünk csodálkozni a közönség türelmén, mely négy hosszu órán át engedi gyötörtetni magát egy sivár, rosz levegőjü, előtte a legtöbbször ismeretlen bűnöket, gazságokat föltáró drámától és még fizet is érte.

A tragédiának mindenha az volt a hivatása, hogy megrendítsen, de föl is emeljen. Nemcsak az aristotelesi iskolai szabály: saját érzésünk is ezt követeli. És valóban, Antigone megráz, de a bennünk élő legnemesebb indulatokat ébresztgeti, a testvéri szeretetet, a természeti törvények tiszteletét. Shakespeare nagy tragédiái is megrendítő hatásuak; az öreg Lear fájdalmainak láttára a szivünk facsarodik össze s vele együtt szeretnénk fölsikítani: Ó nyomor, csipésed éles! Macbeth fölhalmozott borzalmaiban, IV. Rikhárd egetverő gonosztetteiben ott a fenség, az ész és akarat nagyszerűsége. Margit sorsát mi is megsiratjuk De mind e hatalmas és örökre becses tragédiákban megnyugtató, harmonikus, enyhületes érzelmek lesznek úrrá rajtunk, látván az örök igazság megdönthetetlen hatalmát.

Az új drámairóknak az életből kiragadott, realisztikusnak hitt képei fájnak, visszataszítanak, undorítanak. Látásuk gyötrelmes, melyet nem enyhít sem a humor napsugara, sem valamely nemesebb fölfogás philosophiája. Mintha egyenesen az volna a czéljuk, hogy megbüntessenek bennünket balgaságunkért: minek tettük be a lábunkat a szinházba, mikor ők beszélnek. És ez az irány nem is olyan új, mint ők hiszik; Marlowe *Máltai zsidója*, Shakespeare *Titus Andronicus*-a, a XVIII. század rémdrámái, a XIX. század franczia romanticizmusának torz kinövései ép oly kellemetlenek, költőietlenek és gyötrelmesek voltak, mint Richard Voss, Hauptmann, vagy bármelyik e szomorú drámairók közül.

És *Bernd Róza* talán a legkinosabb még ebben a genreban is. Tartalmát nem részletezhetem, mert e lapok olvasóinak izlése fölháborodna ellenem; eszméjét nem mondhatom el, mert nincs neki; kompozicziójáról nem számolhatok be, mert nincs megkomponálva. Csak sejteni lehet, miről van szó e hosszú öt felvonásban s aztán megkérdezni: mért kellett e műnek megszületnie, minő belső szükségből fogantatott? S ha már megvan, miért kell nekünk is végigszenvednünk?

Bernd Róza Flamm Kristóf biró házában nevelkedett; Kristóf úr öt évvel fiatalabb a feleségénél, a ki fia halála óta megbénult s mindig tolószékben ül. Kristóf szemet vet Rózára; Streckmann Artur gépész megirigyli a szép leányzót a birótól, ő is szeretné hatalmába keríteni. Róza Keil Ágost menyasszonya, egyszerű, jámbor, istenfélő könyvkötő mesteré. Azonban gonosz hirbe keveredik, egy esztelen pillanatában, mikor Streckmannt fölkeresi, hogy könyörögjön neki: ne árulja el a vőlegényének, hogy Flamm úrral látta, a gépész gazságának áldozatává lesz. Ez már most kullancsként kapaszkodik bele, míg aztán nagy botrány támad a dologból, Streckmann kiüti a szemét a menyasszonya becsületét védő Keilnak. Róza apja beperli Streckmannt becsületsértésért; Rózát is beidézik s ez megesküszik rá, hogy ő tiszta; a mint hazafelé vánszorog, megöli Flammtól született gyermekét és megőrül.

És mi a morálja ennek a történetnek? Bernd Róza hangosan kiáltja bele a nézőtérbe szerzői utasításra: «Nyomomban voltak, mint az ebek,

nyeket; megírta a mordvin népek történeti viszontagságait, a votják nép multjának és jelenének rajzát, mythologiáját s kereste a rokon népek költészete s a mi ős-költészetünk közti kapcsolatot. E mellett a magyar nyelvtudomány legvitásabb kérdéseit is többször fejtegette (A hangsúlyról, A mutató névmás hibás használatáról, Egy szavazat a nyelvújítás ügyében) épen oly gazdag történeti adat-készlettel, mint a magyar népies nyelvben s a rokon nyelvekben való tökéletes jártassággal s éles megfigyeléssel. A Vámbéry támasztotta ismeretes vitába is beleszólt és mivel mintegy tudományos működésének egész alapja veszedelemben látszott forgani: mély meggyőződéssel igyekezett Vámbéry nehány főbb állitását megczáfolni.

Ezelőtt mintegy hat évvel agyát szélütés érte. Ettől kezdve szellemi munkára képtelen levén, elhagyatottan, élő-halottként vánszorgott a főváros utczáin a nélkül, hogy bármiféle társaságba ment volna. Kín volt reá nézve az élet. A ki életének java részét folyvást a könyvek közt töltötte, most egy sort sem olvasott többé; értelme mind jobban elhomályosult, s e hónap 21-én testileg is megszűnt élni. —*y* —*s.*

látogatják hazánkat a nyári hónapok alatt. Ha mi magunk adunk kalauz-könyvet a kezökbe, legjobban elejét vehetjük a hibás és ferde adatoknak, de egyszersmind melegebben is szólhatunk. A *Wegweiser des Südungarischen Karpatenverein* a délvidék egész monografiája s 716 lapnyi kötetet tölt be. *Erdélyi* Károly irta meg a kimerítő munkát, adatokban gazdagon és hazafias szellemben. A német kiadást nem sokára franczia, majd angol is fogja követni, s ekkép egyre nagyobb és élénkebb lesz a figyelmeztetés Magyarország déli részére. A könyv a Temesvár és Duna közt eső részekről világosítja föl az útazót és vezeti a legszebb, legnevezetesbb helyekre. Képek, térképek nincsenek a könyvben, mert azok nem készültek el, s így a későbbi kiadásokra kellett azokat fentartani. A magyar kiadás ára 2 korona, a német kiadásé 3 korona, s megrendelhető Temesvárt a délvidéki Kárpát-egyesületnél.

Dunántúl a czime egy kötet elbeszélésnek, melyet *Szarvas* Mariska irt, kitől a lapokban költemények is jelentek meg. Prózai dolgozataiból tizenegy kisebb elbeszélést fogott egybe könyvében, mely az irónő tehetségéről tanuskodik. A «Dunántúl» czimnek semmi más vonatkozása nincs, mint hogy az irónő a vidéket, a falut szereti, mert tisztábbnak és természetesebbnek tartja ott az életet, s ezt szembe is állítja nem egyszer a fővárosi élettel, a fővárosi emberrel. Különben az élet után igyekszik rajzolni; de van benne elég a könyvből és panaszokból is-

folyóiratából a julius-szeptemberi kötet gazdag történelmi anyagot ad közre ismét: kiegészítést a szepesi városok grófjainak sorrendjéhez, *Weber* Samutól; az erdélyi káptalan gyulafehérvári levéltáráról kimutatásokat *Beke* Antaltól; diplomacziai okiratokat Brandenburgi Katalin idejéből; *Szilágyi* Sándor pedig folytatja a Rákócziak levéltárából való iratok közlését, stb. Komáromy András, Koncz József, Áldásy Antal, Szádeczky Lajos, Lehoczky Tivadar, Kemény Lajos, Veress Endre, Kollányi Ferencz közölnek még történelmi és művelődési adatokat. A kötet ára 1 frt 30 kr.

A Nyár czim alatt a «Pesti Napló» nagy alakú illusztrált album-füzetet adott előfizetőinek, mint a párisi «Figaro» szokta. Ez is a «Figaro» egy ilyen füzete, elegáns rajzokkal, míg az olvasmányokat *Malonyay* Dezső, *Pekár* Gyula irták; *Márkus* József és *Czóbel* Minka pedig költeményeket. Egyik közleménye *Flammariontól*: «Szerelem az égben.» Van egy részlet is *Sztojanovits* Jenő «Ninon» operájából, melyhez *Ábrányi* Emil irta a szöveget. Erdekes külön melléklete az album-füzetnek *Munkácsy* Mihály egy genreképe «Másodvirágzás». Egy munkás-szoba boldogsága az, hol a már nem egészen fiatal házaspárnak egy ujszülött kis baba szerez örömet, a kit az anya nagy szeretettel emel föl, az apa pedig a dolgozóasztaltól fölkelve, úgy gyönyörködik benne. A képet színes nyomásban Kádár Gábor párisi műintézete sokszorosította, s Munkácsy a következő — hasonmásban közölt — aláírással

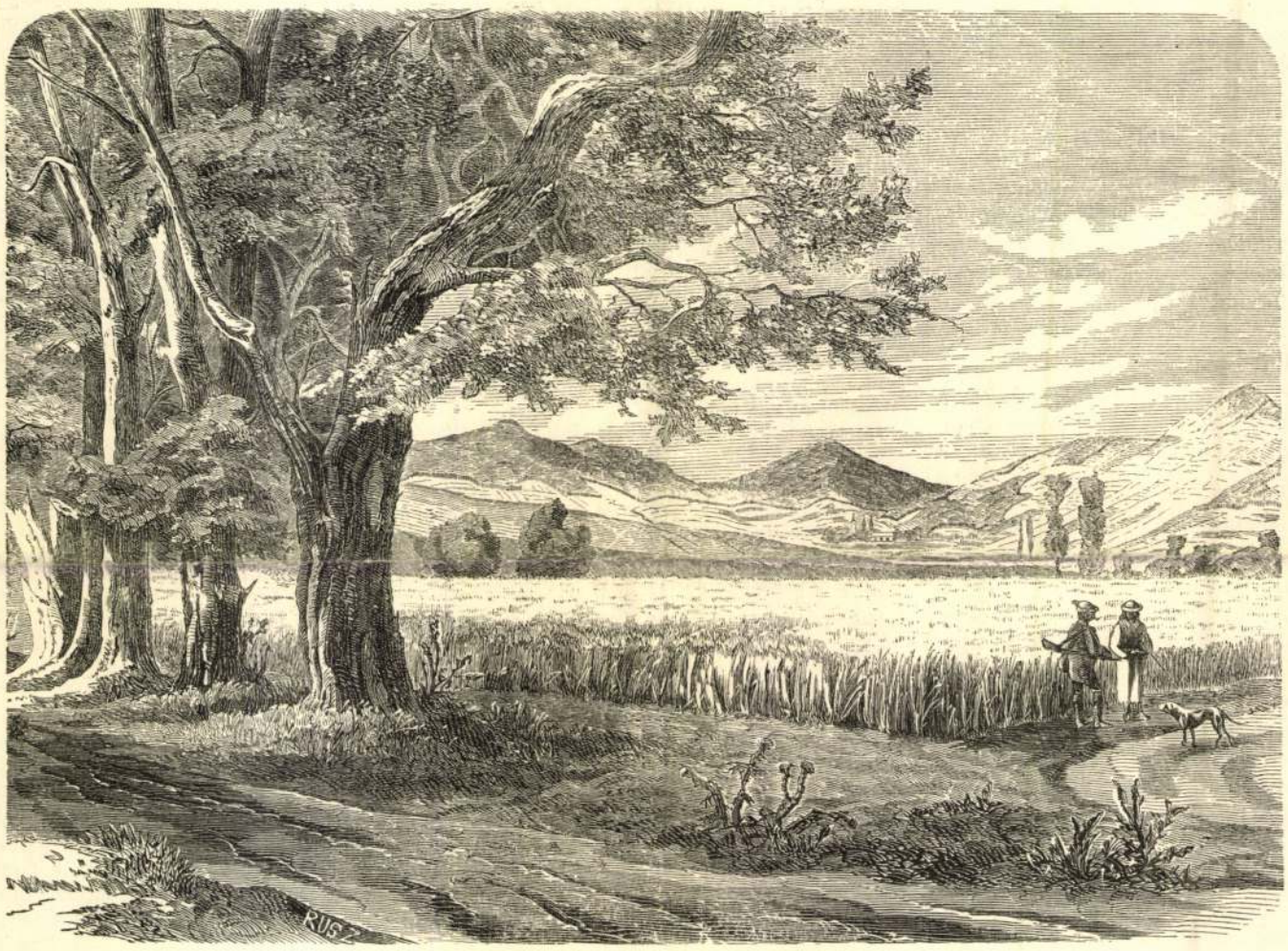

A ZBORÓI SZÁZ HÁRSFA-SOR KEZDETE.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Uti könyvek. A hazánkról, vagy egyes vidékeiről szóló és tájékoztató könyvek, úti kalauzok egyre gyarapodnak. Jó szolgálatot tesznek ezek mind a közönségnek, melyet útba igazítanak, mind az illető vidéknek, melyre fölhivják a figyelmet. Most is egyszerre két ilyen úti kalauz jelent meg: egyik *Brassómegyéről*, a másik pedig *déli Magyarországról*.

A brassómegyei turista-kalauz az erdélyrészi Kárpát-egyesület «Erdélyrészi úti kalauz» czimű vállalatának (szerkeszti Radnóti Dezső főtitkár) egyik kötete, 28 képpel és Brassó város térképével. Irta *Méhely* Lajos főreáliskolai tanár. Brassómegye, a Bárczaság, hazánk oly gazdag természeti szépségei közt is egyike a legregényesebbeknek, Brassó városa pedig multjával, ódonságával, városi életével is nagyon érdekes. Méhely részletes tájékoztatást ad mindenről, a történelemről a jelenről, és könyvével a turista otthoniasan járhatja be a szép vidéket; megtalálja e könyvben mindazt, a mit mint útazónak szintén tudnia kell. A képek részint eredeti fölvételek, részint a nagyszebeni Kárpát-egyesület által kiadott műlapok után készültek. A könyv betürendes névmutatóval is el van látva. Ára vászonkötésben egyesületi tagoknak 60 kr, nem tagoknak 70 kr. — *A délvidéki Kárpát-egyesület* pedig az idén német nyelven adta ki az úti kalauzát, mely magyarúl már a múlt évben megjelent. A külföldiek is évről-évre nagyobb számmal

mert világ behatásából is, találó vonások mellett utánzások, önálló felfogás mellett visszhang. Szentimentalizmus, keserűség, lágy idealizmus, reális hűség, poétikus hang és érzékenység vegyesen foglalják el tollát, mely még nem önálló. Az elbeszélések sincsenek egyenlő erővel és gonddal dolgozva, de formásságuk az előadási érzéket bizonyítják. A kötet Singer és Wolfner könyvkereskedésében jelent meg.

Rómer Flóris hagyatéka. A nemzeti muzeum könyvtára igen becses irodalmi anyaggal gyarapodott *Rómer* Flóris irataiban, melyet az elhunyt kiváló régész örököseitől szereztek meg. E gyüjtemény több eredeti középkori és XVI. századbeli iraton kivül Rómer tudományos jegyzeteit foglalja magában. Ezek között legbecsesebbek a Corvina történetére vonatkozó följegyzések. A nagy szorgalmu tudós mindazt összegyüjtötte, a mit Mátyás király könyvtárának történetére a külföldi könyv- és levéltárakban évtizedeken át felkutatott. E gyüjtemény a maga egészében eddig ismeretlen volt, csupán néhány részletét ismertük, azokat, melyeket a tudós még életében maga publikált. A rendszeresen egybeállitott s nagy gonddal, mindenre kiterjedő figyelemmel készült munka a Corvina ügyében alapvető marad s már eddig is a legjelentékenyebb aktája a Corvina irodalmának.

Történelmi tár, a történelmi társulat és tud. akadémia történelmi bizottságának évnegyedes

látta el: «A Pesti Naplónak a messze, de nem idegen Párisból, magyar szívvel és lélekkel.»

Szeless Adorján könyve. Szokatlan dolog nálunk, hogy külföldi kiadó hirdessen előfizetést magyar könyvre. Most Th. *Wohlleben* londoni könyvkereskedő czég küldött szét előfizetési felhivást *Szeless* Adorjántól megjelenő könyvre, melynek czime «*Fekete könyv*». A szerző azzal van vádolva, hogy ő követte el a dinamitos merényletet Hentzi szobra ellen s ezért menekült külföldre. Menekléséről ír benne. A könyv 14 nyomtatott ívre fog terjedni és az Oroszországból menekült nihilisták által alapított «Russian Free Press» (Orosz szabad sajtó) nyomdában kerül sajtó alá. Londonban rendelhető meg 2 frt 20 krért, mely összeg a fenti czég czimére: Mr. Th. Wohlleben, Bookseller and Publister London, W. C. (Opposite the British Museum) küldendő. A tiszta jövedelmet Szeless Adorján itthon tartózkodó családja kapja.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar gazdatisztek egyesületének védnöke. A magyar gazdatisztek és erdőtisztek országos egyesületének védnökségét József főherczeg elfogadta. A főherczeg főudvarmestere erről már levélben értesítette az egyesület elnökét. Az egyesületnek minden esetre nagy vivmánya, hogy védnökéül József főherczeget sikerült megnyernie. A legnépszerűbb magyar gazda védnöksége alatt, ki gazda-

tisztjeivel szemben mindig a legmelegebb rokonszenvet érzett, az egyesület egyre közelebb fog érni czéljai megvalósulásához.

A tud. akadémia elnöksége. A hivatalos lap egyik közelebbi száma közölte, hogy a király báró *Eötvös* Lorándnak a m. tud akadémia elnökévé, *Pulszky* Ferencznek pedig ugyanazon akadémia alelnökévé történt megválasztását jóváhagyta.

A magyar történelmi társulat levéltári kutatásokkal összekötött kirándulását augusztus 24—31. napján tartja. A titkári hivatal fölhivja a kirándulásban résztvenni óhajtó tagokat, hogy szándékukat legkésőbb augusztus 5-ig Nagy Gyula társulati jegyzőnél (Országos levéltár) bejelentsék.

A képzőművészeti társulat azt tervezi, hogy ezentúl nem télen, hanem tavaszszal rendezi nagy műkiállításait. Télen a legtöbbször borult az idő, s a homályban nem tünnek ki a képek előnyei; de az is fontos, hogy a tavaszi kiállításokat eddig nem látogatták eléggé, mert a hazai művek kiállításának vonzó ereje nem versenyezhetett a verőfényes tavaszi napokkal, melyek máshová csábítják a közönséget. Ha majd elkészül az uj műcsarnok a városligetben, abban télen mutatják be a kizárólag magyar művek kiállítását. Télen van a képvásárlások időszaka is. Tavaszkor lesznek a nemzetközi kiállítások, melyek nagyobb vonzó ereje talán megszünteti az eddigi tavaszi kiállítások deficzitjét.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Uj egyetemi tanár. Dr. *Margalits* Ede gymnáziumi igazgatót a király a budapesti egyetemre a *horvát nyelv és irodalom* rendkivüli tanárává nevezte ki. Emlékezetes még, hogy a mikor a magyar nyelv és irodalom számára a zágrábi egyetemen tanszéket terveztek, Horvátországban az a kívánság szólalt meg, hogy a budapesti egyetemen is legyen a horvát nyelv és irodalom számára tanszék. Ez tehát most megtörtént, s a magyar ifjuságnak módjában van, hogy a társország nyelvét is tanulmányai közé vegye.

A kolozsvári reform. theologiai fakultás. Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsa 1895. május 19-iki ülésének végzése következtében *Szász* Domokos püspök és *Parádi* Kálmán tanügyi előadó közzé teszi a fakultásnak idei szeptember 1-én a tanárok kinevezésével, 12-én a beiratkozások megtételével való megkezdődését; egy nyilvános «Tájékoztató»-ban megismerteti a közönséget s főleg az ott tanulni kivánó nemcsak ref., de az összes protestáns ifjuságot az intézet létrejöttének történetével, szervezetével, az oktatás rendszerével, a fakultás tagjainak a m. kir. kolozsvári tudományegyetemtől nyujtandó kedvezményeivel; meghatározza a benlakás (internátus) és együttétkezés vagy teljes ellátás (konviktus) föltételeit, megállapítja, hogy az ott tanulandó ifjuságot öt kellő fizetéssel ellátott tanár és két docens fogja a szintén meghatározott szakokban oktatni, s a fakultás épületének rajzát adja; tudatja, hogy az a mostani oktatás és nevelés minden igényeinek, úgyszintén az egészségügyi követeléseknek megfelel. A konviktusban a teljes ellátás: reggeli, ebéd, vacsora díja fejenként egy tanévre 80 frt. Lesznek azonban szegénysorsu s jó igyekezetü teológusok részére 50 és 25 frtos kedvezmények, egyesek esetleg a tápdij-fizetés alól teljesen is fölmentetnek.

MI UJSÁG?

A szófiai dráma Bulgáriát ismét a keleti világnak abba a szomorú előterébe állította, hol a Balkán-országok oly sokszor szoktak feltűnni, mint valami fátyolképek, hogy figyelmünket magukra vonják, mint előttünk egészen idegen világbeli jelenségek. A Balkán-országok félműveltségének zajos és vad nyilvánulása mindig idegessé teszi Európát. Sztambulov lemészárlása, a koporsójánál és temetésénél kitört düh és zabolázatlanság, megint csak azt mutatják, hogy Európának ez a része milyen távol esik többi részétől. A művelt világ fájdalmas részvéttel volt tanuja egy jó bolgár hazafi meggyilkolásának, de a bolgár fővárosban még az emberi részvét sem tudott felülkerekedni Sztambulov sírjánál. Fejedelmek, előkelő államférfiak kifejezték fájdalmokat, koszorúkat küldtek a ravatalra, ám Szófiában meggyalázták a koporsót is, mikor a véres és megcsonkított tetemet sírja felé vitték. A koszorúkat akarták letépni róla, és részben le is tépték. A dulakodásban a konzulokat, a politikai ügyvivőket, kik a koporsó után mentek, szintén nem kiméltek. Ezektől aztán *Nacsevics* külügyminiszter egyenkint bocsánatot kért. A sírt őrzeni kell, nehogy feldúlják. Sztambulov özvegye és gyermekei elhagyni készülnek a bolgár földet, mert ott nincsenek biztosságban. Olyan ember, mint *Karavelov*, a ki miniszter is volt, az utczán tart izgató beszédeket és azt hirdeti, hogy Bulgária legnagyobb ellensége monarkhiánk, főkép pedig Magyarország. És a csőcselék a magyarokat szidalmazva jár-kel az utczán. A lapok is szidják a magyarokat. De voltaképen senki sem tudja megmondani, hogy mért kell kiabálni az utczán «dolu madsar» («le a magyarokkal»). Az országban nincs nyugalom, felfordult a rend, mindenki elvesztette fejét, de nem Sztambulov halálán, hanem mert hiányzik egy erős kéz és Bulgáriában ismét az izgatók uralkodnak. A fejedelem távol van, Karlsbadban, s azt mondják, még tovább is ott marad, mint a hogy tervezte. A czár elé esdekelni járt küldöttség még nem érkezett haza, de nem is sok jót hoz. Nem csoda, ha Ferdinánd fejedelem lemondásáról lehet hallani. Oroszország rámutathat most Bulgáriára, saját igazolására, hogy ime mivé lettek a bolgárok!

Szófiában különben nyomozzák a gyilkosokat, s eddig kézre is került egy Tufekcsiev nevű ember, a kit Sztambulov halálos ágyán megnevezett; továbbá *Bone Gyorgyev*, a ki a kivégzett Panicza őrnagy titkára volt; keresnek egy *Halev* nevű embert is, a kire sulyos a gyanú, de nem találják. E hó 23-ikán egy fiatal embert fogtak el Szófia mellett, ki a vetések közt bujkált. *Ivanov* a neve, viddini diák és nyakán meg van sebesítve. Sztambulov szolgája a merényletkor megsebesítette az egyik gyilkost. Minden jel oda mutat, hogy ez a sebesült diák volt az egyik merénylő.

Budapest főváros közgyűlése jul. 24-ikén egyhangulag legmélyebb fájdalmát fejezte ki Sztambulov halála fölött, részvétét nyilatkoztatta ki az özvegynek. Mátyus Arisztid tette az indítványt, ki arról a rokonszenvről is megemlékezett, melylyel Magyarország a bolgár nemzet iránt viseltetett.

A király Kis-Czellben. Ő felsége szeptember hóban tudvalevőleg a magyarországi hadgyakorlatokra jő és *Kis-Czellbe*, Vasmegyébe 17-én érkezik, a hol a Benedek-rend kolostorának vendége lesz. Fehér Ipoly főapát már most készül rá, hogy kellemes otthont adhasson a királynak.

A királyné, három heti tartózkodás után, jul. 22-ikén utazott el *Bártfáról*. Ő felsége út közben meg akart pihenni a *csorbai tónal*, de a kellemetlen idő miatt megszakítás nélkül folytatta útját Bécsbe.

Báró Bánffy Dezső miniszterelnök julius 25-én apanagyfalusi birtokáról Budapestre érkezett, s hir szerint közelebb Ischlbe utazik, hogy a királynak előterjesztéseket tegyen.

Báthory István kardja. A német császári kormány a külügyminiszterium utján tudatta az ezredéves országos kiállitás elnökével, hogy a berlini Zeughaus gyűjteményéből a kiállításra kiválasztott nagybecsü emlékeket, köztük Báthory István kardját, készségesen átengedi s e tárgyakat e czélból meghatalmazott porosz tisztviselő személyesen fogja Budapestre hozni.

Kongresszusok 1896-ban Budapesten. A milleniumi kiállítás idejére eddig nem kevesebb, mint 66 kongresszus van bejelentve. Ezek közt több nemzetközi. A készülődések a kiállítás igazgatóságában most oly irányban folynak, hogy ezeket a kongresszusokat, nagygyűléseket, vándorgyűléseket, a melyek némelyikére több ezer ember is várható, olyan módon oszszák be, hogy rövid időközökben váltsák fel egymást az alatt a félév alatt, a míg a kiállítás tart.

Az új műcsarnok. A képzőművészetek új műcsarnoka már befejezéshez közeledik. Tudvalevőn az Andrássy-út végén, a kiállitás területén kivül épül, még pedig ugy, hogy állandóan megmarad műcsarnoknak. A csarnoknak 1712.60 négyszögméter falterülete lesz képkiállításokra, 459.00 négyszögméter alapterülete szoborművek kiállítására. A műcsarnok ugyan a kiállításhoz tartozik, azonban már rögtön a felépítés után átadják a képzőművészeti társulatnak. Az átadási szerződés pontozatait a napokban közölte *Dániel* Ernő kereskedelemügyi miniszter a képzőművészeti társulattal.

Debreczen a kiállításon. A nagy és gazdag alföldi város a kiállításon igen változatosan készül bemutatni állattenyésztését és mezőgazdaságát, mint illik is oly városhoz, melynek 17 négyszögmérföldet tesz a határa. Debreczen ezenkívül nagy körképben a mult századi debreczeni vásárokat is bemutatja. Ezzel *Pataky* László festőművészt bizta meg, ki 4000 frtot kap a vásári jelenet elkészítéséért. A munka legkésőbb 1896. április 15-ig átadandó a kiállítás igazgatóságának. A város másik festményt is készíttet a kiállításra. Történelmi képet festet a város multjából, még pedig azt a jelenetet, a mikor 1890-dik évi szept. 12-én a magyar királyt először üdvözli, mint koronás királyt, hű debreczeni népe, a város falai között.

Gr. Zichy Jenő expedicziója már visszatérőben van s Tifliszbe érkezett. Legérdekesebb része volt utazásuknak *Dagesztán*, melynek lakosai avar és hun utódoknak tartják magukat, s *Hunib*-ban, *Hunzak aul*-ban, hol hosszabb időt töltöttek, a lakosságban is megvan ennek emlékezete. A hunok történetében szereplő nevek is megmaradtak, igy az Attila név. A régészeti és néprajzi kutatások sok oly tárgyat mutattak föl, melyek a mi avar-hun leletjeinkkel rokonok. A helynevekben sok magyar és székely név hasonmására találtak. Dagesztánban, Samil földjén az utolsó időző hely *Derbent* volt, melynek neve kapuk kapuját jelent, mert birásáért hunok, perzsák, örmények és oroszok küzdöttek. Derbentből az expedicziò Bakun át Tifliszbe ment, a hol a Kaukázusnak több alapos ismerőjével volt alkalma érintkezhetni, köztük Alikanovval és Lazarevvel. — Nikolaj Mihajlovits nagyherczeg nagyon érdeklődött az expedicziò kutatásai iránt, és mikor megtudta, hogy Zichy Jenő gróf az ezredéves kiállitáson külön pavillonban mutatja be a gyüjtött tárgyakat, megigérte, hogy ő is küld egy magyar kardot és egy tőrt. Az expedicziò eltért attól a tervétől, hogy az örmény katholikosz székhelyét meglátogassa, miután akadt egy európai nyelveket beszélő örmény pap, a ki az örmény forrásokból le fogja fordítani a nemzetünkre vonatkozó adatokat.

Zichy Jenő gróf e hónap 16-ikáról Tifliszből a következő sorokat irta:

«Tifliszben most is 8 napig tartózkodtunk, mert az eddigi helyszíni észleletek után újból akartunk az itteni szakférfiakkal és irókkal találkozni és értekezni. Különösen egynémely örmény íróval kellett találkoznunk bővebb és kimerítőbb fölvilágosítások megszerzése végett. Ezzel Tifliszben is befejeztük teendőinket és ma kezdjük utunkat Mingrélián keresztül Batumba és így hazafelé, persze, hogy ez is csak meglehetős körúttal fog megtörténhetni. Ma Góri-, Uplis Zichi, — onnét másnap egy rövid 24 órai félbeszakítással Kutaisba utazunk, ezen 24 órai félbeszakítás egy rövid kirándulásra van szánva Borshomba, a hová Miklós Mihailovits nagyherczeg szíves volt meghívni. Kutaisról Gelati, Batum onnét 22-ikén indulás a hajón Suchumkale és Keres Taganrogba, onnét Kievbe a régi Atelkuza vidékére a hová 28-ika körül érkezünk és augusztus elsején tovább utazunk Moszkvába. 5-én reggel indulunk Szt. Pétervárra — ott 10 napig fogunk időzni. Lehet hogy innen 2 napra elmegyünk Heilsingforsba vagy pedig egyenesen haza, a hová aug. 20 án valószinűleg megérkezünk. Etnografiai kiállításunkat illetőleg csak azt kivánom fölemlíteni, hogy az teljes lesz, a mennyiben a magyar fajjal rokon törzsek egész teljességgel képviselve lesznek házaikkal, eszközeikkel, fegyvereikkel, házi iparukkal, stb. Csak attól tartok, hogy ezen kollekczió kiállítására a kereskedelmi miniszter úr által felajánlott 100 méternyi tér nem lesz elégséges! Itt fogom a régészeti tárgyakat is bemutatni egy igen szép gyűjteményben, melyet a nemzeti múzeumnak szántam.»

* **Képek a Kaukázusból.** Dr. *Szádeczky* Lajos, lapunk munkatársa, a ki tudvalevőleg a Zichy Jenő gróf expedicziójának egyik tagja, közelebb ismét 56, szerfelett érdekes fényképet küldött lapunk számára, leginkább Dagesztánból, Hunib környékéről, melyeknek nagy része a Zichy-expedicziò utjában készült eredeti új fölvétel. Ezek közül, melyek részint meglepő szép tájképek, részint pedig egyes cserkesz, avar, örmény, stb. alakokat ábrázolnak, közelebb néhányat be fogunk mutatni olvasóinknak.

gipszöntvénye képviseli: a király, Erzsébet királyné, id. gróf Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Deák Ferenc. A tárlat célját kisebb-nagyobb szobrászati művekkel, plakettekkel szolgálják itt Róna József, Beck Ö. Fülöp, Kallós Ede, Strobl Alajos, Horvai János, Berán Lajos, Ligeti Miklós, Telcs Ede, Moiret Ödön stb.

Mindez korántsem teljes ismertetése vagy pláne méltatása a sárosi művész-sorsjáték kiállításának. Egy ily kimerítés fölötte hosszúra nyúlna, s ha valamit nem említettünk, az nem művészi érdektelenség okából történt. Csak rövid és gyors áttekintést jegyeztünk ide a tárlatról, amelynek legszegényebb darabjai is elismerést érdemelnek, amikor hozzájárulnak ahhoz az országosan fontos magyar ügyhöz, amit a sárosi vidék felsegítése jelent.

*

E folyóirat múlt számában közölt névsor megjelenése óta a művész-sorsjáték javára az alábbi művészektől érkeztek újabb adományok, bezárólag szeptember 25-ig. A sorsjáték anyaga ezekkel együtt immár hétszázötven darabot tesz ki.

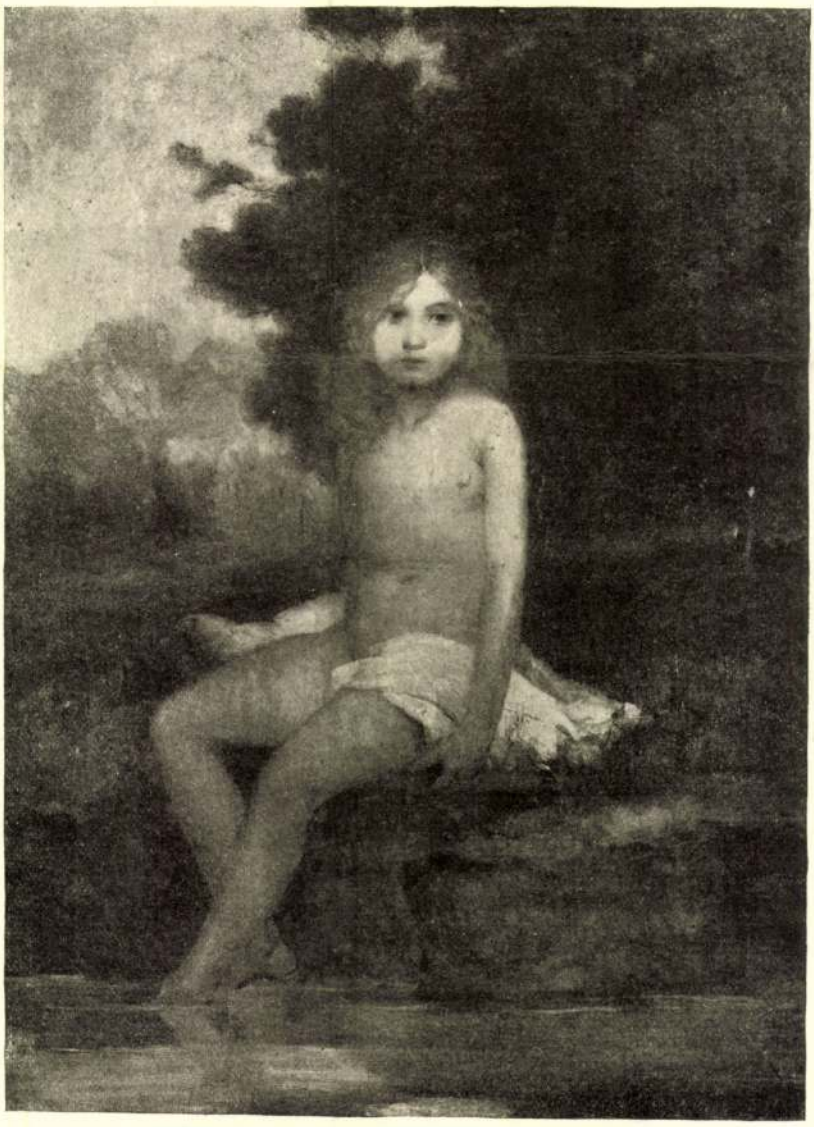

FATAK PARTJÁN
FATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE

A SÁROSI MŰVÉSZ-SORSJÁTÉK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Művészet 1915 K.

SÁRGULÓ LOMBOK
SZINYEI-MERSE PÁL FESTMÉNYE

A SÁROSI MÜVÉSZ-SORSJÁTÉK
KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1888 körül.

A Trajanus-oszlop dombormüveiből: A dákok fölgyujtják városukat. Illusztráció Pulszky Ferenc: Az őskor,a kelták, a rómaiak c. cikkhez. Id.mü 21-32.p.

Szign. Pataky - AW ch.

- - rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.III.Magyarország.I.köt. 30.p.

124. Pataky László, utolsó kenet.

1885. orn. ki áll. Eat

326. Giehsz Alfonz. A kitett gyermek.

Pataky László. Krumpli-szüret.

Műcsarnok 1894/95 télik.

Pataky László

Pataky László

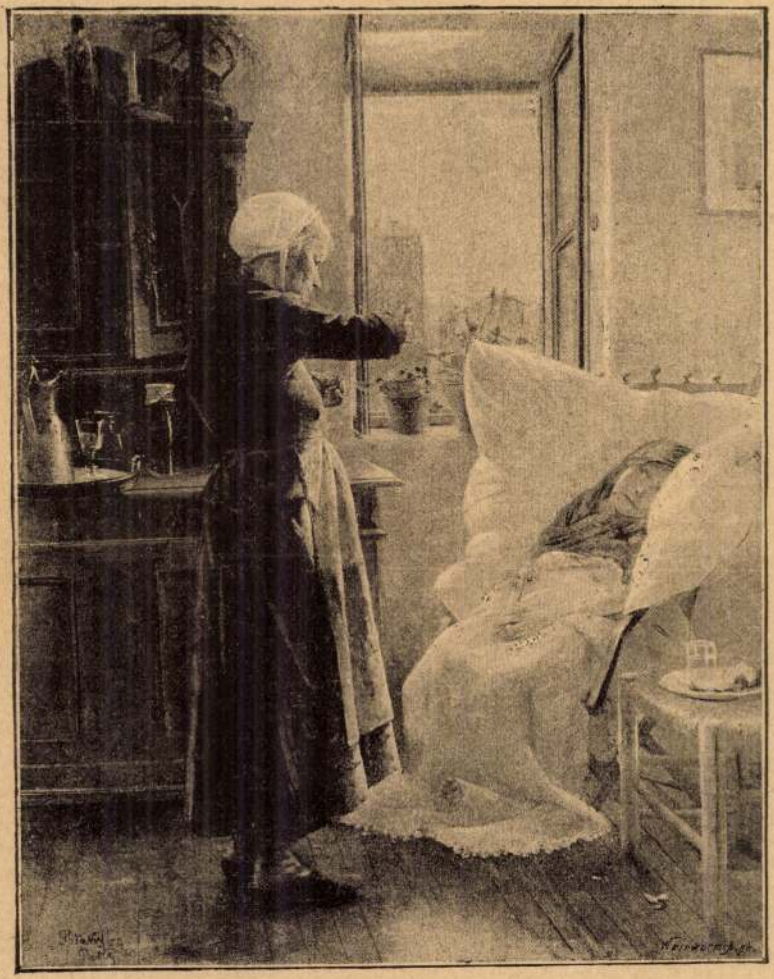

PATAKY LÁSZLÓ. A KIS BETEG.

Műcsarnok 1890/91. télik

A XVIII. század derekán Európaszerte nagy népszerűségre tett szert az a botanikai album, mely Dánia, Schleswig-Holstein, Norvégia, Izland és Grönland növényvilágáról adott a szó szoros értelmében képet. A Flora Danica album lapjain Skandinávia gyógy-, fűszer- és dísznövényei, virágai nemcsak formailag és színeiket tekintve, de méretükben is valósághűen jelennek meg. A könyvsorozatot eredetileg oktató, szemléltető eszköznek szánták, de aztán a porcelán fénykorában állandó forrásanyaga lett az iparművészeknek. A dán bútorok, textilek és más iparművészeti alkotások leggyakoribb díszítőmotívumai – a tenger madarai mellett – egyébként is a növények és virágok, évszázadok óta. Az 1775-ben alapított dán Királyi Porcelán Manufaktúra VII. Keresztély királytól kapott megbízást egy, az ország jellegzetes növényeit felsorakoztató, reprezentatív étkészlet előállítására – állítólag a lelkes porcelán-rajongó II. Katalin orosz cárnő kapta volna ajándékba. A manufaktúrában éppen kétszáz éve láttak munkához, és tizenkét éven át gondos kezek formálták, Johann Bayer pedig az album alapján természethűen festette a tálakat, tányérokat és egyéb kiegészítő darabokat. A királyi ajándék azonban II. Katalin halálával gazdátlanul maradt, ám nem sokáig, mert VII. Keresztély király születésnapján a királyi család tagjai „használatba vették", sőt különleges alkalmakkor, uralkodói látogatások, születésnapok, esküvők tiszteletére rendezett fogadásokon azóta is a Flora Danica készlettel terítenek. Az eredetileg száz személyes, 1802 darabból álló szerviz egyébként a világ legnagyobb sértetlenül megmaradt XVIII. századi étkészlete, 1530 darabja ma is teljes épségnek örvend.

A király kívánsága értelmében a manufaktúra 1803-tól már nem bővítette tovább a készletet. 1862-ben azonban mégis született egy újabb teljes Flora Danica IX. Keresztély király lánya, Alexandra hercegnő és a walesi herceg (a későbbi VII. Edward angol király) esküvője alkalmából, ez ma a windsori vár kincse. 1964-ben pedig a dán Anne-Marie hercegnő és Konstantin görög király kapott nászajándékba egy pontosan az eredeti technológiával, kézi festéssel előállított készletet. A koppenhágai Christiansborg Palotában, ahol a dán parlament is ülésezik, 1990. április 16-án, II. Margit királynő ötvenedik születésnapján kiállítás nyílt, ahol a kétszázadik évfordulóját ünneplő Flora Danicával éppen úgy terítettek meg tizennyolc személyre, mint amikor a királyi család „felavatta" a születésnapi vacsorán, s a néhány órával később felszolgált desszert elfogyasztásakor. Az eredeti készlet egy része a Rosenborg Palotában, néhány darab a koppenhágai iparművészeti múzeumban és egyéb gyűjteményekben állandó kiállításokon látható.

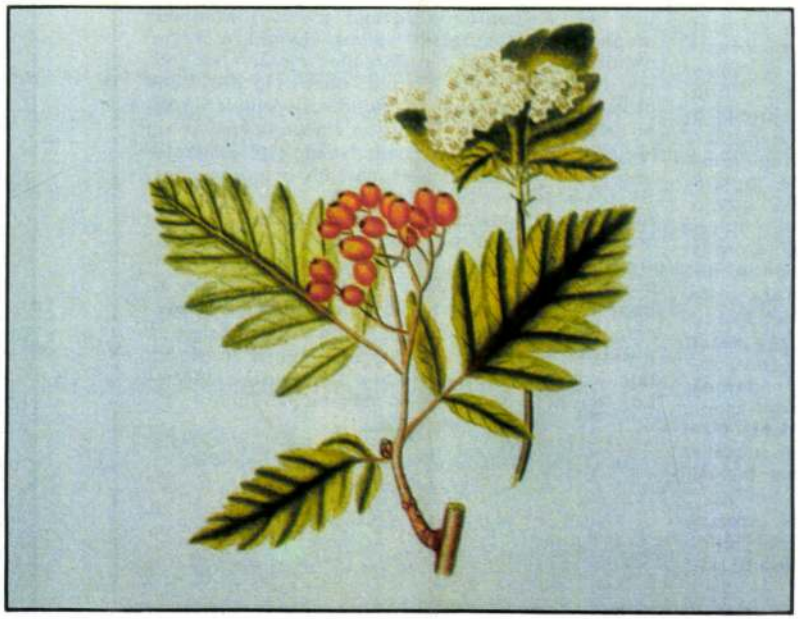

DOBRÁS ZSÓFIA

Megszólaló agyag

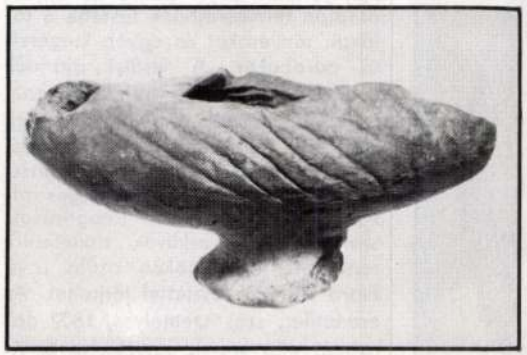

Madár alakú, belül üreges, kerek talpon álló agyagtárgy került elő Székesfehérvár Sziget városrészében. A középkori Alba Regia nyugati külvárosának délnyugati részén egy félsziget nyúlt a környező mocsárvilágba. Itt építették fel a Martyrius esztergomi érsek által az 1140-es években alapított kolostort, melyet Eufrozina királyné, II. Géza király felesége fejeztetett be az érsek halálát követően. Ő adományozta a kolostort a johannita lovagoknak, akik 1543-ig birtokolták ezt a területet. Az 1543-as sikeres török ostrom alatt súlyosan megrongálódott a kolostor és temploma, melynek köveit egy Szefer bin Musztafa nevű török fürdős vásárolta meg. A templom épületanyagából ugyan rövidesen fürdő épült, a johannita lovagok egykori falujának, a Szent Király földjének házait azonban feltehetően helyreállították, az ostromban elszenvedett károkat kijavították, ugyanis a török defterek lapjain továbbra is megtaláljuk a Szent Király utcája városrész elnevezését. A kolostor területén talált ötvöskemence tanúbizonysága szerint szorgos kézművesek dolgoztak itt. Az élet mindennapi jelenlétéről tanúskodnak a johannita kolostor romjait borító törmelékrétegen elterített kultúrréteg cserepei, edényei, használati tárgyai. Ezek közül került elő a 8,7 centiméter hosszú, négy centiméter magas, madár alakú agyagfigura, melynek farka csorbult, a feje letörött. A szürke színű szobrocska mintázása egyszerű, szárnyait bekarcolt vonalakkal jelezte a fazekas. A stilizált madáralak lába nem is látszik, csupán a testhez képest kicsiny méretű talp érzékelteti a lábak helyét.

A madár alakú agyagsípok a XVI–XVII. század divatos játékszerei. Nem csupán a török által megszállt országrészben szerették a csipogó játékszereket, hiszen sok, változatos alakú példányt találtak Bécsben is. Mázas és máztalan formában egyaránt készültek a kerek talpon álló, csónak alakú madárfigurák, melyek szoros formai rokonságot mutatnak a székesfehérvárival. A bécsi állat alakú sípok egyik legnevezetesebbike azonban baglyot ábrázol. Felületét többféle színű máz teszi változatossá. A bécsi sípok a XVI. századra keltezhetők, de a fehérvári példány kora inkább a XVII. századra tehető a vele együtt előkerült edénytöredékek alapján. Némelyik állat alakú sípba vizet öntöttek, így megfújva csicsergő hangot adott. A vásárokon árusított holmit szívesen ajándékozták a gyermekeknek. A síp azonban egyfajta reklámcélt is szolgált. A vásározó fazekasok ezeket a sípokat fújva hívták fel a figyelmet portékájukra. A síp készítése látszólag nem igényel rendkívüli szakmai felkészültséget, különleges szerszámokat. A sípokat készítő fazekas azonban csak nagy szakmai tapasztalattal, biztos kézzel és gondosan megválasztott, megmunkált szerszámmal mintázhatott jól működő sípot. A csicsergő-agyagmadár elkészítéséhez egyébként mindössze két szerszámot használtak: egy hegyes kést és egy keményfából készült, meghatározott méretű bökő szerszámot. A megfelelően előkészített agyaghurkát a fazekas a bökőfával átszúrta. Ezután alakította ki az állatalakot úgy, hogy annak belseje a bökőszerszám alakját vegye fel. A beáramló levegő nyílását pontosan meghatározott szögben kellett kivágni a késsel ahhoz, hogy a síp majdan megfelelően működjék. A bökőfát csak az állat alakú síp elkészülte után húzta ki a fazekas. Gondosan kellett ügyelni arra is, hogy ne maradjon agyagmorzsa a síp légjárataiban. A bemetszett lyuknak is a megfelelő helyen kellett lennie, mert ha a légjárat görbe, a síp néma marad.

Az állattest belsejében kialakított üreg formája határozza meg a síphang magasságát, mely az éles fütyülő hangtól az öblösebb, mélyebb hangig váltotakozhat. Ha a sípot úgy alakítják ki, hogy vizet töltenek bele, a kibocsájtott hang egészen hasonlatossá válik a madárcsicsergéshez. E többszáz éves hagyományt őrző figurák mostanában ismét népszerűek lettek, az agyag e formában napjaink vásárain is meg-megszólal.

SIKLÓSI GYULA

KÉP

1848–49-ből sok toborzó felhívást, mozgósító nyomatot, kiáltványt ismerünk. A gazdag anyagban azonban még ma is találni eleddig kellően nem méltatott, sőt ismeretlen valódi művészi értékeket hordozó munkákat. Ezek egyike Pataky L. 1848–49-es toborzófestménye, amely a Sásdi Állandó Helytörténeti Gyűjtemény birtokában van. A 145×100 centiméteres olajfestményt remek szín- és ecsetkezeléssel, szigorú geometrikus kompozícióval formálta meg a mester. Felvonultatta a felkelt magyar társadalom különböző rétegeit, háttérben egy mezővárosi főutca, kétoldalt nád- és zsuptetős parasztházak és templomtorony. A kompozíció szabálytalan alaprajzú háromszögre épül. Baloldalt huszárruhában lovagló hadfi, jobbról lobogót tartó népfelkelő, a kezében nemzetiszín zászló Kossuth portréjával és a „Kossuth Lajos azt izente, elfogyott a regimentje" felirattal. A háromszöget lovagló nemzetőr alakja zárja le. Ez tekinthető a mű fókuszpontjának. Az előtérben ehhez csatlakozik néhány kaszás népfelkelő, majd nemzetőr és egy gyermekdobos alakja. Ezt a mértani alakzatot tölti ki a kiegyenesített kaszákkal fölvonuló jobbágykatonák sokasága. A közismert 48–49-es képi frazeológiát sajátságos hangulat, egyéni látásmód avatja egyedivé. Bár a képen a főszerplő maga a tömeg, sok figura mégis egyedi vonásokat mutat. Az alakok ruházata is oly gazdag, hogy akár viselettörténeti kordokumentumként szolgálhat. A festmény a forradalmi idők lendületében született, mégis művészi igényről, elmélyült műgondról tesz tanúbizonyságot. Az alkotóról egyelőre mindössze annyit tudunk, hogy Pataky L.-nek írta magát a kép alsó jobb sarkába. A festmény megmentése a sásdi Vajda család tagjainak érdeme, akik a zsuptetőben, a padlás zugában, a gerendák mögött rejtegették, majd egy évszázadon át őrizték. 1985. november 30-án özvegy Vajda Jánosné ajánlotta föl a gyűjteménynek.

ZÓKA LÁSZLÓ

PATAKY L. festő (XIX.sz.)

Muzsák, XXI.évf. 3/4.sz.1990

GÉPESÍTETT TÁRSAINK

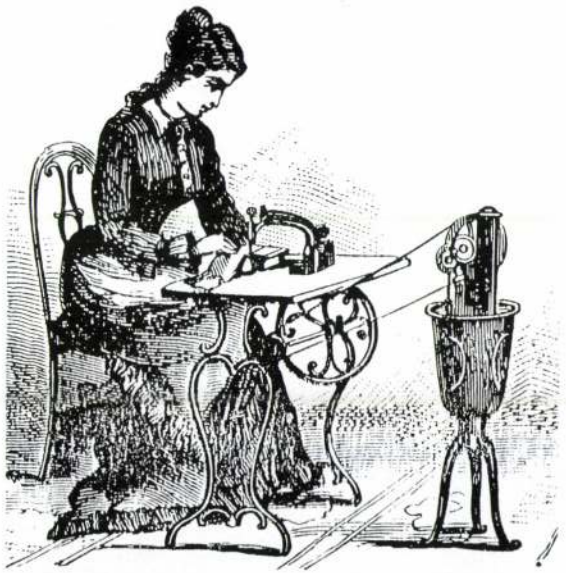

Az Országos Műszaki Múzeum gyűjteményéből rendezett kiállításnak ad otthont a Legújabbkori Történeti Múzeum. Az otthonunkban használatos eszközök fejlődését nyomon követve kiviláglik, hogy a háztartási munka és a termelés évezredeken át összefonódott. Az ipari társadalom létrejöttével azonban a lakóhely és a munkahely elkülönült egymástól, a háztartás végképp a nőkre maradt. A férfiak elsősorban a háztartási eszközök és gépek feltalálásában jeleskedtek, letudva ezzel a házimunka terheit.

Ismeretes, hogy a rómaiak már i. e. 100 körül megépítették az első központi fűtőrendszert, és sok konyhai eszköznek is komoly múltja van. Például a francia D. Papin a XVII. század végén készítette el a „digestor" nevű túlnyomásos gyorsfőző edényt II. Károly angol király részére, mely a mai kukta ősének tekinthető. 1910-ben az USA-ban állt munkába az első villanymotoros turmixgép, a teflonnal bevont sütőtepsit pedig a francia M. Grigoire találta fel 1958-ban. 1810-ben készült el Angliában az első fémdobozos, ipari előállítású konzerv, de Yates csak 1855-ben szabadalmaztatta az első konzervnyitót, addig vésővel és kalapáccsal nyitották a konzerveket. 1899-ben egy Cockran hevű amerikai hölgy szerkesztette meg az első, vízpermettel működő mosogatógépet. 1801-ben szabadalmaztatta F. Chateau rekeszes, jég-

A GERENDA MÖGÖTT

— Mi jutott Péteryéknek eszébe? — Kérdi a hölgy prémes bundába burkolt kisérőjétől. — Muzsika? Az öregnél? Hallatlan! . . .

— Hát nem tudja? — felel az úr a jólértesültség fölényével nézve maga körül. — Ma vacsorál itt az egész Kratowszky familia legeslegelőször.

— Ah? . . . Na hála Istennek! Tehát mégis!

— Mit «mégis?»

— Hát csak. Úgy örülök, de úgy örülök, hogy szegény Kratovszky Poldi végre valahára megszabadulhat az anyagi gondoktól.

— Még ne nagyon örüljön.

— Miért?

— Mert ez még nem eljegyzés ám.

— Hát mi?

— Csak olyan leánynézés-féle vagy micsoda.

— Mondja inkább: a sróf első alkalmazása.

— Sróf?

— Igen. A Pétery papa hüvelyk-ujjára . . .

— A melylyel a pénzes láda kulcsát szorongatja? Magam is azt hiszem; és az is bizonyos, hogy Adelaïd grófné jól ért az ilyesmihez . . . De mondja, ugy-e a kis Pétery Klára csúnyácska szegény?

— Azt nem lehet épen mondani, csak a . . .

De szava elvész a tömeg morgásában.

— Persze, a ki gazdag, az még a boldogságot is megveheti magának, — mormolja egy végképen elcsigázott, sápadt asszony, s keze önkénytelenül ökölre zárul.

— Csakhogy nem mindég sikerül ám a vásár, hugám! — nevetgél mellette egy beretvált képű ember. — Mert tudja-e, hogy mi az: Zsákban macskát venni? — Nem? Na hát: a pénzen vett boldogság az a zsákba vett macska . . . én mondom magának.

De még mielőtt választ kaphatna átérzett kijelentésére, egy újabb szélroham süvít végig a fasoron, és a vékony kabátok és kopott nagykendők viselői zúgolódva rebbennek széjjel s tünnek el az éjszakában.

Bent persze, a jól elzárt palotában mindebből mit sem gyanítanak. Ott delszaki meleget terjeszt a központi fűtés szövevényes erezete; nappali fényt a temérdek villanykörte, és tavaszt a mindenfelé pompázó virágok sokasága.

És mégis! Különös!... Hiába vannak az aszszonyok párisi ruhákban, s az urak kifogástalan estélyi öltözetben, a mit ott egymásnak sugdosnak, az lényegében alig-alig különbözik a kapu előtt ellesett megjegyzésektől.

— Ugy érzem magam, mint egy iparművészeti kiállításon, — nevetgél Kratowszky Juliette; gúnyosan nézve körül a gazdagon bútorozott szobában.

— Igen; de olyan kiállításon, — felel unokafivére, a kamarás, — a melyet jury beleszólása nélkül nyitottak meg.

A kamarás úr nagyon meg van magával elégedve e feleletért; hogyne, hiszen ő szakértő, az ő lakása tele van mindenféle örökölt műtárgygyal és művészektől ingyen elczigánykodott szebbnél szebb vázlatokkal, szobrokkal. Neki tehát teljesen jogában áll egy ilyen «pénzszagú» lakást lekritizálni. Teszi is, jobb czélra érdemes buzgósággal. És igy cselekesznek egytől-egyig mindannyian, — Poldy bárót is beleszámítva. De egy valaki mégis van a vendégek között, a ki mindent szemügyre vesz ugyan, csak úgy, mint a többi, de hallgat. Ez Kratowszky Adelaïd grófnő, Poldy báró édes mamája.

Ő ma nem töltheti idejét holmi aprólékos firtatással, élczelődéssel. Majd kerül arra még alkalom máskor, teszem fel: a Poldy gyerek esküvője után. De ma? Ejh, ma az anyai ösztön összes elraktározott furfangját elő kell szedni, hogy az öreg Pétery akadékoskodásait eloszlassa velök.

Mert hihetetlen! . . . Ez a vén Pétery, ez az árendás ivadék, a ki talán még ma is náthás a nyakába zúdított keresztvíz hidegétől, — *alkudozni* mer a Kratowszky czímerre! Valóban nevetni kellene, ha nem lenne olyan szomorú a dolog, ha nem világítana úgy be a jelen idők sivárságába. Igen, nevetni kellene, hogy Pétery Ármin kifogásokat talál a báró Kratowszky Poldi előéletében. — De persze hogy ez csak ürügy, hogy talán ebből kiindulva egészen megváltoztassa az öreg Girgl Dávid által tett ajánlatát.

— Évi járadékot adok, — de tőkét nem, — ismételgeti csökönyösen.

De hála Istennek, mégis puhul már az öreg.

BEFÚTTA AZ UTAT A

Lám, két és fél óra előtt még tizezer forintról beszélt, s most már a negyven ezernél tartunk, — de hol áll ez a törzsvagyonhoz! . . . Adelaïd grófné aggódva pillant a nagy bronz órára, mely tizenegyet mutat, s öntudatában van annak, hogy hatvan perczen belől meg kell nyernie a a csatát. (Poldynak ugyanis azt rendelte, hogy pont éjfélkor valljon szerelmet, de csakis, ha azt látja, hogy anyja a strucztoll legyezőjét nyitva tartja a kezében . . .)

S mit tett ezalatt a boldog menyasszony-jelölt? Óh, valóban, egy egészen megengedhetetlen ügyetlenséget, azt, hogy megszökve az előkelő vendégek mézédes kedveskedéseitől, a leggyérebben kivilágított szobába vonszolta barátnőjét, a kis Beregi Stefikét és kezeit idegesen szorongatva, a kétely és reménység kínos vergődésével kérdezgette:

— Mit gondolsz, szeret?

Beregi Stefike pedig alig mer rá nézni. Két hó óta figyeli a Kratowszkyak háló-vetését — el is lesett egyet-mást apja és az öreg Pétery beszélgetéseiből s igy tudja, hogy itt ma közönséges alku folyik. De tudja azt is, hogy barátnője lelke egész odaadásával szereti báró Kratowszky Leopoldot. — Mit tegyen tehát? Lebeszélje? Biztassa? Egyikhez sem érez hivatást.

Mert hiszen ki meri a sors kerekének küllői közé dugni az ujját? — Legjobbnak véli tehát a remegő kis kezet meg-meg czirógatni, s hagyni, hogy inkább a másik beszéljen.

S teszi is szegényke el-el fuló hangon:

— Látod, — suttogja — néha azt hiszem, hogy ő nem közömbös irántam, de aztán máskor . . . Óh, az a pénz, az az átkozott pénz! — jajdul fel minden átmenet nélkül. — Miatta, egyedül miatta nem leszek sohasem igazán boldog! . . .

II.

Künt a palota előtti kis térségen, mely a házat az utczától elválasztja, egy fehérkötényes törékeny kis alak surran át.

— Itt vagy? — kérdezi halkan, mikor már túlhaladta a kivilágított ablakok fénykörét.

— Itt! — jő a felelet s ugyanekkor egy kar öleli át derekát.

Hanem a leány megrebbenve lép vissza az útra.

— Nem. Ne most. Nincs időm. Tenger a vendég minálunk. Azt mondják, a Klára kisasszony férjhez fog menni . . . Be boldog . . . Istenem, be boldog, a kinek pénze van . . .

— Ejh, ki tudja, az-é, — felel a férfi türelmetlenül, — de aztán csaknem zokogással teszi hozzá: — Hej, Mariskám, ha mi ketten egymáséi lehettünk volna . . .

— Hogy mondod? — sikolt a leány, s önkéntelenül mintegy támaszt keresve, a széles vállakra teszi kezeit, de legott rémülve támolyodik hátra, mert érintése, bármennyire gyöngéd volt is, mégis fájdalmas nyögést csalt ki az egymásra szorított ajkakból; de aztán:

— Ne gondolj vele, — biztatja a férfi erőt véve magán. — Ma reggel a gyárban — magyarázza — a kerék kissé meg talált simítani . . .

Mari most már apróra körülnézte a jobb kart takaró óriás kötést:

Az oka az, hogy az első kötetet már megirtam, a nyomdában kiszedték s én a szedésből kefével lehuzattam vagy tizennégy példányt, szétküldvén azokat nagy tudományú celebritásoknak: Gyulai Pálnak, Beöthy Zsoltnak, Szinnyei Józsefnek és három kiváló politikusnak, továbbá a Jókai családtagoknak és a Jókaiék életviszonyait ismerő barátaimnak, azzal a kéréssel, hogy elolvasván, biráló észrevételeiket a margón sziveskedjenek megtenni, hibás adataimat kijavitani vagy ujakkal helyesbiteni. Igy véltem legjobban boldogulni, bele fogván laikus létemre oly természetű munkába, mely inkább egy történetirónak felelne meg.

A kötetek most a tél elején kezdtek vissza szállingózni. Olyan érdeklődéssel vártam őket, mint Noé a szétküldött galambjait.

Legelőbb jött vissza a Tuba Jánosé Komáromból, egy szép levéllel a kiadóhoz, hogy soha még efféle munkát olyan gyönyörrel nem olvasott; de nehány tévedés van, azokat följegyezte a margóra. Örültem ennek a dicséretnek.

Azután a Hegedüs Sándorné példánya jött vissza. A kegyelmes asszony fülekkel is behajtogatta azokat a lapokat, a hol hiba van. Gyulai Pál nem irt levelet, hanem jegyzeteket tett a kifogásolt helyeknél. Eleve kivettem annyit, hogy Jókait mint embert gyengébbnek festettem ő szerinte, mint a minő volt, ellenben mint irót nagyobbnak, a hogy érdemelte. Különben üt-vág a hangyalábszerű apró betüivel jobbra-balra és a hol azt irom, hogy hibátlan asszony, hibátlan regény nincs, odakanyarítja a lap szélére: «Hibátlan életrajz sincs.» Hát ilyen ő. De legyen is még ilyen vagy húsz esztendeig!

Szinnyei József maga hozta el a könyvet, gratulált, dicsérte, mondván: hogy egy pár lényegtelen hibaigazítást javasolt benne.

— Hanem a Jókai kritikusainak nagyon nekimentél, — szólt szemrehányón.

— No, mert igazam van. A nagy irókat ismertetni kell, hogy mi van bennök, de ütni őket és tanácsokat adni nekik, hogy mint kellene irni, absurdum.

— Hiszen van benne valami.

— Mareyl irt egy könyvet, — mondám, — melyben azt akarja bizonyitani, hogy a lovak nem tudnak helyesen járni. Székely Bertalan egy időben annyira belemélyedt ebbe a nevetséges munkába, hogy tűzzel-vassal ostorozta a lovak ügyetlenségét s szabályos hullámvonalakban rajzolgatta, hogyan kellene lépniök kecsesebben. A jámbor Mareyl valószinűleg meghalt, de a paripák azóta is úgy járnak, a hogy a természet nekik tudni adta.

Jöttek a többi könyvek is. Egyik a rokonok közül arra kér, hogy hallgassam el a Jókai gyengéit, mert minek azokat a világ elé kitárni.

— Ah Istenem, — sohajtottam fel, — lehetetlen. Hiszen az akkor nem az ő életrajza lenne.

— Az mindegy.

A politikusok közül egy volt miniszter igy szólt:

— Gyönyörű helyek vannak a könyvedben, de te meztelenül rajzolod a dolgokat.

— Hát nem irtam igazat?

— Hiszen épen ez az, a mit nem szabad. Különösen a mai viszonyok közt. Egyébiránt megtalálod a széljegyzetekben szerény észrevételeimet.

Egy másik államférfi, kit mint XV. Lajos testvérét, Artois grófot a komornyikjai, egy fanadrágba tesznek be napról-napra a politikai tanácsadói, persze hogy aztán a nadrág gyűretlen rajta, ámde mozdulatai nem plasztikusak, szintén visszahozta a könyvet azzal, hogy igen pompás részletek vannak benne, de mit er —

TILTOTT ÉLVEZET.

mert «nem elég száraz.» (Hja, én csak ilyen nedveset tudok irni).

A harmadik politikus ellenben igy szólt:

— Mesés helyek vannak a könyvben, különösen a politikai részekben, de engemet kihagytál. Ha beleszúrod még azokat, a miket megjegyeztem s kihagyod a kihagyandókat, akkor nagy dolgot irtál, fiú!

Az utolsók között érkezett meg a Jókai Róza Fesztyné levele, melyben azt irja többi közt: «Ezt tartom a maga legtökéletesebb munkájának.»

Képzelhetni, hogy híztam (pedig már a nélkül is sok szép kilóra vittem fel), boldogan rakosgattam a beérkezett példányokat egymás tetejébe, beléjök se tekintve egyelőre, mert az ünnepekre való gyönyörűségnek hagytam meg a margók adatainak beillesztését a szövegbe. Addig is úgy állt ott az asztalon a nagy rakás könyv, mint egy diadaloszlop, mely az én dicsőségemet hirdeti. Kevély hangnyomattal mutogattam barátaimnak, vendégeimnek:

— No végre megirtam a legtökéletesebb könyvemet!

Dicsekedtem vele fűnek-fának, hogy még Beöthy Zsolt is megdicsérte — s még az éjféli misére is elmentem hálát adni a gondviselésnek, hogy egy ilyen derekas munkát engedett végeznem az ex-lexben.

Az első ünnepen pedig hozzáfogtam a végleges szöveg megcsinálásához nagy kedvteléssel. Mert hát nehézségek közt ir az ember, de mulatozva javit. Ez már csak olyan, mintha az embernek egy szép leánya van és azt öltözteti szép ruhába, a nyilvánosság elé, egy ránczot itt igazit meg; egy máslit oda tesz, a hajfonatot lejebb ereszti . . . amoda egy gombostű kell. A rizsporos pamacs kéznél van. A nyakra talán más násfát kapcsol, az ingvállba más szinű szalagot húz.

Szóval ez már gyönyörűség, nem munka.

Im hát előveszek egy tiszta példányt s bele rakom mohón a Beöthy Zsolt adatait, a kinek az esze egész bibliothéka, a mit ő mond, az mind alapos; törlök, másitok, pótolok, hozzá irok, aztán más példányt veszek elő, egész nap dolgozom, kihuzgálok egész lapokat. Ez se jó, az se jó. A kinos verejték veri ki homlokomat. Fáj, mikor egy-egy kedves gondolatomat ki kell a szemétre löknöm, mert az új adat, a mi tudomásomra jutott, tarthatatlanná teszi az összes következtetéseimet. Mint mikor a vakolat hull, egyik tégla mozdul, utána szakad az, a melyikhez ragasztva volt. Oh Istenem, Istenem, hát mi lesz ennek a vége?

Hát az lett a vége, tisztelt barátim (nem akarlak hosszan untatni), hogy mire tegnap délután az utolsó példány adatait és helyreigazításait is mobilizáltam, az egész könyvemből egyetlen sor sem maradt meg. Kővé dermedve lapoztam végig.

— Ime hát ez volna az én legtökéletesebb könyvem!

Egyik azt kifogásolta, másik amazt. Én szót fogadtam, s itt van ni, nem maradt meg belőle semmi. Vagy hogy talán azért a legtökéletesebb, — mert nem existál. De hol vannak azok a gyönyörű helyek, a melyekről szóltatok, a melyeket elismertetek ti is, kegyetlen kritikusok? Ugyan hát hol vannak?

. . . Itt állok tehát, tisztelt barátim, a romokon. A margókról fölszippantott jegyzetek fülembe döngnek, mint egy méhraj, melyet föl kell szedni s egyetlen köpübe rakni. Éjjel-nappal ezt csinálom és nem kezdhetek e perczben másba, mert ha e méhek szétröpülnek a fejemből, soha semmi földi hatalom azokat össze nem fogdossa.

Hanem a jövő hétre meglesz a kézirat a «Vasárnapi Ujság»-nak.

Mikszáth Kálmán.

PÉNZ.

Elbeszélés; irta SZIKRA.

A Péteri-palotából kisugárzó fények, mintha ragyogó arany szőnyeget dobtak volna a bejárattól egészen a fasor járdájáig, de különben a ház körüli kert annál sötétebb, elhagyottabb.

Késő novemberi est van; fekete felhőkkel, feketére ázott földdel, feketén meredő, lombnélküli fákkal. De, bár hideg szél lobogtatja az útszéli gázlángokat, a járókelők mégis sűrű tömegbe verődve ácsorognak a kapu előtt.

— Mit jelenthet ez a nagy kivilágítás? — kérdezgetik egymástól, mire irigységtől túlhevített képzelettel adogatják meg innen is, onnan is a választ:

— Valószinüleg báró lett az öreg Pétery, — jegyzi meg egy kopottas alak végtelen megvetéssel.

— Azt mondják, a mult héten egy újabb milliót nyert a börzén, — panaszolja egy másik, de legott mintegy vigasztalásképen teszi hozzá: Na, lesz az még másképp is — és tettetett közönynyel hagyja el a még irigyebbé tett csoportot. Helyébe két előkelő kinézésű egyén lépett.

A HÓ. — Pataky László rajza.

— És most mi lesz? — kérdezi félénken, iszonyú sejtelmektől gyötrődve.

De nem rögtön jő a válasz, — s akkor sem az egész valóság. Mert a férfi is épen olyan ösztönszerűleg irtózott az elnyomorodott embertől, mint a leány, s mint körük minden egyes tagja. Hogy adja tehát tudtára, hogy munkaképtelenné vált egész életére? Hogy vallja be, hogy tegnap még ép karja ma már egy idomtalan tömb csupán, a melynek gyógyulásához hónapok kellenek . . . Igen. Hónapok. És mi jő azután? A munkátalanság. A nyomor. Talán koldulás, talán — a mi majdnem nagyobb, — kegyelem-kenyér a gyár hátsó udvarában végzett alantas munkákért. Nem, ezt nem birja kinyögni, ezért inkább csak azt mondja, hogy mivel sebe egyelőre úgy sem engedi dolgozni, ma délben ő is beállt a streikolók közé.

Mari pedig hallgatja, hol ökölre szorított kezekkel, hol zokogva. Végre is bátorságot vesz magának, s alig hallhatón kérdezi:

— De ugy-e, Pali, — lesz még jól is ezen a világon? Várok, Isten bizony várok reád hűségesen, — és majd ha a karod meggyógyul, majd ha . . .

De Pali csüggedten csóválja a fejét:

— Felejts el Mari! — kérleli ép kezét feléje nyujtva.

De a leány csak még jobban simult hozzá:

— Nem. Soha, — kiáltja kétségbeesett makacssággal. Mire Pali szeliden néz a szemébe:

— De ha muszáj, — angyalom.

— Mi a muszáj Pali? — kérdi daczosan.

Hanem az szomorú mosolylyal adja meg a választ:

— Rosz tréfa a muszáj, mert tulajdonképen azt teszi, hogy «Nem lehet». — Most már érted?

— Értem . . . És . . . most már mi lesz?

— Hát ez tőlünk függ, — s a Pali hangja egyszerre határozott lett, mint a kalapács ütés. — Együtt nem élhetünk, ennyi bizonyos, — de együtt . . .

S a kimondott szó helyett egy pisztoly csöve csillan meg magyarázólag.

Mari összeborzongva mereszti rá szemeit, majd öklével megfenyegetve a czigányzenétől hangos palotát:

— Hát hol az igazság? — suttogja gyűlölettel panaszosan. — Lám, Klára kisasszony boldog lehet, mert gazdag. Óh az a pénz, az az átkozott pénz! . . . nyögi, mialatt a ruhaderék gombjait nyitja, hogy szive tájékát jobban meglelhesse.

Ugyanekkor fent egy rózsaszin selyem leányszobában, kifogástalan elegánciával hajlik báró Kratowszky Leopold a kis Pétery Klára remegő kezére:

— Esküszöm, hogy szeretem magát jobban az életemnél, — suttogja behizelgő őszinteséggel hangjában, tekintetében.

Kint pedig a sötét éjszakában két utra kész vándor suttogja egymásnak:

— Szeretlek, szeretlek . . .

———

SZÁLLÍTÁS HÁBORUBAN.

A közlekedési eszközök a szokottnál is nagyobb szerepet játszottak az orosz-japán háboruban, nemcsak azért, mert a legveszélyesebb vállalkozásoknak álltak szolgálatában, hanem azért is, mert az oroszok hadi ereje messze lévén a küzdelem szinhelyétől, gondoskodniok kellett róla, hogy vizen és szárazon lehetőleg rövid idő alatt szállíthassák a csapatokat és a hadi szükségleteket a háboru szinhelyére. Ujabb és ujabb emberszállítmányokkal kellett pótolni az elesettek sorait. Hajón és vasuton, embertelen nélkülözések között ezerszámra küldötték az áldozatokat, a kik azonban nem tudták megfordítani az oroszok hadi szerencséjét.

Az első nehány győzelem után, melyet a japánok a mandzsuriai orosz hadtestek felett kivívtak, már jóval könnyebb feladat várt rájuk. Az oroszoknak az elszenvedett vereség után a veszteségek pótlására emberanyagra volt szükségük, a melynek természetesen hazulról kellett érkeznie hajón és vasuton. A japánok még a szabad oczeánon is rá tudtak találni az érkező orosz hajóhadra, hogyne gördítettek volna hát akadályokat a szárazon való utazás elé! Hiszen a vonat útját titkolni nem lehet, az el nem térhet a lerakott sinpártól és bizonyos, hogy vagy a kijelölt úton ér rendeltetési helyére, vagy sehogyan.

Ha az ellenség elpusztítja a vágányokat, akkor a legerősebb mozdony is tehetetlenné válik, a vonat megáll és a szállítmányt nem védi többé a vonat sebes előrehaladása, csupán a legénység fegyveres ereje. Hiába, azok az aczélpántok, melyek symbolumai az emberiség összetartásának, csak arra valók, hogy a békés kultura fejlődését mozdítsák elő. A háboru öldöklő csapatainak titkos utakon kell járniok, vagy ha a vasútat akarják használni, akkor ezerszeres gonddal kell őrködniök a sínpárok épsége felett.

Fegyveres csapatok szállják meg a vasút vonalat és éjt nappallá téve őrzik a vágányokat és a pályatestet. A furfang és leleményesség minden képzelhető megnyilatkozására egy válaszuk van: a golyó. Idegen emberfia meg nem közelítheti az ily vonalat, hacsak nem akara biztos halálba rohanni. De még ily erős őrizet mellett is kétséges a közeledő vonat épsége. A vasút mentén levő erdők, hegyek mind halálos veszedelmet hozhatnak rá. Az elrejtőzött ellenség golyója gyorsabban repül a leggyorsabb mozdonynál és egy jól czélzott ágyulöveg nemcsak megállítja a száguldó vonatot, hanem, ha a kazánt éri, levegőbe röpíti a mozdonyt.

E veszély csökkentésére készültek a pánczélos vonatok, melyeknél vastag aczél lapok fedik a vonat mozdonyát és kocsijait. A puskatűz ellen ezek tényleg meg is védik az utazó katonákat, de az ágyugolyónak nem képesek ellentállani. Olyan vastag pánczélt, a mely az ágyúk tüzelését is kiállaná, nagy sulya miatt nem lehet alkalmazni. Igy hát legjobb megoldás mégis csak az marad, hogy veszély esetén a szállításokkal lehetőleg kerülni kell a vasutvonalat. Országutakon, ha ott sem elég biztos, járatlan utakon kell haladni, hogy az ellenség tűzvonalán kivül látatlanul czélhoz érhessenek emberek. szállítmányok egyaránt.

Ezt azonban könnyebb megkivánni, mint végrehajtani. Ló, igás barom nem elég erős arra, hogy olyan nagy terheket elbirjon, a milyeneknek szállítására háborúban rendszerint szükség van. A géphez kellett tehát fordulni és legalkalmasabbnak a lokomobilt találták.

Nagyon jól ismerjük ezt a gépet, széltében használják nálunk is, de épenséggel nem háborus czélokra. A legbékésebb foglalkozásnak, a föld megmunkálásának, a gabona kicséplésének szegődött nálunk szolgálatába. Csakhogy a mint a békés polgár gúnyát cserél és beáll katonának, mikor háboruba szólítgatják: a lokomobil is otthagyja a kenyéradás békés munkáját és beáll eleségszállítónak, ha kell, de elségrablónak is, ha úgy fordul a koczka. Hogy a lovak munkájához képest mily nagy vonóerőt képes kifejteni e gép, találóan mutatja két képünk. Azt ábrázolják, hogy járatlan úton milyen nehéz volt a szállítás régen és mennyivel könnyebb most.

Ne higyjük, hogy ez az esetlen, nagy gép hepe-

SZÁLLÍTÁS HAJDAN.

hupás, rosz úton talán veszedelmesebb közlekedési eszköz a lovas kocsinál. Ha elég széles kerekei vannak, akkor mennél nehezebb a gép, annál könnyebben lesimítja az út egyenlőtlenségeit és annál biztosabban viszi előre a ráakasztott terhet. Az ő széles talpu kerekeivel még arra is alkalmas, hogy letérjünk vele az országutról és a mint a szükség kívánja, dülőn, szántóföldön keresztül haladva érjük el czélunkat. A mozdonytól lényegileg csak a kerekeiben különbözik; amannak elég, ha csak oly szélesek a kerekei, hogy a mozdony sulyát elbirják és alatta össze ne roppanjanak; a lokomobil kerekének azonban ezenfelül még más rendeltetése is van. Minthogy nem halad sineken, mint a lokomotiv és így nem olyan szilárd az alapja, számítani kell arra, hogy kerekei a nagy suly alatt besüppednek a puha talajba és így megakadályozzák az előrehaladást. Mennél szélesebb a kerék karimája, annál nagyobb úttestnek kellene egyszerre besüppednie, tehát annál valószinütlenebb, hogy a gép megreked az úton. A lokomobil sulyának és ezzel együtt vonóerejének azonban határt szab a keréktalp szélessége, mely egy bizonyos határon tul nem növelhető.

A háboru szállításaira szolgáló lokomobil erős gépezettel, pánczéllal övezve készül, de legnagyobb erőssége mégis csak abban rejlik, hogy nincs meghatározott úthoz kötve, mint a vasút mozdonya és sokkalta nagyobb terhet bir el, mint a vonó állatok ereje.

Nagyobb mértékben legelőször az angolok használták a búr háboruban. A helyi viszonyokkal ismerős ellenség guerilla-támadásainak az angolok vágányokon haladó vonatai nem tudtak ellenállni. A legszigorúbb őrizettel sem tudták megakadályozni, hogy a vasut pályáját épen a legsürgősebb szállítások előtt meg ne rongálják a búrok és ha ennek itt-ott mégis elejét vették, akkor bizonyára csak törbe csalta őket az ellenség, hogy annál biztosabban elpusztíthassa embereiket és elvehesse szállítmányukat.

Ugyanily szomorúak voltak az oroszok tapasztalatai is a vasuttal. Ezernyi bajjal járt a lokomobillal való vontatás is, de legalább megvolt az az előnye, hogy nem mutatta meg előre az ellenségnek a szállítás utját és így kellő ügyességgel könnyebben rendeltetési helyére juthatott a szállítmány. A tüzérség és az ágyuk vontatásának egyrészét szintén lokomobillal végezték és a szállításnak ez a módja be is vált.

Képeinken a lokomobil használatának nehány válfaját mutatjuk be. *P.*

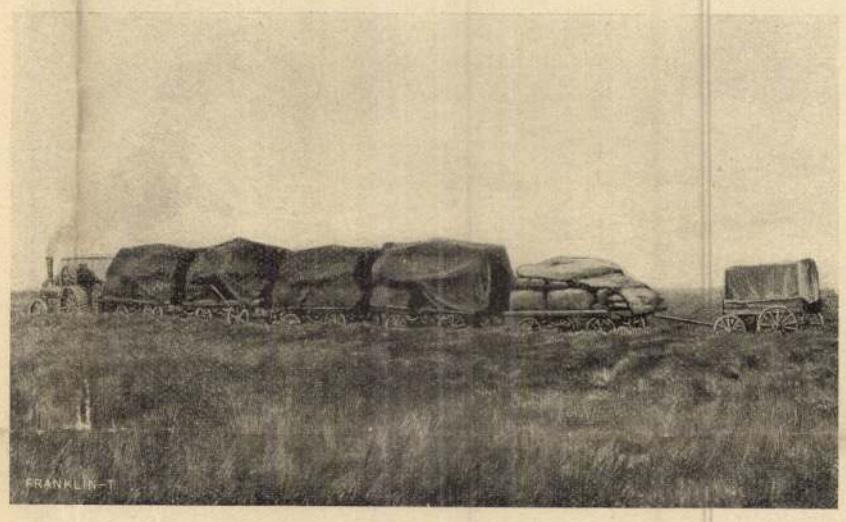

SZÁLLÍTÁS MOST.

LOKOMOBILLAL VONTATOTT ÁGYÚK.

A TENGGER HEGYSÉG JÁVÁBAN.

Jáva sziget Kárpátjainak, a Tengger hegységnek már régente is bizonyos híre volt szépségük és titokzatos lakosaik miatt. Később enyhe, hideg és száraz éghajlatával vonta oda a hegység a túristákat és betegeket a jávai forró lapályokról. Ezek czéljaira több szanatórium is épült a hegység legszebb pontjain.

A lapályból tekintve a hegység olyan, mint egy széles, egész a horizontig terjedő óriás tölcser, fákkal sötéten árnyalva, kigyó alakú hegyhátakkal, élesen kiemelkedő szakadékokkal és völgyekkel elválasztva. Pasarocantól indult ki a hegység felé kiránduló társaságunk. Eleinte még a forró lapályon haladtunk, czukornád, rizs, kókusz, banán ültetvények között, azután a hegység lábainál kezdődő dombok mellett mentünk tovább, felváltva gyönyörű tropikus bokrok, fák és vízesések között; végre elértük az első állomást «*Pasrepan*»-t. Itt lovakat váltottunk és egy kanyargós úton három óra alatt a túltropikus «*Puspó*»-ba értünk, hol már klimatizáló hôtelt találtunk. A kocsiról leszállva, hátas lovon folytattuk útunkat; az út czikkczakkosan halad, mindig meredekebben emelkedik felfelé. A kanyarulatokhoz érve, mindig magasabb hegyhátak meredeznek felettünk, örökzölddel borítva. A typikus kókusz es banán itt már hiányzik. Alattunk gyönyörű síkság terül el.

Végre elérjük *Tologosari*-t, dr. Barmen't Leo szanatóriumát. Néhány percznyire feljebb, egy meredek hegyháton a túristák számára épült *Tosari* nagy hôtel van. Odaérve az ember azt hiszi, végre az utolsó hegyhátat is megmászta, de ez az illuziója azonnal eltűnik, mert a fensikból mind újabb és még magasabb hegyhátak emelkednek ki. Közben a tér egészen megváltozik. Fák, bokrok eltűntek; az egész vidék olyan, mint a katasztrális térkép; a hegyhátak szépen elosztva káposzta, kukoricza, hagyma és zöldséges földekkel; itt-ott néhány európai gyümölcsfa baraczk, szőlő, szilva, stb. látható; A növényzet egészen európai, ibolya, rezeda, nefelejts, csalán stb. egész otthonosan tenyészik.

A kényelmes vendégfogadóban meghálva, másnap reggel folytattuk utunkat. Körülbelül másfél órányira végre a hegyhátak végleg eltüntek s elértük a *Moengalpast*-ot, mely egyúttal utolsó gyűrűje a hegységnek.

A Moengalpast körfala a Tengger hegységnek, egy óriási sikságot, egy homoktengert zár magába, melyet a Bróm oszt ketté. E síkság körülbelül másfél négyszögmérföld területet foglal magában.

A körfalról nézve e kráter-sikság úgy tűnik fel, mintha egy befagyott, kihalt tengert látnánk magunk előtt. Semmi sem mozdul, szürke minden; se fa, se bokor, se madár, a halál nyugodtsága ömlik el e homoktengeren.

ARATÁS

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

1905. XI. 43. b

Patáky László

Árnyak a holdas éjben

Irta BÁRSONY ISTVÁN

Az erdő szélén ülök egy alacsony vadászszéken, — sűrű bokrok között, amelyek teljesen eltakarnak.

Közvetetlenül előttem egy fiatal tölgyfa lombosodik, csak éppen hogy kinőtt a bokor-sorból. Ernyőt alkot előttem, amely alól valahogy kiláthatok. Jobbról-balról kökény és galagonya. Olyan sűrűn, hogy leszedné a ruhát arról, aki át akarna hatolni rajta. Előttem a derengő világításban fürdő tarló, amelyen még kint vannak a sárga keresztek. A tarló belenyúlik a völgybe s ott elvész a folytatása. Túl a völgyön kukoricatábla sötétlik. Onnan, ahol én vagyok, feketének tetszik a földje, hiába süt a hold.

Éjszaka van.

Csendes, mozdulatlan, gyönge fuvalmakkal lélekző éjszaka, amikor az idő egyhangu mulását semmise szakítja. Minden nesz rég elhallgatott, ami embertől való volt. A messzeeső úton teljesen megszünt a mozgás. Az utolsó szekér, aminek a halk kottogását idáig lehetett hallani, több mint egy órája, hogy elvonult. Azóta élettelen a puszta, amelynek a nyilt tájékain most várakozásos némaság uralkodik.

Süt a hold s a keresztek kivilágosodnak tőle. Ha a kelengye-varju rájok szállana, mint nappal szokta, tisztán lehetne látni száz lépésnyiről is. Más kérdés, hogy szem kellene hozzá. Nem olyan, amely fényes nappal se bírja megkülönböztetni: varju ül-e a száraz ágon, vagy csak a beteg fa korhadó göcse feketéllik rajta, gubbaszkodó madárhoz hasonlóan.

Kelengye-varju sok van itt. Amikor az imént helyemre lopództam, egy magányos nagy hársfa felé kerültem az úttalan úton, el sem értem a fát s a gyepes ösvény puhaságán mégis fölrezzentette a lépésem a szárnyas ágyrajárókat, akik a magas lomb közé vonultak éjjelre. A kelengye-varjak azok. A papagályszínü zöld csókák, amelyek ijedten riadoztak ki közeledésemre s bolygó árnyakként mentek neki a pusztának, hogy újra meg újra visszaforduljanak, aztán nekieredjenek, könnyed, suhanó röpüléssel száguldják be a szállások környékét, mintha nagy éjjeli lepkék hajszolnák egymást, amíg a fa megint magában nem marad s én csak messziről nézem-lesem, hogy surran vissza a sok barna árny a sötét lombok közé, ahonnan mindegyik előlem szökött ki az imént.

*

Az erdő szélén szőnyeges gyep-út, rajta a leszálló ködök nyirkossága. A harmatos zúgokban, a sötét lomb alatt, villodzó csillagok. Némelyik úgy fénylik, mint a sunyító vadállat tágra nyitott szeme. Azok a szentjánosbogarak. Ez az ő idejök, amikor titkos búvóikról előkerülnek s meggyujtják csöppecske tündérlámpáikat.

Nekik közönyös vagyok; velem nem törődnek. Lépésem halk koppanása, őket nem zavarja. Kikeresem a búvóhelyemet, itt, az erdő szélén, ahol az árnyak megnőnek, kinyújtóznak. Egy pici szárnyasegér majdhogy a kalapomra nem szállt; — egy se vércse, se bagoly itt csapott át fölöttem, hogy a kezemmel is elérhettem volna. Lappantyu jár körültem, mint az árnyék.

*

Más árnyakat várok.

Amikor az igazi méla éjszaka borúl a mindenségre, akkor jelentkeznek. Amikor háborítatlanul vehetik birtokukba az erdőt és a pusztát: akkor mutatkoznak.

Halk reccsenés, óvatos lépés nesze hallik a fák között. Meg-megáll, újra tovább vonul; távolodik tőlem. A lépés zizzenő zaja csak olyanná válik lassankint, mintha egér moszatolna az avar közt. Pedig ott nagy vad jár. Szarvas indul kifelé a sűrűségből, ahol a meleg napot hüsölve töltötte. Az erdő szélén valahol megáll és vár-vár, hallgatózik, amíg csak erőt nem vesz rajta a bizalom s — az éhség.

Akkor kilép a fák közül s mint egy nagy barna szobor-árnyék áll meg a gyepes úton. Mielőtt a holdas síkságra merészkednék, fülét előrecsapva, fejét föltartva figyel.

Még ez sem az én mai reménységem.

Nem az erdők királyát várom. Hisz még nem fejlődött ki a koronája: a diadal, igazi trofea nélkül, csak fél diadal volna.

Az én vendégeim, akikre olyan szívósan várok, a legsötétebb árnyak...

*

Vérszomjas szunyograj vesz körül s szivósan, kérlelhetetlenül támad, ahol védetlen pontot talál rajtam.

A szarvas már elment, most már nincs gyanus nesz, — bátrabb a védekezés a kis gyilkosok ellen. Puskám balkaromra fektetve nyugszik, keztyüs kezem mótolaként jár arcom körül, ahol csak úgy rajzik a szunyog s hihetetlen vakmerőséggel s kitartással rohan meg.

Egy század apró hóhér vijjogó gyászdalokat sír a fülembe, hogy szinte fülzúgást kapok tőle; — egy csapat a szememet próbálja kiverni, arcomon minduntalan érzem a kivédhetetlen tőrszurásokat.

Ezren egy ellen, ez az arány. S ha legalább minden elhullott hőssel kevesbednék a harcolók serege. De inkább kettő lép mindegyik helyére, amelyik elvérzett, csápoló, kétségbeesve hadonászó tenyeremtől.

Amikor legkeservesebb csatámat vívom a parányi rémekkel: jön az, akire várok.

Megzörren a sűrűség s mintha orgonafujtatóval szuszszantanának egyet odabent. Még messze van s máris kezdi a legnagyobb óvatosságot. Még a lépését se hallani s már szaglász, szimatol; minden mozdulatot percekig tartó figyelés után tesz előre.

Odakint süt a hold s mögötte, a fák közt sötét éjszaka van. Aki most jön: ennél a sötétségnél is feketébb legény.

A szél felőle fúj s megfordítja a szerepünket. Én vagyok az, aki nyolcvan lépésnyiről is megérzem a nagy fekete árnyék átható „illatát", amit félreösmerni lehetetlen s ami a legkrónikusabb náthán is átszivárog a szaglásunkig.

Most éppen az ezeregyedik szunyog telepedett le rajtam. Ugy érzem, végem van; minden csepp véremet kiszívják, de azért nem mozdulok. Haljak meg inkább, semhogy a nagy fekete árnyék, a hallgatódzok királya, megsejtse, hogy mozog előtte valami az erdő szélén. Mert akkor fuj még egyet, egy nagyot s visszaugrik, — elmegy. Várhatom aztán itéletnapig, — akkor is hiába!

*

Az ilyen pillanat minden érzéket kifinomít. Nyitott szájjal hallgatódznám, hogy a legkisebb mozdulat neszét se veszítsem el, de azt nem engedik a szunyogok, amelyek rögtön elfojtanák a lélekzésemet. Annál nagyobb munkában van a képzeletem. A fekete árnyék erre tart, nem is jöhet ki máshol, mint itt a laposban, alig harminc lépésnyire tőlem. Az erdő széle ott a legsűrűbb, rejtőzőnek a legtöbbet igéri. Ott vár majd félórahosszat, amíg megteszi az elszánt, utolsó lépést kifelé.

Megmozdult, lassan közeledik . . . újra nagyokat fuj, még röffen is egyet halkan, mintha társakat gyanítana s azokat kérdezné vigyázva: merre vagytok?

Túlfinomult érzékeléssel sejtem bozontos fejét, pisla szemét. Pedig háttal vagyok feléje. Befelé úgy se látnék. Azt a pillanatot kell ellesnem, amikor a homályból a világosra lép, ahová a hold süt. Mikor lesz az! . . . S lesz-e?! . . .

SZÉNAGYŰJTÉS

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

1909. XV. 41. sz.

Pensionban

Fölolvastatott a Petőfi-Társaság szeptemberi ülésén

Karcsú, sudár angol missek,
Terebélyes német dámák,
Városjárók, — az ebédet
Nagyéhesen alig várták.

Az asztalon dús virágok
Mosolyogtak, illatoztak . . .
Rá se néztek. — Neki estek
Az ebédnek s falatoztak.

Talpam én is elkoptattam,
Reggel óta én sem ettem —
Mégis, mégis az ebédet
Végesvégképp elfeledtem.

Elvitték az egyik fogást,
Rá se néztem, — újat hoztak,
— Én nekem csak a virágok
Mosolyogtak, illatoztak . . .

Kimentek a missek s dámák,
Összesúgtak . . . rámnevettek . . .
— Én ekkor a felén jártam
Annám édes, levelednek . . .

Lampérth Géza

A zsebóra

Elbeszélés

Irta Szini Gyula

A minap, hogy régi följegyzéseim közt kutattam, megtaláltam köztük az első zsúrom történetét. Már csaknem megfeledkeztem róla, pedig annak idején milyen mély nyomot hagyott a lelkemben!

Tizennyolc éves voltam. Piros voltam. Szerettem az embereket. Nem ismertem még a szerelmet. És egy csókért meg tudtam volna halni, meg én!

Egy nagybátyám azt mondta nekem: „Zöld szamár vagy. Többet kellene asszonytársaságban forognod. Olyan vagy, mint az új dió. Előbb le kellene hántani rólad a burkot, hogy élvezhetővé légy."

Néhány nap mulva meghivót kaptam a Kollárék zsúrjára. Máig sem tudom, hogy a nagybátyámnak köszönhettem-e ezt a szerencsét. Csak azt tudom, hogy a király pecsétes levele sem kelthetett volna bennem nagyobb meglepetést és nagyobb örömet.

Kollárék nagyon gazdag, előkelő és független emberek voltak. Alaposan megválogatták, hogy kit hívjanak meg vendégül.

A meghívás pillanatától fogva peckesen lépkedtem, kiegyenesítettem a derekamat és egyáltalán igyekeztem úgy viselkedni, mint a regények hősei. Idősebb és jártasabb barátaimmal pedig órák hosszat magyaráztattam magamnak, hogyan öltözködik, miképp viselkedik és mint hódít az ember a zsúron.

De mennél jobban közeledett a nagy nap, annál gyávább és ingadozóbb lettem. Úgy éreztem, hogy a medve nem lehet esetlenebb, mint én társaságban. Féltem, hogy az első lépésnél megbotlom és hanyatt fogok vágódni, mielőtt a háziasszonynak kezet csókolhatnék. Semmi férfiast, ruganyost nem találtam magamon. Elhatároztam tehát, hogy elsősorban szellemes leszek. Nem holmi kicsinyes külsőségekkel, hanem lelki szépséggel fogok tündökölni.

Alma-Tadema: Udvarlás

A nagy nap balul köszöntött rám. A cipész az utolsó pillanatban hozta a lakktopánomat, de olyan szükre szabta, hogy képtelen voltam belebújni. Nem maradt más hátra, mint hogy a kényelmes, ócska cipőmet magam vontam be folyékony lakkal, amilyent a boltban árulnak.

Alighogy kitettem a lábam a kapun, csúnya havas eső kerekedett és a világ minden kincséért nem tudtam kocsit kapni. Gyalog bandukoltam tehát és amint egy-egy utcai lámpás alá értem, láttam, hogy cipőmön a lakk egyre kevesebb, a sár pedig egyre több.

Már kedvem lett volna visszafordulni, de egy ismerősömmel találkoztam, aki fölkiáltott:

— Kollárékhoz megy? Boldog ember! Tudja, hogy ki lesz ott? A szép Bottlayné! El ne mulassza, hogy megismerkedjék vele! Voltak már emberek, akik éjjel-nappal egyfolytában utaztak, csakhogy lássák a szép Bottlaynét.

Száz lépés választott még csak el a Kollárék házától. Ismerősöm elkísért a kapuig. Nem lehetett meghátrálnom. Vakmerően becsöngettem. A kapus kissé gyanakvóan nézett végig rajtam, de borravalóval meg-

HOLDVILÁG

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

1909. XV. 37. sz.

Megalkuvás

Elbeszélés

Irta Ambrus Zoltán

I.

Május 3.

„Ezekkel a sorokkal naplóm lezárul. Váratlan szerencsétlenség ért, amely megöl. Meg kell halnom — szó nélkül. Nem mondom el senkinek, miért halok meg. Minek?!

Holnap már ez a sebesen rohanó kis folyó lesz az ágyam, ez a jéghideg, sötétzöld víz, amely itt zúg az erkélyem alatt, s amelyre mindig borzadozva néztem, amikor még boldog voltam. És nem törődöm többé semmivel, semmivel."

Egy héttel ezelőtt így vagy ilyenformán fejeztem volna be a napló-írást, ha ugyan eszembe jutott volna a naplóm.

De egy hétig nem is gondoltam a kapcsos könyvemre. Egy egész hétig. Ami még soha se történt meg.

Ez is mutatja, mennyire szerencsétlen vagyok.

Hanem azért még sem haltam meg. Csak azért sem!

Okosabbat gondoltam. Miért szerezném meg nekik ezt az örömöt?! . . .

II.

Május 4.

Talán igazuk van azoknak, akik képtelenül gyermekes lelkűnek csúfolnak s azt jósolgatják, hogy örökre nagy gyerek fogok maradni. Egy héttel ezelőtt még meg akartam halni; s most, esténkint, újra elő-előveszem a kapcsos könyvemet, mintha semmi se történt volna.

Pedig a napló-írás igazán csak leányoknak való időtöltés. S ha engem erről hat évi házasélet se tudott leszoktatni . . . ha még ezután a nagy szerencsétlenség után is képes vagyok rá, hogy papirra tegyem a gondolataimat — ez, meglehet, csakugyan azt jelenti, hogy született naiva, örök gyermek vagyok, aki egy-egy percig még a halálos ágyán is eljátszadozik, amíg a játékszer ki nem esik a kezéből.

És mégis jól esik néhány sort firkálgatnom a könyvembe. Nem tudok meglenni anélkül, hogy valahol egészen őszinte legyek. És ezentúl már csak a magánosságban lehetek egészen őszinte. Az, aki elől eddig nem titkoltam el semmit, soha se fogja megtudni, hogy fölfedeztem a hitszegését, s hogy ez a fölfedezés halálosan megsértett.

III.

Május 5.

Mit tehettem volna egyebet, mint hogy élve maradok s panasz nélkül viselem a rám mért szenvedést?! — Némán, anélkül, hogy elárulnám a titkomat.

Árván hagytam volna két imádott gyermeket?! Csak azért, mert a férjem nem szeret eléggé . . . mert elég gyönge volt ahhoz, hogy megcsaljon egy undok teremtéssel?! . . . Csak azért, mert nőnemü bestiák is vannak a világon?!

Nem. Élni fogok. De csak a gyermekeimnek fogok élni. Az, akinek a nevét viselem, ezentúl örökkön idegen lesz előttem. Menjen a bestiájához.

És soha se fogja megtudni, hogy mi történt.

Egyelőre, persze, még akkor se vághatnám az arcába, hogy mit követett el, ha ez ki is kívánkoznék belőlem. Még tíz nap, amíg hazaérkezik. Akarva, nem akarva, némának kell maradnom addig.

De azután se fogok lealacsonyodni odáig, hogy fölvilágosítással szolgáljak neki, hogy szemrehányással halmozzam el, hogy panasszal álljak elő, hogy szégyenkezzem előtte . . . mert hiszen, olyan furcsa a világ berendezése, hogy ilyen esetekben a vádlónak kell szégyenkeznie!

Az igazat megvallva, alig várom, hogy egy kicsit meggyötörhessem a ridegségemmel, a némaságommal, a kifürkészhetetlenségemmel. Ennyi büntetést megérdemel.

Bizony, rászolgált nagyobb bűnhődésre is. Szerencséjére, nem valami fúriával van dolga, hanem egy jobb sorsra érdemes nővel, aki, ha elárulják, nem tud egyebet, csak szenvedni.

De az elhatározásom, az rendíthetetlen.

Sokkal büszkébb vagyok, semhogy ebben a pontban megalkuvást ismernék.

Majd törheti a fejét, amíg kitalálja, mi választott el egymástól örökre, ha egy fedél alatt, egymás szomszédságában maradunk is.

Előre látom, milyen arcot vág, amikor . . . nem akarja elhinni s meg kell győződnie róla, hogy az ajtó csakugyan be van zárva.

IV.

Május 6.

Olyan sokat sírtam, hogy már elég is volna. És a sok sírástól nem lesz az ember okosabb.

Csak két dolog világos előttem. Az egyik az, hogy: az uram megcsalt. A másik, hogy: meg kell bosszulnom magamat.

Betege leszek, belehalok, ha nem állhatok bosszút.

De mit is töprenkedem ezen olyan sokáig?! Egy tüzesvérü, szenvedélyes asszony már régen megbosszulta volna magát. Megölte volna mind a kettőt; az egyiket, azt a bestiát, mindenesetre.

Abból, hogy olyan sokat gondolkozom ezen, ami a legtermészetesebb dolog a világon, azt kell következtetnem, hogy a barátnőimnek, amikor jól elrágalmaznak a hátam mögött, egy kissé igazuk van. Csakugyan nem vagyok elég okos.

De hiszen én nem is akarom fölfedezni a nehézkedés törvényét!

És még erről a törvényről is kiderül, hogy nem igaz! Egy szó se igaz belőle!

Sok száz esztendeig minden okos ember azt hitte, hogy igaz, és utóljára még ez se igaz!

Hát mit ér el vele az ember, ha sok esze van?!

És aztán, tőlem ugyan beszélhetnek ezek a szép lelkek, amit akarnak!

Azért mégis csinosabb vagyok, mint akármelyik.

Ahányan vannak, mindannyian letennék a haza oltárára összes elmebeli kiválóságukat, ha ezen az áron olyan szép szájat és olyan formás orrocskát szerezhetnének maguknak, amilyen az enyém!

V.

Május 7.

Tulajdonképpen leginkább azért vagyok dühös arra az úrra, akinek a nevét, úgy látszik, holtomig viselni fogom, mert az már mégis csak az utolsó, cudar meggondolatlanság, hogy itthon felejtette a kulcsait!

A gyalázatosság még hagyján, de ez a könnyelműség!

Ha nem felejti itthon a kulcsait, úgy nem jut eszembe átkutatni a fiókjait. Meg se villan a fejemben, hogy be kellene pislantani a kékszakállu kamrájába. És ma is a legboldogabb asszony volnék a világon.

Lehetett volna annyi esze, hogy magával vigye a kulcsait. Megóvhatott volna ettől a fölfedezéstől.

Mert végre is, az meglehet, hogy a házasságtörő

TALÁLKOZÁS

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

1909. XV. 32.

Végigsimogatta, végigtapogatta az asszony arcát.

— Nem értelek, drágám, — felelte az asszony.

— Mit akarsz? Mit kérdezel?

— Hogy milyen színü az arcod? Piros? Sápadt? Milyen a szemed? Beesett? Milyen az ajkad? Vértelen?

— Olyan az arcom, mint rendesen, — mondta az asszony nevetve.

— Ne nevess. Nem mondasz igazat. Tudom, hogy nem olyan az arcod. Légy őszinte, mert ha nem mondod meg, akkor én még a valóságnál sokkal roszszabbat gondolok. Mondd meg őszintén: sápadt vagy?

— Igen. Egy kicsit.

— A szemed beesett?

— Nem.

— De igen. És vértelen?

— Óh, nem.

— De igen. Még sokkal vérszegényebb vagy, mint voltál. Mondd: elfáraszt a munka?

— Nem.

— Ez sem igaz. A munka mindenkit elfáraszt, azt is, aki megszokta. Ha sokat ír az ember, ha nagyon sokat ír, annyit, amennyit te, reggeltől estig, akkor a hátgerince fáj tőle. A nyaka. A hátgerince mintha ketté akarna roppanni, a nyaka mintha nem birná már a feje súlyát . . . A munka elgyötör téged. Szétmorzsol téged.

— Miért mondod ezt, Kornél? Én boldog vagyok, hogy dolgozhatom.

— Most még boldog vagy. Talán. Talán. De nem leszel sokáig. Nem maradsz sokáig. Nem maradhatsz sokáig. Titkolod majd magad előtt is, nem akarod bevallani magadnak sem, de egyszer csak úgy lesz, hogy a fiatalságod, a szépséged, az életed föllázad ez ellen az őrültség ellen, ez ellen a gazság ellen . . .

— Milyen gazság ellen?

— Az ellen, hogy dolgozz és kínlódj . . . Kiért? Miért? Egy emberért, aki nem is ember többé, egy félemberért, egy emberroncsért, voltaképpen egy tehetetlen, beteg állatért, amely csak enni tud már . . .

Az asszony följajdult:

— Kornél, egyetlenem, ne mondd ezt; ez fáj, Kornél, ez fáj nekem . . .

— Mindenképpen aljasság egy asszonyt dolgoztatni, — folytatta Ádám nyugodtan. — Mintha egy őzet eke elé fogna az ember. Mindenképpen hitványság. Hát még téged dolgoztatni! És hát még én értem dolgoztatni . . . én értem . . . akit egy beteg állattól csak néhány emlék különböztet meg . . .

Az asszony megfogta az Ádám kezét, ráhajolt, és Ádám érezte, hogy meleg könnyek hullanak a kezére.

— Egyszer csak föl fogsz lázadni, — mondta tovább. — Föl fogsz lázadni. És a szörnyü az, hogy én nem fogom ezt tudni. Előttem elhallgatod. Jó vagy. Nekem nem mondod meg. És úgy fogunk élni . . . tovább élünk . . . és én nem tudom . . . A szerelemnek akkor el kell múlnia . . . el *kell* múlnia . . . nem maradhat meg . . . és mi élünk tovább . . . és te oktalan kötelességérzetből, fáradtan, fanyarul, keserüen dolgozol tovább . . . én élem tovább egy beteg állatnak az életét . . . és nem kapom meg a kegyelemlövést . . . nem fogok semmit tudni . . . És így élünk . . .

Az asszony fölsikoltott:

— Kornél, irgalmazz, ne mondd ezt. Kornél, én szeretlek. És te vagy az én életem. És te maradsz az én életem. És minden lehetséges. Csak az nem, hogy én téged ne szeresselek.

Ádám simogatta az asszony fejét, az asszony csendesen sírt, és sokáig hallgattak.

Az asszony sírása azután elhalkult, és Ádám megszólalt:

— Most már tudom, miért fogadtak olyan jól téged mindenütt, ahol jártál.

— Miért?

— Azért, mert szép és kívánatos fiatal asszony vagy. Egy szép, elhagyott, nem őrzött fiatal nővel szemben minden férfi kedves, mert minden férfi — minden férfi! — remél tőle valamit. Minden férfinak van reménye. És lehet reménye.

Az asszony megsebezve, kétségbeesve újra sírni kezdett.

XIII.

Most rossz napok jöttek. Ádám gyötrődött, és gyötörte az asszonyt. Bántotta, hideg volt hozzá, nem hitt neki, gyanusította. Az asszony tűrt és hallgatott.

— Valld be, — mondta Ádám egy napon, — hogy nem szeretsz már.

— Kornél! . . .

— Nem is szerethetsz már engem. Én kínozlak. Gyanusítalak. Ha igaz, amivel gyanusítalak, akkor . . . akkor már el is intéződött a dolog. Nem szeretsz. Rendben van. Ha nem igaz, akkor azért kell elmúlnia a szerelmednek, minden szeretetednek, mert ok nélkül kínozlak. Semmit sem adok neked. Semmit sem kapsz tőlem. De kínozlak. Ennek úgy kell végződnie, hogy megutálsz . . .

— Kornél, én szeretlek.

— Az asszony mindenképpen egy nagy titok . . . Senki nem látja, mit gondol. Mit érez. A gondolatot az sem láthatja, aki lát. Hát még az, aki nem lát. Annyi férfi van, szépek, erősek, kedvesek, gazdagok, hatalmasak . . . ott a hivatalodban is . . . még parancsolnak is neked . . . jók lehetnek hozzád, segíthetnek neked... könnyebbségedre lehetnek . . . miért ne volnál . . .

— Kornél, az Isten szerelmére. Folytatjuk

Gvinplen

— L'homme qui rit —

Az én arcom, nevető arcom
A bús Gvinplenek torz lárvája.
Varázslatos boszorkányéjek
Vad vigyorgást kínoztak rája.

Az én arcom, szomoru arcom
A bánatnak volt csöndes tükre.
S ha jöttek csöndes álmodások,
Elfátyolosodott jöttükre.

De jöttek vad babonás ujjak,
Ideges tétován kaszálva.
Letépték arcom bús vonását
S eltorzították vigyorgásra.

Körmét az élet száz lidérce
Mind-mind arcomba vágja, vájja.
S az én arcom, szomoru arcom,
Azóta Gvinplen torz lárvája . . .

Azóta én nem tudok sírni,
Azóta mindig nevetnem kell,
Vigyorgó arccal, pogány ajkkal
És — sírni akaró szemekkel.

Hitetlenül ki kell kacagnom
Mindent, mi szép, nagy, szent és drága! . . .
Az én arcom, nevető arcom
A bús Gvinplenek torz lárvája . . .

Balla Ignác

hajfeketítő szerétől. W. kisasszonynak pedig kihullanak a fogai a szeplő ellen használt higanyos kenőcstől. A. B. C. stb. asszonyok pattanásai pedig azért mérgesednek el, mert kendőzik magukat. És így megy ez a végtelenségbe. Eképpen a szépítő szerekkel valo trafikálásnak az a vége, hogy aláássák az egészségüket és így éppen az ellenkezőjét érik el annak, amit célul maguk elé tűztek. Mert hisz ők üdéknek, frisseknek, erőtől és

EGY SZÓRA . . . Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

vértől duzzadóknak akartak látszani, tudván azt, hogy az egészség — szépség. Soha a betegest, nyomorultat festő vagy szobrász nem választotta modellnek, ha a szépet akarta megtestesíteni, hanem mindig az üdét, az egészségeset.

Ime az út a szépség felé: keressük az egészséget. Ha pedig valami kórság üti föl tanyáját szervezetünkben, ne engedjük meg, hogy ott befészkelődjék. Kutassuk föl csiráit, gyakran életmódunkban lesz az oka, változtassunk ezen. Amerikában jóformán a szemeink előtt fejlődik egy új szépség-tipus: az American-girl, amelynek legvonzóbb tulajdonságai az üde arcszín, a karcsuság és hajlékonyság, a bátor tekintet, határozottan azon nagy szerepnek tudandók be, amelyet az ottani nőnevelésben a szabadban űzött sportok töltenek be.

Mondottuk, hogy szépnek lenni a nőnek nemcsak joga, de kötelessége is. Ezen igyekezetében, ha becsületes és racionális módszerekhez akar fordulni, segítségére siet az orvosi tudomány is. Persze, a kendőzésre nem fog az orvos kioktatni senkit, hanem inkább szépen fölvilágosítja ő nagyságát, hogy ezzel először is kárt tesz magában, másodszor pedig balgaságot követ el, mert nincs az a művészi kifestés, amit a gyakorlottabb férfiszem föl nem ismerne azonnal. Már pedig mi tagadás benne, mégis csak azért igyekeznek szépeknek látszani, hogy a férfi szemét megigézzék.

Ellenben ott, ahol a szervezet kisebb-nagyobb deformitásairól, abnormitásairól van szó, igazi és nem képzelt hibáknak kijavításáról és nem palástolásáról: mindig rendelkezésükre fog állani a szakértő orvos keze. És mondhatjuk, hogy a mai medika már igen szép eredményeket tud elérni, úgy a kozmetika, mint az általános orvoslással való szépítés terén. Mert utóbbi is nagy szerepet játszik ám. Például igen gyakori, hogy a fakó, sápadt arcbőr az ő sok apró pattanásával iziben eltünik és friss üdeségnek, halvány pirnak ad helyet, ha sikerült alkalmas kezeléssel a vérszegénységet megszüntetni. Maga a kozmetika az utolsó évtizedekben nagyot haladt. Egyenes orrt csinál a besüppedt hátu nyeregorrból paraffin befecskendezésével, a kampós orrból a csonthorog bőr alatti lefürészelésével, irtja a szemölcsöket és anyajegyet a Pacquelin izzó platinájával és villamossággal, pusztítja a rossz helyre tévedt hajszálakat és bajuszkákat a Röntgen sugarával, eltünteti a bőr alatti festéklerakodásokat, szeplőket és hasonló jókat hydrogensuperoxyddal stb., hogy a testegyenesítő módszerek gyönyörü eredményeiről, a modern fogászat remekléseiről ne is szóljunk.

Aki tehát szépség után vágyik, elsősorban egészségre törekedjék és egészséges életmódot folytasson. Aki sohsem mozog, annak emésztése megromlik és sohsem lesz friss a bőre. Kozmetikai igyekezetünkben ne a brosürák és hirdetések vezessenek benünket, hanem hozzáértő orvos tanácsa.

1905. XI. 49. 17.

Szükségesnek tartottam e dolgokat elmondani, bár a mi asszonyaink, leányaink hálistennek ma még az arcporokon kivül irtóznak a szépítőszerektől. De miután — úgy mondják, — hogy egy és másban szokták a külföldet utánozni, siettem a közeledő vészre figyelmeztetni.

A többi már most az ő dolguk és egy kicsit az apák, férjek és udvarlóké is.

Szeretik azt hallani, hogy a nő a teremtés gyöngye. Udvariatlanság volna a hölgyeket arra figyelmeztetni, hogy a gyöngy az osztriga betegségéből támad, amelybe gyakran belepusztul.

De ha már gyöngy, legalább ne legyen festett gyöngy.

SZERB ZSIGMOND DR

PÓKHÁLÓK

Irta CZÓBEL MINKA Folytatás

— Természetes, gondolta Annuska, most nem ér rá írni, de azért csak várta Klára levelét, mint máskor; hanem mindennap elmondotta magába, hogy is érne rá írni? ha én menyasszony volnék, én se írnék, csak a vőlegényemnek, de annak nagyon sokat. Megkérdezte a mamáját: Sokat írtál a papának, amikor menyasszony voltál?

— Nem emlékszem én már, de alig hiszem, sohasem voltam nagy levélíró. — Annuska rózsaszín ruháját próbálta a tükör előtt. Ide-oda illesztgette a ráncokat derekán, aztán a szoknya hajlását nézte.

Nagyon meg volt magával elégedve.

— Holnapután lesz Klára esküvője, ma kell mindennek készen lenni, — sürgette a szobalányt.

Amikor a ládák és kartondobozok megteltek rózsaszín és fehér dolgokkal, csinált virágok, fehér bőrkeztyük s fényes fekete lakkcipőkkel, Annuska egyszerü világos utiruhában ült fel a kocsira anyja mellé, aki ma capotte-ot tett fel fejére, ami igen rosszul állt széles arcához, kifésült sima homlokához.

Vasuton is mentek egy darabon. Egy kis elhagyott állomáson át kellett szállni s ötven percet várni a másik vonatra. A néhány utas, aki itt leszállt, elszéledt, még a cseresznyés asszony és a vizet áruló kis leány is eltünt.

Egész elhagyottságban állt a kis állomás a sík puszta közepében. A vonat, amelyen jöttek, beolvadt a lapályba, füstje szétfoszlott, dübörgése elhangzott, a másik pedig még nem érkezett meg.

Annuska úgy elnézte a távolba szaladó fényes vágányokat. Mi ment el rajta? Mi fog rajta jönni? Aztán az állomás rácskerítéséhez dőlve, nézte a felkúszó futóka rózsaszín és kék virágait. Egy sötétkék virágkehely egészen elbűvölte: — Nézd mama, hogy tekint reám, mintha nagy, sötét szem mélyébe néznék.

Erre elpirult, mert csak amikor már kimondta, jutott eszébe Aladár szeme. Mintha csak maga előtt látta volna, mint vonta átlátszó szemhéját azokra a csillagos szemekre s lassan rémület szállta meg, ha azok a szemek örökre lezáródnának, mennyivel sötétebb lenne az Isten világa!

Ismét vágyódott hangja, szava, beszéde után. Hallani azokat a szavakat, amelyeket soha senki más így nem tud kimondani. Lehetséges-e, hogy az a hang is megszünik egyszer a világban, hogy aztán már ezt se hallja soha többé senki? . . .

Már majdnem maga előtt látta Aladárt, már csak hogy nem ismét hallotta hangját, amidőn egy távoli dübörgés újra elnyelte a fölszálló emlékeket. Mindjobban hallatszott a dübörgés, mindjobban tüntek az emlékek. Jött a vonat . . .

Beszállás, kiszállás, aztán még egy rövid kocsizás a kastélyig, ahol a násznép már gyülekezett.

Egyes csoportokban álltak az udvaron, vagy széledtek el a kertbe, senkise tudta, mit csináljon estig.

Annuska fölszaladt Klárát keresni, a mama pedig rosszulálló capotte-jával, az úttól kipirultan, egy fiatal úrral beszélt, aki neki bókokat mondott. Divat volt ez most, ahol Paula megjelent, körülte csoportosultak, ünnepelték.

Este nagy ebéd volt, utána tánc, de csak úgy éjféltájig, mert nem akartak kifáradni a nagy nap előtt.

Másnap a déli órákban harangzúgás szállt a napsugaras levegőben, komoly, szertartásos hanghullámok vidám könnyü fényhullámokkal átszőve ömlöttek, rezegtek szét. Megtörve a falak, az ablakok sourdine-ja által betöltötték a kastély lépcsőházát, amelynek fehéres-szürke lépcsőfokain ünnepélyes menet haladt lefelé:

Selyemsuhogás, kis cipők súrlódása, halkan mondott szavak, fényes, puha szinek felcsillanása, eltünése, kisérték a menetet.

Hófehér nehéz menyasszonyi ruha, hófehér hullámos fátyol, fekete öltönyök, rózsaszín ruhák sorozata minden árnyalatban, bemélyedve egész a sötét violaszín, az égő biborpirosig. Egy gyémánt megvillanása, egy smaragd égő zöld fénye, egy topáz sárga sugara . . . Haladt a menet lefelé esküvőre a kápolnába. . .

Midőn Annuska ismét kocsiban ült anyja mellett, üresebbnek látszott neki a világ. Mint egy nagy terem, amelyet ünnepély után kisepertek, díszét kihordták, de a bútorok még nem lelték meg helyüket benne.

VII.

Még nem lelték meg helyüket benne . . .

Abban a nagy üres teremben, amelyben Annuska a világot látta, s ő maga sem lelte meg helyét benső világában.

Ha megkisérlette Klára boldogságának örülni, üres szomorúság lepte meg: a veszteség, a változhatatlan érzete. Ha ábrándozni akart, mint régen, szürke unalommá lapult az érzelgés, mintha álmai virágoskertjét csúf fekete pókok fonták volna be sűrű szürke pókhálókkal.

A mama ellenben naponta vidámabb lett, kezdett ismét öltözetével gondolni.

Tiszta világos szineket ugyan még most se mert hordani, de csak minden sötétes kiskockás, vagy vékonycsíkos ruhájához becsempészett valami feltünő díszt. Haját csak oly feszesre fésülte, de feltünő fényes fésüket tűzött belé, s nálánál csúnyább barátnői minden alkalomkor elmondták: Paula hogy fiatalodik és szépül, mióta ismét ad magára! A férfiak mindjobban ünnepelték, s minden mulatság vagy bál, amelyre leányát elvitte, egy-egy diadalútja volt a bájos öregedő asszonynak.

Annuska ilyenkor nagyon büszke volt szép mamájára, de lelke mélyén vágyódott arra a rózsaszín perkálruhás alakra, aki gyerekkorában vele szaladgálta be a kertet, vagy később, amikor Paula fehér kötényben, kulcsos kosárral karján hívta őt, hogy a befőzés mesterségét tanítsa meg neki. Talán akkor még szebb volt mamája, mint most, tollas báli diszében? De akkor senki sem látta, s most igazán mindenki bámulja szépségét.

Régen — vagy egy év előtt — mindent elmondott mamájának ami csak eszébe jutott, ami csak ábrándos kis fejét általjárta.

De most napról-napra zárkózottabb lett, úgy gondolta, nincs semmi mondanivalója, s ha mégis néha megkisérlette zavaros érzelmeit kifejezni, a mama mindig félbeszakította. Most már ő bizalmaskodott leányával, elmondott neki minden kapott bókot, tanácsát kérte ki toalettjeihez s néha látni engedte, hogy ez vagy az a fiatalember érdekli is őt.

Most sokszor eszébe jutott Annuskának a papája. Azelőtt soha nem gondolt reá, csakis esti imájánál emlé-

Az első sorban: Adacsi, Ocsiai, Komura báró, Takahira, Száto japáni megbizottak. A második sorban: Planszon, Nabóhov, Witte, Rosen báró, Korosztov orosz megbizottak

AZ OROSZ ÉS JAPÁNI BÉKE-DELEGÁTUSOK TANÁCSKOZÁSA PORTSMOUTHBAN

A szépségért

Ha majd úgy egy-két emberöltő mulva a budapesti egyetem filozófiai fakultásának savanyu dékánja a záró szigorlaton keserűségesen-édeskés mosoly kiséretében azt a felszólítást intézi a mi boldogtalan dédunokánkhoz, hogy mondja el röviden, hogyan állott a női kérdés a XX. század elején, a szegény delinkvens kisasszonynak meg fog nyúlni az orrocskája, barátnői pedig összenéznek és konstatálják, hogy a professzornak pikkje van a jelöltre.

Szerencsétlen dédunokánk megbukik, szentigaz, de azt hiszem, hogy az ő helyében mi sem járnánk jobban. Mert annyi bizonyos, hogy furcsa kis lapja a kulturhistoriának ez a miénk, legalább a női kérdés szempontjából nagyon furcsa. Akárhogy forgassuk is a dolgot, tény, hogy a nő egyéniségének és a társadalomban betöltendő szerepének öntudatára ébredt és hiába ringatjuk, évezredes álmába többé el nem merül. Az úttörőknek egy számra nem is jelentéktelen, kitartás és szellemi erő tekintetében pedig éppen imponáló csoportja már is rávetette magát a még rövid idővel ezelőtt előttük elzárt pályákra. Ha a nagy mohóságnak, amelylyel az új mesterségeknek nekiláttak, ma még nincs is sok látszatja, nem kételkedem benne, hogy nemsokára ez is meglesz, ha nem is minden téren.

Mialatt pedig a nők egyrésze a boncteremben görnyed, a pandektákat bujja, pirulákat farag avagy logarithmusokat böngész, mit tesz azalatt nagy, kétségbeejtően nagy tömegük, kilenczvenkilenc százalékuk? Azt, amit százévvel ezelőtt, ugyanazt, amit ezer és két ezerévvel ezelőtt. Ül a tükör előtt és szépségét ápolja.

Csodálatos, az egyik oldalon a haladás, az emberré lenni akarás igyekezete, a másik oldalon a visszaesés képe: csak tetszeni, a mindig tetszeni vágyás gondolata. Mintha csak meg se nyilott volna a mozaikos padló a rokoko kecsesen menüettező precieusejei és parókás gavallérjaik alatt, mintha ki sem emelkedett volna a hasadékból a Guillotin doktor barátságtalan találmánya, mintha el sem homályosította volna a versaillesi táncterem mécseinek sápadt fényét a Páris mögött fölkelő nap vérvörös korongja, az 1789! Ott tartunk újra, hogy a modern nők nagyon nagy része testi szépsége ápolását, fejlesztését tekinti élte javarésze legfőbb föladatának, azért él és ha kell, hal is.

Bántana, ha félreértenének bennünket. Nem azon ütközünk meg, hogy iparkodnak testi szépségüket megőrizni, dehogy is azon. Jól teszik, legyenek szépek, amennyire az önöknek megadatott. Ez az önök esztétikai kötelessége, amelyet a természet ezen adományával átvettek. Ne is rejtsék el szépségüket, hadd gyönyörködjenek benne az emberek, a virág az ablakba való, látása kellemes érzést kelt bennünk, illata üdít. De igenis hibáztatjuk a szépség után való mohó vágyakozást, amely célja elérésére nem válogatós eszközei megválasztásában. Hibáztatjuk a szépséghez való görcsös ragaszkodást, amely még kevésbbé válogatós. Megdöbbenünk pedig láttára azon zsarnokságnak, amelylyel e vágyakozás és ragaszkodás némely nő egész lénye felett uralkodik.

Hogy mire nem képesek a nők zsarnokuk szolgálatában, azt majd nem a zsémbes doktor mondja el, hanem egy klasszikus tanu. Amióta az Octave Mirbeau nálunk szerencsésen elpornográfosított szobaleány-könyve megjelent, a francia lapokban nagyban járja a komornakisasszonyok megszólaltatása. Ezek nem költött alakok ám, hanem valóságos, húsból, vérből és halcsontból való szobaleányok, akik jó pénzért szivesen mondják tollba apró indiszkrécióikat. Egy igen komoly napilapban olvastam tegnap — beszéli Marcel Prévost (ez talán csak eléggé jó barátjuk, hölgyeim) — a következőket:

„Hogy melle domborúvá legyen, az én nagyságos asszonyom naponta néhány órát tölt a padlón hátán fekve mozdulatlanul, karjait testhez szorítva. Hogy megőrizze karcsúságát és darázsderekát, támla nélküli székre ül és tornagyakorlatokat végez, forgatja törzsét jobbra és balra, előre és hátra. Ettől izmosodik a nyaka és eltünnek a csúf ráncok...

A nagysága orrának a hegye lefelé nézett. Hogy erről leszoktassa, hónapokig éjjel-nappal egy szalagot viselt, mely fölfelé húzta. Az egyik orrlika szűkebb volt, mint a másik: kitágította a keskenyebbiket azáltal, hogy egy parányi megnedvesített szivacsot szorított belé. Arca görbéjét kikerekítették paraffin-befecskendezések segélyével. Fülei elállók voltak és nem éppen szép formájuak. Ugy segített rajtuk, hogy éjjelre egyrészt a koponyához szorította őket rugókkal, másrészt a fülcimpákat lejebb húzta ráakasztott apró súlyokkal! . . .“

Hát nem szörnyűség, hogy micsoda martiromságnak veti magát alá egy ilyen nagyvilági hölgy a szépség hajhászásában! Igy kiált föl Prévost, a modern irodalomnak határozottan legalaposabb nő-buvárja. (Ezért a szóért kikapok Tóth Bélától.) Már ki fog ilyen cselédfecsegésre adni, mondják az optimisták és nincs igazuk, mint rendesen. Sajnos, mindaz, amit a fenti tisztelt író és társai közölnek, túlzottnak alig mondható. Legalább Párisban nem az. Megmondhatói az orvosok, akik eleget keseregnek e miatt. Mintha ez valamit használna. Hisz a fűző ellen áldz harcot folytat a medika, nagyon de nagyon régóta. Soemmering könyve gondolom 1790-ből

való és az eredmény? Ha ő nagyságának új fűzőre van szüksége, vagy kedve, nem a doktortól kérdi, hogy milyet csináltasson, hanem a madame X. vagy mademoiselle Y. diktálja rá, hogy most ilyen, meg ilyen „de rigueur".

De nem ide akarok kilyukadni, mert semmi kedvem baglyokat vinni Athénbe, vagy vizet hordani a Dunába. Másrészt meg, az igazat megvallva, a mostani fűzők istenesek azokhoz a kínzó eszközökhöz képest, amilyen portékákat ezen a címen már viseltek. Egy másik kérdésnek óhajtanám ezuttal szerét ejteni.

Hogy nemrégiben egy kicsit széjjelnéztem a nyugateurópai nagy városokban, — megdöbbenve láttam, mennyire terjed a kendőzés mestersége. A legjobb és legeslegjobb körökből való asszonyok és leányok valóságos festményt csinálnak magukból, mielőtt az utcára kimennek. Az utcára mondom, mert hisz hogy az estélyekre, színházba stb. kikészítik a bőrüket Párisban, Berlinben, Bécsben egyaránt, az már nem ujság. A mesterséges világítás mellett nem is olyan könnyü ezt fölismerni, ellenben a nap meleg fényében a gyermek is meglátja a hamisítványt. Távol esik tőlem a moralizálás, arra sem akarok utalni, hogy alapjában véve a kendőzés csalásszámba megy és az első csalásnál nem szoktak megállani. Csupán a dolog higiénikus oldalát szeretném egy kicsit megvilágítani.

Ártatlan arcfesték nincs. Ezt az alapigazságot ne tévesszük szem elől. A száraz festék mindenesetre jobban támadja meg a bőrt, mint a zsíros, de azért a zsíros sem ártalmatlan. Hiszen még az arcporok, puderek is kárt tesznek a bőrben, amelynek likacsait betömik, táplálkozását megzavarják. De nemcsak így, erőművi uton ártanak e szerek, hanem vegyi összetételükben is van majdnem mindig valami, ami nemcsak a bőrt rontja meg, hanem még az egész szervezetre is méreg gyanánt képes hatni. Nézzék meg kérem a színésznők arcbőrét reggel, milyen fakó, apró ráncokkal barázdált, akárcsak egy térkép.

Szemük alja, mint egy százráncu függöny lóg a sok kohl-tól, amivel aláhúzzák, a szemöldők ritka, a belső szemzúg ki van marva a festéktől, amelylyel a szemrést tágabbra pingálják. Maga a szem gyuladásos szokott lenni, kivált az orfeumi énekesnőknél, akik belladonnát csöppentenek belé esténkint, hogy a szembogaruk tágabb legyen és ezáltal fényesebbé, csillogóbbá a szem maga. Ime a kendőzés eredményei azoknál, akik napjában csak néhány óráig kénytelenek vele élni és akik mégis inkább értenek hozzá, mert hisz hivatásukkal jár. Már pedig az a nő, aki egyszer megkezdi a nappali kendőzést, nem hagyhatja el jóformán soha, mert hisz arcbőre napról-napra csúnyább lesz és hogy hibáit elfödje, mind bőségesebben kell a szereket felraknia. A kár, amelyet egészségében szenved, mind mélyebbre terjed, orvoshoz menni röstel, tanácsaitól pedig eleve retteg, mert jól sejti, hogy az legelőször is a szerek elhagyását fogja sürgetni. Pedig előbb-utóbb mégis csak rá kell fanyalodniok a doktorra és akkor gyakran igen furcsa dolgok sülnek ki. X. asszonynak folytonos görcsei attól vannak, hogy a puder, amelylyel igen bőségesen bánt, ólmot tartalmaz. Y. kisasszonynak azért lett az első kénesfürdő után az arca olyan pettyes, mintha mákkal hintették volna tele, mert az arckrémjében bismuth van. Z. nagyságának ezüstmérgezése van a lápiszos

ÁLLJ MEG RÓZSÁM

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Krumpliszedés

közeleső és félelmetes szomszédja az ördög tava, a Rakastal. A két millió tibeti ember csupán ennek az óriási szenthelynek a megvédelmezéséért él és nagy lehet most a boldogtalanság Tibetben, amiért a hegyesfövegü dalai láma kénytelen volt elmenekülni a Brahmaputra forrásainak a közeléből . . . Az angol robbanó golyók . . .

*

Európának is van Tibetje és ez a Tibet — Portugália. Kicsiny ország, területe alig negyedrészét adná Magyarországnak, de kevés olyan földje van Európának, amely érdekességben vetélkedhetnék Portugáliával. Ez a földszalag, amely Európának az Atlanti oceán felé eső legszélsőbb része, jóformán semmiféle rokonságot sem mutat a pireneusi-félsziget nagyobbik felével s még kevésbbé Európa szárazföldjével. Portugáliának az éghajlata, a növényzete, az állat társadalma és az emberei sajátságos, csaknem szeszélyes elrendeződést, illetve rendszertelenséget mutatnak. Ezen a kis darab földön nem egy országnak, hanem az öt világrésznek a jellegzetességei halmozódtak össze és a rajta élő nép a történetírás számára kettős érdekességü: először a küzködései, a boldogulás után való erőszakos vágyódása és egy nagy históriai átalakulásnak a most folyamatban lévő megmunkálása révén, de még inkább azért, mert a portugál nép mai karakterében és külsőségeiben is elénk varázsolja Európa legnyugatibb részének nyolc-tíz évszázaddal ezelőtt lezajlott korszakát.

Az embercsordák, amelyek világvándorlásukban az ibériai félszigetre vetődtek, vagy északról jöttek, a Pireneusok hágóin át, vagy pedig — mint az arabok — egyszerűen átkeltek a Földközi tengeren, amely Afrika és a félsziget között csak jelentéktelen szélességü, vagyis mindannyian nyomban Spanyolországba jutottak. Spanyolország pedig arról nevezetes, hogy a tengeri partvidéke kánaáni termékenységü, amiről a világhirü arab kertgazdaságok, a huerták manapság is tanuságot tesznek; ellenben minél inkább befelé halad az ember a szárazföld belsejébe, annál szegényebb, kopárabb és terméketlenebb tájakra bukkan. Madrid már egy sárgás, poros sivatagnak a közepén épült, ahol még a „pucheróba" a spanyolok nemzeti ételébe szükséges répát, babot, petrezselymet és tököt sem tudják kizsarolni a földből. A vándorló emberrajok tehát mindig a partvidéken maradtak, azt pusztították el, vagy tették virágzóvá aszerint, hogy csak átszáguldottak-e Hispánián, vagy pedig új hazát kerestek-e ott, mint az arabok. A két Kasztilia füvetlen síkjain való átkelést javarészint fanyar vállalkozásnak ítélték a portyázó hordák, más úton pedig bajosan volt megközelithető Portugália. A tenger felől azért, mert ott a szirtek, rejtőzködő szigetek és a partok meredeksége következtében most is veszedelmes még a hajózás, amire az is bizonyság, hogy a közel nyolcszáz kilométernyi portugál tengerparton alig keletkezett három-négy jelentősebb kikötő. Délen pedig, ahol a portugál Algarve provincia odasimul a spanyol Andaluziához, először egy nagy homok-sivatag, nyomban azután pedig egy tömegeknek járhatatlan hegylánc szolgált intő jelül a Portugáliába szándékozóknak. A kicsi és nem is valami áldott földü ország tehát magára maradt, ellenségek kevéssé pusztították, de barátai sem akadtak, akik fölkeresték volna. S míg a spanyol nép vagy harcok, vagy szövetségek révén állandó kapcsolatot tartott fönn Itáliával és Franciaországgal, ahol eszméken kivül mindig újabb és újabb szavakat is fölszedett, amiket azután a saját nyelvébe átplántált — addig viszont Portugáliának fönnállása kezdő századaiban egyáltalán nem volt érintkezése európai nemzetekkel, s később is csak az ujonnan fölfedezett vad gyarmatok benszülötteivel. Érintetlen szűz épségben őrizte meg tehát nyelvét a portugálok népe, holott viszont a spanyolok csupán az arab nyelvből közel háromezer szót sajátítottak ki és csatoltak hozzá a saját szókincsükhöz. Sőt az abécé egyik betűjének a kiejtését is megváltoztatták az arab hatás következtében s a „j" betűt úgy ejtik, mint a német ember a „ch" betűt. Az alaposabb boncolgatás kiderít egyebet is. A spanyol nyelv nem is egyöntetü, ha-

Uj Idők 1910-11. XVII. 1.2.

nem provinciák szerint változik a kiejtése és példának okáért a katalánok egészen más nyelvet beszélnek, mint a kasztiliaiak, akik különben a legszebben és a legtisztábban használják Cervantes idiómáját. A spanyolok Galicia nevü tartományában is olyan nyelvet használnak, de meg a bászkok is, amelyet a Spanyolország más vidékeire valók egyáltalában meg sem értenek. Aszerint, hogy a spanyol provinciák lakossága a franciákkal, az olaszokkal, vagy más népekkel érintkezett-e inkább, alakultak ki a Spanyolország egyes vidékein divatos nyelvjárások. Portugáliának ilyesmiben nem volt része, hatodfél millió lakója ennélfogva egyetlen, dialektusokra nem oszló, szép és tiszta nyelvet beszél. A madridi nem érti meg a barcelónait, a római a kalábriait, ellenben a liszaboni egyformán beszélget az északi Oporto és a déli Faro szülöttjével . . .

*

Most történelmi fordulóhoz jutott Portugália, aminek jóformán a bejelentése volt harmadéve az a borzalmas februári délután, amikor Dom Carlos királyt és fiát, a trónörököst máig ismeretlenül maradt összeesküvők agyonlőtték. A kövér és joviális király tulajdonképpen nem szolgáltatott okot erre a halálos népitéletre, még kevésbbé a gyönyörü szál fia, akit határozottan szerettek a portugálok. De mégis, ilyesmi nem történik olyan országban, ahol a lakosságnak nincs oka az elkeseredésre és a portugál nép sorsa bizony fölöttébb szomoru. Ha visszanéznek a multjokra, azt látják, hogy övék volt a világ harmada, övék volt Brazilia, India, Afrikának az értékesebb, a gyümölcsözőbb része, övék voltak ezer- és ezerkilométeres vonalban az összes jóltermő földek, a gazdag erü bányák és a vitorlásoknak legvédettebb kikötővel szolgáló, keleti gazdagságu szigetek. Most pedig már nincsen semmijök, csak a régi, jó világból megmaradt önérzetük és büszkeségük, amely sehogysem illik mai szegény állapotukhoz. Mert azok a gyarmatok, amelyek a középkor emez angoljainak a birtokában maig megmaradtak, semmi haszonnal nem járnak, csak örökös izgalmat és súlyos kiadásokat jelentenek. Egyfelől az angolok, másfelől a franciák, ismét másutt a belgák, meg a braziliaiak fegyverrel, pénzzel támogatják a portugál gyarmatok bennszülöttjeit, hogy minduntalan föllázadjanak s végül egészen elszakadjanak a ma már lehanyatlott birodalomtól, amely pedig — nincs is még ötven éve, — hogy fölszabadította gyarmatlakóit a rabszolgaságból.

A királygyilkosságot néhány fanatikus követte el és nem az ország, de azért maga az ország is gyilkos kedvében van. A portugál föld nem túlságosan jó a rajta élőkhöz, belőle csak a felénél kevesebb művelhető. Gabonája alig-alig van és a kenyérhez való búzát csaknem mindet a külföldről szerzi be a nép. Látnivaló, hogy a portugálokat nem is a kalandos kedv, hanem a kényszerüség űzte a fölfedező utakra és Vasco da Gama, amikor megkerülte Dél-Afrikát, nemcsak a dicsőségre, hanem kenyérre is vágyott. És Magalhaes is, amikor először hajózott át a Tűzföld lábánál lévő irtózatos tengerszoroson, amelynek hózivataraival manapság is alig tudnak megküzdeni a hajóóriások, szintén nem tapsokat, hanem gazdagon termő földeket keresett. Ezt érezték a régi portugálok, a nép is és a királyok is, akik okosabbak voltak, mint a mostaniak. Mert ha a spanyolok küldötték el Kolumbust, viszont ők támogatták Amerigót és közülök való volt az az ember is, aki a Panama-földszorosan átvergődve, először pillantotta meg az európaiak közül a Csendes-óceánt. A természet kijelölte az utat a portugálok számára, nekik nem lehet otthon kényelemben élniök, nekik hajózniok, kereskedniök kell, idegen földrészeken kell okosan gazdálkodniok, ahogyan valaha tették. Most már több félszázadánál, hogy a portugál hatalom egészen lehanyatlott, azóta Portugália nem él rendezett, tisztességes állami életet. Soha sincs annyi pénze, amennyi a költségvetése szerint szükséges. Ötven év óta nem fogyott ki a deficitből. Tartozni pedig fűnekfának tartozik, lakossága számához mérten hihetetlenül nagy összeggel, mintegy ötezer millióval, ami azt jelenti, hogy minden portugálnak már a születésekor ezer korona adóssága van. Pedig már minden fűhöz, minden fához odakapkodtak, hogy segítsenek a pénzügyi romláson, hatvan egynéhány éve elkobozták a kolostorok vagyonát, a szerzeteseket pedig kiutasították, ötven évvel ezelőtt pedig a papság javait konfiskálta a portugál állam, noha ez az ország a világ legkatolikusabb országa, mert itt még most is törvény van arról, hogy protestáns, zsidó, vagy más vallásu nem tehet ki templomára hitének a külső jeleit. Portugáliának szüksége van a terjeszkedésre, aki a nagy távolságokat, a messzi horizontokat elvonja ettől a néptől, az halálos ítéletet hajt végre és akkor nem csodálható, ha az ország vonaglik, kapálózik és eközben esetleg királygyilkosságot és más hasonló dolgokat is elkövet. Ez az Európa szélső nyugatán társtalanul, elhagyatottan és nyomorogva élő nép rendkivül értékes embermatéria, aki azonfölül tudatában is van a saját értékének. Bizonyos nézőpontokból nincs is a világon különb nép a portugálnál. A hetvenes évek elején anyagi összeomlás fenyegette az országot, nem tudták kifizetni az államadósságok kamatait. Erre az összes állami tisztviselők lemondottak a fizetésük egytizedétől egyharmadáig terjedő részéről, amihez a király is csatlakozott és elengedte civillistájának a harmadát. Egy ország sem olyan irgalmas és emberséges a családon kívül született gyermekek iránt, mint Portugália, ahol nemcsak a törvény nem tesz kivételt gyermek és gyermek között, hanem a társadalom sem bánik másképpen a törvényes és másképpen a törvénytelen gyerekkel. Sőt az ország egyik legdicsőségesebb királya, a dinasztia-alapító I. János maga is házasságon kívül született gyermek volt.

Most a helyzet ismét aggodalmasra fordult Portugáliában. A fiatal Mánuel király egészen az apjára üt, nincs még húszéves és az édesanyja — hír szerint — máris tűrni kénytelen, hogy a királyi palotában ott lakjék egy párisi kán-kán táncosnő, akit a fiatal uralkodó egy kirándulás alkalmával megszeretett. Újabban pedig az a hír, hogy ismét miniszterelnökké akarja tenni Joao Francót, az elkergetett diktátort, aki voltaképp okozója volt a királygyilkosságnak. Ez a hír elég volt arra, hogy a portugál köztársasági párti híveit rengetegül megszaporítsa és ehhez mérten a most végbement választásokból már tizennégy republikánus képviselő került ki győztesen. Ezzel a nép ismét hadat üzent az uralkodó rendszernek, de magának a királynak is, aki egyszerre a legnépszerütlenebb ember lett Portugáliában. Most már attól függ minden, hogy milyen lépésre ragadtatja magát Mánuel. Ha csakugyan újra maga mellé venné Francót, de sőt, ha csupán a konzervativ pártot hívná ismét uralomra, ezzel csordultig tele lenne a pohár és Portugáliából újabb borzalmak híre érkeznék.

Costa Alfonso, a portugál köztársasági párt vezére, a következő kijelentést tette a minap a világsajtó egyik legelterjedtebb francia lapjában: A király helyzete — mondotta — immár tarthatatlan. Ha én barátja volnék Mánuel királynak, őszintén megmondanám neki, hogy még a kellő időpontban köszönjön le a trónról. Nincs párt, akire támaszkodhatnék. A nép pedig már nem tűr tovább, a legkisebb erőszak láttára kitör a forradalom. Ha el kell is folynia némi ártatlan vérnek, a dolgot elkerülni nem lehet. Az elmult héten

latát egyszerűen, minden czeremónia nélkül elfogadták.

Ha Rhédey a reggelijével kész lett volna, akkor az események valószinüleg egész másként alakulnak. Egy egyszerű köszönés és ennek a kis epizódnak vége lett volna.

Így azonban csak a reggelijének kezdetén volt és még a legelőrelátóbb és a legkövetkezetesebb férfiútól se lehet követelni, hogy elvei kedvéért a reggelijét félbeszakítsa és egy félcsésze teáról vagy egy tojásról lemondjon.

És Rhédey újból tapasztalhatta, hogy a reggeli egy eszes és nekünk tetsző nő társaságában minden kétséget kizárólag a kellemes dolgok közé tartozik.

Rhédey ez alkalommal igen lassan reggelizett. A társalgás tehette. Abban a könnyed modorban társalgott, a melynél az asszonyok és a tapasztalt leányok jól tudják, hogy ez a férfiú beszél, de minden utógondolat nélkül, a mint megszagol az ember egy virágot, a nélkül, hogy elfogná a vágy, letépni és a gombluykba tűzni azt.

ARATÁS UTÁN. — Pataky László rajza.

tisztelve érzi magát, ha egy férfinak tekintete úgy pihen meg rajta, mint egy szép festményen afestőnek, a nyiló rózsán a költőnek tekintete: melegen, áhitattal és csudálkozva.

Rhédey nem tudott e nőről egyebet, mint a mit a vendégkönyv elárult. L. Olga báróné, Brionde, Departement de la Haute Loire.

A harmadik hét elején a reggelinél nagy meglepetés érte Rhédeyt. Az ő pontosan megjelenő szomszédnőjének asztalát két kövér német úr és két még kövérebb német hölgy foglalta el, a kik közül egyik ép abban a pillanatban igyekezett titokban zsebre dugni a reggelinél megmaradt czukordarabokat.

Rhédeyt sajátságos érzés fogta el. Ott volt előtte minden, a rendes reggelijének minden egyes része, a tea, a tojás, a vaj, az angol befőtt és mégis mintha a teljes reggeliből hiányzott volna valami.

Talán elutazott volna?

De nem, szomszédnője megjelent és ijedten nézte a helyzetet. Nemcsak az ő asztala, hanem a többi asztalok is el voltak foglalva.

Rhédey felajánlotta saját asztalát. AjánXIV. Lajosról a történetirók azt jegyzik fel, hogy sikereinek legnagyobb titka abban a tehetségében rejlett, hogy az embereket első találkozáskor teljesen felismerte.

Olga báróné birt ezzel a ritka tulajdonsággal.

Egy órai együttlét után tisztában volt Rhédeyvel. Nem tévesztette meg Rhédey beszéde és hamar felismerte azt az ellentétet, mely szavai, gondolat- és érzelemvilága között mutatkozott. Érezte, hogy ez a férfiú alapjában véve keleties izü gondolkozással és álmodozásra hajló természettel bir és hogy nem szabad komolyan venni mesterséges módon felépitett elméleteken alapuló minden egyes nézetét.

Annál inkább méltányolta azt a szomorú emberszeretetet, mely Rhédey megjegyzéseiben néha-néha felcsillámlott, igénytelen alakban, azzal a discrét keserüséggel, mely óvatosan megválasztja a formát, nehogy a hallgatót nagyon lehangolja.

Másnap reggel a párisi pinczérek, a kik csak nem mindig ugyanazon külső formák szerint játszódik le. Az ember mámoros perczek emlékével válik el egymástól és a legjobb esetben elhiteti magával, hogy itt virult volna az igaz, a nagy, a teljes boldogság, ha nem kellett volna elválni, pedig ugyanakkor lelke mélyén meg van győződve, hogy ez a szerelem is a szokott banális lefolyású lett volna, ha a sors akként rendezte volna be, hogy állandóvá váljon vagy a rendes polgári medérben, azaz házasságban érjen véget.

Ezzel a föltevéssel hamar végzett Rhédey. A nő és az ő egyénisége kizárták ezt a lehetőséget.

Tehát szerelem!

Emlékezetébe visszaidézte mindazokat, a kikbe valaha szerelmes volt. Mily más volt ezekben az esetekben a kezdet és a fejlődés!

Ezek a nők mindig már az első látásra erős benyomást tettek reá, és olyankor nem kérdezte, szép-e vagy csunya, nem részletezte az arczot, az alakot, az öltözéket. Tetszett és ez elég volt.

A jelen esetben ellenben egész tanulmányt

Vas. Ujs. 1910. 585. l.

végzett, ép oly nyugodtan vizsgálta az ismeretlen nőt, mint a milyen tárgyilagosan itélt a megismerkedés után, mikor már megállapithatta, hogy a szobornak a szemei mily beszédesek, a hangja mily csengő, a mosolya mily elbájoló és mikor minden felindulás nélkül számolta a kilencz gombot, a mely az apró lábakat bezárta az izléses kis czipőkbe, vagy nézte, hogy milyen eredeti a selyem áttört harisnyának rajza és mily művészi a jupon csipkés aljának a mintája.

A szerelem lélektanát már annyira ismerte, hogy jól tudta, hogy a ki szerelmének tárgya felett nyugodtan gondolkozni, mérlegelni, következtetni, analizálni képes, az igazán nem szerelmes vagy természeténél fogva erősen szeretni képtelen.

Rhédey tehát megnyugodott.

Az egész epizód nem egyéb, mint egy kellemes szórakozás, egy kedves ismeretség, egy kivánatos társaság.

Miután minden a mi előttünk becscsel bír és a mit fentartani akarunk, ápolásra szorul, a teint ép úgy mint a barátság, az étvágy ép úgy mint a szerelem, az egészség ép úgy mint a virág, ennélfogva Rhédey elhatározta, hogy ezt a szórakoztató ismeretséget, melyet rokonszenv, vonzalom, egyforma nézetek, igen kellemes időtöltéssé varázsoltak, ápolni fogja, akár egy üvegházi növényt. Teljesen átengedte magát ezen ismeretség varázsának és a mi szeretetet, finomságot, gyengéd érzést egy igaz férfi egyesithet magában, azzal elhalmozta az asszonyt.

Viszont a nő, a melegen érezni tudó nő öntudatlan kaczérságának mindazon számtalan eszközével élt, melyekkel egy nő meg tudja magát kedveltetni és magához lánczolni a férfiút. Egy szó, egy mozdulat, egy mosoly, egy pillantás néha azok az apró lánczszemek, melyekből vasnál is erősebb láncz képződhetik.

A harmadik hét végén Olga beteg lett. Rhédey mindjárt a betegség első napján virágot küldött a betegnek. Mikor azonban a betegség már három napig tartott és a negyedik nap az orvos kijelentette, hogy a felgyógyulás a legkedvezőbb esetben egy hét múlva várható, Rhédeyt oly érzés fogta el, a mely a helyzetet egyszerre világossá tette előtte.

A mit önmaga előtt titkolt, a mit eddig nem akart magának bevallani, tehát igaz! Egyszerre érezte, hogy e nő milyen helyet foglal el gondolataiban és érzelmeiben.

Mennyire vágyódott utána!

Nem tagadta többé, hogy egész valója, egész lelke betelt ezzel a szerelemmel, és hogy ebben a nőben összpontosul életének czélja, minden öröme, minden vágya, minden álma.

Érezte, hogy hatalmába kerítette az a nagy, igaz és mély szenvedély, mely nem ismer egyéb érzelmet, mint a szerelmet, egyéb tekintetet, mint a szerelmet, egyéb vágyat, mint a szerelmet, egyéb gyönyört, mint a szerelmet, egyéb reményt, mint a szerelmet, egyéb határt, mint a szerelmet.

Az a szerelem, mely nem fontolgat, nem latolgat, nem okoskodik, nem bonczol, nem beszél, csak szeret.

Az a szerelem, mely nem ismeri a holnapot, nem látja a jelent, nem törődik a múlttal, csak szeret.

Egy pillanatig arra gondolt, hogy elutazik.

Hisz Napoleon, a győzelmek nagymestere, azt vallotta: hogy a szerelem felett a győzelem csak a futásban rejlik.

De már későn volt! Nélküle mily üresnek találta ezt a fürdőt, melyben a saison ép akkor érte el tetőpontját, mikor csodálatosan szines kozmopolita élet folyt úgy a fürdőház körül, mint a Villa des Fleurs gyönyörű, buja növényekkel telt parkjában és kaczér nőkkel telt játékbarlangjában.

Hiába ment el a cercle játékszobájába és nézte a croupier körül azokat az izgatott, sokszor kétségbeesett urakat, a kiknek dúlt, sápadt arczán az emberi szenvedélyek legborzalmasabbika tükröződött vissza és nézte azokat a párisi hölgyeket, a kik keselyűk módjára kerülgették a játékosokat, hogy kellő időben lecsaphassanak a boldogtalan nyerőre.

Máskor egykedvűen nézte, mint valami természetes látványt és maga is részt vett a játékban, néha időtöltésből, néha, hogy kényelmetlen vagy gyötrő gondolataitól meneküljön.

De ma undorítónak találta a jelenetet és sietett ki a szabadba.

Milyen elhagyottnak érezte magát!

Ha egymás mellett voltak, sohasem egy pillanatig sem érzett unalmat. Az ő jelenléténél és látásánál szebb, édesebb időtöltést nem képzelhetett. Igen, az elmúlt hetek voltak az ő be nem vallott szerelmének mézes hetei.

Rhédey, az ő szélsőségekre hajló természetével, érezte, hogy lelke megbomlik, ha nem érintkezhetik e nővel. Irt egy levelet. Aggódva várta, hogy kap-e választ. A válasz nem késett. A levelek, melyeket ezentúl egymással váltottak, enyhitették szomorúságát, pedig e levelekben nem volt egyetlen valódi komás. Nyugodtan elolvashatta bárki is. Legfeljebb, a ki a sorok között is tud olvasni, sejthette, hogy itt két oly ember levelezik, a ki egymásnak nem közömbös.

Csak az utolsó levél tartalmazott egy részt, a mely némileg hasonlított a vallomáshoz. Olga levelében említést tett a bizalomról, mely közöttük uralkodott és csodálkozva emlitette, miként keletkezhetik oly gyorsan a kölcsönös bizalom olyanok között, a kik még azt sem tudják egymásról, hogy miféle kaszthoz tartoznak?

Azt szeretné tudni, miféle kaszthoz tartozom? volt Rhédey válasza.

Azt hiszem, a maga kasztjához — szellemileg vagy ha akarja lelkileg. Bizonyosan sejti, vagy érzi, talán tudja, hogy a születési, foglalkozási kasztok mellett van egy nagy nemzetközi kaszt is. Tagjai szétszórtan élnek. Mi sem köti őket egymáshoz. Nem is ismerik egymást. Mindegyikük elszigetelten érzi magát abban a környezetben, a hová a sors véletlenül vagy végszetszerűleg oda pottyantotta, mint a hogy a felhő ejti esőcseppjeit, mit sem törődve azzal, hogy háztetőre vagy mély hegyi szakadás fenekére kerülnek-e. Pedig egy ugyanazon felhő esőcseppjei. Ilyen a mi kaszt rokonságunk. Érzelmeink, gondolkozásmódunk egy forrásra vall. Nem az élet külsőségei, nyelv, ország, klima, sőt még csak az eszmék közössége sem teszik.

Lássa a napos Szicziliában, a Bretagne vidám partjain, a ködös Angliában, a párisi decadence kavarodásában, mindenhol találtam fel rokonokat — az idegenek között. Sokkal többet, valódibb rokonokat, mint abban a szűk kasztban, melyet a sors jelölt ki nekem — fallal körülvett, előitéletekkel kormányzott — paradicsomul vagy fegyházkertül. A mi szellemi vagy lelki kasztunk, — a hogy tetszik — mintegy titkos társulat a véletlen, a vak sors ellen. Egy-egy elejtett szóra felismerik egymást az összeesküvők . . .

Nem gondolja, hogy ez a kaszt, a melynek tagjai ma még igy elszórtan, egymást csak sejtve élnek, lesz talán egy új eszme szülőföldje. Csak várjuk a megváltót, a kinek ékesszólása meg fogja találni az igét, mely majd össze tudja forrasztani a szétszórt hiveket...

Másnap már együtt voltak. Ez volt az időpont, melyet Maeterlink igy jellemez:

Vannak perczek az életben, a hol a lelkek találkoznak és mindent tudnak, a nélkül, hogy az ajkak mozdulnának.

A következő napok zavartalan boldogságban multak el, mig egy szeptemberi napon az első gyanus felhő jelent meg boldogságuk derült egén.

Ezen a napon Rhédey a tenniszjáték után szobájába menve, hogy átöltözködjék, szokása szerint beszólt a portáshoz, hogy nem érkezett-e levél a bárónő és az ő számára?

Részére nem volt levél; a báróné levelét pedig már felvitték. Rhédey csodálkozott, ő szokta a villásreggelinél Olgának átadni a leveleket.

Midőn másnap a portás ugyanazon válaszszal fogadta, Rhédey bosszúsan kérdezte:

— A komorna?

— Nem; ugyanazon úr, a ki tegnap délelőtt is magával vitte a leveleket.

Rhédeyt a váratlan válasz megdöbbentette. Ki lehet az az ismeretlen férfiú, kit Olga két nap egymásután fogad, ki oly bizalmasan viselkedik, hogy a nő leveleit magával viszi és kiről Olga előtte egyetlen szóval sem emlékezett meg.

Rhédeyt elfogta a szerelmi kétkedés, a féltékenység, a szenvedésnek ez az istentagadásra lázító kálváriája. Marczangolta, fojtogatta ez az egy kérdés: ki lehet?

A villásreggeli és a délután nyomott hangulatban folyt le. Délután kirándultak kocsin a Mont-du-Chat völgyébe. Olga oly szórakozott volt, hogy észre sem vette kisérőjének szótlanságát. Felkeresték Olga kedvencz helyét. Ez a völgynek egy félreeső öble volt, hol a körös-körül levő magaslatok fogolylyá teszik a tekintetet.

— Lássa, szeretem ezt a helyet — szólt egy alkalommal — mert azt az illuziót ébreszti bennem, hogy a világ végén vagyunk, túl pedig egy más világ van, mely különbözik attól, a melyben élünk, hol minden jó, hol a férfiak és asszonyok hűek és szerelmesek, hol az örök boldogság uralkodik.

A levegőben, mely még meleg volt, mintha a napsugarak csókjaival lenne tele, édes illat terjedt el; a fák levelén is csak sejteni lehetett a szinváltozás első árnyalatát és csak néhanéha egy-egy a Bourget-tó felől jövő hüvösebb szellő emlékeztetett arra, hogy a hervadás hideg ideje útban van.

Se a verőfényes idő, se a vadregényes természet Olgát és Rhédeyt nem birta felviditani. Mindkettőjük lelke mélyére szállott valami abból a korai őszből, az első hűvös szélfuvallatból, az elmulás hangulatából.

A szállodába visszatérve, Rhédeyt vad kétségbeesés fogta el. Egy álmatlan éjszaka után, a féltékenységtől gyötörve, oly lépésre ragadtatta el magát, melyet ha más követ el, a legszigorubban elitélt volna.

A komornánál kérdezősködött.

Ettől a közlékeny hölgytől megtudta, hogy az a bizonyos ismeretlen úr egy magas, fekete szakállú férfiú, a kit Rochatnak hívnak, ki a

Az asszony szomorúan elmosolyodott. Legyintett parányi kis kezével.

— A szerelmet nem lehet erőltetni.

A férfi érezte, hogy valami olyan feladat előtt áll, a mely hasonlít ahhoz, mikor a mesében egy véka kását kell kiszemelni a hamuból a legénynek reggelre, de úgy, hogy egy szem se legyen hamvas és egy szem se veszszen el . . . Vagy ez még tán nagyobb? Az időt megállítani! Az érzést megörökíteni! Bizony! Ez az élet boldogsága.

Csak nézi hát az asszonyka arczát s látja, hogy odabent gondok, gondolatok folynak, s nem tudja eltalálni, mi lehet az.

— Istenem, mit várhatok a jövőtől! — mondja a kicsi asszony, — már most sem tud hazudni a kedvemért, pedig még nem volna szabad, hogy megúnjon. Mi lesz velem, ha igazán öreg asszony leszek. Akkor már irgalomból sem kapok jó szót tőle.

— De édes angyalom, a szivnek nem csak egy hangja van, hanem ezer meg ezer! Elcsendül az egyik, s másik hallatszik utána, épen olyan szép, épen olyan tiszta.

— Fals! Mind fals! — kiáltott az asszony.

— Mondom neked, úgy szeretlek, hogy azt nem is lehet szóval kimondani. Hogy mondjak egy kérdésre, a mi százszor egyformán hangzik, százszor más feleletet!

— Nem másat, mindig egyet, a legelsőt! Ha én tudom mindig úgy kérdezni, a hogy legelőször, maga miért nem tud mindig úgy felelni, mint legelőször?

A férfi sóhajtott.

— Mert én férfi vagyok. Szeretlek úgy, hogy azt neked meg kell érezni.

— Bezzeg ezt tudja érzéssel mondani és meggyőződéssel, de a mit én kérdek, arra nem tud úgy felelni!

Ezzel a konoksággal szemben már nem volt tovább szava a papnak. Elhallgatott s azzal vigasztalta magát, hogy gyerekekkel nem lehet vitatkozni.

(Folytatása következik.)

MONTIJO EUGÉNIA.

Az utóbbi években sűrűn foglalkoztatja a franczia történetirást a második császárság alig két évtizedig tartó, egyben fényes és nyomoruságos érája. Ez egyre-másra megjelenő könyvek közül kivált két munka tarthat számot szélesebb körű érdeklődésre Franciaországon határain kivűl is. Az egyik III. Napoleon utolsó miniszterelnökének, Olliviernek hatalmas munkája, a melyből eddig kilencz kötet jelent meg; a másik Lolliée Frederik három kötetes monografiája Montijo Eugénia császárnéről, a második császárság udvaráról és udvari életéről. Nem érthetetlen az a nagy érdeklődés, a melylyel a családjából egyedül élő, nyolczvanhárom éves Montijo Eugénia a történetirót s az olvasó közönség fantáziáját foglalkoztatja, ha arra a ragyogásban és megpróbáltatásokban egyaránt ritka gazdag életpályára gondolunk, a melyet ez a matróna megfutott. A korábbi életrajzirók Montijo Eugéniát, a ki anyai részről magát expatriált, Malagában megtelepedett skót kalmár-apától származott, mint szerencséjére méltatlan kalandort és parvenüt rajzolták. Pedig Montijo Eugéniában, bár hosszú leánysága alatt, hisz huszonnyolczéves volt már, a midőn III. Napoleon feleségül vette, anyja és egyetlen leánytestvére társaságában megfordult az akkori Európa összes divatos szórakozó helyein, néha meglehetősen vegyes társaságokban, nem volt semmi parvenű, semmi szélhámos vonás. Nem annyira születése, vagyona, műveltsége, mint inkább erkölcsi tulajdonai tették, mielőtt még trónra jutott volna, föltünően zárkózott, igen arisztokratikus, korához mérten túlkomoly teremtéssé. Még egész kislány, a midőn anyja szalonjában, egy párisi látogatásuk alatt, a hol elég gyakran megfordultak, megismerkedett két igen kiváló, szellemben kortársaiktól merőben elütő iróval: Meriméevel és Stendhallal. A csodás elbeszélő Stendhal nagyon szerette s csupán az agglegényekben található leleményességgel beczézte a bájos, szőke gyermeket, a ki áhitattal, fáradhatatlan éberséggel hallgatta a nagy Napoleonról szóló legendákat. Volt még egy más körülmény is, hogy a kis Eugénia a nagy Napoleonról szóló legendák és hagyományok kultuszában növekedjék. Apja, Cipriano de Portocarrero, Montijo és Téba grófja, harczolt Napoleon hadseregében s az a seb volt a legnagyobb büszkesége, a melyet akkor kapott egy ütközetben. Eugénia utóbb sokszor elmondta, hogy párisi látogatásuk alatt Stendhal látogatása volt a legnagyobb öröme, mert olyankor csodás dolgokat hallott és későbben kellett aludni mennie. A kis leányt már a bábuzás idején nagyon érdekelték a politikai dolgok. Stendhalnak, miután visszamentek Madridba, spanyol politikai mozgalmakról, a karlisták törekvéseiről irt s panaszolta, hogy a lány-társaságokban unatkozik, mert csak ruháról fecsegnek s egymást szapulják. Egy amerikai iróra is, a ki Madridban a spanyol irodalmat tanulmányozta, a serdülő Eugénia azt a benyomást tette, hogy ő lesz Spanyolország legmüveltebb, legeszesebb asszonya.

Tudott dolog, hogy Eugéniát anyja több spanyol előkelőségnek szánta feleségül, hogy azok némelyikével már jegyben is járt, mielőtt III. Napoleonnal Bonaparte Matild herczegnő szalonjában megismerkedett volna. III. Napoleon akkor még csak köztársasági elnök volt. Sokat legyeskedett, tehát nem vették nagyon komolyan szépelgését Montijo Eugénia körül. Nagybátyja, Bonaparte Jeromos, a volt weszt-fáliai király azon dolgozott, hogy ne házasodjék s hogy trónját az ő fia örökölje. A mint azonban köztársasági elnökből császárnak lépett elő, III. Napoleon komolyan foglalkozott a házasság gondolatával. Dinasztiába akart házasodni. Egy följegyzés szerint, a mely vakhitelre egyáltalán nem tarthat számot, sorban hat herczegnőnél kopogtatott haszontalanul. E följegyzés szerint megkérette az orosz czári családdal atyafi Leuchtenberg herczegnőt, aztán a spanyol király hugát, a szegény, de nagyon szép Wam Karolinát; megkéretett egy Braganza herczegnőt, egy kis porosz herczegnőt, végül Viktória angol királynő egy rokonát. A bonapartisták tartottak attól is, hogy valami olyan törvénytelen viszonyt köt, a mivel ártani fog trónjának s hátráltatja a császárság megszilárdulását. Ettől azért is tarthattak, mert Napoleon Londonból magával hozta a szeretőjét, a ki a szükség napjaiban pénzzel segitette s Howarel Eliza a Tuileriák közelében, abban a palotában lakott, a melyben lakott volt Waleszka, I. Napoleon lengyel grófnője. Azt még legvakabb hívei sem akarták, hogy császáruk hálából, részint daczból a kosarak miatt feleségül vegye és császárnévá koronáztassa a kártyás Fritz-Roy volt szeretőjét, a londoni hajóslegény leányát.

Montijo Eugéniáról is a párisi előkelő társaság kezdetben azt hitte s azzal vigasztalta magát, hogy Pompadour és Dubarry szerepét fogja játszani. Mondják, hogy III. Napoleon is eleintén úgy gondolkozott, hogy szeretheti Montijo kisasszonyt, de nem veheti feleségül. Eugéniában azonban nem volt semmi hajlandóság, hogy a koronázatlan, a balkezes császárné szerepét játssza. Gát elég állott az útjában. Meggyanusitották minden lépését. Mert érintkezett royalista arisztokratákkal, ráfogják, hogy orleánista, hogy konspirál X. Károly unokája, Chambord gróf érdekében, a kit hivei V. Henrik királynak ismertek s a ki száműze-

SZŐLŐ-PÁSZTOR. — Pataky László rajza.

tésben, Frohsdorfban, Ausztriában élt. Mint eső után a gomba, úgy támadt Eugéniáról a mende-monda. Nyilvánvaló, hogy a sok pletykát leginkább azok gyártották, a kik ellenségei voltak a császárságnak; hogy a legtöbb pletyka külföldön, az emigráltak körében támadt, de elhitték Párisban, a leghatározottabb bonapartista körökben is. Merimée, a ki Eugéniát és anyját még Madridból ismerte, szintén belekerült a csávába. Azt beszélték róla, hogy Montijo grófnénak, Kirpatrick Mánuellának szeretője volt, hogy Eugénia leánya s most abban mesterkedik, hogy ezt a törvénytelen sarjat, a ki még csak nem is grófleány, trónra csempéssze. Természetesen nagy meglepetést szült, töméntelen irónikus megjegyzésnek adott életet a III. Napoleon és Montijo Eugénia házassága, a melyet, a mint mondják, a ravasz véletlen, az ügyes cselszövés s a vak szerelem kötött. A midőn bizonyossá lőn, hogy a császár feleségül veszi s császárnévá koronáztatja a spanyol Montijo kisasszonyt, a mint ez már a váratlanságok esetén történni szokott, meglehetős zavar támadt. A párisi börzén rohamosan estek az értékek. Azonban Párisban semmi sem tart soká. A legnagyobb gondot az okozta, a legtöbb vesződséggel az járt, hogy a császári pár udvart teremtsen magának. A régi arisztokráczia, a történeti családok elzárkóztak palotáikba és falusi kastélyaikba. Azok, a kik Napoleonnal megosztották a bujdosás keserveit, a kik dörgölőztek az új életre támadt dinasztiához, nem igen adhattak méltóságot, tekintélyt, ragyogást az udvarnak. Sűrűn lehetett hallani, hogy a Tuileriákban minden igen új: a butor, az aranyozás s a czímer. Még a dinasztia tagjai is huzódoztak az új asszonytól s iparkodtak neki minél több kellemetlenséggel kedveskedni.

III. Napoleon uralkodásának első tiz esztendejében, a második császárság fénykorában nagy átalakuláson ment át a franczia társadalom. A krimi hadjárat, az olasz-franczia-osztrák háború Francziaországot ismét az első kontinentális hatalommá tette. Viktória angol királyné nagy pompával fogadta Windsorban a császári pár látogatását s azt hamarosan visszaadta Párisban. Az olasz hadjárat alatt Eugénia volt a régens s ez a körülmény ismét életre keltette leánykorában már jelentkezett politikai hajlamait és becsvágyát. Nem bizonyítható s nem is épen valószínű, hogy azt a katasztrófát, a mely a második császárságot elsöpörte, az Eugénia politizálása idézte volna föl, de volt benne része, a mint ezt a mexikói vállalat s a porosz háború bizonyítják. A mexikói vállalatot s azt, hogy annak trónjára Miksa osztrák császári herczeget ültették: Napoleon, Eugénia, Walewski, a kit Napoleonhoz vérségi kötelék füzött s Metternich Richárd eszelték ki. Hasztalan volt az Egyesült-Államok figyelmeztetése és tiltakozása, vakon rohantak a kimerikus vállalkozásba, a mely Francziaország tekintélyén az első nagyobb csorbát ütötte. Minden arra vall, hogy a kalandos vállalkozáshoz kivált Eugénia ragaszkodott csökönyösen. Azt hitték s azt hitte kivált Eugénia, hogy egy kis demonstrálással, nehány franczia csapat átvonultatásával az országon, rendet és nyugalmat teremtenek s hogy biztosítják a trónt, a mely alá agyaglábakat raktak. Az első hirek ezt a kába illuziót még megerősítették. De a mint Bazaine elhagyta Mexikót, fenekestől fölfordult minden rend s a katasztrófa elkerülhetetlen volt. Eugénia ekkor a hithez, a valláshoz folyamodott, nem csupán vigasztalásért, de segedelemért is. Számtalan viaszgyertyát égetett el; sűrűn járt gyónni a kora reggeli órákban, a legszigorúbb inkognitóban; órákon át volt mélyen elmerülve ájtatos imádkozásban, hogy töredelmével, bűnbánatával föltartóztassa a lecsapásra kész katasztrófát. A vallásos fanatizmus ez időben egészen hatalmába kerítette. S hogy fájdalma és kétségbeesése még nagyobb legyen, nem adhatta át magát nyilvánosan a töredelemnek, a vezeklésnek. Lepleznie kellett fájdalmát, mert Párisban világkiállítás volt, a Tuileriákban egymásnak adták a kilincset a fejedelmi vendégek A mexikói vállalkozás elnyelt a nemzeti vagyonból hatszáz milliót; Miksa fiatal életével fizetett, a felesége megőrült és Francziaország reputácziója kiköszörülhetetlen csorba esett. A franczia közvélemény pedig, a mint a titkos rendőrség főnöke Napoleon faggatására kénytelen-kelletlen bevallotta, a drága kalandért a császárnét, Eugéniát tette felelőssé.

Hogy a császárság bukásában, a poroszfranczia háborúban mi része volt Eugéniának, az még most sem dönthető el világosan, holott a szerencsétlen hadjárat előzményeiről az utóbbi években tömérdek hiteles adat kerül napvilágra. Az bizonyos, hogy Bismarck akarta a háborút s azt csak nagy önmegtagadás árán lehetett volna egy időre eltolni. Az is bizonyos, hogy Eugénia egyre növekedő politikai súlyával azokat támogatta, a kik könnyű vállalkozásnak hitték Berlin meghódítását, a porosz királyság összetörését, a mint tette I. Napoleon. A császár sehogy sem akarta a háborút, nemcsak azért, mert fáradt és beteg volt, de mert tudta, hogy Francziaország nem kész a Poroszországgal való mérkőzésre. Békés szándékait, a melyben bizalmas hivei, az orruknál továbbá látó politikusok őszintén támogatták, otthonában, részben épen a felesége hiusította meg. Eugéniának már az sem volt inyére, hogy a császárság alkotmányos kormányt kapott, hogy a döntést a politika s a kormányzat kérdéseiben a parlament kapta a kezébe. Aggódott fia örökségéért s titkon mindenben azok kezére dolgozott, a kik egy győzelmes háborúval gondolták megszilárdíthatni a császárságot, a Napoleonok trónját. Az ország s a dinasztia szerencsétlenségére Morny herczeg, Napoleon féltestvére, a ki Eugénia politikai velleitásait mindig tudta paralizálni, már nem élt. Így történt, hogy Eugéniának, a nélkül, hogy számoltak volna vele, mind nagyobb befolyása lőn a politikára.

A Szedán után történt dolgokat nincs miért feszegetnünk. Az vitathatatlan, hogy a megpróbáltatás sanyarú napjaiban Eugénia Czézár hitveséhez méltóan viselte magát. A császárság hirtelen omlott össze, sokkal könnyebb szerrel, mint a hogy életre kelt volt. A császárné inkognitó, egy amerikai orvos segítségével menekült Párisból Angliába. Azóta egy egész emberélet telt el. Három évvel utóbb meghalt Napoleon, negyedszázaddal ezelőtt Afrikában, a félvadak ellen viselt háboruban, egy portyázás alatt elesett egyetlen fia. Egyedül maradt ragyogó és keserű emlékek társaságában. Egyedül morzsolja az aggság örömtelen napjait. A vak véletlen magasra emelte, inkább a szépség, mint a talentum és az uralkodásra termettség jogain. Ha volt része a császárság bukásában, a franczia császári trón összeomlásában, a melyen tizenhét évig ült: bünéért nagyon megvezekelt. *Junius.*

AZ ÖREG SUTYÓ.

Elbeszélés. — Irta **P. Ábrahám Ernő.**

Igazi ősember volt. Mikor, hogy került a tanyára, bizonyosan senki sem tudta. Még leginkább igaz az lehetett, a mit nagyanyám hallomás után tudott a dologról. Az ő előadása szerint Sutyó még fiatal kölyökkorában került a tanyára s a cselédkondát kellett őriznie. Az apja kukoriczacsősz volt egy szomszédos bérleten. Sutyó minden nyáron megszolgált egy süldőt, az apja pedig a kukoriczát; ősz végén beköltöztek a faluvégre, karácsonyra meghízlalták a süldőt, levágták, s éltek tavaszig, míg mehettek megint a tanyára. Sutyó a miénkre, a Kis-Hegyesre, az apja pedig a Gólyásra. Egy őszszel, mikor Sutyó hajtotta a megszolgált süldőt a Gólyásra az apjához, az apja kunyhója helyén felvágva, megüszkösödve találta a földet. Az előtte való napi viharban egy villámcsapás elpusztitotta a kunyhót az öreg csőszszel együtt.

Darab ideig csak bámult Sutyó értetlenül, még sírni se jutott eszébe, azután hamarosan számot vetett magával, visszafordította a süldőt, s estére újra a Kis-Hegyesen volt. S ott is maradt késő vénségéig. Még vagy két esztendeig a cselédkondával járt, azután bekapott urasági külső cselédnek. Aféle mindenes munkát végzett. Ő pányvázta a teheneket a legelőre, délben és este ő itatta meg őket. Az ő tiszte volt a kert rendben tartása, a tüzelőhordás, alkalomadtán egy-egy tyúkól összeácsolása, könnyebb tatarozások, minden harmadik nap bejárni húsért, s egyéb vásárolni valókért a szomszédos községbe, kikutatni egy-egy félrejáró tyúk tojóhelyét, s hasonló alkalmi dolgok. Béresek, kocsisok, dohányosok s egyéb cselédség ha egyik-másik évekig szolgált is a tanyán, csak helyet változtattak időnként; csak az öreg nőtt úgy a tanyához, hogy hetven esztendőn keresztül soha egy napnál tovább nem volt távol tőle. Ugyanis minden nyáron egyszer bement Debreczenbe. Reggel elindúlt, s másnap este kinn volt megint a tanyán. Ha mikor elindúlt gyalog, s ugyanakkor a kocsi is készült a tanyáról Debreczenbe, s megkinálták, hogy üljön a bakra, majd beviszik, az öreg megvetően legyintett a kezével:

— Nem ér az semmit! Uraknak való a kocsi csak. Szegény ember hamarább beér gyalog.

Az útat nem rendes gyaloglással tette meg, hanem ügetve. Sajátságos ügetés volt az. Apró, csúszó lépésekkel, miközben a lábát folytonosan kissé összegörbítve tartotta. A felső testét ilyenkor a rendesnél is jobban előre görbítette, s úgy látszott, mintha a feje húzná előre, de a lábait a nehéz bakkancs miatt nem bírná emelgetni, csak csúsztatni. De azért elég fürgén haladt az öreg, s sajátságos ügetésével olyan port vert fel, akár egy szekér. S úgy is belepte a por az út végére, akár egy szekeret. Frissen mosott fehér ingben, gatyában indúlt az öreg a városba, s másnap este olyan szurtosan érkezett vissza, mintha az egész idő alatt búzarostáláson lett volna, s minden piszok, por őt lepte volna be.

Egyik évben inget vásárolni ment be az öreg Debreczenbe, másik esztendőben egy lábravalóért, vagy csak épen egy keszkenőért. Vett mindig egy kalácsot is, hiába, hogy nyakig ehette magát a tanyán. Sulykos, keletlen kalácsot vásárolt mindig.

— Ha már pénzt ad kend érte, miért nem vesz jó foszlós kalácsot? — korholta a nagyanyám.

Az öreg legyintett egyet a kezével, s magyarázta:

— Nem érti azt a tekintetes asszony! Ez lakósabb, hát jobb.

Egyszer meg arra gondolta magát, hogy csizmát vesz, hadd legyen a bakkancs mellett az is. A legnagyobbat választotta, a mi csak volt a vásáron. Elég lett volna kétakkora lábra, mint az övé.

— Mi a fenének vásárolt kend ilyen ostoba nagy jószágot? — támadt rá a nagyanyám.

— Hát milyet vettem volna? — vetette az öreg.

— Kisebbet, lábára illőt.

— Minek vettem volna kisebbet, — felelte az öreg dönthetetlen meggyőződéssel, — mikor a nagyobbat is csak annyi pénzért adták.

Irni, olvasni nem tudott az öreg, s a betűt megvetendő szamárságnak, urak csalafintaságának tartotta.

— A kerül bajba, a ki ért a betűhöz — mondogatta, s mindenesetre volt valami igazsága. Egyébként is jó, természetes esze volt az öregnek, s nagy furfanggal minden nehezebb munkából ki tudta magát vonni.

Végül alig csinált valamit az állatok gondozásán kívül. Hanem az állatokat szerette. Szinte rokonabbnak érezte magát velük, mint az emberekkel. A fejős tehenek, egy öreg vak ló, néhány birka s a mi nyulaink tartoztak az öreg hatáskörébe. Nappal velük élt, éjjel velük hált. Emberekkel szót alig váltott.

Az én gyerekségem idejében már hullámos fehér hajú, hajlott vén ember volt az öreg Sutyó. Mi már csak mint hetven esztendőn felüli embert ismertük. A többi cseléd mind szintelen volt mellette, de a róla szóló adomákban kifogyhatatlanok voltak a család felnőtt tagjai. Mi gyerekek pedig csak hallgattuk ezeket az adomákat s nevettünk rajtok. Az öreg valamennyiőnknek kedvencz alakja volt. Még a morózus hallgatása is valahogy egészebbé tette alakját.

Ruhát sose viselt az öreg, csak inget meg gatyát. Még télen is abban járt. Minden héten egyszer megtisztálkodott. Szombaton a vályúnál kimosta a váltópár fehérneműjét, vasárnap reggel maga is megmosdott a vályúból sokszor jeges vízzel, s törülközetlenül, száradatlanul

oldala: a germanizáczió ellen való testületi fellépést határozza el. A bécsi kormány a magyar királyi pesti egyetemet a legnagyobb mértékben iparkodott germanizálni. Akkor a pesti egyetemen a tanítási nyelv a következőleg volt berendezve: a hittani fakultáson minden tárgyat latin nyelven adtak elő; a jogi fakultáson 27 tárgyból német, 8-ból magyar és 1-ből latin volt az előadási nyelv; az orvosi fakultáson 3 német, 15 magyar és német, 5 latin; a bölcsészeti kar tárgyai közül 8-at magyar-, 3-at magyar és német, 3-at latin nyelven adtak elő. A német nyelven előadott tantárgyaknak rendszerint Ausztriából ide kinevezett olyan tanáraik voltak, a kik magyarul egy szót sem tudtak, tehát magyar nyelven a német szót nem értő hallgatóknak még kisegítő útbaigazitásokat sem voltak képesek adni. Magyar és német nyelven az orvosi és bölcsészeti fakultáson azokat a tantárgyakat adták elő, a melyeket az orvosnövendékeken kívül az akkor még volt sebésznövendékek is hallgattak. Így a germanizáczió a pesti egyetemen a lehető legnagyobb mértékben ki volt fejlesztve.

Ez ellen a rendszer ellen indított mozgalmat az egyetemi ifjúság. Elhatározták, hogy kérelmezni fogják a pesti egyetemen a magyar nyelven való oktatást. A kérvényt azt lehet mondani, az összes egyetemi hallgatók aláírták és az ifjúság egy küldöttsége akarta az ország akkor volt katonai és polgári kormányzójának, Albrecht főherczegnek átnyújtani. A mozgalom nyilvános volt, azért a rendőrség is tudomást szerzett arról s midőn a küldöttség felment a budai várba, hogy Albrecht főherczegnél kihallgatást nyerjen, már ott elő voltak készülve a válaszra. A küldöttséget a főherczeg adlátusa, gróf Haller Ferencz fogadta.

Haller Ferencz erdélyi jó magyar úr, öreg magas rangú generális, a Haller-huszárezrednek a tulajdonosa volt. Az ifjúság küldöttségét eléggé barátságosan fogadta. Közölte a küldöttekkel, hogy a kérvényt a főherczeg nem veszi át, mivel annak az elintézése nem az ő, hanem a kultuszminiszter hatáskörébe tartozik. Azt a jóindulatú tanácsot adta, hogy intézzék a kérvényt közvetlenül a bécsi kultuszminiszterhez, sőt megjegyezte, hogy hiszen Bécs nincs olyan messze, oda is felviheti a kérvényt egy küldöttség. Ezzel a válaszszal jött vissza Budáról a küldöttség és akkor mindjárt elhatározták, hogy az ifjúság küldöttsége Bécsbe fog menni, még pedig a kérvényt nemcsak a kultuszminiszternek adják, át hanem kihallgatást kérnek a császárnál is és az ifjúság igazságos kérelmét az uralkodó színe elé viszik. A kérvényeket csakhamar újra elkészítették, Kormos Béla lakásán a Papnövelde-utczában aláírta azokat csaknem az összes egyetemi ifjúság s megválasztották a küldöttség tagjait.

A küldöttség tagjai magyar ruhában akartak Bécsben megjelenni s azért mindnyájan készíttettek maguknak atillát, magyar nadrágot, sarkantyús csizmát és sastollas kalpagot. A mentét igen jól pótolta az akkor Budának nevezett asztrachánprémes, vitézkötéses téli öltöny, a mit a magyar ruha fölé panyókán vettek fel. Ez volt a csakhamar országszerte általánossá vált magyar viselet kezdete. Mikor a küldöttség tagjai magyar ruhájukban az utczán is megjelentek már Bécsbe utazásuk előtt is, legelsőnek Lendvay Marczi szinművész barátunk készíttetett magának hasonló ruhát, — azután a Nemzeti Szinház többi tagja, azután csakhamar mindenki, férfiak, nők, gyermekek egyiránt oly általánosságban felöltötték a magyar viseletet, hogy az alig nehány hét alatt országosan elterjedt s Budapest utczáin pengett a sarkantyú és az addig viselt czilinder-kalapok helyett csaknem mindenki túri süvegben, sastollas, vagy darutollas kalpagban járt. Így kezdődött és így fejlődött ki az azután több évig általánossá vált magyar ruha viselése. Ez is egy bizonyítéka annak, hogy mily nagy befolyása volt az akkori egyetemi ifjúságnak az ország egész társadalmára.

Dr. Oláh Gyula.

ORVVADÁSZ. — **Pataky László rajza.**

MENYASSZONYI RUHA.

Elbeszélés. — Irta **Krúdy Gyula.**

Még azt mondják, hogy a romantika kihalófélben van, igazi regényes históriákat nem is lehet hallani többé. Pedig a szivek ugyanazok, ugyanúgy dobognak, ugyanazt dobogják, bár a repülőgép századában élünk.

A romantika olyan dolog, hogy sohasem lehet egészen kiküszöbölni az emberi életből. (Mit csinálnának a költők?) A legszárazabb, legczinikusabb sziv is ellágyul olykor és poshos bankigazgatók lovagkürtöt szeretnének fújni kedveseik ablaka alatt, ha rájuk jön az ábrándozás. A szerelem, a mely valamelyest még fentartja a nagy egyenlőséget az emberek között, egyebet sem tesz, mint aranyhímes mellénykében — pillangószárnyakkal vagy lóháton — kopogtat be az üzleti irodákba, a hová az udvar felőli ablakon petróleumoshordók szaga jön be, — valamint álruhásan jelentkezik a Jockey-Clubban, vagy a mágnásnegyed palotáiban. Sehol sem adja le a névjegyét, mert szegény vándorlegényként ajtót mutatnának neki; csak besompolyog, kürtőn és kulcslyukon keresztül belopózkodik a házakba és ilyenformán történik az, hogy Bronner úr, a saldakontista, esténkint pánczélban és táltos-háton küzd kedveséért — a fitos Riza kisasszonyért — sárkánynyal és oroszlánnal; így lehetséges az, hogy Mária Franciska herczegkisasszony azt álmodja, hogy egy nyurga és kölcsönkért kabátos bölcsészszel harmadik osztályon utazik azon falucska felé, hol a bölcsész atyja kántortanító; és az alattomos szellemnek tulajdonitható az is hogy Kiss és Bugarszky minden esztendőben új menyasszonyi ruhát varr egy bizonyos kisasszonynak, talán a tizenötödiket vagy tizenhatodikat immár . . . Épen erről fog szólani ez a történet.

I.

Egy ócska, rozoga kastély állott régi, negyven holdas park közepén, a melynek legfiatalabb fája is idősebb volt száz esztendősnél, a kastélyt pedig talán Mária Terézia óta nem reperálták. Az az úr, a ki a kastély és a vadonná vált kert tulajdonosának mondhatta magát, valamennyi kastélya között ezt szerette legjobban, ezt meglátogatta minden esztendőben és a czinfedelű kápolnában, a hol gyertyával volt összecsepegtetve minden és az oltárkép mögött egy verébcsalád lakott, örök szerelmet fogadott. A többi kastélyát — pedig volt neki vagy egy tuczat, — még ennyiszer sem látta, hanem életúntan, fanyarul mosolyogva éldegélt egy pesti fogadóban, miután a kastélyok kulcsait egy láda fenekére dobta. És egész nap papucsban járt-kelt a szobájában és a liptói túrót peneczillussal és papirosból ette, mint valami szegény diák. A keze piszkos volt a czigaretta-sodrástól és törökös

kabátjáról leszakadozott az arany paszománt. Lustaságból szakállt nevelt és az ágyon heverészve, unatkozva hallgatta az ajtócsapkodást a folyosón, valamint a szobalányok pörlekedését. Ötven esztendős volt Ali gróf, de még eddig sohasem jutott eszébe, hogy másképen is lehet élni a világon, mint az utazó-láda hátáról ebédelni a fogadói szobában, mert csak alkonyattal öltözködött fel, szokása szerint, hogy elvonuljon rendes kaszinójába, a hol a bőrkanapén tovább heverészett, mintha nagyon elfáradt volna.

Természetszerű, hogy Ali gróf nőtlen férfiú volt, mert hiszen asszonyféle nem engedte volna végképen elsavanyodni a jobb sorsra érdemes urat; nőtlen volt és mégis nős volt. Tizenhat esztendő óta minden esztendőben nős férfiú volt egy napig, reggeltől estélig, tehát összesen tizenhat napig. S ez az eset esztendőnkint abban a régi, rozoga falusi kastélyban esett meg, a hol a százesztendős fák benőtték az utakat és a pókok egyetlen szögletet sem találhattak már munkájuk nyoma nélkül. A Mária menybemenetele napján kinyitott szobákba félve tört be a napsugár és a falakról a rózsaszinű arczú, fehérparókás dámák és magas nyakravalós, költői hajviseletű gavallérok csodálkozva néztek össze. Ali gróf egy keleti fejedelem lustaságával ballagott végig a kastély hatvanegy szobáján, az öreg kapus alázatosan nyitogatta előtte az ajtókat. A hatvanegyedik szobában, a hol a kisértet lakott nagyon természetesen, Ali gróf letelepedett a karosszékbe és egy óra hosszáig várta a család régi kisértetét. A kisértet azonban sohasem jelentkezett a fanyar férfiú előtt, a ki nagyon kevés hittel, csupán szokásból töltötte meg a vizes-korsót, a melyből a házi kisértet inni szokott. Majd bezáratta újra a szobákat, csupán a nagy ebédlő maradt nyitva, a hol a hosszú tölgyfa-asztalon tizenkét személynek volt megterítve, vert aranynyal. A hófehér damaszt a beleszőtt czímerrel villogott, a kristálypoharak szikráztak és a karzaton a múlt századból való nagy zenélőszekrény körül a városi órásmester foglalatoskodott. A trianoni pasztell-képeket a muzsikáló gép oldalán megtörölgették és a menuette-et lejtő figurákat megigazitották. A kastély régi cselédei, a kik díszruhájukat vették fel erre a napra és meglehetősen félszegen mozogtak csattos félczipőikben, szárnyas kabátjaikban már sorfalat állottak a főbejárat körül és Ali gróf frakkban és fehér virággal állott az erkélyen . . . Az erdei országúton a négy szürke ló által vont utazóhintó már lassú tempóban közeledett és a vén kertész elpukkantotta a mozsarakat az udvaron. A hintó begördült a kastély udvarára és Ali gróf boldog mosolylyal nyitotta fel a czímeres kocsiajtót. A hintóban menyasszonyi fehér ruhában, hosszú fátyollal és fején mirtuszkoszorúval foglalt helyet egy hölgy, a kinek tizenhatodszor kezet csókolva Ali gróf, ezt kérdezte tőle:

— Kedves arám, remélem, jól utazott?

Majd karját nyújtotta a menyasszonynak és ünnepélyesen vezette be a kastélyba, miközben a régi cselédek mereven állottak a bejárat mellett.

A kis kápolnában megkondult a harang és a falusi mester az orgona billentyűin a nászinduló hangjait intonálta. A gyertyaszagú imazsámolyon helyet foglalt Ali gróf menyasszonyával, de a plebános sohasem áldotta meg a frigyet, mert a plebános nem is volt hivatalos ehhez az aktushoz. Csupán Ali gróf fogadott itt örök hűséget annak a hölgynek, a kit immár tizenhat esztendő óta kitüntetett és a hölgy fogadta viszont, hogy tovább is szeretni fogja a férfiút, a ki tizenhat év előtt kedvesévé tette. A menyasszony neve Fehér Jolán volt és tizenhat év előtt tanitónő volt a kis völgyi falucskában. Ali úr egy unatkozva töltött nyár folyamán megismerkedett a kis falusi tanitónővel és elkövetkezett az ilyenkor szokásos állapot. Fehér kisasszony az öngyilkosság árán akart szabadulni szerelmétől, Ali úr azonban menyasszonyi ruhát rendelt neki és a kastély kápolnájában hűséget fogadott neki. Később Pesten házat vett kedvesének és bőséges életjáradékkal gondoskodott a kisasszonyról. Évek óta csupán szerelmük évfordulóján szoktak már találkozni, a melyet különös romantikával és szokatlan naivsággal mindig megünnepeltek.

Bizonyára mindenki jóizűen mosolygott volna Ali grófon, a midőn frakkban és ünnepélyes arczczal térdepelni látja a régi kápolnában egy kékszemű és elég kövér hölgy oldalán, a kinek hosszú idő óta már csupán annyi köze volt a feketeszakállú úrhoz, hogy esztendőnként hajlandó volt neki megszerezni azt a kis izgalmat, a melylyel egy esküvői czeremónia jár. Az életúnt, savanyúkedvű Ali gróf neki vidámodott az életnek ilyenkor és tizenhat esztendővel érezte magát fiatalabbnak. A szőke, kövérkés hölgyet ifjúkori szerelem rajongásával nézte és olyan gyöngéd szavak jöttek ajkaira, a melyek máskor eszébe sem jutottak. Az egykori tanitónő, a ki titokban régen készülődött már arra, hogy egyszer mégis csak férjhez megy, amúgy igazán és tisztességesen, a mitől eddig csak Ali gróf bőséges évjáradéka miatt mondott le, Mária menybemenetele napján mindig és újra beleszeretett a férfiúba, mint tizenhat év előtt, a midőn méreggel akarta elemészteni magát boldogtalan szerelmében. A mikor az első, igazi szerelem rózsaszinű ködében még nem látott mást az életből, mint csupán egy férfifőt, a melyet kimondhatatlanul vágyott megsimogatni. És meghalni akart, mert az a férfifő eltávolodott tőle. Azóta . . . hajh, azóta a kis falusi nő már a drága ruhákat is megúnta, a melyeknek eleinte örült. Megszokottá vált budai palotája és rózsaszinű fogatát is eladta, a melyen kocsizni szokott. Öngyilkos többé nem akart lenni. És pénzkölcsönzéssel foglalkozott, a melyet magas kamatra adott bajba jutott gavalléroknak. Csak ilyenkor, Mária mennybemenetele napján támadt fel újra a régi Fehér Jolán, a ki szentimentálisan és rajongva hallgatta az orgona hangját a régi kápolnában és úgy érezte, mintha először ünnepelné nászát az imádott férfiúval. Az uzsoraváltók és keselyűképű pénzügynökök eltűntek lelki világából és fehér fátyola alatt olyan gyöngéd szavakat mormogott, a melyekről azt hitte, hogy már el is felejtette őket.

II.

A magas ebédlőben, a hol tizenkét vendégnek terítettek, csupán ketten ültek, a vőlegény és a menyasszony. Ali gróf már levetette a frakkot és Jolán kisasszony is szürke utazóruháját vette magára. Az esti vonattal visszatérnek a fővárosba, hogy talán egy esztendeig újra ne lássák egymást. Közömbös dolgokról beszélgettek és láthatólag unatkoztak a hosszú délutánon. A szokásos nászajándék, valamely gyémántos ékszer, már az utazótáskába volt eltéve és a levetett menyasszonyi ruha, a mirtusz-koszorúval egy széken hevert. Az volt ugyanis a szokás, hogy az esküvői ruhát mindig valamely menyasszony-sorban levő falusi hajadonnak ajándékozza Fehér kisasszony, habár, ha tőle függött volna, legszivesebben eltette volna jövőre. Takarékoskodni kell a menyasszonyi ruhával ebben a nehéz világban. Épen azon mérgelődött, hogy annyi ideig várat magára a megajándékozandó falusi ártatlanság és kövér, keztyűs kezével idegesen dobolt az asztalon. A vastag arany karkötők csörögtek csuklóján és haragosan nézett a félig szundikáló grófra.

— Mondja, gróf, nem lopják el ezeket a tányérokat? — kérdezte idegesen. — A falusi nép mind tolvaj.

— Az én cselédeim megbizhatók, — dünnyögött a gróf. — Egyik-másik még az édes anyámat szolgálta.

—Az öreg grófnéra én is emlékszem. Nagyon szigorú nő volt. Egyszer úgy rámkiáltott a vizsgán, mikor itt tanitottam, hogy csaknem bőgni kezdtem ijedtemben. Azt mondják, hogy verte a szobalányait is. Tudom, hogy ha életben van még akkor, mikor közöttünk az a história megesett, bizvást megehettem volna a mérget. Maga nem segithetett volna rajtam az anyja miatt.

Ali gróf egykedvüen vonogatta a vállát.

— Maga azt nem érti, Jolán. Az én anyám egy szent asszony volt.

Fehér kisasszony felhúzta az orrát:

— Vajjon miért nem érteném? Egy dézsafejű vén asszony volt a grófné, a parasztok féltek tőle, mint a tűztől.

Ali gróf legyintett a kezével, mint a ki nem tartja érdemesnek a feleletet. És ez még jobban dühbe hozta Fehér kisasszonyt.

— Maga is tökéletesen az anyja fia. Most azt hiszi, hogy ezzel a komédiával már elintézett egy esztendőre. Sohase jut eszébe meglátogatni. Elvihetne az ördög maga miatt. Vajjon mit is gondol tulajdonképen rólam? Olyan romlottnak hisz, hogy életem végső napjáig megelégszem ezzel az esküvői komédiával?

A gróf a szakállát simogatta és epésen akart felelni, de ebben a perczben az öreg kertész jelent meg az ebédlő ajtajában és alázatosan a szobába vezette a kiválasztott falusi hajadont, a ki a menyasszonyi ruhát majd igazán viselni fogja. Pirosképű, formátlan, mesteremberes ruházatú leányzó volt a jövevény, a ki olcsó kalapot viselt a fején és a kezén horgolt keztyű volt.

Fehér kisasszony tetőtől-talpig végigmérte a jövevényt és szigorúan ráförmedt a vén kertészre:

— Miféle kisasszonyt hozott kend ide, Róbert?

Az öreg szolga meghökkenve eresztette el a leányzó kezét.

— A mester leánya, Lidi, — dadogta.

A leányzó félszegen meghajolt:

— Kovács Lidia vagyok, okleveles tanitónő, — rebegte.

— Tanitónő, — kiáltott fel Fehér kisasszony és gúnyosan nevetett. — Van már állása, kisasszony? És van-e már vőlegénye?

Ali gróf, a kit láthatólag bántott a jelenet, nagylelkűen mutatott a menyasszonyi ruhára:

— Kisasszony, fogadja ezt a csekély ajándékot és egyúttal fogadja szerencsekivánságomat. Remélem, boldog lesz.

A leány egy lépést tett a menyasszonyi ruha felé, aztán tétovázva megállott, mert Fehér kisasszony heves mozdulattal kitolta a széket maga alól. Ingerülten kiáltotta:

— Arra feleljen, hogy ki a vőlegénye? Talán a szeretőjét hivja annak?

A falusi leány arcza vérpiros lett, aztán elhalványodott. Lesütött szemét csendesen felemelte és egy másodperczig hidegen nézett farkasszemet Fehér kisasszonynyal.

— A vőlegényem — felelt megcsukló hangon, — az, a ki engem szeret és feleségül fog venni. Különben bocsánatot kérek az alkalmatlankodásért . . . A ruha már nem kell.

Szinte megnőtt, megszépült a falusi kis leány, a mikor kiegyenesedve hátat fordított Fehér kisasszonynak és kisietett a szobából. A gróf elragadtatva csapta össze a kezét:

— Hivd vissza, Róbert! — parancsolta a kertésznek. — Nekem tetszik ez a leány.

Fehér kisasszony az asztalra csapott az öklével.

— Gróf, ön megfeledkezik magáról, — kiáltotta. — A hölgy elmehet.

Mikor a kertész az ebédlőből kiment, szisszegve a gyűlölettől fordult Fehér kisasszony Ali grófhoz:

— Ön, úgy látszik, ismét esküdni akar a kápolnában, gróf úr? Tetszik magának ez a liba? No hát abból nem lesz semmi. A ruhát elviszem magammal. Legalább nem kell újat venni jövőre.

És a drága menyasszonyi ruhát a tizenhatszoros menyasszony vad gyűlölettel gyömöszölte be útitáskájába. Ali gróf pedig nagyokat nevetve pattogtatott az ujjával.

— Teremtuccse. Maga a legnagyszerűbb asszszony, Jolán. Ha fiatalabb volnék, ismét beleszeretnék. Kár, hogy már öreg ember vagyok.

III.

Estére elutazott a vőlegény és a menyasszony a régi kastélyból, a hol a nagy fák zúgnak most már tovább. A gyertyákat a kápolnában eloltották és a romantika átvette csendes birodalmát a kastélyban és környékén. Egy esztendeig nem szólal meg esküvőre a kis harang és akkor újra eljön a különös mátkapár, hogy néhány rövid óra alatt végigéljék a házaséletük minden örömét, minden bánatát, minden változatát.

— Semmit, csak egy regényt, egy óriási nagy verses munkálatot, ilyesmit, nem érdemes szóra. No meg egész nap franciául beszélek hangosan — magamban.

— Unalomból?

— Dehogy is, gyakorlom magamat. Irni, olvasni franciául — tudjátok — hogy korrekte tudok, de a beszédem egy kissé zökkenős. Gyakorolni kell pedig, mert a jövő hónapban megyek Brüsszelbe, az interparlamentáris gyűlésre. Ott pedig franciául kell megrendszabályozni az oláhokat, ha mozgolódnak. Az ám.

— Hát baj lesz ottan?

— Baj nem, de megeshetik, hogy a béke kongresszusán úgy összeveszünk, hogy nem láttak még olyan háborúságot, mióta a világ világ.

*

Egy kissé csúfolt bennünket — ujságírók, asztalának rendes vendégei voltunk mind — túlon-túl való éjszakázásunkért.

— Sohse tettem! — mondá — kivévén negyvennyolcban, a mikor színház után gyalog jöttünk ide ki a feleségemmel. Az akkori sétapálcát, a duplapuskát, a vállamra vetvén, megindultunk karonfogvást otthonunkba, az Eötvös-villa melletti vendégfogadóba. A korcsmáros rendkívül becsületes ember volt, éppen kikerült a fegyházból, a hol hat esztendőt ült mindenféle rendü és rangu gonoszságok miatt. Éjfél lett, a mikorra kiértünk, vacsoráltunk töpörtős ránttottát, disznókarajt és aludtunk, mint a tej!

Soh'se dinom-dánomoztam éjjel, a mesterségem nem kívánta, Emich, a nyomdászom, meg éppen tiltotta. Esti nyolc órára lent kellett lennie az ujságszedőknél minden kézirásnak. A mi távirat jött tíz órán túl, azt csak harmadnap tudta meg az olvasó. De senki se betegedett belé a késedelembe, mi meg nem aludtuk át a szép délelőtti órákat, hanem átaldolgoztuk, a könyvolvasó publikumnak szenteltük. Csak egyetlen egy esztendőben, 63-ban voltam nagyon ujságíró, nem is jelent meg abban az esztendőben könyvem egy sem.

*

A mint beszélgettünk, — az óborok sokféle színein át még színesebbnek tetszvén előttünk ez a misztikus világ — hát egy fülemile kezd ijedten berregni a májusfán.

— A macskáim — pattant föl az öreg úr — zavarják a fülemülémet! Sicc te, mindjárt agyonváglak.

Elkergette a nagy fehér cirmost a fa alól. A madár pedig rászállt a költő fölé egy virágzó hárs-ágra és elkezdett neki énekelni hálából, a dalát cifrázva, a hangját kieresztve egészen.

— Ez t rendesen így csinálja ez a madár, vagy negyven esztendeje, még a feleségemmel állapítottuk meg, hogy mily okos és hálás!

— De talán nem ugyanaz a madár?

— Gyerek, a fülemüle elél ötven esztendeig is, lehet, hogy ez a régi, bizony én nem láttam a születési bizonyítványát!

*

Valaki — a ki közel áll a költőhöz és sok szabad neki — azt a viccet csinálta, hogy Jókai úgy agyon éteti és itatja a cselédjeit, hogy részint gutaütésben, részben delirium tremensben múlnak ki. Anekdota. No de az látnivaló, hogy se nem szomjaznak, se nem éheznek. Hát még a vendégei!

Szilágyi Dezső — mondják — még mind az ő téli vacsorájáról ábrándozik. Mit mondjunk hát akkor mi a tanitványai, a kik a kirántott bodzát is fejedelmi ételnek ízleljük, ha az ő asztalánál szolgálják föl.

B. S.

Kiállitási bijouk.

Az ezredéves kiállitás előmunkálatai rohamosan haladnak.

Egy kiállitás történetében három fázis van, melyek egyformán sok gondot adnak a rendezőknek.

Az első fázis az *eszme.*

Fölkelteni az érdeklődést, szervezni a mozgalmat, hirdetni itthon és egyebütt a kiállitás jelentőségét — ez az első stádium.

Aztán meg kell csinálni a tartalmat s végre egyidejűleg ennek a keretét. Ez a két fő fázisa a munkának egybeolvad. Nem szabad várni az épitkezés megindításával addig, míg a bejelentések végleg lezárva nincsenek. Bizonyos gyakorlati tapasztalatok szerint már előre tudni kell, hogy ebbe és abba az épületbe hány kiállító kerül s ezek mennyi tért vesznek igénybe; másrészt az épület tervezése után tudni kell, hogy mit, hogyan kell lecsípni a bejelentett térigényekből. Igy aztán harmonikusan olvad egybe a tartalom és keret.

Mind a kettő erősen kidomborodó félben van ezredéves országos kiállitásunkon, melyről meg kell vallanunk, hogy bizony nem az érdekeltek nagy bizalma és lángoló lelkesedése tette nagygyá, hanem megfordítva: az intézők céltudatos, lankadatlan és kitartó munkája és *ennek látható eredményei* költötték fel az érdekeltek bizalmát és rokonszenvét a nagy nemzeti vállalat iránt.

Az eredmények között kiütik fejüket az úgynevezett kiállitási bijou-k, melyek közül egyet-mást már bemutattunk.

Sorra vesszük most a *székes főváros pavillonját*, mely erős vasszerkezetü épület, mert az a rendeltetése, hogy a kiállitás után az ártézi fürdő szállodája legyen. Elég díszes épület, mely kizárólag székes fővárosunk kulturális, városrendezési fejlődését s közegészségügyi intézményeit fogja képekben, irásban és statisztikában feltüntetni.

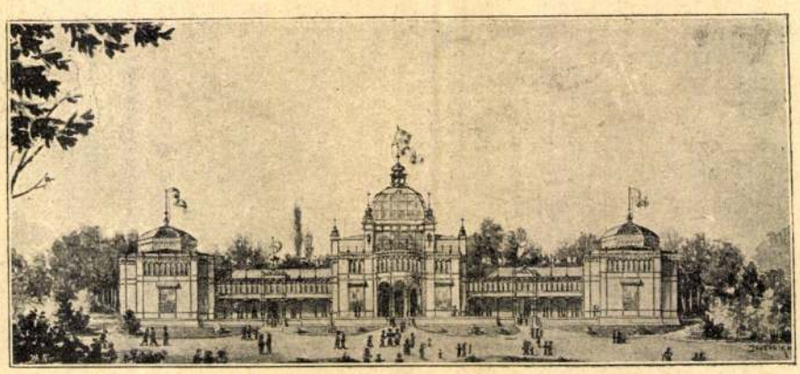

A főváros pavillonja.

A kiállitás gyön-

A történelmi csoport renaissance udvara.

gye azonban a *történelmi épületcsoport* marad, melyről oly sokat beszélnek és írnak már most is szakembereink. Egy csomó fölvétel és kép pedig a nagyközönséget tájékoztatja az épületcsoport érdekes részletei iránt. E képek eddig csak a külső frontokat mutatták. Mai képünk a renaissance-épület udvarait mutatja s az épület belső arányai, architekturája és díszítményei egyaránt sejtetik azt a nagy hatást, a mit az a közönségre s főleg a szakértő közönségre tenni fog.

Nemcsak a mérnök- és építész-egylet hivatott szakemberei, de a bécsi szaktekintélyek is kellemes meglepetéssel szóltak Alpár Ignác e mesteri alkotásáról, mely igazán ékszer lesz a kiállítás koronájában. A kik látni fogják, azok legjobb reklamozói lesznek kiállításunknak. És a kik eddig látták, mindnyájan sajnálják, hogy a kiállítás ez épületcsoportja csak ideiglenes jellegű. A közönség azonban nem fogja megengedni, hogy a kiállítás után lerombolják s már is foglalkozik bizonyos eszmékkel, melyek az épületnek a kiállítás után való hasznosítását célozzák. Ezek közé tartozik az a rokonszenvvel fogadott indítvány, hogy az épületcsoport a kiállítás után a létesítendő etnográfiai múzeum befogadására szolgáljon. A legrokonszenvesebben az eszmét a kultuszminiszter fogadta, a kinek határozott érzéke van ily üdvös eszmék megvalósítása iránt.

Így azután könnyen meglehet, hogy az épületcsoport a kiállítás után a főváros bijouja lesz.

Gelléri Mór.

Clement és Clementina.

Bulgária sorsát ebben a pillanatban egy pap meg egy asszony intézik, a mennyiben a legnagyobb úr Keleten, *a vélelen*, működésüknek szabad tért enged. Némi túlzással azt is lehetne mondani, hogy *Clement*, a metropolita és *Clementina*, az uralkodó fejedelem édesanyja, az egyetlen igazi férfiak Bulgáriában. A többi, a fejedelmet sem kivéve, csak báb.

Mialatt a metropolita az orosz fővárosban azon fáradozik, hogy ujból összefűzze a széttépett köteléket hazája és a cár udvara közt (valószínü, hogy ebből a kötelékből idővel lánc készül Bulgária számára) Clementina asszony gyorsvonaton járja be Európa fővárosait és hangulatot akar csinálni fia mellett. A viszonyok azonban nem kedveznek

Ahonnan Sztambulovot temették.

öreg, a ki polgári cím után is vágyakozik: a vizi malmok felügyelője lesz azonfelül. Egy nagy szobát végképp kiárendálok és az is itt fog lakni bent, egész nap és egyedül maga szekirozhatja.

— És kimenni?

— Soha. Talán egyszer a panyi búcsura.

— És ha én mégis ki akarok menni! szólt az asszonyka egy kissé megindultan, egy kissé negédesen, a dühnek valami fajtája szorította el szívét hirtelen és az ura ölébe ült, simogatta a fejét.

— Nem lehet barátom, kimenni nem lehet. Én is, a cselédség is ügyelni fog rá. Ezek a palócok, mert az angoljaim is kizárólag palócok, beleakaszkodnak a ruhájába, mint a dakszli, ha tilosban találják, szökésben látják. A határig se mehet, hamarább visszahozzák. Aztán az asszony is vigyázni fog rá.

— Miféle asszony?

— A kinek a kisgyerekeit látta.

— Az elődöm?

— Nem kell csúfolni, jó lélek volt. Nem kért tőlem soha semmit. Egyszer aranypénzt adtam neki, odaajándékozta a gyöngyösi barátoknak.

— Ő lesz tehát az anyaszultána!

— Nem kell tréfálni!

Az asszonyka nem tréfált. Könnyek kezdtek feltörni a szemeiben. Mosolygott, de a hogy csak tudta, megszorította az Attila nyakát.

— Ne beszéljen ilyeneket, mert én megmérgezem. Majd meglássa, hogy megmérgezem. Én ismerem a füveket.

— Az nehéz lesz. Hanem én, ha látom, hogy szökni akar tőlem, lelövöm, agyon, megfordul a levegőben, mint egy sólyom, leesik. És letesszük a családi kriptába.

— Akkor ám magát Filukám, fel... fel... mutatta a fejével, a kezével, a felakasztás csúf míveletét.

— Nem a'! A császár nekem megkegyelmez. Minden igazi úri embernek, a ki jó lövő, régi sarj, latifundiumai vannak, elengedi. Csak a suszterekét, a mesterembert, a parasztot és az irnokokat akasztják fel. Hol volna az igazság, ha velem is úgy bánnának el, mint azokkal. Mi tartjuk fenn a trónt vagy harmincan, harmincöten. György gróf, Lichányi Elemér, Adolf báró és még többen öltek. Emlékezhetik. Csak Lichányi ült egy keveset. A többi egy percet sem . . .

Nekitüzesedve, komolyan beszélt. Egyszerre abbanhagyta, megölelte, magához szorította az asszonyt erősen.

(Folytatása következik.)

Jókai otthon.
Az *Uj Idők* számára rajzolta: PATAKY LÁSZLÓ.

Jókai otthon.

Boldogul éli napjait Jókai a Svábhegyen. Untató már az öreg úr nagy fiatalságáról beszélni, de annyit lehetetlen elhallgatni róla mégis, hogy a mióta a hetvenet elhagyta, föltünően ifjabbnak érzi magát, mint a mikor a hatvanasakat járta. Az is igaz, hogy most rendkívül jó idők járnak rá: svábhegyi híres szőlőinek ekkora és ily szép termése nem volt régen. Sok és dús fürtöket hoztak a tavalyi oltásai is. Finom francia körtefái csakúgy roskadoznak a gyümölcstől. Magról nevelte fáinak árnyékában hűsölvén, boldogan és diadalmasan nézi az áldást. Még jobban szereti mutogatni, örüljön más is isten kegyességének és a természet jó kedvének.

Hogy tud beszélni minden fűszáláról! Minden cserje egyéniség és karakter, az ő szemén és előadásán által. De vannak fái igazán, a melyek egészen eredetiek, ilyenek nem nőnek, csak neki. Például a pompás és erős májusfa a házának ámbitusa előtt.

— Ez én vagyok, gyerekek — mondta tegnap, hogy kint jártunk nála egypáran. — Ez az én életem fája. Huszonhat esztendővel ezelőtt, a mikor Kovács Sebestyén Endre kora tavasszal kikergetett ide a Svábhegyre és halálos betegen feküdtem itten, hát az én fám egyszerre elkezd sindevészni, kiszárad, haldoklik. »No, gondoltam, ez én vagyok, már most nekem is végem!« Az én fám azonban mégis gondolt egyet: hirtelenében vagy öt új életerős gyökeret eresztett, kihajtott újra . . . Én meg itt vagyok!

Csakugyan, olyan, mint egy vén májusfa. Az emberek számon tartják róla, hogy mennyi ideje és mennyit hajtott, nyitott, illatozott. De el nem kérgesedett azért, sudár, egyenes, vidám; az örök tavaszt jelenti, neki a kedély örök májusa jutott.

*

— Dolgozol-e most, bátyám?

— Nem.

— Semmit?

— Te is pajtás! — mondá halkan, de élesen.

A környezet meg nem állhatta, hogy el ne mosolyodjék. A halott viccelni kezdett. Megszorította ellenfele kezét:

— Most gyere velem birkózni, ha mersz!

Feltápászkodott.

— Nem bír el én velem egy golyó, van már én bennem golyó is, serét is.

A mikor lefelé szállították, még akkor is társalgott. Belefektették egy napos hálószobába, az orvos mellette maradt, a huszárját — régebben vármegyei főjegyző volt és a huszárját megtartotta — behívták hozzá, a szakácsnak kiadták a parancsot, hogy erős leveseket főzzön neki és visszamentek reggelizni — leveses husokat és káposztás készítményeket persze — a nagyterembe. A munkálatokat megzavarta egy kissé a szerencsétlenség, de a kártyások meg se moccantak.

Estefelé azonban papot kellett vinni Beéri Lászlóhoz. Jegyzőt is kivánt, testálni akart. Attilát szándékozott megtenni végrendeleti végrehajtónak. Megkérdeztette Jolántól, hogy elfogadja-e a hátas lovait örök-emlékül. Kilenc felé már kisült, hogy csak tréfált, vagy félrebeszélt, a golyó elékerült magától és az orvosok biztosra vették, hogy négy-öt hétre meggyógyul. Csak nem szabad volt megmozdulnia, mindig a hátán kellett feküdni, hazakívánkozott, de Attila, a ki minden félórában benézett hozzá az asszonynyal, nem engedte.

— Az éjjel — holdvilágnál — széjjel mennek. Csend lesz. Csak hárman maradunk az egész kastélyban. Én, az asszony, meg te!

A vendégek nagy része tényleg elázott, vagy végképp kiállott éjfél felé. A kártyázók között is eldőlt a sors, határozottan négy emberhez szegődött, ezek összenyerték az egész társaság pénzét és most már unatkozottan — csak becsületből — nyeregették vissza a kölcsönadott summákat.

Szedelődzködtek, fogtak a kocsisok. A hold szelid báját árasztotta szét, ömlesztette el a vad rengeteg és a komor kastély, a csoportosan elszállingózó vendégek alakjai fölött.

A nász.

Az utolsó bricska is kizörgött az udvarból, a kutyák elkísérték egészen a falusi parasztkomondorok terrénumáig, ott átadták azoknak, visszajöttek, elhallgattak.

Magányos, mély csend. Az erdőben támadt csak időről-időre némi nesz, vadgalamb ragadozó kabamadárról álmodott talán és ijedten rebbentette meg a szárnyait. A rókák, izgatottan az erős holdsütéstől, mozogtak, fordultak egyet a fagyökerek alatt.

Attila a Jolán szobájában kinyitotta az ablakokat, virágzó hárslombok azonnal betörtek rajta. Alig tudtak lélegzeni, most igazán megrészegedtek.

— A mámor, az illat, az álom elnyom, úgy érzem, mindjárt meghalok! — szólt az asszony és becsukta szemeit.

— Én is! — felelte Attila és fekete fejét lenyugtatta az asszony ölébe.

Hirtelen felugrott, megdörzsölte a szemeit.

— Gyerünk ki innen. Gyerünk ide az erdő aljába. Gyönyörü búvóhelyeket tudok. A királynénak nincsenek olyan ágyai és divánjai. Kakukfü a párna . . .

— Gyerünk.

Pompás helyet találtak, ott nem volt nedves a fű, hanem szeliden meleg, sűrű és puha. De ott se volt maradásuk. A hold muladozott, a nap roppant korán jött fel és a rengeteg lakói, a vadak és a madarak szokatlan lármával kezdtek a reggelihez. Ujra fölmentek, most már nem voltak álmosak. Beszélgettek. Csupa olyan dolgokról, a melyek elmondásával egész mostanáig kellett várniok. Attila megkérdezte:

— Mondja meg, most már megmondhatja, mért nem akart azelőtt a szeretőm lenni, a mikor szeretett?

— Akartam, hogy elvegyen. Aztán nem vett volna el. Elhagytál volna és én a vízbe ugrottam volna. Nehéz volt pedig ellentállani, kegyetlennek lenni. Belé is betegedtem egy párszor. Be jó, hogy okos voltam. Úgy-e?

— Úgy! Hanem tudja-e, mit csinált?

— Mit?

— Medvebarlangba jutott.

Az asszony csudálkozva nézett a férfira. Az meg olyan édesdeden fölnevetett, hogy a vállai összeösszerándultak bele.

— Úgy bizony kis koma. Innen nincs ki. Már most itt marad örökkön-örökké. Itt lesz öreg asszony.

— Fuj . . .

— Szép öregasszony. Én meg szép öreg ember. Innen ki nem megyünk soha többé. Elég volt a világi életből, nekem is, magának is. Hely van itt elég. Ha kocsikázni akar, a parkban, négyes fogaton, odáig elkucsirozhat. Mindent hoznak ide, a mit csak szemed-szád megkíván. Vendégeket is fogadhat, meghívhatja a riválisait.

— Szemtelen!

— Igaz, nincsenek. A régi barátnőit gondoltam. Akár mind itt is lakhatnak. Színházat csináltatok az apjával, már szóltam a signornak. Ő is, az anyja is itt marad, már el is fogadták a kasznárlakot. Az

Uj Idők 1895. 32. 7.

sárga portorikókat bontott ki. — Az egyik fejében hordja a ravaszságot, a másikban az adósságait . . .

Könnyedén, jelentéktelenül hangzott el a szó a mindentudó Fánnika ajkáról, de ugyanilyen jelentéktelen a kis hógolyó is, amely elindul az Alpesekről, hogy a völgybe érve lavina-módjára zuhanjon a falura. A Fánnika megjegyzése, mintha egyszerre kinyitotta volna a városka csukott szemét. Figyelni kezdték a Kertyi Pál nagy fejét és amit eddig senki észre nem vett, most nyomban mindenki meglátott, hogy Kertyi Pálnak valóban két feje van. Hátul, a fejebúbján egy jókora daganat, mint egy gyermekfej dudorodott, amelyet a Bajusz-féle kalapok elmúltával többé semmiféle kalap elfödni nem tudott. A kis hógolyó gurult és a legenda, amely a kis városokban sörházak esti beszélgetéseikor, délelőtti piaci találkozásoknál, asszonyok uzsonnájánál alakul ki, a legenda a Kertyi Pál uram két fejéről csodálatos dolgokat állapított meg. Megállapították, hogy Kertyi Pál egyszerre kétféleképpen gondolkozik. Az egyik fejével úgy gondolkozik, mint egy jó, bölcs és derék emberhez méltó, a másikkal, a kisebbik fejével pedig mint egy ravasz, minden rosszaságra képes fiskális. Minden cselekedete attól függ, hogy melyik feje az erősebbik. Eddig a nagy feje győzedelmeskedett mindig, de vajjon ki nem veszi észre, hogy az utóbbi időben (a Bajusz-féle kalapok elmúltával) a kisebbik, a gonoszabbik feje rohamosan megnövekedett? Ugyanekkor egy balul végzett ügyvédi teendő miatt egy esztendőre szilencium alá helyezték Kertyit. Az emberek szinte megrettenve súgták össze a városkában. A kis gonoszabbik fej ime legyőzte a nagyot. Az utcán ijedten fordultak meg a nagy fiskális háta mögött és babonás szemmel figyelték a kis fej megnövekedését a gomba-kalap alatt.

Fánnika, a trafikban gyakran hallotta az uraktól a híreket Kertyi Pálról. Mondták, hogy már a patikából is kimaradt és egész nap sült-tököt eszik a városvégi borházban. Mondták, hogy már emberek közé sem jár, ellenben csufondáros szavakat kiált a járókelőknek Fánnikáról, a városházabeli szivarosnőről, a kerítésen át. Akik pedig látták a kisebbik fejét, azok azt mondják, hogy már csaknem akkorára nőtt meg az, mint a nagyobbik . . .

Fánnika a haragtól elpirosodva rendezgette szivaros-skatulyáit.

— Meglássák, urak, hogy valami nagy baj lesz abból, ha a Kertyi Pál gonoszabbik feje túlnövi a rendes fejét, — mondta Fánnika és a keze ökölbe szorult.

Egy hónap múlt el, vagy három esztendő? Ki tudná azt a kisvárosban? A fáma egyszerre újra nyelvére vette Kertyi Pált. Mondták, hogy ismét elfoglalta helyét a patikai karosszékben és nyiltan kijelentette, hogy csupán azért tért vissza a városvégi borházból, hogy a nőuralmat megtörje a városkában.

A feje, a kisebbik feje pedig akkorára nőtt, mint egy görögdinnye.

(Igy éldegéltünk akkoriban, midőn a kisvárosban laktunk, a torony körül, amelyet láthatatlan kezek mindennap frissen megmosdattak.)

Az első konzul

Elbeszélés

Irta FARKAS PÁL

Az első konzul íróasztala előtt ült és diktált. Gyorsan, szakadozottan beszélt, néha elhadarta a szókat, néha elharapta őket és valahányszor szeme az öreg írnok esdő pillantásával találkozott, türelmetlen mozdulattal serkentette gyorsabb munkára. Most hirtelenül félbeszakította önmagát és egy teljesen borotvált arcu férfiúhoz fordult, aki összeszoritott ajakkal és kifürkészhetetlen mosollyal állott az ablakfülkében.

— Igen, Egyiptom. Egyiptomot vissza kell szereznünk, Talleyrand. Vissza kell szereznünk minden áron. A Kelet fontosabb, mint a Nyugat, vagy legalább is éppen olyan fontos. Nagy hiba, végzetes hiba volt, hogy kiadtuk a kezünkből. És ezért vissza kell kapnunk.

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

DÉL

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Félévre 10 korona

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Előfizetési ára
Negyedévre 5 korona

XVII. évfolyam | 1911 junius 25 | 39. szám

A kétfejü Kertyi Pál

Elbeszélés

Irta Krúdy Gyula

Kertyi Pál szilenciumos ügyvéd és telektulajdonos volt abban a városkában, ahol gyerekeskedtem. Mosolygó, tiszta utcáju, piros háztetejü városka volt, ahol a torony is olyan ragyogva, üdén állott zöld fejével a piac közepén, mintha naponkint frissen megmosdatták volna. Az öreg polgármester későn járt a hivatalába, korán a városi sörházba, de útközben a sétapálcájával eltisztított a járdáról minden rögöt, hulladékot. Néha még az utca túlsó oldalára is átalballagott, ha valamely alkalmatlan papirosfoszlányt látott meg, melyet a bogarász diadalmával döfött keresztül hegyes sétapálcájával. A legszebb boltja a trafikosnak volt a piacon. A boltajtóban pipázó török piros nadrágja messzire fénylett, a füstkarikák bodrosan szálldostak fölfelé és odabenn a trafikban a szőke és kövérkés, szűkruhás Fánni kisasszony pihegve ült a szivarosdobozok között, mialatt a városi urak elmondták körülötte bókjaikat, amelyeket direkt az ő részére gondoltak ki a hivatalban. A bárányfehér haju Horovicz orvos eleget csóválgatta a fejét: „urak, megárt Fánnikának ez a sok füszer, csemege . . .“ Hiába volt minden, maga a sánta és tiz éve haldokló városi pénztáros, Fulka bácsi is fölkelt ágyából, ha valami pajkosság jutott eszébe, hogy Fánnikának elmondhassa. A városi tanácsülések alatt a szenátor urak mindenféle bolondságokat rajzolgattak, meg irogattak az előttük heverő papirlapokra, amely papirlapokat összehajtogatva, nyomban Fánnikához küldték a pirosmentéjü hajduval. A legfontosabb ülések alatt is megjelent a hajdu a városháza alatti trafikos-boltban, hogy nagy sarkantyu-pengéssel átalnyujtson Fánnikának tréfás levélkéket. Sőt egyszer — éppen a városi árvalányok ruházkodásáról folyt a tanácskozás — Fánnikát hivatták föl szakértőnek a tanácsülésbe. A szőke, molett, de amellett férfias kisasszony gondolkozás nélkül a fejébe nyomta zöld vadászkalapját és a trafikot az éppen ott udvarolgató fiatal káplán úrra bízva, nyomban megjelent a tanácskozó teremben, amelynek faláról parókás polgárnagyok és keskenyvállu, hegyesorru főnótáriusok nézegettek alá . . .

Csupán Kertyi Pál szilenciumos ügyvéd és telektulajdonos nem tette be lábát soha a Fánnika trafikosboltjába, amelynek ajtajában olyan hivogatólag fujta a füstöt a pirosnadrágos török. Kertyi Pál a város végén, a szőlők felé, ahol egy régi borházban lakott már régesrégen, ellenlábasa volt a népszerü Fánnikának. Kertyi Pál ugyanis csaknem huszonöt esztendeig volt a városka legokosabb embere. Amint a történelem minden kétségenkivül megállapitja, hogy Hunyadi János vitézember volt, vagy Verbőczy nagy jogász volt, olyanformán kétségtelen volt az, hogy Kertyi Pál a legokosabb ember nemcsak a városkában, hanem mindazon országrészben, ahol a futóhomok lakik. Volt talán százötven kiló a fiskális úr, de legalább ötven kiló jutott ebből a fejére. A kalapot külön csinálta a részére Bajusz János kalapos és a szép Bajuszné, Kőrös Juliánna, éppen a nagy kalapok miatt vállott el az urától. Kertyi uram megnyerte a válópört, mert hiszen minden pört megnyert, de Bajusz uram sem csinált neki több kalapot. Azóta csak a fejebúbján hordott kis gombákat, tepsiket vagy fazekakat a fiskális úr, amely dolgok más ember fején nagyon nagy kalapnak számitottak volna.

Az elválasztott Bajuszné, illetőleg a nevetségesen kis kalapok kezdték megdönteni legelőször a hitet Kertyi uram bölcseségében. „Hm, — mondogatták az emberek, — hogyan teheti magát kómikussá egy okos ember az eféle gigerli-kalapban, amely legföljebb a segédjegyzőnek illene?“ Igy szóltak, amikor Kertyi Pál végigballagott az utcákon, mint egy megrakott kocsi, amelyet nagy erőlködéssel tologatnak hátulról láthatatlan kezek. A legokosabb ember lassan észreveszegette az emberek furcsa pillantásait és elmaradozott a patikából, ahol délelőttönkint a várost és a környéket tanácscsal, bölcsességgel látta el. A városi urak mintha csak az ő elmaradására vártak volna, egy-két nap mulva (lehet, hogy egy-két esztendőt jelent ez az idő, hisz vidéken oly lassan múlik az idő és késve jár az óra) a nemrégiben megtelepedett Fánnika szivaros-boltjában ütötték föl a tanyát. Délelőtt és délután odahozatták a sört és a városka ügyeit elintézték. Midőn pedig Kertyi Pál leküzdve büszkeségét egy délutánon elkésett tehervonat módjára bedöcögött a Fánnika trafikjába, az összegyülekezett urak megcsappant érdeklődéssel hallgatták bölcsességeit. Mintha a Kertyi Pál mondásai, megfelebbezhetetlen itéletei, eredeti kiszólásai valahogyan elveszitették volna zamatukat, értéküket a napsugáros, virágbokrétás és szines skatulyákkal megrakott boltocskában. Mintha a Kertyi bölcsességeihez csupán az Aranykigyó patika hűvös, viaszkos padlója, hideg márvány-asztala és fehér, rendben tartott edényei lettek volna szükségesek. A keserü patikapálinkát fölváltotta a vigan, szőke szinekben habzó sörös-pohár és a vörösképü, papucsban csoszogó vén gyógyszertárost a vidám, pattogó-szavu, frissen vasalt szoknyában ropogva lépkedő Fánnika.

Kertyi Pál (csak pipázni szokott) nem találta megszokott karosszékét, sem pálinkáját, sem tekintélyét többé a jókedvü szivarosboltban. Mogorván elköszönt és a mindentlátó Fánnika megkérdezte a városi urakat:

— Ugyan ki volt ez a duplafejü ember?

Az urak csodálkozva, aztán nevetve néztek össze.

— Ez volt a híres Kertyi fiskális, — mondotta valaki.

— Nos, akkor már értem, hogy miért van két feje az ügyvéd úrnak, — mondta Fánnika és gyönyörü

kat egymás ellen szegezni, — a kozmopolitaság észrevehetőleg terjedőben van. A kereskedés százezer és millió érdeket köt össze a békés nemzetek közt. A tőke más országokba is elvándorol jobb elhelyezés és nagyobb termékenység végett. A munkás a békében szintén nincs kötve a saját hazájához. A művészet úgyis kozmopolita. A tudomány gyorsan terjed és színvonala egyenletesebbé lesz. A pósta, távirda, vasút, hajózás a békében a nemzetek közt

KOMPÁNIA.

olta: PATAKY LÁSZLÓ.

egységes szabályozást nyer. A ruházkodások, szokások, illemszabályok, de még az erkölcsök, bűnök, sőt még az élcek is kozmopolita jelleget vesznek föl.

Mindezek azonban csak a nemzetek életének felületét érintik és nem *állandó* jelenségei a milliók életének. Hogy ezen az uton a nemzetek békés harmóniába végképen összeolvadjanak, vagy egyetlen szövetséges állammá alakuljanak, sohasem remélhető. Az első érdekösszeütközés szét fogja tépni a kozmopolitaság vékonyka érdekszálait s a nagy faji és nemzeti különbségek elemi erői veszik át régi szerepüket.

A népek a földgömb mai fejlődési állapotában (s itt évezredek képezik az egységet) csak faji és nemzeti individiumok gyanánt képesek élni. Sok nemzet, mint például a magyar is, még egyáltalán be sem fejezte saját egyéniségét. Még mindig küzd az egységes öntudat után, mint az az ember, a ki még nem jött tisztába magával és nem érzi magát egynek és egésznek. A hazafiasság nagy érzése még csak most kezd igazán nemzeteket és államokat alkotni.

Hol van még ettől az az idő, a mikor az egyes nemzetek, mint megannyi külön individuum, kiküzdik maguknak a tehetségeik és életerejük szerint járó helyet a többiek közt és hol van még ettől az az idő, — a mi a fejlődés rendes utja, — hogy a nagyobb és erősebb nemzetek magukba fölveszik, akár háború utján, akár másképen, a kisebbeket s a nemzetek határai és individuális jellemvonása egy közös emberiségi jellegben lassan elmosódnak. Pedig a míg mindez végbe nem megy (s itt már 10.000 év az egység) teljes béke éppúgy nem lehetséges, mint nem képzelhető egyáltalán semmiféle fejlődés összeütközés, küzdelem, harc és kiegyenlítődés nélkül.

Az emberiség a hazafiasság nagy és hatalmas érzésében és csakis *ezáltal*, nem pedig ezen kívül és ennek ellenére fejlődik és halad előre.

Az örökbéke, vagy másképp: a világbéke gondolatát úgy képzelem, mint a hogyan a fejlődésük végén álló bolygókat leírják a csillagászok.

Ilyen a Mars is.

A nagy gömbön a vizek és szelek befejezték működésüket. A hegyek és magaslatok leolvadtak. Mindenütt síkföld, homok és egyenletesség. A folyók szétterűltek az egyhangu síkon. A tenger feneke is megtelt homokkal és vize sekély. Mindenütt egyenlőség, simaság, küzdelem és mozgás nélkül való nyugalom. Csaknem a *halál.*

Hát érdemes az örökbékére törekedni!?

*

A másik, szűkebb gondolat a *nemzetközi areopág*gondolata. Ez egy választott európai, vagy világtörvényszék volna, a polgári és büntetőtörvényszékek mintájára, a melynek a föladata az, hogy a nemzetek közti viszályokat, háború nélkül, puszta itélettel és parancscsal, lehető igazságosan elintézze. Appellálni ellene nem lehetne.

A gondolat csábító; de valójában még lehetetlenebb, mint a humánus örökbéke, melyet elvégre is elérhet az emberi társadalom, ha közvetetlenül a Föld kozmikus halála előtt is.

Az areopág, mint állandó békebiztosító eszköz, azért nem lehetséges, mivel minden fejlődéssel ellentétben áll és így természeti okokba ütközik.

Nem szólva sok mindenről, a mi a bírói jog erőműtanához tartozik, nem még arról sem, hogy a jogi igazságot még az állam kebelén belül sem lehet teljesen megvédeni a *hatalom* befolyásától; elég annyi, hogy a bírói itéletet, ha jó is, végre kell hajtani.

Uj Idők 1895, 35 sz.

Ha az elitélt ország nem akar belenyugodni az itéletbe (és ha hozzávaló ereje van, nem is fog), akkor megint itt áll az exekució. A tőle elvett és másnak itélt országdarabot az areopág ismét csak fegyveres erővel, háborúval és üldözéssel volna kénytelen elvenni, ha birná. Csakhamar előállana az az eset is, hogy egyes (és mindenesetre gyöngébb) nemzeteket ki kellene végezni békerontás bűntette miatt.

A nemzetközi areopág a nagyobb államok érdekeinek szolgája lehetne csak és itéletei csak a kisebb nemzetek fölemésztésére vezethetnének.

Ebből, azt hiszem, *mi* nem parancsolunk!

Azonkívül pedig mi lenne a belháborúkkal, a *forradalmakkal,* a melyekről el van ismerve, hogy azok az elnyomott, vagy fejlődésükben megakadt nemzetek utolsó természeti eszközei a létért való küzdelemben. Ha ez is az areopág itélete alá esnék, akkor a nemzetek vagy maguktól meghalnának, mivel nem segíthetnének magukon, vagy pedig az ókorinál is rettenetesebb zsarnokság nyomása alatt visszaaljasodnának állati színvonalra.

Ime, mit mond maga az autokrata *Nagy Frigyes* a brandenburgi kormányról 1751-ben írt művében:

»Minden emberi műnek elkerülhetetlen tulajdonsága a gyarlóság és állhatatlanság. A forradalmak, a monarkiákat és köztársaságokat egyaránt utólérik s végső okuk a természeti törvények változhatlansága. Az emberi szenvedélyek arra valók, hogy a világ nagy színpadán időről-időre új jelenségek támadjanak.«

Hát érdemes-e és lehet-e a nemzetközi választott bíróságra törekedni!?

*

Az örökbéke ábrándja akár így, akár úgy, elérhetetlen és hasonlít a *boldogság* ábrándjához.

Örök béke és teljes boldogság nincs az emberi faj számára, hacsak a »Nirvánában« nem, mely a buddhizmus bölcseletének tetőpontján áll s eddigelé semmiféle bölcselet azt utól nem érte. Az örök béke és teljes boldogság állapota a mozdulatlanság, a passziv nyugalom: a halál.

Ezzel pedig nem kell sietni.

Az emberiség legyen csak boldog a maga békéjével és háborújával. Mind a kettő »emberi dolog« és hozzátartozik a Föld lakóinak ismeretlen kezek által kiszabott nagy végzetéhez.

Úgy van megírva, hogy örök békében épp úgy nem élhetünk, mint örök háborúban. A mértéket keresni és azt eltalálni: ime, ez a politika nagy művészete.

Az egyes ember, a kit ismeretlen óriási erők sodornak s a maga csekélyke szabadakaratával csak parányi része az emberiség nagy életének, ha félénk szemeivel körültekint, már kis körben is látja, hogy a béke nem lehet örökkévaló, nem szabad örökkévalónak lennie.

Látja, hogy a béke verőfénye sok mindent virágzásra kelt, de ha sokáig tart, mint a nyár heve, sok mindent el is sorvaszt, a mi nélkül pedig élni hosszu ideig nem lehet.

A békében élő emberben lassan elsorvadnak a legszebb és legnemesebb tulajdonságok. A munka által halmozott vagyon dölyfössé, elbizakodottá teszi. Természetes ösztöneit követve, a gyöngébbet elnyomja és sanyargatja. A gyöngébb bosszuállóvá lesz. A pauperizmus meggyűlik, a vagyon kevés kezekbe halmozódik s az emberrel született harci vágy, forradalmak, belháborúk és fajharcok veszedelmét szüli meg. A nagy erkölcsök alábbszállanak; az erkölcstelenség és buta élvezet embertelen kicsapongásokká fajul. Szinte közmondás, hogy a béke sikkasztókká aljasíthatja le a hősöket is.

Minden nagy nemzet (Róma a példája), mely nagy diadalok után igen hosszu békét élvezett, vagy őriöngő belháborukba bonyolódott, vagy föloszlott saját erkölcstelenségeiben.

A békének megvannak nagy bűnei és a háborúnak megvannak nagy erényei.

A háború a megfeszült, ellentétes nagy erők fölszabadulása. Nagyszerű és termékeny, mint a vihar, melynek hű képe a társadalmi életben van. Az elnyomott jogos érdekeknek utat nyit a küzdelemre s az ember őstermészetében lappangó erőket, a melyek másképpen elsorvadtak volna, a haladás szolgálatába fogja. Az egyénben a legnemesebb erényeket hozza napfényre. A fukarság helyére az önfeláldozást; a számítás helyére a lelkesedést; a félénkség helyére a bátorságot s a lemondás és önmegadás helyére a hősiességet. Megtanítja az embert küzdeni saját sorsával és megkönnyebbíti a társadalmakat sorvasztó, lassan öldöklő nyomásoktól.

Igaz, gyakran a gyöngébb vész el benne; de a »kisebb« gyakran már a háborúban tudja meg, hogy nem ő egyszersmind a gyöngébb is, a mint a görögök is így tudták megmérni erejüket a perzsa háborúkban. És ha a gyöngébb el is vész a csatamezőkön, nem ez lett volna-e a sorsa akkor is, ha »békés küzdelemben« elaljasodva sorvad el?

A nemzetek sorsa fölött is éppúgy a tehetség és erő mértéke határoz, mint az egyes emberek sorsa fölött s a háború nem egyéb, mint két egyén küzdelme a mindennapi életben, a kiknek döntő életérdeke egy ponton összeütközik s az egyiknek szép szóval vagy erőszakkal engedni kell.

A háború is természeti törvény, mint a béke; istentől származik az is, mint minden, a min nem tudunk az emberiség legvégsőbb megfeszítésével sem segíteni.

Hiszen a halál még borzasztóbb valóság, mint a háború és még sem lehet rajta orvosi konferenciával segíteni.

A mit észszel elérhetünk, csak annyi, hogy azt, a mi kénytelenség ránk nézve, elővigyázattal és nagy költséggel minél későbbre elhalaszszuk.

Valljuk meg egymás között, hogy ennyi is elég szép tőlünk.

tak vele, hogy nem lesz már háború. Az egészből csak Bismarck ötlete maradt meg, hogy kiegészítse azt a másikat, a melyet Cicero mondott először a VII. Philippikában így: Si pace frui volumus, bellum gerandum est, — és a melyet Vegetius után így ferdítettek el: Si vis pacem, para bellum. Ha békét akarsz, csinálj háborút.

Most a békét csinálja mindenki és ez nem jó jel. Budapesten jól táplált román, szerb és tót urak jöttek össze, hogy a magyarok sanyargatásairól panaszkodva, de békés uton, törvényes eszközökkel reparálják meg Magyarország belső békéjét. Rá Brüsszelben ültek össze az interparlamentáris urak, hogy a »világbéke«, vagy a »nemzetközi bíróság« eszméjét propagálják. Az egész békemozgalom pedig úgy hat az ártatlan szemlélőre, mint a mikor a teljesen egészséges emberrel mindenféle orvosságot akarnak bevétetni, hogy — még jobban meggyógyuljon.

Mit csinálunk mi ezzel a tömérdek békével, mikor már úgyis van elég!

*

A brüsszeli békekonferencia gyökerei egyébként két évtizedre visszanyúlnak.

Néhány tiszteletreméltó, de katonai szolgálatot sohasem teljesített tudós tanár (a többség persze német volt) egybeült az »örökbéke« eszméjének propagálása végett Svájcban. Eddigi sikereiket fényesen bizonyítja az is, hogy a nemzetek hadügyi terhei azóta — megkétszereződtek.

A tudósok azután bevontak néhány tucat angol és francia népképviselőt a játszmába s Párisban 1889-ben 72, Rómában 1891-ben már 300 képviselő, Hollandiában 1893-ban pedig 17 állam képviselői vettek részt a békekongresszuson. Brüsszelben már az összes alkotmányos államokból voltak képviselők, természetesen ők is mint magánemberek.

Itt már a »választott bíróság« gondolatára terelték át a tárgyalást, s ha így fejlődik a programm, idővel még sokkal olcsóbban is fogják adni.

Nemsokára meg fognak elégedni a nemzetközi »lefegyverkezés« eszméjével, sőt még kevesebbel is. Az eszmék köre a szerint szűkül, a mint a mozgalom az elvi álláspontok magas sziklatetőjéről a gyakorlati politika sík, megművelhető mezejére száll alá.

Az örökbéke rajongói is úgy járnak, mint minden rajongó: *lefelé* kénytelenek licitálni és nagy kérdés, elérnek-e többet így is annál, mint a menynyit a külügyminiszterek és hadügyminiszterek el tudnak érni a ravaszsággal párosult kölcsönös bizalommal és az ijesztéssel megtoldott barátságos viszonynyal, a minek jelenleg Európa békéjét lehet köszönni.

A világbéke-kongresszusok azonban »titulus bibendi és loquendi« gyanánt azért megmaradhatnak továbbra is.

*

A dolognak politikai része minket különben nem érdekel. Mindössze csak hazafiui szívünk örül annak, hogy e politikai ideálizmus nemzetközi tanácsában a magyar képviselők is ott voltak s hogy Jókai Mór és Apponyi Albert gróf hangjának nemes érce a távol nyugaton is megcsendült. Büszkeségünk van és lehet is benne, kétségtelen.

Méltán érdekelhet azonban mindenkit, hogy a béke és háború nagy kérdései, a melyek ott vita alá esnek, megoldhatók-e egyáltalán és valaha, akár az *örökbéke*, akár a *választott bíróság* nemzetközi eszközei által?

A KÁRTYA

Az *Uj Idők* számára raj

A nagy békemozgalom kétségtelenül pozitiv tényekre támaszkodik és egy nyomon jár a szociálisták kozmopolitaságával. Az *örökbéke* eszményi, határozatlan kozmopolita.

Ebben fekszik lehetetlensége is. A tudomány ezzel ma már mint természetellenes és lehetetlen utópiával kénytelen leszámolni.

Az kétségtelen, hogy a művelt társadalmak közt — kivált a mióta hosszas béke van és az emberek nem kénytelenek külön nemzeti és faji sajátságai-

változtasson viszonyukon. Egyízben ugyanis megcsókolta a felesége szép kezét, mikor az provokálóan ott pihent a széke karján. Az asszony meglepetten vonta vissza kezét, aztán lángvörös arccal mormogta:

— Hagyja ezt! Ez már nem való nekünk!

Szabolcs egy pillanatig kedvet érzett, hogy hatalmas karjával erőszakosan magához ölelje a feleségét, (ha más okból nem is, hát csak azért, hogy meggyőződjék róla, mennyire képes neki ellentállani), de aztán meggondolta magát és vállat vont.

— A mint tetszik!

A hallgatag egyezséget, mely kettőjük közt létrejött és melynek alapja a kölcsönös türelem volt, Malvin különben jobban respektálta, mint Szabolcs. Neki olykor nagyon nehezére esett ez a türelem. A feleségének viselkedése gyakran fölbosszantotta és ujabban voltak pillanatai, mikor Malvint fölötte ellenszenvesnek találta. Lealázta az asszony lázas erőlködése, hogy utat törjön magának a főrangu társaságba; gyakran izléstelennek találta a ruházkodását, a miben a sporthölgy exotikus hajlama nyilatkozott meg; úgy találta, hogy Malvin modora is inkább föltünő, mint disztinguált, valamint a szépsége is olyan természetü . . .

Különben: Georges Dandin, te akartad!

Egy hétig volt már Abbáziában, mikor egyszerre eszébe vette, hogy neki Szabolcsfalván igen sok dolga maradt elintézetlen. Az istállók épitését még az idén be lehetne fejezni, az ebédlőnek tervbe vett kibővitését is hamarosan el lehetne végezni. A gazdatisztjétől egész csomó távirat és levél érkezett már, a mely mind arról tanuskodott, hogy Szabolcsfalván fejetlenség uralkodik.

— Haza kell mennem...

Az öreg Forgácsnak ez ellen nem volt semmi kifogása. Malvinnak még annyi sem. El lesznek ők ketten is. Sándor majd visszajön, ha elvégezte a dolgait.

Mikor a fiumei csavargőzös hídján elbúcsuztak tőle, Szabolcs ajka gyöngén megérintett Malvin homlokát.

— Vigyázzon az egészségére!

— Isten áldja meg, Sándor!

Forgács és a leánya visszatértek a nyaralójukba és az öreg úr azon törte a fejét, hogy valami szórakozást eszeljen ki a leánya számára, nehogy a férje távollétében nagyon elúnja magát. Erre azonban nem volt semmi szükség, a szórakozás másnap már megjött, még pedig Volosca felől, saját gőz-yachtján...

Reggel, mikor Malvin kinézett az ablakon, egy fehérkéményü, karcsu hajót látott a parttal szemben macskázni. A födélzetén hófehér-ruhás matrózok sürögtek-forogtak, a hajó farán meg arany betükben ott ragyogott a neve: *Hableány.*

— Nini, ez magyar hajó! mondta Forgács, a kiben fölébredt a nemzeti büszkeség.

Déli sétájukon összetaláikoztak a hajó gazdájával: Bakó gróf volt.

— Szép kezét csókolom! mondta nyugodtan. Hát illik igy megszökni hazulról?

— Hát maga hogy került ide? kérdezte Malvin, a kinek arca kipirult az őszinte örömtől.

— Algirba készülök, egyelőre azonban itt maradok egypár napig. Hogy mulat, szép asszony?

— Nem jöttünk ide mulatni, hanem gyógyulni. Különben sem ösmerek senkit a sok ember közül...

— Hihetetlen! mondta Bakó. — Pedig magának szórakoznia kell, az unalom csak egészséges embernek való . . . Azért hamar el kell foglalnia a helyet, a mely magát egyedül megilleti: az évad királynőjének trónusát . . .

— Ugyan? nevetett Malvin.

— Mondom, húszonnégy óra alatt meg kell kezdenie uralmát . . .

A gróf azzal elbúcsuzott tőlük s csak délután látták viszont, mikor a katonazenekar hangjai mellett a verőfényes parkban sétáltak. Egy nyulánk, kékszemü, szőke fiatal ember oldalán közeledett, a kire ezer kíváncsi szem irányult és a ki előtt a parkban beszélgető öreg generálisok mereven szalutáltak.

— A királyi herceg! suttogta Forgács.

Bakó megállott előttük s mély meghajlással, de bizalmas mosolylyal mondta:

— Bemutatom királyi fenségednek rokonaimat: Szabolcsné asszonyt és Forgács urat . . .

A Szabolcshoz való rokonsága alapján, Bakó ezúttal nevezte először rokonának az asszonyt. Malvin mélyen meghajolt, mikor kezet fogott a királyi herceggel, két perccel később pedig, mikor a fenség oldalán folytatta sétáját, eszébe jutott a Bakó igérete, hogy őt fogja megtenni az évad királynőjének . . . Persze, ha az ember malmára ilyen Niagara-zuhatag hajtja a vizet!

(Folytatása következik.)

Béke és háború.

Jegyzetek a békekongresszushoz.

Irta: GEICHA.

Nem lehet ráfogni az agg Bismarckra, hogy a szellemességet nagyrabecsülte volna. Olykor azonban rajta is erőt vett ez az emberi gyarlóság.

Mikor 1886-ban a világháboru ott leskelődött a szorosan begombolt diplomáciai himes kabátok alatt és a belügyminiszterek az utolsó szögig készentartották a mozgósítás tervét: az európai papirosközvélemény folyton a békebiztosítások gyönyör-mámorában úszott. Akkor jegyezte meg a vaskancellár mosolyogva:

— Ugy látom, Európában kitört — a béke.

A politikai pletyka úgy tudja, hogy akkor Tisza Kálmán miniszterelnök is hetekig az oldalzsebében hordozott egy nagy pecsétes levelet. A háború esetére szolgáló kivételes intézkedések voltak benne, de a fölbontásra jogosító távirat nem jött meg. Hála istennek, nem csapott le azóta sem a villám ama bizonyos »derült égből«, a mely természeti lehetetlenség még eddig csak a vezércikkekben fordult elő, hanem ott azután annál többször.

A beavatottak 1886 őszén, a mikor a lapok a harci trombitákat megfujták, azonnal tisztában vol-

toria-park filagoriái, fölülről a széles folyónak nagy ága jött fölvetett tarajjal s lejebb egy óriási kanyarulatot formálva lerohant a viz. Látszott, a mint tombolva terül széjjel az áradat, s a középen, hol a sziklafalak egymáshoz hullanak, egyik zuhatag a másikba belé ütközik. Hogy közelebb érjük a nagyszerűséget, az összerótt kis fa-lépcsőkön kimentünk *terrapin rock*-ig. Innét be is láttunk a mélységbe, a hová lerobbant az egyik Niagara-ág, de a legnagyobb esés még mindig rejtőzött előlünk, s nem tudtunk sehogyan hozzáférkőzni.

A helyett a Kecske-sziget sarkán egy fatoronyban lépcsőre találtunk s annak szük csiga-kanyarulatain, a melyekre egy-egy apró ablak vetett világosságot, lekúsztunk a Cave of the Winds meredekére. Itt az Amerikai zuhatag épen előttünk ugrott le a sziklákra s a vizfüggönyön át látszottak a zöldes, törött-üveghez hasonlító gyűrűcskék, a melyeket a habzó áradat vetett, a mint a viharzásból megpihenve, csöndes simulással folyt le az Ontario-tó felé.

Az ijesztő függő hid alá épen most pányváznak oda egy új hidat, s mialatt a keresztbe szorított fahasábokon átdöczögéltek kocsink kerekei, kalauzunknak sikerült följebb emelni a bértaksát, mivel úgy találta, hogy először igenis keveset nézett ki belőlünk. De azután meg is szolgálta a pénzét, mert minden bazárboltba bevitt, a hová soha életemben sem akartam bemenni.

Szép hajtás volna ez, le a *Whirlpool Rapidig*. Ott a Niagara ágya egészen összeszorul és egy hörgő torok-garatba nyomják bele egész vizét a meredélyes martok. Pompás hullám-viaskodás támad itt. Egymásnak hengerednek a széles habok, a köveken szinte lobbot vet a viz és száll ám föl a tajtékos por, mint a füst a parázsról. Mi csak egy hosszú, iszamos fapadló korlátja mellől nézhettük ezt, hanem ezek a sziklák itt, a mennyi bozontos fájuk, iszalagos futókájuk volt, azt mind oda homlították persze a zubogó csapásra, hogy jobban láthassák, hallhassák.

himbálózik ott, mint egy indián csónak. Patakzó és dörgő esések egymás mellett, mig végre az óriási viz kinyitja rettenetes száját, és elnyel követ, tuskót, patakot. Egy omladékká válik az egész, egy dördülés zubbanása hangzik, — a «Vizek mennydörgése.» Az ég leszáll a föld szinére, a nap odaülteti szivárványát a meg paskolt kövekre, és az emberszív verése üti a perczeket, a mint a bársonyos áradat hull folyton, folyton.

Mindennek van hasonlata, mása, de a Niagarát szó-kép le nem mintázza, keretet a képzelődés nem tud köré fonni. Ő mindig egyedül van: a «Vizek mennydörgése.»

A hogy most a kanadai parton is szembejutottunk a Goat-szigettel, a Table-Rockról egy kis próbautazásra vállalkoztunk, hogy leszálljunk a vizoszlopok alá. Felöltöztettek viaszos vászonba, s jól bebugyolálva törülközőkbe, nagy bolond kaucsuk-csuhákkal leszálltunk a sülyesztő gépen. Odalent aztán hol a sziklafal mellett tapogatóztunk, hol alagúton

A CSÁRDA ELŐTT. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

A kanadai zuhatagon a legrettentőbb csodát egészen innét sem láttuk meg s át akartunk kelni a tulsó partra, hogy szembe kapjuk a «Vizek mennydörgését», a mint a «Niagara» szóval az indián hivja azt. Be nem mehettünk. Alig jártunk még valamit, semmi fáradságban nem volt részünk és mégsem tudtunk tovább menni. Csak két órája volt, hogy megérkeztünk és mégis olyan emberfölötti, olyan megsemmisítő volt, a mit láttunk eddig, hogy szemünk, agyunk nem birt meg többet. Csak három-négy pontról néztük eddig a kisebbik részét a zuhatagnak, s már is oly erős volt a csapás, mit ős ereje ránk mért, hogy úgy éreztük, mintha eldöntöttek volna, és oly kérlelhetetlen őserő ütközött belénk, mint mikor Macbethet földrecsapja az a látomány, hogy örökké a bűnnek folytonossága uralkodik ő fölötte.

Apró kis idegzetünket körülfonta a zúgás, mely ember-nemhallotta rettenetességekről beszél, most és mindörökké. Haza botorkáltunk a szállodába, egész nap nem tudtunk könyvhöz sem nyúlni, csak az ablakon át néztük-nézegettük, hogy futnak a felhők az égen és a liczitáló kocsisok a földön.

A második napot tehát a kanadai parttal kezdtük.

A Whirlpoolnál megfordul az út, és visszakocsiztunk megint a hidig, a honnét a villamos vasút mentén siettünk a kanadai zuhatag felé. Közben helyes ágbogas pihenőkék voltak, meg szemközt látszott, a mint az aluminium gyárak öntik ki magokból a viz-erőt, a mit a Niagarától elloptak. De mi ezekre nem sokat nézhettünk, mert a mint kibontakozott előttünk a Nagy Zuhatag, úgy beléhullottunk az ő csodálatába, mint a bogár a gyertya-lángba.

A kik kiszámították, mondják, hogy minden perczben félmillió köbméter viz zuhan itt le. Mások azt is tudják már, hogy hány ezer embererőt tudna pótolni ez a lerobbanó folyó. De én mindebből nem láttam-tudtam semmit, csak a szakadó áramlatokat követte szemem, a mérhetetlenség párázata szédített. Perczekig nem tud magához térni az ember, s mikor először fölocsúdik, semmit sem lát a Niagarából, csak azt, hogy az egész folyó levegőbe törő felhőket dobál ki magából. Lassan húzódik kétfelé a part s az Idők Sziklájától *(Rock of Ages)* a Kecske-szigetig kinyilik a látképünk. Egy sziklacsomót látok, a melyet zuhatagok ölelnek meg; azután megint egy-egy kő meredez, és új sustorgó forrás siklik lefelé; idébb a mint le akar csúszni, egy fatörzs fonja kettőbe a vizet s úgy bukdácsoltunk és kisebb tengereket ugráltunk át, mig a szemünk előtt szétterült a megrázott, kifáradt viz s előttünk vált hulló porrá a habja.

A társaság legnagyobb része itt meg is akadt, de mi vagy hárman hozzáfogtunk a fapallók megmászásához. Először ugyan egy egész vizomlás söpörte végig a csuhákat, de azután megvethettük a lábunkat a kövek között. A látvány, a mely itt várt, inkább különös volt, mint óriási. Mellettünk, — úgy tetszett, mintha a kövek alól jönne — a Niagara fehér felhőfátyola emelkedett föl; a fejünk fölül pedig csak jött ám lefelé egyik patak a másik után, ötvenméternyit ugorva. Máskor ezt is szép zuhatagnak tartanám, de most még is örültem neki, a mikor fölemelkedtünk a nyikorgó gépen.

A harmadik napon csak egy perczig láttam a Niagarát; csak annyi ideig, mig az ember egyet sohajt. Hanem az a percz több volt, mintha örökké néztem volna.

Késő este volt s a hold teli tányérjával világította tiszta boltozatját. A kisérteties fákon átsurranva — a Prospect Pointhoz értem, — magam se hittem el, hogy a szerencse szállt rám, a mit csak ritka kóborlónak igér a könyv. A hold belenézett a zuhatagba, s akkor minden új színre, új képre és új, fölséges csodára változott.

A nagy mélységnek sötétségében alul a vizet sötétszinű égés borította el. A buborékokból gyémánt-karikák lettek és a viznek pora misztikus, belülről világító tajtékká változott. S míg két felől a sötétségből az indián fák meredeztek ki, s míg a zuhatag a félhomályba húzódva dobott föl egy-egy ragyogó szikrát, addig a vízpor, tajték és hulló áradat fölött, mintha a szent Grálkőnek földöntúli rejtélyessége volna, megjelent az éjszakában a holdszivárvány.

Csak egy perczig láttam ezt, de egy pillanat alatt úgy megszállta egész idegzetemet mindörökre, mintha azóta álmomban is, imetten is mindig látnám.

Dr. Hegedüs Loránt.

A KI HAZUDIK.

Ossip M. elbeszélése.

Tegnap óta gyárigazgató volt. Alig tudta ezt a szerencsét teljes nagyságában mérlegelni. Schmidt még egészen fiatal ember, ki eddig kis, alárendelt hivatalt viselt egy részvénytársaság gépgyárában; most a főrészvényesek egyike elválván a társulattól, külön gépgyárt alapított, melynek igazgatójává Schmidtet nevezte ki.

A fiatal igazgatónak épen szabad napja volt s ezt arra használta fel, hogy a néhány állomásnyira fekvő szülővárosába utazzék. Ő maga akarta szülőinek megvinni az örvendetes hirt.

Vajon mit fognak majd szólani? Az öreg úr bizonyára büszke lesz fiára és a mama, — Schmidt e gondolatnál mosolygott, — a jó mama bizonyára így fog szólni: «Már itt az ideje, fiam, hogy megházasodjál». Milyen szívesen is foglalkoznak korosabb hölgyek a házasítással! Az igazat megvallva, maga Schmidt sem érzett valami nagy kedvet ahhoz, hogy agglegény maradjon, s e pillanatban, midőn jegyzőkönyvében az új gyár és a kert közepén fekvő új igazgatósági épület tervezetét nézegette, nem csak magára, hanem a fiatal igazgatónéra is gondolt.

A vonat vígan robogott tova, Schmidt egyik kocsi ablakánál ülve nézegette a zöldelő hegyeket, völgyeket, s a viruló természet szemlélésébe elmerülve ábrándozott jövőjéről.

Elképzelte, hogy egy hideg téli reggelen iróasztalánál dolgozik. Az óra egyhangúan ketyeg, a kályhában vidáman pattog a tűz. Ekkor megnyilik az ajtó, s a keskeny nyilásból egy fehér és rózsaszínű csipkefőkötő, alatta göndör hajfürtökkel, majd egy kissé halvány, de rendkivül szép arcz válik ki, nagy, fekete szemekkel és piczi, rózsás, csókra termett ajkakkal.

Ilyennek képzelte Schmidt a fiatal igazgatónét, csaknem olyannak, mint a minő az a tárczájában őrzött fénykép volt, melynek hátsó lapjára gyöngéd női kéz e szavakat irta: «A te hű Leonied».

E szavakat négy évvel ezelőtt Römer Leonie, az n.-i technikusok nagytekintélyű tanárának leánya irta a képre, melyhez még egy pompás csokrot és kézi munkát csatolt barátnője Nelly részére, ki szintén egyik tanárnak volt a lánya, s épen akkor ünnepelte tizenkilenczedik születése napját.

Nelly szülői kis házi ünnepélyt rendeztek ez alkalommal, melyen a nap hősnője mellett a szép Römer Leonie is ünnepelt alak volt. Midőn reggel felé a vendégek elszéledtek, Nelly még egyszer szemügyre vette a kapott ajándékokat, s ekkor tünt ki, hogy barátnőjének fényképe hiányzik. «Azt bizonyára az assistens vitte el», — gondolta magában Nelly. A következő napon Schmidtet, atyjának egykori assistensét, ez utóbbi dolgozó-szobájában találta, s újjával megfenyegette őt. Schmidt, ki maga az őszinteség volt, megvallotta tettét, s habár Römer kisasszony nem volt hajlandó a képet neki adni, — makranczos kis hölgy volt ez a Leonie, — minthogy közelebbről úgyis talán örökre elhagyja a várost, remélte, hogy Nelly bűnét meg fogja bocsátani.

Nelly barátságosan intett feléje: «Megtarthatja a képet», mondá, «de csak oly föltétellel, hogy majd visszaadja nekem, mihelyt eredetijét birni fogja».

— Nelly kisasszony!»

— Ugyan már ne tegye magát annyira, Schmidt úr. Hisz tudom, hogy Leonie rokonszenvezik önnel.

— Az lehet, de akkor Leonie kisasszony minden lehetőt elkövet, hogy ezt előttem eltitkolja. Én pedig nagyon kevés önbizalommal birok, másfelől azonban sokkal büszkébb vagyok, hogy bizonytalanra vallomást tegyek neki. És hozzá az a kis hivatal, melylyel assistensi állásomat felcserélem, épen nem jogosíthat fel arra, hogy egy leánynak, és hozzá egy ilyen leánynak a kezét megkérjem. Römer kisasszonyban van valami a nagyvilági hölgyből, egy kis hiúság.

— Tehát akkor később, — szólt a tanár leánya. — Egy férfi oly ismeretekkel, mint ön, boldogul az életben, s ha majd gyárigazgató lesz, akkor . . .

— Akkor, — szólt közbe a fiatal ember, — Leonie már rég asszony.

Schmidtnek most ez a beszélgetés jutott eszébe. Vajon Leonie csakugyan asszony-e már? Négy év hosszú idő. Leonie akkor 21 éves volt, most 25, a három évvel fiatalabb Nellyt az elmúlt farsang óta Stein jegyzőnének hivják, Leonieról azóta mit sem hallott. Midőn N.-t elhagyta, fülig szerelmes volt belé és ő is, — Nellynek igaza lehetett, — ő is minden hidegsége mellett is érdeklődni látszott iránta. Elváltak és Schmidt, ki egészen hivatalának, a munkának élt, elfeledte Leoniet.

Emléke ma hatalmasan felébredt benne; gondolataiban, álmaiban jövőjének képét csak az ő képével kapcsolatosan tudta elképzelni. Csak általa lehetett szép az ő jövője.

Schmidt eddig magában utazott. Az utolsó állomásnál azonban két kisvárosiasan öltözött nő szállott fel, egy csomó podgyászszal, skatulyákkal és ételneművel telt táskákkal. Sokáig tartott, míg végre holmijukat el tudták helyezni, de alig ültek le, már is elkezdtek fecsegni és jóizűen falatozni.

Schmidt, ki eddig a legrózsásabb ábrándképekkel foglalkozott, úgy találta, hogy e próza láttára minden ideális gondolkodásnak vége. Fölkelt, hogy mielőtt utazásának czélját elérné, a szomszéd, mint gondolta, üres kocsiban még egy szivarra gyujtson.

Kinyitotta az ajtót, de mintha csak odalánczolták volna, hirtelen megállott. Az ablaknál... vagy talán csalódott volna?...

— Zárja be az ajtót, hisz borzasztó léghuzam van, — kiáltott tele torokból a nők egyike. Schmidt behúzta maga után az ajtót és — Leonieval állott szemben.

Ép oly szép volt, mint egykor, sőt Schmidt szebbnek találta őt most, mint valaha, midőn a lány a kellemes meglepetés kifejezésével üdvözölte őt. Kezét nyújtotta neki, finom keztyűs kis kezét s így szólt többek között:

— Alig reméltem, hogy önt valaha viszontláthassam. De mondja csak, mit művelt ön azóta?

— Bizony, én úgy szólván gépeimnek éltem, s jól találtam magam köztük; sikereket értem el.

— De N.-ben a lefolyt hosszú idő alatt egyszer sem járt, — mondá Leonie.

— Nem és talán többé soha sem megyek oda, ha csak valami különös (Schmidt ez alatt egy biztosra gondolt) alkalom nem vezetne.

— És hová utazik most?

— A következő állomásra szülőimhez. Életemben szerencsés forduló pont állott be, s erről akarom az öregeket értesíteni.

— Ah, talán házasodik?

Leonie e kérdésnél várakozásteljesen tekintett Schmidtre.

Schmidt kissé habozott, aztán így szólt:

— Őszintén megvallva, ez is szándékom.

Fel akarta használni e pillanatot, hogy mindent megvalljon, mi szivét nyomja, de ekkor eszébe jutott, hogy hisz még nem is tudja, vajon Leonie tulajdonképen szabad-e még?

— Mindig csak magamról fecsegek, — mondá mintegy mentegetőzve, — és ön magáról semmit sem beszél? Négy hosszú év telt el, hogy önt utólszor láttam, hogy önről hallottam. E közben semmi változás sem történt életében?

E pillanatban robogott be a vonat az állomásra. Leonie, mintha Schmidt kérdését nem is hallotta volna, így szólt:

— Schmidt úr, ön czélnál van.

— Igaza van, — válaszolá Schmidt, — ily rövid együttlét után ismét el kell válnunk! És én még mindig nem tudom, vajon Leonie kisasszonynak, vagy asszonyomnak nevezzem-e önt?

Leonie kissé hátra vetette fejét és így szólt:

— Nevezzen asszonyomnak.

Pár perczczel később Schmidt a tovarobogó vonat után nézett. Ábrándjait, jövőjének összes rózsás álmait magával vitte az.

— Ő asszony! — e két szócska végtelenül fájt neki, lelke egyszerre oly sivár, oly örömtelen lett.

Lassan, nehéz léptekkel hagyta el Schmidt a kis állomást; néhány régi ismerősével találkozott, szótlanul viszonozta köszöntésüket.

Ekkor egy öreg, fehér hajú urat látott fiatal gyorsasággal feléje közeledni. Atyja volt, s midőn őt átölelte, elfelejtette fájdalmait is.

A vonat e közben tovább és tovább haladt. Leonie ismét egyedül volt.

— Sajnálom, hogy előtte hazudtam, — mormogta magában, — de büszkeségem, hiúságom?! Csak nem mondhattam meg épen neki, hogy még mindig leány vagyok?!

Mereven nézett ki az ablakon, míg a városka, melyben Schmidt szülői laktak, egy közeli gyümölcsösnek virágzó fái mögött eltünt. A templom tornya még fel-felcsillant a fák fölött, majd a vonat egy mindent eltakaró erdőbe kanyarodott be.

Így történt, hogy Leonieból nem lett igazgatóné. Jaj annak, a ki hazudik!

GRÓF SZÉCHENYI BÉLA KELETÁZSIAI UTAZÁSÁRÓL.

Húsz éve múlt, hogy gróf Széchenyi Béla a trieszti kikötőből keletre indult és harmadfélévén át távol hazájától, Khina termékeny rónáin, Tibet havasain, Gobi égető sivatagján, a mongol pusztákon, ismeretlen vidékeken, fáradságos útakon vezette expediczióját, hogy hírt hozzon a világ legnagyobb beltérségéről, hogy megismertesse velünk a hatalmas, de még sok részben titokzatos khinai birodalmat.

Közel százezer forintot költött *gróf Széchenyi* Béla erre az utazásra, melylyel a tudományok történetében dicsőséget szerzett a magyar névnek.

*Utazásának tudományos eredményei** három vaskos kötetben több, mint 2500 lapon, már föl vannak dolgozva. Az utolsó kötet közelebb hagyta el a sajtót. Hazánk és a külföld legkiválóbb szakemberei irták meg benne az egyes részeket, dolgozták föl az utazásban gyűjtött anyagot. Az oroszlánrész azonban *dr. Lóczy* Lajost, az expediczió egyik tagját illeti. Ő nemcsak szerkesztette, hanem két nagy dolgozatával gyarapította is a nagy munkát. Nem is szólva «A khinai birodalom természeti viszonyainak és országainak leirásá»-ról, mely nagy munkájával előbbre vitte hazánkban a tudományos földrajzot, a «*Tudományos Eredmények*» első kötetében mint geologus mutatkozik be. Nagy szakismerettel vizsgálja a keletázsiai felföld földtani alkotását, a khinai alföldet és az azt szegélyező hegységeket. Hírt ad azon óriási kőszéntelepekről, melyeket a keletázsiai beltérség rejt méhében, s melyek elég gazdagok, hogy egykor az egész világot ellássák tüzelővel. Szól Kelet-Ázsia rengeteg kiterjedésű vasbányáiról, Tibetnek mesés mennyiségű aranyat tartalmazó hegyeiről, aranyat hordó folyóiról; kimutatja az egykori geologiai tengerek határait, világot vet a Brahmaputra, az Irawadi, Mekong és Jang-cze-Kiang felső folyására, tisztázza a kontinentalis vízválasztó helyzetét. Következtetései, melyeket az I. kötetben kifejtett, külföldön is nagy méltánylásban részesültek, s azokat az ujabban Ázsiában járó utazók is egymás után igazolják. Rövid tiz év alatt egész kis irodalom fejlett ki művéről.

A harmadik kötetben *Lóczy* a palaeontologiai és stratigraphiai eredményekről irva, azon bizonyítékokat sorolja fel, melyekre következtetéseit alapította. Mintegy 250 faj megkövesedett állat- és növénymaradványt ismertet az ősrégi geologiai korokból, a szilur, devon, carbon, triasz, jura korú tengerek egykori lakóit, a plioczén korú óriás állatok, mammuthok, őstulkok maradványait, mindmegannyit rajzokban is bemu-

* Gróf *Széchenyi* Béla keletázsiai útjának tudományos eredményei, 1877—1880. I. kötet. Az utazáson tett észleletek, 175 ábrával, 10 táblával; 20 lapból álló nagy atlaszszal. 1890. II. III. kötet. A gyűjtött anyag feldolgozása, mintegy 60 táblával, 37 ábrával, 1897. Kilián Frigyes egyet. könyvárus bizományában, Budapest. A teljes munka ára 60 forint.

Pataky László

Több kitünő festménnyel szerepelnek az itt felsorolt művészek a "Belvedere" Művészeti Társaság első kiállitásán:
Telepy Károly, Mihalik Dániel, Hegedüs László, Zemplényi Tivadar, Pataky László és Grimm nevü művészek.
Az uj művészeti társulat megalakulásáról a lap Művészet c. rovata tájékoztat.

A HÉT, Bp. 1921. május 1.
XXXII. évf. 12. sz. 2o7. lap.

Pataky László

„Kurucok" Olaj, vászon 80 x 120

Selesve lent jobbra: Pataky L.

Utvaltási ár: 12000 ft.

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Patay László (1857-1912)

„Mének" Olaj, vászon 80 x 120

Jelzése lent jobbra: Patay L.

Védett. Kikiáltási ár: 12000 Ft

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Pataky László, festő

L.: fényes Adolf

Egri M.: Petten kosentól .... 84-87.

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1975. nov. XXI / ö. 4.

Patay László (1857-1912)

„Kurucz vitéz lovon"
Olaj, vászon 59 x 101 balra lent
jobbra: Patay L.
Vételári ár: 12000 Ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Pataky László

„Bískanyáj" Olaj, vászon
53x75 Sellyve lent balra: Pataky 84
Zárváltási ár: 10000 ft

BÁV 37. Müvészeti Képaukció 1975 szeptember

Patalay László

„Menekülés vihar elől" c.
képe Kovács Antal gyűjteményében –
– Debrecenben. Repró a 8. oldalon.

Műgyűjtő 1975/1

8. old.

Pataky László

"A tavaszi tárlat"-on szereplő müvén nem volt képes elég tragikus hangsullyal kifejezni a munkás család kietlen karácsonyát,-mondja kritikájában Lázár Béla.

Otthon, Bp. 19oo. évf. 6. füzet.
49-6o. lap

Patoky László

Virrasztás

o. v. 123 × 163 cm

(M. N. G.)

Járási művelődési központ kiállítása Mezőkövesd 1971

Pataky László

"Ez a tüzes kis ember egészen elszentimentálisodik "Visszaemlékezés" c. képén"-irja Yartin József "A téli kiállitás, II." c. kritikájában a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1898. dec. 18. IX. évf.
51. sz. 821-822. lap.

Pataky László

"Mintha csak árnyéka volna önmagának" a művész, irja L.: "A téli tárlat" c. kritikájában anélkül, hogy müveit megnevezné, vagy tartalmukat ismertetné.

A HÉT, Bp. 1901. dec. 1. XII. évf.
48. sz. 799. lap.

Pataky László (1857-1912)

„Lovasok" o.v. 43x37 cm

J. l. b.: Pataky

Kiáltási ár: 8000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Pátaky László

Illusztráció

Farr László: A dilibálok országa.
Tükör, 1977. szeptember 4 – 20 lap.

Pataki László, festo

--

A Nyolcak kiallitasa 1911-apr-ban nyilt meg a Nemzeti Szalonban. Ezen szerepeltek: Innocent Ferenc, Jantyik Mátyas, Kacziany Ödön, Karlovszky Bertalan, Margittay Tihamér, Olgyay Ferenc, Pataki László, Stetka Gyula, Szenes Fülöp, Szlanyi Lajos, Tolnay Akos, Zemplényi Tivadar és Fadrusz Jánosné. 328.old

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört.Ert. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Patay László (1877-1912)

„Juliska" o.v. 60x110 cm J.l. b. Patay L. 97.

Védett.

Kikiáltási ár: 20000 Ft.

BÁV 44. Képaukció, Budapest 1977. december

Pataky László

„Pásztorlány bárkával"
O.v. 43 x 67 J. l. j.: Pataky L.
Utáltási ár: 15000 ft.

BÁV 44. Képaukció, Budapest 1977. december

Patay Lajos (1857-1912)

„Erre vezet az út"

o.v. 62x102 cm J. l. 6. Patay L.

Becsülési ár: 18000 Ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Pataki László, festő

A BM. 43. őszi aukciójan szerepel a
művész – a népi életből merített témá-
jú – képe. (említve)

Déli Krónika

1977. IX. 10. 12.00 Kossuth.

Patay Lajos

Munkácsy tanitványaként emlitve, műve szerepel a "Munkácsy és köre"c. kiállitáson a Mezőkövesdi Művelődési Központban.

Napjaink 1971 julius 4.old.

Pataky László

Igen nagy tehetségnek tartja a müvészt Masque: "Az ezredik év Szalonja" c. kritikájában, mely a kiállitásra beérkezett müveket ismerteti.
"Zrinyi Ilona feladja Munkács várát" c. festményéről irja: az álpáthosz megrontja a mü hatását. Másik képét,-mely azt ábrázolja, mikor a király kivonul hadgyakorlatra-igen értékesnek tartja.

A HÉT, Bp. 1896. május 31.
VII. évf. 22. sz. 364-366. lap.

Pataky László

"Krumpli-szüret"-én pompás a suhanc, a krumpliföld már kissé pathétikus",-irja Bojtorján "Mütárlat" c. kritikájában a Nemzeti Szalon téli kiállitásán szereplő müvéről, a "Krónika" c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1894. dec. 2.
V. évf. 48. sz. 758-760. lap.

Pataky László

Műve az aukción kimagasló sikert ért el.

Engel Károly: Aukciókritika; Műgyűjtő, 1973/4.sz. 56.l.

Patay László

Sebesült katona

olaj, vászon 76×33

Kikiáltási ár: 8000 Ft

DÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

Patay László
1857 - 1912

Betakarítás olaj, vászon 60x100

kikiáltási ár: 8000 Ft

BÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

Pataky László

Neve emlékve

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 34p.

PATAKY LÁSZLÓ, festő

"Krumpliszüret"c.képn a targy jelentősége nem domborodik ki,s az elől kiemelkedő alak ellenére is a mü kisszerüen hat.Az egészben van valamu állóképszerüség,ami elsősorban a dinamika hiányaval függ össze.Vérszegény, bágyatag,egyhangu benyomast kelt a kép,ami unalomig fokozódik a talaj aprólékos megoldásával. 295.old

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimü Képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest Megye Múzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LASZLÓ, festő

KRUMPLISZÜRET c.képének formaja,felépitése ,tajképi része félreérthetetlenül Millet Angelus-ára mutat,bizonyos részletek azonban Laugée "Az ösz közeledte"c.müvének ismeretét is feltételezi. 292.old.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Karoly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmanyok Pest Megye Muzeumaiból, 2-szam. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

A Müncheni AkadémianSeitz osztályan együtt tanult Hollósyval, a "Krumpliszüret" megfestése előtt, mintegy fél fél évtizedig Párizsban dolgozott. Innen épp e kép készülése évében telepedett vissza Magyarországra, hogy Alvin Alvinoben békés, csendes visszavonultságban alkosson.
292.old. 25.jegy

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Karoly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmanyok Pest Megye múzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

"Krumpliszüret"c.képe.Három nő és egy ifju szerepel,a legközelebbi nőalak a bal oldalon magasodik fel,mellé kerül a földre támasztott szerszám.Itt is van kosár,, szerte heverő burgonya,,felszedésének mozzanata,stb.oly elemek,melyek az "Angelus"-on nincsenek,csak Laugée művén. 292.old.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimu képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok Pest Megye Muzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

"Krumpliszüret"c.képe francias igazodásu,elsősorban Bastien-Lepage irányába kapcsolódik.Müncheni ize is van Vollósy körében tapasztaljuk.Erős szálak füzik Millet művészetéhez és annak Bastien-Lepage-t is szem előtt tar tartó követőjéhez,Désiré Laugée-hez.. 293.old.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimü képéről 285.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok Pest Megye Muzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

"Krumpliszüret"c.képe.-Millet "Angélus"-aés Laugée "Az ősz közeledté"-je/Les approches de l'automne/egyaránt burgonyabetakaritást ábrázol,s úgy tünik,mindkettő befolyassal volt Patakyra. Döntőbb élménnyel és ösztönzéssel Millet alkotása szolgálhatott. 292.old.

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmanyok Pest Megye Múzeumaiból, 4.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

A"Krumpliszüret"c.képén a francia hatason nem csodálkozhatunk,mert tanulóéveinek egy részét is itt töltötte.
1883-85 közt felváltva Párizsban,Bpesten,és a bajor fővárosban élt,a kissé müncgenies iz is érthető és az a magyaros jelleg,mely a képet Deák-Ébnerhez füzi,a"Baromfivásár"-hoz.De ebben is szerepe van a francia pikturának
292.old. 26.jegy

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmanyok Pest Megye Muzeumaiból, 2.szam. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

2. kép.-Pataky László: Krumpliszüret. -Fekete repr. 287.old.

HORVÁTH BÉLA: Kornstok Károly "Őszi munka" című képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA. Tanulmányok Pest megye Múzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

"Krumpliszüret".c.képe.-Olaj,ismeretlen helyen.Kiállitva OMKT Téli Kiallitas,1894.264,tételszám alatt.
Reprodukálva a kiállitas katalógusában. 301.old.
22.jegy

KORVÁTH BÉLA: Kernstok Karoly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmanyok Pest Megye Muzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1973

PATAKY LÁSZLÓ, festő

Kernstok"Őszi munka"c.képének vannak előzményei,kapcsolatai.Közvetlen magyar témaelőzménynek Pataky "Krumpli szüretjét"tarthatjuk,az ihletö mü azonbam,minthogy kevés egyéb rokon elemet talalunk a két képen,aligha ez volt, bar feltételezhetjük,hogy ha másként nem,de reprodukcióról ismerhette e képet. 291.old. 22 jegyz

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmanyok Pest Megye Muzeumaiból, 2.szam. Szentendre, 1873

Patakky László festőművész.

Élt 1854-1912-ig.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története,
Képtalva, 1942. jún. 24.

Pataky László (1857-1912)

„Mizére menők" Olaj vászon 230×170

Selezve lent Gabra: Pataky

Védett. Zíziáltási ár: 15 000 ft

BÁV 36, Müvészeti Képaukció Katalógusa 1975 május

Pataky László (1857-1912)

„Szántás" o.v. 69x115 cm

J. l. b.: Pataky L. (Sérült)

kikiáltási ár: 20000 ft.

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Patay László

Huszárok, o. v. 60×120
Tavasz a földeken, o. v. 68×108

30. Művészeti Képaukció
1973.

PERLROTT CSABA VILMOS.

708 Csendélet. Szoba. Olajf. Eladó.

BATÓ JÓZSEF.

709 Tavaszi tájkép. Olajf. Eladó

PERLROTT CSABA VILMOS.

*710 Templomrészlet Kecskemétről. Olajf. Eladó.

JASZUSCH ANTAL.

711 Önarckép. Olajf. Eladó.

PÁL ISTVÁN.

712 Csendélet. Olajf. Eladó.

BATÓ JÓZSEF.

713 Virág-csendélet. Olajf. Eladó.

RECHNITZ ELZA.

714 Riza. Olajf. Eladó.

GALBAVY GYULA.

715 Élet őszén. Olajf. Magánt.

ZIFFER SÁNDORNÉ.

716 Csendélet. Olajf. Eladó.

XVII. TEREM.

PATAKY LÁSZLÓ festőművész hagyatéka.

XVIII. TEREM.

PATAKY LÁSZLÓ festőművész hagyatéka.

(A szoborcsarnokban kifüggesztett rajzok Pataky Lászlótól valók.)

MDK

Pataky László, festöm.

Vázlat. Rajz. Repr. 48.l.
Petöfi a csárdában. 45.l. Kapr.
Fényképe a 42.l.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet. 1913. 42-5o.l.

MDK

Pataky László,festöm.

Milleniumi nagyobb képéhez végzett históriai tanulmányokat/ Zrínyi Ilona feladja Munkács várát./ Ez időtöl kezdve a kuruckorral foglalkozott,

Az idegbaj jele 1901-ben kezdett mutatkozni,1910 nyarán mindkét karja megbénult. Idövel félig bénult kézzel fogta az ecsetet. Szindusabbak ragyogóbbak voltak mint valaha. 1912 -ben befejezödött küzdelmes élete.

Pataky igazi utódja a szittya fajnak.Történelmi képei mozgalmasak, érezödik rajtuk a történés.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet.1913. 42-5o.l.

MDK

Pataky László,festöm.

1889 öszén házasodott s visszatért Párisba. Ott is Bpesten is szorgalmasan kiállitott. Elismerés böveb jutott neki, amerikai és angol mükereskedök jártak nála párisi otthonában. /Tooths,Dierken,Rhode/ szerénysége hasonlithatatlan volt. 1894-ben telepedett meg végleg Alvincen családjával. Soha nagyobb megbizás, a megbecsülésre méltó tehetségnek. nem jutott.

Malonyai Dezsö:Pataky László.
Müvészet.1913. 42-50.l.

Pataky László, festöm.

1883-tól 1888-ig hol Párisban, hol Münchenben, hol Budapesten tartózkodott. 1883-ban szerepelt elö ször az Orsz. Képzöm.Társulat tárlatán.

Képe: Nagy vásárkor c. müvét fogadták el kiálitásra. Az igazi magyar karakter vérében volt.

Virrasztók c.képe /Zala György birtokában/ 1886-ban kiállitva, eredetileg a Munkácsy-pályázatra készült. De sajnos Münchenből késön érkezett. 1889-i pályázaton :Hirmondó c. képe elnyerte a pályadijat.Késöbb királyunk vette meg.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet.1913. 42-5o.l.

MDK

Pataky László, festöm.

Később a Magyar Szalon, Osztrák-Magyar Monarchia, s az Uj Idöknek lett munkatársa. Sok külföldi és magyar szépirodalmi munkát is illusztrált. Terve volt egy nagy Petöfi-kiadás rendezése. Néhány illusztrációt el is készitett. A tervezett mü kiadása nem sikerü

Münchenböl Párisba telepedett át. Academie des Beaux Artson nehézség nélkül felvették s Cabanel tanitványai közé osztották be.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet.1913. 42-50.l.

MDK

Pataky László, festöm.

Figyelmesek lettek rá a müncheni mükereskedök. Ratánszky Béla báró haza hivta, h. h. Magyar Családi Élet a XVI.és XVII.sz.-ban c.müvénél segédkezzék. Az orsz. levéltárban végzett kutatások alapján készitett rajzokkal meg is felelt. - Ö illusztrált nálunk elöször franciás modorban. A nyolcvanas évek elején az ország-Világ, Vasárnapi Ujság közölt töle rajzokat.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet 1913. 42.-50.l.

MDK

Budavára visszavétele, pályázat

Pataky László

Művészeti Krónika 1904. okt. 15.

Patchy Károly
festő

M.Dk

Méltatás

P. Gy. Zs.: Pentelei Molnár János emlékkiállítás
Művészet, 1962. August - 42 lap

mDK

Pataky László, festöm.

ö is aláirta a tiltakozó irást, melyet a kultuszminiszterhez nyujtottak be tiltakozásul Hock képv. reformkodása ellen a magy.müvészet kérdéseiben.

Ujváry Ignác: Válasz az "Okiratos válaszra". Mücsarnok. 1898.nov.27. 155.l.

MDK.

Pataky László festőművész. Elhunyt.
Hátrahagyott kollekciója 2 termet foglal el,
főleg a lovas katonai életet tette vászonra.
/:A Műcsarnok tavaszi tárlatán vett részt:/

Ország-Világ, 1912. 52. sz. 1.

MDK

Pataky László, festöm.

Kuruc lovasok. Olf. Repr.

Rákóczi fejedelem lovasaival. " "

Tél a müvészetben. Bp. 1941. 5.l.

le. D. K.

PATAKY László festő

(1857–1912)

Munkásy Tanítványa

„Verrasztás"

„Vallatás"

„Szalmaki vásár"

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800–1945
Bp. 1962. 246, 250.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Aratás

Huszár előörs

Almásy-Tel. 2.nuk. 1939. nov. 34 l.

Pataky László

Vallatás, olf.

Miccarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Pataky László MDK

Vásár, olf. fa

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

Uj Lelők. 1897
16. sz. 356-57 l.

Pataky László: Kivonulás hadgyakorlatra

14/dők. 1897.
33 sz. 120. l.

Patay László: Ha Statás.

Uj Idők.
1897-21 sz. 477. l.

Pataky László: Parasztlóversenyt

PATAKY LÁSZLÓ: VIRRASZTÓK

RÉVÉSZ IMRE: TÁNCOLÓ CIGÁNYFIÚ

70. Pataky László Eletkép.

233. Fényes Adolf: Néma-utcza.

85. Pataky László: Pusztai harangszó.

233. Tornai Gyula: A csodakút.

70. Pataky László: Életkép.

233. Fényes Adolf: Néma-utcza.

Pataky László festő M.D.K.

A szolnoki művésztelepen dolgozott

Pogány Gábor: Az alföldi festők öröksége. 16.1.

Az alföldi festészet kérdései. Hódmezővásárhely, 1960.

MDK

Pataky László

"Krumpli-szüret" c. képét a műcsarnok kiall.
ból a közokt.min. a muzeumi képtar szamara
megvásarolta.

Cikk: A műcsarnok arany érmei és dijai.

Vas.Ujs.1895. 42.évf. 28.l.

MDK

Pataky László

Pusztai harangszó, of.

KMTárs. 1901/2. téli kiáll. kat. 29.1.

MDK

Pataky László, festőm.

A Székesfőváros által kiírt "Budavár bevétele" megfestésére kiírt pályázatra 11. pályámü érkezett be.

Pataky László vázlatát megvételre ajánlották.

Kitüntetések.
Művészet. 1906. 339.1.

MDK

Pataky László

Az osztrák-magyar monarchia írásban és képben.
Vas. Ujs. 1889. 87.l.

MDK

Pataky László

Pusztai harangszó, repr.

Vasárnapi Ujság 19ol. 47. sz. 757.l.

MDK

Pataky László

Budavár 1849-iki elfoglalásának képére hirdetett pályázatra, Pataky László a városhazara küldte be két palyamüvét.

Vas.Ujs. 1904. 51.évf. 38.sz. 651.l.

MDK

Pataky László

Megbeszélés, of.

Királyi vásárlások a Mücs. tárlatain. SzmKT 50 - 133.l.

MDK

Pataky László

A hirmondó, of.

Királyi vásárlások a Műcs. tárlatain. SzmKT 50-133.1.

Pataky László

A szolnoki művésztelep 25. éves megalakulását kiállítással ünnepeli meg, melyen művei szerepelnek.

Magyarság, 1927. szept. 18.

Pataky László.

A zolnoki művésztelep kiállítás keretében ünnepli 25. éves jubileumát, melyen a népélet festőjének zolnoki művei szerepelnek.

Nyugati Ujság, 1927. sept. 27.

Patáky László.

A 25. éves nagyoki művésztelep ünnepi kiállításán művei szerepelnek.

Esti Kurir, 1924. szept. 14.

Pataki László

Szerepel a „Magyar táj és életkép"
kiállításon a Műcsarnokban

Nemzeti Újság 1927 I. 14

Pataki László

„Virrasztók" c. festménye szerepel a „hogy és genre és tajkép festé-net" c. kiállítósán a Műcsarnokban

Pesti Hirlap 1927 I. 13

Pataky László, főtiszt

Munkájával szerepelt a rendőrtisztv.-k kiállitásán.

M.934.V.25.

Pataky László

Festménye a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiáll.-án.

M.934.XII.8.

M.D.K.

Pataky László, festő (1852-1912)

nevét a népies genre-festők közök emliti a szerző. Pataky főleg a Szabadságharccal kapcsolatos katona-képeivel tünt ki.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

290. old.

Pataky László

Alkotása szerepel a szolnokiak kiállitásán
a Nemzeti Szalónban.

M.O.936.III.15.

Pataky László

Műve szerepel a Szolnoki Művésztelep kiállitásán.

M.936.III.15.

Pataki László

Szerepel „A XX. ind. magyar festészete" c. tárlaton

A Nemzeti galériában

Petőfi Rádió

1971 III. 14

MDK

Pataky László

Miklós-huszárok, of.

Királyi vásárlások a Mücs. tárlatain. SzmKT 5o - 136.l.

MDK

Pataky László

Pásztorlányka, ceruzarajz

Lovasok, ceruzarajz

Ütközet, tusrajz

Magyar Studio II. auk. 54.1.

Pataky László

Vásár, of.

M. táj- és életképkiáll. 19-2o.sz. 1927.jan.

Miles.

MDK

Pataky László

Virrasztók, of.

M.táj- és életképkiáll. 19-2o.sz. Műcs.
1927. jan.

MDK

Pataky László

Szánut, ceruzarajz

Vágtató lovak, ceruzarajz

Magyar Studio II. auk. 54.1.

MDK

Pataky László

Vasárnapi Ujság 1896. 9. sz. 141.l.

Pataky László MDK

Virrasztók, repr.

Műcsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

MDK

Pataky László

Életkép. Olajfm.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. 40. l.

MDK

Pataky László, festőm.

A csárda előtt. Rajz. Repr.

Vasárnapi Ujs. 40.sz.1909. 56.évf. 833. l.

Pataky László MFK

Künn a pusztán, olf.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

MDK

Pataky László, festöm.

1155. Bársony István: Erdön, mezön. Természeti és vadászati képek. Bp.1894. /Még Spányi Béla és mások./

Dr.Szemlér Lörinc gyüjt.-nek aukciója. Bp.1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Arv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 88.1.

Pataky László

"...és bépolálá Őtët és helyhezteté a jászolba"
olf.

Mlcsarnok 1904. távaszi kiáll.

Pataky László

MDK

Kukoricatörés, olf.

Miesarnok 1966/7. téli nemzetk. kiáll.

MDK

Pataky László, festőm.

Karácsonyest. Olf.

Műcs. -OMKT. Tavaszi kiáll. 1900. Kat. 31.1.

Patzky Vazul (1857-1912)

Tanulmányai. (A müvész magyarországi.) Vászon, 29x30.

Az ajtóban. Fa, 18x24.

Ernst Múzeum emlékiratai. XXXIV. 13. füz

Pataky László (1857-1912)

Tanulmányfej. (A művész hagyatékából.) Vászon, 29x30.

Az ajtóban. Fa, 18x24.

Pataky László

„Vallatás" c. képe.

aulikre.

Valóság, 1959. 4. sz. 65. l.

MDK

Pataky László, festöm.

Juhász legény. Olf.

Tanulmány. "

KMT.1905/6 téli kiáll. 55.l.

Pataky László, festöm. MDK

müvészünk hátramaradottjainak ajándéka.

Festménye valóságos revelációszámba megy. Föleg azoknak kik öt utolsó éveinek hanyatló képeiből s illusztrációiból ismerik.

A városi müvész-sorsjáték kiállitása.
Müvészet. 1915. 337,338.l.

MDK

Pataky László, festöm.

Patak partján. /Kisleány akt.lába a vizben/
Repr. 342.
A városi müvész-sorsjáték kiállitásáról.

A városi
müvész-sorsjáték kiállitása.
Müvészet.1915.

MDK

Pataky László

Miklós-huszárok, of.

Kurucok, of.

Képzőm. Társ. 1903/4. téli kiáll. kat. 57.l.

MDK

Pataky László, festöm.

Miklós huszárok. Nagy kép. Repr. 793.1.

Vas. Ujs. 1963. 50. évf. 48. sz. 793.1.

MDK

Pataky László, festőm.

Miklós huszárok. Repr. 793.1.

Vas.Ujs. 1903. 50.évf. 793.1.

Pataky László MOK

Virrasztók, olf.

Műcsarnok 1927 Magyar táj- és életképkiáll.

Pataky László MDK

Vásár, olf.

Műcsarnok 1927 Magyar táj- és életképkiáll.

Pataky László MDK

Miklós-huszárok, olf.

Kurucok, olf.

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

MDK

Pataky László

Művével szerepelt a Műcsarnok 25 éves jub. kiállitásán.

Cikk: A Műcsarnok jub. kiáll.

Vas.Ujs. 1886. 46.sz. 742.l.

MDK

Pataky László

Krumpliszüret c. festménye. Képzőm.Társ.műlapja 1896.

SzmKT 50 155.1.

MDK

Pataky László

"Virasztó" c. műve a Műcsarnok jub.kiállitásán.

Cikk: A Műcsarnok jub.kiáll.

Vas.Ujs. 1886. 742.l.

MDK

Patakj László

Lovascsapat, o.

Kuruc járőr, o.

Egyéb köztulajdonból elveszett mütárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Pataky László

„Vallatás" című alkotása messze túlnő a „szegényember-festészet" szokványos szónakozáson.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

50 f

Patáky László

26. p. „Vallottás", 1897, olaj, vászon; M. Nemzeti Galéria. Reprodukció.

Aradi Nóra: A szocialista képzőművészet története, Budapest, 1970.

PATAKY LÁSZLÓ,festő

A Népr.Muz.Adattárában a közel mult idő magyar művészgárdájából Pataky müvei is szerepelnek a rajztár leltárában. 291o .old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

PATAKY LÁSZLÓ,festő

A mult század végén,a gazdasági élet fellendülésével a szegedi városi tanács neves mestereket foglalkoztatott.Az ezredévi ünnepségekre készülő város Patakyval gróf Andrássy Gyula egészalakos képét festette meg. Más müvészektől ismrendeltek képeket. Ezek most a Móra Ferenc Muzeumban vannak. 218.old

SZELESI ZOLTÁN: Munkácsy Honfoglalása Szegeden 205.old

A MÓRA FERENC MUZEUM Évkönyve, 1964-65, 1. Szeged, 1966

MDK

Pataky László

Elhagyatva, gouache

Parasztszekér, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

MDK

Pataky László

Tájkép vázlat, o.

Budavár bevétele, o.

I.Ferenc József és táborkára, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

MDK

Pataky László

Téli táj, o.

Borus tavaszi nap Páris mellett, o.

Imádkozó öreg, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

PATAKY LÁSZLÓ /1857-1912/

Vallatás című festményén a tipusok és a motivumok sok Munkácsytól átvett jellegzetességet mutatnak.

Végvári Lajos: Munkácsy Mihály B. 1955. 48 t. 24 l.
/1844-1900/

Pataky László, festő

MIDK

A 90 as években szegedi pályázaton vett részt.
„A kiváló megtekinti az árvisszi tálta várost" c.
Képre. 194.old

Szelesi Zoltán: Adatok Szeged XIX.századi képzőművészetéhez. 180.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged.1957. Szegedi Nyomda Váll.1957

Pataky László

Szolnokon előbb Munkácsy tanítványai, Bihari Sándor, Deák Ebner Lajos, Aggházy Gyula, Pataky László telepedtek le, dolgoztak...

Pogány Ö. Gábor, A Magyar Nemzeti Galéria (vezető) 16. l.
Budapest 1965

Pataky László, festi MBK

Az erzedév alkalmából a városnak megfesti „gróf Andrássy Gyula" egész-alakos képét. 1950 okt

Szelesi Zoltán: Adatok Szeged XIX.századi Képzőmüvészet téhez. 180.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve.Szeged.1957.Szegedi Nyomda Váll.1957

M.D.4

Patahy László
festő.

„Venkedők" (repro)

D. Fehér Zsuzsa: A XI. Magyar Képzőművészeti . . .
Művészet, 1968. május – 11 kep.

Pataky László (1857-1912)

Téli táj.
Oljf.Sign.

Borus tavaszi nap Páris mellett.
Oljf.

Imádkozó öreg.
Oljf.

Tájkép vázlat.
Oljf.Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

MDK

Pataky László

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

MDK

Pataky László

Szolnoki müvésztelep kiáll. N.Galéria 1966.okt.

MDK

Pataky László

A Magyar Nemzeti Galéria, 1965.

Palaki László

Művei szerepeltek a vasgyári szakkör dolgozóinak a DIMÁVAG ebédlőjében rendezett kiállitásán.

Északmagyarország 1959. aug. 30. 4.l

Pataky László (1857-1912)

Budavár bevétele.
Oljf.Sign.

I.Ferenc József király és táborkara.
Vázlat.Oljf.

Elhagyatva.
Guache.Sign.

Parasztszekér.
Oljf.Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Pataky László festö M.D.K.

Munkácsy 1882-ben felajánlott ösztöndijával került

annak párizsi mütermébe

Lyka Károly: Munkácsy, Bp. 1964. 24.l.

Pataky László

Vásár, 1883. repr.

Műcsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Pataki László MDK

Csendőrök, olf.

Kukoricás szekér, olf.

Virrasztás, olf.

Tápéi utcarészlet, olf.

Mücsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Pataky László

festőművész

Férnek Művének Klubja kiállítása - egy rencknűvel szerepel -

Pesti Hirlap

1934 X. 13.

Pataky László
festőművész

Férsek Művészek Klubja kiállítása – egy remekmű szerepel.

Nemzeti újság
1934 X. 13

Pataky László

Székely Bertalan tanítványa volt.

Székely Bertalan válogatott művészeti írásai. (Vál. és bev.: Maksay Tanló.) Bp. 1962. Képzőmű v. Alap Kiadóv. - 214 l., 32 t. (A művészettörténet forrásai.) - 201. l.

MDK

Pataky László

Őfelsége kivonulása, o.

Zászlószentelés, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952.

MDK

Pataky László

Huszárroham, o.

Nevető leány, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952.

M.D.K.

Pataky László

"Magányosan" és "A vám előtt" c. müveit bemutatták a Képzőművészeti Társulat által rendezett kiállitáson, melyről Benessey Dezső ir "Az őszi képtárlat" cimmel.

Magyar Salon, Bp. 1884. dec. 1. II. kötet. 289-292. lap

Pataky László festő

M.D.K.

Müve restaurálva.

Vallatás

Csenteryné Nagy Zsuzsa: a MNG az 1959-es évben 200.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI III. Bp. 1961.

Pataky László, festöm. MDK

Kukoricza-törés. Repr. Cimlapon.

A Képzömüv.Társ. nemzetk. tárlatáról.
Vas.Ujs. 1906. 53.évf.47.sz. MDK nov.25.

MDK

Pataky László

A "Segitség" emlék-album. Vas. Ujs. 1887. 34. sz. 568. l.

MDK

Pataky László, festöm.

csendes és egyszerü ember volt, a müvészetnek szorgalmas és igénytelen munkása. Müvei nem törekedtek a hirnév szédítö magasságába, megelégedtek a szeretettel, amelylyel nem is marad adósa senki, ki öt megismerte.

A mozgalmasság, a kifejezö erö jellemezték leginkább alkotásait. Különösen meg kell emlitenünk könyvillusztrációit. Kegyeltből megörizzük emlékét

Jegyzetek. - n. Benkó Kálmán. Pataki László
A müpártoló föváros. Ber
Müvészeti Krónika. 1912.ápr.1. I.évf.1.sz. 1o.1 old.

MDK

Pataky László, festőm.

" egész termet foglalnak le hagyatéki képei, rajzai. Mindannak amit pár hónapja iránta lapunk hasábjain kegyelettel leróttunk, amit akkor róla irtunk, hű és jó illusztrátoréul szolgál most kiállitott hagyatéka."

MDK

Pataky László, festöm.

" egész termet foglalnak le hagyatéki képei, rajzai. Mindannak amit pár hónapja iránta lapunk hasábjain kegyelettel leróttunk, amit akkor róla irtunk, hü és jó illusztrátoráúl szolgál most kiállitott hagyatéka."

Farkas Zoltán:Tavaszi Tárlat a Mücsarnokban.
Vas.Ujs.1912. 59.évf.17.sz. 337.l.

Pataky László.

Kiállitotta müveit a Könyves Kálmán Szalon 1913-ban.

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Pataky László

A műcsarnok téli tárlata. Vas. Ujs. 1897. 827-828.l.

Pataky László MDK

Zrinyi Ilona kivonulása Munkács várából, olf.

Rab temetés, olf.

Vadorzó, olf.

Műcsarnok 1918.Holló B.,Madarász V.,
Zemplényi T.,Pataky L.kiállitás

MDK

Pataky László

Delelőn, rajz, repr.

Szivos Béla: A hortobágyi kiállitásról. Vasárnapi Ujság 1892. 27. sz. 473.l.

Pataki László, festöm. MDK
1857

"Virrasztás" bizonyitéka arra, hogy nem csak rajzoló, de komoly festöi érték volt.

Kende Béla: A Föv.Képt. uj szerzeményeinek kiáll. -a. Müvészet.1939. IV.évf.27.sz. 69-70.l.

Pataky László

"Virágzás" c. műve, a szfőv. műgyűjteményének kiál'.-án a Műcsarnokban.

N.U.932.VI.17.

Pataky László

"Virágzás" c. műve, a szfőv. műgyüjteményének kiáll.-án a Műcsarnokban.

N.U.932.VI.17.

MDK

Pataki László

Virrasztás

Művészet 1939. IV. évf. 27. sz. 7o.l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Pataki László

Budavár bevételének megfestésére pályázatot hirdetett a Tanács annak emlékére, hogy 1849 május 21.-én a honvédek elfoglalták Budavárát.
A Zsüri a Tanácsnak megvételre ajánlotta a müvész képét.
"Müvészet" c. rovat közleménye.
A pályamüveket a Mücsarnokban mutatták be.

Képes Családi Lapok, Bp. 19o4. okt. 9.
26. évf. 41. sz. 756. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

M.D.K.

Pataki László

"Jól sikerült képekkel szerepel" a müvész, mint Murányi Iván: Téli Tárlat c. kritikájában irja.

Képes Családi Lapok, Bp. 1895.
17. évf. a 848. lap után következő mellékletben.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Pataki László

Korsós lány - reprodukálva

Pestvegei Hírlap 1969. dec. 10. 4.o.

MDK

Pataki László

"Kuruc előőrs" c. festménye. Repr.

GerLonModfest. 31.1.

szövarch 20.-881ap.

Pataki László.

Münchenből hazatért a 80-as évek elején.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Pataky László

"Virrasztók".c.kép repr.

KMTárs.Magyar táj- és életk.kiáll. 1927.

MDK

Pataky László

Dékány A.: Szolnoki müvészek a Nemz. Szalonban. Uj Magyarság 1936. márc. 15.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912

Tanulmány. Ceruzarajz. Jelz.

Árv.Közl.1940.1.rk.sz. 32.l.

MDK

Pataky László /1857-1912/

Szekér, ceruzarajz

Árverési Csarnok aukció kat. 1934. szept.
53.1.

MDA

Pataky László /1857-1912/

Virrasztás.Olajf.125x160./Jelz./
Huszár.Olajf.33x23./Jelz./
Huszár. " 55x44. "

Árverési Közlöny, 1938.dec.8.rk.sz.
88.aukció. 28.1.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
48.

Péczely

P a t a k y L a s z l ó :

Vázlat/Történelmi jelenet/

Szénrajz

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
57.

Péczely

P a t a k y L á s z l ó :

Kurucvilag/1903/

Olajfestmény.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
60.

Péczely

P a t a k y L a s z l o :

"...És bepolálá őtet és helyezteté a jászolba." /1904/

Olajfestmény

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
53.

Péczely

P a t a k y L á s z l o :

Vallatas/1897/

Olajfestmény

A magyar allam tulajdona.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
45.

Péczely

P a t a k y L a s z l ó :

Petőfi a csárdában

Ceruzarajz

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
49.

Péczely

P a t a k y L á s z l ó :

Vázlat/Parasztjelenet/

Szénrajz

M Ű V É S Z E T Péczely
XII.évf.1913.
57.

P a t a k y L a s z l ó :

Mária Terézia huszárok/1903/

Olajfestmény

A király tulajdona

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
63.

Péczely

P a t a k y L á s z l ó :

Rabtemetés /1911/

Olajfestmény

/:Pataky László utolso festménye:/

M Ű V É S Z E T Péczely
XII.évf.1913.
61.

P a t a k y L a s z l ó :

Budavár bevétele./1904/

Olajfestmény

A főváros tulajdona.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
56.

Péczely

P a t a k y L a s z l o :

A virrasztók/1886/

Olajfestmény.

Zala György tulajdona

M Ű V É S Z E T Péczely
XII.évf.1913.
42.

P a t a k y L á s z l o

arcképe

Fénykép.

M Ű V É S Z E T Péczely
XII.évf.1913.
52.

P a t a k y L á s z l o :

Vázlat/A "Vallatás" korábbi változata/

Krétarajz

1897 ~~1879~~. Uj Idők.
20 sz. 432. l.

Patoky László: Vallatás.

MDK

Pataky László

A műcsarnok kiállitása. Vas. Ujs. 1882. 688.l.

MDK

Pataky László

Künn a pusztán, of.

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 54.l.

Pataky László

„Vallatás" c. képe Békés-csabán, a megye történetével foglalkozó kiállításon.

Emlékre.

Tiszatáj, 1965. 3. sz. 202 l.

MDK

Patay László, festöm.

1888. Munkácsy-féle 6000 frankos ösztöndij:
A hirmondó.

OMKT-Vándorkiállitások 1910. szept. 8.-dec. 27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen. Gyöngyös
Kat. 68.1.

MDK

Pataky László

Orvvadász, olajfm.
Rabtemetés, "

Műcsarnok, 1911/12. téli kiáll. 50.lap

MDK

Pataky László

"...és bépolálá Őtet és helyhezteté a jászolba". Lukács ev. I, 2. 7. Of.

Képzőm. Társ. 1904. tav. kiáll. kat. 37.l.

MDK

Pataky László

A Képzőművészeti Társulat téli kiáll. Vasárnapi Ujság 1903. 48. sz. 797.l.

MTK

Pataky László

Deleló.

Debrecen festőművészetének 200 éve.
Kiallitás a Debreceni Déri Múzeumban 1950-ben

Pataky László, festő

MDK

Mr. Silden-nek, a Chiltern Art Gallery tulajdonosának (London) birtokában lévő Munkácsy relikviák közül van a Mester néhány levele barátaihoz: Pataky Lászlóhoz.

Patkó Imre: Magyar klasszikusok levelei a Chiltern Streeten 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. febr. 14.

MDK

Pataky László

A szolnoki művésztelep. P.H. 1928 évi nagy naptára.
74.l.

MDK

Pataky László, festöm.

304. Csikóverseny. Repr.

1885. orsz. kiáll. kat.

MDK

Pataky László, festöm.

A Hirmondó.1888.- Munkácsy-féle 6000 frankos ösztöndij.

Mücs. -OMKT. Tavaszi kiállitás. 1900. Kat. 17.1.

Pataky László MDK

Juhászlegény, olf.

Tanulmány, olf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Pataky László MDK

Vallatás, olf.

Alamizsna, olf.

Mücsarnok 1897. tavaszi nemzetk. kiáll.

Pataky László MDK

Ősszel, olf.

Műcsarnok 1897. téli kiáll.

MDK

Pataky László

Kézdi-Kovács L.: A 80-as évek festészete és szobrászata. P.H. 1928 évi naptára. 414.1.

mdk

Pataky László rajzlanár

is a pusztaszeri műemlék" terv egyik bíráló szakértője volt

Szirek – A pusztaszeri műemlék
Pestmegyei Hirlap 1897. 22. sz máj 29. 5. l

Pataky László MDK

Krumpli szüret, repr.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Pataky László

"Pusztai kútnál"c.képe. Repr.

Vasárnapi Ujság,1907. 27.sz.54.évf. 541.o.

Pataky László MDK

Krumpli szüret, olf.

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Pataky László

Pusztai harangszó, repr.

Képzőm. Társ. 1901/2. téli kiáll. kat.

Pataky László

MDK

XVII. terem hagyatéka

Műcsarnok 1912. tvaszi kiállitás

Pataky László

A Műcsarnok 1903 évi tárlatán a királyi várpalota számára megvásároltak Miklós-huszarok, c. olajf.-t.

Cikk: Vásárlások az orsz.magy.képzőm.társ. kiáll.-ból.
Szm KT 50-136. l.

MDK

Pataky László

Hazafelé, of.

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 48.l.

MDK

Pataky László

A Műcsarnok 1888 évi tárlatán a királyi magánpénztár megvásárolta A hirmondó, c. olajfm.-t.

Cikk: Vásárlások az orsz.magy.képzőm.társ. kiáll.-ból.

Szm KT 50-132. l.

MDK

Pataky László

A Műcsarnok 1892 évi tárlatán a királyi magánpénztár megvásarolta Megbeszélés, c. olajf.-t.

Cikk: Vásárlások az orsz.magy.képzőm. társ.kiáll.-ból.

Szm KT 50- 133. 1.

Pataky László

„Őszi szántás" c. rajza az Új Idők 1898 szeptemberi számában.

(említve)

Pestmegyei Hírlap, 1898 41. szám, 8. lap.

Katsky László festő M.D.K.

/ 1857-1912/

Egykor sok sikert aratott népélet- és szabadságharcot jelenítő katonaképek.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 723 .1
A Kultura Világa. Bp. 1963.

Pataky László

MDK

Kurucvilág, olf.

Műcsarnok 1903. tavaszi nemzetközi kiáll.

MDK

Pataky László, festőm.

Életrép. Olf.

KMTárs.-1899-1900. Téli kiáll. Kat. 26.1.

MDK

Pataky László

Budavár 1849-iki elfoglalasanak képére hirdetett pályázatra,két pályamüvét küldte be a varosházára.

Vas.Ujs.1904. 51.évf.38.sz. 651.l.

MDK

Pataky László

Orsz. Magyar Képzőm. Társ. téli kiáll. Vasárnapi Ujság 1892. 828,829.l.

Fatsky László festő M.D.K.

"Pihenő"

Pogány Ö. Gábor: az alföldi festők öröksége 26.1.

Az alföldi festészet kérdései Hódmezővásárhely 1960.

Fatsky László festő M.D.K.

"Vallatás" "Vallatás "

Pogány Ö. Gábor :az alföldi festők öröksége 19.1.
az alföldi festészet kérdései. Hódmezővásárhely ,1960

Mataky László festő M.D.K.

1883-ban festette meg "Vásár" c. ki pleinair képét

Mestere Munkácsy

Pogány Ö. Gábor: Az alföldi festők öröksége 18.1.

Az alföldi festészet kérdései. Hódmezővásárhely, 1960.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912

Kasza kalapálás.	Olf. Jelz.	
Férfi tanulmányfej.	Olf.vázlat. -	34.1.

Árv. Csarn. 1937.okt. /Árv.Közl. rk.sz./ 33.1. és 34.1.

Pataky László MDK

Megbeszélés, repr.

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

MDK

Pataky László

Krumpliszüret

SzmKT. 155.1.

Pataky László MDK

Életkép, olf.

Műcsarnok 1899/1900. téli kiáll.

Pataky László MDK

Életkép, repr.

Műcsarnok 1899/1900. téli kiáll.

Pataky László MDK

Karácsonyest, olf.

Műcsarnok 1900. tavaszi kiáll.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912

Kártyázók. Olf. Jelz.

Férfi tanulmányfej. Olf.vázlat.

Árv. Közl. 1937.4.rk.sz. 32.1.

Pataky László MDK

Communáns lányok, olf.

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

Pataky László

MDK

Megbeszélés, olf.

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

Pataky László MDK

A kis beteg, olf.

Mücsarnok 189o. téli kiáll.

Pataky László MDK

A kis beteg, repr.

. Műcsarnok 189o. téli kiáll.

Pataky László MDK

Kreybig altábornagy lovasarcképe, olf.

Műcsarnok 189o. téli kiáll.

Pataky László

MDK

Templom előtt, repr.

Műcsarnok 1889/90 téli kiáll.

MDK

Pataky László, festőm.

85. Pusztai harangozó. Olf.

Képzőm. Társ. 1901-2 téli kiáll. Kat. 29.1.

Pataky László

MTK

Zrinyi Ilona feladja Munkács várát, repr.

Műcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Pataky László MDK

Zrinyi Ilona feladja Munkács várát, olf.

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Pataky László

A Mücs. téli kiáll. Vas. Ujs. 1892. 5o.sz. 849. o.

Pataky László MDK

Király ő Felsége kivonulása a hadgyakorlatra,olf.

Micsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Pataky László MDK

Visszaemlékezés, olf.

Mücsarnok 1898/99. téli kiáll.

MDK

Pataky László /1857-1912/

Tanulmány. Ceruzarajz. 23x17./Helzett./

Árverési Közlöny. 93. aukció. 32.1.

Pataky László, festőm. MDK

Utolsó kenet. Olf.

OMKT ált.rend.Kolozsvári Képkiáll. 1890.ápr. Kat. 9.sz.

MDK

Pataky László, festöm.

Templom elött.	Olf.
Utolsó kenet.	" 22.1.
Huszár-roham.	" 22.1.

OMKT ált. rend. Brassói Képki áll. 1890.máj. Kat. 18.l. és 22.l.

MDK

Pataky László /1857-1912/

Kasza kalapálás, of.

Férfi tanulmányfej, of.

Árverési Közlöny 1937. okt. rk. sz.
33, 34.l.

MDK

Pataky László /1857-1912/

Aratólányok, of.

Karácsonyest, olajvázlat

Vásár, of.

Székesfőv.képt.uj szgrzem. N.Szal. 1939.jan.-febr.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912.

Csikós. Olf. Jelz.

Téli táj. " "

Árv. Közl. 1936.márc. 76.sz.2.rk.sz. 48.l.

Patahy László festő.

Vr. T. 582/1897.
1897. ápr. 11.

Festészet.

„Tintornós család“ c.

kép.

(Patoky László-tól.)

V. T. 728/1899.

V. m.

Patacky László festő.

K. V. 1014/1897.
1897. jun. 10.

Patakky László Jestő.

K. V. 64/1898.
1898. jan. 17.

Festészet

„Vallatás" c. olajfest-
mény?

(~~Kastagh~~ Patachy László-
tól)

Kr. T. 1014/1897.

1897. jun. 10.

Festészet.

„Vallatás" c. kép.

(Patachy László-tól.)

Kr. V. 582/1897.

1897. ápr. 11.

Festészet.

„Összel" c. olajfestmény.

(Patahy László-tól).

K.T. 64/1898.
1898. jan. 17.

Patachy László festő.

K. T. 427/1897.
1897. máj. 16.

Patacky László festő.

K. T. 728/1899.

K. n.

Festészet.

„Vallatás" c. kép.

(Patahy László-tól.)

K. V. 728/1899.

K. n.

M.D.K.

Pataky László

"Templom előtt" c. képének reprodukcióját hozza lap.

"Enyelgők" és "Pajzánok" c. képeinek repr.-óit bemutatja a lap.

Magyar Salon, Bp. 1885. ápr. 1. III. kötet 48. 80, 81 ,lap.

M.D.K.

Pataky László

Széchy Gyula és Linek Lajos festőművészek illusztrálták -husz oldalon keresztül- Gelléri Mór: "Az országos kiállitás" c. beszámolóját. A hazai ipar és gazdaság, valamint az egyéb intézmények kiállitási épületeiről készitett rajzokat a három művész. Minthogy sign.-ikat nem tüntették fel, ezért szerepelnek együtt.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1885. május 1. III. kötet 119-139. lap

M.D.K.

Pataki László

"Karácsonyt ábrázoló munkásotthona"-t említi meg Lázár Béla: "Tavaszi tárlat"-ról szóló cikkében.

Magyar Salon, Bp. 1900. május
321-344. lap

M.D.K.

Pataky László

"Magyar paraszt"-ját emliti meg Lázár Béla a "Tavaszi tárlat"-ról szóló kritikájában.

Magyar Salon, Bp. 1899. május hó
321-352. lap

M.D.K.

Pataky László

"A juhász temetése" c. müvének repr.-ját bemutatja a lap.

"A "Gül Babá"-ból" c. verset illusztrálta. Repr.

Magyar Salon, Bp. 1885. junius 1. III. kötet 241, 256. lap

Pataky László

Valatás i képe (eml.)

Ambrus Tibor: A vásárhely. művészet multja

Kortárs 1967 XII. 1986 old.

MDK

Pata ky László, festöm.

Huszár roham . Olf.

Templom elött. " 25.1.

OMKT ált.rend. Kolozsvári Képkiáll. 1890. ápr.
Kat. 22.1. és 25.1.

MDK

Pataky László /1857-1912/

Tanulmány. Ceruzarajz. 23x17./Jelzett./

Árverési Közlöny. 94. aukció. 35.1.

Pataky László MDK

Hadgyekorlat, olf.

Műcsarnok 1893/94. téli kiáll.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912

Kukoricahordás. Olf. 115x66. J.l.j

Vágtató lovak. Olf. 8cx47. J.l.b.

Árv.Közl. 1930. 4.rk.sz.55.szám. 31.l.

MDK

Pataky László, festőm.
1857-1912.

Szekér. Ceruza.

Betyárok. Olf. J.l.b.

Árv. Közl. 1931. 3.rk.sz. 64.l.

MDK

Pataky László

Vásárlások az Orsz.Magy.Képzőművészeti Társulat 1903/4.évi téli kiállitásán a királyi várpalota számára Miklós-huszárok c.olajfestményét.

Művészet, 1904. 213.l.

MDK

Pataky László

Szana Tamás: Magyar képek az őszi kiállitáson.
Magyar Salon. 1888. 278.l.

Kig/i/tsu

MDK

Pataky László

Vásár, of.

MNG. Magyar forradalmi müvészet. Mücs. 1967.

MDK

Pataky László festő

A Képm. Társs. téli kiáll. Vas. Ujs. 19o3. 797 l.

Pataky László

MDK

Vallatás, of.

MNG. Magyar forradalmi müvészet. Mücs. 1957.

M.D.K.

Pataky László

"A korcsmában" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

"Rudolf trónörökös vadászaton" c. képét hozza a lap.
Repr.

"Itató" c. müvének repr.-ja.

Magyar Salon, Bp. 1885.május 1. III.kötet 216. lap " " " 1885.junius 1. III. " 225, 240. lap

---

M.D.K.

Pataky László

"A Hortobágyon" c. képének repr.-ját bemutatja a lap.

Késmárky Árpád: "Mikor téged" c. dalának kottáját illusztrálta.

"Az ördög bibliája" c. müvét hozza a lap. Repr.

Magyar Salon, Bp. 1885. juli.1. III. kötet. 369, 4oo, 44o. lap

M.D.K.

Pataky L.

"A kiállitás intézői" cimmel az intézők portréit hozza a lap: Varga Sándor, Gerlóczy Károly, Balogh Vilmos, Halász Imre, Bedő Albert, Léderer Sándor, Ebers Károly, Dr. Szalay László, Máday Izidor, Dr. Kolozsváry Lajos, Dr. Herich Károly, Toldy Ferenc, Mudrony Soma, Nendtvich Gusztáv arcképei.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1885. juni. 1. III. kötet 272-273. lap

Pataky

Alkotásával szerepelt a Független Művészek Társ.-nak kiáll.-án.

8.O.U.930.X.5.

Pataky László (1846 - 1879)

Pataky László (1857 - 1912)

Hazatérő juhnyaj. o. v. 93,5 x 146 cm.
J. G. l.: Pataky L. M.N.G. Ltr.: 51.834.

Ménes. o. /a. 19 x 38 cm. J. G. l.: Pataky
84. M.N.G. Ltr.: 58.148 L V.

Reprod. Ménes.

Mezőgazdaság a Zipszőművészetben
A Kat. bev. Matolcsi János.
Bp. 1959

23.

MDK

Pataky László, festöm.

38. Karácsonyest. Olf.

Műcsarnok. 1900. tav.kiáll. Kat. 31.1.

Pataky László

Pihenő, olf.

Miskarnok 1967/8. téli kiáll.

MDK

Pataky László, festőm.

Virrasztók. Repr.

KMTárs. 1927. táj- és életk.kiáll.

mDK

Pataky László, festöm.

7o. Életkép. képr.

Mücsarnok. 1899/19oo. téli kiáll. kat.

MDK

Pataky László, testőrtiszt.

Virrasztók. Repr.

133.1.

Évk. KMT. 1928.

MDK

Pataky László, festöm.

85. Pusztai harangszó. Repr.

KMTárs. 1901/2 téli kiáll.

Pataky László, festöm. MDK

7o. Életkép. Repr.

Képzöm.Társ. 1899-1900.téli kiáll.

Pataky László, festöm. MDK

" A hirmondó". c. müve nyerte el a dijat.

Munkácsy Mihály az általa alapitott 6000 frankos ösztöndijat most saját döntése szerint kivánta odaitélni.
A képsöm. társ. juryje által kijelölt három mü egyike az övé.

A Munkácsy-dij nyertese. Vas.Ujs. 1889. 87.l.

MED L

T Pataki László, festöm.

Kuruc elöörs. Festm. Repr.

GenThonMedFest. 31.1.

mdk

Pataky László párizsi magyar festőművész

illusztrálta Vértessy Arnold írását a Pálya Vége c.-t, a Magyar Salon decemberi füze-tében

% Srodalom.

Pesthegyei Hirlap 1893, 112. sz dec 24. 2. l

MDK

Pataky László

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben.
Vas.Ujs.1890. 36. sz. 585. l.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912

684. Férfiképmás. Vizf. J.l.j.

685. Szekér. Ceruzarajz. 13x19

Árv. Csarn.1932. 1.rk.sz. 33.l.

61. k. márc.

Pataky László

MDK

Templom előtt, olf.

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Pataky László MDK

A virrasztók, olf.

Műcsarnok 1886. őszi kiáll. II. sorozat

Pataki László MDK

A hirmondó, repr.

Mücsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

Patali László
festő

M.D.f

Munkácsy tanítványként
került a proludi művésztelep-
re.

Passuth Krisztina: Hatvanéves a proludi művésztelep
Élet és Irodalom, 1962. okt. 13 – 10 lap

Pataky László MDK

A hirmondó, olf.

Mücsarnok 1888. őszi kiáll.

II. sorozat

MDK

Pataky László, festöm
1857-1912.

Verbuválás.
11ox13o. Vászon.

Ernst Muzeum aukciói. XXXVII. Kat. 39.1.
Evsz.?.

Pataky László festőművész

Nevető leány

Jubileumi kiállitás tárgymutatója.Műcsarnok 1934.

M.D.K.

Pataky László

Az Operaház női személyzetének portréit készitette: Kordin Mariska, Spányi Irma, Saxlehner Emma, Reich Ilona, Turella Emma, Szigetiné, Komáromi Mariska, Maleczkyné, Ábrányiné Wein Margit müvészek arcképei.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1884. nov. 1. II. kötet.
160. lap

Pataky László

Résztvett az 1879-es szegedi árvíz megfestésére kirdetett pályázatot

Tiszatáj 1967 VIII. hátsó borító

M.D.K.

Pataki László

"Zrinyi Ilona föladja Munkács várát" c. müvéről beszél Hevesi Sándor: "Képek, szobrok, rajzok" c. -az 1896.évi ezredéves kiállitásról szóló- cikkében.

Magyar Salon, Bp. 1896. junius hó, 25. kötet 546-568. lap

Pataky László

Kreybig altábornagy lovasarcképét kiemeli dr. Nyáry Sándor: "Utógondolatok" c. kritikájában, mely a Mücsarnok téli kiállitásáról szól.

Képes Családi Lapok, Bp. 1891. febr. 1.
XIII. évf. 5. sz. 68-7o. lap

Pataky László, [ ]

MDK

Megemlítve.

Szelesi Zoltán: Bihari Sándor emlékezete

179–191. old

Jászkunság, Szolnok. 1969. dec.

XV/4. sz

Patáky L.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1880.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970 10 1, 149 1

Pataky L.

"Hushagyó kedd a csárdában" c. festményét bemutatja a lap.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1898. febr. 2o.
XX. évf. 8. sz. 117. lap

Pataky László, festő

Hollósy Simon 1885. körül Münchenben fiataljaival együtt az akadémia körüli kiskocsmákat látogatta. Lenézéssel nyilatkozott Baditz, Kéméndy, Peske, Pataky, Eisenhut művészetéről. Egyedül Karcsay Lajost ismerte el némileg. Őket a tárgy festői felfogása érdekelte, a többiek nevelliesztikus tárgyalásával szemben. 261. old

K.L.: Megjegyzések Karcsay Lajos életrajzához 261. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. 23. évf. 1969
Sopron

Patoky László

Emlékre

Szelesi Zoltán: Testőkarányzó körül

Délmagyarország, Szeged 1970. júl. 18.

Pataky László

"Hadgyakorlaton" c. képét a tavaly festett "Megbeszélés"-éhez hasonlitja Romhányi Sándor: "Mükiállitások" c. kritikájában. Szalon tárlata.

Képes Családi Lapok, Bp. 1893. dec. 17. XV. évf. 51. sz. 811-813. lap

Patakí László

Emlékre

Artner Tivadar: Az Alföld művészete
Köznevelés, Tp. 1970. 18. 28-30 l.

M.D.K.

Pataky László

Vészi József: Lóverseny c. cikkét illusztrálta 19 képpel magáról a lóverseny jeleneteivel és a közönségről készült képekkel.

Magyar Salon, Bp. 1884. nov. 1. II. kötet.
207-214. lap

M.D.K.

Pataky László

Ifj. Ábrányi Kornél: "A főrendiház" cimmel "A méltóságos Főrendek"-ről ir és felsorolja a tagokat, akikről a müvész rajzokat készitett körülbelül ötven arcképet rajzolt le az ülésteremben.
Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1884. december 1. II. kötet 242-246. lap

MDK.

259. Pataky László /1857-1912/

Tüzértrombitás olajfestmény

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társaság V. akció.
Bp. 1923. 17.1.

PATAKY LÁSZLÓ /1857-1912./

Férfiképmás. Vizf.
Szekér. Ceruzarajz. 13x19.

Árverési Közlöny 1932. 1.rk.sz. 33.oldal

MDK

Pataky László

Virrasztás, of.

Szolnoki müv.telep 5. évford. Ernst Muz. kiáll.

1952 1952. máj.

MDK

Pataky László, 1857-1912

A csősz, cer.

A csőszkunyhó, cer.

Almásy-Tel.Int. 8. sukc. 1942. febr.
33 l.

MDK

Pataky László 1837-1912

Végtató ménes

Tanulmány

Almásy-Teleki 4. müv. aukc. 1940. nov.

31 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Tanulmány, cer.

Árv. Csarnok, 1940. jun. 94.sz. 35. l.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Kubikosok. Szövegközti illusztráció Szivós Béla: Csongrád és Csanád c. cikkéhez.id. mü 461-480.p.

Szign. Pataky L. - MK. - Morelli G.F.i.

- - rajza után MK/?/ egyszinü fametszete.Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.469.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1889.

Gulyás temetése a pusztán. 13X19 cm. illusztráció Szivós Béla: Csongrád és Csanád c. cikkéhez. id. mü 461-480.p.

Szign. Pataky L. - Bálint B.sc.89. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir, Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.463.p.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Zrinyi Ilona átadja Munkács várát, of.

Haza térő juhnyáj, of.

M. Studio 2. aukc. 1921. 23 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Naplemente, of.

Kukoricaszüret, of.

M. Studio 2. aukc. 1921. 23 l.

M.D.K.

Pataky László /1857-1912/

495. Őfelsége kivonulása. Olajf. 107 x 221.5, vászon.
496. Zászlószentelés. Olajf. 30.7 x 102, vászon.
497. Huszárroham. Olajf. 181 x 140.3, vászon.
498. Borozó paraszt. Olajf. 47.2 x 37.2, "
499. Nevető leány. Olajf. 31 x 39. fa.

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 56. l.

M.D.K.

Pataky László /1857-1912/

626. Téli táj. Olajf. 40x30 vászon.
627. Borus tavaszi nap Paris mellett. Olajf. 38x48 fa.
628. Imádkozó tömeg. Olajf. ~~26/8/25~~ 26.5x25.5 fa.
629. Tájkép vázlat. Olajf. 16x8 fa.
630. Budavár bevétele. Olajf. 102x163 vászon.
631. I. Ferenc József király és táborkara. Vázlat. 34x68 vászon.
632. Elhagyatva. Guache 34.8x24.8 papir.
633. Parasztszekér. Olajf. 28x19 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek; IV. füzet. MUMOK. Bp. 1952. 44 l.

MDK.

Pataky László Festő /1857-1912/

"Szekér " /ceruzarajz/

Árverési Közlöny 4.sz. 1939. december.
44.l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Tanulmány, cer.

Árv.Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96. szám.

3o l.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Ménes, tus és feh.fedőfesték

Árv. Csarnok 1o4. aukc. 1942 máj. 11. 1.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

A ménes, fm.

26 l.

Ernst Muz. 44/b. aukc.

Rataky László

„gróf Andrássy Gyula"

Szeged képzőművészek a múlt sz. végén:
Szelesi Zoltán

Tiszatáj
1958. jún.

MDK

Pataky László

878. sz.

Csaki, M: Baron Bruckenthalischen Museum in Hermannstadt. Führer durch die Gemäldegalerie. VI. Auflage, Hermannstadt, 1909.

MDK

Pataky László, festö
1857-1912

Csikós. Jelzett. Olf.

Árverési Közlöny. Festm. majzok. 1936 okt. 4. rk. sz.
39.1.

M.D.K.

Pataky László.

Festőművész.

Radocsay Dénes opponensi véleménye Aradi Nóra kandidátusi disszertációjáról.

Müv.Tört.Ért. 1.szám. 1960. 66.lap

MDK

Pataky László [festő]

Említve: Haratérő juhnyáj c. képe.
(A merőgazdaság a képzőművészet-
ben c. kiállítás anyagából.)

Kürti Katalin: A „Merőgazdaság
a Képzőművészetben" kiállításról.
Alföld, Debrecen, 1960. 2. sz. 85. l.

mOK -

Pataky László
festő

is illusztrálta az „Osztrák-magyar monarchia" c. művet

÷ lyság és könyv-illusztrálás Magyarországon.

Grafikai Szemle 1909 évf 5 z 103 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Borongós táj, of.

Csőszkunyhó, of.

Kossuth Lajos azt izente, of.

23 l.

M. Studio 2. aukc. 1921.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

A Tisza Lajos-köruti artézi kut Szegeden. 19X13 cm. illusztráció Mikszáth Kálmán: Szeged c. cikkéhez.id.mü 481-504.p.

Szign.Pataky L. - Bálint B.sc.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.497.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Kubikos és kenyereskofa. Zárókép Mikszáth Kálmán: Szeged c. cikkéhez.id.mü 481-5o4.p.

Szign.Pataky L.- K.H.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után K.H./?/ egyszinü fametszete.Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.5O4.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Az erdődi vár romjai. Szövegközti illusztráció Géresi Kálmán: Nagykároly és Szatmár vidéke c. cikkéhez. id.mü 353-373.p.

Szign. Pataky L. - Bálint B.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.361.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Gyékénysodró lányok. Szövegközti illusztráció Géresi Kálmán: Nagykároly és Szatmár vidéke c. cikkéhez. id.mü 353-373.p.

Szign.Pataky L. - B.B.sc. - Morelli F.i.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.365.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest,1891 körül.

Csikász az Ecsedi lápnál. 13X19 cm. illusztráció Géresi Kálmán: Az ecsedi láp c. cikkéhez.id.mü 373-378.p.

Szign. Pataky L. - Kohn sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Kohn /?/ egyszinü fametszete.Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.374.p.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Csaba vezér, temp.

Vásárosok, rajz

Almásy-Tel.Int. 8. aukc. 1942. febr.

33 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Beszélgetés a kocsmában, festm.

Hódolat Szt. István előtt, ecsetrajz

Almásy-Tel. Int. 8. aukc. 1942. febr.
33 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912

Aratáskor

Ernst 11. aukc. 192o. ápr. 3o l.

M.D.K.

Pataki László /1857-1912/

371. Lovascsapat. Olajf. cca.100x80 vászon.
372. Kuruc járór. Olajf. cca 80x120 vászon.

Elvesztek. /Budai kir.-palota/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
24. l.
MUMOK. Bp. 1952.

M.D.K.

Pataki László

Festőművész "Vallatás " c. képe Fotó felv.

A magyar forradalom müvészete kiállitásról.

Népakarat 1957. nov. 7. 10.old.

MDK

Pataki László, festö

Baránski E. László tanár növendéke.

Edények. Vizf.

Az OMKK Főisk. Növ. Munk. kiáll. 1923 márc. 18-25 Kat. 23 l.
Ernst Muz.

M.D.K.

Pataky László

Budapest, 1891 körül.

Publikáció a karcagi városház erkélyéről. Szövegközti illusztráció Baksay Sándor: Magyar népszokások c. cikkéhez. id.mü 73-148.p.

Szign. Pataky L.- Bálint B.sc. -

- - rajza után Bálint Benedek Egyszinü fametszete. M.Kir. Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt.1891.135.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Szekerezés vágtában. Szövegközti illusztráció Szivos Béla: A Hajduság. c. cikkében. id.mü 315-334.p.

Szign. Pataky L. - /olvashatatlan monogramm/ sc.

- - rajza után /?/ egyszinü fametszete. M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.321.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Pusztabiró. Szövegközti illusztráció Jókai Mór: Debrecen c. cikkéhez.id.mü 281-314.p.

Szign. Pataky L. - H.K.sc. - Morelli F.i.

- - rajza után H.K./?/ egyszinü fametszete.Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.311.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Delelőn. 12x19 cm. illusztráció Jókai Mór:Debrecen c. cikkéhez.id.mü 281-314.p.

Szign. Pataky L. - H.K.sc.

- - rajza után H.K./?/ egyszinü fametszete.M.Kir. Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.308.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Szélfogó. 12X19 cm. illusztráció Jókai Mór:Debrecen c. cikkéhez. id.mü 281-314.p.

Szign. Pataky L.

- - rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.306.p.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Református temetés. 13X19 cm. illusztráció Baksay Sándor: Magyar népszokások c. cikkéhez. id.mü 73-148. p.

Szign. Pataky L. - Bálint B.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt.1891. 105.p.

M.D.K.

A dák vezérek megmérgezik magukat.
őskor, a kelták, a rómaiak c. cikkhez.

M.Kir. Állny.

Pataky László

Budapest, 1888 körül.

A Trajanus-oszlop dombormüveiből: A
Illusztráció a Pulszky Ferenc: Az
id.mü 21-32.p.

Szign. Pataky - AW ch.

- - rajza után egyszinü fametszet.

O.m.III.Magyarország.I.köt.31.p.

MDK

Palaky László [festő]

Színvázlatot nyújtott be a múlt század kilencvenes éveiben hirdetett, a szegedi árvízzel kapcsolatos pályázatra. A vázlat a szegedi múzeumban van.

Szelesi Zoltán: Szeged képzőművészete a múlt század végén.
Tiszatáj, Szeged, 1958. június. 3. l.

MDK

Pataki László

Utolsó kenet, of.

Képzőműv. Társ. kiáll. Arad, 1889.

7 l.

P Pataky László MDK

Hivatkozás Pataky Lászlóra Csók Lázárnak irt levelében.Pataky látta az "Arvákat"első megfogalmazásban.

Farkas Zoltán:Csók István.Bp.1957.52.l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

A trombitás, festm.

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. ápr.
29 1.

MDK

Pataky Lánló fertő

„Magányosan" c képét KT-rovvolásban

Kardos Gyula nyeri: 1886.

MDK-A-L-1/1691.

MDK

Pataky László festő

Munkácsy-ösztöndíjat 1889-ben elnyeri.

MDK-A-I - 1/2443.

MDK

Pataky László futó

„Egy kis kölcsön" c képét megvenik, 1888.

MDK A-I-1/2378

MDK

Pataky Lázló ~~[illegible]~~ fertő

„A hirnök" e képét KT öni tárlatón

a király veni mag 1888.

(Párisba vinik a Munkácsy-öntöndi zsűrijének)

MDK-A-I-1/2369

MDK

Pataky László festő

„Hirmondó" a képe KT-nál. 1888.

MDK A-I-i/2355.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Vásár

Magy.remekművek. Ernst-Muz. 47.kiáll. 1921.máj.

23 l.

Pataky László MDK

"Pihenő" c. képe a Magyar Képzőművészeti Társulat 1908-as kiállitásán szerepelt.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX. században.Bp.1959.41.l.

Pataky László MDK

Munkácsy "Éjjeli csavargók" és Patay "Vallatás" cimü képeinek összehasonlitása.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században. Bp.1959.21.l.

Pataky László MDK

A szolnokiak társadalmi mondanivalója. A "Vallatás" leirása és társadalmi élének kiemelése. Összehasonlitás Siralomházzal, Éjjeli csavargókkal.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században.Bp.1959.21.l.

Pataky László MDK

1883-ban festette "Vásár" c.kis pleinair képét. Összehasonlitás Munkácsy "Tengerparton" és "Poros ut" c. képeivel.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX. században.Bp.k959.2o.l.

Pataky Baszló MDK

A támadók véleményével szemben a szobnokiak festészete azt bizonyitja,hogy a tárgyválasztás demokratizmusa előnyősen hat a müalkotás minőségére.Munkácsy viszonya tanitványaihoz.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX. században.Bp.1959.18.l.

Pataky László MDK

1857 - 1912

Munkácsynak azok a tanitványai közé tartozik, akik által Szolnok bevonult a művészet történetébe. Később a modernisták támadták ezeket a festőket, már a népéletkép műfaja miatt is.

Pogány Ö.Gábor: Magyar festészet a XX. században. Bp. 1959. 18.1.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Kártyázók, of.

Férfi tanulmányfej, of.

Árverési Közl. 1937. 2.rk.sz. 81.sz.

34 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Téli táj, of.

Kuruc lovasok, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 27 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Huszár előörs

Kuruc előörs

Trojka

Almásy-Tel. 3.auk.1940. ápr. 3o l.

MDK

Pataky László, Alvinc

Magyar kiállító művészek névsora. Műcsarnok, 1899. 346-348 l.

MDK

Patalay Lánló ferti

„Honvéd lovastíszt"

„Trombitás"

„Szegény legény" c hipci KT harácsonyi tárlatán

1985.

MDK-A-I-1/1575.

MDK

Pataky Lánló futó

„Utolsó kenet"

„Huszárvoham" a képeit eladásra

hirdalja. 1886.

MDK-A-I-1/1573

MDK

Pataky Lánló futó

„Utolsó hanat" a képe országos kiállításon 1885.

„Huszárrokam" " " KT. tárlaton 1885

KT-tól kölcsönt kér, hogy külföldön tanulhasson.

MDK-A-I-1/1527.

MDK

Pataky Lánló Gertő

1886. KT öni tárlatán: „Visszaszók" c. képe. Innen Bécsbe küldeti (~~[illegible]~~ kiállításra „Csikásverseny" c. képét KT harácsonyi. tárlatára küldi. 1886.

MDK-A-I-1/1805.

MDK

Patahy László festő

„Csikósvesszeny" c képe a KT-nál. 1885.

MDK-A-1-1/1445.

MDK

Pataky László festő

„Lovasesendőrök"

„Tanulmányfej"

„B. L. arcképe" 1885-ös KT-kiállitáron

MDK-A-1-1/1443.

MDK

Pataky Lánló fertő

„Csikósvesseny" c képét KT-kiállításra jelenti be. 1885

MDK-A-4-1/1420

MDK

Pataky Lánló festő

„Lovas csendőrök"
„Tanulmányfej"
„B. L. arcképe" c műveit KT-kiállításra
küldi. 1885.

MDK-A-I-1/1414.

Pataky László

Babér-ágak a Wiesnerekben. Vas. Ujs. 19ol.
764-765 l.

Pataky László

Micsarnok 19o1. 359 l. /Pálmaágak a Micsarnokban/

…ott kettős féloszlopon. … og-
…anti hátranyuló szárán, ami az oldal-
…agasitott tükör. Ezek részben befa-
…k végén a falsikot négy féloszlop ta-
… falmezők, a középsőben ajtó, felette
Erősen tagolt párkány, majd felette
…árának belső oldalán 1 + kapu + 3 +
szár belső oldalán 1 + 3 + 1 tengely.
ablakok, széleken fugázott falsávok,
~~timpanon~~ oromzat ban kerek ablaknyilás. Az
külső oldalán ~~pedig~~ a - ajtó - a, ablak-

ablak

reüm

Pataky László
Naplemente a pusztán, olaj

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállítása. 1934.
márc. 28 l.

npillére és a templom déli fa-
isebb ablak./ Később, esetleg
a kápolnát megnagyobbitották,
nd hosszuságban s ekkor épi-
i hajó középtengelyének
rony alját képező részt. Er-
gati félkörös zárásu, kőkere-
jobboldalán a vakolat alól
st került elő, valamint a na-
bordázott keresztboltozatos
li falban nyiló nagyméretü
sz-ból papra neve ismeretes.
os kőve, szerint I42I-ben re-
ték. Ezidőtájt a Pásztói csa-
ra. I7I3-ban ugyanis Cziganek, sze-
mányzója tanulmányozta a nagy
iratos követ, amelyen ez a fe
erosus/ D/ominus/ Georg/ius/
ntum curavit fieri pro se su-
, vagyis Pásztói György álli-
maga és utódai emlékezetére.
ásztói György lévén ismere-
lt az emlék állittatója. Má-
ásztón a középkorban a Tari-
retü kibővitése - tekintet-
en már renoválásra szorult,
sz. második felében következ-
zaki falat mégjobban kitól-

Pataky László
Kurucz, olaj

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása. 1904.
márc. 27 l.

Pataky László

Portyázó kiriczok

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.

85 l.

Pataky László, sz. Zalatna, 1857. Rövid életrajz.

Hirmondó

Krumpliszüret

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiáll. 1900.

60-61 l.

Patary Lánló festő M.D.K.

Kuruc lovasok olajf. rgsr.
Rákóczi fejedelem " "
lovasaival

Tél a művészetben. Bp. 1942 5

MDK

Pataky László

Ülő férfi és nő, olaj

Szolnoki Művésztelep kiáll. N.Szal. 1936. márc.

8 l.

MDK

Pataky László

eredeti rajzai

Szt.György Céh XVII. auk. 1914. márc.

7o l.

MDK

Pataky László

Parasztfiu, olaj
Tanulmányfej, "
" " "
Vásár, vázl. "
Visszaemlékezés,"
Zászlószentelés,"

Szt.György Céh XVII. auk. 1914. márc.

66 1.

MDK

Pataky László

A Ludovika Akadémia Auguszta főhgasszony zászlója, olaj
Andrássy Gyula gr., szinvázlat
Budavár bevétele, olaj
Életkép, komp. olaj
Fegyenctypus a Rabtemetéshez, olaj
" " " "
Fejvédes vitéz, olaj " "

Szt. György [illegible] Cóh XVII. [illegible]. 1914. márc.
66 1.

MDK

Pataky László

Havas táj, olaj
Hazafelé, "
Ivóban, "
Menekülés Egyptomba, olaj
Obsitos, olaj
Olvadáskor, "

Szt.György Céh XVII. auk. 1914. márc.

66 **1.**

M.D.K

PATAKY László festő

„A hírnök" c. képét Munkácsy-díjjal jutalmazták (1888)

„Vallatás"

„Templom előtt"

„Virrasztás"

Vigyázó 1958. 260., 261., 262., 270.

Dr. D. K.

PATAKY László Jestő

Munkácsy sanitványa

A bécsi Művészettörténeti Múzeum memyezetkérénél Munkácsy munkatársa

Végvári 1956. 230-231., 233.

MDK

Pataky László
Kardvágás, I vázlat

Az uj Országház falfestményei. Műcsarnok, 1898.
55 l.

Pataky László festő M.D.K.

Közremüködött Vágó Pál jelenetek huszárok életéből c. nagy olajfestmé nyének megfestésében, mely a párisi kiállitáson volt látható.

repr: 16. o.

Czobor Béla: nagy. 1900 évi történelmi kiállitása Párisban. Bp. 1901. 15.

Patary László festő M.D.K.

magyar életrajzi jelentőség.

Czigler Ignác: művelődéstörténet. Bp. 1902 197.

M.D.K.

PATAKY László festő

Utolsó kenet. Pest.

Bovák. Tárgymut. Bp. 1885. 44., 141. l.

M. D. K.

PATAKY László festő

Csikósverseny. Repr.

Brák. Tárgymut. Bp. 1885. 57, 139. l.

MDK

Pataky László festő
(1857-1912.)

Bp-én, Párizsban és Münchenben tanult.
Népi motívumok. Illusztrációk.

Déri Múzeum Képtára, Debrecen, 1954. 29. lap

M. D. K.

PATAKY László festő

A 80-as években München él.

Réti István: A nagybányai művésztelep

Bp. 1954. 297. l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Aratólányok, olaj
Karácsonyest, olajvázl.
Vásár, olaj

Szfvárosi Képtár uj szerzeményei. N.Szal.kiáll. 1939. jan. 9 l.

[illegible]

Pataky László

Pihenő, olaj

[illegible]. 19o7-8. t611 ki611. 39 l.

M.D.K.

PATAKY László festő

Életrajzi adatok 1888

Farkas Munkássz. 463, 465,

M-D K.

PATAKY László festő

Aradi Történt. 317. l

M. D. K.

PATAKY László festő

Aradi Történet. 318. l

M. D. K.

PATAKY László festő.

Zrínyi Ilona Munkács várában

Aradi Történ. 300. l.

Pataky László

MDK

Vásár (1883)

(Fővárosi Képtár)

(Repr.)

MMM Évkönyve 1951, XIV.

M. D. K.

PATAKY László festő

Kurucvilág

Aradi történet. 283, l.

MDK

Pataky Lánló fertő

„A vám előtt" c. képét KT-tárlatra

küldi. 1884.

MDK-A-1-1/1412.

MDK

Patachy László festő

„Magányosan" c. képét vételre kínálja

a K7-nek. 1884.

MDK-A-1-1/1384.

Patakay László

hősi halált halt.

Érmiek 1915/16.

3. l.

Pataky László

Épelsége a hadgyakorlaton c. képe a Ludovika Akadémia tulajd.

Bachó László: A magyar kir. honvéd Ludovika Akadémia tört. Bpest, 1930. 452. l.

1731

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes Műemlékek O

Hivatalból.

Pataky László

A művén felesége
repr

Árv. Csarnok 110. anké
Kát.

Soós: Bene

Pataky László

1888. Budapest.

1. A hirmondó. Olaff.

Ötti Kiállítás II. 1888.

1889. Páris.

(361) Templom előtt. Olaff.

Téli Kiállítás 1889/90.

1890. Budapest.

(75) A kis beteg. Olaff.

(360) Kreybig altábornagy lovas erdélyi. Olaff. Megvett.

Téli Kiállítás 1890.

1892. Pozsony.

(366) Communáns lányok. Olaff.

(383) Megbeszélés. Olaff.

Téli Kiállítás 1892/93

Kölló Miklós

Dobrán.

Pataky László

A Versenyés. Pataky L. vagyon után. Ország Világ 1884. 469 l.
(Szöveggel)

Irod

Benedek Elek: Székely tündérország. Bpest. 1885. c. Könyvhöz illusztrációkat kezi itett Gyulay László val egyetemben.

Említi:
Székely tündérország.
Ország Világ 1884. 795. l.

Pataky László

Miklós huszárok
c. kepe repr.

Vas. Ujs

1903. 793. l.

„AZ
OTTHON
a Pesti Hirlap 60 fill
IN
m

Pataky László

wód

K. E. Négy halok.

A Hét 1918. 5 sz.

Vasárnap **23** Kat. Farsang vas.	FEBRUÁR 29 NAP	Prot. Este mihi Izr. 30. Ros Kohdes
Hétfő **24** Kat. Szökő-nap		Prot. Mátyás Izr. 1. Adar R. Kh.
Kedd **25** Kat. Mátyás aps.		Prot. I. Géza
Szerda **26**		Prot. Sándor

Pataky László

illustrációi a Vas. Ujs. 1908. évi karácsonyi albumában.

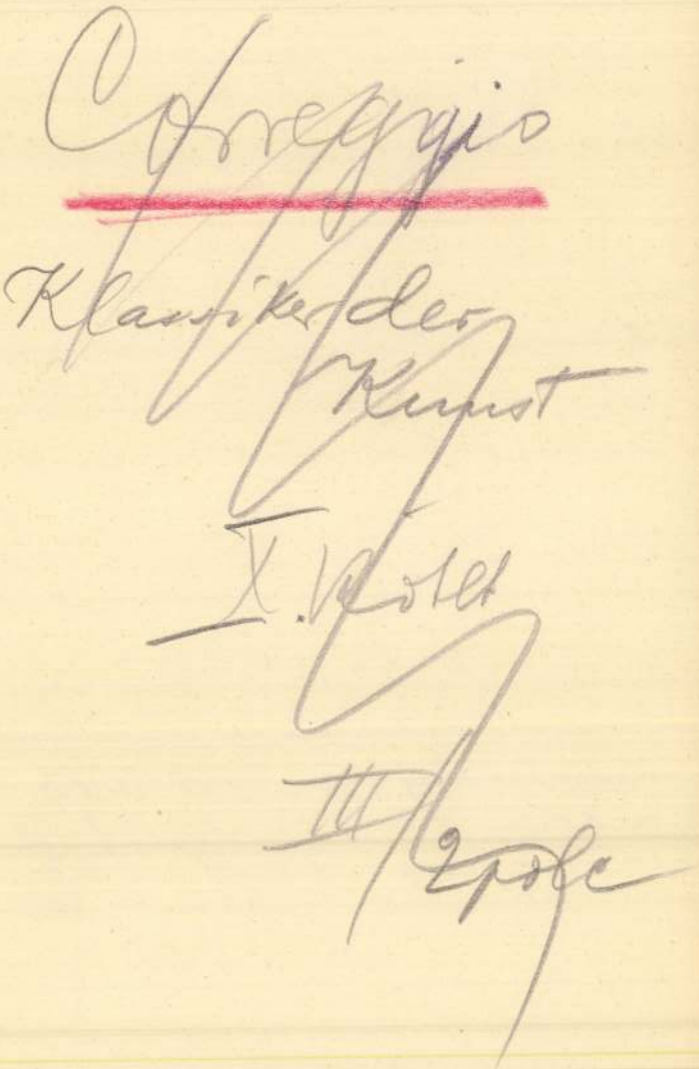

Correggio

Klassiker der Kunst

X. Kotlt

III/2 pole

Pataky László

segédkezett Vágó Pátnak a huszárterem falképének (vászonra) megfestésében

Szendrei János dr.

Huszárterem a párisi kiállitáson. Vas-Ujs

1899. 753. l.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisz

/1939.III.
szám.

A Müemlékek Orsz.Bizottsága t. Elnökségének,

Budapest, IX.Hőgyes End

Hivatalból.
özszolgálati ügyben.
Díj átalányozva

Pataky László

Paur Géza A téli kiállítás a Műcsarnok-ban Vas. Ujs. 1899. 871. l

PATAKY LÁSZLÓ az élet drámai hangúlataiból veszi rendesen képtárgyait. Ezúttal újabb nagy-

sikerű művel vesz részt a kiállításon. Az erdélyi hegyvidék dombos szántóföldeinek barázdáiban olvadoz a márcziusi hó, az elszáradt kórókat ingatja a hideg szél s az olvadt hóvíz arasznyira áztatta a mezei útakat. Ebben az elátkozott időben csak a legszegényebb emberek járnak gyalog. Egy kintornás család halad hiányos ruhájában, a hidegtől piros-kék arczczal a sáros úton. Az apa hátán viszi a kenyéradó kintornát s leánya és fia mellette fáznak s könyező szemekkel haladnak, ki tudja, hova, milyen messzire még. E nyomorúságos utazásnak az ellentéte is ott van a képen: egy sárga őrház mellett kanyarodik a vasúti vonat, a boldogabbak közlekedési útja. Pataky László e megindító nyomorúság minden részét élethíven, természetes színezéssel tünteti föl.

Olgyay Fere

Pataky László

Vod

Vas. Ujs. 1890. 800 l.
(A Műcsarnok ki-
állítása.)

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **OKTÓBER** 42. hét

13 Vasárnap	Ede kir. *Kálmán*
14 Hétfő	Kalliszt. p. *Helén*
15 Kedd	Teréz sz. *Teréz*
16 Szerda	Gál ap. *Gál*
17 Csütörtök	Al. Margit *Hedvig*
18 Péntek	Lukács ev. *Lukács*
19 Szombat	Alk. Péter *Luciusz*

Mária koronázása a Szentharomságtól. Felül félkörös záródású fadombormű. 85 × 53 cm.

Pataky László

Úvod

Vas. Ujs. 1889.
765. l.
(A Mucsarnokból.)

vonatkozólag megállapitja, hogy:

a) az Andrássy-uton 1891. évi junius hó 10-ig,

b) a Lipót-körúton 1892. évi julius hó 1-ig,

c) a Podmaniczky-utcai kiágazásnál (a Váci-körut felé) 1889. évi julius hó 1-ig,

d) a Ferenc-körúton 1896. évi julius hó 1-ig,

e) a József-körúton 1896. évi augusztus hó 1-ig,

f) az Erzsébet-körúton 1896. évi november hó 1-ig,

g) a Teréz-körúton 1897. évi február hó 1-ig megépült s e határidőig teljesen lakható állapotba helyezett épitmények, a közadózás tekintetében:

1. tizenöt évig adómentesitve lettek ugy az állami, mint az állami adó után kivetendő minden községi adótól;

2. ezenfelül a tizenöt év letelte után az épitményekért még 15 évig állami adó fejében a házbérjövedelmi adó helyett csak egyszerü jövedelmi adót kell fizetniök.

bérházak emelkedése következtében.

Ezt a körülményt különben egyéb számszerü adat is igazolja; ugyanis az Andrássy-utnak és a Teréz-körutnak együttvéve 250 adóköteles ingatlana van; ezek közül az 1908. év végén csak 8 volt olyan, mely nem fizetett adót; 197 ingatlan a 2. alatti adókedvezményben részesült és 45 ingatlan teljes adóban volt. E szerint tehát annak, hogy a VI. kerületi virilisták száma növekedett, feltétlen szükségszerüséggel kellett bekövetkeznie, csakugy, mint ahogy az 1913—14. években várható, hogy a VII., VIII. és IX. kerületi virilistáknak a száma emelkedni fog.

A virilista háztulajdonosok számának az emelkedéséhez még egy másik körülmény is hozzájárult, ami különben az utolsó években állandó panaszra is okul szolgált s ez a házbéremelés. E tekintetben csak a következő adatokra utalok: az 1907. évben Budapesten a bevallott házbérjövedelem 111.914,539 K

Pataky László

A nagykárolyi kastély

c. kepe repr.

Vas. Ujs. 1889. 100. l.

Pataky László

MDCCCXVIII
ATHENAEUM

Pataky László

Csikósverseny c.
képe repr.

1885. orsz. kiáll. Lat.

Pataky László

l.

Sör Vereto 3/3 l.

Pataky László

A Mücsarnok kiállitásán most bemutatott "Három szintelen hangulatu" képével kapcsolatban a kritika megállapitja, hogy azok a müvész törekvéseivel és képességeivel ellentétben állnak, s a mükereskedők szuggesztiv erejü -a müvészre gyakorolt- hatásával készültek.
K.E.: "Négy halott" cimmel emlékezik Madarász Viktor, Zemplényi Tivadar, Holló Barnabás és Pataky László elhunyt müvészekre. Pataky müvészi erejét, intenzitását ismételten kihangsuelyozva okolja a mükereskedőket, akik gondosan ügyeltek arra, hogy tehetsége "ki ne robbanjon."

A HÉT, Bp. 1918. febr. 3. XXIX. évf. 5. sz.73-74. lap.

Pataky László

MDK

A szánka. repr.

Vasárnapi Ujság 1908. 31-34.o.

MDK

Pataky László

Jó szomszédok, rajz

Vasárnapi Ujság, 1906. 25.sz.

409.1.

Pataky László, 1857-1912

Nevető leány

Szépm. Mun. uj m.szerzemények kiáll. 1921. jun. 5. 1.

MDK

Pataky László festőm.

Vallatás, festm. repr.

A virra ztók, "

Müvészet, 1913. 53,56, 57,6o,61,63 l. képek

MDK

Pataky László festőm.

Mária Terézia huszárok, festm.

Kurucvilág, festm.

Müvészet, 1913. 53,56, 57,6o,61,63 l. képek

MDK

Pataky László festőm.

...és bepólálá őtet és helyhezteté a jászolba.
festm.

Budavár bevétele, festm.

Művészet, 1913. 53,56, 57,60,61,63 l. képek

MDK

Pataky László festőm.

Rabtemetés, festm. repr.

Müvészet, 1913. kép 57 l.

MDK

pataky László, festő
1857-1912

Tengerpart. Jelezve. Olf.
19 -26 cm.

Almásy-Teleki XI. 1943. Kat. 26.1.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Szerajevói török nők utcai viselete. Szöv-egközti illusztráció a Bosznia és Hercegovina népe c.cikkhez. id.mü 275-389.p.

Szign. Pataky.

-- rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.19.köt.Bosznia és Hercegovina.19o1. 315.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Szerajevói pár. Szövegközti illusztráció a Bosznia és Hercegovina népe c.cikkhez. id.mü 275-389.p.

Szign. Pataky.

-- rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.19.köt.Bosznia és Hercegovina.19o1. 317.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.1901.

Kreševói katolikus pár. Szövegközti illusztráció a Bosznia és Hercegovina népe c.cikkhez. id.mü 275-389.p.

Szign. Pataky.

-- rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.19.köt.Bosznia és Hercegovina.1901. 325.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.1901.

Szigonnyal való halászás. Szövegközti illusztráció Petraschek Károly - Reiser Ottmár: Vadászat, halászat c.cikkéhez. id.mü 467-472.p.

Szign. Pataky.

-- rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.19.köt.Bosznia és Hercegovina.1901. 471.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19ol.

Boszniai vasgyár. Szövegközti illusztráció Poech Ferenc: Bányászat és kohászat c.cikkéhez. id.mü 473-482.p.

Szign. Pataky.

-- rajza után egyszinü fametszet. M.Kir.Állny.

O.m.19.köt.Bosznia és Hercegovina.19ol. 477.p.

MDK

Pataky László,festőm.
1857-1912

7o1. Szekér. Ceruzarajz. 13x19

7o3. Hóvihar. Olf. 62x1o8. J.l.b.

Árv. Közl. 1933. dec.hó 4.rr.sz. 68. aukció. 3o.1.

Pataky László MDK

csak nevét említi a XIX. sz. festészete végén a "legkiválóbbak" között.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

80.l.

M. D. K.

PATAKY László festő

(1857 – 1912)

Munkáczy Tanítványa

Rövid ideig Kolnokon tartózkodott.

„Virrasztás"

„Vallatás"

„Kolnoki vásár"

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1958

Bbp. 1958. 245, 252.

Pataky László

MDK

Lala. tanulmányfej, olf.

Műcsarnok 1882. őszi kiáll.

PATAKY LÁSZLÓ

699. Szekér. Ceruzarajz. 13x19.

7oo Kurucok, Olajf. 6oxll5

Árverési Csarnok aukció kat.1933.okt. 3.sz. 31.oldal

PATAKY LÁSZLO

747. Csikós. Olajf. 9x9
748. Táli táj. Olajf. 16x23.

Árverési Közlöny 1936.2.sz. 48.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

352. Huszár előörs. Jelezve. Vászon 37x28
353. Kuruc előörs. " " 37x28
354. Trojka. " " 45x8o cm.

Almásy-Teleki aukció III.194o. 3oldal.

PATAKY LÁSZLÓ 1857-1912.

490. Kurucok. Vászon 64x113.
491. Tájkép. Vászon 23x30,5

Ernst Muzeum aukcioi. XXII.sz. 41.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

792. Szekér. Ceruzarajz. 13x19.

Árverési Csarnok aukcio kat.1931.dec.4.sz.
44.oldal

PATAKY LÁSZLÓ /1857-1912./

533. A kutnál. Lemezpapir 21x26,5

Erns Muzeum aukciói.XV. /1921/ 42.oldal.

PATAKY LÁSZLÓ festőművész

hagyatéka.

XVII.,XVIII.terem.

Műcsarnok, 1912.tav.kiáll.kat. 81.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

Tanulmányfej. Olajf. 21x28.
Vásár, vázlat. 188o-ból. 13x31.
Visszaemlékezés. Olajf. 2ox22.
Zászlószentelés. Olajf. 23x32.

Szent György Céh XVII.aukc.1914.márc.kat.
66.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

Obsitos. Olajf. 29x32.
Olvadáskor " 22x24.
Parasztfiu " 17x21
Tanulmányfej. Olajf. 2ox24.

Szent György Céh XVII.aukc.1914.márc.kat.
66.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

Havas táj. Olajf. 26x42.
Hazafelé. " 2ox25
Ivóban. " 36x43.
Menekülés Egyptomba. Olajf. 23x28.

Szent György Céh XVII.aukc.1914.márc.kat.
66.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

Életkép, kompozició. Olajf. 16x27.
Fegyenctypus a Rabtemetéshez. Olajf. 19x3o.
" " " 13x13.
" " " 2ox2o
Fejvédes vitéz. Olajf. 27x29.

Szent György Céh XVII.aukc.1914.márc.kat.
66.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

A Ludovika Akadémia Auguszta főhercegasszony zászlója. 30x75.
Andrássy Gyula gróf. Szinvázlat. 9x15.
Budavár bevétele. Olajf. 28x53

Szent György Céh XVII.aukc.1914. márc.kat. 66.oldal

PATAKY LÁSZLÓ

Ballagó ember. ceruzarajz.
Hazatérés. "
Kisleány. Szinezett tollrajz.
Táborozó huszárok. Krétarajz.

Magyar Studió II.aukció 55.oldal

MDK

Pataky László, festöm.

néhány képét e hagytéki kiálltáson a Társulat szintén kiállitotta. A háboru kitörése óta a téli tárlatokon a rendes tárlatokon kivül elöször rendezett a Társ. hagyatéki kiállitást. A Szép-müvészeti Muzeumban

Pataky László MDK

Nevető leány, Szépm. Muz. tul.

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Pataky László, festöm. MDK

rajzai emelik a nagybecsü tanulmányt amelyet a kitünö román-magyar tudós Moldován Gergely irt a románság néprajzi vonatkozásairól.

Az osztr.-magy.monarchia irásban és képben. - Vas. Ujs. 33.sz. 48.évf. 1901. 536.l.

Pataky László, festöm. MDK

sz.1859.

424. Trombitáló katona. J.-l.j.: Pataky. Vaszon.
40 x 28.

Ernst Muzeum gukcióí. XIII.-XIV. 26.1.

Pataky László, festőm. MDK
1857-1912.

567. Favágónő. J.l.b.: Pataky. Vászon.
63 x 111.
568. Esti hangulat. J.l.j.: Pataky. "
13,5 x 22.
569. Tanulmányfej. J.l.j.21 x 16,5. Lemezpapír.

Ernst Múzeum aukciói. XXVIII. 44.l.

MDK

Pataky László, festöm.
1857- 1912.

490. Kurucok. 64 x 113. Vászon.

491. Tájkép. J.l.j.: Pataky. 23 x 30.5. "

Ernst Muzeum aukciói. XXII. 41.1.

MEK

Pataky László, festőm.

58.1.

Magyar Studio. I.

MDK

Bataky László

Nemzeti Szalon IV.aukc. 17 l.

MDK

Pataky László

Irod.:

Lauser, Dr Wilhelm: Die Kunst in Oesterreich-Ungarn II.Jahrg. Wien i n. 130.1.

Patary László, festő

M.D.K.

tájképeit említi a
cikkíró az Országos kiállí-
tás képrő művészeti beszá-
molójában.

XI.8.m.376.o.

Budapester Ausstellungs-Zeitung, Bp.1885.

M.D.K.

Pataky László, festő

„Kihallgatás" c. képét (1897) mint a kormányzattal szembehelyezkedő bátor kiállás példáját említi a szerző, melyen érződik Munkácsy Siralom háznak ci a Csavargók c. képének hatása, de a helyzet szorongató jellege talán még azoknál is intenzivebb.

G.Ö.Pogány: L'Héritage des peintres de la Grande Plaine Hongroise. Acta Historiae Artium, Bp.1962. tom.VIII. fasc.1-2. pag. 148.

M.D.K.

Pataky László, festő (1857-1912)

„Vásár" c. képe (1883) – feszült léghőrével s a gomolygó felhők ábrázolásával – a megfigyelés élességét illetőleg tulszárnyalja mesterének: Munkácsynak „Tengerpartján" (1880). vagy „A poros út" (1874) c. képeit.

G.S.Pogány: L'Héritage des peintres de la Grande Plaine Hongroise. Acta Historiae Artium, Bp.1962. tom.VIII. fasc.1-2. pag. 146-147.

Pataky László, festő (1857-1912) M.D.K.

a Szolnokon dolgozó Munkácsy tanítványok egyike, művészetével ezt igazolja, hogy a mester nem szolgai utanzásra ösztönözte növendékeit, hanem saját műveiből sugárzó emberi magatartásával, természet- és valóság-szeretetével és nemzeti fellegével volt hatással reájuk.

G.Ö.Pogány: L'Héritage des peintres de la Grande Plaine Hongroise. Acta Historiae Artium, Bp.1962. tom.VIII. fasc.1-2. pag. 145.

M.D.K.

Polaky László, festő

„Pihenés" c. festményét említi:

G.Ö.Pogány: L'Héritage des peintres de la Grande Plaine Hongroise. Acta Historiae Artium, Bp.1962. tom.VIII. fasc.1-2. p. 156.

Pataky László MDK

Nagy vásárkor, olf.

Műcsarnok 1883. őszi kiáll. II.

Pataky László MDK

Utolsó menet. repr.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

Pataky László MDK

Csikósverseny, repr.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

MDK

Pataky László, festőm.

Patak partján. Festm. Repr. 342.1.

?: A sárosi müvész-sorsjáték kiállitása.
Müvészet 1915.

MSK

Pataky László, festöm.

Debrecen nagy körképben a mult századi debreceni vásárokat óhajtja bemutatni. Ezzel Pataky László festömüvészt bizta meg, ki4ooo frtot kap a vásári jelenet elkészitéséért. Legkésöbb 1896 ápr.15.-ig átadandó a munka.
/ A város másik festményt is készittet a kiállitásra: történelmi jelenetet, mikor 189o-dik év szept.12.-én a magyar királyt hü debreceni népe üdvözli a város falai között./

Debrecem a kiállitáson./Millenium.kiáll./
Vasárnapi Ujs. 1895. 3o.sz. 42.évf. 496.l.

MDK

Pataky László, festöm.

124. Utolsó kenet. Repr.

1885. orsz. kiáll. k at. 141. l.

MDK

Pataky László, festöm.

Budavár 1849-ki bevételéröl festett képek. I. Repr.
" " " " " II. "

A II. vázlatot a föváros hatósága megvásárolta.

Pályamüvek Budavár 1849-iki bevételéröl.
Mücsarnok. Kiállitás.
Vasárnapi Ujság. 1904. 50.sz. 51.évf. 853.l.

Pataky László MDK

Nagy vásárkor, olf.

Műcsarnok 1883. Őszi kiáll. I.

Pataky László MDK

Huszár-roham, olf.

Mücsarnok 1885. őszi kiáll.

Pataky László MDK

Lovas csendörök, olf.

Mücsarnok 1885. jan.11.

Pataky László MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1885. jan.11.

Pataky László

Csikósverseny, olf.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. élt. kiáll.

MDK

Pataky László

Tanulmányfej, of.

Mücs. kiáll. 1885. jan.

MDK

Pataky László

Pogány G.: A magyar festészet haladó hagyományai.
Szabad Nép 1950.jul.20.

MDK

Pataky László

Lovas csendőrök, of.

Műcs. kiáll. 1885. jan.

MDK

Pataky László

Női arckép, of.

Műcs. kiáll. 1885. jan.

Pataky László

MDK

Magányosan, olf.

Műcsarnok 1884. őszi kiáll.

Pataky László MDK

Tanulmányfej, olf.

Műcsarnok 1885. jan.11.

Pataky László

MDK

A vám előtt, olf.

Miscsarnok 1884. őszi kiáll.

Pataky László MDK

Utolsó kenet, olf.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

MDK

Pataky László, festőm
1857-1912

Bálleset. Jelz.l.b.:Pataky L.
126-174 Vászon.

Cigányasszony. Jelz.l.j.:Pataky L.
43x14. Vászon.

Ernst Muz. aukc. XVI. 1921. Kat. 61 .l.

MDK

Pataky László, festöm.
1857- 1912

A kutnál. Lemezpapir.
21x26

Tájkép. Jelz.l.j.:Pata-ky.
23.5x 3o.5 Vászon.

Ernst Muz. aukc. XVI. 1921. Kat. 61 .1.

MDK

Pataky László, festöm.
1857-1912

Falusi házak. Jelz.l.j.:Pataky L.
18x28 Lemezpapir.

Lovasok. /A müvész hagyatékából./
24x18.5 Tus8 és ceruzara jz.

Ernst Muz. a ukx. XVI.1921. Kat. 41.1.

MDK

Pataky László, festöm
1857-1912

Paraszt kosárral. Jelz.l.j.:Pataky
21x13.5 Ceruzara jz.

Álló alak bottal. /A müvész hagyatékából./
23x 15.5 Ceruzara jz.

Ernst Muz. a ukm. XVI.1921. Kat. 41.l.

MDK

Patay László, festöm.
1856-1912

Szolnokon és környékén is járt, hol több képet festett, de legtöbbet Alvincen élt, a népéletből elöszeretettel vette motivumait.

dr. Lázár Béla: Magyar müvészek Szolnokon.
Szolnok a müvészetben. c. Emlékkönyv/ifj. Gonda Béla szer/
a 25 éves jub. alkalmából. 1927. szept. 19-24.l.

MDK

Pataky László festőm.

Mücsarnok, 1900. 9.sz. A párisi kiáll. Bp.em.
121.
1.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Facsusztatás a szászsebesi havasokban. 13 x 19 cm. illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 4o9-432.p.

Szign. Pataky - MK sc. - Morelli G.F.i.

-- rajza után MK egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 415.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Hátszegvidéki románok. Szövegközti illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 4o9-432.p.

Szign. Pataky - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 417.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Szelistyei nők és férfiak. 19 x 13 cm. illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 4o9-432.p.

Szign. Pataky - KH. - Morelli G.F.i.

-- rajza után KH. egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 419.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Bucsumi románok. Szövegközti illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 4o9-432.p.

Szign. Pataky L. - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 421.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.1901.

Abroncsárus mócok. Szövegközti illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 409-432.p.

Szign. nélk. - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.1901. Magyarország VII. 425.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Kaluser-tánc. 13 x 19 cm. illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 4o9-432.p.

Szign. Pataky L. - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 427.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19ol.

Vásárra menő mokányok. 13 x 19 cm. illusztráció Moldován Gergely: A románok c.cikkéhez. id.mü 4o9-432.p.

Szign. Pataky - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19ol. Magyarország VII. 429.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Becei magyarok. Szövegközti illusztráció Lukács Béla: Alsó-Fehérmegye c.cikkéhez. id.mü 5oo-523.p.

Szign. Pataky L - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 5o3.p.

Pataky László, festő, 1857-1912

Pásztortűz, 1931. 25-26 sz.
565. l.
Gulyás Károly: Marosvásárhely kipt.ára

Pataky László festő (1857-1912)

Pesti Hirlap. 1886. nov. 12. 4-5.

Prein József: A jubiláris táslat

Pataky László festő Jbl.

Budapesti Hirlap, 1881, XI. 9.

146 sz. 3.o. (Sp. és M.)

Pataky László festőművész.

Archaeologiai Értesítő

1915. 115–134.

Zoltai Lajos: Debrecen város

muzeuma

Pataky László festő"

Magyar Iparmüvészet, 1900

6. sz. 327-333. o.

Mihalik József: A magyar történelmi pavillon.

Pataky László festő (1857-1913)

Pesti Hírlap. 1885. VII. é. máj. 10. 9-10

Radó Antal: Festészetünk a Kiállításon

Pataky László festő (1857-1913), kiállítási
nagy érem, orsz. kiáll.

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. aug. 3. 4.

Közli az orsz. kiállítás képzőművészeti
zsűrije által....

Pataky László festő (1857-1913)

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. nov. 9. 90.

Both Mangheit: A Münsemokból

Patay László festő (1857-1912)

Pesti Hirlap. 1885. VII. é: Lec. 16. S. o.

a Képzőművészeti társulat tagjai

sorából....

P á r i s

Pataki László tanulmányutja

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.
"Pataki László"

Z a l a t h n a

Pataki László születési helye.
1856.

M Ú V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

A l v i n c

Pataki László halálának helye

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.

N a g y e n y e d .

Bethlen kollégium

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.
"Pataki László"

M ü n c h e n

Pataki László tanulmányai,
1879.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.
"Pataki László"

Pataky László festö.

Szab.Nép.1950.166.sz.jul.20. 6.l.

Pataky László festő (1857-1912)

Pesti Hirlap. 1885. VII. é: dec. 22. 1-2.

Both Menyhért: A Ramésonyi Kiállítás

P a t a k i László festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.

P a t a k y László festő

Arcképe

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42.

P a t a k y László festő

M Ú V É S Z E T
XII.évf.1913.
Illusztrációk: 42.,
45., 48., 49.,
52., 53., 56.,
57., 57., 60.,
61.,63.-

Önálló táblakép - Történeti festmény

P a t a k y László:
Petőfi a csárdában

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
45.

Pályázatok.

Munkácsy pályázat, 1886.

M Ű V É S Z E T
XII. évf. 1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Müvészeti oktatás.

Mintarajztanoda
/Pataki László hallgató/

M Ü V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Müpártolok.

Ferenc J.

A király vásárlása

M Ü V É S Z E T
XII. évf. 1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Önálló táblakép - Egyházi festmény

P a t a k y László:
"..És bepólálá őtet", 1904.
- illusztráció -

M Ű V É S Z É T
XII.évf.1913.
60.

Önálló táblakép - Történeti festmény.

P a t a k y László:
Kurucvilág, 1903.

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
57.

Önálló táblakép - életkép

P a t a k i László:
Hirmondó

M U V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Önálló táblakép - Egyházi festmény

P a t a k i László:
Jézus születése.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.
"Pataki László"

Festeszet. XIX sz. Táblakép. „Huszárroham." (Pataky)

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. nov. 9. 90.

Both Menyhért: A Mücsarnokból

Rajz - Illusztracio

P a t a k i Laszlo:
Petőfi-illusztráciok.

M Ü V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Rajz - Illusztráció

Pataki László:
Radvánszky:"Magyar családi élet"
c.müvének illusztrációi

M U V Á S Z E T
XII.évf.1913.
42-59.
"Pataki László"

Festészet. XIX. sz. Táblakép. „Magánosan". (Pataky)

Pesti Hirlap. 1885. VII. e. dec. 16.

A Képzőművészeti társulat tagjai részére....

Önálló táblakép - Történeti festmény.

P a t a k y László:
Mária Terézia huszárok, 1903.

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
57.

Önálló táblakép - életkép

P a t a k i László:
Nagy vásárkör.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Önálló táblakép - életkép

P a t a k y László:
Rabtemetés, 1911.

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
63.

Önálló táblakép - életkép

P a t a k i László:
Rabtemetés.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.
"Pataki László"

Festészet. XIX. sz. Táblakép. „Utolsó Kenet". (Pataky)

Pesti Hirlap. 1885. VII. i. máj. 10. 9–11.

Radó Antal: Festészetünk a Riálitáson

Festeszet. XIX sz. Táblak ép. „A visszatók." (Pataky)

Pesti Hirlap. 1886. nov. 12. 4-5.

Prein József: A jubiláris tárlat

Önálló tablakép - Életkép

P a t a k y László:
Virrasztok, 1886.

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
56.

Önálló táblakép - Vázlat

P a t a k y László:
Vázlat a Vallatáshoz

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
- 52.

Önálló táblakép - életkép

P a t a k y László:
Vallatás, 1897.

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
53.

Önálló tablókép - Vázlat

P a t a k y László
Vázlat
- illusztráció -
M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
49.

Önálló táblakép - Vázlat

P a t a k y László:
Vázlat

- illusztráció -

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
48.

Önálló táblakép - Életkép

P a t a k i Laszlo:
Virrasztók.

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42-50.
"Pataki László"

Önálló táblakép - Történeti festmény.

P a t a k i László:
Zrinyi Ilona feladja Munkács Várát/1896/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Pataky László festő

Pesti Hirlap. 1885. dec. 22. 1-2

Both Menyhért: a karácsonyi kiállítás

Pataky László festő

Pesti Hirlap, 1882. okt. 22. 9.
Porzsolt Kálmán: A mücsarnok ő-
szi kiállitása

Fbl

Pataky László, festő

Budapesti Hirlap, 1882, X. 21.

290. sz. 1. o. Berényi László:

A műtárlat (-tárca)

Pataky László festő, 1857-1912

Pásztortűz, 1931. 25-26 sz.
565. l.

Gulyás Károly: Marosvásárhely képtára

Patáky László

Budapesti Szemle, 1912/CL/461-470 l.

D.: Tavaszi tárlatok.

Pataky László festő

Pesti Hirlap. 1883. dec. 21. 10

művészeti ösztöndíjak

Táblakép. „Virrasztók", Pataky

Pesti Hirlap. 1886. nov. 12. 4-5.

Prém József: A jubiláris tárlat. II.

Táblakep. „Utolsó Kenet",
Pataky

Pesti Hirlap. 1885. máj. 10. 9–11

Radó Antal: Festésztünk a
Kiállitáson

Táblakép. „Huszárroham", Pataky

Pesti Hirlap. 1885. nov. 9. 9

Both Menyhért: A Mátrasaszkból

Pataky László festő

Budapesti Szemle, 1897. XCI.

300. - 313. l. ifj. Mitrovich Gyula: A

Képszörnűv. Társ.-tavassi tárlata.

Pataky László festő

Budapesti Szemle, 1889.

LVII. 126.–137. l. Pasteiner Gyula:
a képzőműv. Társ. őszi tárlata.

Pataky László festő

Pesti Hirlap. 1881. nov. 9. S.

ösztöndíjak magyar művészek
rendzére

Pataky László festő

Pesti Hirlap, 1882. nov. 13. 3.
Müvészeti ösztöndijak

MDK

Pataky László, festőm.

Pusztai harangszó. Repr.
/Templomba igyekvő pusztai emberek./

A Szépművészeti Társulat téli kiállitásából.
Vasárnapi Ujság. 47.sz. 1901. 48.évf. 757.l.

Pataky László, festöm. MDK

részt vett a párisi kiállitáson.

Párisi Kiállitás. 1900.

MDK

Pataky László, festöm.

1912-ben fiatalon elhunyt müvész, öt gyermekét, özvegyét gondok között hátrahagyva. Elmult, anélkül, hogy igazság jutott volna neki. 1912 márc.3.

A daliás magyar zsáner, az egészséges népi poézis, a jellemzően magyar betyárromantika, de különösen a kuruc világ festöje.
Ugy tudta megfesteni, hogy a könny kicsordult láttán.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet.1913. 42-50. l.

MDK

Pataky László, festöm.

Országszerte szerették hangulatos, kis képeit. Tömérdeket dolgozott. Nappal ecsettel, lámpagyujtáskor ceruza, tusba mártott toll.
Alvincen halt meg, ott temették el. Mestere Munkácsy Mihály vät. A "Müvészet" emléket akart állitani emlékének, s e a szándéka sikerült is Pataky özvegyének adatszolgáltatása segitségével. Szerény volt, a sikerért küzdeni nem tudott,

Malonyay Rezsö: Pataky László.
Müvészet. 1913. 42-50.l.

MDK

Pataky László, festöm.

leánya Piri a gödöllöi telepre vágyodott . Sári és
és Kató továbbképzéséhez állami segitségre lett volna
szükség. Felesége Kreybig tábornok leány, a kényszer-
ü hagyatéki értékesitésböl nyert összegen felköltö-
zött Alvinczöl Budapestre, kalapszalont nyitott.
A Mücsarnokban került bemutatásra Pataky László hagya-
téka.

Malonyay Rezsö:Pataky László.
Müvészet.1913. 42-50.l.

MDK

Pataky László, festöm.

báró Kemény István kieszközölte felvételét a Mintarajz-tanodába. 1875-79-ig volt növendéke. Minden erejét összeszedve /leckeórákat adott silányan megfizetev/,végre eljuthatott Münchenbe.1879 öszén az Akadémiában rögtön felvették. Ö Seitz professzorhoz kivánkozott, h.jó barátja, Hollósy Simon mellett dolgozhasson.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet.1913. 42-50.l.

MDK

Pataky László, festöm.

a nemzeti géniusztól áthatott müveivel többször is meglehetett volna tölteni a Mücsarnokot.

Rabtemetés. Anyagilag nagyon fontos lett volna, h. a hagyatékból az Allam vásárolta volna meg ezt-a sulyos témáju , s egyuttal befejező müvét. Müvészi törekvéseinek záró alkotása.
Zalathnán született 1856-ban. Tiz esztendös korában teljesen árva volt. Küzdelmes életet élt már ifjan.

Malonyay Dezsö: Pataky László.
Müvészet 1913. 42-50.l.

MDK

Pataky /László?/,festöm.

Festette a lovakat.

Munkácsy Mihály e nagy zsoni utolsó fellobnásait mutatja e,részben fáradtan festett kép /Árpád ..... c. képe mely az Országház ülésterme számára volt szánva eredetileg, melynek részleteibentöbb magyar müvész segitett a mesternek ik Párisban éltek

Zámborszky Ilona: A magyar Országház. Bp. 1937. 114.?

MDK

Pataky László

Visszaemlékezés, of.

KMT 1898-99. téli kiáll. 23. o.

MDK

Pataky László

Kukoricza törés, rajz, repr.

Vasárnapi Ujság 1907, 39.sz. 781 l.

MDK

Pataky László, festö
1857-1912

Virrasztás. Olf.v. Jelz.l.b."Pataky · L.886."

Nemz.Szal.Müv.Egy.-Székfv Kpt. és Tört.Muz. uj szerzemények 1937/38. 1939.máj.-jun. Kat.

MDK

Pataky László

Hazai Müvásárlók Egyesülete. Mücsarnok, 1898. nov. 20. 16. sz. 141-143 l.

MDK

Pataky László

Zala György: Müvészek lakomája. Mücsarnok, 1898, nov. 2o. 16. sz. 145 l.

MDK

Pataky László

Bernáth A: Az orosz és magy. müv. nemzeti sajátosságairól. Szabad Müvészet, 1951.

345 l.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Bojca. Szövegközti illusztráció Lukács Béla: Az erdélyi aranybányászat c.cikkéhez. id.mü 524-543.p

Szign. Pataky - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 541.p.

Pataky László M.D.K.

Bp.19o1.

Nagyág község és a nagyági aranybánya bejárata. Szövegközti illusztráció Lukács Béla: Az erdélyi aranybányászat c.cikkéhez. id.mü 524-543.p.

Szign. Pataky - Morelli G.F.i.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 539.p.

Patkai L.

festő

Művészet, 1939. IV. évf. 27. sz. 69. l.

Kemse Béla: A Fővárosi Képtár új szerzeményeinek kiállítása.

Pataky László, grafikus

Iparmüvészet 1895-ben. 105.

Kiállitások

Pataki László hagyatéki kiállitá-
sa/1912.április/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
42 - 50.
"Pataki László"

Önálló táblakép – „Virrasztás" – Pataki L.
(1857)

Művészet, 1939. IV. évf. 27. sz. 69. l.

A Fővárosi Képtár új szerzeményének
kiállítása.

(Kende Béla)

Pataky László

Virrasztók c. képe

repr.

KMTárs 1927. táj- és
életk. kiáll.
Lat

Pataky László

Virágzás

1932 főv új szerzem.kiáll. Műcsarnok

Pataký László

wód

w

Ki P. 155. l.

Pataky László.

Krumpliszedők c.
képe repr.

KiP. XLVII. tábla

PATAKY LÁSZLO

Külföldi aukción:

Laszlo Pataky von Sospatak: Ein Trunk
für die Soldaten.
Öl auf Leinwand, 62x113 cm. Sign.

Wien, Dorotheum
472. Kunstversteigerung 10-17 April
1984. - Katalogus 465.sz. kép:Taf. 31.

Patay László

„Téli táj" o.v. 44x80 cm

J.l.6.: Patay L. Kiállítási ár: 18000 Ft.

BÁV 60.Képaukció Bp.1983.május

Pataky László (Brád, 1857 - Alvinc 1912)

„Hóviharban" o.v. 29,5 x 45 cm J.l.j.: Pataky L.
Kikiáltási ár: 10000 ft.

—

„Burgonyaszedők" o.v. 73,5 x 113 cm J.l.b. Pataky L.
Védett. Kikiáltási ár: 20000 ft.

BÁV 60.Képaukció Bp.1983.május

Patay László (Brád, 1857. Alutus 1917)

„Gata előtt" o.v. 48x68,5 cm

J. l. l.: Patay L. (Restaurált)

Kikiáltási ár: 20000 Ft.

PATAKY LÁSZLÓ, Sóspataki

Aukción:
Laszlo Pataky von Sospatak: Die Wegweiserin.
Öl auf Leinwand, 101x61 cm. Sign.

Wien, Dorotheum,
634. Kunstauktion, Nov. 1981.
Katalogus 157.sz., 35.old.
Kép: Taf. 26.

PATAKY LÁSZLÓ sóspataki
/1857 - 1912./

Aukción:
Laszlo Pataky von Sospatak: "Kaisermanöver in Ungarn." Sign. und dat.: /1/894. Öl auf Leinwand, 105x210 cm.

Wien, Dorotheum,
633. Kunstauktion, Sept. 1981.
Katalogus 138.sz. 30. old.
Kép: Taf. XXXII. /szines/

Pataky László

részt vett a balassagyarmati városi kép/
tár 1978 évi szerzeményeiből rendezett tárlaton

Magyar Hirlap 1979/11/13

Patay Lajos (1857-1917)

„Csata előtt" o.v. 48×68,5 cm

J.l.j.: Patay L.

Kikiáltási ár: 15 000 ft.

BÁV 50.Képaukció katalógus,Budapest,1979.december

Pataky László

A művész stílust történeti beso-
rolásához szokás a kritikai rea-
lizmust" emlegetni.

Menyhárt László: Előkép - élőkép - pillanatkép
Művészet, 1978. december - 10. lap.

Pataky László, festőművész

A Szegeden élő Lucs-házaspár félszáz értékes festményből álló gyűjteményét felajánlotta a Móra Ferenc Múzeumnak. – E gyűjteményhez tartozik a művész „Szekér két figurával" c. műve. (említve).

Szelesi Zoltán: Lucs-gyűjtemény a múzeumban. Délmagyarország, 1978. júl. 16.

Patay Lajos (1877-1917)

„Krumplipedál" o.v. 100x141 cm
J.l.j.: L. de Patay (Védett)
Kikiáltási ár: 25000 Ft.

BÁV 48.Művészeti Képaukció Bp.1979.május

Pataky Lajlé (Brád 1857 - Alvince 1912)

„Szántás" o.v. 60 x 110 cm

J. l. j. Pataky Lajlé (Sérült)

kiállítási ár: 20000 ft.

BÁV 55.Képaukció Bp.1981.szeptember

Pataky László, festőművész

az idén másodízben rendezi meg a Hatvani Galéria a portrébiennálét. A két évvel ezelőtti első alkalom bizonyította a gondolat életképességét. – A belső tépelődés egyik érdekes példánya a művész zordra fogalmazott önarcképe. /említve/.

Farkas András: Arcok és sorsok.
Nepujság /Heves/, 1979. dec. 6.

Patay Lajos (Brád, 1857- Alvinc, 1912)

„Szénagyűjtés" o. v. 66 x 110 J. l. j.: Patay L.
Kikiáltási ár: 20000 Ft.

—

„Ötösfogat" o. v. 70 x 120 cm J. l. j.: Patay L.
(Restaurált! Védett!
Kikiáltási ár: 20000 Ft.

—

„Kurucc lovas" o. v. 36 x 25 cm J. l. j.: Patay L.
Kikiáltási ár: 8000 Ft.

BÁV 57. Képaukció Bp. 1982. május

Pataky László (1857-1912)

„Istálló előtt" o.v. 63 x 111 cm
s.l.j. Pataky L. kiáltási ár: 20000 ft.

„Lovasszekér" o.v. 65 x 112,5 cm
s.l.j.: Pataky L. kiáltási ár: 20000 ft

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Pataky László

A Mücsarnok_ban rendezett "Téli tárlat"-ról S. sign.-val számol be a lap. A müvészt Papp Henrik müvész társával hasonlitja össze. Mindketten kissé még egyenetlenek, de látszik rajtuk az erő s az, hogy mindkét müvész nagy reményeket kelt. Munkájáról külön nem tesz említést.

A HÉT, Bp. 1890. nov. 30.
I. évf. 48. sz. 353-354. lap.

Patay Lajos (1857-1917)

„Őszi vázlat" o.v. 46x82

l. ár: 9000 ft

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976.szeptember

Pataky László (1857-1912)

„Juhász" o. v. 103 x 83

J. l. b. Pataky L.

Utáltási ár: 7000 ft.

BÁV 42. képaukció Budapest, 1977. május

PATAKY LÁSZLÓ festő (1857–1912)

A Mintarajziskolában, Párizsban és Münchenben tanult. Gouache modorban készített illusztrációkat a Vasárnapi Ujság és az Uj Idők számára.

Magyar könyvművészeti törekvések a azázadfordulón

MTA MKCS és Petőfi Irod.Muz.közös kiadványa Bp.1975.

Pataky László

„Vasás" o. fa, 25x50 l. l. j.

Pataky L.

Védett. Ziáltási ár: 12000 ft

BÁV 43. Kejsanlció Budapest 1977. szeptember

Pataky László (1857-1912)

„Szénahordás" o.v. 45x80 cm

J.l.G.: Pataky L. (Sérült)

Kiáltási ár: 12000 ft.

BÁV 43. Kejsankerő Budapest 1977, szeptember

Pataky László

"Apósának, egy honvédgenerálisnak a lovasképét festette meg és egy melankolikus hangulati életképet is küldött"-irja elismeréssel a kritika, a Képzőművészet c. rovatban a Mücsarnok kiállitásáról, melyet Telepy Károly rendezett.

A HÉT, Bp. 1890. nov. 23.
I. évf. 47. sz. 335-336. lap.

Pataky László

"Az özvegy" c., Tihanyi Lajos "Fehérsas-tér
Pap Henrik: "Az üres bölcső" és Perlmutter
Izsák: "Parasztszoba" c. képeit mutatja
be a lap a Műcsarnokban rendezett „Magyar Táj
és Népéleti kiállitásról."
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1927. jan. 22. I. évf. 4. sz.
3. lap.

Pataky László

Pádua, Porter Paula, Pataky László, Reich Kálmán nevét kell megjegyezni,-irja /k.i./ sign.-val /Kun Imre/ "A Nemzeti Szalon tavaszi képei cimmel. Mind a négy művészt igen megdicséri, különösen Reich Kálmánt, aki igen gazdag grafikai kollekcióval vett részt a tárlaton, közöttük néhány igazi, művészi értékkel.

A HÉT; Bp. 1921. juni. 2o.
XXXII. évf. 16. sz. 268. lap.

MDK

Patahy László festő

„Nagyvásárkor" c képét eladta. 1883.

MDK-A - 1 - 1/1185.

MDK

Pataky László festő

KT. kiállításra (1884.) küldött:

"Lovas csendőrök"
"Éléskép"
"Tanulmány fej"
"B. L. arcképe" c. műveit.

MDK-A-1-1/1383.

MDK

Pataky László (festő)

Szeged város megbízásából festette gróf Andrássy Gyula nagyméretű, egész alakos arcképét. A kép később a szegedi múzeum tulajdonába került.

Szelesi Zoltán: Szeged képzőművészete a múlt század végén.
Tiszatáj, Szeged, 1958. június. 3. l.

P

MDK

Pataky László, 1857-1912.

—

Huszár előörs

Trojka

Almásy-Tel. 2.auk. 1939. nov. 34 l.

MDK

Pataky László

Communans lányok, festm.

Megbeszélés, "

Kadocsa Elek levele. Élet, 1892. dec. 15.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Zrinyi Ilona föladja Munkács várát, festm.

Balás Piry J: A m. tört. fest. a 19. sz.-ban. 1932.

65 l.

MDK

Pataky László

Aradi NB A m.tört.festészet az 1880-as évektől az 1919-es Tanácsköz.ig. Művtört Dok.Közp. 1954.-55. Bp. 1957. 283, 300, 307 l.

MDK

Pataky László festőmüv.

kiállitási nagy éremmel kitüntetve.

A képzőm. kiáll. kitüntetései. Vasárnapi Ujság, 1885. 32.sz. 520 l.

Pataky László

Miniatür csontfaragványaival szerepel
a rendőrtisztv.-k kiállitásán.

Ujság, 934.V.25.

M.D.K.

Fataky László,festő,1857-1912

Népélet és katona képek.A szabadságharc epizódjai.
Müvészi jelentősége csekély. 513.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene,
a szinház és a film.Minerva.1960.Bpest

MDK

Pataky László festő
„Vihar előtt" és „B. L. arcképe" képeit
KT-hiállitásra küldi. 1883.

MDK-A-1-1/1182.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Jó barátok, tusr.

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74.sz. 29 1.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Szénagyüjtés

Huszárok a lóvásáron

Ernst Muz. aukc. 53.sz. 1936. máj. 29 l.

MDK

Ernst Muz. aukc. 53.sz. 1936. máj. 1.

MDK

Pataky László. 1857-1912.

Huszár, of.

Hirvivő, of.

Huszár járőr, of.

Árv. Közl. 1939. szept. 4.rk.sz. 91.sz.

26 l.

MDK

Pataky László

Huszár-rőham, of.

Képzőművv. Társ. kiáll. Arad, 1889.

11 1.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Virrasztás, of.

Huszár, of.

Huszár, of.

Árverési Közl. 1938. dec. 8.rk. 88. auke.

28 1.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Huszár, of.

Falurészlet, of.

Árverési Kösl. 1938. 6.rk.sz.

28 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Virrasztás, of.

Huszár, of.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.sz, 28 l.

MDK

Pataky László, 1857-1912.

Szántás, of.

Falurészéet, of.

Árverési Közl. 1938. 3.rk.sz.

33 l.

Kaplony. T.3211.

A sirbolt.

A gróf Károlyi család sirboltjának belsejét ábrázoló e látképen balra az üregek fölött koszorúk lógnak, középütt és a fal mentén pedig öt koporsó van egyesek fölött urnával. Szemközt külön állványokon két arczkép tünik szemükbe. Jelzése alól jobbra: Pataky L.

Tusrajz, mér. 16.7: 26.4 cm.

Sz.n. 1208-902
379-902-1806.

Pataky László

Somogyi Miklós: Magyarok a münchemi képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 183. l.

Nem volt elég erős arra, hogy az ár ellen úszszék. De ha például többen úsznának ellene s mindenki a maga körében tenne valamit a rettenetes árvíz ellen. Ha ő most itt kezdené el ezeknél a szegény embereknél. Hiszen elvégre ő is csak Bodoky s a mit a Bodokyak elmulasztottak, nem-e épen az ő kötelessége helyrehozni? Igen, *kötelessége!*

Megáll egy darabig s a völgyben újra hallja a Rima csobogását a zúgó felől. A gyerekkor jut eszébe s mintha érezné halántékán azt a gyöngéd, édes csókot megint. Odakap ismét s érzi, hogy veríteket töröl je ujjaival . . .

A Rima felől eleven szellő éled s az éjfélutáni kakas-szót hozza feléje. Igen, igen; a Szántó Mihályék kakasa az, tisztán megismeri a hosszúra nyújtott hangjából. Mindig szép hangja volt neki. — Utána a Kis Péter Jánosék kakasa szól, de az rekedtebb sokkal. Öreg kakas volt már akkor is s imhol még mindig nem tudott elpusztulni.

Azzal megy tovább.

A temető sarkán ismét égni kezd a halántéka azon a helyen, a hol az édes anyja megcsókolta. Odakap ismét s nem érzi többé a verítéket . . . Úgy látja, hogy már végképen határozott.

A nagy fakereszt előtt megáll és csöndesen letérdel a földre. Mintha imádkoznia kellene, mint ugyanott gyerekkorában annyiszor tette. És imádkozik. A legszebb imádság jut eszébe. Fölcsattantja kézitáskájának zárát s egy darabig keresget benne. Mikor megtalálja a forgópisztolyt, szépen kiemeli az irások közül s már tudja, hogy mi a kötelessége.

Szeretettel és büszkén jártatja végig szemeit a kicsinyke falun s megpillantja az apai ház sötét födelét . . . Nos tehát meg fogja menteni daczból. Dolgozni fog s ha ő nem lehet már boldoggá többé, boldoggá fogja tenni e maroknyi népet . . . Ah, mikor annyi becsületes ember keze segít rajtuk pusztítani, hát hiszen épen azért «gazember» ő, hogy megigazítsa azt, a mit amazok elpusztítottak.

A forgópisztoly megcsillan kezében a holdvilágnál s ő mosolyogva dobálja ki a töltényeket belőle a temető árkába.

Messziről hallja, a mint a ház udvarán a Hektor vihogni kezd s megfeszült izmokkal, fütyürészve indul le a dombról, a réten át, egyenesen az apai hajlék felé . . .

*

Szerelmes olvasóm!

Ha vasúton jársz és az ablakon át egy csinos falu mosolyog feléd, fehér kőházakkal, tartós födelekkel, kedves gyümölcsfákkal és vidám emberekkel, járj végére, kérlek, nem ott lakik-e ez a mi gazemberünk?

Pakots László

A «Magyar Salon» eredeti rajza.

LÁPI HALÁSZ. (ECSEDI LÁP.)

Rajzolta Pataky László.

Magyar Salon
1888. dec. füzet

Rózsa az ablakban hímez. Egy sor viruló azalea áll a párkányzaton, még a Sárosdy üvegházból valók. A finom női fej mélyen hajlik a himzés fölé s a karcsu ujjak szaporán öltögetnek.

Mert a háziur várja a házbért s Rózsa a kis családért dolgozik.

Zoltánka most számol, azalatt lehet beszélni.

— Rózsa — — — kisasszony! elhoztam Puskin Anyeginját! s Heiden Elemér szemei melegen függnek a leányon.

— Köszönöm Elemér. Hanem kevés az időm olvasni. Sok a dolog, estére már fáradtak a szemeim és — — nos és a petroleum igen drága.

Itt megakadt a társalgás.

A felső, nyitott ablakon át egy fehér pillangó tévedt a szobába, körülrepesve a lányka sötét gesztenyeszin hajzatát, leszállt egy azalea bimbóra. Rózsa föl se tekintett vagy elmélyedt munkájában.

Hanem már Zoltánkát nem gátolta a szorozás műtéte észre venni az eltévedt himes lepét.

Egyszeribe testvére ölébe mászott elfogni a gyanútlan pillét.

— Zoltánka úgy szereted a pillangókat! ha mamád megengedné, holnap vasárnap van, kivinnélek a zöldbe, virágot szedni s futkározni. Akarod-e?

Hogy Zoltánka akarta-e?

— S Rózsa kisasszony ön is eljönne velünk, ugy-e bár?

Rózsa föltekintett.

A mint az ifjú szemei kérőleg fordultak hozzá, olyan igen hasonlítottak valaki szemeihez, a ki a Sárosdy kastélyban igen, igen gyakran megfordult.

A lány egy perczig beszélni se tudott.

— Igen, igen. Suttogá később.

Hanem azután megneheztelt, hogy Elemér a kezét hirtelen megcsókolta.

De a pille azalatt Zoltánka nagy bánatára ujra kiszállt az ablakon.

II.

Keskeny, réti úton haladtak másnap egymás mellett, Zoltánka messze elfutkosott.

A lány mezei virágot szedett csokorba; szép volt nagyon. Egyszerű, szinehagyott karton ruha tapadt alakjára, kissé szűk volt, kinőtt belőle. Simán fölfésült barna haja előnyösen tüntette ki a nyak klasszikus szép körrajzát; arcza pirult, szemei fénylettek. A járó-kelő fiatal férfiak megálltak s úgy néztek utána. A szerény, kopottas külsejű Elemért persze nem is látták mellette.

Hanem az, annál boldogabb volt.

Mindinkább elhagyták a jártas utakat, végre csak a tücskök szólingatták egymást kölsöttük, s a méhek zümmögtek a fejük fölött. A leány leült a fűbe s intett társának hogy kövesse.

Elnézték azután soká, hogy bajlódott egy piczi hangya valami piczinyke röggel s nem tudta hova vinni; egyszerre elfutott, hanem csakhamar visszatért néhány társával s ügyesen elczipelték a zsákmányt.

Az erdő szélén egy öreg, pupos asszony rőzsét szedett halomra. Tulbecsülte az erejét, miután összekötötte batyuját nem birta hátára emelni. Szinte nyögött belé s erei kidagadtak. Néha arra ment egy-egy gyalogos s meg is állt nézni: hogy bajlódik a töpörödött anyóka. Hanem egyik se segített neki.

Egyszer aztán megszólalt a leány.

— S mi a szándéka Elemér?

— Ha elvégzem a jogot, elmegyek a

PATAKI LÁSZLÓ. A HIRMONDÓ.

A képzőművészeti csarnok őszi kiállításából.

Patakky László

PATAKY LÁSZLÓ. TEMPLOM ELŐTT.

KMTárs. 1889/90. téli kiáll.

Pataky László M.D.K.

Budapest, 1888 körül.

A Trajanus-oszlop dombormüveiből: A dák vezérek megmérgezik magukat. Illusztráció a Pulszky Ferenc: Az őskor, a kelták, a rómaiak c. cikkhez. id.mü 21-32.p.

Szign. Pataky - AW ch.

- - rajza után egyszinü fametszet. M.Kir. Állny.

O.m.III.Magyarország.I.köt.31.p.

1912

~~4165. Pataky László.~~
~~Sz. Zalathnán 1857 deczember 21-én.~~

4165. Huszár-roham.

A ~~Egy~~ sik ~~vidék~~ Mfőld egyik kukoriczás területén szemlélhető, a hol a ~~egy~~ honvédhuszár századot ~~a~~ pej lovon vágtató tiszt, ki a jobb kezében lévő karddal az irányt ~~jelenti~~ mutatja, vezeti rohamra. Jobbján a kürtös ~~kocz~~ ~~ható lótható, a ki~~ a jelzést adja le, balján pedig, a szürke lovon ülő közlegény közelében, az őrmester ront előre. Mindannyian teljes felszerelést viselnek s kardjukat, egynek kivételével, mindannyian felemelten tartják. Az égbolt felhőzött. Jelzése alól balra: Pataky L. 1885.

Vászon, méretei 181.3:140.3 cm.-- Lelt.sz.4165.-- Vétetett az 1912 május 17-iki 66043 sz. leirat szerint 5000 K-án (1167-912).-- Kifizettetett 1912 junius 7-én (1234-912).-- Elszámoltatott 1912 julius 8-án (1445-912).-- Az elszámolásra nézve lásd a 31993 szvsz. előadmányt.

~~1~~-912

Sz.n. 547-912
Át.lelt.8288.
1167-912-7

57

V.

~~4164.~~ ~~Pataky László.~~
Sz. Zalathnán 1857 deczember 21-én.

4164. Zászlószentelés.

Az 1901 május 8-iki ünnepély, mely a Ludovica Akadémia udvarán szemlélhető, a hol a tábori oltár előtt a teljes egyházi diszbe öltözött b. Horn Károly veszprémi püspök ~~ván~~ fényes segédletével. Előtte a közös és a magyar királyi ministerek és élökön b. Fejérváry Géza magy. kir. honvédelmi ministerrel a katonai méltóságok képeznek csoportot. Középütt Auguszta főherczegnő zászlóanya, a zászlótartó törzstiszt és őfelsége áll. Ez utóbbi mögött József főherczeg és a szárnysegéd helyezkedett el. Balról pedig a diszőrség, az emelvényen az uralkodóház hölgy- és férfitagjai, azontúl pedig a megjelent vendégek láthatók. A háttérben lombos fák diszlenek.

Vászon, méretei 30,7:102 cm.-- Lelt. sz. 4164.-- Vétetett az 1912 május 17-iki 66043 sz. leirat szerint 600 K-án (1167-912). -- Kifizettetett 1912 junius 7-én (1234-912).-- Elszámoltatott 1912 julius 8-án (1445-912).-- Az elszámolásra nézve lásd a 31993-912 szvsz. előadmányt.

Sz. n. 546-912
1167-912-6.
Át. lelt. 8287.

50

2831

10. Pataky László.

(Sz. Zalatnán 1859.)

A krumpli-szüret.

A sík krumpliföldön négy tagból álló társaság szedegeti a burgonyatermést. Balról a fiú áll kapával s mellette a kosarat tartó leány van; jobbról pedig még két lehajló leány rakosgatja ~~a krumplit~~ kék kötényébe. A fiú jobb kezét leeresztette és balját a kapanyélen nyugtatja, ~~Fején kalapot hord s~~ egy-elejű kabátja ~~meg~~ felgyűrt ~~nadrágja~~ szürke. A kosaras leány réklije sárgásbarna, köténye fehér s szoknyája világos-lila. A szedegetők egyike fekete kabátot s szürke szoknyát; másika, ki felgyűrt ingben dolgozik, piros ruhát visel. Balról tüzet raktak és a felfordított kétkerekes talyigánál a megtelt zsákok fekszenek keresztben. A ~~ködös~~ háttérben város látszik. Jelzése alól jobbra vörös betűkkel: »*Pataky L. 894.*«

Vászon, méretei 170 : 264 cm. — lyleltár sz. 449. —

1895: III. 10. — 1896: III. 10. — 1897: III. 10. — 1898: III. 10.

Vétetett ~~1894-ben. — Ltsza 449.~~ 1894 december 20-ki (63463 sz. leirat alapján 2800 frton (5600 K).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

-- 1900: III. 10. -- 1901: III. 10. -- 1903: III. 10. -- 1904: III. 10 — 1905: III. 10.

1905. átvételi jegyzék 194. — Száma az Orsz. Képtárban a sz. nban 1841. és a leltárban 2831.

723

Vét 1894. dec 20.

lyleltár 449. 192

213

1539. Pataky László: Pesten 1869 jun. 1. — Közülök a

A vallatás.

Jobbról látjuk a községházát hirdető-táblával és kiszegzett iratokkal. Ajtajában a befelé haladó fegyveres őr kiáll a vallatás alá kerülőt. Oldalt pedig fiatal asszony sir, ki arczát kötőjével takarta el és a ki mellett kis szőke leánya nézi szomorúan maga elé. Balról a kiváncsiak csoportja három iskolás gyermekből, két asszonyból, egy férfiból és serdülő leánykából verődött össze. Elől bekötött fejü kis leánynál könyv és tábla van, az asszonyok egyike állát támasztva gondolkozik, mig másika, az iskolás leány és fiu közt helyezkedve gyermeket tart bal karján, a prém-kucsmát, mellényt, gatyát, szürt és magas szárú csizmát viselő paraszt fürészt és baltát a felserdült leány kosárból kendő vége lóg ki. A háttért fák és a községbeli házak képezik. Előtérben palánkkal és sövénynyel keritették be. Köztük széles út vezet. Jobbról balról jobbra vörös betükkel: Pataky L. 1897

Vászon, méretei: 225:299 cm.
Vétetett 1897: VI. 10-én a 35202 sz. rendelet alapján 2000 frton.
Elszámoltatott 1897: IX. 20-án (223/97.)
Az elszámolás elfogadtatott 1897: X. 2-án az 59668 sz. leirattal. (350/97.).

904: IV. 28.

Nagyág. T. 8209.

A Ferencz altárna.

Szemközt (a KAISER FRANZ ERBSTOLLEN (FERENCZ ALTÁRNA) bejárata, a honnan a bányászok felügyelete alatt lovas kutyákkal hozzák ki az arany tartalmú ásványokat. A lóczp fölött két tarisznya lóg. Jelzése alól balra: Pataky.

Tusrajz Pataky I-től, mér. 9: 13.1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 539 l.

Sz.n. 1206-902
379-902-1703 b)

Bucsum. T. 8206.

Román férfi és nő.

Fölül jobbra a hegyes vidék előterében lévő völgyben fekvő községet látjuk; alól pedig az ünneplőjét viselő és egyik kezét csipőjére támasztott leányt a hasonlóképen öltözött legény tartja átkarolva. Jelzése a látképen alól jobbra: Pataky I.

Tusrajz, nér. 22: 18.5 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 421 l.

Sz. n. 1203-902
379-902-1632.

Szeged. T. 8203.

Az artézi kút.

A Tisza-Lajos körút előterében a szobros [illegible] artézi kutat beszélgető és vizet merő leányok veszik körül és mellette jobbról szekér áll hordóval és rajta e felirattal: ARTÉZI VIZ 3 Köcsög 2 Kr[illegible]. A háttérben balra a templomon túl [illegible] épület látszik. Jelzése alól balra: Pataky L.

Gouache, [illegible]. 48.5: 31.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 497 l.

Sz.n. 1200-902
379-902-461.

Nagyág. T. 8208.

Látképe.

A Csetrás hegységben középütt látjuk a községet az épületei közül kiemelkedő tornyokkal, a melyek hegytetőn épültek.

Tusrajz Pataky L.-tól. nér. 10.8: 10.2 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 539 l.

Sz.n. 1205-902

379-902-1703 a)

Boicza. T. 8210.

Látképe.

A Szfregyel és Kornet hegyekkel ábrázolt vidék előterében van a község a házai közül kiemelkedő dombon templommal és e körül temetővel, míg az előtérben hat bányász közeledik egymásután. Jelzése alól jobbra: Pataky.

Tusrajz, mér. 23: 22.3 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 541 l.

Sz. n. 1207-902
379-902-1704.

Szász-Sebes. T. 8204.

Facsusztató.

A havasok előterében, nem messze a bódétól, a lecsusztatott fenyőszálak között jobbra fordulva áll a román csusztató, ki jobbjában szekerczét tart. Jelzése
alól jobbra: Pataky.

Gouache, mér. 20.8: 28.8 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 411 l.

Sz. n. 120-902
379-902-1620.

Karczag. T. 8201.

A publikáczió.

A jobbra látható emeletes városház erkélyéről egy tisztviselő hirdeti ki a téren összegyült népnek a tudni valót. A háttérben balra földszintes épület van. Jelzése
alól jobbra: Pataky L.

Gouache, mér. 26.8: 42.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 135 l.

Sz.n. 1198-902
379-902-304.

Hátszeg. T. 8205.

A vidéki románok.

A háttérbeli egy-ablakos faház előtt három ünneplőbe öltözött román képez csoportot. Közülök a szembe néző asszony egymásra tett kezekkel hallgat és a férfiak egyike a fatörzsön ül. Jelzése alól jobbra: Pataky.

Tusrajz, már. 29.6: 21.4 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 417 l.

Sz.n. 1202-902
379-902-1630.

Becze. T. 8207.

Népviselet III.

Az előtérbeli udvaron az orsó (de ülő) pedrő két (magyar asszony) mellett egy harmadik áll, ki a balra fordult férfival beszélget. Ez utóbbi kabátját és a rajta lógó hordocskával kapáját vállaira vetette. Az udvar ajtaja zsindelytetejű. Jelzése alól balra: Pataky L.

Tusrajz. mér. 25.8: 18.9 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XX. 503 l.

Sz.n. 1204-902
379-902-1678.

Patachi Piri

PH 1932. XII. 8.

Iparművészet a Nemzeti Szalonban.

Amióta székesfővárosunkban két nagy iparművészeti iskola, a Kinizsi-utcai állami és a Török Pál-utcai fővárosi iparrajziskola kitünő tanári kara neveli az iparművészeket, hatalmas uj gárda ontja müvészi termékeit a nagyközönség elé. Most is egy iparművészcsoport szerepel a Nemzeti Szalonban, ahol a *Magyar Iparművészek Országos Egyesületének* megbizásából rendezték a kiállitást.

Sajnos, de első impressziónk az, hogy ennek az egész kollekciónak a magyarsághoz alig van köze. Ultramodern groteszkségek töltik meg javarészt az üvegszekrényeket, pedig a magyar iparművészetnek egészen világosan az a feladata, hogy az egész müvelt világ előtt *nemzeti ízlésünk sajátosságát, zamatos eredetiségét hirdesse* s ezzel szerezzen világpiacot. Ultragroteszk kerámiák, textilmunkák és fémtárgyak Moszkvában, Berlinben, Valparaisoban vagy Fokvárosban épen igy születhetnek az iparművészkedő nemzetköziség égisze alatt. Ezért nem szükséges Budapestre jönni. Ezzel csömöríésig tele van már az egész internacionális piac. Egészen bizonyos az is, hogy az emlitett két főiskolában sokkal magasabb szellemben nevelik a fiatalokat.

De hát itt a csőemberek és csőállatok a müvészeti csúcspontok, a textilekben pedig piros-kék-zöldsárgatarka villámvonalak és mértani ábrák. Pedig a régi magyaros vánkosokon mégis vonzóbb a virágdisz, ha mindjárt stilizálva is van.

A hozzánk utazó külföldieket a nemzetközi utánérzések csöppet sem érdeklik. Csak vessünk egy pillantást azokra az üzletekre, ahol magyar népies művészetet árusitanak. Az agyoncsépelt mezőkövesdi himzéseknek is milyen keletük van az idegen vásárlók szemében. Hátha még hasonló dolgokat magasabb művészi értelemmel csinálnának. A magyar iparművészeknek éppen az lenne a legfőbb feladatuk, hogy *a népies magyar ízlést művészi fokig fejlesszék, művészi finomságokkal és fantáziával művészi becsü alkotásokig nemesitsék.*

A magyar népdalokat például milyen művészi szellemben gyurták át zeneszerzőink. Egyes épitészeink milyen szép magyaros jelleget hámoztak ki a népies diszitő motivumokból.

Nemzeti jelleg! Ezt iparművészetünkben sem lehet eléggé ismételni. Az ultra-groteszk giccselés egyébként is csak azok szemében érték, akiknek fogalmuk sincs a rajztudásról és a formák helyes mintázásáról.

Ennyi megrovás után talán elmondhatjuk azt is, hogy a Nemzeti Szalon tárlatán *Pataky Piri* virágos himzései, *Engel Piroska* lakkfestéses játékai és mesetárgyu kézimunkái, *Zilzer Hajnalka* kerámiái és jóhumoru mesealakjai, *K. Kende Judit* és *Molnár Kálmán* cseréptárgyai, *Nádas Józsefné* bőrdisztárgyai, *M. Kende Jolán* babái, *Aczél Edith* és *Németh Miklósné* ékszerei azok, ahol magyaros ízlésről lehet szó. Szinben finomak *Vértes Árpád* szőnyegei, *Sinkó András* és *Gyarmathy György* jobb cserép-állatszobrokkal. *Lay Olga* finomizlésü könyvkötésekkel szerepel. — Nagy igyekezettel sorakozott fel az uj ízlést hirdető gárda: *Gorka Géza, Molnár Margit, Berkovits Anna, Berzsi, Gáldi Éva, Kandó Magda, Röhmer Mária, Illés László* kerámikus müveikkel, *Braun Lili, Steinfeld Olga, Csányi Ilus, Steiner Lola* textilekkel, *Tevan Margit* és *Okrutsky Erzsébet* modern fémárukkal, *Deli Anna* szép piros-fekete lakkmunkákkal, *Nagy Piri* kenderkócos babákkal, *Nádor Lajos* fajátékokkal.

A falakon *rettenetes* tömegben látjuk a *Modiano*-plakátokat és reklámrajzokat. Ezek alatt még a legrikitóbb iparművészeti ujdonságok is eltörpülnek.

(Kézdi.)

Don Luis Muñoz Navarro-t, aki a spanyol köztársaság kikiáltása óta tölti be tisztét a magyar fővárosban, ahol úgy a hivatalos tényezőknél és köröknél, mint a társadalom széles rétegeinél is mind ő, mind felesége, Mme Muro nemkülönben leányuk, Mlle Mária Muro őszinte rokonszenvnek és szeretetnek örvendtek. Horthy Miklós, Magyarország kormányzója a távozó követet magánkihallgatáson fogadta és személyesen nyujtotta át neki az I. osztályu magyar érdemkereszt jelvényét. A távozó spanyol követ és családja december 5-én este a velencei gyorsvonattal utazott el a fővárosból. Bucsuztatására a Délivasut budai állomásán megjelentek a kormányzó képviseletében Scholtz Andor sorhajóhadnagy, a kormányzó szárnysegéde, aki a kormányzó megbizásából szép orchidea-csokrot nyujtott át a távozó követ feleségének, Gömbös Gyula miniszterelnök képviseletében dr. bárcsházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkár, aki a miniszterelnök nevében Mme Muronak nemzeti szinü szalaggal átkötött nagy rózsacsokrot, Mlle Muronak pedig szekfücsokrot nyujtott át, úgyszintén szép virágcsokrot nyujtott át a külügyminiszter megbizásából Máriássy Zoltán követségi tanácsos. A követ távozása folytán a spanyol követséget Thomas Maycas de Meer spanyol követségi titkár vezeti ügyvivői minőségben.

— **A hercegprimás január közepéig nem tart kihallgatást.** Dr. Serédi Jusztinián hercegprimás december közepétől január közepéig a karácsonyi ünepek miatt nem fogad látogatókat és nem tart kihallgatást sem Esztergomban, sem Budapesten.

— **A szegedi főispán beiktatása.** Dr. Baranyi Tibor, Szeged város uj főispánja, csütörtökön este fél 10 órakor érkezik Szegedre, ahol a hatóságok és a város társadalmának képviselői fogadják. A főispán pénteken fogadja a törvényhatósági bizottság kormánypárti frakciójának üdvözlését, amelyet dr. *Aigner Károly* nyugalmazott főispán tolmácsol. Ezután a főispán látogatást tesz *Glattfelder Gyula* megyéspüspöknél, *Shvoy Kálmán* altábornagy, vegyesdandárparancsnoknál, dr. *Schmidt Henrik* egyetemi rektornál és más előkelőségeknél, délután pedig a sajtó képviselőit fogadja. Szombaton elutazik Szegedről és csak 19-én tér vissza *Gömbös Gyula* miniszterelnökkel

4.

* **Egy kis festőművésznő sikere.** Érdekes kis festőművésznő időzik néhány hét óta Nagyváradon. A Szigligeti-színház koloratur-primadonnájának, *Frátterné Károlyi* Leonának unokahuga, *Pataky* Piroska, egy fiatal, nagyon tehetséges művészkisasszony, *Pataky* Lászlónak, a kiváló festőnek leánya aratott nagy és feltünő sikert legutóbbi munkáival. Izabella főhercegasszony multkori estélyére néhány uj, izléses, hatásos és komolyan művészies kivitelü plakátot festett a kis piktorleány és rajzai, diszitései, a plakátok ötletei annyira magukra vonták a főhercegnő figyelmét, tetszését, érdeklődését, hogy a fenséges asszony *Prónay* őrnagy utján sürgönyileg fejezte ki köszönő üdvözletét Pataky Piroska előtt. Érdekes, hogy nemrégiben egy francia divat-világlap, a „*Je sais tout*“ három rajzpályázatán, — amin százak vettek részt — Pataky Piroska stilizált dolgozatai legelső helyen részesültek pályadijnyertes kitüntetésben.

Egy Nagyvárad. lap 1911. [illegible]

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

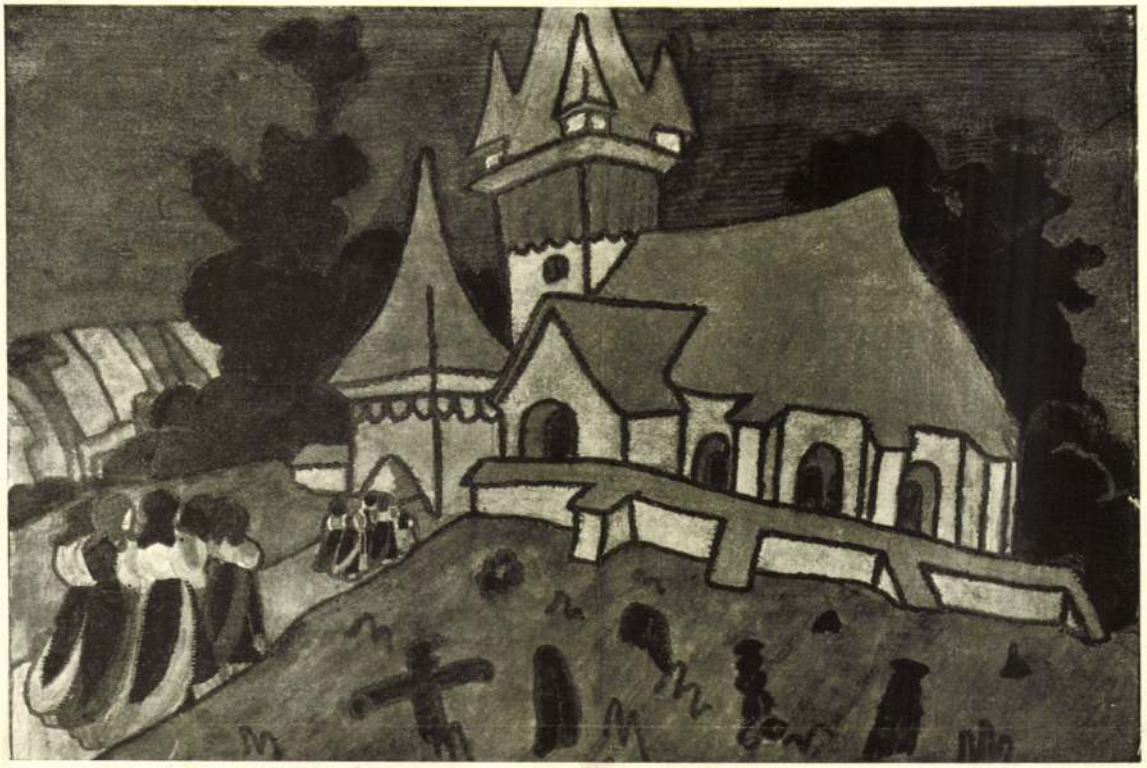

Templomozás
Körösfön

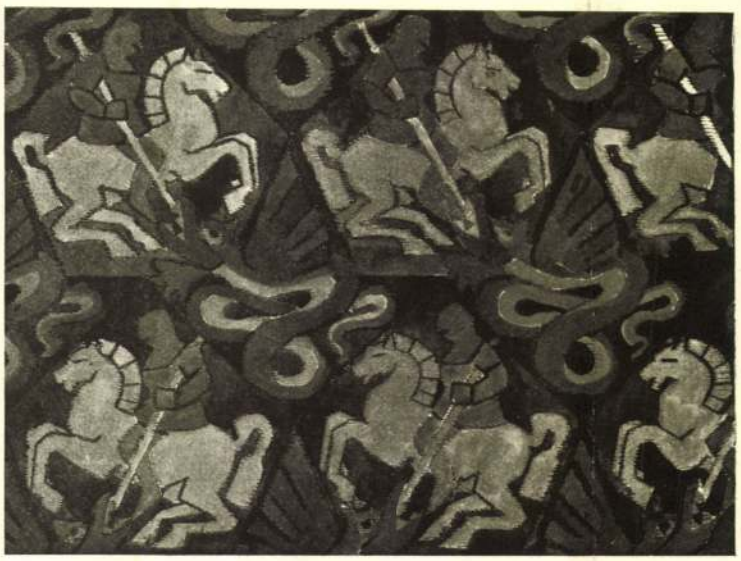

Gobelinterv.
Pataky Piroskától.
(Részletrajzát
44—62 cm nagyságban
közvetíti a szerkesztőség)

Szent György lovag
szőttes mustra
Pataky Piroskától.
(Részletrajzát
29—37 cm nagyságban
közvetíti a szerkesztőség)

Díszítő Művészet
1915. II. évf. 1. sz.

Pataky Piroska

4.

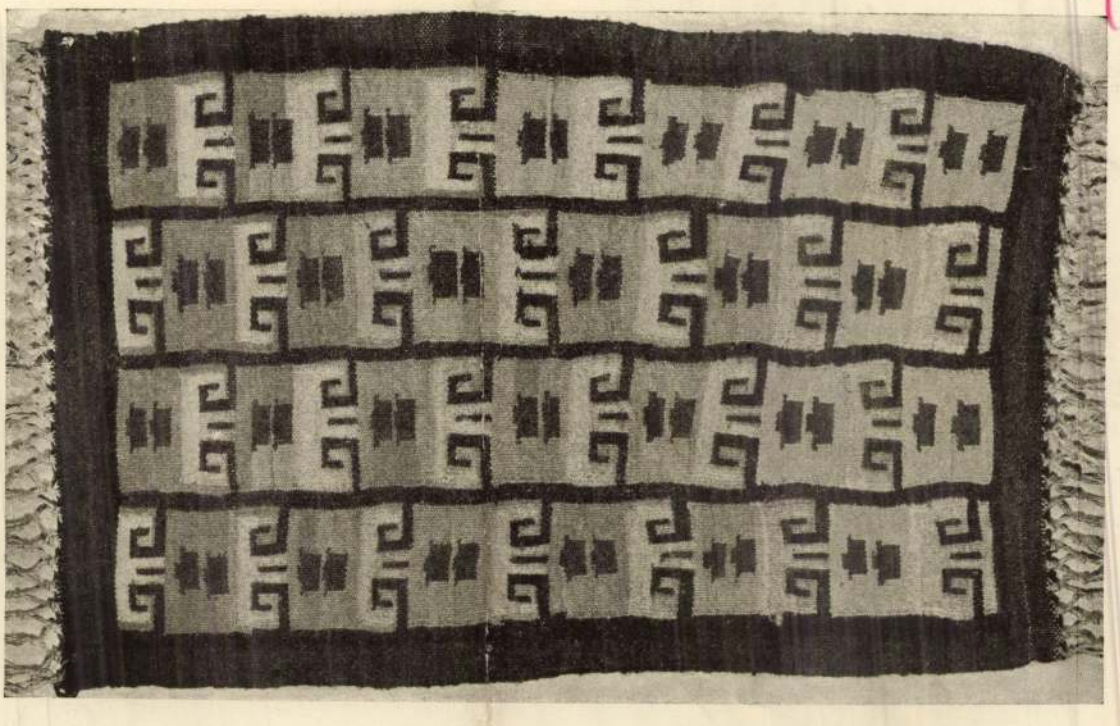

Szőttes, tervezte
és készitette
Vermes László.

Szaktanár Gróh István.
Szakoktató Stern Anna.

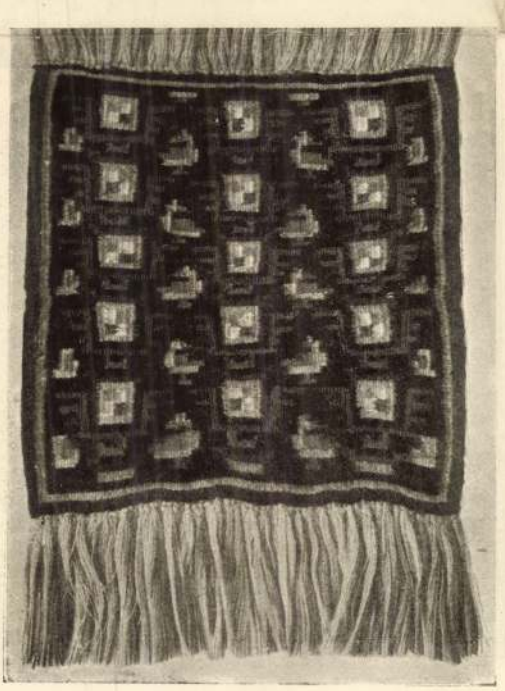

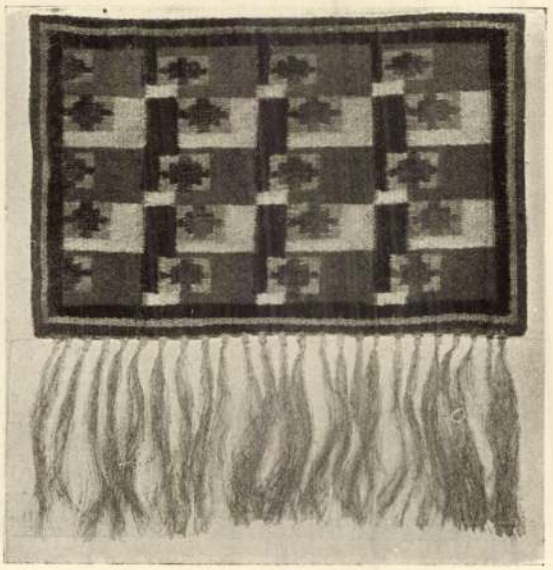

Szőttes, tervezte
és készitette
Kajdy Emil.
A jobbra esőt
Büki Kálmán.

3698.

Sz. Castelam

Női fej

Kissé balrafordult, de
a kinek hátrafésült haja és s
kék. Jelzése alól jobbra: »

Vászon, méretei 30·8 : 2
500 K. — Szana Tamás h
(323–908). — Átvétetett 190
Az átvételt jóváhagyta az
leirat (499–908). — Bejelentete

Aug. 1908
Szana T.

Patakij Pîri

l.

Ernst Mur. Kiáll

124. n. 15. l.

1932

14. db – ot adott el.

Pataky Sándor festő

EXPOZIŢIE DE TABLOURI

A LUI

ALEX. PATAKY SÁNDOR

KÉPKIÁLLITÁSA

1928.

Preţul
Ára 20 Lei.

TIPOGRAFIA S. REISMANN, ARAD, STRADA CLOŞCA 15.

Aquarele — Vízfestmények.

	Lei
1. Poiana — Irtás	1800
2. Ţăranca cusând — Varró parasztleány	2000
3. Şega — Kekes	2000
4. Hamali — Teherhordók	1500
5. Inorare primâvara — Tavaszi	2500
6. Coliba — Gyalogkunyhó	1800
7. Semănâture de sfeclă — Répavetés	2000
8. Lazzaroni	1800
9 Cioban la foc — Pásztortüz	3000
10. Cărstâţi — Buzakeresztek	1600
11. Sat indian — Indián falu	1600
12. Mâturătoare — Sepregető	2000
13. Piaţa Xenopol — Xenopol-tér	2000
14. Purcar — Disznópásztor	1500
15. Vreme posomorita — Komor idő	3500
16. Malul Mureşului — Marospart	1750
17. Anuţa — Annuska	1200
18. Piaţa Traian — Az Attila-téren	2000
19. Spâlatul vaselor — Mosogatás	4000
20. Târg după ploie — Pocsolyás piac	2500
21. Flori — Virágok	1800
22 Oraş în ceaţa — Városi köd — Nu se vinde — Nem eladó	
23. Piaţa vechiturilor — Ócska piac	1500
24. Bulevardul Regele Ferdinand, Arad	2000
25. Vaci la pâşune — Legelő tehenek	1800
26. Vedere din Timişoara — Temesvári részlet	2500
27. Bucurie de primâvara — Tavaszi öröm	3000
28. Pe gheţari — Havason	2500
29. Ţigani — Cigányok	2000
30. Către târg — Vásár felé	2500
31. Poarta bisericei min. — A minorita templom bejárója	2000
32. Interiorul bisericei minor. — A minorita templom belseje	2500
33. Timp noros — Borus idő	1600
34. Inainti fabricilor — Gyárak előtt	1500
35. Cetatea Solymoş — Alkonyatban	2500
36. Primavară timpurie — Hasadó tavasz	2500
37. Inaintea Palatul Cultural — A kulturpalota előtt	1800
38. Gradină publică — Park	2500
39. Malul Begheului — Bega parton	3500
40. Târg la Halmagiu — Halmágyi piac	2500
41. Paşune între gheţari — Havasi legelőn	1500
42. Munţii Ciuciului — Csucsi hegyek	1700
43. Seceris — Aratás	3000
44 Impresie de târg — Piaci impresszió	1800
45 Doi ţigani — Két cigány	2000
46. Nori de furtma — Viharfelhő	2000
47. Pădure în soare — Napos erdő	3000
48 In parcul Eminescu — Az Eminescu-parkban	2000
49. Peişaj in Oct. — Októberi táj	1500
50. Să'ntueica — Alkonyodik	1800
51. Dimineaţa la paşune — Reggel a legelőn	2000
52. Umbra profunda — Mély árnyékok	2000
53. Partea din parc — Park részlet	2000
54 Lucru la câmp — Mezei munka	1600
55. Ciala — A Csálában	2500
56. Inainte de masă — Kora délelőtt	2000
57. Inceput de primăvară — Kora tavasz	1500
58. Umbră — Erős árnyék	1600
59. In toiul muncii — Munkaközben	2000
60. Peisaj de toamnă — Őszies táj	3000
61. O după masă de primavară — Tavaszi felhő	2000
62. Dimineaţa — Reggel	1700
63. O după amează în săpt. — Délután	2500

Oleiu — Olajképek.

	Lei
64. Mal în soare — Napos part	2500
65. La Halmagiel — Kishalmágy	2500
66. Două biserici — Két templom	2000
67. Odihna — Pihenő legény	10000
68. La fântână — Kutnál	8000
69. Peşcari — Picézők	9000
70. Roua — Harmatos idő	6000
71. In vacanţa — Vakáción	6000
72. O fetiţa — Egy kis leány	5000
73. Strada din Halmagiu — Nagyhalmágyi utca	6500
74. Dimineaţa pe mirişte — Reggel a tarlón	6000
75. Pe vale — Patak partján	6000
76. Sloiuri pe râu — Jégzajlás	2000

PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

maga is jeles zenész és még jelesebb zenetanár, korán fölismerte kis fiának rendkívüli tehetségét, és ritka előrelátással fejlesztette arra a magasságra, a melytől — túlzott szerénységében — úgy megijedt, hogy nem merte a felelősséget tovább is viselni, hanem átruházta a kényes feladatot Hubay Jenőre, a kinek keze közül négy év előtt lépett Feri a nagyközönség elé.

Édes anyja, a Szentkirályi család méltó sarja, a legokosabb anyák egyike. Szintén zenekedvelő, zeneértő, zeneművelő. Férjének a nagy munkában jobb keze volt, de főgondja mégis arra irányult, hogy fiának testi neveléséről gondoskodjék. Belátta, hogy csakis «ép testben lakhat ép szellem». Szigorúan ügyelt arra, hogy a hegedűlésre ne fordítsanak több időt, mint a mennyit a gyermek szervezete megbir. Nem fogta őt rendszeres iskolai tanítás alá, de azért gondoskodott arról, hogy általános műveltség dolgában se maradjon kortársai mögött.

Első sorban pedig — a kellő testmozgás és edzés mellett — a jó táplálkozásra ügyelt. Ebben a tekintetben nagy nehézségei voltak útközben, a mikor az orosz, de különösen az amerikai konyha főztje sehogy sem izlett Ferinek és férjének.

Csak is magyar gazdasszony juthat ahhoz az ötlethez, melylyel Vecseyné segített magán. New-Yorkban például maga ment a piaczra, husért, zöldségért és a szálló fürdőszobájába zárkózva, nagy titokban főzött gyorsforralón olyan húslevest a két kényesgyomrú művésznek, hogy otthon se kapnak különbet.

Nehéz volt e konyhaművészeti foglalkozáshoz időt szakítani, mert egyik látogató a másik után adta egymásnak a kilincset. Ferinek kellett a mama segítségére lenni.

— Tudod mit, fiacskám, — szólt hozzá biztatólag, — te már jól beszélsz angolul, ha tehát jönnek az ujságiró bácsik, fogadd őket és beszélgess velük . . . de okosan ám!

Feri szót is fogadott és ilyenformán mentette ki anyjának elmaradását:

— Mama a piaczra ment húsért; a fürdőszobában fog nekünk levest főzni. De erről senkinek se szabad tudni.

Este persze az összes newyorki lapok megirták ezt a jóizű adomát.

Vecsey Feri szókimondásán Pétervárott is sokat nevettek. Előtte nincs nagy tekintélye a császári és királyi koronának és a nagyherczegi, s főherczegi fenségnek. Neki mindenki «bácsi» és «néni».

Az egyik pétervári hangverseny szünete alatt Cyrill nagyherczeg látogatott el a művész-szobába. Egyszerű tengerész uniformist viselt, rendjel nélkül, rövid karddal az oldalán. Feri tüstént az ölébe ült és fesztelenül diskurált vele.

— Hol ülsz a teremben? — kérdezte a nagyherczeget.

— Mihály nagyherczeg mellett.

— Hogy kerülsz oda?

— Mert én is nagyherczeg vagyok.

Feri nagyot nevetett.

— Hogyisne! — mondta. — Engem nem lehet becsapni. Ha nagyherczeg volnál, szebb egyenruhád volna. Hiszen még ordód sincs.

Cyrill jót mulatott a fiucska naivságán. Ez pedig, a mikor a következő zeneszám előtt barátját az udvar körében megpillantotta, mosolygós arczczal, s kezével integetve üdvözölte a pódiumról.

Frigyes főherczeg épen Londonban időzött, a mikor Vecsey Feri az udvarnál játszott. Az angol királyné tüntető barátsággal bánt a kurtanadrágos nagy művészszel: sajátkezüleg vitt neki egy csésze teát, saját aláirásu arczképével ajándékozta meg, levelez vele . . . csupa eddig nem tapasztalt kegy. Így hát Frigyes főherczeg is indittatva érezte magát, hogy barátságosan beszélgessen a magyar fiúcskával. Észrevette, hogy egyszerü ruháján mindenféle drága ékszer csillog.

Kikérdezte hát, hogy mit kitől kapott? Feri pedig hűségesen felelt: Ezt az angol királyné nénitől . . . ezt itt az orosz czárné nénitől . . . ezt Vilmos császár bácsitól . . . ezt meg az olasz királyné nénitől . . .

— Hát a magyar királytól mit kaptál? — kérdezte végül a főherczeg.

Feri erre elkomolyodva felelte:

— Azt a bácsit nem ismerem.

Nagy hazafi, tüzes politikus ez a kis fiú. A merre járt, mindenütt büszkén kérkedett magyar voltával és a hol előtte bántani merték a magyarokat, szembeszállt akárkivel, mint egy kis kakas.

Megtörtént, hogy egy nagy «dinner» alkalmával az asztalfőn ülők szokatlan zajt és mozgolódást vettek észre az «alsó táblán» ülő gyermekcsoportban.

— Mi történik ott? — kérdi a házigazda.

— «Frenki» verekszik! — panaszkodik az egyik fiu.

— Hogyne! — védekezik Vecsey Feri; — mikor azt mondja, hogy Németország nagyobb, mint Magyarország.

Ez a geografiai tévedés általános derültséget keltett, de azért mindenki dicsérte a kis magyar harczias hazaszeretetét.

No, de nem mindig ilyen harczias ám az urfi. Keresztúron például, legujabban, külön szobával örvendeztették meg. Nem is lenne kifogása a szoba ellen. Szép is, tágas is, világos is, csak az a hibája, hogy messze esik a mama hálószobájától és a «nagy művész» fél egyedül aludni. Ezért éjjelre szobát cserél hugocskájával, az angyali szelidségű, gyönyörű Sárikával, Vecsey Ferencz legnagyobb bámulójával.

Sokszor intik e «gyávasága» miatt odahaza. Feri ilyenkor igy mentegeti magát:

— Joachim bácsi csak elég nagy művész, és ő is félt, a mikor kis fiú volt.

Sárika csodálatos türelemmel szenvedi el művészbátyjának gyerekes zsarnokságait, de ha Ferit bántja valaki, tüstént a pártjára áll. Tíz éve ellenére sokkal érettebb és komolyabb gondolkozásu Ferinél és sok tekintetben elnéző szánakozással tekint «le» hozzá.

Igy, például, ő már tudja, hogy se Mikulás se Jézuska nem látogat el személyesen a jó gyermekekhez, hanem hogy a papa meg a mama vállalkozik a földi képviseletükre. De azért nem árulja el a bátyja előtt, a ki még tántoríthatlanul hisz a legpoétikusabb legendában — a karácsonyfában.

A szent karácsony ünnepére már ismét hazakerül a Vecsey család az angolországi körutról, a mely deczember 12-ikén ér véget Huddessfieldben.

Rövid két hónapra szólt a nagy bucsuzás, mely majdnem fölöslegessé vált. Feri, ugyanis, az aranyos szabadság utolsó napjait parittyázással töltötte és a mikor saját készitésü «csuzli»-ját reparálgatta, bicskájával úgy belenyisszantott a balkeze egyik ujjába, hogy mármár le kellett sürgönyileg mondani az egész tournée-ról. Szerencsére nagyobb baj nem történt és bepólyázott újjal bár, de pontosan útra kelhetett, hogy szerződésének eleget tegyen.

Azóta már járja Angliát: Plymouthról Tor-

Japáni füleskosár, Cypripediumok, Cattleyák, lila szegfű és ibolya, Chrysanthemum és Papa Gontier-rózsákkal díszítve

Virágkosár, Chrysanthemum, pálma, Asparagus, Adianthum, babér, Safranó-rózsából összeállítva.

Virágkötés egy budapesti virágkereskedésben.

quaybe, onnan Sivanteaba, majd Cheltenhambe, Liverpoolba, Sheffieldbe, Glasgowba, Edinburgba, Manchesterbe, Birminghambe, stb. — összesen tizennyolcz nagy városba, de az aggódó szülők az impreszáriók, ügynökök minden rábeszélése ellenére is szigoruan ragaszkodnak ahhoz, hogy minden hangverseny közé legalább három-négy pihenő nap essék. — Nevetséges! — zsémbelődött az egyik hangversenyrendező — háromszor ennyit lehetne keresni; egész vagyont dobnak el maguktól! — Van-e nagyobb vagyon a világon, mint a gyermekünk egészsége? — felelt erre a mama és ezzel befejezte a vitát.

S mialatt a hangversenyek anyagi kérdését hányják-vetik meg, a sok ujságiró pedig a fölött disputál, hogy milyen istencsodája ez a korán kifejlett genialitás, Vecsey Feri levelező lapot ir a budapesti barátjának:

«Kérlek, küldj egy új csuzlit, mert az enyém elromlott és itt nem kapni . . .»

Kürthy Emil.

VIRÁGCSOKROK KÖTÉSE.

Mint sok más egyéb, úgy a virágdíszek is alá vannak vetve a divat szeszélyeinek. A mi nehány évvel, sőt mondhatnók csak nehány héttel előbb szép, kedves és hatásos volt, az ma lehet, hogy épenséggel nem nyeri meg tetszésünket. És ezzel számolni kell a kertésznek, de főkép annak, a ki az ő anyagából dolgozik, alakít: a virágkötőnek.

Alig nehány esztendeje csak, hogy a bokréták kötésénél nagy szerepet játszott a drót és az úgynevezett papirhüvely a maga czifrán kilyuggatott mivoltával. A virágot rövid szárral adta a kertész a virágkötő kezébe, az pedig csinált belőle a drót segélyével olyan bokrétát vagy más virágdiszítményt, a melyet a természetellenes merevség és a czifra papirgallér jellemzett.

Ma mást követel a divat.

Most a természetesség, a könnyed, lenge alakzat s a virágszinek összhangja a divat fő követelménye minden bokrétánál vagy más virágdiszítménynél.

A papirgallérok és a drót ennélfogva lassan eltünnek. A kertész a virágokat a lehető leghosszabb virágszárral szállítja, hogy mentül kevesebb drótot kelljen használni. Még a rövidszárú ibolya tenyésztésénél is arra törekszik, hogy a leghosszabb szárú fajták álljanak rendelkezésére, s ma már van is olyan hosszú szárú, a mely a régieket két-háromszorosan is meghaladja A rózsák közül is főleg azokat a fajtákat tenyésztik, a melyeket hosszú szárral lehet levágni. A divat tehát még a tenyésztésre is befolyással van. Drótot ma csak ott használnak, a hol az elkerülhetetlen. A természetesség kedvéért s azért, hogy mentül tovább maradjon meg a növény ép állapotban: nagy mértékü a moha használata is, a melybe a virágokat szinte betüzdelik.

A virágok elrendezésénél a fantasztikus alakzatokat lehetőleg mellőzik.

Az ügyes virágkötő különösen kerüli a szinek pazar sokaságát, a mi rendszerint kifárasztja a szemet és kellemetlen érzést kelt, épen úgy, mint az egyszinnek nagy tömege is. Ezért a virágok összeállításánál az összeillő és ellentétes szinek hatását tartja szem előtt, valamint tekintetbe veszi ama szinelváltozásokat is, a melyeket a virágdísz vagy bokréta szineinél a világítás idézhet elő.

A mint tehát láthatjuk, a valóban szép virágdísz elkészítése egész tanulmányt igényel, bár a virágkötőnő tudományát főleg gyakorlati úton szerzi, mert ma még nincs nálunk iskolája, a melyben ezt elméletileg elsajátíthatná.

A gyakorlat azonban nagy mester s ennek köszönheti nem egy virágkötőnő, hogy kitünő szinhatást tud elérni két szinárnyalatú virágnak különböző elhelyezésével is.

Valamint nagy gyakorlati jártasságot kiván a virágszinek harmonikus összeállítása, ép úgy külön tanulmány szükséges a virágokból összeállított alakcsoportozatok megcsinálásához is. Már magában az a fentebb emlitett irány is, a mely a drótot mentül jobban kiküszöbölni igyekszik a virágkötészetből, — megszabja némileg az alakzatokat is: kizárja a kötészetből a tömött alakokat s inkább a laza, lenge, könnyed alakoknak enged tért. Ehhez járul még az a körülmény is, hogy mai napság nagyban alkalmazzák az olyan növényeket, mint az *Asparagus plumosus, Asparagus Sprengeri, Mir siphyllum, Medeola asparagoides mirtifolia* páfrányok; *Adianthum Capillum Veneris* (Vénushaj páfrány), *Lommaria* és más hasonló könnyed, csaknem leheletszerű növényeket, az úgynevezett *finom zöld*-et, a melyek már természetüknél fogva is a könnyed, lenge alakokat képviselik.

Ezekből nehézkes alakokat összeállítani bajos is lenne.

Még az erősebb, vaskosabb virágok is hozzá idomúlnak a kertész keze alatt a divat követelte

Hajódiszítés: Chysanthemum, Cypripedium, Asparagus plumosus, Sprengeri és borostyánból.

DIVATOS VIRÁGCSOKROK.

csakugyan. Nem a mi falunkban nőtt a fája. Nem volt ott azelőtt se háza, se sirja. A végrehajtó hozta valahonnan Tótországból. Dobszóval csináltak neki helyet. Liczitáczión vette meg a Lássy-házat meg birtokot és hogy így beszármazott a faluba, nem nagyon igyekezett, hogy megszerettesse magát az új hazájában.

Úgy szaglászta a pénzt, mint az éhes farkas az ennivalót és egyre csak azon volt irgalmatlen törekvéssel, hogy — gazdagodjék. Kosárba gyűjtötte a bankót: de a garast is sajnálta a szegénytől, mintha tizenkét gyereknek kellett volna összekaparnia a vagyont. Pedig csak egy volt neki. Egy sugár, halavány szőke leány: az Ilonka.

Hogy halavány volt-e csakugyan, vagy hogy mindig halavány volt-e a szegény kis Szucsánszky Ilonka, azt én nem tudhatom. Én sose láttam és a mit hallottam róla, akkor hallottam, mikor már más se látta. Mikor már sugár alakja egy holdsugáros éjszakán eltünt a valóságból, örökre eltünt, hogy élő ember többé soha se lássa. Odaadta magát szépen, fiatalon, szerencsétlenül, szomorú szőkeségében a szabad képzeletnek, hogy ez ott lássa és olyannak lássa, a hol és a milyennek akarja. A Tisza fövenyes fenekén, vagy Tündérországban soha se hervadó rózsakoszoruval aranyfürtös fején. És a képzelet hálás az ilyen adományért. A tündérmesék csillogó fátyolát borítja a boldogtalanul eltünt szép leányra. Megteszi gyönyörübbnek minden élőnél: napsúgár fürtűnek, csillagszeműnek, harmatos nézésűnek. Nótát is csinál róla, olyat, a kinek hangjában szerelmes szivek fájdalmas dobogása lüktet, reszkető meleg érzéssel teljeset, hogy az ember ha hallja, a szeme könnybe lábbad.

Mondom, én már csak így ismertem meg szegény Szucsánszky Ilonkát, a ki olyan tökéletesen el tudott menni a világból, hogy szőke hajának még egy elhullatott szálát se találta meg senki. Úgy elszállt, mint a harmat, vagy mint az esti harangszó.

Nem ok nélkül ment el, az természetes. Nagyon szerelmes volt a Szucsánszky Ilonka Lássy Tamásba, ugyanabba a Lássy Tamásba, a kinek a házát, földjét dobszó mellett vásárolta meg az édesapja.

A lányát féltette-e tőle a zsugori Szucsánszky vagy a pénzét: az is lehet, hogy mind a kettőt, csak az bizonyos, hogy ebből a szerelemből nem lett lakodalom. Az öreg Szucsánszkynak az volt a véleménye, hogy tökéletesen elég, ha Tamás úr egyszer elherdálta az ősi vagyont. Ő nem azért kínlódott, hogy a fiatal úr még egyszer fárasztha-sa magát — hasonlóval.

Ez a kosár volt-e olyan nagyon nehéz, hogy megroskadt alatta, vagy egyéb teher is nyomta-e széles vállát, meglehetősen mellékes. Lássy Tamás úgy érezte, hogy most már le kell pihennie, de — örökre. Úgyis elég hangos éjszakát virrasztott át. A régi módi szerint csinálta a dolgot, sőt egy kicsit betyárosan. Egész éjszaka muzsikáltatott magának Füreden és másnap délre átlőtt szívvel hozták haza, hogy behurczolkodjék az utolsó ingatlanába, a mije még megmaradt, a családi sírboltba.

A temetése után való reggelen egy szál fehér nádi liliomot találtak a kripta vasajtaja előtt. Azok találták, a kik a szegény kis Szucsánszky Ilonkát keresték. Mert ezen a reggelen történt, hogy érintetlenül találták az öreg Szucsánszky egyetlen leányának az ágyát, üresen a szobáját. Ezen az éjszakán tűnt el a szegény kis Ilonka, úgy, hogy senki se tudott róla semmit. Csodálatosan kicsi lábának és könnyű lépésének kellett lenni, hogy semmi, de semmi nyoma se maradt. Hiszen ha csak egy letaposott fűszál mutatta volna: merre ment, az öreg Szucsánszky ráakadt volna okvetetlenül. De rettenetes, milyen néma tud lenni a föld, a fü, a fa, a virág, hogy tud titkot őrizni, ha úgy faggatják is, a hogy az öreg Szucsánszky faggatta az esdeklő tekintetével, meg a zavaros szavával. Mert voltak, a kik hallották, hogy az öreg szóba állt az élettelenséggel: virággal, bokorral, a fákkal, a melyeknek az árnyékában a leánya mélázgatni szokott; beszélgetett velük, kérdezősködött tőlük:

— Nem láttátok, mikor elment? . . . Nem tudjátok, merre ment? . . . A szavát nem hallottátok? . . . Valami üzenetet nem hagyott nekem? . . . Ha csak egy szót is . . .

LENBACH LEÁNYAIVAL.

MINT HEGEDŰMŰVÉSZ.

Buzdította őket, hogy csak szóljanak bátran. Ne féljenek; a leánynak, ha ráakad, nem lesz semmi bántódása. De nemcsak hogy bántódása nem lesz, ezentúl nem is úgy lesz, a hogy eddig volt. Úgy élhet otthon, hogy a tündérkirálynénak se lehet jobb dolga. Kívánhat, a mit akar: meg lesz. Férjhez is mehet ahhoz, a kihez akar. Herczeget hoz neki, ha herczegné akarna lenni. Teheti; mert Szucsánszky Pál akár bankóval hinti tele az útját annak, a kit az ő egyetlen gyereke magához kiván.

Ezt különben nemcsak a virágoknak, meg a fáknak, hanem az embereknek is elmondogatta az öreg, mikor biztatta őket, hogy legyenek segítségére a keresésben.

— Mindene meglesz, a mit kiván, — ismételgette, — és minden úgy lesz, a hogy ő kívánja . . . Hiszen senkim sincsen, ő az én mindenem, és a mit szereztem, gyűjtöttem, kinek gyűjtöttem volna, ha nem neki? . . . Meglesz, mondom, mindene, a mit csak kívánni tud . . . Minden; minden . . .

De a ki így mindent kívánhatott volna: hol volt? A fák nem mondották meg — susogtak sokat, főként estenden, de az öreg Szucsánszky sehogyse tudta megérteni a szavaikat — az emberek meg nem tudták megmondani. Nem mintha senki se látta volna azon a holdas éjszakán: nagyobb baj volt, hogy — sokan is látták. És mind másfelé. Egyik a tiszai töltésen, a másik az országúton, a harmadik Domaháza irányában. Mindenik másfelé — ugyanabban az időben.

Az édesapja kerestette erre is, arra is, mindenfelé. Egy vagyont igért annak, a ki nyomra vezeti, átkutatták érte az erdőt, a kutak meg a patakok vizét: Szucsánszky Ilonka nem került elő.

Vagy hat hete tartott már a keresés, mikor egy este lovaslegény érkezett sebes vágtatással a Szucsánszky-udvarba. A nánai jegyző küldte szomorú és fontos üzenettel. Egy leány holttestét fogták ki a Tiszából nánai halászok. Senki se tudja, ki légyen? Jó lenne, ha a tekintetes úr megnézné: talán ő megismeri.

Négy lovat fogatott be az öreg Szucsánszky. Repüljön az a hintó. Repült is. A hab kiverte a lovakat, vastag porfelhő kavarodott a hintó köré; éjfélre már odaértek a község alá.

Az úton egy árva szót se szólt az öreg úr. Csak ült némán a hátsó ülésen, vastag bundába burkolódzva: pedig nyár volt még, meleg augusztusi éjszaka. Mégis fázott.

Mondom, némán ült; de a mint a nánai temető mellé fordult a kocsi, egyszerre rákiáltott a kocsisra.

— Megállj!

Az öreg kocsis meglepődve fordult hátra.

— Megálljunk, tekintetes uram? Nem megyünk be a faluba?

— Nem megyünk.

MINT JÁTSZÓ GYERMEK.

VECSEY FERI ÚJABB FÉNYKÉPEI.

— Hát mit csináljunk?

Erre a kérdésre lassan jött a felelet. Az öreg Szucsánszky csak nézett maga elé mereven. Megvékonyodott, sápadt arczát kékesszürkére festette a holdvilág. A feje fáradt bólintásával magához intette a nánai jegyző lovas-emberét, a ki ott ült a bakon és igen halkan, akadozó szóval ezt mondta neki:

— Mondd meg a jegyző urnak, hogy köszönöm a szivességét... Be nem megyek... Hiszen az már mindegy lenne... Hanem a temetéssel várjanak holnapig, holnaputánig... Akarom, hogy tisztességesen takarítsák el azt a... szegényt... Gondoskodni akarok róla... A temetésre én is eljövök. Ezt mondd meg fiam...

— Megmondom, tekintetes uram.

A nánai ember eloldta a lovát és beindult a faluba.

A hintó pedig megfordult és repült sebesen visszafelé.

Estére pedig érczkoporsót, drága, srófos tetejű, kulcsra járó érczkoporsót hoztak a nánai községházára, vastag gyertyákat meg ezüsthabos fátyolból való szemfödelet. Igen nagy, díszes temetése volt az ismeretlen leánynak, gyönyörüen fölhantolt sirja elé pedig két hét mulva magas fehér márvány obeliszket állítottak ezzel az aranyos fölirással:

Ilonkának — az édesapja.

Ez volt — az első.

Ezzel kezdődött a szegény kis Szucsánszky Ilonka temetése, az öreg *zsugori* Szucsánszkynak *temető* Szucsánszkyvá válása.

Mondottam, a halottat meg nem nézte. Öreg szive megriadt a bizonyosságtól. Hátha — csakugyan az?... De a hátha mellett, ha épen marad, meg fér egy — másik hátha is. Nem sok: de van eset rá, mikor az ember ezt a nem sokat is félti, őrzi, tartogatja.

Különben az első után nem sokára jött a második. Ugy akarta a sors, hogy épen abban az esztendőben az emberi boldogtalanság sápadt virágát emlékezetes bőséggel teremje a a hallgatag folyó. Tíz nap ha mult a nánai eset óta és — Sarudnál is találtak egy leányholttestet a Tisza partján.

Ezt is hirül vitték az öreg Szucsánszkynak. Azt is elmondták neki, hogy szép, dús, hosszú szőke haja volt a leánynak.

Ezt se nézte meg: ezt is eltemettette, úgy mint az elsőt. Ezt is érczkoporsóban, ennek is olyan fehér követ állíttatott a sirjára, mint az elsőnek: *Ilonkának — az édesapja.*

Hátha ez volt?

És ez időtől kezdve egyebet se csinált az öreg Szucsánszky, csak temette az ő egyetlen leányát. Száznál több koporsóban, egy egész temetőre való sirba.

Ha valahol: vizben, földön, közel vagy távol messzeségben halott leányra akadtak, a kiről senki se tudta: ki volt, honnan került, kinek van jussa siratni: ez mind az öreg Szucsánszky halottja lett. Nem kutatott, nem nyomozott, meggyőződést nem keresett; az a *hátha* nem szakadt ki a szivéből és ez elég volt, hogy az árva halottat a magáénak fogadja.

És mentek, mentek hosszú tizenhét esztendőn át az érczkoporsók, a vastag gyertyák, az ezüsthabos szemfödelek mindenfelé a temetőkbe, faluk végére, városok végére, még idegen országba is és mentek a magas, fehér márvány kövek is ezzel az aranybetüs üzenettel: *Ilonkának — az édesapja.*

Vajjon odatalált-e csakugyan valamelyik — hozzá? A kinek holtáig üzengetett.

*

Most már régen nincs rá szüksége az öreg úrnak, hogy igy vaktában üzengessen. Odaát van már ő maga is.

A nyáron, hogy otthon jártam, megkerestem a sirját. Hatalmas fehér oszlop áll a fejénél — ezzel a sirkőgyáros prezentelte meg hálából az ő legjobb vevőjét, — de sülyedőben a sirhalma, nem gondozott, nem hantos, virág nincs rajta, gazos vadfű lepi, csak sárga levél hull rá őszszel a hervadó akáczfákról.

— Ejnye, de el van hanyagolva ez a sír, — mondtam a csősznek.

— Nincs, a ki gondját viseltesse uram, — felelte az öreg. — Azután, kis vártatva még hozzátette magyarázatkepen:

— Különös ember volt ez nagyon. Eleven emberrel jót nem tett soha, mindig csak a halottakat pártolta.

Már pedig a halottak föl nem kelnek, hogy földiszitsék a sirját. Ebben is elvetette a dolgát az öreg temető Szucsánszky.

ŐSZI SZÁNTÁS. –

VECSEY FERI.

Azokban a komor napokban, a midőn a vész fellegei tornyosulnak Magyarország egén és a mikor az egész világ előtt szeretnék hazánkat befeketiteni, egy tizenkét esztendős fiucska vonója csodás hangokat csal ki hegedűjéből és a ködös Albion városait sorra járva, hirdeti — művésznyelven, zeneszóval — hogy Magyarország nem pusztult el, mert él nemzet e hazán!

Ez a fiucska, a ki matróz-blúzban, rövid nadrágban áll a dobogón, s csodálatos művészettel játssza egymásután a zene remekeit, — *Vecsey* Ferencz. Nevétől visszhangzik nemcsak Magyarország, hanem Pétervár, Moszkva, Berlin, London és Amerika, szédületes diadalainak szinhelyei.

Joachim József, a hegedülés nagymestere nem nagy barátja a csodagyermekeknek, és ezért, a mikor először említették föl előtte Vecsey Ferit, erélyesen tiltakozott az ellen, hogy a nyakára hozzák. De azért elment a berlini hangversenyére és a mikor hallotta, könyezve zárta a karlai közé és azóta ő a leglelkesebb pártfogója, a legőszintébb barátja. Joachim ismételten kijelentette, hogy Vecseytől még csodadolgokat vár, s hogy — ha igy fejlődik — ő lesz a zene regenerátora.

De ezt a «jövő zenéjét» és Vecsey Feri művészetének tüzetes méltatását a hozzá értőkre bizom. Nekem e sorok irásával egyszerűen az a czélom, hogy a mikor Angolországból egymást fogják érni a «nagy művészt» magasztaló tudósitások, én «a kis fiucskát» mutassam be.

Ez a két alak merőben különbözik egymástól. A ki csak az egyiket ismeri, nem képes a másikban hinni. A ki Vecsey Ferenczet akkor látja és hallja, a mikor átszellemülten játszsza Bach «Chaconne»-ját, képtelenségnek tartja, hogy ez az istenáldotta genie a világ legpajkosabb ficzkója.

Pedig úgy van...

Amerikai körútjának mesébe illő sikereit és nagy fáradalmait szüleinek rákoskereszturi nyaralójában pihente ki. Ha ugyan pihenésnek nevezhető a reggeltől-estig tartó hanczurozás, fáramászás, birkózás, tricziklizés, s Vecsey Feri nyaralásának egyéb programmpontjai.

Irigylendő fiucska ez a Feri mindenképen. A többek közt — népiesen szólva — «kitünően kiválasztotta a szüleit». Atyja, Vecsey Lajos,

Patáky László

meskedett Razmanov a parancsnak. Elővette a pénztárcáját és átadta VII. Emánuelnak.

— Ez minden pénze?

— Esküszöm.

— Mennyi?

— Ezerötszáz frank — nyögte Razmanov majdnem sírva.

VII. Emánuel elmosolyodott:

— Egész csinos összeg. Ilyen jó aratásom még nem volt.

Kivette a pénzt, megolvasta, aztán visszaadta az üres tárcát Razmanovnak:

— Köszönöm. És itt van kétszáz frank . . . holnap vasárnap van, amikor nehéz pénzt szerezni. Majd legközelebb visszaadja . . .

Razmanov gyorsan elkapta a pénzt és köszönés nélkül távozott. VII. Emánuel nevetve ült vissza az asztalhoz:

— Titkár úr, a maga pénze határozottan szerencsét hozott nekem. Lison, még egy palack Ayalát!

VII.

VII. Emánuellal való rövid ismeretségemnek már legelején is sok furcsa dolgot tapasztaltam. A Razmanov-eset azonban egyszerüen megdöbbentett. Hogy őfelsége így kiraboljon valakit, ez legalább is különös volt. Őfelsége is érezhette, hogy valami magyarázatfélével tartozik nekem, mert amikor reggel felé, kissé mámorosan, de nagyon boldogan hazatámolyogtunk, hirtelen megszólalt:

— Valahogyan azt ne higyje, hogy én ezt a Razmanovot kifosztottam.

— Tartozik önnek?

— Körülbelül. Pár év előtt egyszer tízezer frankot nyert tőlem écartéban. Már pedig, aki tőlem tízezer frankot tud nyerni, az csal. Ez a Razmanov hamiskártyás . . .

— Tudom.

— Ismeri?

— Csak azt tudom, hogy ott lakik nálunk a Family-Hôtelban.

— Nem sokáig fog ott lakni, ha megtudja, hogy én is ott ütöttem föl a tanyámat.

— Ezek után magam is azt hiszem.

VII. Emánuel csöndesen és elégedetten nevetett:

— Látja, más, naiv ember lármázni kezd, botrányt csinál, becsukatja az ilyen hamiskártyást és mindörökre lemond az elvesztett pénzéről. Én okosabban csinálom. Visszaszedem tőle. Részletekben. Valahányszor találkozom vele, elveszem a pénzét. Egyszer húsz frankot, egyszer százat, ötszázat, ezret . . .

— Sokkal tartozik még?

— Nem. A tőkét már visszaadta, most a kamatokat dolgozza le. Nem számítok neki nagy kamatot, hat és fél százalék azt hiszem elég tisztességes. Én már százötven százalékot is fizettem . . .

Ez éjjel kissé kábultan feküdtem le. Nem a pezsgő szédített el, hanem az a sok minden, amin három nap óta keresztülmentem. Csöndes és eseményekben szegény életem három nap alatt ime milyen csodálatosan megváltozott. Akaratom, meggyőződésem ellen belecsöppentem egy kalandos históriába, részese lettem az ifjú cirill összeesküvésnek, titkára egy jövendőbeli királynak. Eszembe jutott Leó, az Oroszlán, Golov báró a persellyel, Kifosztovics patriárka, Razmanov, az a sok furcsa és gyanús alak, akivel már eddig is megismerkedtem. Mekkorára fog nőni ez a névsor, mely szédületes mélységekbe fogok még leszállni, mely magasságokba fölemelkedni, ha sorsomat tovább is hozzákapcsolom a VII. Emánueléhoz? De már akkor is öreg fatalista voltam, sohasem törődtem azzal, hogy mit hoz a holnap? A holnap eljő vagy nem jő el, az ember nem tehet róla. A holnap jót hoz vagy rosszat, az ember megint nem tehet róla. Hát érdemes azzal foglalkozni, hogy mi lesz? Hátha holnap már holnap sem lesz?

Megint csak nagy dörömbölésre ébredtem, az inas vert föl álmomból azzal, hogy siessek, odalent várnak.

— Kik várnak?

— Berezina gróf és Blanche kisasszony.

Álmos voltam, aludni szerettem volna, de azután eszembe jutott, hogy nem vagyok többé független, szabad ember. Udvari hivatalnok vagyok, titkár, engedelmeskednem kell. Kinyitottam az ablakomat és kimentem az erkélyre. Odakint gyönyörü vasárnap volt, a legszebb napsugárral ékes. Blanche kissaszony a gróffal az utca tulsó során állt, úgy látszik, lesték, mikor nyitom ki az ablakot. Amikor megpillantottak, VII. Emánuel föllkiáltott hozzám:

— Siessen már! A vonat húsz perc múlva indul.

— Miféle vonat?

— Kirándulunk. Kimegyünk Enghienba . . .

Hat perc alatt megmosakodtam és felöltöztem, újabb két perc alatt lent voltam az utcán. Szerencsére a pályaudvar szomszédságában laktunk, öt perc alatt ott voltunk, ő felsége megváltotta a jegyeinket, beugrottunk egy üres kupéba és mire jó reggelt kívántam ő felségének és Blanche kisasszonynak, a vonat már el is indult. Csak ekkor kezdtem az iránt érdeklődni, hogyan került össze ő felsége a Family-Hôtel tulajdonosnőjének a leányával?

Ő felsége helyett Blanche kisasszony felelt:

— Anya nekem ajándékozta a vasárnapot. Megengedte, hogy kiránduljak magukkal.

És boldogan mosolygott.

Folytatjuk

Kedves

Te meghalsz, kedves s nem tudod, ki voltál,
Álarcodat magadra szorítod
S nem tudja seki, hogy voltál titok,
Hogy voltál nékem ismeretlen oltár.
Úgy mégysz el innen, csendbe lopakodva,
Élő titok, egy még nagyobb titokba,
Mert jönni fog egy egész kicsi ősz,
Napos, ártatlan, fáradt, graciőz,
Kis fákkal és kis bárányfellegekkel
És végtelen és bús, akár a tenger,
És megkuszálja hullámos hajad,
Szemed alá rak szarkalábakat
És délután, ha ülsz az ablakodnál,
Ijedve kérded: micsoda zenél?
És este búgni, bőgni fog a kályha
Es künn az utcán fújni fog a szél.
Te sírva szólítod a Véghetetlent
S felelni fog a föld és a göröngy,
Megütsz egy billentyűt s a hangja elzeng
És összetörsz, mint gyenge-gyenge gyöngy.

Kosztolányi Dezső.

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Esti halászat a Tiszán

19/2. XVIII. 43. 7

Patáky László

Azt nem tudom bizonyosan, hogy Győry Vilmosnál volt-e a deputáció, de azon, hogy Beksics Gusztávot majd kiostromolták a saját lakásából, sokat kacagtunk abban az időben. A küldöttség szónoka Solymosi volt. Talán azon kezdte a dikciót, hogy „hazánk pályakoszorúzott, nagyérdemű drámaírója!“ amire Beksics Gusztáv természetesen nagy képet vágott, hogy hát mint jutott ő ehhez a titulushoz.

Mikor aztán kisült, hogy a küldöttség mi járatban van, kereken kijelentette, hogy neki esze ágában sem volt pályázni a Karácsonyi-díjra s az „Ellenállhatatlan“-t nem ő írta.

De Solymosiék nem akarták hinni. Szabadkozásnak vették az egészet s új oldalról kezdték az ostromot. Végre is Beksicsnek becsületszavára kellett fogadnia, hogy a darabot nem ő írta s hogy abból semmiféle lapnak mutatványt nem adhat.

Ott voltam az akadémia ülésén, melyen a pályázat eredményét kihirdették. Akadémikusok, hirlapírók, még nők is égtek a kiváncsiságtól, ki írta az új darabot.

Egyszerre híre futamodott, hogy a vígjátékot Szigligeti írta. A mi csoportunkhoz Wlassics Gyula hozta a hírt s mert a fiatal jogász már akkor megfordult az akadémikusok társaságában, érdeklődéssel kaptunk azon.

Szigligetit akkor már eltemettük. A gyanu bizarr, de annál kapósabb volt. Maga a gondolat, hogy a nemzeti drámairodalom kidőlt oszlopát még a sírban is fölkeresi a dicsőség, meghatott bennünket. Nem minden elfogultság nélkül hallgattuk végig a pályázatról szóló jelentést s feszült kiváncsisággal lestük, minő nevet rejt a jeligés levélke.

Ha jól emlékszem, Ipolyi Arnold elnökölt s ő hirdette ki, hogy a négyszáz darab aranynyal jutalmazott „Ellenállhatatlan“ cimü vígjátékot Csiky Gergely írta.

Rohantam a szerkesztőségbe, hírül vinni a meglepő ujságot. A szerkesztőség megbízott, hogy táviratilag üdvözöljem a koszorús szerzőt, kitől pár nappal elébb kaptam levelet Aradról. Ez időben, mint lábbadozó beteg Aradon édesanyjánál tartózkodott Csiky Gergely s az eredményről csakugyan az általam föladott sürgönyből értesült.

A távirdahivatalból a Nemzeti Színházhoz mentem. A pénztárnál találkoztam Podmaniczky Frigyes báróval. Siettem értesíteni az ujságról.

Nagy érdeklődéssel kérdezősködött a darabról. S mikor elmondtam, hogy az verses vígjáték, spanyolföldön játszik s a modern klasszikusok nyomán halad, az intendáns körülbelül igy nyilatkozott:

— Szép, szép, de Csikynek már másféle darabot kellene irnia. Nekünk társadalmi darabokra van szükségünk. Csikynek át kell lépnie erre a térre. Az ő tehetsége uj életet teremthetne a színháznál. Rá fogom beszélni, hogy irjon társadalmi darabot!

Ahogy Csikyvel találkoztam, ismételtem előtte Podmaniczky szavait. S ő körülbelül ismét azzal válaszolt: „Hogyan rajzoljam én a szemináriumból a magyar társadalmat? Újra csak sablonokat, ismert figurákat hozni a színpadra, ehhez semmi kedvem! S éppen azért nem hiszem, hogy én valaha társadalmi darabot irjak!“

*

Csiky Gergely ezidőben sokat vívódott magával. A papi pályával félig-meddig már szakított s reá bízta magát az élet szeszélyes hullámaira. Egész szenvedélylyel fogott a munkához. Néhány hét alatt megírta a „Bizalmatlan“-t, fordított a Nemzeti Színház számára, még operaszöveget is; írt novellákat, tárcákat, színi kritikákat, s mindennek dacára azt látta, hogy a magyar iró még mindig könnyebben szerzi a babért, mint a kenyeret. Szükséget egy pillanatra sem szenvedett, de úgy vette észre, hogy munkássága nincs arányban jövedelmével s hogy az új viszonyok oly igényekkel lépnek föl vele szemben, melyeket nem tud minden gond nélkül födözni.

Aztán az élet még egy más nagy problémát is vetett föl előtte. Érzelmei napról-napra nagyobb ellentétbe jöttek állásával. A viszonyok oda sodorták a válútra, de fogva tartották. Nehéz volt elhatároznia, merre menjen, mit tegyen? A hullámok rohamosan torlódtak körüle s napokon, éjszakákon keresztül vívódott, mint meneküljön a forgatagból.

Egyszer azzal fogadott, hogy érdekes modern dráma tervén dolgozik.

— Végre hát mégis meglesz a társadalmi darab! — kiáltottam föl örömmel.

— Igen, csakhogy nagy ám a bökkenő. A drámából az expozició, a bonyodalom kész, csak az összeütközést nem tudom megoldani. Abba könnyen belebolondulhatok!

S elmondta a drámát, saját szívének drámáját, melyben egy veszedelmes, kacér nővel szemben a költő játszotta a főszerepet.

A költő, kit ez a viszony majdnem válságba sodort, Párisba menekült, hogy az örvény forgatagát kikerülje.

És sajátságos, — háborgó lelke odakünn, a zajos világvárosban megcsöndesült. Az eddig ismeretlen, nagy hullámokban hömpölygő, tarka élet szemlélődésre késztette. A futó idő észrevétlenül elsöpörte álomképeit s ezzel visszatért zaklatott lelkébe a harmonia, minden csalódás, minden katasztrófa nélkül.

A drámából tehát nem lett semmi. Mikor a költő visszatért Párisból s meglátogattam, azzal fogadott, hogy nem írunk társadalmi drámát.

Pedig akkor már a „Proletárok“ csirája ott volt lelke mélyében. S a csira hamar kihajtott. Mert hiszen Csiky Gergely most már közelebbről ismerte az életet, közvetlenül szemlélte annak fény- és árnyoldalait s a szemlélődés közben önkénytelenül megtermékenyült alkotó tehetsége, melynek erejét addig maga sem sejtette.

*

Kora tavaszszal majdnem mindennap együtt sétáltunk ki a Városligetbe. Egy ilyen séta alkalmával hallottam tőle először, hogy megírja a „Proletárok“-at.

Még akkor a nagyhatásu dráma igen sovány váz volt. A költő tapogatódzott; az életből ellesett alakokat, kiket csaknem rendre megnevezett, lassan-lassan gyurta jellemekké; a szövevényt, melyhez az első szálakat a temesvári szentszéktől egy válópörből hozta, napról-napra bogozta; a helyzetekről sokszor órák hosszat szivesen eldiskurált; ötleteit följegyezte — s mikor aztán szellemének alkotó műhelyében megjegecesedett a terv, három hét alatt megírta az egész drámát.

A darabnak, mint tudjuk, epokhális hatása volt. Csiky Gergelyt e naptól kezdve, mint a magyar dráma vezéregyéniségét ünnepelte az irodalom.

Felejthetetlen lesz előttem e darab első előadása, a költő páholyából néztem azt végig. Maga Csiky rendkivül ideges volt. Hiszen közvetlenül az előadás előtt még arról suttogtak maguk az előadó művészek, hogy a darab megbukik, sőt attól féltek, hogy a közönség kifütyüli őket. Ujházi, ki a diplomájától megfosztott, cinikus vén prókátort, ezt a markáns vonásokkal megrajzolt kitünő genrealakot személyesítette, a főpróbán néhány szokatlan fordulatu merész jelenetnél azt mondta, hogy este záptojásokkal fogják meghajigálni.

S ellenkezőleg, éppen az a merész, magasan szárnyaló szellem, az igazi humor keltett olyan hatást, mely úgyszólván mai napig páratlanul áll a Nemzeti Színház történetében.

A közönség ujjongott örömében, sőt egyes jeleneteknél lázasan tombolt. A költő a tetszés kitörő zajongására, a viharos tapsokra az első fölvonás után a páholyból hajolt ki, a második fölvonás után azonban, a szereplők kérésére, lement a színpadra s azok kiséretében jelent meg a közönség előtt.

Ebben a pillanatban esküdött örök hűséget a nemzeti dráma muzsájának.

Sirig tartó szent frigy lett ebből.

Az Új Idők számára rajzolta Pataky László

AZ ŐREG JUHÁSZ

Új Idők 1901. VII. 42. sz.

Ha jól emlékszem, valami macska-epidémia dühöngött, s orvosságot akart hozatni kedvenceinek, tény az, hogy mialatt Irma az ablaknál ülve várakozott urára, azt lova olyan szerencsétlenül dobta ki a nyeregből, hogy menten nyakát szegte. Irma tehát, alig két évi házasság után, ott kezdte az életet, ahol abbahagyta, lenge báli ruhákat bodrozva, fodrozva. Csak éppen az volt a különbség, hogy ezután, valahányszor a napsugár bujósdit akart játszani azzal a bizonyos ósdi gyémántgyűrűvel, a szegény özvegy mindannyiszor ijedve rejtette azt el fekete gyászköténye redőibe, szinte neheztelve, szinte röstelkedve, hogy miért is mer ragyogni!

SZIKRA

DÉNES OLGA HÁZASSÁGA

Regény

Írta LENGYEL LAURA — Folytatás

A leánynak teljesen szabályos, ovális arca volt, vakítóan fehér arcbőre. Nem a mi szegény fővárosi leányaink vérszegény sápadtsága ez, hanem az a márványszerü fehérség, mely tisztán az arcbőrnek sajátsága, melyre nem bír pirt csalni semmi. A szeme nagy, sötét fekete szempár, olyan nyugodt, hideg, áthatatlan kifejezéssel, mely különösen fiatal nőnél megdöbbenti az embert. Soha egy fölvillanás, egy váratlan világosság, egy óvatlan pillanat, föl nem ödözhet e szemeken által a lélekből semmit. Olyan fényes, tiszta, minden sugarat, tekintetet, kíváncsiságot visszaverő, mint valami drágakő. Kissé keskeny, finom ajka, ha nem beszél, erősen össze van szorítva, pedig fogai finomak, szépek, gyöngyházfényüek. Az orra oly egyenes és geometriailag szabályos, minőt csak szobrokon láthatni, a homloka magas, domboru: ez, ami kissé férfias karaktert ad az arcának. Határozottan szép arc, de hideg, alig van valami élet rajta. Mintha a kacérkodást hírből sem ismerné, kékesfekete dús haját egyszerüen símára leszorítja, ami határozottan árt szépségének, mert nincs dolog, ami a női szépséget oly kegyetlenül legyilkolná, mint a simára leviaszkolt, hátraszorított haj, még ha oly dús, fényes és finom is, mint a Gináé.

Margit álmélkodva nézi. Ilyen fajta szépségeket ő még csak a képeken látott. Eddig a női szépség ideálja szemében az ő erős, bátor és vidám Olga nénje volt. Most lát először egy megelevenedett, mitológiai alakot, egy márványarcu, hideg tekintetü istenasszonyt. Lehetséges-e, hogy ez a fenséges teremtés kegyelemkenyéren nőtt föl? Lehetséges-e, hogy ilyen rosszul szabott apácaruhában járjon? Nem tréfál-e velük, nem fog-e varázsszavára ez a csúf, idomtalan kék ruha lehullni róla s nem áll-e ámuló szeme előtt rózsaszín lepelbe burkolózva, fehér szárnyakkal maga a tündérkirálynő?

Sándor alig bírt mozdulni. Ez a fehér, tiszta arcu, hideg tekintetü leány volna Bartos Gina? Az utolsó pillanatig kételkedett, míg csak Dénes be nem mutatta a lánynak:

— Kedves Gina engedd meg, hogy bemutassam neked Bozóky Sándor urat.

A leány meghajtja fejét, de kezet nem nyujt. Sándor meghajlik, maga sem tudja miért, de oly mélyen és alázatosan, ahogyan nő előtt még nem hajlott meg soha.

A leány arcán sem meglepetődés, sem harag, sem ijedtség nem látszik, olyan hideg, áthatatlan szemmel néz végig a fiatalemberen és semmi sem mutatja arcán, hogy a Bozóky nevet ismeri, hallotta valaha.

Sándor könnyen megmagyarázhatná magának e csodát. Már beszéltek róla a kocsiban és a leány mindenről alaposan tájékozva érkezett meg. Ámde ez az egyszerü magyarázat nem tetszik Sándornak, rejtelmeket keres a leány hangjában, tekintetében, mozdulatában és folyton arra gondol:

Lehetetlen, hogy viselkedése benső érzésének megfelelő legyen. Lehetetlen, hogy közömbösen gondoljon reám, hiszen biztosan tudja, milyen nagy szerepet játszottam életében. Kell, hogy gyűlöljön, féljen tőlem, kell, hogy valamit gondoljon rólam . . .

Dénes már ismerte Ginát és abszolute nem osztozkodott az elragadtatásban, sőt ellenkezőleg, úgy találta, hogy a leány igen rossz színben van és sok tejet kell innia, míg helyre jön egy kicsit.

— Igen, vérszegény és gyönge vagyok. Sokat betegeskedtem az utóbbi időben . . .

Sándor fölkapta fejét és erősen szemébe nézett a leánynak: vajjon mit gondol, mig az utóbbi időről beszél. Olvasni, látni akart a lelkében és tekintetét belemélyesztette a leány sötét szemébe. Az hidegen, egykedvüen nézett vele farkasszemet és sötét szeme csillogott, mint a drágakő, fényesen, átláthatatlanul.

Egyáltalában keveset beszélt. Ezt úgylátszik még Szabóéknál szokta meg, hol mindig a házikisasszonyoknak kellett előtérben lenniök. Az egész társalgása inkább feleletekre szorítkozott. Ha kérdeztek valamit tőle, készséggel felelt reá, de magában, magától sohasem kezdett beszélgetést. Nem volt terhére, ha hozzáfordultak, de látszott, rajta, hogy azt sem bánja, ha békében hagyják.

Olga férjhezmenetele óta Margitot illette meg az asztalbontás joga. Fölállt helyéről és átmentek a kis szalonba, a tea után Dénes fölemlítette:

— Hallottam, Gina, hogy te zongorázol.

— Igazán, — örvendezett Margit, — ha nincs terhedre, játszál valamit, kérlek. Mióta Olga elment, nem hallottunk zongoraszót a háznál.

A kis leánynak ugyanis semmi fogékonysága sem volt a zenéhez. Nem is kinozták a tanítással.

De azért lelkében imádta a muzsikát és tapsolni kezdett örömében, mikor Gina a zongorát fölnyitotta. Vannak ilyenfajta muzsikális lelkek, kiknek szíve szomjuhozza a melódiákat és képtelenek egy skálát hibátlanul megtanulni.

Gina egy percre hátrafordította szép, szoborszerü fehér arcát.

— Természetesen Chopint akarnak, ugy-e?

Feleletet sem várt, ez a futtában odavetett kérdés árulta el mélységes emberismerő tudományát. Biztos volt benne, hogy ezen a helyen a muzsikaimádók, de zeneileg teljesen műveletlen emberek közt ez a nagy francia-lengyel csodálatos hatást fog tenni.

Nem is csalódott. Gina gyönyörűen interpretálta Chopint mindig. Ez a csapongó fantáziáju, bűbájos szomoru poéta táj teret enged az előadó egyéniségének érvényesítésére. Ábrándjai, érzelmei, csalódásai mindenkiben más-más egyéni impressziót keltenek anélkül, hogy az előadott mű szépségének vagy valódiságának ártanának vele. Sok nagyobb muzsikus volt nála, de lírikusabb talán egyse.

Gina egy kicsit meghajtotta magát, mintha koncertteremben volna, aztán körülnézett. Margit szeme nedves volt, bár mosolyogni próbált. Bozóky sápadt volt, mint a fal, mereven, szinte öntudatlanul bámult Ginára, csak Dénes, ki legkevésbbé volt elfogult, jegyezte meg.

— Helyesen játszottál Gina. Igazán nem is tudtam, hogy ennyire haladtál.

Aztán megpróbáltak beszélgetni egy kicsit, de ez a próba felette rosszul sikerült. Margit még mindig meg volt hatva és sehogysem bírt belemelegedni egy banális csevegésbe. Sándor meg némán, mozdulatlanul ült helyén. A szíve oly lázasan vert, hogy minduntalan körülnézett, vajjon a szobában ülők nem hallják-e a nyugtalan bűnös dobogást. Valahogy érezte, hogy most futnia kellene innen, messze, ki a sötét éjszakába, menekülni, még nem késő, egy nagy ismeretlen veszedelem elől. El, el ettől a háztól, melyben ő a tündérálmok folytatását hitte

A teremtés

A sátán az Úr elé érkezett.
— Mutasd meg, mit tud teremtő kezed!

Nagy vagy, dicsekszel, nagy s mindenható,
Hadd lássuk, igaz-e? Légy alkotó!

Mutass valami páratlan nagyot,
Felülmulhatlant, — s hódolód vagyok.

— Legyen! — viszonz az Úr és perc alatt
A semmiségből ég és föld fakadt.

Amaz ajkát bigyeszti szól: Tovább!
Ez gyermekjáték; — tégy nagyobb csodát!

Az Úr szemben szent ihlet ragyog,
S kigyúlnak napvilágok, csillagok.

— Tovább! Hisz' eddig játékod üzöd! —
S a föld hímes pompába öltözött.

Mint viruló ara, az ifju föld
Szivárványos zománc-mezt mezre ölt.

— Tovább! — S ezernyi édes rügy fakad,
S aranygyümölcs töri az ágakat.

— Tovább! — S lényekkel népesül a táj,
Mind csupa erő, mind, mind csupa báj.

Mindenütt rezgés, dal és hahota;
Az élet támad: ez a nagy csoda.

— Tovább! — S egy új, hatalmas szép alak
Tekint az ég felé a lomb alatt.

Minden izmában duzzadó erő,
Szeméből büszke fény-ár tör elő.

Lába a föld rögét tapodja bár,
De lelke fölszáll s a magasba' jár.

A sátán nézi s lelke révedez:
— Uram, hiszen a képed mása ez.

Hasonló hozzád, de csak másolat-
Nem volna benned különb gondolat?

S ím rejtelmes, varázsos bűvölet
Suhan át a virágos föld felett.

Ittas gyönyörbe fulva, lázban ég
Szivárvány-ég, hímes föld, tünde lég.

S egy élő álom száll ki habbul ott,
Minőt csak egy Isten álmodhatott.

A habból száll ki s teste szinte hab,
Orcáin rózsák, szemében a nap.

Mi égen-földön különválva szép:
Az benne egyesülve frigyre lép.

És amint fölragyog e csoda-báj:
Homályba vész az ég s a földi táj.

A sátán ámul, de azért csak int:
— No még, tovább még! — ösztökél megint.

De szól az Úr: Mit? Még nagyobb csodát?
Bolond vagy! Ez a határ! Nincs tovább.

RÓDAY JENŐ

Régen...

Irmát férjhezadják

Nagymamának — emlékszem — legkedvesebb időtöltése volt az összegöböződött varróselymeket rendbe szedegetni. Óráki el-elpepecsélt velök. Istenem! milyen türelemmel húzogatta, simítgatta az apró kis szálakat, egyiket a másik után. És milyen önelégülten mosolygott, hogyha egy-egy különösen makacs bogot engedelmességre kényszerített! . . . Unokái, hogy örömét keressék, végre a frissen vásárolt motringokat is siettek összegubancolni, s tettetett kétségbeeséssel vitték a jó nagymamának, hogy szépen kérik, könyörögnek, segítsen az ő nagy bajukon ha tud!

És már hogyne tudott volna!

Hanem arra már senki se gondolt, hogy ez a párkaszerü foglalkozás, párkákhoz illő kedvteléseket fog a nagymamának sugalmazni. Pedig mégis így történt. Valahogy, addig, addig igazgatta, simogatta a kis hímesszínes fonalakat, míg egyszerre csak neki is kedve kerekedett azokat a sokszor még cifrábban össze vissza gubancolódott szálakat a kezeügyébe szedni, amelyek az emberek életét intézik.

És íme, attól a naptól kezdve, jó nagyanyánk a házasságok kötését, bogozását tekintette a legmulatságosabb időtöltésnek . . .

Mivel azonban unokái nagyon fiatalok és nagyon szépek voltak, bölcs belátással békén hagyta őket. — Megvagyok róla győződve, — jelentette kielégített családi büszkeséggel, — hogy minden beavatkozás nélkül is főkötő alá kerül ez valamennyi, annak idejében. Gondoskodását tehát azokra terelte, akiket a sors kevésbbé fogadott volt kegyeibe. Elsősorban természetesen a saját cselédségét vette pártfogásába. De mondanom sem kell, ugy-e, hogy nem egy orosz barine kegyetlenségével járt el velök szemben, hanem inkább a deus ex machina szerepét igyekezett eljátszani.

Igy történt, hogy egy ködös őszi reggelen himenrekrutákat kutató tekintete a mi régi hűséges Irma varrónőnkre esett és ettől a perctől kezdve az Irma végzete meg volt pecsételve.

Ez az Irma afféle bizalmi állást foglalt el anyám házában. Egész nap szabta, öltögette a megszámlálhatatlan selyemhajtást, fodrot. (Abban az időben pedig — nem is olyan nagyon régen volt — a varrógépet még csak a német Bazár leirásából ismertük és bármennyire vágyakoztak is utána a nagyok, mama évekig nem merte meghozatni, mert hátha hazugság, amit róla írnak.) Irmának tehát volt munkája elég. Annál inkább, mert néha még a kamra-kulcsát is reábizták, meg az én hosszu hajam simára fésülgetését is, meg . . . De ki tudná elszámlálni azt a sok és sokféle foglalkozást, amit az olyan alárendelttől szoktunk elvárni, aki abban a kiváltságban részesül, hogy az urasággal egy asztalnál ebédel?!

Jaj a hálátlannak, ha néha, néha fáradságot szinlel.

Szerencsére, a mi Irmánk teljesen megfelelt a beléje helyezett bizalomnak és ha kellett, a betegek mellett virrasztott, ha pedig úgy hozta a helyzet, hát virrasztott ő a báliruhák bodrozása, raffolgatása miatt is.

És ő ezzel az életmóddal teljesen beérte, — tán még szerette is, — ámde a méltóságos asszony másként látta jónak. És attól az időtől kezdve a „macskás néni“ ekhós szekerét gyakorta ha lottuk a cseppnyi ház előtt nyöszörögni.

A macskás nénit tulajdonképpen polgári (azaz bocsánat! akkor még csak nemesi nevekről illett diskurálni), tehát nemesi néven: Tolnayné Iklódy Crescenziának hívták és előkelő földbirtokosnénak kellett lennie, de azért csupa pukkedli volt nagyanyám előtt. Engem azonban csak mint macskás néni és mint ekhós szekéren járó csodalény érdekelt.

Tudniillik fölcsigázott képzeletem egy egész Robinson-szigetet vélt abban a járműben föltedezni és szokatlan bőrteteje, óriás, félig szalmával kitöltött üléssel, de különösen azok az öblös üregek (vagy tokok), melyek az első ülés helyét jobbról-balról elfoglalták, mind-mind kifogyhatatlan tápot adtak kíváncsiságomnak.

Hát még mikor a néni (mielőtt látogatásának nagyszerényen magyarázatát adta) azokból a tokokból soha nem látott formáju óriás üvegeket szedegetett elő, majd meg miután önbizalmát egy csipetnyi tubákkal megerősítette, szuszka orrhangon ekképpen ajánlotta ajándékát elfogadásra:

— Saját lombikomon főztem Pauline kisasszonynak — és ekkor olyan jelentős önhitt pislogással nézett arra az üvegre, mintha a nővérem híres szépségének titka egyesegyedül abban az általa kotyvasztott rózsavízben rejlenék.

Szerettem volna a nyelvemet kinyújtani rá s valószínüleg meg is tettem volna, ha egy másik tokból gyönyörü kis cica-fejek nem kandikálnának elő, de mivel szerencsémre valami azt súgta, hogy azokat a gyönyörü kis cicusokat nekem hozta, hát csak megmaradtam a műveltség határán belül.

Es ezt igen bölcsen tettem, mert íme, pár perc mulva én gyönyörködhettem abban, hogy hogyan nyujtogatják apró piros nyelveiket tejet nyalakodó finnyás kis cicáim.

Úgy beszélték, hogy Tolnayné legalább is száz macskát tart, ápol és nevel maga körül, és hogy azok az állatok szószerint: ki fogják enni a birtokáról.

Persze, ebből egy szó sem volt igaz, már tudniillik a kievésből, de azért halála után a szerető örökösök statáriummal sujtották szapora kedvenceit. Hanem az nem tartozik ide. Elég abból annyi, hogy mikor Tolnayné végre leszállt ősdi járművéről, nagyanyám rögtön a nappaliba vezette, s ott, zárt ajtók mögött — gondolom — végtelen fontos ügyekről tárgyaltak.

Nem tudom, hogy előzetesen elárultak-e valamit Irmának, de egyszerre csak híre járt, hogy a Tolnayné tisztje a vöröshaju, szeplős Fóris Flórián, leánynézőbe fog érkezni, s hogy Irma kellő szívességgel és magasütötte kalácscsal fogadja . . .

Én csak messziről láttam a jelöltet s nem is nagyon törődtem vele, de egy hét mulva történt valami, ami sok időre gondolkodóba ejtett.

Ősz volt, künn hullott, hullott az apró, hideg, szitáló eső, amiért is a nap legnagyobb részét a szobában töltöttük

Emlékszem, hogy abban az évben mindig az úgynevezett bibliotékában ültünk. Úgy futtában kénytelen vagyok bevallani, hogy abban a szobában már ekkor vajmi kevés könyv leledzett, de ami volt, az latinul volt írva, legalább is négy fontot nyomott, s mi több: borjubőrkötésekbe díszelgett, ezért (meg a falakat borító három freskóért) mi sem természetesebb, minthogy a hét vezér valamelyike mellett ez a szoba is hozzá járult ahhoz, hogy legelőkelőbb szomszédjainknál is sokkal, de sokkal többre tartsuk magunkat.

JÖN A ZIVATAR

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Azon a napon, amelyről most írok és előtte is, utána is számos esztendőkig ennek a hires szobának kellő közepén egy nagy billiárdasztal nyujtózkodott.

Sohase játszott rajta senki, de azért végtelen hasznos egy bútornak bizonyult. Régi házakban ugyanis a billiárdasztal ugyanazt a szolgálatott tette, mint a mai körúti lakásokban a fürdőszoba, tudniillik minden fölösleges lomot arra halmoztak. Volt azon minden! Kerti árjegyzékek, száradó dinnyemag, számtalan skatulya szeggel, kulcscsal telve s benn a fiókokban, régi levelek közt egérdinasztiák békén szaporodtak.

A mi billiárdasztalunknak azonban főérdekességét — úgy ősz idején — azok a kopott zöld posztójára gondosan sorra egymás mellé rakott remek Virgonleuse-körték képezték, melyekből esténként micsoda diadalkiáltásokkal s mennyi szakértelemmel tapogattam ki az éretteket!

És milyen különös szag volt abban. Az az érett gyümölcs, a Meisner-fütés száraz melege, mely hasonlított a lázbeteg leheletéhez és végre az sok ósdi bútor, mind, mind feledhetetlenül maradt meg emlékében.

Tehát, mint mondám, egy novemberi este ott ültünk mindnyájan a bibliotékában. Henriette — a bonneom — svájci népdalokra tanítgatott, a nagyok pedig a másik sarokban patiencet raktak. Volt valami várakozásszerü a levegőben és bár fogalmam se volt, hogy miért, azért én is össze-összerezzentem, mikor valamelyik ajtót betette, vagy kinyitotta valaki. — Irma . . . Fóris, — hallottam suttogni és a nagyok összemosolyogtak.

És egyszerre gyors léptek zajára figyeltünk mindnyájan. Igen, ott jött Irma, lihegve, futva, kipirult arccal és lángoló szemekkel, utána pedig nagymama és leánya, Tini néni szaladtak. Igen tisztán látszott, hogy kergetőztek s hogy Irma végre is idemenekült a ház legszélsőbb szobájába. De hasztalan, mert ide is követték jókedvü üldözői. Nagyon föl voltak izgatva mind a hárman, nagyon hangosan nevettek, még Irma is, de azért ő nagyon közel volt a síráshoz.

— Hát nem megszökött!? — kiáltott nagyanyám s tréfás haraggal mutatott Irmára, aki is ekkor már sápadtan, szótlanul lapult meg a falhoz. De ez a védtelen állapot egy cseppet sem hatotta meg a körülállókat, sőt ellenkezőleg.

— Ugyan jöjjön már! — ismétlé nagyanyám s karját megragadta, de erre egyszerre, mint akit villám sujt, a mi Irmánk mereven végigfeküdt a földön, majd félig sírva, félig nevetve, könyörögni kezdett: — Hagyjanak el kérem . . . Nem megyek! nem megyek! . . .

Mintha most is látnám ezt a jelenetet! Nénémet, nagyanyámat amint folytonos nevetés és évődés között egész erejükből ráncigálják áldozatukat. Magamat, ahogy segítségére sietnék, ha a Henriette keze erővel vissza nem tartana. A nagy leányokat, amint mind egyszerre beszélve, kacagva nógatják, biztatják Irmát. Es milyen különös fény gyúlt ki mindnek a szemében!

Férjhezadni! . . .

Van ennél erősebb ösztön a világon? Nincs! Valljuk be, hogy még az anyai ösztönnél is általánosabb.

Legföljebb annyi a különbség asszony és asszony között, hogy míg az egyik úgy fogja föl, mint a Julia dajkája, a másik a Schwertlein Márta tanácsait ismétli, suttogja.

És Irmát is férjhezadták.

Íme, alig egy negyedórával azután, hogy a nagyoknak sikerült őt a bibliotékából kivonszolni, már ismét ott volt közöttünk és tán ekkor már egészen meg volt békélve sorsával. Sőt mi több, boldog dicsekvéssel járt sorra a szobában lévőkhöz s boldog dicsekvéssel mutogatott egy régi foglalatu csinos gyémántgyürüt, mely ott díszelgett, fénylett, munkától edzett vöröses kis ujján. Aztán, pár hét mulva, megtörtént a lagzi. Úgy mondják: egész víg nászmenet volt.

Azonban a szegény Irma boldogsága vajmi kevés ideig tartott; mert íme egy zivataros karácsonyeste Tolnayné beküldte Fórist a legközelebbi városba bevásárolni.

is, hogy nagyon vevegeti a földeket, amik eladók; valami olyan hirtelen gazdult ember lehet ez. Épp az e fajta az, amelyik nem ismer sem istent, sem embert, rálicitál mindenre, elszedi más elől, teheti, mert pénze van (ki tudná, hol szerezte?) Az ilyen az, aki gazda létére végighaladhat az utakon a nélkül, hogy kalap előtte levevődne, ellenben a szénája meggyulad, ha nincs is kibiztosítva.

E harmadnap éjszakáján Mihály a zsebbe kevéske kenyeret tévén és a puskát a kezébe fogván, a tanyából kihaladt arrafelé, amerre a szegény, dobrakerült, elárvult és tőlük elszakadt négy hold föld létezett. Még nem hasadt a hajnal, mikorra odaért. Mihály megnézte a földet, pár könyet is ejtett s egy érett búzakalászt letépve, a magokat gondolkozva rázta szét. Állt a csendes, lassan ébredő táj közepén, mint a szobor.

Mikor kocsizörgést hallott, a szomszéd alacsony kukoricába lépett, mert úgy történt, ahogy sejtette: jött az új gazda aratni. Hozta magával két kaszását, maga a harmadik. Hamar lekászolódtak és szemügyre vették a vetést, hogy a buzába mely sarkon álljanak bele.

A kasza nemsokára harsogott, mert az egyik legény beleállott. Utána a másik. Azután a gazda fogott hozzá, neki jutván a harmadik rend. Mikor az első kanyarítást teszi a kaszával, a közeli kukoricásból puska szól, a gazda a kaszát elejti, a karjához kap és fölbukik.

A két legény ijedten néz össze.

... Mihály kerülőkön, kukoricákon és nádas semjékeken át délelőttre hazaér. A puska nem látszik, hogy nála volna (be van dugva az ing alá). Épp onnan veszi elő a fegyvert s ereszti le a kútba, mikor elébe lép az asszony.

— Hol járt kend?

— Oda voltam, — mondja komoran az ember. — Igazságot töttem ... Akárki gyün ide, azt mondd, hogy a tanyába nincsen puska. Értöd-e?

Meredten néz rá az asszony és remegő suttogással kérdezi:

— Mögölt kend valakit?

A kérdésre megdöbben az ember és hosszu bajuszát úgy fogja meg, mintha ellenségek ellenében abba akarna kapaszkodni. De aztán megrázza a fejét:

— Ne félj, — mondja, — nem öltem, nem raboltam, csak igazságot töttem ... Ne féltsd ... A rossz pénz nem vész el ...

Arany János levelei unokájához

Kevéssel karácsony előtt jelentek meg Arany László összes művei díszes öt kötetben. A Franklin-Társulat adta ki és Gyulai Pál rendezte sajtó alá. Az első kötetnek végén vannak a költő családjának relikviái: nővérének és unokájának arcképe, egy gyöngédérzésü, elégikus emlékezés az utóbbiról és végül egy cikk: „A nagyapa levelei Piroskához".

A nagyapa: Arany János és a lelkének a lelke volt az a kisleány, kinek ő azokat a szeretettől sugárzó levélkéket írta. Az első hat — mint egy külön följegyzés mondja — apró borítékban, pici levélpapiron és gondosan kipingált betűkkel ment el az unokához, a többi már a nagyobb unokának szól és tele van bölcs szeretettel. Az utolsó nem sokkal előbb íródott, hogy bekövetkezett a nagy gyász, melyről a költő zokogva ír Toldi szerelmében ...

Azokból a levelekből — számszerint tízen vannak, mint a márványba vésett tízparancsolat — közlünk itt egynéhányat. Csupán azt jegyezzük meg még, hogy az első számu válasz a kis unokának legelső írásbeli gügyögésére, a legutolsó pedig már a nagyleánynak szól.

Carlsbad, 1870 jul. 22

Kedves Piroskám! Mikor te ezt a levelet megkapod, te már akkor Szalontán futkosol, a gangon, meg az udvaron, meg a kertben, aztán meg a fáskertbe, szőllőskertbe jársz, úgy megszereted Szalontát, hogy a nagymamának erővel kell haza hozni Pestre. Biz úgy lesz az, kis mókus! De jól viseld azért magadat, csak annyi gyümölcsöt egyél, amennyit szabad; meg se hűtsd magad, hogy beteg ne légy, hanem mindig vigyed a kis japlit, ha kimégy a háztól.

No látod, te nekem levelet írtál, hát én is írtam neked külön, ez a te leveled lesz, jó helyre eltedd, hogy nagyobb korodban is elolvashasd, mikor tudsz olvasni.

Csókollak, édes kis leányom, áldjon meg a jó Isten, akinek oly szépen imádkozol minden este; azt kivánja a te szerető nagyapád.

Budapest, 1874 szeptember 11.

Édes kis Piroskám! Te jó kis leány voltál, mert írtál egy levelet a nagymamának, de csak egyet, pedig azt igérted, hogy minden héten fogsz írni, nem lenne szép, ha megfelejtkeznél igéretedről.

Hallom ugyan, hogy miben szorgalmatoskodtál, hogy már dagasztottál is, azon kívül tanulsz is édes apádtól. Ezt jól teszed, édes kis leányom. De valami jutott eszembe: ez a szalontai tartózkodásod épen alkalmas lett volna arra, hogy édes apád mondjon neked valamit arról, amit ő legjobban tud, s mire téged itthon még senki sem tanított: a keresztyén vallásról, az Istenről, az első emberekről, amiket tudom szeretnél tudni, mert imádkozni szeretsz, és vallásos érzésü kis leány vagy; de még eddig ilyesmit nem tanultál. Kérdezd meg hát édes apádtól, hogy helyesli-e ő is, amit én mondok! pár hét alatt megtanulnád te a legszükségesebb tudnivalót. A kisasszonyod ezekre nehezen fog megtanítani, mert azt sem tudom, micsoda vallásu.

Jól viseld magad és szépen, édes kis leányom, ne pajkoskodj' sokat. Köszöntjük és csókoljuk édes apádat, Sándor bácsit, téged is ezerszer, édes kis madaram! én pedig maradok szerető nagyapád

Arany János.

Margitsziget, 1882 junius 15.

Édes kis Piroskám! Szép tőled, hogy elég gyakran és részletesen tudósítsz bennünket élményeidről; viszonzásul én is megerőltetem egy kissé rég pihenő szemeimet s írok neked, hogy legyen emléke tőlem a leghosszabb utazásodnak, melyet eddig tettél az életben. Azt szeretem, ha figyelmedet a mezei, falusi életre fordítod, látsz és tapasztalsz oly dolgokat, melyekről eddig fogalmad sem volt; mert ha a falusi leányt kinevetik városban, bizony a városit falun, ha azt sem tudja — magról terem-e a kifli vagy a földből ássák. Most már, ha eljuttok Korytnicára, ott pedig a szép természetet lehet megfigyelni s a szép életet, viseletet vésni be az emlékezetbe. Fiatal személy ne utazzék, mint egy koffer, hanem lásson meg mindent, ami előtte új és szokatlan. Az idő ugyan még most is fenyegető a korytnicai útra, itt is 10—12 fokban dideregünk, de talán a hó vége felé megfordul.

Nem sok mulatságod volna, édes Piroskám, itt a szigeten most; sétálni is alig volna kivel, mert szegény nagymama talán még többet köhög (velem együtt) ezen a változó, rakoncátlan „szabad" levegőn, mint otthon a szobáiban. Váltig biztatjuk egymást, hogy lassankint majd megszokjuk, ha úgy nem leszünk vele, mint a cigány lova a koplalással.

Szeretném kedves Piroskám, ha Szalontán léted alatt láttál volna valakit a testvérem szegény ivadéka közül, s ha különösen Jámbor Sándorékkal váltottál volna egy szíves nyájas szót, hogy ismernék öreg bátyjokat a harmadik generátióban is és jót mondanának felőled.

De már kifogyott a mécsből az olaj, azt is csodálom, hogy eddig tartott; apádat, mamádat, Sándor bácsiékat ölelem, Lovassyékat tisztelem, téged pedig csókollak nagymamával együtt. Szerető nagyapád

Arany János

TÉL A TANYÁKON

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

1901. VII. 52. sz.

Sőt később is, mikor újra ott voltam a cégényi kertben s el-elvezettek a sötét fenyők alatt domboruló sírhalomhoz, — mely pár hónap óta nagyanyámnak is nyughelyet adott a dédszülők mellett, — akkor sem éreztem semmi bánatot. Az a sírdomb előttem csak egy helylyel több volt a kertben, ahol sok a virág és sok a pillangó... Mert hogyan is érthettem volna meg még akkor, hogy az a kényeztető jó nagymama, akit — amióta csak hazajöttem az ő megszokott környezetébe — folyton folyvást keresek és várok, az most már egygyé vált a földdel, a fűvel, a nagy sírhantnál nyiló sok, sok liliommal?!...

SZIKRA

Elintézett ügy

Írta: TÖMÖRKÉNY ISTVÁN

Márton lassan legeltette a birkákat, a kis bojtárnak olykor szólt is, hogy kerüljön elébük, ne menjenek messzire erről a tájról. Ennek oka abban keresendő, hogy Mihály a birkáival most éppen a járásszélre jutott s közel van ide a tulajdon tanyája. Ez nem megvetendő. Juhászra ritkán jut ilyen ünnepnap, mert ezt annak kell venni, miután ilyenkor délebédre meleg ételt eszik, amit kivisznek neki a tanyából. Mihály tehát ennélfogva nem ösztökélte a birkákat, ellenben a pulikutyákat leintette, hogy ne hajkurásszák az állatot, hanem az éppen csak úgy a maga módja szerint haladjon erre-amarra.

A délelőtt ebben telt el, anyabürgék, birkák és bárányok teljes rendben viselték magukat, a kisbojtár furulyázott, de jobb, ha hallgat, mert még nem tud. Márton pedig megtömte pipáját, egy alacsony állású, komoly pipát hajlított szárral, mely eszköz hasonlít a vadászokéhoz és a juhászgazdát különbözteti a bojtárral szemben, aki gyürüceszárból füstöl, maga vágván a bokorról, maga sütvén ki a belét dróttal és maga faragván meg alkalmatosra. Ez a takarékosság szempontjából van így, ami nemcsak a szárra, de a taplóra is kiterjed. Így rendes juhászember drágálja azt a bükkfataplót, amit a tót árul, hanem taplót maga csinál magának az ürömfű virágából, miután az erre igen alkalmatos.

Így délig most már el lehet lenni. Az idő szép, a szürt a csacsi viszi, a nap pedig nevetve néz Márton birkáira. Idő multán Márton is föltekint a napra és látja, hogy itt a dél ideje. Most a tanya felé villog, amely a fás járásszéli pántlikaföldek között is megismerkszik a három sudár jegenyéről. Már látszik, hogy alóluk valaki kihaladt és erre tart a legelőn. A dolgok rendes állása szerint úgy kellene lenni, hogy az erretartó fehérszemély Márton felesége lenne. Az azonban nem visel fehér kötőt, mert idős asszony viselete, még ha az ura elébe megy is, a kék kötő.

Nézi hát Márton, nézi. Hát azt kilátja belőle, hogy csakugyan az ebédet hozza, mert piros kendőben szokták az ebédet vinni. (Hogy messzünnen meglássa már az éhes ember.) Halad az ételhozó sebesen, mert sebesebb haladása senkinek a világon nincsen, mint a tanyai leánynak, menyecskének. Úgy megy az valamennyi, szinte surran, miként a fiatal szarvas.

Hümmög Márton kissé magában, hogy miféle állapot ez már megint, de egyébként nem szól, mert kinek szóljon? A kisbojtár a szóra még nem érdemes, a pulikkal beszélni nem szokott, a bürge pedig oktalan. Az egyedüli, akinek néha némi szavat szokott vetni, a csacsi, mert az okos állat. De ez meg éppen azért, mert okos állat: előljár a falkában, mert azért csacsi, hogy előljáró legyen. No.

Szép a fű tavaszszal, gyorsan lehet rajta haladni, jön is sebesen a fehérszemély. Márton már kezd vélni rá, hogy ki lenne. A szomszéd Vér Gergőék Apollója lesz ez bizonyosan. De mi baja lehet az asszonynak? A sósléből való rántatlan csipettes levest szereti nagyon, talán, hogy abból az este sokat evett volna? Ejnye, ejnye... A személy egészen közel ér. A csacsi hat lépést, de jólszólván, úgylehet, hogy tíz lépést is, elébe megy. A pulik elébe szöknek. Egy rövidebb útat nem találván, csak úgy a bürgék hátán keresztül.

Ez nem is lehet máskép. Ez, aki az étellel halad az apja felé, nem más, mint Márton menyecske leánya, tavaly ment férjhez, négy hete anya.

Hát, hogy került ez most haza az ura tanyájáról? Mikor apja elé ér, mondja is neki Márton:

— Nini, azt hittem, hogy Polló. Hát te most már hogy vagy idehaza?

Fehéres a menyecske, mint gyermekágyasság után, a hangja sem erős, csak csöndesen mondja:

— Itthon vagyok, édösapám...

Bontja ki a piros kendőt: bögre van benne, meg szilke, a nagyobbik a gazdának, a kisebbik a kisbojtárnak, meleg még mindakettő, mert tűz mellett főtt, van orrja is benne, bolond, aki babbal sem szereti. Márton kissé borongósan leül a földre, a csacsi pedig jön feléje. Ez szükséges. A kanál is, a kenyér is a tarisznyában van, a tarisznya pedig a szűrhöz van csatolva, a szűr meg ismét a csacsi hátára van vetve, a csacsi ennélfogva megjelen, hogy az ebédhez a saját alkalmait odaszolgáltassa. Azért szamár, hogy okos legyen, ha okos nem volna, rég kiveszett volna már a fajtája, mert egyéb haszna úgy sincs a szamárnak, mint amely a komoly és megállapodott okosságában rejlik. Így Mártonnak kanál jut, a kisbojtárnak nem, mert csak egy van, azonban a jó sűrű rozskenyérből bicskahegyre tűzve, mindig lehet kanalat csinálni. Márton a kanalat az ételbe mártja.

— Gyerököstül gyüttél elő? — kérdezi.

— Gyerököstül, — mondja a sápadt menyecske.

— Miért?

Sóhajt az asszony.

— Így van röndölve...

Azt kérdezi Márton komoran:

— Hát hozzád nyúlt?

— Nem nyúlt az, — felel megütődve az asszony, — bár talán inkább nyúlt volna. Szóval nyúlt hozzám.

— Mit mondott?

— Azt mondta, hogy ha nem dolgozok, ne ögyek. Azt mondta, hogy ölég volt már a heverésbül, mönjek ki a paprikaföldre kapálni. Mondtam neki, hogy nem bírom még, hisz éppen csak hogy lábbadok...

— Hát persze, hogy persze...

— Aztán hogy hagyjam el a négyhetist? Ekkora csecsszopót ki látott a földre kivinni? De nem is bírok. Nem bírom még a kapát. Kend tudja, édösapám, hogy a dolog elül én el nem bújtam sohase.

— Hát hiszen, ami azt illeti...

Márton csontot és kenyérhajat vetvén a puliknek, egyet fölkap a háta bőrénél fogva és ellöki. Egyúttal azzal a kezével, amelylyel lökte, előre mutatott egy fiatal birkára, hogy a puli hajtsa vissza a nyájhoz. A puli neki is indult és visszatérité a balgatag állatot.

— Aztán az mondta, ha nem dolgozol, ne ögyél?

— Azt.

— Aztán te mög otthagytad, aztán előgyüttél?

Félve néz az apjára az asszony, hogy talán ő is hibáztatja. Szeliden mondja:

— Elő.

— Nem tartóztatott?

— Egy szóval se. De talán nem is tudta, hogy csakugyan elgyüvök.

A maradék ételt mérgesen önti ki Márton a pulik elé, míg vállán keresztül többrendbeli kenyérhajat átnyújt azon bizonyosnak, aki mikor a juhász a földön eszik, a háta mögött szokott állni és nagy fejével a dolgokba belenéz. Ez a bizonyos a csacsi. Még mikor kártyáznak, abba is bele szokott nézni.

instállom, nem lehet attól se zokon venni, a medvétől... Éppen mint a szegény ember. Egyszerre agyon kell csapni, mer' aztán harap. Nem hagyja magát, ő se, szegény!... Csak hát, annyi szent, ha én a medvének lettem volna — —

Elhallgatott. Mintha a torkán akadt volna a szó s attól köhécselne.

— Mit köszörülöd a torkod? — szidta a könyörtelen Johann.

— Mondd meg hát neki! — biztatta társát a nyírott bajuszu hajtó.

A másik vén, hát megmondta, bólintgatva hozzá:

— Csak jó annak, aki úr. A medve se azt bántja, instállom alásan. A világér' se azt.

— Befogod a szád! — förmedt rá Johann.

— Befogom. Igenis, instállom. Már befogtam.

És odébb kullogott, a halott felé s megállt mellette, fejtől.

Mintha tudná, mit beszél, ez a barom, — gondolta Johann. A nyirott bajuszu rándított egyet foltos kozsókján s a fehérnépet biztatta:

— Te meg jajgass hangosabban! — s biztatta a halott mellett ácsorgó asszonyokat is: — Óbégassatok ti is!

Nem a, nagyon csöndesen voltak. Egy kukk se hallatszott.

Johann is kényelmetlenül kezdte érezni magát.

— No! Most hát kotródjatok innen! Szaporán!

— Igenis. Mi kotródunk instállom, — engedelmeskedett a vénebbik hajtó. Megköpte a markát s nyúlt a halott alá helyezett két rúd után. — Szaporán. Igenis. Mi már most kotródunk innen.

A másik is nekikészülödött. Ekkor lépett ki a kastély erkélyére Gyél Ábris.

— A méltóságos úr! — suttogott egyik vén asszony, aki mellett egy üde termetü, karcsu leány állott. A leánya.

— Istenem, atyám! — rítt nyomban, nagyon keservesen a halott felesége. — Mi lesz belőlünk?!

— Csak fújjad, — dörmögött a nyirott bajuszu, — vetnek majd néhány garast, koporsóra.

— No! Mi az már megint? — szólt le rájuk Gyél Ábris.

Johann oda se hederintett rá, nógatta el a kastély elől azt a csőcseléket: — Szaporán! szaporán!

— Medvét hoztak? — kérdezte a méltóságos úr, de már akkor jajgatott Juonné, a halott felesége: — Üssenek agyon engem is! Csapják agyon ezeket a gyerekeket is...

— Hát azt mi lelte?

Johann rászánta magát, hogy feleljen a gazdájának.

— Széttépte az urát a medve.

— Csak nem! csudálkozott Gyél Ábris. Olyanforma mozdulatott tett, mintha vissza akarna sietni a kastélyba.

Hogy éppen most jött ki... Pénz kell ezeknek is, az már bizonyos!

A vénebbik hajtó magyarázta neki:

— A Juont, instálom. Egyszeribe lehúzta a fejéről a bőrt. Mint a sipkát.

— No tessék! Meghalt a Juon?

— Meghiszem azt, — morgott a nyirott bajuszu.

— A felség látta? — kérdezte rémülten Gyél Ábris.

— Dehogy látta, könyörgöm, — nyugtatta meg őt a vénebbik.

— Hál' Istennek! Mit szólt volna a feleségem...

— Pedig éppen ő hibázott a medvére, az a princ, attól lett olyan dühös.

— A medve?

— Hát ki?... Úgy volt, instálom, — ereszkedett a szónak a vén székely, — hogy mi hajtottuk a medvét. Eppeg odahajtottuk, ahová parancsolva volt. A princnek. Úgy ment, mint a bárány. Már itt minket ismernek a medvék — —

Johann unta a dolgot, közbevágott: — Soha se bántjátok egymást. Ezt már hallottuk — és odaszólt a gazdájához: — Adni kell nekik néhány forintot!

— Mennyit? — kérdezte Johanntól a méltóságos úr halkan s a tárcája után nyult. De lassan nyult! — Harminc forint elég lesz neki?

Johann vállat vont.

— Majd kér még, ha nem elég... Elég lesz neki huszonöt forint is.... Mikor lát az ilyen nép huszonöt forintot, — tanakodott a méltóságosúr. — Mennél többet ad nekik az ember, annál többet követelnek. Itt van ez a tíz forint. Majd ád nekik még a feleségem is. Hol az az asszony?

Gyél Ábris meglengette, hogy mindenki lássa, aztán az asszony markába nyomta a tíz pengőt. Hogy milyen szemtelenül fitymálta az a nyirott bajuszu azt a tizest!

— Majd kaptok még, — igérte a méltóságos úr.

— Majd ad a princ is, — mondta a nyírott bajuszu. — Várjuk meg itt.

— Az kellene még, egyéb se! — ijedt meg Gyél Ábris. — Micsoda arcátlan fickó ez?

— Hát akkor ki fizet?

Johann elmosolyodott s rászólt a hajtóra:

— Fogd be a szád, te!

De az nem hagyta a jussát.

— Egy esett marháár', amit a medve összetép, háromszor annyi jár. Az ember mégis csak ember, ha szegény is.

Gyél Ábris egy ötöst akart a markába nyomni, hogy ne járjon tovább a szája.

— Engem nem bántott a medve! — szólt a szemtelen. Juonné felé intett: — Annak adja az úr! — és szonika hátat fordított a méltóságos úrnak.

Juonné bezzeg kezet csókolt az ötösért. Egy vén asszony sopánkodott, hogy milyen jól járt!... Az a leány, az az üde termetü, karcsu leány, egészen közel jött a pénzhez. Gyél Ábrisnak is szemet szúrt, megcirógatta: — Téged, hogy hínak, édes leányom?

A vén asszony felelt helyette. Milyen készségesen!

— Kati, instállom. Most lesz tizenhat esztendős, karácsonyra. Az én leányom, a Kati!

— No, Kati? No! — biztatta a leányt a nyírott bajuszu. — Mehetünk. E má' nem a mi dolgunk, — és nyúlt a rúd után, a halott alá. — Mi a medvét hajtjuk az uraknak. Gyerünk!

— A' majd többet kap, — bólintott a vénebbik is, a leány felé.

És indultak a halottal. Juonné jajgatott. Mentek a többiek is. A leány is ment, de visszatekintett. Mentek, mentek, le a völgynek, beljebb, minél beljebb a ködbe.

(Folyt. köv.)

Új Idők 1901. VII, 40.

Régen...

Őszi esték...

Azok a Cégényben töltött esős őszi esték reám néz ve cseppet sem voltak unalmasak Különösen ha Tini „tanti“ vendégünk volt.

Milyen édes mesemondó néni az! Kár, hogy nem ismerik! Kis fekete csipkekendő van a tején, nagy vastag pápaszem az orrán és mióta csak emlékszem, soha, soha ki nem fogyott a meséből és a kis unokákból, akik azokat áhítattal halgatták.

Boldog unokák! Hányszor irigyeltem őket, hogy egész éven át hallgathatják a nagymamájukat, míg nekem csak néha-néha jut belőle! De aztán ha elérkezett az a várva-várt nap, amikor én is oda kuporoghattam az ölébe, s egyedül csak nekem suttogta azokat a színméz meséket, bizony nehéz volt engem onnan elcsalogatni. Mert tudni kell, hogy mindig csak suttogta meséit, s talán azért voltak azok olyan nagyon szépek. Mert hát hogy is lehetne nesztelenül ide-oda suhanó tündéreket, holdsugáron érkező villiket hangos szóval emlegetni?! Menten letört volna a szárnya valamenynyinek, éppen mint ahogy a kis madár szárnya letörik, ha parasztgyerek parittyaköve éri.

S ezt mi ketten nagyon is jól tudtuk, ugye édes tantim? Ezért, míg a terem másik végében lármás össze-visszaságban kergették a „pagátot“, te meg én csöndesen üldögéltünk ott a fenyőtobozok lángjától hangos kandallónál és hagytuk, hogy Meseország valamennyi csodalénye előttünk sorrarendre elvonuljon. Emlékszel-e még a kis királyleányra, aki a délibábot nagy, nagy tónak hitte s szomjan halt meg, mert a közeli kis patakot megvetve, csakis abból akart inni? Hát az ábrándos pásztorfiu meséje jut-e még eszedbe? azé, aki arra volt bűvölve, hogy minden csenevész ákácfát gyönyörü páfránynak nézzen? Hányszor megsirattam, amikor elmondtad, hogyan némult el örökre csodatilinkója, abban a percben, amidőn a jószemü járókelők könyörtelenül fölvilágosították nagy tévedéséről.

Vajjon mi élvezet lehet az olyan mulatságban, ami eszmecserével kezdődik, gunyolódással folytatódik és veszekedéssel végződik? Pedig mindig azt tapasztaltam, hogy a családi tarokknak ezek a fokozatai. De azért valami kárpótlást mégis kell hogy nyujtson mind ezekért a kellemetlenségekért, mert íme, nálunk is a „nagyok“ minden este újult örömmel kezdtek ehhez az időtöltéshez.

LESZAKADT A VÖDÖR

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

De mialatt mi ketten Meseországban kalandoztunk körülöttünk nőtt, nőtt a zsibongás. Ott a nagy asztal mellett ugyancsak lázongtak a szenvedélyek. „Huszonegy!“ „Tous les trois!“ „Pass!“ „Kontra!“ hangzott mindig hevesebben, míg végre a tündérek határozottan megsokalták a lármát és ijedve surrantak el mellőlünk, ekkor aztán mi is oda álltunk a kártyázók közelébe.

Igen érdekes látvány volt az, de ha nem ismerem olyan jól a játszókat, szinte megijedtem volna tőlük. Hogy lármáztak, hogy kacagtak, s milyen ellenséges pillantásokat löveltek egymásra.

Szerencsémre, sokkal fiatalabb voltam, semhogy részt vehessek benne, s így csak tanuja lehettem a diadalmas asztalcsapkodásoknak és a kártyák hátán való izgatott zongorázásoknak.

Rendesen két nővérem játszott a Tini tanti két fiával; azaz, hogy így ültek le játszani; de még mielőtt az első kiosztás körül járt volna, már valamelyiknek a háta mögé állt apa hosszuszáru pipával szájában.

— Tessék parancsolni! Szívesen átadom a helyemet, — mondta valaki a fiatalok közül de erre az

öreg úr mindenkor jóságos mosolylyal, de nagyon határozottan nem-et intett. És ebből mindenki rögtön megértette, hogy az, aki egész télen át a körben tarokkozik Tisza Kálmánnal és Jókai Mórral, az nem ülhet le holmi apró csiri-biri gyermek-partiba babozni.

Azonban még alig nyilvánította egyik vagy másik játszó, hogy: „Reszkess Bizánc“, apa máris belenyult annak a kártyájába, aki mellett állott és szó nélkül adta ki azt a kártyát, amelyet ő látott jónak.

— Kedves bátyám, talán még sem azt kellene beleadni, — kisérlette meg az önvédelmet az, aki éppen automataságra lett kényszerítve, de apa neheztelve nézett reá.

— Az volna még az ecetágy, ha... — mondta szigorúan és sohasem mondta tovább, mert akkorára már mindenki sietett beismerni, hogy: igaz! úgy van! jól tudva, hogy minden érvelés hasztalan lenne, de meg azt is, hogy Kanut bácsi tényleg mindnyájuknál jobban érti.

Így aztán néha éjfélig is elkártyázgattak. Apa folyton meg volt győződve arról, hogy ő nem játszik, a fiatalok pedig — egynek kivételével — hevültek, lázongtak és kellemetlen igazságokat kiabáltak egymásnak, mindaddig, míg az öreg urnak egy feddő, szemrehányó, érvelést befagyasztó: „De eszem a lelkedet“-je, el nem némította a vitatkozást...

A francia-német háboru hírét is ott hallottam legelőbb, a cégényi kert nagy fái alatt.

S milyen lelkesedéssel lestük, vártuk a francia győzelmeket! Nekem egy egész hadseregem volt elhasznált cérnagurigákból s a hirlapi tudósitás szerint állítottam azokat csatarendbe. A fekete gurigák a németek, a sárgák pedig a franciák voltak, s kell-e mondanom, hogy az én franciáim mindig győztesen kerültek ki az ütközetből. A „nagyok“ ezalatt minden vászondarabot, amihez csak hozzájutottak, menten tépésnek szakgattak. Nagymama még a gyönyörü pókhálófinom batiszt zsebkendőit is szálankint szedte széjjel. — Ez egy generális sebére lesz jó, — mondogatta szomoru mosolylyal és ki tudja, hátha e percben ötven esztendővel előbbi hadjáratokon járt a gondolata...

De még jóformán el sem kezdődött az igazi emberirtás, ott messze a Szajna mentén, amidőn szegény jó nagyanyánkat is elragadta közülünk a halál, csak úgy, mintha ő is a háboruban lett volna...

Mi már akkor régebben Budapesten voltunk és természetesen a váratlan gyászhír rögtön véget vetett nővéreim farsangolásának.

Emlékszem, éppen sétámból jöttem haza nevelőnőmmel s eleinte mitsem értettem abból, a nagy ide-oda futkosásból és a gyors elutazást megelőző rendetlenségből, de valamelyik a nagy leányok közül legott az ölébe ültetett és sírva suttogta:

— Meghalt a nagymama!...

Vajjon mit éreztem akkor? Bánatot alig, hiszen az a szó, meghalt, halál, reám nézve még fogalom sem volt. Azért mégis hangosan sirni kezdtem, csak úgy mint a nagyok. Anyám, akinek jóságos szeretete azt kivánta volna, hogy az egész életem egyetlen könyhullatás nélkül teljék, nagyon megharagudott nővéreimre:

— Miért nem hagytok neki békét? Mire való a gyermeket megríkatni? — mondta, mialatt sietett ölébe venni, majd addig biztatott, addig igérgetett babát, ozsonnát, új képeskönyvet, amíg újra nevetni kezdtem. Aztán, hogy széles jókedvemnek kifejezést adjak, sorra körültáncoltam, keresztülugráltam a gyászruhákat tartalmazó útibőröndöket.

Pataky László.

Sz. Zalatnán 1859.

1., A krumpli szüret. „Pataky L. 894." Vászon, mer. Aci: 170 X 264. Vétetett 1894. M. N. Muz. Cat. 141. l.

Pataky László. festő 1881-ben 250 frtos ösztöndíjat kapott.

A HÉTRŐL.

Komor napok. Komor, borongó téli napok. Nem az unalom ül be hozzánk, hanem az aggodalom. A honfibú, a haza sorsa feletti töprengés. Mi lesz velünk?

A bús magyarok napjai ezek. Azoké a bús magyaroké, a kik csak töprengeni tudtak a hazáért s a kikről azt hittük, hogy hova-tovább teljesen kihal a fajuk. Az ifjabb generáczió már alig ismerte ezt a fajt. Dolgosnak, bizónak, reménykedőnek látta a magyart. Olyannak, a ki a jövő felé fordítja tekintetét s rózsás hajnalon látja fölkelni teljes pompájában a napot. A multra csak azért tekint, hogy biztatást meritsen a régi dicsőségből, de serényen munkálkodik a jövőn, a mikor ott fog ülni ő is, babérkoszorúval homlokán, a müvelt szabad nemzetek kerek asztalánál. Ez a czél aczélozza meg a bizó magyar izmait. Dolgozik és fárad, azért is, hogy a saját javát mozditsa elő, de azért is, mert tudja, hogy a jól elvégzett munka az egész nemzetnek ügyét előre viszi. A nemzeti erőt öregbíti, a nemzeti vagyont szaporítja.

És íme a bizó magyar arcza elkomorodik s felbukkannak ismét a bús magyarok. A kik rezignálnak. A kik nem várnak a nemzetre jobb napokat. A kik reménytelennek látják a jövőt, s a kik nem birnak alkotni és teremteni, mert ellenállásban merül ki egész erejök. Mert nem tudják, hogy ki fogja élvezni munkájuk gyümölcseit, fiaik-e, vagy a gyűlölt idegen.

A rezignáló magyar szellemnek felséges megnyilatkozása Madách müve. A nagy tragédia, mely bukáshoz vezet minden vállalkozást, mindent, a mi az ember szivének drága és becses, mindent, a mit az élet nagyot és fenségeset bir nyujtani. És mégis ott van a végső vigasz: «Küzdj ember és bizva bizzál.» Kesernyés vigasz oda helyezve a tragédia utolsó jelenetébe. De mégis vigasz. S a mai napok magyarja nem is választhatna magának megfelelőbb jelszavat ennél: «Küzdj, magyar, és bizva bizzál!»

*

Vasárnapi korcsmaszünet. Egy angol mintára alakult, igen derék és üdvös hivatású társaság, a mely a mértékletesség nemes erkölcsének terjesztését vállalta föladatául, mozgalmat inditott a *vasárnapi korcsmaszünet* behozatalára. Hogy a hetedik napon, a melyet Isten a pihenésre és a magunkbaszállásra rendelt, ne mérjenek Budapesten se bort, se sört, se pálinkát. Legyen nyitva egész nap a templom és legyen csukva egész nap a korcsma. Ugy, a hogyan ez Londonban is van. A mozgalom megindítóinak és híveinek a törekvése bizonyára a legnemesebb, de hogy a legczélravezetőbb-e, arra a londoniak se mernének határozott igennel válaszolni, a kik pedig már megszokták ezt a rendet. Ott csakugyan nem adnak vasárnapon egy kupicza pálinkát sem, de azért Londont épenséggel nem lehetne a világ legalkoholmentesebb városának nevezni, és sehol annyi részeg asszonyt nem szednek föl a rendőrök az utcza kövéről, mint az angol fővárosban. A korcsmáról meg kell jegyezni, hogy ez nemcsak az alkoholisták kedveért és használatára van: a vendéglőbe jár más is, mint részeges ember, odajár mindenki, a kinek nem főznek otthon. Enni pedig vasárnap is kell, részegeskedni meg hétköznapokon is lehet, a kinek olyan a természete. Igaz, hogy vasárnapokon is. Csunya és káros dolog mindig: de ha már menthetetlen rabja valaki ennek a gonosz szenvedelemnek, még mindig jobb, ha csak vasárnap részeg, mintha, kárpótlásul, hogy ezen a napon nem teheti, leissza magát minden hétköznapon.

*

A mit nem adnak pénzért. Tizenhét millió dollárt, vagyis magyarul nyolczvanöt millió koronát fizetett az amerikai vasut-király leánya, a karcsu szőke *Gould* Anna, *Castellane* grófnak, hogy franczia grófné lehessen. Még pedig elsőrendü grófné, annak az arisztokraczianak a tagja, a mely nem alkudott meg az idő kényszerítő erejével, a köztársaság demokrata erkölcsét el nem fogadta, a monarchikus mult kultuszának él és bitorlónak tartja azt a hatalmat, a mely most a népakarat nevében kormányozza már három évtizede Franciaországot. A Gould kisasszony vágya teljesült. Nem csalódott se a Castellane grófok czimerének hitelességében, se az ura arisztokrata érzelmének vérbeliségében és igaz voltában. Francziaországban nincs arisztokratább arisztokrata Castellane grófnál és Gould Anna Páris minden főrangu szalonjában megtalálta azt, a mire a lelke sóvárgott. A kit gróf Castellane feleségül vett, Castellane grófnénak ismerték el mindenütt a franczia mágnásvilágban. A vasut-király leánya tehát mindenütt meglelte azt, a mit keresett: csak egy helyen nem. Csak egy előkelő ház volt Párisban, a hol nem úgy bántak vele, mint a hogyan ő remélte. És ez a ház — a Castellane-palota volt, az ő tulajdon háza. A *grófnénak* járó tiszteletet bizonyára itt is megkapta, mert a cselédsége bizonyára kitünő volt és maga gróf Castellane is perfekt gentleman, uriember, a ki otthon is úr. De a hitves boldogságát, ennek a boldogságnak a melegét már nem kapta meg. Ezzel neki az ura nem szolgálhatott. Bizonyára csakis azért, mert — ebből neki se jutott. Ezért kereste a nemes gróf — másutt. És ezért nem vagyunk hajlandók a boldogtalan Gould Annát a gróf Castellane áldozatának, a szerencsétlenség, az erkölcs tragikus bukásának nézni. Gould Anna grófné akart lenni és Castellane Henri csak akkor csalta volna meg, ha — nem lett volna valódi gróf. De ezzel a felesége nem vádolhatja és ha most csalódott szivvel mégis elválik tőle, e csalódásáért ne Castellane grófot vádolja, hanem saját magát. Mert ha ő *boldog asszony* akart lenni, a boldogságot kellett volna keresnie és azt megkaphatta volna olcsóbban is, mint nyolczvanöt millió koronáért. Megkapta volna ingyen. Mert ezt a portékát, most már tudhatja Gould Anna, pénzért nem lehet vásárolni.

*

Gapon vértanúi. Az orosz kormányzók kiadták a rendeletet, hogy a vidéki városokban hajnali öt órától reggeli hét óráig zárva kell tartani minden ház kapuját és polgárembernek ebben az időben az utczára kilépnie nem szabad. Mert ez a két óra az *igazságszolgáltatásé*. Katonák sorfala között férfiak és nők csapatait kisérik ebben az időben a város szélére és ezek a férfiak, ezek az asszonyok nem térnek többé vissza a városba. Ezek egyáltalában nem térnek többé vissza sehova. Mennek: testük a földbe, lelkük a másvilágra. Sortüzzel lövik agyon a forradalom elitéltjeit, mert nincs annyi hóhér a világon, a mennyi egyenként győzné ezt a munkát. Ehez egy egész hadsereg kell: a fehér czár nagyobb dicsőségére. Egy kisebb orosz mezővárosban egy ilyen orosz hajnalon száztizenkét embert lőttek agyon: nyolczvanegy férfit, és harminczegy asszonyt és ezek között a felének az volt a bűne, hogy Gapon lelkész arczképét találták náluk. Gapon atyáét, a ki első megindítója, első menekültje és első árulója volt az orosz forradalomnak. Gapon atyáét, a ki miután a czári palota ellen vezette Szent-Pétervár népét, átlebbent a határon és mikor otthon ágyúval lőtték halomra a tömeget, a melyet ő mozgatott meg, a vidám Párisban és a még vidámabb franczia Rivierán szórakozta ki magából a jól jövedelmező rövid hazafiúi apostolság múló izgalmait. A forradalmat leverték, Oroszországban ezen a télen piros havon szánkóznak a fehér czár legényei. És míg a halálba menő vértanuk, a kik miatta halnak meg, végsőt dobbanó szivükre szorítják az ő arczképét, Gapon atya kedves izgalomban csörgeti az aranyakat a roulette-asztalon Monte-Karlóban. Jó sora van, bővében van a pénznek, de az álmait nem irigylem tőle. A szegény muzsikok pedig, mikor halálra hurczolják őket, vigasztalódhatnak azzal, hogy megérdemlik e bűnhődést, nem ugyan a bűnükért, de az ostobaságukért.

ÚRI TOLVAJNŐK.

Nehéz volna sorát ejteni annak a tengersok módnak, a melylyel a hiúság a nőket áldozatúl ejti. Jellemen, előkelőségen, becsületen és családok jólétén megszámlálhatatlan vérző sebet ütött már ez a végzetes szenvedély. Az *én* bálványozása, a cziczoma imádata és az utána való vágy egyaránt közös vonása a mágnásnőnek és parasztasszonynak, a kulturnépek és a vad törzsek nőjének. Sőt ez a rugója sok asszony minden tettének, ez irányítja egész életét.

Páris a divat városa, hivatott kohója a művészi piperének. Ipara, művészete és irodalma is nagy részben ezen az alapon épült. A női öltözék itt raffinált művészetté válik, melynek hatása alól a legszubtilisebb érzésü nők sem vonhatják ki magukat, sőt itt kell a legsúlyosabb eseteket keresnünk. Itt lelkiszükségletté lesz a toilette-művészet fényüzése, mig a tömeg csakis utánzókat terem. Azért a vak hiúság — a mely más nemzeteknél csak esetenként szedi áldozatait — a franczia nőknél egységes, határozott jellemvonássá fejlődött. És hatása lélektanilag nevezetes eseményekben nyilvánul.

A franczia kereskedelem úgy van berendezve, hogy tervszerüen bele nevelje a nőkbe a fényüzést és különösen a divatpompa szeretetét, vágyát. Igy nyer részben magyarázatot az az új betegség — mert határozottan kóros tünetnek kell tekinteni, — mely ma a párisi nők igazi megrontója. Tudósokat, lélekbuvárokat, magát Zolát is erősen foglalkoztató problema ez, melyet elneveztek «*magasinité*»-nek.

Nevét ama nagy áruházaktól kapta, a melyek ma Páris minden főbb utczájában emelkednek. Valóságos mesterművei ezek a kizsákmányolás rendszerének. Égbe nyúló pompás paloták, melyeknek ragyogó falain belül fel van halmozva mindaz, a mi az életet kellemessé teheti. Nincs a háztartásnak az a kelléke, a melyet itt meg ne találnánk, de túlnyomó részben mégis a pipere mesés remekei töltik meg. Négy-öt emeletet, óriás területeket foglalnak el ezek az áruházak és bennük napestig a vásárlók egész légiója nyüzsög.

A bennük követett veszedelmes szellemnek legelső föltétele, hogy minden árú a lehető legcsábitóbb módon legyen közszemlére kitéve; a másik pedig, hogy könnyen hozzáférhető legyen mindenki számára. A vevő ott mindent megtapinthat, kezébe vehet s igy válogathat, a mi rendkivül fokozza a vásárlás kedvét. Régi igazság, hogy azt a tárgyat, a melyet kezünkbe vehetünk, sokkal inkább megkivánjuk, mint azt, a melyet csak bizonyos távolságból, esetleg üvegen keresztül csodálhatunk. Szóval a párisi áruházakban az alkalmat tekintik — méltán — a leghathatósabb csábító szernek.

A nő annál is inkább hajlik az ily leplezett kisértésre, mert a múlhatlanul szükséges háztartási vásárlások is többnyire az ő hatáskörébe tartoznak, tehát a vásárlással tervszerüen foglalkoznia kell. A kellő határ fentartása aztán ugyancsak nehéz feladat az észrevétlen, körmönfont kisértéssel szemben.

A párisi áruházak főleg arra törekszenek, hogy ne csupán bevásárlási helynek, de valósággal második otthonuknak tekintsék őket a nők. A vásárlás kényszere itt ismeretlen, mindenki szabadon járhat-kelhet a végtelen folyósókon és gyönyörködhetik a közszemlére kitett tárgyakban. Hogy milyen élvezete telik ebben sok nőnek, azt megfigyelhetjük nálunk, hol a nők egy része sportszerüen üzi a «komissiózást». Vannak a napnak órái, a mikor tömegesen látjuk őket az utczákon járni, a kirakatokat szemlélni, sőt egész csoportosulásokat okozni. Ez nálunk a sétát helyettesiti és kellemes szórakozásúl szolgál.

Párisban ez másként van. Ama házóriásokban szolgálatkész liftek járnak fel s alá szüntelen és emeletről-emeletre szállitják a kivánesiakat, vevőket, természetesen dijtalanul. Ha fizetni kellene érte, lelkiismerete intésére sok nő tartózkodnék a fölösleges kiadástól. A szemlélődésben elfáradt nőket pazar berendezésü társalgó, iró és olvasószobák fogadják be fényüző vendégszeretettel. Sőt külön termek és télikertek vannak, hol fehérkeztyüs inasok frissitőkkel, teával szolgálnak, javarészt szintén dijtalanul.

Szóval az élelmes tulajdonosok minden lehetőséget felhasználnak arra, hogy árúházuk második otthona legyen a nőknek, sok esetben szebb és csábitóbb az igazinál. Olyan helye, a hová naponként eljárnak szórakozni és természetesen vásárolni is. Csoda-e, ha némely párisi asszonynak életszükségletté válik az árúházak látogatása? És csoda-e, ha az alkalom csábitásától elragadtatva, a kelleténél többet, viszonyain felül is vásárol a remek tárgyakból?

Eddig még csak káros, de nem kárhozatos az árúházak hatása; veszedelemmé csak akkor válik, ha eléri a bün határát. A mikor beteljesedik az a régi mondás, hogy «az alkalom szüli a tolvajt.» Mert bármily hihetetlennek látszik, ezek az elegáns árúházak valóságos melegágyai a

CSÁRDA ELŐTT. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

Ferraris Arthur: *II. Vilmos német császár arczképe.* Stetka Gyula: *Báró Dániel Ernő arczképe.*

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

mellett, lenn a fedélzetköz ütegeinél: a hova kinek-kinek a helye ki volt jelölve, melytől el nem űzheti más, csak a halál.

Egy hat fontos gránát csapott le előttünk ötven méternyire, magasra vetve fel a vizet, mint egy zuhatag.

A monitor lobogónkat követelte.

Lassan, méltóságteljesen vonódott fel az United States lobogója az árbóczcsúcsra. Egy hurraht zúgott vagy ezer torok. S akkor a monitor is szint vallott: felvonva szintén az amerikai csillagos, vércsíkos zászlaját. — Tehát jóbarát volt: a «*Delphin*».

A két hajóról azonnal megtörtént a kölcsönös üdvözlés.

Parancsnokunk, fenn a hid karfájára támaszkodva, baljában a szócsövet tartva, kiáltá át az utirányt. — A «*Delphin*» válasza tisztán hallatszott:

— «Farewell. See you again!» (Mi még találkozunk. Adieu!)

*

Hat óra körül lehetett, mikor *Kuba sziget* magas hegyei felkéklettek a láthatár szegélyén. Fél óra mulva már ott leszünk.

Nem volt már ekkor nyomott a hangulat! A fénylő nap lelopta a sápadtságot a fiatal arczokról s a víg kedv csak úgy pattogzott szerte a fedélzeten.

— Épen ilyen napunk volt Mobile előtt, — mesélte egy vén tengerész, ki ott volt Farragut tengernagy híres diadalában, — régen, sok évvel ezelőtt, mikor az amerikai győzelmes kard egymásután hódította a csillagokat lobogójára díszül.

Az álmatlanságnak nyoma sem látszott. Lázasan lüktetett a felkorbácsolt vér, lelkesültség lángolt az arczokon.

A messze kéklő hegyek felől pedig felhangzott az első tompa dörej, az ágyú szava, melyet felénk hozott a szél, megreszkettetve a sziveket, mint egy dobbanat.

Egy hurrah szabadult ki a szélbe, egy hang, mely az orkán viharjaként zúg . . . azután pillanatnyi némaság következett s a merre szem tekintett, csupa hőst látott, ifjú, vérben lángoló arczot, mely nem érez már mást, csak annak a hangnak a szavát, mely hív, bűvöl, megigéz.

És dördült tovább a második... a harmadik...

*

Valami egy óranegyed után egész teljességében megrázkódott a «*Scindia*»: előfedélzetünk ütegéből eldördült az első ágyuszó.

— Here we are! — here we are! (Itt vagyunk!) zúgott a légbe a hangvihar . . . a *Guantanamo* erőd a hegy fokáról komoran meredt reánk közel távolságból.

Az erőd aljában, mintegy fél kilométer távolságban sorakoztak: a «*Texas*», az «*Indiana*», a «*Jowa*», a «*Marblehead*»; a háttérben várakozott a «*St. Paul*».

A várból még nem történt lövés.

A «*Texas*» s az «*Indiana*» félgőzzel előbbre nyomultak. Balra k. b. 200 méternyire következett a «*Jowa*» s kellő arányban a «*St. Paul*» s a «*Scindia*».

Nehéz dördület, mint egy ütés az agyra, hangzott el a «*Texas*» oldalából, a hatalmas 13 hüvelykes ágyúk egy döreje, — egész füstfelhő ült a tenger szinére . . . s nemsokára a várból is megszólalt a felelet.

Kezdetét vette az ütközet.

Fehér, sűrű füst, olyan mint az az éjszaki köd, mely New-Foundland táján szokott hetekig az oczeánon ülni, — borult a tengerre, időnként megszakítva egy-egy láng fényétől, — utána pedig egy dördület zúg.

«... Szó benn szakad, lehellet megszegik...»

S a füst egyre sűrűbb lesz, a dördület egyre búg: a kábult agy már nem is számlálja, a fül már nem is hallja, csak a szív dobban egyet, a mint valahol egy kiáltás hallatszik, hosszú, sikoltó jaj . . .

A «*Marblehead*» vitte a kommandót. Lobogója egyre járt, szórta a parancsokat: «*Texas*» fordulj; jobbra 500 yardnyira el . . . «*Indiana*» teljes tűzzel oldalt . . . «*Jowa*» balra 600 yard . . .

És gyorsan, mint egy-egy fékeveszett vad, száguldott mindenik a jelzett állásba, — szétszórva, kiki más irányból ontva gyilkoló tüzét.

És szólt tovább a parancs: «*Scindia*» 600 yardnyira hátra keletre... «*St. Paul*» délre...

A sűrű füst pedig ismét ráült a viztükörre, mint a lepel, mely eltakar.

*

Gigászi hangverseny volt az! A «*Six pounders*» ütegeinek b-durja s az «*eight inches*»-ek c-mollja közé döbbenettel bömbölt belé a «*thirteen inches*»-ek rettentő basszusa. A *Gattling*-féle *mitrailleuseök* trillázták a szopránt.

Fenn a parancsnoki hidon, látcsővel kezében áll a parancsnok. Körülötte, mint egy táborkar, sorakozik a sok «*messenger-boy*» (küldönczfiúk), kik szertehordják az utasításokat az egyes ütegekhez.

A fedélzet üres: a kit kötelessége oda nem állított, annak vissza kell vonulnia a mélybe. Csak egy-egy *messenger* száguld rajta keresztül valami rendelettel a vezénylő tisztekhez. Záporszerűen pattog körülte a kartács . . . minden másodpercz egy halál . . . Le-lebukdácsol, felfelszökik, — vagy a feje felett reped szét egy spanyol gránát s gyermeteg arczát ellepi a vér . . . Nosza, gyorsan egy második szalad — s a parancs a tisztnek kézbesítve lesz.

Előfedélzetünk «six pounders» ütegeinél Mr. *Powel* vezette a tüzelést, mellette a húsz éves kadét, Irving *Wilmot* állott. A «Starboard» (a hajó jobb oldala) «eight inches» telepénél a vezénylet *O'Malley* és Edw. T. *Hoopes* közt oszlott meg. A «port-side» (a hajó baloldala) C. *Thomay* és M. P. *Bryan* alatt állott.

A gépházban maga a *Chief-Ingeneer* (a gépház parancsnoka) tartotta kezében az indítót. Minden öt perczben csendült a villamos jelző, melynek gombját fenn a parancsnok keze érinthetni csak:

. . . Félgőz — előre! . . . Állj! . . . Félgőz — hátra! . . . Állj! . . .

A hajó fordúl, inog, hol jobbra, hol balra; de sohasem áll egy helyzetben csak perczekig. Majd orrával előre, s ekkor csak *Powell* ütegei szórják a golyókat. Ez alatt tisztogatják az ol-

dal-ütegek koromlepte ágyúit. Nehány percz mulva aztán a «starboard» kerül parallel a várral s orkánszerüleg zúg egyszerre a neki lódított üteg egész sora.

Lenn a fedélzetköz ágyútelepeinél a forróság rettenetes. A hőfok 50° Celsiusra is felszökik néha! Fekete izzadtság folyik az arczokról; egy némelyik össze is roskadt már a kiállott szenvedéstől... De a szív, az lázasan ver s az ajkon ujjongva tör ki a hurrah, ha a messze várfokon fel-felcsap a láng, a füst, a mint egy-egy jó lövés rettenetes pusztítással ott pukkad szét valami tömeggel ellepett térség közepén, vagy egy utcza során ...

A tiszti ebédlőbe minden öt perczben leront egy «messenger» hüsítőkért a parancsnoki hidra. Sürög-forog a sok tiszti inas, készül a tömérdek «ice-tea», meg «cock-tail»,* mert hát a küzdőknek nem szabad szomjúságot szenvedniök ... még a legénység közé is eltéved valami jófajta palaczk «whiskey».

Mi, kiknek a hivatás nem jelölt helyet, sem az ütegek mellett, sem a parancsnoki hid táborkarában, hanem a hajófelszerelés kezelőségét vezetjük békés állapotban: mi csak onnan néztük az ütközetet a dohányzó ablakából.

Ezalatt lenn a hajómélyben hallgatag zsúfolódik a katonaság. Meredten bámulnak a tekintetek maguk elé. Ők nem látnak semmit; csak hallanak. Hallják a künn zúgó orkánt s annak a hangja rettenetes echót ver a szivekben, miket összeszorít egy kitörni készülő jaj ....

Az ő feladatuk majd csak azután következik. Felszerelve, csoportokba osztva várakoznak, míg a bombázás véget fog érni s a parancs kiküldi őket a partra, szemtől-szembe a halállal.

Szomorúbb része a hajónak nincs is e helynél. Bezárt, összezsúfolt tömeg; minden lövésre megrendülve s várva a pillanatot, mikor roppan meg a hajó egy jól talált lövéstől, mely roncsol, felvet, darabokra zúz s az oczeán mélyébe sülyeszt, egy-két pillanat alatt menthetetlenül ...

... Mennydörgésszerü robaj hallatszott hirtelen ... halálos rettegés némasága borult mindenre néhány másodperczig, — aztán átfutott a döbbenet ezer szíven: a fedélzetről sikoltott jaj keresztül hallik a lövések zaján ...

* Többféle szeszes ital keveréke.

Pataky László: *Visszaemlékezés.*

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Vas. Ujs. 1898. 868. l.

— Ugyan nem ég ki a szeme, hogy a feleségét az egész világ szemeláttára megszégyeníti?

Ugyancsak nem tartozik éppen a Deák Ferenc bölcsességek közé, ha a szende hitves azzal gyanúsítja a ház büszke oszlopát, hogy titokban a saját szobalányával kacérkodik. Az a férj, aki ilyen közönséges alávalóságra vetemedik, nem igen akad másutt, mint a német élclapokban, ott is nagyobbára az illusztráció kedvéért. Óh, tisztelt kisasszonyok, ha önök tudnák, mennyi alkalma van a rossz férjnek arra, hogy a feleségéhez hűtlen legyen! Aki a házi tűzhelye boldogságával nem elégszik meg, s idült családapa létére is idegen csókokról és törvénytelen ölelésekről álmodik, az bizonyára nem szorul arra, hogy a maga fizetett cselédjével kikezdjen. Az ilyesmi több a jellemtelenségnél; s csak egyetlen szó van rá, az is a baka-terminologiában: ez már közönséges ordénáréság. A feleségnek mindent föl szabad tenni a rossz férjről; de azt még róla se szabad föltennie, hogy a maga asszonyát, a cselédje szemében, megalázni tudná. Ez a részlet, tudom, hogy visszataszító; és mégis kell, hogy beszéljek róla, hiszen hány házasság tiszta harmoniáját zavarta már meg ez az oktalan gyanakodás.

Kedves kisasszonyok, önök alkalmasint még nem értik meg egészen, amit a következőkben mondani fogok. De ha rám hallgatnak, hát beírják a naplójukba ezt a passzust (majd asszonykorukban talán használ veszik): három hűtlenségi vétket minden asszony köteles elnézni a férjének, föltéve, hogy a hűtlenségek julius vagy augusztus havában történnek.

Ne gondolják, mintha ezzel azt akarnám mondani, hogy háromszor még a legjobb férj is vétkezik a hitvesi fogadalma ellen. Óh nem; a jó férj képtelen volna arra, hogy a feleségét megcsalja. De a rosszak közt is vannak ám kategóriák s akárhány akad soraikban, aki nem tartozik a megrögzött bűnösök közé. Vagyis: csak nyári, alkalmi bűnös. Esküjét csak olyankor szegi meg, amikor az asszony valahol a fenyvesek alatt hüsöl, s őt, az elhagyott szalmaözvegyet, ezer alkalom csábítja. Ebből a férfiúból még mindig válhatik derék férj; persze csak akkor, ha megtévelyedése csak kivétel. Három ilyen nyári eset tehát még nem ok, hogy a menyecske visszaköltözzék a szüleihez. Sírja ki magát a spájzban (ahol a cselédek nem látják), de aztán jusson eszébe, amit egy ókori bölcs mondott: hogy egyik férti se jobb a Deákné vásznánál s hogy a jó, a derék, a komoly apa, akit ő leányos rajongásában a tisztesség mintaképének tartott, alkalmasint szintén helyet foglalt valamikor a nyári, alkalmi bűnösök táborában. Vagy ha nem is foglalt, hát bizonyára helyet foglalhatott volna.

Mikor kezdődhetik hát a feleség féltékenysége? Semmikor. Amikor komoly ok volna rá, hogy megkezdődjék, akkor az asszony már ne töltse az idejét efféle haszontalanságokkal, hanem hagyja a faképnél az urát. Mikor igazán van ok a féltékenységre, akkor már nem érdemes féltékenynek lenni.

SZOMAHÁZY ISTVÁN

Rákóczi

Rákóczi Ferenc hajh, rég ideje halva,
Messze, idegenben porladozik hamva;
Messze, idegenből hazaszállt a lelke,
S szép Magyarországot nagy lelke, az áldott,
Végig átölelte.

Oda borul sírva magyarok szivére:
Buzog-e még vajjon az apáknak vére?
Ver-e még önzetlen e szegény hazáért?
S mely vértanúk álmán ragyogó szivárvány —
A szent szabadságért?

Óh te porig sújtott, viharoktól edzett,
Testvértelen águ büszke, magyar nemzet,
Mikor a próbákon kínzó sebed égett:
Hányszor jöve hozzád! Megtörülé orcád,
S rajt' a verejtéket!

Nézd, kicsap a sírból a tüze, haragja,
S a lantra, az ajkra s kard élire rakja:
Petőfi, Kossuth szól. Seregeink nőnek —
Gyásza, dicsősége felírva az égre
A mesés időnek.

Most is haza jöttél. Nyugovásod nincsen —
Ver, újra ver, óh nép, a Teremtő Isten.
A régi gonosz kéz s a régi nagy átok:
Az egyenetlenség — ez a két ellenség
Tör magyarok, rátok.

Jőjj, szörnyü tusánkban, lánglelkü apostol,
Bűnünkre lecsapva, mint egy tüzes ostor.
Nagy szellemed, óh hős, hogyha ide lebben,
S megihleti lelkünk: veled egygyé lettünk
A honszerelemben!

Itt vagy. A szív érzi a te közelléted,
Kétség köde oszlik, a reménység éltet:
„Feltámad e nemzet!“ Soha meg nem halhat,
Örök tűz lesz nálunk s drága talizmánunk
Itt nyugovó hamvad!

SÁNTHA KÁROLY

Adoma-pályázat

Az **Uj Idők** szerkesztősége ezennel pályázatot nyit eredeti, kiadatlan magyar adomákra.

A pályázat állandó

A pályázaton nyomtatásban már megjelent adoma részt nem vehet s ki vannak zárva a jargonban írt adomák is.

A szerkesztőség a pályázatra beérkezett küldeményeket átnézi s minden egyes, az Uj Időkben való közlésre elfogadott adomáért fizet egy darab

húsz koronás aranyat

A pályadíjat az adoma közlése után harminc nappal fizetjük ki, e harminc napot arra hagyva, hogy maga olvasóközönségünk ellenőrizhesse és bennünket ez idő alatt – a bizonyítékot mellékelve – értesíteni szeveskednék: vajjon az Uj Időkben közölt jutalomnyertes adoma nem jelent-e már meg valahol nyomtatásban?

Az Uj Idők szerkesztősége

— Ezt ugyan megtehették volna a feleségük társaságában is. Az uram, valahányszor rátelegrafáltam, hogy jöjjön már utánam a fürdőbe, mindig azzal mentegette magát, hogy a nemzetnek még szüksége van rá. Én azt hiszem, maguk a nemzetet épp úgy becsapták, mint a feleségüket.

(Jesszusom, — hátha még megtudja a chlopyi hadiparancsot, mit fog akkor mondani?!)

— Arról véletlenül tudok és azt mondom, hogy alkotmányos király a mostani helyzetben nem is adhatott volna korrektebb nyilatkozatot.

(Có—?)

— Mi az: có?

(Ezerszer bocsánatot kérek, de a nagy fölindulásomban tótul szoktam beszélni. Én ugyanis sárosi ember vagyok . . . Azt akartam kérdezni, hogy miniszteri tárcára pályázik a nagyságos asszony?)

— Én komolyan beszélek. Melyik király az alkotmányos? Az, aki a többség akarata szerint uralkodik. Igaz?

(Így is mondhatná: alkotmányos az a király, akinek akarata szerint a többség uralkodik. De folytassa, könyörgöm.)

— Mit akar most a magyar nemzet többsége a katonai kérdésekben?

(Bizony Isten magyar kommandót és zászlót akar!)

— Bocsánat! A magyar kommandót és a zászlót eddig csak a szélbali *komitácsik* egy elszánt csapata próbálta kierőszakolni. A képviselőház nagy többsége, amely alkotmányunk szerint a nemzeti akarat egyetlen hivatott tolmácsa, valahányszor ebben a kérdésben hivatalosan állást foglalt, mindig a leghatározottabban ragaszkodott a régi állapothoz, a német kommandóhoz meg a fekete-sárga zászlóhoz. Ha már most a felség mégis elrendelné a magyar nyelv és a nemzeti zászló használatát, ezzel megsértené a parlamentárizmus elvét, sőt államcsínyt követne el.

(Furcsákat beszél, asszonyom! Ha ő felsége ezt megtenné, annak senki sem örülne jobban, mint a többség. Ma már mindannyian azt valljuk, hogy a nemzeti koncessziókra szükség van.)

— Hol nyilatkoztatták ezt ki? A Vampeticsban? A korona nem jár a Vampeticsba, mint Harun al Rasid tette. A korona a pártokat a programjuk után ítéli meg és programjukban mindenről van szó, csak éppen a magyar hadseregről nincs. Én elhiszem, hogy maguk akarják a magyar kommandót. De olyanformán akarják, hogy fölfelé úgy lássék, hogy nem maguk akarják, hanem a nemzet akarja, lefelé pedig úgy lássék, hogy nem a király akarja, hanem maguk akarják. Mást akarnak és mást vallanak, a felség pedig ott hibázta el a dolgot, hogy komolyan vette, amit nyilvánosan vallanak és nem tud arról, amit titokban akarnak.

(Hagyjuk tán a multakat asszonyom és beszéljünk a jövendőről.)

— Azt én igen rózsás színben látom. Maguk ugyan nem fogják kivívni a magyar hadsereget, de bízom benne, hogy az osztrákok előbb-utóbb csak kivívják nekünk.

(Az osztrákok?)

— No, nem is maguk! Most elkeseredett küzdelem folyik a magyar élhetetlenség és az osztrák ostobaság között. Ha a jó Isten is úgy akarja, akkor az osztrákok ostobasága erősebb lesz és akkor mindent megkapunk, amit szemünk-szánk csak kiván.

(Téved, asszonyom, az osztrák ügyeket most igen eszes és elszánt emberek vezetik.)

— A politikusokat nem az arcuk után kell megítélni, — mert Körber úrnak tényleg furfangos rókaarca van, — nem is a hírük után, hanem az eredményeik után. És én úgy találom, hogy az osztrák politikának máris igen sokat köszönhet a magyar nemzet.

(Példának okáért?)

— Példának okáért azt is, hogy most már az egész nemzet kezd egyetérteni a hadsereg kérdésében. Ez pedig igen nagy dolog. Emlékezzék csak vissza az obstrukció kezdetére. Akkoriban még a szélbaliak nagy része se rokonszenvezett a harcias iránnyal. Azt mondták, hogy a küzdelem időszerűtlen és reménytelen, egypár desparátus szélkakas erőlködése az egész. Az osztrák politika azonban utólag igazolta a küzdelmet, erkölcsi alapot, erőt, irányt és népszerűséget szerzett neki. A széttagolt magyarságot megint egy táborba terelte. Ez olyan eredmény, amelyet egy új Kossuth Lajos vagy Deák hiányában magunkban sohasem tudtunk volna elérni. Ezek után csak az volna a kívánatos, hogy az osztrák államférfiak ne nyugodjanak addig, amíg szerencsésen nyélbe nem ütötték a független Magyarországot. Bevallom, hogy roppantul szeretném megismerni a bécsi urakat. Főleg azt szeretném tudni, hogy mijükkel gondolkoznak.

(Hogy mijükkel?)

— Na igen, mert a fejükkel semmiesetre sem.

(Beszéljünk tán másról, nagyságos asszonyom, mert a honleányi heve messzire ragadja. Mit szól hozzá, hogy Dsevdet bég Bécsben pofon ütötte Mahmud Neddin ő excellenciáját?)

— A pofon mint olyan ellen nem lehet kifogásunk. El tudom képzelni, hogy az embert Bécsben elfoghatja az ellenállhatatlan vágy, hogy pofon üssön egy excellenciás urat. Ez végre is emberi dolog. Hogy mért kellett azonban oly nagy választék mellett éppen az igazhívő és erényeséletü Mahmud rokonszenves arcát kiszemelni, az nem megy sehogysem a fejembe. Igaz, mit hallani Beck táborszernagy úr ő excellenciájáról?

(Azt mondják, hogy ő fogalmazta a chlopyi parancsot).

— Én újabban roppantul megszerettem az osztrák tiszteket. Főhadnagy Formanek iránt pedig valóságos gyöngém van.

(Ismeri személyesen a derék cserepárt?)

— Azt már nem. Formaneket nem szokás ismerni. De azt tartom, hogy ez a pocsolyakerülő a magyar tiszképzés egyik leghatalmasabb argumentuma. Képzelje csak el, ha egyszer valami nemzetközi kiállításon bemutathatnánk a nagy műveltségü német, francia és olasz katonatiszteknek néhány darab Formaneket, nem látná-e be rögtön egész Európa, hogy az osztrák katonai nevelés minden, csak nem nevelés?

(Tisztekről lévén szó, olvasott a szerb tisztek kontraösszeesküvéséről a királygyilkosok ellen?)

— Olvastam. Úgylátszik, a szegény fiúk nagyon a szivükre vették, hogy mások királyokat ölhetnek, nekik pedig nem szabad. Végre ők is csak szerb tisztek vagy micsodák!

(Péter király ugyancsak furcsa helyzetbe került.)

— Azt hiszem, kellő tapintattal elejét vehetné a féltékenykedésnek, ha kilátásba helyezné az elégedetlen tiszteknek, hogy a legközelebbi dinasztiaváltozás végrehajtását majd rájuk fogják bízni.

(Azt beszélik, hogy a függetlenségi képviselők sok sikerrel szervezik az országos adómegtagadás mozgalmát.)

— Azt meghiszem, mert sok rokonkebelre fognak találni mamelukkörökben is. Az uram példának okáért még tovább is ment egy lépéssel és megkezdte a mozgalmat a bécsi ipar ellen. Mikor nemrégiben a bécsi szabója elküldte neki a számláját, tüntetve a papirkosárba dobta. Mivel azonban szerinte Magyarországot gazdasági rázkodtatások elkerülése végett fokozatosan lehet csak emancipálni az osztrák ipar járma alul, mindjárt két őszi ruhát és egy felöltőt rendelt Bécsben. De itt jön ő, uram és parancsolóm. Jó estét!

Előadások a Feleségképző Akadémián

Mikor kezdődhetik a féltékenység?

Amikor azt a kérdést vetem föl, hogy mikor kezdődhetik a féltékenység, jól tudom, hogy mai előadásom nagyrészben akadémikus jellegü. Vagyis: csak elméleti haszna van. Akibe a hatalmas istenek beleplántálták a féltékenység bacillusait, az ugyancsak nem lesz közömbös véralkatúvá, ha az én professzori fejtegetésemet végighallgatja. A beszéd itt nem igen több, mint a gyönge szellő; mert, ahol ősérzésekről van szó, ott mindenféle tanács csak üres malaszt. De mégis, nem állhatom meg, hogy a féltékenységről is ne beszéljek, amikor a tanítványaim jövendő boldogságáról van szó; hátha akad mégis köztük egy, aki az élet valamely súlyos pillanatában a tapasztalatokban megőszült tanítómester szavaira visszagondol.

Azt tanácsolni, hogy az okos feleség végképp letegyen a féltékenység hibájáról, majdnem annyi, mintha a pisztrángtól azt kivánnók, hogy a torony csúcsára fölrepüljön. A legbölcsebb asszony szívében is ott van egy morzsányi ebből az érzésből, s nem kell éppen, hogy a nő — miként a regények mondják — a szenvedélyek rabja legyen, hogy ez a morzsa úgy megnövekedjék, mint az Ararát hegye. Elvégre is, a vonzódás, vagy hogy messzebb menjünk: a szerelem nem a műveltség kérdése; valamint a temperamentumot, az önérzetet, a jogos felháborodást se fújja el a női szívből az a körülmény, hogy valaki esetleg sikerrel tette le az érettségi vizsgát a zöldfa-utcai leánygimnáziumban. A grófné, aki harisnyás inassal, a saját mail-coach-án kocsizik ki a Stefánia-útra, csak épp úgy elveszti az önuralmát, mint a mosónéja, ha arról értesül, hogy at. méltóságos úr lámpagyújtás után egy idegen kisasszonynál látogatást tesz. Sőt: ő is elsír néhány fejezetet a grófi palota egyik zugában, s ő is azon fogja törni a fejecskéjét, hogy öt krajcárért mérget hozasson a patikából. Pointe-okra a valóságos élet nem dolgozik; s csak a francia, vagy a franciát majmoló hazai regényekben történik, hogy Claire grófné, megtudván, hogy a gróf egy ballettáncosnőnél tölti az estéit, hidegvérrel becsöngeti a komornyikját s finom nonchalence-szal így szól hozzá:

— Jerôme, hozzon föl az utcáról egy udvarlót!

Valamint az se tartozik éppen a mindennapi események közé, hogy a grófné, a férje hűtlenségéről értesülve, teázás közben hideg méltósággal ezt mondja:

— Barátom, mától fogva csak a világ előtt vagyunk férj és feleség . . . En ezentúl a kastély balszárnyában fogok lakni, Ön pedig átköltözik a jobb szárnyba . . .

Tisztelt kisasszonyok, ne üljenek föl a francia tárcaregényíróknak: azok az urak elfelejtik, hogy az asszony akkor is csak húsból és vérből való asszony marad, ha a bölcsője fölött kilenc- vagy tizenegyágu korona ragyogott. A szenvedély vagy a közömbösség nem a származástól függ, hanem kizárólag attól, hogy a feleség szerelmes-e, avagy érzéstelen az ura iránt? Amelyik érzéstelen, attól kitelik, hogy ezen a műnyelven beszéljen; de a szerelmes asszony bizonyára nem fog átköltözni a kastély balszárnyába, nem csönget Jerôme-ért, a komornyikért, hanem alkalom adtán, ha különben a véralkata ösztökéli rá, épp úgy kikaparja a méltóságos úr szemét, akárcsak az igás kocsis az igás kocsisnéét.

A kérdés tehát, kortól, rangtól és származástól eltekintve, ez: melyik az a stádium, amelyikben az asszonynak már joga van ahhoz, hogy féltékeny legyen s mikor cselekszik viszont elsietve és oktalanul, ha a féktelen érzést a maga szívében uralomra engedi?

Tisztelt kisasszonyok, egy ismeretlen portugál közmondás azt mondja: a házasság nem kolostor. A férj tehát, amikor legényélete függetlenségéről lemond, még nem kötelezte magát arra, hogy ezután a ferencrendi gvárdiánok programmja szerint fogja berendezni az életét. A férj, a házasság után is, szívesen hódol a maga megszokott kedvteléseinek: szereti a csinos ruhát, a szép nyakkendőt, a baráti együttlétet, a rendes kártyapartiejét s a könnyed csevegést az elmés és szeretetreméltó asszonyokkal. A feleség tehát épp oly kevéssé cselekszik helyesen akkor, ha a férjétől azt kivánja, hogy rendetlenül öltözködjék, mint akkor, ha azt is rossz néven veszi tőle, hogy egy idegen, bájos nővel szóba áll. Ha a férj a felesége barátnőinek bókokat mond, ez még nem ok a féltékenységre; mert bár nem is színigazság, hogy ezt csupa udvariasságból teszi, — a kujonnak, hiába tagadja, jól esik, ha egy szép asszonynyal tréfálhat, — de attól is ugyancsak távol áll, hogy rossz fát tegyen a tűzre; csak az örök férfi nyilatkozik meg benne, a hóditásnak szinte öntudatlan vágya, az ártatlan hiúság, hogy kedvesnek és ragyogó szellemünek tartsák. Ezt a férjben épp oly kevéssé szabad hibáztatni, mint a feleségben azt, hogy többnyire nem a hites ura, hanem az idegen világ kedveért csináltatja a szenzációs toálettjeit.

Hasonlóképp nem ok a féltékenységre, ha a férj a színházban érdeklődve a szeméhez emeli a gukkerjét, amikor a primadonna, a naiva, a hősnő, avagy a női kar a színpadra lép. Miért ne találhatna ő élvezetet egy szép női termet, egy pisze orrocska, egy kicsike láb szemléletében? A feleség, aki az ilyesmiért hangos megjegyzéseket tesz, — vagy azt az édes titkot súgja az ura fülébe, hogy cimeres gazember, — bizonyára megérett arra, hogy a Moravcsik Ernő Emil úr kezébe kerüljön. Hát hiszen mi természetesebb annál, hogy az ilyen férjből lesz a leggaládabb opportunista; aki a színházban, amikor a felesége mellett ül, ásítva hátat fordít a színpadnak, de annál többet lebzsel a színházak kis kapui körül, amikor ő nagysága miatt tökéletes biztonságban érzi magát. Az asszony, akinek az az ambiciója, hogy az urából úgynevezett alattomos gonosztévőt faragjon, valóban nem cselekedhetik tehát célszerűbben, mintha a színházi nézőtéren eféle kedveskedésekkel aposztrofálja a szinpadot látcsövező szerencsétlent:

SZÉLVIHAR

Az Uj Idők számára festette Pataky László

Uj Idők 1903. II.

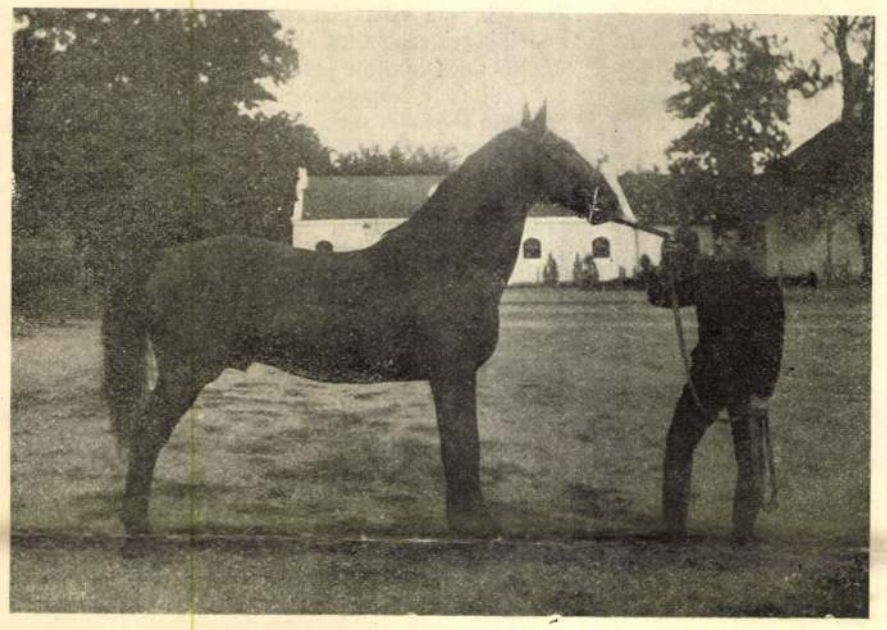

NAGY NONIUS LV.

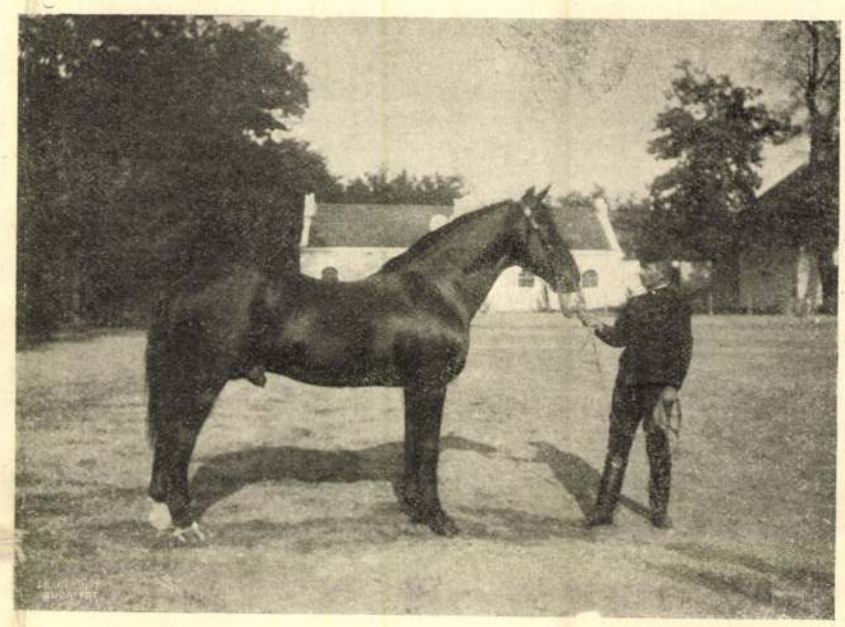

KIS NONIUS XXXVI.

A mezőhegyesi állami birtok területe 30.116 kataszteri hold. Fölséges, termékeny síkságon terül el, az egésznek képe meglepően változatos. A hatalmas tábla vetéseket mezei vasutak, csatornák, remek fasorok szeldelik, emitt-amott sürű erdők, akácz-ligetek zöldelnek, melyek mögül egy-egy szép tiszti-, vagy munkáslak, szeszgyár, hatalmas elevátor, avagy gyártelep bukkan elő. Azontul ismét bársonyos műrétek, majd templom és iskolák tünnek fel, aztán megint gyárak, beláthatatlan tengeri- és dohánytelepek, óriási czukorrépa ültetvények. Ez utóbbit kizárólag felvidéki tótok művelik. Tavaszon vagy harmadfél ezer ilyen atyafit szállítanak ide, őszön munka végeztével meg vissza. Azt mondják, hogy olyan sok türelmet igénylő, folytonos piszmogással járó munkára, mint a czukorrépa művelés, a földhátán legalkalmatosabb a tót.

A távoli füves legelő peremén pompás, délczeg tűzvérű, villogó szinű legények lovagolnak, az uradalom csikósai; huszárok, de kék ingben-gatyában, czifrára kiteremtettézett nyalka mellényben. Mezőhegyes büszkeségét legeltetik, a ménest.

De micsoda ménes ez! Csupa nemes vérű társaság, a lóarisztokráczia kiválóságaival, egyes ló-nagyságokkal, melyeknek hire, neve ép úgy elszállott már Amerikába, mint Japánba, a hova nem egy értékes ment elszállítottak már innen.

Ezek a lovak nagyobbára diszes történeti multra tekinthetnek vissza. A *Gidránok* büszkén vallhatják, hogy ősapjuk a hires Gidrán, az a kifogástalan arabs törzsmén, melynek ükapján talán valamelyik kalifa is versenyt futott valaha a széles Arábia végtelen pusztáin. A *Noniusok* nemes törzse a kiváló családból származott Nonius normandiai méntől vezeti le családfáját. Egyébiránt e törzs időközben két ágra szakadt, a *nagy-* és *kis Noniusok* nemzetségére, melyek jóformán csak test-nagyságra különböznek egymástól, máskülönben hintóskocsi, avagy paripalónak nagyszerűek. A *Furiozók* sem maradnak hátra; ezek mint törzsapával, a kitünő Furiozó-Nordstar angol ménnel dicsekedhetnek, melynek emléke mindenha fényesen fog ragyogni a lovak történetében.

KONGRESSZISTÁK MINDENÜTT.

Kinek nincs ma Budapesten vendége? Mi boldog pestiek így szeptember elején bámulatos jeleit láthatjuk a rokoni és baráti szeretetnek. Kinek nincsen iskolába járó fia, vagy leánya? Az mind megfordul itt ilyenkor, mert hiába, tudományból is a legjobbat, legfinomabbat és a — legdrágábbat Budapesten árulják. S a sógor, a koma, a nagybácsi, a kisöcscs, az iskolatárs, a hivatali kolléga mind fölkeres, hogy ha mással nem, hát legalább jó tanáccsal segítsd ki ebben a rengeteg Babilonban.

És ki nem kongresszista, vagy kinek nincs ma kongresszista vendége? A börtönügyészek, az állatorvosok, a mértékletesek és mértéktelenek sokkal nagyobb számban vonulnak föl, semhogy a szállók magukba tudnák fogadni az ország szivébe törekvő ünnepies alakokat.

GIDRÁN MÉNES.

Mert mind ünnepies, lévén megkülönböztető jelük a többé-kevésbbé hosszú fekete kabát, mely a harmadik napon már a tudomány, az élvezetek és a kalandok változatos nyomait viseli magán. S a mig a kongresszistát a közönséges halandótól a fekete kabát, — egyik kabátot a másiktól a gombokba tűzött jelvény különbözteti meg. Ez árulja el,

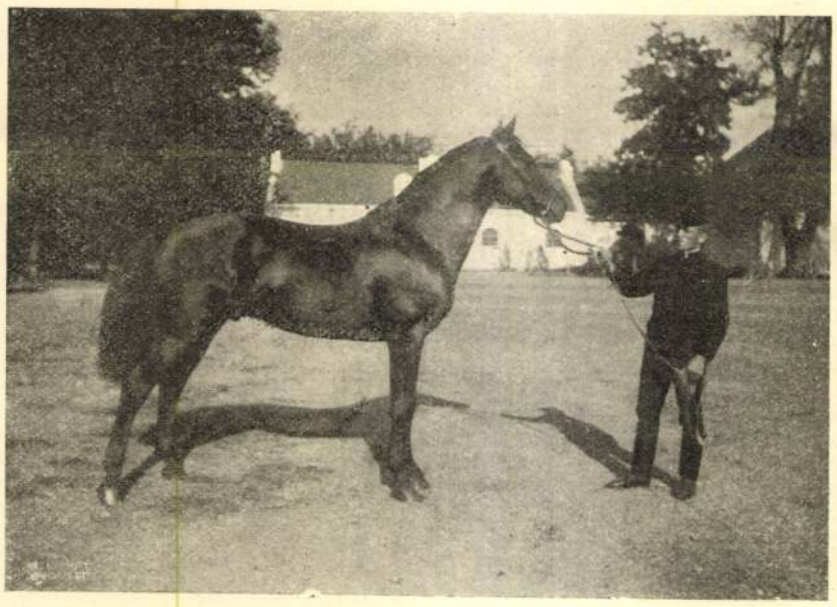

FURIOSO XXVI.

GIDRÁN ANYAKANCZA.

KÉPEK MEZŐHEGYESRŐL.

hogy ki utazik humanitásban, ki lépfene-szérumban és ki irtózik a szesztől úgy naturált, mint denaturált állapotában.

Hogy ki milyen nemzetbeli, azt is meg lehet tudni egy-kettőre. A vidéki magyart rögtön elárulja piros-barna színe, meg a beszéde. A zónás atyafiak azonkívül, ha csak tehetik, fognak maguknak egy-egy benszülött «rokon»-t, a ki aztán csak győzze magyarázni a sok csudálni valót, meg tudjon kellőképen vigyázni a sógorra az átjáróknál, a hol a kétfelől is száguldó villamosok csöngetésére a jó vidéki egyszerre úgy megiramodik, mintha sikfutásnál a starter pisztolylövését hallaná.

A német, az közlékeny és bizalmas természetű. Nem sokat teketóriázik, hanem szóba áll akárkivel, s megkérdezi merre is van ez, vagy az, hálából aztán rögtön kivallja, hogy ő hová való, hány gyereke van és hogy Budapest szebb osztrák város még Bécsnél is!

Az olasz ismertető jele a nagyszélű kalap, a belgáé a sok rendjel, a franciáé a tartózkodó udvariasság. Az angol a legbüszkébb valamennyi közt. Csak angolul beszél, s elfogja a részvét, ha húsz embert is megszólít hiába, s fölteszi ugyan a redingothoz a cilindert, de azért kurtaszárú, matróz fapipája állandóan ott füstöl az agyarán. Annál szerényebb a japán, bár mostanában ez lehetne a világ legbüszkébb nációja. Szerények és kevesen vannak, de sajátos szinük és arczvonásuk rögtön leleplezi őket, s nincs az a magyar, a ki meg nem szeretné a csontjaikat — ölelés közben — ropogtatni ha nem félne a — dzsiu-dzsiczutól!

Szemnek, szívnek egyaránt kedves így az utcza képe mostan, s Budapest lakossága boldog büszkeséggel adja a házigazda szerepét, s a hol csak módját ejtheti, a legnagyobb előzékenységgel siet külföldi vendége zavarában annak segítségére. Az utcza szemlélője pedig egész sereg érdekes megfigyelésre — pillanatfölvételre — tehet szert.

Ime egy porosz familia, két férfi, két nő, előfog egy konflist, hogy vigye őket vissza a szállodába. Mielőtt fölszállnak, alaposan átkutatják a kocsit.

— Hol a taxaméter?

A kocsis megmagyarázza, hogy nálunk az még nincs «bevezetve».

— Ah! Hát mennyit kell fizetni?

— Egy koronát!

— Fejenként?

A kocsisban föltámad a hirtelen meggazdagodás vágya. Ezeknél otthon bizonyosan fejenkint szokás a tarifát fizetni! Ráhagyja tehát, hogy fejenként! A németek tanakodnak. Végre is fölszáll kettő a kocsiba, kettő meg egy másikba. Ha már fejenkint kell a koronát megfizetni, legalább kényelmesen kocsiznak! S így a helyett, hogy négyen mentek volna egy koronáért, fizetnek ugyanazért az útért négy koronát! . . .

A másik sarkon öt darab nagy német tanakodik a vezetővel, hogy hol töltsék el az estét? A vezető az orfeumot ajánlja. Az egyik burkus gyanakodva kérdezi:

— Német az az orfeum?

— Természetesen! — iparkodik megnyugtatni a cziczerone.

— Akkor oda nem megyünk! — hangzik a határozott válasz. — Nekünk valami eredeti, valami magyaros, nemzeti mulatság kell!

. . . Vajjon mit ajánlhatott nekik az a szegény vezető? . . .

Legnehezebb dolguk azonban az alkoholellenes kongresszus tagjainak lesz a jövő héten. Micsoda tantalusi kínokat állanak ki ezek Budapesten, a hol minden második ház korcsma és kávéház?! Fejet rá, hogy legalább egy tuczat úgy tesz a jelvényével, mint a szalmaözvegy férj a jegygyűrűjével: mellényzsebbe vele! Aztán . . . milyen is az a magyar bor czigányzene mellett? . . .

Hejh! csak soha ki ne fogyna Budapest a kongresszusokból! . . .

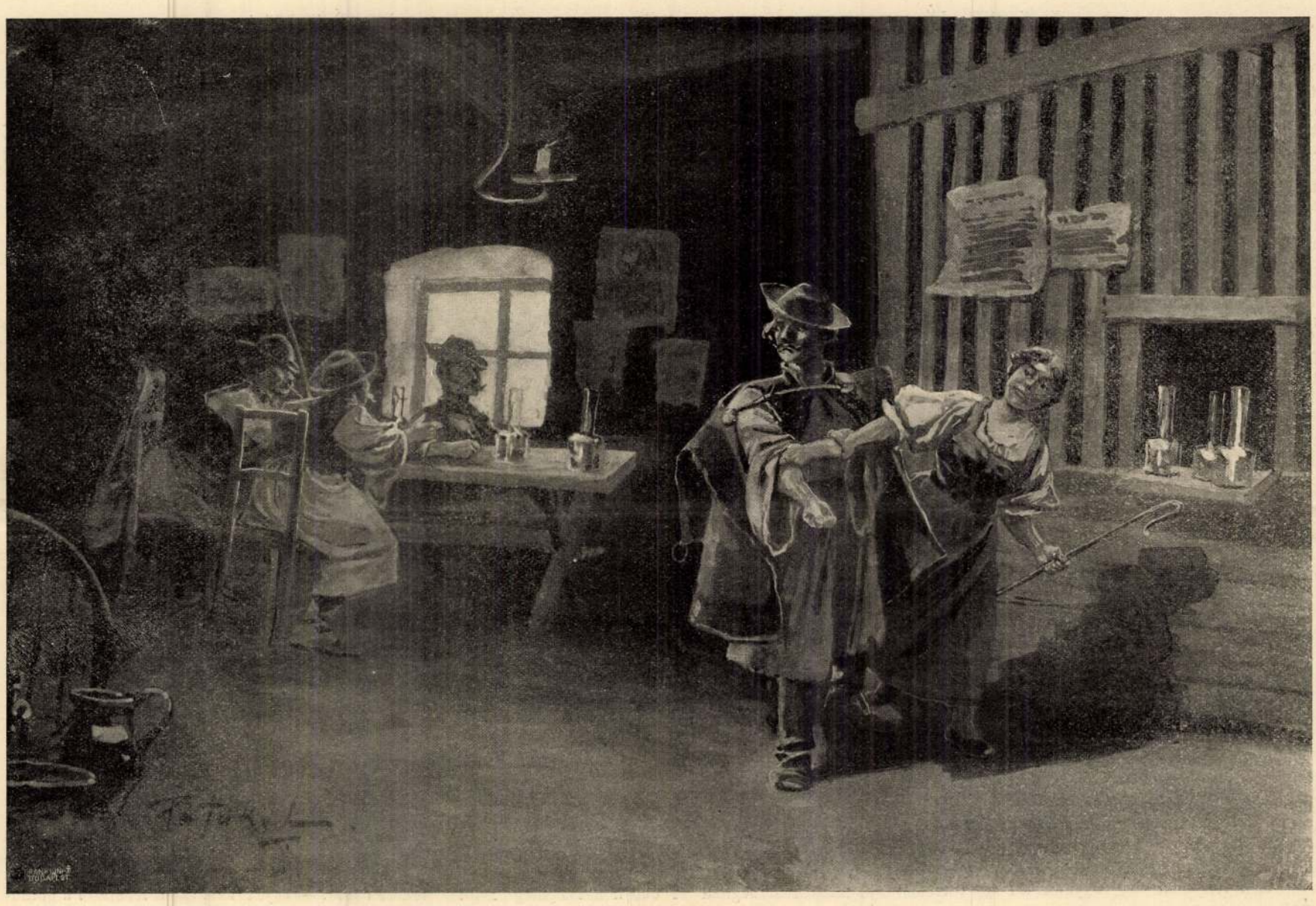

MEGAKADÁLYOZOTT VEREKEDÉS. — Pataky László rajza.

ÉRDEKES TEMPLOMOK.

Európa templomai közt egyike a legjobban megerősítetteknek az ó-hitű oroszok temploma Komajevben. Ez a templom egész kis vár, mely még ma is ellenállhatna gyengébb ostromnak. Egyes helyein ágyuk is vannak felállítva. Annak idején ezt az erőd-templomot többször megtámadták a czár csapatai, de a benlévő hivek mindig visszaverték a a támadást.

Luz-ban (francziaországi helység a magas Pyrenae-eken) eredetileg a templáriusok alakítottak át egy templomot várszerű épületté a szaraczének és spanyolok támadásai ellen. A templom tetejére ágyukat helyeztek, s most is látható egy 16 láb magas fal, mely a templomot körülfogja, s bástya tornyokkal és lőrésekkel van ellátva.

Érdekes látványosság a Vieliczka sóbányában lévő Szent Antal-kápolna is, Krakkó mellett. Az oltár, a feszület, a szentek életnagyságú szobrai mind sóból készültek, s a világítást is só-kristályokból csinált kandeláberek szolgáltatják.

A Rhode Islandon lévő Jamestown-ban kerekeken épült egy kápolna, melyet a misszionáriusok a misszió teljesítése czéljából bárhova szállíthatnak. Ha a kápolna áll, ez a kerékszerkezet nem látható. Huszonhét láb magas, tizennyolcz láb széles és száz ember fér el benne. A lourdes-i búcsúk czéljára, a zarándokok vonatához egy kápolna csatolható. A kápolna kívülről egy nagy vasuti kocsit mutat, s annak idején XIII. Leó pápa megengedte, hogy misézhessenek benne. Mögéje csatolható vasuti kocsiban gyógyszerek, egyéb szükséges fölszerelések vannak, és 20 ember számára való ágyak.

San-Jose-ban (Kalifornia) található egy fakápolna, melyet egy óriási fa törzsébe építettek. Akkora, hogy 25 ember kényelmesen elfér benne.

Érdekes az a kápolna is, mely a délafrikai tengerpart egy sziklabarlangjában épült. A hivők vaslépcsőn jutnak a templomba, de dagály alkalmával állandó őrség zárja el a bejárást, mert megtörténik, hogy a tenger hullámai ide is becsapnak. Hasonló a cornwalli tengerparton lévő Gunwalloe-templom mely szintén ki van téve a dagálynak, s viharok alkalmával az egész templom belsejét elárasztja a viz.

MEGAKADÁLYOZOTT VEREKEDÉS.

A flaskó gyorsan ürül, a nyelv feloldódik, s szóba kerül az a régi história. A régi gyülölködés oka. Szó szót ér, s egyre izzóbbak ezek a szavak. Csak egy pillanat még, s elkövetkezett a véres elszámolás. Életre-halálra fognak verekedni ezek a marczona pásztorok. De otthon az asszony aggódó lelke, a szerető feleség csodálatos szíve még jókor megérezte a fenyegető veszedelmet. Az ő férje a haragosával iszik a korcsmában. Ebből bajnak kell származnia. Rohan az ura után s épen a válságos pillanatban ér oda. Karon fogja az emberét. «Jőjjön kend haza, apjukom!» S diadalmasan viszi. Mintha víjogó vércse és szelid galamb lenne egy személyben: kérlel, rimánkodik, s erőszakkal is vonja maga után. Elmult a veszedelem, de azért szikrát czikkáznak a szemek, s máskor mégis ki fog törni a zivatar.

A Bilse-eset nekünk szóló része

Kyburg hadnagy, aki a „Bilse hadnagy“ álnevet használja irodalmi működésében s akiről azt írtuk multheti számunkban, — berlini híresztelések alapján, — hogy halálosan beteg, sokkal jobban érzi magát. Olyannyira, hogy most már színművet is ír, amelyet egy berlini színpad in bianco elfogadott tőle előadásra. Igazán szerencse a német irodalom szempontjából, hogy a haditörvényszék őt csak négyhavi fogságra ítélte el, mert ki tudja, — ha tovább tart a rabsága, — nem írt-e volna még egy regényt, még egy színművet és tán eposzt is: amit igazán nem bírt volna ki a német literatura.

Elolvastam Bilse hadnagy regényét s azóta egészen más szemmel nézem a hadbíróság ítéletét. Hogy mindenki jogosnak és méltányosnak elfogadja, csak azt kellett volna beleírni az indokolásába, hogy a német szépirodalmon elkövetett rút merénylete miatt sujtotta olyan keményen Kyburg urat, alias Bilse hadnagyot. Nem a portopét kellett volna elvenni tőle, hanem a tollat!

Soha még unalmasabb, művészietlenebb, kevesebb ízléssel összetákolt regény, mint az „Egy kis helyőrségből“ című. Szerzőjének fogalma sincs stílusról, jellemrajzolásról, meseszövésről s a többiről, ami az írót teszi. Nem is foglalkoznék vele tovább, ha abban az óriási hű-hóban, amit Németországban és túl a Lajtán, a mi osztrák testvéreinknél csaptak ezzel a regénynyel, nem volna egy körülmény, amely nagy elégtétel — nekünk magyaroknak.

Ha ugyanis hinni lehet osztrák jóakaróinknak, mi magyarok egytől-egyig tele volnánk égő gyűlölettel minden ellen, ami az ármádiához tartozik, de különösen ontjuk az epét az egyenruha viselőire, a hadnagytól fölfelé. Viszont pedig a nagy német birodalomban minden alattvalói szív csupa rajongás, csupa odaadás a hadsereg iránt.

Amilyen igaz az egyik, olyan igaz a másik . . .

Minden nemzetnek legbensőbb érzése az irodalmában jut kifejezésre. Akarva, nem akarva, az író mindig csak azt hirdeti, amit a népe lelkéből merít. Hogy a mi belletrisztikánkban a katona: a hadnagytól fölfelé aránylag keveset szerepel, az tény, de ez sem az írók mulasztása, hanem inkább abban a körülményben leli magyarázatát, hogy nálunk a katonatiszt részben elzárkózott életet él és az írónak kevés alkalma nyilik, hogy megismerkedjék a lélektanával. De ahol mégis szerepel, milyen más a szereplése, mint a modern német irodalomban!

Nemcsak a Bilse-esettel kapcsolatosan tűnik szembe ez a körülmény. Nézzük Sudermannt: az ő tisztjei sivárlelkü, romlott érzésü, a brutalitásban gyönyörködő fickók. Nézzük a „Rosenmontag“ című darabot, amelyet két évvel ezelőtt a Nemzeti Színházban is előadtak. Csupa katonatiszt szerepel benne s aki véletlenül nem félkegyelmü, az egész gazember. S nézzük sorban a többi modern német írót: ugyanaz a sötét lélektani rajz a legsötétebb társadalmi alapon. S elől járnak a pesszimisztikus fölfogásban azok az írók, akik valaha mint tisztek szolgáltak a német hadseregben.

Nálunk? Amikor a katonatisztet kiviszik a színpadra, vagy beleviszik egy regény, egy elbeszélés keretébe, az kevés kivétellel vidám, jólelkü, néha a bőrébe nem férő, de mindig kedélyes fiu. Még a kard-afférjei is, ha nem éppen ellenzéki lapok vezércikkeiben tárgyalják azokat, olyan színben tűnnek föl, mintha az író mentséget keresne a virtuskodásért és hajlandó volna azt az erő plusszának betudni. Ahány magyar író megrajzolta a katonatiszt alakját: Herczeg Ferencen kezdve és folytatva Thury Zoltánon, meg Rutkai Györgyön, az mind belevitt a rajzba sok, nagyon sok rokonszenvet s óvakodott attól, hogy igazságtalan legyen.

Hát ez nem lehet puszta véletlen! Mindenesetre mutatja, hogy a magyar ember, akinek lelki igazát kifelé a magyar író képviseli és hirdeti, különbséget tud és akar tenni a közös hadsereg szelleme és a közös hadsereg tisztjei között. Nem rójja föl az utóbbinak, amit az előbbi ellene vétett. Megostromolja alkotmánya nyujtotta fegyverekkel azt az ósdi sáncot, amely mögé az a bizonyos szellem elzárkózik, de a fegyver, amelylyel harcol, nincs sárba mártva. Olyan sárba, aminővel minden oldalon bőven találkozunk Bilse hadnagy regényében.

De valószínü az is, hogy a mi katonatisztjeink különb emberek a németeknél. Mert ha nem azok volnának, lehetetlenség, hogy íróink olyan szimpatikusnak rajzolják meg őket.

Nem árt nekünk sem, ha ezt konstatáljuk, de még jobb volna, ha abba a várba, amelybe elzárja őket a hagyományos „hadseregi“ szellem, hogy a mi társadalmi és törvényes fölfogásunkkal ne találkozhassanak, bejuthatna valami ebből az igazságból. S ha ott, ahol majdnem dívat lenézni a magyar írót azért, mert magyar és azért, mivel író, összehasonlítanák a tónust, amelyben nálunk és amelyben német földön írnak manapság a katonatisztekről, tán belátnák, hogy mely részen van az az égő gyűlölet, amelynek létezéséről olyan kaján kárörömmel emlékeznek meg osztrák „testvéreink“.

Ez a belátás pedig az első lépés lehetne, hogy ne csak mi legyünk méltányosak velök szemben, hanem ők is mi velünk szemben.

IGRIC

Könyörgés

Fehér virágok, nyiló rózsák,
Boruljatok a keresztjére!
Ott reszket még a kelyhetekben
Szemünk harmatja, szivünk vére . . .
Sápadt levelü ciprus ága
Öleld meg lágyan sirgöröngyét!
Mi rácsókoljuk bánatunkat,
Rásírjuk szivünk minden könyét.

Mosolygó, fényes nap sugára
Hints ragyogást, derüt föléje!
Törd át a felhők néma gyászát —
Úgyis sötét a sír sötétje! . . .
Hiszen tudod: Ő úgy szerette
A napsugárt, a dalt, virágot . . .
Tudod, hogy minden szívverése
Szeretni, melegíteni vágyott.

Tudod, hogy arcán, szép szemében
Egy tiszta lélek lángja égett . . .
Ó, az a fényes láng kihamvadt.
Az a rózsás arc semmivé lett! . . .
Pacsirtaszó zengett kacagva,
Ha dalos ajkán szólt a nóta . . .
Ó, az a kis száj néma régen,
Pacsirtaszó hallgat azóta . . .

Te zugó szél a temetőben!
Halkan suhanva szállj fölötte . . .
Ne bántsd a sok fehér virágot,
Mely ágyát gondosan befödte.
Suttogj neki lágy altatódalt . . .
Ne háborítsd meg csöndes álmát!
Ringasd a sírján őszi ködnek
Ezüsttel hímes, könyes fátylát . . .

NIL

A Műcsarnok téli tárlatából

PATAKY LÁSZLÓ: KURUCOK

A Könyves Kálmán jogosításával

Uj Idők 1903. II.

BARANGOLÁSOK A TÁTRAVIDÉKEN.

Tátrafüred, 1889. szeptember.

Vakitón csillogó, villogó, szűz hó a csúcsokon ... lenge szellőben bókoló, zöld fürtös zabtáblák a sikon ... tél a magasban, nyár a völgyben lenn ... ilyen a Tátravidék, mikor feledhetetlen napok és hetek után, szeptember elején, búcsút veszek tőle.

Vége a saisonnak! Ürülnek a villák! Nem hallatszik zene, nem tarkítják rikító női ruhák a fenyvesek komor zöldjét, nem keltegeti vidám gyermekhang a sziklák viszhangját ... már csak «becsületből» van nyitva itt-ott a vendéglő, kávéház, levonult falvaiba a fuvaros, csak elvétve barangolja be a hegyeket-völgyeket néhány fáradhatatlan turista, vége a saisonnak!

Hejh, pedig zajos, víg élet volt erre felé, még csak kevés nap előtt is! Egymást érte a sok gyalog, lovas kirándulás ... a három Tátra-Füreden Vattay, Radics és Rácz Jani bandája versenyzett az elsőség pálmájáért (a többség Radicsnak itélte oda), bő szürete volt vendéglősnek, vezetőnek, fuvarosnak, cselédnépnek,— előkelő közönség adott légyottot egymásnak a Magas-Tátra vidékén,— boldog volt, a ki szobához juthatott és volt elég olyan is, a ki telepről-telepre zarándokolt, míg drága pénzen nyomorult turista-szobácskában hajthatta pihenőre gondterhelt fejét! De már vége!

A káprázatos napok utolsó, fényes fellobbanását *Károly Lajos* főherczeg és neje, *Mária Terézia* főherczegnő látogatása képezte.

A napilapok bőven foglalkoztak az úti programm egyes pontjaival. Nem akarok bővebben kiterjeszkedni a részletekre. Hiszen csak az «állomásnevek» változnak, a többi ugyanaz marad: éljenzés, szónoklat, bokréta, díszebéd, szónoklat, körséta, indulás, szónoklat ... érkezés, szónoklat ... alig marad idő egy pillantást vetni a hajlongó küldöttek fölött a gyönyörű vidékre ... nincs alkalom beszívni a balzsamos hegyi levegőt, mert már is felelni s köszönni kell ... nem lehet odaadni magát a «benyomásoknak», mert kocsiból ki, lóra, vagy kupéba föl kell szállni!

Károly Lajos főherczeg mostani körútján valóságos oázisnak tekinthette a tátrafüredi rövidke tartózkodást. Kedves rokoni körbe érkezett, levetkőzhette nehány órára az etiquette fényes békóit, s elcseveghetett családi dolgokról.

Képünk azon jelenetet ábrázolja, midőn Károly Lajos főherczeg kezet szorít Klotild főherczegasszonynyal, ki mögött Mária Dorothea és távolabb Margit főherczegnő siet a vendégek üdvözlésére. A másik oldalon Mária Terézia főherczegnő veszi át a fürdővendégek bokrétáját Mixa Teréz k. a. kezéből, s mellette Holdházy apát áll Józsi és László főherczegekkel. A képen látható még gr. Sztáray Irma udvarhölgy (a lépcső alján), gr. Tisza Lajos és Szentiványi József (a főherczegnők mögött) és a nagy számmal összesereglett fürdővendégek csoportja.... De a pillanatnyi felvétel elárulja a kicsiny Klotild és Erzsébet főherczegnők kíváncsi érdeklődését is, kik a kiszögelő első emeleti erkélyszoba ablakán kandikálnak le a szép jelenetre.

Egy másik képünk a poprádi Husz-parkot tünteti föl, háttérben Felkával és a havas Tátra csucsaival.

Ez a telep e napokban az által nyert érdekességben, hogy a főherczegi pár Béla-Barlangligetről visszatérve fényes udvari ebédet adott étermeiben, melyhez a tátrafüredi «matadorok» is hivatalosak voltak.

Ez alkalommal egy mulatságos tévedés adott beszédtárgyat a hirszomjas közönségnek. A meghivottak frakkos csoportja, a fehérruhás üdvözlő leánykák didergő sorai, az éljenezni vágyó nép tömege már órák óta leste az érkezés pillanatát a Husz-parknál ... de hiába! A fenséges pár ezalatt Salamon szép fogatán a hosszú úton megkésve, fáradtan, porosan egyenesen a poprád-felkai állomásra hajtatott és — egy ott álló vonat szalonkocsijába szállt.

A kik ezt látták, kárörömmel terjesztették a hírt, hogy felsültek a meghivottak, mert a főherczegi pár a Husz-parkot elkerülve, vonatra szállt és elutazott. Pedig csalódtak! Mert a főherczeg és neje nem *föl*, hanem *meg*szálltak a kupéban, a mennyiben ott átöltöztek, a Husz-parkba kocsiztak, s az igen derült hangulatú ebéd után a kupéban megháltak, hogy utjokat másnap kocsin folytassák Dobsina felé.

Ah! tudom elragadta lelküket ez a bűbájos szépségű út! Egész hosszában nevető zöld rét, melyen végig kiséri az útast köveken bukdácsolva, kanyarogva, zsörtölődve, dudolgatva, virágokat locsolgatva, kacsanéppel enyelegve egy pajkos kis patak, — két oldalt suttogó fenyves erdők, melyek csak egyszer nyitnak tágabb tért, hogy újra összeszoruljanak, mintegy magukhoz ölelni a keskeny völgyükben áthaladó utast.

Gyönyörű, istenáldotta vidék! Milyen boldog lehet az, a ki itt lakik! gondoltam magamban, mikor először érintém e festői pontokat, s irigyen néztem a közelgő falu tornya felé.

Óh de milyen csalódás!

Vernár falunál szomorúbb, szivet facsaróbb képet nem képzelhetek magamnak!

Ott a derült kék ég boltja alatt, körülövezve pompás erdőségek által, mintegy megvédve rémes sziklafalak közt, félénken szorong egymáshoz egy csoport faviskó ... sehol kert, udvar, virág ... de még fa sem terjeszt árnyat, kölcsönöz díszt, ad gyümölcsöt ezen a fában oly gazdag vidéken; kiéhezett, leaszott tót férfiak és asszonyok túlnehéz terhet czipelnek mások szolgálatában, mások hasznára, — hálás pillantással emelik meg kalapjukat a Megváltó keresztje előtt, s megadással czipelik tovább a magukét... félmeztelen gyermekek raja követi az elrobogó kocsikat, s változatos módon postakürtöt utánozva, czigánykereket hányva, tánczra kerekedve, magyarul köszöntve csikarja ki a könyörületességet.

Földi paradicsom e vidék, mely annyi nélkülözést rejt magába! És Vernár nem az egyetlen földhöz tapadt, nyomorult, szegény helység e vidéken e hazában!

Vége volt gondtalan, derült, pajzán hangulatomnak. E rém kisért a dobsinai jégbarlangba, ezen megfagyott világba, hol a szemkápráztató jégfüggöny előtt is az a szomorú kérdés villant meg agyamban:

— Nem jobb lenne ilyen függönyt gördíteni az egész föld köré, ha népei nem birják (vagy nem akarják) megszüntetni embertársaik nyomorát?

De hát mit tépelődöm megoldhatatlan feladatokkal, mikor még az olyan egyszerű kérdés sem talál feleletet, hogy milyen hatalmas erő töltötte meg Magyarország ezen nagyszerű jégvermét?

Még csak tizenkilencz éve, hogy ismerik és már is bámulattal tölti el a világot. Nincs párja a földön, s ennyi jeget csak a sarkvidéken látni együtt!

Negyven méternyi magasságú az a jégtömeg, melyet fél óra alatt jártunk körül, s az idő példabeszédszerű vasfoga nem árt neki, ellenkezőleg: évről-évre több jég képződik, fokozva gazdagságát mennyiségében, alakzatainak szeszélyes változatosságában, sajátosságában.

A nézők pedig törik a fejöket, hogy mikor és hogyan támadhatott e sok megfagyott zuhatag, oltár, függöny, oszlop, orgona és koczkáztatják a merész s képtelen föltevéseket....

Mennyivel könnyebb feladatuk van a bélai cseppkőbarlangban. Ott már járt uton haladnak (2500 lépcsőfokon le s fel), megmagyarázhatják a szoborcsarnok s egyéb érdekes látnivaló keletkezésének történetét.

Van is látogatója elég, különösen mióta a csodás barlangot méhébe fogadó hegy alján, árnyas fenyvesek rejtekéből kaczér nyaralók csoportja dugdossa tetőit a napsugarak özöne felé, *Barlangliget* néven csalogatva falai közé a közönséget.

Ez az életrevaló nyaralóhely kétségtelen szép jövővel bir. Szép a fekvése, jó a levegője, üde a vize, jóltevő a fürdője, rengeteg a fenyvese, kielégítő a konyhája, sok a kirándulóhelye és évről-évre több az «apostola.» (Ezek között Ivánka Imre, gr. Csáky főispán, s Török budapesti főkapitány a leghatalmasabbak).

Barlangliget egy amerikai keletkező gyarmat benyomását tette rám. Mindenfelé kalapácskopogás, fűrészcsiszogás, balta-csapás hangzik, mindenütt épületanyag hever, minden ujdonat új (az én szememnek szinte sértőn új), bevégzetlen, kezdetleges, — de mindenütt és mindenben pezsgő új élet bélyegével.

A társasélet a kisebb és a fejlődő fürdők stádiumát árulja el. Az egész fürdőközönség *egy család*. Csupa ismerős jön ide, vagy itt mindenesetre összeismerkedik és kedélyes csoportokban együtt rándul át Javorinába, Tátrafüredre, Stavniczára vagy Dobsinára.

De legtöbben a legközelebbi szomszédságban szeretnek mulatozni. Törzsvendégek, beteltek már a kilátásokkal, természeti csodákkal, turista becsvágygyal, — nyugodt vérrel, békés kedvteléssel élvezik a fenyőt, vizet, levegőt, s hogy mindhárom jobban essék, szép csendes sétalépésben elbolyongnak Sarpanecre, vesznek egy élő libát, azt az erdőben leölik, megkoppasztják, nyársra huzzák, megsütik és isteni élvezettel elköltik.

Barlangligetnek csak egy a hátránya: hogy nincs kiemelkedő, szabad fekvése, erdős katlanba lévén szorítva. No de hívei azt mondják, hogy annál több az erdeje és ők így szeretik....

És ez a fődolog. A sokféle ízlésre számítva gombamódra teremnek is nyaraló telepek az egész Tátravidéken. Barlangliget közelében, hét kilométernyi kellemes sétauton elérhető *Matlárháza*, hol Loisch birtokos kényelmes vendéglőt, fürdőházat, és egy emeletes szép nyaralót építtetett, s olcsó szoba- és fürdő-áraival és jó konyhájával már eddig is nagyszámú törzsközönséget biztositott magának.

Tátraháza, a Késmárkhoz alig egy órányira fekvő kolonia az idén szintén népes volt. Vendégei sok kirándulást tettek és egy szép sétautat lelkesült s zajos ünnepléssel elneveztek a legtiszteltebb fürdővendég tiszteletére *Irányi-útnak*.

A Veszterféle *Széplak* (a tátrafüred-csorbaitói út mentén) szintén szép fejlődésnek indul. Eddig csak egy díszes vendéglőből állt, melyben egész nyáron át nem volt üres szoba, de már fölépült az új fürdőház, tejcsarnok és nyaraló a jövő évi vendégek befogadására.

A Poprád város tulajdonát képező *Virágvölgy*, a Dobsinára vezető úton, egyike a Tátravidék legkiesebb pontjainak. Talán sehol sincs e vidéken oly buja zöld fű, sehol olyan erdősűrűség mint itt. Négy-öt nyaralója, vendéglője, fürdőháza pedig sok kényelmet nyujt látogatóinak.

Említésre méltók még a nyaralótelepek közt a «parkok», melyekkel itt majd minden kisebb-nagyobb városka dicsekedhetik, s melyek minden tekintetben konkurrálhatnak egymással. A már nevezett poprádi *Husz-park* vetélytársai: a szepesszombati *Gréb-park*, a nagyszalóki *Veszter-park* és a felkai *Krompecher-park*.

Utóbbi az idén egy kis «iró- és művész-kört» gyűjtött Felkára. Ott nyaralt ugyanis Schwarcz Gyula hírneves tudósunk, ki demokráciájának második kötetéhez (a római demokráczia) itt irta sok polemikus éllel az előszót; továbbá Fái J. Béla, Gelléri Mór, Lukács Gyula, Gabányi Árpád színművész, stb.

Gánócz, Lubló, Lucsivna fürdők más igényekkel lépnek föl, s más kategoriába tartoznak, de a nyaralótelepek közt első helyen kellett volna említenem a *Csorbai tavat*, «Liptómegye gyöngyét», a Tátravidék legfestőibb pontját.

Szentiványi József, e gyönyörű hely tulajdonosa, okos önzéssel nem enged át egy talpalatnyi területet sem a remek fekvésű tó partjain nyaralóépítés czéljára. Ezt magának tartja fenn, elégedjenek meg a turisták a futó gyönyörrel, mit itt találnak.

A csorbai tó már is szép számú nyaralói folyton népesek; én annyira szépnek találom e helyet, hogy nem időzném partjain húzamosabb ideig, nehogy lekoptasson valamit a mindennapiság és megszokás azon varázsból, melyet futólagos megtekintéskor a kedélyre gyakorol.

Egészen más, ha a három *Tátra-Füredről* van szó! Tátrafüreden nem *egy* szép pont jő számításba, hanem a szép pontok garmadája. Tátra-Füred nem csupán gyöngy, hanem gyöngyfűzér. Tátra-Füreden ne féljünk, hogy mindennapivá lesz, mert itt minden nap a természet más szépségének ünnepét üljük. Tátra-Füreden a megszokás egyhangúsága lehetetlen, mert épen oly kevéssé lehet egyhangú, mint a kedves drága otthon.

Három Tátra-Füred van s mindegyiknek rajongó lelkesülője légió ... én *lényeges* különbséget nem találok a három közt. A természet pazar kézzel áldotta meg mind a hármat, s az embereknek nem sikerült *ellensúlyozni* e tékozlást. A szerencsétlen birtokviszonyok, a roszul kötött bérleti szerződések, kapzsiság az egyik s konokság a másik oldalon sok akadályt gördítenek e páratlan hely fejlődésének útjába, de semmi emberi félszegség sem tartóztathatja föl azt az áramlatot, mely Tátra-Fürednek *világhírt* biztosit.

Mind a három Tátra-Fürednek van egy-egy büszkesége. Új-Tátrafüredé a szanatorium, hol télen-nyáron menedéket lelnek a betegek, Alsó-

A SZEGEDI RAKODÓ-PART.

Épen tiz esztendeje mult annak, hogy a magyar alföld legnagyobb városának elpusztulása fájdalmas érdeklődést keltett az egész művelt világon s a hol csak könyörületes sziv dobog, mindenünnen feléje nyultak a segítő kezek. A törvényhozás országos érdeknek mondta ki a város megmentését, a király kijelenté, hogy «Szeged szebb lesz, mint valaha volt.»

És minden erő megmozdult, hogy a király szava valósággá legyen. A ki a mai Szegedet látja, be fogja ismerni, hogy már azzá is lett. Szép kövezett utczák, tágas közterek, palotaszerű középületek, emeletes magánházak tervszerü szövevénye áll az egykori parasztváros alacsony vályogházikói, szemetes udvarai helyén, tarka boltkirakatok csillognak, a hol az előtt legföljebb szalma- vagy szénacsutakok jelzék a vendégfogadók, rúdon lógó palaczkok a korcsmaházak helyét, csín, rend mindenfelé, a merre csak nézünk s még a nyugatról jövő idegen is czivilizált városban érzi magát Szegeden.

Külső csinra nézve valóban alig van az országnak Szegedhez fogható provinczialis városa. Még műemlékeknek, monumentális műépítményeknek sincs hijával. Ez utóbbiak között legjelentékenyebb a szép tiszai hid s mellette a Tisza jobb partján elvonuló rakpart.

E part egészen a budapesti Dunapart mintájára épült, szépen faragott kövekből, alantabb párkánynyal a Tiszán érkező hajó-áruk kirakására, fölül kirakodóval és korzó-szerü gyalogjáróval, mely mellett csinos vasrácsozat vezet s valóban egészen modern külsőt kölcsönöz a város e részének.

Daczára a bajoknak, melyekkel egy árviz által elpusztított s szebb alakban ujra épült város ily nagymérvü átalakulásának a katasztrófát keresztül élt nemzedék életében együtt járni kellett, s daczára a nehéz helyzetnek, melybe a többnyire kölcsönpénzen épitők közül sokan sodortattak, — az ország örült, és büszke volt rá, hogy a nagy Alföldön, a nyelvhatárhoz közel, ily szép és nagy városa van, mely a kulturváros minden kellékeivel fölruházva, oly fontos missziót van itt hivatva és most már képesítve is teljesíteni. Mindenki óhajtotta és remélte is, hogy az ujjáalakulás kalamitásai is majd elenyésznek az idők folyamán s a nép szorgalma és az állam jóindulatu támogatása meghozza a városnak a külső kerethez illő belső jóllétet is.

Fájdalom, a fejlődésnek és boldogulásnak ezt a folyamatát sok minden gátolja, még a város helyi fekvéséből származó szerencsétlenségek is.

Igy mindenkit méltán megdöbbenthetett az e hó első napjaiban érkezett jelentés, mely szerint a fönnebb emlitett szép rakodó-part mintegy száz méter hosszaságban bedőlt, illetőleg mintegy két méter mélységnyire besülyedt s hogy egyebütt is veszedelmes süppedések előjelei mutatkoznak rajta.

A rakodó-part többe került két millió forintnál s mintegy hét esztendeig épitkeztek rajta. Oly munka volt tehát, melynek évtizedekre, talán századokra kellett volna tartósságot igérnie. S ime teljes elkészültének negyedik évében leroskad s maga alá temet minden hozzá kötött reményt.

Szerencse még, hogy az árviz elleni biztositás föladata nem vala e parthoz kötve, a mely esetben a város biztonléte is oda temetkezett volna a romok alá. De a part, mint mondók, inkább csak az áruk kirakására volt szánva s inkább aesthetikai, mint vizbiztonsági czélnak szolgált. A rakodó-part bedülése tehát a város biztonlétét nem veszélyezteti.

De igy is óriási a kár s nagy a beomlás fölött a megdöbbenés. A kormány azonnal szakértőket küldött a helyszinére, a kik a szerencsétlenség okait megvizsgálják s a kár helyrepótlására javaslatot tegyenek.

A szakértők a part mentében több helyütt eszközöltek furásokat, melyekből azt a meggyőződést merítették, hogy a rakpart csak az esetben lenne teljesen szilárd, ha oly mélységről kezdenék épiteni, mint a tiszai hidfők alapjait, és a hidoszlopokat, a melyek lehatolnak egészen a kemény talajig, a mi roppant költséget igényelne. Azért is nem építették a rakodópartot már eredetileg ily mélységből, mert az megháromszorozta volna az épitési költségeket. Találtak azonban a szilárd talajon nyugvó vastag homok fölött egy meglehetős vastagságu kék agyag-réteget, mely viszonylagos szilárdságot igért bizonyos teher elviselésére. Erről az agyagrétegről kezdték tehát a rakpartot alapozni. A kövezet azonban, melylyel a rakpartot bevonták, fölötte nagygyá tette a tehert s midőn a Tisza vize leapadt s megszünt ellennyomást gyakorolni a szilárd réteg alatti homokra: az megroppant s bekövetkezett a rakpart sülyedése. A szakértők által a földmüvelésügyi miniszterhez benyujtott jelentés azt javasolja, hogy a rakpart nem épitendő fel régi alakjában, hanem lejtős partburkolattal, mely a Tisza medrében erős kőhányásokra fog támaszkodni s helyenkint lépcsőkkel lesz ellátva. Ily kőhányásokkal fogják megerősíteni a rakpartot egész hosszában, mivel a furásokból kiderült, hogy annak az egész vonalán olyan a talaj, mint ott, a hol süppedés történt s igy hasonló süppedések másutt is várhatók, ha ily kőhányásokkal nem támogatják. A szakértő bizottság ezenfelül azt is javasolja, hogy a felső partfal az árviz elleni védelem szempontjából a város egész mentén 60 centiméterrel fölemeltessék, minthogy a tavali árvizkor csak két centiméterrel volt magasabb a viz szintájánál. Mennyire fog a költség terjedni s ki fogja fedezni, — az még eldöntésre vár. A fő azonban, hogy a munka mielőbb meglegyen s a rakpart a további veszedelemtől megmentessék.

MUNKÁLATOK A BEOMLOTT SZEGEDI RAKODÓ-PARTON. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

sításul, hogy a per alatt álló *Ráday* Gedeon pestmegyei követnek az országgyűléshez szabad járulást biztosítsanak; ők azonban az akkor már a kormány felé hajló Felsőbüki *Nagy* Pál indítványára szavaztak, hogy t. i. ne irjanak fel a királyhoz, csak a nádor közbenjárását kérjék ki.

A bizottság jelentése alapján aztán az október 7—8-iki közgyűlés csakugyan sajnos érzéssel, kedvetlen meggyőződéssel kimondta, hogy a követek utasításuktól eltértek, miért is kimondták, hogy «ezen kedvetlen, de kénytelen kinyilatkoztatás után nincsen egyéb hátra, mint hogy a követ urak a követi pályától, melyen ily előzmények után továbbá nem járhatnak, de azon maradni ők maguk sem kívánhatnák, ezennel felmentessenek.»

Október 13-ikára nyomban ki is tűzték a követválasztás napját, de előbb szigoruan körvonalozták jogait. A fogságban levők szabadon bocsátása érdekében, valamint *Perczel* Mór felfüggesztése ellen ujból felirtak a királyhoz s kérték, hogy a főispánnal szemben is úgy intézkedjék, a mint ezt a «legfelsőbb szolgálat, a vármegye közérdeke és maga a főispáni hivatal méltósága megkivánja.»

1839 október 19-ikén aztán Magyari *Kossa* Sámuel alispán elnöklésével 700 nemes jelenlétében «egyhangú felkiáltásban nyilatkozó közakarattal, semmi által meg nem háborított közértelemmel» *Bezerédj* Istvánt és *Perczel* Miklóst követté választották.

Így a kubinszki-párt győzelme teljes és zavartalan volt — egy hónapig!

(Folytatása következik.)

JÉGVÁGÓK MUNKÁBAN.

AZ ÖREG KOLDUS.

Egész esztendőn át járja a vén koldus a falvakat, úgy szedegeti össze napról-napra az alamizsnát. Másnak nem engedi már az effélét az új rendszabály, hanem az öregnek elnézik. Nem szólítja meg érte sem a biró, sem a kisbiró, hiszen gyermekségük óta megszokták: már akkor is koldulgatott, akkor is épen olyan öregnek látszott. Csak «vak Samu bácsi»-nak hivják, az igazi nevét nem igen tudják, tán az öreg maga is elfelejtette már.

Pedig hát volt neki valamikor becsületes neve, csakúgy, mint másnak; még háza, földje is volt. Amazt együtt lakta, ezt együtt mivelgette jó feleségével, gyermekeivel. De egyszer rázúdult a szerencsétlenség. A felesége meghalt, a gyermekeit is egymásután eltemetgette, magának meg szürke hályog borult a szemére. Lassankint elúszott a ház is, földecske is. Még szerencse, hogy a falu vályogvető czigánya elszökött s üresen maradt putriját odaadta a jószivü tanács a vak Samunak: hadd legyen neki, a hol meghúzhassa magát.

Lehet már ennek harmincz-negyven esztendeje is; pontosan senki sem emlékszik rá. Elég az hozzá, hogy az öreg Samunak ez lett a hazája; ebbe az ócska putriba tér pihenőre, mikor a szomszédos falvakat végig barangolta. Még télvíz idején is haza-haza kivánkozik. S ha megszállja a honvágy, nem bánja, akár milyen nagy a hófuvás, akármilyen nehéz benne járni.

Kis vezetőjének odanyujtja koldusbotja végét s úgy bandukol utána a ropogó hóban. Nem szól az úton egy szót sem, nem hallja a metsző szél fütyülését, csak mind'g egyre gondol: arra az áldott jó feleségére, meg szép gyermekeire, a kik hajdanában olyan vigan várták meleg fészkükben, mikor a nádvágásból, vagy egyéb téli munkából vidám szivvel hazaérkezett.

SZIMMETRIKUS ÁBÉCZÉ.

A mai irás- és nyomtatás-mód s a használatban levő irásjelek történetileg fejlődtek ki és évszázadokon keresztül alakultak, módosultak, a mig ma használatos alakjukat nyerték. De mégsem mondhatók tökéleteseknek minden tekintetben. Számos kisérlet történt már régóta, hogy a meglevő ábéczé hibáin, hiányain javítsanak, vagy új, alkalmasabb ábéczét állítsanak elő, de eddigelé e kisérletek nem sok eredményre vezettek.

Most egy hazánkfia, *Komáromy* Mihály budapesti ügyvéd, ki már eddig is több czélszerű és jól bevált találmánynyal tette ismeretessé a nevét, egész új és kétségtelenül érdekes ábéczét ajánl az eddiginek helyébe. A czél, melyet ezzel el akar érni: egy oly ábéczé, a mely a mostaninál jobban felel meg a sokszorosítás szükségleteinek, a melyet egyaránt használhatni minden nyelvre s a mely egyszerűbb s így könnyebben is megtanulható az eddiginél.

Okoskodásában a szimmetria törvényéből indul ki, a mely a természetnek minden alkotásában s az emberi kéz müveiben is érvényesül. Ezt a törvényt akarja érvényesiteni Komáromy úr az általa összeállitott új ábéczében, melyet ép ezért nevez *szimmetrikus ábéczének*. Alapúl a görög irást veszi, melynek kis betüi ugyan nem voltak szimmetrikusak, de nagy betüi igen. Ezen az alapon a következő szempontok szerint szerkesztette meg új ábéczéjét:

1. Azok a betük, melyek mostani irásunkban is szimmetrikusak, megmaradnak továbbra is. Ilyen betü tizenegy van a mi ábéczénkben, (H, I, N, O, stb.)

2., Néhány betü csekély módositással szimmetrikussá tehető; ilyenek az: e, é, B, f, g, j, ü, stb betük.

3. Néhány betü kettőzés utján tétetik szimmetrikussá; ezek közé tartoznak az A, c, M, r, stb.

4. Azon betüket, a melyeket e módok egyikén sem lehet szimmetrikussá s igy a Komáromyféle ábéczébe illővé tenni, ő kiküszöböli s helyükbe a megfelelő görög nagy betüt alkalmazza. Így a *d* helyett *deltát*, a *k* helyett *kappát*, stb.

5. Az úgynevezett kettős betüket, vagyis azokat, a melyeket ma több latin betü összetételével fejezünk ki (cs, gy, ly, ny, stb) a Komáromyféle szimmetrikus ábéczé úgy fejezi ki, hogy a megfelelő gyökbetübe pontot tesz; például a *cs* úgy áll elő, hogy pontot teszünk a *c*-be.

Komáromy úr véleménye szerint ez a ábéczé igen egyszerű és könnyen megtanulható. S e mellett nem egészen mondvacsinált dolog, mint az efféle ujitások lenni szoktak, hanem a meglevő s használatban levő betükből, a szükséges változtatásokkal állitja elő az újakat.

Kézirásra ez az ábéczé természetesen nem használható; Komáromy úrnak nem is irni való ábéczé lebegett szeme előtt, hanem oly nyomtatásra való betürendszer, a melylyel sokkal egyszerübben s könnyebben lehet bánni.

Komáromy úr a szimmetrikus ábéczé mibenlétéről s előnyeiről nagyobb terjedelmü munkát irt, mely nemsokára meg fog jelenni nemcsak magyarúl, hanem idegen nyelveken is. E fejtegetéseiben, melyek kéziratát áttanulmányozás végett rendelkezésünkre bocsátotta, az általa feltalált szimmetrikus betürendszer előnyeit ezekben foglalja össze:

A szimmetrikus irásjegyek változhatatlan jellegüek, vagyis már alakjuknál s összeszerkesztésük módjánál fogva sem lesznek oly változásoknak alávetve, mint a mi latin betüink, melyek tudvalevőleg az évszázadok folyamán oly módosulásokon mentek át, hogy pl. a könyvnyomtatás kezdőkorából való könyvet, a ki nem ért hozzá, csak nagy nehezen tudja elolvasni. A magán-sokszorositás kérdése, a melynek a gyakorlati életben nagy fontossága van, megoldást nyer a szimmetrikus betük révén. A szimmetrikus betükkel készült nyomtatványt hibátlanul olvashatja el az is, a ki nem ért azon a nyelven, a melyen irva van. E betük egyenes és forditott helyzetben egyformák, a velük nyomtatott szöveget tehát könnyü elolvasni egyenes vagy forditott helyzetben, sőt visszájáról is. A mai betükkel ezeket az előnyöket nem lehet elérni, de még egyéb tekintetben is fölötte állanak a maiaknak a szimmetrikus betük: szebb, olcsóbb és tömörebb nyomtatást adnak, szedésük nem oly fáradságos és egészségrontó, megkönnyitik az olvasás tanitását, lehetségessé teszik a nyelvtanulást pusztán könyvből. A tökéletes fonetikus irást is inkább lehet a szimmetrikus ábéczé elfogadásával megvalósitani. E mellett sokkal gazdaságosabb; a szimmetrikus betükkel szedett szöveg kevesebb helyet foglal el s így tetemes megtakarítást lehet ez úton elérni nyomtatási munkában, időben, papirban, betűben, nyomdafestékben stb. Az így nyomtatott könyvek kisebbek s így a könyvtárakban is kevesebb helyet foglalnak el.

Hogy milyen képe van a szimmetrikus ábéczé szerint nyomtatott szövegnek, annak jellemzésére ideigtatunk néhány ily betükkel szedett sort a »Hymnusz»-ból és a «Szózat»-ból. Megjegyzendő, hogy a «Szózat» első sora rendes módon, balról jobbra olvasandó, a második jobbról balra, mint a héber irás és így váltakozik tovább is. A legrégibb időben így irták a görögök s ezt nevezték bustrophedon-irásnak. A «Hymnusz» rendes módon van szedve.

HIWNOS·

ISŧΘN ◊IX WΘ◊ ◊ W◊◊◊Iŧ
IΘ XΘX◊◊ΘI ◊ΘSΘ◊◊ΘI
NΘIŧS ŧΘIΘIΘ ◊ΘXΘ X◊Iŧ
H◊ XΘZX ΘIIΘNSΘ◊◊ΘI
◊◊ISOIS ◊ XIŧ IΘˣΘN ŧΘ◊
HCZZ I◊ ◊I◊ ΘS⁺ΘNXΘ⁺:
WΘ◊ΣΘNHΘX⁺Θ W¯I Θ NΘ◊
◊ WΘIŧ◊ŧ S IΘ◊ΘNXΘ⁺•

◆

SΘZ◊ŧ·

H◊Z◊XN◊X IΘNXΘIΘ⁺IΘNΘI IΘ◊ HI◊Θ Θ W◊ˣ◊I
·I◊X◊ŧIΘ S IO◊◊ ŦΘM SI XOIIS N◊XI◊M Z◊ X◊XIЭ◊
◊ N◊◊ ◊IΣ◊ON Θ XI◊ΘI NINΘΘN S⁻WOXI◊ HΘŦ ¯IX-
XONI◊H XΘNIΘ ŧŧI ΘZΘX SIOS NΘIIΘΘ ◊◊◊ NOI
XΘII·ΘZ ◊ ŧΘIX WΘŦΘN ◊NIΣOI ◊◊◊IX ΘΘIΘ ŧCŦ⁺ ΘZ
•ŧIOŧ◊◊ ΘΘ XΘIZΘ ◊◊ ŧΘ◊ΘN ŧNΘS NΘXNIM ZΘHŦΘW

SZIMMETRIKUS BETŰK:

◊	◊	◊	◊	◊	X	Θ	Θ	ŧ	◊	◊	H	I
A	Á	B	C	CS	D	E	É	F	G	GY	H	I
I	X	I	Ŧ	W	N	N	O	O	O	O	P	R	S
J	K	L	LY	M	N	NY	O	Ó	O	O	P	R	S
S	ŧ	ŧ	U	U	U	U	V	Z	Z			
SZ	T	TY	U	Ú	Ü	Ű	V	Z	ZS			

EGYVELEG.

⋆ **Edvárd angol királynak** sokkal több mohamedán alattvalója van, mint a török szultánnak. Indiában magában 41 millió mohamedán lakik.

⋆ **A teáról** khinai okiratok már Krisztus születése előtt 2700-ik évben tesznek említést.

⋆ **A szaharai sivatag** háromszorta nagyobb, mint a Földközi-tenger.

AZ ÖREG KOLDUS. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

jog gyakorlására a nőt képtelennek hirdethe. De ez a bécsi mozgalom most aligha időszerű. Ausztriában most hozzák be az általános választói jogot, természetesen csak a férfiak számára. Ha most már a nők is föllépnek hasonló kívánsággal, még meg talál ismétlődni odaát a méltatlankodó könyvelő és a méltányos főnök ismeretes esete. A méltatlankodó könyvelő ugyanis egy napon ezzel a panaszszal állított be a principálisához:

— Főnök úr fölemelte a kollegám fizetését, az enyémet pedig nem, holott én épen úgy dolgozom, mint ő. Ez ellen én fölszólalással élek.

A mire a méltányos főnök szelid mosolylyal így felelt:

— Önnek igaza van, barátom, és én elfogadom az érvelését. Vegye tudomásul, hogy ezennel *visszavonom* a kollégája fizetésjavítását; ő is csak annyit kap, mint ön.

*

Az új angol kormány. Balfour miniszterelnök nem várta be, míg pártja a választáson kisebbségbe kerül, lemondott, még mielőtt megbukhatott volna. A parlamentben még volt valamelyes többsége, igaz, hogy kicsiny és ingadozó, de éreznie kellett, hogy künt a *nemzet többsége* nem áll többé mögötte. Közel egy esztendő óta az őt támogató konzervativ párt jelöltje — egyetlen egyet kivéve — minden pótválasztáson vagy időközi választáson megbukott és régi konzervativ kerületek liberális képviselőket küldöttek a parlamentbe. Szóval: tiz esztendei uralom után a konzervativ párt a nemzet többségének bizalmát elveszítette és Edward király a nemzeti akarat e fordulatának megfelelően a liberális párt vezérét, *Campbell-Bannermann*-t hívta meg első tanácsosának. Egy hiján hetven Rosebery lordnak, a ki előbb volt Campbell-Bannermannak a liberális párt vezérségében. Az új kormány első teendője az lesz, hogy megkérdezi a nemzetet. Új választást rendez, a melytől nagy, legalább is másfélszáz főnyi többséget remél a parlamentben.

*

A bögötei iskola. A bögötei iskoláról már sok szó esett az ujságokban. Megemlékeztünk dolgáról mi is. Most rajzban is bemutatjuk az olvasónak. Tiszteletre méltó oldalról azt közlik velünk, hogy ez az iskola áldását akarja a népnek és nem kárát. Angol mintára épült, s úgy tanítanak benne, mint a megfelelő angol iskolákban: az élet szükségleteit nézik első sorban. A mellett az önálló gondolkodásra szoktatják a fiút. Közlik velünk azt is, hogy az, a mi ez iskolával szemben annyi szóbeszédre adott alkalmat: félreértésből származott. Az iskola alapítójától távol áll, hogy földfelosztást és más effélét akarjon taníttatni. Mindezt igaz örömmel veszszük tudomásul és adjuk közre. S kívánjuk az iskolának, hogy necsak sok derék embert de sok jó honpolgárt is neveljen ennek a mi szép hazánknak.

A SZÁZ ÉVES LOKOMOTIV.

1905-nek a végét járjuk és a mi jubileumot kedvelő időnkben megfeledkeztünk egy évszázados jubileumról.

Száz évvel ezelőtt, 1805-ben készítette Trevithik kapitány az első lokomotívot, mely kocsikat vontatott maga után. Igaz, hogy ezek csak szenes kocsik voltak, de az a mozdony, a mely vitte ... azonban nem indult meg. Lejebb húzta a szabályzót, hogy több gőzt engedjen a hengerbe, de a gép még most sem engedelmeskedett. A körülötte állók gúnyos nevetése nem zavarta meg Trevithiket; hirtelen kézmozdulattal egészen kinyitotta a szabályzót, úgy, hogy a gőz teljes nyomással áramlott a hengerbe: a kerekek tényleg megindultak, de ott köszörültek a sineken és a jósok nagy örömére bizony nem indították meg a lokomotivot. Ez az örömük azonban csak néhány másodperczig tartott; a fűtő egy-két maroknyi homokot szórt a kerekek alá és mindnyájuk nagy ámulatára abbamaradt a köszörülés. Lassú, szabályos menetben haladt előre a mozdony és vitte maga után a kocsisort.

A kik résztvettek ezen az első meneten, ha tudták is, hogy nagy dolognak szemtanui, mégsem sejthették, hogy ez a kis, igénytelen mozdony egy évszázad alatt nélkülözhetetlen segítője lesz az emberiségnek.

Sőt évekkel azután, hogy Trevithik mozdonya megindult és ezzel megnyitotta a haladás óriási perspektiváját, még mindig kétkedő gyanakvással fogadták azt az eszmét, hogy a lokomotivnak nagyobb teret juttassanak a közlekedésben. Igaz, hogy a Trevithik lokomotivja messze is állott a tökéletességtől.

Egy régi angol képen azt látjuk, hogy a vonatot kis lejtőn felfelé mozdonyostul kötélen húzza egy álló gőzgép, mely a domb tetején van elhelyezve. Valami nagy erőt a lokomotivval kifejteni tehát nem lehetett. 1828-ig nem is használták másra, mint szenes kocsik szállítására. Ez időtájt Trevithik neve már lassanként feledésbe merült; elhomályosította Stephenson Györgynek és fiának, Róbertnek a hire. Igaz, hogy ők a Trevithik nyomán haladva épitették

Pataky László : Burgonyaszüret.

A NEMZETI SZALON KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Vas. ujs 1905. 825. l.

Téli alkony

Írta SZIKRA

I.

— Eredj fiam, huzasd meg a harangot, — rendelte az öreg Tömörkényi doktor a halottas szobából a hosszu faoszlopos tornácra lépve.

— Melyiket, tekintetes úr?

— Valamennyit, te füles. Mintha az ilyesmit még kérdezni kellene . . . Vajjon ki kérdezte, hogy ki katolikus, ki református, amikor estéről estére kergettük a filkót, én meg ő, meg a főtisztelendő, meg a tiszteletes . . . Hej haj, rossz időket élünk! sóhajtott az öreg doktor, nem mintha néppárti türelmetlenkedésre hajlana, oh dehogy! Szamosbecsen az ilyesmit még hírből sem ösmerik (ezért nem is fogom elárulni, hogy hol is van az a Szamosbecs, nehogy oda menjen valaki mustármagot hinteni felebarátai szemébe.)

— Hej haj! — ismételte a doktor, arra gondolva, hogy mit használ az ő tenger tudománya, ha egy kis tüdőgyuladást sem tud vele meggyógyítani s e fölött a szomoru igazság fölött töprengve, megindult, hogy a Jánossy halálát a kaszinóba hírül vigye.

Alig lépett ki a kapun, mikor egy bekötött fejü, negyven év körül lévő asszonyt látott közeledni.

— Maga az Julis? — kérdé meglepetve, kezét a jövevény karjára téve. De az türelmetlenül rántotta el magát, hanem azért mégis megállt egy pillanatra.

— Igaz? — kérdezte fejével a Jánossy-ház felébólintva.

— Igaz — felelt a doktor. — Oda megy? — tette hozzá növekedő csodálkozással.

— Hát ki menjen oda, ha én nem? — felelt a Julisnak szólított meggyőződéssel.

Nem volt hangjában semmi kihívó, inkább úgy mondta ezt, mint aki kötelességért a legnagyobb áldozatra is képes.

— Különös! Vajjon mit fog mondani a bárónő? tünődött Tömörkényi, de aztán figyelme másra terelődött; mert ime, minden oldalról kezdtek az emberek szállingózni és élénk beszélgetés és taglejtések között siettek a Jánossy-ház felé.

Hogy halt meg? Volt-e pap mellette? Ki fogta be a szemét? Nagyon oda van-e a bárónő? — (mert Jánossynénak minden ellenvetése dacára, soha sem emlegették őt másképpen, olyan büszkék voltak, hogy Szamosbecsnek is van egy bárónője, nemcsak Tiszabecsnek!) A jó öreg doktor alig győzte felelettel.

De a szemes Perencsikné megpillantotta a Julis asszony ruhája csücskét s ez elég volt arra, hogy a szóbeszéd a halottról az élőkre terelődjék.

— Hogy mer oda belépni, — méltatlankodott nevezett asszonyság, mialatt az adótárnokné piros rózsáktól viritó kalapját inventárolta — későbbi megszólás céljából.

— Az már igaz lelkem, — felelt a gyanutlan adótárnokné, aki viszont a Perencsikné nagykendőjén fedezett föl két milligyertyapecsétet. — Mondd csak lelkem, hogy is volt az a história?

S bár mind a ketten könyv nélkül tudták ennek a dolognak minden részletét (hiszen húsz év óta volt

A SZÖKÖT

és maradt ez cause célèbre Szamosbecsen) mégis egymás szájából kapkodták a szót, olyan érdekesnek találták még mindig.

— Hát bizony gyönyörü szép leány volt az a Julis, — pergette Maklayné — még most is emlékszem, hogy milyen egyenes, büszke volt a tartása.

— Ojjé! — vágott szavába Perencsikné. — Ojjé! Azért neki csak úgy legurult a párta a fejéről, mint másnak!

— Kirándulunk Szilas-Almásra.

— Fürdőzni? Áprilisban?

— Barátom, ez a hölgy a szamócát januárban, a a szőlőt februárban, a tó vizét pedig áprilisban szereti.

— Fene gyerek, az igaz. Szeretnék veled menni, de szolgálatom van.

Ebéd után elbúcsuztak egymástól. Vidovics haza ment, pakoltatott s kikocsizott a vasúthoz.

Mikor van der Kerkhoven kisasszonynak megigérte, hogy velök fog tartani, még úgy gondolt erre a kirándulásra, mint valami igen-igen problematikus dologra. Kényelmetlennek tartotta kifogásokat rögtönözni, annyival inkább, mert nem akart abba a hírbe keveredni, hogy holmi szinházi princesszek miatt, visszavonul az egész világtól. De reménykedett benne, hogy majd csak közbe jön valami, ami elmossa ezt a nem nagyon érdekesnek igérkező kirándulást. Például földindulás támad, vagy a sok Vidovics közül valamelyik agg rokon náthát kap. Egy staféta elvégzi a többit s Van der Kerkhoven kisasszony bizonyára vigasztalódni fog.

De tegnap óta változtak a viszonyok. Most már kisértésbe sem jöhetett, hogy kibujjék az igérete alól. Mától fogva semmi oka rá, hogy kibujjék alóla. S elhitette magával, hogy úgyis kiürítette volna a keserü poharat. Amit egy gavallér megigér, azt meg kell tartani s talált volna-e mentő ürügyet? Nem. Elég az hozzá, minden jól van úgy, ahogy van . . .

Hanem azért a vasúton is ugyanaz a gondolat foglalkoztatta, amely délelőtt a kávéházban.

— Ejnye, a haszontalan! Kacérkodik velem, mint akármelyik komédiásné? Sértődöttnek, kevélynek és titokzatosnak óhajt feltünni? Meg akar gyötörni, hogy annál kivánatosabbnak találjam? De hisz nekem ehez a banális, sokszorosan lejátszott *flirt*-höz semmi kedvem! A színésznőkből már elég volt; úgy a műkedvelőkből, mint az igaziakból. S ha azt sejtem, hogy olyan, mint a többiek: bizony, egy lépést sem mentem volna utána. Azt hittem, bolond véletlen, ha színésznőnek tartják s hogy valójában nem komédiáshölgy, hanem egy édes, kedves jó gyermek, akit csak a szegénység dobott ezekre a nyomorult deszkákra. Nem az volna, a kinek képzeltem? Én voltam a naiv, nem ő? Lám, lám. Földúzza az orrocskáját, mert azt hallja, hogy megházasodom! S ha úgy volna, mit tartozik rá ez a história? Csak nem gondolta, hogy majd őt veszem el? Nem, annyira nem lehet gyermekes. Ezzel tisztában lehet, akármilyen fiatal s akármilyen kevéssé színésznő. És ha csak egy kicsit érdeklődik irántam: mit törődik a jövővel, mért ingerli a gondolat, hogy egyszer, valamikor, nekem is meg kell házasodnom? Számítana valamire? Mire? Vagy nem számít szegény semmire a világon, csak egyszerüen fáj neki, hogy más nő képét hordom a szivemben?

Eszébe jutottak a szavai s eszébe jutott a tekintete. Néha, igaz, a kulisszák tájékán divatos pojácanyelven szólalt meg; máris úgy beszélte a komédiások nemzetközi jargonját, mintha ott született volna Arkádiában, a vidámság, a pajkosság, a könnyüvérüség és a hazugság világában. (Folyt. köv.)

Fábián hadnagy

Szól a nagy Rákóczy, vezére a hadnak,
Szól hű emberének, Fábián hadnagynak:
»Kedves jó vitézem, a nagy hegyek alatt
Amott táborozik egy kis labanc csapat.
Szállj vitézeiddel fegyverbe az éjjel,
Ásd meg a sírjukat, verjed őket széjjel . . .
Hadd érezzék meg a kuruc kard csapását —
Érezze a föld is vérük csordulását.«

Sátorába tér el jó Fábián hadnagy.
Piros az ég alja messze napnyugatnak.
Emide keleten már a csillag remeg . . .
Jő az este lassan, csöndesen közeleg.
Sötétlő árnyéka egyre nő a fáknak . . .
Kik szállnak fegyverbe? Vitézek vagy árnyak,
Olyan rejtelmesen, parancsszóra várva?
. . . Fábian hadnagynak világos a sátra . . .
Nyílik az ajtaja . . . valaki belebben . . .
Csillagoknál szebben, napnál fenyesebben.

Ki ez a tünemény? Ki ez a látomány?
Ki ez a fenséges barnaszemü leány?!
Mintha arany volna haja közé szőve,
Mintha a nagy égből szállott voln' a földre . . .
Sötet szeme amint fölvillan ragyogva,
Szinte fátyolt vet az égő csillagokra,
Néha elsötétül, néha meg fölragyog . . .
S eképp' szólítja meg Fabián hadnagyot:

»Háboruk vitéze, jó Fábián hadnagy!
Hagyj békét annak a szegény, faradt hadnak!
A háboru vészes . . . az ütközet kétes . . .
Vitéz hősi tettet vigyél máskor véghez.
Ne fordulj el tőlem . . . vesd ream a szemed . . .
Maradj itt jó vitéz s itt maradok veled,
Elsúgom füledbe szerelmemet halkan . . .
Úgy szorít a karom . . . úgy éget az ajkam.
Óh maradj itt vitéz, óh maradj itt velem . . .
Ösmerd meg, tanuld meg, mi az a szerelem,
Hófehér keblemen lesz a nyugovásod.
Szerelmes szívemben lesz a lakozásod.«

Miből vannak e szók?... Úgy a szívre hatnak . . .
Megrendül beléje jó Fábián hadnagy.
Csókra vágyik ajka . . . kigyulad az arca . . .
Küzködik magával roppant lelki harcba,
Karjait is már-már ölelesre tárja,
Hogy a szép leányzót kebelére zárja . . .
. . . De ám, ott künn, messze, szomoruan szólva,
Mintha csak valami nagy fajdalom szólna,
Megrendül búsan a tarogató szója —
Tarogató szaván a Rákóczy nóta.

. . . Fábián hadnagynak megcsörren a kardja.
Az ösmerős nótát szívdobogva hallja —
S amikor megszólal, hangja meg se remeg:
»Mit se használ szavad, sem a tekinteted.
Ott van az én helyem, künn a csatatéren,
Nagy munkát bízott rám az én jó vezérem,
És ha ezer ördög várna is rám ottan,
Százezer halállal, orozva, titokban,
Itt meg ezer angyal ölelése, csókja
Marasztalna híva, dédelgetve, óva,
Szívem szója ellen még akkor se tennék . . .
Mégis hadba szállnék . . . háboruba mennék.

. . . Ha úgy csöndes este, csillagoknak ezre
Csillant le a fényes kuruc őrtüzekre
És körülfeküdve, a deli legények
Vitézi tettekről meséltek, regéltek —
Elmondta a vénebb a fiatalabbnak
Lelkes, szép meséjét Fábián hadnagynak . . .
Az ifju legény meg elhallgatta szépen
S lelkesedés lángja lobog a szemében.

FARKAS IMRE

Uj Idők 1899. V. 10.

— Senki, — felelt Kristyórné közönynyel, — mialatt hüvelyk és mutató-ujjával műértőleg simogatta a párnahuzat vásznát. — Majdnem új — motyogta megelégedéssel, — mert tudvalevőleg ősi szokás szerint őt illeti a halott ágynemüje.

Julis asszony szikrázó szemekkel közeledett és indulatosan taszította el az ágytól. Aztán mintha teljesen megfeledkezett volna létezéséről, szótlanul emelte le a halott arcáról a terítőt és a körülállóktól nem hallhatóan súgta feléje.

— Eljöttem tekintetes úr. És hűségesen fogom is gondozni, úgy, ahogy maga kivánta . . . Isten engem úgy segéljen! . . . ezt valamivel hangosabban mondta, úgy hogy a jelen lévők meghallották és egyetértően pislogtak egymásra, — aztán fölegyenesedett és határozott léptekkel a mellékszoba felé tartott.

— Nem szabad! — kiáltotta Kristyórné az ajtó és látogató közé állva.

— Nekem szabad, — felelt Julis meggyőződéssel és egy lépést tett előre.

— Jaj lelkem, be biztosra veszed a dolgodat — dünnyögött Kristyórné, egy lesujtó pillantással mérve végig a tolakodót, de aztán meggondolta a dolgot. Én Istenem, miért ellenkeznék? Mi köze neki ahhoz, hogy a báróné miképpen fogja fogadni Csécse Julist? S ezért fordított egyet a taktikáján és bizalmaskodva súgta oda Julisnak: — Na hát, ha már bemégy lelkem, jusson eszedbe, hogy sehol sem lelem az almáriom kulcsát, pedig ott kell lenni a lepedőknek, hoznál ki vagy kettőt, az Isten is megáldjon! . . . nem tudok nélkülök a kiterítéshez fogni

— Jó, jó, — felelt Julis és mégegyszer a halottra nézve, mintha attól várna bátorítást, elszánt, erélyes kézmozdulattal nyitott be a mellékszobába Szíve hangosabban kezdett dobogni, mikor ott messze, az ötödik szobán túl a báróné kis összegörnyedt alakját megpillantotta.

Milyen kicsinek, milyen törékenynek nézett ki ebből a távolságból. Mivé lett, amióta nem látta! Kicsi, vézna volt ugyan mindég, talán ezért tetszett olyan fiatalnak. Pedig amikor férjhez ment is, volt legalább huszonöt esztendős, — hogyne, hiszen azt mondták Szamosbecsen, hogy a járásbíró nagyon bölcsen cselekszik, amikor özvegyember létére nem valami fruskát visz házához, hanem a vén tönkrement Hiripi báró *meglett* leányát. Remélhetőleg anya helyett anyja lesz az arván maradt kis fiunak . . . És valóban, a báróné első perctől fogva csupa szeretet, csupa gondoskodás volt a kis Pali iránt. Még akkor is, amikor újabb keresztelőre készültek Jánossyéknál . . . Még akkor is, amikor alig egyéves kis leányát, egyetlen szülöttjét kivitték a temetőbe.

— De talán nem is tudott ő más lenni, mint jó, nagyon jó! — sóhajtott Julis asszony és még jobban szemébe vonta fekete kendőjét. — Mit mondjak neki? Hogy szólítsam meg? — töprengett, mialatt tekintetét a rég nem látott tárgyakon feledte. — Lám, ott az a zöld ripsz karszék, ugyanaz, amit hajdan hányszor, de hányszor fordított úgy, hogy a napsugár érje a rajta ülő halvány fiatalasszonyt. S az a csinált virággal telt kosár még ugyanaz, amit együtt töltöttek meg művirággal. Azt a pipacsot ott a rezeda mellett a báróné bodrozta, — azt a vaskos rózsát meg Julis készítette, a tekintetes úr pipatülljeit csenve el hozzá, hogy örült a báróné ezen a kis tréfán . . . S milyen türelemmel tanította a nehéz kezü cselédleányt arra a finom munkára.

— Ejh, gondolja magában Julis, a körülötte nyüzsgő, tóduló, incselkedő emlékeket mintegy lerázva magáról. — Meg kell lenni, mert megigértem *neki* . . .

Ime, ott közelít Jánossy Olivérné, — Istenem, hogy megviselte a bánat. Kicsi, átlátszó kezével néha-néha végig simít homlokán, de ez csak olyan öntudatlan mozdulat. Meglátszik rajta, hogy gondolata messze-messze kalandozik. Arcán pedig az a elfásult közönyös kifejezés ül, ami az igazi nagy bánat első kitörése után szinte kegyetlennek tünteti föl a legszelidebb embereket is.

Julis egy-két lépéssel közeledik és ime előtte áll az, akihez húsz hosszu, beh keservesen hosszu, húsz év óta nem mert közelíteni és a kihez most mégis eljött, hogy nagy gyászában mellette maradjon.

És lám, az a nagy jelenet, amelynek olyan szívesen lettek volna tanui a szamosbecsiek, az a nagy jelenet, amelyre Julis asszony félve, vágyva gondol húsz esztendő óta), most milyen egyszerüen, milyen természetesen, milyen minden külső hatások nélkül ment végbe. Mindössze is csak az történt, hogy Csécse Julis odahajlott azok fölé az átlátszó kis kezek fölé és ajkához emelte őket.

És azok a kis kezek, melyek húsz év előtt olyan könyört nem ösmerő szigorral mutattak ajtót a cselédleánynak, ma milyen erőtlenül csúsztak, támaszt keresve, az egykori vetélytárs vállára.

— Itt vagy Julis?! . . . mondta az özvegy közönynyel és kiérzett hangjából, hogy nagy fájdalmában nem is gondol arra, hogy a multnak minő kínos emlékei fűződnek e névhez.

— Kell valami? — kérdezte aztán, a karszékbe roskadva.

— Igenis, — felelt Julis egyszerü, színtelen hangon — lepedőkre lenne szükség.

— Vagy úgy?! — sóhajtott a báróné, ismét végigsimítva homlokán — ott a benyilóban megleled őket; ott a vén diófaszekrényben.

— Tudom — felelt Julis s bár hangja még szintelenebb volt, mint az előbb, mégis élesen belenyilalt vele az özvegy szivébe; de csak egy pillanatra, aztán feje ismét visszahanyatlott a szék támlájára és ott maradt szótlan, mozdulatlan . . . És csodálatos, amint Julis az ő nesztelen lépteivel ide-oda járkált a szobában, rendezgetve, rakosgatva, mint egy régi, hű cseléd, aki nemcsak hogy a ház minden zegét-zugát ismeri, de igyekszik is urnőjének segítségére lenni, — nemsokára Jánossynén kellemes zsibbadás vett erőt, olyan jól esett most teljesen tétlenül maradni, olyan jól esett tudni, hogy van, aki gondoskodik róla, helyette, aki megszabadítja attól a millió apró kötelességtől és foglalkozástól, ami alól egy háziasszony legtöbb esetben nem vonhatja ki magát még legnagyobb bánatában sem. És amint Jánossyné ott ült behunyt szemekkel, lassan-lassan előjöttek az emlékek is, ugyanazok az emlékek, melyek az imént Julis asszonyt tartották fogva, most ő hozzá lopózkodtak, őtet zsongták körül. De hiába hozakodtak elő régi tőreikkel, régi nyilaikkal — nem sebeztek többé.

— Csak élne! Istenem, csak élne! — zokogott az özvegy — és még az is szentségtörésnek tűnt föl előtte, hogy valaha, valamiért neheztelt férjére. — És mire a szamosbecsi résztvevők hollócsapata ellepte a gyászházat, a vígasztalás kenetteljes szavai ellenére, néma fejcsóválgatással integettek egymásnak, mert igazán meglepő látvány volt: a bánatos özvegy mellett Csécse Julist látni, amint óriás kulcscsomóval kezében járt-kelt, rendelkezett a boldogult Jánossy Olivér házában.

— Hej, ha a fiu haza jő! — mondogatták egyremásra.

II.

És hazajött.

Mostohaanyja minden kimerültsége ellenére maga készítette el szobáját. Még a konyhában is utána nézett, hogy úgy süssék a *kuglófot*, ahogy az ifju úr szereti, mert szerető szivének most már minden öröme csak

— Le biz' a lelkem, — nevetett Maklayné meggyőződéssel és önkénytelenül feszesebbre szúrta kontyába a kalaptartó tűjét. — Csak azt nem értem, hogy Jánossyné miért tűrte oly soká maga mellett.

— Azt mondják, nagyon szerette, aztán meg hat hétig ápolta a kis Piroskát.

— Azt ugyan elég hiába ápolta, mert egy percig sem volt életrevaló.

KATONA

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky László*

— Nem hát. De a szegény anyának mégis nagy csapás volt, mikor elvesztette. Én mindig is azt mondom, hogy a vén Olivér azért udvarolhatott olyan zavartalanul, mert a felesége abban az időben se látott, se hallott a nagy bánatától.

— Már lehet, hogy nem hallott, mert ki is mondta volna meg a lelkemnek, hogy kigyult házán a kémény. De látni látni kellett neki és látott is! A vak is látta volna! És azért kergette el a háztól Csécse Julist, mert nagyon is jól látta, hogy hányadán van.

— És most mégis egész biztosan láttam, hogy bement Jánossyék kapuján! Hej, sokért nem adnám, ha annál a találkozásnál ott lehetnék.

Ezalatt pedig Julis asszony csaknem futva érkezett a tornácra.

— Itt kell lenni! — határozta el és mint aki jól ösmeri a járást, tétovázás nélkül lépett be abba a szobába, melyben Jánossy Olivér kiszenvedett. Még úgy feküdt ott, ahogy alig félóra előtt utolérte a halál, csupán a nagy vörösvirágu, csokoládészín kartonpaplan volt már a szemére húzva. Hanem a szoba úgy volt még, ahogy az élő ember magának berendezte. Jobban mondva: ahogy az lassan-lassan berendeződött. Hiszen ritka kivétel az a magyar ember, aki egy lakást *berendez*, rendszerint csak úgy formálódik az körülötte, mint tegzér körül a burok.

Lám itt is, a szamosbecsei járásbíró szobájában hiába keresnénk könyveket, aktákat, ő csak külsőleg volt hivatalnok, de hivatás szerint vadász volt a jó Jánossy Olivér, még pedig híres jó vadász. Nem csoda tehát, ha szobájának minden zegezuga erre emlekeztetett. És nem csupán a puskák tarisznyák, agancsok, és tülkök tanuskodtak erről, de a nemes sportnak mintegy lerakodásaképpen: a vadászcsizmák hosszu sora is ott gubbaszkodott a falmentében.

— Szegény tekintetes úr! — sóhajtott Julis körülnézve, — egész életében a fehérnép takarítási passziója ellen küzdött s most mégis itt van ni Kristyórné kefével, szappannal fölfegyverkezve.

Az nem is jutott eszébe Julisnak, hogy attól az ide-oda tipegő vénségtől megkérdezze, hogy: »Hát maga hogy került ide?« Hogy jutott volna, mikor a Kristyórné alakja hosszu évek soran egyesítve volt nála a halál fogalmával.

Ott volt az mindég, nyomon követve a zord látogatót, miként hűséges szolga a parancsolóját. És éppen mint ahogy a szolgáknak kötelessége rendbe hozni a lakást és eltüntetni annak vendégség okozta intim jellegét, azonképpen Kristyórnénak is az volt a hivatása, hogy a halál jötte után ismét ünnepélyessé tegye azt helyiséget, amelyen végig járt a Nagyúr, iszonyu össze-visszaságot hagyva maga után. Most is hozzálátott már a rendezéshez és halk, de ellenvetést nem ösmerő hangon adta ki parancsait az ácsorgó cselédségnek.

— Hol van a bárónő? — kérdezte Julis, szavait az ajtó mögött guggoló szolgálóhoz intézve, de az csak vállát vonogatta és ujra sírni kezdett. — Hol van a bárónő? ismételte hangosabban, hogy Kristyórné is hallja, mire a kérdezett némán a másik szoba felé intett.

— Ki van mellette?

vidékén a harcz változatlan hevességgel folyt. Újra súlyos veszteséget okozva vertük vissza az olaszok minden támadását. Csapataink hadállásaikat mind kivétel nélkül megvédték. Flitsch vidékén az ellenség, miután előzőleg délelőtt egy, a Rombon ellen intézett támadása és az e hegy lejtőin megkísérelt áttörés meghiusult, délután a Javorczek és Golobar Planina ellen intézett délnyugat felől támadást. Estére ezt a támadást is visszavertük. Az olasz tüzérség saját gyalogsága gyülekező helyeit látható sikerrel fogta tüz alá. A Wrsicz-szakaszon, a hol az ellenség már a tegnapelőtti harczban több mint 500 embert vesztett, tegnap újra összeomlott az olaszok egy támadása. A tolmeini hidfő ellen az ellenség négy sikertelen támadást intézett. Tovább délre aránylag csend uralkodott. A tiroli harczvonalon az ellenség az eddigi kisérleteihez hasonló sikertelenséggel próbálta meg ujra, hogy a Popena szakaszon levő hadállásainkat megközelítse. A határhid előtt száznál jóval több olasz holttest fekszik.

Szeptember 14. Kelet-Galicziában a helyzet változatlan. Az ellenség ma reggel megtámadta a Strypa melléken levő harczvonalunkat, de visszavertük. Az oroszok Volhyniában is, új csapatokat hozva oda, számos helyen támadtak. Mig Novo-Alexiniecznél még tart a harcz, Dubnónál és a Stubiel-szakaszon mindenütt nagy veszteségeivel utasítottuk vissza az ellenséget. Litvániában küzdő csapataink az ellenséget üldözve Slonimtól délre a Grivda-szakaszon túl nyomultak elő. Mackensen, valamint Lipót bajor herczeg hadcsoportjai üldözik az ellenséget. Hindenburg hadcsoportja a Düna és a Vilija közti arczvonalon (Vilnától északnyugatra) harczok árán tovább halad előre. 5200 oroszt elfogott, 1 ágyút, 17 lőszerkocsit, 13 géppuskát és sok málhát zsákmányolt. Olitától keletre is előrehalad a német támadás. Grodnótól északkeletre a Nyemen kanyarulatánál üldöző csapatok fél utig jutottak Lidához. Tovább délre a Szczara-szakaszhoz közelednek. A lidai pályaudvarra éjjel bombákat dobtak. Német hidroplánok nagy eredményekkel bombázták a rigai kikötőt s a benne levő tengeri haderőket valamint Riga—Dünemunde várát. Nagy kárt tettek több hadihajóban, a hajógyárban a hajócsucsztató telepen. Egy orosz vitorlást el is süllyesztettek. A nyugati harcztéren élénk tüzérségi tevékenység, egy gyönge franczia előretörést visszavertek. Az olasz harcztéren a legutóbbi eredménytelen olasz támadások után a Flitsch és Tolmein vidékén szünet állt be. Plavánál tüzérségünk meglepő tüze egy több kilométernyi harczvonalon kiűzte állásaiból az olaszokat, kik menekülés közben súlyos veszteséget szenvedtek. A tiroli határon kisebb támadási kisérleteket vertünk vissza.

Szeptember 15. A besszarábiai határon csapataink egy orosz támadást utasítottak vissza. A Dnyeszter mellett és Buczacztól keletre fekvő hadállásainkon csend uralkodott. Galicziai és volhyniai harczvonalunk összes többi részein újra nehéz, az ellenség számára eredménytelen harczok fejlődtek ki. Dubnótól északkeletre az ellenség egy sikertelen ellentámadásnál sok halotton kivül foglyokban 6 tisztet és 800 főnyi legénységet veszített. Ebben a harczban három gépfegyvert is zsákmányoltunk. Itt magyar — közöshadseregbeli, valamint honvéd — zászlóaljak és az ottoczaczi 79. sz. gyalogezred elszánt parancsnokaiknak önálló gondolkodástól irányított vezetése mellett a háborúban bevált katonai kiválóságuk ujabb bizonyítékait szolgáltatták. A Styr és Pripiatj erdős mocsárövezetében lovasságunk az utóbbi napokban számos ellenséges lovascsapatot vert vissza. A Litvániában küzdő császári és királyi csapatok szövetségeseinkkel együtt elérték a Szczarát. Mackensen tábornagy hadcsoportja az üldözést Pinsk irányában folytatja. Lipót bajor herczeg tábornagy hadcsoportja az ellenséget a Szczarán túl nyomta vissza. Hindenburg tábornagy hadcsoportja Dünaburgtól nyugatra a hidfőnél harczol. Solokinál (Dünaburgtól délnyugatra) ellenségas lovasságot visszavetett. A Vilija mellett, Vilnától északkeletre és északnyugatra az ellenség támadásait visszautasította. Olitától és Grodnótól keletre támadásuk tovább hatolt előre. A Nyementől délre egyes helyeken elérték a Szczarát. A nyugati hadszintéren a Hartmannsweilerkopfon a németek tüzelésükkel megakadályozták a francziáknak egy támadási kisérletét. Az olasz hadszintéren a tiroli határvidéken a szokásos tüzérségi harcz tegnap is tartott. A karintiai határon a tüzérségi harcz egyes pontokon nagyon megélénkült. A Ladinut-szorostól keletre csapataink támadtak és elfoglalták a Findenig-Kogelen és az e határhegytől délkeletre fekvő hegygerinczen lévő ellenséges hadállásokat. A tengermelléki harczvonalon az olasz tüzérség a Javorczektől a tolmeini hidfőig terjedő szakaszon fokozott hevességgel tüzel hadállásaink ellen. A Javorozek ellen és a Vrsicz-szakaszon levő hadállásaink ellen intézett ellenséges támadások összeomlottak. Hasonlóképp meghiusítottuk a doberdói szakaszon az ellenség szokásos közeledési kisérleteit.

A párbaj. Mai számunkban új regény közlését kezdjük meg. Címe: *A párbaj;* szerzője orosz iró, *Kuprin Ivánovics Sándor,* — az orosz iróknak abból a fajtájából való, a kik reális megfigyeléssel s éles kritikával mutatnak rá az orosz nemzeti élet sebeire s a kiknek művei megannyi támadások az orosz világ fennálló rendje ellen s azok ellen a hatalmak ellen, a melyek a mostani háború felidézésének főbűnösei. A regény a mai magyar olvasó számára annyival is érdekesebb, mert az orosz államszervezetnek azt az oldalát világítja meg, a mely ma a legaktuálisabb: a hadsereget. Az orosz katonatisztek életét mutatja be: nyomoruságos tengődésüket sanyaru kis vidéki garnizonokban, szellemi és erkölcsi züllésüket, szolgálatuk lélekölő unalmát, minden ambicziót megölő czéltalanságát, egymáshoz és fölötteseikhez való viszonyukat. a katonákkal való embertelen bánásmódjukat, — egyáltalán azt a tragikus helyzetet, a melybe minden orosz katonatiszt kerül, a ki emberséges lélekkel, gyöngéd vágyakkal, a szivében hittel és becsvággyal lép pályájára. Mindenki számára, a ki figyelmesen és gondolkozva tud olvasni, ez a regény nagyon sokat megvilágít azokból az okokból, melyek miatt a roppant orosz hadseregnek ezt a háborút el kell vesztenie. Az irodalmi szempontból is igen értékes regényt *Balla Mihály* fordította.

A «Jó Pajtás», *Sebők* Zsigmond és *Benedek* Elek képes gyermeklapja szeptember 24-iki legujabb számába *Feleki* Sándor irt verset, *Zöldi* Márton elbeszélést, *Sebők* Zsigmond folytatja *Tamássy Irénke* czímü regényét, egy képsorozat háborús gyermekrajzokat mutat be, *Faragó* Géza kedves képet rajzolt *Endrődi* Béla verséhez, *Zsiga* báesi kedves mókát mond el, *Faragó* Jenő folytatja *Mihályka* czímü regényét. A rejtvények, szerkesztői izenetek egészitik ki a szám gazdag tartalmát. A *«Jó Pajtás»*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kivánatra küld a kiadóhivatal. (IV. ker. Egyetem-utcza 4.)

Órák kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jótállás mellett.
Ékszerek divatos és izléses kivitelben.
Evőeszközök ezüst és alpaccaezüstből.
Ezüstnemüek és disztárgyak
szigoruan szabott jutányos árakon készpénz és előnyös részletfizetési feltételek mellett beszerezhetők
BRAUSWETTER JÁNOS
chronometer és müórásnál **Szeged.**
Alapittatott 1847-ben. — Számos kitüntetés. — Több ezer elismerőlevél. — Legujabb diszes nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

LOHR MÁRIA
A főváros első és legrégibb csipketisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete.
(KRONFUSZ)
GYÁR és FŐÜZLET:
VIII., Baross-u. 85.
Telefon: József 2–37.
Fiókok: II. Fő-u. 27. IV. Eskü-ut 6, Kecskeméti-u. 14. V. Harmincad-u. 4. VI. Teréz-körut 39 Andrássy-ut 16. VIII. József-krt 2.

Fog-Krém
KALODONT
70 Fillér

Gyermekeknek
legbiztosabb szer váltóláz, hideglelés és szamárköhögés ellen a magyar orvosok által 40 arannyal jutalmazott
Rozsnyay világhirü
Chinin-czukorkája
és
Chinin-csokoládéja
Nem keserü és igy gyermekek szivesen veszik. **Milléniumi nagy éremmel kitüntetve** és törvényesen véd ve. A valód készitmény csomagolópapirosán **Rozsnyay M.** névaláirása látható. 1 drb ára 12 fill. 25 drb egy dobozban 3 korona.

Kapható minden gyógyszertárban. — Készíti a feltaláló:
Rozsnyay Mátyás gyógysz.
Aradon, Szabadság-tér 8. szám.

Olvassa a hirdetéseket!

Női Kalap

Felkérem azon urinőket, akik 20 éven belül bármikor is **Caroline-** vagy **Landler**-féle kalapokat vásároltak, hogy ujonnan átalakitott üzletemet, amely **Magyarország** egyik **legszebb, legnagyobb,** de főként **legforgalmasabb női kalap divat-terme,** felkeresni sziveskedjenek, mert nem csak a legszebb üzletet tekinthetik meg, hanem a legszebb, legizlésesebb kalapokat **olcsó árak** mellett szerezhetik be.

Nálam női kalapok 10 koronától kezdve egész 500 koronáig vannak állandóan raktáron, a miért is minden rangu és koru urinő, izlésének megfelelőt okvetlen talál.

A mostani háborus körülmények tisztelt vidéki vevőim nagy részének megnehezitik a Budapestre való utazást. Hogy azonban ennek ellenére vevőimnek módot nyujtsak kalapjaiknak **közvetlen nálam** való beszerzésére, tisztelettel közlöm alanti áraimat, melyek alapján utánvét mellett szállitok:

Bársonyból kasirozott üres formák minden szinben	8 K
« « « « minden szinben, a legfinomabb kivitelben	12 K
« « « « rózsával vagy virággal diszitve	14 K
« « « « rózsával vagy virággal diszitve, a legfinomabb kivitelben	18 K
« « « « tüzékkel	16 K
« « « « tüzékkel, a legfinomabb kivitelben	20 K
Gyászkalap 2 méter fátyollal	12 K
Gyászkalap 2 méter grenadin-fátyollal	16 K
Gyászkalap 2 és fél méter I. rendü grenadin-fátyollal	20 K

Paradicsomtollakból és nemes kócsagokból állandóan nagy választékot tartok raktáron. Megrendelésnél kérem az illető hölgy életkorának körülbelüli megadását, hogy valóban megfelelő és izléses kalapot küldhessek. — Azon vidéki divatárusnőket és női-kalap divatterem-tulajdonosokat, akik **szezon előtt Bécsbe** szoktak utazni **modellkalapok** bevásárlása végett, felkérem, hogy Budapesten szálljanak ki és nézzék meg a nálam mostan készült, valamint a most érkezett **több ezer darab modellkalapot, velour, filz, kasirozott üres forma,** valamint **gyászkalapjaimat,** mivel rendkivüli nagy forgalmam révén azon kellemes helyzetben vagyok, hogy **viszonteladókat** is **nagyon olcsó áron** szolgálhatok ki. **Eladás nagyban és kicsinyben. Modellkalapok naponta ujabbak érkeznek.**

Caroline és Nővére utóda Löwyné L. Róza
Budapest, IV., Párisi-utcza 3.
Urileányok és vidéki divatárusnők teljes kiképzést nyernek.

HALÁLOZÁSOK.

Hősi halált haltak: Dr. Martinovich László, az egri járás szolgabirája és a 65-ik gyalogezred tartalékos hadnagya, Kosmierzin falu mellett. — Doroghi dr. Farkas József, hadapród, kincstári jogügyi segédfogalmazó, a Ravaruska körül kapott súlyos sebébe, 28 éves korában, Bécsben. — Hein László, a 19-ik vadászzászlóalj hadapródja, a harcztéren szerzett betegségében, Komáromban. — Ifjabb Marjay József, a 10-ik népfölkelő ezred katonája a második görczi csatában, a doberdói fensikon, 23 éves korában. — Pataky László, hadiönkéntes, néhai Pataky László festőművész fia 18 éves korában, az olasz harcztéren. — Sikári Kovács László, jogszigorló, a 76. gyalogezred hadapródja, 22 éves korában az izonzói harcztéren. — Mayer Vilmos, okleveles mérnök, az 50-ik gyalogezred tartalékos hadapródja, 24 éves korában, Radomnál. — Erdey Ferencz okleveles állami mérnök, a 48. gyalogezred hadapródjelöltje. 25 éves korában, a zlota-lipai ütközetben.

Elhunytak még a közelebbi napokban: Szabó József, asztalosmester, 48-as honvéd, 90 éves korában, Budapesten. — Sombory Sándor, Nagyenyed város nyug. rendőrkapitánya, 62 éves korában, Nagyenyeden. — Geréb Márton nyug. főgimnáziumi tanár, 77 éves korában, Kiskunfélegyházán. — Behárfalvai Urbán Adolf, nyug. itélőtáblai tanácselnök, a Lipót-rend lovagja, 73 éves korában, Galsán. — Seereiner Nándor nyug. gyárigazgató, 73 éves korában, Pozsonyban. — Rozsnyai Rezső, felsőtisztási plébános, 74 éves korában. — Harasztosi Leitschaft Károly, nyug. vezérőrnagy, 61 éves korában, Harasztoson. — Csányi János, királyi tanácsos, a Szegedi Kereskedelmi és Iparbank vezérigazgatója, Budapesten. — Felvinczi Balogh István, fővámhivatali főellenőr, 46 éves korában, Kispesten. — Sztrakoniczky Kálmán, főszolgabiró, a kinek a fia: Sztrakoniczky Károly hirlapiró a harcztéren hősi halált halt, Budapesten. — Sloger Aladár, miniszteri titkár, pénzügyi tanácsos, 56 éves korában, Budapesten. — Fuchs György, okleveles mérnök, kereskedelmi tanácsos, a Schlick-gyár nyug. műszaki igazgatója, 57 éves korában, Budapesten. — Reiszer Ottó, cziszterczi-rendi pap és főgimnáziumi tanár, 53 éves korában, Székesfehérvárott. — Hőfer Flórián, Széchenyi gróf upori uradalmának jószágigazgatója, Kottingbrunnban. — Baló László, székesfővárosi tanitó, 35 éves korában. — Varga Csongor, monostorpályi református lelkész, 30 éves korában. — Románszky Antal, m. kir. sótárnok, 64 éves korában, Tokajon.

Özv. magyargyerőmonostori Kemény Gyuláné báróné, szül. zeykfalvi Zeyk Linka, 75 éves korában, Puszta-Kamaráson. — Nagyilosvai Ilosvay Lászlóné, szül. tatrangi Vajda Bella Marosvásárhelyen, 62 éves korában. — Németh Istvánné, szül. Sütöry Paula 64 éves korában, Budapesten. — Kapus Juczika Kapus Sámuel, pénzügyi számtanácsos és felesége, Kabos Hedvig legkisebb leánya 16 éves korában, Budapesten. — Tóth Rózsika, okleveles állami tanítónő, 20 éves korában, Verespatakon. — Özv. Járossy Józsefné, szül. Kálman Francziska, 64 éves korában, Debreczenbe.

SAKKJÁTÉK.

2970. számu feladvány Feigl Miksától Bécs.

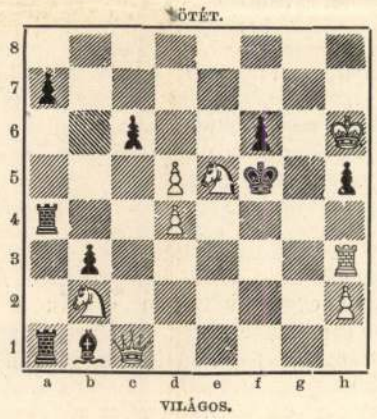

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

2964. számú feladvány megfejtése Dehler Ottótól.

Világos.	*Sötét.*	*Világos. a.*	*Sötét*
1. Kd5—d6 !	Kb5—a9		
2. Hb4—d3 †	Ka4—b3 (a)	2. _ _ _ _	Ka4—a5
3. Vd4—b2 † stb.		3. Vd4—c5 † stb.	

2965. számu feladvány megfejtése Pauly W.-től.

Világos.	*Sötét.*	*Világos. a.*	*Sötét.*
1. Kd4—e3	Fe8×b5	1. _ _ _ _	Fe8—c6
2. Ve5—d5! stb.		2. Fb5×c6 † stb.	
1. _ _ _ _	Fe8—f7	(1. Ke4 nem megfejtés	
2. Fb5—×4 † stb.		1. _ _ _ _	Fe8—f7 matt.)

A 2966. számu föladvány megfejtése Braune R.-től.

Világos	*Sötét*	*Világos a.*	*Sötét*
1. Vf1—f8	Fa8×c6	1. _ _ _ _	Bc8×c6
2. Vf8—c5 †	K. t. g.	2. Vf8—f4 †	K. t. g.
3. Vc5—e3 †	stb.	3. Ve3 vagy Ve5 †	stb.
1. _ _ _ _	Hg1—f3	1. _ _ _ _	Hg1—e2
2. Vf8×f3	stb.	2. Fd1×e2	stb.

A 2967. számu feladvány megfejtése Dr. Frankensteintől.

Világos.	*Sötét.*	*Világos. a.*	*Sötét.*
1. Bf4—c4	_ _ Fa2×c4	1. _ _ _ _	Hg7×f5
2. Hb6×c4 †	matt.	2. Hh6—f7 †	matt.
1. _ _ _ _	Fe7×d6	1. _ _ _ _	Ke5×d6
2. d2—d4 †	matt.	2. Hh6—f7 †	matt.

Helyesen fejtették meg: A «*Budapesti Sakk-kör*» *(Budapest)*. — **Hoffbauer Antal** *(Lipótvár)*. — **Kintzig Róbert** *(Fakert)*. — **Székely Jenő** *(Győr)*. — **Bácsi Péter** *(Budapest)*.

Szerkesztői üzenetek.

Békató. Minden hang inkább jogosult lehet ebben a háborúban, ellenségeinkkel szemben is, csak az ilyen alantas gúny hangja nem.

II. Vilmos. A császár bizonyára nem látná szivesen, hogy ilyen üres szalmát cséplő verssel ünneplik dicsőségét. A német költők sem kényeztették el túlságosan róla szóló ódáikkal, de ez mégis kissé túlságosan gyarló.

Mélázás az alkonyatban. Mélázásnak nevezi, holott a vers csak leltárszerü felsorolása egy alkonyi táj legközönségesebb jelenségeinek.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 33-dik számában megjelent képtalány megfejtése: *Gyufatartó.*

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál.
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Vármegye-utcza 11.
Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV. Egyetem-utcza 4.

Margit-Créme

a főrangu hölgyek kedvencz szépitő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összeállitásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crémet utánozzák és hamisitják, tessék eredeti védjegygyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készitményért vállal a készitő mindennemü felelősséget. A Margit-créme ártalmatlan, zsirtalan vegytiszta készitmény, amely a külföldön nagy feltünést keltett. **Ára 1 korona.**

Margit-szappan 70 fill. Margit-pouder 1 K 20 fill.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.

Kapható minden gyógytárban, illatszer- s drogua-üzletben

TANKÖNYVEK

ISKOLAI SEGÉDKÖNYVEK

leggyorsabban beszerezhetők

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

könyvkereskedésében

(Budapest, VI., Andrássy-út 21. sz. alatt),

ahol ***az ország minden részében használt tankönyvek*** *raktáron vannak*

Felhivjuk még a figyelmet a cég jól felszerelt ***tanszerraktárára*** *is, mely méltón kiegészíti a több mint egy évszázad óta fennálló elsőrangu könyvkereskedést.*

Megrendelések ***a szokásos feltételek mellett gyorsan és pontosan*** *lesznek elintézve.*

Reméljük, hogy a n. é. közönség, mely a céget eddig is kitüntette osztatlan bizalmával, ezentul is fel fogja keresni rendeléseivel, a cég pedig hagyományos elvével és lelkiismeretes kiszolgálás által oda fog hatni, hogy a bizalmat iránta mindenképpen fokozza.

PLASZTIKUS

szoborszerűen alabástrom fehér a bőre, keze, arcza minden nőnek, aki

Diana-arczkrémet és Diana-szappant

használ. Szeplők és pattanások egyedüli ellenszere, valamint elsőrendü kézfehéritő és kézápoló.

Diana arczkrém ára 50 fill. Diana-szappan ára 50 fill.

Készíti:
Diana Kereskedelmi R.-T., Budapest, Nádor-u. 6.

KAPHATÓ MINDENÜTT

RENDELÉSNÉL SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

Olvassa a hirdetéseket!

Palaky Károly

A szent korona Budán.

Budára érkezett a korona, mikor Bécsből visszahozták, 1790. február 21-én délután négy órakor, és a bevitele esett ily renddel. Elől mentek azok, kik a koronát általvették a vármegye szélénél; azután a kúnok, jászok és kecskemétiek török síppal, a szent-endrei és ó-budai lovasság, Buda városa lovasai; a pesti tanács kocsikban; a vármegye deputatiói is kocsikon, sokféle ruhákba öltözött rendes lovasok. Ezeket követte a korona, mellette hat gárdista, utána a palatinus zászlóalja. Azután a koronaőrök hintaja s a kísérő nemesség; ez alatt az ágyúk ropogtak, a harangok zúgtak. A királyi palotába érvén, hat kirendelt nemesek vitték föl a korona ládáját a palota nagy szálájába s helyeztették egy három grádics magasságu, vörös bársonynyal bevont helyre.

Itt rövid oratioja levén Zichy Károlynak, az ország bírájának, ki akarta nyitni a ládát, de nem nyilt.

Németül más kulcsát kérvén, azt mondta rá egy ott álló magyar úr, Nemes Zsigmond:

— Kegyelmes uram, nem német korona az, nem tud az németül. Próbálja excellenciád magyarul s úgy szóljon hozzá, majd kinyilik.

Melyen mindenek elmosolyodván, a judex curiae is, magyarul kinyitotta a ládát s belőle a korona kivétetvén, a palota folyosójáról megmutattatott az összesereglett sokaságnak.

Azután a láda a portól megtisztíttatván, ismét elzáratott, a mikor egy német lakáj seperni akarván, mond egy ifju magyar:

— Félre, adta németje, hogy mered azt német kezeddel fertéztetni?

Maga aztán megseperte.

Az arany búzakalász.

Mikor a szent koronát 1790-ben visszahozták Budára, e legnagyobb kincsünket minden megye fényes bandériummal kisérte.

A hevesi bandérium egyik vezére Pankotai Jósa Gábor volt, a tiszafüredi nagy földesúr, ki II. József alatt csak a katonai erőnek engedve tűrte meg, hogy tízezer holdnyi birtokát felmérjék a *földkóstolók*.

Süvegére, a kócsagtoll mellé, egynéhány szál aranyból készített búzakalász is volt tűzve, az áldott Alföld jelképéül.

— Hol termettek ezek a búzakalaszok? kérdezte tőle gúnyosan egy udvari ember Budán.

— Ilyeneket termett a magyar föld, míg a német föl nem mérte, válaszolt boszusan Jósa Gábor, ki nemesi birtokának erőszakos fölmérését még nem felejtette el.

Hohenlohe.

Hohenlohe herceg (kit a magyar katonák *Holló uram*nak szoktak hívni) 1786-ban Erdély fő hadi kormányzója lett. Nagy készülettel várták mindenütt, de Hohenlohe gyűlölte a sok teketóriát, a lakomákra nem ment el, beérte fekete kenyérrel is és még ágyat se tétetett a szobájába, mert legjobb szeretett a puszta földön hálni. A magyarok tisztelték és becsülték őt.

Nagy vadász volt. Egy vadászaton az erdélyi urak ép az ő kalandjairól beszélgettek, jóízűeket nevetve, mikor egyszer csak odatoppan Hohenlohe:

— Az urak elhallgattak. Az urak rágalmaztak engemet.

— Kormányzó úr, válaszolta egy őszinte magyar, megvallom, egy megjegyzésem volt főméltóságodra.

— Szabad-e hallanom?

— Barátunk, szólt közbe egy másik erdélyi úr, azt mondta, hogy a természet, mikor főméltóságodat alkotta, voltaképpen derék magyar embernek szánta; de hogy-hogysem, el talált bámészkodni és németet csinált excellenciádból.

Gróf Esterházy Károly püspök.

II. József, midőn Egerben időzött, gróf Esterházy Károly püspöknek volt vendége. A püspök nagy pompával vette körül a császárt s egymásután adta a fényesebbnél fényesebb ebédet. II. József egy ily nagy ebéd alkalmával kötekedő kedvében volt.

— Püspök úr! Kegyelmed az apostolok utódja, csakhogy az apostolok nem éltek ám ily gazdagon!

A házi gazda nagyot nyelt és hallgatott. Másnap azonban, midőn az ebédet jelentették, bevezette a császárt egy szűk szobába, hol még csak az udvari pap volt jelen. Az asztalon agyag tányér, fa kés és fa villa. Az ebéd három tál egyszerü ételből állott. A császár, ki gyomra iránt nagy tisztelettel viseltetett, csak várta, várta, hogy e furcsa kezdetnek mi lesz a folytatása? Remélte, hogy majd csak hoznak még valami ízletesebbet is. Pedig bizony nem hoztak még üres tálat sem. II. József nem palástolhatta boszankodását:

— Püspök úr! miféle tréfa ez?

— Semmi tréfa, felséges uram! Tegnap gróf Esterházy vendégelte meg felségedet, ma pedig az egri püspök, az apostolok szegény és méltatlan utódja.

A dunai köd.

E század tizes éveiben az úttörő magyar színészek Pesten is, Budán is játszottak. Pesten a régi bástyák egy kerek tornyában, az úgynevezett rondellában, mely azelőtt kevéssel még szárazmalom volt; Budán pedig fönt a várban, a József császártól színházzá profanizált jezsuita templomban.

A színészek e vandorlása keserves viszontagságokkal járt télen, mikor a Duna zajlani kezdett s a hajóhidat fölszedték. Csónakon kellett átkelni és ha a zajlás erősebb volt, már délután két órakor indultak Pestről, nehogy utólérje őket a köd.

Hogy mi a dunai köd, nem is sejti, aki maga nem tapasztalta. Én egyszer Pesten este kilenc órakor szálltam csónakba, hogy Budára menjek és másnap reggel hat órakor kötöttem ki — Pesten. A csónak farában ültem és nem tudtam, hogy a csónak orrán fáklyát gyujtottak. Hiába hallottuk a két város óráinak ütését, a hajósok — jól lehet igen ügyesek — nem tudtak tájékozódni és mikor feljött a nap — januáriusban volt — egy mérföldre Pest alatt értünk partot.

Mikor ilyen köd volt, a szegény művészek három-négy órát is töltöttek a Duna jégtáblái között és gyakran félórával az előadás kezdete előtt, néha meg egy órával a kitűzött idő után, a hidegtől megdermedve, a ladikba csapkodó haboktól lucskosan jutottak föl a várszinházba, hol annyival jobb kedvvel játszhattak, mert tudták, hogy előadás után azonnal vissza kell térniök Pestre. Ha igen kedvezett az idő, a félig megfagyott királyok, királynék, miniszterek, udvarnagyok, hercegek és grófok éjfélkor jutottak pesti lakásukba.

A lakat ára.

Felsőbüki Nagy Pálnak, Sopronvármegye híres követének a kormányrendszer ellen 1825-ben tartott dörgő filippikái kellemetlen visszhangot keltettek a bécsi minorita templom közelében. Figyelmeztették is erre Nagy Pált több ízben, de ő nem tágított. Végre megsokalták a dolgot és felcitálták a Burgba *ad audiendum verbum regium*.

Képzelhetni, hogy a fogadás nem volt valami nyájas. Ferenc császár szemére lobbantá a követnek, hogy nem viseltetik köteles tisztelettel uralkodója iránt, sőt minden alkalom-

mal vakmerő sérelmekkel illeti; s midőn erre Nagy Pál megjegyzé, hogy a királynak személye előtte úgy, mint valamennyi magyar ember előtt szent s azért távolról sem lehetett szándéka azt megtámadni, ha a kormányt vétkei miatt ostromolja, — a fejedelem boszankodva mondá:

— *Ei was*; aki kormányomat bántja, az engem is bánt, s ezt nem fogom tűrni.

S ezzel közelebb lépvén a mozdulatlanul álló követhez, megkopogtatta ujjával a vállát, s szelídebb hangon folytatá:

— *Na, was wär's denn, wenn ich Ihnen, weil Sie mir immer etwas anhängen, hier auch etwas anhängen möchte?* (Magyar fordítás nem adná vissza a szójátékot.)

Nagy Pál mélyen meghajtván magát, így felelt:

— Nagy kitüntetés, felséges uram; de — nem hoz semmit (*es tragt nichts.*)

A szegény ángliusok.

Gróf Széchenyi Istvánnal történt, hogy utazás közben, míg lovait váltották egy faluban, a sok paraszt ember pedig oda gyülekezett kocsija körül, meglátandó azt a derék hazafit, a ki annyi jót és nagyszerüt hozott már létre a hazában. Széchenyi beszédbe ereszkedett velük; azaz ő beszélt nekik azok pedig hallgatták csendesen.

Elmondá a nagy gróf, mennyi földet utazott ő már be, járt Angol-, Német-, Franciaországban, milyen szorgalmasok ott az emberek, mily roppant munkásságot fejtenek ki, menynyit dolgoznak!

Célja volt a nagy hazafinak az elmondottakkal a munka és dolgosság nagy becsét megismertetni az őt hallgató néppel s egy percig félbeszakasztá beszédét, remélvén, hogy valamelyik a parasztok közül fel fog szólalni s oly valamit

Tavaszi mütárlat **Busuló juhász** *Pataky László* festménye

A császár e naiv őszinteség felett elmosolyodott s a követet ama kegyes biztatással bocsátá el, hogy majd lesz rá gondja, hogy a *titulussal* járjon a *vitulus* is.

Nemsokára Nagy Pál csakugyan „legtelsőbb elhatározás" folytán gróf Pálffy Ferenc zárgondnokává neveztetett ki, hatezer ezüst forint évi fizetéssel és tömérdek deputatummal. Igy lett Nagy Pálból, kinek dörgő szavu szónoklata sokszor megizzasztotta a paróka alatt a bécsi koponyákat, ártalmatlan, csöndes ember.

A büszke oligarchát azonban érzékenyen sértette az a cinikus mód, melylyel „róla nélküle" határoztak s mely ellen protestálni nem lehetett. S ezen eset elbeszélését mindig ama keserü megjegyzéssel végzé:

— A *száját* becsukták, de a *lakatot* nekem kellett megfizetni!

mondani, ami oda mutat, hogy ők a dolog és fáradhatlan munkásság értékét és szükséges voltát átlátják: de mennyire volt kellemetlenül meglepve, amidőn a hallgató parasztok közül egyik, vonatkozólag a külföldiekre, akik oly sokat dolgoznak, sajnálkozó hangon csak e szót mondá:

— Szegények!

A konstitució.

Mikor a vénülő Ferenc császár egyszer makacs hurutban szenvedt, orvosa azzal vígasztalta, hogy erős konstitució le fogja győzni a bajt.

— Konstitució! Ne halljam többé ezt a szót! vágott közbe ingerülten a felséges úr. Mondja: szívós természet, erős orgánizmus, vagy mondjon akármit. De konstitucióról ne beszéljen.

Uj Idők. 1899. V. 18.

Idegen írók

Baranczevics Sztaniszlavovics Kazimir

Már kora gyermekkorától kezdve járta a nyomoruság iskoláját és évek hosszu során át élt együtt a nagyváros létért küzdő, apró embereinek a légkörében, amely mély benyomást tett rá és eltörülhetetlen nyomot hagyott fogékony lelkében. Ez a magyarázata annak, hogy nincs az orosz írók közt egyetlen egy sem, aki oly behatóan és aprólékosan ösmerné a pétervári kishivatalnokok és proletárok küzdelmes és nyomoruságos életét, mint ő. Nagyobbszabásu regényeiben épp úgy, mint kisebb elbeszéléseinek és apró rajzainak hosszu sorozatában, állandóan a társadalom eme mostohagyermekeinek a tengődésével foglalkozik, és kiváló tehetségének és írói kvalitásainak teljes vértezetében, elméjének minden gondolatával és szívének egész melegségével száll síkra a modern páriák érdekében, iparkodván a lelkük legrejtettebb zúgait is föltárni, irántuk minél szélesebb körökben részvétet kelteni és sorsukon lehetőleg könnyíteni.

Ha valakire, úgy Baranczevicsre áll az a mondás, hogy: „sokat szenved az, aki nagyon szeret". Az ő összes alkotásai szinte telítve vannak mélységes fájdalommal, mert egész lelkével szereti azt a kört, amelyben élt és nevelkedett, s amelynek ékesszavu és mesteri tolmácsa

Alább közöljük mutatóba egyik kisebb, de jellemző rajzát.

Hajdinakása

I.

Tartok tőle, hogy önök egyáltalában nem fognak érdeklődni a hősöm iránt, akinek, kezdve azon, hogy a legközönségesebb halandók közt is a legközönségesebb, a családneve is a lehető legegyszerübb: Pugovkin. A neve is igénytelen: Ivánovics Fedor. Ami társadalmi állását illeti, . . . nem, az én hősömnek az életben való jelentősége, igazán mondom, egy szemernyivel se több, egy akármilyen mellénygomb jelentőségénél. Ha leszakad egy gomb és elkallódik, — isten nevében, akad helyette másik, ha Pugovkin meghal, isten nevében, az n . . . i hatóság irnoki állásában odaül helyette egy másik Pugovkin, ehelyett meg egy harmadik — és így tovább.

Ime, néhány hozzá hasonló irnok társaságában, széles, viaszos vászonnal bevont kincstári asztal mellett, ott ül egy dohányszaggal telitett irdatlan szobában, s kissé balra hajtott fejjel körmöl, aztán porzót hint a teleírt lapra és félreteszi, majd másikat vesz elő, megint körmöl, megint porzót hint rá s megint félreteszi.

Pugovkin nincs több harminc évesnél, bár eléggé kiterjedt kopaszsága ráncai után ítélve, akár negyven is lehetne. Cingár

UGAR

vállait hosszu, kopottas kabát takarja, elnyűtt cipőkbe bujtatott, nyársakhoz hasonló lábain pedig rövid nadrág fityeg.

Ime itt a „hős" — a maga egész valóságában.

II.

Egyszer, éppen karácsony előtt való napon, Pugovkin Ivánovics Fedor a társaival együtt ott ült az irodá ában és

igen jól fognak esni kedves szavaid; mert nemde édes Thézim, úgy szeretsz te még engem, mint az előtt, midőn még együtt voltunk?

Isten áldjon meg édes Thézim, s emlékezz gyakorta téged forrón szerető barátnédra *Júlia Sz.*

Kérlek édesem, férjednek se mutasd meg e levelet, s inkább ha írsz küld avval együtt vissza kérlek, mert...

A következő levelet már mint Petőfiné írja:

Pest, február 20. 1848.

Kedves Thézim!

Kár ollyan kifogásokat tenni, miket nem nagy mesterség ledönteni; ha máskor illy soká nem felelsz levelemre, mint most, csak mondd ki bátran, őszintén, hogy rest voltál, hogy kisebb gondod is nagyobb, mint nekem irogatni, de ne ravaszkodjál így többé, mert majd adok... soh'sem tedd te én nekem a szépet, nem érzékenyül el rajta szivem. Mi pedig a nagy városban való élést illeti, erre tán meg se' mernék eskünni, mert ez csak ollyan, hogy nem sokat különbözik a Madarászitól, mert én a fővárosi zajból, szórakozásból egy csipetnyit sem tudok. Nem ollyan a mi boldogságunk, melly idegen, rajtunk kívül eső eszközökre szorulna. Ha szép idő van, ki sétálunk, egyszer kétszer egy hónapban színházba megyünk, ebből áll az egész. S én ezt igen elégnek találom. Még egyet mondok a levél írásra nézve. Azt is mondod a többi kifogásaid között, hogy te nekem semmi ujságot nem írhatsz, ha csak egy pár hónapig nem gyüjtögeted azokat. Ugyan kérlek, ne bízd el így magadat! Csak nem gondolod, hogy ujságokat tőled és Erdődről várok; ez iszonyú és megbocsáthatlan elbizottság! hiszen, ha erre szomjaznám, itt, minden ujságok kútfejénél és gyáránál nem találhatnék-e annyit, mennyit lelki erőm csak elbírna? Én elmondom neked, minőt óhajtok én Erdődről. Hogy mit csinálsz és hogyan vagy te és egész családod? és hogy vannak Pákék? hogyan vannak a vadasiak? és mind, kiket ismerek; és végre a vár környékével, a ligettel, tóval együtt. Ha ollyan igen jó és szíves volnál ezekről mind írni, annyi anyagod volna egy levélhez, hogy a mint egyet postára adsz, már a másikat újra elkezdheted. És bizonyossá tehetlek felőle, hogy leveleidet mindig a legnagyobb örömmel olvasom és érdekket várom, habár mindíg a fönn említett tárgyak körül forog is. Sőt így leginkább; soha sem szellemeskedjél te, illyen étellel él itt minden ember. — Igen sajnálom, hogy semmi báli történetekről nem tudósíthatlak, kivéve egyet, melly itt a mi lakásunk alatt tartatott, s mellynek zenéjét egész éjen át hallottuk; de fájdalom! ez csak asztalosok bálja, s ez nem épen a legérdekesebb a farsangi mulatságok között. — Elképzelheted-e, hogy én egyetlen bálban, egyetlen estélyen sem voltam? Az elsőkbe jegyeket, s erre pár meghívást kaptunk, de mind e csábítások daczára mi itthon maradtunk! És millyen örömmel s hányszor emlegetjük egy illyen estén át, hogy mennyivel jobb együtt, magányosan lennünk. Mennyit beszélnek a hosszu téli estékről az emberek, hány társaságra, játékra, mulatságra mennek egy télen által, s mi, mindezek nélkül úgy űzzük az estéket, úgy futnak ezek tőlünk, hogy többnyire 11 órakor, sőt néha még később fekszünk le. Ha taval azt mondta volna akárki, hogy múlhat úgy el farsang, hogy én egyetlen bál színét se lássam, hogy ne tánczoljak, tán illy vakmerő embert mingyárt lekaszáltam vagy akárhogy elkínoztam volna dühömben. Azelőtt még az öreg asszonyokat is azért sajnáltam, hogy nem tánczolhatnak szegények; még azon is csodálkoztam, hogy öngyilkosok nem lesznek e miatt. És íme, mi lett belőlem! én belőlem! Most végtelen örömem van: pár nap múlva zongorám lesz. Eddig nem esett ennek nélkülözése ollyan nehezen, mert nem szerezhettük, hát csak elgondoltam, hogy nem lehet, ha eszembe jutott néha, néha, de már most lesz nem sokára, s ez olly jól fog most esni, mint azt soha sem hittem volna, ha folyvást játszhattam volna! Most már majd jobban meg fogom becsülni tudni. Ha én valaha arra a sorsra jutok, hogy gyereket nevelek, vagy nevelhetek, jól meggondolom, hogy bár millyen helyzetbe jön az, ha akaratom ellen tesz is, megfogom-e neki ez vagy amaz mulattatási eszközt, szórakozást szerezni, s ha módomban lesz, megakarom-e ezt tenni, s csak ha igennel felelhetek, ekkor fogom őt evvel megismertetni s erre oktatni.

Most egy kérésem van hozzád, kedvesem, mit, úgy hiszem, nem fogsz rossz néven venni tőlem, mert csak a szükség ösztönöz rá; ez pedig mint tudhatod törvényt is bont, annál inkább az illedelmet, szabályaival együtt leronthatja. Mielőtt eljöttem hazulról, kedves Mamádnak Shakspeare műveiből 3. kötetet leadtam, mire most igen nagy szükségünk volna; s ezért ha csak lehet, igen kérlek, édes Thézim, első alkalommal, küldjétek el azt nekünk.

Mint hallhattad, Sándorom most Shakespearet fordítja, és ámbár angolból az eredetiből, de még is szükséges, hogy minnél többet hasonlíthassa és egyeztethesse: tehát erre ez a kiadás is kell, a többit pedig édes Apám ollyan szives volt nekem elküldeni, tehát csak az hibázik belőle.

Egyes kötetekben ezt nem vehetjük meg, s így nem pótolhatjuk a három hiányzót s egyedül ez vehet rá, hogy e kérésemmel alkalmatlankodjam nálad. Úgyhiszem. most tavaszszal hamarább akad Pestre alkalom. — Hogy augusztusban fölkészülsz, arra nagyon örülök; majd én is úgy megmutogatok neked akkor mindent, mint te nekem, mikor Börvelyben nálad voltam. Emlékszel még rá?

Nem mentek férjhez a blochváry leányok? vagy talán Janka? Ezekről is írhatsz majd.

Most isten veled! Kérlek, ha összejösz kedves Szüleimmel mondd, hogy kezöket csókolom; a tiedet s egész családodat tisztelem, téged forrón csókolva maradok szerető barátnéd *Petőfiné*

Pákékat, Szolmáékat s a vadasi uraságokat is tisztelem, csókolom. Te minden Thézik Thézije vagy, de mindennek daczára, ha rögtön nem felelsz a levelemre a mint megkapod, nem csak ezen, de a más világon is megtagadlak! Hidd el!!

*

Az utóirat, — mint minden asszony-levélnél, még ennél a nagystílü asszonynál se maradt el.

A levelekhez kommentár nem kell.

... S amikor ezt a pár sort olvassák, az ereklyéket egytől-egyig Herczeg Ferenc őrzi már, hogy annak idején oda juttassa ahol legméltóbb helyök van: a Petőfi-Házba.

Sydney Carton

Ujság 1904. X, 32 sz.

Patáky László

IV.

Eljutott a Névához és leereszkedvén a part lejtőjén, rámént a jégre. A folyót mindenfelől az alkony homálya borította, s a kitaposott úton itt-ott, mint magános pontok, lámpák csillogtak.

Köröskörül szomoru volt minden s Pugovkin lelke is elszomorodott.

— Tessék, — gondolta magában, — szolgálsz, szolgálsz és mit érsz el vele? A koporsót meg a sírt! És amellett élsz, az ördög tudja hol s az ördög tudja miből! . . . Csuda, hogy elbírnak a lábaid! Még jó, hogy bolondul meg nem házasodtál, az volna még csak a rettenetes! Pedig hát meg is házasodhattál volna! Milyen egyszerűen és könnyen megeshetett volna . . .

Itt aztán eszébe jutott Ivánovics Fedornak, hogy ismerkedett meg három esztendővel azelőtt egy divatárus leánynyal, aki ottlakott a szomszédságában . . . De az egész nem tartott soká. Egy téliestén Ivánovics Fedor hosszas töprengés után eltökélte, hogy „szakítania“ kell és szakított is s nem járt el többet a szomszédnőjéhez, hanem teljesen visszavonult az odujába.

Pedig Ivánovics Fedor úgy érezte, hogy még egyátalában nem öreg, hogy a szive fiatal és szomjuhozza a részvétet, a gyöngédséget s hogy képes volna forrón és odaadással szeretni, ha . . .

— Brrgisz!

Valami erősen vállonütötte Pugovkint, aki arccal lebukott a hóra. A következő pillanatban nagy medvefejjel díszített szánba fogott két tüzesló suhant el mellette. Pugovkin a rémülettől remegve fölkelt. A szán hirtelen megállott. Egy bársonykalapos szép és fiatal hölgy szállt ki belőle és egyenesen felé tartott.

— Óh, milyen szerencsétlenség! — szólalt meg a hölgy, — mondja csak, az istenért, megsérült?

— Nem, dehogy is . . . Istennek hála, semmi bajom! — mormogta Pugovkin.

A hölgy elkezdett kotorászni finom kis táskájában, elővett belőle egy névjegyet s átnyujtotta Pugovkinnak.

— Minden eshetőségre, ha netalán mégis megsérült volna és gyógyítania kellene magát, ime itt a címem . . . Irjon, vagy jöjjön el személyesen . . . A gyógyítás az én számlámra megy!

— Nem, . . . semmi baj . . . nincs rá szükség! Már mire való? . . . Hiszen semmi bajom! — szabadkozott Pukovkin hátrálva.

A hölgy elmosolyodott, eltette a névjegyet, felült a szánra és elhajtatott.

Pugovkin még pár pillanatig tünődve áll ott, és egyszerre feldühödött.

— Szívtelenek! — kiáltott föl ökölbeszorított kezeivel fenyegetőzve, — mindig csak sanyargatják az embert, a gyalázatosak! — szitkozódott Pugovkin, — ott ül az elhízott gazember és nem látja, hogy majd elgázolja az embert! Hogy jött a névjegyével! Micsoda emberszeretet! Sanyargatják az embert, aztán adják az emberszeretőt!

V.

Mire Ivánovics Fedor eljutott annak a háznak az udvarára, amelyben lakott, teljesen megfeledkezett a vele történt esetről.

Az a szobácska, amelyben Pugovkin lakott, mindössze tán másfél négyzetrőfnyi volt; az egyik falnál egy rozoga pamlag állott, amely az ágyat helyettesitette, meg egy ócska szekrény, a másiknál pedig egy asztal és néhány szék.

— Miért olyan későn? — üdvözölte Pugovkint egy köpcös asszony, aki egy tányér sesit meg egy karaj kenyeret hozott le magával, — nos, kaptál-e pénzt?

Pugovkin szótlanul levetette ócska kabátját és nekiült a sesinak.

— Kaptál-e pénzt, vagy mit? — ismételte az asszony a kérdést.

Pugovkin tagadólag rázta a fejét.

— O-ho-ho! — sóhajtott föl az asszony, — hozhatom a kását?

— Ide vele! — parancsolta Pugovkin.

Az asszony behozta a kását. Pugovkin hamarosan kikanalazta a tányért s rágyujtván egy cigarettára, rásandított a háziasszonyára.

— Lásd Lukerja, — szólalt meg Ivánovics Fedor, — . . . néha bizony más valamit is adhatnál ám, nem mindig csak kását és megint kását!

— No lám, lám, Ivánovics Fedor, — szólt az asszony a fejét csóválva, — milyen válogatós lettél! Nem is hinné az ember! Ez se tetszik, meg az se' tetszik, de azért egy kanálravaló zsírt se hagytál, meg a kását is az utolsó szemig kikapartad!

— Persze, hogy kikapartam! Hiszen csak kell enni, ha éhes az ember.

— Váljék is egészségedre! Nincs miért okvetetlenkedni! Ha pedig nem ízlik a koszt, keress magadnak más szobát! — vágta oda az asszony és az ajtó felé indult.

— Megállj, megállj! — szólt Pugovkin izgatottan, — ugyan mit óbégatsz mindjárt! Hiszen én nem . . . én csak kérek, értsd meg, csak kérek! Aztán Lukérjám galambom, még egyet, én ma napos vagyok, ledőlök most egy cseppet pihenni, . . . költs fel úgy egy órácska múlva.

A bosszus asszony, szó nélkül kiment és becsapta maga után az ajtót.

Pugovkin fölsóhajtott, elszívta a cigarettáját, levetette a cipőjét és ledőlt a pamlagra.

VI.

De alig hogy szunnyadni kezdett, hallotta, amint az előszobában becsapódott az ajtó, és valakinek az ösmeretlen hangja az ő nevét említette.

Kevéssel ezután a folyosón léptek hallatszottak.

Pugovkin felugrott a pamlagról.

Kinyílt az ajtó s egy magas, prémgalléros libériába és paszományos kalapba öltözött jóképü inas jelent meg a küszöbön.

Pugovkin álmélkodva nézett a belépőre.

— Ön Pugovkin úr? — kérdezte az inas.

— Én vagyok.

— Legyen szives haladéktalanul elfáradni Anzsovisz asszonysághoz.

— Hogyan! — kiáltott föl Pugovkin, — ez tán ugyanaz a hölgy, akinek a kocsisa ma kevés híja, hogy el nem gázolt engem? De hát mit akar tőlem?

— Nem tudom! Csak kéreti önt.

— De hisz én nem mehetek, ma éppen napos vagyok.

— Nem tudom! Csak azt parancsolta, hogy tüstént tessék jönni, mert különben baj lesz.

— Baj lesz! Mit tesz az, hogy „baj lesz?“ Most mitévő legyek barátocskám? — tünődött Pugovkin, — hát mi lesz, talán bizony elmegy panaszra az igazgatómhoz? Hogy a manóba csináljam a dolgot? Napos vagyok s most menjek el hozzá? Azt se' tudom, hol a fejem! Hm? Mit tanácsolsz?

— Én nem tudok semmit! Legyen szíves öltözködni!

— Óh édes istenem, mit jelentsen ez? — szólt Pugovkin szinte sírva, — hogy is . . . egyébiránt . . . No lesz, ami lesz!

körmölt. A rövid, téli nap a vége felé járt. Megjelent a szolga, és szétrakta a lámpákat az asztalokon. Ez annak volt a jele, hogy nemsokára megkezdődik az apostolok oszlása. És csakugyan kinyilt a szomszéd szoba ajtaja s mint valami kisértet, belépett a cingár, kiszopott spárgaszálhoz hasonló osztályfőnök. Az irnokok fölugráltak és meghajtották magukat. A főnök után, duzzadt irattáskáját a szívéhez szorítva, mint a nyíl suhant be a másik, utána pedig kacsázó léptekkel billegett a harmadik.

OLÁS

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Az asztalfőnökök is fölkeltek. De ezekkel már nem sokat teketóriáztak az irnokok, hiszen magukszőrü emberek voltak. Végre valamennyien fölállottak.

Belépett a végrehajtó, aki olyan sima és kerek volt, akárcsak az új hordó.

— Pugovkin úr itt van? — kérdezte.

— Itt vagyok! — szólt Ivanovics Fedor.

— Ma ön a napos!

— Tudom! — felelt amaz és gondolta magában: vinne el az ördög, hogy kibogarásztad éppen a szentestét!

A végrehajtó egyet fordult, pár pillanatig szaglászott a levegőben, eltüsszentette magát és kiment...

Pugovkin fogta az ablakról a sapkáját s a szobából kilépve, gondolatokba mélyedve ballagott le a lépcsőn.

III.

Az utcán odaugrott hozzá egy fiatalember, aki csak nemrég ott volt alkalmazva a hatóságnál s vele egy asztalnál dolgzott.

— Nos Pugovkin, csakugyan te vagy a napos? — vinnyogta a fülébe.

— Az hát! Mi közöd hozzá? — ripakodott rá Ivánovics Fedor bosszúsan.

— Adj egy rubelt, — helyettesítlek.

Pugovkin sötéten bámult rá.

— Mit bámulsz? kevesebbet nem fogadok el! Ma ünnep van ám... Egy családhoz akarok menni, ahol sok vendég lesz, leányok is... és tappert fogunk játszani.

— Akkor hát jó mulatást!

— Nos, nem adsz rubelt?

— Hagyj már békét az isten szerelméért!

Pugovkin bosszusan fölhajtotta ócska kabátjának a gallérját és gyorsította a lépteit.

— Hogy kapott volna azon a rubelen! — mormogta a fogai közt, miközben mindenképpen iparkodott az orrát a kabátgallérjába rejteni, — Lukorjának adósa vagyok a szobáért, a teáért, cukrom egyáltalában nincsen... neki meg rubel kéne! Óh a mafla! Nemhiába még fiatal...

Prugovkin éppen ebben a pillanatban egy csemegeüzlet mellett ment el s megállott a kirakat előtt, ahol mindenféle csemege volt kirakva.

— Szép halacska! — gondolta magában, mohó szemeket meresztve egy hatalmas tengeri pisztrángra, — annyit mondhatok, hogy derék egy halacska! De ördöngősen sok pénzt is kóstálhat! Ez éppen a bökkenő! Vagy az a kappan ott ni, — cudarul izletes falat lehet! Hát az a szárított tok.....

Pugovkinnak szinte folyott a nyála. Hogy végre szabaduljon a kisértéstől, elment a kirakat mellől s átvágott az utca másik oldalára.

nadgyakorlatra.

Pataky László festménye.

Szerelem virága.

Szép halvány asszonyok nagy kertben játszanak,
Nem fiatalok már, de még nem is vének;
Bűvös mosolya van némelyik ajkának,
Tüzes villáma van némelyik szemének.

Fínom mozdulatu, fínom arcu urak
Fáradt vágyódással feléjök hajlanak;
A légbe repülnek, levelek közt szállnak
Szerelmes pillantás, szerelmesebb szavak.

»Emlékszik?« »Emlékszem!« »és ha megtagadja,
Szép szemei néha mégis miért sírnak?«
— »Akkor gyöngyvirág nyílt, pacsirták daloltak,
Már a levél sárgul, őszi rózsák nyílnak.«

Tovább egy lugosban — mind egy sorban ülnek —
Nyíló rózsabimbók: növekedő lányok,
Ide-oda lebben, mind könnyebben, szebben
Gyönge testük körül rózsaszín ruhájok.

Heves tekintetü, nyughatatlan ifjak
Titkolt vágyódással feléjök hajlanak,
A légbe repülnek — levelek közt szállnak
Szerelmes pillantás, szerelmesebb szavak.

»Fog rá emlékezni«? »Mindig!« »Alig hiszem!«
»Mért tekint reám csak úgy elmenőben?
»Meglátom?« »Meg.« »Mikor«? Majd ha gyöngyvirág nyit,
És csalogány dalol kint a zöld erdőben

Elmult szerelemre gondolnak *amazok*,
Ezek még jövendő szerelemre várnak.
— Heves szélroham jön; elfujja levelét
Korai virágnak, kései virágnak . . .

Czóbel Minka.

Falusi bohémek.

(Egy kálvinista pap naplójából.)

Írta: Benedek Elek.

I.

Apám pap volt, szerény kálvinista pap, az volt a nagyapám is. Sőt nagyapámnak az apja is. Régi, fakult írásokból kisütöttem, hogy családomban több száz esztendős tradició a papság, éppen mint némely családban a főispánság s kegyeletes szívvel őrizzük azt a kopott, színevesztett, molyette palástot, melyet az az ősöm viselt, a kit gályarabságra hurcoltak, mert nem tagadta meg hitét. A mikor maturáltam, apám nem kérdezte: miféle pályára van kedved, fiam? Tradició és szegénység papságra jegyzett el már a bölcsőben, nem kellett megjövendölni: e fiúból pap lesz, akárki meglássa. Épp a hogy a főispán-fiúból főispán lesz, — akárki meglássa. A professzoraim más jövendőt jósoltak nekem. Az egyik azt jövendölte, hogy nagy költő lesz belőlem, a másik piktori zsenit fedezett föl bennem s bolyongván a réten, az erdőn, dicsőséges jövendőről álmodtam magam is. Föl-fölmásztam Budvár tetejére s a rabonbánok sasfészkének romladékain állva, leszavaltam a mélységbe csengő-bongó rímes verseimet. Egy-egy hang visszaverődött a Csicser oldaláról, lágyan, hullámosan s pirulva értem tetten magamat: gyönyörrel pihent meg lelkem saját hangomnak zenéjén. Akkor szép volt, csakugyan szép, lágyan csengő a hangom. A versek? Azok rosszak voltak, bizonyosan rosszak. Különben ki tudja? A versek hamuvá lettek s csak egy a bizonyos, hogy — pap vagyok.

Virágvasárnapján jött a levél az Olt vize mellől, egy kicsi faluból, hogy hatvan szavazatból negyvenet kaptam, készüljek, mert nagypénteken jönnek érettem, husvét vasárnapján be is igtatnak a hivatalomba. Épp az asztalnál ültünk: anyám, apám, három hugom s én. Az idősebb hugom arcáról, mikor a levelet elolvastam, hirtelen eltünt az örökös jókedv, szomoru mosolygással rakta tele tányéromat töltött káposztával:

— Lakjál jól, Pali.

Anyám, ez a jóságos, de szigoru, komoly asszony, feddőleg nézett Birire.

— Sohase komolyodol meg. Már miféle beszéd ez? Ott sem fog éhezni.

Szegény Biri hugom egyszer beszélt komolyan, akkor is rendreutasították.

Biriben két ördög lakott. Arany a szíve, gonosz a nyelve. Nem volt, a ki ne szeresse, s nem volt, a ki ne féljen tőle. Éles szeme mindjárt meglátta mások gyöngéit, a kit egyszer látott, hallott, elleste minden mozdulatát, beszédje módját s nekünk igazán nem volt szükségünk színházra: Biri bohóságai megelevenítették a csöndes papi házat. A komolyabb elemet mi képviseltük volna: Juliska és Erzsike meg én, de a mi komolyságunk is csak Biri mellett látszott komolyságnak. Apám híres volt jókedvéről, ötleteiről, tréfáiról, az ő természetét örököltük mind: az egyensulyt édes anyám komolysága tartotta fenn.

Igen, Biri azzal biztatott: lakjál jól, Pali. Hosszu hallgatás következett anyám dorgáló szavai után, szótlanul néztük egymást, mígnem édes anyám megszakította a nyomasztó csöndet.

— Tréfa ide, tréfa oda, Palinak kezdetben nehéz lesz a dolga. Kérdés, van-e ott olyan úri család, a hol ebédet, vacsorát kapjon, a míg megházasodik.

— Van egy, mondottam én, de az a koszt nagyon drága lenne.

— Miért?

— Eladó leány van a háznál.

— Hát ez baj?

— Baj. A leány gazdag, de egy kicsit vén. Idősebb mint én. Egy kicsit formátlan is. S egy kicsit kócos is. Nem papnénak való.

Anyám, mintha nem is figyelt volna az én beszédemre, minden átmenet nélkül mondta:

— Juliska, te majd elmégy Palival.

— Hová, édes anyám?

Biri közbeszólt:

— Te még kérdezed? Elmégy Palival Bálványosdra. Beülsz vele a parókhiára, ebédre, vacsorára tojásrántottát csinálsz neki meg magadnak. Napközben a tiszteletes úr kertjében gyomlálod a káposztát, a petrezselymet s kergetnéd a tyúkokat a veteményesből, ha ennének. De nem lesznek!

találta, hogy jobb lesz, ha Mariska egy ideig nem játszik. Hadd folyjon le egy kis víz a Dunán; az emberek gyorsan felejtenek és hamar el fogják felejteni a Tatáry-esetet is. Botrány ugyan egyik előadáson sem történt, de az igazgató aggódva tapasztalta, hogy a közönség kezd komolyan kiábrándulni kedvencéből. A komoly kiábrándulás nem is a botránynál, hanem az üres széksoroknál kezdődik. Az érdeklődés megcsappanásának oka nem a közönség morális fölhevülése volt, hanem egy más, ezzel talán összefüggő, de mindenesetre igen veszedelmes jelenség. A publikum, a mely önmagának szuggerálta a tomboló elragadtatást, mikor tucatszámra szólította a lámpák elé Mariskát, — most közel volt hozzá, hogy a félig telt házban a saját hidegségétől megfagyjon. Mondják, hogy egy lehelet néha elég arra, hogy lavinát hozzon mozgásba és az igazgató rettegve gondolt arra, hogy a közömbösség hóomlásként találná eltemetni Mariskát, őt magát és az egész színházat. Annyi bizonyos, hogy a Mariska művészetéről mostanában oly kicsinylő hangon kezdtek beszélni és írni, mint annak előtte soha. Sőt a közönség és a sajtó körében valami általános visszahatás kezdett mutatkozni az elhatalmasodott operett-kultusz ellen. Tulajdonképpen művészet-e ez?

Mariska jó ideig távol maradt a színpadtól. Az igazgató arra használta ezt az interregnumot, hogy sűrűbben léptette föl megint régi primadonnáját, Perényinét. Az ötlet jónak bizonyult. A közönség — mintha csak szégyelte volna a ballépését — bűnbánóan visszatért régi legitim bálványához. Perényinét esténkint virággal és tapssal árasztották el és mindenki érezte, hogy ezeknek a tüntetéseknek az éle ki ellen fordul. És így esett, hogy a jó erkölcs nevében ünnepelték Perényinét, a kiről ország-világ tudta, hogy megkoppasztott már életében vagy egy tucat gavallért.

*

Mariska éppen azon gondolkozott otthon, hogy ne használja-e föl önkéntelen szabadságát valami külföldi utazásra, mikor váratlan látogatója érkezett.

Hajdu Balázs volt, a kire legkevésbbé számított volna. Elég jó színben volt, de a béna karja fel volt kötve.

— Hajdu — te?

Fölkelt és feléje nyujtotta a kezét. Már napok óta különös lágy kedvében volt és most köny szivárgott a szemébe, miközben megszorította a barátja bal kezét. De azért mosolyogva mondta:

— Mi ketten ugyan szépen megjártuk!

Hajdu, a ki a párbaja óta nem látta Mariskát, egyszerü kötelességet akart teljesíteni a látogatásával. A cikkek, a melyeket napról-napra olvasott, a förtelmes rágalmak, melyek megütötték a fülét, olyan hatással voltak rá, hogy megfeledkezett mindarról, a miért neheztelt és sietett fölkeresni Mariskát, a kiben csak az elhagyott és üldözött leányt látta.

— Szép, hogy eljöttél, mondta a leány, — ebből rád ösmerek.

— Úgy látom, hogy nem búsulsz valami nagyon.

Egy pillantás a leány viruló arcára meggyőzhette, hogy pillanatnyi ellágyulásától eltekintve, nem viselte meg nagyon az ellene folyó hajsza.

— Köszönöm, humorizált Mariska, — a körülményekhez képest elég jól érzem magamat.

Leültette barátját és egy ujságlapot adott a kezébe.

— Ime, a legfrissebb ujság.

Valami ötletes tudósító fölkereste Bécsben Atalay generálist és lapjában most beszámolt a látogatása eredményével. A generális, a ki alkalmasint nem is sejtette, hogy nyilatkozatának nyoma lesz a lapokban, igen kurtán felelt a hozzá intézett kérdésekre. Hagyják őt békében! Ő csak az Armeeblatt-ot szokta olvasni, más ujságot elvből nem vesz a kezébe és így sejtelme sincs arról, hogy mit beszélnek Budapesten. Néki egyébként nincs leánya, nem is volt soha. Tatáryékat nem ösmeri, a Talay Irma nevét pedig most hallja először.

Hajdu közömbös arccal futotta át a hírt, aztán letette a lapot az asztalra.

— Csodálkozol ezen? kérdezte.

— Nem csodálkozom én már semmin! Eleintén gondolkozni próbáltam azon, a mi velem történt és arra az eredményre jutottam, hogy két eshetőség közt kell választanom: vagy elfogadom, hogy tényleg romlott és gonosz vagyok, — vagy azt mondom, hogyaz egész világ tudva rágalmaz. Az első azonban nem igaz, a másodikat pedig nem tudom elhinni. Harmadik eshetőség nincs. Csodával állok szemben és cserbe hágy a logikám!

— Nincs igazad! A mi veled történt, az természetes dolog.

— Természetes? E szerint tehát igazat adsz azoknak, a kik elvetemült teremtésnek mondanak?

— Egy szóval sem mondom. Az ökörnek sem adok igazat, ha eltiporja az útszéli virágot. De azért természetesnek találom a dolgot . . . A virág, ha útszélen nyílik, nem várhat jobb sorsot.

— A hasonlatodnak rám vonatkozó része elég hízelgő. Szeretném azonban, ha kimagyaráznád magadat. Az ember sohasem elég okos arra, hogy ne tanuljon.

— Egy banális igazságot mondok neked: az élet küzdelem.

— Mintha ezt már hallottam volna valahol?

— Alkalmasint félfüllel halottad csak és semmi esetre sem értetted meg . . . A természet, vagy mondjuk, hogy a társadalmi szokás úgy rendeli, hogy ebben a küzdelemben csak a férfinak legyen része. A nőnek általánosságban más a rendeltetése. A férfi természeténél, nevelésénél és a társadalomban elfoglalt állásánál fogva, vértezve és fegyverkezve van erre a harcra. A nő — ha a szokással szakítva, fölveszi a küzdelmet — nincs olyan kedvező helyzetben, mint a férfi. Az ő vértezete gyöngébb, neki több a sebezhető pontja, támadva pedig egyáltalában nem védekezhetik, miként a férfi. Egy átlagos tehetséggel és erővel fölfegyverkezett férfi rendes körülmények között megállhatja helyét az életben. Az eredeti köréből kilépő nőnek ennyi nem elég; ő mindig rendkívüli körülmények között él, örökös ostromállapotban, — neki tehát rendkívüli eszközökre és fegyverekre van szüksége, hogy megvédhesse magát.

Mariska, a ki figyelemmel, de némi gúnynyal az arcán hallgatta a barátját, most a szavába vágott.

— Érdekes volna tudni, hogy melyek azok a rendkívüli fegyverek? (Folyt. köv.)

Uj Idők 1897. III. 17.

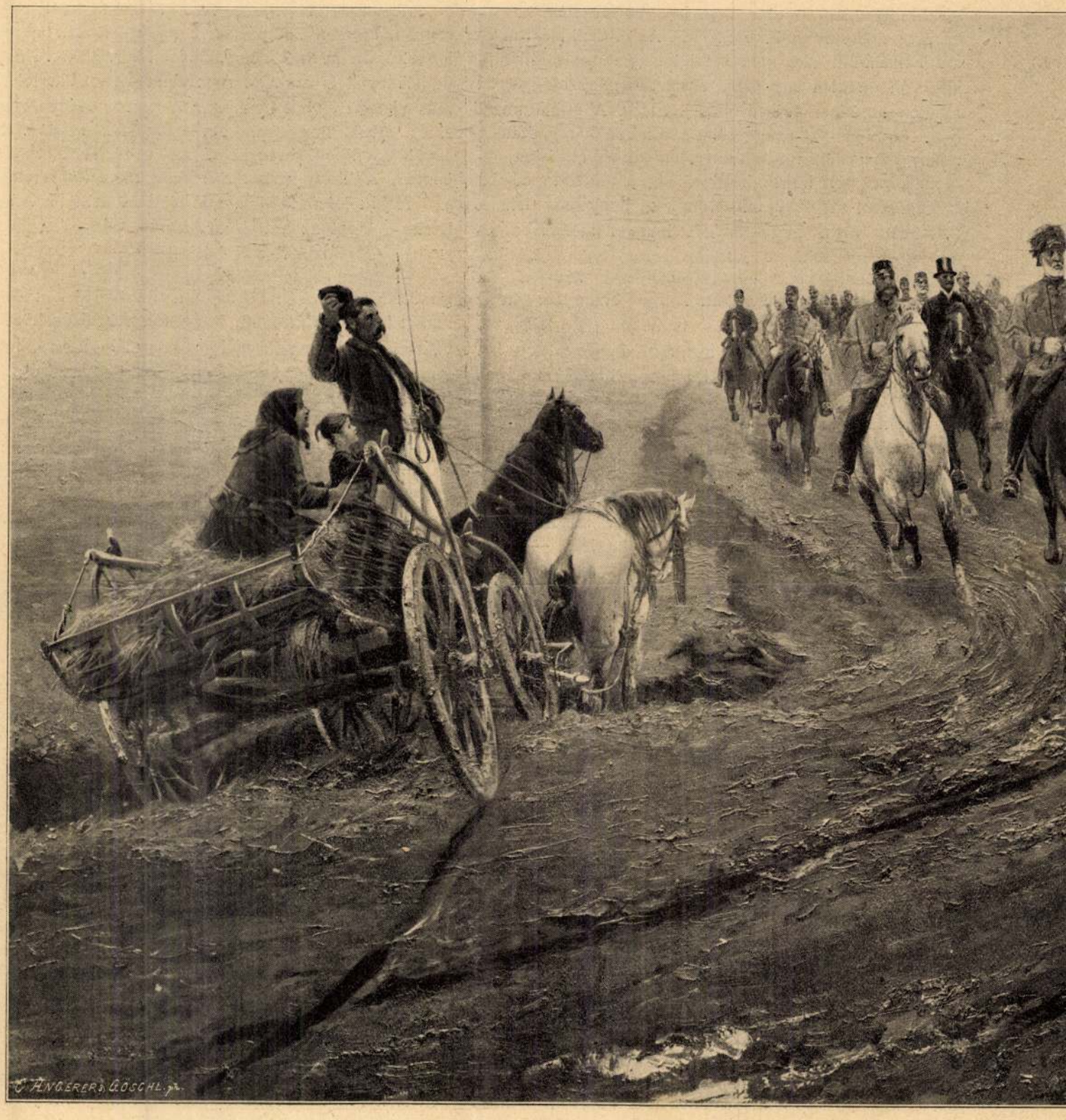

Kivonulás a

A HÉTRŐL.

Az erők szabad mérkőzése. A képviselőház egyik legutóbbi ülésén olyan kifejezés hangzott el, a milyentől már majdnem teljesen elszokott a hallgatóság: «az erők szabad mérkőzése». A többség olyan törvényhozási intézkedések meghozatalában buzgólkodott, a melyek a gyöngét megvédjék az erőssel szemben, esetleg még akkor is, a mikor az erősnek van igaza. S ez a többség türelmetlenül fogadta azt az igyekezetet, mely minden esetben érvényesíteni akarta a jogot, még ha ez az erősebbé is. Zúgás támadt, mikor a szónok az erők szabad mérkőzését követelte. Harmincz esztendővel ezelőtt, csak el kellett szavalni egy ilyen kijelentést, s felharsant nyomán a helyeslés és tetszés zaja. (Taps csak azért nem, mert abban az időben még nem tapsoltak az országgyűlésen az emberek). Ilyen mély átalakulás ment végbe az elmékben és a közfelfogásban. Akkor az úgynevezett liberális felfogás azt tartotta, hogy érvényesülni kell hagyni minden erőt. Így mindenkép az fog érvényesülni az életben, a ki erősebb, s a ki egyszersmind az emberiség ügyét is előre viszi. Ma azt tartjuk, hogy gyámolítani kell a gyöngét, mert különben elpusztul az élet nagy küzdelmeiben. Ha szabadon mérkőzhetnek az erők, a gyönge mindig alul marad vagy teljesen elbukik. A régi felfogás mellett egyesek nagyobb dolgokra voltak képesek, ma a milliók javára és érdekében több történik. Mert mondhatatlanul több a gyöngék száma, mint az erőseké. Meddő dolog lenne a felett vitatkozni, hogy melyik felfogás a jobbik, vagy a kivánatosabb, mert hiszen egy kornak felfogását nem lehet megváltoztatni akkor sem, ha kimutatjuk róla, hogy hibás. Lehet, hogy az okosság szempontjából az előbbi generációnak volt igaza. De nem tagadhatja senki, hogy a mi ennek a mai korszaknak felfogását illeti, az nagyobb becsületére szolgál az emberi szívnek, a mely nem a hasznosság szavát fogadja el parancsnak mindenben, hanem tekintetbe veszi a szeretetét is.

*

Testedzés. A közoktatásügyi miniszter nemcsak nagyobb súlyt akar helyezni ezentúl az iskolai ifjúság testi nevelésére, hanem szervezni óhajtja az egész vonalon a testedzés ügyét. A torna régóta képezi a középiskola egyik tantárgyát, de a ki őszinte akar lenni, annak be kell vallania, hogy nem mindenben felelt meg azoknak a nagy várakozásoknak, a melyeket hozzája fűztek. Az utóbbi esztendők alatt divatba jött a sportnak mindenféle neme, olyan is, a melyeknek hírét sem hallottuk azelőtt. Ezek között van olyan is akárhány, a mely testedzés szempontjából is elsőrendű fontossággal bir. Ifjaink között egymásután támadtak a bajnokok, a kik a kardvivásban, az ugrásban, az evezésben, az uszásban, a síkfutásban vagy a gerelyvivásban felvehették a versenyt a külföld athletáival. Most is indult egy jókora csapat az olympiai versenyekre azzal az erős bizalommal, hogy haza fogja hozni nem is egy ágában a mérkőzéseknek a diadalmi babért. Eszünkbe sem jut, hogy ezt az igyekezetet kicsinyeljük. De úgy hiszszük, hogy a bajnoki mérkőzés nem az, a mi a testedzés szempontjából a nemzet egészére nézve a legkivánatosabb. Mi edzett, minden fáradságot tűrő, sokat biró egészséges testű fiatalságot óhajtanánk első sorban, egy egész ép generácziót — római értelemben. A testedzést egy nép sem becsülte annyira, mint a római. Még az államférfiaktól és a hadvezérektől is megkövetelte, hogy edzettek legyenek. Marius több alkalommal viselt már győztes háborút, midőn ötvenhat éves korában részt vett még az ifjúság testgyakorlatain, hogy ezzel is megmutassa alkalmas voltát a hadvezérségre. De azért egész Róma lenézte azokat, a kik görög módra űzték az athletaságot. Seneca a legkiméletlenebb módon rontott nekik, s mikor róluk beszél, a kik heveréssel töltik el a nap nagyobb felét, s egész gondjuk az evés-ivás: még a sertéseket is elemlegeti. A mi bizonynyal nagy igaztalanság még a görög athletákkal szemben is, de magában foglalja a római felfogás józanságát. Az pedig abból áll, hogy ügyes és edzett katonákat kell nevelni az ifjúságból, nem pedig olyan bajnokokat, a kik csak egy oldalulag fejlesztik ki testüknek valamelyik izomzatát.

*

A gázgyári sztrájk. Sztrájkok dolgában eléggé el vagyunk látva, úgy, hogy se ujdonság számba nem megy, se különösebb érdeklődést nem kelt, ha valamely szakmában abba hagyják a munkát. Magában véve az sem valami különös dolog, hogy a budapesti gázgyár munkásai sztrájkba állottak. De tanulságos a sztrájknak leverése. A hatóság a katonai erőt vette igénybe, hogy ura maradhasson a helyzetnek. Kirukkoltatták a hidászokat, a kik eleinte magok végezték el a gázgyári munkások teendőit, hogy a város ne maradjon éjszakán át sötétségben. Később pedig, mikor újra munkásokat szerződtetett az igazgatóság, ezeket megvédelmezték a sztrájkolók erőszakoskodásaival szemben. Az egész lakosság újongva fogadta az intézkedést, csak ép a szocziálisták csikorgatják a fogaikat.

Mindenesetre szó fér ahhoz, hogy okos dolog-e, a katonaságot arra használni fel, hogy a polgári munka versenyébe döntő befolyással avatkozzék bele. Ha katonasággal varratnák a ruhát vagy talpaltatnák a czipőt, csak azért, hogy a szabók és czipészek napszámát lejjebb szorítsák, az ellen méltán szólalhatna fel az egész ipartűző társadalom. De mikor magok a munkások nyulnak az erőszakhoz, akkor nincs joguk a panaszra, hogy erőszakkal verik le támadásukat. Olyankor pedig, mikor egyenesen a társadalom jóllétét fenyegeti a támadás, akkor balgaság lenne összetett kézzel nézni a munkaadók és munkások veszekedését. A gázgyári munkás követelése esetleg még jogos is lehet, de ennél nagyobb érdeke az a közönségnek, hogy este ki legyen világítva a város, a sötétség leple alatt ki ne fosztogassák a lakásokat, s ki ne rabolják azt, a kit dolga az utczára kényszerít. Egy pék sztrájkot pl. nem lehet nyugodtan nézni, mert különben éheznek az emberek, s egy vasuti sztrájkot is el kell nyomni, mert különben fennakad a nemzet egész gazdasági élete. Ilyenkor csak jogos önvédelem, ha a társadalom a katonaságra apellál. A katonaságnak az a feladata, hogy ellenség ellen védje a hazát, de ide kell számítani a belső ellenségeket is. Ha árvíz ellen kivezénylik a katonát, hogy megvédelmezze a polgárok életét és vagyonát, mindenki örömmel veszi. De ha

HAZATÉRŐ ARATÓK. — Pataky László rajza.

a miatt fenyegeti a lakosság jólétét veszedelem, mert a munkás nagyobb és fehérebb darab kenyeret óhajt, és ennek elérésére erőszakhoz nyúl, akkor szintén a hazát védelmezi a katona, ha akár a munkás két kezével, akár a dolgozni kivánók megvédelmezésével helyre állítja a nemzeti munka folytonosságát.

LAJOS FŐHERCZEG POLITIKAI SZEREPE.

A Habsburgok történetének válságos korszakában, Ferencz császár halála és I. Ferencz József trónralépte közt jelentékeny, sőt döntő szerepe van az eseményekben Lajos főherczegnek. Jelentékeny ember volt-e? Szerencsétlenségére korának és az uralkodóháznak, nem volt az. A Habsburg-családnak ahhoz a kevéssé vagy épen nem tehetséges nemzedékéhez tartozott, mely a nagy változások idejében országok és népek sorsát tartotta kezében, a nélkül, hogy megértette volna korának intelmeit.

Pedig mérhetetlenül nagy feladatok vártak Lajos főherczegre. Ferencz császár, mindig irtózva a gyökeres változtatásoktól, s különösen nem akarva megbontani a trónöröklés rendjét, végrendeletében csak általános intézkedéseket tett a politika jövendő irányára nézve, a helyett, hogy kifejezetten gyámokat rendelt volna gyönge elméjü fia, Ferdinánd császár és király mellé. Inti utódát, hogy kövesse Lajos főherczeg tanácsait, de különösen hallgasson mindenben Metternich herczegre, ki neki, az apának «leghivebb szolgája és legjobb barátja» volt.

Ferencz császár ez intézkedésével maga is Metternichre hallgatott, ki azt ajánlotta neki egyszer: A világ mostani viszonyai közt nem elég az, hogy felséged uralkodik; biztositania kell az eszközöket utódának uralkodása számára is; erre csak egy módot tudok, azt, hogy felséged az uralkodásban szerzett tapasztalatainak védelme alatt felállítja *az uralkodás gépezetét*, mely segiteni fogja utódát teendőinek elvégzésében.

Az uralkodás e gépezetét Metternich mindjárt Ferdinánd trónraléptének első idejében felállította, megalakitva — egészen Ferencz császár intencziói szerint — az államértekezletet, melynek kezdetben csak három tagja volt: Lajos főherczeg, Metternich herczeg és Kolowrat gróf udvari kanczellár. Ez a hármas tanács utóbb négyes kollégiummá alakult át, körébe fogadva Ferencz Károly főherczeget, ki Ferdinánd király öcscse s a trón örököse volt. Ők négyen uralkodtak az uralkodó helyett. A mely intézkedést ők szükségesnek itéltek, azt Ferdinánd elrendelte, a mit a birodalomra nézve veszedelmesnek tartottak, az meg sem fordult Ferdinánd előtt. Batthyány Lajosnak, a későbbi magyar alkotmányos miniszterelnöknek ép azért sulyosan esett rovására, sőt talán megpecsételte sorsát az, a mit Friedjung hangsulyoz róla legujabb, nem elfogultság nélkül irt s épen nem pártatlan könyvében,* hogy az államértekezlet elkerülésével közvetetlenül Ferdinánd királytól eszközölte ki a proklamációt, mely megrója, hűtlenséggel vádolja és megfosztja a báni méltóságtól Jellasicsot.

De minket itt most főképen Lajos főherczeg egyénisége érdekel. Ferencz császárnak különös gyengéje volt e legifjabb és tehetségben legjelentéktelenebb öcscse iránt. Károlyt, az asperni győzőt és János főherczeget szabadabb felfogásuk miatt kevésbbé kegyelte s különösen rosz néven vette tőlük és harmadik öcscsétől, József nádortól, hogy nem titkolták elégedetlenségöket Metternich herczeggel, a kinek, mint előde, Stadion is, szemére vetették, hogy alkalmazkodó udvaroncz létére elmulasztotta felhivni a császár figyelmét a közigazgatás sok elégedetlenséget keltő fogyatékosságára.

Lajos főherczeg mindenesetre más természet volt. Gyönge egyéniség, kiskorától fogva egészen a császár neveltje. Katonának indult s

TAFT SZENÁTOR, AZ AMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK REPUBLIKÁNUS PÁRTI ELNÖKJELÖLTJE.

huszonöt éves korában egy hadtestet vezet a Rajna vidékére Napoleon ellen, de Abensbergnél kegyetlen vereséget szenved s a császár megfosztja a fővezénylettől. Hadvezérnek tehát nem vált be; de azért 1822-ben, Colloredo-Mannsfeld gróf halála után, mégis őt látjuk a tüzérség főparancsnokának jelentékeny állásában. Ferencz császár mellett, ki a maga nézetei szerint szeretett uralkodni s ellenvetéshez nem volt szokva, de különvéleményt nehezen is tűrt, Lajos gyöngébb és alkalmazkodóbb egyénisége sokkal inkább érvényesült, mint többi öcscsének önállóbb nézetei. Ebben lelni meg a magyarázatát annak is, hogy hajlottabb korában mind nagyobb és nagyobb hatalmat ad Lajos főherczeg kezébe. Mint Metternich Bombelles grófról, Ferencz József főherczeg nevelőjéről: ő is elmondhatta az öcscséről, hogy szakasztottan úgy gondolkozik és úgy érez, mint ő maga. Ennélfogva Lajos főherczegre bízta az államügyek egy részének intézését és távollétében általa képviseltette magát, sőt azt is megengedte, hogy aláirhasson nevében kabineti irományokat. És ebben leli magyarázatát az is, hogy midőn Ferdinánd trónra lépett, a császár idősebb és belátóbb öcsesei háttérbe szorultak és az ügyeknek úgyszólván élére a náluknál jóval jelentéktelenebb Lajos főherczeg jutott.

A gyenge Ferdinánd mellé így került támaszúl az akaraterő dolgában fölöttébb gyenge állami értekezlet. Ferencz Károly főherczeg, a trón várományosa, jóindulatú, de eléggé gyarló egyéniség volt; Metternich, ki már Ferencz császár mellett is kevéssé tudta vagy merte érvényesiteni akaratát, Lajos főherczeggel szemben is a régi udvaroncz maradt; Kolowrat akaratereje kimerült a Metternich ellen, vagy talán inkább Metternichnek ő ellene folytatott titkos küzdelmében; és végül Lajos főherczeg, a kinek döntő szava volt az államértekezletben, ha nem volt is minden tehetség nélkül való ember, fölöttébb határozatlan egyéniség volt s miként Ferencz császár, nehezen volt kapható bárminő akczióra. Bátyjának végrendeletére támaszkodva, az állandósági rendszer képviselőjének tekintette magát, ragaszkodott a merev abszolutizmus hagyományaihoz s kötelességének tekintette útját állni minden reformnak. Az volt a jelszava, hogy a legjobb elintézés: nem bolygatni meg semmit, a mi magától meg nem mozdul. Metternich herczeg — nyilván, hogy mentse saját balsikereit — így jellemzi őt emlékirataiban: «Lajos főherczeg meg van áldva a szellem és a kedély legtiszteletreméltóbb adományaival; ismeri a monarchiának minden részét; ismeri a közszükségleteket és kielégitésük eszközeit, és szigorú védelmezője az elveknek (értsd: az absolutizmus elveinek). De jellemének van egy hiánya: nem tud felemelkedni arra a magaslatra, melyre egy kormányzónak fel kell emelkednie. Ezt ő maga is tudja és belátja. A megboldogúlt császárnak legjobb tanácsadója volt. De pótolni Ferencz császár akaraterejét a trónutód nem képes.»

Ilyen volt az államértekezlet: az «aggastyánok uralma», melyet a fiának jövőjét féltő Zsófia főherczegnő a legnagyobb csapásnak tartott, s melyet annyira gyülölt a bécsi nép. Az 1848-iki márcziusi mozgalmak idején az aggastyánok teljesen idegenül álltak a népek és nemzetek követeléseivel szemben. Azon az álláspontón voltak, melyet Metternich fejtett ki annak idején tanitványának, az ifjú Ferencz József főherczegnek: semmit meg nem adni, a mit a szenvedélyes politikusok követelnek tőle, mert engedékenységükkel felidézhetik a franczia forradalom borzalmait. Azt, hogy a nép követeléseit teljesiteni kell, a mig nem késő, csak Zsófia főherczegnő, a bajor király leánya ismerte fel. Mondják, hogy egyszer térdre is borult Lajos főherczeg előtt, de ő, ki a régi hagyományok letéteményesének tartotta magát, hajthatatlan maradt. A márczius 13-iki bécsi forradalom napján is, megtörve bár az események rohamától, erőszakot tanácsolt a császárnak.

Szögyény-Marich László emlékirataiból tudjuk, hogy a magyar követeléseknek is legtovább Lajos főherczeg volt az ellenzője. Jobbára húzással-halasztással, de a katonai határőrvidék képviseletének kérdésében határozottan. Élesen csak egyszer tört ki: az államértekezlet egy tanácskozásán, melyen jelen volt a nádor is, ki Pozsonyból jött, az országgyülés kivánatait hozva magával, melyek ha nem teljesülnek, állását a király rendelkezésére bocsátja. Lajos főherczeg — beszéli Szögyény-Marich, — erre nem fojthatta el neheztelését. Noha ritkán szólt és szótlanságáról ismeretes volt, felindultan azt mondá: «Te leszel az oka, ha elveszitjük Magyarországot!»

Végre a határőrvidék képviseletének kérdésében is megtört határozottsága. Ebben az időben, mint Szögyény beszéli emlékirataiban, vezető szerepét már teljesen átengedte Ferencz Károly főherczegnek, a prezumptiv trónörökösnek, s «a bécsi nép és a magyar országgyülésnek ellene nyilvánult gyanusításai miatt a közdolgokba nem folyt be.» A népképviseleti törvény ügye, mely épen e miatt a kérdés miatt nem juthatott dülőre, felhozta Bécsbe Kossuth Lajost is, ki a határőrvidékre nézve egy módositványt terjesztett Ferencz Károly főherczeg elé. De a főherczeg a Kossuth kihallgatását nyomon követő értekezleten is kijelentette, hogy e kérdésben nem engedhet és a határőrvidékre nézve Ő Felsége jóváhagyását ki nem kérheti, mert változatlanul hitte, hogy az engedékenység e kérdésben megfosztaná az uralkodót a határőrvidék több ezer, minden perczben mozgósitható katonájától. Ezen az értekezleten történt az a hires jelenet, hogy az öreg Cziráky, megpillantva az ifjú Ferencz József főherczeget, ki egy perczre, anyja megbizásából, megfordult a teremben, sirva fakadt és Ferencz Károly lábához akart borulni, esedezvén neki, hogy az épen kiment fiatal főherczeg kedvéért is engedjen most, midőn minden ellentállás hasztalan lenne. A főherczeget a liberális párt e legelkeseredettebb ellenének magatartása megingatta elhatározásában s tanácsért e fontos kérdésben Lajos főherczeghez fordult, ki azonnal átjött hivására. Hárman voltak a teremben: a két főherczeg és Szögyény, ki előadta Lajos főherczegnek a dolgot. A főherczegek megint csak azt mondották, hogy nem engedhetnek, mert a javaslat megbontja a határőrvidék katonai szervezetét. De a dolgot törésre vinni mégis már féltek. Éjfélre járt az idő. Szép meleg tavaszi este volt s a nyitott ablakon át fölsiketítő lárma hallatszott fel hozzájok: a bécsi aula macskazenéje, a mely másnap Taaffe igazságügyminisztert megbuktatta. «Negyedórákon át ültünk a főherczegekkel — beszéli Szögyény — nagynéha egy-egy szót szólva. Ismételve előhoztam a megtagadás esetleges súlyos következményeit, de mindannyiszor ugyanazon szilárd elhatározottsággal találkoztam.» Mégis ezen az éjszakán dőlt el a népképviseleti törvény sorsa. Szögyény végre

* Heinrich Friedjung: Österreich von 1848 bis 1860. I. köt. Stuttgart és Berlin 1908. Cotte-féle könyvkereskedés.

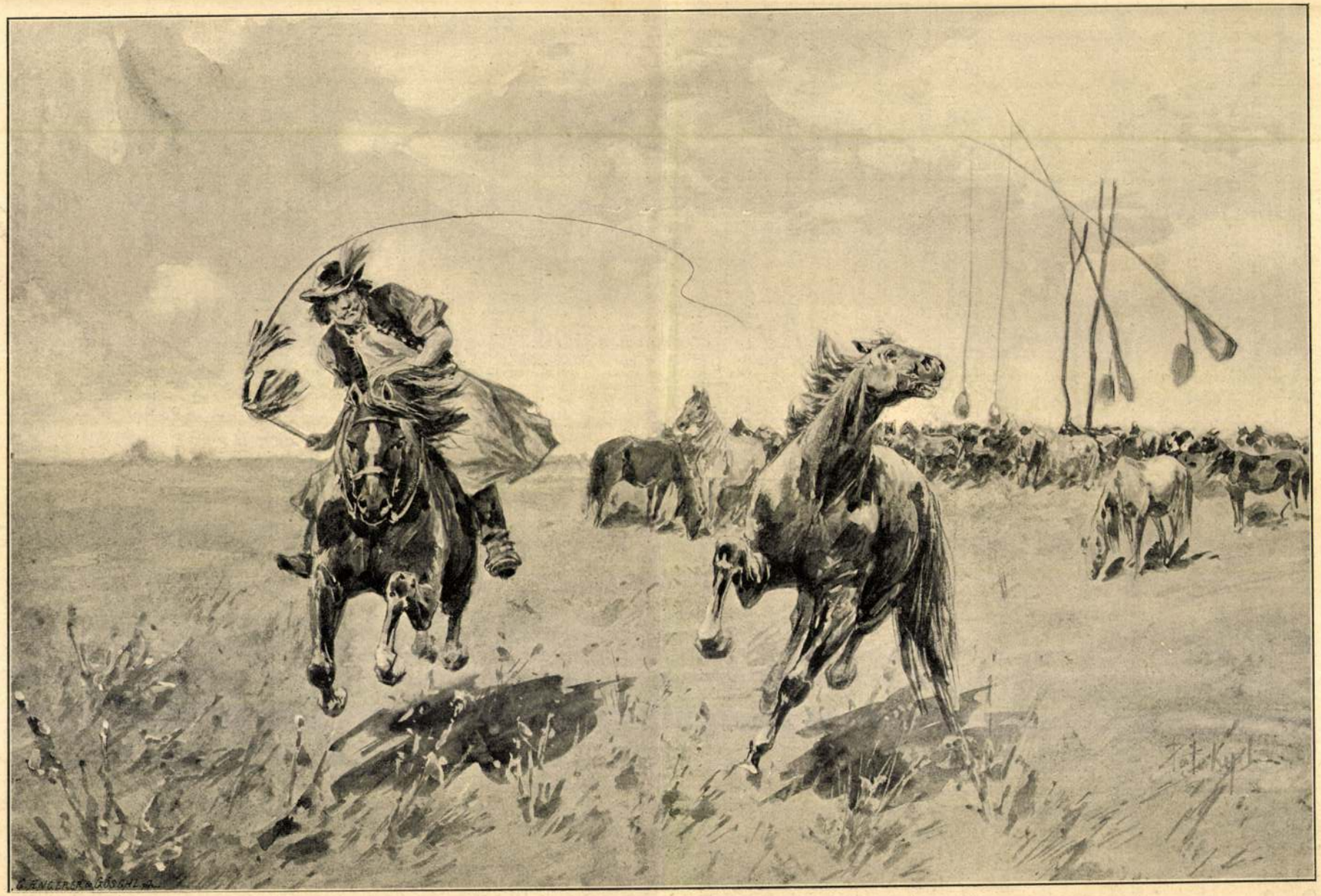

Ménesbeli jelenet.

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky* László.

Uj Idők 1897. III. 4.

Pataky Lenke

— Sajnálom . . . dadogta Jefferson. Már Bruce-Whyte úrékhoz igérkeztem ebédre . . .

*

A várva-várt est elérkezett.

Az első amerikai szabadalmazott drámaíró részvénytársaság fölkérésére a térparancsnokság egy század nehéz lovasságot rendelt ki a színház előtti térre, hogy a rendföntartásban segítsenek a policemanoknak. A színház egészen megtelt Amerika előkelőségeivel. A miniszterek a harmadik emeleti állóhelyeken ágaskodtak. A zsufolt házban ünnepi csend uralkodott, mely olyan volt, mint a csend a vihar előtt: a tapsvihar előtt.

A függöny föllibbent. Az első jelenetek meglehetős hidegen hagyták a közönséget. Sebaj: majd megfordul a hangulat, mikor a bűbájos Ellen kilép! S kilépett. Első dolga az volt, hogy szemeivel végigfussa a nézőteret s a proscéniumpáholyban ismét fölfedezte Jeffersont, a vasútkirály Alice-ával. Megint nem figyeltek az előadásra . . .

S e perctől fogva eldőlt a darab sorsa. Kritikai műnyelven szólva: miss Jusserand teljesen elejtette szerepét. A második felvonásban óriási meglepetést — nem, megbotránkozást okozott azzal, hogy a légies, csábos tündérlepel helyett oly puritán ruhában jelent meg, akár egy norvég családanya valamely Ibsen-féle drámában. Gyönyörü vállaiból és nyakából egy vékony csíkocskát sem mutatott. Hát még mikor énekelni kezdett, ámbár ének nem is volt előírva szerepében! A közönség csak úgy csikorgatta fogait kínos meglepetésében. De a csikorgatást csakhamar fölváltotta a pisszegés s mikor Ellen még mindig nem hagyott fel az énekkel, kitört a vihar. Olyan fütyölést vittek végbe, a minőre még a legéltesebb primadonnák sem emlékeztek.

Jefferson rémülten riadt föl idilli hangulatából. Belátta, hogy Ellen rettenetes bosszut állott rajta, hogy mindennek vége. Bruce-Whyte papa egyszerre föltünően hidegen viselkedett vele szemben és Alice is hátat fordított neki, akárcsak azt mondta volna:

— Hja, barátom, ha a darabod megbukik, akkor vége közöttünk mindennek!

. . . Az első amerikai szabadalmazott drámaíró-részvénytársaság ellen, a csúf kudarcra virradó reggelen, csődöt kértek a hitelezői. Jeffersont a részvényesek megakarták lynchelni s a szegény poéta kénytelen volt ismét visszatérni az alanyi-költészethez, a melytől olyan szép reményekre kecsegtető kilátások közt vett búcsut.

Tündér Ilona.

Írta: Bródy Sándor. (Folytatás)

A főkertész előtt kötő, az öreg asszony állva, de igen sürgősen harisnyát kötött, nagy fehér harisnyát. Tündér Ilona a Hat Uderszky-lány regényét tartotta a kezében, mert még mindig nem olvasta át.

Egy cseppet se voltak meghatva ezek, csak kíváncsi tisztelettel néztek reá. A leány a nyakkendőjét nézte, egyikét ama híres nyakkendőknek, a melyekben annyi fantázia van. A gyászhoz képest fekete volt a nyakkendő, de milyen fekete! Selyem, babos és virágos.

Az anyóka tekintete a vendég kis és fehér kezein akadt meg, az öreg úr pedig azt vizsgálta: mért van az író nadrágja föltűrve, holott nincs egy csöpp sár sem.

Jól megnézegették, csaknem zavarba hozták. Össze kellett magát szedni, a hangja, a mikor kezdte, mégis hamisan intonált.

— Eljöttem, hogy megnézzem magukat, a híres lányukat, a kiért, úgy hallom, agyonlövöldözik magukat a gavallérok, mintha verebek lennének!

A kertész közbevágott:

— Bolond beszéd urocskám, pesti beszéd! Az öreg megrázta kötényét, hogy a föld, a gaz lehulljon, róla, mérges volt és mérgesen a dolga után ment. Kevés vártatva az asszony is utána tipegett, hátrahátra nézve, hogy a bolondos idegen nem tesz-e valami kárt a leányukba? A szülők belevették magukat egy sűrű cserjésbe és onnan lesték a fiatalokat.

Egymásra néztek. A lány komolyan, kitanulhatatlanul. »Ez a gőgös asszonyok nézése!« gondolta magában a férfi. Fürkészően, gúnyosan nézett reá, fájdalmat szeretett volna neki okozni, megalázni, megsérteni, megverni, mindenek előtt pedig kihozni a sodrából, fölmelegíteni, megkönyeztetni.

Másodszor találkozott életében ilyen szívtelen — és bizonyára szellemtelen — görög szoborral, a kit összetörni lett volna kedve. Ő maga is hideg, öntudatos teremtés volt, a kinek nem volt temperamentuma, nem voltak vágyai és éppen azért örökösen forró vágyakkal kérkedett, mindig tüzes temperamentumát állította az előtérbe. Abból állott a mulatsága, hogy asszonyokat és leányokat, nagyobb, kisebb csoportokban elbolondított, lehetőleg gyorsan, halálra kergetve magát és a halálos veszedelem közelébe sodorva azokat. A forró levegőjü Budapesten, holott oly gyorsan kinyílnak és olyan dúsan, pompásan virágoznak a leányok, holott annyi mód van a szerelem példáit színről-színre látni és a hol a férfiak alig tesznek egyebet, mint kínos-keserves verejtékezéssel pénzt keresnek, hogy módjuk legyen szépen, kényelmesen, nagyon és sokat szeretni: a szép hangu, formás külsejü költő igen szerencsés volt. Azaz inkább, szerencsés lehetett volna, ha az utolsó pillanatokban, a mikor a szerencse teljesen átadta volna neki magát; el nem ügyetlenkedte volna a dolgot, vagy el nem szökött volna előle.

— Úr a nagypapája, nevezzen engem egyszerűen Viktornak! — szólt rá a költő Tündér Ilonára, a mikor ez leurazta és megkérdezte tőle, hogy mi ujság Pesten?

A leány beleegyezett, a férfi leült lábai elé, a leánder kádjára és kérdé:

— Hát van a mi magát érdekli a világon? Mi az?

Ilona egy pillanatig gondolkozott:

— Igaz, mindig nagyon elfáradok Pesten, beteg leszek, a sok járkálástól megfájdul a lábam, elrontom a gyomromat; boldog vagyok, ha itthon vagyok!

— Maga alszik! — szólt a férfi csendesen, majd nagy titkolódzva hozzátette:

— Föl kell ébreszteni.

Fölállott, megtalálta a hangját, egyszerre elemében volt:

— Álomtündér, keljen föl és menjen, én mondom, én parancsolom!

Ilona a szemébe nevetett:

— Én ébren vagyok, maga álmodik!

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A modern dráma. *Lukács* György nagyarányú, két kötetes munkája, melylyel néhány év előtt pályadíjat nyert a Kisfaludy-társaságnál, most jelent meg a társaság kiadványainak során. A könyv, mely a maga széles arányaival, anyagának bőségével és elmélyítésre való törekvésével úgyszólván magában áll mai irodalomfejtő irodalmunkban, a modern dráma fejlődésének történetét akarja megrajzolni széles alapon, az összes tartalmi és formai szempontok figyelembe vételével. Első része a drámára általában és a modern drámára vonatkozó elvi kérdéseket igyekszik tisztázni, aztán megállapítja a modern dráma előzményeit a német klaszszikus drámában és a Dumas-Sardou-féle franczia iránydrámában. Tulajdonképeni tárgyába az első kötet harmadik könyvében fog bele. Heroikus korszaknak nevezi a modern dráma első korát, melyben Hebbel és Ibsen a hősei, e két nagy drámairó egyéniségét, munkáinak tartalmi és formai problémáit részletesen elemzi. A továbbiak során mind közelebb jut a mai drámához: a naturalizmusról szól a drámában, melyet a Goncourtok, Zola, Becque, Strindberg képviselnek, a parasztdrámáról és két főképviselőjéről, Anzengruberről és Tolsztojról, a berlini és párisi szabad szinpadokról s ezeknek a drámairodalomhoz való viszonyáról. Megállapítja a naturalizmus lehetőségeit és határait s leirja azt az utat, melyet a dráma a naturalizmusból való kibontakozás felé tett az impresszionizmuson és lírai naturalizmuson, a Maeterlinck-féle dekorativ stilizáláson át. A mai helyzetet mint a nagy dráma felé vezető utat tárgyalja s az utolsó fejezetben megrajzolja a legújabb magyar drámairodalom rövid összefoglaló képét. A tárgyalás során csak azokkal a drámairókkal foglalkozik, a kik a fejlődés szempontjából jelentenek valamit, nem szól azokról, a kik csak régi stilusok visszhangoztatói, sem azokról, a kik egyes kiemelkedő kortársaknak epigonjai. A műfaj fejlődését akarja tárgyalni, ezért a drámai forma a legfontosabb szempontja s csak az fontos neki, a mi ebből a szempontból figyelemre méltó. Módszere irodalom-szociológiai, a formát mint szociális jelenséget fogja fel, s e módszerrel megkeresi a dráma szociális gyökereit és kapcsolatait. Fejtegetései igen széleskörű tájékozottságot és filozofiai elmélyedésre való törekvést árulnak el, de egyuttal erős függést is a legújabb német eszthetika kategóriáitól és szellemétől. Nagyon sok tanulságos és figyelemreméltó dolgot mond el, de sokszor próbára teszi az olvasót előadásmódjának homályosságával. Mindig érezni, hogy csak nagy küzdelemmel és ekkor is inadequat módon tudja gondolatait kifejezni, a küzdelem közben gondolatainak színéből és lendületéből — sokszor tartalmából is — sok elvész, egész felfogása inkább körvonalaiban sejthető, mint határozott vonásokkal az olvasó elé állított. Gondolkodásmódja annyira absztrakt, hogy csak nehezen tűri a szavakban való konkrétizálódást. Az irónak ez a hiányossága megnehezíti az olvasó dolgát, de nem veszi el a könyvnek, mint erős és nagy szellemi munka nagy ismeret és buzgó érdeklődés eredményének tagadhatatlan érdemét.

Nők a Magyar Könyvtárban. *Radó* Antal népszerű füzetes vállalata legújabb sorozatában egész kis női cziklust ad, csupa olyan dolgokból, melyeket vagy nő írt, vagy pedig a nőkkel, a nők sorsával, a nők lelkével foglalkoznak. Ebben a sorozatban jelentek meg *Kaffka* Margit novellái, melyekről legutóbb részletesebben is szóltunk. A többi füzetek: *Marczel Prévost*, a nagy nőismerő hirében álló franczia iró czikkeinek egy kis gyűjteménye *Mit tanuljanak a lányok* czimmel, *Benedek* Marczell fordításában; *Kenedi* Géza néhány czikke a feminizmus köréből és *Musset* egy lirai bájjal tele kis vigjátéka: *Miről álmodnak a lányok*, *Radó* Antal művészi fordításában.

Pataky Lászlónak lapunk mult számában megjelent életrajzára vonatkozólag azt a helyreigazitást közlik velünk, hogy ő sohasem volt Munkácsy tanitványa. Mikor Pataky Párisba került az Academie Des Beaux arts-ba vétette fel magát, ott Cabanel volt a mestere, Munkácsyt gyakran felkereste ugyan, de tanitványa nem volt soha.

Magyar irók élete és munkái. *Szinnyei* József nagy életrajzi munkájának most már 126. füzetel jelent meg (XIV. kötet 8. füzete), a Veress és Vitéz nevek közé eső 298 irónak életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 126 füzetben 28,254 irónak életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkiadó kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára egy korona.

Új könyvek.

A modern dráma fejlődésének története. Irta *Lukács* György. Két kötet. Kiadja a Kisfaludy-társaság. Budapest, Franklin-Társulat; ára fűzve 16 korona, vászonkötésben 20 korona.

A *Magyar Könyvtár* új füzetei: 652. Marcel *Prévost*: *Mit tanuljanak a lányok*. 653. *Kenedi* Géza: *Feminista tanulmányok*. 656. *Alfred de Musset*: *Miről álmodnak a lányok*. Fordította *Radó* Antal. Budapest, Lampel R. (Wodianer F. és fiai). Egy-egy füzet ára 30 fillér.

A varsányi csata. Komédia négy felvonásban, irta *Farkas* Pál. Budapest, Singer és Wolfner; ára 2.50 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: gróf Hadik Béla, a Magyar Földhitelintézet igazgatója, 42 éves korában Budapesten. — Kászoni és impérfalvi báró Bornemisza Béla, 49 éves korában Visegrádon. — Ágfalvi Alajos pénzügyi főtanácsos, a marosújvári számvevőség főnöke, 58 éves korában Marosujváron. — Pávai Vajna Károly nyug. királyi járásbiró, 92 éves korában Gidófalván. — Wildenauer János nyug. királyi táblai biró 70 éves korában Veszprémben. — Nemes Skoff Iván nyug. itélőtáblai biró 71 éves korában Budapesten. — Jobaházi Németh Antal ny. itélőtáblai biró, a nagykikindai ág. ev. egyház volt felügyelője 66 éves korában Nagykikindán. — Helmár Ágost pozsonyi főreáliskolai tanár, 65 éves korában. — Radó Lipót állami elemi iskolai igazgató-tanitó 50 éves korában Aranyosmaróton. — Koren Jenő evangélikus lelkész, Békéscsabán. — Fábry János városi albiró, evangélikus egyházi főgondnok 64 éves korában Balassagyarmaton. — Stangl Ferencz nyug. somlyóvásárhelyi kántortanitó, 94 éves korában. — Apsai Dán Bazil görög-katholikus lelkész, 75 éves korában Kisbocskón. — Wanhal Venczel 72 éves korában Győrött. — Marton Alajos dísznökereskedő, cs. és kir. udvari szállító, kereskedelmi tanácsos, a Ferencz József-rend lovagja, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, 68 éves korában Budapesten. — Marázsi Csáthy Ferencz könyvkereskedő, 42 éves korában Debreczenben. — Jahn József műépítő, 67 éves korában Budapesten. — Molnár Varga Ödön vegyészmérnök, a kőolaj-finomitógyár r. t. fiumei gyárának üzemvezetője, negyvenyolcz éves korában Fiumében. — Nagy Sándor volt könyvnyomdatulajdonos, 75 éves korában Drezdában. — Udvardi és kossuti Kossuth László nyug. pénzügyi számellenőr Hatvanban. — Görgői és toporczi Görgey Jordán vasárnap reggel rövid szenvedés után 56 éves korában Lőcsén. — Kaufmann Samu nyug. államvasuti felügyelő, 65 éves korában Abbáziában. — Nemesapáti Novák József m. kir. postamester, földbirtokos, a vasvári takarékpénztár ügyvezető-igazgatója,

Vegyünk Schweizer selymet

Kérjen mintát a mi ruháknak és blouseoknak való tavaszi és nyári uidonságaiból: Rayés, Foulards, Voile, Crépe de Chine, Eoliennе, Mousseline, 120 cm. széles, méterje K 1·20 felfelé, feketében, fehérben, egyszinben és tarkában, valamint himzett blousock és alját batisztban, kelmében, vászonban és selyemben. Mi csak elismert szolid selyemszöveteket közvetlenül adunk el magánosoknak bérmentve és már vámmentesen a lakáshoz szállitva. — (Dupla levélbélyeg.) —

Schweizer & Co., Luzern U 23 (Schweiz)

selyemszövet szétküldés — Kir. udvari szállító. I

Serravallo

kina bora vassal

Hygienikus kiállitás 1906. Legmagasabban kitünt Erősitőszer gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygyerjesztő, idegerősitő és vérjavitó szer.

Kitünő iz. 7000-nél több orvosi vélemény.

J. Serravallo, cs. és kir. udv. szállító Trieste-Barcola.

Vásárolható a gyógyszertárakban félliteres üvegekben. K 2.60, literes üvegekben K 4.80.

Az összes GÉPEK és FORMÁK HOMOK ÉRTÉKESITÉSÉRE ::

u. m. falazó téglagyártógépek, ürtömbgyártógépek, tetőcserépgyártógépek. Prések: cementburkolólapok előállitására habarcs és betonkeverők. Formák: keritésoszlopok, lépcsők, csövek stb előállitására. Kötörők, kömörzsolok, homok és kavicsmosógépek.

Dr. Gaspary & Co. gépgyára Markranstädt

Leipzig mellett (Németország). — 228. számu árjegyzék dijmentesen. — Kérjük gyárunkat meglátogatni

MATTONI'FÉLE GIESSHÜBLER természetes ásványvíz.

Divatos ridikülök

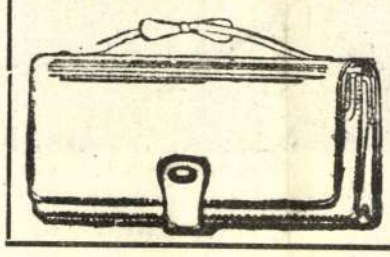

Kaphatók Csángónál a készitőnél BUDAPEST, Muzeum-körút 5. A cim fontos! TELEFON

AZ ÖREGEM

is mindig azt mondta, hogy szeplők elüzésére, valamint finom, puha bőr és fehér teint elérésére és megóvására nincs jobb szappan, mint a világhirü «Steckenpferd» liliomtej-szappan. Védjegye «Steckenpferd», késziti Bergmann & Co. czég Tetschen a/E. — Kapható minden gyógyszertár-, drogéria-, illatszertár- s minden e szakmaba vágó üzletben. Darabja 80 fil ér. — Hasonlóképen csodálatosan beválik a Bergmann-féle «Manera» liliomtej-krém fehér és finom női kezek megóvására, ennek tubusa 70 fillérért mindenütt kapható.

KAUCSUK-CIPŐSAROK.

Lohr Mária (Kronfusz)

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.

A főváros első és legrégibb csipketisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete.

Fiókok: II., Fő-utcza 27. IV., Eskü-ut 6. IV., Kecskeméti-utcza 14. V., Harminczad-u. 4. VI., Teréz-körut 39. VI., Andrássy-ut 16. VIII., József-körut 2.

KÖHÖGÉS

rekedtség és hurut ellen nincs jobb a RÉTHY-féle pemetefűcukorkáknál!

Vásárlásoknál azonban vigyázzunk és határozottan RÉTHY-félét kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van. Az eredetinek minden egyes darabjában rajta van a RÉTHY név.

1 doboz ára 60 fill. Mindenütt kapható.

IDEGENBEN ÉLŐ MAGYAR HAJÓSOK ISKOLÁI.

A tavaszi szellő elűzte a folyók felületéről a hajósok legnagyobb ellenségét, a jeget és a ködöt. A Dunán és mellékfolyóin az utolsó jégtábla is leuszott, mire a téli hajótelepeken megvonult hajók ezrei megszabadulnak rablánczaiktól. Elkezdődik a hajók felszerelése és a téli telep feloszlatása. Van ilyenkor sürgés, forgás, zaj, kalapálás az egymáshoz lánczolt hajókon. Az erősítő köteleket meglazítják s beszedik; a deszkákat, fagerendákat, járókat, melyek a telepet a szárazfölddel összekötik, felbontják, a horgonyokat felszedik; a gőzösöket befűtik és «ráfogják» az uszályokra, aztán kivontatják azokat a szabad vizre. Az uszóvárosnak egy-két nap alatt nyoma sincs; mindegyik hajó megy az ő népével rendeltetési útjára.

A hajókon, tudvalevőleg, a hajósnép családtagjainak tilos a tartózkodás. E tilalom alól csakis az uszály-hajók kormányosainak családtagjai vannak kivéve. De ezek aztán egész életüket a vizen töltik. Az uszályhajó hátsó részében van a kormányos családjának kis szobából és még kisebb konyhából álló lakása. A hajófedélzet két, három négyzetméter nagyságú területén csak egy kis felvágott tüzifának, néhány baromfinak és egy-két cserép muskátlinak jut hely. Ez a kormányosnak az összes gazdasága. Az apró gyermekekben azonban rendszerint nincs hiány. A kis hajósgyermekek a hajón születnek, ott csöpörödnek fel és életüket örökös vándorlás közt a hajón töltik. Ha felserdülnek, az apjuk mellett, vagy más hajón, mint hajóstanonczok, vagy matrózok megtanulják a hajózás mesterségét. Az olvasás, irás és más elemi ismereteknek a megszerzésére, szivük és lelkük nemesítésére azonban nincs alkalmuk, sem módjuk. Az apa, ha esetleg jártas a betűvetés művészetében, maga tanitgatja gyermekeit az ábéczére; de hát, ebben nincs sok köszönet, mert a tanításnak van is, nincs is eredménye. Így azután, a hajósok gyermekei, mint egy öreg kormányos találóan jegyezte meg: «úgy nőnek fel, mint a tiszavirág, vagy a folyómenti vadvirágok.» Ha tekintetbe veszszük azt, hogy a Dunán és mellékfolyóin elfoglalt hajósok 90 %-a magyar, elképzelhetjük, hogy évente hány száz magyar gyermek szive, esze és vele született tehetsége marad művelés nélkül, parlagon!

Újabban a hazai téli kikötőkben telelő hajósnép gyermekei részére az országos hajószövetség kezdeményezésére, a vallás- és közoktatásügyi miniszter Orsován, Titelben, Újpesten, Ó-budán és Komáromban, rendesen az ottani állami iskolákban rendezett téli tanfolyamokat. Palánkán pedig az országos hajószövetség internátust létesitett a tovább tanuló hajósgyermekek számára. Az idegenben ú. m. a bajor, osztrák, szerb, román, bolgár stb. partok mentén elfoglalt magyar hajósnép gyermekeiről azonban nem történhetett gondoskodás.

A hajósok országos szövetségének elnöksége látva az idegen vizeken tartózkodó hajósgyermekek szomorú sorsát, a művelődéstől való elmaradását, az idegenben élő testvéreink nemzeti védelmére alakult Julián-Egyesülethez fordult segitségért. Ez a derék egyesület vette kezébe a haza határain túl élő magyar hajósoknak és gyermekeinek kulturális és hazafias védelmét. Ugyanis a zágrábi és bécsi kormány beleegyezésével, a tél folyamán, Zimony mellett, a czigányszigeti öbölben és a bécs-freudenaui kikötőben, a telelés czéljaira berendezett hajótelepeken, a folyam- és tengerhajózási, valamint a dunagőzhajózási társulat hajósainak részére iskolát nyitott és tanfolyamokat szervezett.

E két helyen 108 iskolaköteles gyermek és 66 felnőtt analfabéta hajós részesült az iskoláztatás áldásaiban. Iskolahelyiségül egy-egy tágas uszályhajó belseje szolgált. A tanulókat a szükséges tankönyvekkel és irószerekkel a Julián-Egyesület látta el, mely a felnőtt hajósok részére egy-egy könyvtárt is helyezett el. Az idegenben vándorló hajósok és gyermekeik meg vannak fosztva attól, hogy vallási kötelmeiknek a hajózás idejében eleget tehessenek. Miért is azok vallási ügyeiről is történt gondoskodás. A czigányszigeti telelőben a belgrádi követségi plébános tartott két izben magyar hitszónoklatot, a wien-freudenaui telelőben pedig egy bécsi lelkész mondott minden vasárnap misét az uszályhajóból átalakitott templomban. Vasár- és ünnepnapok délutánjait is, a hajósnépre nézve hasznosan értékesitették a tanfolyamokat vezető Julián-tanitók, az által, hogy délutáni magyar istentiszteleteket rendeztek, ismeretterjesztő, népies felolvasásokat és előadásokat tartottak, valamint a felserdült hajósokból szervezett énekkarokat vezették.

A telelők feloszlatása előtt megtartott záróvizsgálatokon a gyermekek bátor és értelmes feleletei, hazafias szavalatai és énekei, a viharedzett öreg hajósok szemeiből öröm- és hálakönnyeket csaltak ki. A kis világlátott hajósgyermekek ritka kedvvel fogtak a tanuláshoz. Az ő, aránylag tág szemléletkörüknek és pihent elméjüknek tulajdonitható, hogy megkettőzött óraszámban, alig két havi tanitási idő alatt, meglepő eredményt sikerült velük buzgó tanitóiknak elérni.

A vizsga napján úgy a bécs-freudenaui, mint a czigányszigeti telep lelket emelő hazafias ünnepségnek volt szinhelye, mely alkalommal a hajók százai zászlódiszt öltöttek. A záróvizsgálaton résztvettek: a hajózási társulatok igazgatóságainak képviselői, a Julián-egyesületi iskolák tanfelügyelője, az országos hajószövetség ügyvezető-alelnöke, a telepek parancsnokai, tisztjei és a hajósnép sokasága. A téli tanfolyamok, istentiszteletek, és felolvasások rendezése, valamint záróvizsgálaton a hivatalos egyének részéről elhangzott lelkes beszédek, az eddig elhagyatott magyar hajósnépre szocziális szempontból is nagy hatással voltak. A hajósok lelkében örömteljes megnyugvást keltett az, hogy az országos hajószövetség lelkes elnöksége, a Julián-Egyesülettel karöltve, gondjaiba vette a magyar hajósnép eddig elhagyatott gyermekeit.

A bajorországi és romániai hajótelepeken telelő magyar hajósok százai is epedve várják az ő gyermekeiknek kulturális gondozását és nemzeti védelmét, miért is a hajószövetség és a Julián-Egyesület ezekre is ki fogja terjeszteni a legközelebbi jövőben áldásos munkáját.

M.

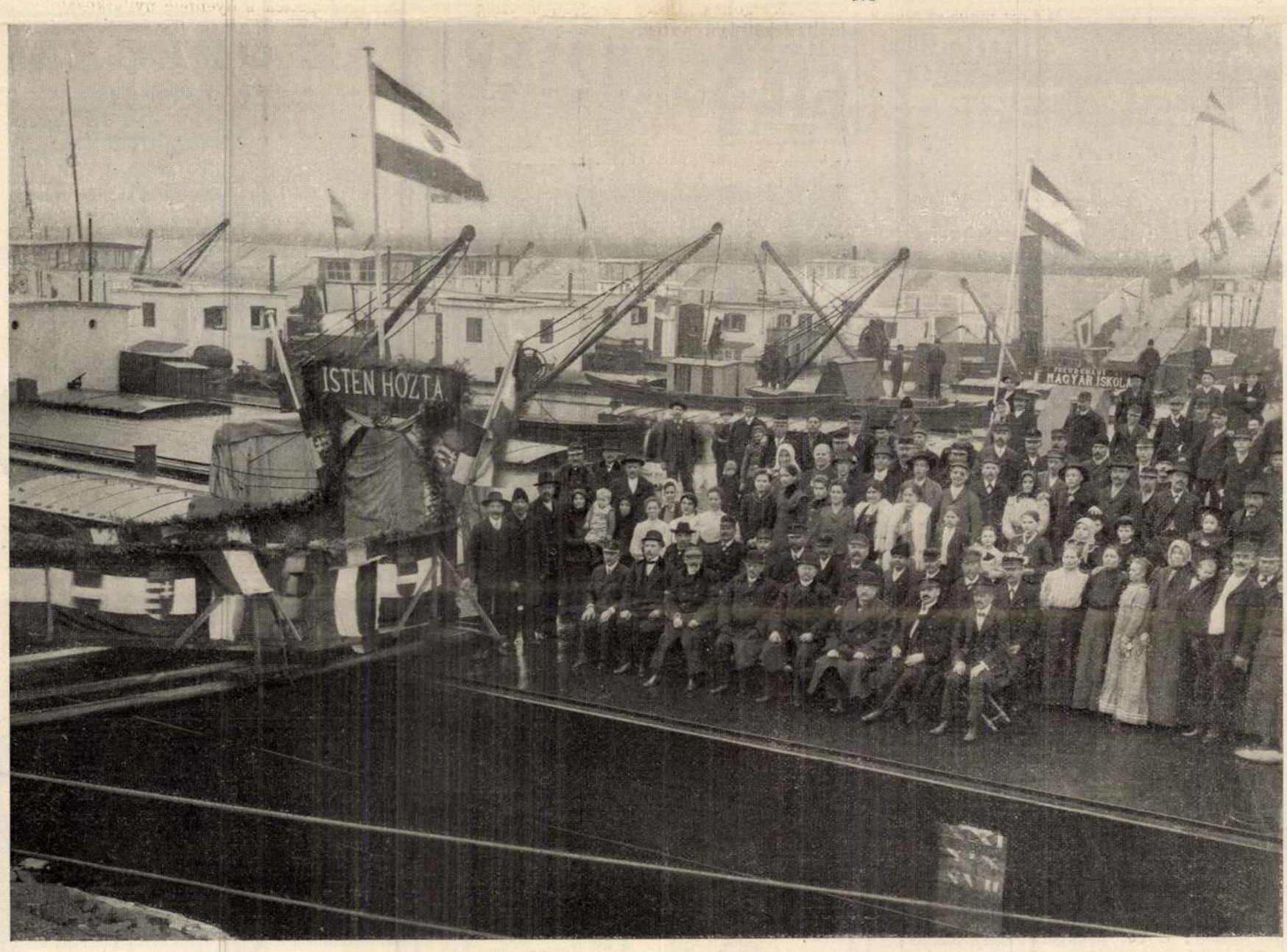

MAGYAR VIZSGA-ÜNNEPÉLY A BÉCS-FREUDENAUI TÉLI HAJÓTELEPEN.

Babamustra. Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky László.*

1897. IV. 1.

Patáky Lajos

elénk csöpögették, a szüleinktől tanultuk s oktatunk kell rája a mi gyermekeinket.

Hogy ezt meg kellett tanulnunk, hogy erre anítani kell gyermekeinket, talán fanyar gondolatnak átszik. De mennyire vígasztaló és mily ragyogóan zép az a tudat, hogy képesek voltunk annak befogadására és képesek vagyunk annak átplántálására.

A karácsony ünnepének tartalma bizalommal tölthet el minket. Hisz' a karácsony nem a természet ünnepe, nem hoz feslő bimbót, mint a husvét, nem nyit virágot, mint piros pünkösd napja. A karácsony kultúrünnepe a szeretetnek, oly ünnep, melyet egy nagy gondolat ültetett el, hogy melegítve virágozzék a dermedt télben. És mi emberek, a kik egybegyültünk a természet világában, mely eredetileg ellenséges vala velünk szemben s a kik mindenen győzedelmeskedve, megvetettük alapjait a családnak, az államnak, a hitnek és a tudománynak, bizalommal és szívünk melegével ismételhetjük a gondolatot, mely ím vérré, érzéssé vált már bennünk: *Ta tvam aszi*, legyen szeretet és irgalom ezen a földön, mert hisz' egyazon érzés, egyazon fájdalom nyilallik át mindenkin, valaki csak e földön teremtve vagyon.

Schopenhauer, a nagy pesszimista, ime optimista a mi felfogásunkhoz képest, mert ő a *Ta tvam aszi* elvét lelkünk ősi tulajdonának tekinti, mintegy ellensúlya gyanánt azon végtelen, ragadozó önzésnek, mely az egyént »akarat« képében dirigálja. De ime, a bölcselkedő németek lelkében őt már detronizálta az őrjöngőn szellemes Nietzsche, a ki tagadja, hogy lehessen mindnyájunkat kötelező erkölcs, hanem külön morált állít föl a vezető elmék számára: *Herrenmoral* címen. Neki van egy külön világa, melyről azt mondja, hogy »túlnan van a jó és rosz fogalmán.« Ez a filozófia tehát már merőben tagadja a *Ta tvam aszi*-t, még emberek közt is, hát még az alacsonyabb teremtményekkel szemben. Neki ugyancsak nem egyforma minden ember, minden lény. A mit mi — ha ugyan velem tart a kedves olvasó — ez új bölcseletből elfogadunk, csak annyi, hogy a teremtmények azonossága, ha igaz is, nem érzett igazság, nem lelkünk és érzésünk *ösztönéből* folyó, hanem a művelődés, a társadalom vivmánya. Akarat és vágyakozás ősi, velünk született ösztön. *Szeretni:* ezt már meg kellett *tanulni*. S mikor az emberiség e tudományban vagy nem tudott kellőn haladni, vagy feledni kezdte a tanultat, akkor megsegítette őket az Istenség és leküldötte fiát, mintegy *önmagát*, hogy velünk szenvedve, bajlódva, meghalva, újra illusztrálja a *Ta tvam aszi* tanát. Herkulesz, Mahadő, Konfucse, Jézus mind csak vándortanítói ennek az érzéssé vált tantételnek: *Ta tvam aszi.*

Dalok.

I.

Van énnekem két csillagom,
De nem fenn az égen,
Mind a kettő ott ragyog a
Rózsám kék szemében.

Az egyiket nem adnám a
Hajnal csillagáért,
A másikat a kék égnek
Ragyogó napjáért.

II.

Te fekete füstös cigány,
Verjed azt a cimbalmot!
Verj egy nótát, a minőt az
Öregapám se hallott!
Egyik húrod úgy kacagjon,
Mint a páros vadgalamb!
Másik húrod sírjon-ríjon,
Mint a síró kis harang.

Verjed, verjed, hadd ragyogjon
Az ég minden csillaga!
Hogy a kedvem kivirítson,
Mint a piros rózsafa!
No most búsat... szomorúat,
Mint a síró őszi szél —
Hervadozzon, hulladozzon
Rózsafámról a levél.

Pósa Lajos.

Tündér Ilona.

Írta: Bródy Sándor.

A jegygyűrű.

Tündér Ilona ült az üvegházban és regényt olvasott; a Jósika Miklós *Hat Uderszky lányá*-t. Többször föltekintett a könyvből és barátságosan nézett a mosolygó narancsfák és sárga citrombokrok felé.

December volt és hogy a délinövényeket megcsalják, ugyancsak fűtöttek az érseki melegház kemencéiben. A narancsok izzadtak, rózsaszín és vérvörös azaléák — egy egész bálra való — mohón és pompásan, teljesen kitárták szirmaikat, a kaméliák is lassan, illedelmesen, mintha pihegtek volna.

Tündér Ilona tejfehér arcára is rálehelődött valami halvány, igen halvány égő szín, az alacsony homloka maradt csak síma, tiszta és kemény, mint a frissen fejtett márvány. A ruhája is mintha márványból lett volna faragva; szabályos ráncok, kemény szögletek, a legpedánsabb gömbölyü vonalak mindenütt, az egész fehér perkálon, mely mindig vadonat újnak látszott, valahányszor fölvette. A nyakán széles hermelinboa, igazi, a néhai érsek házipalástjáról fejtették le; kapta ajándékba. A boának arany csőre és arany farka volt és ezekre reácsavarodott a Tündér Ilona haja. Mert még nem volt megfésülve. A mi nem jelentett rendetlenséget, mivel a haja is szabályos volt egészen. Tiszta fekete, gyűrüs és hullámzó, de nem kondor. Végigáradt a vállán és lehullott az ölébe.

Tündér Ilona vigyázott a kertészlegényekre, hogy ne lopjanak. Hat éves kora óta mindig ezt cselekedte déltől estéig. És déltől estéig megszokta ezt az üvegházi atmoszférát, a mely csak angyaloknak és palóc-parasztoknak nem veszedelmes. Még aludni is tudott, hozta a kis párnáját, rátette egy pálma kádjára. Uzsonnára az apja, a főkertész, ananászt, vagy télen érett őszibarackot hozott neki. Dugott helyen volt egy datolya-pálma, a gyümölcse félig megérett, néha azt vacsorálta. Friss tejet ivott rá, a mit a rikító színü igen széles tehenek hoztak haza az érseki mezőről. Vagy lépes mézet szopogatott abból a termésből, a melyet a melegvizi méhek gyüjtöttek. Mert természetes melegvizek

Pataky László

Vas. Ujs. 1890. 804 l

r össze belőle. Érdekes emlékei ezek a kiál-
k, s műtörténelmi szempontból igen becse-
ívek legnagyobb részét szerteszét viszik el,
szem elé sem kerül, csak e füzetekben ma-
eg, s e füzetek őriznek meg adalékokat
űvész fejlődéséhez. A műszerető közönség
lja is a «*Képes tárgymutatót*», és szivesen
nlékül. Vidékről is meg szokták rendelni.
és kapható a műcsarnokban. A most meg-
alógusból mutatja be lapunk mai száma a
öbb festményét és szobrát.

rei Szemere Pál munkái. Ily czím alatt
Kisfaludy-társaság Szemere Pál verses és
lgozatait, valamint válogatott leveleit. A
st *Szvorényi József*, Szemere egykori ba-
esítette nagy gonddal és sikerrel. Ő irta
. kötet elején Szemerének, irodalmunk e

retek mellett kritikai szellemet, ép
nulhatni. Tartalma a következő:
a forradalom után 1863-ig.» (Két
tészetünkről és művelőiről 1859-l
«Tanulmányok a franczia forra
(Szintén két czikk, a középkori
lomról sa franczia renaissance-
szini hatás ügyében», mely szi
áll: «A szini hatás ellen» és «Irod
gyedik dolgozat: «Valami a ro
(1847.) Végül pedig «Szépészeti a
lat és töredék akadémiai előadásai
iratban maradtak. A becses kötet
kötve 3 frt 60 kr. — Második k
történeti elbeszélés Meyer Konrá
hires svájczi irótól, ki a német
jelessége. Péterfy Jenő fordíto
ván lehetőleg a választékos sti
Becket Tamás és Henrik király
netét adja elő, ugyanazt, a mirő
mát irt. Ára 1 frt 50 kr. A harm
klops». Euripides satyrdrámája,

III. kir. vallás és ...

586/939. szám.

III.

BUDAPEST
939 JUN. -7. 14.
AH 5 AH

A tek. Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

IX. Högyes Endre-u. 10

Hivatalból.
szolgálati ügyben.
Díj átalányozva.

Pataky László

Pataki László: Kuruc járőr.

Magyarság Egyes
mell. 1928. dec. 2

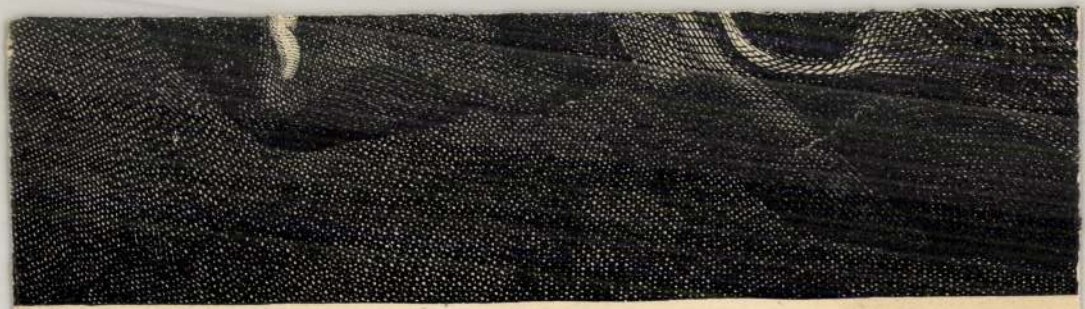

Pataky László

Vas. Typ. 1892. 50 sz

BUDAPEST

ıgyan a király k
ttük kellett volna
! Oh, ha örökre o
!
sak ott ne, a hol
rődéssel egy hel
t már a patak, hi
i bimbóznak. A
revesztettnek.
rúja - vesztettnek
; mert hiszen ő
a csúf katonát ; i
sókolta meg, de e
meg nem vallaná,
itkot egész életén
nen, a merre látu
Pécsre. Visszatérő
nyai messziről vá
sztett szív sorra v

Pataky László: *Megbeszélés.*

ŰVÉSZETI TÁRSULAT T

Lesseps
ta megvalósítá
mácziai oskol
magával. Mert
em csak ásóva
sokkal inkább
s az eltávolítan
bb akadályokra
közi vetélkedése
Hogy már atyj
olt éveken át k
n, s hogy ő mag
li pályáját, ez n
otta az ó-kori ép
ánt, másfelől jó
kori játszótársa,
erzelmeit. Mindk
és kalandvágyók
tért, s 25 évvel k
szerezte meg Le
melylyel nevén
gba.
na Lesseps a dip
, sorsa talán n
n attól a megpró

MEGH

I.

RÓZSAFY

FESTŐM

EMLÉKKIÁL

II.

SZÜLE PÉTER,

FESTŐMŰ

MAROSÁN

SZOBRÁSZ

GYÜJTEMÉNYES

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁS 1939 ÁPRILIS 23

BELÉPŐJEGY Á

E MEGHIVÓ FEL
50 FIL

1939. 25172. LEGRÁDY TESTVÉREK R.T., BUDAPEST

Pataky László

Pányvázás.

Az UJ IDŐK számára rajzolta PATAKY LÁSZLÓ.

Uj Idők 1896. II. 23 f.

— Hát gazemberek, előre; gázolni ugyan gázolhattok a bankóban; de a melyik közületek, erre-amarra a hazátok mindenét, a ki *hozzá mer nyúlni egy bankóhoz*, annak *keresztül lövöm a fejét!* Húzd rá!

Soha ilyen víg hangulatban még társaság nem duhajkodott, de soha cigány még ilyen keservesen és ilyen lelki kínok közt nem muzsikált két óra hosszáig.

Fönn, az emeleten, egy öreg úriasszony, a Péter úr hitvese izgatottan járt-kelt föl és alá, végig a szobákon. Már leküldte mind a két szobaleányt, hogy csöndesedjenek az urak, mert már virrad, meg aztán a feje fáj. De azok nem érkeztek vissza. Az unoka derékon csípte őket és elkiáltotta magát:

— Kottilion, áll a bál! — és Sir Roger-t akart velük táncolni.

Egyik leányunokája lesietett, hogy majd csinál ő rendet, de ijedten kapta vissza az ajtóból a szőke fejét. A nagypapa fölhúzott pisztolylyal a kezében dirigálta a cigányt, a Berti a szobalányokkal táncolt és a papája — Krisztuskám, Krisztuskám! — lábhajlongatási mutatványokat csinált az asztal tetején.

A nagyasszony súgott valamit a kis unokájának, az maga elé kötött egy fehér kötőt, ő maga pedig benyitott az urakhoz. A cigányok elhallgattak:

— Urak, meghívlak benneteket egy csésze teára és egy kis sonkacsülökre.

— Éljen a sonkacsülök! Cigányok előre! — kiáltotta a kis unoka.

Mint mikor a sok drága kincscsel megrakott kalózhajóról le kell szállaniok a vasravert rablóknak: olyan képpel hagyták el a cigányok a Péter úr szobáját. A pikolás nagy vigyázattal lehajolt, de a körme mellett koppant a revolvergolyó.

— Devla! dünnyögte s igyekezett ki a szobából.

Az egész társaság nagy zsivajgással, lármával, dallal, dobogással, kurjongatva botorkált föl a lépcsőkön az emeleti nagy ebédlőbe. Ott már Péter úr is megakarta mutatni, hogy miképpen bokáztak az ő fiatal korában. A kis unoka a pezsgő után ordított.

— Itt a tea!

A nagyasszony leült az asztalfőre, a korhely társaság erre elhallgatott, ki-ki igyekezett valamit igazítani a toalettjén s ki-ki igyekezett mennél diszkrétebb arccal a ház királynőjének asztalához ülni. A nagyasszony intett a cigányoknak, azok csöndesen eloldalogtak s a leányunoka derüsen, tartózkodás nélkül jött be, odaállott a nagymamája mellé segíteni a teaadogatásban.

Ó, te áldott kihuzó asztal!

Szélvész-kisasszony.

— Elbeszélés. —

Írta: Tutsek Anna. (Folytatás.)

Nem tudom, ki beszél a hátam mögött, mert nem láthatom, de engedelmeskedem szavának, s oly mozdulatlan maradok, mint a darab fa.

— Így, most kérem, kapaszkodjon meg a botomba, de jól fogja meg!

Egy szeges végü hegymászó-bot ereszkedik előmbe, melyet mindkét kezemmel úgy megragadok, mint egy mentőkötelet. Aztán érzem, hogy a ruháimat kiszabadítja valaki a kövek és belefonódott ágak közül, s a másik pillanatban már szabadon mozdulhatok.

— Így; most próbálja meg lassan, óvatosan fölkapaszkodni — hallom ismét az előbbi hangot. — Nem arra, ide, erre a sziklára, a hol én állok!

Föltekintek, s egy nagy, fekete szakállas, idegen férfit látok állani fölöttem egy sziklacsúcson, ki most lehajolva, kezével is igyekszik segíteni rajtam.

Egy perc még, és fent vagyok, teljes épségben, egészségben, megmentve a tordai kéménysepréhez hasonló gyászos végzettől. Sírva ésnevetve borulunk Mariskával egymás nyakába. Féloldalról bátortalanul pislantott megmentőmre, ki homlokát törülve áll mellettünk.

— Ez bizony nagy meggondolatlanság volt, kedves kisasszonykám — szól feddőleg. — Nagyon könnyen leszédülhetett volna oda a mélységbe. Különben engedjék meg, hogy bemutassam magamat. Én Illési Pál vagyok, birtokos, Illésházáról. Hallottam a kiáltozást, úgy jöttem erre. De remélem, másodszor nem próbálja meg ezt a veszedelmes kísérletet?

— Nem, nem, soha többé! — kiáltom vígan, ismét visszanyerve jókedvemet.

Aztán megköszönöm fáradtságát, s lefelé indulunk, miközben Mariskának diadalmasan mondom:

— De a kövirózsákat azért mégis felhoztam, nézd csak!

És kiveszem kalapom alól a drága virágokat, melyek egy nagy ijedtségbe, egy elhasított ruhába s a cipőmön egy hatalmas szakadásba kerültek.

IV.

Tíz napja már, hogy itt vagyunk ebben a kedves kis székely fürdőben, s mi ketten Mariskával a Róbert társaságában összekóboroltuk már az egész vidéket.

Mariskának szemmel láthatólag jót tesz ez a friss, üde, fenyves-levegő. Megpirosodott, köhögése megszünt, s óriási étvágya van, mely vetekedik az enyémmel.

Anyuskáék csak a kisebb kirándulásokon vesznek részt s Ilka, kinek Balla tanár úr hűséges árnyékává szegődött, szintén velök van mindig.

Igaz, hogy az én Sólyomkövi hőstettem után apa a kirándulásokat be akarta szüntetni. De miután Illési úr nagyon enyhén adta elő a dolgot, mégis megengesztelődött.

De azért a szidásból kikaptuk mind a hárman a részünket. Róbert, hogy miért hagyott minket magunkra és ment el verebekre vadászni, Mariska, hogy miért nem volt erélyesebb velem (mintha bizony hallgattam volna szegénykére) és én — no — és én — erről jobb nem is beszélni . . .

— Szélvész-kisasszony! — mormogja Róbert bosszúsan s kijelentette, hogy ezentúl soha többet nem jön velünk.

De én megcirógatom haragos arcát s csakhamar úgy kibékítem, hogy megigéri: délután elvisz magával az Olt partjára halászni.

Apa előbb nem akar elengedni, de mikor Illési úr kijelenti, hogy ő is velünk jön, akkor beleegyezik.

Mi ketten Mariskával összenézünk.

A mióta Illési úrral olyan regényes módon megismerkedtünk, ő folyvást velünk van.

Mariska már olvasott egypár regényt (nekem nem volt szabad, különb enis azt hiszem, nem lett volna türelmem hozzá) s azt állította, hogy ez a regényekben is így szokás. A hős rendesen megmenti a hősnőt, aztán egymásba szeretnek, s az utolsó lapon végre a hősnő a kezével jutalmazza meg a bátor életmentőt.

Világos, hogy ezúttal is úgy lesz.

Igaz ugyan, hogy Illési úr, ki nagyon csendes, szótalan ember volt, mindig csak apával sétálgatott, de bizonyára ilyenkor is rólam beszélgettek s csak úgy mellékesen a gazdaságról. A gazdaság volt az egyetlen tárgy, a mely bőbeszédűvé tudta őt tenni.

Az országúton.

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky László*.

Uj Idők 1896. II.

őket, mert ma már gőzös van, ha arra felülnek, szaladhatnak utána. Annak meg aztán nem kell országút, hanem repül Pest felé is meg lefelé Brassónak, üthetik a nyomát bottal, ha egyszer megindul. Még a telegráf is olyan, hogy csak a tolvajnak, meg a policájnak jó, de a ki igaz úton jár, eltévelyedik rajta, hát nem egészen bizonyos, hogy utolérik-e őket.

A két kocsi pedig rohant egymás után az úton Néha az egyik emberelte meg magát, majd meg a másik. Egymás elé vágtak, de a ki vadabban hajszolta a lovait, annak pihenni kellett egy-egy hágón s csak nem tudtak egymás nyomába érni. A közben boloudul mentek mind a ketten előre az országútra. A kerekek küllői összeszaladtak egy karikába a kocsik alatt, a lovakról sárgás, tenyérnyi foltokban, szakadt le a tajték s egyik-másik már reszketett és összerogyni készült a hajszában.

Hátul meg kiabáltak az urak.

— Csapj közibe! Repüljön a kocsi, mert szíjjat hasítok a hátadból, ha nem haladsz.

Már csak egy nagy lejtő választotta el őket Beregháloмtól. Ez volt a cél, mert köröskörül nagy vidéken az volt az egyetlen hely, a hol meghúzódhattak a szerelmesek.

Itt már valóságos hajtóvadászat lett a hajsza. Minden különösebb ok nélkül, voltaképpen csak a becsületért előbb akart mindenik bejutni a városba, mind a másik. A leány meg a fiú már másodrendü kérdés lett. A fontos csak ez a verseny volt, a miről évekig fog beszélni a megye. A lovak nekivadulva iramodtak neki a hegynek s fejüket a szügyükbe vágva rohantak le a lejtőn, a kocsikban pedig kipirulva állottak föl az urak, mintha ezzel is segíteni akartak volna a röpülésben.

Gerbenczey hátul volt és sehogyse tudta beérni a négyest. Rekedten kiabált a lovakra, meg a kocsisra, de hiába, a távolság csak megmaradt közöttük. Egy fordulónál hirtelen fölkapta a puskát, egy pillanatig célzott s belelőtt a csendbe. A kocsis jól összefogta a gyeplőszárakat, hogy ne veszítsék el a fejüket a lovak a nagy durranásra s mint a vihar rohantak el a Heves úr kocsija mellett, a melyben hiba esett, mert az egyik első ló fölfordúlt a lövés után. Már messze jártak, a mikor Heves úr még mindig rettenetesen káromkodott. A kocsis lekapcsolta az első két lovat s kettesben rohantak a másik kocsi után. Ez a kis veszteség azonban eldöntötte a versenyt, már nem tudták beérni a kocsit s mire a megmaradt lovakat bekötötték az istállóba, akkorra már javában párolgott a jászol mellett a Gerbenczey két sárgája. Heves úr zsebrevágta a revolvert s bement az étterembe. Azt mondta, hogy most már kiadja ennek a betyárnak az apai jussát is meg az anyait is, úgy agyonpuffantja a gyönyörüséges fiával egyetemben, hogy többet egyet se szólanak. A lányt meg viszi haza.

III.

Benn Gerbenczeynek már kompániája is akadt. Egy pár városi pajtással ült egy sarokasztalnál s éppen a vendéglőssel tárgyalt.

— Aztán igazán itt vannak?

— Itt, tekintetes úr, a nyolcas számban.

Gerbenczey úr az urakhoz fordult s csillogott a szeme, a mint eldicsekedett nekik a históriával.

— Szereti a gyerek a lányt, hát csak nem hagyja magát. Az övé, ha hozzá húz a szíve. A lány mindig azé, a kibe szerelmes. Ha akadnak olyan vén bolondok, a kik az útjába állnak, hát segít magán. Nem igaz?

Az urak ráhagyták, hogy igaz bizony, már hogyne volna igaz s telerakatták az asztalt borral.

Heves úr a másik asztalnál telepedett le, félig hátat fordítva a kompániának s hívta a vendéglőst.

Erre már fölpattant Gerbenczey.

— Nem megy egy lépést se. Ide áll mellém. A ki beszélni akar magával, az jöjjön ide, majd a szemébe nézek.

Az urak kacagtak s az egyik egy termetes poharat színig megtöltött borral s átküldte Heves úrnak. Rátette a névjegyét is illendőképpen. A felkínált falusi uraság azonban csupa méreg lett a kötözködésre. Falhoz csapta a poharat s fölszedelőzködött, hogy kifelé menjen. Azt mormogta, hogy a kinek nincs helyén az esze, azzal nem áll szóba.

Gerbenczey fölugrott az asztal mellől s odakiabált a szomszédhoz.

— Engem tart az úr bolondnak?

— Olyan formán.

Nagy szünet következett. A két ember veszedelmes mérgesen meresztette egymásra a szemét s Gerbenczey erősen szorongatta egy üveg nyakát, hogy most már mindjárt odavágja a Heves úr fejéhez. Mielőtt azonban idáig jutottak volna, elkacagta magát.

— Igaza van neki.

Heves úrnak az se tetszett.

— Már mért volna igazam.

— Nem az úrhoz szóltam.

— Nem-e?

— Nem hát. A ki velem a másik asztaltól tárgyal, — azzal szóba se állok.

— Tán hogy odamenjek?

Meg is indult, de nem valami barátságos szándékkal. Kifeszítette a mellét s egyenesen Gerbenczey úrhoz akart férkőzni, a ki pedig az asztal túlsó oldalán ült. Az urak azonban hamar útját vágták a verekedő kedvének. Egyszerre négyen is körülvették, lehúzták róla a kabátot s e közben azt tárgyalták vele, hogy a ki haragszik, annak nincs igaza.

— Ha szereti a fiú a leányt, hát neki kell adni.

— Ki mondja azt, hogy kell? Én nem adom. Ha még másforma volna, nem ilyen, e fajta.

Gerbenczey büszkén kivágta a mellét.

— Jó faj ez. Nem kérem az úrtól kölcsön a magáét.

Az urak leültették a vendéget, bort töltöttek a a poharába s biztatták, hogy igyék. Fel is köszöntötték s aztán a fiatalokról kezdtek el beszélni, a mire különösen Gerbenczey érzékenyedett el.

— Szegény gyerekek.

— Mit szegény! Van annak a lánynak annyija, mint az úr fiának.

— Nem azért mondtam, hogy pattogjon az úr.

— Nohát.

Sokáig hallgattak. A fiatalokra gondoltak mind a ketten s a nagy csöndben rábámultak egymásra, de már mintha nem lettek volna olyan mérgesek. A Gerbenczey úr szeme lassankint vizes lett abban a nagy örömben, hogy milyen szépen megsegítette a boldogságát a fia s áthajolt az asztalon Heves úrhoz.

— Öreg cimbora, csak nem haragszol.

Megölelte s magához szorongatta a vén embert, a ki pedig még mindig nagyon haragos volt és dörmögött, ámbátor már mosolyogni kezdett az arca s a míg beszélt, remegett a hangja.

— Leszedik az embert a lábáról. Sok gazember . . .

A tavaszi tárlatból.

Vallatás.

Pataky László festménye.

Ujdok 1897. III. 20 22

az ablakhoz fagytak volna, pedig nyár volt, meleg nyár.

— Köszönöm, már ebédeltem a fürdőn. Azt hittem, hogy ott talállak.

Mosolyogva fordultam Juliskához:

— Jere már ide, ne félj, nem kell ebédet adni.

Hiszen még csak ez kellett! Juliska kezébe rejtette arcát s kiszaladt a szobából s a következő pillanatban behallatszott keserves zokogása.

— Látod, látod, mire jó az, szólt Marosi. Így megszégyeníteni leányt!

Nagy nehezen tudtam visszahozni Juliskát. Marosi szeliden nézett rá.

— Ne haragudjon Palira. Hiszen ismeri a tréfás természetét. Azaz hogy mit mondok, csak haragudjon rá s hagyja itt . . . Kisasszony, s mélyen, szerelemmel nézett a szemébe, eljönne-e velem Csinódra?

Kérdéssel felelt:

— De mi lesz akkor Palival?

(Vége köv.)

Beszélő növények.

Sokféleképp belejátszik az ember érzelemvilágába a természet három országából a középső s annak legszebb jelensége: a nyíló virág. Azért is szolgáltak és szolgálnak egyes növények, azok virága, levele, galyja jelvényekül nemeseknél, családoknál, testületeknél úgy hajdan, mint ma.

Beszéltek és beszélnek az ember helyett, kifejeznek érzelmeket, vágyakat, — nem tagolt szókban, de közérthetően, nemzetközi nyelven. Úgy, hogy a ki ezek fölsorolásában kimerítő kívánna lenni, jó darab botanikai műveltség-történelmet írhatna meg.

Az olajfagaly, a babérkoszorú a dicsőség beszélő jutalma volt a régi klasszikus világ népeinek szemében, a kinyílt rózsaszél a titoktartás jelvénye, és megtartották ezek a növényi részek a régi jelentésöket ma is.

A milanói San-Coelso szobrai között Ádám és Éva tulajdonképpen Herkules és Vénusz; az önálló alapításban szegény szobrász az Olimposz és a biblia között tátongó rést két fügefalevél és egy alma odaillesztésével törekedett áthidalni.

A fügének egy kúszó fajtája, mely indájával átöleli a fákat és szinte elöli, jelvény-növénynyé vált Jamaikában s ott a skótokhoz hasonlítják, kik élelmességökkel a kreolt mindenütt háttérbe szorítják.

A hervadatlanság jelképezője a középkorban a narancsvirág lett; olyan asszonyok dísze, a kik lefegyverzik az időt és igéző szépségöket nagymamai korukig meg tudták őrizni. Az volt a jelszó hozzá, hogy a gyümölcsözés nem hervasztja meg virágait.

A fenyéres területek aranyvesszője, a rekettye, nemcsak a középkori lovagságnak volt kedvelt jelvényvirága, de nevet adott egy királyi családnak is. Az Anjou-ház V-ik Godefried óta magát arról Plantagenetnak nevezte és a sisakjára, pajzsára rekettyét, planta genetát (botanikus nevén Genista) viselt jelvényül, állítólag azért, hogy a család egyik tagja, V-ik Fulco Palesztinában e tüskés növényből font söprüvel vesszőztette magát időnkint önsanyargatás céljából.

A már hanyatló lovagság Spanyolországban heraldikus növényül a tányérrózsa napraforgót (Helianthus annuus) kapta föl; és mivel az folyton a nap felé fordul, vele a hűbér-úrhoz vagy valamely választott hölgyhöz való állandó és törhetetlen ragaszkodás érzelmét akarta jelvényileg kifejezni. És mivel ez a növény az újvilágból jött, természetesen nem is válhatott jelvénynyé Amerika fölfedezése (1492) előtt.

Az egértövis vagy vadmirtusz (Ruscus) szolgált jelvényül a szavojárdoknak, midőn a XVI. században Genf várossal versengettek.

A Napoleonidák kedvenc jelül vették, ha a Tuilleriák gesztenyefája, a Marronier du 20. Mars, március 20-adikára kilombosodott.

A hófehérke (Guaphalium) a túristák választott jelvényvirága, sok is kell belőle a kalapokra és havasi emléktárgyakra; a kaltenleutgebeni vízgyógyfürdő porcellán- és üvegtárgyakra is rátéteti a képét.

Ős-Róma hölgyei újév napján, mely nálok március 1-én volt, Verbena-ágakat adtak cserébe egymásnak, hogy közöttük a kölcsönös jóhajlam egész éven át állandó maradjon; utóbb datolya meg füge kicserélése jött divatba nálok.

A fehér tűzfa az ókorban az erkölcstisztaságnak, sőt a terméketlenségnek is jelképezője volt, miért a görög hölgyek a nyoszolyájokba rakták ágait a thesmophoria ünnepekor, midőn Ceres istennő tiszteletére böjtöltek és fehér ruhába öltöztek.

A bécsi antiszemiták jelvényvirága a fehér szegfü.

A japáni mikadóé az aranyvirág (Chrysanthemum), állítólag azért, mert az a virág legkésőbb virít s vele azt jelenti, hogy a mikádók hatalma a legrégibb a földön és legtovább fog tartani. Különös pártfogásába vette Margit olasz királyné is. Japánban a taikum kedvelt virága, mondhatni jelvénynövénye három mályvalevél.

A porosz uralkodóház jelvénye a búzavirág; az öreg Vilmos császár születésnapján (március 22.) nyeltek is Berlinben évről-évre töménytelen búzavirágot a lojális gomblyukak, úgy hogy a két Riviera alig győzte azok szállítását az év eme korai szakában.

Az Anjou herceg és Don Carlos bepörölték 1896-ban az Orleansi herceget, a miért címerében liliomot használt; de a párisi polgári törvényszék elutasította a panaszukat.

Spanyolország címerében három liliom alatt leveles ágon narancs van.

Heraldikus virágot akartak 1890-ben az Unio részére az északamerikai hölgyek megállapítani; e végből megszavaztatták az iskolás gyermekeket és akkor a boglárkára (Ranunculus acris) 81,388 szavazat esett, a rózsára 1722-vel kevesebb.

Mikor II. Miklós orosz cár 1896 őszén Franciaországot meglátogatni készült, a francia minisztertanács a köztársaság elnöke díszruhájára ékesítésül tölgy, akantusz, borostyán és árvácskát (Viola tricolor) rendelt beszövetni jelvény gyanánt.

A magyar király egyenruháján a tölgylevelek hegyökkel lefelé állanak. Mátyás király arcképe körül is tölgylevél-koszoru fonódik; talán azért, hogy a legrégibb iratok a tölgyet az erő, hűség és kitartás gyanánt emlegetik.

Magyarországon a Ratold-nemzetség családi címere a XIII. századból való és rajta hársfalevél van.

A norvég menyecske különös gondot visel a mirtusra; annak a bokrát ápolgatja, dédelgeti, a mely menyasszonyi koszorújához szolgáltatott virágokat.

Ott is, de világszerte nem kevésbbé mindenütt az ártatlanság jelvénye a fehér virág, különösen a liliom; a hűségé a kék, a szerelemé a piros, pl. a Lychnis chalcedonica, melynek égő szerelem a népies neve; az irígységé a sárga virág.

A jelvény-növények és virágok egész lexikona minden virágnyelv.

Hanusz István.

Pataky László

Hogy milyen szokott lenni a krumpliszüret Francziaországban, egy terjedelmes képen mutatja be *Pataky* László, Francziaországban sok ideig lakott festőművészünk. Hosszú idő óta egyike a legsikerültebb, jól tanulmányozott alkotásainak. Az alakok jellemzése és domborítása s a kép egész hangulata dicsérik a művész szorgalmas ecsetiét.

Vas. Ujs. 1894, 823. l.

(A Műcsarnok téli kiállításából.)

PR 1

Óbudai pl tpl

(3)

29

13. ábra

Pataky László

P. L. A Műcsarnok évredei kiállításából. Vas. Ujs. 1896. 545, 547. l.

teszem.
reszem.
k, a ki
lruház-
zimbal-
nd egy-
tam én

ondotta
g czim-
?
m, csil-

ár eről-
asszony
uzsiká-
ves ki-

atott az
yárnak

Zrinyi Ilona feladja Munkács várát.

öreg czimbalmos, mert a negyedik

Pataky László

Vas. Ujs. 1901. 753. l.
(A Művasárból.)

Pataky László is már régibb festőink közé tartozik. A mostani tárlaton kiállított képe: «A pusztai harangszó» a magyar nép vallásos érzésének kifejezője. Tél van, havazik, a havat szél kavarja. A pusztán szétszórva laknak az emberek, de a harangszó összegyűjti őket és sietnek a templomba. Bundás alakok látszanak a havazás szürkeségéből és homályából. Legelől is egy pár jó téli alak törtet előre, hogy a többi után ők is megérkezzenek, mire beharangoznak. Pataky ecsetjének nagy

jártasságával és művészi érzékkel festette meg a képet.

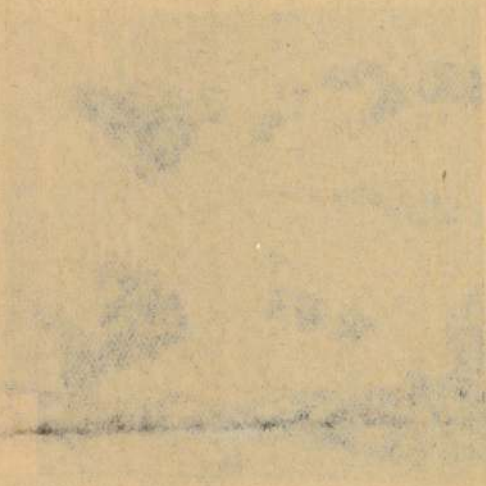

Pataky László

Vas. Ujs. 1894. 820. l.

utazott. Később Dietz tanár is
három évet töltött e jeles mest
önálló művész évek során tar
chenben, évről-évre tartalmasal
köszöntve be a kiállításokon,
nálók», «*Elitélve*», «*Falu rossz*
«*Kisértés*», «*Bambino*», «*Pellen*
argók», mindmegannyi a külfö
magas művészi színvonalon áll

MARGITAY TIHA

Nem egy nagy művészről ir
lem, hogy soká kellett keresnie,
találta az irányt, melyre úgy sz
s melyben boldogulnia és előre
adatott.

Azok, kik figyelemmel kisért
hamér művészi pályáját s azt a fo
szemlélték, melyben edződött,
találta valódi irányát, igazat ad
mondottaknak. Bár mindenik ir
ben megpróbálkozott, bizonyo
nutatni, de az általános, ellenál

P4 Erénq
Régi Gr. Janos

(2)

18
65 ábra

Paraszt-lóverseny.

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky László.*

Uj Idők 1897. III. 27.

Pataky László

— Szép, szép, hagyta helyben Peták. A mi igaz: igaz, a mi nem igaz: hazugság.

A templomból átsétáltunk a parókiára. Dombon emelkedett, nem messze a határhavasok borultak föléje, alatta széles sík völgy terült el: fölséges szép vidék, szemet, lelket gyönyörködtető.

Petáknak nem állott meg a szája. Őt nem a ház érdekelte, s nem is a vidék, hanem az istálló. Megnézte körülményesen s ámbátor nagy, tágas kőépület volt ez is, csüggetegen legyintett a kezével.

— Derék nagy istálló, de a tiszteletes úr marháinak fele sem fér be. Csak a bivalyai megtöltik.

Folyton intettem Petáknak, hallgasson már, de rám se hederített. Úgy folyt belőle a hazugság, mintha könyvből olvasta volna. Égett a föld a talpam alatt. Mit szólnak majd a hívek, ha bevonulunk a két bivalylyal s a Bagolyné tyúkjával? Eszembe jutott a mesebeli szegény ember, a kit a kakas megtett Otrom-fotrom hercegnek s a merre a násznép elvonult, mindenütt előre szaladt s kicsinálta, hogy ha kérdik: kié ez meg ez a vár, meg ez meg ez a juhnyáj: feleljék: az Otrom-fotrom hercegé. Most én is Otrom-fotrom herceg voltam, s Peták a kakas.

Úgy látszik, az emberek szívesebben elhiszik a hazugságot, mint a kopasz igazságot: egy rövid napnak a leforgásán valóságos legendakör kerekedett személyem körül s egy hét múlva egyhangúlag kikiáltottak a hívek papjuknak. Mikor a hírt elhozták, Peták szörnyü komoly arccal lépett be hozzám. Nemcsak komoly volt, de zavart is. Ezt még sohasem tapasztaltam Petákon.

— Mi baj, Peták?

— Nagy-nagy baj, tiszteletes úr. El kell adnunk a bivalyokat.

— Mit beszélsz?

— El kell adnunk.

— Miért?

— Mert pénz kell, sok pénz.

— Mire?

— A traktamentumra.

— Miféle traktamentumra?

Peták bűnbánóan sütötte le a szemét.

— Ne haragudjon a tiszteletes úr, de egy kicsit eljárt a szájam. Beszéltem egy s mást az atyafiaknak, hogy így meg úgy, a nagy mód... a három kúria... a tengersok marha s azt találtam mondani, hogy a tiszteletes úr az egész eklézsiát megtraktálja, mikor beköszönt.

— Ezt elég rosszul cselekedted, Peták. Így csakugyan el kell adnunk a bivalyokat. Rámennek a traktamentomra.

— De megmarad a becsület! A becsületünk!

— Igen, a becsületünk megmarad, Peták. A bivalyokat eladjuk.

El is adtuk. Csak később tudtuk meg, a beköszönés napján, hogy Petáknak nem a traktamentum miatt fáj a feje. Mit mondjon, ha majd két bivalylyal állít be a kapun s az atyafiak kérdik: hol az a sok marha? Inkább egy se legyen.

Mikor új híveim utánam jöttek s már elhelyezkedtünk a kocsikon, keserves óbégatással szalad az én kocsimhoz Bagolyné.

— Jaj, jaj, lelkem aranyszájú papom, hát az én tyúkomat itt hagyják? Vigyék el lelkeim s emlékezzenek özvegy Bagolynéra, igen, igen, Bagolynéra, jajajaj!

Mintha kedves halottját siratta volna, úgy sírta el szavait Bagolyné, közben szaladgált fel s alá az udvaron, kergette a tyúkot, nagy nehezen elfogta, a kezembe nyomta. Szóltam Petáknak, ki a cókmókos kocsival jött:

— Nesze, Peták, hozzad a tyúkot.

Peták szépen a hóna alá szorította a tyúkot s úgy hajtotta a csikókat. Most már csakugyan *mindenünket magunkkal vittük.*

A híveim nem is állották meg, hogy ne évődjenek Petákkal.

— Hát hol az a sok marha, Peták?

— Hol? Eladtuk. Úgy sem fértek volna be a kendtek istállójába. (Most már *kendtek* voltak s nem *kigyelmetek.*)

Mi azonban előre vágtattunk, Peták a cókmókos kocsival hátramaradt s akkor kocogott be a kapun, mikor mi már az udvaron keresztül-kasul terített asztaloknál ültünk. Szinte lopva vonult végig az udvaron, hóna alatt szorongatván a tyúkot. Senki sem törődött vele, csupán Biri vette észre. Ő e pillanatban sem tagadta meg magát. Titkon megcsípte a karomat s mondta halkan:

— Itt vannak a marháid, Pali.

A tyúk hangos karicsolással szaladt végig az udvaron. Én meg fölállottam, poharat emelvén. Az udvaron végigszaladó tyúk az édes-bús emlékek egész raját elevenítette föl lelkemben. Hogy mit beszéltem, ma már nem tudom, de a híveim sírtak mind. Biri, a gúnyosnyelvü Biri is, zsebkendőjébe temette arcát: ezúttal nem azért, hogy visszafojtsa a nevetést.

De szép nap volt ez, édes jó Istenem! Őszülő fejjel, feleségem, szép növendékgyermekeim körében, a nagy jólétben, sokszor gondolok arra a napra s mindannyiszor könybe borul szemem. Ott akkor ért véget az én drága, feledhetetlen, soha többet vissza nem térő édes nyomorúságom, mosolygó szép ifjúságom!

Soha többé.

Irta: Tutsek Anna.

Az egyik szoba egészen sötét, a másik ki van világítva. A kivilágított szobában csöndesség van, néma, mozdulatlan csöndesség, mint a kriptában, hol csillagtalan, örök éjszakán halottak alusznak. Még a gyertyák is oly mozdulatlanul égnek, mintha megfagytak volna, alig-alig lobban föl néha egyik vagy a másik.

A sötét szobában valaki fáradhatatlanul jár alá s föl, alá s föl. Nehézkesen, súlyosan, mintha lábán ólomgolyót hurcolna. De azért csak jár.

Mikor az embernek nagy bánat nyomja a lelkét, nem tud nyugodtan helyt ülni. Valami kényszeríti mind menni . . . menni . . . Viszi vállán a Golgotára a keresztet.

Az a kis szoba ott végtelen nagy út. Meredek és fárasztó;

BEFÚTTA AZ UTAT A HÓ.

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

1906. XII. 1. 7.

Pataky László

Egy-szál drót

EGY FALUSI TANÍTÓ FÖLJEGYZÉSEIBŐL. IRTA: GÁRDONYI GÉZA

Tegnap még kék volt az ég. Meleg verőfény játszott a fák sárga lombján. A gyerekek mezítláb, nyári ingben őrizték a ludat.

Ma reggel elszürkült az ég: hideg vízporral telt meg a levegő. Fázlaló nedvesség űlte be a földet, falat, fát, a rajtunk levő ruhát is . . . Kedvetlen idő. Mindenki kedvetlen. Még a kutya is mogorván űl a kapu mellett, mintha azon gondolkodna: érdemes volt-e azért megszületnie, hogy uggasson?

Az ilyen napokon az embert is hideg gondolatok szállják meg: minek élek? mért dolgozok? Nem volna-e jobb elfujni a gyertyát, mintsem megvárni, amíg tövig ég? „Fényes, nemes célok"? De hátha amit annak nézek, csupáncsak délibáb?

Sirásó gondolatok ezek.

Dehát talán nem is az idő volt e kedvetlenítő gondolatok oka, hanem egy levél, amelynek megírását nem halaszthattam tovább.

Papirost vettem elő és irtam:

— — — — — — — — — — — — — —

Tisztelt Magdolna kisasszony!

Maga vár engem ma este, és várni fog holnap is, de helyettem csak ez a levél megyen.

Gyónnom kell Mancika: három bűnt követtem el. Nem is hármat, négyet. Meggyónok magának őszintén.

Az első bűnöm az volt, hogy mikor először találkoztunk, nem titkoltam el, mennyire bámulom. Igaz, hogy ez szándéktalanul történt. Maga úgy jelent meg a papék uzsonnáján, mint egy fénybe öltözött angyal. Szent megrettenéssel bámultam, s maga oly bizalmasan nézett reám, mintha régen ismernénk egymást. De el kellett volna nyomnom a szikrát . . .

A második bűnt akkor követtem el, mikor a maga kedves meghivására külön is meglátogattam. Nem a látogatás volt a hiba, hanem az, hogy úgy öltözködtem, mintha legalább is ezer forint volna az évi jövedelmem. Később is mindig, mindig az uj ruhámban jelentem meg, mintha másban nem is járnék. Selyem nyakkendőt kötöttem, mintha másféle nyakkendőm nem is volna. És ezüst zsebórán néztem az időt, pedig azt az órát kölcsön kértem. Az enyém csak acélból való.

Akkor nem éreztem ezt hibámnak. De ma, hogy a lelkem mélyébe néztem, megdöbbenve látom, hogy letértem az őszinteség útjáról. Meg kellett volna mondanom, hogy csupán a maga tiszteletére öltözködök így, nem pedig azért, hogy másnak lásson, mint ami vagyok.

Maga édes Manci nem öltözött selyembe bársonyba, amikor engem magához várt. Tisztaság és jóizlés volt a pompája. Még csak a függőit se rakta fel, az ujján se volt gyűrű. És ez tetszett nekem.

Akkor bosszankodtam az édesmamára, de amikor a kertet megmutatta, ott a citizusz-bokor előtt megfogtam a kezét, és hosszan tartottam a kezemben, sőt az ajkamhoz is emeltem. Maga csak nézett könybe lábadó szemmel. Két kék szeme olyan volt, mint a harmatos ibolya. Szavakat várt, de én nem tudtam mit szóljak. Akkor jött a mamája, és ő tudományos kérdéseket intézett hozzám: Hogy mért kemény ebben a kertben a borsó? és hogy mért nem virágzik a torma?

Akkor bosszankodtam az édesmamára, de amikor hazafelé mentem, meggondoltam, hogy a borsó is csak ott puha, ahol neki való vízben főhet, és a torma is csak ott virágozhatik, ahol alkalmas a talaj neki.

Én is csak torma vagyok ezen a földön édes Manci. Hiába jön a kikelet . . . És az én boldogságreményem is csak olyan mint a maguk borsója.

Értsen meg Mancika:

A néptanító élete igavonó nyomorúság. Kétháromszáz forint a készpénz-fizetés mindenütt, meg egypár zsák ocsu, aminek a hivatalos neve: párbér. Van ezenkívül egynehány öl fa, meg két kis korhadtpadlós szoba.

És ez mindhalálig így marad. A két szoba nem tágul, az egynehány öl fa nem szaporodik; az ocsu nem válik búzává, és a készpénz-fizetés József császár óta nem emelkedett egy fillérrel se. Ha valamit emelnek, az csupán az adó.

Az ilyen fizetés édes kis Manci, elég arra, hogy magányos ember ellógjon vele a világban. De mire jut ennyivel, aki családos?

Tegnapelőtt egy néptanítónál voltam ebéden. Melyik faluban, fölösleges magának mondanom. Az asztalnál tíz gyermek ült. Ismeri őket: szép, okosszemü gyermekek, és oly egyformák, mint a cserebogarak. Mikor az asszony leteszi a levest, odaszól halkan az urának:

— A kenyeret . . . Elfeledted?

A tanító fölkel. Kulcsot vesz elő a zsebéből, és odamegy a szoba sarkában álló nagy festetlen ládához. Megnyitja a lakatot: előveszi a kenyeret. És minden gyermeknek szel belőle egyformán.

És amint egyenkint szétosztja, minden gyermek azt mondja halkan, illedelmesen:

— Köszönöm.

A tanító aztán mentegetődzve fordúlt hozzám:

— Rendre kell őket szoktatnom, barátom, különben az ördög se győzi.

Bennem a lélekzet is elállt. Mondanom se kell, hogy csak éppen tessék-lássék ettem valamicskét.

Hogyan ruházza az a tanító a gyermekeit? Hogyan járatja őket iskolába? — nem tudom megfejteni. De kétségtelen, hogy az az ember otthon hagyta a meggondolását, mikor házasodni indúlt.

És hüledezve gondoltam arra, hogy íme magam is az ő útjára léptem. Az út eleje virágos, napfényes, meleg. De a továbbja . . .

Igaz, hogy gazdag parasztok is akadnak akik ládában tartják a kenyeret; az is igaz, hogy más tanítónál nem láttam effélét; az is igaz, hogy az Isten nem oszt mindenhová tíz gyermeket. De mégis meghőköltem . . .

Azért mentem át tegnapelőtt a falujokba édes kis Manci, hogy mindezt elmondjam, és hogy elbúcsuzzak életem egyetlen tündéri álmától.

De maga édes Manci, hogy egyedül volt a szobában, nemcsak kezet nyujtott, meg is ölelt, s liliomfejét a mellemre hajtotta.

És ekkor követtem el a negyedik hibát, hogy ugyanis önfeledten megcsókoltam.

Ezt nem lett volna szabad tennem, pláne akkor, mikor egyenesen azért megyek oda, hogy elmondjam: Az útunk kétfelé ágazik: az én útam kietlen, süppedékes, rideg.

Még az eddigi látogatásaim nem tüntek fel senkinek, hiszen mindig okon-ügyön nyomtam meg a kilincset, s mindössze ötször jártam ottan. Senki nem is sejti, hogy mink egymásról gondolkodunk. Maga jómódu jegyzőnek a leánya, Mancika. Magának hasonló állású embert kell élet-társul választania. Tekintetes asszony lesz maga Mancika, három-négy szobás lakásban lakik, és csak olykor délután, mikor selyem-vánkost gyűr a feje alá a diványon, olykor fogja ezt gondolni: Oh bolond szív, bolondos fiatal szív! egyszer majdnem arra szédített, hogy tanítóné legyek . . .

PATAKY LÁSZLÓ.

festőinknek, fiatal kora mellett is szép művészi múltra tekinthet vissza. 1857-ben született Zalatnán (Alsó-Fehérmegyében). Mikor iskolai tanulmányait a nagyenyedi kollégiumban elvégezte, orvos, majd jogász akart lenni. A sors azonban máskép intézkedett, mert Pataky alig másfél év multával Münchenbe ment, majd Párisba, a hol a híres Cabanel mester mellett képezte ki tehetségét. 1888-ban «Hirmondó» című képével megnyerte a Munkácsy-díjat. Ettől kezdve Munkácsynak úgyszólván jobbkeze lett, több munkájánál segédkezvén a nagynevű mesternek. A következő években egymásután festette meg a magyar népies élet különböző jellemzetes tárgyait. Az alföldi népéletből vett rajzaiból a «Vasárnapi Ujság» is sokat közölt.

Pataky László

Paur Géza Magyar művészek kiállítása a Műcsarnokban Vas. Ujs. 1898 873, 874 l

Pataky László egy nagyobb képpel vesz részt a kiállításon. «Visszaemlékezés» czimű festményének tárgya ismét drámai hangulatu. Egy leveleit hullató fa tövében ül egy beteges öreg asszony, a mint visszagondol fiatal éveire, a körülötte játszó vig gyermeksereg mintha elvonuló fátyolképei volnának az ő elmult szép napjainak. Pataky e legújabb alkotásán művészi egyéniségének újabb fejlettségét mutatja be. A magyar népélet jeles festője, a ki már számtalan művével igazolta azt, hogy egyike legmagyarabban gondolkozó

mal vakmerő sérelmekkel illeti; s midőn erre Nagy Pál megjegyzé, hogy a királynak személye előtte úgy, mint valamennyi magyar ember előtt szent s azért távolról sem lehetett szándéka azt megtámadni, ha a kormányt vétkei miatt ostromolja, — a fejedelem boszankodva mondá:

— *Ei was*; aki kormányomat bántja, az engem is bánt, s ezt nem fogom tűrni.

S ezzel közelebb lépvén a mozdulatlanul álló követhez, megkopogtatta ujjával a vállát, s szelídebb hangon folytatá:

— *Na, was wär's denn, wenn ich Ihnen, weil Sie mir immer etwas anhängen, hier auch etwas anhängen möchte?* (Magyar fordítás nem adná vissza a szójátékot.)

Nagy Pál mélyen meghajtván magát, így felelt:

— Nagy kitüntetés, felséges uram; de — nem hoz semmit (*es tragt nichts.*)

A császár e naiv őszinteség felett elmosolyodott s a követet ama kegyes biztatással bocsátá el, hogy majd lesz rá gondja, hogy a *titulussal* járjon a *vitulus* is.

Nemsokára Nagy Pál csakugyan „legtelsőbb elhatározás" folytán gróf Pálffy Ferenc zárgondnokává neveztetett ki, hatezer ezüst forint évi fizetéssel és tömérdek deputatummal. Igy lett Nagy Pálból, kinek dörgő szavu szónoklata sokszor megizzasztotta a paróka alatt a bécsi koponyákat, ártalmatlan, csöndes ember.

A büszke oligarchát azonban érzékenyen sértette az a cinikus mód, melylyel „róla nélküle" határoztak s mely ellen protestálni nem lehetett. S ezen eset elbeszélését mindig ama keserü megjegyzéssel végzé:

— A *száját* becsukták, de a *lakatot* nekem kellett megfizetni!

A szegény ánglusok.

Gróf Széchenyi Istvánnal történt, hogy utazás közben, míg lovait váltották egy faluban, a sok paraszt ember pedig oda gyülekezett kocsija körül, meglátandó azt a derék hazafit, a ki annyi jót és nagyszerüt hozott már létre a hazában. Széchenyi beszédbe ereszkedett velük; azaz ő beszélt nekik azok pedig hallgatták csendesen.

Elmondá a nagy gróf, mennyi földet utazott ő már be, járt Angol-, Német-, Franciaországban, milyen szorgalmasok ott az emberek, mily roppant munkásságot fejtenek ki, menynyit dolgoznak!

Célja volt a nagy hazafinak az elmondottakkal a munka és dolgosság nagy becsét megismertetni az őt hallgató néppel s egy percig félbeszakasztá beszédét, remélvén, hogy valamelyik a parasztok közül fel fog szólalni s oly valamit mondani, ami oda mutat, hogy ők a dolog és fáradhatlan munkásság értékét és szükséges voltát átlátják: de mennyire volt kellemetlenül meglepve, amidőn a hallgató parasztok közül egyik, vonatkozólag a külföldiekre, akik oly sokat dolgoznak, sajnálkozó hangon csak e szót mondá:

— Szegények!

A konstitució.

Mikor a vénülő Ferenc császár egyszer makacs hurutban szenvedt, orvosa azzal vígasztalta, hogy erős konstitució ja le fogja győzni a bajt.

— Konstitució! Ne halljam többé ezt a szót! vágott közbe ingerülten a felséges úr. Mondja: szívós természet, erős orgánizmus, vagy mondjon akármit. De konstitucióról ne beszéljen.

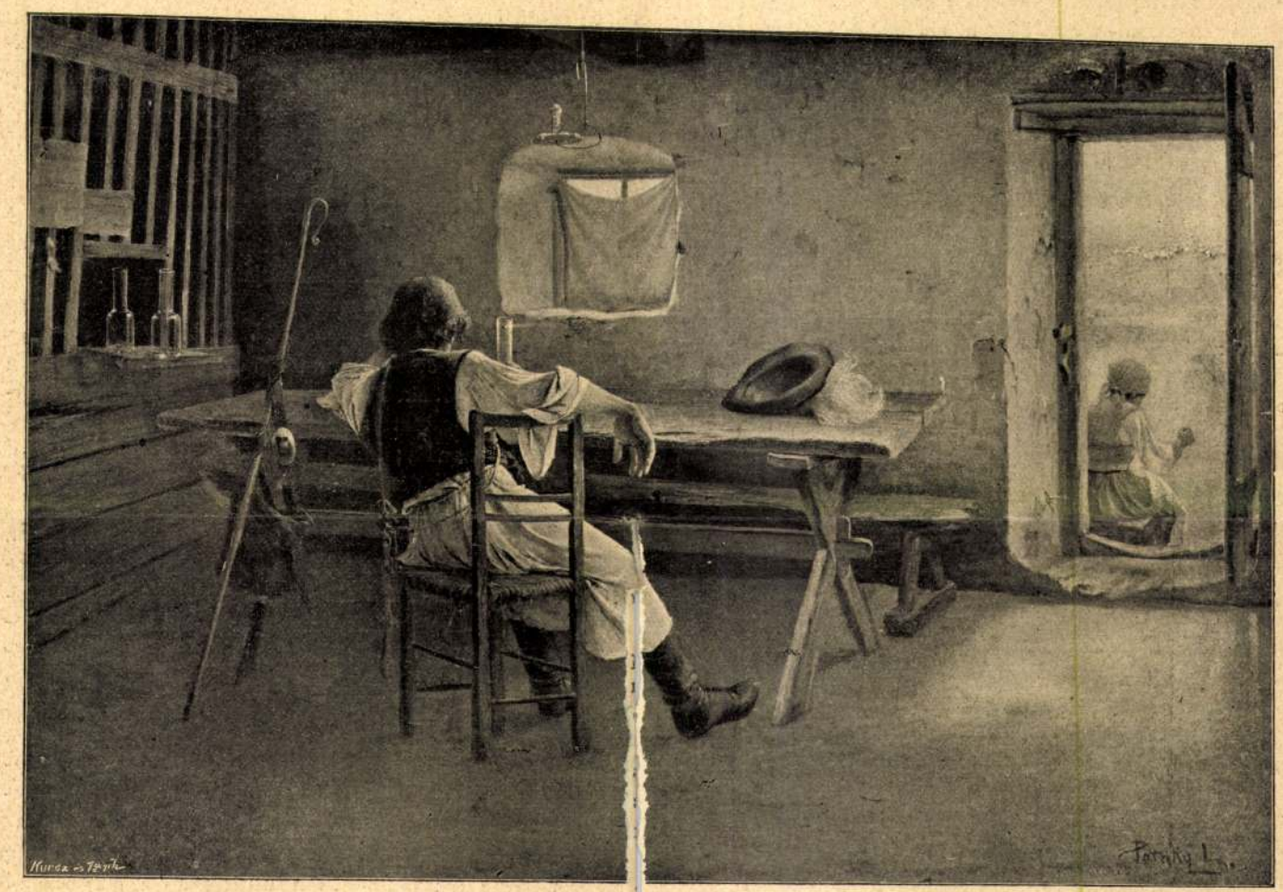

Tavaszi mütárlat **Busu juhász** *Pataky László festménye*

Uj Idő 1899 V. 31 7

A szent korona Budán.

Budára érkezett a korona, mikor Bécsből visszahozták, 1790. február 21-én délután négy órakor, és a bévitele esett ily renddel. Elől mentek azok, kik a koronát általvették a vármegye szélénél; azután a kúnok, jászok és kecskemétiek török síppal, a szent-endrei és ó-budai lovasság, Buda városa lovasai; a pesti tanács kocsikban; a vármegye deputatiói is kocsikon, sokféle ruhákba öltözött rendes lovasok. Ezeket követte a korona, mellette hat gárdista, utána a palatinus zászlóalja. Azután a koronaőrök hintaja s a kísérő nemesség; ez alatt az ágyúk ropogtak, a harangok zúgtak. A királyi palotába érvén, hat kirendelt nemesek vitték föl a korona ládáját a palota nagy szálájába s helyeztették egy három grádics magasságu, vörös bársonynyal bevont helyre.

Itt rövid oratioja levén Zichy Károlynak, az ország bírájának, ki akarta nyitni a ládát, de nem nyilt.

Németül más kulcsát kérvén, azt mondta rá egy ott álló magyar úr, Nemes Zsigmond:

— Kegyelmes uram, nem német korona az, nem tud az németül. Próbálja excellenciád magyarul s úgy szóljon hozzá, majd kinyilik.

Melyen mindenek elmosolyodván, a judex curiae is, magyarul kinyitotta a ládát s belőle a korona kivétetvén, a palota folyosójáról megmutattatott az összesereglett sokaságnak.

Azután a láda a portól megtisztíttatván, ismét elzáratott, a mikor egy német lakáj seperni akarván, mond egy ifju magyar:

— Félre, adta németje, hogy mered azt német kezeddel fertéztetni?

Maga aztán megseperte.

Az arany búzakalász.

Mikor a szent koronát 1790-ben visszahozták Budára, e legnagyobb kincsünket minden megye fényes bandériummal kisérte.

A hevesi bandérium egyik vezére Pankotai Jósa Gábor volt, a tiszafüredi nagy földesúr, ki II. József alatt csak a katonai erőnek engedve tűrte meg, hogy tízezer holdnyi birtokát felmérjék a *földkóstolók*.

Süvegére, a kócsagtoll mellé, egynéhány szál aranyból készített búzakalász is volt tűzve, az áldott Alföld jelképéül.

— Hol termettek ezek a búzakalászok? kérdezte tőle gúnyosan egy udvari ember Budán.

— Ilyeneket termett a magyar föld, míg a német föl nem mérte, válaszolt boszusan Jósa Gábor, ki nemesi birtokának erőszakos fölmérését még nem felejtette el.

Hohenlohe.

Hohenlohe herceg (kit a magyar katonák *Holló uram*nak szoktak hívni) 1786-ban Erdély fő hadi kormányzója lett. Nagy készülettel várták mindenütt, de Hohenlohe gyűlölte a sok teketóriát, a lakomákra nem ment el, beérte fekete kenyérrel is és még ágyat se tétetett a szobájába, mert legjobb szeretett a puszta földön hálni. A magyarok tisztelték és becsülték őt.

Nagy vadász volt. Egy vadászaton az erdélyi urak ép az ő kalandjairól beszélgettek, jóizűeket nevetve, mikor egyszer csak odatoppan Hohenlohe:

— Az urak elhallgattak. Az urak rágalmaztak engemet.

— Kormányzó úr, válaszolta egy őszinte magyar, megvallom, egy megjegyzésem volt főméltóságodra.

— Szabad-e hallanom?

— Barátunk, szólt közbe egy másik erdélyi úr, azt mondta, hogy a természet, mikor főméltóságodat alkotta, voltaképpen derék magyar embernek szánta; de hogy-hogysem, el talált bámészkodni és németet csinált excellenciádból.

Gróf Esterházy Károly püspök.

II. József, midőn Egerben időzött, gróf Esterházy Károly püspöknek volt vendége. A püspök nagy pompával vette körül a császárt s egymásután adta a fényesebbnél fényesebb ebédet. II. József egy ily nagy ebéd alkalmával kötekedő kedvében volt.

— Püspök úr! Kegyelmed az apostolok utódja, csakhogy az apostolok nem éltek ám ily gazdagon!

A házi gazda nagyot nyelt és hallgatott. Másnap azonban, midőn az ebédet jelentették, bevezette a császárt egy szűk szobába, hol még csak az udvari pap volt jelen. Az asztalon agyag tányér, fa kés és fa villa. Az ebéd három tál egyszerü ételből állott. A császár, ki gyomra iránt nagy tisztelettel viseltetett, csak várta, várta, hogy e furcsa kezdetnek mi lesz a folytatása? Remélte, hogy majd csak hoznak még valami ízletesebbet is. Pedig bizony nem hoztak még üres tálat sem. II. József nem palástolhatta boszankodását:

— Püspök úr! miféle tréfa ez?

— Semmi tréfa, felséges uram! Tegnap gróf Esterházy vendégelte meg felségedet, ma pedig az egri püspök, az apostolok szegény és méltatlan utódja.

A dunai köd.

E század tizes éveiben az úttörő magyar színészek Pesten is, Budán is játszottak. Pesten a régi bástyák egy kerek tornyában, az úgynevezett rondellában, mely azelőtt kevéssel még szárazmalom volt; Budán pedig fönt a várban, a József császártól színházzá profanizált jezsuita templomban.

A színészek e vandorlása keserves viszontagságokkal járt élen, mikor a Duna zajlani kezdett s a hajóhidat fölszedték. Csónakon kellett átkelni és ha a zajlás erősebb volt, már délután két órakor indultak Pestről, nehogy utólérje őket a köd.

Hogy mi a dunai köd, nem is sejti, aki maga nem tapasztalta. Én egyszer Pesten este kilenc órakor szálltam csónakba, hogy Budára menjek és másnap reggel hat órakor kötöttem ki — Pesten. A csónak farában ültem és nem tudtam, hogy a csónak orrán fáklyát gyujtottak. Hiába hallottuk a két város óráinak ütését, a hajósok — jól lehet igen ügyesek — nem tudtak tájékozódni és mikor feljött a nap — januáriusban volt — egy mérföldre Pest alatt értünk partot.

Mikor ilyen köd volt, a szegény művészek három-négy órát is töltöttek a Duna jégtáblái között és gyakran félórával az előadás kezdete előtt, néha meg egy órával a kitűzött idő után, a hidegtől megdermedve, a ladikba csapkodó haboktól lucskosan jutottak föl a várszinházba, hol annyival jobb kedvvel játszhattak, mert tudták, hogy előadás után azonnal vissza kell térniök Pestre. Ha igen kedvezett az idő, a félig megfagyott királyok, királynék, miniszterek, udvarnagyok, hercegek és grófok éjfélkor jutottak pesti lakásukba.

A lakat ára.

Felsőbüki Nagy Pálnak, Sopronvármegye híres követének a kormányrendszer ellen 1825-ben tartott dörgő filippikai kellemetlen visszhangot keltettek a bécsi minorita templom közelében. Figyelmeztették is erre Nagy Pált több ízben, de ő nem tágított. Végre megsokalták a dolgot és felcitálták a Burgba *ad audiendum verbum regium*.

Képzelhetni, hogy a fogadás nem volt valami nyájas. Ferenc császár szemére lobbantá a követnek, hogy nem viseltetik köteles tisztelettel uralkodója iránt, sőt minden alkalom-

VIDÉKI ALAKOK BELGRÁD UTCZÁIN PÉTER KIRÁLY BEVONULÁSA ALKALMÁVAL.

delphiai épületekben van. Hamarjában gyűlést kell tartaniok, de egyik sem hagyhatja el az irodáját. Működésbe jön New-York és Philadelphia közt a telefon, összekötik egyszerre valamennyit valamennyivel. Három ember Philadelphiában, kettő New-Yorkban, mindnyájan irodájukban ülve, a telefon-kagylót fülüknél tartva, fontos gyűlést tart. Vitáznak, rendelkeznek, jegyzőkönyvet vesznek fel; tíz percz alatt elintéznek millió dollárokról szóló ügyet. Régebben ez legalább is fél napig tartott volna.

Egy chikagói üzletember, a kinek a maga iparágában fióküzletei vannak minden nagyobb városban, együtt sétál barátjával New-Yorkban a Broadway felé. Megnézi óráját: fél tizenegy.

— Chikagóban most fél tíz van, — mondja a barátjának. — Jöjjön be, elolvasom a leveleimet és feleleteket diktálok rájuk.

A chikagói bemegy a fióküzletébe, felhivja Chikagóban levő titkárát, felolvastatja magának a ma érkezett fontos leveleket, választ diktál rájuk s húsz percz múlva tovább sétál.

Az utczán, míg beszélgetve haladnak, majd elgázolja őket egy kocsi, melyben két ember ül. Az egyikük bizonyos pénzügyi dolgokban elsőrendű kapaczitás; a míg odahaza van, nem foglalkozik üzleti dolgokkal, de a mint beleül kocsijába, megkezdődik a hajsza. A kocsiban mellette ülő ember a titkára.

— Látta, ki ül abban a kocsiban? — kérdi a new-yorki.

— Nem, — felel a chikagói. — Ki?

— X. úr; most megy az irodájába. Nagyon el van foglalva, rá sem ért észrevenni bennünket. Vele van a titkára, fontos leveleket diktál neki. Sem ő, sem a titkár föl se tekintettek, mikor a kocsis megfékezte a lovakat. X. úr beszélt tovább, a titkár pedig irt tovább. Ebből látni, hogy fontos a dolguk.

— Erről eszembe jut a legelfoglaltabb orvos Philadelphiában, a hol tíz évvel ezelőtt laktam, — mondja erre a chikagói ember. — Napjának minden percze előre ki volt számítva. Minden jelentkező betegnek előre ki volt szabva perczekre, hogy meddig fog tartani a vizsgálat. Az orvos számításba vette azt a másodperczet is, a mibe kerül, míg a beteg belép a rendelő szobába s a míg kimegy. A titkára kiszámította, mennyi idő alatt ér el kocsija egyik utczából a másikba, meddig marad egy-egy házban s a pontos percznyi időt, mikor a másik beteghez ér és így tovább. Olvasni és irni valóját a kocsiban végezte, a míg egyik betegtől a másikhoz ment; t. i. gyakran kellett, mint egyetemi tanárnak, beszédeket mondani s tudományos irodalommal is foglalkozott. Czikkeit a kocsiban diktálta a titkárának, sőt nem egyszer a kocsiban is ebédelt. Aránylag fiatalon halt meg; soha sem volt egy percz szabad ideje. Ez volt a baj. Fölhasználta az idő-kimélés minden módját, de csak arra, hogy annál több munkát végezhessen . . .

Ez alatt a két jó barát nyugodtan beszélgetve eljutott a börzére. Öt percz múlva a chikagói megint a telefonnál volt s a titkárával beszélgetett. Egy pillanat alatt tájékozva volt, hogy kezdődött Chikagóban a börze, micsoda hirtelen változások állottak be itt-ott; rendelkezett: mit kell tenni e változott viszonyokkal szemben. Egy nap alatt hatszor is végzett üzleti ügyeket Chikagóban, mintha ott volna s nem New-Yorkban. Közben ráért sok mindenfélére, részlet-ügyekre a fióküzleteiben, sőt még egy műkiállításba is elment, megnézni, nincs-e benne kedvére való kép.

A ki nem látta, nem is sejti, milyen szerepet játszik a mai amerikai üzleti életben a telefon, melynek használata valódi rendszerré fejlődött. Példa erre a new-yorki börze; néhány száz kis fülke áll a börze nagy csarnokának nyugati végében. Némely czégnek több telefonja is van, néha több czég használ egyet. Ezek a fülkék mindig el vannak foglalva. Minden kis változást megtelefonoznak az ügynökségeknek. Egy szempillantás alatt minden iroda beszélhet a csarnokban levő emberével. Ha valamelyik ügynököt felhivják az irodájából: az irodában levő ember megnyom egy számot s erre az illető szám a börzén levő két hiradó tábla valamelyikén, mindenki számára láthatóan feltünik. A táblánál erre való emberek állnak, a kik meglátva a számot, sietnek az illető ügynököt felkeresni a teremben. Így aztán néhány másodpercz alatt az ügynök beszélhet az irodájával. Az utasításokat oly gyorsan adják-veszik, hogy sokszor egy percz alatt egészen megváltozik a börzén az üzlet.

A nagy üzleti épületekben ma már egész, hatalmasan elágazó telefon-központ van s minden valamire való hivatalnoknak megvan a maga telefonja az iróasztalán. De nemcsak a telefon szolgál a munka siettetésére s az idő megtakarítására, hanem sok más találmány is.

Ott van pl. az irógép, mely nélkül ma már az üzleti élet el sem lehetne, annyival gyorsabban lehet vele másolni, mint kézirással. Ott vannak az összeadó gépek, melyek soha sem követnek el hibát, ha kezelőjük jól tud velük bánni. Most ezt a kettőt egyesiteni kezdik. Levelet tollba mondani akkor is lehet, ha a gyorsirók el vannak foglalva: a fonograf segítségével. Az ember bemondja a leirni valót a fonografba, újra elmondatja magának, az esetleges hibákat kijavítja s a lemezt odaadja a másolónak. Ez beleteszi gépjébe, szabályozza a sebességét, aztán megindítja a fonografot s az diktál neki, jobban, mint az ember.

Most majd még hozzájárúl a drótnélküli táviró és telefon. Ha majd ezek is kellően kifejlődnek, az üzletember összeköttetése sohasem szakad meg az irodájával, még ha az oczeánon hajózik is. Az üzleti élet felhasznál mindent munkája gyorsitására; a mi másoló eljárást feltalálnak, a nyomdászat vívmányait, mindent értékesít e czélra, bármi apró ujítás is.

Az amerikai üzleti világ jelszava: «Adjatok több találmányt, több munkamegtakarító készüléket, hogy több legyen az időnk!»

A CSIKÓS.

Pataky László rajzához.

Mindig a csikós képezte a pásztorvilág arisztokráczíáját; ebben vele legfeljebb a gulyás osztozott, de már a juhász, kondás, csürhés és a többi nagyon távol állottak tőle. Olyan, mint a kevély, merész pusztai sas, a mely valóságos király a vadludak, gémek, bibiczek csapatai felett. Nóta is majd csak ő róluk van: a sasról meg csikósról, de a bibiczről meg csürhésről már nem igen dalolgatnak.

Hej, sokszor elhangzott már csárdákban, pusztákon, arató leányok ajakán egymásután:

Kútágasra szállott a sas,
Engem rózsám ne csalogass.

Aztán:

Az én csizmám nyikorgós,
Tegnap vette a csikós.

De hát nem is csoda, hogy a csikós tekintély a puszták világában, mert nem csak a legnemesebb, tűzvérű állatokat őrzi, hanem maga is rendszerint daliás legény, a kire nagyon illik a czifra szűr, sarkantyús csizma, darutollas kalap s mikor futásnak indítja paripáját a szél is alig ér nyomába.

Életmódja különben se nem könnyű, se nem kényelmes. Akár esik, akár fúj, nyergben kell ülni, ha pedig valamitől megriad a ménes, ugyan lesz nehéz dolga, míg a szilaj jószágot megint összekavarítja. Jó szolgálatot tesz ilyenkor a sallangos karikás, mely ép oly nélkülözhetetlen eszköze, mint a pányva, a melynek ügyes dobásával azt a lovat fogja ki, a melyiket akarja.

Hajdan még nehezebb volt a csikós dolga, míg a futó betyároktól, lókötőktől kellett tartani, a kik bizony sokszor kiszakitották a ménes legszebb paripáit, ha a csikós el talált szunnyadni. Ma már az ilyesmi alig történik meg; nincs már betyár, nincs már lókötő, a kikben efféle hajlandóság van, rég hátat fordítottak azok a pusztának s a nagy városokba szivárogtak zsebmetszőnek, csirkefogónak.

Így változik a világ sorja. De változik maga a csikós is. Ezelőtt egész esztendő számra semmit se tudott róla, a mi a pusztán kívül történik s legfeljebb valami vándorlótól hallott meg egyet-mást a világ folyásáról, bár azzal se törődött sokat. Naptár, óra nem kellett neki, az évszakot megtudta a fű növéséből, a daru, fecske, gólya költözéséből, hogy pedig hány óra: azt nagyon jól meg mutatta néki a nap, meg a fiastyúk állása. Most már vasút szeli át a Hortobágyot is, a telefon csengőjétől se mentes, óra ketyeg a csikós zsebében s a hajdani rovást helyettesitő jegyzőkönyv mellett ott van szűre ujjában a két fillérés ujság legújabb száma is.

De azért csikós: csikós ma is s habár eltünt a régi romantika, a széllel versenyt vágtató délczeg legények ma is méltó kiegészítő alakjai még a puszta képének.

ZIVATAR A PUSZTÁN. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

újabban elviszik a vakokat a szobor-gyűjteményekbe s egyes szobrászok műtermeibe. A szobrokat finom újjaikkal végigtapogatják s ez csaknem olyan művészi élvezetet szerez nekik, mintha látnák. E mellett a könyvtár tisztviselői figyelemmel vannak minden olyan új találmányra, a melyet a vakok javára értékesíthetnek, sőt olyanokat, a kik eddig nem tudtak, meg is tanítanak olvasni és irni. Sakkozni is lehet a könyvtárban, külön e czélra készült sakktáblákon és figurákkal.

Rövid fennállása óta a vakok könyvtára szépen fellendült már s több helyen kezdik követni a washingtoni példát, a melynek ily módon nem csekély fontossága van a vakok szellemi képzésében s szerencsétlen állapotuk enyhítésében.

EGY ÚJ CZIRKUSZI MUTATVÁNY.

Európa nagyvárosainak czirkuszaiban egy új, bámulatra méltó mutatvány kelti fel a közönség érdeklődését. Amerikából jött, mint annyi más csodás és hihetetlen dolog. Angol neve «*looping the loop*» (szószerinti fordításban: hurkolva a hurkot), alapja pedig a nehézkedési és a központfutó vagy centrifugális erőről szóló ismert fizikai törvények. Feltalálója egy Vanderwoort nevű amerikai, a ki a nyilvánosság előtt Diavolo néven szerepel s a ki eredetileg a kerékpározást űzte mesterség gyanánt. Találmányához az eszmét egy New-Yorkban már régebbi idő óta létező szerkezet adta: a nálunk is ismeretes «szibériai vasút» egy bonyodalmasabb formája, melyen a vasúti kocsik egy kör belsejében futnak körben.

Ismeretes dolog, hogy a czentrifugális erőnél fogva a körben forgatott testek a kör középpontjától távolodni igyekeznek, s az előttük levő akadályhoz mintegy tapadva, — nem esnek le a kör középpontja felé. Így marad meg pl. a czirkuszi lovas is a körben futó ló belső oldalára támaszkodva.

Vandervoort mutatványainál a mennyezetről keskeny, deszkapálya vezet a porondra, itt körívben nyolcz méter magasságra emelkedik, aztán ismét lefelé fordul és a fölfelé vezető görbületre támaszkodva visszajön a porondra s lejtős emelkedéssel kivezet belőle. Mr. Diavolo, a föltaláló, a ki maga mutatja be találmányát, a czirkusz mennyezetéről közönséges kerékpáron, iszonyú gyors, a lejtőn mindinkább gyorsuló sebességgel leszalad, be a «hurok»-ba, ennek belső körfelületén végig s aztán a körből ki. Mindez oly roppant sebességgel történik, hogy a néző szeme alig bírja figyelemmel kisérni, mikor a kerékpáros minden támasz nélkül, *fejjel lefelé* ságúld végig a kör belső felületének felső részén. Néhány másodpercz múlva már kinn van a pálya végén, a hol egy erős rúgókkal működő háló fogja fel.

Csodásnak látszik ez a fizika törvényeivel ismeretlen nézők előtt, a kik nem értik, mikép lehet, hogy a kerékpáros a belső körfelület egy részén fejjel lefelé, lógva fut végig s még se esik le. Az említett törvénynél fogva azonban, hogy t. i. a körben forgó test minden részecskéjét a czentrifugális erő eltávolítani igyekszik a forgási tengelytől, ez érthetővé válik, A test egy-egy ilyen részecskéje a tehetetlenség törvényénél fogva csakis oly erő hatása alatt maradhat meg a körpályán, melynek pontos mathematikai képletek alapján kell kiszámítva lennie; a kör átmérője, a kerékpáros sulya és a futásának sebessége kellő arányban kell hogy y legyen. E tényezőket a leleményes amerikai a legnagyobb pontossággal számította ki. A feltételek megtartása mellett lezuhanás veszélye egyáltalán nem fenyegeti. Még nagyobb biztonság okáért, minden eshetőségre számítva, az élelmes amerikai gummi-ruhát visel s ezt mutatványa előtt légsűrítővel jól felfújja, úgy, hogy ha leesik sem történik komoly baja.

Akár érti azonban a mutatványt valaki, akár nem, kétségkívül nagyon eredeti és izgató látványosságot nyújt.

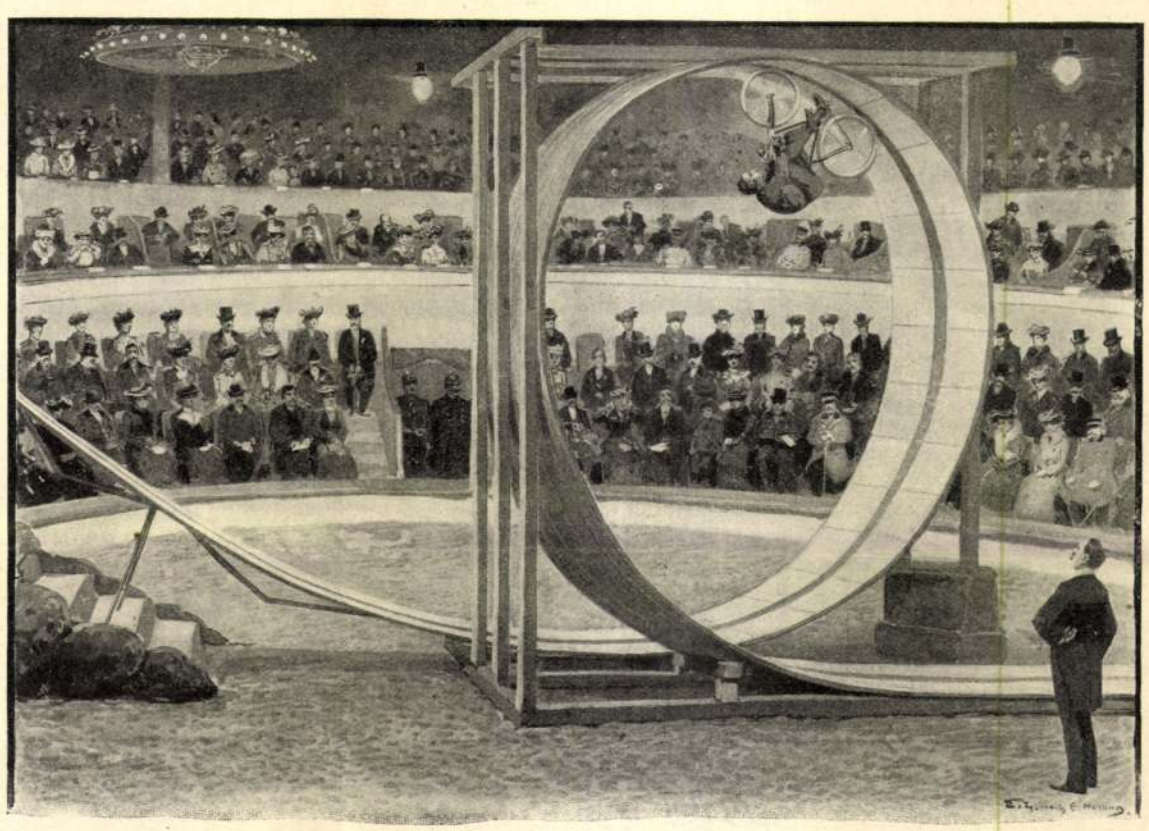

EGY ÚJ CZIRKUSZI MUTATVÁNY.

A KATONAI KÉMKEDÉS.

Minden állam katonai hatalma saját haderejének értékétől, harczképességétől függ ugyan, de azért mégis nagyon hasznos és szükséges dolog ismerni az esetleges ellenség katonai állapotait. Az ezekre vonatkozó adatok megszerzése fontos politikai és katonai szükség s ezért minden állam kénytelen-kelletlen mégis a kémkedéshez folyamodik.

Egy részét az idegen hatalmak haderejére vonatkozó adatoknak meg lehet tudni az egyes hadseregek szabályzataiból, statisztikai kiadványaiból, a hadgyakorlatok eredményeiből. Minden állam hadseregének vezérkarában külön osztályok vannak szervezve az ilyen adatok tanúlmányozására, feldolgozására és értékesítésére s több államban szokás, hogy évenként tiszteket utaztatnak a külföldi országokban, az ottani katonai állapotok megfigyelésére. Néhány év előtt még állandóan egész csapat franczia tiszt tartózkodott Németországban «a német nyelv megtanulása czéljából». Az ilyen utazásokat nem szokták s nem is lehet kémkedésnek tekinteni s ha az ilyen külföldieket rajta érik is a megfigyelésen, nem esik bántódásuk, legfeljebb elkobozzák az irataikat, jegyzeteiket s az ország határára szállítják őket. Az 1866-iki porosz-osztrák háború közvetlen előestéjén Ausztriában rajta értek egy magasabb rangú porosz tisztet az ilyen vizsgálódáson, de nem bántották, csak kiutasították az országból.

A katonai információ-szerzés segédeszközei manapság nagyon megszaporodtak; nemcsak hogy gondosan szervezett irodák tanúlmányozzák és figyelik állandóan az idegen hadseregeket, nemcsak hogy a hadgyakorlatokban idegen tisztek is szoktak részt venni, hanem a régi állapothoz képest tetemesen növekedett a katonai és tengerészeti attachék száma, az egyes nagykövetségeknél, ott van aztán a táviró, chiffrirozott táviratival, a mely például kitünő szolgálatot tett a boerok európai küldöttségének, a melynek az egész világ bámulatára mindig pontos értesülései voltak a harcztérről, pedig a tengeralatti táviró angol kézben volt, a partokon mindenütt angol hadihajók czirkáltak s a szárazföld is körül volt zárva. Hasznát veszik a katonák a napi sajtónak is, a mely gazdag forrása a katonai hireknek. Így például azt mondják, hogy az 1866-iki háborúban a porosz hadvezetőség igen fontos hireket tudott meg a londoni «Times»-ből az osztrák hadseregre vonatkozólag, a mely hirek a főparancsnokság elhatározásaira sokszor döntő fontosságúak voltak. Az 1870/71-iki porosz-franczia háborúban is sok hasznát vették a németek az angol lapok tudósításainak a francziák rendszabályairól, terveiről. Megkönnyíti a katonai információ-szerzést az a sok külföldön kenyerét kereső kivándorló is, a kik ha kémkedésre nem is, legalább nehezebben hozzáférhető adatok gyűjtésére gyakran igen jól használhatók. Ezért utasítottak ki 1870-ben minden németet Párisból.

Mindez eszközök és módok azonban teljesen pontos és részletes adatok beszerzésére nem elegendők, sok tekintetben kiegészítésre szorúlnak, különösen, ha bizonyos meghatározott, szakértelmet megkivánó adatokra van szükség, a melyeket csak erre alkalmas, állandó ügynökök útján lehet megszerezni. Különösen áll ez az erődítési és mozgósítási tervekre, a strategiai felvonúlásra vonatkozó intézkedésekre, a nagy erődök, várak berendezésére, valamint a fegyverzetben s a felszerelésben történt főbb újításokra. Néha az efféle újítások titkát a hadseregek nagyon jól meg tudják őrizni. Így, mikor a német hadseregbe behozták a Mauser-féle ismétlő fegyvereket, ezekből egy példányt csak akkor sikerült egy tiszti álruhába öltözött külföldi ügynöknek elcsenni, mikor már az egész hadsereg fel volt velük szerelve.

Az ilyen ügynököket a nagykövetségeknél alkalmazott attachék tartják. Az ő kötelességük a czéljaikra alkalmas embereket felkutatni, a kik révén az utazásaikon, hadgyakorlatokon látottakat, a hivatalos kiadványokban, hirlapokban olvasottakat kiegészíthetik. Az ilyen eszközök alkalmazásában az az elv érvényesül, hogy a czél szentesíti az eszközöket. Az ügynök azonban, ha saját hazájáról katonai információkat ad a külföldieknek, a hazaárulás bűnébe esik s ha rajta veszt, sulyos büntetést kap.

A kémeket, ha háborúban elfogták, régebben agyonlőtték. A kémkedés azonban szükséges rosz s ha ma kisebb is a fontossága, mint egykor, még mindig nélkülözhetetlen. Ha egy katonai attachéról nyilvánosságra kerül, hogy kémeket tartott, nem érheti nagyobb büntetés, mint hogy a kormánya hazahívja. Annál roszabbúl jár a kém, a ki pénzért vagy más előnyért elárúlja hazáját. Még mindig gyakori eset, hogy nőket, gyakran előkelő állású hölgyeket használnak kémekül. Az oroszok és francziák újabban azzal védekeznek a kémek ellen, hogy hamis mozgósítási terveket készittetnek s ezeket juttatják a kezükbe.

Még a napoleoni időkben a katonai térképezés nagyon fejletlen volt s így nagy szüksége volt a hadseregeknek kellő számú ügyes kémekre, már csak azért is, hogy ellenséges területen vezetőik legyen. Ma már a topografia terén nincs titok, minden vidék kitünő katonai térképeken van feldolgozva s e térképeket bárki megveheti. Régebben a hadvezéreknek kémekre volt szüksége, hogy az ellenséges terület segélyforrásait s az ellenséges haderő számát megismerje. Ez utóbbira ma a katonai költségvetések és statisztikai évkönyvek bőséges felvilágosítást nyujtanak.

Háború esetén azonban még most is erősen működik a kémkedés, mert nagyfontosságú dolog meggyőződni az ellenség erejéről, elhelyezkedéséről, terveiről. Ezért nemcsak azon a vidéken kell, hogy legyenek a vezérnek kémei,

a hol a hadmíveletek folynak, hanem az egész világon. Ligne herczeg egyszer azt mondta: ha egy vezérkari tisztet meg lehet vásárolni egy millióért, még mindig olcsón vásároltuk meg. Ma azonban már, mikor a tisztikarok erkölcsi színvonala jóval magasabb, mint egykor, csak kivételesen sikerül egy-egy tisztet megvesztegetni.

Napoleon kémrendszere kitünően volt szervezve. Volt neki egy hires kéme, Schulmeister Károly, a kiről egész irodalom van. Ebben az emberben ritka emberismerete mellett kitünő katonai ösztön, semmitől vissza nem riadó vakmerőség volt s a mellett kitünően el tudta arczát, alakját változtatni. Egyszer állítólag kihallgatáson volt Napoleonnál s onnan kijőve néhány percz alatt úgy elváltoztatta magát, hogy a császár nem ismert rá. Rendszerint mint dohány- és pálinkaárus járt át az ellenséges táborokba s az 1805-iki hadjáratban osztrák egyenruhában járt Mack és Kutusov hadseregei között. Napoleon fejedelmileg jutalmazta, de érdemrendet nem adott neki soha. Egyszer állítólag ezt mondta neki:

— Charles, te fölérsz egy hadsereggel. Mit adjak neked? Nem tagadok meg semmit tőled.

— A becsületrend keresztjét, felség. — felelt a kém.

— Pénzt kapsz, a mennyit kívánsz. — felelt a császár — de a keresztet soha! Azt fentartom a vitézeimnek.

Schulmeister, a ki eredetileg pálinka-, majd dohánykereskedő volt Strassburgban s ifjabb éveiben csempészés miatt a börtönben is ült, több millióra menő vagyont szerzett kémkedésével. Az 1809-iki háború idején kevés híja, hogy bajba nem került. Egy franczia miniszter megbizta, hogy juttasson egy levelet az osztrák hadsereg egyik fő emberéhez. Útlevelekkel jól ellátva ékszerkereskedőnek öltözött s így ment az osztrák táborba, a hol azonban felismerték és elfogták. A motozásnál megtalálták egy kettős fenekű arany-dobozban a levelet. Elitélték s átadták kivégzés végett egy szakasz katonának; a halálos itéletet estéről reggelre halasztották. Schulmeister felismert őrei között egy franczia szökevényt, beszédbe elegyedett vele, igéretekkel felbiztatta, bort hozatott, ivott az őrökkel, leitatta ezeket s ópiumot csempészett a borukba. Mikor elaludtak, felvette az egyiknek egyenruháját s a franczia katonával együtt megszökött. Az 1809-iki háború után elhagyta Napoleon szolgálatát. 1815-ben a párisi német rendőrbiztos elfogatta s Weselbe vitette; jókora váltságdíjért azonban szabadon bocsátották. Ez ütötte vagyonán az első rést, aztán pazarlása miatt milliói hamarosan elfogytak, úgy hogy öreg korát szükös viszonyok közt töltötte Strassburgban, mint dohányárus. 1853-ban halt meg.

Olyanféle kémkedés, a milyet Schulmeister vitt véghez, ma már nem lehetséges. Maga a kémrendszer azonban még jó darabig meg fog maradni a háborúk előkészítésében és intézésében, mint szükséges rosz.

KURUCZ-VILÁG.

Pataky László festménye.

Az utóbbi években mind élénkebb lesz nálunk a kurucz-világ s a benne rejlő hősies és hazafias mozzanatok iránt való érdeklődés. Íróink a lirában, a szinpadon, az elbeszélő irodalomban is ismételten fordúltak a kurucz-kor dicső alakjaihoz és eseményeihez s az e tárgyú irodalmi művek némelyikének nagy sikere mutatja, hogy a közönség is szivesen látja, ha figyelmét történetünk e dicsőségben, gyászban oly gazdag korszaka felé irányítják. Az irókon kívül a festők is észrevették, hogy a kurucz-világ mily értékes anyagúl kinálkozik nekik. Műkiállításainkon többször találkoztunk már kurucz-tárgyú képekkel, melyeket a közönség is szivesen szemlélt.

A kurucz-világból vette legújabb képe tárgyát *Pataky* László is. Képét, mely a Műcsarnok április 1-én megnyíló kiállításán fog a nyilvánosság elé kerülni, mai számunkban közöljük. Egy kisebb kurucz csapatot ábrázol, a kurucz tábor előcsapatát, a mely bozótos síkon állva figyel. Néhányan közülök előre vágtattak kémszemlére, csak árnyképük látszik a messzeségben, a kép jobb oldalának hátterében. A várakozó csapat vezetője fehér lovon ül, kezében lánczos buzogány s kemény tekintettel figyel a távolba. Mögötte kivont karddal egy befont ősz hajú vén kurucz, e mellett bekötött fejű szikár ifjú. Hátrább még három marczona, elszánt képű vitéz ül lován, kivont karddal, míg a negyedik a nyergét igazgatja. Mozdulatlanúl várnak valamennyien, de e mozdulatlanságukban megkapó erő nyilvánúl; a mint szükség lesz rá, majd megelevenednek és közibe vágnak a labancznak. Az őszies, ködös tájképbe szépen illeszkednek bele a kurucz csapat komor, viharedzett alakjai.

Pataky László képe e jeles művészünk képességeinek újabb sikerét jelenti. Érdekességét fokozza korhűsége is, a mennyiben a kurucz vitézek ruháját és fegyverzetét a művész egykorú minták felhasználásával festette.

KURUCZ-VILÁG. — PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE.

EGYVELEG.

* **Egy léghajós tapasztalatai.** *Bacon* léghajós érdekes dolgot beszél el légi utazásairól. Nagy magasságban — úgymond — teljes csönd uralkodik, a mi szerfölött meglepő, sőt ijesztő eleinte. Hanem, a mint ismét közeledünk a földhöz, egymásután halljuk megint a hangokat, még pedig legelőször a gőzgépek, vasúti lokomotivok füttyét, azután a kakasok kukorékolását, majd a kutyaugatást, végül pedig az emberi beszédet, kivált pedig a gyermekek éles hangját. Egyszer — folytatja Bacon — egy erős lőgyapot töltényt sütöttünk el villamszikrával. A töltény 48 méter hosszú zsinegen csüngött alá léghajónk kosaráról, s mi izgatottan vártuk a bekövetkező szörnyű durranást; és ime, mindössze gyenge csattanást hallottunk, mint mikor egy kis pisztolyt elsütnek. Hanem pár pillanat mulva annál nagyobb lett meglepetésünk, midőn a robbanás visszhangja a földről vagy az alattunk gomolygó fellegekről visszaérkezett; olyan volt az, mint a leghatalmasabb mennydörgés.

* **Az első étlapot** állítólag Henrik braunschweigi herczeg használta, kit igen bántott az, hogy egyszer akkor hozták valamelyik kedvencz ételét az asztalra, midőn már ő jóllakott. Ettől fogva megparancsolta konyhamesterének, hogy az ételeket sorba felirva, mindig oda tegye a tányérja mellé, nehogy az említett szörnyű dolog még egyszer megtörténhessék vele. A herczeg emez eljárása azonban vendégeinek tetszését is megnyerte, egyre többen követték otthon a szokást, míg végre az étlap mindenfelé általánosan elterjedt.

* **A világ legjobban fizetett postahivatalnoka** bizonyára az alaskai postamester, ki a Cagle és Valdery közti forgalmat közvetíti s ezért 70 ezer korona évi fizetést kap. A két hely közti távolság 662 kilométer, mely útat a postamester havonként kétszer teszi meg. Az utazás többnyire kutyák által huzott szánban történik s mindenkor életveszélyel jár.

* **A párisi egyetemet** 9300 tanuló látogatja; az oxfordi egyetemnek azonban csak 1800 hallgatója van.

— Igen, de azt mondják, nem fogad senkit, véleményeztem én.

— Na, vannak kivételek, én például az apám révén bejuthatok hozzá, magát pedig Kornélia, ki ne fogadná el? Meglássa még a koporsójából is kikél, hogy láthassa, — mondá a jó emberem.

— Oh, ha így vélekednék a tudós, akkor már elczammogott volna egyszer a szinházba.

— Bizony oda nem jár, mióta Kántornét utólszor megnézte, jobban mondva: a kezébe hajtott fejjel csak hallgatta.

Erre egészen felvillanyozódtam. Hopp! megvan az ok, a mivel elibe merek állani. Megkérem szépen, hogy szerencséltesse jelenlétével tíz nap múlva azt a kis ünnepélyt, melyet a Kántorné sirján rendezni fogunk.

— Helyes, — mondja a jó barát — no, ez igazán jó gondolat.

Meghatároztuk a napját a látogatásnak is, a mikor — nem mondhatnám, hogy teljes nyugalommal, — mendegéltem felfelé azon a lejtős dombon, mely a mostani «Transsylvania» szálló mellett, még akkor nagyon köves vízmosásos árkokon tél-túl vezetett a ref. kollegium felé, annak szomszédságában pedig a Bolyai lakására. Azt ugyan nem gondoltam, hogy vidámabb szinü házat vagy falakat lássak, de a tornácz, ajtók és ablakok sötétsége mindjárt felidézte bennem a koporsó gondolatát. A mozgásra, suttogásunkra előjött egy 17—18 éves székely fiú és bámészkodva kérdezte: «Mit akarnak instálom?» A kisérőm azt felelte neki: — «Mondja meg a nagytiszteletü professzor úrnak, hogy Erszényes József főbirónak a fia kivánja tiszteletét tenni.» A fiú beindúlt a tornáczról, de kétszer is visszanézett, mintha gondolta volna: hát ez a nő milyen ráadás a tisztelgésben? Kis vártatva visszajött és egyszerüen csak annyit szólt: «Hát tessék».

Az első ajtón belépve, meglehetős tágas szobába jutottunk, melyben egy fekete bőrkanapé, egy ugyanolyan nagy szék, asztal és teletömött, nyilt könyvpolczok, meg előttem több olyan ismeretlen müszerek, tárgyak voltak, hogy azok rendeltetését hosszabb vizsgálat után sem értettem volna meg, de hát koporsó, az nincs, itt legalább nincs. Az agg tudós nem azért várakoztatott egy pillanatig, hogy talán öltözékét rendbe szedje, mert megjelenése épen nem mutatott arra, mintha ezzel is mondta volna: «én ilyen vagyok, másként nem mutatkozhatom, de az egyik látogató okvetlenül alkalmatlan jelenség nekem»; — mert úgy, egészen úgy tekintett oldalvást reám, mint a hogy látom ezt a «Vasárnapi Ujság»-ban megjelent képén. Persze az arcza már akkor sokkal szikárabb és ránczosabb volt, az itt barnán leomló haj pedig hófehér és gyér szálakban szétzilálva; a fején egy fekete sapka, keskeny árnyalóval a homlokán, és az öltözete fehér, durva flanellből a nyaktól talpig, ha ugyan a ruha befödte volna nyakát, kézcsuklóit és bokáját, mert az egészben olyan volt, mintha rég kinőtt volna belőle.

— Hát mi kell? — így kezdte. És ekkor Erszényes bemutatott, hogy tulajdonképen én ki vagyok. Láttam, hogy tovább nincs menekvés vagy szólok, vagy sirva fakadva kifordulok.

— Nagytiszteletü professzor úr, — mondám, — úgy értesültem, hogy tekintetességed a nagy müvésznő, Kántorné érdemeit sokra becsülte és ez indított engem a bátorságra, hogy alázatosan felkérjem, kegyeskedjék jelenlétével megtisztelni azt a kis ünnepélyt a temetőben, mikor Kántornénak eddig már teljesen beomlott, elhanyagolt sírját felhantoltatni és a sírkeresztnek korhadt fadarabját egy szerény kis kővel helyettesíteni fogjuk . . .

Ekkor már kifogytam a szóból vagy megzavarodtam; elég az hozzá, hogy egy kis szünet állt be, a tudós pedig szemét csak annyiban fordította el rólam, a mennyiben nem kivánt megmozdulni. Végre megszólalt:

— Hiszem, hogy jó érzésből kiindúló dolgok ezek, de hát bizony, akár ne tették volna, mert az már egyre megy a nyugvóra nézve, és aztán tovább? mi lesz? Még ünnep is? Minő ünnepe lehet az elköltözöttnek?

— A szintársulat kara gyászdalt fog énekelni, Ucsay tagtársam emlékbeszédet fog mondani, mi mindnyájan virággal, repkénynyel hódolunk neki, a közönség részéről pedig nagy érdeklődés lesz . . .

Ekkor az arcza engedett valamit az eddigi merevségből, de csak azért, hogy még szigorúbb kifejezést öltsön, a hangja emelkedett és reám mordúlt:

— No, ezek meg már ugyancsak oknélküliségek. Az az elhúnyt nem azért menekült oda, a hol van, hogy ezentúl is háborgassák, nem kiván az semmi effélét, mert övé már az örök béke, még pedig úgy, hogy ezekről sem tud semmit. Hogy és miért mennék oda még én is, a ki ezeket a látszatosságokat nem pártoltam soha? Én a sirt úgy gondolnám méltó kegyeletben tartani, hogy hant nélkül, a földdel egyenlő legyen, adjon az áldott természet dús füvet reá és nehány szál virágot; de a kertészet hagyjon neki békét és ne turkálja, a kornyikálás szintén ne háborgassa, a teatrális deklamácziók meg épen feleslegesek.

— Jaj, Istenem, — válaszolám, — meg vagyok ijedve, hogy így méltóztatik beszélni, mert bizonynyal nagyon tolakodónak tart engem, hogy ilyen nyilatkozatra ragadtatta magát. Bocsásson meg, kérem bocsásson meg, hogy ide tévedtem az érzelmeimmel, hogy azzal nyugalmát háborítsam.

Talán hatott reá érzékenységem, mert rögtön csendesebbé lett és ezt mondta:

— Nem ragad el már engem semmi, tolakodónak se tartom, csak nagy mértékben kivánesinak. Jól van; nem bánom, hogy a sirjához közelgő aggot a maga valóságában látta, kivált ha okulna valamit a nézeteimből.

— Nem, nem érthetem és nem is értem én azokat, nagytiszteletü jó uram soha, ha száz évig élnék is.

— Akkor áldja meg a Mindenható így is, a mennyit ért belőle. És ezzel felállt, kérdezvén: Hát van-e már Kántornéhoz hasonlítható szinésznőjük?

— Azt hiszem, ez még nem megoldott kérdése a magyar szinművészetnek, de van a Nemzeti Szinháznak egy Laborfalvy Rózája; ő pótolja Kántornét hírben, dicsőségben.

— Az Isten éltesse! de magát is kisasszony, vagy asszony? vagy mi? No, mindegy, azt látom, hogy nincs teremtve a Kántorné nyomdokaira. Te pedig, Elek öcsém, másszor ne csalj ki az odúmból, ha kisérettel vagy!

Ezzel bement, a honnan kijött. Nagyon pislogtam utána, hogy mégis nem láthatnék-e egy koporsót? Nem láttam. Mikor a köves lejtőn lefelé jöttünk, kérdeztem a kisérőmtől:

— Úgy-e, ez több volt a kosárnál? Egyenes visszautasítás, még több: dorgálás volt, de hát hiszen ez sem ismétlődik életemben többet!

— No, legyen őszinte, édes Kornélia és vallja be, hogy mikor már túl van rajta, hát ez a jelenet nagyon megérdemelte a fáradságot és azt emlékében pompásan elraktározhatja?

— Igaz, igaz, úgy is lesz, de hát mégis mit gondol, volt ott bent koporsó? . . .

Azutan, sok év múltán, bizony láttam én az ő sirhantját is domborúan, repkénynyel beültetve és oszloppal megjelölten; a koporsó pedig mélyen a földben akkor is elrejtett talány volt előttem. Nem is okúltam az emlékezetes

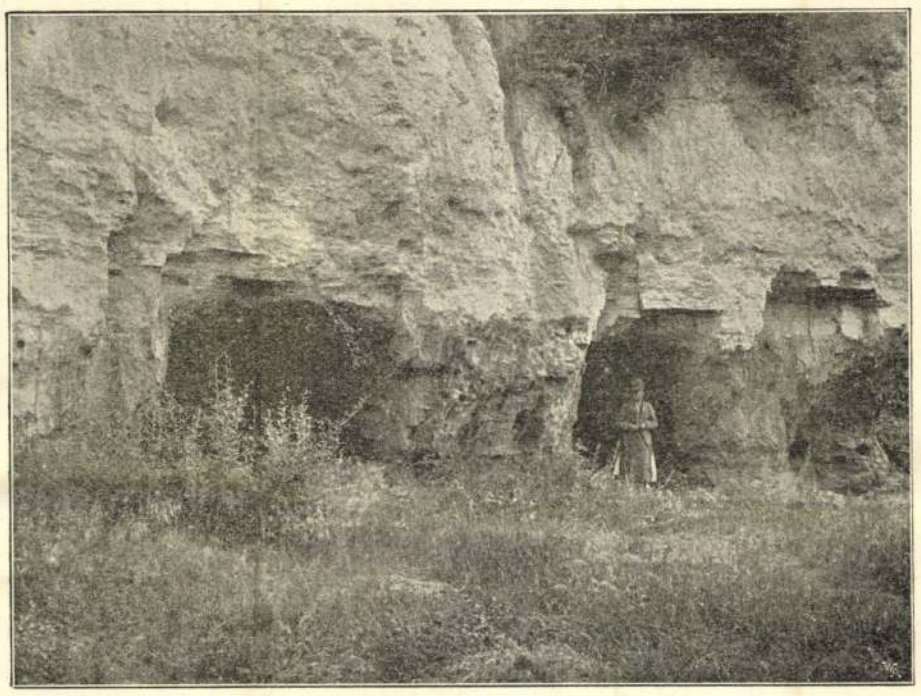

ÚJABB BARLANG-LAKÁSOK KENESÉN.

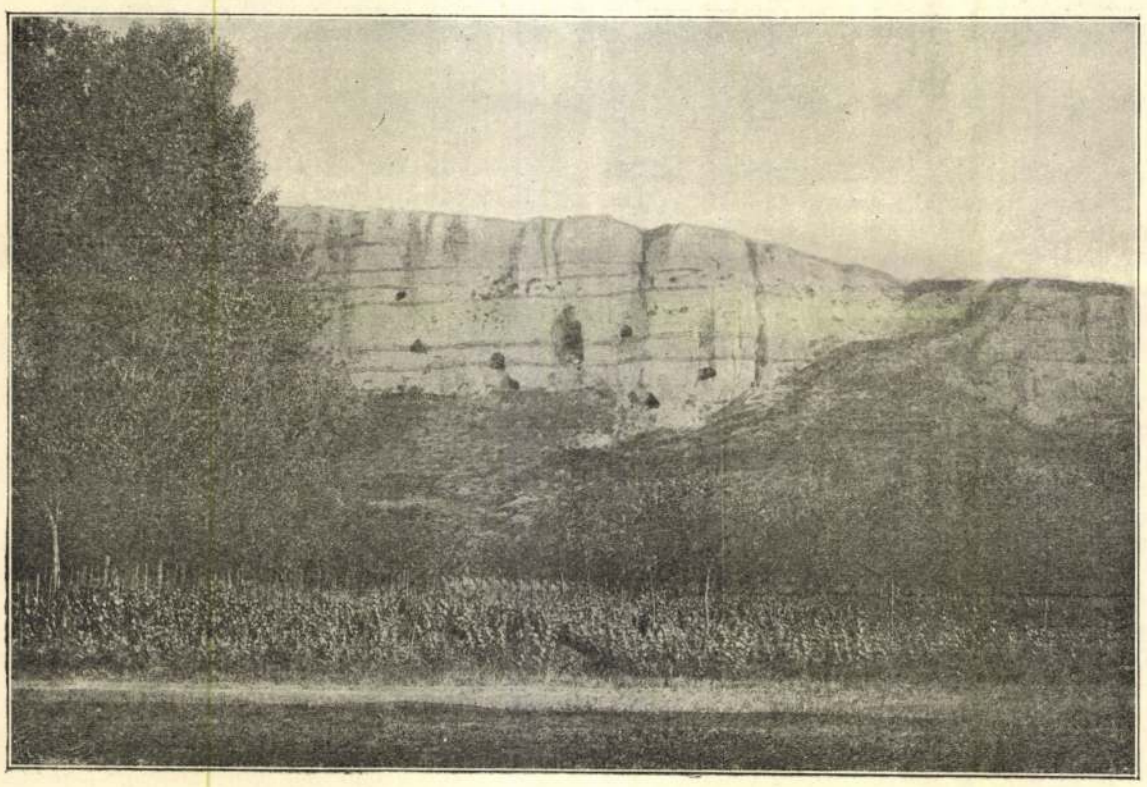

A «MAGAS PARTOK» BARLANGJAI KENESÉN.

rámmordulásból: mert az én szeretett sirjaim lehetőleg virágosak szoktak lenni, ünnepek nélkül is.

TISZTAVATÁSI ÜNNEPÉLY A LUDOVICEUMBAN.

Régi óhajtása volt a nemzetnek, hogy a magyar ifjakat a hadi tudományokra ne idegen nyelven oktassák s már a mult század elején tartott országgyűléseken is sűrűn fölhangzott a panasz, hogy a hadseregben a magyar elem nincs kellőképen képviselve s hogy igen kevés a magyar tisztek száma. Ezért türelmetlenül sürgették a rendek a magyar katonatiszti nevelés ügyének rendezését.

Midőn az 1808-ik országgyűlés összegyűlt, a karok és rendek önkéntes ajánlataikból jelentékeny alapot gyűjtöttek e czélra. Ugyancsak az 1808-iki országgyűlés koronázta meg a közöshadsereg számára nem nevelhetett tiszteket.

Végre az 1897-ik évi XXIII. törvényczikk a Ludovika-Akadémiát a bécsújhelyi Terézia-Akadémia mintájára szervezte s kimondta, hogy ezen intézetből, valamint a szintén akkor alapitott pécsi és nagy-váradi honvéd hadapródiskolákból kikerülő ifjak kivánságukhoz képest a közös hadseregbe is beléphetnek. Így ezen törvényczikk már forrást nyitott, melyen át a magyar nemzeti szellem a hadsereg ereibe is átömölhet.

1898 őszén fogadta be igy az Akadémia növendékeit, a kiket három évi képzés után 1901. augusztus 18-án avatott fel. A fölavatás szép ünnepélyét örökíti meg Pataky László festőművésznek négy méter hosszú és három méter magas festménye, melyet a közelebbi napokban helyeztek el a Ludovika-Akadémia dísztermében.

A kép a fölavatásnak azt a mozzanatát ábrázolja, midőn Nyiry Sándor vezérkari ezredes, az intézet parancsnoka olvassa az esküt, a hadseregbe lépő pályavégzett ifjak pedig a legfelsőbb hadúrnak s hazánk szentesített törvényeinek hűséget és engedelmességet fogadnak. Tanúi az eskütételnek báró Fejérváry Géza táborszernagy, honvédelmi miniszter, kinek nevéhez az intézet újjászervezése fűződik, Gromon Dezső államtitkár, Klobucsár Vilmos altábornagy, a honvéd főparancsnokság adlátusa, Csesznák Benő, Bihar Ferencz, Clair Vilmos altábornagyok, honvédkerületi parancsnokok, Czibulka altábornagy, hadosztály-parancsnok, továbbá a honvédséghez besorozott s Budapesten állomásozó többi tábornokok, honvédtisztek, a Ludovika-Akadémia tanár testülete és sok főtiszt. Velök szemben az ifjú tisztek csoportja áll, a mint kezeiket esküre emelik.

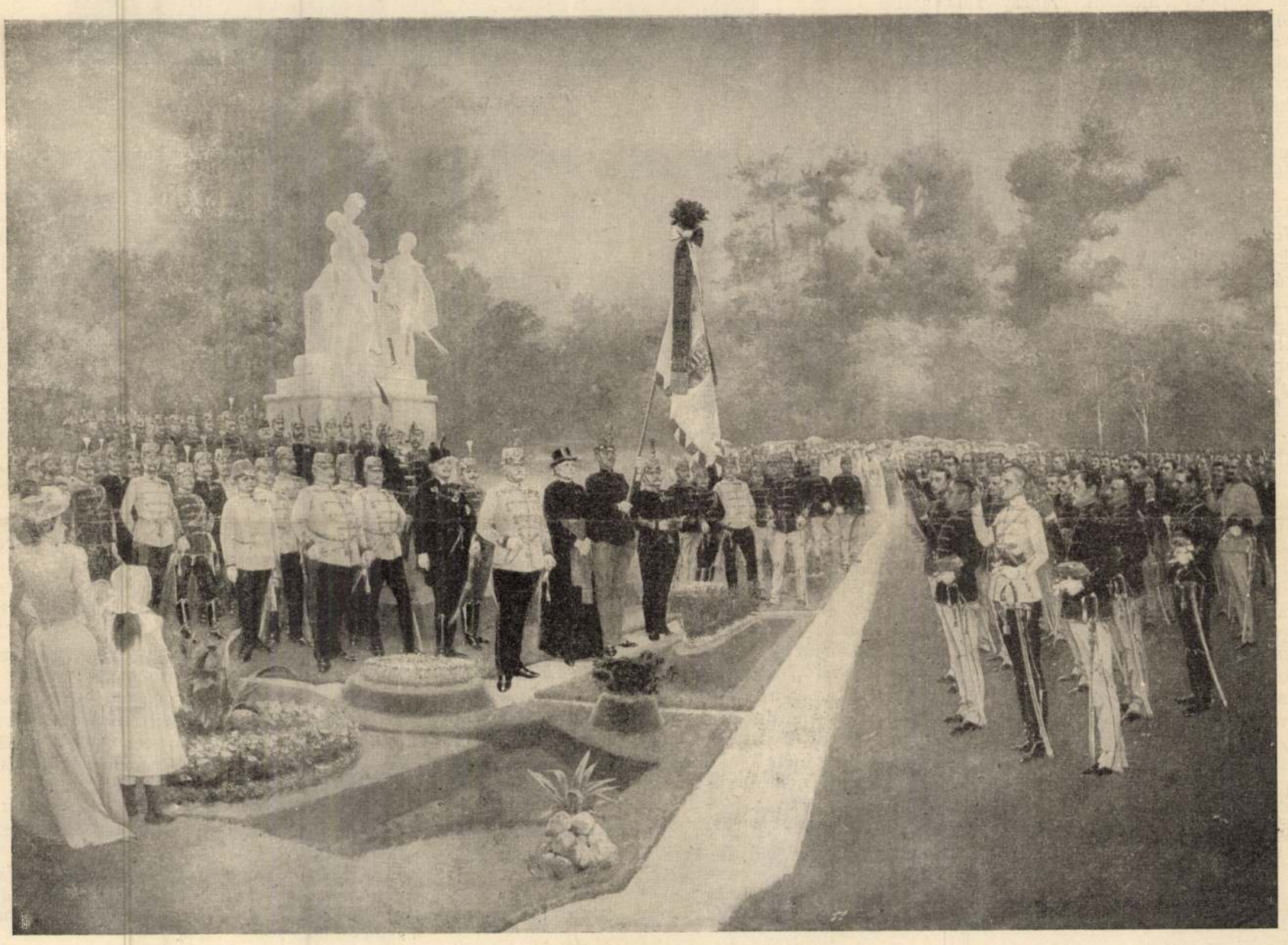

TISZTAVATÁSI ÜNNEPÉLY A LUDOVICEUMBAN. — PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE.

magyar királynénak, I. Ferencz király harmadik nejét, Mária Ludovikát, a ki a koronázási ajándékból a tervezett intézetre 50,000 forintot ajándékozott. A király elfogadta a magyar katonai intézet alapításának tervét, a rendek pedig elhatározták, hogy az intézetet hálából a királyné iránt: «Ludovika-Akadémiá»-nak nevezik el.

Az akadémia felállítása azonban sok akadályba ütközött s különböző okok miatt, mint tudjuk, évtizedeken át halasztást szenvedett. Csak az 1848-iki magyar kormány nyitotta meg 1849 első napjaiban az intézetet, a melyet azonban Windischgrätz pár nap múlva bezáratott.

Az alkotmánynak 1867-ben történt helyreállítása után Ő Felségének 1870-ben kelt elhatározásával a Ludovika-alap a nemzetnek visszaadatván, 1872-ben az intézet mint magyar kir. honvédségi akadémia állíttatott fel és a «M. kir. honvédségi Ludovika-Akadémia» nevet nyerte. Az intézet meg is nyilt és szép sikerrel szolgálta rendeltetését, ámde nem nyújthatott a bécsújhelyi Mária Terézia-Akadémiával egyenlő fokú tudományos képzést és nak el. A Bugangó-hegység sziklafalain tömérdek lepke hemzseg, a honnan a sziklák tövében meggyújtott fa füstjétől elkábítva lehullanak. A kosarakba gyűjtött pillangók szárnyait kitépik, a bennszülöttek, egyéb részeiket pedig szárítva, vagy sűlve megeszik.

EGYVELEG.

* **Londonban** kétszázezer ember a börtönökben letartóztatott rabok ételmaradékaiból él; 30 ezer ember pedig egész éven át hajléktalan.

* **Oroszországban lőfegyver tartására** szóló engedélyt hosszadalmas és sok költséggel járó hivatalos tárgyalások után lehet kapni. Az engedélyben a fegyver tüzetesen le van írva s ezen kívűl hivatalos bélyeggel is ellátják. Ha a tulajdonos a fegyveren túl akar adni, ezt a hatóságnak be kell jelentenie, mire a fent említett tárgyalásokon az új tulajdonosnak is át kell esni.

* **Óriási szálló** A Waldorf-Astoria című szállodában (New-York) 1395 háló-szoba és 800 fürdőszoba van. Az ebédlő termekben egyszerre 2500 ember foglalhat helyet; naponta átlag 6000 ember szokott azokban ebédelni. Az épület oly nagy, hogy annak megtekintése külön e czélra kijelölt kalauzok vezetése mellett mehet végbe. Ezen szálloda épitése és teljes berendezése 25 millió koronába került.

* **A japáni nő a vasuti kocsiban** czipőit leveti és keresztbe vetett lábakkal ül. Ezután szivarkára, vagy pedig egy olyan kis pipára gyújt, melyben alig fér el egy csipetnyi vágott dohány

* **Pillangó mint élelmi szer.** Az ausztráliai bennszülöttek évenként sok millió pillangót fogyasztanak el. A Bugangó-hegység sziklafalain tömérdek lepke hemzseg, a honnan a sziklák tövében meggyújtott fa füstjétől elkábítva lehullanak. A kosarakba gyűjtött pillangók szárnyait kitépik, a bennszülöttek, egyéb részeiket pedig szárítva, vagy sűlve megeszik.

* **Tömeges esketés.** Dubillard franczia püspök egy bretagnei községben nem rég egyszerre 66 párt esketett össze. Csak egy misét mondott, de az egyes párokat külön áldotta meg. A szertartás reggel kilencz órakor kezdődött, de délig még a maire is befejezte a polgári esketést.

* **Kanton** legérdekesebb utczája az, melyben kizárólag gyógyszerészek és fogorvosok laknak. Az utcza falán áttetsző papiron zsúfolva vannak a czégtáblák, rajzok, hirdetések és árjegyzékek.

* **65 különböző népfaj** lakik a nagy orosz birodalomban s magában az európai részben is 46; sokkal több, mint Európa bármely más országában.

* **A khinaiak becsületessége** keleten példabeszéddé vált. Gyakran megtörténik, hogy a kereskedők boltjukból egy fél órára eltávoznak, a nélkül, hogy áruik gondozását valakire rábiznák. Ha ezen idő alatt vevők jönnének, a kiválasztott és elvitt árúért járó pénzt a boltban leteszik.

Pataky László

A „Magyar Szalon“ eredeti felvétele. Festette Pataky László.

Megbeszélés.

1893. január

A GYÖNGYTYÚKOK.

— ELBESZÉLÉS. —

Irta JUSTH ZSIGMOND.

Elmentek a Gábor falusi birtokára — élni.

A birtok nem volt nagy, de nagy a tavasz ereje. Virágzott minden, még a szántóföldek is. Több virág van rajtuk, mint nyáron búzakalász. Klára pompás virágbokrétákat köthet. Nagyot fújt a költő is, meg a színésznő is, midőn a ház tornácza előtt leugrottak a kocsiról.

Hisz ez, — ez az élet!

Mi ott az igazság? Tán a színház festett falai, vagy a Pinaud «hangolt» festékei? A Gábor ujságczikke mindenesetre nem.

Itt az igazi élet lehét szívják be, a tavaszi üde levegőből csak ugy, mint az egymás ajkairól. Klára megugrott a színházból, tudja jól, hogy ezért majd méreg drága büntetést fog fizetni direktorjának. De annál jobb. Milyen jó igy okkal-móddal megkárosítani az embernek önmagát.

Mert Gábort, igen, Gábort szereti, és ezzel is csak neki áldoz.

A diva egy pillanat alatt körültánczolta a házat. Csak három szobát nyitnak fel. Összevéve sincs sok, hála istennek, és igy meg még annyival mulatságosabb lesz.

Azon a kis terrasszon fognak vacsorálni. Oda nyílik a Gábor hálószobája. Klára az öreg tekintetes asszony nappalija mellett fog lakni a balszárnyon.

(Az öreg dáma most még Aradon várja a fecskéket.) A ház közepén van az ebédlő, szalon és minden egyéb. De ebben nincs bútor, szerencsére Klára (ebben telivér színésznő maradt) egy hatemeletes ládával érkezett. Van a czókmókja között egy indiai császárné jelmeze is, ezt szétszedte s ennek foszlányaival hamar felcziczomázta a kis szobát. Az asszonyka felállt egy székre s gombostűvel aggatta fel a czifra rongyot a szoba papír burkolatára. A kupéban is minden ujabb állomásnál Gábor emelgette le a székről, s ilyenkor (csoda-e kérem, csoda-e?) pár perczre a karjai között feledte magát.

A saját szobáját azt majd csak este rendezi be — most menjünk a kertbe Gábor — csicseregte, s egy indiai aranynyal kihímzett fátyolt a feje körül tekerve, kifutott a szobából, végig nyargalt a kis kerten.

Gábor tréfálva, nevetve utána. Kaczagásuk felverte a csendes szunnyadó kis erdőt, minden madár egyszerre megszólalt.

— Te, Gábor, ezek tán minket nevetnek? — szólalt meg kissé neheztelő hangon Klára, s óvatosan körülnézett.

— Velünk dalolnak csak, Klára!

— Ugy? — s a színésznő belevegyítette trilláit a madarak énekébe.

A kert alatt, egy árok partján leültek. Klára elhallgatott, s nézett, nézett maga elé. Gábor valami régi nótát kezdett el fütyülni.

— Hallgass hát, — mondta s rátette az ura szájára a kezét.

Soká hallgatagon elnézték a távoli szürkülő láthatárt.

És Gábor boldog, boldog volt. Ilyennek képzelte el mindig, s ha ilyen, akkor én istenem, de szép!

Hogy hazatértek, Gábor elmondta neki, mily boldoggá tette azzal, hogy ebben a pillanatban hallgatott.

— Hátha hazudik? Hátha? — kiáltott fel kaczagva Klára. Gábor azonban nem hallgatta mit beszél, hanem ajkaival némította el, majd egyik karjára kapva, felvitte a terrasszra.

Ott már az öreg Náni, a Gábor gyermekkori dajkája, várta őket. Öreg fején nagy kendő, száraz testén súlyos téli ruha, neki még nem jött meg a kikelet.

— Itt tán csak nem fognak enni? Fú a szél úrfi, a kisasszony megfázik. Benn jobb lesz.

— De csak itt Náni, itt künn — hadarta az asszonyka s neki esett az elemózsiás tálnak s egyenként pakkolt ki belőle mindent.

— Ez sajt, ez spiritus, hát ez mi ... Tea? Az is lesz? Hát ez?.. Még ez is van? Várt a néni?

— Az úrfi azt írta, ma délután megérkezik a húgával. Vártam ...

— Hát engemet ismer? — kérdte komoly arczczal Klára.

— Nem én. De azt írja: a húga, hát annak kell lennie.

— A mint már hogy az is vagyok.

— Az isten éltesse! — folytatta komoly arczczal Náni s leült közéjük. — Holnap mit esznek, mi? — mondta egyet tágítva a nagy kendőjén.

— Azt, a mije van, néni.

— Van! Kevesem van. Ilyenkor még se pulyka, se baromfi. A tyúkok — —

— De mulatságos, istenem, de mulatságos, — vágott szavába Klára.

— De van két haszontalan gyöngytyúkom.

— Nem pár?

— Az... de nem érnek semmit. Furt egymást keresik. Ha tíz lépésnyire vannak egymástól, még akkor sem látják egymást. Ugy jajgatnak, hogy sem éjjelem, se nappalom tőlük. A tekintetes asszony is megengedte: «öld le őket Náni», írta utolsó levelében. Csak alkalomra vártam.

— Ne még, Náni, ne még, hadd lássuk őket, ugy-e Gábor? Milyen furcsák lehetnek, ha keresik egymást e szerencsétlen szerelmesek.

— No hát akkor libapecsenyét kaptok. S ezzel megvan.

Náni felkelt, s teríteni kezdett.

Vacsora alatt, a Náni jelenlétében, Klára megteremtette a Gábor «húga» szerepét. Oly tisztelettudó, oly naiv volt, hogy Náni mármár bánni kezdte, hogy csak unokahúga a gazdájának.

— A bácsi azt mondta, elhoz. Mondok, van nekem egy öreg cselédem, a Náni, mondok, megtanulhatod tőle Klárika a háztartás ezer csínját-bínját. De jó is lesz ez neked. Ti a nőképzőben ugy sem tanultok semmit, csak logikát. — Ezt Náni nem tudja, mi? én se, pedig két évig tanultam. Most eljöttem magától tanulni, Nánikám, ugy-e elfogad pár napra leányának? — Az öreg asszony letette a nagy szószostálat a kredenczre, s egyszer végig törülte öklével a száját, aztán megragadta a színésznő crémetől pirkadó illatos haját, jól összecsókolta nagy elragadtatásában.

— Ez, ez az aranyos. Ha minden húgod ilyen lett volna, Gábor! Hej, ha ilyen lett volna. Ez tetszik már nekem is.

— Hát volt itt már más minő is? — mondta volna Klára, de lenyelte gondolatát, le a szíve legeslegmélyére.

*

Este a pár az ebédlőterembe vonult. A császárné színes uszályával leborított kanapén foglaltak helyet. Gábor hallgatott, de lassanlassan a Klára hajfürtjeivel kezdett el játszani a keze, a melynek fonatait egyenkint bontotta ki. A színésznő közönyös hangon, mintha oda sem figyelne, beszélt. Elmondta, hogy ez a kirándulás egy előbbi «escapade»-jára emlékeztette, melyet a megboldogulttal: a jó Pepivel követett el az erkölcsök és direktora ellen. De ez télen volt, tette hozzá ártatlan arczczal.

Gábor a nyakán levő csipkéket kezdte igazgatni. Klára csak beszélt: — szegény Pepi, nem is volt olyan ostoba ember, mint a milyennek mondták. Tudott még főzni is, a próbák alatt ő főzött otthon. Szerencse, hogy gyerekünk nem volt, azt hogy látta

3978. Pataky László.

Sz. Zalatnán 1857 deczember 21-én.

Zrinyi Ilona feladja Munkács várát.

Az előtérben középütt áll a kissé balrafordultan, fátyollal és gyászban ábrázolt Zrinyi Ilona, ki vállravetett prémes mentét visel. Jobbján fia: a zöld mentébe, barna atillába, szűk nadrágba és topánba öltözött Rákóczi Ferencz és balján leánya: Rákóczi Ilona, a ki kék mentét és magyar női díszruhát hord, helyezkedett el. Közelében piros lobogóval egy megsebesült zászlótartó, Absolon Dániel, ki bal kezével mankóra támaszkodik és egy szolga látható. Előtte puskák, kardok, buzogányok, kaszák és különböző hadi eszközök hevernek a földön. Kissé odább lekötött jobb szemmel és felkötött jobb karral Radics Endre a várnagy várakozik, kinek bajtársa reáborultan zokog és a kit a vár lépcsőjéről lejöttek vesznek körül. Balról az erőd külső udvarának kapuja felől Caraffa csapatai közelednek, élükön vértbe öltözött parancsnokkal és négy, fehér lovon nyargaló kürtössel. Jobbról pedig, a törött ágyú mögött, a várbeliek tanácskoznak, a kiknek egyike a lépcső terrassean, a korlát mellett áll. Jelzése alól jobbra: »*Pataky L. 896.*«.

Vászon, méretei 575 : 835 cm. — Lelt. sz. 3978. — Vétetett az 1910 decz. 29-iki 136545 sz. leirat alapján 10000 K-án (64–911). — Elszámoltatott 1911 április 8-án (1006–911). — Az elszámolást jóváhagyta az 1912 április 15-iki 24090-911 szvsz. határozat (873–912).

Jegyzet. Az 1910 deczember 29-iki 136545 sz. utasitásra ideiglenes állami letétül 1911 márczius 28-án Alsó-Fehérvármegyének adatott át (355–911). — Az átadást tudomásul vette az 1911 június 8-iki 55467 sz. határozat (1267–911).

III
563 (3978).
643 (404).

Let.

Vét. 1910

III : 563

(Dec.?)

4163—4165. Pataky László.

Sz. Zalathnán 1857 deczember 21-én.

4163. *Parasztpár* (Vázlat).

Olyképen van ábrázolva, hogy a kisbajuszú, csupasz arczú és szembenéző legény balról, az arczélben látható leány pedig jobbról ül. Az előbbi, ki jobb kezét keresztbevetett jobb térdén pihenteti és baljával rövidszárú makrapipáját fogja, rózsával diszített pörge kalapot, mellényt, szűk ujjú kabátot, bő gatyát és csizmát, az utóbbi pedig, ki ölberakott kezeiben virágot tart és szőke hajának fonatát leeresztve hordja, rojtos vállkendőt, rózsaszínű magas ruhát és fehér köténytyisel.

Vászon, méretei 42·5 : 33·8 cm. — Lelt. sz. 4163. — Vétetett az 1912 május 17-iki 66043 sz. leirat szerint 350 K-án (1167—912). — Kifizettetett 1912 június 7-én (1234—912). — Elszámoltatott 1912 július 8-án (1445—912). — Az elszámolásra nézve lásd a 31993—912 szvsz. előadmányt.

Vét. 1912

Isten bocsássa meg, hogy ilyen baklövést — igaz, hogy megbocsátható baklövést, — követtem el. Miért ne hittem volna el Popov állítását és miért gyanakodott volna Popov arra nézve, a mit neki a perzsa hivatalnokok mondtak Yen-Lu mandarin felől?... Semmi ok sem volt igazmondásukat kétségbevonni.

Mindamellett nagyon meg van alázva reporteri hiúságom és nagyon boszant e baklövés miatt történt rendreutasíttatásom. Mindazonáltal őrizkedem csak egyetlen szót is szólni Noltitz őrnagynak e fölsülésem felől. A dolog szinte hihetetlennek látszik. Párisban a «*XX. Század*» jobban van értesülve arról, a mi a Grand-Trans-aziatikon történik, mint én, a ki ezen a vasuton utazom. A «*XX. Század*» Párisban tudja, hogy a vonatunk császári kincset szállít, és én nem tudom! Oh! keserű csalódásai a hirlaptudósítói pályának! Most már a titok köztudomásra jutott, és csakhamar megtudjuk, hogy az aranyból és drágakövekből álló császári kincs azelőtt a perzsa sahnál volt letéve, most pedig visszaküldetik jogszerű tulajdonosának, az Ég fiának.

Pontos időben indultunk, és elképzelhető, hogy a vonaton mindenki csak a milliókról beszélt, melyek a vonat összes személyzetét gazdag emberekké tehetnék. — «Én az állítólagos gyászkocsit gyanúsnak tartottam, — mondá Noltitz őrnagy, — és épen ezért intéztem kérdést Pan-Saóhoz a néhai mandarin felől.» — «Emlékszem rá, — mondám, — akkor nem értettem az ön kérdésének czélját. Annyi bizonyos, hogy vonatunk igazi kincstár.» — «És hozzá teszem, — vágott közbe az őrnagy, — hogy a khinai kormány igen okosan cselekedett, mikor húsz jól fölvegyverzett embert küldött fedezetül. A vonat Kothantól Lan Cséuig két ezer kilométernyi hosszú sivatagon robog végig, és a vasút nem épen nagy biztonságban van a Gobi sivatagon» ... — «Annyival kevésbbé, — őrnagy úr, — mivel, mint ön mondta, az hirlik, hogy a rettenetes Ki-Tsang most a Mennyei Birodalom éjszaki tartományaiban jár.» — «Ugy van, Bombarnac úr, és tizenöt millió csinos fogás lenne még egy rablóvezérnek is.» — «De hogyan tudhatta meg ez a rablóvezér, hogy a császári kincset szállítják?» ... — «Ezek az emberek mindig tudnak mindent, a mit tudni érdekükben áll.»

Igaz, gondolám magamban, pedig nem is olvassák a «XX. Század»-ot

És éreztem, hogy elpirulok, mert eszembe jutott a baklövésem, a melyért Chincholle* bizonyosan átok alá vet.

Ezentúl csak egyszerűen meg fogok nevezni nehányat a nagyobb állomások közül, melyeken vonatunk vize és tüzelő anyaga kiegészítése végett meg fog állni. A jobboldalon folyvást látható a távoli láthatáron emelkedő hegyláncz, mely a tibeti fensík éjszaki részét szegélyezi. Balra még sokáig a Gobi végtelen sivatagain fog tévelyegni a szem. Mindezen területek ugyan a khinai birodalomhoz tartoznak, de a valódi Khina csak Lan-Cseu környékén fog előttünk föltárulni. E szerint minden közrehat, hogy utazásunk e második része lehetőleg érdektelen legyen, hacsak a tárczairók istene nem kedveskedik kalandok alakjában azzal, a mit tájképi szépségekben megvont tőlünk. Egyébiránt azt hiszem, hogy vonatunkon elég különböző elem van, a melyeket némi kevés szerencsével és bizonyos képzelő tehetséggel sikerülhet értékesítenem.

A vonat tizenegy órakor hagyja el Kothant és

Pataky László rajza.

«AZ ÚJ ERDÉSZ-SEGÉD» CZÍMŰ ELBESZÉLÉSBŐL. — «EZEK AZOK.»

Bársony István «Erdőn, mezőn» czímű művének az Athenaeum-társulatnál megjelent díszkiadásából.

* *Charles Chincholle*, a párisi «Figaro» munkatársa. A «reporterek királyának» nevezik. Valódi nevén *Hamoise Henrik*.

délutáni két óra felé érkezik Keriába, miután Urang, Langar, Pola és Csiria állomásokon áthaladt.

A keriai pályaudvarból délnyugat felé még látni lehet a Karakorum magaslatait és a Dapsang hegycsúcsot, melynek magasságát némely földrajziró nyolczezer méterre becsüli. E hegység tövében terül el a Kasmir tartomány. Itt keletkezik az Indus szerény, apró forrásokból, melyek az indiai félsziget nagy folyamainak egyikét táplálják. Itt válik el a Pamir fensíktól a Himalája óriási hegyláncza, a melyen a földgömb legmagasabb bérczei emelkednek.

Kothantól négy óra alatt százötven kilométernyi utat haladunk.

Esti öt órakor újabb állomás, Nia következett, a hol Pevtzov tábornok meteorologiai megfigyelő állomást rendezett be. Itt csak húsz perczig időztünk. Elég időm volt, hogy az állomás éttermében némi élelmiszereket vásároljak. Az olvasó könnyen kitalálja, hogy kinek.

Most már csak khinai származásu utasok szállnak fel vonatunkra. Ritkán használnak első osztályú jegyeket, és rendesen kiszállnak a második vagy harmadik állomáson.

Körülbelül egy negyedóra múlva, hogy Niából elindúltunk, Ephrinell Fulk fölkeresett a kocsi tornáczán és komoly arczczal, mintha valamely üzlet megkötéséről lett volna szó, igy szól hozzám. — «Bombarnac úr, egy szivességre akarnám önt felkérni.» Ejh — gondolám, — ez a yankee nagyon jól meg tud engem találni, mikor szüksége van rám. — «Nagyon szerencsésnek fogom magamat érezni, ha szolgálatára lehetek, Ephrinell úr, — mondám. — Mit kiván tőlem?» — «Arra akarom kérni, hogy legyen tanúm.» — «Ah! tehát becsületbeli ügy!... és kivel, ha szabad kérdeznem?» — «Bluett Horáczia kisasszonynyal.» — «Ön megverekszik Bluett Horáczia kisasszonynyal?» kiáltám nevetve. — «Még nem . . . Egyelőre csak nőül veszem.» — «Nőül veszi?» — «Igen. Bluett Horáczia kisasszony igen derék nő, nagyon jól érti az üzleti dolgokat és kitünően a könyvvitelt.» — «Fogadja szerencsekivánataimat, kedves Ephrinell úr! Számithat rám.» — «És kétségkivül Caterna úrra is?» — «Bizonyára, ő is készségesen közre fog működni, sőt a menyegzői lakomán szivesen fog énekelni is.» — «Énekelhet, a mennyit tetszik, — felelé az amerikai. — De most beszéljünk Bluett Horáczia kisasszony tanúiról.» — «Helyes!» — «Hiszi ön, hogy Noltitz őrnagy elfogadná e tisztséget?» — «Az őrnagy sokkal udvariasabb, hogysem megtagadná. Ha akarja, beszélni fogok vele.» — «Előre is köszönöm. A mi a második tanút illeti . . . Kissé zavarban vagyok. Talán Sir Francis Trevellyan» . . . — «Tagadó fejcsóválás . . . ez volna minden, a mit tőle remélhetne!» — «Vagy Weisschnitzerdörfer báró?» . . . — «Lehetséges-e ilyesmire kérni olyan embert, a ki a földgömböt útazza körül, és a ki soha sem készülne el hosszú neve aláirásával.» — «Akkor nem tudok mást, mint Pan-Sao urat, vagy Popovot, a vonatvezetőt» . . . — «Bizonyára akármelyik készséggel elfogadná. De hiszen a dolog nem sürgős, Ephrinell úr; ha egyszer Pekingbe megérkeztünk, könnyű lesz megtalálni a negyedik tanút» . . . — «Hogyan? . . . ha Pekingbe megérkeztünk?... De én nem Pekingben szándékozom nőül venni Bluett Horáczia kisasszonyt!» — «Talán Szu-Cseuban, vagy Lan-Cseuban, a néhány órai állomásozás alatt?» — «*Wait a bit*, Bombarnac úr. Van-e egy yankeenek ideje várni?» — «E szerint ön?» . . . — «Még holnap meg fogok nősülni.» — «Itt, a vonaton?» — «Igen, itt a vonaton?» — «Akkor hát én mondom önnek: *Wait a bit.*» — «Nem én, huszonnégy óráig sem.» — «De kérem, az egybekeléshez szükségünk van» . . . — «Szükségünk van egy amerikai papra, és tisztelendő Morse Nathániel készen áll.» — «Beleegyezik?» — «Hogy belegyezik-e? . . . Ha kivánnák tőle, összeházasitaná az egész vonatot.» — «Bravo, Ephrinell úr! . . . Menyegző a vasúton . . . ez legalább némi szórakozással kecsegtet.» — «Bombarnac úr, az ember soha se halaszsza holnapra, a mit ma megtehet.» — «Igaza van: *Time is money!*» * — «Nem: *Time is time!*» ** egész egyszerüen; ne vesztegessünk el belőle soha csak egyetlen perczet se.»

Ezzel Ephrinell Fulk kezet szorított velem és én igéretemhez képest elindúlok, hogy megtegyem a szükséges lépéseket, a tanúk megszerzésére.

Magától értendő, hogy a vőlegény és a menyasszony szabad emberek, rendelkezhetnek magukkal és egybekelhetnek a pap előtt amerikai módra, azon unalmas előzmények nélkül, a melyek a formákhoz ragaszkodó egyéb államokban megkivántatnak. Jobb-e ez igy, vagy roszszabb? Az amerikaiak azt tartják, hogy jobb, és Cooper azt mondja, hogy «a mi nálunk jobb, az mindenütt a legjobb.»

Mindenek előtt Noltiz őrnagyhoz fordulok, a ki szivesen vállalkozik, hogy Bluett Horáczia kisasszony tanuja legyen. — «Ezek a yankeek csodálatos emberek!» — «Épen azért csodálatosak, őrnagy úr, mert ők semmin sem csodálkoznak!»

Aztán hasonló kéréssel fordultam a fiatal Pan-Saohoz, a ki igy felelt: — «El vagyok ragadtatva, Bombarnac úr. Nagy örömmel leszek az imádandó és imádott Bluett Horáczia kisasszony tanúja. Ha olyan házasság, a mely angol menyasszony és amerikai vőlegény közt, francziák, oroszok és khinaiak tanuskodása mellett köttetik, nem birna a boldogság valamennyi biztositékával, akkor ily biztositékokat egyáltalán nem is lehetne találni!»

Ezután Caterna úrra került a sor. Mondanom sem kell, hogy a jó kedvű szinész igent mondott...

Már nagyon későre járt az idő, s igy a szertartást nem lehetett még ugyanezen este végrehajtani. Egyébiránt Ephrinell Fulk is azt akarja, hogy a dolog annak rendje szerint menjen végbez; ugyanazért még némi intézkedéseket kell tennie. Az egybekelés tehát csak holnap reggel fog megtörténni. Az összes utazók meg lesznek hiva; Faruskiar uraság szintén megigérte, hogy jelenlétével ő is emelendi az ünnepély fényét.

Mikor az éjszakab esötétedett, mindenki aludni ment, hogy a holnapi ünnepélyről álmodjék. Én elvégeztem rendes sétámat, a khinai őrség által elfoglalt kocsiig és meggyőződtem, hogy az Ég Fiának a kincseit hűségesen őrzik. A kiséret fele ébren volt, a másik fele aludt.

Éjfél utáni egy óra tájban alkalmam akadt meglátogatni Kinkót és átadni neki a Niában vásárolt élelmiszereket.

Hajnali három órakor negyven perczig időztünk Csercsenben, a mely csaknem a Kuen-Lün hegység kiágazásai tövében fekszik. Senki sem látta közülünk azt a szomoru és sivár, fák és bokrok, sőt minden növényzetet nélkülöző tájat, a melyen a vasút éjszak-keleti irányban áthalad.

Napkelte után vonatunk azon a négyszáz kilométer hosszú vonalon robog végig, mely Csercsent a csarkaliki állomástól elválasztja. A nap sugarai élénken megvilágitják a sziksókristályoktól csillogó végtelen lapályt.

XIX.

Igen rosz álmaim voltak. Nem olyan álmokat értek, a melyeket az «Álmoskönyv»-ből kell megfejteni. Oh! nem; az egész dolog világos és érthető volt. Ki-Tsang rablóvezér tervet forralt a császári kincsek kézrekerítésére s megtámadta a vonatot a Gobi déli határán... A kincses kocsit feltörték és kirabolták... A tizenöt millió értékű aranyat és drágakövet elragadták a khinai őröktől, kik hősies védelem után valamennyien elestek. A mi az utasokat illeti... Még két percznyi álom, és megtudtam volna, mi lett a sorsuk... és az enyém is. De mindez elenyészik az éjszaka páráival. Az álmok nem elpusztulhatatlan fényképek. A napvilágnál eltünnek és megsemmisülnek.

Mialatt a vonaton, elejétől a végeig, mint egy becsületes nyárspolgár a mezővárosa főutczáján végig mentem, Noltitz őrnagy utánam jött és utolért. A mint kezet szorított velem, igy szólt egy mongolra mutatván, a ki egyik másodosztályú kocsiban ült: — «Ez nem azok közül való, a kik Dusákban szálltak a vonatra Faruskiar igazgató-tanácsossal és Ghangirral együtt.» — «Valóban, — mondám az őrnagynak, — ezt az arczot még nem láttam a vonatunkon.»

Popov, a kihez ez iránt kérdést intéztem, azt felelte, hogy ez a mongol a csercseni állomáson csatlakozott hozzánk. Sőt azt is hozzá tette, hogy mihelyt megérkezett, az igazgató-tanácsos azonnal értekezett is vele nehány perczig, a miből azt kell következtetnie, hogy az új utas szintén egyike a Grand-Transaziatik ügynökeinek.

Egyébiránt sétám alatt nem láttam Faruskiar uraságot. Talán kiszállt volna valamelyik kisebb állomáson Csercsen és Csarkalik közt, hová délután egy óra tájban fogunk megérkezni?

Nem. Ghangirrel együtt e pillanatban a kocsink előrészén levő tornáczon álldogál. Élénk párbeszédet látszanak folytatni, a melyet csak koronként szakitanak félbe és észrevehető türelmetlenséggel vizsgálják a roppant síkságot az éjszakkeleti láthatár felé. Talán az újonnan érkezett mongol hozott valami hirt, a mely enynyire kivetköztette őket szokott tartózkodó komolyságukból? A képzelgés ismét erőt vett rajtam és kalandokat varázsolt elém, rablótámadást és kétségbeesett küzdelmet, mint a mult éjjel álmomban...

Mélázásomból tisztelendő Morse Nathaniel ébresztett, föl, a ki igy szólt hozzám: — «Ma reggel kilencz órakor lesz... Ne feledkezzék meg róla, uram» ...

Ah! igaz!... Az Ephrinell Fulk és Bluett Horáczia kisasszony esküvője... Lelkemre mondom, nem is gondoltam rá többé. Itt az idő visszavonulnom kocsink öltöző rekeszébe. Egyebet nem tehetek mint inget váltok; egyéb ruhaneműt nem változtathatok, nagyon nyomós okoknál fogva. Illő, hogy én, mint a vőlegény egyik tanúja, szintén tisztességes és elfogadható alakban jelenjek meg, mivel a másik tanú, Caterna úr, rendkivüli diszben fog megjelenni.

A szinész csakugyan bement a podgyászkocsiba, — még most is remegek a szegény Kinko miatt! — és ott Popov segitségével az egyik ládájából előszedett egy kétségkivül kissé avult jelmezt, mely azonban az esketési szertartás jeleneténél minden bizonynyal nagy sikert fog aratni. Az öltözéke következőképen van összeállitva: vajsárga frakk, ércz gombokkal, a gomblyukában bokréta; gyanús minőségű gyémánttal ékeskedő nyakkendő; térdig érő pipacspiros nadrág réz csattokkal; virágos kelméjű mellény; tarka harisnyák, fekete czipők és szürke, hosszu szőrű kalap. Hány vőlegény, vagy legalább hány falusi vőlegény nagybátyját játszotta már el szinészünk ebben a hagyományos jelmezben!... De annyi bizonyos, hogy kövér arczával, gondosan megborotvált állával, apró szemeivel és piros ajkaival igen kedélyes alak.

Caternáné nem kevébbé diszesen öltözködött. Ruhatárából könnyen összeállithatta a nyoszolyóleányt megillető jelmezt: csikos és szorosan testhez álló derék, zöld gyapotszövet szoknya, mályvaszinű feszes harisnyák, szalmakalap művirágokkal, a melyeknek csak az illatuk hiányzik, végre egy csekély árnyéka a fekete festéknek a szemöldökén és a pirositónak az arczán. Valóságos szinpadi «szende» és ha a férjével a menyegzői ebéd után egy jelenetet el fog játszani valamelyik vaudevilleből, bizvást számot tarthat a legélénkebb tapsokra.

Az egybekelés kilencz órára van kitűzve. A szerkocsi harangja fog jelt adni és olyan kongást fog véghezvinni, mint akármelyik kápolna harangja.

Az utazókat a nagy eseményre egy egyszerű fölirás figyelmeztette, mely az első és második osztályú kocsik ajtajára volt kifüggesztve és következőleg szólt:

«*Ephrinell Fulk* úrnak a new-yorki Strong Bülbül és társai czég ügynökének, van szerencséje önöket meghivni *Bluett Horáczia* kisasszonynyal, a londoni Holmes-Holme czég ügynöknőjével való esküvőjére, mely a Grand-Transaziatik vonalának éttermében, folyó évi május 22-én pontban reggeli kilencz órakor fog véghezmenni, tisztelendő Morse Nathaniel (Bostonból) közreműködése mellett.»

«*Bluett Horáczia* kisasszonynak, a londoni Holmes-Holme czég ügynöknőjének, van szerencséje önöket meghivni *Ephrinell Fulk* úrral, a new-yorki Strong Bülbül és társai czég ügynökével való esküvőjére, mely a» . . . stb.

No, ha ebből az eseményből nem tudok száz sornyi kéziratot csinálni, akkor nem értek a mesterségemhez.

Időközben tudakozódtam Popovnál a vaspálya azon pontja felől, a melyen vonatunk a szertartás megkezdésekor lesz. Popov kijelöli a vasúti menetrend földabroszán e pontot, a mely a csarkaliki állomástól százötven kilométernyire van, a sivatagon, azon lapályok egyikén, a melyen a Lob-Nor egy mellékpatakja folyik végig. Mintegy nyolczvan kilométernyi hosszú térsé-

* Az idő pénz. — ** Az idő — idő.

A HÉTRŐL.

Zeppelin. Az öreg württembergi generális, a ki a múlt héten negyvennyolcz óra alatt megérte a legnagyobb dicsőséget és a legnagyobb fájdalmat, a mi embernek megadathatik, azóta már — megint rajzolja, tervezi, csinálja a hajóját, a mely fölszállván, úgy arasson diadalt a kék levegőn, hogy ne kelljen belépusztulnia a diadalába. Semmire se juthatott kevesebb ideje gróf Zeppelinnek, mint arra, hogy elcsüggedjen. Ki se csordúlhatott a köny a szeméből, mikor büszke légi táltosa pusztulását meghallotta, már mint egy végtelen áradat özönlötte körül egy egész nemzetnek, félszáz millió embernek tüzes bizalma, bátorítása, lelkes vigasztalása. Császár és koldus versenyezett, hogy melyik kapja a vállára, melyik érhessen közelebb hozzá a lelke támogatására. Mi a valóságos értéke a Zeppelin találmányának még abban az esetben is, ha a sikere harmóniáját nem rontja meg semmiféle katasztrófa: erről lehet és fognak is még sokat beszélni. Igen komoly helyen, ott, a hol a tudományos fölkészültség hivatottságával nézik és méregetik a dolgot: a ragyogó eredmény nem némított el minden szkepszist és kevés a hajlandóság a diadal véglegességének elismerésére. De a nemzeti lélek ama megnyilatkozása előtt, a mely Zeppelin sikere és még inkább a szerencsétlensége nyomán föltárult: ez igenis elnémít, meghat, megragad és kalaplevételre kényszerít minden igazságos embert. Ez teljes, ez tökéletes, ez szárnyal olyan magasan, mint a mennyire akár a legtökéletesebb léghajó is fölemelkedhetik. A németség együttérzésének azt a fajtáját, a mely a nemzet-testből sarjadzott nagy eszmék kiválóságát öntudatnak szívja magába és az összetartozás erős elemévé teszi: a németeknél sokszor megtaláljuk olyan mértékben is, a mely már torzul és visszatetszően hat. A milyen kietlen és bántó dolognak érezzük azt, ha emberekben semmi fogékonyság se mutatkozik meg a nemzet nagyjainak értéke és tisztelete iránt, olyan visszatetsző és hol sértő, hol meg nevetséges a mindennapi életben a németeknek az a folyton kiütköző hajlandósága, a mely valamennyiük egyéni tulajdonságának akarja éreztetni összes nagyjaik kiválóságát. Mintha minden német ember külön-külön maga csinálta volna meg a német birodalmi egységet és írta volna Schillernek meg Goethének a költeményeit. Mondom: ez a túlzottsága egy erénynek a köznapiságban visszásan és visszatetszően hat, de hogy nem egyéb, mint egy erénynek a túlzása, ez gyönyörüen beigazolódott egy rendkívüliség fényében, a melyben az igazi lelke úgy ragyogott ki, hogy a szemünk elkáprázhatott a látásától. Azoknak, a kiknek lelke, figyelme, pénze, minden áldozóképessége ily nyiltan, ily mohón, ily korlátlanúl áll rendelkezésére annak, a ki a soraik közül valami nagyot alkot vagy nagyra tör: azoknak meg van a joguk, hogy a dicsősége közvetetlen osztályosaiúl érezzék magukat, mert tele vannak készséggel és vágygyal, hogy, ha az alkotás értelmében nem is lehetnek a munkában e nagyoknak társai, támogatói, szolgái legyenek. Megilletődve és tisztelettel nézzük ezt a gyönyörű megnyilatkozást. Tisztelettel és fájdalommal, mert nem tud eszünkbe nem jutni egy egész sereg nagyszerű magyar elme és nagyszerű magyar törekvés, a melyek elsodródtak vagy elbuktak, mert a közömbösség hideg levegőjét itthon ki nem birhatták . . .

*

Hajótörés? Valamelyik ujságban nagy és szép elégikus czikket olvastam arról a «hajótörésről», hogy egy doktor jurist, diplomás ügyvédet — irnoknak neveztek ki valamelyik vármegyében. Hasonló «hajótöréses» és elégikus czikkekre meglehetős sűrűn akadhattunk az utolsó időkben. Egy diplomás emberből asztalos mester lett, a másikból kereskedő, a harmadikból gazdatiszt, egyből meg, úgy emlékszünk, hentes vagy mészáros. És minden ilyen eset kapcsán bús reflexiók kerültek a papirosra, tragikus fejtegetések az ambiczió csődjéről, a diploma csődjéről, bukásról és katasztrófáról. Bizonyára mindenkinek megvan a maga joga a maga fölfogásához minden dologról és minden eseményről: de épen ezért joga van a megszólaláshoz annak a fölfogásnak is, a mely az ilyen esetekben nem lát — a szónak legkomorabb értelmében — se hajótörést, se csődöt, se katasztrófát. Bizonyára az életnek legszebb útja az, a melyik egyenesen halad és az eredményhez a szándék irányában vezet. Ha mint ügyvéd boldogul az, a ki ügyvédnek készült, mint tanár az, a ki ezt a mesterséget tanúlta. De vajjon ez az egyenesség törvénye-e az életnek? Nemcsak, hogy az lett-e, de vajjon annak készül is-e mindenki, a mi a lelke, a hajlandósága, az eredendő vágya szerint lenni szeretne? Lenne-e akkor más is a világon, mint generális és milliomos? Elismerjük-e csődnek vagy hajótörésnek, ha a gyermeket, a ki váltig azt hangoztatja, hogy generális akar lenni, fiskálisnak, a ki orvos szeretne lenni, asztalosnak, a ki lakatosságról álmodozik, mérnöknek nevelik? Ha tele meggyőződéssel hirdetjük minden becsületes munkának, minden tisztességes, hasznos foglalkozásnak teljes egyértékűségét, egyenlő rangját, micsoda logikával lehet csődnek, hajótörésnek siratni, ha egy ügyvéd, tanár, orvos vagy mérnök asztalos, lakatos, kereskedő, hentes vagy irnok lett, bizonyára azért, mert az asztalosság, lakatosság, vagy irnokság megadja neki azt a darab kenyeret, a mit a diplomája nem tudott neki megszerezni, tehát jobb sorba juttatja, mint a milyenben volt? Hiszen továbbra is él és él becsületben, se meg nem hal, se börtönbe nem kerül, ha más mesterség adja is a kenyerét, mint a melyiktől ezt eredetileg várta. Még az ambicziját se érhette valami szörnyű katasztrófa, mert ha olyan aczélerős az ambiczió, hogy az maradjon, a minek készült: semmi körülmények között nem válik meg tőle. Egyénileg tehát az ilyen megalkuvás nem olyan végzetes, hogy csődöt vagy katasztrófát, bukást vagy hajótörést lehetne emlegetni; a közre pedig kisebb baj, ha művelt, tanult sőt diplomás ember vágja a húst a mészárszékben, mintha tanulatlan és műveletlen emberek látnának el olyan föladatokat, a melyekhez tanultság és műveltség szükséges.

*

Ügyvédek. A hol annyi a felperes, mint Magyarországon, ott nem megmagyarázhatat-

SIETŐS ÚT. — Pataky László rajza.

lan jelenség az, hogy az ügyvédi *pálya* sokkalta népszerűbb, mint maguk a fiskálisok. Sokat pörösködünk, tehát sok az expenz-nóta, a mi soha se kedves nótája annak, a kinek elhúzzák. A kecskeméti eset, a hol egy szorongatott és elkeseredett ember rálőtt az ügyvédre, noha bizonyára nem az volt eredendő okozója a romlásának, nem az első ilyen dolog és egyáltalában nem példátlan. Erkölcsileg ennél szinte sulyosabb az, a mi a minap Budapesten történt, a hol maga egy ügyvéd nem volt hajlandó kezet fogni egy kollégájával, a ki az ő, bizonyára nem hivatatlan itélete szerint a kliense érdekében, illetve a kliense követelésének a biztossága érdekében tovább ment a sanyargatott alperessel szemben annál a határnál, a hol az emberségesség megállást parancsol. Ilyen eset bizony megesik, nemcsak a Nádor-utczában és nem alkalmas arra, hogy szeretetet gyűjtsön az ügyvédeknek. De viszont nem szabad elfelejteni, hogy az ügyvéd helyzete is kényes, cselekvési szabadsága csak egy meghatározott irányban van és ez nem az ellenfél javának, kiméléséne az iránya. Bizonyos, hogy az érdekek kiméletlen védelme nem minden ügyvédnek a lelke ellen való, de még a kinek erőszakot kell is tennie magán, hogy túlságosan elnéző ne legyen, annak a lelkét is meg kell, hogy keményítse az idők folyamán egy sajátos és nem valami fölemelő, de annál általánosabb érvényű tapasztalat. Az, hogy az emberek alig honorálnak valamit jobban, mint a kiméletlenséget. Ez a tulajdonság szerzi meg a *fogas ügyvéd* nagy keletét, mert a legmegnyomorgatottabb alperesből lesz a legbiztosabb kliens, ha neki támad valakin követelni valója. Így okoskodik:

— Ez keménykezű ember: velem is elbánt, el fog bánni az adósommal is!

Minden, a közönség szolgálatában álló szervezetnek az erkölcse, lelke a közönség erkölcsének és lelkének produktuma. Mint elszigetelt, zárt organizmus el nem birálható.

CASSONE.

Az öröktavaszú Sziczilián, a sötétkék Jonitenger közelében fekszik egy ősrégi város: Noto. Idestova harmadfélezer éve, hogy felépitették a szikulok, a sziget őslakói, védelmül a görögök ellen, kik a közeli Siracusa alapításával befészkelték magukat Szicziliába és innen hozzáfogtak a sziget meghódításához. A görögök a városnak Neéton vagyis *legújabb város* nevet adtak és rövid idő alatt hatalmukba kerítették a sziget többi városaival együtt. A görög hatalom bukása után a Krisztus előtti harmadik században Róma birtokába került Sziczilia és a hosszú hét százados római uralom alatt teljesen ellatinosodott. A görög Neétonból is latin város Netum lett. A római birodalom összeomlása után sűrűn cserélt urat a sziget. Egymás után birták a gótok, a görög császárok, a mórok, a normannok, a németek, a francziák végül a spanyolok. A sokféle idegen jármot kiállotta Noto, az időközben elolaszosodott Netum. Emberi erőszak nem tudta megrontani. Ekkor nagyobb erő, a természet támadt ellene: 1693-ban hatalmas földrengés porba döntötte. A romváros ma is ott hirdeti, mint egy újkori Pompéji, az anyaföld kegyetlenségét. A pusztulásból megmenekült lakosság újra fölépitette a várost kedvezőbb helyen, közelebb a tengerhez. Az új Noto a XVII. században épült barokk stilusú város.

Ebben a városban él a szabadság egy rajongója: *Cassone*, ki a szabadság legnagyobb költőjét, Petőfit lefordította olasz nyelvre.

*

Cassone József 1843-ban Notoban született. Atyja épitőművész volt, ő pedig — már mint gyermek — a zene és a költészet iránt mutatott tehetséget. Midőn Garibaldi 1860-ban kitűzte a szabadságharcz zászlaját Szicziliában, hogy Délolaszországot felszabadítsa az idegen Bourbon-uralom alól, az alig 17 éves Cassone megszökött a szülei háztól és Garibaldinál önkéntesnek jelentkezett. Egy év sem telt bele és a veresingesek elűzték a Bourbonokat és északnyugati Itália ura, Viktor Emánuel szárd király, felvehette az olasz királyi czimet. Cassone nem vehetett részt e küzdelmekben, mert

CASSONE, PETŐFI OLASZ FORDÍTÓJA.

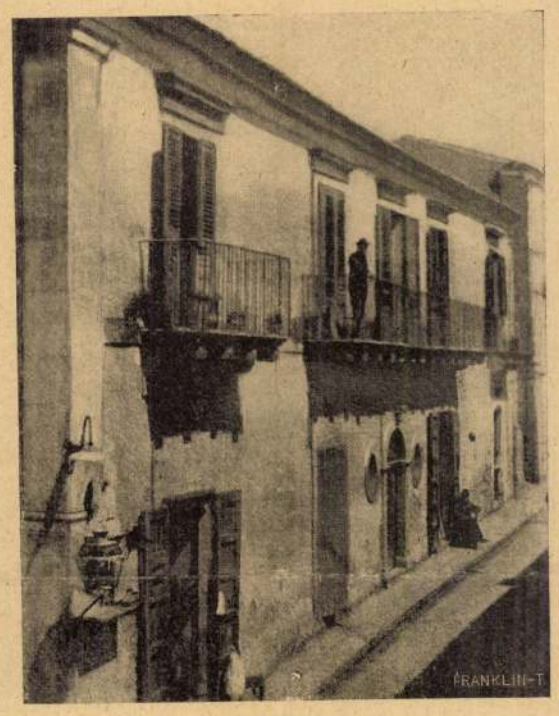

CASSONE HÁZA NOTÓBAN.

atyja fejletlen volta miatt egészségi okokból erőszakkal vitte haza Garibaldi táborából. Ámde a szabadságharcz még nem ért véget, hiszen a velenczei tartományt még a gyűlölt Ausztria birta. Mikor 1866-ban ennek a visszaszerzésére került a sor, a katonaiskolából hadapródként kikerült Cassone boldogan indult harczolni hazája szabadságáért. Boldogsága azonban nem tartott soká. A hadjárat fáradalmai csakhamar ágyba döntötték és hosszú ideig súlyos betegen feküdt Pármában. Mire felépült, Olaszország egységes és szabad volt. Vágyai — nélküle teljesedtek.

Visszatért szülővárosába és ekkor — 1867 nyarán — erős napszúrást kapott és megdöbbenve vette észre, hogy ennek következtében elveszté járóképességét, hallását és beszélőképességét. És minő gúnyja a sorsnak! Segitségére sietö fivéreinek egyike orvos, a másik gyógyszerész, négy nővére pedig mindmegannyi irgalmas szamaritánusnő, ápolja. Mindhiába! nem tudtak segiteni rajta.

A megromlott testben azonban erős lélek élt, mely nem rettent vissza ettől a szomorú élettől. Még ma is, 65 évvel, betegen — fiatal maradt e lélek. «Nem, nem! — irja egy levelében — nem vagyok öreg. Úgy tünik fel nékem, hogy megálltam 24 éves koromban és azóta az évek nem szaporodtak el fölöttem. Ha valami lehetetlen csuda folytán visszanyerném az egészségemet, újra járhatnék, hallanék, azt hiszem, folytatnám ama napok foglalkozását, melyeken a napszúrás sujtott».

Életczélt és vigasztalást az irásban talált. Eleinte lirai költéssel, történelmi és irodalomtörténeti kutatásokkal és filozófiai elmélkedéssel foglalkozott. Csakhamar az idegen nyelvek tanulmányozására adta magát, hogy a világirodalom nagy költőit megismerje és megismertesse nemzetével. Megtanult a latin és a görög után francziául, németül, angolul, oroszul és e népek nagy költőit: Musset-t, Heinet, Lenaut, Byront, Shelleyt, Puskint, Lermontoffot fordítgatta, a nélkül, hogy valamelyik állandó kedvenczévé lett volna. Ekkor kezdett el Petőfivel foglalkozni és annyira megszerette, hogy azóta életét Petőfi kultuszának szentelte.

Petőfit először, mint diák hallotta emlegetni. Majd a hatvanas években nagy Petőfi kultusz keletkezett Olaszországban, melynek tüzét Aleardi gyujtotta meg — egy Petőfit aposztrofáló költeményével. Buzgón élesztették a tüzet a magyar Garibaldisták és az olasz hirlapok. Ezek hatása alatt több Petőfi-fordítás jött létre, de minthogy nem az eredetiből, hanem német vagy franczia fordítás alapján, képzelhető, mennyire elferdítették Petőfit.

Cassone megharagudott e Petőfi-hamisításokra és elhatározta, hogy megtanul magyarul, hogy közvetlenül, a maga hamisitatlan valóságában megismerje és méltó fordításban megismertesse nemzetével.

Meltzl Hugó, a télen elhunyt kolozsvári egyetemi tanár támogatta e szándékában. Ő küldte meg neki Ballagi Mór németajkúak számára készült magyar nyelvtanát és Babos Kálmán magyar-franczia szótárát. És Cassone megtanulta a magyar nyelvet egyedül, tisztán szemével és elméjével, a nélkül, hogy hangzani hallotta és hangoztatni tudta volna.

Azután megkezdte élete nagy művét, Petőfi lefordítását. Első fordítása a *Tündérálom* volt 1874-ben. És azóta harminczöt éve lankadatlanul fordítja Petőfit és immár háromnegyed részben átültette az olasz irodalomba. Legújabb műve, a *János vitéz* az idén jelent meg.

Cassone fordításait általában a hibátlan verselés, a tartalmi hűség és a költői nyelv szépsége teszik elsőrendűekké. Olasz kritikusai, élükön Carducci, nagy elismeréssel irnak róla. Legilletékesebb birálói, vagyis azok, kiknek a két nyelv egyaránt birtokukban van, élükön Sirola Ferencz, szintén magasztalólag méltatják.

Az agg költő egészsége ez utóbbi időben nagyon meggyengült. Munkabirása régebben óriási volt, dolgozott 14 órát naponta és a folytonos munka feledtette vele balsorsát. Ma már nem képes erre és egyre jobban ránehezedik sorsa. «A pihenés — irja egy levelében, — rám nézve a legnagyobb kín, mert akkor gondolkozom . . . gondolkozom . . . és nem tudok megvigasztalódni sorsom felett.»

Legutóbb annyira meggyöngült a szeme, hogy alig lát és alig dolgozhatik. Naphosszat nyugszik, járni képtelen; homályban alig látva, csendben, nem hallva egy hangot, némaságban, nem ejthetve egy szót se, nem érzékelve mást, mint a köszvényes izületek szakgatását.

Talán utolsó óhaja, hogy könyvalakban s lapokban napvilágot látott és még kéziratban levő Petőfi-fordításait egy kötetbe gyűjtve adhassa nemzete kezébe. *Hendel Ödön.*

A RÁBCZA HÍDJÁNAK ÁTHELYEZÉSE.

A Rábcza folyónak szabályozása szükségessé tette, hogy azon hidat, mely Győr mellett a vízen át vezetett, más helyre vigyék át. A régi folyómedret ugyanis be kellett temetni, s a vízfolyás számára egy új medret kellett ásni, a minek következtében az eddigi híd fölöslegessé vált, ellenben egy új hídra lett szükség. Az eddigi eljárási mód az lett volna, hogy egy egészen új hidat épitsenek, s a réginek vasszerkezetét adják el ócskavas gyanánt. Mert szétszedni, és új helyen újra felállítani a hidat nem lehetett, miután így hónapokig szünetelt volna a forgalom.

E helyett a szabályozási mérnökök azt az egészen új módot választották, hogy egy darabban fölemelik az egész hidat, aztán hajóra rakják, átviszik a leendő új helyre, s ott ugyancsak egy darabban leteszik a pillérekre a melyeket előre megépitenek. Igy aztán megmarad a régi híd, nem kell egy szeget se újitani rajta, s a forgalom még se akad föl nehány óránál több időre.

Ehez képest az e czélra összeállított hajó-

a hol a hadmíveletek folynak, hanem az egész világon. Ligne herczeg egyszer azt mondta: ha egy vezérkari tisztet meg lehet vásárolni egy millióért, még mindig olcsón vásároltuk meg. Ma azonban már, mikor a tisztikarok erkölcsi színvonala jóval magasabb, mint egykor, csak kivételesen sikerül egy-egy tisztet megvesztegetni.

Napoleon kémrendszere kitünően volt szervezve. Volt neki egy hires kéme, Schulmeister Károly, a kiről egész irodalom van. Ebben az emberben ritka emberismerete mellett kitünő katonai ösztön, semmitől vissza nem riadó vakmerőség volt s a mellett kitünően el tudta arczát, alakját változtatni. Egyszer állítólag kihallgatáson volt Napoleonnál s onnan kijőve néhány percz alatt úgy elváltoztatta magát, hogy a császár nem ismert rá. Rendszerint mint dohány- és pálinkaárus járt át az ellenséges táborokba s az 1805-iki hadjáratban osztrák egyenruhában járt Mack és Kutusov hadseregei között. Napoleon fejedelmileg jutalmazta, de érdemrendet nem adott neki soha. Egyszer állítólag ezt mondta neki:

— Charles, te fölérsz egy hadsereggel. Mit adjak neked? Nem tagadok meg semmit tőled.

— A becsületrend keresztjét, felség, — felelt a kém.

— Pénzt kapsz, a mennyit kívánsz, — felelt a császár — de a keresztet soha! Azt fentartom a vitézeimnek.

Schulmeister, a ki eredetileg pálinka-, majd dohánykereskedő volt Strassburgban s ifjabb éveiben csempészés miatt a börtönben is ült, több millióra menő vagyont szerzett kémkedésével. Az 1809-iki háború idején kevés híja, hogy bajba nem került. Egy franczia miniszter megbizta, hogy juttasson egy levelet az osztrák hadsereg egyik fő emberéhez. Útlevelekkel jól ellátva ékszerkereskedőnek öltözött s igy ment az osztrák táborba, a hol azonban felismerték és elfogták. A motozásnál megtalálták egy kettős fenekű arany-dobozban a levelet. Elitélték s átadták kivégzés végett egy szakasz katonának; a halálos itéletet estéről reggelre halasztották. Schulmeister felismert őrei között egy franczia szökevényt, beszédbe elegyedett vele, igéretekkel felbiztatta, bort hozatott, ivott az őrökkel, leitatta ezeket s ópiumot csempészett a borukba. Mikor elaludtak, felvette az egyiknek egyenruháját s a franczia katonával együtt megszökött. Az 1809-iki háború után elhagyta Napoleon szolgálatát. 1815-ben a párisi német rendőrbiztos elfogatta s Weselbe vitette; jókora váltságdijért azonban szabadon bocsátották. Ez ütötte vagyonán az első rést, aztán pazarlása miatt milliói hamarosan elfogytak, úgy hogy öreg korát szükös viszonyok közt töltötte Strassburgban, mint dohányárus. 1853-ban halt meg.

Olyanféle kémkedés, a milyet Schulmeister vitt véghez, ma már nem lehetséges. Maga a kémrendszer azonban még jó darabig meg fog maradni a háborúk előkészitésében és intézésében, mint szükséges rosz.

KURUCZ-VILÁG.

Pataky László festménye.

Az utóbbi években mind élénkebb lesz nálunk a kurucz-világ s a benne rejlő hősies és hazafias mozzanatok iránt való érdeklődés. Íróink a lirában, a szinpadon, az elbeszélő irodalomban is ismételten fordúltak a kurucz-kor dicső alakjaihoz és eseményeihez s az e tárgyú irodalmi művek némelyikének nagy sikere mutatja, hogy a közönség is szivesen látja, ha figyelmét történetünk e dicsőségben, gyászban oly gazdag korszaka felé irányítják. Az irókon kivül a festők is észrevették, hogy a kurucz-világ mily értékes anyagúl kinálkozik nekik. Műkiállításainkon többször találkoztunk már kurucz-tárgyú képekkel, melyeket a közönség is szivesen szemlélt.

A kurucz-világból vette legújabb képe tárgyát *Pataky* László is. Képét, mely a Műcsarnok április 1-én megnyiló kiállitásán fog a nyilvánosság elé kerülni, mai számunkban közöljük. Egy kisebb kurucz csapatot ábrázol, a kurucz tábor előcsapatát, a mely bozótos síkon állva figyel. Néhányan közülök előre vágtattak kémszemlére, csak árnyképük látszik a messzeségben, a kép jobb oldalának hátterében. A várakozó csapat vezetője fehér lovon ül, kezében lánczos buzogány s kemény tekintettel figyel a távolba. Mögötte kivont karddal egy befont ősz hajú vén kurucz, e mellett bekötött fejű szikár ifjú. Hátrább még három marczona, elszánt képű vitéz ül lován, kivont karddal, míg a negyedik a nyergét igazgatja. Mozdulatlanúl várnak valamennyien, de e mozdulatlanságukban megkapó erő nyilvánúl; a mint szükség lesz rá, majd megelevenednek és közibe vágnak a labancznak. Az őszies, ködös tájképbe szépen illeszkednek bele a kurucz csapat komor, viharedzett alakjai.

Pataky László képe e jeles művészünk képességeinek újabb sikerét jelenti. Érdekességét fokozza korhűsége is, a mennyiben a kurucz vitézek ruháját és fegyverzetét a művész egykorú minták felhasználásával festette.

KURUCZ-VILÁG. — PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE.

EGYVELEG.

* **Egy léghajós tapasztalatai.** *Bacon* léghajós érdekes dolgot beszél el légi utazásairól. Nagy magasságban — úgymond — teljes csönd uralkodik, a mi szerfölött meglepő, sőt ijesztő eleinte. Hanem, a mint ismét közeledünk a földhöz, egymásután halljuk megint a hangokat, még pedig legelőször a gőzgépek, vasúti lokomotivok füttyét, azután a kakasok kukorékolását, majd a kutyaugatást, végül pedig az emberi beszédet, kivált pedig a gyermekek éles hangját. Egyszer — folytatja Bacon — egy erős lőgyapot töltényt sütöttünk el villamszikrával. A töltény 48 méter hosszú zsinegen csüngött alá léghajónk kosaráról, s mi izgatottan vártuk a bekövetkező szörnyű durranást; és ime, mindössze gyenge csattanást hallottunk, mint mikor egy kis pisztolyt elsütnek. Hanem pár pillanat mulva annál nagyobb lett meglepetésünk, midőn a robbanás visszhangja a földről vagy az alattunk gomolygó fellegekről visszaérkezett; olyan volt az, mint a leghatalmasabb mennydörgés.

* **Az első étlapot** állítólag Henrik braunschweigi herczeg használta, kit igen bántott az, hogy egyszer akkor hozták valamelyik kedvencz ételét az asztalra, midőn már ő jóllakott. Ettől fogva megparancsolta konyhamesterének, hogy az ételeket sorba felirva, mindig oda tegye a tányérja mellé, nehogy az említett szörnyű dolog még egyszer megtörténhessék vele. A herczeg emez eljárása azonban vendégeinek tetszését is megnyerte, egyre többen követték otthon a szokást, míg végre az étlap mindenfelé általánosan elterjedt.

* **A világ legjobban fizetett postahivatalnoka** bizonyára az alaskai postamester, ki a Cagle és Valdery közti forgalmat közvetíti s ezért 70 ezer korona évi fizetést kap. A két hely közti távolság 662 kilométer, mely útat a postamester havonként kétszer teszi meg. Az utazás többnyire kutyák által huzott szánban történik s mindenkor életveszélyel jár.

* **A párisi egyetemet** 9300 tanuló látogatja; az oxfordi egyetemnek azonban csak 1800 hallgatója van.

újabban elviszik a vakokat a szobor-gyűjteményekbe s egyes szobrászok műtermeibe. A szobrokat finom újjaikkal végigtapogatják s ez csaknem olyan művészi élvezetet szerez nekik, mintha látnák. E mellett a könyvtár tisztviselői figyelemmel vannak minden olyan új találmányra, a melyet a vakok javára értékesíthetnek, sőt olyanokat, a kik eddig nem tudtak, meg is tanítanak olvasni és irni. Sakkozni is lehet a könyvtárban, külön e czélra készült sakktáblákon és figurákkal.

Rövid fennállása óta a vakok könyvtára szépen fellendült már s több helyen kezdik követni a washingtoni példát, a melynek ily módon nem csekély fontossága van a vakok szellemi képzésében s szerencsétlen állapotuk enyhitésében.

EGY ÚJ CZIRKUSZI MUTATVÁNY.

Európa nagyvárosainak czirkuszaiban egy új, bámulatra méltó mutatvány kelti fel a közönség érdeklődését. Amerikából jött, mint annyi más csodás és hihetetlen dolog. Angol neve «*looping the loop*» (szószerinti fordításban: hurkolva a hurkot), alapja pedig a nehézkedési és a központfutó vagy centrifugális erőről szóló ismert fizikai törvények. Feltalálója egy Vanderwoort nevű amerikai, a ki a nyilvánosság előtt Diavolo néven szerepel s a ki eredetileg a kerékpározást űzte mesterség gyanánt. Találmányához az eszmét egy New-Yorkban már régebbi idő óta létező szerkezet adta: a nálunk is ismeretes «szibériai vasút» egy bonyodalmasabb formája, melyen a vasúti kocsik egy kör belsejében futnak körben.

Ismeretes dolog, hogy a czentrifugális erőnél fogva a körben forgatott testek a kör középpontjától távolodni igyekeznek, s az előttük levő akadályhoz mintegy tapadva, — nem esnek le a kör középpontja felé. Így marad meg pl. a czirkuszi lovas is a körben futó ló belső oldalára támaszkodva.

Vandervoort mutatványainál a mennyezetről keskeny, deszkapálya vezet a porondra, itt körívben nyolcz méter magasságra emelkedik, aztán ismét lefelé fordul és a fölfelé vezető görbületre támaszkodva visszajön a porondra s lejtős emelkedéssel kivezet belőle. Mr. Diavolo, a föltaláló, a ki maga mutatja be találmányát, a czirkusz mennyezetéről közönséges kerékpáron, iszonyú gyors, a lejtőn mindinkább gyorsuló sebességgel leszalad, be a «hurok»-ba, ennek belső körfelületén végig s aztán a körből ki. Mindez oly roppant sebességgel történik, hogy a néző szeme alig bírja figyelemmel kisérni, mikor a kerékpáros minden támasz nélkül, *fejjel lefelé* ságúld végig a kör belső felületének felső részén. Néhány másodpercz múlva már kinn van a pálya végén, a hol egy erős rúgókkal működő háló fogja fel.

Csodásnak látszik ez a fizika törvényeivel ismeretlen nézők előtt, a kik nem értik, mikép lehet, hogy a kerékpáros a belső körfelület egy részén fejjel lefelé, lógva fut végig s még se esik le. Az említett törvénynél fogva azonban, hogy t. i. a körben forgó test minden részecskéjét a czentrifugális erő eltávolítani igyekszik a forgási tengelytől, ez érthetővé válik, A test egy-egy ilyen részecskéje a tehetetlenség törvényénél fogva csakis oly erő hatása alatt maradhat meg a körpályán, melynek pontos mathematikai képletek alapján kell kiszámítva lennie; a kör átmérője, a kerékpáros sulya és a futásának sebessége kellő arányban kell hogy y legyen. E tényezőket a leleményes amerikai a legnagyobb pontossággal számította ki. A feltételek megtartása mellett lezuhanás veszélye egyáltalán nem fenyegeti. Még nagyobb biztonság okáért, minden eshetőségre számítva, az élelmes amerikai gummi-ruhát visel s ezt mutatványa előtt légsűrítővel jól felfújja, úgy, hogy ha leesik sem történik komoly baja.

Akár érti azonban a mutatványt valaki, akár nem, kétségkívül nagyon eredeti és izgató látványosságot nyújt.

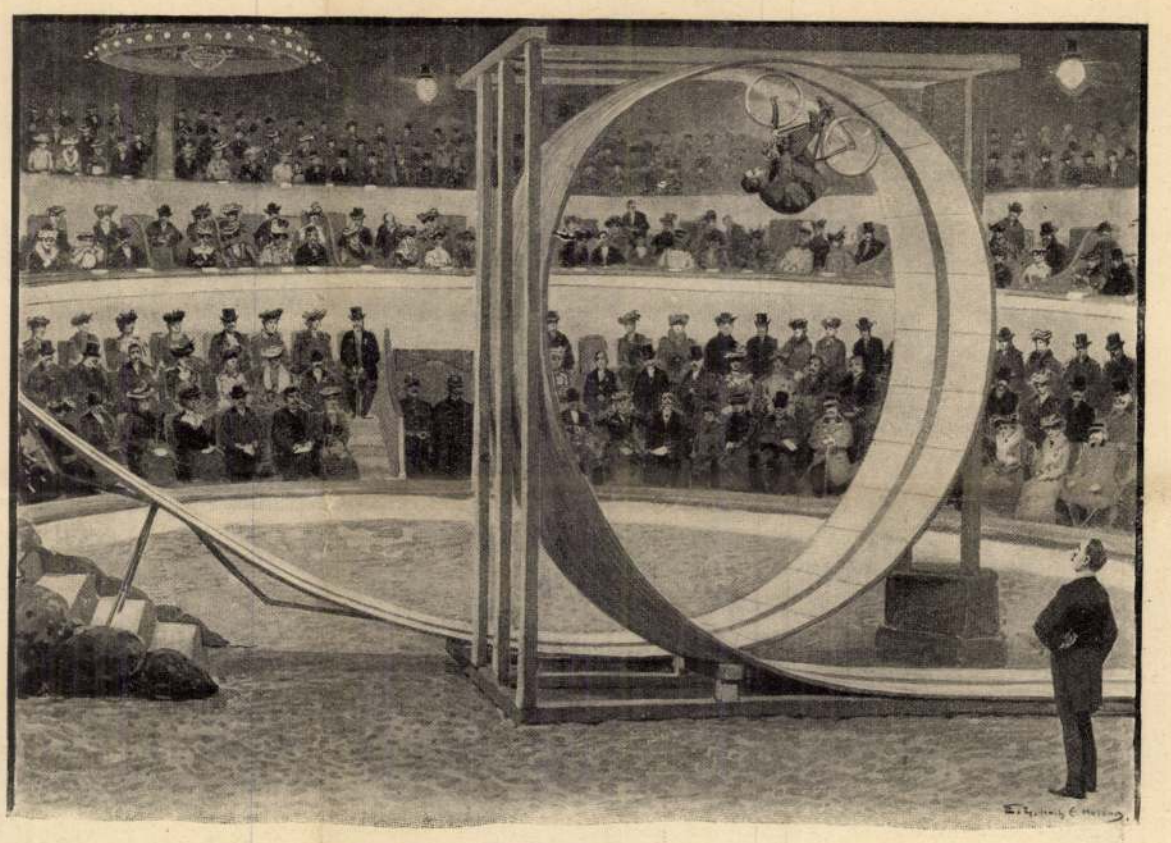

EGY ÚJ CZIRKUSZI MUTATVÁNY.

A KATONAI KÉMKEDÉS.

Minden állam katonai hatalma saját haderejének értékétől, harczképességétől függ ugyan, de azért mégis nagyon hasznos és szükséges dolog ismerni az esetleges ellenség katonai állapotait. Az ezekre vonatkozó adatok megszerzése fontos politikai és katonai szükség s ezért minden állam kénytelen-kelletlen mégis a kémkedéshez folyamodik.

Egy részét az idegen hatalmak haderejére vonatkozó adatoknak meg lehet tudni az egyes hadseregek szabályzataiból, statisztikai kiadványaiból, a hadgyakorlatok eredményeiből. Minden állam hadseregének vezérkarában külön osztályok vannak szervezve az ilyen adatok tanúlmányozására, feldolgozására és értékesítésére s több államban szokás, hogy évenként tiszteket utaztatnak a külföldi országokban, az ottani katonai állapotok megfigyelésére. Néhány év előtt még állandóan egész csapat franczia tiszt tartózkodott Németországban «a német nyelv megtanulása czéljából». Az ilyen utazásokat nem szokták s nem is lehet kémkedésnek tekinteni s ha az ilyen külföldieket rajta érik is a megfigyelésen, nem esik bántódásuk, legfeljebb elkobozzák az irataikat, jegyzeteiket s az ország határára szállitják őket. Az 1866-iki porosz-osztrák háború közvetlen előestéjén Ausztriában rajta értek egy magasabb rangú porosz tisztet az ilyen vizsgálódáson, de nem bántották, csak kiutasították az országból.

A katonai információ-szerzés segédeszközei manapság nagyon megszaporodtak; nemcsak hogy gondosan szervezett irodák tanúlmányozzák és figyelik állandóan az idegen hadseregeket, nemcsak hogy a hadgyakorlatokban idegen tisztek is szoktak részt venni, hanem a régi állapothoz képest tetemesen növekedett a katonai és tengerészeti attachék száma, az egyes nagykövetségeknél, ott van aztán a táviró, chiffrirozott táviratival, a mely például kitünő szolgálatot tett a boerok európai küldöttségének, a melynek az egész világ bámulatára mindig pontos értesülései voltak a harcztérről, pedig a tengeralatti táviró angol kézben volt, a partokon mindenütt angol hadihajók czirkáltak s a szárazföld is körül volt zárva. Hasznát veszik a katonák a napi sajtónak is, a mely gazdag forrása a katonai hireknek. Így például azt mondják, hogy az 1866-iki háborúban a porosz hadvezetőség igen fontos hireket tudott meg a londoni «Times»-ből az osztrák hadseregre vonatkozólag, a mely hirek a főparancsnokság elhatározásaira sokszor döntő fontosságúak voltak. Az 1870/71-iki porosz-franczia háborúban is sok hasznát vették a németek az angol lapok tudósításainak a francziák rendszabályairól, terveiről. Megkönnyíti a katonai információ-szerzést az a sok külföldön kenyerét kereső kivándorló is, a kik ha kémkedésre nem is, legalább nehezebben hozzáférhető adatok gyűjtésére gyakran igen jól használhatók. Ezért utasítottak ki 1870-ben minden németet Párisból.

Mindez eszközök és módok azonban teljesen pontos és részletes adatok beszerzésére nem elegendők, sok tekintetben kiegészitésre szorúlnak, különösen, ha bizonyos meghatározott, szakértelmet megkivánó adatokra van szükség, a melyeket csak erre alkalmas, állandó ügynökök útján lehet megszerezni. Különösen áll ez az erődítési és mozgósítási tervekre, a strategiai felvonúlásra vonatkozó intézkedésekre, a nagy erődök, várak berendezésére, valamint a fegyverzetben s a felszerelésben történt főbb újításokra. Néha az efféle újítások titkát a hadseregek nagyon jól meg tudják őrizni. Így, mikor a német hadseregbe behozták a Mauser-féle ismétlő fegyvereket, ezekből egy példányt csak akkor sikerült egy tiszti álruhába öltözött külföldi ügynöknek elcsenni, mikor már az egész hadsereg fel volt velük szerelve.

Az ilyen ügynököket a nagykövetségeknél alkalmazott attachék tartják. Az ő kötelességük a czéljaikra alkalmas embereket felkutatni, a kik révén az utazásaikon, hadgyakorlatokon látottakat, a hivatalos kiadványokban, hirlapokban olvasottakat kiegészithetik. Az ilyen eszközök alkalmazásában az az elv érvényesül, hogy a czél szentesiti az eszközöket. Az ügynök azonban, ha saját hazájáról katonai információkat ad a külföldieknek, a hazaárulás bűnébe esik s ha rajta veszt, sulyos büntetést kap.

A kémeket, ha háborúban elfogták, régebben agyonlőtték. A kémkedés azonban szükséges rosz s ha ma kisebb is a fontossága, mint egykor, még mindig nélkülözhetetlen. Ha egy katonai attachéról nyilvánosságra kerül, hogy kémeket tartott, nem érheti nagyobb büntetés, mint hogy a kormánya hazahívja. Annál roszabbúl jár a kém, a ki pénzért vagy más előnyért elárúlja hazáját. Még mindig gyakori eset, hogy nőket, gyakran előkelő állású hölgyeket használnak kémekül. Az oroszok és francziák újabban azzal védekeznek a kémek ellen, hogy hamis mozgósítási terveket készittetnek s ezeket juttatják a kezükbe.

Még a napoleoni időkben a katonai térképezés nagyon fejletlen volt s igy nagy szüksége volt a hadseregeknek kellő számú ügyes kémekre, már csak azért is, hogy ellenséges területen vezetőik legyen. Ma már a topografia terén nincs titok, minden vidék kitünő katonai térképeken van feldolgozva s e térképeket bárki megveheti. Régebben a hadvezéreknek kémekre volt szüksége, hogy az ellenséges terület segélyforrásait s az ellenséges haderő számát megismerje. Ez utóbbira ma a katonai költségvetések és statisztikai évkönyvek bőséges felvilágositást nyujtanak.

Háború esetén azonban még most is erősen működik a kémkedés, mert nagyfontosságú dolog meggyőződni az ellenség erejéről, elhelyezkedéséről, terveiről. Ezért nemcsak azon a vidéken kell, hogy legyenek a vezérnek kémei,

rámmordulásból: mert az én szeretett sirjaim lehetőleg virágosak szoktak lenni, ünnepek nélkül is.

TISZTAVATÁSI ÜNNEPÉLY A LUDOVICEUMBAN.

Régi óhajtása volt a nemzetnek, hogy a magyar ifjakat a hadi tudományokra ne idegen nyelven oktassák s már a mult század elején tartott országgyüléseken is sűrűn fölhangzott a panasz, hogy a hadseregben a magyar elem nincs kellőképen képviselve s hogy igen kevés a magyar tisztek száma. Ezért türelmetlenül sürgették a rendek a magyar katonatiszti nevelés ügyének rendezését.

Midőn az 1808-ik országgyülés összegyült, a karok és rendek önkéntes ajánlataikból jelentékeny alapot gyüjtöttek e czélra. Ugyancsak az 1808-iki országgyülés koronázta meg a közöshadsereg számára nem nevelhetett tiszteket.

Végre az 1897-ik évi XXIII. törvényczikk a Ludovika-Akadémiát a bécsújhelyi Terézia-Akadémia mintájára szervezte s kimondta, hogy ezen intézetből, valamint a szintén akkor alapított pécsi és nagy-váradi honvéd hadapródiskolákból kikerülő ifjak kivánságukhoz képest a közös hadseregbe is beléphetnek. Igy ezen törvényczikk már forrást nyitott, melyen át a magyar nemzeti szellem a hadsereg ereibe is átömölhet.

1898 őszén fogadta be igy az Akadémia növendékeit, a kiket három évi képzés után 1901. augusztus 18-án avatott fel. A fölavatás szép ünnepélyét örökíti meg Pataky László festőművésznek négy méter hosszú és három méter magas festménye, melyet a közelebbi napokban helyeztek el a Ludovika-Akadémia dísztermében.

A kép a fölavatásnak azt a mozzanatát ábrázolja, midőn Nyiry Sándor vezérkari ezredes, az intézet parancsnoka olvassa az esküt, a hadseregbe lépő pályavégzett ifjak pedig a legfelsőbb hadúrnak s hazánk szentesitett törvényeinek hűséget és engedelmességet fogadnak. Tanúi az eskütételnek báró Fejérváry Géza táborszernagy, honvédelmi miniszter, kinek nevéhez az intézet újjászervezése fűződik, Gromon Dezső államtitkár, Klobucsár Vilmos altábornagy, a honvéd főparancsnokság adlátusa, Csesznák Benő, Bihar Ferencz, Clair Vilmos altábornagyok, honvédkerületi parancsnokok, Czibulka altábornagy, hadosztály-parancsnok, továbbá a honvédséghez besorozott s Budapesten állomásozó többi tábornokok, honvédtisztek, a Ludovika-Akadémia tanár testülete és sok főtiszt. Velök szemben az ifjú tisztek csoportja áll, a mint kezeiket esküre emelik.

TISZTAVATÁSI ÜNNEPÉLY A LUDOVICEUMBAN. — PATAKY LÁSZLÓ FESTMÉNYE.

magyar királynénak, I. Ferencz király harmadik nejét, Mária Ludovikát, a ki a koronázási ajándékból a tervezett intézetre 50,000 forintot ajándékozott. A király elfogadta a magyar katonai intézet alapitásának tervét, a rendek pedig elhatározták, hogy az intézetet hálából a királyné iránt: «Ludovika-Akadémiá»-nak nevezik el.

Az akadémia felállitása azonban sok akadályba ütközött s különböző okok miatt, mint tudjuk, évtizedeken át halasztást szenvedett. Csak az 1848-iki magyar kormány nyitotta meg 1849 első napjaiban az intézetet, a melyet azonban Windischgrätz pár nap múlva bezáratott.

Az alkotmánynak 1867-ben történt helyreállitása után Ő Felségének 1870-ben kelt elhatározásával a Ludovika-alap a nemzetnek visszaadatván, 1872-ben az intézet mint magyar kir. honvédségi akadémia állittatott fel és a «M. kir. honvédségi Ludovika-Akadémia» nevet nyerte. Az intézet meg is nyilt és szép sikerrel szolgálta rendeltetését, ámde nem nyújthatott a bécsújhelyi Mária Terézia-Akadémiával egyenlő fokú tudományos képzést és

EGYVELEG.

* **Londonban** kétszázezer ember a börtönökben letartóztatott rabok ételmaradékaiból él; 30 ezer ember pedig egész éven át hajléktalan.

* **Oroszországban lőfegyver tartására** szóló engedélyt hosszadalmas és sok költséggel járó hivatalos tárgyalások után lehet kapni. Az engedélyben a fegyver tüzetesen le van irva s ezen kívül hivatalos bélyeggel is ellátják. Ha a tulajdonos a fegyveren túl akar adni, ezt a hatóságnak be kell jelentenie, mire a fent említett tárgyalásokon az új tulajdonosnak is át kell esni.

* **Óriási szálló** A Waldorf-Astoria czimű szállodában (New-York) 1395 háló-szoba és 800 fürdőszoba van. Az ebédlő termekben egyszerre 2500 ember foglalhat helyet; naponta átlag 6000 ember szokott azokban ebédelni. Az épület oly nagy, hogy annak megtekintése külön e czélra kijelölt kalauzok vezetése mellett mehet végbe. Ezen szálloda épitése és teljes berendezése 25 millió koronába került.

* **A japáni nő a vasuti kocsiban** czipőit leveti és keresztbe vetett lábakkal ül. Ezután szivarkára, vagy pedig egy olyan kis pipára gyújt, melyben alig fér el egy csipetnyi vágott dohány

* **Pillangó mint élelmi szer.** Az ausztráliai bennszülöttek évenként sok millió pillangót fogyasztanak el. A Bugangó-hegység sziklafalain tömérdek lepke hemzseg, a honnan a sziklák tövében meggyüjtött fa füstjétől elkábítva lehullanak. A kosarakba gyüjtött pillangók szárnyait kitépik, a bennszülöttek, egyéb részeiket pedig szárítva, vagy sülve megeszik.

* **Tömeges esketés.** Dubillard franczia püspök egy bretagnei községben nem rég egyszerre 66 párt esketett össze. Csak egy misét mondott, de az egyes párokat külön áldotta meg. A szertartás reggel kilencz órakor kezdődött, de délig még a maire is befejezte a polgári esketést.

* **Kanton** legérdekesebb utczája az, melyben kizárólag gyógyszerészek és fogorvosok laknak. Az utcza falán áttetsző papiron zsúfolva vannak a czégtáblák, rajzok, hirdetések és árjegyzékek.

* **65 különböző népfaj** lakik a nagy orosz birodalomban s magában az európai részben is 46; sokkal több, mint Európa bármely más országában.

* **A khinaiak becsületessége** keleten példabeszéddé vált. Gyakran megtörténik, hogy a kereskedők boltjukból egy fél órára eltávoznak, a nélkül, hogy áruik gondozását valakire rábiznák. Ha ezen idő alatt vevők jönnének, a kiválasztott és elvitt árúért járó pénzt a boltban leteszik.

— Igen, de azt mondják, nem fogad senkit, véleményeztem én.

— Na, vannak kivételek, én például az apám révén bejuthatok hozzá, magát pedig Kornélia, ki ne fogadná el? Meglássa még a koporsójából is kikél, hogy láthassa, — mondá a jó emberem.

— Oh, ha így vélekednék a tudós, akkor már elczammogott volna egyszer a szinházba.

— Bizony oda nem jár, mióta Kántornét utólszor megnézte, jobban mondva: a kezébe hajtott fejjel csak hallgatta.

Erre egészen felvillanyozódtam. Hopp! megvan az ok, a mivel elibe merek állani. Megkérem szépen, hogy szerencséltesse jelenlétével tíz nap múlva azt a kis ünnepélyt, melyet a Kántorné sirján rendezni fogunk.

— Helyes, — mondja a jó barát — no, ez igazán jó gondolat.

Meghatároztuk a napját a látogatásnak is, a mikor — nem mondhatnám, hogy teljes nyugalommal, — mendegéltem felfelé azon a lejtős dombon, mely a mostani «Transsylvania» szálló mellett, még akkor nagyon köves vízmosásos árkokon tél-túl vezetett a ref. kollegium felé, annak szomszédságában pedig a Bolyai lakására. Azt ugyan nem gondoltam, hogy vidámabb szinű házat vagy falakat lássak, de a tornácz, ajtók és ablakok sötétsége mindjárt felidézte bennem a koporsó gondolatát. A mozgásra, suttogásunkra előjött egy 17—18 éves székely fiú és bámészkodva kérdezte: «Mit akarnak instálom?» A kisérőm azt felelte neki: — «Mondja meg a nagytiszteletű professzor úrnak, hogy Erszényes József főbirónak a fia kivánja tiszteletét tenni.» A fiú beindúlt a tornáczról, de kétszer is visszanézett, mintha gondolta volna: hát ez a nő milyen ráadás a tisztelgésben? Kis vártatva visszajött és egyszerűen csak annyit szólt: «Hát tessék».

Az első ajtón belépve, meglehetős tágas szobába jutottunk, melyben egy fekete bőrkanapé, egy ugyanolyan nagy szék, asztal és teletömött, nyilt könyvpolczok, meg előttem több olyan ismeretlen műszerek, tárgyak voltak, hogy azok rendeltetését hosszabb vizsgálat után sem értettem volna meg, de hát koporsó, az nincs, itt legalább nincs. Az agg tudós nem azért várakoztatott egy pillanatig, hogy talán öltözékét rendbe szedje, mert megjelenése épen nem mutatott arra, mintha ezzel is mondta volna: «én ilyen vagyok, másként nem mutatkozhatom, de az egyik látogató okvetlenül alkalmatlan jelenség nekem»; — mert úgy, egészen úgy tekintett oldalvást reám, mint a hogy látom ezt a «Vasárnapi Ujság»-ban megjelent képén. Persze az arcza már akkor sokkal szikárabb és ránczosabb volt, az itt barnán leomló haj pedig hófehér és gyér szálakban szétzilálva; a fején egy fekete sapka, keskeny árnyalóval a homlokán, és az öltözete fehér, durva flanellből a nyaktól talpig, ha ugyan a ruha befödte volna nyakát, kézcsuklóit és bokáját, mert az egészben olyan volt, mintha rég kinőtt volna belőle.

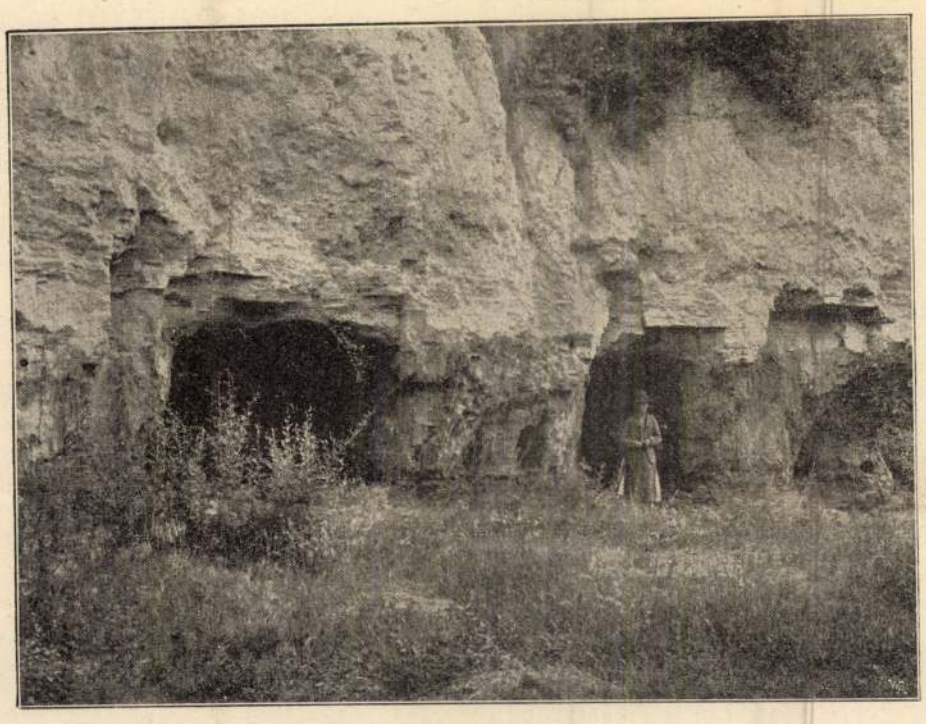

ÚJABB BARLANG-LAKÁSOK KENESÉN.

— Hát mi kell? — így kezdte. És ekkor Erszényes bemutatott, hogy tulajdonképen én ki vagyok. Láttam, hogy tovább nincs menekvés vagy szólok, vagy sirva fakadva kifordulok.

— Nagytiszteletű professzor úr, — mondám, — úgy értesültem, hogy tekintetességed a nagy művésznő, Kántorné érdemeit sokra becsülte és ez indított engem a bátorságra, hogy alázatosan felkérjem, kegyeskedjék jelenlétével megtisztelni azt a kis ünnepélyt a temetőben, mikor Kántornénak eddig már teljesen beomlott, elhanyagolt sirját felhantoltatni és a sírkeresztnek korhadt fadarabját egy szerény kis kővel helyettesitni fogjuk . . .

Ekkor már kifogytam a szóból vagy megzavarodtam; elég az hozzá, hogy egy kis szünet állt be, a tudós pedig szemét csak annyiban fordította el rólam, a mennyiben nem kivánt megmozdulni. Végre megszólalt:

— Hiszem, hogy jó érzésből kiindúló dolgok ezek, de hát bizony, akár ne tették volna, mert az már egyre megy a nyugvóra nézve, és aztán tovább? mi lesz? Még ünnep is? Minő ünnepe lehet az elköltözöttnek?

— A szintársulat kara gyászdalt fog énekelni, Ucsay tagtársam emlékbeszédet fog mondani, mi mindnyájan virággal, repkénynyel hódolunk neki, a közönség részéről pedig nagy érdeklődés lesz . . .

Ekkor az arcza engedett valamit az eddigi merevségből, de csak azért, hogy még szigorúbb kifejezést öltsön, a hangja emelkedett és reám mordúlt:

— No, ezek meg már ugyancsak oknélkűliségek. Az az elhúnyt nem azért menekült oda, a hol van, hogy ezentúl is háborgassák, nem kiván az semmi effélét, mert övé már az örök béke, még pedig úgy, hogy ezekről sem tud semmit. Hogy és miért mennék oda még én is, a ki ezeket a látszatosságokat nem pártoltam soha? Én a sirt úgy gondolnám méltó kegyeletben tartani, hogy hant nélkül, a földdel egyenlő legyen, adjon az áldott természet dús füvet reá és nehány szál virágot; de a kertészet hagyjon neki békét és ne turkálja, a kornyikálás szintén ne háborgassa, a teatrális deklamácziók meg épen feleslegesek.

— Jaj, Istenem, — válaszolám, — meg vagyok ijedve, hogy így méltóztatik beszélni, mert bizonynyal nagyon tolakodónak tart engem, hogy ilyen nyilatkozatra ragadtatta magát. Bocsásson meg, kérem bocsásson meg, hogy ide tévedtem az érzelmeimmel, hogy azzal nyugalmát háborítsam.

Talán hatott reá érzékenységem, mert rögtön csendesebbé lett és ezt mondta:

— Nem ragad el már engem semmi, tolakodónak se tartom, csak nagy mértékben kivánesinak. Jól van; nem bánom, hogy a sirjához közelgő aggot a maga valóságában látta, kivált ha okulna valamit a nézeteimből.

— Nem, nem érthetem és nem is értem én azokat, nagytiszteletű jó uram soha, ha száz évig élnék is.

— Akkor áldja meg a Mindenható így is, a mennyit ért belőle. És ezzel felállt, kérdezvén: Hát van-e már Kántornéhoz hasonlítható szinésznőjük?

— Azt hiszem, ez még nem megoldott kérdése a magyar szinművészetnek, de van a Nemzeti Szinháznak egy Laborfalvy Rózája; ő pótolja Kántornét hírben, dicsőségben.

— Az Isten éltesse! de magát is kisasszony, vagy asszony? vagy mi? No, mindegy, azt látom, hogy nincs teremtve a Kántorné nyomdokaira. Te pedig, Elek öcsém, másszor ne csalj ki az odúmból, ha kisérettel vagy!

Ezzel bement, a honnan kijött. Nagyon pislogtam utána, hogy mégis nem láthatnék-e egy koporsót? Nem láttam. Mikor a köves lejtőn lefelé jöttünk, kérdeztem a kisérőmtől:

— Úgy-e, ez több volt a kosárnál? Egyenes visszautasítás, még több: dorgálás volt, de hát hiszen ez sem ismétlődik életemben többet!

— No, legyen őszinte, édes Kornélia és vallja be, hogy mikor már túl van rajta, hát ez a jelenet nagyon megérdemelte a fáradságot és azt emlékében pompásan elraktározhatja?

— Igaz, igaz, úgy is lesz, de hát mégis mit gondol, volt ott bent koporsó? . . .

Azutan, sok év múltán, bizony láttam én az ő sirhantját is domborúan, repkénynyel beültetve és oszloppal megjelölten; a koporsó pedig mélyen a földben, akkor is elrejtett talány volt előttem. Nem is okúltam az emlékezetes

A «MAGAS PARTOK» BARLANGJAI KENESÉN.

Erre a vakmerő kihivásra a néni nem válaszolt semmit.

— Katalin, — mondotta aztán, — én nem álldogálhatok itt sokáig, mert meghűlnék. De el volt sápadva, olyan mozdulatot tett, mintha ki akarna ugrani a szánból, hogy elmeneküljön.

— Oh, Kitty, — mondottam fölébe hajolva, — mondja, hogy igen, kérem, könyörgöm, ese- huszárosan kivágta volna magát. Asszonyom, — folytatta aztán az ablak felé fordúlva, — büszke lehet rá, hogy ilyen eset történik az ablaka alatt karácsony reggelén. Most igazán nem

Pataky László: Életkép.

A MŰCSARNOK TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Vas. Ujs. 1899. 868. l.

vassák.

Beamish bácsi másnap kora hajnalban, még egész sötéttel felköltött.

— Keljen föl, — mondotta. — Kinn voltam. A hó nem esik már, az idő kiderült. Megetettem a lovunkat. Tudja, mit teszünk? Most még mindenki alszik, én nem akarok itt maradni s magyarázatokba bocsátkozni azzal a vénasszonynyal. Nem akarok czivakodni karácsony reggelén. A logokosabb, a mit tehetünk, hogy észrevétlenül, szép csendesen elpárolgunk. Majd küldünk ide valami más doktort. Hogy pedig a vénasszony mit gondol rólunk, mit törődünk mi vele?

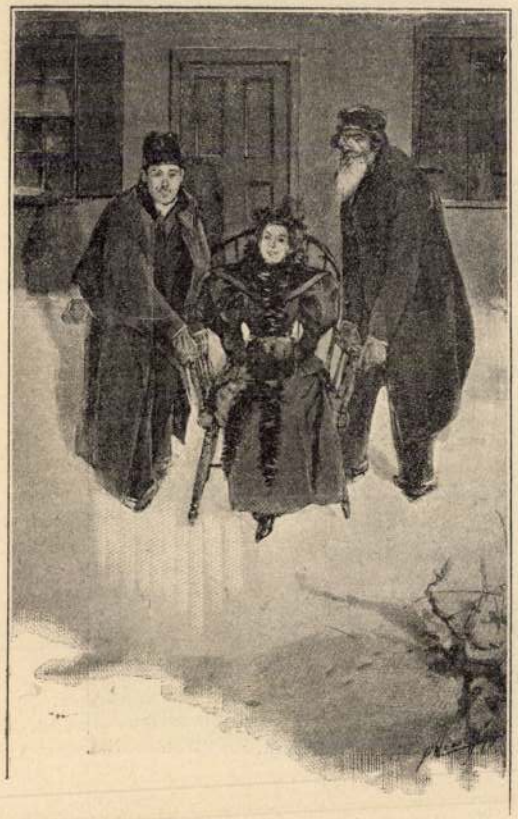

— Beültettük Miss Kittyt egy karosszékbe s úgy vittük a szánkóhoz.

— De doktor, ön meg fog fázni! Nincs a lábain semmi takaró.

— Elég hosszú a köpönyegem, — feleltem én. S valóban, Miss Kitty jelenléte ugy tüzbe hozott, hogy észre se vettem, hogy hideg van.

— Vigyázzon, hogy reumát ne kapjon, — szólalt meg Beamish bácsi is, — itt ez a lópokrócz, csavarja a lábaira.

— Igen, igen! — biztatott Miss Burroughs. — Kissé furcsa lesz ugyan, de úgyse találkozunk senkivel ilyen korán.

— Jól van hát, — feleltem, — indúlhatunk.

Fölálltam a szán elejére, a hol épen annyi hely volt, hogy elférjem, a lábimra csavartam a lópokróczot, melyet Miss Kitty a kalaptűjével tűzött össze a derekamon. Kezembe vettem a gyeplőt és indúltunk.

— Milyen jó, hogy levették a csengetyűket, — jegyezte meg Miss Burroughs — most mindenki fölébredne.

A lódobogás meg se hallatszott a hóban s a szán is nesztelenül siklott ki az udvarból. Alig hogy kijutottunk, a ló csak megállt.

— Mi baj? — aggodalmaskodott Miss Kitty. — Talán nagyon vastag a hó?

Rávágtam a lóra az ostorral, de az meg se moczczant.

— Hogy épen itt, az ablakok alatt kell megállnia! — bosszankodott Miss Burroughs fölemelkedve mögöttem annyira, hogy megláthatta a lovat. — De hogy kerül ide a Hóka?

— Micsoda? — kérdeztem.

— Ez a ló, — felelte ő. — Hisz ez a néném lova! Csak nehány napja, hogy eladta.

— Teringettét! — káromkodott Beamish bácsi. — Hát azért hozott bennünket ide! És most nem akar odább mozdúlni.

— De muszáj neki! — dühösködtem én és jól rávágtam.

— Ne üsse, attól csak még jobban megköti magát, ismerem a természetét, — mondta Miss Burroughs. — Bánjunk csinján vele . . .

— De hogyan? — kérdeztem én dühösen.

— Adjon neki czukrot, — felelt a szép leány.

— Igen ám, ha volna, — morgott Beamish bácsi. — Csak üssön rá még egy párat.

elpirulok, mint a rák. Ijedtemben egy hatalmasat vágtam a lóra és rá is kiáltottam torkom szakadtából. Most már nem volt szükség halkan beszélni.

— Nem illik süket állatokkal kegyetlenkedni, — csúfolódott a néni, — különben is hiában. A Hóka soha sem volt barátja a hónak, különösen ha hazulról kellett neki elmennie. Ugyan csinos maga, fiatal úr, azzal a lópokróczczal a lábain. Épen nem hasonlít valami tudós orvoshoz.

— Néni, — kiáltott föl Miss Burroughs, — nem szép dolog, hogy így kicsúfol bennünket. Végre is jogunk van odamenni, a hova akarunk és senkinek sincs joga csúfolódni velünk.

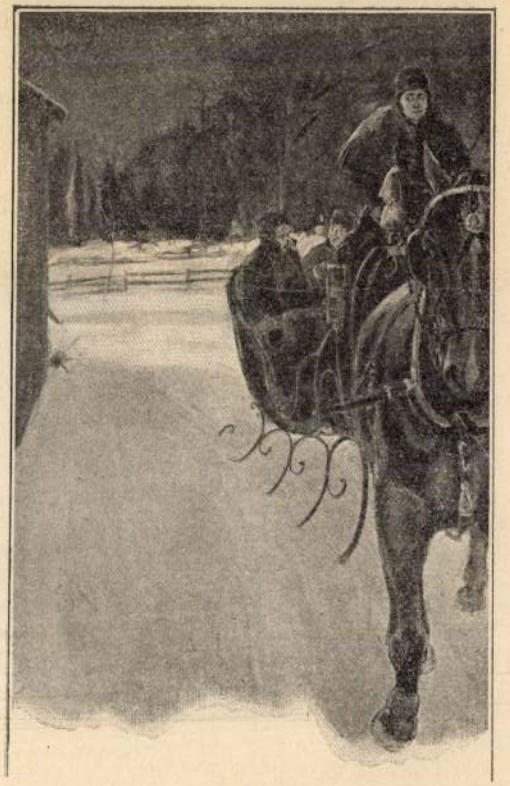

— Megmondtam a kocsisnak, hogy jártasson lassan a ház körül.

tényleg a nemesi sereg magatartása okozta volna, akkor még csak hagyján lenne a vádaskodás. De sokkal nagyobb cselszövények és machinációk okozták ezt a kudarczot, mint abban az időben bárki is, a bécsi politika mesterkedéseibe bele nem látó magyarok közül, gondolta volna.

Bécsben már 1808 végén tisztában voltak vele, hogy az osztrák-magyar hadsereg Napoleon ellen a hadjáratot rövid idő alatt megindítja. És azzal is tisztában voltak, a mit különben a magyar országgyűlés is tudott, hogy a nemesi felkelő sereget a határok és a belső terület védelmére mozgósítani kell. A mult század eleji védrendszerben a nemesi insurrekczió ugyanis a 48-diki nemzetőrségszervezetnek vagy a mai honvédségnek, jobban mondva a népfelkelésnek felelt meg. Az országon kívül a nemesi sereg nem tartozott harczolni s már az 1492-iki XVIII. törvényczikk kimondotta, hogy a király az országhatár és a belső terület védelmére csak akkor hirdethet általános felkelést, ha a főurak és a király seregei nem volnának elégségesek az ellenség visszaverésére.

Az insurrekczió mozgósítását a bécsi hadvezetőségnek korán el kellett volna tehát rendelnie, hogy a csapatok harczkészségét a lehető legjobban kifejleszsze. És ugyanekkor gondoskodnia kellett volna arról is, hogy a mozgósított lovas és gyalogcsapatok teljes fegyverzettel és felszereléssel elláttassanak. E helyett a hadvezetőség olyan későn intézkedett a mozgósítás elrendelésére, hogy Napoleon seregei már a magyar határon jártak, mikor az insurgensek felvonulása a győri táborba még mindig nem volt befejezve. A másik mulasztás pedig abban tetőződött, hogy a csapatok nagy része a legtökéletlenebbül volt felszerelve. Ismeretes az Alvinczy generálissal összefüggésbe hozott történelmi anekdota, melynek hőse, a győri táborból menekülő tiszavidéki insurgens, keserű panaszszal lépett a generális elé s odavágta a puskáját, mondván: «süsse meg kend ezt a kis puskát, se taplója, se kovája.»

Nem ez volt az egyetlen eset az 1809-iki insurgensek hiányos felszerelésére. A lovasság, ugy a hogy még csak el volt látva fegyverekkel, de a gyalogságnak még a csata napján is hiányzott a felszerelése s voltak olyan századok, melyek még ruhával sem voltak kellőképen ellátva. Ferencz császárt a bécsi haditanács bizalmatlanná tette a magyarok iránt. Azzal a mesével ijesztette, hogy nem tanácsos a magyarokat tömegesen fegyverbe hivni, mert az uralkodóház ellen támadhatnak. S hogy a király bizalmatlanságát még inkább növelje, olyan hireket terjesztett, mintha a magyarok elszakadni akarnának a birodalomtól és a nádort óhajtják királyuknak megtenni. Terjesztették pedig ezeket a koholmányokat akkor, mikor a Napoleon proklamácziójáról még csak feleletre sem méltatta a nemzet és az uralkodóházzal való szolidáritásának demonstrálásául tömegesen gyűlt össze a győri táborban, hogy Napoleon hadaival szembeszálljon.

Az osztrákok roszakaratu gyanusításai és támadásai azonban még a győri táborban sem szüntek meg. A hadvezetőség kivitte, hogy a nádor helyett János főherczeg vezényelte az insurrekcziót s magyar tisztek helyett, a hol csak lehetett, osztrákokat alkalmazott. A tábori élet előkészületei alatt állandó volt aztán az osztrák és magyar tisztek között az ellenségeskedés. Az osztrákok gúnyos, majd sértő megjegyzések között szóltak a felkelő csapatokról, melyeknek nagy része még a legszükségesebb katonai gyakorlatokba sem volt beavatva, mert kiképeztetésöket épen a bécsi hadvezetőség odáztatta el. A magyarok természetesen nem tűrték az osztrákok gunyolódásait, úgy hogy napirenden voltak a táborban a párbajok s egyes csapatok között nyiltan kitört az osztrák tisztek ellen való elégedetlenség. Ilyen állapotok és hangulatok között köszöntött be végre a junius 14-iki nap, mikor a János főherczeg vezénylete alatt álló osztrák csapatok és az insurrekczió Győr előtt állást foglaltak.

A győri csatára, mint azt később emlékirataiban beismerte, Napoleonnak nem volt semmi szüksége. Olyan epizódikus jellegű volt ez a hadjárat, hogy döntő eredményt egyáltalában nem lehetett várni tőle. De arra mégis alkalmasnak mutatkozott, hogy a proklamáczióját elutasító magyarokkal kardjának erejét kissé éreztesse.

A francziák junius 4-ikéig csak felderítő szemlét végeztek, az előnyomulást junius 4-én kezdték meg, Beauharnais Eugen olasz király vezetése alatt, a ki Bécsujhelyből Sopron, Kőszeg, Szombathely városokon át Sárvárnak tartott s itt egyesült Macdonaldnak a Rába mentén felvonuló hadtestével s innen együtt folytatták utjokat Pápán át Győr felé. Junius 14-ikén mind a két sereg találkozott. A franczia haditerv szerint a czentrum arczátámadást intéz Megyer és Szabadhegy ellen. Ugyanekkor a jobbszárny átkaroló támadással az osztrák-magyar felállítás baloldalába tör, a balszárny pedig Laoriston tábornok parancsnoksága alatt a Győr mellett levő erődített tábort veszi ostrom alá.

Az osztrák és magyar sereg ezalatt a Megyer-Szabadhegy vonalat szállotta meg az erősített táborra támaszkodva, melynek védelmét Mesko vezérőrnagy vette át. A támadást a francziák kezdték a czentrum előretolásával. A sorgyalogság és a felkelő csapatok heves tűzzel fogadták a francziákat, mire azok visszavonultak. Nemsokára azonban két újabb hadosztály bevonásával a francziák másodszor tolták előre a középhadat, tüzérségük erős ágyuzása mellett. Egy széles malomcsatorna mögé volt a felkelő lovasság állítva s két órán át ki volt téve a leghevesebb ágyú- és puskatűznek, a nélkül, hogy a János főherczeg hibás elhelyezésén valamit változtatni tudott volna. Már megvolt tizedelve a felkelő sereg, mikor a Montbrun által vezetett franczia lovasság az oldalába került. A meglepőleg intézett roham és az erős ágyútűz aztán annyira megrenditette az insurgenseket, hogy nem birták magukat többé tartani és meghátráltak. A bomlás csakhamar áthatott az egész seregre s mielőtt végső tusára került volna a sor, a győri csata már elveszett. A csatavesztés oka azonban nem a katonákban rejlett, mert az insurgens csapatok ebben a harczban is portyázó jellegű csete-patéik alatt számos bravuros haditettet hajtottak végre, — hanem a gyakorlat hiányában, az elavult és hiányos fegyverekben és a hibás vezényletben. A nemesi felkelés intézményének azonban sokat ártott ez a vereség. Nemcsak Bécsben és a rendes hadsereg előtt, hanem itthon, a magyarság előtt is elveszítette népszerűségét. A szegény insurgens olyan alak lett, a kin még évek mulva is nevettek az emberek, a nélkül, hogy erre a méltatlanságra rászolgált volna.

A bécsi hadvezetőség azonban czélját érte,

ÁRADÁSKOR. — Pataky László rajza.

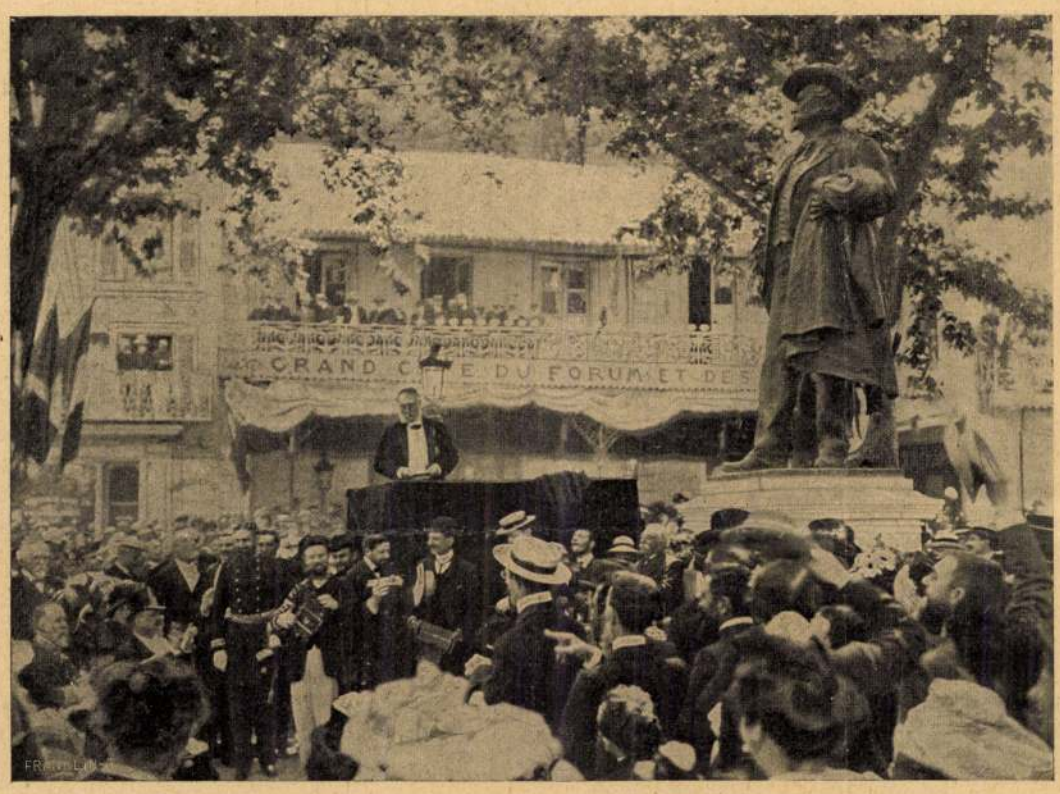

MISTRAL SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE.

Minden áron lejáratni akarván ezt az intézményt, melytől a monarchia egységét féltette, rágalmaival és azzal a taktikájával, hogy rosz fegyverekkel és minden előgyakorlat nélkül küldte az insurrekcziót Európa akkori legmodernebb serege ellen, elérte, hogy a háború végeztével nemsokára hivatalosan is megszüntették a nemesi fölkelést. Bécsben mindenféle frivol viczczek, röpiratok és koholmányok röpködtek szét, hogy a magyar insurrekczió intézményét azon melegében lejárassák, de nem telt bele három hét és Wagramnál a hivatásos osztrák hadsereg az ő hivatásos főherczegeivel és tábornokaival olyan sulyos vereséget szenvedett, mely hatására nézve huzszorosan fölülmulta a győri csatavesztés muló jelentőségű kudarczát és az osztrák birodalom épségét egész alapjaiban megrendítette.

CSITT-CSATT.

Elbeszélés. — Irta **Móricz Zsigmond.**

Mihály nagy gonddal figyelte a merítőhálót. A Tisza szőke habja csak úgy sodorta bele a halat; egy-kettőre megelevenedett a háló s Mihály tele marokkal szedte ki belőle a pompás kövér potykákat. Csak úgy duskált bennük, az apraját visszahányta a vízbe, hadd nőjjenek. Egy-két harcsa is belekerült a fogásba s nagy bajuszát módosan meresztgette; utoljára még kecsege is akadt, szép fehérhátú, karcsú kecsege.

— Hő uramisten, — kiáltott fel Mihály, — micsoda paprikás lesz ebből!

És a kicsi kis feleségére gondolt, a kivel mindenkép meg volt elégedve, már a hogy egy hónap alatt kiismerheti az ember az élete társát, de azt sehogysem szerette, hogy az asszony nem igen kapott a halon. Hogy lehet az, hogy valaki a halat nem szereti! Két szent étel van a tiszaháton: az aratási buzapép, meg a paprikáshal. Ezt a két ételt úgy kell venni, mint az isten fő-fő jótéteményét, egyik a föld magvát, a másik a vizek áldását jelenti az asztalon. De úgy is kell elkészíteni. Vagy nagyon jól, vagy sehogy, különben szentségtörés.

Mihály tarisznyára rakta a halat, kievezett a partra, a ladikot kikötötte a vizimalom czölöpjéhez, a molnárnak bekiáltott:

— Gergő bátyám isten áldja! Köszönöm a szivességét.

— Vót legalább hasznod benne? — kiáltott ki a molnár az ablakon.

— Hát akadt egy-két kis rosz keszeg, czigányhal, miegymás, — kurjantotta be Mihály. Nem kell azt a halászmesternek tudni, hogy milyen nagy az elnézésből engedett zsákmány. Így is szíjja a fogát miatta, de a patvarba is, tán ő csinálta a Tiszát, hogy abból másnak nem szabad egy ebihalat se kifogni.

Vigan koczogott haza a jól megrakott vászontarisznyával s otthon maga emelt le a falról egy takaros kis fatekenőt, abba öntötte a halat.

— No hékám, — szólt a fanyar arczczal néző kis feleségéhez, — ebből jó paprikás legyék!

Az asszonyka elfordult, úgy fintorgatta az orrát, szerette volna az egész tálat kihajítani az udvarra, az urával együtt. De hát fiatal asszony nem igen mer ellene mondani a gazdájának, mert még nem tudja, mi lakik az emberben. Kivált meg hogy Mihály nem is falubéli. Más faluba való. A farsangon egy lakodalomra átjöttek a kóródi legények, köztük volt Mihály is, akkor ismerkedtek meg. Megszerették egymást és egy-kettőre házasság lett a játékból. A lány szüleinek az volt a kikötésük, hogy Mihály ide jön lakni a faluba. Ő kész is volt rá, mert otthon ugyis kicsi volt a ház, nagy a család, itt meg egy egész külön kis házacskát kapott az asszonynyal, mert azoknál se fértek.

De így meg az lett, hogy Mihály csak úgy vendégformán költözött be a feleségéhez. Nem volt neki semmije, még csak a ruháját is otthon fogták az öccsei számára. Ő csak egy új gubát hozott magával, meg a mi rajta volt; az asszonynak már az első héten ruhát kellett varrni az urára, ha le akarta váltani róla a szennyest. Az anyjok meg azt izente a fiatal asszonynak, varrjon, nincs más dóga, ő nála még négy legény fiu van, nem pazarolhat. Elég hogy kétökrös szekeret adtak a fiokkal, azt is igen megsinylik.

Lett ebből nagy harag; de az is lecsendesedett. Az asszonyka nem zúgott soká, mert látta, hogy jó puha ember az ura, persze erősen asszonykéz alá volt szoktatva otthon is. Azért még mindig csínyján kellett vele bánni egy s más dologban, így a nagy halazás kedvében is, ha úgy bele volt bomolva a halba!

Mihály odahátul, az ól körül talált magának dolgot, míg az ebédet főzte az asszony. Már jó délutánra hajlott a nap; a parasztember harap ha éhes, de csak akkor eszik, mikor kész az étel; csak az uraknak korog órára a gyomruk.

A paprikás nem sikerült.

Mihály kanalazta, mártogatta, nem izlett neki. Már az első falat se volt kedvére való, sótlan volt-e, borsatlan, hagymátlan, de valami híjja volt az izének. Oda is kapta egy kicsit a tűz, az isten pusztitana el minden vaslábast, bezzeg az anyja cseréplábasaiban nem ég oda semmi, hanem a feleségének mán vasedény kell.

Nem izlett sehogy. Már az első kóstolás után megérezte Mihály, hogy ma baj lesz, ebből nagy veszedelem lesz, mert ezt ő nem hagyja szó nélkül, hogy azt a fájintos halat így elpocsékolta az asszony. Isten ellen való vétek ez.

De ha mán úgyis veszekedés lesz belőle, hát legalább «bepofáz» annyit, a mennyit bir. De minden kanál után megeresztett egy-egy szót.

— Nem jó e Zsuzsi? Hijja van! Sajnállottad alá a zsírt! Só sincs benne.

— Van azon minden.

— Van ezen frász. Nincs ezen semmi. Nincs ennek annyi íze se, mint a töreknek. Hej, mit csinált vón az én anyám ebből a halbul! Micsoda paprikást!

A fiatal asszonyt már a hideg lelte, ha az ura az anyjával hozakodott elő. Az mindent jobban tudott az ura szemében az egész világnál, különösen meg a feleségénél.

— Mit csinált vón ebbül az én anyám! — ismételte Mihály s egy szép falat kecsegét vett a szájába.

Az asszonykából kitört a pulykaméreg.

— Vidd haza! Vidd haza! Mért nem vitted haza az anyádnak!

— Bizony kár vót, — mondta Mihály s ujabb kecsegedarabot kotorászott elő a piros léből.

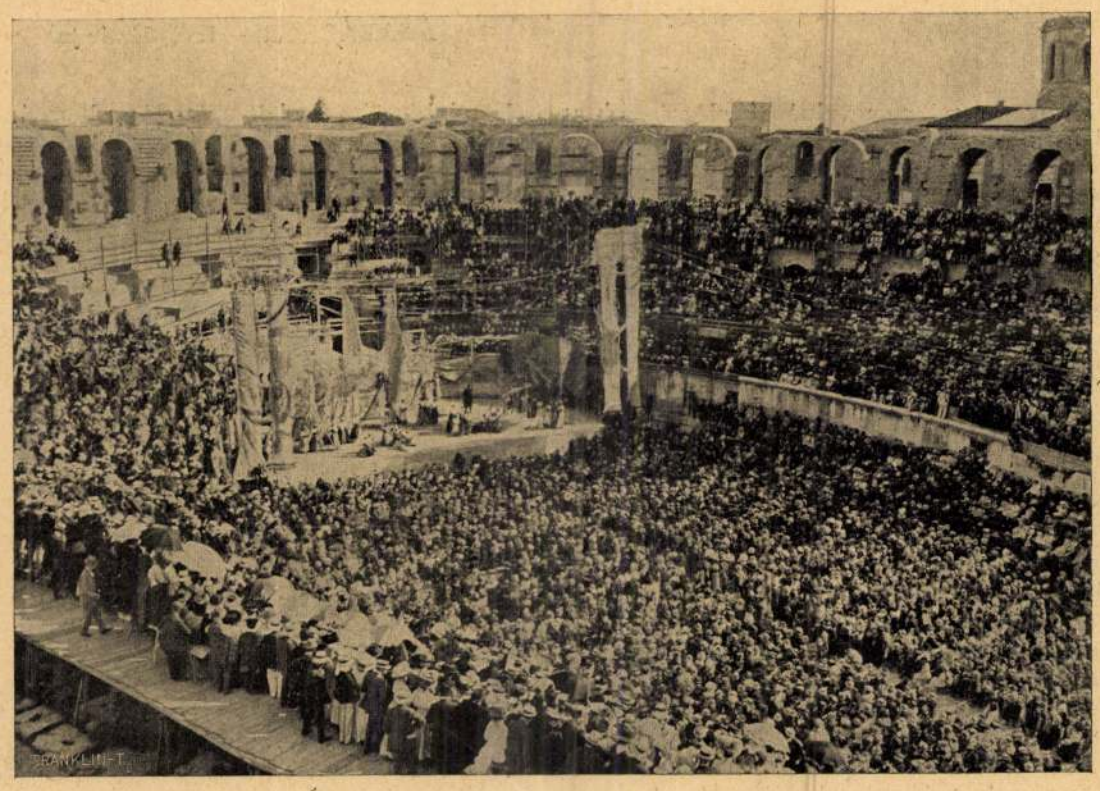

A SZINPADRA ALKALMAZOTT MIREIO ELŐADÁSA AZ ARLESI RÓMAI ARÉNÁBAN.

A MISTRAL-ÜNNEPRŐL.

A HÉTRŐL.

Költészet. Azt a hires statisztikát, a mely kimutatta, hogy Magyarországon negyvenezer költő él, módositani kell. A módositás nem érdemleges, csak stiláris. A valósághoz mérten igy kell megfogalmazni: «Magyarországon negyvenezer ember maradt meg a pályaválasztás korán túl is költőnek. Mert a valóság az, hogy ebben az áldott országban tulajdonképen mindenki költőnek született és hogy mégis csak 40,000 ember pengeti a lantot, ennek az a magyarázata, hogy a túlnyomó nagy rész még idejekorán abbahagyta. De hogy valamikor, főként a diákévekben, mindenki költött, annak jellemző bizonysága, hogy a hány jelentékeny, kiváló emberünk volt vagy van, működjék az a közéletnek bármely területén, buzgó nyomozók okvetetlenül kisütnek a multjából legalább is egy dalocskát. Emlékezhetünk rá, báró Bánffy Dezsőnek egy egész kis kötetre való költeményét kaparta ki valami buzgó úriember abban az időben, mikor Bánffy miniszterelnök volt. Széll Kálmánnak is volt *költői multja* és ime a minapában megtudtuk, hogy Wekerle Sándor miniszterelnök is irt valamikor verseket, sőt költői sikerei is voltak, mert egy dala belekerült az önképzőköri érdemkönyvbe. Ennyi dokumentum alapján körülbelül meg lehet állapitani, hogy Magyarországon a költők csinálják a legnagyobb karriereket, mert ime alkotmányos miniszterelnök nálunk csak olyan férfiú lehet, kinek legalább egy költeménye bejutott valamelyik önképzőkör érdemkönyvébe. De már most nyilt kérdés marad, hogy a legnagyobb politikai karrier megcsinálásához mi szükséges inkább: az-é, hogy az ember ifjú korában verseket irjon, vagy az-e hogy ezt még idejében abbahagyja?

*

31,955. Egy bécsi arisztokrata asszony czikket irt egy bécsi ujságba, a melyben kimutatja, hogy egy előkelő, nagyvilági nőnek egy esztendőben, ékszereket természetesen nem számitva, 31,955 korona kell ruhára, ha minden alkalommal *tisztességesen* kiván megjelenni. Egy tekintet a számjegyekre elárulja, hogy ez a költségvetés *reális*, sőt takarékos is, mert a ki csinálta, még öt koronát se volt hajlandó áldozni arra, hogy az eredményt — kerekszámmá tegye. Ilyen takarékosság mellett természetesen senkinek se juthat eszébe se, hogy tékozlás vádjával merje illetni az előkelő hölgyet, de ahhoz bizonyára jogunk van, hogy a részvét nemes érzése megszólaljon bennünk. Mert lehetetlen elnyomni a sajnálkozást, ha arra gondolunk: mennyire kell tudnia takarékoskodnia annak, a kinek a tisztességes ruházkodása nem tud kevesebből kikerülni, mint 31,955 koronából? Egy ilyen dáma bizonyára soha se engedheti meg magának a legcsekélyebb fényüzést sem, mert a mennyibe az belekerülne, annyi pénze J. D. Rockefellernek sincs. Különben pedig eszünkbe jut a fiatalabb Dumas-nak egy éles mondása, a ki mikor egy divatos dáma elbeszélte neki, hogy milyen rengeteg pénzbe kerülnek a toalettjei, megcsóválta a fejét és halkan csak ennyit mondott:

— Hogyan, Madame, hát Isten oly keveset adott volna önnek, hogy annyi tömérdeket kell a szabótól vásárolnia?

Az ötvenes bizottság meg a százas bizottság. Vagy tavaly ősszel vagy az idei tavaszon történt, hogy az a mozgalom, a mely a totalizatőrnek a lóversenytérről való kiküszöbölését követeli, testületi formába szervezkedett. A szervezet czentruma elnevezte magát *ötvenes bizottságnak* és ez az elnevezés lett agitációs működésének czégére, hivatalos neve. Plakátokat bocsátott ki, apróbb méretű meetingeket rendezett, sőt egy izben megpróbált egy kis parázs demonstrációt az ellenséges tábor közepén, künt a lóversenytéren a totalizatőrös bódé körül is. Az ötvenes bizottság ma már nem panaszkodhatik azon, hogy a törekvése meddő és eredménytelen maradt volna. A mozgalma igenis járt eredménynyel. A totalizatőr ugyan vigan működik ma is, sőt megvan a lóversenytéren a hatvanfilléres hely is, a melynek megszüntetését az akczió első föladatának tűzte ki; de az ötvenes bizottság megtermette a százas bizottságot. A szervezett mozgalom a szervezett ellenmozgalmat. Mert a százas bizottság az ötvenes bizottságnak nem a bővített kiadása, hanem az ellentábora. Azoknak a szervezett csapata, a kik a totalizatőr és a harminczkrajczáros hely megtartásáért szállnak sikra, természetesen szintén a humanizmus szent lobogója alatt. Azt mondják, hogy *szórakozni* joga van a szegényebb embernek is és nem emberséges dolog ebben a keserves világban még ezt az egy szórakozását is megdrágítani. Ha a totalizatőr úgyis elszedi a pénzét, legalább cselekedje ezt olcsón. Hogy melyik tábor fog győzedelmeskedni, azt ma még nagyon bajos lenne eldönteni. Mert a dolog most úgy áll, hogy este hat óra után, mikor a versenynapnak már vége van és a sport lelkes hivei kiürült zsebbel bandukolnak hazafelé, határozottan az ötvenes bizottság álláspontjának kedvez a hangulat. De a következő napon, versenyek előtt, mikor a *biztos tipp* még nem lett jó utolsó, és üde zöld a reménység levele, megint a százas bizottság elveinek lobogója leng diadalmasan az utolsó futamig. És a totalizetőrnek ez épen elég.

*

Pierre Cominay vétke. Tavaly történt, hogy a bécsi büntetőbiróság elé egy kis asztalos inas került sikkasztással és lopással vádolva. Elsikkasztotta a pénzt, a mit a gazdájától enyvre kapott, hogy könyvet vegyen magának érte és deszkahulladékokat adott el, mert petróleumra volt szüsége, a minek a világánál a sikkasztott pénzen vett könyveket olvashassa. A gyereket javitóintézetbe adták, de mindjárt jelentkezett egy jólelkű úr is, a ki gondoskodott róla, hogy a mint a büntetését kitölti, diáknak mehessen. Most Francziaországban történt egy dolog, a mely lelkében ezzel a bécsi esettel rokon. Seguenot fakereskedő följelentette a pénztárosát, Pierre Cominayt, hogy kétezer frankot elsikkasztott. A bűnös nem tagadta a vétkét, de előterjesztette a mentségét is. Ez a mentség pedig egy nagy, négykötetes históriai munka: *Franczia ország története*, melyet ő irt meg a maga pihenésétől ellopott éjszakai órákban, forrásművek segitségével, a melyeket a főnökétől elsikkasztott pénzen vásárolt. Mert ideje nem volt, hogy közkönyvtárakban buvárkodhassék, és a fizetéséből nem telt, hogy könyveket vásárolhasson. A franczia biróság ezt a mentséget mérlegelendőnek fogadta el és Pierre Cominay kéziratát elküldte a franczia Akadémiának: itélje meg, hogy ez a «mentség» mennyit ér? És a franczia Akadémia kimondotta, hogy a Pierre Cominay munkája értékes munka. Nyere-

PÁRBAJ A CSÁRDÁBAN. — Pataky László rajza.

AZ EIGHTY-KLUB A TÁTRALOMNICZI PALOTA-SZÁLLÓ CSARNOKÁBAN.

A képen jobbról balra láthatók: Szlatényi, a menetjegyiroda igazgatója, Marshall, a szálloda igazgatója, Paikert Alajos, Galla, a Waggon Lits tisztviselője, Cseh Imre, Németh József, Deininger Imre, Eder, Toulmin, Bowring, Baker, Allen, Micklen, Miss Micklen, Mrss. Bramall, Foster Borill, Mrss. Bowring, Madarász, Howard, Mrss. Newbolt, Hyslop, Hawkin, Mrss. Bramall, Mrss. Baker, Bramall, Berridge, Harris, Fl. Vane, Newbolt, Ary, Lossonczy.

sége a franczia irodalomnak és a franczia tudománynak. De mert a törvény — törvény és sikkasztani senkinek sem szabad, Pierre Cominayt elitélték három esztendőre, a legkisebb büntetésre, a mit a franczia törvény a vétkére kiszab. Megengedték azonban az elitéltnek, hogy magának a könyvtárakból könyveket hozathasson és börtönében tetszése szerint dolgozhassék. Az itélet és a megokolás kihirdetése után Pierre Cominay igy szólt:

— Végre három esztendőre szabad vagyok!

EGY HÉTIG AZ EIGHTY-KLUBBAL.

Herman Ottónál melegebb szivű embert alig ismerek. Mégis azt mondta a minap, hogy túlságos sok czeremoniát csináltunk angol vendégeinkkel. A merre jártak, mindenütt ünnepies fogadtatással vártuk, ünnepiesen etettük őket, az bizonyos. Ne csodáljuk aztán, ha a fanyarabb legények egyenesen kicsúfolták a magyar vendéglátást.

A fanyar és maliciózus pletykasággal nem törődöm. Kedves tudósunkhoz azonban van egy pár szavam. A magyar vendéglátás leleményes figyelme, vendéget tisztelő czeremóniája már iskolát csinált Európában. Kicsiben tapasztaltam ezt már régebben Franciaországban, sőt még Németországban is. Nagyban pedig a múlt év októberében láttam Londonban, a mikor a párisi községtanács tagjai a londoni grófsági tanácshoz jöttek vendégségbe. Bizony sok dísz-lakomát, sok látnivalót, sok mulatságot kaptak a franczia urak. Sok fogadó beszédet kellett viszonozniuk. Nem fizették még a bérkocsikat, sőt a szinházi páholyokat sem. Láttam az angoloknak a mienkhez hasonló impulziv barátságát egy szinházban, a hol a páholyban megjelent franczia vendégeket tüntető és lelkes zajjal üdvözölte a közönség; egyik franczia pedig hamarosan barátkozó szónoklatot kiabált le, mig a szinházi zenekar rá nem kezdett a marseillaisere. Egy tekintetben nálunk is tovább mentek az angolok. A házi otthonukba szállásolták el a franczia vendégeiket. Hát a melegszivű, megtisztelő czeremóniákkal járó, odaadó vendéglátás immár nem magyar speczialitás. De kétségtelenül olyan dolog, a melyet tőlünk tanúltak a kulturnépek.

Azután kérem, hogyne lettünk volna minden tőlünk tellő tisztelettel és barátsággal az Eighty-klub társasága iránt, mikor napról-napra jobban megszerettük őket. Nem volt ez a kiváncsi, kérdezősködő, fölényeskedő külföldi vendégek tipikus csoportja. Asszonya, férfia olyan jól ellátta magát még otthon mindenféle Magyarországot illető és pedig helyes tudnivalóval, hogy a művelt úriemberek társas együttlétét nem zavarta meg semmiféle udvariaskodó kérdezgetés. Vendégeink egyszerűen jó barátjaikként tekintették a köröttük forgó magyarokat s ezzel nemcsak kedvessé tették a társaságukat, de föl is emelték olyan szinvonalra, a milyen csak az előkelő szalonok összeszokott világában otthonos, ellenben nagyon ritka a nemzetközi összejöveteleknél, ha még olyan disztingvált is a társaságuk.

Nagyon jó gondolat volt barátainktól, hogy többen az asszonyaikat is magukkal hozták. A szép *Rentonnét*, a majesztetikus *Bramallnét*, a kedves és eleven *Newboltnét* és *Bakernét*, a nyájas öreg néni *Bowringnét*, a komoly *Micklen* kisasszonyt, a ki pár évvel idősebb bátyját, a társaság egyik szeniorát, *Micklent* kisérte el, a szellemes és jókedvű *Walkernét*. Ezek a derék angol hölgyek és gondos háziasszonyok itt nálunk fáradhatatlan szalondámáknak és még fáradhatatlanabb turistáknak bizonyultak. *Walkernét* Lomniczon erős katarussal találtam. Szégyennek mondtam a mi klimánkra, hogy egy angol nő is megnáthásodik benne, pedig ők ugyancsak hozzá vannak szokva a légjáráshoz. Egész Londonban nincs kettős ablak, ennélfogva minden kis levegőmozgásnál ugyancsak légvonatosak a lakások. Megnyugtatott, hogy még hazulról hozta a kellemetlen állapotát, a mely két napig ugyancsak megkönnyeztette.

A szeptember ez idén elég roszúl viselte magát. Vasárnap, mikor a Margitszigeten kocsiztunk, novemberi hőmérséke volt a levegőnek. Kedden délben, a Tátra aljában, az éjszaki kirándulás egyik pihenőjén havazás és deczemberi fagy fogadta vendégeinket. Persze akkor délután és este, a Palota szálló pompás helyiségeiben nem sokat törődött az ember a fagyos időjárással. De másnap elfogott egy kis aggodalom egynehányunkat, mikor szakadó hóban kellett a társaságnak három órai kocsi útra, a Csorbai tóhoz indulni. Két férfi volt, a kik vonaton mentek Csorbára; az angolok minden habozás nelkül, jó kedvvel mentek neki a bizonytalan útnak. Hamarosan azoknak az angol asszonyoknak a jellemvonásai tüntek elém, a kik követik férjüket mindenféle vadonokba, primitiv életet nyújtó telepekre s ezzel cselekvő tényezői az angol nép nagyságának. De hamarosan csak azt tudtam mondani, hogy:

— Hölgyeim és uraim, ha még valamelyikünk nem dicsekedhetnék közös nemzeti betegségünkkel, a rheumával, most megkaphatja.

Nekem van — válaszol az egyikük — de a Kárpátok mintha tegnap óta kiszivták volna.

Hát az ilyen lelkü társasággal szemben fölösleges nagyképüsködés lenne minden tartóztatás vagy lebeszélés. Valósággal, mikor harmadnap fölkerestem a társaságot a Hungáriában, a legfrissebb állapotban találtam valamennyit. Pedig a három órai kocsi út után csak pár órát pihentek, azután reggeli nyolczig megint vonaton ültek, míg Pozsony vendégszerető városába értek. Nem a fáradalmakról, hanem a pozsonyi jó órákról beszéltek. Csak az ügyvezetőjük, *Hawkin* barátunk mutatkozott fáradtnak. De a mellett a nagy elevenség mellett, a melylyel vendég, czimbora, rendező és számtartó volt ez a simára borotvált, kedves arczu legény, nem csoda, ha rájött egy gyenge óra, pláne a Palugyay-pincze ármányos borai után. Az Eighty Club jól választotta meg az ügyvezetőjét. *Hawkin* úr nemzetközi népszerüséget élvez. *Priestley* képviselő, a mikor Herkulesfürdőn felköszöntötte, leleplezte, hogy Franciaországban mint *comte Aként*, Németországban mint *baron Haukint* ismerik. Mi meg itt kineveztük *Hokányi* gróffá. Még a rosz viczczek sem vették el jókedvét.

Otthon érezték bizony magukat az angol politikusok, akár a Tátrában, akár a fővárosi termekben voltak, akár az Aldunát járták. A maguk módján is ünnepelték, a kit különösen megszerettek. Először az *Apponyi* tiszteletére hallottam kedves üdvözlő dalukat elénekelni a függetlenségi párt lakomáján, majd az aldunai hajón a tengerhajós részvénytársaság igazgatóját és kapitányát tisztelték meg vele, Herkulesfürdőn *Darányit*. (A napilapok tudósításai meglehetős szükszavuan emlékeztek meg az aldunai kirándulásról és lakomáról, a melyet Domonyi barátom igazán finom figyelemmel és tudással rendezett.) A dal szövege különben a következő:

For he is a very jolly good fellow
And so say all of us.

Mert ő igazi kedves jó barát és ezt mondjuk mindnyájan. Az első sort háromszor, a másodikat kétszer ismétlik és egy takaros gyors menetü angol nóta kerül ki belőle. A vége egy lelkes: hip, hip, hip, hurrah, a mit ilyenkor hallunk igazi mivoltában.

Herkulesfürdőn volt a legmelegebb jelenet, a mikor az angolok hivatalosan elbucsúztak vendéglátó magyar barátaiktól. *Micklen* úr volt a szónokuk. s a búcsu meleg szavai előtt azt hangsúlyozta, hogy: itt jártak, láttak és tanultak. Irhatnak felőlük az ellenséges ujságok a magyarokról, a mit akarnak. Az angolokat többé félre nem vezetik. Az elválás előtt összefogózkodva velünk, elénekelték a testvériség himnuszát. Hát bizony ők sem fukarkodtak a köszönet és szeretet tüntető jeleivel.

Azután három felé szakadt az utazó társaság. Egyik része haza ment, a másik része Mezőhegyest nézte komoly érdeklődéssel, a harmadik része Szeged várostól kapott egy kis rögtönzött magyar vendéglátást.

A nagyeszü két politikus, *Norman* és *Micklen*, a humoros *Priesley* és *Newbolt*, a mindig bohókás *Howard* (a leendő Carlyle lord) épen olyan jó emléket hagyott nálunk, mint a társaság többi tagja. Képviselve volt közöttük az előkelő angol társaság minden rétege, a gazdától az egyetemi professzorig (a cambridgei Browning képviselte a tudományt), az ügyvédtől a magas arisztokráciáig, a kereskedő hajóstól a a törzstisztig. Ha tehát ők is jó emlékeket vittek magukkal, ezek az emlékek hamarosan megkorrigálják a rólunk való fogalmakat az angol közéletben.

N. J.

ÜNNEPEK ÉS ÉVFORDULÓK.

Csiky Gergely és Greguss Ágoston emléke.

Budapest, október 12.

Válságba zökkent politikai viszonyaink okozták, hogy az utóbbi két évben több volt a historiai és irodalmi ünnep Magyarországon, mint más körülmények között tiz év alatt. A válság kezdete óta a kurucz-mozgalmak kétszázados évfordulóinak sokféle alkalmai, a Bocskay-féle hadjáratok és a negyvennyolczadiki események főbb dátumai mind ilyen hazafias ünnepek tárgyául kinálkoztak s a főváros és vidék hazafias körei nem is mulasztottak el egy alkalmat sem ez ünnepek apropójából az agitáczió erejének fokozására. De ott voltak ezek mellett az irodalmi vonatkozású ünnepek is, melyeknek kultuszát szintén ezek az idők erősitették meg.

esni az eső, — látnivaló, hogy három napig ki nem tisztul, — akkor van Dani bácsinak víg élete odabenn. Át meg át olvassa az istóriás könyvet, a Magyar gyászt, megveri a törököt Bánfi János és Tahi helyett minden nap hétszer, azután rágyujt a zsoltárjaira, azokat elénekli mind, végre pedig kukoriczát süt. A jegyző ur Károly fia csak egyetlen egy alkalommal szorult kinn a Dani bácsinál egy délután, de úgy megszerette ezt a sort ott a nádgunyhóban (két cső sült kukoricza, utána krumpli-leves, és egy egész pipa dohány), hogy azóta nem lehet fejéből kiverni a dolgot. Határozott. Ő kukoriczacsősz lesz. — Tegnap előtt akarták szólítani a kollegiumba. Láda, pogácsa, minden készen volt már; ló befogva, anya siráshoz fogott, Annácska és Jani keseregtek, de nem volt kinek, mert a Károly nem volt sehol. Két kisbiró féldélig hajhászta a kukoriczában, s mikor megcsiptek, ordított, rúgott, harapott, hogy ő nem lesz deák, mert ő kukoricza-csősz lesz.

Osztán még is találkoznak elégedetlen lelkek, sivár jellemek, a kik ezt az állást képesek megvetni.

Néhány évvel ezelőtt egy levelet kaptam, melynek irója arra kér, hogy ajánljam én őt be valahova tanítónak mert a tanitásra gyermekkorától fogva ellenállhatatlan hivatást és ösztönt érzett.

A levél a legtökéletesebb logikai renddel, minden czikornya nélkül, a levél, vagy mondjuk: kérvény-styl minden kellékeinek megfelelőleg, hibátlan helyesirással, s még hozzá olyan kalligráphiával volt irva, melyhez hasonlót csak ritkán lát az ember. Aláirva: Fövény Dániel, méltóságos Gróf N. N. urnak birtokfelügyelője.

Hm! Bonorum director! Itt aligha nem tisztulni kezd valami. — De ki tudja? Lám Fülöp Lajos is tanítóvá lett királyi herczegből. Válaszoltam neki, hogy adandó alkalommal figyelemmel leszek rá, addig is azonban gondolja meg a dolgot, mert ha a házasság sem kölcsönkenyér, a tanitóság még kevésbbé az, különben pedig minden attól függ, van-e diplomája? A ki egyébként szolgálatomat ajánlva, maradok a Tekintetes Urnak stb.

Napok mulva személyesen jött az én emberem. Csinos, tiszta kék-belibe bujt, kistermetű, sovány száraz emberke, 50 év körül. Maga ajánlásául egy nagy ív papirt mutatott be, mely tele volt irva a legbonyolultabb számtani feladványokkal, azon feljül egy negyedrét füzet kéziratot, mely e kérdéssel kezdődött: «Hány része van a világnak?» Mindezek alapján kér egy darabka papirost, hogy a nevét leirhassa. Meg akarja bizonyítani, hogy multkori levelét ő sajátkezűleg irta, mert ő az a Fövény Dániel.

Nem egészen bonorum directornak mutatkozott. Félénken tettem kérdést mostani jövedelme felől.

— Nem sok az, kérem alázatosan, alig él belőle az ember. Minden holdtól fél véka, — hetenként egy kenyér, egy font szalonna. No meg az a kis tüzrevaló a kit összekapargathatok. De kár is akad, a kit meg kell téríteni ....

— Hát akkor a mint vetegetem, csősz légyen kigyelmed, ugy-e bizony?

— Az hát, kérem átosan, a mint irtam is, de mondok, jobb szeretnék tanító lenni, mert arra van nagy hajlandóságom ...

Ime a géniusz! Nem többet fog-e érni ez az ember azok között a harmadfél lábu s nem épen faragatlan padok között, mint tizenkettő együtt véve az én alispánságra termett, de pályát tévesztett szép öcseim közül. Jól van Dániel bácsi! Az uraságnak itt a szomszédban épen most vitték el a tanítóját Boszniába. Oda fogom bekommendálni. Az az iskola se nem felekezeti, se nem községi, hanem urasági. Ott nem függ a tanitó se tanfelügyelőtől, se körlelkésztől, csak egyenesen a királytól. Hanem nini! Micsoda vallásu kigyelmed?

— Én kérem átosan, — felelt az ember hátravetett fővel, — született negyvennyolczas vagyok.

— Hüh! Az nagy baj, mert az uraság is ehhez a szektához tartozik, már pedig két éles kard egy hüvelybe — hiszen tudja kigyelmed.

— Isten neki! inkább lemondok az elveimről ha már annyiba költ. — Ott mindjárt letette a hitet az antiszemita konfesszióra.

Ilyen biztosíték birtokában rögtön irtam az uraságnak, hogy van a hatalmamban egy kiváló hivatásu tanitó, a ki — mint a poéta — nem úgy lett, hanem úgy született a tanitásra, névszerént Fövény Dániel, méltóságos Gróf N. N. úrnak még jelenben birtokfelügyelője.

Az uraság nagyrabecsülte ajánlatomat. Megörült neki, — mint később rájöttem, nem a hivatottságának, nem is a konfessziójának. Rögtön átértette a Dániel hivatalának érdemét. Hisz ez épen jó lesz nekem; télen tanitó, nyáron birtokfelügyelő.

Dániel behelyezkedett, s attól fogva minden héten kétszer bejárt a látogatásomra, tanácsokat kérni. Legelőször is megvette a «Népoktatási törvények és rendeletek tárát», azt megtanulta elejétől végig. Bámulatos beemlező tehetsége volt.

Azután elkészítette az iskolai szerek és segédeszközök jegyzékét, azt nekem bemutatta, s követelte, kényszerítsem az uraságot azok beszerzésére. Az én szép szavamra az uraság kötélnek állt, elkezdte beszerezni a glóbuszokat. De nem birta ki sokáig a pátronátust. Időközben egyszer betör hozzám, köszönés helyett a szobám közepére vágja a prémes sipkáját és elkezd káromkodni, hogy könyörüljek rajta, mert már nem birja tovább.

— Mit nem birsz hé?

— A taneszközeidet, kérlek alássan édes barátom! csináld meg ezt az én oskolámat államivá, vagy községivé, vagy felekezetivé, majd talán a miniszter segít, vagy a püspök. Uccsegélyen nem birom tovább. Most rakosgattam össze valamicskét egy sorvető-gépre, de már krétára kell adnom. Az az ember krétát eszik.

— Na ne búsulj, majd letiltom a krétáról.

Le is tiltottam.

Alig hogy ez megtörtént, megint csak jön az uraság kikelt arczulattal.

— Hozott Isten!

— Hozott engem az ördög, a kit most mindjárt beléd bujtatok....

— Mi baj van megint?

— Képzeld. Mondom neki, hogy menjen ki a csépléshez és ügyeljen fel a mázsálásra, mert nekem ma a városba kell menni!

— És . . . ?

— Azt feleli, hogy nem egyezik az ő tekintélyével; nem is hivatása, mivel neki a magyar nyelvtant kell tanulmányozni, mely czélból ma Borbásra megy, holnap Tulfájára, holnap után Árokházára, azután Poklosiba .... Az egész nyáron minden napra ki van neki tüzve egy iskola. Hát már most gyere ki helyette mázsálónak te magad.

— Na csak el ne búsúld magad ilyen királyi terméskor. Küldd be hozzám a Dánielt, majd más elmére térítem.

Be is jött másnap; hozott magával egy nagy nyalábot. Magyar nyelvtan volt az egész nyaláb. Benne volt minden, a mit csak Sylvester Erdősi Jánostól fogva Király Pálig a tudósok irtak és a boldogult Eötvös és Trefort auktorizáltak.

— Dániel! — mondám neki kegyesen, — minek fárasztja maga magát azzal a sok nyelvtantanulással, mikor .....

— Nem is fárasztom már, — vágott a szavamba, — mert már tudom. Mindössze is csak az alanynyal és állapotjelzővel nem vagyok tisztában, meg a kétszeresen bővített mondatokkal. Aztán meg a *módokkal*, mert lám sokféle van, óhajtó mód, foglaló mód, kötmód, feltételes mód, feltételező mód, no meg az *időkkel*, mert az is sokféle, végzett jelen, folyó jelen, végzett mult, végzetlen mult, folyó mult, rég mult, mult jelen és jövő mult; hát azt tessenék megmondani nekem, melyik másik. Azután pedig kitetszen kérdezni az egészből.

— De mi szüksége van magának és a juhászgyerekeknek mindezekre?

— Hát kérem átoson egy kis diplomát akarnék szerezni, mert diploma nélkül csak mintegy kutyának nézik az embert. Aztán tessenék irni valamelyik præparandiába, a hol a vizsgát letehetném.

— Ezt már nem tehetem, mert tudja Dániel, hogy «senki sem váltja meg atyafiát, nem adhatja váltságát.» Azaz a vizsga dolgában mindenkinek magának kell fáradni. Próbálja meg maga.

Megpróbálta. Nyakába vette a közeli praeparandiákat gyalog. Elutasitották mindenünnen. Nem csuda: öreg volt már a legény, — nem biztak hozzá.

Elkeseredetten jött hozzám, hogy őtet sem ég, sem föld be nem veszi már. Megszántam a nagy törekvését, de magamat is hibáztattam, hogy sikertelen tanácsot adtam neki.

— Tudja mit Dániel? Ne fáradjon többet személy szerint, hanem irja meg a folyamodását, aztán majd elküldöm valami messzi intézetbe, a hol elfogadják a vizsgáját, ha nem röstel odáig menni. Ezek a környékbeli praeparandiák igen kevélyek.

— Elmegyek én uram Muszkaországba is, csak vizsgát tehessek. Mondá és megirta az instáncziát, hozzá mellékelvén egy egész ívet tele rakva számtani feladványokkal.

Elküldtem a csik-mák-szentmártoni praeparandia igazgatóságának, a ki jó komám. Megirtam neki, hogy az ember éltes ugyan, de alapos; ne féljen tőle, nem fogja kompromittálni. Lett is sikere.

Mert három hét mulva berúgja az én urságom az ajtómat; nekem esik, a bagó-sipkáját a fejemre tömi le egész a fülemig; azután megfogja a két vállamat, a sarokba szorit és elkezd rázni istentelenül.

— Szerencsétlen! mivé tettél engemet!

— Egy megbőszült krokodilussá! — mondám fuldokolva, — de egyuttal derékon kaptam, s úgy vágtam a kanapéra, hogy rugói végsőt pendülve töredeztek szét. Vallj ember! mi bajod?

— Hüh! hogy a kanpulykák rugdosnának agyon minden birtokfelügyelőt a pátronusával együtt. Már kiforgat a vagyonomból. Beállít hozzám egy ménkű diplomával, s azt mondja, hogy ő már most épen olyan ember, mint dr. Wenzel Gusztáv vagy dr. Balassa..

— Ez nemes önérzet és bátor meggyőződés hangján van mondva....

— Melynek következtében őtet az eddigi fizetésen kivül két hold kukoriczaföld illeti, azonkivül a teheneim után hetenként egyszeri fejés, a juhaim után egy esztrenga, végre pedig ötödéves fizetéspótléknak esztendőnként kétszáz forint.

— Te uraság! te most nekem itt fantaziázol! Az egész listádból semmi sem igaz, csak a kukoriczaföld. Az pedig telik is, dukál is.

Az uraság nagyot nézett erre a kategorikus itéletre. Alábbhagyott kissé, de mégis folyvást zugolódva. Végre hosszas praeliminárék után abban egyeztünk meg, hogy a kukoriczaföld a vizsga eredményétől tétetik függővé. Ha minden kérdésre jó felelet lesz, meglesz a kukoriczaföld.

Elkövetkezett a vizsga napja. Az uraság egész családjával s vendégeivel vonult föl az iskolaházba, mely akkor már telve volt juhásznékkal és kertészasszonyokkal. A major apró népsége kimosdva, kikékítve és kikeményítve, ragyogó arczczal várt reánk.

Ekkor kilépett az első gyerek, s hangosan megdicsért bennünket nagylelkű pártfogásunkért, azután elharsogták a szózatot és a himnuszt, végre szerencsésen megérkeztünk a kezdethez.

Feleltek mindenből mint a karikacsapás.

Az én uraságom aggatózni kezdett de csakhamar abbahagyta, mert rosszul ütött ki.

A tanitó ugyanis azt kérdezte a fejős-juhász Jóskától: ki épitette a jeruzsálemi templomot?

— Salamon, a Dávid fia ....

— Már az nem úgy áll, — dörgött bele a Nagyságos úr, — mert Salamon az András király fia volt....

— Papa! — csitította a Nagyságos urat a kis kékszemű menye — hiszen most a zsidók történetét mondják.

— No nekem ne mondják a zsidók történetét. Mi haszna annak? Ugyis tudnivaló, hogy minden Dávidnak Salamon a fia.

De azért csak megjuhódzott, s nem szólt többet bele. Gyüjtötte az erőt a számtanhoz, mert ez az ő eleme.

Arra is rákerült a sor. A tanító feladványokat diktált a kis libapásztoroknak. Aranyszabályt, társaság-szabályt. Ment minden derekasan, gyorsan.

— Chablon! szólt bosszusan az uraság. — Törüljétek le, majd én diktálok. Hintós-kocsis Tera irjad:

«90 m. hosszú, 5. m. széles, és 2 m. mély árkot kiás 20 munkás 18 nap alatt; hány munkás kell hogy 33 nap alatt egy 400 m. hosszú, 6 m. széles és 2.50 m. mély árok kiásassék?

A kis fekete ujjak elkezdtek mozogni; a leányka szó nélkül csereberelte a számjegyeket! az arány kellő rendben megállapítva, következett a kidolgozás könnyebb munkája.

Mi volt az eredmény, nem tudom. Nem is néztem utána. Meghiszek én a Terának, mert ha én úgy tudnék számolni mint a Tera, rögtön lecsapnám ezt a pennát, s meg sem állnék a pénzügyminiszteriumig. Ott beállanék számfejtőnek.

Az uraság is meghitt neki. Látszik, hogy a zsidók történetét tanultátok. Együtt jár vele a számvetés. Hát magyarok milyenek vagytok? Lássuk az alkotmánytant!

Biz ott már sok hiba volt; az uraság homloka derülni kezdett, mert a gyerek sem az irásjelek, sem a lélekzetvétel törvényeit nem látszott ismerni feleletében. Mondta behunyt szemmel.

«*Magyaror* — kezdi az első gyerek — *szág alkotmányosmonarkhiaazazkirálya*, — *vana-kiazországotazország*, — *gyülésáltalhozottés királyilagszentesitett*, — *törvényekszerintkilencz miniszter*, — *általigazgatja* . . . .

— Várj csak fiam! ki a fő a kilencz miniszter között?

— A király. Felelte a gyerek félénken, némi tétovázás után.

— Az természetes, hogy a király a fő az egész ország fölött. De jól értsd meg a kérdést. A kilencz miniszter között ki a fő? — ki az első?

A gyermek hallgatott; a tanító nem állhatta a nagy hallgatást, s föltette a kérdést helyesebb alakban.

— Kit szidnak legtöbbet az országban? Te!

«Tisza Kálmán.» Harsant föl az egész iskola; még a szoknyás gyerekek is.

— Helyesen van! szóltam az urasághoz fordulva. Sane iste homo meretur duo jugera terrae kukoriczális.

Meg is kapta a két hold kukoricza-földet.

DAYLIGHT.

KUKORICZA-CSŐSZ. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

EGYVELEG.

* **Király, mint száritott hal.** Maspero tanár a sakharri gulában felfedezte Marenra farao mumiáját, melynek boritékát már elvitték. A holttestet szamárháton vitette Badrasinba, hol a vasutnál — mivel mumiákra nincs tarifa, rangjához illőleg első osztályu jegyet vásárolt számára. Később azonban a vasutnál ezt helytelennek találták s áruként adták fel a mumiát, a szárított halra kiszabott tarifa szerint.

* **Hirlaptudósitók.** A «Times» külföldi hirlaptudósitóinak évenként mintegy 30,000 font sterlingot fizet. Legtöbbet kap a párisi tudósító, a hires Blowitz, azaz 3200 font sterlinget, körülbelül annyit, mint három miniszter; Lowe berlini tudósító 2000 fontot kap, ugyanannyit a bécsi; a római s szentpétervári tudósitók fizetése 1000—1000 font sterling szabad lakással. Még a kisebb fővárosokban lakó tudósítók is 500—1000 font sterlinget kapnak, a legcsekélyebb fizetés 250 font sterling (mintegy 3000 forint).

* **A legszebb tengeri hajó** jelenleg az ujonnan épült «The City of Newyork», mely Európa s az Egyesült-Államok között közlekedik. A hajó 560 láb hosszu, 63 láb széles és 44 láb magas; 15 egymástól vizmentesen elzárt részből áll s e mellett gépei is oly annyira elkülönitvék egymástól, hogy ha a fele részök elromlanék, a másik felével a hajó csaknem oly gyorsan s biztosan mehetne tovább. A termek, ebédlők, fürdőszobák, dohányzók stb. felszerelés tekintetében a legelőkelőbb vendégfogadók helyiségeivel versenyezhetnek. Ezer villamos lámpa van folytonos használatban. Az óriás hajón 1800 ember kényelmesen elfér, 550 az első osztályban, 300 a másodikban, 600 a fedélzeten s ehez járul még magának a hajónak 370 főből álló személyzete.

Hazatérte után Amadeo ismét elfoglalta helyét az olasz hadseregben s különböző diplomácziai feladatokkal bizatott meg a szent-pétervári, berlini, londoni, lissaboni udvarnál. Szülővárosa, Turin, első polgára czimével tisztelte meg, melyet ki is érdemelt királyi bőkezűségével, melylyel az ipart, tudományt és művészetet, s a jótékonyság műveit elősegitette. Az ő eszméje volt 1881-ben a turini kiállitás, melynek elnökségét is elfogadta. Ezekből könnyen megmagyarázható nagy népszerűsége Turinban. Ha az utczán végig sétál egyedül, vagy fiai társaságában, szivarát szíva, közfigyelem és tiszteletteljes érdeklődés tárgya mindenütt, mert mindenki ismeri nyájas, megnyerő modorát, melylyel a legszerényebb polgárt is kitünteti.

Méltó párja tehát a herczeg egy oly nőnek, ki, mint *Bonaparte Laetitia*, nehéz körülmények közt, a politikai viszontagságok válságos befolyása alatt, attól az asszonytól nyerhette első benyomásait, a kinél lélekben nemesebb, jellemben szilárdabb, alig volt egy is a Napoleonok családjában — Mária Klotildától.

*

Mária Laetitia Párisban született 1866 decz. 20-án. Születésénél jelen voltak a bonapartisták főemberei: Rouher, Baroche, Vuitry, és Cambacérés herczeg. A császár maga Mac-Mahon és Bonjean senátor által képviseltette magát. A csecsemőt Mária Pia portugál királynő tartotta keresztvizre s Mária Laetitia, Eugenia, Katalin, Adél nevet nyert. Anyja, Mária Klotild lelkére uj fényt árasztott a leánygyermek születése, de a fény hamar elborult s a sedani nap után az alig négy éves lánykának anyjával és fivéreivel száműzöttként kellett Svájczba menekülnie.

E napok emlékei mindennél jobban jellemzik a hős lelkü anyát, kinek példája korán belecsepegtette gyermekei szivébe a kötelesség nagy erényét. Mikor a német-franczia háboru eredményei már nem sok reményt hagytak fönn III. Napoleonra nézve, Viktor Emánuel Spinola tábornokot küldte Párisba, hogy kisérje Olaszországba a herczegnőt és gyermekeit. De a herczegnő nem tartotta magas állásával összeegyeztethetőnek most menekülni, mikor a nép annyi sebből vérzik s ily értelmü választ adott át atyja számára is, ki remegő kezekkel bontotta föl leánya izenetét.

— Oh! ő igazi Savoya-vér! — kiáltott fel könnyes szemekkel, mikor olvasta a levelet. — Mindig mondtam, hogy az én Klotildom igazi Savoya-vér.

Quintino Sella senátor, ki akkor szintén jelen volt, a királyhoz fordult:

— Felség, ajándékozza nekem azt a levelet. Ez lehet a legnagyobb jutalom, melyre hű alattvalója vágyhatik.

— Ha tetszik, miért ne? — felelt a király. — De előbb menjünk Rómába! És megcsókolva a levelet, eltette.

Később Quintino Sella emlékeztette a királyt igéretére, de a levelet nem találták. Csak Umberto király találta fel később atyja legtitkosabb iratai közt és nem késett átadni az időközben elhunyt senátor családjának.

Mária Klotild pedig kitartott hiven a végsőig, s szemei előtt látta a császárság ragyogó trónját összeomlani. Még mikor szeptember 4-én a felingerült párisi nép Napoleont trónvesztesnek nyilvánította is, s Eugénia császárnénak álöltözetben kelle menekülnie, Mária Klotild igy szólt környezetéhez, mely sürgette, hogy fusson a népharag fenyegető kitörése elől:

— Futni? Miért? Én semmivel sem bántottam meg Franciaországot, hogy szégyenteljes futásban keressek menekülést. Elmegyek Párisból, de mindenki szeme láttára.

S kiosztván szolgái közt minden pénzét s magának csak szerény utiköltséget tartva meg, kocsijába ült, s Laetitia herczegnővel együtt Páris népe szemeláttára hajtatott ki palotájából, mindenfelé tiszteletteljes köszöntéssel fogadtatva.

Ilyen gyermekkori benyomások közt növekedett Laetitia herczegnő, zsenge korában már a számüzetés keserü kenyerére utalva. A család egyelőre Pranginsban települt meg, hol a herczegnő nevelését egy elzászi nő, Buchner vállalta magára. De már 1878-ban el kellett hagyniok Pranginst, és Turinba költözködtek, hol Umberto király a királyi palota mellett rendelt számukra lakást. Laetitia herczegnő a turini Visitatione intézetben folytatta ezentul tanulmányait, hol a turini előkelő főrangú családok többi sarja. De e zárda szigoru élete nem felelt meg türelmetlen ifjui lelke vágyainak s azért csakhamar fölcserélte egy másik franczia intézettel Turin mellett, hol Ancelot kisasszony vezetése mellett nevekedett tovább.

Mikor az intézetet nem látogatta, otthon nyert leczkéket az idegen nyelvekben, rajzban, festésben. Ma már négy nyelven ir és beszél; olaszul, francziául, angolul és németül. Szépen rajzol, fest és énekel s élénken és eredeti ötletekben dús fordulatokkal társalog. Egy év óta lovaglási leczkéket is vesz, s tanítója ugyanaz, a ki Párisból menekülve első fogadta az olasz határon, s a ki ma a házasság szent kötelékével füzi magához, nagybátyja, az aostai herczeg.

A herczegnő rendkivül szereti anyját, gyöngéden ragaszkodik fivéreihez, Viktor és Lajos herczegekhez, kik közül az előbbi 28 éves most s a bonapartista párt elismert trónkövetelője, előbb a franczia hadseregben szolgált, most pedig a párt nagy kiterjedésü ügyeit személyesen vezeti, s atyjával hosszabb idő óta meghasonlásban él; utóbbi pedig hadnagyi rangot foglal el az olasz [illegible] lovasságnál. De a herczegnő élénk, pajzán kedélyének atyjára, Jerome[illegible]ra is nagy befolyása van, ki nem nagy népszerűségének örvend egyéniségénél fogva.

Május 27-én volt az első nap, melyen az ifju herczegnő először nyilvánosan jelent meg jegyese oldalán, fényes fogatában. Mondják, hogy mikor a herczeg megkérdezte, hogy elfogadná-e kezét, feleletét költői alakban úgy nyilvánitotta, hogy egy rózsabimbót küldött neki, mely repkénylevélhez volt égszinkék szalaggal kötve.

MÁRIA-LAETITIA HERCZEGNŐ.

HÁZASSÁG VÉRROKONOK KÖZT.

Élénken foglalkoztatja a közvéleményt az a házasság, mely e hó 11-dikén Amadeo aostai herczeg és Bonaparte Laetitia herczegnő közt vegbement, s melyben egy már idősebb nagybátya vette nőül alig husz éves unokahugát.

Hogy ily viszonyból aztán milyen furcsa rokonsági kötelékek származnak, mindenki elképzelheti. Laetitia herczegnő például, nagybátyjához menvén nőül, mostoha anyja lett saját unokatestvéreinek és nagynénje első foku unokafivérének, a nápolyi herczegnek. Unokahugból sógornője lett az olasz és portugal király és királynénak. De még sajátságosabb viszonyba lépett saját szülőivel, a kikkel szintén sógorságba jött, anyja fivéréhez és atyja sógorához menvén nőül. Szintugy Amadeo herczeg is veje lett saját nővérének és sógorának, unokatestvére saját fiainak, sógora unokaöcscseinek, Laetitia herczegnő testvéreinek és unokaöcscse saját testvéreinek, az olasz királynak és portugal királynénak.

A katholikus kánonjog az ily vérszerinti házasságot tudvalevőleg nem is engedi meg s ezért különös dispenzáczióra volt szükség a pápától, hogy létrejöhessen. Ismerve az olasz politikai viszonyokat, alig hihető, hogy a római katholikus egyház feje ezt a házassagot is a vőlegény családja iránti tekintetből engedte volna meg; valószinűbb, hogy Eugenia császárné közbevetése döntött a pápánál. De bármint legyen is, egy ily közel vérrokonok közt s oly magas állásban kötött házasság sokkal kevésbbé mindennapi dolog, sem hogy más oldalról is figyelmet ne érdemelne.

Az a felfogás, melynek alapján a vérszerinti rokonok közti házasságok meg nem engedhetőknek tekintetnek, s mely szabály alól csak ikrek összeházasodása képez physiologiai okokból kivételt, főkép arra az elterjedt nézetre vezethető vissza, hogy ily házasságok betegségek csiráit viszik be a születendő gyermekek szervezetébe, a kik rendesen gyöngék, idomtalanok és szellemileg visszamaradottak lesznek. Ezzel a kérdéssel ujabban sokat foglalkoztak a természetbúvárok, de kutatásaik egyetlen egy támpontot sem nyujtottak az érintett nézet igazolására, úgy hogy a vérrokonok közti házasságok káros votálnak alapossága teljesen megdöntöttnek tekinthető.

Még jobban megdől ez a vélemény, ha a történet tanuságai világánál tekintjük, a mikor arra a meglepő eredményre kell jutnunk, hogy

az ó-kor népeinél, a régi Görögországban és Rómában az ily házasságok mindennapiak voltak és a legcsekélyebb feltünést se keltették. Sőt az egyiptomiaknál a testvérek közötti házasságot sem találták az erkölcsi fogalmakba ütközőnek; maga Kleopatra is ily testvérházasság gyümölcse volt, a nélkül hogy ez eredete káros fizikai visszahatással lett volna akár szépségére, akár értelmiségére. Megállapított genealogiai táblázatok mutatják azt is, hogy a Ptolemeusok majd mindig legközelebbi rokonságaikba házasodtak bele, holott tudva van, hogy e család tagjai sem rövid életüek, sem terméketlenek, vagy gyönge értelmi képességüek egyáltalán nem voltak.

Persiában sem volt valami szokatlan dolog a testvérek, sőt a szülők és gyermekek közti házasság sem, mert Plutarch egyenesen Nagy Sándor érdeméül tudja be, hogy az ily házasságokat megszüntette. Mindamellett épen Nagy Sándor idejében történt, hogy Sysimithres bactriai satrapa saját anyját nőül vette s vele két gyermeket nemzett. Ép úgy tény Mausolus cariai satrapa házassága is nővérével, Artemiziával. Úgy látszik, más népek is átvették ezt a szokást a persáktól, legalább görög kutfők szerint a parthusoknál, médeknél, babyloniaiaknál, mezopotamiaknál és assyroknál elterjedt szokás volt a fiunak saját anyjával lépni házasságra, mig Észak-Afrika lakói, a thebaiak, arabok és aethiopok nővéreiket szokták volt nőül venni s ez a phőnicziaiaknak is meg volt engedve.

Tisztultabb erkölcsi fogalmakkal birtak a görögök, kik a vérrokonok közti házasságok szabadságát már korántsem terjesztették ki annyira, mint az elősorolt népek, az anya és fia közti házastársi viszonyt meg épen elitélték, csak a féltestvérek közötti házasságot fogadták el. Igy Mnesiptolema, Themistoklesnek második házasságából való lánya, féltestvéréhez, Archeptolishoz ment nőül, Kimon pedig Elpinike féltestvérét vette nőül. Cornelius Nepos is megjegyzi egy helyt, hogy ily házasságok tökéletesen törvényesek és indokoltak.

Ha a görög mythologiát a görög erkölcsök és szokások tükrének tekintjük, akkor még tovább mehetünk és azt mondhatjuk, hogy a legősibb korban a görögök sem riadtak vissza a testvérek közötti házasság gondolatától. Jupiter nem csak férje, de fivére is volt Junónak, valamint az egyiptomi Osiris isten is Isisnek. Nem lehetetlen, hogy e szokások azon egyiptomi gyarmat révén kerültek Görögországba, mely Athént megalapította; legalább Jupiter példája nem áll egyedül s Oceanus is Thetis nővérét vette feleségül, a kitől sok gyermeke született.

Nagybátya és unokahug közötti házasság sem ritka dolog a görög mythologiában. Alcinous bátyja leányát, Aretét vette nőül, s Andromeda nagybátyjával, Phineussal lépett házasságra, sőt atya és leánya közti vérszerinti egyesülésről is van szó a görög mythologiában s ily házasságból eredt a legszebb férfi, Adonis is, Myrrha és Kyniras fia.

Mindebből távolról sem következik, hogy modern erkölcsi fogalmainkkal bármi uton összeegyeztethető volna a vérszerinti rokonok közti házasságnak oly mérvü kiterjesztése, mint az előadott példákban láttuk, de fontos e történeti visszatekintés annak megállapítására, hogy ily házasságok, bármely rokonsági fokon s akár föl-, akár lemenő ágon történnek is, legkevésbbé sem foglalnak magokban semmi olyast, a mi rejtett betegségek átöröklését vonná maga után, vagy a faj-fenntartás érdekeit bármily alakban veszélyeztetné. Maga Darwin statisztikai uton próbált bizonyitékokat gyűjteni a vérrokonok közti házasságok természetéről, de semmivel sem látta igazolva azoknak ártalmasságát.

Egylke a kérdés ujabb vizsgálóinak, az angol Huth, egyebek kőzt az állattenyésztés terén tett tapasztalatait is belevonta érvei körébe, melyekkel a vérrokonok közti házasságok mellett száll síkra. Szerinte az összes tenyészállatok körében tett kisérletei sem jogosítják fel arra, hogy a vérszerinti párosítást föltétlenül károsnak tarthassa. Véleménye oda megy ki, hogy csupán praktikus szempontok kell hogy legyenek azok, a melyek a vérrokonok közti házasságok megengedhetőségét eldöntik. Igy például, a hol a rokonsági viszony nagy korkülönbséget hoz magával, mint nagybátya és unokahug közt rendesen, ott a házasság eltiltandó; szintugy testvérek között, ellenben első foku unokatestvérek közötti házasságok minden aggály nélkül megengedhetők, mi több, kivánatosak is, mivel a családtagok ez esetben teljesen ismerik egymást, és tudják, melyik beteg, és melyik egészséges. Szintugy eltiltandónak tartja Huth a mostoha szülők és mostoha gyermekek közti házasságokat, ellenben semmi akadályt nem lát természetesen mostoha testvérek egyesülésében. *M—ó.*

A KÁRTYA TÖRTÉNETÉBŐL.

Az első kártyajátékot I. Eduard angol király hozta magával keletről 1272-ben, kereszteshadjárata alkalmával s naplójában «négy király» cimű játék gyanánt emlékezik meg felőle. Valószinű, hogy az arabok találták ki ezt a játékot is s onnan került a bizanczíakhoz. A játék különösen a spanyoloknál terjedt el s az általuk megállapitott elnevezések: Primeros (most terz major), Spadilla, Mamilla, Matador, Basta stb. egész Európában meghonosodtak. 1388-ban I. Károly kasztiliai király már rendeletileg tiltotta el a kártyázást.

Régebben azt hitték, hogy a kártyázást Gringonneur Jakab találta fel 1393-ban Párisban, az elmebeteggé lett VI. Károly szórakoztatására. Annyi tény, hogy ő is ismerte s a király kiadási jegyzékében előfordul három csomag aranyozott, különböző szinű, czímerekkel s jeligékkel diszített kártya. Gringonneurnak tulajdonitott kártyákból 17 darabot még most is őriznek a párisi nemzeti könyvtárban; a kártyák 6 ½ hüvelyk hosszúak, 3 ¼ hüvelyk szélesek, de a rajtok levő rajzok már hasonlítanak a most szokásban levőkhöz. Mindenik rajz egy-egy kis kép, mely nagyon tanulságos ama kor öltözékei tekintetében is.

Láthatók rajtok a pápa, császár, remete, s a nap, hold, erő, mértékletesség, igazságosság, a halál stb. allegoriái nagy naivitással vannak rajzolva. Igy például az erőt egy hatalmas nő képezi, ki egy vastag botot ugy tör ketté, mint valami nádat; a «mértékletesség» bort tölt egyik palaczkból a másikba, de maga nem kóstolja meg; a «halál» kisérteties paripán lovagol s mindent lekaszál, öreget, ifjat, nagyot, kicsinyt, gazdagot és szegényt. A nap dolgozó parasztnőre süt, ki a forró sugarak miatt feltünően izzad.

VII. Károly idejében († 1461) találták fel a piquetet s azóta vannak a most is használatban levő alaku és nagyságu kártyák. Az alakoknak és jeleknek is akkor adtak szimbolikus jelentést. A trèfle (luczerna, lóhere, ma treff név alatt) arra emlékeztette a játszót, hogy a hadvezér soha se vigye csapatait oly vidékre, a hol a lovak számára nincs takarmány. A Pique és a Carreau fegyverek jelvényei, egyik a dárdáé, a másik a mellvérté. Carreaunak hivták ugyanis az oly nyilakat, melyeket lövésnél a mellvérthez tettek. Coeur jelentette a harczosok bátorságát. Az ász (a magyar kártyában: disznó) volt az első kártya, mely a királynál is többet ért, mert pénzt jelentett, tehát azt az eszközt, mely nélkül királyok sem képesek háborut viselni. A királyok legrégibb alakjai voltak: Dávid, Nagy Sándor, Caesar és Nagy Károly. Az után jöttek Argine (Trefle-dame), Anjou Mária arczképével, Rachel Sorel Agnes arczképével, ki tudvalevőleg VII. Károly kedvese volt, Pallas (Pique-dame) D'Arc Johanna képével s végül Judith (Carreau-dame) Jámbor Lajos neje arczképével.

A Valet (szolga, most közönségesen: paraszt) Franciaország nemességét ábrázolta. Az elnevezés nem volt lealacsonyító, mivel a lovaggá ütés előtt mindenki Valet volt. Ezek képein az akkori harczosok jelmezei voltak láthatók.

Fővonásaikban a kártyák tovább is ugyanazok maradtak. A németeknél is a katonaság volt főhatással a kártyaalakokra. A herczegek ruháin, csizmáin s nyakán lógó csengettyük a kártyán a nemesség jelvényei lettek. A szív a német kártyán a főpapságot ábrázolta, a zöld megfelelt a tápláló polgári rendnek, a makk a földmüvelést jelképezte. A «trompf» elnevezés a diadaltól (triomphe) ered. A makkfelsőt «Wenzel»-nek, a zöld felsőt Sebastiannak vagy röviden «Bast»-nak nevezték. A disznó az országot ábrázolta, a felsők a választó fejedelmeket, az alsók a rendeket, a többi lapok a népet.

A kártyázás eltiltására nézve már a XIV-dik századból számos rendelet maradt fenn. Jellemző II. Albert császár rendelete, melyben többek közt igy szól: «Senkinek sem szabad nejét, fiát vagy testének egy részét eljátszani.»

Kezdetben minden kártya kézimunka volt, szabad rajz és szinezés s ez igen természetesen drágává tette a kártyát. Bécsben 1444-ben a kártyafestőknek külön czéhe alakult. Mint drága eszköz, nemcsak ajándék volt, de kelengyerész is. 1474-ben Mantuai Borbála, Würtemberg gróf neje, mennyasszonyi ajándékul kapott egy tuczat kártyát, melyet még most is őriznek a stuttgarti régiségtárban.

A tizenötödik század kezdetén feltalálták a fametszést s azóta a kártyát sajtón sokszorosítva olcsóbban árulják. Abból az időből egy pár minta változatlan maradt, igy a whist-kártyákon még ma is divatos szegletes alakok, melyek az első piquetalakok utánzatai. Sokkal ujabbak a tarokk-kártyák, melyek szintén Franciaországból terjedtek el Európán át. Az úgynevezett «Spadi-kártyák» jelenleg már csak Csehország egy részében s Olaszországban használtatnak. Nagyon elterjedtek a svájczi alakok: Tell, Gessler, Winkelried, Stauffacher s bizony sok félmüvelt országban nem Schiller tragédiájából s Rossini operájából, nem is a történeti könyvekből, hanem a kártyákról lett ismertté a svájczi szabadsághős, Tell Vilmos neve.

A KUKORICZA-CSŐSZ.

Életkép.

A csősz-hivatalnak épen ugy megvannak a maga arisztokratikus rangfokozatai, mint a társadalom bármely osztályának ebben a mi áldott hazánkban és emberszerető népünkben. Mert minden falunak megvannak az ő hadastyánai és *végzett* földmívelői, a kik csak nem lehetnek valamennyien harangozók és bakterek, tehát a fölösleg számára hivatalokat kell kreálni. Ilyen hivatal a csészi hivatal.

De minő különbség csősz és csősz között! A réti csősz fakó szekerén vagy épen hátas lovon kerüli a teméntelen kaszálót, mig a krumplicsősz gyalogosan vánszorogja körül rövid pályáját. Amannak karikás ostor a fegyverzete, emezé kétágú botocska. Amaz számos petrenczéknek és boglyáknak lesz boldog tulajdonosa Szentmihályra, a nélkül hogy valaha kárban maradna, mert hiszen «nem hálhat egyszerre száz boglya tövében», emez legfeljebb egy kis répát rakhat halomra, s hozzá egy kis füteni valót télére, de meg kell neki szenvedni minden kis megtojózott krumplifészekért, mert a sok nyelves asszony a szemét is kikaparná.

Középhelyen áll a kukoricza csősz. Rendesen katonaviselt emberből kerül ki, a ki már megszokta a silbakot. Tradicziőihoz híven első dolga hivatala kezdetén leállítani az *álló-fát* (nem tudom, nem ezt hivják-é néhol ösztönzőnek?). Innét őrzi ő a kukoricza-rengeteget a tolvajoktól, mig a hörcsököket a *milord* tartja féken. Mert a milord minden levélzörrenésre csak úgy harczkészen áll, mint a hogy Dani bácsi minden kocsizörgésre felkapaszkodik az álló fa legtetejébe. Hadd lássa a világ, hogy nyugton alhatik a kukoriczája miatt, mert érdekei fölött éber hűség őrködik. Egyébkor, mint bármely más rendes ember, otthon ül. T. i. van neki pompás, hüvös gunyhója nádból, és a gunyhó előtt csinos kis föld-katlan, hol tarhonya-, krumpli-, kása-, tésztaleves föl és gyenge kukoricza sül, már a mint az alkalmatosság hozza magával. Ebéd után csak olyan déli álom dukál, akár a tisztelet-esnek, — és alkonyat felé épen olyan esti séta mint a jegyző urnak. Puska a vállán, kóczmadzag-szíjjon, az igaz, de csak akkorát pukkan az kóczmadzagon is, mintha gyeplőszíjból volna. Megkerüli a határt. Az eredmény néhány cső kukoricza, melyet az átkozott féreg lerágott, s melyet, hogy kárba ne veszszen, jó hajnalban az asszony haza hátal, minthogy otthon két adventi malacz ordít, s erősen készül, hogy a születési évfordulójára érettnek találtassék.

Bizony nehéz állapot, kivált forró napokon, a nagy bősz-melegben bujkálni a kukoricza között. De mikor beborul az ég, és elkezd csendesen

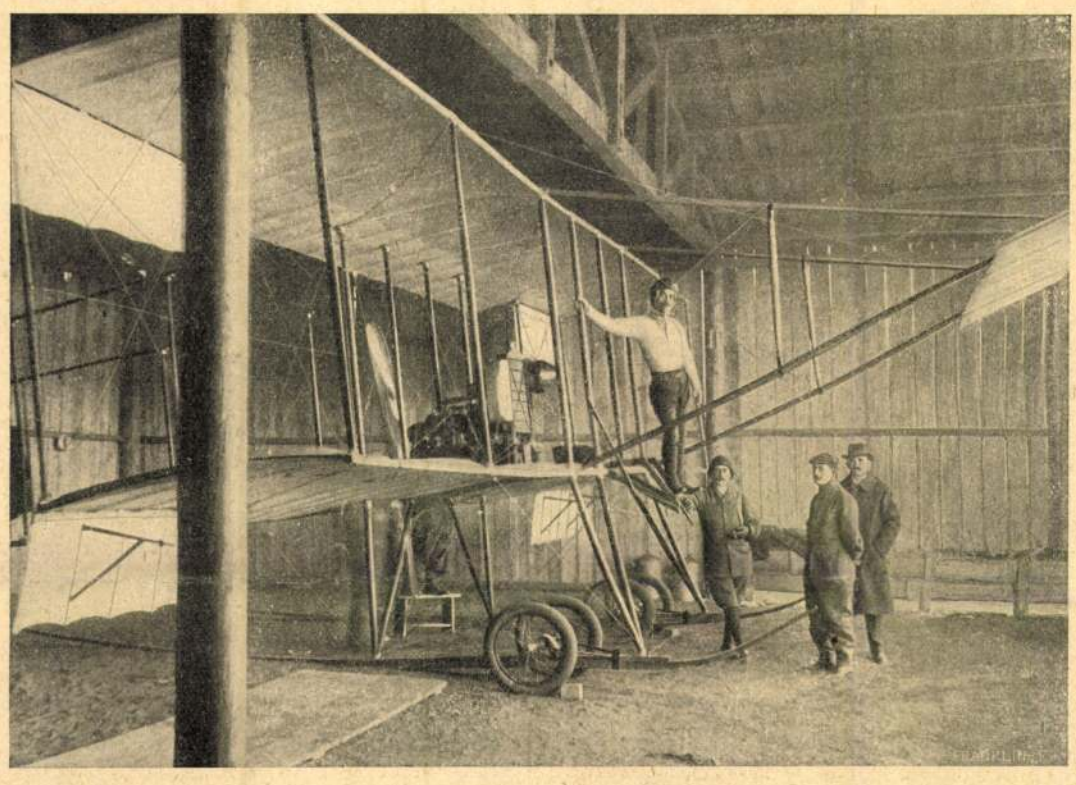

A GÉP, SZERELÉS KÖZBEN A SZÍNBEN.

nyába. Reggel — (nyilván megálmodta, mitevő legyen) — jelentkezett az őrmesternél.

— Őrmester úr, melde gehorzámsz, elveszlett a Kati.

Dárdás dühbe jött.

— Hogy az ördög akárhová tegyen, az egész századdal nincs annyi baj, mint egymagaddal! Report, a vakapád! — mondta ki végül a szentencziát.

Hiszen azt akarta a boldogtalan Dani épen. Mert hátha útbaigazítja a kapitánya! Az ilyen úrnak olyan nagy a tudása és hatalma, hogy talán még az is a módjában áll, hogy megkerestesse a rendőrséggel az ő elveszett szeretőjét . . .

IV.

. . . A report glédába állott . . . A kapitány úrnak épen morcz kedve volt. A major úr leszidta az egész század előtt. Egy kapitány ilyen esetben úgy szokta magát megvigasztalni, hogy átruházza a kapott leczkét alantas tisztjeire, a kik viszont az altiszteken, ezek meg a legénységen töltik ki e fölötti mérgüket.

Valamennyi altiszt reportra volt czitálva. Az őrmester kivételével büntetést is kapott mind a hány.

Dani belátta, hogy várhatott volna a reporttal vagy egy napig, de azért keményen belenézett a kapitány úr szemébe, mikor rája került a sor.

— Kapitány úrnak jelentem alásan, elveszlett a Kati.

— Brum, buh! — mordult rá a rosz kedvű úr Danira — miféle Kati?

— Hát a babám . . .

— Azt akarod, hogy én keressem meg neked, te eker!?

— Mögkeresném én magam is, — fogadta Dani, — csak tunnám hun van.

— Hogy vesztetted el?

— Köhin vót egy uraságnál és kicsapták.

— Miféle uraságnál?

— Azt nem tudom.

— Hol lakott az az uraság?

— Lange gasse czén . . . (Zehn = 10)

— Zehn!?

Olyan képet vágott a kapitány, mint a ki beleütötte az orrát valamibe, de a sötétségtől még nem tudja biztosan, hogy mibe.

— Lange gasse Zehn, mondod és Katinak hitták a Köchinedet?

— Igenis igen . . .

Most már tisztába jött a kapitány azzal, hogy mibe ütötte bele az orrát. Rárivallt Danira.

— Hát azt tudod-e, mért kergették el a babádat?

— Nem tudom, instálom.

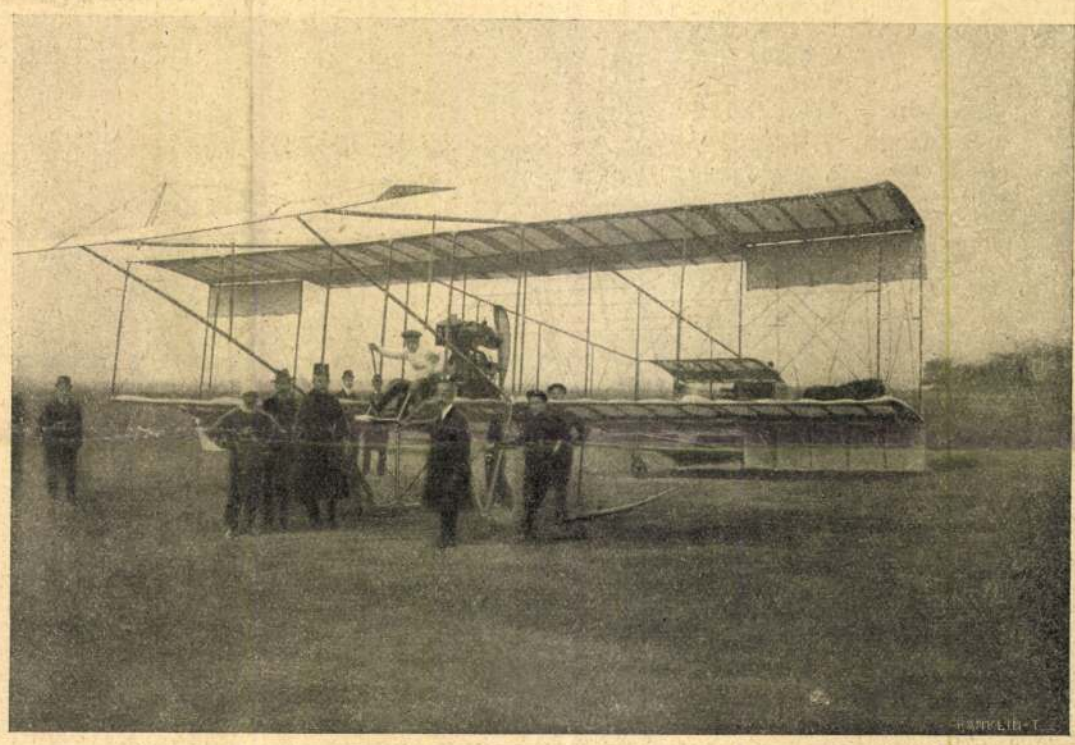

INDULÁS ELŐTT.

— Hát majd megmondom én neked . . . Azért, mert minden vasárnap *megetted a pecsenyémet*, tu Hundsfutter, te tiszno . . .

. . . Dani majd leesett a lábáról. Az ördög tudta, de nem ő, hogy épen a kapitányánál szolgál az ő Katija. No lesz most neki azért a kis husért, a mit a följebbvalója elől elevett! . . .

Ám csudák-csudája, nem hogy büntetést kapott volna érte, de még a szeretője új lakását is közölte vele a kapitány.

— Ha tudni akarod, hol szolgál most — mondta neki — hát megmondom: *a major úrnál* szolgál, Rimmler gasse 3.

Mondván, egyet czikkantott a szemével és szétkergette a reportot. Egyszeribe egész jó kedvre derült . . . Gondolta magában, ha máskép nem boszulhatja meg magát a szidalmazóján, legalább föléteti egy huszárjával az ő vasárnapi vacsoráit is.

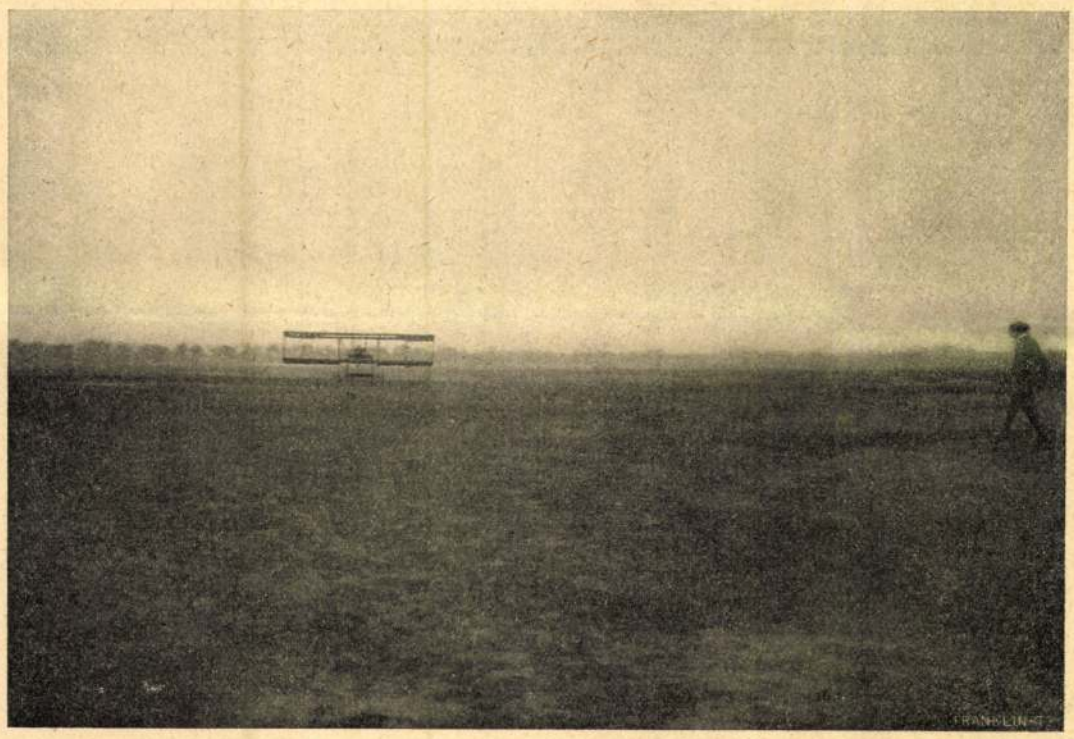

A GÉP A LEVEGŐBE EMELKEDIK.

Dr. KUTASSY ÁGOSTON REPÜLŐ-KISÉRLETEI BUDAPESTEN.

MAGYAR AVIATIKUSOK.

Megint szép, bánatosan szép dalt lehetne kipengetni az ősmagyar élhetetlenségről. A külföldön egymást érik a legújabb tudománynak, az aviatikának szédületes vivmányai, míg bennünket messzire elkerült az általános, hatalmas láz, a melyben a kulturvilág szinte remeg, vergődik és fölmagasztosul. Megszületett, készen áll a legcsodásabb és legvakme-

Pedig különben jóravaló jukundus ember volt a második század kapitánya, nevén nevezve Krometka Vazul báró. Bár ha a maga személyére nézve olyan cseh, hogy annál csehebb már csak az ükapja lehetett, szerette a legénységet, a kemény, konok fejű kunsági fiúkat. Szolgálaton kívül eltréfált velük, virzsiniát, sőt pénzt is adogált nekik . . . És volt egy különös mániája is: minden legénytől szigorúan megkövetelte, hogy szeretőt tartson. Nem tréfából, egész komolyan, igaz atyai gondoskodásból, azt tartván, hogy egy húsz-huszonkétéves legény biztosan roszra vetemedik, ha babája nincs.

Nohát a huszárok nem igen kifogásolták kapitányuknak ezt a bogarát. Az egy Kopó Dani tett kivételt a században. Ez nem szeretett a vászoncseléddel vesződni, valósággal megvetette a szoknyát. Hiába rendelte a kapitány minden vasárnap reportra, s büntette agyba-főbe, mikor a jelentéséből kisült, hogy még mindig nem került párja: Dani egy álló esztendeig konokul ragaszkodott az erkölcseihez, a mi valóságos dühbe hozta a jó Kromatkát.

Az első éve leteltével azonban mégis megunta végre Dani a sok *strófot*, beadta a derekát...

Ez a történet ép e körül fog forogni.

II.

Őrmester úr Dárdás belépett a *czimer*-be. A legénység kivágta neki a haptákot annak rendje-módja szerint.

A félelmetes úrnak czigaretta volt az agyarán, a mi nála jó kedvet jelentett. Nem is káromkodott egyet se, csak a czugszfírert vette elő.

— Zugsführer Fenék!

Ez először jelentést akart tenni, de Dárdás leintette.

— Ruht! — (Pihenj!) — mondta neki s egy előkelő kézmozdulattal intett a legénységnek is, hogy elég a haptákból. — Csak azt akarom tudni, — folytatta lefújva szivarkájáról a hamut, — hogy nem lesz-e a reporton semmi hiba.

— Semmi — nyugtatta meg czugszfírer Fenék.

— Hát a Kopó Danyi?...

... Egy gömböczfejü, nagyfülü közhuszár, meghallván a nevét, a hogy épen volt, félcsizmásan felugrott az ágyáról, — a melyen épen a másik lábára rángatta volna a csizmát, — és odarugtatott az őrmester úr elé.

— Befél, őrmester úr!

Dárdás a szeme közé nézett, mintha tekintetével át akarta volna fúrni a Dani fejét, de bíz az egy csöppet sem ijedt meg tőle; kevély arczáról szinte le lehetett olvasni a gondolatát: (— Gyünnél csak egyszer Madarasra, majd megmutatnám neked, ki kettőnk közül a külömb legény.) De jelen állapotában persze kifejezést nem adhatott a gondolatának, csak állt magának peczkesen, mintha rudat nyelt volna.

Őrmester úr Dárdás eldobta a czigarettát és vallatni kezdte Danit.

— Hát mi lesz?

— Semmi, melde gehorzámsz, — felelte Dani.

— Mit jelentesz a kapitány úrnak?

— Azt, hogy mög lett.

Dárdás helyeslőleg bólintott a fejével.

— Ezt már szeretem... Oszt kiféle? — kérdezte némi szünet után.

— Köhin — (Köchin = szakácsné) — elégítette ki Dani a kiváncsiságát.

— Honnan tudod, hogy az? Hisz egy szót se birsz vele beszélni.

— Nem, de azért mögértettük egymást.

— Hát... hogy ösmérkedtél meg véle?

— Csak úgy, a hogy más... Nekimentem az utczán, a hun megláttam és a szöme közé néztem. Mondok, vagy megáll, vagy tovább mén... Hát nem ment tovább. Mögvárt, míg a hónja alá csusztattam a kezemet... Azténd kisétáltunk a Hilmertajkhoz — (Hilmerteich-tó,) — és sört ittunk. Mondok, ha ő fizeti a sört, akkor mán mög is ragadt... Hát ő fizette a sört. Estére mög mán ojjan pecsenyét sütött nekem, hogy a püspök se ehetik külömbet... Abbul tudtam mög hogy köhin — fejezte be Dani a regényét — hogy a pecsenye felét bevitte az uraságának...

Őrmester úr Dárdás megelégedése jeléül egy baraczkot nyomott a Dani fejebúbjára, a reporton meg a kapitány veregette meg a megtért fiú vállát. Sőt még egy forintot is adott neki azzal, hogy vegyen rajta a babájának virágot és czukrot, mert úgy dukál, hogy néha a huszár is költsön a szeretőjére...

III.

Dani örömmel tapasztalta, hogy teljesen alaptalan volt a páros élettől való ódózkodása. Nagyon bevált szerelmetes német babája, a Kati. Egész elkényeztette őt, úgy tömte, mint a libát.

Csak egyetlen árnyoldala volt a Dani boldogságának. Az, hogy igen sokat kellett egy ruhaszekrényben tartózkodnia, mert a «Naccsága» valahogy megorrontotta a létezését s valahányszor meglátogatta Katit, minduntalan beszimatolt a cselédszobába.

Persze azért nem fedezte fel, mert jóllehet irtóztató melege volt a szűk kóterben a sok szoknya között, katonásan tűrte Dani a fogságát, nehogy kompromittálja a Katiját. Lovagiasságának persze nem maradt el a jutalma sohasem. Annyi finom pecsenyét és bort világéletében sem élvezett Dani, mint a mennyit Kati vasárnapi zsúrján elébe tálalt az uraság nyugalomra térése után.

... Ám nem sokáig tartott a Dani pecsenyéje. Egy átkozott vasárnap bezárult előtte az ég... Kati helyett egy új vén szakácsnét talált abban a konyhában, a mely három hónapon át az ő földi paradicsoma volt.

Tehát elkergették szegény Katit. S Dani újra szerető nélkül maradt... Már most mit mondjon az őrmesterének, a kapitányának? Össze fogják szidni, ki fogják nevetni, meg fogják büntetni.

De azonkívül is — igen árvának érezte magát Dani így egyedül. Nagyon megszokta volt Katit és a főztjét... Mitévő legyen?...

Először is a falhoz vágta bánatában azt a fél virzsiniát, a mi az agyarán lógott, aztán kiment a Hilmertájkhoz: hátha ott találja Katit, a hol az első pohár sört és az első csókot kapta tőle.

Nem volt ott... Dani egy új virzsiniát vett magának, de azt sem szítta végig. Nem izlett neki. Legjobb szeretett volna káromkodni, vagy belekötni valakibe. Éjfélig volt érvényes az erlóbniszsajnja, de nem tudta, mit csináljon az idejével: hét órakor hazabaktatott a kaszár-

FOGADJUNK! — Pataky László rajza.

PATAKY LÁSZLÓ.

1857–1912.

Alighanem feltünt lapunk olvasóinak az utóbbi időben, kivált régebbi barátainknak, hogy lapunk egyik buzgó munkatársa mindinkább kevesebb részt vesz a mi munkásságunkban. Pataky Lászlótól évről-évre kevesebb rajzot, illusztrációt tudtunk adni, mivel az egykor kimeríthetetlen alkotóképességű művészt súlyos betegség támadta meg, mely ha nem is csavarta ki azonnal kezéből az ecsetet, véget vetett régi munkakedvének. Utolsó éveit lassú, szomorú halódás töltötte be, míg csak a mult héten alvinczi magányában el nem húnyt.

Erdélyi ember volt, 1857-ben Zalatnán született. Rajzolási készségének már kora ifjúságában számos tanujelét adta, úgy hogy művészpályára szánták. Első kiképzését a budapesti mintarajziskolában nyerte, de ennek vértelen schematikussága őt sem elégítette ki, aztán a münheni akadémiára járt, majd Munkácsynak Párisból feltünő nagy tehetsége őt is oda szólította. Azonban a franczia piktura teljesen hatástalan maradt ő reá, nem a francziák tanitványa lett, hanem kizárólagosan Munkácsyé. Pataky László is úgy járt mellette, mint kezdetben a többi tanitványok, hogy teljesen Munkácsyassá vált első alkotásaiban. Majdnem semmi sem árulja el első képein, hogy más egyéniség volt, mint mestere. Ugyanazok a borongós thémák, ugyanazok a sötétes tonusok, mély árnyékok, ugyanaz a zsánerképszerüség, mint a mit Munkácsy képeiről ismerünk. Természetesen nem tudta feladatait úgy megoldani, mint mestere, de itthon nem igen látták meg a qualitásbeli különbséget s nem igen rótták meg egyéniségtelen utánzásaért, midőn 1885-ben a régi Műcsarnokban a Munkácsy oldala mellett festett «Virrasztás» czimü képét kiállította, sőt igen nagy sikert aratott. Pár évvel erre a «Hirmondó» czimü festményével elnyerte a 6000 frankos Munkácsy dijat. Ezen a képén, melyet a király vásárolt meg, már több eredetiséget mutatott, szinei nem voltak már oly nehezek, az alakok mérevsége is helyt engedett némi mozgékonyságnak. Midőn hazakerült, méginkább megszabadult nagy mestere utánozhatatlan tulajdonságainak keresésétől, egyszerübb, igénytelenebb, de viszont természetesebb is lett.

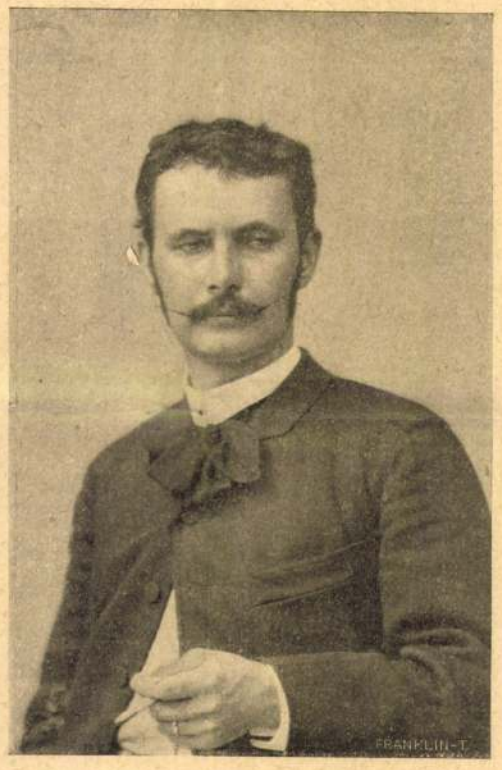

PATAKY LÁSZLÓ.

Pataky László alapjában véve mindig inkább grafikus tehetség volt, mint festő. A szinek, a fény s ezek összejátszása, a tonusok nem igen érdekelték. Képei vonalban elgondolva, pusztán rajzban sokkal erősebbek, mint szinesen, s ezért azok közé a festmények közé tartoznak, melyek nyernek a fotografikus reprodukczió által. Művészetével egészen harmonikusan illeszkedett bele a nyolczvanas évek magyar pikturájának kereteibe, melyet két törekvés határolt: a történelmi kosztümfestés és a népéletből merített zsánerkép. Az utóbbi téren érte el Pataky a legnagyobb sikereket, s kétségtelen hogy az alföldi népéletből vett ábrázolásai érdekesen tükrözik vissza egy egész generácziónak művészeti állásfoglalását a népélettel szemben. Nem a pusztán festői hatásokat kereső művész szemével, nem a realista mindent felfedező megfigyelőképességével nézte a népet és mozgékony, szintarka életét, hanem azzal az anekdotaszerüséget kereső, humorizálásra hajló hangulattal, mely az irodalomban is bizonyos statisztaszerü tipusokat emelt ki a népéletből. S mint kedves irói is, ő sem hatolt túlságosan bele a nép ismeretébe, körülbelül azt az ábrázolást adta, a mit a középosztálybeli ember a parasztról kellemesnek tart. Örülni tudott a parasztmenyecskék kaczkiásságának, a csitrilányok szelességének, az útszélen hentergő parasztgyerekek lomposságának, megrajzolta a jó öreg számadó juhászt, a vén gazdát, bojtárokat, szőlőcsőszöket, hortobágyi lovasokat. Mindebbe, kivált régebbi festményein és rajzain sok elevenséget és sok helyes mozgásfelfogást tudott belevinni.

Ez az alkalmazkodóképesség igen ügyes illusztrátorrá tette Patakyt. Évek hosszú során át kimeríthetetlen buzgalmú munkatársa volt illusztrált lapjainknak és képes irodalmi kiadványainknak. Könnyen, fölényes gyorsasággal alkotott s ez a könnyedség, ez az odavetettség igen frissekké tette rajzait, melyek legnagyobb részét tus-, vagy szépia-rajzban alkotta. Legtöbbször túlnőtt az egyszerü illusztrátor mesterségén és művészi is tudott lenni, a mit publikumának hálás szeretete is elismert.

Vele a nyolczvanas és kilenczvenes évek fürge, munkára mindig kész, de sajnos kiveszőben levő festő és illusztrátor generáczijának egyik utolsó tagja távozott körünkből.

Farkas Zoltán.

PIHENŐ. — PATAKY LÁSZLÓ EGYIK UTOLSÓ RAJZA A «VASÁRNAPI UJSÁG» RÉSZÉRE.

Igaz, hogy én sohasem beszéltem erről a vagyonról, de hát nem is kérdezte tőlem soha senki. Most itt van az ideje, hogy elszámoljak róla. Ebben a takarékpénztári könyvecskében van az egész. Ennek még a kamatjaihoz sem nyúltam soha. Nem volt rá szükségem.

Az iróasztalából kivette a takarékpénztári könyvet és a hadnagy elébe tette. Biz' az a vagyon valóság volt. A bécsi pénzintézet, a hol a vagyon el volt helyezve, ismert, elsőrangú intézet volt. A hadnagy kezében zizegtek a lapok.

— Talán még Malvinka se tud a vagyonáról? — kérdezte.

Az öreg bólintott:

— Igazad van öcsém, ő sem tud róla. Miért is tudott volna róla? Hogy boldogtalanná, elégedetlenné tette volna nagy vagyona? Hogy mindenféle sehonnai parti-vadászok pályáztak volna a kezére, hogy végül a legügyesebbnek a hálójába esett volna? Jobb volt az igy, öcsém, a hogy volt.

Zalkán László meghatottan szorította meg az öreg ember kezét:

— Derék ember vagy, Pista bácsi...

— Dehogy is én vagyok a derék ember. Te vagy a derék fiú, László, a ki a szegény, vagyontalan leányt szeretted meg és akartad feleségül venni, holott te gazdag, vagyonos ifjú vagy. S ezért bizom a te érzelmeid igazságában, ezért adom neked a keresztleányomat, — mormogta megindultan az öreg biró.

Majd az orrára illesztette a pápaszemét:

— Most pedig hallgasd tovább a «Krumasztát.» Még ezt a furcsa adomát, a grófnéról és házi orvosáról, meg kell hallgatnod.

*

A sörházban ezentúl is megjelent a rendes sarokban Krumaszta István és érdeklődve hallgatta a kisvárosi pletykákat, történeteket. Néha elmerengve sohajtott fel:

— Csak azt sajnálom, hogy nincs egy keresztfiam is, a kire egykor a «Krumasztát» hagyhatnám. Az lesz csak a nagy vagyon. Milliókat fog érni.

Az asztaltársaság tagjai szeliden nézegettek az öreg úrra.

— Nagy hunczut vagy, Pista bácsi, — mondogatták. — Bizonyosan van még dugaszban egy keresztfiad is. Csak el akarod rejteni addig, a mig az ideje el nem érkezik.

S ezután mindenki nagyon tisztelte, becsülte Krumaszta Istvánt, mert azt hitték, hogy titokban gazdag ember. A «Krumaszta» szaporodott, növekedett, mert mindenki igyekezett hozzájárulni a nagy műhöz. — Pedig akkor már valóban szegény ember volt István bácsi.

MOZI-FÖLVÉTEL A TÖMEGRŐL.

A MŰCSARNOK ELŐTT.

A TÖMEG ÉRKEZÉSE AZ ANDRÁSSY-ÚTRÓL.

A MÁRCZIUS 4-IKI VÁLASZTÓJOGI TÜNTETÉS. — Balogh Rudolf fölvétele.

Karczag. T. 8202

A toronyőr.

A jobbról emelkedő torony vasrácsos erkélyén látjuk az őrt, a ki épen jelt ad a tülökkel és aki alabárdját a falhoz támasztotta. Alól jobbra a sarokban az óra negyed tizenegyet mutat, míg középütt a jelzés Pataky I.

Gouache, mér. 37.9: 23.7 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 247 l.

Sz. n. 1199-902
379-902-354.

nektek, hogy egy öreg kereskedő ember tegnap ebben a faluban elvesztette a bugyillárisát. Tele volt bankókkal. Ha valamelyik megtalálta, adja elé. Ha a csatán elesik, úgy sem veszi hasznát s ha el nem esik s haza viszi magával, azon a pénzen úgy sem lészen Isten áldása.

A mint a kapitány elvégezte a beszédét, kiugratott a glédából az én édes apám s azt mondta:

— Jelentem alássan, vitéz kapitány uram, én ezelőtt egy fél órával találtam egy bugyillárist az istállóban.

— Jól van fiam, csak várj, ne mondd még, hogy milyen volt az a bugyilláris.

Nem messze állott az öreg kereskedő, oda intette a kapitány:

— Milyen volt a bugyilláris?

— Piros, felelt a kereskedő.

— S mennyi pénz volt benne?

— Ötezer forint.

Mondotta az édes apám (nyugodjék békével a porai között):

— Jelentem alássan, vitéz kapitány uram, én meg sem számláltam a pénzt.

Egyszeribe megszámlálták s hát csakugyan ötezer forint volt benne. Az édes apám átadta a bugyillárist a kereskedőnek, az meg egy nagy bankót akart ajándékozni, de édes apám nem fogadta el.

— Köszönöm. Székely huszár vagyok, nem kell ajándék. A kapitány megmondta franciául a kereskedőnek, hogy mit mondott az apám s a kereskedő nagy hálálkodással elment.

A huszárok aztán ismét szétmentek, kiki a maga kvártélyára. A mint mentek, mondja az édes apámnak egy pajtása:

— Ó te világ bolondja, te! Mért adtad vissza a pénzt? Nagy úr lett volna belőled otthon, ha megtartod s haza viszed. No, én nem adtam volna vissza!

Az édes apám azt mondta:

— Első a becsület, pajtás. A mi a tied, tedd el, a másét ne vedd el.

Jól van . . . Másnap megkezdődik a háború s tűzbe viszik a székely huszárokat; dörögtek az ágyuk, ropogtak a puskák, fütyölt a golyó, attakot vezényel a kapitány, neki a franciának s mit gondoltok, mi történt? A székely huszárok közül legelőször éppen az a legény fordult le a lováról, a ki az én apámnak azt mondta, hogy bezzeg ő nem adta volna vissza a bugyillárist. Épen homlokon találta egy golyó, mindjárt szörnyet halt. Az én édes apám olyan szerencsés volt, hogy egy golyó a csákójának éppen a tetejét furta keresztül, két golyó meg a köpönyegének a szélét liggatta meg, de a testét golyó nem találta.

Lássátok, gyermekek, vele volt az Isten.

Ez volt a nagyapó története, de mikor a végére ért, valami különös dolog történt. A gyerekek közül egy szép csöndesen elsompolygott. Ez az egy Virág Jancsi volt.

Árpádnak, úgy látszik, igaza volt. De én mégsem állitom, hogy a szekerecskét Virág Jancsi vitte el.

*

A mai napról nem írok többet: a szekerecske megkerült. Reggel ott találtuk a kocsiszín alatt, a nagy szekerek közt . . .

BENEDEK ELEK.

csikós.

zolta PATAKY LÁSZLÓ. A dalt megzenésítette LÁNYI GÉZA.

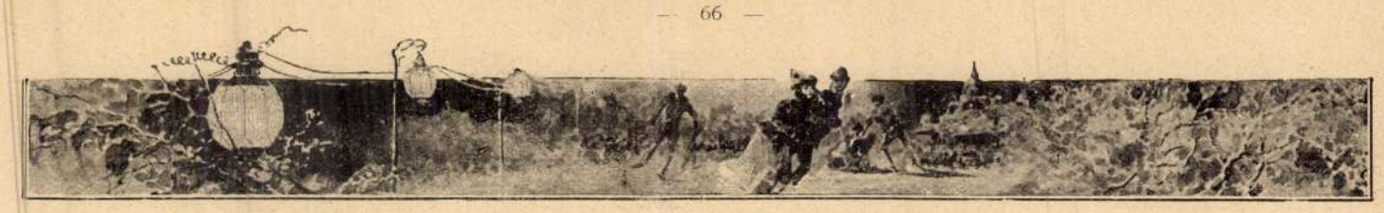

KÉPEINK.

Vége! Ninon, szegény Ninon! Délben még mosolyogva sétáltál a városi parkban, a hol rokkant vitézek sütkéreztek a padokon, de mikor az apácatemplom elkongatta a tizenkettőt, könybe lábadt a szemed és te sajgó szívvel tipegtél haza. A szíved sajgott, Ninon, a szemed pedig könyben úszott, mert Ő nem jött el. Otthon egy kis csomagot találtál, rózsaszin szalaggal lekötve, és egy levelet az Ő kezeírásával.

»Ninon, szegény Ninon! A szüleim ki akarnak tagadni, ha nem veszem el a gazdag Nanont. Nem ellenkezhetem tovább velük. Itt küldöm a leveleidet, küld vissza az enyéimet is...«

Elolvastad a levelet, Ninon, egyszer, kétszer, tizszer, aztán annyit mondtál csak: Vége! És eszedbe jutott, a mit az édesanyád mondott egykor: Nem boldogságra születtél, Ninon, hanem szenvedésre.

Mert tudd meg, Ninon, hogy kétféle ember él a világon. Olyan, a ki boldogságra születetett és olyan, a ki szenvedésre. A végzete meg van írva minden embernek, nem a csillagokban, hanem a szivében. A boldogok az üresszivüek, a könnyüvérüek, a kik sekélyjárásu hajóként hasitják az élet tengerét és sértetlenül siklanak át a zátonyokon. A szenvedésre predesztináltak — és ezekhez tartozol te is, Ninon, — hasonlatosak a kincsekkel megrakott, mélyjárásu hajókhoz, a melyek törést szenvednek az első szirten, a mely felé balsorsuk őket sodorja. Te arra születtél, hogy szenvedj, Ninon, mert ilyen hiszékeny, becsületes szeme nem a csalóknak, hanem a csalódóknak szokott lenni. Ezt olvasom ki megalkotódnak, a finom ecsetű és előkelő izlésű JENDRASSIK Jenőnek képéből.

Ki a legény a csordában? Az öreg Kormos, az ásotthalmi puszta bikája, unatkozva áll a nap fényességében s nézegeti a szanaszét legelésző csordát: a szép fehér teheneket, melyek után engedelmesen kullognak a vöröses szőrü mulya szopósborjak, meg az üszőket, tinókat, a csorda örökké rugaszkodó aranyifjuságát. Hatalmas állat, barna nyakán, széles szügyén száz ránczot vet a bőr és a komor szeme ugy megvillan, akár a zivataros barna felhő. Fejedelmi példány. De fejedelmi módon is unatkozik. Órahosszat elál egy helyben, majd egyszerre fölemeli fejét és hangulatának hatalmas bömbölésben ad kifejezést, a mi bikanyelven ilyest jelenthet:

— Így se jó, úgy se jó... sehogy se jó... a feketeszéli csorda volna jó!

A feketeszéli csorda a szomszéd csorda.

Kis vártatra a távolból, valahonnan a szemhatár aljából elnyujtott hang jő vissza: mint az elhaló menydörgés. Délcegnek, a feketeszéli csorda bikájának a felelete ez:

— Majd ha fagy, Kormos koma!

Az öreg Kormos egy darabig lesütött fejjel őgyeleg a csordájában, nincs kedve semmihez, haragjában jól meggyomroz valami lábatlankodó harmadfű tinót, aztán újra átbömböl a szomszédba:

— A feketeszéli csorda volna jó, ha mondom!

— Ne hetvenkedj, öreg! hangzik amonnan a válasz.

De Kormos nemcsak hetvenkedő, hanem verekedő kedvében van és egészen közelről szeretne Délceg koma szemébe nézni. Neki rugaszkodik tehát hangirányában a feketeszéli pusztának. Átgázol a zsombékon, keresztül törtet a nádason, mig egyszer elébe tünik a szomszéd puszta, s azon, mint szétszórt nagy fehérlő sziklakövek, a legelésző csorda. Mikor ennek közelébe ér, nagyot bömböl: ez a kihívás. Ki a legény a csordában? Azután megszegi a nyakát, megfeni a szikes homokban a szarvát: ez az *en garde*.

Délceg elfogadja a tusát. Vérfagyasztó bömböléssel szembeszáll ellenfelével, a hatalmas négy lábát, mint négy cölöpöt, nekifeszitve... A csorda fölriad, a borjak félénken az anyjuk hasa alá bujnak, a tehenek pedig kíváncsian várják a párbaj lefolyását. Egyik-másik érdeklődve nézi a jövevény leventét, mert ki tudja, hogy fordul a szerencse s nem cserélnek-e urat? Attól függ, ki a legény a gáton?

Nem lehet tudni, melyik lesz a győztes, csak az bizonyos, hogy a vesztes vagy ott marad a füvön, vagy pedig elbujdosik szégyenével valami ingoványba és sok idő eltelik, a míg meg mer jelenni tisztességes tehén-társaságban.

S. Zs.

IRODALOM.

A Petőfi-társaság ez évi közgyűlése első sorban az elhunyt alelnök, KOMÓCSY József emlékének volt szentelve. Bemutató számba ment az új alelnök, BARTÓK Lajos megnyitó beszéde és a két új tag: BÁRSONY István és PAPP Zoltán felolvasása. Mint minden esztendőben, úgy most is víg lakoma követte a közgyűlést.

A Kisfaludy-Társaság február 6-ikán tartja meg tagválasztó ülését, a mely alkalommal kettővel fogja kiegészíteni tagjainak számát. Jelölve lettek: Rákosi Viktor, Alexander Bernát, Jakab Ödön, Murai Károly és Radó Antal. A társaság tagjainak tehát egy humorista, egy esztetikus, egy versíró, egy drámaíró és egy műfordító közt lesz választásuk.

Álmatlan éjszakák, írta MALCOMES Gizella báróné. Finom, apró történetkék, melyek nem lépnek föl nagy pretencióval, de annál kedvesebbek egyszerűségükben. Asszonyoknak érdekes olvasmány.

SZINHÁZ.

A nürnbergi mesterdalnokok. Hans Sachs, a híres varga, a ki nem maradt a kaptafánál, újra bevonult az operába, a honnan egyszer már (bocsánat a kemény kifejezésért) kidobták. A poétikus suszter ellen legyőzhetetlen averziója van a közönségnek. A budapesti publikum az még udvarias. 1887-ben agyonásították a Wagner »víg« dalművét. Bécsben 1873-ban, a színpadon felvonuló mesterdalnokokat hangos »mekmek!« fogadta és a második felvonás hírhedt »Prügel-Scene«-je után, a hol az összes szereplők, az énekkar, sőt tán a zenekar és a kulisszatologatók is ütik-verik-vágják egymást, a nézőtéren is csaknem hajba kaptak a bayreuthi mester hívei és ellenfelei. Még az osztrákoknak is túlságosan német volt, hát még nekünk! Ez az opera annyira német, mint a »Bliemchen-Kaffee«, a mi pedig a legrettentőbb ital a világon. Két és fél óráig tart, míg eljutunk a harmadik felvonáshoz. Itt föllélegzik az ember. Egyszerre úgy érzi, mintha zenét hallana. Mert eddig csak zenének nevezett, muzsikális okoskodásban van része. A mi közönségünk tudta már, hogy a Mesterdalnokok kellő élvezhetéséhez első sorban az szükséges, hogy az ember nyugodtan tudjon ülni és várni. A legokosabban az öreg Ágai csinálta. Keresztülaludta a két első felvonást és a harmadik elején fölkeltette magát. Mennyien irígyelték! A budapesti Wagner-rajongók egyik leglelkesebbike pedig: Ujházi Ede, egyszerűen otthon maradt. Az előadás előtt való napon találkoztam vele a Kerepesi-úton és ő ott a nyilt utca során kezdte nekem magyarázni, hogy ez nem zene. Ezt a magyarázatot olyan példákkal kisérte, hogy az emberek megállottak és kíváncsian néztek bennünket. Törték a fejüket, hogy ugyan mi lehet az, a mit Ujházi az utcán énekel? Végül egyértelműleg konstatálták, hogy valami közép-afrikai harci induló lehet. Az igazság érdekében azonban konstatálnom kell, hogy a szombati előadáson a közönség nem

— Nagyapó lelkem, nem fél, hogy elvisznek valamit?

— Itt nem járnak rossz emberek, fiam, — mondta nagyapó. Ötven esztendeje, hogy gazda vagyok, de még egy kötő nem sok, annyit se loptak a házam tájékáról.

És csakugyan nagyapónál még a ház ajtaját se zárják be soha. Még éjjel sem. Lám, Budapesten még nappal is zárva tartják az előszoba ajtaját.

Szegény jó nagyapó egészen föl volt háborodva, a mikor meghallotta, hogy a szekerecske eltünt. Tűvé tettük az udvarnak, az épületeknek minden zegét-zugát: szekerecske volt, szekerecske nincs!

— Valami rossz gyermek vihette el, — mondta nagyapó — de majd visszahozza, tudom. Úgy sem használhatja, mert az egész falu ismeri a Benkő bácsi szekerecskéjét.

Eközben jöttek a falubeli gyerekek, fiuk, lányok, játszani velünk. Jött Benkő Árpád is, a ki, mikor meghallotta, hogy a szekerecske eltünt, félrehúzott engem s azt mondta halkan:

— Én gondolom, hogy ki vitte el. Itt is van a gyerekek közt. De majd visszahozza. Ha nem: visszahozom én.

— Ezek közt a gyerekek közt van? És ide jön mégis? Melyik?

— Virág Jancsi.

— Látod, Árpád, — mondtam én halkan — én nem gyanusitanék senkit. Hátha ártatlan?

— Jó, jó . . .

A nagyapó leült az akácfa alá, a kis kőpadra, a gyermekek körülvették s mint rendesen, kérték, hogy meséljen valamit.

— No, ma rossz kedvem van, fiaim, mondotta nagyapó. Valamelyik gyermek nagyon megszomorított. Lássátok, az én pesti unokáim csak nyáron játszhatnak kedvük szerint, olyan nagy örömük volt abban a szekerecskében s valaki elvitte. Akárki tette, megveri az Isten. Meg, hiszem szentül. Mert a jó Isten a jókat megjutalmazza, a rosszakat megbünteti. Tudok ám én erre is történetet.

— Ó, mondja el nagyapó, kértük mindannyian.

— Lehet már annak vagy nyolcvan esztendeje, — beszélt nagyapó — a székely huszárokat Franciaországba vitték a nagy Napoleon ellen. Éppen a háború előtt való nap, az én édes apám, a ki huszár volt, annak a francia gazdának az istállójában, a kinél be volt kovártélyozva, egy piros bugyellárist talált. Bele néz a bugyillárisba s hát, uram, teremtőm, tele volt nagy ropogós bankókkal. Úgy megijedt a sok pénztől, hogy meg se merte számolni, hanem csak hirtelen bedugta a mundérja alá. A háznál nem volt senki, mert a gazda egész családjával elszaladt a faluból s azt sem tudta az édesapám, hogy ki veszithette el a bugyillárist. Talán valamelyik francia tiszté lehetett, a ki ezelőtt itt volt bekvártélyozva, vagy talán valami utazó kereskedőé. Ki tudhatta?

Na, még egy óra sem telt belé, hallja az apám, hogy gyülekezőt trombitálnak. Bizonyosan — gondolta magában — indulni kell a csatába. Nagy hirtelen felül a lovára, kirukkol az utcára, jönnek a többi huszárok is, szépen sorba állnak. Akkor a kapitány a gléda elé állott s így szólt a székely huszárokhoz:

— Vitéz székely huszárok! Holnap ütközetbe megyünk s a jó Isten tudja, látjuk-e többet édes hazánkat, vagy sem. Nem bátoritani akarlak mostan, mert tudom, hogy a székely mind bátor és vitéz, hazájáért, királyáért meghalni kész. Fiaim! Azt akarom mondani

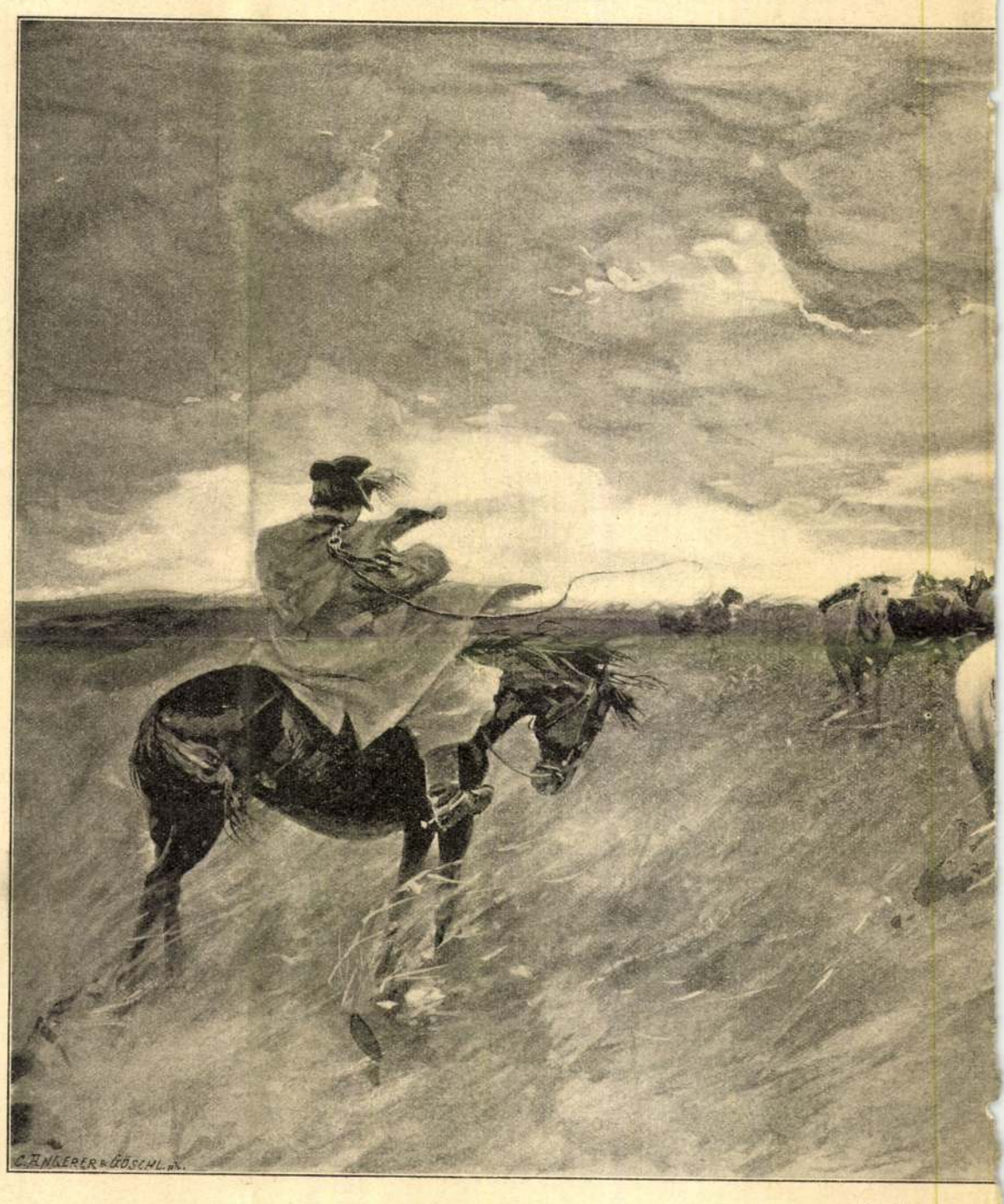

A képhez a dalt irta Pósa Lajos.

A bugaci

Az *Uj Idők* számára raj

vasrostélyos ablakaival, kényelmetlen beosztásával és hideg kaszárnyajellegével nem felelt meg az imregi nábob fényüző hajlamának. Takaros, kényelmes új kastélyt épittetett hát az elmaradt homlokzat helyébe, mindenben hasonlót ahhoz, a melyet mezitlábos gyermekkorában annyiszor megbámult.

A kastély dombon épült, lábánál húzódott el az országút s alatta, a meddig a szem ellátott, az ötezer holdas birtok terült el, melyet könnyebb dolog volt licitáción megvenni, mint benne okosan és jól gazdálkodni.

Virágháti hamar belátta, hogy gazdának nem született. Nehéz küzdelmekben lefolyt élet delén, friss tetterővel és munkakedvvel, s a szerzett bölcs tapasztalatokkal akart hozzáfogni a gazdálkodáshoz, de észrevette, hogy egy kicsit ellustult, egy kicsit kényelmes emberré vált, de meg gazdagabb is volt, semhogy istenigazában neki álljon a munkának, a melyhez nem értett, s melybe most kellett volna beletanulni.

A birtok testvérek között is megért egy félmilliót, de nagyon el volt hanyagolva és nem volt instrukciója. Az utolsó gazdája Pesten verte el jövedelmeit, s a földet gazdatiszt kezére bizta.

Az öreg Tenky, a birtok utolsó tulajdonosa, fura kasznár volt. Virághátinak hízelgett az emberi dolgok ama forgandósága, hogy a hajdani büszke úr most a szolgálatába szegődött, míg ő, a festőlegény, parancsol neki. Ez a parancsolás azonban nem jól ütött ki. Tenky úgy járt-kelt a világban, mintha most is neki teremne az ötezer holdas birtok. Négyes fogatán a tanyára kihajtatva, nem volt nehéz a kastély urának képzelni magát. A parasztok jobban megsüvegelték mint Virághátit, a környék gentry világa az ő udvarán gyűlt össze, ő tartott hét országra szóló névnapot, hol fehérkeztyüs inasok szolgáltak ki, s a hol a lassanként visszaváltott családi kincsek, nehéz ezüst kupák, vésett arany poharak, tizenötödik Lajos korabeli fűszertartók kápráztatták el a vendégek szemeit.

A gazda örült, hogy kifogástalan nagyúr a kasznárja s hogy gyöngéd, te-tu pajtásságban él vele. A számadási kötelezettséget nem vette komolyan Tenky. Számadásai igen egyszerüek és világosak voltak, a gyermek is elmehetett rajtuk: bevettem ennyit, kiadtam ennyit.

Virágháti néhányszor megpróbálta rendszeres számadást készittetni kedves barátjával, de Tenky elegáns könnyedséggel vallotta be, hogy ő ahhoz nem ért, mert nem arra született s nem is úgy nevelték. Ő a becsület embere, s ha Virághátinak ebben a tekintetben kételyei vannak, rendelkezésére bocsátja állását s elküldi hozzá segédeit.

Virágháti elgondolta, hogy az öreg úrnak tulajdonképen igaza van. El nem lop semmit s félre nem tesz semmit, csak egy kicsit nagy lábon él, mert úrnak született.

Azért ők megmaradhatnak ketten együtt. A birtok hajt, a mit hajt; talán rá is költ egy keveset, de azzal nem fordul fel a világ. Telik a tőkéiből. Aztán az öreg Tenky révén megismerkedik a környék uraival, beveszik maguk közé, társadalmi állása megerősödik s kellemesen, urasan tölti el hátralévő napjait, mint az imregi kastélynak köztiszteletben álló ura. Leányát elveszi valami nagyúr, s az unokái már el is felejtik nagyapjuk szürke polgári származását.

Hogy birtokát nagyobbitsa, minden földet megvett, a mit a szomszédságában eladtak. Tenky nagyra volt vele, hogy jó vásárt csinált, pedig olyan földeket vett össze, a mikből kellemetlen perek keletkeztek, s oly terheket vállalt magára, a melyek messze túlhaladták a föld értékét.

Ilyen gazdálkodás mellett évről-évre ráfizetett a birtokra s kezdte unni a dolgot, s néha, a nagyuras nembánomság burkán áttört a hajdani üzletember józan ébersége.

Ehhez valami makacs gyomorbaj járult, a mely egy álló esztendeig megkínozta. Az orvos erős borokat rendelt s ő, a ki egész életében mértéket tartott a borivásban, nagyon megszokta s bőségesen élvezte azt.

Pincéjére, — a Tenky segitségével, a ki híres borismerő volt, — nagy gondot fordított ezentúl. A pompás magyar borok mellett, világhirü rajnai és francia borkereskedőktől szerezte be borait. Olyan borokat, a milyeneket fejedelmek asztalára rendel meg az udvarmesteri hivatal, s a melyeknek palackjáért harminc-negyven forintot fizetett.

Unta magát sokszor a fényes kastély magányában. Olga zárdában tanult, foglalkozása nem volt, — nem lehet csodálni, ha a szokottnál többet ivogatott Tenkyvel, ha ez ráért, egymagában is, ha vendége nem akadt.

Ezért hát gyakran látta rózsaszínben a világot, s urasan akarván élni, nem sokat törődött birtokának válságos helyzetével.

E helyett vadászatok, dinomdánomok, hétországra szóló mulatságok járták, — megannyi alkalom fitogtatni vagyonát és jókat inni a mások s a maga egészségére.

A öreg pap, a ki régóta figyelemmel kisérte az imregi kastélyban folyó céltalan, léha életet, rávette a nábobot a tisztánlátás egy pillanatában, hogy jogtanácsost, jószágfelügyelőt alkalmazzon maga mellé, László Pál személyében.

Így történt, hogy László Pál, Tenky nagy boszszuságára bevonult az imregi kastélyba, mogorván, alig megenyhült világgyülölettel, de azzal az erős elhatározással, hogy szakadatlan, örökös munkában keres feledést, s abba temeti el multja szomoru emlékeit.

(Folytatása következik.)

A piros bugyilláris.

— Egy fiú naplójából. —

Nagyapó ma egy szép történetet mondott a régi huszáréletből. Hanem ezt a történetet különös dolog előzte meg.

A Benkő Árpád nagybácsija egy kedves kis karikaszekeret ajándékozott nekünk. Akkora volt ez a szekerecske, hogy egy gyermek épen jól belefért, sőt kettő is, ha lábbal ültek egymásnak. Nem tudom leírni, milyen nagy örömet szerzett nekünk Benkő bácsi ezzel a fura kis szekérrel. Különösen Micike egész nap benne ült volna s néha addig kellett huzni elé meg hátra az udvaron, hogy sorba mind kidőltünk. Rendesen Árpád meg én fogództunk a szekerecske elé, nagyokat nyeritettünk, mint valami tüzes csikók, dobbantottunk a lábunkkal, a fejünket kiszegtük s úgy vágtattunk. Aztán a rúd végére is spárgát kötöttünk s egyszerre hatan is eléje fogództunk, mintha csak egy királykisasszonyka ült volna a szekerecskében. Micike kezébe ostorkát adtunk s megtanulta ezzel a harmadik szót: gyi, gyi! Eddig még nem volt több szava annál: mama, apa. A csikók közt ott volt rendesen Virág Jancsi is.

Ma reggel azonban nagy szomorúság ért mindnyájunkat: a szekerecske eltünt. Este mindig a kocsiszín alá toltuk a nagy szekerek közé s nem is gondultunk arra, hogy valaki onnét elvigye. A kocsiszínnek van kapuja, de a kapun nincs zár. Már ideérkezésünkkor feltünt nekem, hogy nagyapónál sem a csűr kapuján, sem az istálló ajtaján nincs zár. Mondtam is nagyapónak:

Ujdonk 1895. I-4-n

1911 616

3978. Pataky László.
~~Sz. Zalatnán 1857~~ deczember 21-én

Zrinyi Ilona feladja Munkács várát.

Az előtérben középütt áll a kissé balrafordultan, fatyollal és gyászban ábrázolt Zrinyi Ilona, ki vállravetett prémes mentét visel. Jobbján fia: a zöld mentébe, barna atillába, szük nadrágba és topánba öltözött ~~Rákóczi~~ Rákóczi Ferencz és balján leánya: Rákóczi Ilona, a ki kék mentét és magyar női diszruhát hord, helyezkedett el. Közelében piros lobogóval egy megsebesült zászlótartó, Absolon Dániel, ki bal kezével mankóra támaszkodik és egy szolga látható. Előtte puskák, kardok, buzogányok, kaszák és különböző hadi eszközök hevernek a földön. Kissé odább lekötött jobb szemmel és felkötött jobb karral Radics Endre a várnagy várakozik, kinek bajtársa reáborultan zokog és a kit a vár lépcsőjéről lejöttek vesznek körül. Balról az erőd külső udvarának kapuja felől Caraffa csapatai közelednek élőkön vértbe öltözött parancsnokkal és négy, fehér lovon nyargaló kürtössel. Jobbról pedig, a törött ágyú mögött, a várbeliek tanácskoznak, a kiknek egyike a lépcső terrassean, a korlát mellett áll. Jelzése alól jobbra: Pataky L. 1896.

Vászon, méretei 575:865 cm. -- Lelt. sz. 3978. -- Vétetett az 1910 deczember 29-iki 136545 sz. leirat alapján 10000 K-án (64-911). ~~A vételár kifizettetett 1911 márczius 10-én (365-911).~~ -- Elszámoltatott 1911 április

134-911

Vét. 136545-910

212

1538. Pataky László
sz. Zalathnán 1857 december 21-én.

Ő Felsége kivonulása a hadgyakorlatokra.

Az előtérben falra kanyarodó úton, kiséretének élén, szürke lovon nyargal a király. Jobbján Albrecht fhg. és Lobkovicz Rudolf herczeg, balján József főherczeg vágtat. Mögöttük Zsoldos Ferencz vezérőrnagy, Gromon Dezső államtitkár, Forinyák Gyula, Bolfras Artur főnökségéd és b. Fejérváry Géza honvédelmi miniszter látható. Az utánuk következőkből Svetics József és Zoltán Elek, Pokay János vezérőrnagy ismerhető fel. Balról az uton, a kitért szekérben hárman vannak. A gazda felállt és sapkáját levéve üdvözli a királyt; az asszony pedig kis leányát megfogva nézi Ő Felségét és kiséretét. Zsoldos mögött Bodnár és Matyasowszky százados, Gromon mögött Tallián, Svetics mögött Müller örnagy és Vay b. alakja tünik szemünkbe. A háttér dombos terület, hol jobbról nagyszámú katonaság végzi a hadi mozdulatokat. Alól jobbra, de kissé magasabban, a jelzés ez: Pataky L. 894. Budapest.

Vászon, méretei 107:221 cm.
Vétetett 1896: X. 8-án az 55291 sz. rend. alapján 3000 frton.
Elszámoltatott 1897: II. 2-án (80/97.).
Az elszámolás elfogadtatott 1897: III. 25-én a 13050 sz. leirattal. (123/97.)
Az 1899: X. 14-én 76633 sz. leirattal a péterváry és moszkvai kiállitásra engedtetett át (573/99); de nem küldetett el, hanem visszaérkezett 1899: X. 21-én (579/99.)

Letétképen átadatott a szombathelyi Muzeumnak 1908 szept. 30-án (1446-908).

gatta és olyan fogaskereket szereltetett oda, amelylyel a képet tetszés szerint süllyeszthette vagy emelhette. Így tehát nem kellett létrán mászkálnia beteg gerincével. De éppen mikor ezt a szerkezetet állították fel, szólította a kúra Lamalouba. Onnan levelezett Patakyval és Halmival, két segítőjével. Íme egy levél:

Lamalou le bain. 10 Juin 1892.

Kedves Pataky ur. Legyen szíves kérem tudatni velem, hogy megy a dolog, megkezdhettek et az átvitelt? Halmi megjötte. és egyaltaljaban nincs valami nehézség. Én megérkezésem óta rosszul vagyok, fájdalmak kinoznak. és ez a kutya meleg... Nehány sornyi választ kérvén, kedves neje őnagyságának kézcsókomat. Piroskának pedig egy nagy puszit adjon át részemről. meleg kézszorítással őszinte barátja Munkácsy M.

Piroska nem volt más, mint Pataky kis leánya, Munkácsy kedvence. Hogy Pataky erre a levélre mit válaszolt, azt nem tudni. Mindenesetre válaszolt postafordultával. Ugyancsak postafordultával következett Mukácsy újabb levele. Ez állott benne:

Kedves Pataky ur. Nohiszen levele szépen meg lepett aszt az áldóját annak a mechanikusnak. vajon mit mond? remenylem nem csinal nehézséget rogtön hozzá látni a helyre igazításhoz? Kérem legyen szives a leg szigorubban intézkedni, de hogy a munkában minél kevesebb késés legy, Hárdnál a szükséges allványt sürgetni, de figyelmeztesse hogy az is aztán elég erős és a talpa jó széles legyen, mert különben az ideoda tolásnál felborul és valamelyikünket úgy lepénnyé lapít, hogy azt Árpád apánk személyesen sem tette volna különben. Igen kíváncsi vagyok, mit mond a masinista?... reménylem hogy önök ne sokaig lesznek fel tartóztatva. és hogy mielőbb hozzafoghatnak a felrajzolashoz. No, e kellett csak. Az én curám is keservesen megy folytonos fájdalmak között, de remenylve nem sokára valami megnyugtatást hát csak rezignálok. Hát Halmi mit mond? Kedves szeretjeit melegen üdvözölve vagyok Lamalou 1892 jun. 13, baráti kézszorítással igaz híve Munkácsy.

Mire kúrájából hazaérkezett, a fiatal piktorok az ő pontos vázlatát már felrajzolták nagyítva a vászonra s a szerkezet is működött. Hozzá lehetett fogni a munkához. De micsoda keserves munka volt az... Ennyi vívódással és gyötrelemmel készült képet keveset ismer a művészettörténet.

Halmi Artur sokat mesélhetne erről New-Yorkban, ahol hír és siker veszi körül. A másik két festő már örökre elhallgatott azóta.

Igazgyöngyök

Szép Ilona

— Kodály Zoltán gyűjtéséből. Szabolcsi Bence feldolgozása —

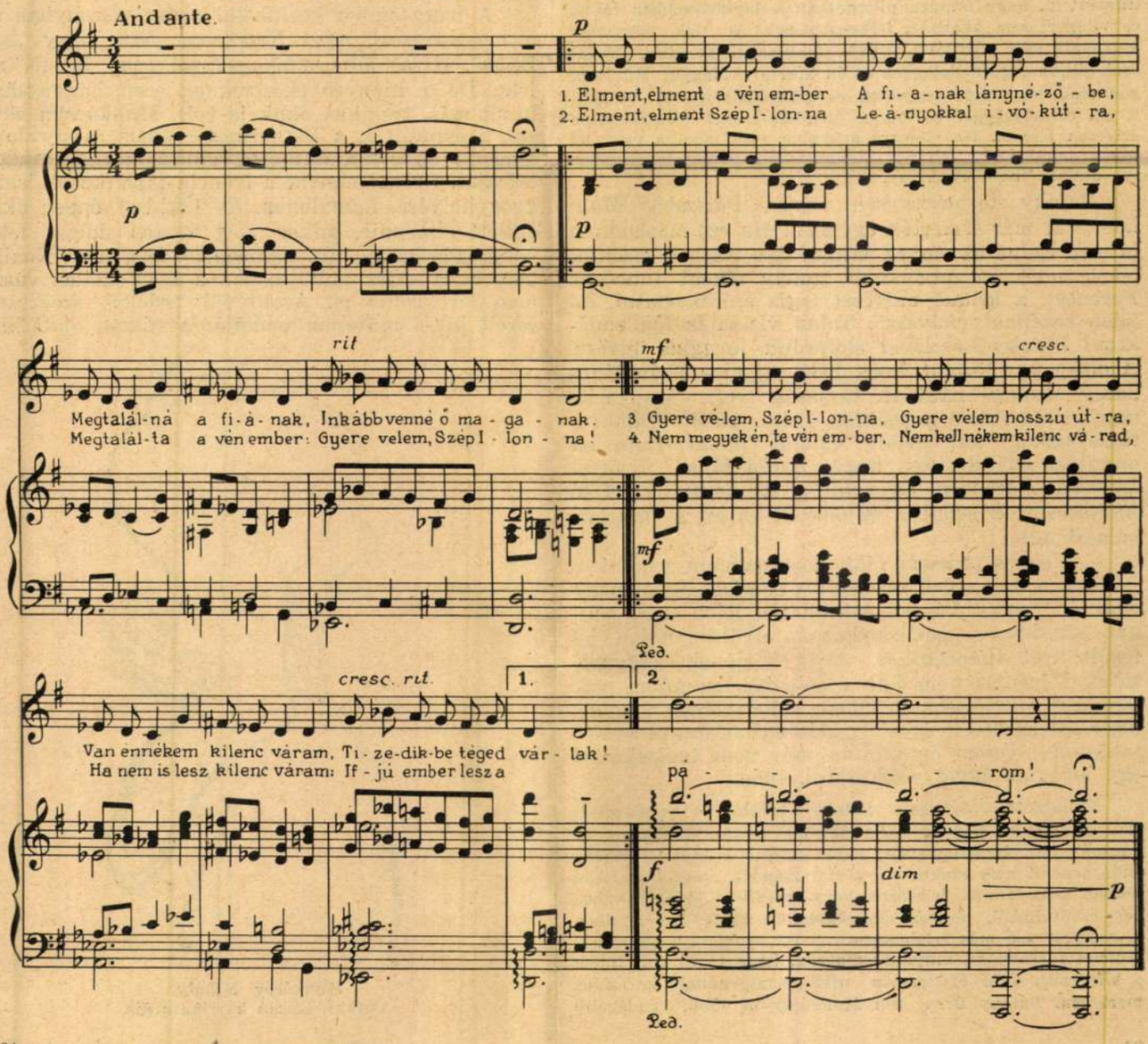

Munkácsy és Pataky

Irta: **Harsányi Zsolt**

Aki még a háború előtti világban érdeklődött képek iránt, az előtt ismerősen cseng a Pataky László neve. Munkácsy-tanítvány volt ő, és nemcsak festési modorában állott közel a világhírű mesterhez, hanem tehetsége és emberi egyénisége hangsúlyozottan magyar mivoltában is. Képeinek túlnyomó része már témájában is magyar. Csikósokat szeretett festeni, kuruc katonákat, huszárokat. Állatok közt a magyar puszta állatait.

Nem magas termetű, de széles vállú és igen érdekes fejű ember volt Pataky László. Erdélyből származott, onnan hozta magával a mindenbe belefogó, lázasan vállalkozó kedvű, szervező ösztönű természetet, de nem hozta magával a székelyek üzleti eszét és facsaros emberlátását. Ami földbirtokkal kezdte az életet, az bizony elment különös spekulációira. Az csapta be üzlet közben, aki akarta.

Meg lehet érteni, ha Munkácsy Mihály a Párizsba kikerült festővel hamar összemelegedett A világhír tetején járó mester boldogan támogatta a fiatal tehetségeket, ösztöndíjat tűzött ki ifjú magyar piktoroknak és mindenképpen igyekezett segítségükre lenni. Ime egy levele a Pataky László hagyatékából:

Paris 1889 feb 13

Kedves Pataky úr. Levelét e pillanatban véve, sietek kijelenteni, hogy minden pillanatban a legszívesebben látom és világért sem akarnám lelkesedésének és tett vágyának szárnyait meg nyirbálni pedáns rendszabályok által. Tehát csak jöjjön fogjon dologhoz és én kérem a Magyar Művészet géniuszát hogy tett vágyában és működésében önt vezesse. A mi csekélységgel én hozzá járulhatok, azt természetesen szívesen teszem. Ha előlegre szüksége van, mondja meg ha nincs annál jobb. Tehát a viszontlátásig baráti kézszorítással őszinte híve Munkácsy.

Pataky természetesen repült Párizsba. Munkácsyval már ismerték egymást. Ha ezt máshonnan is nem tudná az ember, mulatságos írásbeli bizonyítékot tudok rá produkálni, amely főként Innocent Ferencet, a kitűnő művészt fogja szórakoztatni, ha jelen soraimat elolvassa. Talán vissza is fog emlékezni Pataky Lászlóval előfordult lovagias ügyére. A dolog úgy történt, hogy 1884. március 30-án Munkácsy Mihály házánál társaság volt. Munkácsy nagyon szerette a muzsikát, s ha akadt valaki a társaságban, aki értett valami hangszerhez, azt mindjárt odaültették, hogy muzsikáljon. Ezúttal Innocent Ferencen lett volna a sor, mint ismert jó muzsikuson. Ő azonban az unszolásra ezt a váratlan választ adta:

— Vegyes társaság előtt nem szoktam zenélni.

Nosza, lett ebből az éles kis megjegyzésből nagy ribillió. Pataky László, aki szintén jelen volt, másnap segédekről gondoskodott és elküldte a két jól fésült urat Innocenthez, hogy kérjenek magyarázatot. Vérontás nem lett a dologból, az affért nyilatkozattal intézték el. Abban a helyzetben vagyok, hogy ezt az ötven év előtt kelt nyilatkozatot bemutathatom. Ötven év multán már nem indiszkréció egy lovagias ügyet szellőztetni. Ime:

Nyilatkozat. Alólírott Pataky László úr megbizottai előtt kijelentem, hogy a f. év március 30-án Munkácsy úr házánál tett észrevételemet, mely szerint „vegyes társaság előtt zenélni nem szoktam", sértő szándék nélkül tettem, csupán csak annak jelzésére, hogy az illető társaság részben barátaimból, részben ellenségeimből állott. Amennyiben a „vegyes" szó más értelemben vétetett, e felett mély sajnálatomat fejezem ki, kinyilatkoztatván, hogy távol volt tőlem e kifejezést sértő értelemben alkalmazni, annál kevésbbé, mert sem Pataky úrra, sem Munkácsy úr többi vendégeire együttesen vagy külön-külön alkalmazhatónak nem tartom. Páris, 1884. évi március hó 31-én. Innocent.

Pataky úr megbizásából Innocent Ferenc úr jelen nyilatkozatát tudomásul vettük. Páris, 1884. évi április 2-ikán. Dr. Bánfi Zsigmond, Léderer Béla.

A művészek, kivált a fiatalja közt, mint látszik, akkor sem volt ritka a marakodás. És túlságos nagy baj akkor sem származott belőle.

Egyszóval Pataky, akit Munkácsy már hosszú évek óta ismert, kiment Párizsba, állandó tartózkodásra. Igen meleg viszonyba került az egészségileg rohamosan hanyatló művésszel, aki gyakran vette igénybe a fiatal ember segítségét. Munkácsy óriás vásznait festeni súlyos fizikai munka is volt. Létrákon kellett mászkálni s azt Munkácsy egyre kevésbbé bírta. Pedig ekkor készült a hatalmas méretű Honfoglalás megfestésére. Ebben különösen két fiatal piktor volt segítségére (legalább eddig kettőről szereztem tudomást), Pataky László és Halmi Artur. Az alábbi levélben Munkácsy, aki betegen feküdt, a Honfoglalásról szóló beszélgetésre kéri Patakyt:

Kedves Pataki úr. Még mindig szobához vagyok kötve különben már meglátogattam volna. De mondom ki nem mehetek, hogy mégis beszélgethessünk egy kicsit legyen szerencsénk kedves nejével ebédre egészen can facons. Ma, ha lehet, ha már későn volna úgy holnap. Egy szonyi igent várva meleg kézszorítással barátja Munkácsy M.

A nagy ember körülbelül olyan viszonyban állt a helyesírással, mint Napoleon. Azt, hogy „sans façon", ő zseniális hanyagsággal „can facons"-nak írta. De a hiányzó ékezeteknek ezen hanyagságon kívül más, tragikus okuk is volt. Munkácsyn ekkor már konstatálták a hátgerincsorvadást, és egy alapos vizsgálat már kimutathatta volna a paralízis kezdődő csíráját. Évente elment a francia tabetikusok ismert gyógyhelyére, Lamalouba. És 1892-ben éppen akkor kellett elmennie, mikor elég fontos dolgai lettek volna Párizsban. Új műtermet építtetett Neuillyben, mert saját műtermében a Honfoglalás vászna nem fért volna el. Azonkívül érdekes szerkezetet eszelt ki: a műterem padlóját a vászon alatt kivá-

Munkácsy Mihály.
Pataky László karrikaturája

Új Idők 1934. 37. 7.

PÁSZTORTŰZNÉL. — PATAKY LÁSZLÓ RAJZA.

A HÉTRŐL.

A gróf Fries Jules pénztárczája. A gróf *Fries* Jules pénztárczája velem együtt még néhány százezer budapesti embernek okozott büszke örömet a héten, noha fájdalom, semmi közünk sincs ahhoz a százezer frankhoz, a melylyel ez a nevezetes tárcza bélelve vala. Mégis örömet szerzett mindnyájunknak, a kik tartunk valamit ennek a mi szép, viruló fővárosunknak a jó hirére és ezért az örömért ime nyilvános köszönetet mondok annak a derék uriembernek, a ki a hollandus gróf tárczáját a földön meglátta és becsületes megtaláló módjára bánt vele. Ez a becsületes cselekedet egyben hasznos cselekedet is volt. Nemcsak Fries Jules grófnak, hanem egész Budapestnek is. Bizonyos dolog, hogy az a becsületes uriember, a ki a hollandus gróf elveszített pénztárczáját megtalálta és azon fölnyitatlan a rendőrségre vitte — egyáltalában nem törődött vele: amsterdami ember-e a tulajdonosa vagy debreczeni és akkor is épen olyan tisztességes férfiú, ha a tárcza gazdája nem amsterdami ember, hanem debreczeni; mégis kedves dolog az, hogy ez a szép eset idegen emberrel esett meg a magyar fővárosban. Egy kellemes ötlete a véletlennek: a mint hogy egy kellemetlen ötlete lett volna ugyancsak a véletlennek, ha a hollandus grófnak nem megtalálják, hanem elcsenik a tárczáját Budapesten. Ez is, az is véletlenség dolga, erkölcsére a városnak általánosságban nem jellemző és mégis forrása lehet egy fölfogásnak. Egy idegen ember fölfogása egy idegen városról mindig a szerint alakul: mi történt vele abban a városban. És e szerint viszi, terjeszti a hirét. Ez már eredendő emberi dolog. Ha én egy idegen városban véletlenül egy goromba urat találok megszólítani és az nyers hangon válaszol, az impresszióm okvetlenül az, hogy abban a városban durvák az emberek. Ez bizonyára nem igazság, de — érzés és az érzésekkel nem lehet vitatkozni. Ha nekem Berlinben ellopják az órámat, aligha fogja többé elhitethetni velem valaki, hogy Berlin egy nagyon becsületes város és okvetetlenül figyelmeztetni fogom minden Berlinbe menő ismerősömet, hogy nagyon vigyázzon az órájára. Pedig lehet, hogy épen Berlinben lopnak legkevesebb órát. De ismétlem, ez már eredendő érzés, a mely természetesen megnyilatkozik a másik irányban is. Budapesten is veszett már el úgy holmi, hogy nem jelentkezett, a ki megtalálta, de gróf Fries Jules, a ki olyan szerencsés volt, hogy mikor a rendőrséghez rohant bejelenteni a tárczája elvesztését, már ott is találta a becses bugyellárist — épen az ellenkezőjét fogja hirdetni. Ő meg lesz arról győződve, hogy Budapesten akár készakarva is ott hagyhatja akárki a tárczáját az utczasarkon, mert a ki megleli, viszi egyenesen a rendőrségre. És a míg él, a merre jár, hirdetni fogja, hogy nincs a világon több olyan becsületes város, mint Budapest. Ő százezer frankot kapott, hogy ezt higyje és nekünk mégis egy garasunkba se került.

*

Megtelt. A statisztikai hivatal most kiadott jelentéséből megtudjuk, hogy Budapest székesfőváros kapuira hamarosan ki lehet tenni egy olyan táblát, a milyet a zsúfolt villamos kocsikon láthatunk: *Megtelt.* Ez a rengeteg nagy város, ez a temérdek palota és bérkaszárnya tele van pinczéstől, padlásostól emberrel úgy, hogy Budapesten nincs több üres lakás, mint például Szegeden. 1895 óta máig, mialatt a főváros lakossága 676,000 lélekről 859,000 lélekre szaporodott, az üres lakások száma lecsökkent 3084-ről 284-re. A lakosság átlagos szaporodását a lakóhelyiségek gyarapodásával arányba állítva, az a sajátságos eredmény derül ki, hogy ha csak a lakosság gyarapodása hirtelen óriásit nem csökken, vagy az építkezés óriási lendületet nem vesz, egy esztendő múlva Budapesten huszonháromezer emberrel lesz több, mint a mennyi elfér a főváros házaiban. Mindenesetre üdvösebb és örvendetesebb dolog, ha egy város lakossága rohamosan gyarapodik, mint ha stagnál vagy épen fogy és nemzetgazdasági szempontból többet ér, ha a bérkaszárnyák is zsúfolva vannak, mint ha kihalt utczasorok házai állanak leszögezett ablaktáblákkal: de azért ez a nagy zsúfoltság örvendetesnek mégse mondható. Nem is szólva arról, hogy a város egészségügyének javára nem válik, hogy nehezebbé és küzdelmesebbé teszi a megélhetésért való amúgy is terhes versenyt, hogy folyton fölfelé szorítja az amúgy is abnormisan magas házbért: bizonysága még egy szomorú jelenségnek is. Annak, hogy a vidék lakosságának felözönlése Budapestre — itt keresni meg a nagyobb darab és fehérebb kenyeret — szakadatlanul tart. És hogy ez a felözönlés ilyen zsúfolttá teszi a várost, bizonyos mértékben az embereket idekergető vágyak, reménységek és álmok csődjét is jelenti. Nagyon sok ember jön azzal az ábránddal szivében, hogy a szerencse majd háziúrrá teszi. És ime, látnivaló, hogy a házak korántsem sokasodnak úgy, mint az emberek, nem a háziurak szaporodnak, hanem a lakók, a kiknek a sorsát egyre nehezebbé teszi épen az a nagy szaporodásuk. Ezért bajos dolog nagyon örülni annak, hogy nagyon sokan vagyunk.

*

A legnagyobb erő. Ime: az új föld, Amerika még mindig tud újat produkálni, még pedig nemcsak méretekben, anyagban és munkában, hanem szóban is. Pedig azt már teljes okkal hihettük, hogy ebben a tekintetben sohase fog bennünket lefözni az új világ. Mi olyat mondhatnak Amerikában, a mit még Európában nem mondtak volna? Abban a hitben voltunk, hogy semmit. És ime, ezt a büszkeségünket is elszedi tőlünk a csodák földje. Egy nyilatkozat hirét hozta a héten onnan túlról a kábel drótja: a a melynek a hallatára egyszerűen elképedt a vén Európa. Ilyesmit mi még igazán nem hallottunk. Tette pedig ezt a nyilatkozatot a san-franciskói polgármester. Vezető polgára annak a városnak, a mely ez idő szerint nincsen. Az épületei romok és a lakói hajléktalanok. És ime az első szó, a mely az összezúzott város omladékai közül a megriadt és részvéttel teljes emberiség felé zeng, nem a könyörgésé és a segítségkérésé, hanem épen az ellenkezője. Tiszteletteljes elutasítása a szánalom minden cselekedésének. Részvétnyilatkozatokat elfogad San Franciskó, de könyöradományokat nem. Elpusztult, de koldussá nem lett. San-Franciskót először se alamizsnából építették, nem építik másodszor sem. A szerencsétlenség elveheti az ember vagyonát és San-Franciskóban csak a vagyon pusztult el, de megmaradtak az emberek és megmaradt kedvük és képességük a munkához, mely a vagyont megszerezze. Megmaradt tehát a föltétele, eszköze annak, hogy megszerezze másodszor is. Mi a magunk városában laktunk eddig. Isten segedelmével a magunk városában akarunk lakni ezentúl is — mondotta a san-franciskói polgármester — és *támogatást senkitől el nem fogadunk.* Ki merné tagadni e nyilatkozat után, hogy Amerikában még tudnak újat mondani az emberek? Mert az bizonyos, hogy ilyen szavakhoz mi itt a vén Európában nem igen vagyunk hozzászokva. És talán a legkevésbbé vagyunk hozzászokva Magyarországon. Ki hallott már minálunk olyasmit, hogy akár közösségek, akár egyesek *visszautasítsanak* támogatást azzal a megokolással, hogy ők a maguk erejéből kivánnak boldogulni? Egy nemzetgazda mondotta, hogy minálunk a kifejtett munka-energia ötven százaléka az *állami támogatás* kijárásában kopik el, a másik ötven százalék pedig ezt a munkát piheni ki. Ebben a mondásban van egy jókora adag túlzás, de van egy jókora porczió igazság is. Annyi bizonyos, hogy a san-franciskói polgármester szavának a tanulsága nagyon elkelne nálunk. És ez a tanulság annál értékesebb, mert nem is kellett megfizetnünk érte egy földrengéssel.

*

Tulpino Poniepo. Romantikus kedvében az élet ime megteszi még azt is, hogy a legnyilvánvalóbb módon plagizálja a mithológiát. A csikágói fiatal szobrász Tulpino Poniepo esete valóságos kópiája a Pygmaleon anynyiszor megénekelt történetének. Ez a Tulpino Poniepo is úgy járt az amerikai lapok hire szerint, hogy beleszeretett egy szoborba, a mely az ő vésőjének az alkotása, és mert a legszebb női szobor is csak szobor, formának lehet gyönyörű, de szerelmesnek nagyon is hideg, a fiatal szobrász beleőrült boldogtalan szerelmébe. Az eset maga nem olyan ritka a művészvilágban, mint gondolni lehetne. Az olyan művész, — nem kell épen szobrásznak lennie, — a ki szerelmes a maga alkotásába, nem valami nagy ritkaság. Előfordul ilyesmi festőknél csak úgy, mint szobrászoknál, íróknál csak úgy, mint muzsikusoknál, sőt bizonyára ismertek már tenoristát is, a ki a tulajdon hangjába volt szerelmes. Igaz, hogy nem mindet vitte őrületbe ez a szerelem, de azért akadtak szépen, a kik az ilyen szerelmet őrületnek minősítették. Főként a pályatársak és a kritikusok között. Lehet, hogy a szegény Tulpino Poniepót is épen az vitte a kétségbeesésbe, hogy az ő szobrához való szerelmét is őrületnek nézték mások. De ez még nem bizonyítja azt se, hogy az a szobor csakugyan kitűnő. Lehet, hogy a Tulpino Poniepo izlése nem volt kitünő.

A HALOTTHAMVASZTÁSRÓL.

Néhány évtized óta Európa különböző államaiban a halotthamvasztás eszméje, mely a XI. század óta szórványos esetek kivételével úgyszólván teljesen szünetelt, ismét föléledt. E temetkezési mód általánosításának nem annyira a hagyományos szokások és szertartások, az előítélet és vallásos érzület állották útját, mint inkább az elhamvasztás technikájának eddigi tökéletlen volta.

A szabad ég alatt felállított máglya látványa pattogó tüzével és kormos füstjével még a leghiggadtabb embernél is visszatetszést szült, míg a nagy tömegnél egyenesen a pokol tisztító tüzének misztikusan ható gondolatát idézte fel.

Még ilyen nyilt máglyán hamvasztotta el Sopronban 1752-ben *Hoditz* báró a feleségét, 1822-ben pedig lord *Byron* ifjú barátját, *Shelleyt*, a nagy angol költőt és *Williams* kapitányt, kik *Spezzia* mellett csónak-kirándulás alkalmával a tenger hullámai közt lelték halálukat. Az utolsó máglya tüze kontinensünkön *Firenzé*ben 1870 deczember hó 1-én gyulladt ki s illatos olajjal áztatott fahasábjain hindu szokás szerint az európai tanulmányútja alkalmával meghalt kelaporai Rádzsát égették el.

Olaszországban a hindu herczeg elhamvasztása eseményszámba ment s ezen időponttól kezdve kiváló tudósok és orvosok körültekintő kisérletezésekkel iparkodtak a zárt helyen eszközlendő elhamvasztás technikáját tökéletesbbé tenni. *Paduában Brunetti* szerkesztett fával fűthető zárt kemenczét, később *Poli* és *Caricetti* már világító gázt használtak. Újabb rendszereket teremtett meg *Gorini*, a kinek *Venini* által javított kemenczéje Itáliában a legelterjedtebb. Az olaszországi tanulmányok hire csakhamar Németországba is eljutott, hol *Küchenmeister* vette fel a kisérletezések fonalát. Ez a tudós 1874-ben *Siemens*sel lépett összeköttetésbe, a ki egy az üveggyártásnál használt u. n. regenerativ kályhát rendezett be hamvasztó kemenczének. *Reclam* orvos az 1876 őszén *Breslau*ban ülésező nemzetközi természettudományi kongresszus alkalmával egy öreg asszony tetemét hamvasztotta el. A további kisérletezéseket azonban a szász és porosz kormányok betiltották.

Ez idő szerint a legkülönbözőbb szerkezetű hamvasztókemenczék vannak használatban, az alapeszme azonban mindnyájuknál közös, t. i. hogy a tüz vagy láng ne érintkezzék közvetlenül a tetemmel, hanem egy csatorna-rendszerrel 850—1000 Celsius fokra hevített izzó levegő árama emészsze fel az előlegesen kellőleg kiszárított holttestet. Leghasználtabbak a *Venini, Klingenstierna, Siemens, Beck* és *Bourry*-féle hamvasztókemenczék.

Kontinensünkön az első modern krematóriumot 1878-ban *Milanó*ban építették, ugyanezen év deczember havában *Gotha*ban a másodikat adták át rendeltetésének. Eddigelé kilencz európai állam: Angol-, Franczia-, Német-, Olasz- és Svédország, továbbá Norvégia, Németalföld, Dánia és Svájcz kormánya adott engedélyt a halotthamvasztásra. A többi államokban a halotthamvasztásra részint tilalom áll fenn, részint pedig még nem is kérelmezték. Hazánkban újabb időben a társadalom és a tudományos világ több előkelőségének vezetése mellett «Országos Halotthamvasztó Egyesület» alakult, mely alakuló közgyűlését most márczius havában tartotta meg.

Európában a krematóriumok száma 60—70-re tehető. Olaszországon kívül Németországban épülnek legsűrűbben a krematóriumok, a hol 1898 óta minden évben egy-egy új hamvasztó-

Pataky László

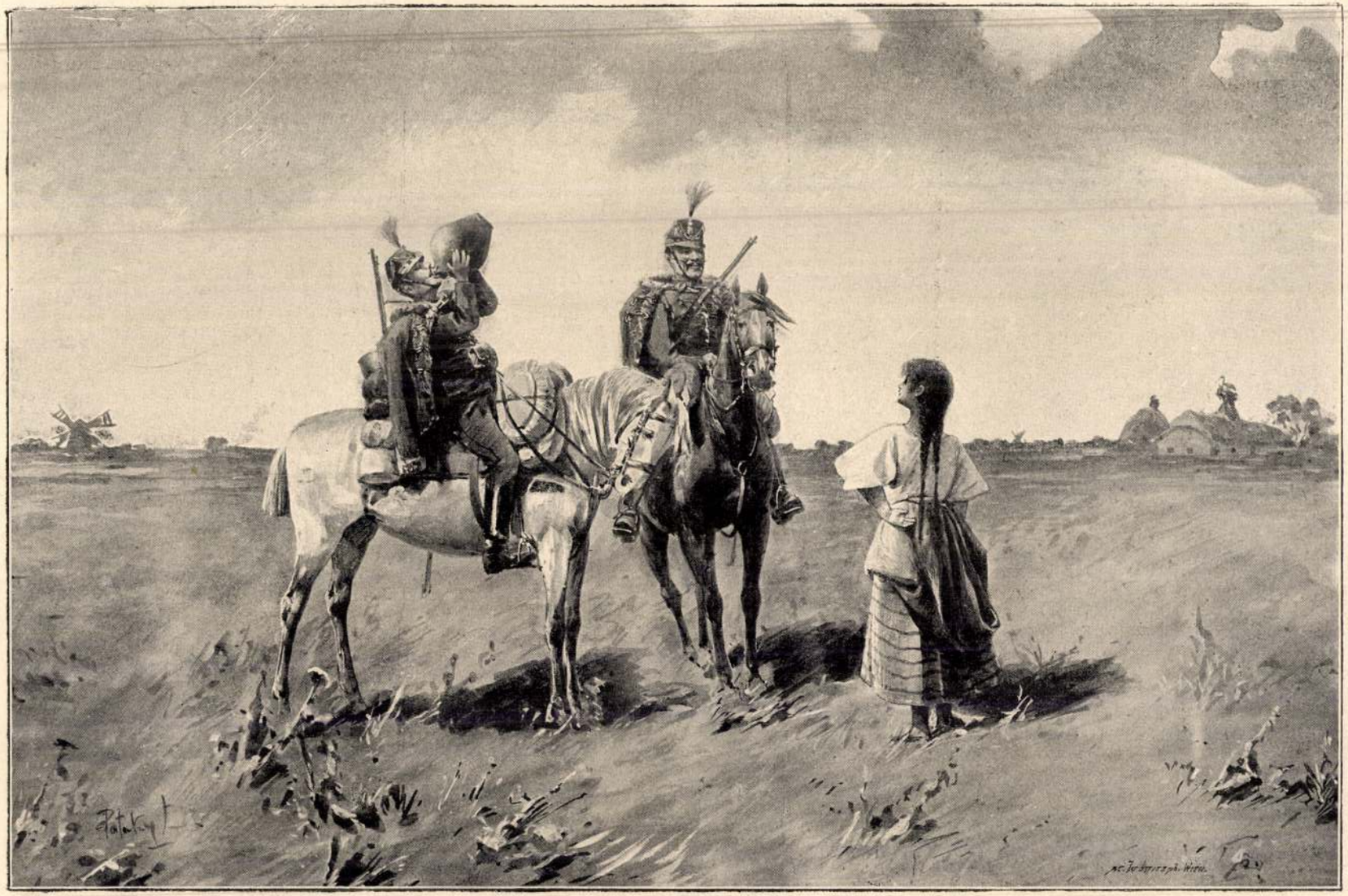

Az Uj Idők műmelléklete.

1894. I. 2. sz.

SZOMJAS HUSZÁROK.

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László.

adóárverés elintéztetett — az aranyakkal pedig délben jelentkezett a Vikol-házban.

Visszaadta, minden pose nélkül:

— Ne tessék a finom kis pénzt pocsékolni, ezért szép kalapot vehet magának. De ha perelni kell valakit, úgy beperelem, hárman pereljük be, mert mi hárman vagyunk egyszerre!

Ez a vizit még rövidebb ideig tartott, mint az első. Vetti izgatottan várta a végét, vajjon kezet csókol-e megint. Nem tette, elment.

Hívni kellett, — egy hét mulva — hogy újra eljőjjön. Perelni való akadt, egy boldogtalan timár. Az adóslevele oly nyugodtan megbujt a bőrbajtli homályában, de valami meleg szél kisodorta onnan.

Most Liza fogadta Pált:

— Legyen esze. — A tanár nem várhat sokáig.

Vetti kevésbbé sötét ruhában jelent most meg az ügyvédi tanácskozáson. Víg, sőt természete ellenére élénk volt. Támadólag lépett föl a férfi ellen. Fölényét akarta éreztetni, határozottan gúnyolódott vele. A legerősebb célzásokat tette az ügyvédek különös mesterségére, a mely a jogvédelem örvén átok az egész világon. Talán a »nyúzás« szót is fölemlítette, de Berde nem lett idegessé. Iszonyu álmos volt, két nap óta nem feküdt ágyban, a szellemi tehetségei különben se voltak valami élénkek, most meg tompák egészen. Érezte, hogy bántani akarják, no ugyan egy leány, akár pofon is csaphatja!

Nem párirozott. No lám! Úgy bizony! De igen! Ilyenféle megjegyzései és riposztjai voltak mindössze. A legkegyetlenebb csufolodásra se mondott többet ennél:

— Haj, hajh!

Vetti bámulva nézett reá, talán azt várta, hogy ez az idegen ember jól megverje? Mit várt, mit akart, maga se tudta. Csak azt érezte, hogy ezt az urat meg kell sértenie, jól megsértenie? De mivel? Nem jutott eszébe semmi. Elvesztette türelmét, fölállott, átadta a timár adóslevelét, fejével gőgösen jelezte, hogy a vendég el van bocsájtva, a tanácskozásnak vége. És hátra tette a kezét.

Berde fölállt, kezét előre nyujtotta.

— Nos, nem ad kezet?

— Nem.

— Miért.

— Ez nem tartozik az expenznótához.

Berde egy kissé elvörösödött. A mikor ő így szint váltott, rendesen megvert utána valakit. Most is nagy kedve lett volna hozzá. Gondolkozott is egy pillanatig. Szembe nézett a leánynyal és egyszerre eszébe jutott, hogy annak voltaképen igaza is van. Elszomorodott és ellágyult mint egy gyerek, a ki érzi, hogy nagyon megérdemelte a kapott verést.

— Jól van! mondá csendesen és megfordult, kifelé ment.

— Megálljon! kiáltott utána Vetti. Visszanézett és látta, a mint két nagy szem hirtelen elborult, könyeket ontott, a mint a lány arca halott-fehérre vált, megingott egész teste.

— Bocsánatot akarok kérni! szólalt meg a sírástól alig érthető hangon és mindkét kezét kinyújtotta a férfi elé. Az szeliden megfogta a forró kezeket és igyekezett a Vetti szemeibe nézni, de az elfordította a fejét tőle, addig fordította, a míg vállához értette, oda fektette, otthagyta.

Pál megsimogatta a nedves, bús arcot és a mikor látta, hogy a lány ajkai nyitva vannak, csendesen, de erősen becsukta azokat a szájával.

Már esteledett, ilyen a nyár, egyszerre este lesz, nem vették észre. A szobaleány már csörömpölt kint a lámpával. Kezet fogtak még egyszer erősen. Az ügyvéd siettében otthagyta a timár kötelezvényét is és elment.

A fiukat épp családi estélyén, nagy szomorkodásban találta. Felakarta vidítani őket.

— Megvan, az enyém már megvan! mondá diadalmasan. Faggatták, de a részletekről nem akart beszélni, mindössze azt vallotta be, hogy nem az a fekete személy, a ki őt a multkor szegény vén lumpnak nevezte a tekintetével.

— Ha az volna, urak — mondá fellelkesedve — ha az volna! Pedig közel jár hozzá, a testvére. Ma is láttam, sőt egy pár szót beszéltem is vele. Bemegyek, éppen egy Szent-Józsefet szögezett föl az előszobában. Ő utasitott, hogy merre van a testvére. »Vetti benn van, a testvérem benn van!« mondta. Aztán lekelt a székről és elhaladva mellettem megint rám nézett . . .

— Talán konvertálni lehetne a másik lányt ezzel! jegyezte meg Pilát.

— Beszélnem kell legalább egyszer vele.

(Befejezése következik.)

OLGA.

Eredeti regény.

Írta: WERNER GYULA.

(Folytatás.)

Mielőtt Pál a közlékeny úrnak válaszolhatott volna, a vasut egy új szerkezetű vashídon ment át. Alig haladtak pár ölet tovább, erős locscsanást hallottak, mintha nehány utas a vízbe ugrott volna.

A vonatvezető rájuk nyitotta az ajtót s halálsápadt arccal ujságolta, hogy a híd leszakadt mögöttük. Ha a lokomotív egy fél perccel később jön rá a hídra, — menthetetlenül odavesznek mindannyian.

Pál arca fehérebb lett egy kicsit, de a hangján nem érzett meg az izgatottság, mikor utitársának válaszolt.

— Mit beszél ön uram? Volt valaha embernek nagyobb szerencséje annál, a mi ma velünk történt?

Arca kipirult, szeme fénylett s jókedvűen tette még hozzá:

— A szerencse kegyeltje ön, kedves uram. Vegyük csak higgadtan fontolóra az ön állitólagos malőrjeit. Én nem látom bennük a sors üldözését. Az adott helyzetben ezeknél még rosszabb is történhetett volna önnel. Lássuk csak: ha tisztelt mamája csak egy gyermeket hozott volna a világra, s ez az egy nem ön lett volna; ha a vidéki tenorista helyett ön szöktette volna el szíve választottját, a falusi Juliát; ha az a nő, a kiért epedett, szép lett volna, de nem hallgatta volna meg önt; s végre, ha a ferbliben önnek lett volna négy királya, a játszótársa négy ászával szemben. Nos, beláthatja tisz-

A SZEGÉNYEKÉRT. (Az operaházi vásárhoz.)
Az *Uj Idök* számára rajzolta: PATAKY LÁSZLÓ

Áldja meg az isten!

Áldja meg az isten
Mind a két kezével,
A ki szive szerint
Jót tesz a szegénynyel.
Nem nézi, látják-e:
Szel a kenyeréből;
Nem bánja, tudják-e:
Ad az erszényéből.

Áldja meg az isten,
Áldatlan ne hagyja,
A ki a didergő
Nyomort betakarja;
Tűzhelye melegét
Ki megosztja véle...
S árvának, özvegynek
Szerető testvére.

Áldja meg az isten,
Soh'se ejtsen könnyet,
Ki a szegényt szánja
S könnyeket törölget.
Míg törli a részvét
Selyemkendőjével,
Áldja meg az isten
Mind a két kezével!

PÓSA LAJOS.

Uj Idők 1895. I. 16.

BARTÓK GYÖRGY ERDÉLYI REF. PÜSPÖK.

íróknak és művészeknek dukál. Való: Paquin mester is fejedelem volt és poéta is volt, művész is volt: az ollónak a fejedelme, poétája és művésze. Ott trónolt azon az új Olimpuson, a melynek istenei és félistenei a világ legváltozékonyabb, de legáltalánosabb érvényű törvényeit: a divat paragrafusait diktálják rá az emberiségre. Ezeknek a hatalmasoknak egyike mondotta egyszer:

— Nem cserélnék semmi királylyal, mert a királyok csak vasas katonáknak parancsolnak, nekem pedig minden szép asszony engedelmeskedik és boldog, ha az én uniformisomat viselheti.

Hozzá tehette volna azt is, hogy nemcsak boldog, ha az ő uniformisát viselheti, hanem még meg is fizeti azt az uniformist olyan horribilis summával, a mennyiből más fejedelem egy egész zászlóaljat ellát ruhával. És épen ez az, a mi ezeknek a hatalmasoknak a karrierjét a legerősebben emeli, támogatja, valósággal a nemzeti érdekek védőszerveit csoportosítja köréjük. Bizonyára egyéni érdem, az alkotó izlés talentuma is kell hozzá, hogy egy Worth, vagy egy Paquin azzá emelkedhessék, a mivé emelkednek: de a tehetségük nincsen magára hagyatva. Ezek az emberek olyan reklámot kapnak odahaza, a milyet csak a francziák példátlan ökonomikus érzékének tudatossága képes produkálni. Épen a most elhunyt Paquin kitüntetése idején történt, hogy egy arisztokratikus érzésű uriember szemrehányó hangon intézett kérdést az akkori miniszterelnökhöz: miért adtak becsületrendet a hires szabónak. A miniszterelnök így felelt:

— Béke idején az a polgár csinálja hazafiság szempontjából a leghasznosabb karriért, a ki a maga erejéből odáig tudja vinni, hogy — igen nagy adót fizethessen. Paquin ma harminczszor akkora adót fizet, mint ezelőtt négy esztendővel és a becsületrend nemcsak a tekintélyét fogja emelni, hanem — az árait is. Külön érdeme még, hogy az óriási jövedelmét a külföld szolgáltatja. Nekünk meg kell becsülnünk azokat a fejedelmeket, a kinek az idegenek fizetik a czivillistájukat, de a mi adót ez után a czivillista után fizetnek, — a mi kincstárunkat gazdagítja.

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY. (Vége.)

Irta PEKÁR GYULA.

XXXV.

Ébredés.

Egész éjjel szakadatlan menetelt a tatárság Ojtoz felé. Csak a szoros moldvai szájában álltak meg, nem messze a magyar határtól. Itt, mialatt a két szárny a szomszédos völgyeket szállta meg, egy kis órára elpihenhetett a derékseregy.

Köröskörül nagy csend lett a hűs rengetegben; mirzák és legénység, holtfáradtan szunnyadtak mindannyian. Csak az egy Tholdalagi nem tudta lehúnyni a szemét sátra alatt. Növekvő izgalommal hánykolódott a fekhelyén. Valami sohse érzett láz járta a tagjait szüntelen, — mi ez: várakozás, megilletődés, vagy a lelkiismeret berzenkedése? Nem tudott aludni, és — mint az a tehetetlen alvó, ki nem képes rémes álmából riadni, — mégis szüntelen ezt suttogta:

— Ébredni, ébredni! . . .

Ólomsúlyú kárhozat nehezedett a tagjaira. És hiába akart ő menekülni a gondolatai elől, mint fullánkos darázsraj üldözték azok folyton: «hazád ellen fegyverrel mégysz te? . . .» «Nem igaz! — tört ki Mihályból feleletként a Zareyma szava, — nem hazád, csak a pártosok ellen mégysz te haza rendet csinálni! Te vagy a jó magyar, nem ők! Mit kimélnéd e pártosokat? Tán Rákóczyt sajnálnád? Azt a kalandos, fukar embert, ki romlásba döntötte népét s aztán még egy polturát se áldozott rabhiveinek a kiváltására? . . . Csak előre, fejedelem léssz!»

Már szinte az őrületbe kergették a benső viták. Párszor talpra ugrott:

— Ott a hegyen túl, ott van Erdély! Nagy ország, Erdélyország: latrával melyik sarkodban éli világát Tholdalagi Mihályné? Oh, megtalállak én azért lator és Fejedelmed elé vérpadra állsz te! . . . Szegény fiam, hát te hol lehetsz? Ördög és pokol, boszút nekem, — csak azért is, a feleségemért, előre!

Mikor aztán nagynehezen beledolgozta magát ebbe a hangulatba, rendesen megint előfogta a kétség:

— Előre? Hová, Erdély ellen? Kard van a kezemben s onnan Koronkáról nagyanyám kemény tekintete vív a kardommal . . . Hallom a szavát: átkoz!

— Mi az? — súgja a sátorba suhanó Zareyma, — mi lelt?

Forró csókokkal simúl hozzája. De szinte megdöbben a Mihály zord tekintetétől.

— Mihály, mondd, mi lelt? Mintha nem is ismernél rám . . .

— Te vagy az, Zareyma?

— Mondd, hogy szeretsz . . . Csókolj meg. — no, még egyszer . . .

Odakünn azonban mozognak már a hajnali szürkületben. A Shirin-bég küldi előre a háromszáz válogatott vitézt, — az ő nyers szava szólítja Tholdalagit is. Mihály a sátor ajtajához lép.

A tatár vezér gyanakvó szemmel méri végig.

— Készen van-e már Nagyságod? Csata lesz, telve székelyekkel a szoros . . . Csak előre, Nagyságos Fejedelem!

*

Azzal szokott tatármódon, nagy lopva megindul a pogányság a reggeli nap fényénél. Elosztva a had már mindenfelé: jobbszárny, balvéd, derékseregy, tartalék . . . Tholdalagi aránylag kis csapattal törtet a szoros medrében előre. De ott üget mögötte az egyre vigyázóbb Shirin-bég, — mellette Zareyma siet, nem marad ő el kedvesétől egy pillanatra sem.

Egyre világosabb lesz s egyre méltóságosabbra tornyosodnak előttük a szoros bérczei. Ám Tholdalagi nem látja őket.

— A határ! — dörmögik körülötte, — itt a magyar határ!

Mihály végre felveti a fejét. A lova magyar földet tapos . . . Szája kiáltásra nyilnék, most egyszerre úgy érzi, kezd már ébredni abból az ólomsúlyú kárhozat álmából. Döbbenve riad:

— Az ország határa!

— Igen, országod határa! — súgja a fülébe Zareyma.

— Megálljatok! — szólna még Mihály, de a mögötte torlódó pogányság ellenállhatatlanúl sodorja magával.

Amott már a Leányhavas, — alatta a kósza tatárok ép most fognak el egy székely pásztort. Röhögve kínozzák, a bőrit nyúzzák, úgy vallatják. Mire a vezérek előbbre kerülnek, hangoslik is már a jajszava:

— A magyarok Istene verjen meg!

A magyar föld után az első magyar szó . . . és átokszó az! Érzi Tholdalagi: neki szól, neki ordítja, őt verje meg a magyarok Istene . . . Riadalom kél köröskörül, hangzik az «Allah!» és harsányan rá a «Jézus Mária!» Rezzen Mihály és szilajon fordúl meg.

*

Ám a Shirin-bég villogó szemmel ragadja meg a lova kantárszárát.

— Rajta, Nagyságos Fejedelem! Itt a magyar!

Elől a domb mögött szól már a mordály és zúg az ütközet vihara.

— Megkerülik az elővédünket! — türelmetlenkedik a tatárság.

A Shirin-bég vadúl tör ki:

— Azraelre, kardot ránts hát! Ott az a magyar vezér a dombtetőn magában!

Lármáz hátul a pogány sereg:

— Igen, most lássuk azt az ő virtusát!

Tholdalagi Zareymával kissé előre ugrat. Látja ő a pisztolyt a magyar kapitány kezében, — ép ő reá czéloz . . . dörren is már a fegyver! A következő pillanatban szakad a Ghiréj-süveg a Mihály homlokán, — ép a fenragyogó félholdat lőtte ki a golyó. Megszédül kissé, de aztán csak annál boszúsabban kiált:

— Ezer ördög, ki mert így rám lőni?

Bezzeg most már kardot ránt, — nem gondol ő arra, hogy magyar-e, vagy tatár: az önkénytelenül fellobbanó harag ragadja őt magával. És emelt szablyával, eszeveszetten vágtat fel a halomra.

Zareyma utána. Pánczéljára húzott fekete kaftánján libben-lebben a lánczos aranysziv.

*

Nő ezalatt a harczi zaj, szól már a gerinczekről is a rejtett magyar fegyver és halált okádva bömböl le a szoros katlanjába. Gomolygó puskaporfüstön át ront neki Mihály a lovasnak. Villan a két kard, szemtől-szembe állnak.

— Tatár ördög! — hangzik onnan átról. Oszlik azonban a felleg és meglepetten kiált az ellenfél: hah, Tholdalagi Mihály!

Tholdalagi is megáll a vágás közepette:

— Warkochy Gábor!

Pillanatra ágaskodva hátrál a két paripa. Szikrázva csattog a szikla, de ostorként arczba csattan a Gábor úr dühödt szava is:

— Hát te vagy az? . . . Ebpogánynyá lettél? . . . Te jössz a magyar ellen?

— Hazudsz . . . meghalsz ezért!

Toporzékolnak a lovak. Kilids-el kezében Zareyma is előbbre ront. Warkochy kicsapja újjai közül a fegyvert.

— És ez a kölyök . . . de hisz leány ez, hah, a te herczegnőd! . . . Nyakában a Margit aranyszive!

— Gazember lator! — ordít Mihály, — te tudsz erről.

Ördögi kaczajjal felel a veres ember:

— De tudok ám! . . . Hahaha . . . .

Pillanat műve ez, de e döntő pillanat alatt mintha ég és föld indulna, rázkódik össze Tholdalagi. Szivébe nyilallik a szó, igaz tudatra rázza őt a pokoli kaczaj, — s ott a kardcsattogás közepette egyszerre mintegy reveláczióban omlik össze előtte rettentő tévedésének egész épülete. Oh, iszonyat, — ébred a krimi

A HÉTRŐL.

A család hete. Ez a hét a család hete volt. A hazatérésé és otthon levésé. Az emberek más ünnepnapokon is levetik a munka-kabátjukat, máskor is bezárnak irodát és műhelyt, de csak az egy karácsony az, a mikor a szabaddá lett, pihenésre térő emberek útja egyenesen és csak az otthon küszöbére vezet. Pünkösdkor, husvétkor az ünneplő emberiség egy nagy része rendesen vasútra ül és megy ismeretlen tájakra, világot látni, neki új dolgokat megismerni: karácsonykor mindenki otthon van, a kinek — otthona van és mindenki kétszeresen érzi az otthon vágyát, a kinek nincsen. Ez ennek a gyönyörű ünnepnek a külön lelke, a hatalmas és dicsőséges sajátossága. Örülnünk kell ennek a léleknek és kívánnunk kell ereje minél nagyobb megnövekedését különösen most, a mikor áramlatok jelentkeznek, a melyeknek kissé zavaros hullámai a világ mostani rendezésének legszilárdabb bástyáját: a családot ostromolják. Tisztára hóbortnak ezeket az új áramlatokat nem merjük nevezni, arra se érezzük magunkat jogosítottaknak, hogy a jóhiszeműséget az új ideák haragos predikátoraitól megtagadjuk. Az emberiség még messze van attól, hogy boldognak lehessen mondani; még sok sanyarúság, nyomorúság, vergődés és kétségbeesés hullámzik a földön és a míg így van, mindig jogossága van az olyan törekvésnek, a mely egy szebb, jobb, boldogabb állapot elkövetkezéséért csatázik. Az is bizonyos, hogy nincs alkotás rombolás nélkül: a jobbért a jót se szabad sajnálnunk áldozatul. De az igazi apostolok már megmutatták egy jobbnak a képét, a mikor fölléptek, hogy megváltoztassák a világot. A puszta negáczió nem apostoli munka: elavultnak bélyegezni intézményeket, a nélkül, hogy jobbat tudnának a helyükbe, nem előbbrevitele az emberiségnek, még csak nem is megvigasztalása. Semmi új erkölcs nem lehet kevésbbé erkölcs a réginél: a lelkek kifosztása nem egyjelentésű a lelkek megtisztításával. Nem kiszedni kell az érzést az emberből, hanem megnemesíteni benne, emelkedettebbé tenni és tisztultabbá. Hirdethetnek ezer új teoriát, levezethetnek és fölállíthatnak millió sajátos, meglepő és tetszetős tételt, az azonban bizonyos, hogy senki az embernek szebbet és jobbat nem adhat, mint — szeretetet. Semmit se kell tehát az emberiség boldogsága érdekében jobban megbecsülnünk, mint azokat a melegágyakat, a melyekben a szeretet virága terem.

*

Politikai párbaj. Épen csak a minapában volt alkalmunk megmondani azt a véleményünket, hogy a politikai munka műhelyének kívánatos tartozékául a vívótermet nem tartjuk. Nem tartjuk, noha bizonyos, hogy a politikai harczok izgalmában termett összeütközéseknek ez a lovagias módja még mindig jobb, mintha a törvényhozó urak letört pad-léczeket vagdosnak egymás fejéhez. Ezt már igazán nem szeretnők: a mi azonban nem jelenti azt se, hogy el lennénk ragadtatva, ha törvényhozókat karddal, pisztolylyal a kezükben látunk szemben állani egymással. Ha egy politikus megsért egy másikat, egész nyugodtan bocsánatot kérhet a magáról való megfeledkezéseért — még mielőtt egy lapos vagy éles vágást kapott volna a fejére vagy a vállára. Más országban is volt már rá eset, hogy miniszternek, miniszterelnöknek fegyvert kellett ragadnia becsülete sérelmének megtorlására, de olyan eset évtizedek során legföljebb, ha egyszer akad. Annál sajátosabb és pedig kellemetlenül sajátosabb fényt vet a mi politikai világunk fegyelmezettségére, hogy nálunk az ilyen eset épenséggel nem ritkaság. Támadt lovagias ügye miniszterelnöksége idején Bánffy Dezső bárónak, Fejérvárynak, Tisza István grófnak, most meg *Wekerle* Sándor miniszterelnöknek kellett verekednie olyan időben, a melynek igazán minden percze valósággal zsúfolva van igen fontos kormányzati teendőkkel. A nélkül, hogy bármiféle lovagias ügybe beleszólni kívánnánk, kimondjuk azt a véleményünket, hogy az ilyen dolgok elmaradását épenséggel nem tartanók politikai életünk erkölcsi megcsökkenésének. Minek támadjon a külföld véleményében az a fölfogás, hogy egy magyar miniszteri szék méltó betöltésének múlhatatlanul szükséges eleme — a kardforgatás és pisztolykezelés készsége?

*

Protekczió nélkül. Hol az a pipogya levente, a ki, ha még oly kevés jutott is neki a bátorság férfias díszéből, készséggel ki ne állana a porondra bajt vívni egy szép leány mosolyáért és szalagjáért? De hol az az oroszlánszívű dalia, a ki érdemesnek tartaná megverekedni egy formátlan és himlőhelyes szegény hajadonért, ha ez még úgy rá lenne is szorulva lovagi virtusára? A német közmondás azt tartja, hogy: *szépnek kell lenni* és Wilde Oszkár ugyanezt az igazságot variálta, mikor azt irta, hogy gyerekjáték lenne megoldani az emberi szegénység problemáját, ha a szegények mind szépek, kellemesek, elmések és vonzóak lennének. Az adótisztek most megindult mozgalma adja a tollunkra ezeket a reflexiókat. Az adótisztek nemcsak panaszolják, de be is bizonyítják, hogy a soruk nehéz, sőt elviselhetetlen. Olyan csekély a fizetésük, hogy belőle, ebben a drága világban megélni semmiképen se tudnak. De nekik nemcsak a helyzetük keserves, hanem a mozgalmuk is az. Minden hasonló mozgalom sikerének nagy elementuma a szimpathia, mely a méltányosság szószólója. De honnan vegyék a szegény adótisztek ezt a becses elementumot? Ki szereti a végrehajtót? Kinek gyönyörűség az adófizetés és ki rokonszenvezik azokkal, a kiknek az a hivatásuk, hogy erre a nem kellemes műveletre ösztönözzék és kényszerítsék? A tömeg nem fürkész «végokokat» és a közvetetlen hatások termik az érzéseit. Ezért tragikus mindig egy bizonyos mértékig minden olyan mesterség folytatása, a mely a kifejtésében nem kellemes érzéseket terem. Például a végrehajtók között bizonyára épen annyi a jószívű, a könyörületes lelkű ember, mint más karban; az adótisztek munkája épen olyan értékes, szükséges, hasznos, mint más fontos munkát végző testületé: de ennek az átérzése vajjon benne él-e a köztudatban? Ha ők valamit kívánnak a méltányosságtól, az igazságuk valóban minden protekczió nélkül kopogtat. De talán nem is törvény az, hogy az igazság, ha csakugyan az, protekczió nélkül semmi szin alatt se boldogulhat?

*

Paquin mester. Párisban negyvenöt esztendős korában meghalt Paquin mester és gyászolja az egész sajtó, a világ összes lapjai akkora nekrológusokat írnak róla, a mekkora a legnagyobb nagyoknak: fejedelmeknek, világhírű

VÁRATLAN AKADÁLY. — Pataky László rajza

Pataky Lajos

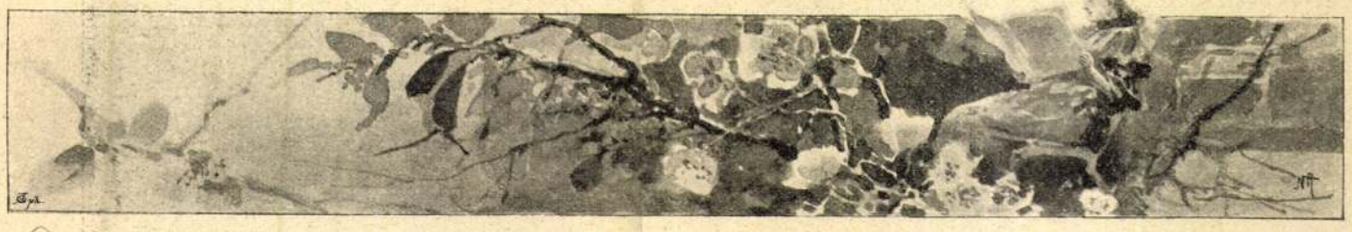

KÉPEINK.

Gyurkovicsék. (Mai műmellékletünk.) A sokat emlegetett bács-tamási leányok, az »örökké nyughatatlan, táncra termett és az ájulásig befűzött« *Gyurkovics-leányok*, a modern férjvadászat bájos és elszánt championjai — a kiket HERCZEG FERENC írt meg — kiléptek a könyvesbolt homályából és belekeveredtek a főváros pezsgő életébe. Vérből és húsból való eleven alakjaivá lettek a magyar társaságnak. A kik olvasóink közül ismerik HERCZEG könyvét, szívesen fogják most viszontlátni Gyurkovicsné ő nagyságát, a ki tudvalevőleg számot tart a *még mindig szép asszony* nevére és a kit jogos harag fog el, ha béresei otthon az öreg *nagyságának* merészlik nevezni. A vasárnapi miséről jövő leányokban olvasóink talán megismerik Terkát, a negyedik Gyurkovics leányt, a kinek e pillanatban az az ambiciója, hogy Török Lacinévá lehessen, és Micit, a legkisebbiket, a kiről följegyezte a család krónikája, hogy »mindenkor meg volt benne a hajlam, hogy nénikéi sorrendjének a megbontásával előtérbe tolja a saját személyét...« A kép LINEK LAJOS-nak, az ismert illusztrátornak rajza és a *Gyurkovics-leányok* tervezett nagy díszkiadása számára készült.

Tüzér-roham. *Pállya* Celesztinről azt tartják magyar művésztársai, hogy valamennyiük között a legjobban ismeri a lovat. Nem azokat a gőgös, politúros jászolból étkező lovakat, amelyekből a nagy nevelés kitrainirozta az igazi lókaraktert, nem a versenyparipákat: hanem az ősi természethez hű, egyszerű lójellemeket. Tüzér-rohamjának — a melyet e füzetünkben mutatunk be — szintén ilyenek a hősei. Mily temperamentum van e kétségkivül paraszti eredetü állatokban! Ezek bizony nem állottak modelt a festőnek az őszi hadgyakorlaton. Mint egy villanást látta szédítő poseukat, még csak vázlatot sem csinálhatott róluk, nem mint a hogy most szokás: fotografiát. Fejből festette csaknem az egészet, és az ilyesmit nem is lehet másképp. Mily nagy dolog ez, a festők tudják a legjobban, a kiknek Pállya egyik legkedvesebb emberük. A publikumban nehezen tud magának utat törni: a művészek és írók veszik a kis képeit, mert a miniatureban a legerősebb ő és ritkaság, hogy oly nagy képet fessen, mint ez a »Tüzér-roham«. Lehet, hogy ezentúl másképp lesz és tenyérnyi nagyságú fa-lapjait — a melyekre dolgozni szokott — félre teszi a nagy vásznak kedvéért. A nagy temperamentum meg van benne a legnagyobb vászonhoz is, csak egy kis nyugodalomra van szüksége. Egész fiatal ember még, Bécsben, Münchenben és itthon Benczurnál tanult, most a fővárosban telepedett meg állandóan. *B. S.*

A juhász baja. A csárda ivójában nagy a csönd. Andris, a bojtár, búnak ereszti a fejét, vele szemben, az x-lábú asztalra könyökölve, János bátya pipázik, az öreg juhász.

A gyerek ugy búsul, mint az éjszaka. Mellette szomorkodik, az asztalnak támasztva, a hosszu birkafogó botja. János bátya hosszu hallgatagság után nagyot szippant a pipából és résztvevően megszólal:

— Birka?

A legény komorul hallgat, csak megrázza tagadólag a fejét. Az öreg fölcsapja a pipa kupakját, megnyomkodja a hüvelykével az izzó dohányt, aztán ujra lecsattanja a rézfödelet és jó darabig csöndesen pislogva hallgatja az ablakon vergődő legyek zúgását, meg a csaplárleány cipellőinek kopogását, mikor a kancsót hozza a söntésből. Majd ismét a bojtárra emeli bozontos szemöldökü szemét:

— Pakszus? kérdi.

Andris a vállát vonja, János bátya pedig, látván, hogy rossz vágáson jár, ismét belemerül gondolataiba.

— Verekedés? szólal meg egyszerre, uj eszmétől megragadtatva.

A legény dühösen rázza fejét s még komorabban bámul a tölgyfaasztal vastag repedésébe. Az öreg a bajsza alatt elmosolyodik. Ha a hiba se birka, se pakszus, se verekedés, akkor tudja már, micsoda. Az öreg egyet hunyorit a szemével, mert eszébe jut, hogy valamikor ő is éppen igy támaszkodott a csárda asztalára és éppen olyan okból, mint az Andris gyerek. Hej-haj, fiatalság, bolondság! Tovább azonban nem firtatja a dolgot, egyrészt, mert ebben a bajban nincs szükség prókátorra, másrészt, mert ma már úgy is többet fecsegett, mint a mennyi egy jóravaló juhászhoz illik. *S. Zs.*

IRODALOM.

„Földszint" címmel jelent meg nem rég Singer és Wolfner kiadóknál egy verses könyv. Irta: MÓRA István.

Uj név, a hir még nem vette szárnyára, de verses-könyvével tisztes helyet biztosit magának az újabbkori magyar lirában.

Egyszerűen muzsikál, nem cifrázza mindenféle kacskaringóval, mint a rossz cigány; de annál bensőbb, szívhez szólóbb az éneke.

Mezei pacsirta az ő költészete: Fölszáll a rögből, a lengő fűszálak, zizegő kalászok körül és dalol a magasban, a hogy a jó Isten diktálja neki. De a dal szárnyain lebegve is mindig ott csügg a szeme rejtett fészkén, kedves kis családján aggódó éberséggel. Mikor jól kidalolta magát, visszaszáll a rögre szerettei közé.

Móra költői tehetsége a családi élet derüs és árnyékos képeinek lelkes festésében ragyog legjobban. Feleségéről, gyermekeiről irt versei maradandó szépségüek. Hulló verejtekéből, csöndes óráinak rózsáiból koronát tűz a hű, a jó hitves redős homlokára; kicsinyeinek pedig a mezőn, a patak partján, köt bokrétát harmatos hajnalban. Ez a gyöngyös korona, ez a friss virágokból kötött bokréta az ő költői dicsősége.

PÓSA LAJOS.

*

Mutatóba adjuk *„Kenyérszegéskor"* című versét:

KENYÉRSZEGÉSKOR.

Kinyitták a virágok kelyhüket,
Fahegybe' már a fürge nyári nap;
Sürgő családom régen talpra kelt,
Együtt ülünk ákácaink alatt.
Előttünk tiszta, sávos abroszon
Szegetten a hajnalba' sült kenyér,
Kisebb fiunk imáját zengi még:
És addig a másik kettő se kér.

Rózsás pilise lesz majd a mienk,
Piros karéjra vár a két nagyobb;
Tudom, picim, minőt szeretsz te is:
Alsóhajast szelek neked, nagyot!
...Nem kérdi senki: lesz-e még egyéb?
Elégedett, a lelkem, mindenik;
Csak arcodon látok könnyed borút:
Hogy mást is mért nem adhatál nekik...

Ne bánd, cselédem, aggó, őrködő, —
Tudod, szegény tanitó-nép vagyunk,
Hogy friss kenyér párolg ez asztalon,
Azért is mennyi hálát adhatunk!
Hány van szegényebb, hány van éhezőbb?
És hány visel sötétebb gondokat —
De rózsaszálom, mondd meg édesem:
Lehet-e nálunk egy is boldogabb?

S ez a kenyér, e barna, e kicsiny,
Ez a világon a legjobb nekem:
Lisztjében nincsen szitkozó panasz,
Mások könyét izén nem érezem,
S munkám, mit annyi oktalan lenéz,
Kedves nekem, hisz olyan isteni:
A nyers anyagból, melyet Isten ád,
Segitek én embert teremteni!

Mit ér a dúsak pergő élete,
Ha nem fakad virág s gyümölcs nyomán?
Mit ér a fény, a bőség tengere,
Ha nem segit a *lelkek* nyomorán?
... Az illatos kenyér kezembe van,
Az égre száll derült tekintetem:
Hogy dolgos éltet adtál részemül,
Imádlak, áldlak édes Istenem!

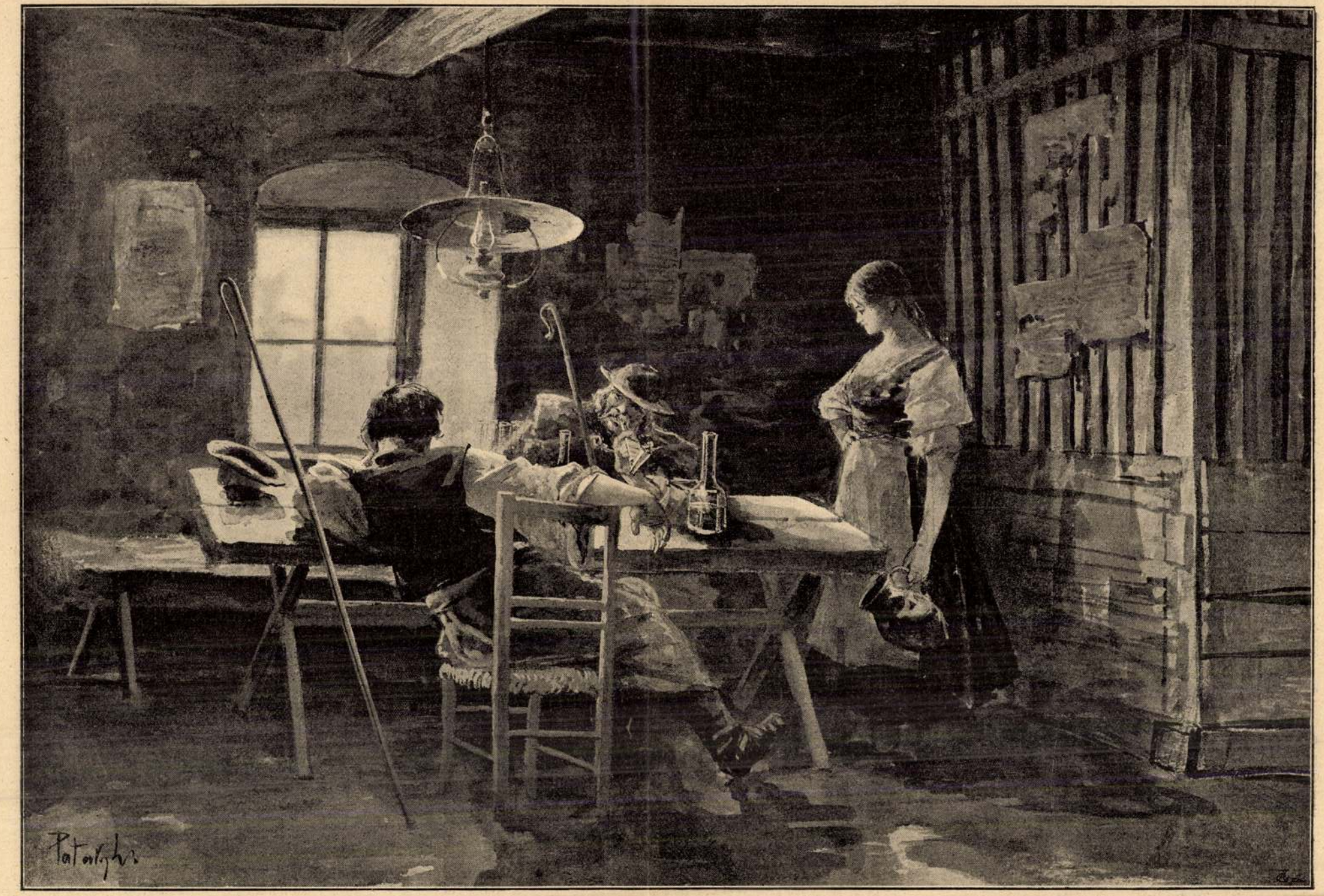

A JUHÁSZ BAJA.

Az *Uj Idők* számára rajzolta PATAKY LÁSZLÓ.

1894. I. 2

gaserege, a mely tarka, csillogó ruhákban jár-kel, a kezökben zászlós botokkal, a melyeken mindenféle színü szallagok lógnak. Ezek a szallagok győzelmi jelvények, melyeket egy-egy diadalmas csata emlékére hordanak.

A szolgaszemélyzet után vagy háromszáz udvari zenész jön, a kik különféle muzsikával pokoli lármát csapnak. Különösen érdekesek a lovon ülő kürtösök, a kik szinte három méter hosszu kürtöket fujnak, tehát valóságos jerichói kürtöket. Most következnek az udvari sikarik és állatszelidítők, zöld uniformisban és puskásan, majd az udvari fegyverhordók, a maharadsa fegyvertárának értékes darabjait hordva: drága puskákat, pompás lándzsákat, dárdákat. A sort az udvari istáló fejezi be: fényesen szerszámozott, jól meghízott lovak, nagyobbára szép indiai mének; tarkára festett és cicomázott elefántok, drága takarókkal; azután nagy számban »udvari tevék«, és végül »udvari ökrök.« Az ökrök szarva, az ünnepi alkalomra, be volt aranyozva, vagy zöld posztóval becsavarva.

Egy három ágyuból álló üteg dörgése közt vonultunk a szállásunkra, az angol rezidenciába. A palota kapuja előtt egy díszszázad állott, — rablókból. Ezek a maharadsa seregének elite-csapatai. A rablók nagyon garázdálkodtak az országban s mivel a maharadsa nem tudta őket leverni, megfogadta valamennyit — testőrnek. A zsiványoknak tetszett a katonamesterség: kevés dolog, víg élet, tarka ruha. Szegre akasztották régi mesterségöket és most szorgalmasan silbakolnak a középületek előtt.

A maharadsa a palotáig kisért s mindjárt megtette nálam hivatalos látogatását. Csak egy kis időre ment sétálni a kertbe, a míg a három ágyuját ujra megtöltik, mert ő csak ágyúdörgés mellett tesz látogatást. Az ágyútöltés pedig nem megy egykönnyen Dsaipurban. De végre eldördült az első lövés s a maharadsa belépett.

Magas, hatalmas alak. Pompásan illik neki a drága, fényes, fantasztikus öltözék; a sok, pompás ékszer, a gyönyörü, gyémántokkal kirakott kard. De az arcában nincs semmi kifejezés, a szemében semmi tűz s így nagyon érthető, hogy teljesen akarat nélkül való szerszám az angolok kezében.

Alig búcsuzott el a maharadsa néma főhajtással, én is utra készültem, hogy visszaadjam a látogatást. Persze megint meg kellett várni, míg az ágyukat megtöltik, mert így kívánja az udvari etiquette.

Meglehetősen hosszu utam volt a maharadsa palotájáig. Éppen ünnepnap volt Dsaipurban, a napokig tartó nagy Holi-ünnep, a hinduk tavaszi ünnepe, a mely maskarádokkal és táncokkal kezdődik, s azután, — a tetemes alkohol elfogyasztása következtében, — valóságos orgiákkal végződik. Az ünnepi hangulat leginkább abban nyilvánul, hogy a szembejövők valami vörös festékkel, a mit *abor*-nak hívnak, teleszórják egymást. Így aztán mindenkinek csupa vörös a ruhája és az arca. Noha ennél a tréfánál a vörös színt kiválóképen kedvelik, azért a kéket, zöldet, sárgát se vetik meg s a Holi-ünnepen egész csomó gyereket láttam, a kik a szivárvány minden színével szörnyen bemázolva, zenekarok kiséretében vonultak házról-házra. A maharadsa az ünnep első napján megszokott jelenni az utcákon népe között és sajátkezüleg is szórja a vörös port, csak úgy, a mint ő reá is szórják.

Mesélik, hogy az indári maharadsa a legutóbbi Holi-ünnepen sajátságos sommás eljárást talált föl, hogy az összes feleségeit egyszerre hinthesse be a szent vörös porral. Az asszonyokat levitette egy udvarra, a vörös port ágyuba tömette, azután elsütötték az ágyut az asszonyokra. Az igaz, hogy tizenkét szegény asszony szörnyet halt, de vörös porral be voltak hintve mind.

A maharadsa egy nyilt oszlopcsarnokban várt reám palotájában. Körülötte voltak az állami méltóságok. A dsaipuri udvarnál az az üdvös szokás honos, hogy az ilyen ceremóniák alatt egész sereg táncosnő mutatja be tudományát a trónteremben, a mi olyan érdekes látványosság, hogy természetesen mindenki ezt nézi s az udvarias frázisok kicserélése csak a legeslegszükségesebbekre szorítkozik.

Még ott a trónteremben kaptuk a jelentést, hogy a város közelében tigrist hajszoltak föl, lehet rá vadászni. Gyorsan búcsuztunk, s miután puskákról és vadászokról gondoskodtunk, utra keltünk. Előbb jó utakon és lóháton, majd irgalmatlanul rossz utakon, s itt már elefánton vágtattunk a vadászterületre.

Gyönyörü völgykatlan volt a hajtás helye, de a készülődések, a melyeket láttam, már nem örvendeztettek meg olyan nagyon. Voltak magas oszlopokra épített, pompás padokkal fölszerelt lesőhelyek, a melyekhez a sűrüségbe vágott, kényelmes, fínom homokkal teleszórt gyalogösvények vezettek. Ha ösmerjük a benszülöttek lomhaságát, ha elgondoljuk, mennyi ideig elbabráltak ezekkel a nagy készülődésekkel, mekkora lármát csináltak mellette, akkor tisztában lehetünk vele, hogy a tigris most már körülbelül hol járhat, s hogy mennyire fog sietni, hogy ennek a művadászhelynek a közelébe jöjjön.

A hajtás eredménye teljesen olyan lett, mint a minőnek előre képzeltem. Nagy sereg hajtó volt, köztük néhány száz katona, a kik meztelen kardokkal kutatták át a sűrüséget. Mindenfelől lármáztak, rakétákat eregettek a levegőbe, zenekarok játszottak, — de tigrisnek színét se láttuk. Egy pillanatig nagy volt a hajtók közt az izgalom, azt beszélték, hogy felhajszolták a tigrist. Most már csak óvatosan és lassan haladtak előre, de persze tigris nélkül. Csak egy szarvast tudtam lőni, a mely a hajtók elől a közelembe menekült.

Gyönyörü holdvilágos éjszakában lovagoltunk vissza. A mesés vidék kárpótolta némikép a balsikerü vadászatot.

*

Dsaipur, sok egyéb érdekessége mellett, legnevezetesebb a hirhedt állatharcokról, a melyeknek a maharadsa különös kedvelője és pártolója. Egész állatkertet tart, tele jól trainirozott, beoktatott vadakkal. Régebben ezek az állatviadalok az egyik küzdő teljes legyőzetéseig és elpusztulásáig tartottak, de Anglia befolyására, nehogy megtartsák e harcok véres karakterüket, most már közvetetlenül a döntő pillanat előtt elválasztják a küzdő ellenfeleket.

Dsaipur.

— Esztei Ferenc Ferdinánd királyi herceg után. —

Egymást éri a sok fényes fogadás Indiákon; de épp annyira különbözők, mint maguk a városok. Minden fogadás új képét adja a keleti pompának és eredetiségnek s egyúttal kimutatja az állam, vagy uralkodója jellemző sajátosságait.

A dsaipuri pályaházban a maharadsa várt: sir Mahdo Singh Bahadur: vele volt az alkirály megbizottja, colonel Bradford, a dsaipuri rezidens colonel Peacock és az ország méltóságai. Az üdvözlések és bemutatkozások után díszfogaton vagy félórahosszat a legfurcsább és legérdekesebb embersor közt hajtattunk végig.

A maharadsa nem állít az indiai kormánynak katonákat, Dsaipurban nincsen is angol helyőrség, de tartozik az állam háboru esetére négyszáz kétkerekü szállítószekeret szolgáltatni, ezer betanított ponnyval és 666 emberrel. Ezek a szekerészcsapatok, — a legénység zöld egyenruhában, — állottak elsőknek a kettős sorban az uton kétoldalt. Az egész környéket ellepték a pályaház körül.

Most következtek a maharadsa gyalogos és lovas katonái, egy rendkívül furcsa és mindenekfölött tarka horda. A katonák közt félig gyereklegények mellett galambősz emberek állottak; a fegyverök pedig, — többnyire madzagon hordták, — a legősibb, múzeumokba való rendszereket mutatták be. Tűzköves puskákat is láttam, sőt még sáncpuskákat is. Noha teljes díszben vonultak ki, a katonák szánalmasan rongyosak és piszkosak voltak. A tisztek nemkülömben. Az utóbbiak vezényszókat kiabáltak, de ez a legkisebb hatással se volt a katonákra. A lovasság se külömb a gyalogosoknál; a lovak roszszak, a nyergek borzalmasak, szóval a maharadsa csapatain első tekintetre látszik, hogy katonáival keveset törődik s minden gondoskodása — legalább így mondják, — teljesen és tökéletesen a háremjeé.

De pompás hatást tesz a maharadsa kisérete és szol-

Akarsz-e ? . . .

Az *Uj Idők* számára rajzolta Pataky László.

Uj Idők 1895. I. 18.

Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László PETŐFI A CSÁRDÁBAN

van itt kilátás, ha már a bevezetés ilyen sokat igérő! Dehogy szabad egy ilyen szobát kiengedni!

— Az üzlet meg van kötve, — szólt a háziúr, egy ivet vonva elő a fiókból, — most még tessék a szerződést aláírni.

Rendes kontraktus volt, mindenféle pontozatokkal, amelyek közt az volt a legérdekesebb, hogy a bérlő kijelentette, miszerint se nem zenész, sem pedig ipari célokra nem kívánja a szobát, sem azt üzleti helyiségnek nem fogja használni. A diák aláírta a föltételeket, aztán így szólt:

— Rendben vagyunk?

— Rendben, — intett a prémeskabátos.

— Engedje meg, — szólt Pető a kalapja után nyúlva, — hogy örvendjek a szerencsének.

— Majd elválik, — sunyított az öreg és óvatosan elrakta a papirost.

II.

Pető másnap egy hordártól kisérve, beköltözött a sárga házba. A furcsa szoba puritán egyszerűséggel volt berendezve: mindössze egy ágy, egy asztal, egy szekrény és egy szék állt benne; igaz, még egy ócska kandalló is, amelyre rá volt írva: „Kályhajavításokat a háziúr nem végeztet.“ Az utóbbi széljegyzeten Pető, ösmerve az előzményeket, nem igen csodálkozott, az a tény azonban, hogy az összes bútorok vaspántokkal voltak a padlóhoz erősítve, némileg meglepte.

— Csak nem gondolja a háziúr, hogy ezeket az ócskaságokat valaki ellopja? — kérdezte tehát az installációra megjelent házmestertől.

— Oh nem, — felelte Lámpl, a derék kulcsár, akinek gondterhelt sovány ábrázata messziről elárulta az agyonkínzott alkalmazottat. — Ennek más oka van!

— És pedig?

— És pedig az, — sóhajtotta a házmester, — hogy az úr előtt e helyen egy rosszlelkü fiatalember lakott. Ez a bérlő azt tette, hogy egész éjjel jobbrabalra huzgálta az ágyat meg a szekrényt, úgy, hogy Bauernebel úr, aki a szomszéd szobában lakik, nem volt képes a szemét lehunyni.

Pető nagy szemet meresztett.

— Egész éjjel huzogatta a bútorokat? Talán meghibbant az elméje?

A házmester sóhajtott.

— Nem, uram, óh nem. Távolról sem. Ő a Jozefin ő nagysága megbizottja volt.

A diák most másodszor hallotta azt a női nevet, s azért célszerünek tartotta megkérdezni, ki tulajdonképpen Jozefin ő nagysága, akinek személye ilyen furcsa dolgokkal van összeköttetésben.

Lámpl úr összecsapta a kezét, mint a történelem tanára, ha a diák nem tudja, mi az aranybulla?

— Ön nem ösmeri őnagyságát? — szólt kételkedve. — Ön nem ismeri? Lehetetlen.

— A lehetetlen szót Napoleon kitörölte a szótárból, Lámpl úr, — vélte Pető.

A házmester keserü mosolylyal bólintgatta ősz fejét.

— Nos, ha nem tudja, még mindig elég korán fogja megtudni, uram, ki ő? Túlkorán, uram, túlkorán! És eleget is fog szenvedni tőle, én mondom önnek, ha ugyan első nap meg nem szökik innét!

E pillanatban különös dolog történt.

Az udvar felől harangok szólaltak meg, komoly, nagy harangok, amilyenek csak öreg vidéki templomokban vannak: mélyszavúak, ablakrendítők, messzire repülők. Ha püspököt temetnek, királyfit keresztelnek, akkor van ilyen harangozás, aminő e percben végigviharzott az ódon Bauernebel-házon, lepörgetve a falakról a vakolatot.

— Hát ez mi? — csodálkozott a diák. — Templom is van a házban?

Lámpl mélyen felsóhajtott.

— Oh nem. Ez nem templom. Ez őnagysága műve.

— Jozefiné?

Uj Idők XIV. 1907. 1. 2.

— Igen, uram. Csak ő tudja így az embert megkínozni. Mert tudnia kell, uram, hogy őnagysága harangműhelyt tart a házban.

— Hát harangöntő ez a hölgy? — kérdezte Pető egyre jobban beleszédülve Jozefin természetrajzába.

Lámpl megrázta fejét.

— Nem, uram. Ő nem harangöntő, távolról sem az. Ő egy úri hölgy, akinek a története, ha érdekli, a következő. Jozefin őnagysága Bauernebel úrnak az idősebb leánya, egy ifju özvegy, özvegye a tiszteletreméltó Reinhold vaskereskedő úrnak. Reinhold úr meghalt (Isten nyugosztalja, nagy gavallér volt, a régi cipőit mind én kaptam meg), és mikor Reinhold úr meghalt, őnagysága igen pazarlóan kezdett élni s ekkor az apja, aki élére állítja a garast, kitagadta a leányát tékozlás miatt. Ez súlyos büntetés, és más gyermeket bizonnyal megtörne, de Jozefin őnagysága csak nevette a dolgot. Csak nevette és azt üzentette az apjának: hogy két vége van a botnak s azzal elkezdte bosszantani az öreg urat. Sok, sok csípős borsot tört az orra alá, alig lehet mind elmondani. Egyebek közt ez idő szerint harangműhelyt tart fenn abban a két szobában, amelynek haszonélvezeti jogát a mi házainkban élethossziglan örökölte az anyai vagyonnal együtt. Ez a két szoba az övé, azt tőle elvenni nem lehet, s így akár tigriseket tarthat benne. És ezért harangoznak itt, uram, délben, este, éjjel, reggel, minden órában, minden percben, hogy az ember dühiben majd kibújik a bőréből!

A hordárnak, aki Pető holmiját hozta, éppen elég volt ennyi a sárga ház titkaiból.

— Tessék, kérem, engem kifizetni, hadd mehessek, — mondta megszeppenve.

— No ez kedélyes, — jegyezte meg a diák, kiegyenlítve a targoncás számláját. — Itt valóban szükség van a jó idegekre. És nem lehet ez őrült harangozás ellen valamit tenni?

Lámpl búsan csörgette kulcsait.

— Mit lehetne tenni? Pörlünk, uram, pörlünk, de nincs az a bíróság, amelyik ezen a dolgon el tudjon igazodni!

Az öreg elhallgatott és beteg madárként csüggesztette le szögletes fejét.

Pető nevetett.

— Nono, — mondta, kezét Lámpl vállára téve, — azért nem kell mindjárt kétségbeesni. Minden zsákra van folt. Hallgasson csak rám, öregem. Nézze: a botnak két vége van, ugyebár?

— Mindenesetre, — felelt a kulcsár némi habozás után.

Folytatjuk

A Tisza partján . . .

A Tisza partján szeretnék meghalni,
Virághullajtó őszi alkonyattal.
Vagy azt se bánnám: hogyha éppen akkor
Pirosítná magát az őszi hajnal!

Csak ősz legyen; szép, bánatos, szelíd ősz,
Mint amilyenben volt a születésem . . .
S a távozásom olyan szeretettel
Állják körül, mint rég az érkezésem!

— És ami e két ősz közét betölti,
Az életemre több áldás ne szálljon:
Mint ahogy én haló poromban is majd
Édes szülőim emlékét eláldom!

Szabolcska Mihály

Nincs többé cseléd

(Kép a kétezredik évből.)

Irta AMBRUS ZOLTÁN

I.

Csöngetnek.

Az öreg gróf szalad és kinyitja az ajtót.

Odakünn egy bőrtáskás úriember várakozott, aki most szó nélkül belép az előszobába.

— Mivel szolgálhatok? — kérdi az öreg gróf.

— A Cipőtisztító Társaságtól jövök, — felel a bőrtáskás úriember és egy papirlapot tesz le a gázóraszekrényre. — Április havi számla: negyvenöt korona.

— Azonnal hozom, — szól az öreg gróf s besiet a pénzért a dolgozószobájába.

A bőrtáskás bosszankodik, hogy megvárakoztatják és még hozzá: az előszobában.

Bosszúságát nem is fojtja magába, hanem kitálalja, mihelyt a gróf a pénzzel megjelenik.

— Máskor tessék a pénzt kikészíteni, — szól igen határozottan, — mert én nem érek rá ennyit várakozni. Ha nekem mindegyik ügyfélnél ennyi időt kellene elvesztegetnem, akkor az én másfél százalékos jutalékommal egyszerüen éhen halhatnék.

— Kérem, micsoda hangon szól ön velem? — kérdi a gróf.

— A szabad polgár hangján, — felel a bőrtáskás. — Most már másodszor jövök föl ezért a negyvenöt koronáért az ötödik emeletre, mert tegnap ön nem volt itthon és nem elég, hogy tegnap hiába fáradtam, még ma is várakoznom kell.

— Ön azt hiszi, — kérdi a gróf, — hogy én nem mehetek el hazulról, amikor akarok? Vagy éppen soha se mozdulhassak ki a házból, hanem egész nap a cipőtisztító, a padlófényező, a porszívó meg a többi társaság pénzbeszedőit lessem, csak azért, hogy önök minél gyorsabban szedhessék össze a jutalékaikat és minél többet kereshessenek?! . . .

— Tőlem úgy intézheti a magánügyeit, ahogy akarja, — mondja ki végzését a bőrtáskás, — de azt kijelentem, hogy máskor tessék a pénzt kikészíteni, mert ha a jövő elsején is várakoznom kell, akkor másnap már tisztítatlanul szállítja vissza cipőit a lift.

— Én nem azért szerződtem a társasággal, — szól az öreg gróf, — hogy én szolgáljam ki a társaságot, hanem azért, hogy a társaság szolgáljon ki engem. Ezért fizettem eddig önöket; de ezentúl nem kívánom a társaság szolgálatait igénybe venni. Van még más cipőtisztító intézet is.

— A társaságnak ugyan joga volna hozzá, hogy félévi fölmondást követeljen, — vág vissza a bőrtáskás, — de én ehhez a joghoz nem ragaszkodom s kivételesen elfogadom a fölmondást a jövő elsejére. Azt hiszi, a társaság kétségbe lesz esve, ha elveszti az ön havi negyven-negyvenöt koronáját?! És ha a társaságnak az ön fölmondása után néhány százezer koronával kevesebb lenne az évi tiszta nyeresége, nekem az is mindegy. Nekem semmi kedvem azért a hét vagy hét és fél koronáért, ami az ön négyszázötven vagy ötszáz koronájából rám esik, minden elsején fölmászni az ötödik emeletre, vagy költekezni a liftre, csak azért, hogy itt jóval több időt vesztegessek el, mint amennyi az ön hét vagy hét és fél koronájának megfelel. Csak tessék más intézethez menni. Annak a pénzbeszedője éppen úgy fog eljárni önnel szemben, mint én és ön kilincselhet egyik társaságtól a másikhoz, amíg végre is belátja, hogy a legokosabb lesz, ha maga tisztítja ki a cipőjét.

— Befejeztem a vitát, — végez a gróf. — Jónapot.

ékszerrel tisztelte meg. Amikor Szigligeti II. Rákóczi Ferencében Zrinyi Ilonát játszta, az előadás után özvegy Batthyányi Lajosné kereste fel s áthatva játékától, hozott számára egy aranynyal és folióval kivarrott antik főkötőt. Azontul abba a főkötőbe játszotta Zrinyi Ilonát.

A hatvanas években alapított egyletek javára rendezett hangversenyeken mindenkor ő szavalt! Mily szép volt, emlékszem, kék moiré ruha volt rajta egy hangverseny alatt s aranyos magyar főkötő, amit maga hímezett. Szép Ilonkát szavalta, Vörösmartytól, most is fülemben cseng utolsó akordja: „Az a ház, de nincsen nyugodalma, Feldúlta azt a szerelem hatalma!" mindenki sírt, de ő legjobban, átérzett minden szót, amit kimondott, ezért tudta megríkatni az erős férfiakat is. Egyszer, Nyáry Pál volt nálunk vacsorán, azt kérdezi Róza nénitől:

— Mondja meg édes Róza, mikor játszsza már el Rang és szerelemben a majorosnét? Szeretnék nevetni, mert a drámáit nem merem megnézni, agyonríkat.

Pedig Nyáry Pál nem volt könnyen megríkatható!

Műemlékei között volt egy kormos vaslábos, nagyon elütött a sok ezüst, arany és mindenféle drágaságtól. Mondom egy nap, hogy dobjuk ki ezt a kormos vaslábast, nem való az ide, e közé a sok drágaság közé, Rám néz mindent mondó szemével, akkor már tudtam, hogy most hallok valamit:

— Tudd meg, hogy az a kormos lábas a legbecsesebb kincs a háznál, mert abban a lábasban főztem én egész ebédet Móric bátyád számára 1849-ben, amikor Fundonán bujdosott.

— Hát hogy főzhettél egy lábasban ebédet?

— Hogy? Hát először megfőztem a levest, a krumplit, a babot vagy gulyást, amire telett. Azalatt amíg a leves főtt, meggyúrtam a tésztát és ha a leves elkészült, kiöntöttem a tálba, azt megettük, addig fölforrott a víz ugyanabba a lábasba és kifőztem a tésztát. Így volt az ebédfőzés.

... Ezt a vaslábast ő a remek kincsei mellett őrizte, attól kezdve mi is áhítattal néztük, nagyon szépnek és odavalónak tartottuk.

1863-ban Móric bácsi a Hon című politikai napilap szerkesztője volt. Zichy Nándor gróf írt egy cikket a kormány ellen: ez oly nagy bűn volt akkor, hogy úgy a cikk íróját, mint a lap felelős szerkesztőjét, mert a cikk megjelent lapjában, elitélték fogházra és pénzbirságra. Sohasem felejthetem el azt az érzést, gyermekleány voltam, amikor hire jött, hogy Móric bátyánkat elviszik, becsukják, börtönbe kerül. Én úgy láttam magam előtt, hogy a börtönön talán vasrácsos ablak lesz és szegény szeretett bátyánk ott egy kövön fog ülni, megláncolva keze és lába. Szóval nagyon el voltunk szomorodva.

Róza néni nem kimélt semmi fáradságot, ment egyik kommandótól a másikhoz, beszélt nekik szívhez szóló hangjával és kérte őket, legyenek emberek: — Lássák, a férjem mellbeteg ember, a nedves szoba tönkre teheti. Engedjék meg, hogy egészséges szobában tölthesse ki a reá szabot időt és hogy saját ágyát és bútorait tehesse a börtönbe. — Erre a kérésre nagyot nézett Wolafka, az akkori rendőrfőnök, s azt mondta:

— Csak menjen haza, a választ megkapja!

— De még azt is kérem, hogy ebédet én küldhessek be számára naponta.

Erre még jobban megakadt Wolafka.

— Arra is megkapja a választ.

Mi könyes szemekkel vártuk, mi hírrel jön vissza Róza néni. Amikor megérkezett, azt hittük, a Megváltó szállt le, elébe futottunk: — Mi van? — Csitt! csak hallgatni, még semmi, de mán az jó jel, hogy elfogadott és nem adott elutasító választ.

Másnap érkezett egy nagy hivatalos pecsétes levél. Sokáig reszkető kezei között tartotta. Uristen, mi van a válaszban? Amíg olvasta, arcáról láttuk, hogy elég jó. Meg lett engedve az ebédbeküldés és a saját ágya. De az ebédbeküldés úgy lett megengedve, hogy neje csak hetenkint egyszer ebédelhet vele, a többi napokon csak beküldeni volt szabad az ő magakészítette ebédjét. Volt nagy pakkolás a háznál, összeszedtünk minden, ami megszokott tárgya volt bátyánknak, az úgynevezett Schlaffrokkot, amelyet szintén maga varrt Móric bátyánknak Rózanéni, szürke doppelgenger posztóból egész hosszu, széles övvel, és fekete selyem házisapkája, amelyet szintén maga horgolt. Mikor minden össze volt pakolva, ebéd után volt az indulás, senki sem evett ebédet, csak néztünk az üres tányérra, pedig bab volt, malackörömmel! Akkor még az sem ízlett. Naponta küldte Róza néni Budára, a Nádor-kaszárnyába a pompás ételeket, a maradékot a börtönőr kapta. Amikor első vasárnap fölmentünk, együtt ebédelhettünk, roppant megilletődve jártuk végig a szobákat, mert Móric bácsinak két szép nagy szobája volt, saját bútoraival és kedvenc tárgyaival berendezve. Ebéd után a maradék ételt ismét kiadtuk az őrnek, amit az jóizüen elköltött, s azt mondja: hijába, az úr csak pokolban is úr!

Fogsága második hetében bekérette bátyánk faragószerszámait, ott faragta ki Róza néni és leánya szobrait és egy kész női alakot tajtékból, egy somfabotot, amelyen egy fészek van három tojással és egy gyík belopódzik a fészekbe, hogy a tojásokat megegye. De sokat tudnának azok a tárgyak beszélni az ő akkori lelki világáról! Én azt hiszem és várom, hogy megszólalnak és föltárják mindazt, ami még titok...

Korvin János

Futott a csatából Mátyás király fia:
Kinizsivel nem is lehetett vivnia.
Fejét csak éjfélkor mosta ki a vértől.
S akkor keserű könny csordult a szeméből:

Óh elvakult nemzet! Kígyószivü papok!
Apám emlékére de rátapodtatok!
Legyen hát az áldás amint imádkoztok:
idegen a király, ha idegent hoztok!
Idegen! idegen! ki magának kapar!
aki sohse mondja: Nemzetem a magyar!
Panaszodra siket, vigaszodra néma,
lelkében is balog, nagy lépésre béna!
Ha édesnek mondod, érezd keserűnek,
ha apádnak mondod, mostoha-kezűnek,
s ha mondod: a király a leghivebb barát, —
ellenséges fogát vicsorítsa reád!
Bánatot szántsatok! Könnyeket vessetek!
Mátyásról sóhajtva így emlékezzetek!
S ha kinja nőttével sörényét borzolván
megrázná a láncát a fölkelt oroszlán,
sápadtan írja le az idők írója:
»A magyar szabadság fája a bitófa.«

GÁRDONYI GÉZA

A Műesarnok téli tárlatából

PATAKY LÁSZLÓ: MIKLÓS-HUSZÁROK

A Könyves Kálmán jogosításával

Új Idők 1904. X. 15. z.

A HÉTRŐL.

B. ú. é. k! Száz tréfás karczolatot olvasunk róla, hogy ez a négy szó az, a mit az emberek a legédesebb mosolylyal mondanak és a legsavanyubb ábrázattal hallgatnak. Természetesen nem az egysoru emberek gratuláczióiról van szó, hanem azokról a szives üdvözletekről, a melyek elintézésül mást várnak, mint egy meleg kézszorítást. Valaminek ki is kell hullania a kézből. Szó sincs róla: ez a jókivánsági adó nem a legkisebb, mert rengeteg sok — végrehajtóval dolgozik főként a fővárosban. Hogy a familiáris és baráti kedveskedésről ne is szóljunk, jön a cseléd, a házmester, a viczeházmester, a kéményseprő, a puczerájos, a kocsis, a pinczér, a borbély, a levélhordó, a lapkihordó, a portás, a hivatalszolga, a mosóné, a pék, a milimári, a szabóinas, suszterinas, meg még egy zászlóaljnyi inas és bizony egyik se szereti elveszett tőkének tekinteni azt a pénzt, a mit gratuláló kártyák nyomatásába vagy vásárlásába fektetett. Semmi jót se adnak ingyen, még a — kivánságot sem. A tréfálkozásnak tehát komoly magva is van: csakugyan van egy csomó ember, a ki új év napját kimutatható adatok alapján nem számítja az esztendő legszebb, legzavartalanabb és legjövedelmezőbb napjai közé. De azért nagyon boszankodni vagy épen busulni nem lenne — őszinte dolog. Egészen bizonyos, hogy az újesztendei borravalók még soha senkit se tettek tönkre és bizonyos az is, hogy — jobb adni, mint kapni. Nem vidám dolog az, ha az embert folyton zaklatják a gratulánsok, de még szomorubb, ha senki se jön gratulálni, se önzően, se önzetlenül. Az ember már ugy van teremtve, hogy a meleg szó jól esik neki, ha — az ő költségén melegítik is. Olyan boldog új esztendőt kivánunk mindenkinek, hogy senkinek se legyen terhére, ha — százan kivánnak is neki boldog új esztendőt.

*

A hó. Más teleken az is nevezetes dolog, ha a hó megállít egy gyorsvonatot, de mi a minapában sokkal nagyobb esetet láttunk, a hó megállított egy egész, majdnem milliós lakosságu nagyvárost. Az már bizonyos, hogy jókora vánkosa lehet a Jézuskának, ha ennyi pehely hullhatott ki belőle. A hó uralmának napjaiban Budapest olyan képet mutatott, a melyről még az unokáknak is lesz mit mesélniük akkor is, ha majd nagyapák lesznek. Semmiféle ártatlanság nem lehet fehérebb, mint a milyen ez a város volt; csakugyan fehér havat láttunk napokig, a mi pedig Budapesten ugyancsak ritka dolog. Nem, mintha itt ritkán esnék hó, esik elégszer télen, de ez a hó csak perczekig marad fehér, azután mindjárt csokoládé szinűvé tapossa a milliónyi talp meg kocsikerék. De most több volt, mint a mennyit akár összetaposni, akár elkotorni lehet, a budapesti gyermekek tehát okkal elcsodálkozhattak, hogy:

— Nini, milyen *szintartó* hó esett mostan!

Ez a szintartó hó aztán sok furcsa dolgot produkált. Igy például egy egészen sajátságos villamos-sztrájkot. Rendes sztrájk idején ugyanis a kocsisok sztrájkolnak, de most a kocsik nem akartak menni. A hó erősebb volt, mint a villam, a kocsikat foglyul ejtette és nem engedett addig, a mig — nem olvadt. Megakadt az egész forgalom, de a fehér elem a sok alkalmatlanságért, a mit okozott, némi kárpótlással is szolgált. Felcziczomázta a várost. Telefestette gyönyörü, hangulatos képekkel. A kopasz fákra vakító fehér lombot rakott, puha fehér csipkével szegte be a tornyokat, kupolákat, párkányokat, szobrokat is. Egy-egy kép valósággal a gyermekálmainkból kikelt meseország büvös hangulatával hatott. A szép mellett adott hasznosat is. Sok ezer szegény embernek munkát, a hótakarítással napszámot, kenyeret. Igaz, hogy nem fehér kenyeret, de a fehér kenyeret a fekete föld termi, a fehér földtől elég az is, ha fekete kenyér kerül belőle.

*

Wertheimstein Rózsika. Wertheimstein Rózsika, egy elmés, bájos, szép nagyváradi leány a nevezetes menyasszonyok sorába lépett, mert a világhirű Rotschild-ház londoni főnökének a fia tette jegyesévé. Az emberek érdeklődését, figyelmét és szimpátiáját mindig megfogja az olyan leány, a ki valamely bármi okon nevezetes vagy kiemelkedő férfinak hódította meg a szivét. A fiatal londoni Rotschild báró legismertebb, világra szóló nevezetessége a sok-sok milliója, a mely tömör aranyból való posztamentumra állítja ennek a hires familiának a tagjait. Valószinű, hogy vannak más, egyénibb jó tulajdonságai és erényei is, de ez az egy is ad neki olyan módot, a mely elhatározásának érdekkeltő nevezetességet tud kölcsönözni épen az élete társa megválasztásában. Az ugyanis bizonyos, hogy ha egy Rotschild báró házasodik, — van alkalma válogatni. Van alkalma olyan bőséggel, hogy választania a legnehezebb. Sok szép, gazdag, elmés és művelt leányon kellett átsiklania a tekintetének, mig azután egyen úgy megakadt a szeme, hogy másra egész életében nem akar többé kiváncsi lenni. Regénynek a dolog nem tulságosan romantikus, mert hiszen a szép menyasszony, Wertheimstein Alfréd nyugalmazott százados, nagybirtokos gyermeke, maga is előkelő családból való, gazdag leány, — de valóságnak azért mégis nagyon szép, mert a szépnek a romantikusnál a harmónia nem kisebbrendű eleme. Wertheimstein Rózsika kétségtelenül jó parthiet csinált, de bizonyára épen olyan jó parthiet csinált a vőlegénye is, mert egy Rotschildnak se lehet olyan verőfényes, szép, jó és meleg az élete, a melyet egy bájos, eszes, nemes gondolkodású és nemes érzésű szép magyar lány még sugarasabbá, kellemesebbé, melegebbé és boldogabbá tenni ne tudna. Bizonyos, hogy nyer mind a kettő, mert mindig nyer az, a ki szeret. Mi csak azt kivánjuk a szép menyasszonynak, hogy szeretettel meggyarapodott lelkében is teljes egészében tartsa meg szeretetét, vonzódását e földhöz, a melynek levegőjében ilyen hódítóan széppé virult és most legédesebb álmai lebegnek.

BUCSUZÁS. — Pataky László rajza.

*

Uszóversenyek télen. Ezen a héten, mikor jég födi a folyókat és félméteres hó a szárazföldet, mint az ujságokból olvassuk, egész csomó úszóversenyt rendeztek a sport és a testedzés tüzes hivei. Volt ilyen verseny Budapesten is, a külföldön is. Az ember olvassa a róluk szóló tudósításokat és a meleg kályha mellett is okvetetlenül átfut a gerinczén a hideg borzongás. Budapesten még födött és fütött uszodában rendezték a versenyt, de Rómában már a Tiberist kellett átúszniuk a bajnokoknak olyan deczemberi napon, mikor a hőmérő egy fokot mutatott a vonal fölött. Az ilyen versenynek az eredménye négyféle lehet, ugy mint:

1. Az ember dijat kap és nem kap tüdőgyuladást.

2., Az ember dijat is kap, de tüdőgyuladást is kap.

3., Az ember se dijat nem kap, se tüdőgyuladást.

4., Az ember nem kap dijat, de kap tüdőgyuladást.

Nyilvánvaló, hogy az esélyek a tüdőgyuladásra nézve sokkal biztatóbbak, már csak azért is, mert dijat nem kaphat mindenki, de tüdőgyuladást igen. Ilyen körülmények között igazán nem vagyunk abban a helyzetben, hogy ezeket a téli úszóversenyeket a ragyogó bölcseség intézményei közé sorolhassuk. Az edzettség bizonyára üdvös, okos, egészséges dolog, de ennek is megvan a maga *elég*-je. Bölcs dolog, ha az ember úszni is megtanul, a hidegnek is megedzi magát, de az, hogy az ember *hallá* edzze magát, túlságos ambiczió. Emberi életünk nincs arra berendezve, hogy télen folyóvizekben való úszkálással közlekedjünk, hiszen az embernek meleg vére van és nem kopoltyuval lélekzik. Ilyen kunsztokra tehát fölösleges rácsábitani az embereket. Egy német tudós kitanulmányozta, hogy a vademberek nem eszik meg az olyan fehér ember húsát, a ki életében dohányos volt, mert ez nagyon nikotin izű. Megeshetik akárkivel, hogy sorsa a vademberek kezébe kergeti, de azért nem lehet könnyelmünek bélyegezni mindenkit, a ki — nem dohányzik. A testedzésből is elég kevesebb is annál, hogy az ember deczemberben jeges vizben úszkáljon.

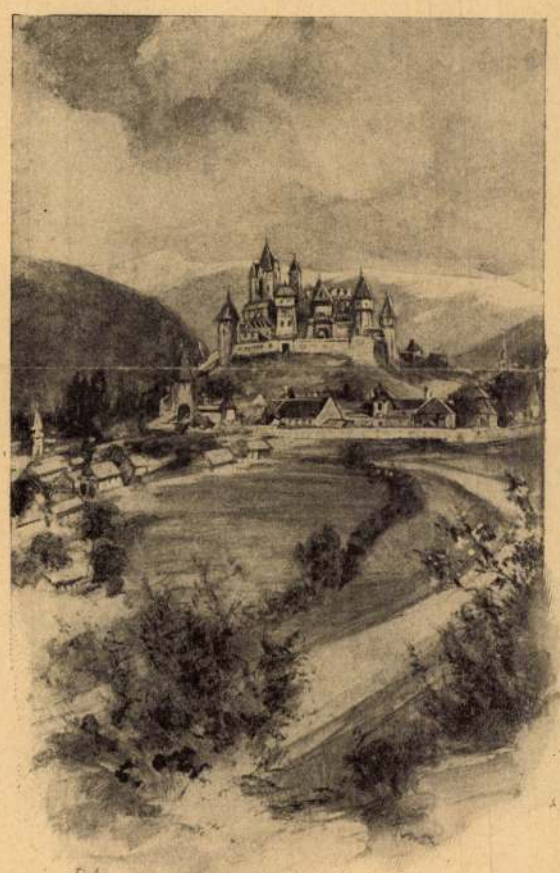

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY.

Irta PEKÁR GYULA.

Mondd meg szép Erdélynek,
Búban borult népnek,
Fő-fő vármegyéknek
Székölyök székének!

Ha kérdik, mint vagyunk?
Élünk-e, vagy halunk?
Mondd meg: rabok vagyunk,
Térdig vasban járunk.

Tömlöcz fenekében,
Tatárok kezében,
Tizennyolczezeren
Vagyunk nagy inségben . . .

Krimi rabmagyarok éneke 1657-ből.

I.

Erdélyi Tündérország.

A Fejedelemasszony ott állt a kertben, nyiló őszi rózsái közt. Szép török bimbók illatoztak, mosolygó kisasszonyok szorgalmatoskodtak körülötte . . . Csak délelőtt felé járt még az idő, de ő már reggel óta kertészkedett ott udvarló leányaival s most egyszerre fáradtan hagyta abba a gondos nyesegetést. Nehéz lett fején a gyöngyös ágú koronka, nehéz vállán a fekete selyembíbor nyári palást, — ollócskája kisiklott sovány ujjai közül s a bársonyszoknya aljáig csúszott le aranylánczán. Bágyadtan hajtotta ki arczából a fátyolt. Olyan hervadtnak, olyan komornak tetszett az életöröm pompája közepette! — Pedig hisz fiatal volt még, alig harmincz éves. A kis Ferkó ott játszadozott mellette a virágok közt, csak ha ezt az ő szerelmetes fiát látta, akkor derült fel kissé zárkozott arcza. Dali sarujában, cserkesz dolmányában helyre-legényke is volt az ország e második, kisebb fejedelme. Anyja pajzánul meg-megfenyegette, de aztán megint csak elborult a szeme. És Báthory Zsófia sóhajtva tekintett fel nyiló rózsái közül.

A magas égen ép napsugártól sebesültek a felhők s a verőfény kévésen árasztotta el ujból a táj vadregényes mindenségét. Ám odafent a görgényi hegyek közt vége már a nyárnak, szinte őszi szél borong a rengetegen át, csak itt a völgyből kiszögellő várhegy alatt van még meleg, itt ünnepel még mindig tavaszt ez a kerti paradicsom. A közelben a Görgény vize csobog s a fákon át barátságosan fehérlenek a hű Szent-Imre házai; éjszak iránt a Szőllő-Hegy kieskedik, dél felé pedig a hires Mocsár-Erdő kezdődik, hogy hegyes-völgyes mérföldeken át húzódjék a gimes vadonba. Maga a várhegy csak tömzsi domb, de bástyadereka kevélyen nő ki a völgy közepéből; egyaránt elállja kelet, nyugat útját s a szomszéd nagy hegyek hódolva uralják.

Kulcsos vár Görgény, aranykulcsos vár, — egy temérdek falú hadifészek, melynek kettős bástyaövét még a jelenlegi György úr édesapja, öreg Rákóczy Görgy fegyverezte olyan golyótálló erősre. Van is látszatja, kivált most, az udvar prezenciájában. Zászló leng minden ormán: a Horgas-Házon, a Veres-Tornyon, a Rákóczy-, és a Harcsafark-Bástyán, s az emelcsős kapuk körül ugyancsak sürgölődnek a palotások meg a kincsesi, hétbükki, bölkényesi nemes darabontok. És bizton mulathat itt az udvar, jól megrakta volt ő nagysága a várat municzióval. Tömve a bástyák boltja porral meg mázsás golyóbissal, van a tornyokban tüzes lapda és vasszigonyos tüzes nyil elég. Forgó taraczkok és ötcsöves seregbontók védik a kapukat, a falakról pedig azok a termetes öreg ágyúk ásitanak alá, melyeket a Fejedelem a maga czimerére öntetett. Ám öreg Rákóczy György nemcsak ellenségei ellen, hanem barátairól s udvaráról is gondoskodni akart. Az alsó bástyák védőszárnyai alá gyönyörű kastélyt és sok gazdasági házat rakatott a hegy tövébe és nemcsak lisztelő- s kásatörő, hanem még papirmalmot is emelt a Görgény vize tölé. Nagy lett ez a vadász-uradalom, huszonnyolcz havasa volt, de ezek legfeljebb csak a jeget szállíthatták a lakomák borhűtő kádaiba: magáról a borról a Szőllő-Hegy, az ennivalóról pedig tuczat falu majorja, meg a vár sokféle szép veteményes-, káposztás-, méheskertje gondoskodott. Köröskörül ott melengették ezek hasznos palántáikat, — itt a közepükben a Fejedelemasszony hires virágoskertje pompázott.

A kincses Rákóczyaknak, erdélyi Tündérországnak egyik legszebb kertje volt ez. Illatos paradicsom, melynek rózsával futtatott bálványos kapuján túl kezdődött a Báthory Zsófia birodalma. Ha ide belépett, feledte aggodalmait; itt nem bántotta őt semmi. Se elhagyott pápista hite, se nehéztermészetű urának kalandos, veszedelmes tervei . . . Mint minden Rákóczy-asszony, jeles kertész volt ő is, azzá kellett lennie anyósának, a szent életű, gondos Lorántffy Zsuzsánnának az iskolájában. Már most az volt a vágya, hogy túltegyen még a Nagyasszony európai hirű borsii kertészetén is! . . . És hát miután rendbeszedte volna fejedelmi ötven kertjüket, immár örömmel nézhetett végig ezen a görgényi édenen is. Nyilegyenes utak szelték táblákra a völgyi tért s e táblákban, nem keverve, hanem szépen különkülön nyiltak az évadok szerint a sokféle illatos és hasznos virágok. Fehér liliom, istenfája, Lippay-tulipán, bársonyvirág, égő szerelem, boldogasszony-tenyere, izsóp, szarkaláb, csillag-virág . . . s aztán, mindenekfelett sok szebbnél szebb török rózsa! Eleget küldtek prezentbe a szomszéd magyar basák, meg teméntelent hoztak a portai követek is. De Báthory Zsófia nemcsak parádéra tartotta ám ezt a sok virágot, — dolgos kezei alatt valóságos illatszergyárrá meg patikává vált a kerti sáfárház. Maga a Fejedelemasszony csinálta ott az orvosságot a vérhullató fűből, a beléndből, meg a sárgaböcséből a szeplő ellen s ő maga párolta az illatszereket is: az istenfája-, hársfavirág-, levendula-, és rózsavizet. Ezt a mostan nyesett sok rózsát is oda a sáfárházba szánta. Az udvarló leányok szines körben térdeltek a kosarak körül, mozgott a sok gyöngyös, islógos ingváll, hajolt a sok virágos bársony derék. Báthory Zsófia maga rendesen gyászos sötétben járt, de a leányokon a parádés csint szerette: galonos tafotában jártak mind és egyforma olasz párta meg czinadoff-fátyol előkötő volt valamennyin.

— Vigyétek már, lelkem, — szólt végre Bánffy Ágneshez, — de aztán nézzetek át oda a gyümölcsényesbe is a kertészhez, készül-e már az aszalóban az a dinnye- meg baraczkliktárium? Fűzfa Jankó ez a Zöld János, abadolmányt se ér az egész tudománya! Mindennap egy nótát felejt az istenadta, — hisz ez idén se küldte el az igért ojtványokat Zrinyi meg Thököly uraiméknak . . . No megyek már magam is a sáfárházba. Siessetek, tiz óra, a Fejedelem ő nagysága mindjárt megjön a vadászatról . . .

Tikkasztotta ez az elkésett meleg, bágyadtan indult a verőfényről a kert hűvösebb birodalmába. Ott az öreg fák lombos árnyában kezdődtek a kertésztudomány legszórakoztatóbb fortélyai. Kedves út vitt az aranyhalas tóhoz; filagória strázsált ennek a partján s alatta énekes meg néma hattyuk uszkáltak a vizen.

— Vigyétek már, lelkem, — szólt a Fejedelemasszony.

vett komolyan. Hát hazajött. És azután? Mondjuk, hogy ugatott volna. Hadd ugasson. Senki sem vette volna észre. De ti beveritek a fejét és ezzel nagy embert csináltok belőle. Most vértanu lett. Most martir. Most ő az üldözött ártatlanság. Ha megrendelte volna nálatok ezt a fogadtatást, nem csinálhattátok volna jobban. Ezer forintért sem csinálhattátok volna jobban! . . .

— Az elvtársak nem tudták visszatartani elkeseredésüket, — jegyezte meg Móni feltűnő csendes hangon.

Kövér dr. egy nagyszerüen megvető mozdulatot csinált a balkezével.

— Nekem akarsz hazudni? Nagyon jó. Mintha nem tudnám, hogy ki nyomatta a cédulákat. Azt hiszed, nem ismerem a kis játékaidat? Azt hiszed, nem látok át rajtad? Az elvtársak nem tudták visszatartani az elkeseredésüket. Nagyon jó. Persze, ha vörös cédulákat dugsz a markukba, hát akkor kijönnek. De csak folytasd, fiacskám. Csak folytasd. Majd meglátod, milyen szép véged lesz. Előre megjóslom neked . . .

A párttitkár úr nem fejezhette be jóslatait, mert néhány látogató érkezett. A látogatók bizalmas barátaik voltak, egy kicsapott állatorvostanhallgató, aki most ideiglenesen itthon időzött és a „Balta" egyik külmunkatársa. A külmunkatárs polgári állását nem lehetett pontosan megállapitani, saját bevallása szerint tanító volt, de sokan erős fenntartással fogadták ezt az állitást. Ő írta a „Balta" személyi híreit és leplezetlen őszinteséggel ismertette a megyei családok bálványait. Amióta nyilvános rágalmazás miatt hét hónapot fogházban töltött, politikai vértanúnak tartotta magát. Mindkét úr különben szívből gyűlölte a párttitkárt és tehetséges unokaöccsét.

— Maguk szép kis dolgokat csinálnak, — jelentette ki az állatorvostanhallgató. — Bizony Isten, szép kis dolgokat csinálnak. Tudják, hogy a Czelder javában fogdossa össze az embereket. Azt hiszem, magát is elfogják nemsokára.

Ez az utóbbi igéret Móninak szólt. A fiatal forradalmár nagyon sápadt lett.

— Szeretném tudni, hogy miért fognának el? Én nem nyultam Gyarmathyhoz. Ahhoz pedig jogom van, hogy a vasuthoz menjek. Ott sétálok, ahol nekem tetszik.

— És a fölbujtás, édes öregem, a fölbujtás, az kutya? — kérdezte jóakarattal a másik. — Ez különben még nem volna baj. Ha majd becsukják, legalább megtanulja, hogy az ügyért szenvedni is kell. Én is szenvedtem és nem haltam bele. Nagyobb baj az, hogy a pártjuk bomlik. Különben úgy kell maguknak, miért szocialisták? A szocialisták lesznek a jövő burzsoáji. Értelmes ember csak nihilista lehet. A maguk elvtársai minden csöpp vértől megijednek. És ezek akarnak forradalmárok lenni. Az előbb hallgattam Krautmesser urat és barátait. Mondhatom, éktelenül dühösek. Orgyilkosságról ordítoznak és gyűlést követelnek. Hallom, hogy Pestre sürgönyt is küldtek.

Most Kövér dr. is sápadt lett.

— Én nem tehetek semmiről. Én nem is voltam itt. Mindennek ez az éretlen fickó az oka.

Móni önérzete föllázadt.

— Kikérem magamnak, hogy sértegessenek, — ordított dühösen.

— Hiába kéred ki magadnak, mert ismételni fogom, — most már Kövér dr. is ordított. — Éretlen tacskó vagy. Egy senki, akit én hoztam ide és aki hálából nekem csinál bajt. Egy kicsapott gimnázista vagy, egy fiu, aki még a vizsgáit sem tudta letenni.

— A kövér burzsoának fejébe szállt a diplomája, — jegyezte meg csendesen Móni.

A másik két úr erre jóizűen elnevette magát. A diplomát ők sem szerették. A nevetés azonban csak annál nagyobb dühbe hozta Kövér Izsó dr.-t.

— Nevetnek? Majd megmutatom maguknak, hogy nem fognak nevetni. Majd megmutatom maguknak, hogy ki itt az úr.

— A kis Napoleon a mellényzsebben, — szólalt meg újra Móni, akit nagybátyjának dühe igen mulattatott.

A következő pillanatban azonban jókedve hirtelenül megszünt. Az ajtó újból fölnyilt és Czelder barátságos arca jelent meg. Két városi rendőr nyomon követte.

— A kis fiu velünk jön, — mondotta szeliden a kapitány.

A forradalmi önérzet egyszerre elhagyta Mónit.

— Én nem tettem semmit.

— Tudom, édes gyermekem, tudom, — hagyta reá Czelder változatlan jóakarattal. — Nem tett semmit. Persze. De az ügyész úr hallott magáról és meg akar ismerkedni magával. Ő nagyon szereti a tehetséges gyermekeket. Hát jőjjön szépen velünk.

Kövér Izsó dr. fölemelkedett.

Folytatjuk.

Recamier asszony

A Louvreban, a nagy teremben,
Redős, fehér empire selyemben
Ül, dús haját szorítva pántba,
Egy letünt kor asszony-leánya,
A szép madame Recamier.

Mint a multból egy színes emlék,
Olyan finom és olyan gyengéd
Ámor lehelt a palettára,
Melyről leszállott testté válva
A szép madame Recamier.

Karcsú chais-longe-ján végigdőlve,
Egy királyfit is elbüvölne,
Mögötte ott sejted a multat,
A finomat, a megfakultat —
Ah, szép madame Recamier.

Sejted a kastélyt, és a parkot,
A menuette lágy szavát hallod,
Halk csókok nesze rezgi át
A függönyös, fehér szobát . . .
Ah, szép madame Recamier.

. . . És itt tolong tengernyi ember,
A kezébe mindnek baedecker,
Mivel lármás, nagyhangú merész,
Kiváncsian arcodba néz,
Szegény madame Recamier.

Németek vastag esernyővel,
Angolok kopogó cipőkkel
Ott bámészkodnak most előtted,
Liljoma elmult szép időknek,
Szegény madame Recamier.

. . . Mért is nem tűnt el a te képed,
Mikor rácsapott az enyészet
Arra a rózsás, meleg korra,
Menuette-re, nyirott bokorra,
Szegény madame Recamier?

Farkas Imre

Pataky László: Jön a vihar

Charlotte Hirt

Irta Lovik Károly

Charlotte Hirt . . . Ez a név akaratom ellenére gyakran megcsendül a fülemben s nyomában magam előtt látom viselőjét, egy töpörödött, gyöngyfőkötős patricius-anyókát, vállán kasmir-kendővel, sovány ujjain velencei gyűrűkkel, fülében ametiszt-ékszerrel. Az arca komoly, nyugodt, úgy látszik, mintha csak aludna, pedig Charlotte Hirt meghalt, békén fekszik ibolyaszín ravatalán, amelyet tuják és dracénák öveznek.

Miért hogy el nem tudom felejteni?

Miért áll elém százszor és százszor, miért látom ó-divatu kasmirkendőjét, feketegyöngyös főkötőjét, miért érzem a ravatala mellett füstölgő gyertyák viaszkszagát, miért néz velem szembe a mellén fekvő feszület elefántcsont Krisztusa?

Charlotte Hirt . . . Jámbor, öreg asszony volt, igénytelen, együgyü, mint az ócska macskái és a fehér egerei. Ott lakott a régi Pest egyik ódon házában, a második emeleten, két tömjénszagu szobában, — mert mindig tömjént füstölt egy kis vaslapáton, — százéves bútorok, megfeketedett képek, elsárgult függönyök között. Künt, az utcákon akkor lüktetett legerősebben a fejlődő főváros ütőere, karcsu, merész házak épültek, a tetők között telefondrótokat húztak, a Sugár-út merészen vágott neki a kormos Terézvárosnak, de Charlotte Hirtnél maradt minden a régi: a fehér egerek békén szunyókáltak az ugorkás üvegben, a Szűz Mária repedezett képe előtt piros mécses pislogott, a fiókos ládán álló alabástrom-oszlopos óra sóhajtva jelezte a negyedórákat. A napsugár elkerülte a tömjénszagu szobákat, a szél nem zörgette meg az ablakokat, a szilaj tavaszi eső nem rajzolt rájuk szeszélyes csikokat.

Egyszer voltam csak az ódon lakásban, amikor atyám az örökösök képviseletében Charlotte végrendeletét kereste fiókokban, könyvek közt, a festmények hátlapján, de azért nem felejtem el a két kis szobát, amelynek félhomályából ma is halkan intenek felém a lesüppedt ripsz-karosszékek, a tojásdad alaku, aranykeretbe foglalt arcképek, a pohárszéken gubbasztó talpas poharak és tengerzöld porcellánecsészék. A sarokban áll az imazsámoly, himezett szívvel és kereszttel; mellette egy vékony munkaasztal, amelynek lábára fekete cseresznyék és diók vannak faragva; odébb egy sárga tükörü üvegszekrény, benne egy ezüstgyűszü, egy meisseni pásztorfiu, két himes tojás, két gyöngyből kivarrt szalvétagyűrü, egy kis porcellánkanapé, és egy platinahintó, törött fejü kocsissal, fekete lovacskákkal. Mindez fakó, néma és görnyedt, mintha arra várna, hogy a halál mielőbb magával vigye.

Mialatt apám és az örökösök a végrendelet után kutattak, leültem egy sarokba és egy, a földre tett fiókban kotorásztam, hátha valami játékot találok. Öt éves voltam és szerény igényü, el tudtam szórakozni egy ócska kilinccsel vagy függönybojttal. A fiókban tarka lim-lom keveredett volt össze: üres orvosságos üvegek, paszomántok, tüvánkosok, törött legyezőtollak, csinált szekfük, koppantók, skót szalagok, megkezdett hímzések, elsárgult színlapok meg egy furcsa kép: egy sirkő mellett álló fűzfa, hajszálakból összeállítva. Minde portékák oly szomorúk és hidegek voltak, hogy nem mertem egyiköket se játszópajtásnak használni. Tovább keresgéltem tehát az ócskaságok között, amelyek csöndesen zörrentek meg ujjam érintésére. A láda mélyében apróbb holmik hevertek: karneólgombok, pillangós óra-ingák, velencei mozaik-kockák, kagylócskák, egy szappanból csinált körte és . . . Jól láttam-e? Igen, egy csokoládé-cserebogár!

Mint minden gyermek, nagyon szerettem a csokoládét, a fiatalság kedves, fekete barátját, aki csöndesen, szerényen illeszkedik bele életünk első esztendőinek történetébe. Gyorsan kiszedtem a cserebogarat és magam elé tettem. Még most is tisztán látom minden ízét. Kopott jószág volt, színe az idők folyamán világosbarna lett, az egyik szárnya hiányzott, de azért a szeme vidáman csillogott és barátságosan üdvözölt, mintha hálát akart volna mondani, amiért kiszabadítottam a hosszu rabságból.

Egy óra hosszat eljátszottam a nyájas cserebogárral, megfeledkezve a szomszéd szobában álló ibolya-

Uj Idők 1908. XIV. 35. sz.

Eloltottam a gyertyát is, sötétben akartam a fejemmel beszélni.

— Mikor megláttad Verát, megijedtél. Első gondolatod az volt, hogy legjobb lesz kereket oldani és meg sem állni, míg legalább tíz falut nem tudsz magatok közt. De nem volt erőd, hogy megmaradj az első gondolatnál, pedig hát mindig az a legjobb. Okoskodni kezdtél, amiből csak szamárságok születnek. Arra a tíz esztendőre gondoltál, mely immár kigyógyíthatott Verából, s még azt mondtad, hogy kapóra is jött az asszony, kipróbálhatod a szívedet, beleszokott-e már a lemondásba. Úgy tetszett, hogy igazad van. Elvégre könnyü volna az embernek leszoknia a szédülésről, ha nem kellene hozzá egyéb, csak hegyet, árkot, magasságot és mélységet elkerülni. Az ágyában fekve mindenki elhitetheti magával, hogy már nem szédülős. A próbának elébe kell állni. S tíz esztendő után úgy illett, hogy ne fussak meg ész nélkül Vera elől. Idáig igazad lehetett. De micsoda hazugságokkal ugrattál bele engem ebbe a kisérletbe! Azt mondtad, hogy mindenkinek nagyobb veszedelem lehet Vera, mint nekem, aki ismerem, aki tudom a múltját, akinek csak Sztropkay Bálintra kell gondolnom, ha meg akarom törni a varázst, mely az asszony szeméből árad felém. Azt mondtad, filozófusnak való mulatság megfigyelni az asszonyi praktikát, melynek legtitkosabb szövetébe, kerülő útjaiba s céljába is belátok. Azt mondtad, bolond macska az, amelyik csengővel a nyakában indul egerészni, pedig hát Vera is katonai kisérettel gondol engem megfogni. És azt mondtad: bátran mehetek a játékba, mert magam vagyok a vezér s magam a hadsereg, abban a percben visszavonulhatok, mikor unatkozom vagy félek . . . Csupa hazugság, kedves barátom, s az okoskodásaiddal elvetted az eszemet. Senkinek sem akkora veszély Vera, mint énnekem, akit még akkor is számkivetésbe tudott kergetni, mikor megtagadtam hatalmát és ledobtam a trónról, ahonnan mosolyogva parancsolt szivemnek. Az én tízesztendős bújdosásom: a félelmem parancsolta rám, nem az akaratom. És tudom már, micsoda hazugság volt Sztropkay Bálint is. Halottnak hazudtam magamat, hogy meg ne kelljen válnom tőle, aki miattam halt meg. De nem a halott társasága kellett nekem, hanem a halhatatlané, aki egykor talán mégis szóba áll velem s mond egy szót, mutat egy jelet, amelyik útba igazít, hogy újra megtalálhassam Verát. Mert akkor is, öntudatlanul is: Vera volt nekem a cél, a jövő, az élet. Vagy nem halt meg Sztropkay Bálint nyomban, mihelyt Vera megjelent? Vera megvolt, — Sztropkay eltünt, hiszen csak bennem, fantáziámból, szenvedélyemben élt ő, hogy elvezethessen Verához. És az a filozófusnak való mulatság! Ah, barátom, micsoda bolondság. Elhitetted velem, hogy mulatni fogok Vera haditervén, mert szövevényében behunyt szemmel eligazodom. De hol a haditerv? Hol a szövevény? Az az asszony, aki nekem naponta megjelenik, mint valami fehér tünemény, tolvajlámpát tart maga előtt, mely csak neki világít, nekem meg őt magát is elrejti. Látok valakit s az nem ő, védekezem valami ellen s az nem támadás, gondolok valamit s azt ő nevetve rontja le. Azt kellene hinnem, hogy ez az asszony csak a tisztaságáról akarhat engem meggyőzni és kacagva figyelmeztet, hogy ő olyan érdekes asszony. Megijedek az első kisérletétől, melyet nem értek s abban a pillanatban megtanít, milyen könnyen lerázhatom a nyakamról. Reszketek, mert látni vélem a célját s hidegen biztosít, hogy semmit sem látok vagy mindent rosszul látok. Azon gondolkozom, hogy milyen jó volna menekülni és csodálkozva kérdi, hogy nem tudom-e, milyen könnyen szabadulhatok tőle. Óh hát hol van a haditerve, a célja, a praktikája? Mit akar, ha semmit sem akar? Vagy ha el akarja venni az eszemet s addig semmibe se fog, míg látni tudok: mit tegyek, hogy elkerüljem az örvényt, ha már elvakított? Érzem, hogy nagyon figyeltem s már fáradtak a szemeim. S akkor tréfálkozva sietsz segítségemre, hogy bolond macska az, amelyik csengősen indul egerészni. De már ebben sem hiszek. Az a kapitány ostoba vagy himpellér. Amiért majdnem szeretni tudtam, az első kinálkozó alkalommal sietett kiölni belőlem. Kis kakas, csúf kakas, — mormolgattam, mint a suhanc s vártam, hogy berzenkedve riogat a dombjáról, de a kakas behúnyja a szemét s érzelmesen fújja a panaszt, hogy ő is csak boldogtalan szerelmes. Azt hiszem, manőver: a kakas ki van tanítva, — óh barátom, meg kell bolondulnom ebben a komédiában. Hittig kapitány elégiákat sír a szívéről, káromolja Sztropkayt, úgy néz rám, mint a bolondra és mégis csak kardbojtot visel. Ne higyjek neki, aki hittem Sztropkay Bálintnak? Vagy higyjek neki? Úgy érzem, mintha nekem még sokkal veszedelmesebb volna a macska így csengősen. Csak fészkelődöm, forgok, szédülök s félig eszméletlen vagyok, mikor nyakamban érzem azokat a félelmes, fehér macskafogakat. S én volnék vezér és hadsereg, én vonulhatnék vissza, amikor unatkozom vagy félek? Meg vagyok csalva, meg vagyok fogva, — remegve várom az éjszakában, mi lesz velem? . . .

A csöndben, a sötétségben szinte hallottam szívem ijedt dobogását. Kábultan botorkáltam ki az udvarra, a kúthoz. Meghúztam egy párszor a fogóját erősen s odatartottam égő fejemet a hideg víz alá. És reszketve tántorogtam vissza.

Mélységes éjszaka. A levegőben zsongott, kerengett valami. Figyeltem.

— Szememre veted a hazugságaimat. De én nem csaltalak meg, magam vagyok a megcsalott. Mért nem mondtad meg máig, hogy szereted Verát? Mért tagadod még ma is? A te nagy hazugságod rontotta meg az én sok igazságomat s most engem vádolsz. De nem bánom. Van egy utolsó tanácsom: ne menj el holnap az erdőbe! Egyetlen nap az egész, maradj itthon vagy menj a városba s holnapután Verát már nem találod az erdőben. Ha szereted vagy nem szereted, ma még elszánhatod magad és mentve vagy. Ne menj holnap az erdőbe!

Fölszakítottam az ablakokat. Féltem, hogy megfulladok.

Folyt. köv.

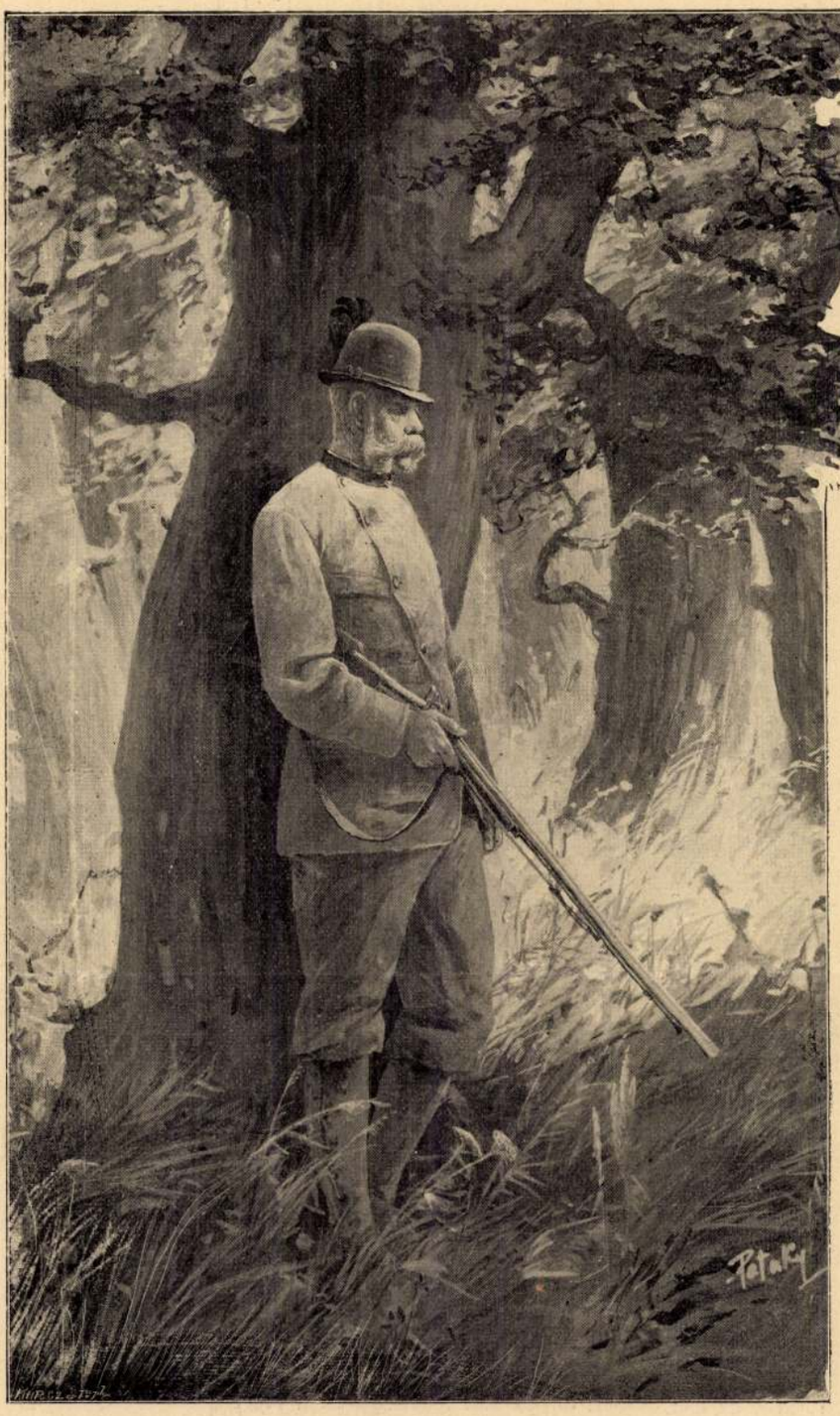

A király a gödöllői vadászaton — Az Uj Idők számára rajzolta Pataky László

Az ujságíró

Elbeszélés

Éjfél után két órakor ment el a szerkesztőségből, halálosan kimerülve, de azzal a megnyugvással, hogy reggel érdekes lapot kap az olvasó. S ez a tudat lecsillapította a zsibongást agyában: ezzel és nem a szívével érez az ujságíró. Egész biztonsággal mondhatta magában:

— Ma jól fogok aludni.

Ónos eső csöpögött és permetezve nedvesítette meg az arcát, enyhítve a munka utáni lázt. Lassan ballagott, mintha időt akarna engedni a forróságnak, hogy kipárologjon lüktető halántékaiból. S közben, mint a gyermek, ki csemegét kapott, de az élvezetet azzal fokozza, hogy nem esik neki mohón, egyre ismételgette:

— Jól fogok aludni!

— Egyszerre csak egy szűk utcában eléje toppant egy homályos alak.

Annyit lehetett látni, hogy fenyegető a magatartása, hogy szorít a kezében valami fényesen csillogót. Nagy, csontnyelü kés volt és a markolatánál keményen fogta.

Az ujságot író ember annyira benne van a szenzációban, hogy mikor őt magát éri valami váratlan és nevezetes, akkor is abból a szempontból mérlegeli, hogy mit ír majd az ujságnak? Ternyei, a segédszerkesztő is kimondta magában nyomban a szentenciát.

— Rablótámadás éjfél után. A közönséges fajtából: maximum, ha ötven sor.

Aztán fölülkerekedett benne a keserü humor és így szólt az utonállóhoz:

— Barátom, maga rossz helyen kereskedik. Két óra óta huszonnyolcadika van és ilyen dátum mellett nincs az a Krőzus a hirlapirásban, kinél több volna egy forintnál. Ha azzal szolgálhatok, tegye félre a kést.

Az éjjeli támadó sötéten rábámult, aztán lomha hangon vágott vissza:

— Nem kivánom a pénzét, csupán az életét.

— Ugyan minek? Bántottam valaha?

— Nem ismerem az urat, — hebegte a másik, — soha se hallottam még a hirét sem, de érzem, hogy valakit meg kell ma ölnöm.

— S miért legyek én az a valaki? — kérdezte nyájasan Ternyei. — Ebben a nagy városban hatszázezer ember él, közöttük akárhány, kinek nincs családja. Miért akarja az én gyermekeimet megfosztani kenyérszerzőjüktől, holott akad elég haszon nélkül élő léhűtő.

— Hány gyermeke van? — kérdezte egy kicsit megdöbbenve a nyájas ismeretlen.

— Mondhatnám, hogy féltucat és azzal hatnék a szívére, de én a verista-iskolához tartozom és leírásaimban mindig ragaszkodom az igazsághoz. Kijelentem tehát, hogy csak két gyermekem van... Az is elég egy magyar ujságírónak... De most nem ez a főkérdés. Mondja meg inkább, miért okvetlen szükséges, hogy ma éjszaka valakit megöljön?

Az idegen majdnem hörögve felelt:

— Csak!... Rosszul bántak velem... Mint a veszett kutyával... Kidobtak a hajlékomból... A feleségem kórházban halt meg... A gyermekeim éheznek... Én is.

— De édes uram, — szólott Ternyei, — mondtam már önnek, hogy van nálam egy forint. Valahol akad még egy

Uj Idők 1900. VII. évf. 8. sz.

— Senki, — felelt Kristyórné közönnyel, — mialatt hüvelyk és mutató-ujjával műértőleg simogatta a párnahuzat vásznát. — Majdnem új — motyogta megelégedéssel, — mert tudvalevőleg ősi szokás szerint őt illeti a halott ágynemüje.

Julis asszony szikrázó szemekkel közeledett és indulatosan taszította el az ágytól. Aztán mintha teljesen megfeledkezett volna létezéséről, szótlanul emelte le a halott arcáról a terítőt és a körülállóktól nem hallhatóan súgta feléje.

— Eljöttem tekintetes úr. És hűségesen fogom is gondozni, úgy, ahogy maga kívánta . . . Isten engem úgy segéljen! . . . ezt valamivel hangosabban mondta, úgy hogy a jelen lévők meghallották és egyetértően pislogtak egymásra, — aztán fölegyenesedett és határozott léptekkel a mellékszoba felé tartott.

— Nem szabad! — kiáltotta Kristyórné az ajtó és látogató közé állva.

— Nekem szabad,— felelt Julis meggyőződéssel és egy lépést tett előre.

— Jaj lelkem, be biztosra veszed a dolgodat — dünnyögött Kristyórné, egy lesujtó pillantással mérve végig a tolakodót, de aztán meggondolta a dolgot. Én Istenem, miért ellenkeznék? Mi köze neki ahhoz, hogy a báróné miképpen fogja fogadni Csécse Julist? S ezért fordított egyet a taktikáján és bizalmaskodva súgta oda Julisnak: — Na hát, ha már bemégy lelkem, jusson eszedbe, hogy sehol sem lelem az almáriom kulcsát, pedig ott kell lenni a lepedőknek, hoznál ki vagy kettőt, az Isten is megáldjon! . . . nem tudok nélkülök a kiterítéshez fogni.

— Jó, jó, — felelt Julis és mégegyszer a halottra nézve, mintha attól várna bátorítást, elszánt, erélyes kézmozdulattal nyitott be a mellékszobába Szíve hangosabban kezdett dobogni, mikor ott messze, az ötödik szobán túl a báróné kis összegörnyedt alakját megpillantotta.

Milyen kicsinek, milyen törékenynek nézett ki ebből a távolságból. Mivé lett, amióta nem látta! Kicsi, vézna volt ugyan mindég, talán ezért tetszett olyan fiatalnak. Pedig amikor férjhez ment is, volt legalább huszonöt esztendős, — hogyne, hiszen azt mondták Szamosbecsen, hogy a járásbíró nagyon bölcsen cselekszik, amikor özvegyember létére nem valami fruskát visz házához, hanem a vén tönkrement Hiripi báró *meglett* leányát. Remélhetőleg anya helyett anyja lesz az arván maradt kis fiunak . . . És valóban, a báróné első perctől fogva csupa szeretet, csupa gondoskodás volt a kis Pali iránt. Még akkor is, amikor újabb keresztelőre készültek Jánossyéknál . . . Még akkor is, amikor alig egyéves kis leányát, egyetlen szülöttjét kivitték a temetőbe.

— De talán nem is tudott ő más lenni, mint jó, nagyon jó! — sóhajtott Julis asszony és még jobban szemébe vonta fekete kendőjét. — Mit mondjak neki? Hogy szólítsam meg? — töprengett, mialatt tekintetét a rég nem látott tárgyakon feledte. — Lám, ott az a zöld ripsz karszék, ugyanaz, amit hajdan hányszor, de hányszor fordított úgy, hogy a napsugár érje a rajta ülő halvány fiatalasszonyt. S az a csinált virággal telt kosár még ugyanaz, amit együtt töltöttek meg művirággal. Azt a pipacsot ott a rezeda mellett a báróné bodrozta, — azt a vaskos rózsát meg Julis készítette, a tekintetes úr pipatülljeit csenve el hozzá, hogy örült a báróné ezen a kis tréfán . . . S milyen türelemmel tanította a nehéz kezü cselédleányt arra a finom munkára.

— Ejh, gondolja magában Julis, a körülötte nyüzsgő, tóduló, incselkedő emlékeket mintegy lerázva magáról. — Meg kell lenni, mert megigértem *neki* . . .

Ime, ott közelít Jánossy Olivérné, — Istenem, hogy megviselte a bánat. Kicsi, átlátszó kezével néha-néha végig simít homlokán, de ez csak olyan öntudatlan mozdulat. Meglátszik rajta, hogy gondolata messzemessze kalandozik. Arcán pedig az a elfásult közönyös kifejezés ül, ami az igazi nagy bánat első kitörése után szinte kegyetlennek tünteti föl a legszelidebb embereket is.

Julis egy-két lépéssel közeledik és ime előtte áll az, akihez húsz hosszu, beh keservesen hosszu, húsz év óta nem mert közelíteni és a kihez most mégis eljött, hogy nagy gyászában mellette maradjon.

És lám, az a nagy jelenet, amelynek olyan szívesen lettek volna tanui a szamosbecsiek, az a nagy jelenet, amelyre Julis asszony félve, vágyva gondol húsz esztendő óta), most milyen egyszerüen, milyen természetesen, milyen minden külső hatások nélkül ment végbe. Mindössze is csak az történt, hogy Csécse Julis odahajlott azok fölé az átlátszó kis kezek fölé és ajkához emelte őket.

És azok a kis kezek, melyek húsz év előtt olyan könyört nem ösmerő szigorral mutattak ajtót a cselédleánynak, ma milyen erőtlenül csúsztak, támaszt keresve, az egykori vetélytárs vállára.

— Itt vagy Julis?! . . . mondta az özvegy közönynyel és kiérzett hangjából, hogy nagy fájdalmában nem is gondol arra, hogy a multnak minő kínos emlékei fűződnek e névhez.

— Kell valami? — kérdezte aztán, a karszékbe roskadva.

— Igenis, — felelt Julis egyszerü, színtelen hangon — lepedőkre lenne szükség.

— Vagy úgy?! — sóhajtott a báróné, ismét végigsimítva homlokán — ott a benyilóban megleled őket; ott a vén diófaszekrényben.

— Tudom — felelt Julis s bár hangja még szintelenebb volt, mint az előbb, mégis élesen belenyilalt vele az özvegy szivébe; de csak egy pillanatra, aztán feje ismét visszahanyatlott a szék támlájára és ott maradt szótlan, mozdulatlan . . . És csodálatos, amint Julis az ő nesztelen lépteivel ide-oda járkált a szobában, rendezgetve, rakosgatva, mint egy régi, hű cseléd, aki nemcsak hogy a ház minden zegét-zugát ismeri, de igyekszik is urnőjének segítségére lenni, — nemsokára Jánossynén kellemes zsibbadás vett erőt, olyan jól esett most teljesen tétlenül maradni, olyan jól esett tudni, hogy van, aki gondoskodik róla, helyette, aki megszabadítja attól a millió apró kötelességtől és foglalkozástól, ami alól egy háziasszony legtöbb esetben nem vonhatja ki magát még legnagyobb bánatában sem. És amint Jánossyné ott ült behunyt szemekkel, lassanlassan előjöttek az emlékek is, ugyanazok az emlékek, melyek az imént Julis asszonyt tartották fogva, most ő hozzá lopózkodtak, őtet zsongták körül. De hiába hozakodtak elő régi tőreikkel, régi nyilaikkal — nem sebeztek többé.

— Csak élne! Istenem, csak élne! — zokogott az özvegy — és még az is szentségtörésnek tűnt föl előtte, hogy valaha, valamiért neheztelt férjére. — És mire a szamosbecsi résztvevők hollócsapata ellepte a gyászházat, a vígasztalás kenetteljes szavai ellenére, néma fejcsóválgatással integettek egymásnak, mert igazán meglepő látvány volt: a bánatos özvegy mellett Csécse Julist látni, amint óriás kulcscsomóval kezében járt-kelt, rendelkezett a boldogult Jánossy Olivér házában.

— Hej, ha a fiu haza jő! — mondogatták egyremásra.

II.

És hazajött.

Mostohaanyja minden kimerültsége ellenére maga készítette el szobáját. Még a konyhában is utána nézett, hogy úgy süssék a *kuglófot,* ahogy az ifju úr szereti, mert szerető szivének most már minden öröme csak

— Le biz' a lelkem, — nevetett Maklayné meggyőződéssel és önkénytelenül feszesebbre szúrta kontyába a kalaptartó tűjét. — Csak azt nem értem, hogy Jánossyné miért tűrte oly soká maga mellett.

— Azt mondják, nagyon szerette, aztán meg hat hétig ápolta a kis Piroskát.

— Azt ugyan elég hiába ápolta, mert egy percig sem volt életrevaló.

IT KATONA

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Pataky László*

— Nem hát. De a szegény anyának mégis nagy csapás volt, mikor elvesztette. Én mindig is azt mondom, hogy a vén Olivér azért udvarolhatott olyan zavartalanul, mert a felesége abban az időben se látott, se hallott a nagy bánatától.

— Már lehet, hogy nem hallott, mert ki is mondta volna meg a lelkemnek, hogy kigyult házán a kémény. De látni látni kellett neki és látott is! A vak is látta volna! És azért kergette el a háztól Csécse Julist, mert nagyon is jól látta, hogy hányadán van.

— És most mégis egész biztosan láttam, hogy bement Jánossyék kapuján! Hej, sokért nem adnám, ha annál a találkozásnál ott lehetnék.

Ezalatt pedig Julis asszony csaknem futva érkezett a tornácra.

— Itt kell lenni! — határozta el és mint aki jól ösmeri a járást, tétovázás nélkül lépett be abba a szobába, melyben Jánossy Olivér kiszenvedett. Még úgy feküdt ott, ahogy alig félóra előtt utolérte a halál, csupán a nagy vörösvirágu, csokoládészín kartonpaplan volt már a szemére húzva. Hanem a szoba úgy volt még, ahogy az élő ember magának berendezte. Jobban mondva: ahogy az lassan-lassan berendeződött. Hiszen ritka kivétel az a magyar ember, aki egy lakást *berendez*, rendszerint csak úgy formálódik az körülötte, mint tegzér körül a burok.

Lám itt is, a szamosbecsei járásbíró szobájában hiába keresnénk könyveket, aktákat, ő csak külsőleg volt hivatalnok, de hivatás szerint vadász volt a jó Jánossy Olivér, még pedig híres jó vadász. Nem csoda tehát, ha szobájának minden zegezuga erre emlékeztetett. És nem csupán a puskák tarisznyák, agancsok, és tülkök tanuskodtak erről, de a nemes sportnak mintegy lerakodásaképpen: a vadászcsizmák hosszu sora is ott gubbaszkodott a falmentében.

— Szegény tekintetes úr! — sóhajtott Julis körülnézve, — egész életében a fehérnép takarítási passziója ellen küzdött s most mégis itt van ni Kristyórné kefével, szappannal fölfegyverkezve.

Az nem is jutott eszébe Julisnak, hogy attól az ide-oda tipegő vénségtől megkérdezze, hogy: »Hát maga hogy került ide?« Hogy jutott volna, mikor a Kristyórné alakja hosszu évek soran egyesítve volt nála a halál fogalmával.

Ott volt az mindég, nyomon követve a zord látogatót, miként hűséges szolga a parancsolóját. És éppen mint ahogy a szolgáknak kötelessége rendbe hozni a lakást és eltüntetni annak vendégség okozta intim jellegét, azonképpen Kristyórnénak is az volt a hivatása, hogy a halál jötte után ismét ünnepélyessé tegye azt helyiséget, amelyen végig járt a Nagyúr, iszonyu össze-visszaságot hagyva maga után. Most is hozzálátott már a rendezéshez és halk, de ellenvetést nem ösmerő hangon adta ki parancsait az ácsorgó cselédségnek.

— Hol van a bárónő? — kérdezte Julis, szavait az ajtó mögött guggoló szolgálóhoz intézve, de az csak vállát vonogatta és ujra sírni kezdett. — Hol van a bárónő? ismételte hangosabban, hogy Kristyórné is hallja, mire a kérdezett némán a másik szoba felé intett.

— Ki van mellette?

Uj Idők 1899. V. 23.

— Kirándulunk Szilas-Almásra.

— Fürdőzni? Áprilisban?

— Barátom, ez a hölgy a szamócát januárban, a a szőlőt februárban, a tó vizét pedig áprilisban szereti.

— Fene gyerek, az igaz. Szeretnék veled menni, de szolgálatom van.

Ebéd után elbúcsuztak egymástól. Vidovics haza ment, pakoltatott s kikocsizott a vasúthoz.

Mikor van der Kerkhoven kisasszonynak megígérte, hogy velök fog tartani, még úgy gondolt erre a kirándulásra, mint valami igen-igen problematikus dologra. Kényelmetlennek tartotta kifogásokat rögtönözni, annyival inkább, mert nem akart abba a hírbe keveredni, hogy holmi szinházi princesszek miatt, visszavonul az egész világtól. De reménykedett benne, hogy majd csak közbe jön valami, ami elmossa ezt a nem nagyon érdekesnek igérkező kirándulást. Például földindulás támad, vagy a sok Vidovics közül valamelyik agg rokon náthát kap. Egy staféta elvégzi a többit s Van der Kerkhoven kisasszony bizonyára vigasztalódni fog.

De tegnap óta változtak a viszonyok. Most már kisértésbe sem jöhetett, hogy kibujjék az igérete alól. Mától fogva semmi oka rá, hogy kibujjék alóla. S elhitette magával, hogy úgyis kiürítette volna a keserü poharat. Amit egy gavallér megigér, azt meg kell tartani s talált volna-e mentő ürügyet? Nem. Elég az hozzá, minden jól van úgy, ahogy van . . .

Hanem azért a vasúton is ugyanaz a gondolat foglalkoztatta, amely délelőtt a kávéházban.

— Ejnye, a haszontalan! Kacérkodik velem, mint akármelyik komédiásné? Sértődöttnek, kevélynek és titokzatosnak óhajt feltünni? Meg akar gyötörni, hogy annál kivánatosabbnak találjam? De hisz nekem ehez a banális, sokszorosan lejátszott *flirt*-höz semmi kedvem! A szinésznőkből már elég volt; úgy a műkedvelőkből, mint az igaziakból. S ha azt sejtem, hogy olyan, mint a többiek: bizony, egy lépést sem mentem volna utána. Azt hittem, bolond véletlen, ha szinésznőnek tartják s hogy valójában nem komédiáshölgy, hanem egy édes, kedves jó gyermek, akit csak a szegénység dobott ezekre a nyomorult deszkákra. Nem az volna, a kinek képzeltem? Én voltam a naiv, nem ő? Lám, lám. Földúzza az orrocskáját, mert azt hallja, hogy megházasodom! S ha úgy volna, mit tartozik rá ez a história? Csak nem gondolta, hogy majd őt veszem el? Nem, annyira nem lehet gyermekes. Ezzel tisztában lehet, akármilyen fiatal s akármilyen kevéssé szinésznő. És ha csak egy kicsit érdeklődik irántam: mit törődik a jövővel, mért ingerli a gondolat, hogy egyszer, valamikor, nekem is meg kell házasodnom? Számítana valamire? Mire? Vagy nem számít szegény semmire a világon, csak egyszerüen fáj neki, hogy más nő képét hordom a szivemben?

Eszébe jutottak a szavai s eszébe jutott a tekintete. Néha, igaz, a kulisszák tájékán divatos pojácanyelven szólalt meg; máris úgy beszélte a komédiások nemzetközi jargonját, mintha ott született volna Arkádiában, a vidámság, a pajkosság, a könnyüvérüség és a hazugság világában.

(Folyt. köv.)

Fábián hadnagy

Szól a nagy Rákóczy, vezére a hadnak,
Szól hű emberének, Fábián hadnagynak:
»Kedves jó vitézem, a nagy hegyek alatt
Amott táborozik egy kis labanc csapat.
Szállj vitézeiddel fegyverbe az éjjel,
Ásd meg a sírjukat, verjed őket széjjel . . .
Hadd érezzék meg a kuruc kard csapását —
Érezze a föld is vérük csordulását.«

Sátorába tér el jó Fábián hadnagy.
Piros az ég alja messze napnyugatnak.
Emide keleten már a csillag remeg . . .
Jő az este lassan, csöndesen közeleg.
Sötétlő árnyéka egyre nő a fáknak . . .
Kik szállnak fegyverbe? Vitézek vagy árnyak,
Olyan rejtelmesen, parancsszóra várva?
. . . Fábian hadnagynak világos a sátra . . .
Nyílik az ajtaja . . . valaki belebben . . .
Csillagoknál szebben, napnál fényesebben.

Ki ez a tünemény? Ki ez a látomány?
Ki ez a fenséges barnaszemü leány?!
Mintha arany volna haja közé szőve,
Mintha a nagy égből szállott voln' a földre . . .
Sötét szeme amint fölvillan ragyogva,
Szinte fátyolt vet az égő csillagokra,
Néha elsötétül, néha meg fölragyog . . .
S eképp' szólítja meg Fabián hadnagyot:

»Háboruk vitéze, jó Fábián hadnagy!
Hagyj békét annak a szegény, faradt hadnak!
A háboru vészes . . . az ütközet kétes . . .
Vitéz hősi tettet vigyél máskor véghez.
Ne fordulj el tőlem . . . vesd ream a szemed . . .
Maradj itt jó vitéz s itt maradok veled,
Elsúgom füledbe szerelmemet halkan . . .
Úgy szorít a karom . . . úgy éget az ajkam.
Óh maradj itt vitéz, óh maradj itt velem . . .
Ösmerd meg, tanuld meg, mi az a szerelem,
Hófehér keblemen lesz a nyugovásod.
Szerelmes szívemben lesz a lakozásod.«

Miből vannak e szók?... Úgy a szívre hatnak...
Megrendül beléje jó Fábián hadnagy.
Csókra vágyik ajka . . . kigyulad az arca . . .
Küzködik magával roppant lelki harcba,
Karjait is már-már ölelésre tárja,
Hogy a szép leányzót kebelére zárja . . .
. . . De ám, ott künn, messze, szomoruan szólva,
Mintha csak valami nagy fájdalom szólna,
Megrendül búsan a tarogató szója —
Tarogató szaván a Rákóczy nóta.

. . . Fábián hadnagynak megcsörren a kardja.
Az ösmerős nótát szívdobogva hallja —
S amikor megszólal, hangja meg se remeg:
»Mit se használ szavad, sem a tekinteted.
Ott van az én helyem, künn a csatatéren,
Nagy munkát bízott rám az én jó vezérem,
És ha ezer ördög várna is rám ottan,
Százezer halállal, orozva, titokban,
Itt meg ezer angyal ölelése, csókja
Marasztalna híva, dédelgetve, óva,
Szívem szója ellen még akkor se tennék . . .
Mégis hadba szállnék . . . háboruba mennék.

. . . Ha úgy csöndes este, csillagoknak ezre
Csillant le a fényes kuruc őrtüzekre
És körülfeküdve, a deli legények
Vitézi tettekről meséltek, regéltek —
Elmondta a vénebb a fiatalabbnak
Lelkes, szép meséjét Fábián hadnagynak . . .
Az ifju legény meg elhallgatta szépen
S lelkesedés lángja lobog a szemében.

FARKAS IMRE

Téli alkony

Írta SZIKRA

I.

— Eredj fiam, huzasd meg a harangot, — rendelte az öreg Tömörkényi doktor a halottas szobából a hosszu faoszlopos tornácra lépve.

— Melyiket, tekintetes úr?

— Valamennyit, te füles. Mintha az ilyesmit még kérdezni kellene . . . Vajjon ki kérdezte, hogy ki katolikus, ki református, amikor estéről estére kergettük a filkót, én meg ő, meg a főtisztelendő, meg a tiszteletes . . . Hej haj, rossz időket élünk! sóhajtott az öreg doktor, nem mintha néppárti türelmetlenkedésre hajlana, oh dehogy! Szamosbecsen az ilyesmit még hírből sem ösmerik (ezért nem is fogom elárulni, hogy hol is van az a Szamosbecs, nehogy oda menjen valaki mustármagot hinteni felebarátai szemébe.)

— Hej haj! — ismételte a doktor, arra gondolva, hogy mit használ az ő tenger tudománya, ha egy kis tüdőgyuladást sem tud vele meggyógyítani s e fölött a szomoru igazság fölött töprengve, megindult, hogy a Jánossy halálát a kaszinóba hírül vigye.

Alig lépett ki a kapun, mikor egy bekötött fejü, negyven év körül lévő asszonyt látott közeledni.

— Maga az Julis? — kérdé meglepetve, kezét a jövevény karjára téve. De az türelmetlenül rántotta el magát, hanem azért mégis megállt egy pillanatra.

— Igaz? — kérdezte fejével a Jánossy-ház felébólintva.

— Igaz — felelt a doktor. — Oda megy? — tette hozzá növekedő csodálkozással.

— Hát ki menjen oda, ha én nem? — felelt a Julisnak szólított meggyőződéssel.

Nem volt hangjában semmi kihívó, inkább úgy mondta ezt, mint aki kötelességért a legnagyobb áldozatra is képes.

— Különös! Vajjon mit fog mondani a bárónő? tünődött Tömörkényi, de aztán figyelme másra terelődött; mert ime, minden oldalról kezdtek az emberek szállingózni és élénk beszélgetés és taglejtések között siettek a Jánossy-ház felé.

Hogy halt meg? Volt-e pap mellette? Ki fogta be a szemét? Nagyon oda van-e a bárónő? — (mert Jánossynénak minden ellenvetése dacára, soha sem emlegették őt másképpen, olyan büszkék voltak, hogy Szamosbecsnek is van egy bárónője, nemcsak Tiszabecsnek!) A jó öreg doktor alig győzte felelettel.

De a szemes Perencsikné megpillantotta a Julis asszony ruhája csücskét s ez elég volt arra, hogy a szóbeszéd a halottról az élőkre terelődjék.

— Hogy mer oda belépni, — méltatlankodott nevezett asszonyság, mialatt az adótárnokné piros rózsáktól viritó kalapját inventárolta — későbbi megszólás céljából.

— Az már igaz lelkem, — felelt a gyanutlan adótárnokné, aki viszont a Perencsikné nagykendőjén fedezett föl két milligyertyapecsétet. — Mondd csak lelkem, hogy is volt az a história?

S bár mind a ketten könyv nélkül tudták ennek a dolognak minden részletét (hiszen húsz év óta volt

A SZÖKÖ

és maradt ez cause célèbre Szamosbecsen) mégis egymás szájából kapkodták a szót, olyan érdekesnek találták még mindig.

— Hát bizony gyönyörü szép leány volt az a Julis, — pergette Maklayné — még most is emlékszem, hogy milyen egyenes, büszke volt a tartása.

— Ojjé! — vágott szavába Perencsikné. — Ojjé! Azért neki csak úgy legurult a párta a fejéről, mint másnak!

Pataky Sándor

festő

U. 546.

Cseh királyság címere III. 115.

Pataky Sándor

festő, szül. 1880 Arad

irod

Krück II. 353. l.

~~ifj Kemeny Lajos: A Kassai~~
~~sz. Erzsébet egyház tortheri. Arch. Ert.~~
~~XIII. k. Lyf. 1893. 68. l.~~

Pataky Samuel

U. 1022

Sz.	A kifiz. ideje			Közelebbi megjelö
	év	hó	nap	

Pataky Sámuel

U. 148.

Pataky Sándor

U. 1046, 1047

IV. Csoport.

1 Világítás (Süss és Tisa) ....
2 Robbáfzm. (Hona Gusztáv) ...
3 Casettás menyezet (Steinhäusl)
4 Vasablakok (Forreider) .....
5 Díszüvegezés (Palka József) ...

Együtt 114.

Pataky Sándor

U. 1718.

Érsekujvár ostroma Bucquoy császári
tábornok által 1621-ben
(vésnetet) III. 122.

Pataky Sándor

1925. febr. M Aky Pf Egy

kiáll. Nemzeti szalonban

Buzakereszt, vízf.

Tavaszi szántás, vízf.

A hanyagó Kőris, vízf.

Ingyenes népoktatásról szóló törvény III. 53.

Pataky Sándor

1910. dec. kiáll. Nemzeti halon
A város végén, szines cenzarajz.
80.–

1913. szept. kiáll. m. o.
Falun, olajf. 80.–

1914. máj.-jún. kiáll. m. o.
Sziklás parton, vizf. 100.–
Tenger partján, vizf. 80.–

Kálmán magyar király pecsét

VIII. 125.

Pataky Sándor

Műcsarnok
1927. őszi kiáll. 473.
Márvány n. 35
1928/29. téli kiáll. 476. 479

Antalvölgyi üveggyár III. 218.

Pataky Sándor

Műcsarnok „festő" Arad

1912. tav. kiáll. 695

INTERNATIONALE LAND- UND FORSTWIRTHSC

SITUATIONSPLAN DE

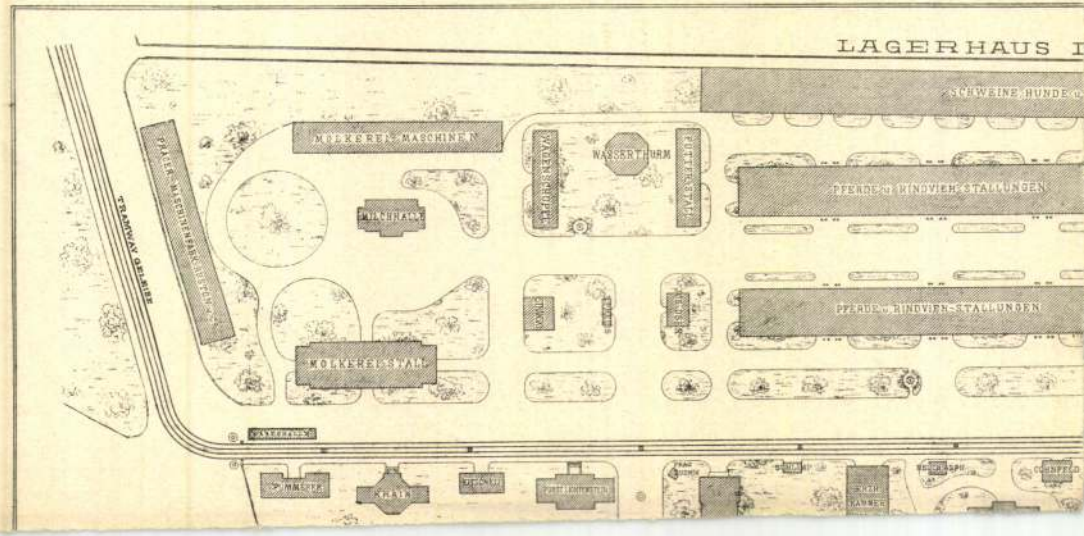

< Pataky Sándor >

< > kiállítása.

Pásztortűz 1929. 192. l.

Révész Kálmán V. 297.

Patáky Sándor

festő

Műcs. kiáll. 1927-tól :
Pipics 118 l.

... Központi Városháza
földszint 6

Ügyosztály részére

Pataky Sándor

2 vírf -

Nemzeti Szalon

MAPE 20-ik jub.
kiáll. kat.
1935. dec. 20 -
1936. jan. 6.

Patakay Sándor

1942. jún. — jut. részt vett a délerdélyi magyar képzőművészek aradi kiállításán.

Esti Magyarország

1942. június 24.

Pataky Sándor

1937. III. 13–22, 23–24

koll. kiáll. a Déri

múzeumban.

Erik Déri 1937. 112. l.

Pataky Sándor

erdélyi festő
akvarell kiállítása
a Déri Múzeumban
1934. ápr. 2–11.

Évk Déri 1934. 81 l.

Patakey Sándor

l.

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942.

39. l. 43. l.

Cs

A Nemz

Pataky Sándor

Képzőművészet 1932. 95. l.

PATAKY SÁNDOR (ARAD):
KALOTASZEGI SZOBÁBAN

Padaky Sándor

Thieme Becker

XXVI. 290. l.

Lyka.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

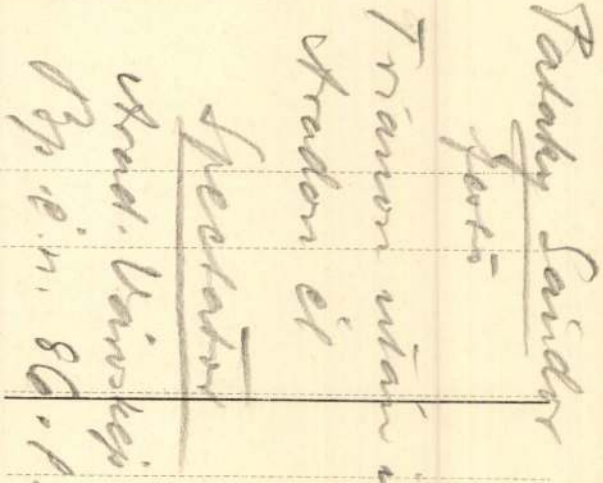

Pataki Sándor
festő
Arad
1929

Suly Fritz
XV. l.

Patakí Sándor

arádi festő

neki vett az alábbi

kiállításon.

Az Ország

1943. aug. 14.

(A délerdélyi magyar

képzőművészek

kiállítása [Brassóban].)

Déli Hírlap (Brassó)

1943. aug.

Pataki Sándor

Festő

lárd

Művészet

1939. 23. sz.

9. l.

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK

Pataky Sándor

295	Sietős ut	2000
296	Szeptember végén	2000

Nemzeti Szalon

1926. máj

MAPE 12. kiáll.

Pataki Sándor

festő

Koll. kiáll. Pécsett
1928-ban.

Emlitve:

Pécsi Képzőm Társ. 1933 nyár

6. l.

Pataki Sándor

Jestő

lárd

Művészet

1939. 23. sz.

G. l.

139. kép. *Deger, Ernst: Madonna.*

Simor prímás rendelte a művésznél.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 45. szám. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 116—117. l. — Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — Rényi 21—22. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 768—769. l. — Körösy: Esztergom. Esztergom, 1887., 238. l. — Maszlaghy II., 207. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 249. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in

Pataky Sándor

aradi festő

koll. kiáll. Könyves Kálmán

irod

Az Ujság

1913. nov. 5.

(c. a.: Három aradi festő.)

Pataky Sándor

festő

Koll. Kiáll. 1936. ápr.

Kolozsvár (?)

Kovács László: Pataky Sándor festményei

Pásztortűz. 1936.

156, 157. l.

Kismérettű impresszió-nista akvarellek

fölcg

NSZKY VIKTOR
ÉS KIR. UDV.
YVNYOMDÁJA
JDAPESTEN

Budapest 192

Pataky Sándor

festő

Marcinsi hangulat
c. festmenye
repr.

Pásztortúz
1936. 133. l.

Halvány napfényben
c. képe repr.

u. o. 143. l.

1.) Honnan nyeri a pénztár az ellátmányt ?

A b

2.) Mily kiadásokat teljesit, van-e és milyen bevétele, mennyi volt a pénztár 1919/20 évi forgalma ?

Alk
jut
reá
uta
sza
ség

Ren
ter
dő

A B
ség

3.) Van-e a pénztárnak szervezeti és szolgálati szabályzata, ilyennek nem létében minő más elvek és rendelkezések alapján működik ?

Pén
A k
tel
gek
re

vegyes

h. 5

1 kötet. folio

Fekete

Sámuel, Nagy Kecskei

Régi pénzek és érmek lajstroma

1.–43. ll.

Pataky Sándor

u. 1022.

vrd.

Arad és Vidéke 1913

dec. 25. (m. s. = Az aradi

zsüvész (kolonia.)

Pataky-Sándor

festő

Ivod

Nikelszky Sándor

Pataky-Scholler

a Vigadóban-

Pecsi Napló

1927. dec. 17

MDK

Patakí Sándor

Pécs Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. Pécs, 1932, 6 l.

MDK

Pataky Sándor

Oláh temetőben
Szeptember végén
Szeles idő
udvarrészlet
Mezei munka
Háziszőttest áruló asszonyok
Erdei tisztás

Könyves Kálmán kiáll. 1913. nov.

MDK

Pataky Sándor

Napsütött ház
Falusi utca
Kapás asszonyok
A radnai templom lépcsőjén
Radnai, lépcső
Szegény emberek piaca
Reggel

Könyves Kálmán kiáll. 1913. nov.

MDK

Pataky Sándor

Lippai török bazár
Napsütött tornác
Kiváncsiak a korlát mellett
Falurészlet
Bárkák
Vásár szélén
Vizhordók

Könyves Kálmán kiáll. 1913. nov.

MDK

Pataky Sándor

Sétálók
Radnay bácsi
Sertéspiac
Késő délután
Bucsusnép
Bolgárok

Könyves Kálmán kiáll. 1913. nov.

MDK

Pataky Sándor

A törökbazár árkádja alatt
Pihenő bucsusok
Lippaiak
Dézsások
Ujaradi piac
Kekesben

Könyves Kálmán kiáll. 1913. nov.

MDK

Pataky Sándor

Arad és Vidéke. 1913. dec. 21. m.s: Aradi művészek kiáll.

MOK

Pataky Sándor

A kaszován
Kopaniki táj

Aradi írók és művészek szabad társulásának karácsonyi kiáll. 1917. dec. 5 K.

MDK

Pataky Sándor

Sötét hegyek
Török negyed
Macedon kunyhó

Aradi írók és művészek szabad társulásának karácsonyi kiáll. 1917. dec. 4 K-

MDK

Pataky Sándor vizfestő

Az Aradi Képző és Iparműv. Társ. 1913.évi karácsonyi kiáll. Aradi Közlöny, 1913. dec.21. Aradi művészek tárlata.

MDK

Pataky Sándor

Gyüjteményes kiáll. Könyves Kálmánnál 1913-ba

xcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcxcx

Pataky Sándor
festő

M.D.K.

373) Erdélyi hangulat.

374.) Reggel az aranyhegyen
(Csanád vm.)

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke.
Budapest, 1952.

24 l.

MDK

Pataky Sándor festőművész

A Könyves Kálmán kiáll. Budapesti Hirlap, 1913. nov.5.

MK.

Művészeti Krónika, 1913. 6.sz. ~~15x1~~ dec.15. 7 l.

MDK

Pataky Sándor festőművész.

Koll.kiáll. a Könyves Kálmánban. Az Ujság, 1913. nov.5. e.a: Három aradi festő.

MDK

Pataky Sándor festőmüv.

Müvészeti Krónika, 1913. dec. 15. 6.sz. 7 l.

M.D.K.

Pataky Sándor /1880-

373. Erdélyi hangulat. Vizf. 22x30 papir
374. Reggel az Aranyhegyen. Vizf. 27x37 papir

Elveszett. /Csanád vm/

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
24. l.
MUMOK. Bp. 1952.

MDK

Pataky Sándor

Gyüjtés Háromszékben, vf.

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 21. l.

MDK

Pataky Sándor

Szaladó füst, vf.

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 2 l. l.

MDK

Pataky Sándor

Sietős ut

Szeptember végén

MAPE 12. kiáll.kat. N.Szal. 1926. máj.

16 l.

MDK

Patali Sándor

Késő délután Zágon felett, vf.

-Téli Kiállitás. Műcs. 1955. nov.
28.1.

MDK

Pataky Sándor

Buzakeresztek, vf.

Tavaszi szántás,"

A kanyargó Kőrös,"

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.

N.Szal. 1925. febr. 15 l.

PATAKY Sándor M.D.K.

1921-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.335.l.

MDK

Pataki Sándor, festő.

1928-ban Pécsett kiállításon vett részt.

Pécsi Vigadó. X. kiáll. Kat. 6. l. 1932.
A Pécsi Képzőm. és Mūb. Társ.

MDK

Pataky Samuel

kassai céhmester 1715-ben

Wick B: A kassai szt. Rozália-kápolna története.
Kosice, 1935. 89.l.

PATAKY PÉTER

GY 3/1998

folyóirat

Eybl bereits im Jahre 1842 die Funktion des Lichtes, das gar nicht mehr
zu sein scheint, zu werten verstand ... Lichtumflossen hebt sich Antlitz
dieser schönen, jungen Frau vom Hintergrund ab und gewinnt lebens-
. Dieses mit so großer Sorgfalt gemalte Porträt, in dem der Künstler
nheiten in Aussehen und Wesen der dargestellten Person einzugehen
für seine Kunst typisch. Sein milder, verstehender Blick, die Vornehm-
theit seiner Malerei und seine leuchtenden Farben lassen es begreiflich
daß Franz Eybl als Porträtmaler in Wien außerordentlich geschätzt war.
Reihe wundervoller Porträts gemalt. Das Bildnis des Landschaftsmalers
linger sowie das Frauenporträt (beide in Wien, Galerie des XIX. Jahr-
hören neben dem Damenbildnis von Grignano zu seinen besten Werken.
viele Damen der österreichischen Aristokratie porträtiert. Und alle diese
der, in denen so viel persönlicher Reiz liegt, sprechen heute nicht nur
rke zu uns, sondern sie führen uns deutlich auch die feine Kultur, die
den Geist Alt-Wiens vor Augen ...

Eybl (am 1. April 1806 zu Wien geboren) war bereits mit zehn Jahren
kaiserlichen Akademie, an der er 12 Jahre verblieb; im Jahre 1843

Pataky Sámuel

híres nyíregyházai ötvös

1,

Kiss Lajos: A nyíregyházi ötvösmesterség ötvösornamentik.

Bp. 1929. 50—53. l.

Dr. LECHNER JENŐ
M. KIR. KORMÁNYFŐTANÁCSOS
ÉPITÉSZ, MŰEGYETEMI R. K. TANÁR
BUDAPEST, I. MÉSZÖLY U. 4.

A Müemlékek Ors

Nagytekintet

B

Az Elnökhelyettes ur szóbe
a gróf Klebelsberg emlékkiálli
Tisztelettel van szerencsém a
nyugtát, és pedig id. Weinwurm
és Weszelowsky Béla
összesen
szóló nyugtáit beterjeszteni,
kezeimhez kiutaltatni kegyes l

Pataky Rózsi

műkedvelő festő

Szeged

2 csendélet

Nyukosz 1921

A rozsnyói magyarreszi apostoli kormányzóságtól, Hejce

1047/ sz.
/akg.

T.

Dr. Gerevich Tibor ü.
egy. tanár

Budapest

U. p. IX. Högyes Endre u. 10.

BUDAPEST

Pataky Sándor és
Scholler Rezső

Arvall

koll. kiáll. Pécs,
Vigadó, 1927. dec.

Nikp. kiáll

K

ából:

.

.nak,

Budapest.

Pataky Róza

1914.

Ki tud róla?

mint a francia eredetikből (Toul
ripa d'Arno) átstilizálásokon át t
amire újabban történt kísérlet.[55])

A pásztorok testének meggy
érthető meg. Erősen elüt a szom
szervesség megérzékeltetésében, a
győző izületmintázásban még m
kifaragott térdelő harcos mögött

Egyes részletekre nézve a Ma
figyelemreméltó analógiákat nyuj
előkelő barbárokat mutató jelene
formája, rojtozata és viselési m
erősen emlékeztetnek a pécsi szék
azok az alakok is, melyek az o
szintén rojtozott köpenyeget vis
köveket tartanak és parittyával
sok tekintetben emlékeztetnek pá
jesen megegyeznek amazokéval,
szíjjakból áll és emlékeztet a pász
mely a római provinciális művés
plasztikában példa nélkül áll. Ig
mint oly gyakran, hasonló átvétel
értett adaptálásával kell számol

Pataky Rózsa

4 felső leányiskola

10 hónap, jó eredm.

Tanár Bölcs János

Sparajzskola 1909

Pataky Róza

1909/10 - 1913/14

Ferkèpżomfoiskèvk

120. l.

MDK

Patzaky Piri

Lakatos A.: Az első országos magyar iparművészeti tárlat. Művészet 1938. III. 22. sz. 158.11

mD K

Pataky Piroska, ip.müv.

Gobelinterv. Templomozás Körösfön. Repr.

Szent György lovah szöttes mustra. "

Diszitö Müveszet. 1915. II.évf. 1.sz. 7-8.l.

Pataky Piri ipamnivész

Pesti Hirlap. 1932. jan. 10. 6

Kézdi: Uj csoport az Ernst-muzeumban

Pataky Piroska MDK

Richelieu-himzés motivuma. repr.

Díszítő Művészet 1915. 3.sz.51-56.o.

Pataky Piri iparmüvész

Csoportkiállitás az Ernst Muzeumban - iparmüvészek kiállitása. Pompásrajzu textilekkel vesz részt.

Esti Kurir 1931.XII.13.

Pataky Piri iparművész

Ernst Muzeum csoportkiállitása - "Alkotó iparművészek" kiállitása. Textiljeivel vesz részt.

Pesti Hirlap 1931.XII.13.

Palaki Piri

Ernst-múzeum csoportkiállításán magyar ízlésű textiliáival szerepelt.

PH.932.T.10.

Palaky Piri

Ernst-múzeum csoportkiállításán neve szerepelt.

EK. 932. T. 10.

Ö. Pataky Piri

Munkájával szerepel az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállitásán.

*

N.U. 933. XII. 6.

Ö. Pátaky Pirri

Szerepelt a Nemzeti Szalon iparművészeti kiállításán.

M. H. 1932. XII. 10.

MDK

Pataky Piroska

Selyem batik párna tervezése és készitése.
Kép 52.old.

Eimisk, 1914-15.

MDK

Pataki Pirip.müv.

pamuthimzéeivel tünt fel.

Schalk-házóKassa.-/?/:A kassai iparmüvészeti kiállitás.
Népszava.1943.máj.9. lo.1.

MDK

Pataky Piroska, festöm.

Pataky László leánya, Nagyváradon feltünö sikert aratott Izabella fhg.-asszony estélyére készitett müvészies plakátjaival.
"Je sais tout" francia divat-világlap három rajzpályázatán pedig -amin százak vettek részt- az ö stilizált dolgozatai legelsö helyen részesültek pályadijnyertes kitüntetésben.

Egy kis festömüvésznö sikere.
Egy nagyváradi lap. 1911.febr. 3.

Pataky Piri

Megnyitották Kassán az ... iparm.tárlatot. Uj Magyarország 1943. máj. 11.

Pataky Pirosha

textil

1911.–13

Čímůsk 1930. 87. l.

T. 1131. II.

e horizontal Linie von höchsten
élhető a méreteknek pontos kitün-

ér. a papirosnak 36.3: 50.5 cm.

Pataky Piroska

kereskedelmi minőr
tanúmi book segély
Éimisk 1913–14.

Pataky Piroska

Batikmunka Terve

Repr.

Éimisk 1913/14

Pataky Piroska

600 k államsegély

Érmisk 1912/13

28. l.

Csatabárd vasból VIII. 193

Frigges [illegible]
Fritz Lipót, f.
Frim Ervin f. l. Körmendi E.
Frim Jenő sz. l. Körmendi J.
Frimont Béla, f.
Frischauf Ferencz f. l. Szablya Ferencz.
Frischauf Ferenczné l. Szablya Fné.
Friss Erhardus, ö. 1528.
Fritzmann H. l. Frigges.
Fritzsch F. C., r. rm. XVIII.
Frivisz Ferencz, térképr.
Frommer Lajos, é. 1869-,
Fronius Lőrincz, f. 1574.
Fronius Mihály, ö. + 1763.

Pataky Piroska

Kereskedelmi minisz-
terimutól külföldi
tanulmányutra 600
K.

Éinusk 1914–15.

83. l.

tarja, hogy a hányatlás korszakában is nagyszerű darabokat adott a színs nyomást és a kereskedelmi szakot illetőleg is. És ma a ~~könyomatos~~ litográfiai színes nyomás – a fényképerés, heliogravure és fénnyomás segítségével –, a chromolitográfia a legelterjedtebb metódus. A tárgy anyagszerűségét is legjobban

Pataky Mária

1935

Ki tud róla?

MÜEM ... ÉVOTTSÁGA
4/14 27.
Érk.: 1927. plzt. 2/7. n.

kötött gyászszertart

A Kormányzó Ur Ő

rályi Ház tagjai,a K

parancsnoka előrelát

Ezen gyászünnepél

vom.

Budapest,1927

Pataky Mária

IV. é

tanáři nak

Ferkèpzomfoiskèvk

1933-34-46 l.

A kiadvány hiteléül:

min. iroda s. tiszt.

A MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM

költségekre 50 P

" 100 "

összesen: 150 pengőt

a 127689 számu kiadási csekkszámla

költségekre /:30:/ azaz Harminc pengőt.

tus hó 27-én. A miniszter rendeletéből:

k. miniszteri titkár.

ivatalos másolat hiteléül:

min.iroda s.tiszt.

Pataky Mária

1930/31 - 1932/33

Ferkèpzomfoisk.vk

120. f.

SCHALCKEN, *Gotlfried*, hollandi festő, * Made 1643, † Hága, 1706. Dou modorában simamodorú genreképeket

Patáky Mária: Rákóczi földje.

16°, 32 l., 32 l., Budapest, 1939

Patáky Mária

MDK

Pataki Mária

Képkiállitás Miskolcon. Uj Magyarság 1940.nov. 19.

Pataky László

Aggházy Gyula: Szolnokon festette legfinomabb tájképtanulmányait és néhány igen erős figurális képét.

Perlmutter Izsák: "egyenesen Szolnokon eszmélt önmagára és vetkőzte le az idegenben eltanult modorosságot, s fejlődött nagy magyar művésszé"-mint Décsey Géza beszámol a Szolnoki Művésztelep megalapitásáról; s az ott dolgozók munkájáról, művészetéről. /Bővebben lásd: Böhm Pál nevénél./ A művésztelep felállitása előtt hosszabb ideig ott dolgozók között említi meg a neves művészek között Pataky László nevét. A kritikában felsorolt művésznevek Koszta József nevénél szerepelnek, munkájuk és művészetük értékelése minden művésznév mellett külön található. ÉLET, Bp. 1925, juni. 2. XVI. évf. 245-247. lap.

PATAKY L. festő

ZÓKA László: Kép a gerenda mögött. =
Muzsák, XXI.évf. 3/4. sz. 1990
32-33.p. ill.

XIX.sz. festő Sásdi Állandó Helytörténeti Muzeumban van
a festménye

Payrné 1915	Payrné Elefánt, teménye"[The Fu of Applied Arts 309, 317 - 327.
Pechstein 1968	Pechstein, K.,
Pekár 1982	Pekár, Zs., "C Blätter für Vol
Péter 1985	Péter, K., Est Budapest, 1985
Petneki 1977	Petneki, Á., " 1977, 123 - 13
Philippovich 1966	Philippovich, Braunschweig,
Pigler 1967	Pigler, A., Ka der Bildenden
Planiscig 1924	Planiscig, L.,

Pataky Lánló (1857–1912).

festőművén

a parasztabrázolás munkácsyval elindított kritikai-realista vonala a valóságot tükröző festészete kapcsán a század végéig nyomon követhető; Deák-Ebner L., Pataky L., Bihari Sz. és még tőbbeknél.

Hevesi Szemle

„Ivodalom, Művészet"

1981 1., 2-old.

Szelesi Zoltán: Medgyessy és az alföldi művészet.

Pataky László

Csod

Zámborszky Ilona

A magyar Országház

Bpest, 1937. 114. l.

A lovakat fenti

festette Munkácsy

nagy Honfoglalás c

képén

LE PARLEMENT HONGROIS

Pataky László.

művészi hagyatéka, olajfest-
mények és rajzok kb ~~[illegible]~~ 262 tétel
elárvereztetett a Szent György
céh aukcióján 1913 ban.

A Gyűjtő 1913. 142. l.

Nagyváradi Szigligeti - Társaság

V. 310.

Pataky László von Sárospatak

festő 1857–1912.

Irod

Krück II. 353. l.

nyomtatott és kéziratú emlékei

Cseh zene / III. 226

Pataky László

1875/76 - 1879/80

Ferképzomfoisk vk

120. l.

1886. őszi kiáll. II. sor.: A virrasztók, olajf., 2000 ft.

1888. őszi kiáll. II. sor.: A hírmondó, olajf.

Petrahy László

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő művekkel vett részt:

1882. őszi kiáll.: Lala, tanulmányfej, olaj.

1883. őszi kiáll.: Nagy vásárkor, olajf., 600 ft.

1884. őszi kiáll.: A vám előtt, olajf., 350 ft. — Magányosan, olajf., 300 ft.

1885. januári kiáll.: Tanulmányfej, olajf., 300 ft. — Lovas csendőrök, olajf., 500 ft. — Női arckép, olajf. →

1885. őszi kiáll.: Huszár-roham, olajf., 1500 ft.

1885. orsz. ált. kiáll.: Utolsó kenet, olajf., 2500 ft. — Csikósverseny, olajf., 600 ft.

Pataky Sándor, festő

Pásztortűz, 1929. 8 sz.

192. l.

K. L.: Pataky Sándor kiállítása.

N y i l a s s y Sándor festő
1873 - 1934.

Estefelé
/Vásárlás a téli kiállitáson,
1913-14/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

Pataky Sándor, grafikus

Pásztortűz, 1930. 25 sz.

608. l.

Kós Károly: Erdélyi képzőmű vészek kiállítása.

Patahy, festő

Pásztortűz, 1931. 25 sz.
565. l.

Gulyás Károly: Marosvásárhely
képtára.

Épitészet almélet. /Könyvismertetés/

Tér és Forma. V. é. f. 1932. 251–253 l.

dr. Bierbauer V.: Könyvek.

/ dr. Horváth Henrik: Buda a Közép Korban

Patakry Sándor, festő

Pásztortűz, 1923. IX. évf. I. r.
60-62. l.

Tövisi Géza: Művészeti kiállítások

Pataki Sándor hiállitást rendezett
Aradon 1924-ben

Pásztortűz, 1924. X. évf. I. fele
76-79. l.

Tövisi Géza: Kulturalis szemle

Galiba akvarell (tájkép)
Patelay Sándor

Pásztortűz, 1928. 8 sz.
192. l.
K. L.: Patalay Sándor kiállítása

Arad (Pataki Sándor tartott hiálli-
tást)

Pásztortúz, 1924. X. évf. I. fele
76-79. l.

Törisi Géza: Kulturalis szemle

Arad (Pataky Sándor ide való)

Pásztortűz, 1923. IX. évf. I. r.

60-62. l.

Tövisi Géza: Művészeti kiállitások.

Pataky László

Az utolós kenet.

Ezi mi kéje kozolve.

Dr. W. Lauser. Die Kunst in Oesterreich Ungarn. Wien II. 1886. — 130. l.

PATAKY László

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980
2. XVIII, 1981 95.

PATAKY László festő

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989
145.p.

PATAKY László *53*
Brád, 1857. december 24.–Alvinc, 1912. március 4.
Mintarajziskola, Bpest, festő és grafikus

Banner Erdély

PATAKY László festő

(Brád 1857. 12. 24 – Alvinc 1912. 3. 4.)

egy festménye a Perčić-gyűjteményben

ld. Perčić 97. p. lejegyzés
112. p. leírásban

sigmond talán a tokaji terveket követve végeztették a vár
elyreállítását, míg Kassa és Szatmár újra a király fennha-
sága alá került.[22]

TEK

D'ordine della Regia Mtá Vra mi é stato significato dal V. Marchese don' Annibal Gonzaga etc. che la Sacra Ces.^{ea} Mtá del'Imperatore, mio Clemen.^{mo} Sig.^{re}, comanda ch'io debba transferirmi in Vngaria Superiore, et Transiluania, per essequire quel tanto mi sará imposto, et ordinato dal Prencipe di Transiluania; Má perche l'aria di quel paese non conferisce alla mia salute, massime nell'estate, essendo io l'anno 1640., che fui pur d'ordine della medema Mtá Ces.^{ea}, per leuare le misure, e disegni, che tengo ancora presso di me, di tutte le fortezze, e frontiere col Turco, stato amallato sei mesi continui, con non poco pericolo di perdere la uita, come puol testificare il V. Conte Paulo Palfi, et per non saper io la lingua Vngara, ne Transiluana, et anco per non esser io asuefatto al souerchio modo di beuere, che usono in quei Paesi, massime con forastieri; Spero perció che Sua Mta Ces.^{ea} non uorra permettere ch'io debba andare in Transiluania: delle fortezze, et frontiere dell'Vngaria Superiore poi, senza ritornarui, io potrò far quá li disegni, sopra le misure, che già tengo, Pure quando la Mtá Sua fosse poi rissoluta ch'io ui ritornassi, et andassi ancora più oltre prontiss.^{mo} saró sempre ad essequire

PATAKY László festő (1857-1912)

Sz.KÜRTI Katalin: Pataky László (1857-1912) emlékezete. - Muzeumi Kurir, 44.sz. 1984 88 - 90.p. ill.

gprébálatatásokból; helyesen: meg-
bálatatásokból

késebb; helyesen: megkésett

Km²; helyesen: 175 Km²

ginális; helyesen: regionális

ájában; helyesen: témájában

viselők; helyesen: képviselő

kovI; helyesen: Supkov.

PATAKY László festő

1881
34. jan. 15. Pataky Lászlónak Münchenbe országos képtári munkákért 163 frt. 20 kr küldetik. 104.

M. Ét. 1991 1/2.

Tóth Gábor 2343
Tóth Gyula 565
Tóth Imre 1283
Tóth István 2344
Tóth István 312
Tóth István 362
Tóth János 138
Tóth Joachim 283
Tóth Károly 2067
Tóth Melinda 221/4.
Tóth Menyhért 2345
Tóth Sándor 1051, 1817, 20
A.Tóth Sándor 2346
Tóth Valéria 2347
Tóth Zoltán 244
Tóthová, Štefánia 729
Tóvári Judit 27

Pataki László, statikus tervező

Gerbeaud cukrászda portáljának rekonstrukciója, Budapest.

Építész: Gereben Gábor (KÖZTI).

Statikus tervező: Pataki László

Magyar Építőművészet, 1984. 6., 22-old.

PATAKY László

Gábor E

Művtört Ért. 1990 1-2 27,

született. annak elle- adta, jól is- ouglast, aki etemre járt, neki. Ki- házassága álkozott is kor mondot- ment. A je- megtudja je oktatóan e. Az asz- tt. Leányát Néhány párénekesnő n összeta- glassal, aki l orvosnői néven je- németor- lt asszisz- professzor ehajtott egy r ezért el- zóval, kide- s, szenvedő

Stüve. Igazi hűvös, kemény és merev német A férj alakját korrektül és elegánsan vetítette, *Rossano Brazzi* játssza a harmadik férfifőszerepet. Ez az ismeretlen olasznevű színész még sokat fog hallatni magáról. Kifogástalan volt.

A rendezés brilliáns. *Rolf Hansen* munkája.

Általában: az Uránia igen jól választotta ki karácsonyi filmjét. Nagyon szép, művészi, izgalmas és érdekes film az *„Akkor..."*

dr. Tolnay Gusztáv orvos, dr. Szentgyörgyi Tamás ügyvéd, Mecseki Rudolf, a Rádió könnyűzene referense, Meltzer Andor MÁV-főtisztviselő, dr. Hegyi Béla bank-főtisztviselő és dr. Szőnyi Jenő bankfőtisztviselő. Ebből a hét úri emberből áll a Pécsi Öregdiákok együttese.

A legutóbbi önálló zeneakadémiai esten, a rendkívül ötletesen, pesti életképeket mutattak be: hogyan közlekedik a főváros az elsötétítés alatt, miképpen vadászszák a taxikat, és miként viselke-

Mesél az élet

— Uj olasz film a Forumban —

Igen mulatságos és eredeti vígjátékot mutatott be tegnap este a Fórum filmszínház, karácsonyi műsorként. A „Mesél az élet" című Esperia film méltán tarthat igényt a sikerre. Az olasz ujdonság, amely egy operaénekes különös kalandjairól szól-

róla hallani. Az énekes, zenés játék nemcsak filminyencek számára készült csemege, hanem a széleskörű közönség tetszését is meg fogja nyerni. Gino Bechi, a hires, gyönyörűhangú olasz terrorista alakítja a főszerepet. Hangja külön karcsos-

Pataky Piri

iparmüvész

Ernst Muzeum Kiállitásai CXXIII.Csoportkiállitás katalogusa 14 lap, 1931

MDK

Pataky Piroska

Szt. István körm. pályázaton terve 100 koronáért megvásárolva

Éimisk 1914-15. 83-84 l.

MDK

Pataky Piroska

külf. tanulmáynutra 600 kor.

Éimisk 1914-15. 83-84 l.

MDK

Ö. Pataky Piri

Az Iparmüvészeti Társulat karácsonyi kiállitása.
Nemzeti Ujság 1933. dec. 6. 11.l.

Pataki László

Zvod

Ent-Tosh, 85.

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

'agy helyettesének
rása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Pataky László

irod

Farnoss Dezső dr.
Pataky László min-
terme. Közérdek
1900. 42. szám.

...agyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Pataky László

cred

Farkas Zoltán. Pataky László 1857–1912. (Képpel). Vas. Ugs. 1912

10 n.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedélyez

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírása

Patatky László

~~[illegible]~~

Vallatás repr. Vas

Ugy 1897. 265 l.

Patakky L

"Ilustračnost a
Magyar Halom
1892 cif
bm

Palatky L.

illustr. Vas Lyp 1898

cit.

Patatky Lázsló

vrod

Paur 873 l

Pataky László

illustr.

Magyar Salon 1884

Patakj, Laszlo

Lund

Vas Lyp 1903. 204 l

Lyjel

Patakyhaiszli

irod

Vas Lys 1889. 871.

és Musztr. a Vas Lys
1889 erfolg

Patakky László

cvrat

Dr Szendrei János. Huszár

terem a pařisi világ kiáll-

kásra. Vasárp 1899. 753. c

sejpet

Putáty László

cvd

P. G. Magyar huszár-
ság a párisi világ-
kiállitáson. Vas Lap
1899. 834 l.

Pataki-Laszlo

wod

Ver. Ryp 1903. 439 l.

Egypt.

Pataky Lavelo

no 1
Vas. Ujs 1888. 640 l.

Patedy, Karbo

Ivód

Budavár

Pataky László

rod

Szech

Patakky László

cod
Vas. Ip 1899. 871

Patakky László

Élethely (Kuntovnás
halád) repr. Vasilyp
1899. 8.68 r.

Pataky L

Illustračnost a Vas. Tip

1906. srpna.

Patatty Laszlo

Az elhagyott olaszt fam-
sepr. Vas nyp 1891.
860. l

Patáky László

vas vys

1907. Mustra-
ciók

Pataky László

+ 1912

U. 694

Pataky László

n. 1873

t á s

apodásról a művészek
erint.

e t i s é g e						Jegyzet
ném.	osztr.	svaj.	olsz.		össz.	
·	3	·	·	·	19	
3	·	·	·	·	15	
·	·	·	·	·	14	
1	·	·	·	·	30	
1	·	·	·	·	23	
·	3	·	·	·	26	
·	5	·	·	·	32	
·	·	·	·	·	41	
·	·	·	·	·	29	
·	·	·	·	·	28	
·	·	·	·	·	24	
2	·	·	·	·	29	
22					25	

Pataky László

Művészet 1918 35

Köles, őrkori megszenesedett IX. 103

Pataky László

szül. Bródon (Arad m.)
1857 dec. 24.
Nagyenyeden 6 gimn.
1876/7 I. 3. félévé a bpesti
rajztanárkép. röben, de
kimaradt.

1876/7 II. tandy nem
füzetés umat kilepett-
nek tekintetik -

Szakács Ferencz, rajzoló

19. IV.

V. 70.

Pataki Lexikon

rod

Kufor 1898

236 l

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 ..... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191 .....

.....

tanu.

.....

tanu.

Pataky László

Szóa

Szerz. Magyar

Művészeti Almanach. 1913. 137 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi min

Pataky László

Zalathna, 1857. decz. 21.

mesterei voltak München ben Benczur, o. Zeitz

Parisban on Ecole des Beaux arts ben

Cabanel.

Pataky László

Cvod

Mücsarnok, 1899. 411. (A párisi magyar huszár-terem képei)

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Pasaky László

Krumpli szüret
feiszonat.

A képzőmű társ.
1896 évi mülapja

..... *műhely.*

yfőnökség!

év..... hó....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Patahy Laili

wod

Müszarnok, 1900. 319.

wod

Gaulois. Paris 1900.
maj. 20.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühel

Miután keresményemnek 191.....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Patakyi Lajos

Ungl

M. halon 1892.

XVI. 44 l.

(arc Esp)

magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyfő

Miután keresményemnek 191..... év.....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam.

Kelt ....., 191..... évi

.....

tanu.

.....

tanu.

Jelentem, hogy .....

Pataky László

festő

+ 1857 – † 1912 életr.

U. 293.

Pataky László

Erdő

Évkönyvel, A Hunyadvármegyei történelmi s Régészeti Társulat VIII. k.
Kolozsvár 1897. 96 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

Pataky Lanló

ined. cletr.

Tsreg 1900. 60. 1.

magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt.

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Pataky László, festő, (és illusztrátor)

Szul. 1857 XII. 21. Galatnán,

mogh. 1912 III. 5. Alvincen

Budapesten és Münchenben tanult,

1882-tól ~~[illegible]~~ Munkácsy párisi

műtermében dolgozott. Harateróve

Budapesten, 1898-tól Alvincen élt.

A magyar nép- és katona élet ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ jelenetéit festette.

Univ. lexikon 616 l.

Révai lex. 15 k. 241. l.

(13)

Pataky László

A daliás magyar Ztáner, a betyárromantika, de kü-lönösen a Kurucvilag festője

Meghalt 1912 márc. Alvincen.

irod

(M. D.) Pataky László meg-halt. 1857–1912. Buda-pesti Hirlap. 1912 márc. 5

U. 293

A cikkben életrajza-

Pataky László

Gerö Ödon, London Elek

Modern magyar festő-
művészek. Budapest. é. n.

56. l,

Kuruc előőrs c. képe
repr. 31. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
V. Veres Pálné u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton u. 3/B.
Telefon József 853.

VILÁGOSSÁG RT.

Pataky László

Feladó:

MAGYAR MŰVÉSZET

1927. 7
1931. 535
1929. 602

LEVELEZŐLAP

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Pataky László

	Folyó szám
Virágzás, olajt. Tm Bp 1932	A munkások neme és neve
	A munka megnevez

[redacted] *szám.*

.....**műhely.**

jegyzék.

ltal eszközölt munkálatokról.

tól.....-ig.

zése	Mennyiség	Ára egyenként		Kereset		Levonások				Járulék	
						kerületi betegs.					
		kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.

5022.

Pataky László:

Borozó paraszt.
Vászon, méretei 47.2:37.6 cm.

Értéke 500 K.
Vétel 1916.

Száma:
a leltnban 20124,
a szaklban 87-916.

Mod 87-916

Pataky László

1885 jan

21, 38, 67,

Goya VI. 212

Pataky Lanko

l. obr.

U. 1813

Giuliani, olasz ügyvéd jogi könyvtára

V. 215.

Pataky László Bpest.

Műcsarnok

1893/94. téli kiáll.
1894. tavaszi kiáll.
1894/95. téli kiáll.
1896. műll. kiáll.
1897. tav. kiáll.
1897/98. téli kiáll.
1898/99. téli kiáll
1899. tav. kiáll
1899–1900. téli kiáll
1900: Tav. kiáll.
1901–2. téli kiáll. 85
1903: tav. kiáll.
1903–4. téli kiáll. 598, 599
1904. tav. kiáll. 302
1904–5. téli kiáll. 593
1905–6. téli kiáll. 582, 583
1906. tav. kiáll. 575
1906–7. téli kiáll 415

Akvinca

~~Alapi~~ Gyula: Komárom vármegye
és az utolsó nemesi föltelés.

V. 178.—

Pataky László

1885. Budapest

1. Utolsó Ecuer. Olajf. ~~124~~ ~~304~~ 2500 frt
2. Csikósverseny. Olajf. 600 frt

Budapest orsz. ált. Kiáll. a Lipszörnivészeti csoport Lipsz tárgymutatója. Bpest. 1885

Pataky László

Münsarnok

1918. hagyatéki kiáll-
életrajz és arckép a
katalogusban.

1927. magyar tány. 59,68

Egyházi ötvösmunkák a zsinegi múzeumban VI. 150.

Pataky László

olajf. a Szépmüv-

Múzeumban

Római feliratos kövek VI. 107, 108, 110.

Pataky László

1879/80. I. – II. szakosztály
szül. Bródon (Hunyad m.)
1857 dec. 24. Ref.

Cyprusi ősgörög-kori gyűjtemény a temesvári múzeumban II. 204.

Pataky László

Mucsarnok Alvine

1907-8 tel. kiáll. 195

1911-12. pub. kiáll. 290, 291.

~~1878.~~ Lotz Károly:

c) A Philosophia.

Egész alakban és ülve
kint, jobb kezével a térdére
ját, melylyel könyökölni lát
Középütt elválasztott hajá
be tett bal lábán átvetette.

Szénrajz, méretei 241:
Az egyetemi könyvtár
Az 1898: XI. 14-diki
sz. leirat alapján vétetett
én (18/99). elszámolást 19

Az

Degyékbe foglalta

hullámos fejét rep

904: V-6.

1898

Pataky László

Művészet 1904. 339

- 1907. 179
- 1908. 363
- 1909. 270
- 1911. 128, 133, 136, 137, 155
- 1912. 119. 183
- 1913. 42-50, 45, 48, 49, 52, 53, 56, 57, 60, 61, 63
- 1915. 342

Magyar Művészet

1927. 7.

Horthy Béla: Alkony 226 (6
3894 (547). — Bincsú 226 (618), 1
(156). — Falú vége 226 (618), 1725
— Gőzmalom 226 (618), 1970 (245

dlobbi meg a vitorlakezelésben is jártas.

A nők nagy része a sport űzésekor zárt

Így aztán holgyeink a jégsport mellett úznek egy másik sportot is — a szerelem sportját.

Porzsolt Kálmán.

Patakky László

Tilolás c. rajza

repr.

Magyar Salon

1888, nov.

199. l.

III. KÉPTALÁNY.

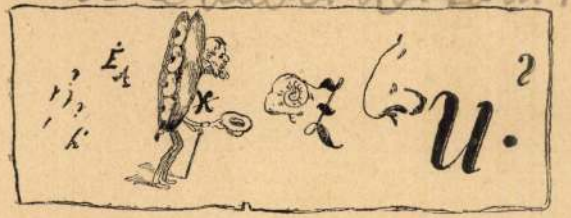

IV. KÉPTALÁNY.

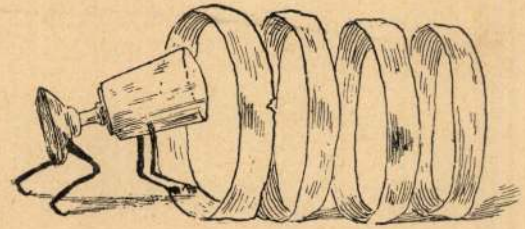

Pataky László

Krumpliszüret

Repr.

Biró József

A marosvásárhelyi

Képtár

MAGYAR MUVESZET

1937. 170. l 176 l

irod

Cinpe 1934.

0 —

20. Olasz festő, XVIII. sz.: Allegorikus kép. Grisaille chiaroscuro. Vászon, olaj. 8 × 35 cm.

Hermina-ház

191

Pataky László

illustrációi a

Vas. Lyó. Karácsonyi

Könyv számára.

1904.

m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől

JV ..... szám.

BUDAPEST 939 DEC. 23. 14. AH 5 AH

...mlékek Orsz. Bizottsága Sek. Elnökségének

...atalból.
...álati ügyben.
...lányozva.

Budapest

Pataky László

illusztrációi az alábbi
számban

Vas. Ujs. 1904. 423. l.
(Mikszáth K.: Az cú Eor-
társaim.)

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

edélyezem:

főnök vagy helyettesének
aláírása.

minta. — Endrényi Imre, Szeged.

Pataky László

lásd

Bmk 66

magyar királyi államvasutak.

T. Műhelyf

Miután keresményemnek 191..... év...

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztam.

Kelt ....., 191..... évi

.....

tanu.

.....

tanu.

Pataky László

lásd

Vas. Ujs

1912. 186. l.

(arcrkóppel)

Pataky

Festo

Lásd

Wurzbach. Biogr.

Lex. Wien. 1872, XXIII

144.l

Okv. fell.

Pataky László

1879 ben illusztrációkat
kiszitett az Arch. Ert

Szamarás

Pataky László

1882. Budapest.

(22) Zala. Tanulmajfej. olaszt.
Magaintul.

Őszi kiállítás 1882. I sor.

1883. Hunyad-Boicza.

(41). Nagy vásárkor. olaszt
boofst
Őszi kiállítás 1883. I/ és II sor

1a pehelyt
mellesztett

a bpesti raktárból
nélkül. A zsákokér
tunk fel.

Reméljük
készletünkre való
mi előbb be fogjá

Pataky László

FESTÉSZET.

Pataky László tárlata. Jeltelen cikk. Arad és Vidéke, 1909 máj. 4.

Művészet 1909. 270. l.

1239. Giov. Gir. Savoldo.

Sz. Bresciában 1480
Jézus eltemettetése (Ma

Jézusnak lágyékán már fehér gyolcscsal [redacted] b
lén fejjel balra [redacted] nyug
lábánál [redacted] tartja. [redacted]
rog. A szent tetem mögött Józs
kezével arczát [redacted]. Kissé há
térben jobbról meredek szikla k

Legy ifjú

L pedig

Fa, méretei 84: 125.8 c
Vétetett L. Resiminitől
Elszámoltatott 1895: VI
Az elszámolásra nézve la

904: IV. 26.

Pataky László

† 1912

Pataky Lászlóról, halála alkalmával; írták a napilapok, március 5.

Pataky László. Írta Farkas Zoltán. Vasárnapi Ujság, március 10.

1912

(Művészet 1912. 180. l.)

Pataky László

A csárda előtt c. ~~Eger~~ rajza repr.

Vas. Ujs. 1909. 833. l.

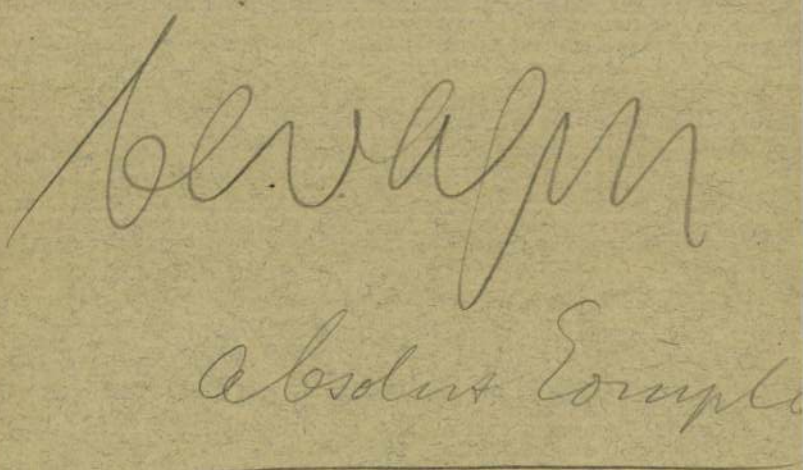

Patavini, Francisci

Francisci Patavini dicti Ongaro M·D·L·X·I·
jelzésű zongoraszerszám a münchenii
Deutsches Museumban VIII. 19.

Mur és Kvt. Ert

PATARTICS ZORÁN, ÉPÍTÉSZ

Getto Katalán : Kettős portré

ECHO, 1999/3., 24. p. ill.

PATANA/Patalay/Pál, gombkötőmester

32.-Patala-/Patana/Pál,szenicei szárm./Nyitra m./.Polgár 1725.nov.22.-Mester 1725.szept.22.-József,Adám gyermekei nála szabadultak.1735-ben atyamester,az 1760as évek elején céhmester.Meghalt 1769.nov.22.- 402.old

SZÖVÉNYI ISTVAN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATANA GOMBKOTO PAL, gombkötőmester

1724: Patana Gombkötő Pal ,szenicei szarmazasu mester polgar lett. 379.old. 14.jegyz

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez/1719-1763/ 377.old

SAVARIA, A Vas megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

Patali Sándor MDK

Késő délután Zágon mellett, vizf.

Mücsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiáll.

PATALAJ PÁLL, gombkötőmester

1736-ban a Tanács előtt felolvastak a céh tagjainak az új artikulusokat. A lutheránusok egyébként helyben ha hagyták, egyedül a vallásra nézve „nekik sérelmes intézkedések ellen tiltakoztak. Ezt figyelembe is vették ezek egyike volt ő is. 382.old. 28.jegyz.

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1713-1763/ 377.old

SAVARIA, a Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY/Patana/ József, gombkötoinas
--- ---

32.-Patala-/Patana/Pál, szenicei szarm./Nyitra m./.Pol gár 1725.nov.22.-Mester 1725.szept.22.-József, Adam g ermekei nála szabadultak.1735-hen atyamester, az 1760 as évek elejéncéhmester.Meghalt 1769.nov.22.- 402.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötémesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, K Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY/Patana/Pál, gombkötőmester

32.-Patalay/Patana/Pál,szenicei szarm./Nyitra m./.Pol gár 1725.nov.22.-mester 1725.szept.22.-József,Adam gyermekei nála szabadultak.1735-ben atyamester,az 1760as évek elején céhmester.Meghalt 1769.nov.22.- 402.old

SZOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a,céh keletkezésétől megszűnésig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY/Patana/ Ádám, gombkötőinas

32.-Patala /Patana/Pál, szenicei szárm./Nyitra m./.Pol gár 1725.nov.22.-mester 1725.szept.22.-József,Ádám g ermekei nála szabadultak.1735-ben atyamester,az 176 as évek elején céhmester.Meghalt 1769.nov.22.- 402.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6.
1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY PÁL, gombkötőmester

46.-Patalay Pál gombkötőmester fia.Ádám.Szül.Kőszeg, 1732-36 között.Testvérével együtt atyja műhelyében tan 1754.jún.13-án szabadult fel.Polgár 1770.febr,13.-1770. febr.18 mester lett.Apja műhelyét vette át.1778-ban atyamester.1790 után halt meg. 406.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATOLAY/Patana/Pál, gombkötőmester

BA[redacted] GYÖRGY, gombkötőinas

32.-Patalay/Patana/Pál műhelyében tanúltak:Korporics György,1729.jún.25-?.-Balázs György,1734.jún.6-1738.jún 1.-Németh István,1739.ápr.19-1743.jún.17.-Gál Sámuel fia,Mihály,1744.aug.2-1746.jan.3.-fia [redacted] József, felsz.1748.jún.30.-fia Adám,felsz.1754.jún.13.Németh János,1757.jan.1.-?.- 402.old

SZOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyei a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY/Patona/József, gombkötőinas

32.-Patalay/Patana/Pál műhelyében tanúltak:Korporics György,1729.jún,25-?.-Balázs György,1734.jún,6-1738.jú 1.-Németh István,1738.ápr.19-1743.jún.17.-Dál Sámuel fi fia Mihály,1744.aug.2-1746.jan.3.-fia,József,felsz.1748 jún.30.-fia Adám,felsz.1754.jún.13.-Németh János,1757. jan.1-?.- 402.old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszünéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY/Patona/ADÁM, gombkötőinas

32.-Patalay/Patana/Pál műhelyében tanúltak:Korporios György,1729.jún,25-?.-Balázs György,1734.jún,6-1738.jun 1.-Németh István,1738.ápr.19-1743.jún.17.-Dál Samuel fi fia Mihály,1744.aug.2-1746.jan.3.-fia,József,felsz.1748 jún.20.-fia Adám,felsz.1754.jún.13.-Németh János,1757. jan.1-?.- 402.old

SZOVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATOLAI PÁL, gombkötőmester

-1-

1736: A Gombkötő céh megjelent a Tanácsnál és ott felolvastak az új rendtartást nekik. Azokat el is fogadták a Lutherana religion levő mesterek. Ezek egyike volt ő is. 381.old. 28.jegyz

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1713-1766/ 377.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesítője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATOLAY PÁL, ev. gombkötőmester

1763.-A varosi Tanacs kimutatasa a céhekbe tömörült mesteremberekről.-magyar gombkötők: Ő is egyike volt ezeknek. 391.old. 75.jegyz

SZOVÉNYI ISTVÁN: Adalékok a kőszegi gombkötő céh történetéhez /1713-1763/ 377.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

PATALAY ÁDÁM, gombkötőmester

46.-Patalay Pál gombkötőmester fia. Ádám. Szül. Kőszeg, 1732-36 között. Testvérével együtt atyja műhelyében tan 1754. jún. 13-án szabadult fel. Polgár 1770. febr, 13.-1770. febr. 18 mester lett. Apja műhelyét vette át. 1778-ban atyamester. 1790 után halt meg. 406. old

SZÖVÉNYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek a céh keletkezésétől megszűnéséig 395. old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

O. Pataky Lili iparművész

Alkotása a budapesti iparművészek szegedi kiáll.-án.

M. 930. X. 4.

PATAKI Viktor

Kiss Péter: Gyűjteményei és múzeuma Egerben 1951-ig. = Agria, XXIV. (1988) 321. p. -től.

Pataky Szabolcs

Pataky Szabolcs az építésze Váró Márton mészkő-térplasztikájának.

— Köztéri munkák.
Művészet, 1977. november – 48. lap.

Pataky Szabolcs –

Komjáthy Attila – Czoch Andrea –
Müller Mária – Szövényi István –
Nagy Lajos

terve kiemelt megvételben részesült
a „Fejlenthet" művelődési otthonok"
tervpáfázatán 1967

Magyar Építőművészet 1969. 1. 1. 2. l.

BÉCS
(kapucinusok)
Mária - kegykép
Jmás.

ZSÖMLE (VÉRTESSOMLÓ)

Szoplaló mkad.

PATAKI TIBOR

Ntk. Kerâmia St.

1977 - 2002

Pataky Sára

festő

vül. Alvinc

láid

Boz Magyarz lex

725. h.

T. 4163.

vár felé, a hol az egyik tornyon
veket járó-kelők élénkitenek, mig
innen, három alak köti le figyel-

la fortezza és befejezése: E.

14.6 : 18.8 cm.

Pataky Sarolta

Keresk. min. – tól 800 k

Éimisk 1916/17. 29. l.

RÉVAI

Pataky Sarolta

Keresk. min-töl 800k

államsegély

Éinusk 1915/16. 42 d.

Pataky Sarolta

1917/18

Ferkèpzomfoiskòvk

720. 0

Műemlékek Orsz. Bizottsága VI. 301.

Pataky Sára

1921. Okt. MKE

kiállítás Nemzeti Szalonban

Tájkép, tempera, 2000.–
Nyár, vízf. 3000.–

Tinódi Sebestyén III. 42.

Pataky Sári

1916. márc. MKE kiáll. N. halon

Biedermeier, vizf. 100.–

Hófehérke, mese illusztráció 100.–

Az amazon, színes rajz. 50.–

Z tanulmány, vizf.

1918. dec. kiáll. n. o.

Őszi lombok, vizf. 450.–

Háztetők, vizf. 320.–

1919. jan. MKE kiáll. n. o.

Parkrészlet, ceruzarajz

Utszéle, ceruzarajz.

Hydrargyrum bichloratum corrosivum

VII-63.

Pataky Sarolta

szül. Pozsonyban 1892 aug. 6. Ref. 4 iparmuv isk.

1917/18. I. elsőéves mu-vésznőv. Deák Ebner L., Pilch D.

1917/18. II. elsőéves n. o. nem járt, Pilch elő adásai ra járt

Pataky Sára festő és grafikus sz. 1892. aug. 6. Pozsonyban. Pataky L. leánya. A bpesti iparmüvészeti iskolában ~~1901~~ 1913-17. azután a női festőiskolában Deák Ebnerné 1918 s végül Glatter Gyulánál 1919-ben. Főleg magyarós izű mese illusztrációkat, plakátokat és ex libriseket készít. Olajban tájképeket és tanulmyokat fest. 1916 a Nemzeti Szalonban állitott ki elősz. Növéreivel együtt rendezett koll. kiállitásait l. P. Katalin életrajzában.

Kecskemét régi könyvnyomdászatára
vonatkozó levelek VIII. 138

Pataky Sára

Műcsarnok
1927. tav. Kiáll. 194
1928. tav. Kiáll. 647–649
Vesz. Párisi – 1p
1929. tav. Kiáll. 248

Pataky Sára

Esti Újság 1942. ápr. 29.

— **Lakberendezési műterem megnyitása.** Pataky Sára iparművésznő Ráday-utca 4. sz. alatt lakberendezési műtermet rendezett be. A műterem most nyílt meg.

Rákóczi manifestuma (1704) V. 293.

Patakí Sári

festő

Műcs. kiáll. 1927-ből
Pipics 118. l.

Antwerp, XVII. század: Zöldség és galambok. — 1895: XX. 699. *F. Desportes:* Galambok és zöldség. — 1896, 1897: XX. 699. *F. Desportes:* Galambok és zöldség. — 1897: XX. 699. *F. Desportes:* Stilleben. — 1898: XX. 699. *F. Desportes:* Nature morte. — 1901, 1904: XX. 699. *F. Desportes:* Galambok és zöldség.

pusztában, a hol az angyal vigasztalja. — 1881: 527. *N. Colombel:* Hágár a pusztában. — 1888: XX. 700. *N. Colombel:* Hágár a pusztában. — 1896, 1897: XX. 700. *N. Colombel:* Hágár a pusztában. — 1897: XX. 700. *N. Colombel:* Hagar in der Wüste. — 1898: XX. 700. *N. Colombel:* Agar au désert. — 1901, 1904: XX. 700. *N. Colombel:* Hágár a pusztában.

Pataky Sára

Veres Pálnén. 19. Mussarnok

1930. tav. Kiáll. XI. t. 35.

1930/31. jub. kiáll. 675.

Pataky Sára

festő Műcsarnok
1931. tav. tárl. 326.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Pataky Sára

festő

Szent Erzsébet c. Eger

repr.

Művész-Élet

1934. 1-2. 24.

A támpontok feletti nyomatékok szerkesztése.

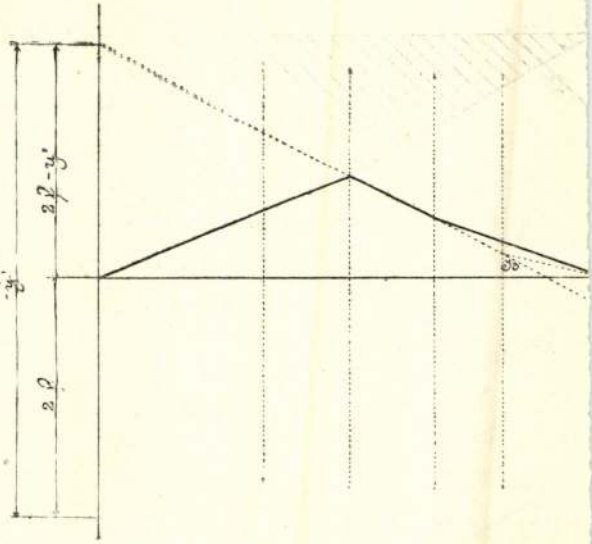

Keresztvonalak.

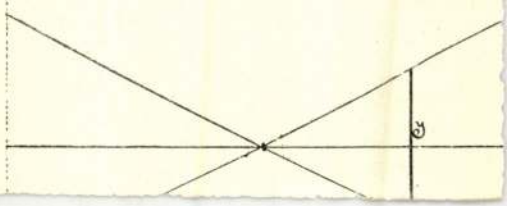

Patakyné Sára

Vojnits Mici arcképe

Nagy Arckép Tár 1930

ALELNÖKÖK

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

FARKAS ZOLTÁN

HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ

HUBAY ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

Pataky Sára

245	Május	vízf.	100.—
246	Rózsaszedés	„	120.—
247	Interieur	„	160.—
248	Október	„	100.—

Nemzeti Szalon
1917. máj.
tav. tárl.

Pataky Sára

Temető részlet, virf

Interieur, virf.

Nemzeti Szalon

téli tárl. 1922. jan.

Pataky Sára

Thieme Becker

XXVI. 290-1.

Lyka

Roska Márton dr. VIII. 249

Patzaky

P. 8. *Sára*, festő és grafikus, * Pozsony 1892 aug. 6. P. 6. leánya. 1913—7. a bpesti iparművészeti iskolában, 1918. a női festőiskolában Deák-Ebner Lajosnál s végül 1919. Glatter Gyulánál végezte tanulmányait. Tájképeket és tanulmányokat fest, főleg azonban mint grafikus működik, s magyaros ízű meseillusztrációkat, plakátokat és ex libriseket készít. Nővérével, P. Katalinnal együtt 1917. és 1925. kollektív kiállításokat rendezett.

Eg. II 2751

T. [redacted] 5152.

harczból azt a jelenetet látjuk,
kelőket egy lovas tiszt megszem-
szik, a háttért pedig hegyek képe-

. 40.1 : 63 cm.

50-98
-787.

Pataky Sarolta

grafikus

1914–16.

Élmunk 1930. 87. l.

201. kép. *Krisztus a keresz*

Kálvária

Pataky Sára festőművész

Népviselet
Junius
Adieu
Haza

X. kiáll.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete, 1918. április 26.

Pataky Sári

Rajza asztal mellett dolgozó fiatal nőt ábrázol.
Repr.

Élet, Bp. 1922. márc. 19. XIII. évf. 6. sz. 139. lap.

Pataky Sári

A Müvészet c. rovatban Kun Imre számol be az "Aquarellfestők és pasztellfestők kiállitása" cimmel a Nemzeti Szalonban rendezett tárlaton szereplő müvekről és alkotóikról: Kövesdy Géza, Czigler Lotte, Markó Lajos, Pataky Sári és Vámossyné müvészek festményeit igen nagyra értékeli az ismertetés.

A HÉT, Bp. 1921. ápr. 1o.
XXXII. évf. 1o. sz. 173-174. lap.

Pataky Sára

A Művészet c. rovatban közölt kritika -"Festőnők a Nemzeti Szalonban" címmel- felsorolja "a tehetségesek" közül a következő művészeket:
Csik Jolán, Hadzsy Olga, Kardos Böske, Kacz Endréné, L. Hilberth Irén, Lebhertz Lutz, Müller Ágota, Müller Méta, Pataky Sára, br. Pongrácz Sarolta, Rauscher Juliska, Somló Sári, Vass Ferencné.

A HÉT, Bp. 1918. ápr. 28.
XXIX. évf. 17. sz. 267. lap.

Pataky Sára
Tanulmányfej, olaj

AME I. kiáll. N.Szal. 1931. jun. 1o 1.

Pataky Sára MDK

Sándor Carla arcképe, olf.

Mücsarnok 1931 tavaszi kiállitás

Pataky Sára MDK

Illusztrációk Háry János-hoz

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállítás

Pataky Sára

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Esti Kurir
1930.XII.20.

Pataky Sára

festőművésznő

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Tücsarnokban - képével szerepel.

Magyarság
1930.[illegible].21.

Pataky Sára

Festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállításán - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Magyar Hirlap
1930.XII.21.

Pataky Sára

Szerepelt az "Alkotó Művésznők Egyesülete"
első kiállításán.

N.U.931.VI.1.

Pataki Sára

Szerepelt a dűcsarnok Tavaszi tárlatán.

Só. Lí. 1931. IV. 26.

Pataky Sára

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

N. M. 1931. IV. 26.

Pataky Sára

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Újság 1931. IV. 26.

Pataky Sára

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

M. H. 1931. IV. 26.

Pataky Sára

Szerepelt az "Alkotó Művészek" kiállitásán.

Est, 1931.Jun.7.

Pataky Sára

Szerepelt a Műcsarnok tavaszi tárlatán.

Újság 1930. III. 18.

Pataky Sára

Szerepelt a Műcsarnok tavasi tárlatán.

NM 1930. III. 15.

Pataky Sári MDK

Erdei álom, vizf.

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállítás

MDK

Pataky Sára

Népviselet, vf.

Junius, vf.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

MDK

Pataky Sára

Adieu, vf.

Haza, vf.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

MDK

Pataky Sára

Margaréta, vf.

N. Szal. Téli Tárl. 192o. dec.
15.1.

PATAKY SÁRA

Csipkerózsa. Vizf.
A hét sváb. "
Jancsi és Juliska. Vizf.

KMT 1928.tav.kiáll.kat. 32.oldal

Pataky Sára

Művészmek Társasági Tárlatain képeivel szerepelt

NM. 930. III. 15.

Pataky Sára

MDK

Seeberg Wanckel Józsefné

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Pataky Sára

Nővérem, olf.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállítás

Pataky Sára MDK

Őszi virágok, vizf.
Interieur, vizf.
Csendélet, vizf.
Szinek, vizf.
Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása.
Nemzeti Szalon 1916. nov.

MDK

Pataky Sára

Vojnits Mici arcképe

Arcképfestők. N.Szal. kiáll. 1930. okt.

Pataky Sára MDK

Csipkerózsa, vizf.

A hét sváb, vizf.

Jancsi és Juliska, vizf.

Mücsarnok 1928 tavaszi kiállitás

PATAKY SÁRA

Népviselet. Vízf.
Junius "
Adieu "
Haza "

A Magyar Képzőművésznők Egyesülete tizedik rendes tárlatának katalógusa. Nemzeti Szalon 1918. ápr-máj.

Pataky Sára
festőművés

Tavaszi kiállítás – Műcsarnokban – igen artinti-
kusak illusztrációi

Budapest Hirlap
1929 III 3

Pataki Sára

festőművésznő

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.
Nővérének jó képmása.

Pesti Hirlap
1930.XII.21.

Pataky Sári

Szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán.

PH 1927. IV. 2.

Pataky ~~[illegible]~~ Sára

Szerepel a Nemzeti Szalon
tavaszi tárlatán

Nyíg 1927 VI. 16.

598. MÉSZÁROSNÉ KISFALUDY MARISKA: A Szigligeti öbölnél.
599. THOMAE ALADÁRNÉ: Önarckép. Pasztel. Magántulajdon.
600. OLÁH GUSZTÁVNÉ: Tanulmányfej.
601. ZIPERNOVSZKY JOLÁN: Csendélet.
602. N. FODOR OLGA: Az ékszer.
603. ZILZER HAJNALKA: Tanulmányfej. Gipsz. Magántulajdon.
604. RAINERNÉ ISTVÁNFFY GABRIELLA: Lesben.
605. CLAUDER MARGIT: Régi Temető. Pasztel.
606. STELLER GIZELLA: Erdő széle.
607. HENCZNÉ DEÁK ADRIENNE: Önarckép. Magántulajdon.
608. VÖRÖSNÉ DELY ALICE: Őszi munka.
609. KALLÓS H. ADRIENNE: Szeder utca.
610. RÁKOSYNÉ GEÖNCZY ILONA: Rákosi Jenő. Magántulajdon.
611. DOLÁNYI B. IDA: Őszutó.
612. PONGRÁCZ SAROLTA bárónő: Napraforgók.
613. ZILZER HAJNALKA: Diana. Fayence.
614. BECK SCHWARZ ELZA: Esti ujság.
615. SZENTGÁLI ANTALNÉ RAUSCH VILMA: Fiatal kozák.
616. ILLYEFALVI LÖTE ÉVA: Anyai csók. Terrakotta.
617. DOLÁNYI B. IDA: Szeptember.
618. KALLÓS H. ADRIENNE: Budai udvar.
619. EDVI ILLÉS ALADÁRNÉ: Pali, a soffőr. Magántulajdon.
620. VÖRÖSNÉ DELY ALICE: Tonhalászok.
621. RAINERNÉ ISTVÁNFFY GABRIELLA: Susi.
622. SCHÜTZ JULIS: A törökmézesnél.
623. SZENTGÁLI ANTALNÉ RAUSCH VILMA: Tükör előtt.
624. BORCSICZKY ZOLTÁNNÉ: Alkonyat. Vízf.
625. PÁRIS ERZSI: Sédparti füzes. Rézkarc.
626. JUHÁSZNÉ RÁTH OLGA: Falusi emlék. Vízf.
627. KERTÉSZFFY JÁNOSNÉ: Cannes. Kikötő. Pasztel.
628. R. REISZMANN GIZELLA: Március. Vízf.
629. BOROSNYAY SZERÉNA: Nyári felhők. Vízf.

Pataky Sára

630. PÁRIS ERZSI: a) Kakasülő, b) Veszprém. Ceruzarajz. Magántulajdon.
631. K. HALLER STEFÁNIA: Szőnyegszövés. Vizf.
632. PÁRIS ERZSI: Szentháromság szobor. Rézkarc.
633. HOROVITZNÉ LUKÁCS STEFI: A fukar férj. Színes rajz.
634. KOMÁROMI KACZ ENDRÉNÉ: Mignon. Vizf.
635. BARNA ILONA: Veneziai virágvásár. Vizf.
636. ZSIGMONDYNÉ JÁRMAY EDITH: Nyári virágok. Vizf.
637. KOMÁROMI KACZ ENDRÉNÉ: Tavaszi napsugár. Vizf.
638. RAUSCHER JULISKA: Magyar tájak. Aquatinta és rézkarcok. Magántulajdon.
639. RAINERNÉ ISTVÁNFFY GABRIELLA: Tanulmányok. Színes ceruzarajzok. Magántulajdon.
640. RAUSCHER JULISKA: Tanulmányok. Aquatinta és rézkarcok. Magántulajdon.
641. HOROVITZNÉ LUKÁCS STEFI: Csendes tragédia. Színes rajz.
642. BALOGH MARGIT: Leányfej. Ceruzarajz.
643. KOMÁROMI KACZ ENDRÉNÉ: Pillangókisasszony. Vizf.
645. BECK SCWARZ ELZA: Margit-körútról. Színes szénrajz.
646. BOROSNYAY SZERÉNA: Rózsák. Vizf. Magántulajdon.
647. PATAKY SÁRA: Csipkerózsa. Vizf. Magántulajdon.
648. PATAKY SÁRA: A hét sváb. Vizf. Magántulajdon.
649. PATAKY SÁRA: Jancsi és Juliska. Vizf. Magántulajdon.
650. BECK SCHWARZ ELZA: Buda. Színes szénrajz.
651. KERTÉSZFFY JÁNOSNÉ: Cap d'Antibes. Pasztel.
652. M. DÖMÖTÖR GIZELLA: Nagybányai tájkép. Színes ceruzarajz.
653. Ö. DÖMÖTÖR GIZELLA: Nagybányai tájkép. Színes ceruzarajz.
654. ILLYEFALVY LÓTE ÉVA: Amazon. Gipsz.
655. FUTÁSFALVI MÁRTON PIROSKA: Jégpályán.
656. HRANICZKY ILONA: Gyümölcsszedés.
657. BARTONIEK ANNA: Fodrásznál.
658. HRANICZKY ILONA: Női akt.
659. MUZSLAI KAMPIS MARGIT: Kislányok.

KMT 1928. Tav. Enk.

Pataky Sára

Szepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH 1930. III. 19.

Patakyné Sára

festőművész

Tavaszi tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.- Sikerült tájképpel.

Budapesti Hirlap
1929.VI.1o.

Patáky Sára

festőművésznő

Tavaszi tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szere-
pel.

Esti Kurir
1929.VI.18.

Ṗataky Sára

festőművész

Tavaszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1929.VI.16.

Patahy Sára

festőművész

Tavaszi Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepel. Károlyi-palota parkrészlete.

Pesti Hirlap
1929.VI.16.

Pataky Sára

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

BH 1930. III. 15.

MDK

Pataky Sára

Parkrészlet a Károlyi palotából, olaj
A Károlyi palota, olaj

N.Szal. tavaszi kiáll. 1929. jun. lo 1.

Pataky Sári

Biedermeyer, vizf.
Hófehérke, meseillusztráció
Az amazon, szin.rajz
176-177. Tanulmány, vizf.

Magy. képzőművésznők egyesülete VIII. kiáll. N.Szal. 1916. márc. 18 l.

Pataky Sára
Őszi virágok, vizf.
Interieur, "
Csendélet, "
Szinek, "

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 2o 1.

Pataky Sára
Szép Ilona, vizf.
Toróckói vasárnap, vizf.

Tavaszi kiállitás. Nemzeti Szalon, 1941.
junius. lo 1.

MÜSEMPLOMA ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
230 /1927 szám
Dok.: 1927 év junius hó 25 p

Pataky Sára festőművész
Tájkép tempera
Nyár, vizf.
Magyar Képzőművésznők tárlatának és Páris Erzsi
gyüjteményes kiállitása, Nemzeti Szalon, 1921. okt.

ter rendeletéből: Dr. Mariay

MDK

Pataky Sára

Őszi virágok, vf.
Interieur, "
Csendélet, "
Szinek, "

MAPE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov, 2o. 1.

MDK

Pataky Sára

A gyermek és a tudomány

" " "

Toldi, tollr.

N.Szal. kiáll. 1927. jun. 19. 1.

MDK

Pataky Sára

Aquarell, of.

Virágok, vf.

N.Szal. őszi tárl. 1920. szept. 22. l.

MDK

Pataky Sára

Biedermayer, vf.

Záróra után, "

Táncosnő, "

M. Képzőművésznők E. 9. kiáll. N. Szal. 1917. ápr. 14. 1.

MDK

MDK

Pataky Sára

Petőfi illusztráció, tusr.

Ex librisek

Az Egri Kaszinó kiáll. kat. Eger, 1924. aug.

Nagy. Akvarell és pasztell festők 14. kiáll. M. Szal. 1928. okt.

xcxcxc 15.1.

bibliai jelenetet. Ezek egyrésze cseh művészek alkotásai. A rendkívül érdekesen rendezett és magas nivójú grafikai gyüjtemény bemutatásáért dr. Hoffmann Editet illeti minden dicséret.

A NEMZETKÖZI VELENCEI KIÁLLÍTÁS. Már több mint két hete, hogy megnyilt Velencében a nemzetközi kiállítás és csodálatosképen még sehol nem találtunk beszámolót róla. Kommünikéktől eltekintve a magyar lapokban sem jelent meg semmi a kiállítás magyar csoportjáról és az olasz lapok is mélyen hallgatnak. Igy addig is, mig saját tudósítónk beszámolója legközelebbi számunkban megjelenhet, a magyar közönség tájékoztatására a katalógus alapján közöljük azoknak a művészeinknek nevét, akik résztvettek ezen a nivós és nagy jelentőségű kiállításon. A magyar anyag retrospektiv részében szerepelnek: *Barabás, Brocky, Grigoletti, Hegedüs, Jakobey, Marastoni, Markó* Károly és András, *Mészöly, Molnár, Szoldatits, Telepy* és *Ujházy*. A modern részt képviselik: *Áldor* J. L., *Basch* Á., gr. *Batthyány* Gy., *Bernáth* E., *Boráth* A., *Burghardt* R., *Csánky* D., *Csók* I., *Czencz* J., *Ducsay* B., *Feszty* M., *Fényes* A., *Frank* F., *Gaál* F., *Gimes* L., *Gulácsy* L., *Hermann* L., *Hranitzky* I., *Iványi-Grünwald* B., *Kacziány* Ö., *Kemény* N., *Knopp* I., *Koszta* J., *Kotász* Á., *Körmendy* E., *Kövér* Gy., *Kukán* G., *Magyar-Mannheimer* G., *Márk* L., *Nádler* R., *Náray* A., *Orbán* D., *Pilch* D., Gy. *Sándor, Simkovits* Ö., *Tury* Gy., *Vadász* I., *Vesztróczy* M., *Vidovszky* B. Grafikával szerepeltek: *Bardócz* Á., *Bartus* Ö., *Bayor-Bayer* Á., *Bokor* V., *Boldizsár* I., *Fehér* Gy., *Hende* V., *Istókovics* K., *Raáb* E., *Ringer* E., *Somos*, G. *Szabó* K., *Vadász* E. és *Wagner* G. A római Collegium Hungaricum tagjai *Alba-Novák, Molnár* C., *Kókai, Szabó, Medvecky, Pathó* és *Szönyi* festőművészek, *Erdey, Farkas, Kuzmik, Já-*

Pataky Tibor

kával szerepelnek, ezek: *Patkó* 11, *Aba-Novák* 1
Markó Károly 15 és *Csánky* Dénes 20 képpel. Úgy
olaj, mint a grafikai művek között Csánky Dénes tartja
kiállított művek rekordját.

PATAKY TIBOR: VASÁRNAP

A Nemzeti Szalon tárlatáról

HANGAI SZABÓ MIKLÓS: Feleségem

Pataky Tibor

297	Sümegi kis ucca, rajz	350
298	Elhagyott kutgém, rajz	400

Nemzeti Szalon

1926. május

MAPE 12. kiáll

daillon frappé à Vienne en mémoire
al Cte de Daun, représente d'un coré,
u revers le Soleil qui dissipe des nua-
s eclairent un Paysage arrosé par
des montagnes, l'on voit dans le loin-
est, Il marche seuillement et il les dis-
s sauvés Olmutz, la Moravie et la
ns Combat." ~~Balra~~ Jobbra (a hadvezérnek, ki vért
pjás és a Mária Terézia rendet viseli, mell-
an e körirattal: „Leopoldus Comes A
x Austriacus. Friderici Borussi Regis
a „Solo Dispellit Incessu" feliratu hát
hegyes vidéket tünteti föl a háttérben
olton a sürü ködöt eloszlató nappal.
zt olvassuk:
ucium. Moravia.
sque Pugna Liberata.
MDCCLVIII."
ül czimer van s a keret sarkain babér

Patáky Tibor

Tél, olaj

Nemzeti Szalon

1929. Május

Tavaszi szalon

7932

196	Arcképtanulmány, olaj.	10000
197	Halotti tor, olaj.	10000

Pataky Tibor

173	Az iszákos, olajf.	mgtul.
174	Magányos kazlak, olajf.	2000

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1926.

Térkép.

Az előtérben balra eg
kissé odább á császári csapat
hajtják el. Felirata fölül:

Carte der Angriffe und Erober
und Gradiska.

a felső jobbsarkon: N. 24.
magyarázó szövegének kézdete:
Waldung unterhalb Gradis
vorgefallene Scharmützel
legen die sogenannte Filipovi
Citatelle in die Asche e

Szines rm., mér. a rl. 1

12

Patáky Tibor

Nyári esö után, olaj.

Nemzeti Szalon

1928.

Tavaszi Szalon

Révész Pál

224 Virágcsendélet, olajf. 200.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1924

Patáky Tibor

201 N. Görbői nyires, olajf. 360.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1927

796

Refletezni

362
264
726
45
671

Wy bet. 730
Dep. rep 95.
wj 42

4200

Pataky Tibor

festő

lásd

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1930.

Róma VIII. 247

Palaky

P. 9. *Tibor*, festő Budapesten, hol tanulmányait is végezte. 1926 óta kiállítója a Műcsarnoknak. Molnárleány c. festménye a Fővárosi Múzeum tulajdona.

Gy. gy. II. 275 l

Pataky Tibor

1919/20 – 1927/28

Ferképzomfoiskövk

120. l.

Kerecki l. Kerekes József főjegyző.

Pataky Tibor festi

Muczarnok. Kristina tomb 30

1926. feb. kiall. 575.

Ferenczi Zoltán dr. IX. 47

Patakey Tibor

1928. ápr. Tavaszi szalon
(Nemzeti szalon)
Nyári esti utam, olaj

~~1059. Ismeretlen művész.~~

A XIX. századból.

1059. Balambér.

Csaknem térdig, ~~állva á~~
rázolva. Jobb kezével zászló
dig az oldalán logó kard mark
góval diszitett sisakja nyakv
kálla rövid. Pikkelyes páncé
czagányt és szijjat visel. Ez
vonalkörön belül ~~vésett betűk~~

BALAMBÉR I. HUNN VE

~~Képes lapjának hát~~

Ezüstös rézvéset,
40 K.-- Havas Emil ajándéka

Pataky Tibor

Molnár Leány Olaj

Tm Bp. 1932.

Pataky Tibor

festő

szül. 1901. márc. 21. Budapest

Ernst Múzeum 1926

szept – okt. kiáll.

Baum Verbőczy 32. l.

M. KIR. MINISZT. SZÁMVEVŐSÉG
TALYA.

Pataki Tibor

1923

Ki tud róla?

4./ tétel. Az elmaradt j
zése számitásba vett 20 P/m² hely
10/P /m² áron a különbözet tehát

az összes

A költségvet

összeg tehát levonva a megtakari

módosul.

A jövő évi kö

következőkép alakulna:

1./ Salamontorony küls

2./ Salamontorony föld

3./ É.Ny. várfal helyr
jezése:

4./ A kut kifalazása:

Pataky Tibor

bécsi ösztöndíj

Képzőm. Fürsk. Érk

1930-31. 51. l.

		12	יב	Péntek	12	Színesz
Heti szidr. Wajislach	וישלח	13	יג	Szombat	13	Luczia sz.
		14	יד	Vasárnap	14	**E 3. Nikáz**
		15	טו	Hétfő	15	Valerián
		16	טז	Kedd	16	Őzséb pk.
		17	יז	Szerda	17	Lázár K.
		18	יח	Csütörtök	18	Gráczián
		19	יט	Péntek	19	Nemezius
Heti szidr. Wajésew	וישב	20	כ	Szombat	20	Ammon
		21	כא	Vasárnap	21	**E 4. Tamás**
		22	כב	Hétfő	22	Zenó vt.
		23	כג	Kedd	23	Viktoria sz.
Chanukagyertya gyújt.	מדליקין נ"ח	24	כד	Szerda	24	Ádám és Éva
Chanuka 1.	א' דחנוכה	25	כה	Csütörtök	25	**N. Karáceson**
Chanuka 2.	ב' דחנוכה	26	כו	Péntek	26	**István 1. vértanu**
H. sz. Mikécz, Chan. szomb. (ujh. áld.)	מקץ ש"ח מבה"ח	27	כז	Szombat	27	János apost.
Chanuka 4.	ד' דחנוכה	28	כח	Vasárnap	28	**E. Aprószentek**
Chanuka 5.	ה' דחנוכה	29	כט	Hétfő	29	Tamás pk.
Chanuka 6. (ujhold 1.)	ו' דחנ" א' דר"ח טבת	30	ל	Kedd	30	Anisz pk.

Merkur-bank Budapest, IV., Váczi-utcza 37. szám.
Elad eredeti árakon osztály-sorsjegyeket.

Pataky Tibor

tanársegéd az alakrajz és festés c. tárgyból

Képzőm. Jölsk. évk

1925-27. 25 l.

MDK

Pataky Sára

Portrait, vf.

M. Képzőművésznők E. 9. kiáll. M. Szal. 1917. ápr.

14.1.

MDK

Pataky Sára

Adieu, vf.

130/6-130/9. Gyermekszobakép I-IV. vf.

M.Képzőművésznők E. 9. kiáll. N.Szal. 1917.ápr.

14. l.

MDK

Pataky Sára

Margitvirág, vf.

Kettecskén, "

N.Szal. 2.zsürimentes kiáll. 1916. máj. 17 l.

MDK

Pataky Sára

Rouge et noir, vf.

Kontess, vf.

A piktor, "

N.Szal. 2.zsürimentes kiáll. 1916. máj. 17 l.

MDK

Pataky Sára

Erdei álom, vf.

Illusztráció, vf.

M.Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll.
N.Szal. 1921. ápr. 13 l.

MDK

Pataky Sára

Temető részlet, vizf.

Interieur, vizf.

N.Szal. és Bicskei MŰ.telep kiáll. N.Szal.

1922. jan. 8 1.

MDK

Fataky Sára, festöm.

Szép Ilona. Vizf.

Torockói vasárnap. "

Kemz. Szal.- Tavaszi kiáll. 1911. Jun.15-29. Kat

Patalky Sára, festöm. MDK

a sok tájkép között kellemesen hat fentnevezett müve.

Nemz. Szal. rendes évi tagkiáll.

/b.m./: Tavaszi Kiállitás. - Nemz. Szal.
Esti Kurir. 1941. jun.14. 2.l.

Pataky Sára, festöm.

Friss, merész színekkel fest.
Portrékat, tájképet figurális dolgokat fest,
modern irány felé hajlik. -Föleg a forma és
a kontúrok érdeklik. Meggyözödése töréletesen
leegyszerüsiteni a dolgokat. -

" Szent Erzsébet" Repr. 8.1.

Szász Károly: Müteremlátogatás.

Müvész-Élet. 1934. 1-2. sz. 10.1.

MDK

Pataki Sári

Képzőművészet 1927. I. évf. 1. sz. 12.l.

Pataky Sándor és Scholler Rezső ,festőm.ök

Pécs müértő közönsége nagy rokonszenvvel fogadta az aradi P.S. és a Bp.-i S.R. közös bemutatkozását.

P.S. az ország egyik legkitünőbb akvarell-festője. Erdélyi vonatkozásu képei közül sokat megvásároltak.

Pataky Sándor és Scholler Rezső képkiállitása.
Dunántul. - Dunántul 1927.dec.14.1. 7.1.
Pécsi Vigadó.

MDK

Pataky Sándor

A Nemzeti Szalon tav.tárlata.A Lakás 1914.5.sz.
99.l.

PATAKY SÁNDOR

A kézdivásárhelyi "Kurta".

Téli kiállitás képes tárgymutatója.Műcsarnok 1937.

PATAKY SÁNDOR

Lebegő köd.

Téli kiállítás képes tárgymutatója. Műcsarnok 1937.

Pataky Sándor MDK

Lebegő köd

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

Pataky Sándor

MDK

A kézdivásárhelyi "Kurta"

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

Pataky Sándor

Kiállít Aradon (1921)

Kishonthy Zsolt - Murádin Jenő: Nagy Oszkár. Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1993, 17.

PATAKY Sándor 68
Arad, 1880. július 26.–Arad, 1969.
Mintarajziskola, akvarellfestő

Banner Erdély

Pataky Sándor MDK

Nyári délután, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállítás

Pataky Sándor MDK

Susorkaszedők, vizf.

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

Pataky Sándor MDK

Köd a városban, vizf.

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

Pataky Sándor MDK

Erdélyi faluvég

Műcsarnok 1927 őszi kiállítás

Pataky Sándor és Rubeczky Géza

MDK

kiállitása Kolozsvárott

Kultur-krónika. Pásztortüz, 1922. VIII.évf. II.sz. 8oo l.

Tabaky Sándor.

A Wiesenthal téli tárlatán képei rezepelnek.

Ujvár, 1924. dec. 16.

Pataky Sándor.

A Műcsarnok téli tárlatán képei szerepelnek.

Ujság, 1928. dec. 16.

Pataki Sándor

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.
Késő délután Zágon mellett.

Magyarság
1935.XI.17.

Pataky Sándor

Művének reprója a Tiszatájban

N. N.: megjelent a Tiszatáj
februári száma

Dél-magyarország 1969 II. 5

Pataki Sándor akvarellista

A két világháború közötti időszakban vetették meg a képzőművészeti élet alapjait az Ardra telepedett, vagy oda visszakerült művész. Alig féltucatnyi művész vállalta az áttörés kockázatát. Köztük volt Pataki Sándor, akvarellista és Hajós Imre ma is dolgozó festő.

Szekernyés János: A festő becsülete.
A Hét, 1975. szept. 19.

Pataky Sándor MDK

Szaladó füst, vizf.

Műcsarnok 1941-42 téli kiállitás

Pataky Sándor MDK

Gyüjtés Háromszékben, vizf.

Mücsarnok 1941-42 téli kiállitás

MDK

Pataky Sándor

Erdélyi hangulat, vf.

Reggel az Aranyhegyen, vf.

Egyéb köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952.

Pataky Sándor

festőművész

Magyar Akvarell-és Pasztellfestők Egyesülete kiállítása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.

Pesti Hirlap
1935.XII.21.

Pataky Sándor

Háromszéki országut

Műcsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Pataky Sándor MDK

Őszi táj

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

MDK

Pataky Sándor

Nyári délután, of.

KMT 1912. tav. kiáll.

MDK

Pataky Sándor

Erdélyi faluvég

KMTárs. 1927. Őszi kiáll. kat.

Pataky Sándor MDK

Háromszéki országut

Micsurnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

Pataky Sándor MDK

Őszi táj

Mücsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

MDK

Pataky Sándor

Nyári délután. Olajf.

Műcsarnok 1912. tav. kiall.

MDK

Pataky Sándor festöm. és
Rubletzky Géza, szobrászm.

U.1718.

koll. kiáll. Temesvárt.

Temesvári Napló. 1920. ápr./95/II.sz./

Pataky Sándor, festőm. MDK

Kévekötők.
Gyalog uton.
Falusi utca.
Asszonyok.
Domboldal.
Párás nap.
Hajó vontató.
Erdélyi faluvége.

Pataky Sándor és Scheller Rezső festőm.-k gyüjt. kiáll.-nak katalógusa.- -Pécs. 1927.

Pataky Sándor, festő

Kora délelött a nyiresben. Vizf.

Málnavásár. "

Nemzeti Szalon.-KAPE XX.Jub.Kiáll. 1935 dec.20.-1936. jan.6. Kat.

Pataky Sándor, festöm. MDK

Cigány kunyhók.
Csoport.
Gereblyézök.
Napos ut.
Pihenök.
Várakozó
Asszony a napon.
Reggel.

Pataky Sándor és Scholler Rezsö festöm.-k gyüjt. kiáll.-nak katalógusa. -Pécs. 1927.

Pataky Sándor, festöm. MDK

Hegyek között.
Sietös ut.
Alföldi tavasz.
Marospart.
Fejmosás.
Borulás.

Pataky Sándor és Scholler Rezsö festöm.-k gyüjt. kiáll.-nak katalógusa. -Pécs. 1927.

MDK

Pataky Sándor festőm.

Felhös táj.
Mezön.
Albán kut.
Fehér felhök.
Mart.
Karacshegy.

Pataky Sándor-Scholler Rezsö, festőm.-k. Gyüjt. kiáll.-nak katalogusa. - Pécs, 1927.

MDK

Pataky Sándor festöm.

Komor idö.
Szép Erdély.
Félhomály.
Reggel.
Lila hegyoldal.

Pataky Sándor-Scholler Rezsö, festöm.-k. Gyüjt. kiáll.-nak katalogusa. - Pest, 1927.

mDK

Pataky Sándor festöm.

Ködben.
Havasi falu.
Székely házak.
Cigány tanya.
Patak parton.
Cigány fertály.

Pataky Sándor-Scholler Rezsö, festöm.-k.
Gyüjt. kiáll.-nak katalogusa. - Bcs.1927.

mDK

Pataky Sándor, festöm.

Cigányfej.
Paraszt legény.
Magyar falu.
Vásár.
Alföldön.
Völgyben.
Ocskások.
Esö után.

Pataky Sándor -Scholler Rezsö festöm.-k
Gyüjt.kiáll.-a. Kat. Pécs.1927.

mDK

Pataky Sándor, festöm.

Sarlozó.
Árnyas völgy.
Országuton.
Tavaszi symfonia.
Hangulat.
Bányai piac.
Erdélyi hegyek.
Maros.

Pataky Sándor -Scholler Rezsö festöm.-k
Gyüjt.kiáll.-a. Kat. Pécs.1927.

mDK

Pataky Sándor, festöm.

Szeptember végén.
Hazafelé.
Széna vontatók.
Körös parton.
Falusi vásár.
Vihar után.
Szénagyüjtök.

Pataky Sándor -Scholler Rezsö festöm.-k
Gyüjt.kiáll.-a. Kat. Pécs.1927.

Pataky Sándor, festő, (aquarellista) ?

Pásztortűz, 1930, 25-26 sz.
608. l.

Kóskatódy: Erdélyi Kiszőnnűvészek kiállitása.

Pataky Sándor festő ?

Pásztortűz, 1929. 8 sz.
192. l.
K. L.: Pataky Sándor kiállítása

Patakay Sándor festőművésző

Pásztortűz 1922. VIII. évf. II. e
800. l.
Kultúr-krónika

Patacki Sándor, festő

Pásztortúz, 1924. X. évf. I. fele
76-79. l.

Tövisi Géza: Kulturalis szemle

Pataky Sándor

U. 916.

Pataky Sandor

festo

U. 888.

Pataky Sándor

1899/900

Ferkèpzomfoiskövk

120 l

Pataky Sándor

Szül. Aradon 1880 jul.
26. tanítói oklevél
1899/900. I-II. 1 évés rajzt. pl

Gyopa temptom alapfalai Nagyszeve
distyén V. 192

Patarky

P. 7. *Sándor*, festő, * Arad 1880 júl. 26. Budapesten tanult s. u. i. 1910 óta állít ki naturalista tájképeket a Nemzeti Szalón és a Műcsarnok tárlatain. Mint rajztanár évekig Aradon működött. 1913. kollektív kiállítása volt a Könyves Kálmán szalónjában.

Cs. Ly. II. 275 d

budai és pesti

Divatképek VII. 27, 28.

Pataky Sándor

aradi festő

Arad és Vidéke 1913.

márc. 23. (Két aradi
művész kiállítása.)

U. 546.

1913 husvétján koll. kiáll.
Aradon, tőleg aradi ve-
dutákat ábrázoló akvarell-
jéiből.

ZALAVÁR

Anátás

Kéne VI 1875, 741 l.

Pataky Sándor

festő

erőd

Balla Béla. Pataky Sándor

képei. Függetlenség. (Arad)

1911. okt. 22. U. 148.

Az aradi Ingusz-féle kereskedésben rendezett koll. kiállítása alkalmából.

Pataky Sándor

akvarell festő

szül. 1880. Aradon

lásd

Osvát Kálmán dr.

Erdélyi Lexikon.

Nagyvárad, 1928. 230. l.

~~4148. Felsőnémetországi festő.~~
~~A XV. sz. végéről.~~

4148 Szent Bertalan vértanusá

Az előtérben szemlélhe
kára fektetett meztelen szente
és a kinek bőrét kezein meg ba
széles pengéjű késsel hasogatn
rei képeznek csoportot élén a
ves boglárral diszitett fővege
inget visel. A háttér kőfallal
nyitott kapun át, egy piros pa
távozik az utczán. A lenyúzást
ros nadrágot, egy piros köntös
ilyen ruhát és sötét szinű szü
egynek magas szárú csizma a lá

Fa, méretei 85,7:73 cm,
április 17-iki intézkedés (813
sités (862-912) alapján Julius
Kifizettetett 1912 május 12-én
junius 8-án (1261-912). -- Az
szvsz. előadmányt.

Sz. n.
Át. le
1126-

V.

PATAY LÁSZLÓ festő

Békés m.-i kiríap

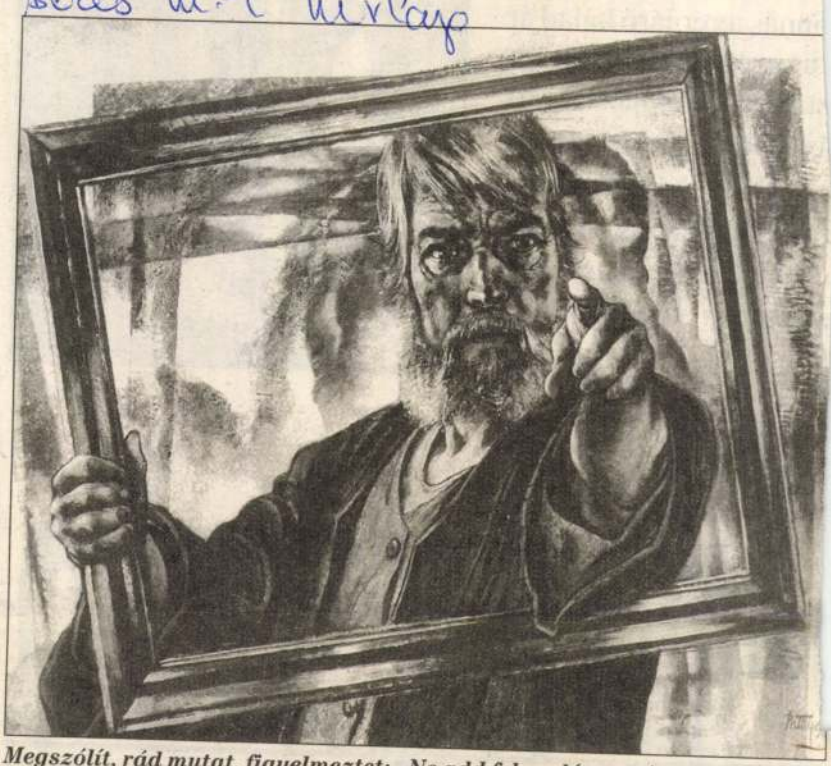

Megszólít, rád mutat, figyelmeztet: „Ne add fel, ne légy gyáva, ne futamodj meg, ne hagyd magad! Neked van igazad! Menj tovább, akármilyen keserves is az út! Nem győzhetnek le!"

A seccofestő Patay László kiállítása Ráckevén

Minden, ami lenyűgöz, ami minőség

Embert annyit még nem láttam kiállítás-megnyitón, mint legutóbb Ráckevén, ahol a csabai seccofestő Patay László előtt tisztelgett vagy ötszáz(!) művészetbarát. Mindjárt javítanom is kell magam, mert a 65 éves Mester csak nekünk csabai, a jaminai kistemplomba festett seccója után. Nekünk örökre idevalósi marad, mert hiszen a gyulai templomokban is otthagyta hatalmas tehetségének keze nyomát.

Valójában lukanényei (nenincei — Szlovákia), mert ott nőtt fel, s igazából ráckevei, mert mióta az irigyei, az „égrefutott senkik", tehetségtelen műítészek (a mű ítészek) évtizedekkel ezelőtt ellopták előle a levegőt, Ráckevén telepedett meg. Azóta — vagy három évtizede — onnan méri a világot. Egy Duna-parti műterem ablakából. Azóta Patay László minden reggel együtt kel a Nappal. Nálánál jobban senki nem tudja, ez alatt a három évtized alatt milyen keservesen, örömmel vagy kínnal, kínlódással kúszott a horizont fölé a meleget adó napkorong. Ő tudta, ő látta — és megfestette. Százszor, ezerszer, mindahányszor másként. Mert minden egyes nap másként indult neki is, benne is.

Ráckevén, a Keve Galériában épp egy hete nyílt kiállításon ebből kapunk ízelítőt. Mit és hogyan látott, mit és hogyan élt meg Patay László? A tárlat hivatalosan akadémiai bemutatkozó kiállítás (mivelhogy Patay Lászlót tavaly felvették a Magyar Művészeti Akadémia tagjai közé) és persze születésnapi — a hatvanötödik, vagy ahogy magáról írta: félig kerek évfordulós — kiállítás is. Valójában Ráckeve, a város, a barátok tisztelgése a Mester előtt, ahol — minő paradoxon — maga a kiállítást megnyitó Balázs Árpád Erkel-díjas zeneszerző is úgy érezte, itt inkább Patay László adott, mint kapott. Megint, sokadjára. Ő, a párizsi székhelyű Tudományok, a Művészetek és az Irodalom Európai Akadémiájának tagja, aki seccóival meghódította az országot. „A magyar századvég meghatározó képírója" — ahogy méltatója Patay Lászlót megszólította — ott Ráckevén, azon a napsütéses délutánon képeivel meghódította (újfent) barátait és tisztelőit.

Benn a galériában vagy három tucat festmény. A már említett ráckevei hajnalhasadásról, a tündérek habkönnyű reggeli táncáról a Duna fölött. A gyökerekről: Lukanényéről, a teremtő szülőföldről, s szüleiről. A mesterekről: Barcsayról, Szőnyiről. Bibliai témákról, a ráckevei Madonnáról, a keresztre feszített Krisztusról. Magáról, a múltban kutató, a jövőt fürkésző, a nekünk üzenő, a világgal dacoló Patay Lászlóról. S végül gondolatok, pillanatok, világok. Minden, ami egy életmű sűrítménye. Minden, ami lenyűgöz, ami minőség.

Egy kiállítás látogatóinak általában van egy kedvenc képük. Engem az ide mellékelt „Kereten túl" fogott meg leginkább. Ez a kép Ő! A Mester. Aki megszólít, rád mutat, figyelmeztet: „Ne add fel, ne légy gyáva, ne futamodj meg, ne hagyd magad! Neked van igazad! Menj tovább, akármilyen keserves is az út! Nem győzhetnek le!"

Ráckeve mindössze 50 kilométerre van Budapesttől, az M0-ástól még annyira sem. Ha „fenn" járnak Pesten, menjenek „le" Ráckevére. Könyörgök, menjenek le! Nézzék meg azt a kiállítást. Nem bánják meg, istenemre mondom, nem...

Árpási Zoltán

gyar Herkules is porondon

onnás terepjáró halad át
ucza József mellkasán,
zta kézzel kapja el a 120
ás sebességgel száguldó
ágyúggolyót.
egcsodálhatják a nézők
12 méteres magasságba
znak fel a hajánál fogva.
(8. oldal)

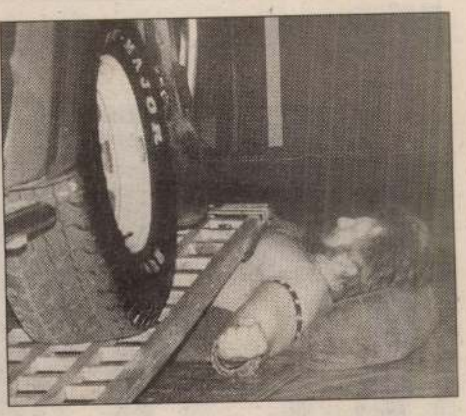

-magazin

lvesztettem...
(2.)

Ő szerelmes volt, én inkább kíváncsi

pontjait birtokolni. A leány keresett és talált valamit a zsebemben. Az úton végig görcsösen ragaszkodott hozzá, így aztán amikor letelepedtünk a városkörnyéki szőlőkben az egyik tőke tövében, már tudtuk: itt és most meg fog történni!

Mégse higgye senki, hogy minden szemérem feledésbe merült. Ő kedve-

tünk egymás nélkül. Rettenetesen felnéztem rá, hogy nem akar azonnal lefektetni, kivárta, hogy mindketten nagyon akarjuk. Azért olyan emlékezetes nekem ez az eset, mert nagyon megadtuk a módját. A mamámék két napot a telken töltöttek. Tudtam, eljött az idő. Elkészítettem egy gyönyörű hidegtálat, megterítettem, s vettem egy üveg pezsgőt. Gyertyát gyújtottam, s dobogó szívvel vártam a szerelmemet. Egy csokor sárga rózsával, a kedvenc virágommal állított be. Boldog voltam. Megvacsoráztunk, pezsgőztünk, lemezeket hallgattuk, táncoltunk... Csodálatos volt. Másnap alig vártam, hogy a mamámék megérkezzenek. Megfogtam anya kezét és behívtam a szobámba. Könnyes szemmel, boldogan meséltem el neki, hogy megtörtént. Sosem felejtem el, ő is elsírta magát. Közösen sirattuk el elvesztett szüzességemet. Ma már 33 évesen van két gyönyörű csemetém. Igaz, nem Sanyitól. Tőle a sors elszakított. Moszkvában tanult. Hosszú ideig leveleztünk, aztán a távolság és az idő megtette a magáét. De az emléke lám még ma is szép nekem.

Szabad a gazda

Zoli mosolyogva emlékszik vissza a történetére:

— Bár az időszámítás nem akkor

... is a Wijk aan Zee-i szupertornán

Verőci Zsuzsa írása
a NÉPSZAVÁNAK

A brit Steel és a holland Hoogovens tavalyi fúziója után új névvel, de a régi helyszínen, a tengerparti városban, Wijk aan Zeeben rendezik az év első szuper sakkversenyét. A 14 résztvevős, 18-as kategóriájú, 2697 Élő-pontátlagú Corus 2000 sakktornának természetesen a profi világbajnok, a tavalyi győztes *Garri Kaszparov* részvétele ad nagy rangot, ám rajta kívül a világranglista első hat helyezettjéből további négyen, köztük *Lékó Péter* is asztalhoz ültek. A 20 éves magyar nagymester csak rövid ideig ünnepelhette a FIDE 14. világbajnoka, *Alekszander Halifman* elleni szenzációs győzelmét. Rangos mezőnyben bizonyíthat ismét, s *Polgár Judit* is feledtetheti szerényebb, pamplonai eredményét.

Kaszparov a versenyt megelőző sajtótájékoztatón bejelentette, hogy *Anand* elleni mérkőzésének szeptember lehet az időpontja, de a szponzor még kerestetik. Cáfolta, hogy tárgyalásokat folytatna a Nemzetközi Sakkszövetség vezérkarával, sem a sakkolimpián, sem a következő kieséses rendszerű világbajnokságon nem vesz részt.

A szupertorna első két fordulójának 14 partijából 6 dőlt el, 8 pedig döntetlenül végződött. Nagymestereink 4 döntetlennel rajtoltak, Polgár *Van Wely* és *Adams*, míg Lékó *Morozevics*, majd *Short* ellen. Az 1. forduló legjobb játszmájának a hozzáértő nézők *Piket Lputjan* elleni győzelmét választották, míg a 2. körben Anand partija lett a díjnyertes, *Nikolicsot* büntette meg a Holland-védelemben. Kaszparov a nyitó fordulóban az örökifjú, 68 éves *Korcsnoj* ellen nyert nehéz küzdelemben, majd a második partit a holland Piket ellen vívta. Ismét a Grünfeld-védelmet választotta, a megnyitás megegyezett a Lékó–*Halifman* páros mérkőzés első játszmájában megjátszott változattal. A világbajnok saját bevallása szerint egy több mint 10 éves házielemzést „varázsolt" a táblára. Az áldozott gyalogért bőséges ellenértéket jelentett a világos király bizonytalan helyzete és a sötét futópár. Kaszparov azonban esélyeit túlértékelte, és megcsapta a vereség szele...

PIKET–KASZPAROV
Grünfeld-védelem

1. d4 Hf6 2. c4 g6 3. Hc3 d5 4. Hf3 Fg7 5. Vb3 dxc4 6. Vxc4 0-0 7. e4 *Halifman Lékó ellen az 1. és a 3. játszmában is a 7. Ff4-es lépéssorrendet választotta, amire nagymesterünk az 1. partiban 7. ... Ha6-tal, míg a 3.-ban 7. ... c6-tal válaszolt.* **7. ... Ha6 8. Ff4 c5 9. d5 e6** *Lékó Péter hosszas gondolkodás után a 9. ... Fg4 újítást játszotta meg. Kaszparov kedvenc Grünfeld-védelmében igazán napra kész, bizonyára alaposan elemezte nagymesterünk tervét, de végül saját házivariját játszotta meg.* **10. d6 e5! 11. Fxe5 Hb4 12. Bd1 Fe6 13. Vxc5 Hc2† 14. Kd2 Hd7 15. Vc7 Hxe5 16. Vxd8 Baxd8 17. Kxc2 Hg4** *A sorozatos cserék után sötét 17. ... Hxf3 18. gxf3 Fe5 19. Hd5 Bxd6-tal döntetlen állásba evezett volna, de a világbajnok többet remélt. Piketnek nagyon fogyott a gondolkodási ideje, nem könnyű Kaszparov házielemzésével a sakktábla mellett szembesülni.* **18. Bd2 Fh6 19. Be2 Bxd6 20. h3 Hf6 21. g4 Hd7 22. e5 Bb6 23. Hd4 Hc5 24. b3 Bd8 25. Hxe6 Hxe6 26. Be4!** *Piket jól állta a sarat, sötét pozíciója kedvezőbb, de Kaszparov túlértékelte esélyeit.* **26. ... Bc6 27. Fc4 a6?** *A világbajnok elszámolta magát, 27. ... Bd2† 28. Kb1 Bxf2 29. Bd1 a6-tal megőrizte volna kis előnyét.* **28. Bd1 Bdc8** *Kaszparov elnézte, hogy 28. ... Bxd1 29. Kxd1 b5 után 30. Hd5! nagyon erős folytatás lett volna.* **29. Bd6! Hc5 30. Bxc6 Bxc6 31. Bd4 b5 32. b4!** *A holland nagymester egyre nagyobb fölénybe került.* **32. ... bxc4 33. bxc5 Bxc5 34. f4 Ff8 35. Bd7?** *Piket időzavarban hibázott, 35. a4, Bd5 és Bd8 is nyerőesélyes folytatás lett volna. Kaszparov az ellentámadás lehetőségére azonnal lecsapott.* **35. ... Ba5 36. g5 h6! 37. h4 hxg5 38. hxg5 Fb4 39. Hd5 Bxa2† 40. Kb1 Bd2 41. e6 fxe6** *Világosnak örökös sakkot kell tartania,* **így a nagymesterek döntetlenben állapodtak meg.**

Nádori [illegible]
a NÉPSZAVÁNAK

1998. február 16-án a sporttörvényt módosító parlamenti vitában kiderült, hogy a labdarúgást érintő jogszabálytervezet nem illeszkedik igazán a gyakorlathoz, és a várható hatást illetően a kormánynak nem volt határozott álláspontja. Hozzáteszem: nem is lehetett, mert az előterjesztő, tehát a kormány nem támaszkod(hat)ott körültekintő, hiteles helyzetelemzésre.

Felszólalásomban jeleztem, hogy a kormány bizonytalansága el nem fogadható, de érthető, mert a labdarúgás intézményrendszere az elmúlt harminc évben a sokkoló kudarcok ellenére, nem készített elfogadható, körültekintő helyzetelemzést. Volt egy Mexikó, ismét elnökváltás következett. A kudarcok okairól – lapos közhelyeket leszámítva – nem maradt hátra szakmailag is hasznosítható elemzés. Mivel a magyar labdarúgásban az elmúlt három évtizedben nem készült el kritikus elemzés, feltehetően ezért változott gyakran például a sportág legfontosabb igazodási pontja, a bajnoki rendszer. Szemben a labdarúgásban élen járókkal, ahol a szövetség működésének legstabilabb pontja a bajnokság, annak rendszere. Továbbá, feltehetően ezért nem adták ki az illetékesek az edzőbizottság döntése értelmében az élvonalbeli játékosok erőnlétére utaló teszteredményeket. Kérdezem: miért tartozik Lendvai Miklós személyi- [illegible] köt cseréltek. Volt egy Mexikó, ismét elnökváltás következett. A kudarcok okairól – lapos közhelyeket leszámítva – nem maradt hátra szakmailag is hasznosítható elemzés. Mivel a magyar labdarúgásban az elmúlt három évtizedben nem készült el kritikus elemzés, feltehetően ezért változott gyakran például a sportág legfontosabb igazodási pontja, a bajnoki rendszer. Szemben a labdarúgásban élen járókkal, ahol a szövetség működésének legstabilabb pontja a bajnokság, annak rendszere. Továbbá, feltehetően ezért nem adták ki az illetékesek az edzőbizottság döntése értelmében az élvonalbeli játékosok erőnlétére utaló teszteredményeket. Kérdezem: miért tartozik Lendvai Miklós személyi- [illegible] hető adatként a játékosnak a vágtafutásban elért eredménye? Miért van az, hogy nyilvános telefonhívásra elérhető módon ugyanannak a Lendvai Miklósnak gyorsaságiteszt-teljesítménye Lyonban a francia felmérőközpontban megkapható? Kérdések, amelyekre nincs egyértelmű válasz, illetve nem található hiteles válaszoló. De ezek csak kiragadott példák, amelyek jelzik a szövetség működésének bizonytalanságát.

Történelmi döntés előtt áll a magyar labdarúgótársadalom, amikor az elnökség határozni fog többek között a profi, illetve az amatőr kérdésben. Ismét felmerül bennem az, vajon felmérte-e a szövetség legfelsőbb testülete, mire vállalkozik. Van-e víziója a következmények- vetem a történéseket, féltő gonddal kísérem labdarúgásunk minden változását. Zavaró az, hogy ezúttal sem találkoztam megalapozott érvekkel, elemzésekkel, a döntés várható következményeit illetően. Amikor a labdarúgás közép- és felső szintjén működő tisztségviselőket, olimpiai bajnokokat, válogatott játékosokat, edzőket kérdezem, válaszul szétárják a karjukat. A sztereotip válasz: ne tőlem kérdezd. Mégis, kire, kikre tartozik a sportág jövőjét erősen befolyásoló döntés? Az a benyomásom, hogy egyelőre még nincs a kérdésre jól körülírt, a szakmai-szervezeti és gazdasági szempontokat ötvöző, a várható következményekkel számolni tudó válasz. Vagy tévedek?

Prémiumeső Kitzbühelben

Rekordösszeget, 5,05 millió schillinget (közel 100 millió forint) osztanak szét Kitzbühelben a hét végén sorra kerülő férfi alpesi sí Világkupa-forduló legjobbjai között. A legtöbbet a lesiklás és a műlesiklás győztese kasszírozhat (630 ezer schilling), de a dobogósok is jelentős összeghez jutnak (315 és 155 ezer), s még a 15. is mehet a pénztárhoz. A pénteki szuper-óriásműlesikló verseny első tíz helyezettjét jutalmazzák, míg az összetettben a dobogósok kapnak pénzt (550, 200 és 100 ezer schilling).

Motoros fellegvár

NÉPSZAVA-információ

Bíró Mihály 1982-ben vette a fejébe a nemzetközi szintű gyorsasági motoros versenypálya építésének ötletét. A korábban lelkes, de nem különösebben eredményes motorversenyző, a Kiskunhalas közelében fekvő harminchektáros területet ideálisnak tartotta, ám a dolog abbamaradt.

– A területbejárások megtörténtek, mindenkinek tetszett a terv, ám amikor lépni kellett volna, magamra maradtam – mesélte a vállalkozó. – Miután ez a tervem nem valósult meg, a motorsporttal viszont mindenképpen kapcsolatban akartam maradni, ezért 1989-ben önálló szuperbike-szakosztályt alapítottam.

Az első Kawasaki motort számos újabb követte, s egyre bővült a versenyzői gárda. A Bíró Castrol Racing Team 1993-tól a mai napig a magyar gyorsasági motorozás első vonalában szerepel. *Győrfi Zoltán* öt, egymást követő évben megnyerte a 125-ös kategória országos bajnokságát, s náluk versenyzett és szerzett győzelmeket az egykori világmenő, *Szabó II. László* fia, *Attila* is. Idén a magyar bajnoki címek mellett már az Európa-bajnoki futamokon is figyelemre méltóan szerepeltek az istálló versenyzői.

A 17 éves *Rizmayer Gábor* a 250 kcm-es Grand Prix kategóriában 13 futam összesítése alapján lett Európában ötödik. Nála is fiatalabb, mindössze 14 éves *Tóth Imre*, aki a 125 köbcentisek között számít komoly ígéretnek.

Ami Bíró Mihály álmát illeti, állítja, a jelzett helyen 400 millió forintért olyan pályát lehetne kialakítani, hogy a befektetés öt év alatt megtérülhetne.

Kelly Ádám írása
a NÉPSZAVÁNAK

Elsősorban a fővárosban, valamint Pest, Fejér, Baranya és Jász-Nagykun-Szolnok megyében volt különösen erős a hétfői szélvihar, amely több helyen jelentős anyagi kárt okozott. Pécsett a buszpályaudvar bádogteteje mozdult el, Szolnok térségében a 44-es úton pedig egy kidőlt fa bénította meg a forgalmat. Az országban 80 esethez riasztották a tűzoltókat.

A legsúlyosabb károkat Budapesten regisztrálták – tájékoztatott az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság sajtóügyeletese. A VIII. kerületi Práter utcában tetőcserepek hullottak az utcára, a terézvárosi Szív utca egyik lakóépületének a tűzfala dőlt meg. A legsúlyosabb eset az I. kerületi Táncsics Mihály utcában történt, ahol egy felújítás alatt álló lakóház állványzata dőlt le. A lezuhanó gerendák több autóban is kárt tettek.

Személyi sérülés szerencsére sehol nem történt, de több helyen meglazult az ereszcsatorna és a födémszerkezet, máshol a redőny szakadt le. A sajtóügyeletes elmondta: a károk egy része mögött emberi figyelmetlenség áll. Sokan nem törődnek az udvarukon álló korhadt fákkal, és nem megfelelően kerítik be az építkezéseket.

A lakásbiztosításoknak alapeleme a viharkár, ezért a megalapozott kárigények esetén fizet a biztosító – tájékoztatott *Herbert Tímea*, a Hungária Biztosító PR-irodavezetője.

Ausztria keleti részén a vasárnap este kezdődött orkán erejű szélvihar helyenként 170 kilométer/óra sebességű lökéseket hozott, de komoly károkról vagy sérülésekről kedd reggelig nem érkezett jelentés. Előrejelzések szerint a vihar kedden tovább erősödik. Az osztrák fővárosban a tűzoltóság hétfő estig 160 esetben vonult ki, hogy megerősítse a szél által letépett ereszcsatornákat, építési állványokat, napernyőket, és eltávolítsa a kidőlt fákat.

Kelet-Ausztriában több helyütt le kellett zárni az utakat, mert fákat döntött rájuk a szél, Bécsben a földalatti vonalán a sínre zuhant egy fa.

Az orkán a Bécsből Sopron felé vezető úton több kamion ponyváját letépte menet közben, Bécs külvárosában keresztbe állított az úton egy kamiont, egy helyen pedig egy személyautót átfújt az út szembejövő oldalára és az emiatt bekövetkezett frontális ütközésben az autó egyik utasa kar- és bordatöréseket szenvedett.

Mindeközben a hőmérséklet felszökött plusz 5 fok Celsiusra, az olvadás számos helyen jégpályát csinált az utakból, s ezt súlyosbították a helyenkénti záporok. A csapadék főleg az Alpoktól északra elterülő vidékre összpontosul, ahol emiatt és a szél nyomán megnőtt a lavinaveszély. A meteorológusok szerint szerdától újból tél lesz, amely hideget és havat hoz.

Hamarosan megnyitja kapuit a Nádor

Hosszú évek után lezárulhat a patinás pécsi szálloda kálváriája

Megoldódni látszik a hosszú évek óta üresen álló pécsi Nádor Szálló sorsa. Az épület felújításának megtervezésére az új tulajdonos, a Danubius Hotels Rt. tizenegy pécsi tervezőt kért fel, közülük nyolcan nyújtották be elképzeléseiket. A bírálóbizottság a legjobbnak a Horváth András és Patartics Zorán által közösen készített tervet ítélte. A cég menedzsmentje választja majd ki azt a pécsi tervezőirodát – esetleg többet is –, amelyik a végső változatot elkészíti. A szálloda nyitását 2002-re, a Nádor fennállásának centenáriumára tervezik.

Szalai Kornélia írása
a NÉPSZAVÁNAK

A város jelképének mondható épület többször is a viták kereszttűzébe került. Egy rossz privatizációs döntés miatt áll üresen tíz éve. A Nádor Szálló ügye úgy tűnik, végre megoldódik. Az ÁPV Rt. liciteljárás során tavaly június elején értékesítette az épületet. A szálloda új tulajdonosa ismét a Danubius Hotels lett, 70 millió forintért vette meg az épületet.

Elkészült a szakmai program, melynek részeként egy pécsi építésztársaság felmérte az épület állapotát. Ennek ismeretében került sor a tervek elkészíttetésére, hiszen nagyon sok függött az épület statikai és szerkezeti állapotától. A tervezőknek nemcsak az épületet kellett újraálmodniuk, hanem az autók elhelyezésének módjára is megoldást kellett találniuk, ugyanis a történelmi belvárosban található szálloda jelenleg egyetlen parkolóhellyel sem rendelkezik. A Nádor homlokzatát eredeti állapotában állítják helyre. Az elképzelések szerint több kisebb-nagyobb konferenciaterem is helyet kap majd az épületben. Az egykori, kupolával fedett étterem impozáns előadóteremmé alakulna át.

Horváth András és Patartics Zorán által közösen készített terv alapján újítják fel majd a szállodát

A nyolcadik évtizedét taposó *Kiss Károllyal*, a kávéház, az étterem és a söröző egykori vezetőjével döbbenten járjuk végig Pécs patinás szállodájának termeit. A vadászterem padlója felpúposodott. A kávéház múzeumi védettség alatt álló két Harangi-féle textilképéhez senki nem mer nyúlni, félő, darabokra hullik. A por, a penész és a dohszag az úr. Az étterem kupoláján több lyukon át is az égre látni, a tartóoszlopok terrakottaberakásai foghíjasok.

– Amikor a Széchenyi téren van dolgom, mindig olyan utat választok, hogy ne kelljen a Nádort látnom. Harminc évig dolgoztam a falai között, a szívügyem, hogy újra működjön. Mindannyian abban reménykedtünk, akik egykor itt dolgoztunk, hogy az a szállodalánc veszi meg, amelynek egyik vezetője maga is valamikor a Nádorban leste el a szakma alapjait. S legnagyobb boldogságunkra így is lett. A HungarHotels jogutódja, a Hungária Szálloda és Ingatlankezelő Kft. vette meg.

*

Bezárásáig, 1986-ig nemzetközileg is elismert hírnévnek örvendett a pécsi Nádor. Felújítására először 1988–89-ben folytatott tárgyalásokat a város akkori vezetése. Majd e kérdés 1993-ban került újra terítékre, amikor az önkormányzat környezetvédelmi és városépítészeti bizottsága határozatban rögzítette a szálloda felújítását.

1994-ben a Nádort a város az Állami Vagyonügynökségnek adta át. Ez év nyarán az ÁVÜ már értékesíteni kívánta a Nádort, az önkormányzat és az ÁVÜ közötti megállapodás értelmében a szállodáért a város 15 millió forintot kapott. 1995-ben a szálloda a társadalombiztosító tulajdonába került. Megpróbálták értékesíteni is, érdeklődők jöttek-mentek, komoly üzlet mégsem született. A tárgyalások többsége azért nem vezetett eredményre, mert a belváros 1981-ben elfogadott, még ma is érvényben lévő részletes rendezési tervében a Nádort felújítása után szállodaként és vendéglátóhelyként kell működtetni.

PATARTICS ZORÁN, Gyuri Géza

A füst meg a láng

Miről is szól a nyugdíjreform meséje?

A kormány egyik informálisnak titulált hét végi ülésén (amely csak annyiban különbözik a többi, jegyzőkönyvvel nem dokumentált informális kormányüléstől, hogy ezt annak is hirdették meg) a híradások és sajtótájékoztatók fellengzős modorában megfogalmazottak szerint állítólag döntés született a nyugdíjrendszer átalakításáról, a nyugdíjreform reformjáról. A hír bizarr: ilyen súlyos kérdésekről normális demokráciákban nem hét végi piknikeken szokás dönteni informális söröző-getések közben, és ha már mégis, akkor legalábbis megérdemelné a nagyérdemű publikum azt, hogy részletesen megtudhassa, miről is döntöttek, hogy a döntést befolyásoló érdekekről és érvekről már ne is beszéljünk.

Ezúttal azonban sajnos csupán a laza trikóban és fellengzős retorikával felvezetett szövegekből próbálhatunk következtetni arra, hogy miről is van szó. Következtetéseinket tézisként összefoglalva:

– a „reform" üres retorika, érdemi módosulás nincs; az a törekvés, hogy a nyugdíjak összegét a teljes életpálya keresményének függvényében állapítsák meg, 15 éve napirenden levő kérdés, s erre a rendszerre való átállásról a hatályban lévő nyugdíjtörvény is rendelkezik;

– a kormánynak, jelesül a miniszterelnöknek és a pénzügyminiszternek dunsztja sincsen arról, hogy mi fán terem a nyugdíj;

– hála istennek, legalább a szakértők elolvasták az 1997-ben meghozott nyugdíjtörvényt, sőt egy elfelejtett íróasztalfiókból előkerültek a nyugdíjreform bevezetésére vonatkozó korábbi kormányzati informatikai tervek is;

– a miniszterelnök és a pénzügyminiszter is súlyos fóbiákkal küzd.

Részletesebben:

A hónapokkal ezelőtt felkonferált, de tartalmában folyamatosan és tudatosan lebegtetett „nyugdíjreformról" végre kiderült, hogy mi is lenne az a kormány szerint. Azt szeretnék, hogy a megállapított nyugdíj összege a teljes életpálya során befizetett járulékok összegével arányos legyen. Ez a cél önmagában nem rossz, hiszen a nyugdíjrendszer egyik alapvető célja az, hogy a nyugdíjas évek alatt a dolgozó évek során megszokott életszínvonalat biztosítsa. Ez a cél azonban csak akkor valósítható meg, ha a nyugdíjrendszer nem egyéni, hanem közösségi biztosítás. Ha ugyanis egyéni biztosítás lenne, akkor a nyugdíj összege a befizetett járulékok összegével és a befizetés óta eltelt kamatokkal lenne arányos. Ez azonban nem lehetséges, mert a nyugdíjak összege nem a befizetett járulékok összegétől függ, hanem attól, hogy hány nyugdíjas van, és mekkora a nyugdíjuk. Ezért a nyugdíjrendszer közösségi biztosítás, amelyben a dolgozók járulékaikkal a nyugdíjasok nyugdíját fizetik, és abban bíznak, hogy amikor ők lesznek nyugdíjasok, a dolgozók majd az ő nyugdíjukat fogják fizetni.

Ez a közösségi biztosítás azonban nem azonos a kockázatközösséggel. A kockázatközösség azt jelenti, hogy a közösség tagjai közösen vállalják a közösség egyes tagjainak kockázatát, és közösen fizetik a kockázat következményeit. Ez a közösségi biztosítás nem kockázatközösség, hanem egy olyan rendszer, amelyben a dolgozók járulékaikkal a nyugdíjasok nyugdíját fizetik, és abban bíznak, hogy amikor ők lesznek nyugdíjasok, a dolgozók majd az ő nyugdíjukat fogják fizetni.

Ez a közösségi biztosítás azonban nem azonos a kockázatközösséggel. A kockázatközösség azt jelenti, hogy a közösség tagjai közösen vállalják a közösség egyes tagjainak kockázatát, és közösen fizetik a kockázat következményeit. Ez a közösségi biztosítás nem kockázatközösség, hanem egy olyan rendszer, amelyben a dolgozók járulékaikkal a nyugdíjasok nyugdíját fizetik, és abban bíznak, hogy amikor ők lesznek nyugdíjasok, a dolgozók majd az ő nyugdíjukat fogják fizetni.

Ez a közösségi biztosítás azonban nem azonos a kockázatközösséggel. A kockázatközösség azt jelenti, hogy a közösség tagjai közösen vállalják a közösség egyes tagjainak kockázatát, és közösen fizetik a kockázat következményeit. Ez a közösségi biztosítás nem kockázatközösség, hanem egy olyan rendszer, amelyben a dolgozók járulékaikkal a nyugdíjasok nyugdíját fizetik, és abban bíznak, hogy amikor ők lesznek nyugdíjasok, a dolgozók majd az ő nyugdíjukat fogják fizetni.

Ez a közösségi biztosítás azonban nem azonos a kockázatközösséggel. A kockázatközösség azt jelenti, hogy a közösség tagjai közösen vállalják a közösség egyes tagjainak kockázatát, és közösen fizetik a kockázat következményeit. Ez a közösségi biztosítás nem kockázatközösség, hanem egy olyan rendszer, amelyben a dolgozók járulékaikkal a nyugdíjasok nyugdíját fizetik, és abban bíznak, hogy amikor ők lesznek nyugdíjasok, a dolgozók majd az ő nyugdíjukat fogják fizetni.

– Ez a Károly aztán tud élni... Alig néhány éve nyugdíjas, de már volt egy méregdrága szívműtéte, egy prosztatája, egy veseműtéte. Én meg hiába fizettem a sok tébét, még egy vacak sérvműtétet sem tudtam összehozni...

MARABU RAJZA

kori jövedelembiztonság nemcsak az idős emberek magánérdeke, hanem társadalmi közcél is, ezért a kockázatközösség ebben az esetben az egész társadalom, de legalábbis minden munkavállaló. A kockázatközösségben való részvételre az állam a jog, a legitim állítani a nyugdíjazás utáni első havi nyugdíj összegére, ha nem kellene összevetni akár egyazon generáció teljes járulékbefizetéseit a teljes nyugdíjas élet során várhatóan megkapott nyugdíjösszegekkel, s ezzel párhuzamosan, az éppen dolgozók által befizetett járulékból további 30 évig a kereset egyharmadával azonos nyugdíjat lehetne fizetni. Ha mindeközben a várható élettartam is növekedne, akkor az arány még rosszabb lenne.

Ez a kis együgyű példa pontosan mutatja, hogy kormányunk ifjú tagjai nem egészen tudják, hogy mit beszélnek: sem azt, hogy mire számítanak a várható kereső életpálya hosszát illetően, sem azt, hogy milyen várható élettartammal, milyen járulékkulccsal számolnak, mekkora átlagkeresetek mekkora hányadát gondolnák méltányos nyugdíjösszegnek. Könnyű lenne valamilyen matematikai képletet megállapítani a nyugdíjazás utáni első havi nyugdíj összegére, ha nem kellene összevetni akár egyazon generáció teljes járulékbefizetéseit a teljes nyugdíjas élet során várhatóan megkapott nyugdíjösszegekkel, s ezzel párhuzamosan, az éppen dolgozók által befizetett járulékból további 30 évig a kereset egyharmadával azonos nyugdíjat lehetne fizetni. Ha mindeközben a várható élettartam is növekedne, akkor az arány még rosszabb lenne.

Ez a kis együgyű példa pontosan mutatja, hogy kormányunk ifjú tagjai nem egészen tudják, hogy mit beszélnek: sem azt, hogy mire számítanak a várható kereső életpálya hosszát illetően, sem azt, hogy milyen várható élettartammal, milyen járulékkulccsal számolnak, mekkora átlagkeresetek mekkora hányadát gondolnák méltányos nyugdíjösszegnek. Könnyű lenne valamilyen matematikai képletet megállapítani a nyugdíjazás utáni első havi nyugdíj összegére, ha nem kellene összevetni akár egyazon generáció teljes járulékbefizetéseit a teljes nyugdíjas élet során várhatóan megkapott nyugdíjösszegekkel, s ezzel párhuzamosan, az éppen dolgozók által befizetett járulékból további 30 évig a kereset egyharmadával azonos nyugdíjat lehetne fizetni. Ha mindeközben a várható élettartam is növekedne, akkor az arány még rosszabb lenne.

Ez a kis együgyű példa pontosan mutatja, hogy kormányunk ifjú tagjai nem egészen tudják, hogy mit beszélnek: sem azt, hogy mire számítanak a várható kereső életpálya hosszát illetően, sem azt, hogy milyen várható élettartammal, milyen járulékkulccsal számolnak, mekkora átlagkeresetek mekkora hányadát gondolnák méltányos nyugdíjösszegnek. Könnyű lenne valamilyen matematikai képletet megállapítani a nyugdíjazás utáni első havi nyugdíj összegére, ha nem kellene összevetni akár egyazon generáció teljes járulékbefizetéseit a teljes nyugdíjas élet során várhatóan megkapott nyugdíjösszegekkel, s ezzel párhuzamosan, az éppen dolgozók által befizetett járulékból további 30 évig a kereset egyharmadával azonos nyugdíjat lehetne fizetni. Ha mindeközben a várható élettartam is növekedne, akkor az arány még rosszabb lenne.

elöregedés, a nyugdíjas korosztályok növekvő létszáma – és az aktív, járulékfizető generációk csökkenő aránya – mellett biztonságosabbá kellett tenni a járulékbeszedést; és ezzel egyidejűleg erősíteni kellett az időskori jövedelembiztonság feltételeit. A rendszer, a pillérek megkettőzésére azért volt szükség, mert egyetlen eszköz kevésbé tudja a célok közötti összhangot megteremteni, mint két eszköz kombinációja. A második pillér részben „simítja" a demográfiai hatásokat azzal, hogy mindenki legalább részben a korábbi befizetéseit kapja vissza, tehát a növekvő létszámú nyugdíjas növekvő nyugdíját nem csupán a csökkenő létszámú aktívak elvonásainak növekményéből lehet finanszírozni. Emellett: valódi pénz, valódi számlán, valódi pénzintézetben – ez valóban javítja a járulékfizetési hajlandóságot.

Elcsitult az offenzíva

Ezen individualista célok mellett épp a kockázatközösségen belüli szükségszerű átrendezhetőségek, az időskori létbiztonság fenntartása miatt van szükség arra az első lépcsőre, amely valóban nagyobb teret enged a közösség tagjai közötti szolidarisztikus átcsoportosításra, mint a második lépcső. (A nyugdíjreform akkori ellenzői szerint: még mindig túl keveset...)

Ha a kormány értékdeklarációiba többet akarnánk belelátni, mint amennyiről a kikommunikált tartalmak valóban szólnak, akkor megállapíthatnánk, hogy a javaslat sok hűhó semmiért: nem segíti elő a demográfiai hatások enyhítését, nem sokat javít a befizetési hajlandóságon, nem javít az időskori jövedelembiztonságon (sőt...). Nem hoz többet a konyhára, mint az eredeti életkereset-függő nyugdíj-jogosultsági javaslat: enyhíti a szenioritási elvet a foglalkoztatásban, és ezzel életkortól függetlenül nagyobb teret enged a teljesítmények honorálásának, és legfeljebb időben visszafelé haladva javít valamit a járulékfizetési hajlandóságon – ami

Vár áll ott – az új gyulai postahivatal

A pesti átlagnak Gyuláról először az egyetlen épen maradt, téglából épült várunk ugrik be, kis szerencsével a várfürdő nyolchektáros strandja, ami természetvédelmi területen fekszik, és jelentős számú gyógyvizes medencével rendelkezik, de csak néhányan tudják, hogy az alföldi városkában a posta új épületét majd egy éve adták át.

Pedig helyi viszonylatban ez a történés valóban eseményszámba ment. Nem mintha a gyulai lakosok érzékenyebbek lennének az épített környezetre – az épületről egyébként megoszlanak a vélemények, a posta előtt kialakított és újrarendezett parkról szintén –, inkább az a praktikus szempont mozgatta meg a közvéleményt, hogy az új postából kifelejtették a nyilvános telefonfülkéket. Ezt a sajnálatos tényt nehezen lehetne vitatni, és ilyen távolságból nem könnyű megsaccolni azt sem, hogy hány új telefonra lett volna szükség, azonban mára már ez a probléma is a múlté. A tűzoltás ősi technikáját alkalmazva a kérdést utólag oly módon oldották meg, hogy a postával szembeni sarkon két nyilvános fülkét állítottak fel.

A felújított, alacsony házakkal körülvett építmény központi eleme a klinkertéglából kirakott íves, ellipszis alakú tömb vonzza a tekintetet. A homogén fal, amelyet egyetlen nagy ablaktábla tör meg, a tiszta forma és a visszafogott színek kifejezetten nyugtató hatásúak a régi épületek külvárosi divat diktálta, valószínűtlen színeket felvonultató sora mellett. Ez az épület nem akar túl sokat, megelégszik helyzetéből adódó központi szerepével, homlokzata egyszerű és áttekinthető, még magasságát tekintve sem hivalkodó. Az ellipszis mellett elhelyezett üvegtéglák kis kockáival átlyuggatott, szögletes tömb nem a kör négyszögesítésére tett hiábavaló kísérlet újabb produktuma, hanem az ív ésszerű és elegáns lezárása. Az építész, Patartics Zorán szociális érzékenységéről tanúskodik a bejárat, ahol a lépcsők mellett külön feljárót alakítottak ki a mozgássérültek részére.

A parkban az épület közvetlen környezeteként megismétlődik a homlokzaton már látott motívum. Egymástól egyenlő távolságra elhelyezett, fehér kőből faragott nagyméretű kockák minden bizonnyal ülőalkalmatosságként funkcionálnak. A megfontolt és jól átgondolt anyagválasztásnak köszönhető, hogy negyven fokban sem forrósodnak fel, ezért aztán mindössze egy jól sikerült napszúrással számolhat az a vigyázatlan, aki az árnyékos darabok helyett a tűző napon sütkérező kockát szúrja ki magának. Az ilyen szokatlan képződmények azonban nem mennek át könnyen a köztudatba, talán ez az oka annak, hogy – feltehetőleg meghaladva az eredeti koncepciót – a biztonság kedvéért két régi vágású fehér padot is elhelyeztek az apró virágokkal színesített parkban, amelyek egyáltalán nem illenek bele a képbe, de legalább rendeltetésük vitathatatlan.

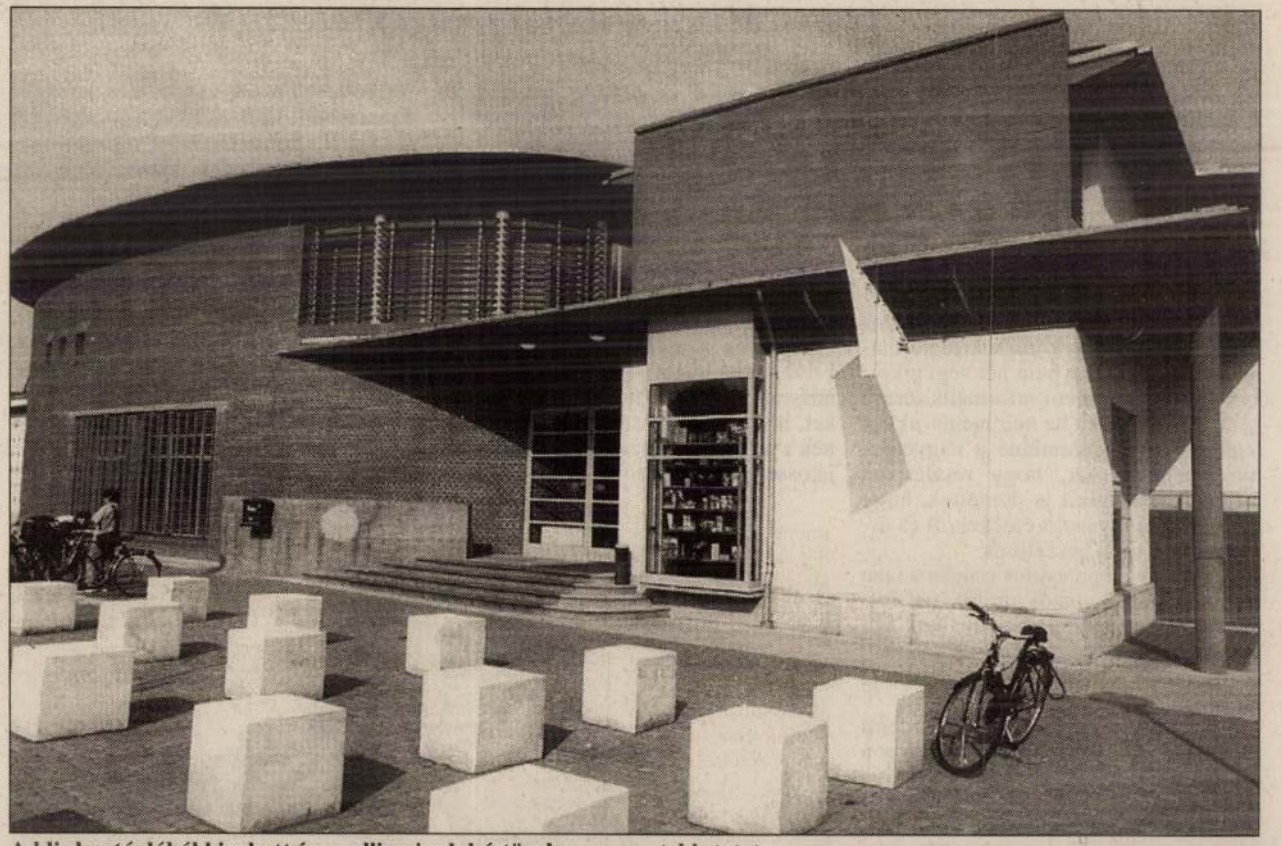

A klinkertéglából kirakott íves, ellipszis alakú tömb vonzza a tekintetet FOTÓ: FAZEKAS FERENC

Ilyen apró kihágásoktól eltekintve eddig tart a funkció és esztétikum összhangja. Már a homlokzaton megjelenik a bonyolítás és logikátlanság első jele, egy nyersbeton fal, amely kívülről szemlélve mindenképp indokolatlan, főleg ha meglepő módon tető helyett találja magát vele szembe az ember. Az új tömböt megkerülve azonban az ehhez hasonló túlkapások egész sora kápráztatja a szemet. Néhol egy kerek ablak vagy éppen ovális, vagy az egészen egyszerű, szögletes változat. A falakon itt-ott csempéből kirakott csíkok, néhány üvegtéglafal vagy éppen hatalmas üvegtábla. A belső udvar kívülről alig látható üvegtetői zavaróan villannak elő. A homlokzat fémárnyékolóit néhol fa váltja fel sűrű keresztrácsozattal, ami a magas, erődítményszerű fal mögül inkább börtönre emlékeztet. A biztonság és a zártság egyébként nem utolsó szempont egy posta esetében, de ez talán mégis túlzás. Míg a központi tömb tömör téglafala a biztonság érzetét kölcsönzi a belépőnek, mindez U alakban, gondosan körülzárva a hivatali helyiségek sátortetős téglatömbjével, olyan hatást kelt, mintha az épületegyüttes egészét tekintve a várat idézné meg. Biztosan nagy szükség van irodákra, raktárakra és még számtalan helyiségre, amelyek nem kevés helyet igényelnek, de talán egyszerűbb, áttekinthetőbb és elegánsabb lett volna, ha a főépületnél és az azt lezáró tömbnél megáll az építkezés.

Szász Katalin

Az OCTOGON Építészetkritikai Műhely tagja

A füst meg a láng

Miről is szól a nyugdíjreform meséje?

A kormány egyik informálisnak titulált hét végi ülésén (amely csak annyiban különbözik a többi, jegyzőkönyvvel nem dokumentált informális kormányüléstől, hogy ezt annak is hirdették meg) a híradások és sajtótájékoztatók fellengzős modorában megfogalmazottak szerint állítólag döntés született a nyugdíjrendszer átalakításáról, a nyugdíjreform reformjáról. A hír bizarr: ilyen súlyos kérdésekről normális demokráciákban nem hét végi piknikeken szokás dönteni informális sörözgetések közben, és ha már mégis, akkor legalábbis megérdemelné a nagyérdemű publikum azt, hogy részletesen megtudhassa, miről is döntöttek, hogy a döntést befolyásoló érdekekről és érvekről már ne is beszéljünk.

Ezúttal azonban sajnos csupán a laza trikóban és fellengzős retorikával felvezetett szövegekből próbálhatunk következtetni arra, hogy miről is van szó. Következtetéseinket tézisként összefoglalva:

– a „reform" üres retorika, érdemi módosulás nincs; az a törekvés, hogy a nyugdíjak összegét a teljes életpálya keresményének függvényében állapítsák meg, 15 éve napirenden levő kérdés, s erre a rendszerre való átállásról a hatályban lévő nyugdíjtörvény is rendelkezik;

– a kormánynak, jelesül a miniszterelnöknek és a pénzügyminiszternek dunsztja sincsen arról, hogy mi fán terem a nyugdíj;

– hála istennek, legalább a szakértők elolvasták az 1997-ben meghozott nyugdíjtörvényt, sőt egy elfelejtett íróasztalfiókból előkerültek a nyugdíjreform bevezetésére vonatkozó korábbi kormányzati informatikai tervek is;

– a miniszterelnök és a pénzügyminiszter is súlyos fóbiákkal küzd.

Részletesebben:

A hónapokkal ezelőtt felkonferált, de tartalmában folyamatosan és tudatosan lebegtetett „nyugdíjreformról" végre kiderült, hogy mi is lenne az a kormány szerint. Azt szeretnék, hogy a megállapított nyugdíj összege a teljes életpálya

rét biztosítási keretekben képzelik el (vö: „nyugdíjbiztosítás"). Minden biztosítás feltételez valamilyen kockázatközösséget. A biztosítási rendszerek úgy működnek, hogy egyrészt statisztikai adatokból (a várható élettartamból, a bekövetkező gépjárműbalesetek és lopások számából stb.) megpróbálják kalkulálni a várható kiadásokat, másfelől, felbecsülik a beszedhető biztosítási díjakat, és azután megpróbálják úgy összhangba hozni a bevételeket és a kiadásokkal járó biztosítási eseményeket, hogy az egyensúly előálljon. Ilyenek a nyugdíjrendszerek is, azzal a sajátossággal kiegészítve, hogy az időskori jövedelembiztonság nemcsak az idős emberek magánérdeke, hanem társadalmi közcél is, ezért a kockázatközösség ebben az esetben az egész társadalom, de legalábbis minden munkavállaló. A kockázatközösségben való részvételre az állam a jog, a legitim

lékből további 30 évig a kereset egyharmadával azonos nyugdíjat lehetne fizetni. Ha mindeközben a várható élettartam is növekedne, akkor az arány még rosszabb lenne.

Ez a kis együgyű példa pontosan mutatja, hogy kormányunk ifjú tagjai nem egészen tudják, hogy mit beszélnek: sem azt, hogy mire számítanak a várható kereső életpálya hosszát illetően, sem azt, hogy milyen várható élettartammal, milyen járulékkulccsal számolnak, mekkora átlagkeresetek mekkora hányadát gondolnák méltányos nyugdíjösszegnek. Könnyű lenne valamilyen matematikai képletet megállapítani a nyugdíjazás utáni első havi nyugdíj összegére, ha nem kellene összevetni akár egyazon generáció teljes járulékbefizetéseit a teljes nyugdíjas élet során várhatóan megkapott nyugdíjösszegekkel, ezzel párhuzamosan,

elöregedés, a nyugdíjas korosztályok növekvő létszáma – és az aktív, járulékfizető generációk csökkenő aránya – mellett biztonságosabbá kellett tenni a járulékbeszedést; és ezzel egyidejűleg erősíteni kellett az időskori jövedelembiztonság feltételeit. A rendszer, a pillérek megkettőzésére azért volt szükség, mert egyetlen eszköz kevésbé tudja a célok közötti összhangot megteremteni, mint két eszköz kombinációja. A második pillér részben „simítja" a demográfiai hatásokat azzal, hogy mindenki legalább részben a korábbi befizetéseit kapja vissza, tehát a növekvő létszámú nyugdíjas növekvő nyugdíját nem csupán a csökkenő létszámú aktívak elvonásainak növekményéből lehet finanszírozni. Emellett: valódi pénz, valódi számlán, valódi pénzintézetben – ez valóban javítja a járulékfizetési hajlandóságot.

Elcsitult az offenzíva

Ezen individualista célok mellett épp a kockázatközösségen belüli szükségszerű átrendezhetőségek, az időskori létbiztonság fenntartása miatt van szükség arra az első lépcsőre, amely valóban nagyobb teret enged a közösség tagjai közötti szolidarisztikus átcsoportosításra, mint a második lépcső. (A nyugdíjreform akkori ellenzői szerint: még mindig túl keveset...)

Ha a kormány értékdeklarációiba többet akarnánk belelátni, mint amennyiről a kikommunikált tartalmak valóban szólnak, akkor megállapíthatnánk, hogy a javaslat sok hűhó semmiért: nem segíti elő a demográfiai hatások enyhítését, nem sokat javít a befizetési hajlandóságon, nem javít az időskori jövedelembiztonságon (sőt...). Nem hoz többet a konyhára, mint az eredeti életkereset-függő nyugdíj-jogosultsági javaslat: enyhíti a szenioritási elvet a foglalkoztatásban, és ezzel életkortól függetlenül nagyobb teret enged a teljesítmények honorálásának, és legfeljebb időben visszafelé haladva javít valamit a járulékfizetési hajlandóságon – ami nem sok akkor, ha a

– Ez a Károly aztán tud élni... Alig néhány éve nyugdíjas, de már volt egy méregdrága szívműtéte, egy prosztatája, egy veseműtéte. Én meg hiába fizettem a sok tébét, még egy vacak sérvműtétet sem tudtam összehozni...

MARABU RAJZA

Rokoni ár

Szállítanék én is dolomitot a vasműnek, mert hát rokon volnék vagy mi, ha nem is éppen egy győző típus, de névrokon, így hát engem is bele kellene venni a buliba. Mert – o tempora, o Móricz! – rokonnak, „közelinek" lenni, most az a nyerő. Bár, ha jobban meggondolom, tulajdonképpen a szállítástól eltekinthetnék, hiszen átérzem én a Dunai Vasmű sanyarú helyzetét; most, hogy muszáj megvenniük a miniszterelnöki család dolomitját is, lassan fél Európa összes vasművének elegendő követ hordanak oda szegényeknek, minek növelném a halmot én is, úgyhogy csak a zsozsóért tartanám a markom. Ez a módi tökéletesen beleillene a rokonok és „közeliek" radikálisan új gazdaságfilozófiájába és praxisába – naná, hiszen éppen tőlük lestem el.

De ezt el is várják, vagyis hogy a nép megtanulja az új (t)rendet, alkalmazkodjon a friss regulákhoz, s ne morogjon a különlegesen eredeti szabályok láttán.

S lám, ugye milyen csekély azon demagóg huhogók száma, akik például azt mondják, mégiscsak snassz, hogy a miniszterelnöki család izmozik egy állami nagyvállalattal, amelynek a vezetése nagy hirtelen lecserélődik, a konkurencia mindenféle vegzálásokról ad hírt stb. De hát az ilyen szellemi otthontalanok még csak nem is kapiskálják e modell szédületes növumát és elsöprő hatékonyságát. Végtére is nem deklarálva lett-e, hogy ennek az új társadalomnak a fundamentuma a család, a célja meg az, hogy ez a bizonyos család boldogulhasson, tisztességgel gyarapodhassék. És most ebből a lehetőségből éppen a miniszterelnök úr családja legyen kizárva, csak azért, mert a mesebeli fiú ilyen magasra lépdelt a politikai ranglétrán? Hát micsoda bódult ökörség ez: maga a tűrhetetlen a diszkrimináció! Ellenkezőleg. A legelső polgár családjának szupernóvaszerű berobbanása az üzlet egére, vonzó példa és egyben bátorítás lehet mindannyiunk számára. A szemünk láttára bizonyosodik be, hogy lám még egy ilyen dolomittal, tőzeggel megátkozott vidékről elindulva is lehet valakiből valóságos Berend Iván (nem, persze hogy nem T.-vel). Úgyhogy tessék iparkodni, követni a példát, a koncepciót és az alkalmazott módszereket egyaránt. Kiemelném annak a metódusnak a meglepő újdonságát, amelyik a begyepesedett Európa üzleti kapcsolatrendszerének egyik – ezek szerint – avítt alaptételét, a

Petőfi's Tree

MARCZINKA CSABA

Kityezs*

mielőtt végleg kifosztanám – akár
a gondolat s emlékezés ködében
virtualice –, lemerül hirtelen
valamiféle tó jege alá...

eltűnik az arc, a kép – lemerül
az alsó-aranykori holttérbe,
ahogy formalinsírba húsműemlék;
– néha villan felé kreátorelme!

de jégcsákány vagy Nap tűzlehellete
nem rántja sohasem felszínre...
– csak valami komoly szerelemérzés
vagy tán egy sikeres újjászületés!

(bár e kettő voltaképp egyre megy)

* Legendás orosz város, mely a monda szerint kincseivel a Ladoga-tó jege alá merült a közeledő tatárok elől

Marczinka Csaba (1967) új könyve Ki lopta el az ortho-doxámat címmel az idén jelent meg a Littera Novánál.

TELEVÍZIÓ

Volt – nincs

A Magyar Televízió lassan megtalálja a helyét. Komótosan és magabiztosan felveszi egy bájos hanyagságba és stílustalanságba temetkező helyi televíziócska formáját. A hányatott életű Ablak című műsor is, amely az idők kezdetén maga volt a civil kurázsi, az állampolgári jogok és a komolyan vett érdekképviselet megtestesítője, mostanra sikeresen leküzdötte magát egy félhalott, rutinból vegetáló, szedett-vedett műsorocska színvonalára, amely jószerével csak az emlékeiből és hajdani nimbuszából él. Az Ablak mintha nem venné komolyan magát. Van is, meg nincs is. Ülnek ugyan a stúdióban számosan, vannak forgatott anyagok is, némi kommentárra is futja, de valahogy az egész olyan, mintha a műsor csak önmaga árnyéka volna. A Magyar Televízióban lassan megszokott igénytelenség már nem

Vár áll ott – az új gyulai postahivatal

A pesti átlagnak Gyuláról először az egyetlen épen maradt, téglából épült várunk ugrik be, kis szerencsével a várfürdő nyolchektáros strandja, ami természetvédelmi területen fekszik, és jelentős számú gyógyvizes medencével rendelkezik, de csak néhányan tudják, hogy az alföldi városkában a posta új épületét majd egy éve adták át.

Pedig helyi viszonylatban ez a történés valóban eseményszámba ment. Nem mintha a gyulai lakosok érzékenyebbek lennének az épített környezetre – az épületről egyébként megoszlanak a vélemények, a posta előtt kialakított és újrarendezett parkról szintén –, inkább az a praktikus szempont mozgatta meg a közvéleményt, hogy az új postából kifelejtették a nyilvános telefonfülkéket. Ezt a sajnálatos tényt nehezen lehetne vitatni, és ilyen távolságból nem könnyű megsaccolni azt sem, hogy hány új telefonra lett volna szükség, azonban mára már ez a probléma is a múlté. A tűzoltás ősi technikáját alkalmazva a kérdést utólag oly módon oldották meg, hogy a postával szembeni sarkon két nyilvános fülkét állítottak fel.

A felújított, alacsony házakkal körülvett építmény központi eleme a klinkertéglából kirakott íves, ellipszis alakú tömb vonzza a tekintetet. A homogén fal, amelyet egyetlen nagy ablaktábla tör meg, a tiszta forma és a visszafogott színek kifejezetten nyugtató hatásúak a régi épületek külvárosi divat diktálta, valószínűtlen színeket felvonultató sora mellett. Ez az épület nem akar túl sokat, megelégszik helyzetéből adódó központi szerepével, homlokzata egyszerű és áttekinthető, még magasságát tekintve sem hivalkodó. Az ellipszis mellett elhelyezett üvegtéglák kis kockáival átlyuggatott, szögletes tömb nem a kör négyszögesítésére tett hiábavaló kísérlet újabb produktuma, hanem az ív ésszerű és elegáns lezárása. Az építész, Patartics Zorán szociális érzékenységéről tanúskodik a bejárat, ahol a lépcsők mellett külön feljárót alakítottak ki a mozgássérültek részére.

A parkban az épület közvetlen környezeteként megismétlődik a homlokzaton már látott motívum. Egymástól egyenlő távolságra elhelyezett, fehér kőből faragott nagyméretű kockák minden bizonnyal ülőalkalmatosságként funkcionálnak. A megfontolt és jól átgondolt anyagválasztásnak köszönhető, hogy negyven fokban sem forrósodnak fel, ezért aztán mindössze egy jól sikerült napszúrással számolhat az a vigyázatlan, aki az árnyékos darabok helyett a tűző napon sütkérező kockát szúrja ki magának. Az ilyen szokatlan képződmények azonban nem mennek át könnyen a köztudatba, talán ez az oka annak, hogy – feltehetőleg meghaladva az eredeti koncepciót – a biztonság kedvéért két régi vágású fehér padot is elhelyeztek az apró virágokkal színesített parkban, amelyek egyáltalán nem illenek bele a képbe, de legalább rendeltetésük vitathatatlan.

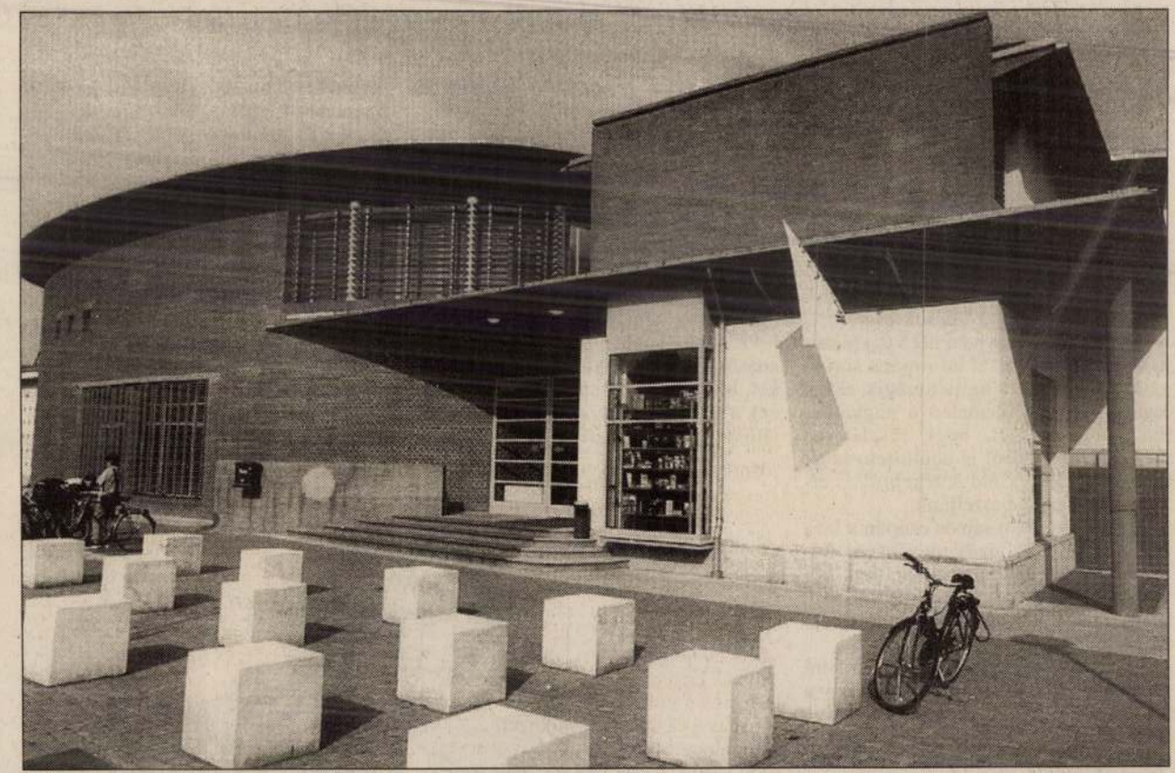

A klinkertéglából kirakott íves, ellipszis alakú tömb vonzza a tekintetet FOTÓ: FAZEKAS FERENC

Ilyen apró kihágásoktól eltekintve eddig tart a funkció és esztétikum összhangja. Már a homlokzaton megjelenik a bonyolítás és logikátlanság első jele, egy nyersbeton fal, amely kívülről szemlélve mindenképp indokolatlan, főleg ha meglepő módon tető helyett találja magát vele szembe az ember. Az új tömböt megkerülve azonban az ehhez hasonló túlkapások egész sora kápráztatja a szemet. Néhol egy kerek ablak vagy éppen ovális, vagy az egészen egyszerű, szögletes változat. A falakon itt-ott csempéből kirakott csíkok, néhány üvegtéglafal vagy éppen hatalmas üvegtábla. A belső udvar kívülről alig látható üvegtetői zavaróan villannak elő. A homlokzat fémárnyékolóit néhol fa váltja fel sűrű keresztrácsozattal, ami a magas, erődítményszerű fal mögül inkább börtönre emlékeztet. A biztonság és a zártság egyébként nem utolsó szempont egy posta esetében, de ez talán mégis túlzás. Míg a központi tömb tömör téglafala a biztonság érzetét kölcsönzi a belépőnek, mindez U alakban, gondosan körülzárva a hivatali helyiségek sátortetős téglatömbjével, olyan hatást kelt, mintha az épületegyüttes egészét tekintve a várat idézné meg. Biztosan nagy szükség van irodákra, raktárakra és még számtalan helyiségre, amelyek nem kevés helyet igényelnek, de talán egyszerűbb, áttekinthetőbb és elegánsabb lett volna, ha a főépületnél és az azt lezáró tömbnél megáll az építkezés.

Szász Katalin

Az OCTOGON Építészetkritikai Műhely tagja

sa

osrendezést

hol a hajdúk nyilvánoz az elítélteket.
oldalában a Váci utca ánnyal torkollt a Rózsa s Török Császár Kávét. Ez a tér a déli Klogi Belvárosi Kávéházépület – telkén feküdt, zetett belőle két irányva értelemszerűen a eljutni, jobbra pedig a keresztül vissza a fenához. A Sebestyén déglőiről és kávéhá- fontos találkozó- és k számított.
között a Csiga venga épülete, ahová az színház tagjai és ré Alajos fiatal íróaképeit: „Többször b írójelöltek s kezkban elszakadva, a stelizni, hol egy l közelében iparni. Aztán a kerek ; ott láttuk VörösJózsef, Kuthy Lavajda Pétert. Doak, mikor egyikmit hallottunk? miként gyártja a pezsgőt, s mizt tegnap evett . Máskor meg milyen rossz a ét adag rostélyost ant s jó szelet sajlük ezeket hallani a más halandótul

kút szomszédságányhoz címzett kánajd a Két Huszár. olt Fillinger János gatók kedvelt találos barlanglakó nép homályos és szűk ekben délutánonírű füst kavargott – és Harmath Judit a – Ez átható füstben, él vagy kétszáz beő vagy éneklő fiatalsivajban érezte azongát a jogász. Ha új atták neki az asztalt, Géza tartotta lelke-

A Városháza az 1863-as emeletráépítés után RADOS JENŐ: HILD JÓZSEF ÉLETMŰVE

diáktüntetés előtt, felhívták figyelmét az elrejtett kis hátsó ajtóra, ezen át menekültek ki azok a jurátusok, akiknek elfogatására behatoltak a helyiségbe a rendőrfőnök emberei."

A Ferenciek terétől kifelé már nem volt városrendezési probléma, mert a Hatvani út nyílegyenesen vezetett ki a városból, a városkapun túl pedig a Kerepesi útban folytatódott és haladt tovább messze-messze, kifelé, a temető irányába.

A régi Városháza utolsó fellépése a párizsi világkiállításra készülő fővárosi épületben bemutatták az elmúlt negyedszázad hihetetlen fejlődését. A földalatti metszeti rajza, a csatornázás, a városi közlekedés, az új épületek, a Nagykörút és az Andrássy út tervrajzai kaptak helyet a csupasz falakon. A bútorokat már elszállították, csak néhány érdeklődő lépteinek nyikorgását visszhangozták az üres szobák. Mire pedig a tervek, többek között az Erzsébet híd tervei eljutottak Párizsba – „Micsoda híd! Micsoda merész terv", áradozott a Le Soir –, a régi Városháza helyéről már a sittet szállították a fuvarosok.

Szatucsek Zoltán

Budán

tesül arról, „hogy a pa- ű termeket koszos rete- el, s bűz és szenny min-

va van a törökök uralpítettek közfürdőt, a bu- ig „az Ágoston-rendiek ra előtt – a mai Fő utca pasa egy hatalmas fürta.
inti hajdani munkahei Fugger-kontort is. Ott kincstartó (defterdar „a ház előtt fából épült gészen a városházáig el-

illongó budai pletykáról zónk révén. „Egy bég eldgdolna-templom mellettán tanodát, mecsetet s yot építtetett (...) továbbgy ha bármikor kegyék, itt kosztja-kvártélya ..."
egyetlen megmaradt mon kívüli) keresztény ról:
asszony (ma Mátyás – ot főmecsetté alakítotsírköveket kirámolták, laztak... Másik mecsetgy-templom... A Szent elyét nem tudjuk) is met a sorsa a várkápolnáent Miklós-kolostorból áltak."
ől jellemezte is a XVI. dai állapotokat. Mintjába nem sikerült behetünk jó megfigyelőelyismeretének), amiért n átutazva – a ma is lésa szerája előtt azonodán, a palota Szombat erkules szobrot és két t, amely a felvonóhíd Herkulest Mátyás király ászló emlékére.

Endrei Walter

UTCANÉVTÁR

A rossz hírű Kék kakas

Kifejezetten rossz hírű vendéglőről, egy korhelytanyáról keresztelték el eredetileg a mai Székely Mihály utcát. A korábbi Blaue Hahn Gasse, vagyis magyarul a Kék kakas utca, a 7. szám alatt működő műintézményről kapta a nevét, amely – Gundel Imre, a vendéglátás historikusa szerint – a hírhedt korhelyhétfők megrendezésére szolgált.

Tudvalevő, hogy a „kék" cégérrel jelölt korcsmák céhenként elkülönült vendégkört fogadtak a munkahét első napján. A Kék kakas, előkelően hangzó neve ellenére, nem volt elegáns hely. Olyannyira nem, hogy az 1860-as évek derekán valóságos népmozgalom indult, a környékbeliek életkörülményeinek javítása érdekében.

A rossz hírű Kék kakas utcában lakók ugyanis a korcsma miatt a címüket sem merték megmondani. Kérték, hogy kereszteljék át az utat Weselényire. A hatóság azonban a Petőfi nevet javasolta, amelyet a lakók hálás szívvel el is fogadtak, hogy minél hamarabb feledhessék a kék kakast.

Ez lett Pest-Buda első Petőfi utcája. A történetírók szerint Terézváros örök dicsőségére válik, hogy alig néhány évvel a kiegyezés után a rebellis költő neve utcatáblára kerülhetett.

Később viszont a magasabb fórumok úgy döntöttek: nevezetes költőnk dicsőbb utcát érdemel. Így született meg 1923-ban a mai Petőfi Sándor utca, amely addig Úri utcaként volt ismert. A Kék kakasból ezért váratlan fordulattal Kazár utca lett. Hogy miért, arra több magyarázat is akad. Van, aki szerint a honfoglalás kori kazár népről nevezték el, mások úgy emlékeznek, az 1923-ban ide költöző Kazár Nándor a keresztapa, akinek az utcában szatócsboltja volt.

Kereken negyven évig maradt ez az elnevezés. Akkor, 1963-ban meghalt minden idők egyik legkiválóbb magyar operaénekese, Székely Mihály, akinek a hivatalos fórumok akkor és így állítottak emléket.

S. G.

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

PATAY LÁSZLÓ

2000 július 19., 33. old.
NÉPSZABADSÁG BUDAPES

Yiddishe Blues a kivándorlá

Városmajor: dzsessz és szalonzene klezmerstílusba

A Budapest Klezmer Band

MUNKATÁRSUNKTÓL

Tízéves a Budapest Klezmer Band. Születésnapjukat valószínűleg novemberben ünneplik meg, de addig is utaznak a világban és készülnek a Hegedűs a háztetőn Madách színházi felújítására. (Az előadásban ugyanis élőben játszik a zenekar.) Nemsokára megjelenik legújabb lemezük, a Yiddishe Blues, amelyet július 19. és 23. között mutatnak be a Városmajori Szabadtéri Színpadon.

– Azok a számok kerültek az új CD-nkre, amelyeket már játszottunk, de hangfelvétel még nincs róluk – mondja *Jávori Ferenc,* az együttes vezetője. – Nagy részük átdolgozás, másokat én írtam. A címadó dal, a Yiddishe Blues a húszas évekbeli kivándorlási hullámról szól. Arról az időszakról, amikor kitűnő klezmerzenészek áttelepültek Amerikába, dzsesszt és szalonzenét kezdtek játszani. A gyökerektől azonban nem tudtak elszakadni, megtartották a régi hangzást, a klezmerstílust. Csak két kiváló muzsikust említek: a klarinétos Dave Tarras, illetve a hegedűs Abe Schwarz; ők honosították meg a klezmerzenét az Újvilágban.

Az új CD annyiban különbözik az előzőktől, hogy a hangszerelésben nagyobb szerepet k
szerek. Itt a Klez
tagja megmutatha

A városmajori
vasárnapig, mind
nemcsak a CD an
zönség, hanem új
bá: részleteket ad
című balett zenéjé
tetőn című musica
tőt adnak a Liszt
karral korábbar
Klezmer-szvit kön
A szabadtéri konc
Tamás lesz.

A Csepel-sziget piktora

Ópusztaszeren állít ki Patay László

Pest megye egyik megbecsült festőművésze, a Ráckevén élő és alkotó *Patay László* alkotásaiból nyílt életmű-bemutató kiállítás az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark rotundájában.

A Honfoglalás és Árpád termekben bemutatkozni befutott, elismert művésznek is kitüntetés. Így van ezzel Patay László, a Munkácsy-díjas festő is, aki élete során kiállított már számos megmérettető helyen, köztük moszkvai, koppenhágai és szófiai képzőművészeti múzeumokban, rendszeresen jelen van a velencei biennálékon, s aligha létezik olyan múzeum vagy képtár Magyarországon, ahol ne lenne ott egy-két képével.

Patay Lászlóval a július 4-én, *dr. Dömötör János* művészettörténész által megnyitott kiállításon beszélgettünk ráckevei és kiskunlacházai tisztelői társaságában. Mint mondotta, ópusztaszeri gyűjteményes tárlatát hazai szereplései mérföldkövének tekinti, az életútját és műveit bemutató albumot pedig az egyik legsikeresebb kiadványnak, amely eddig megjelent róla. A kiállítással egy időben bemutatott albumot a lacházai Press+Print Lapkiadó és Kereskedelmi Kft. adta ki a Signat DTP Grafika Stúdió tervei alapján. A mindössze ezer példány egy része a tárlaton került forgalomba, a többit Csepel-szigeti tisztelőinek szánja a művész.

Matula Gy. Oszkár

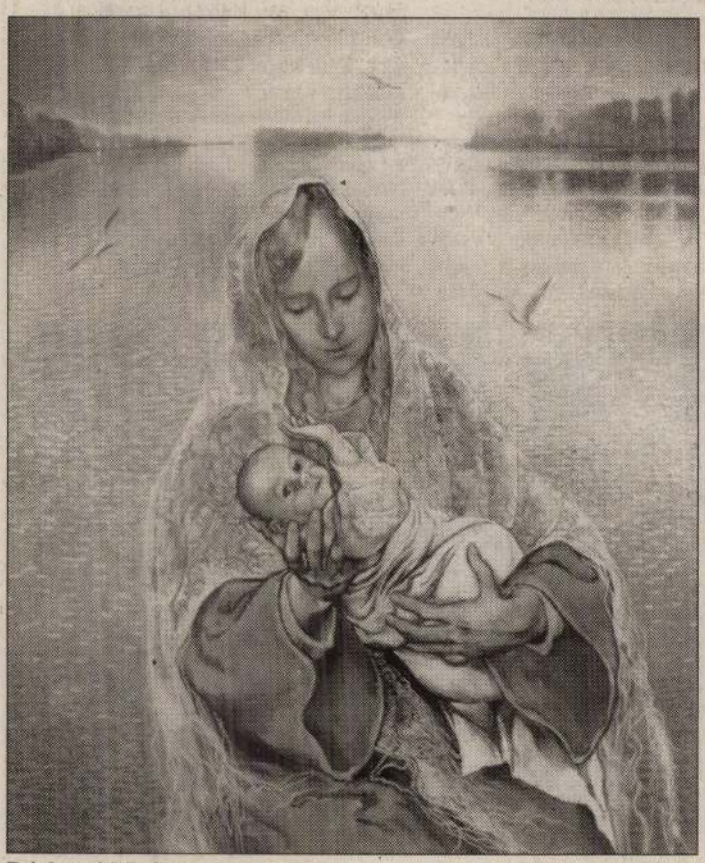

Ráckevei Madonna

Szent István vigyáz Gyálra

Gyál városiasodása újabb állomásához érkezik, augusztusig felállítják a település legnagyobb köztéri szobrát, amelynek megtervezésével és kivitelezésével a Gyömrőn élő Gábor Éva Mária szobrászművészt bízták meg.

Az előzményekről *Pusztai Csaba* országgyűlési képviselőt, Gyál alpolgármesterét kérdeztük, aki elmondta: Gyálra különösen nagy hatással volt és van a Szent István-i szellemiség, rég szerettek volna már egy szobrot államalapító nagy királyunkról. A millenniumi évet most azzal teszik emlékezetessé, hogy elkészíttetik a szobrot, erre ötmillió forintot szavaztak meg a képviselők, igaz, azzal a feltétellel, hogy az összeget a pénzügyekért felelős alpolgármesternek kell kigazdálkodnia. A szoborkivitelezés felügyeletével *dr. Benedekné dr. Major Katalint* bízták meg, a közművelődési bizottság elnökét.

Mint arról Pusztai Csaba beszámolt, a Szent István-emlékmű talapzatával együtt három méter magas lesz, süttői mészkőből készül, amit már ki is néztek erre a célra. A művésznő a napokban mutatja be a zsűrinek a szobor gipszváltozatát. A gyáli Szent István kevésbé kemény és szigorú királyt testesít meg, nyugodt, magabiztos figura magasodik majd a róla elnevezett tér fölé, emlékeztetve az erre elhaladókat, hogy ő nyitott kaput Nyugat felé, s teremtett ezeréves államot. A sziklaszerűen kialakított posztamensnek is meglesz az üzenete. Azt a Szent István-i elképzelést szimbolizálja, mely szerint minden tizedik faluban templomot kell építeni, ezzel is erősítve a hitet s az új gondolkodásmódot, amely belépő volt Európába. A tervek szerint a gyáli Szent István-emlékmű felavatására augusztus 20. előtt kerül sor, s a millenniumi ünnepségek színterének zömét az új köztéri szobor köré összpontosítják.

M. Gy. O.

Horváth és Patartics

építészeti
kiállítás
Pécsi Kisgaléria
1999. április 1-
május 2

A kiállítók ezúton
is köszönetüket
fejezik ki
támogatóiknak.
A kiállítást támogatták:

Pécs Megyei Jogú Város Kulturális Bizottsága
Az Építés Fejlődéséért Alapítvány
Austroterm Hőszigetelőanyag Gyártó Kft.
DOW Hungary Kft.
Graphisoft R&D Rt.
Soproni Faipari Rt.
Tikkurila Coatings Kft.
VELUX Magyarország Kft.
Villas Hungária Kft.
Wienerberger Téglaipari Rt.
Ytong Hungary Kft.
DÉLHÚS Rt.
Murexin Kft.
SIL TRADE Kft.
Szigetvári Takarékszövetkezet
Magyar TERRANOVA Építőanyagipari Rt.
Timkett Kft.
MÓDISTÚDIÓ ArchiCAD CENTER
NOKIA Monitor Kft.

A **Pécsi Galéria**
tisztelettel meghívja
HORVÁTH András és **PATARTICS Zorán**
építészek
kiállításának megnyitására
a Pécsi Kisgalériába (Szent István tér 4.)
1999. április 1-jén, csütörtökön
délután 5 órára

A kiállítást megnyitja **Dr TÓTH Zoltán**
Ybl díjas építész, területi főépítész

A kiállítás megtekinthető május 2-ig, naponta 12-18 óráig, szombaton 10-18 óráig, kedd: szünnap

PÉCSI GALÉRIA ✎ H-7601 PÉCS ✎ Pf. 162. ✎ T/F.: +36 (72) 315-623

MAGYARORSZÁG

≈027 FORINT

Sinkovits Péter

Új Művészet Szerkesztősége

Budapest
Báthori u. 10.
1054

Szeretettel meghívjuk

Pataki Tibor
festőművész

Könyvtáj
című
kiállítására.

A kiállítást megnyitja:
Lóska Lajos
művészettörténész

2003. október 1-jén (szerdán)
18 órakor.

A kiállítás megtekinthető:
október 17-ig
hétköznap 14-20 óráig.

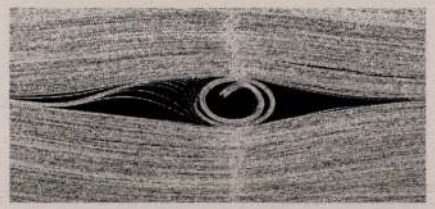

PATAKI TIBOR

ÚJLIPÓTVÁROSI
KLUB-GALÉRIA

E-MAIL: UJLIPOTVAROS@CHELLO.HU
HONLAP://MEMBERS.CHELLO.HU/UJLIPOTVAROS

H136. Budapest, Tátra u. 20/B, tel.: 320-53-80

Gyermeknap. Pataky Sára rajza az Uj Idők számára

Félix grófnő

Elbeszélés

Irta Krúdy Gyula

— Ah, Istenem, csupán előkelő emberek érdemesek arra, hogy az írók róluk írjanak! — sóhajtott útitársnőm Süvöltő és Buji között, a Nyirség északi részében, ahol olyan mély a sár, hogy többnyire ökrökkel vontatják az utazókocsit. Akkoriban azzal töltöttem a napjaimat és az esztendőimet, hogy szerte utazgattam az országban, minden cél vagy különösebb elhatározás nélkül. Szerettem útszéli fogadókban üldögélni és a vásárosok elbeszéléseit hallgatni, a sarokban meghúzódva. Ismeretlen kis városokban sétálgatni délutáni napban és örvendezni az unatkozó nők emberpillantásainak, amint macskáik mellett gunnyasztottak az ablakban. Holdfényes éjjeleken falvakon áthajtatni, a cinterem bádogteteje fénylik és leromlott urasági lak húzódik meg a jegenyefák alatt, a ferde zsalugáteren lámpafény szűrődik, egy elhagyatott öregúr tán francia könyvet lapoz az ágyban. Ah, nyári búcsún a monostor körül lépkedni alvó lányok és asszonyok között. És olykor csókot lopni idegen házakban, mint a házalók lopják a szép gyermekeket.

Útitársnőm, akit a véletlen sodrott útamba, nevelőnő volt és a nagykiterjedésü méltóságos Pazonyi-család szolgálatában állott. (A családban mindig volt egy kamarás, de az rendesen nem törődött falusi rokonaival.) A kisasszony esztendőről-esztendőre, sőt néha havonkint változtatta tartózkodási helyét. Sok kisasszony volt a Pazonyi-családban és mindegyiket meg kellett tanítani a szokásos francia kifejezésekre, egy ábrándos dalra a zongorán vagy a nagy mazúrra. Útitársnőm ennélfogva úgy megszokta az örökös utazgatást, mint akár Sztrogoff Mihály. Olykor két-három nap alatt ért el egyik faluból a másikba, ahol a megművelésre váró kisasszonyok várakoztak. Nyugodtan aludt az útszéli csárdában, míg a pincében tán ádáz bankóhamisítók üldögéltek a korhadt hordókon. „A Pazonyiak kisasszonya!" mondták a csendlegények, ha gyanus alakokra vadásztak az országúton. Hány esztendős volt? Ki tudná? Az ügynöknők közvetlensége és fiatalos kedve játszadozott hervatag hajacskája körül. Az arca kissé rezes volt, mint azoké a nőké, akik sokat sportolnak a szabadban, vagy titokban iszogatnak. A szeme azonban zöldes-szürke és igen előkelő volt, mint egy meglettebb angol hölgyé, aki éppen a gyarmatokra utazik tisztán fia meglátogatására...

Természetesen sok mindenféléről beszélt útközben, amíg olykor vigasztalan tekintetet vetett az utazóhintóból a bánatos őszi tájra, ahol a nyári köd is lovagcsizmában jár a sár miatt és a bokrok fölött rongyos köpenyegként izzik kisértet-gazdája után. Majd sárgaborítékos könyvet vett elő és pár percig olyan előkelően és szertartásosan tartotta a könyvet maga előtt, megigazítván az indiai kendőt térdén, mint a varsói vonaton az orosz földről hazatérő kokott, hogy muszka hercegnőnek nézzék a galiciai tisztek. Dohányszínű ruhája és kerek kis kalapja volt, egy arany fácántollal és kutyabőrből való hajtókeztyűk a kezén. Bizonyos volt ostor- és az útifölszerelésben, amellyel a kíváncsi parasztlegényeket elhessegeti az ablak elől, miközben vetkőzik.

— Mily kár, hogy kiveszőben vannak az előkelő emberek! — sóhajtotta, bezárta a könyvet, amely navarrai Margitról szólt. — Amint a nemes dámvadak, a fejedelmi bölények, gimszarvasok és a kócsagmadarak kiveszőfélben vannak, úgy tűnnek el a földről az igazi előkelő urak. Gondoljunk csak hazánk történetében Nagy Lajosra vagy Rezső trónörökösre . . . Én láttam őt . . . Medvevadászaton . . . Ah, Csernyiczky Félix még akkor az udvarnál szolgált, nem

Uj Idők 1914. XX. 33 sz.

— Nem megyek, — mondta Bábi igen határozott hangon.

— Menned kell. Föltétlenül szükséges.

Bábi arca vérvörös lett, a szemébe könnyek gyültek.

— Nem megyek, nem megyek és ezerszer nem megyek! Ha pedig kikergetsz innen, akkor sem megyek a városba, hanem kiszaladok a pusztába, lefekszem a hóba és ott maradok, míg meg nem fagytam, vagy föl nem faltak a farkasok. Isten engem úgy segéljen!

Graf Jani ismerte az ő barátnőjét, ha ez egyszer a fejébe vesz valamit, akkor senki sem bír vele, legföllebb csak az egy édesanyja, de Hofferné asszonyság olyan fegyelmi eszközökkel rendelkezik, amelyeket Jani még sem vehet igénybe. Egyelőre tehát nem is feszegette tovább a dolgot. Titokban, a lelke legmélyén, talán valami bűnös elégtételt is érzett, hogy Bábika nem hallgat a józan ész szavára. Nagyon nehezére esett volna, ha magára maradt volna a rideg kis tanyán.

*

Hoffer Gyuri majd mindennap hozott valami érdekes ujságot.

A verseci szerbek nemzeti őrcsapatot alakitottak és most épp úpp exercíroznak és célba lövöldöznek, mint nyáron a svábok. Csakhogy ők nem piros-fehér-zöld, hanem piros-kék-fehér zászló alatt rukkolnak ki. A svábok pedig most épp olyan gúnyos vigyorgással mustrálják a kardjukkal csörömpölő polgártiszteket, mint tették a rácok az elmult nyáron, mikor még a hét svábok csörtettek végig kevély harci díszben a Templom-utcán.

Azután megint valami nagyszerü ujságot hozott a gyerek. Hogy Versecen most kétféle kormány van, az *ogrusni odbor*, amelyet Rajacsics patriárka nevezett ki a császár megbízásából és a *Temeser Central-Comité*, amelyet a temesvári főparancsnokság küldött a városba ugyancsak a császár nevében. Az egyik szerbül, a másik németül bocsátja ki rendeleteit. A két hatóság nem ismeri el és bitorlónak nevezi egymást, mindegyik megtiltotta már a polgárságnak, hogy a másiknak engedelmeskedjék és mindegyik dörgő rendeletekkel igyekszik a másikat összetörni.

A temesvári császári főkommandó legújabban azt a maliciát eszelte ki, hogy elvezényelte a városból a szerb csapatokat és német helyőrséget küldött oda. A német katonatisztek — csak azért is! — tüntetve fraternizálnak a sváb polgársággal. Tegnap pedig a Central-Comité által kinevezett Bezirks-stuhlrichter katonai segítséggel szétkergette a moravicai rác odbort . . . A szerbek nem tudnak hová lenni nagy keserűségükben és akadnak köztük, akik — csak azért is! — már Kossuthot is dicsérik.

Egy éjjel erős déli szél támadt.

Reggel a tanyai kertből egy pintyőke buzgó csattogása hallatszott. A hó elolvadt, a verseci várhegy fölött fényes, fehér tavaszi felhő ült. Gyuri már korán reggel kijött a tanyára. Szaladva jött, az arca lángolt.

— Győzelem, győzelem! A magyarok mindenütt győztek! Görgey, Damjanich, Klapka, Bem, hajaj! Az egész ország a magyaroké . . . Csak nálunk vannak még császáriak, de ők is pakkolnak már, mert jön Bem generális! Bem már Temesben van. Tegnap hoztak a városba egy granicsár káplárt, akit megvagdaltak Bem huszárjai. Vivát Bem!

A fiú meg volt háborodva. Tapsolt, táncolt, kiabált, mindenkit megölelt és megcsókolt, Graf Janit, Bábikát, az öreg és a kis Mitrut is . . .

— Öltözz, Bábika, hazamegyünk! — kiáltotta Graf Jani.

— Jöhetsz, — biztatta Gyuri, — bátran jöhetsz, senki sem mer bántani. Az osztrákjaink most nagyon békés kedvükben vannak.

Bábika sietve magára kapta megint a kisasszony ruháját, azután hárman elindultak a városba.

Világos nappal mentek végig a pancsovai utcán. A középen a felkötött karú nemzetőrtiszt, mellette a két gyermek. Az izgalomtól halvány arccal, de fölemelt fejjel, csillogó szemmel vonultak be a városba. Tudták, hogy őket senki sem merészli bántani, mert láthatatlan hadseregként marsíroz a nyomukban a győzedelmes magyarok híre.

Özvegy Grafné éppen az udvarán állott és a pupos Mita szegény fejét szapulta. Midőn megpillantotta a fiát, haragosan elvisította magát:

— Oh, te haszontalan!

Hozzásietett, megölelte és könnyek között kiáltotta:

— Te haszontalan! Te haszontalan! Folytatjuk

Margit

I.

Ne sirj! A bánat földje, meglásd,
Lassanként majd csak elmarad.
Találunk mi is még utunkban
Bőven virágot, sugarat.

Az élet száz viharverését
Én felfogom, megvédelek:
Miként az ág a rajta függő
Harmatos rózsalevelet.

II.

Megadott mindent, mire vágytam
Lelked szépséges tündér kertje.
A tiszta üdvnek, boldogságnak
Virágos fája virít benne.

Nem kell immár több álmot űzni.
Lidércfény nem csal, nem zavar már.
Többet ér a te fehér lelked
Minden hírnévnél, kincs, aranynál.

Nógrádi Pap Dezső

Patahy László

A Képzőművészeti Társulat tárlatain a következő művekkel vett részt:

1882. őszi kiáll.: Lala, tanulmányfej, olajf.

1883. őszi kiáll.: Nagy vásárkor, olajf., 600 ft.

1884. őszi kiáll.: A vám előtt, olajf., 350 ft. — Magányosan, olajf., 300 ft.

1885. januári kiáll.: Tanulmányfej, olajf., 300 ft. — Lovas csendőrök, olajf., 500 ft. — Női arckép, olajf. →

1885. őszi kiáll.: Huszár-roham, olajf., 1500 ft.

1885. orsz. ált. kiáll.: Utolsó kenet, olajf., 2500 ft. — Csikósverseny, olajf., 600 ft.

1886. őszi kiáll. II. sor.: A vívrasztók, olajf., 2000 ft.

1888. őszi kiáll. II. sor.: A hírnondó, olajf.

Pataky Tibor

Vasárnap, a Magyarság
képes mell. 1926. jún. 6.

Pataky Tibor: Az iszákos

BUDAPEST
1939 JUN 23.
4 HL

A RÁDIÓ JÓ BARÁT

KÉSZPÉNZ ZEL GÉRMENTESÍTVE

...ságos Bizottsága

H

IX. Hőgyes Endre u. 10

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

TISZATÁJ

1960 FEB

1021

Patalby Sándor

PATKY SÁNDOR: NAPRAFORGÓK

Szóval érdekes, tanulságos és mulattató volt az én Frigyessel. Nem mondtam el minden benyomásomat az új is mondhattam el egy cikkben, amelynek csak az volt a célj igenis, én találkoztam Karinthyval.

Elértem-e célomat?

Feleljen erre az olvasó.

SKROBINEC, JURIJ

JURIJ SKROBINEC

Ha van a magyar irodalomnak követe Ukrajnában, akkor az kétségkívül Jurij Skrobinec, a kiváló ungvári műfordító, aki immár több mint húsz esztendeje tolmácsolja és népszerűsíti irodalmunk remekeit az ukrán olvasók milliói körében. Régi mulasztást pótolunk, amikor most — oly sok év elteltével — végre felhívjuk erre közvéleményünk figyelmét, és kifejezzük elismerésünket — e hosszú éveken át végzett áldozatos munkáért. Mert valóban az volt. Skrobinec ugyanis eredetileg költőnek indult, de saját alkotómunkáját fokozatosan háttérbe szorítva, mind nagyobb szeretettel és hozzáértéssel kezdett a műfordítással, elsősorban irodalmunk remekműveinek fordításával foglalkozni. Nagy lemondás kellett ehhez, mert hiszen közhely: nincs hálátlanabb dolog a műfordító munkájánál. Az eredetiből idegen nyelvre lefordított mű útja ugyanis lezárul. A fordítás csak egy népnek készül, az eredeti alkotás előtt nyitva áll a világ.

Jurij Skrobinec munkásságát két szempontból kell nagyra értékelnünk. Mindenekelőtt azért, mert munkáját szuverénül végzi. Ezt az teszi lehetővé, hogy ízléskultúrája rendkívül kifinomult. Emellett kitűnően ismeri régi és új irodalmunkat, s állandóan figyelemmel kíséri folyóiratainkat, napilapjainkat, újonnan megjelenő könyveinket. Nem csoda tehát, hogy az általa lefordításra kiválasztott művek valóban irodalmunk aranyalapjához tartoznak, és így méltóképpen képviselik irodalmunkat az ukrán olvasók előtt. Líránkat a XIX. és XX. századi nagy mesterek gyöngyszemei reprezentálják. Aranytól, Petőfitől, Adyn, József Attilán át Illyés Gyuláig és másokig terjed a sor. Prózánkból Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig*-ja, Karinty Frigyes *Tanár úr kérem*-je, Illyés Gyula *Puszták népe* c. műve, Bihari Klára *Szomjúság*-a került Skrobinec tolmácsolásában az ukrán olvasók kezébe.

De nagyra becsüljük Skrobinec munkásságát művészi szempontból is. Már más helyen, más alkalommal szó esett róla, de ezúttal is ki kell emelnünk azt a nagyfokú igényességét, amely Skrobinec munkáját jellemzi. Ez elsősorban az eredeti szöveg tiszteletében nyilvánul meg. De hasonló alázattal viseltetik a lefordításra kiválasztott művek formája iránt is. Munkamódszeréről *Az apostol* fordításával kapcsolatban így nyilatkozott egyik magyarul közzétett műhelyvallomásában:

„1964 tavaszán vetettem papírra *Az apostol* első sorainak fordítását. Ettől kezdve alig volt olyan nap, amikor ne teljesítettem volna a 30—50 soros normát. A költemény fordításának első változata három hónap alatt — áprilistól júliusig — elkészült. Kettős érzésem volt ekkor. Először is öröm töltött el, amikor *Az apostol* fordításának utolsó sorához értem. Ugyanakkor látnom kellett, hogy a munka java még hátra van... Az első szerkesztés után jött a második, s azon a másodikon is annyit változtattam, csiszoltam, hogy közben lassacskán következett a harmadik, majd a negyedik, sőt még az ötödik is. És alighanem folytatni is fogom, ha sor

OCCASIO KALAPOK OCCASIO

Felhivom m. t. Vevőim becses figyelmét arra, hogy karácsonyig bezarolag elsőrendü külföldi anyagokból készült **saját gyártmányu gyapjukalapjaimat** 12, 14 és 16 pengős árak helyett **8, 9 és 10 pengős gyári áron árusitom.**

Az egész világon a legjobbnak elismert **Habig** (Wien), **Mossani de Lux** (Páris), **Scott & Co** (London), **G. B. Borsalino** (Alexandria) és **Gyukits** (Budapest) puha, kemény és velour kalapok **egyedüli raktára**

SUGÁR KALAPGYÁR PÉCS, VÁROSHÁZ ÉPÜLET.

Kalapjavitások és átalakitások gyári árban a legrövidebb időn belül eszközöltetnek.

SZINHÁZ

* **Rákosi Szidi Himfi próbáin.** A nagyasszony megérkezett Pécsre, hogy eljátsza Himfi dalainak főszerepét. Közvetlen egyszerüséggel beszél, zamatos magyarsággal — nem játszik, hanem éli a darabot. Ez az ő müvészetének csodálatos varázsa. Nagyszerü kedélye van, szellemes szavakat dob be a próbák lelkesült levegőjébe és örömmel adja elő szerepét. Itt-ott még csiszolja a darab egyes részleteit, mert a munka oroszlánrésze Faluhelyiné Kalmár Rózsáé, aki már több hete szakadatlan türelemmel, müvészi odaadással és nagy-nagy szeretettel foglalkozik az egyes szereplőkkel. Bámulatos, hogy hogyan alakultak ki az egyes szerepek. Aki a próbákat végighallgatta: az igazán nagyra tudja becsülni Faluhelyiné müvészi érzését és szinpadi tudását. Most már mindegyik szereplő beleélte magát szerepébe, ugyhogy az előadás vetekedni fog a legjobb szinielőadásokkal és a közönség el fogja felejteni, hogy mükedvelők játszanak a szeme előtt. A darabban szereplő két táncot a Palotást és a Süveges táncot Kovács tánctanár viszi a tökéletességre. Előreláthatólag a Palotást megujrázza a közönség. Csupa magyaros hangulat és temperamentum árad belőle. Általában az egész darab magyar levegővel tölt be mindent és ugylátszik ez az oka annak, hogy a jegyek nagy része már elővételben elkelt.

* **Himfi dalai hétfő délután.** Himfi dalainak ifjusági előadása nem vasárnap, hanem dec. 12-én, hétfőn délután fél 3 órakor lesz a szinházban.

—

A szinházi iroda közleményei:

* **Vasárnap délután a Legkisebbik Horváth lány.**

* **Vasárnap este a Legkisebbik Horváth lány.** Budapest legutóbbi operettszenzációja, Zerkovitz Emil nagyszerü vidám operettje csak ma vasárnap délután és este lesz még müsoron. Hangulatos énekszámok, pompás táncok egymást követik, mókás ötletek — melyekben Bihari Nándor aranyos humora kifogyhatatlan, Kormos Ferenc komikus tréfáival ugyancsak próbára teszik a közönség nevetőidegeit. Erényi Böske, Pálfy Blanka, Daka Anna, Károlyi István, ifj. Asszonyi Laci játszák az operett brilliáns szerepeit.

* **Erényi Böske Borcsa.** Hétfőn és szerdán este a nagy sikerrel bemutatott Borcsa Amerikában cimü operettet ismétli meg a szinház. Fedák Sári hires szerepét ezuttal Erényi Böske játsza. Kedves, behizelgő énekmodora, játéka és látványosságszámba menő toalettjeivel a legjobb Borcsák egyike. Az előadás egyébként a bemutató szereposztásában megy.

SPORT

(:) **A Délnyugati Sportujság,** amely Pécs és Délnyugat lelkes sportkrónikása volt, a közönség érdeklődéséhez kiván igazodni, amely elsősorban a helyi sporteseményeket kiséri fokozott figyelemmel. E felismerés alapján a pécsi sportorganum rövid időre beszünteti megjelenését, hogy a február közepén induló tavaszi szezon már ismét a helyén találja, hogy a gazdag sportesemények meghitt és pontos krónikása lehessen továbbra is.

(:) **Ökölvivás.** A PTE—Spárta boxverseny iránt élénk érdeklődés nyilvánul meg már hetek óta Pécsett. A klasszikus viadalt vasárnap, azaz ma este 6 órai kezdettel tartja meg a PTE a Pannónia disztermében. Mint már előre jeleztük a Spárta legjobb gárdájával rándul le Pécsre. Közülök különösen Schreiber emelkedik ki, aki Budapest 1925. és Cseh-Szlovákia 1926. és 1927. évi weltersúlyu bajnoka. Schmidt szintén szerepelt már pécsi versenyen, ő egyébként Magyarország 1926. és 1927. évi pehely súlyu bajnokságának II. helyezettje. A versenyen résztvevők közül kiemelkedik még Csukay 1926. évi ifjusági bajnok és Fekete 1927. évi ifjusági bajnok. A PTE is teljesen felkészülve, régi kipróbált ökölvivókkal indul a küzdelembe, hogy azt egy tisztes eredménnyel fejezhesse be. A helyárakat a horribilis költségeket tekintve is mérsékelten állapitották meg.

(:) **A reáliskola őszi sportszezonjának eredménye.** A pécsi m. kir. gróf Széchenyi István gyakorló reáliskola sportköre november 7-től dedecember 1-ig tartotta futballbajnokságait a tanulóifjuság nagy érdeklődése mellett. A részletes eredmények a következők. Az alsó osztályok: IV. A.—IV. B. 2:1, IV. A.—III. B. 5:0, IV. A.—III. A. 8:0. Felső osztályok: VI.—V. 2:1, VIII.—VII. 4:2, VIII.—VI. 6:1. A bajnok IV. A. és VIII. osztályokon kivül a VI. és VII. osztály játéka emelkedett ki. A futballbajnokság nyerteseinek jutalmazására a december 6-án tartott közgyülés keretein belül történt meg. A sportkör elnöke Fekete Endre VIII. o. t. beszámolt az eddigi munkásságról és eredményekről, melyek főként a vezető tanár fáradtságainak köszönhetők. A sportkör titkára Kiss László VIII. o. t., a megtartott uszó- és tenniszversenyek és a futballbajnokság győzteseihez tartott beszédet és a további lelkes munkára buzditotta őket. A jól megérdemelt érmeket Uj Gyula, a sportkör fáradhatatlan vezetőtanára osztotta ki meleg szavak kiséretében.

Felelős szerkesztő: LINDER ERNŐ.
Kiadja a Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda Részvénytársaság.
Nyomatott a Dunántúl r.-t.-nál.

TŐZSDE

Bpest, dec. 10. — Valuták és devizák: Amsterdam 230.72.5—231.42.5, h. f. 230.55—231.55, Belgrád 10.05—10.08, d. 10.01—10.07, Berlin 136.25—136.65, m. 136.15—136.65, Buk. sz. külf. lei 3.52—3.56, lei 3.50—3.56, Brüsszel 79.82.5—80.07.5, b. f. 79.80—80.10, Kopenhága 153.05—153.45, d. k. 153.95—153.55, Oslo 151.85—152.25, n. k. 151.75—152.35, London 27.85¼—27.93¼, f. 27.84—27.99, Milanó 30.92.5—31.02.5, L. 30.90—31.10, Newyork 570.40—572.00, d. 568.50—570.50, Páris 22.45—22.55, f. f. 22.50—22.70, Prága 16.90—16.95, sz. 16.87—16.95, Szófia 4.11.5—4.14.5, Stockholm 153.95—154.35, sv. k. 153.85—154.45, Varsó 63.95—64.15, z. 63.85—64.15, Wien 80.42.5—80.67.5, o. sh. 80.35—80.70, Zürich 110.20—110.50, sv. f. 110.20—110.60.

Értéktőzsde: Ma is barátságos volt az irányzat. A piac valamennyi területén árjavulás indult meg. A spekuláció különösen a Ganz., Fegyver, Gummi értékeket favorizálta, amelyek 4—5 százalékkal emelkedtek, mig az átlagos árnyereség 2—3 százalékot tett ki. A forgalom élénkebb.

Fixkamatozásu papirok piaca üzlettelen.

Valuták és devizák piacán a helyzet változatlan.

Terménytőzsde: Az irányzat rendes, a forgalom csekély. Hivatalos árfolyamok: Rozs 29.10—29.25, tengeri ó 26.00—26.25, a többi változatlan.

Határidős üzlet: Az irányzat gyengébb, a forgalom csendes. Buza márc. k. 32.32, 24, 32, 24, z. 32.24—32.26, máj. k. 32.70, 66, 70, z. 32.64—32.66, rozs márc. k. 30.94—90, 98, 88, z. 30.90—30.92, máj. k. 30.76, z. ——, tengeri máj. k. 25.86, 92, z. 25.88—25.90.

Fővárosi malmok lisztárai: Dara 50.00, 00-ás 49.30, 0-ás 49.00, 1-es 48.50, 2-es 46.70, 4-es 44.70, 5-ös 41.50, 6-os 37.50, 7-es 33.00, 8-as 25.50. Vidéki malmok lisztárai: 00-ás 43.50, 0-ás 43.00, 2-es 41.50.

Fixkamatozásu papirok: Hadiköl-csön 6 százalékos 1—7, 0.14, 5½ százalékos 4, kib. 0.13, 8, 0.14, Népszöv. k. 5.7, Kényszerkölcsön magánforgalmi jegyzése 52.05.

Sestésjelentés: Az irányzat igen lanyha. Nyiltvásári felhajtás 1093, eladatlan 809, Zártvásári felhajtás 92, eladatlan 39. Vidékre élve elszállitva 10. I-a öreg zsirsertés 148—150, II-a 140—144, fiatal nehéz 155—158, közép 142—146, könnyü 124—132, szedett közép 134—138.

Zürich, dec. 10. — Zárlat: Páris 2038¼, London 2528½, Newyork 51770, Brüsszel 7245, Milanó 2805, Amsterdam 20940, Berlin 12365, Wien 7300, Szófia 374, Prága 1535, Varsó 5810, Budapest 9065. Belgrád 913½, Bukarest 320.

NYILT-TÉR*

Tisztelettel értesitem Pécs város és vidékének uri hölgyközönségét, hogy Pécsett, Király-utca 43. szám alatt volt **Bubregh-féle** női divatszalont több évi fővárosi gyakorlat után december 10-én, átvettem.

Áraimat a mai gazdasági viszonyokhoz mérten a legszolidabb alapon állapitom meg, miért is kérem a nb. uri hölgyközönség szives pártfogását.

Pécs, 1927. évi december hó 11-én.

hazafias tisztelettel:

Goldmanné, Fischer Magda,
női divatterme.

—

Értesités.

Tisztelettel van szerencsém a mélyen tisztelt rendelőimet értesiteni, hogy a Mailáth-utca 23. szám alatti **férfi- és női szabó** üzememet **Mailáth-utca 25. szám** alá helyeztem át, ahol továbbra is a legkényesebb igényeket kielégitően, köpenyek, kosztümök és ruhák készülnek.

Továbbra is támogatást kérve maradok

kiváló tisztelettel

Baumholzer Mihály,
férfi- és női szabómester.

(* E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget a szerkesztő.

A magyar királyi

államsorsjáték

huzása feltétlenül

december hó 30-án

lesz megtartva

12.000 készpénznyereményt sorsolnak ki. A nyeremények számát és összegét lényegesen felemelték

Főnyeremény

30.000

pengő, azután 10.000 P, 5.000 P, 2500 P, 2000 P, 1000 P stb., melyek mind **készpénzben** fizettetnek ki.

A sorsjegyek ára: 1 drb 2 P., 5 darab 10 P, félsorsjegy 1 P.

A nyerési esély természetesen annál nagyobb, minél több sorsjeggyel veszünk részt a játékban. **Kapható** minden dohány özsdében, bank és sorsjátéküzletben, postahivatalokban Postai rendeléseket a pénz előzetes beküldése után azonnal teljesit a székesfővárosi m. kir. Pénzügyigazgatóság Budapest, V., Szalay-u. 10.

Salvator forrás

Kellemes izü, üditő, gyógy- és asztaliviz **vese, hólyag, rheuma betegeknek, terhes és szoptatónőknek nélkülözhetetlen.**

Savoldó. Vasmentes.

Kapható mindenütt!

Karácsonyi vásár!

HELL S. JÓZSEF

óra- és ékszerüzletében Pécs, Király-utca 20.

Telefon: 5-64. Alapitva 1901.

Arany-, ezüst - órák, ékszerek, brilliánsok,
disztárgyak, evőeszközök.
Mélyen leszállitott árak! Mélyen leszállitott árak!
Dús választék! Figyelmes kiszolgálás!

— **Anyakönyvi hirek.** Az anyakönyvi hivatalban a mai napon a következő haláleseteket jelentették be: Hammer József rk. 51 éves gyárimunkás, özv. Kovács Istvánné sz. Vörös Anna rk. 65 éves, Pajor József rk. 2 napos Siklós, Herke Mihály rk. 67 éves napszámos, Piskur Istvánné sz. Skrabák Teréz rk. 57 éves, Burkovics Károlyné sz. Eisler Katalin rk. 59 éves Harkány, Trautmann János rk. 57 éves földmüves Magyarsarlós, Bojett Mátyás rk. 65 éves, nyug. vasuti főkocsimester. — A hét folyamán házasságot kötöttek: Istókovics Ferenc szobafestő és Czégi Katalin, Zsugovszky Miklós vendéglős és Agulár Eszter Margit, Vári István uradalmi intéző és Siklódi Gábriella, Darázs Sándor fodrász és Glück Ilona, Stengel Péter kertész és Mestyán Terézia, Szilágyi Dezső dohánygyári munkás és Hagyik Terézia.

— **Egészséges, száraz hasáb és dorong kemény tüzifát** erdei ölekben faraktárról elad és házhoz szállit a város erdőhivatala. Megrendeléseket elfogad a hivatalos órák alatt a Városházán, III. em. 86. sz.

— **Richter kő,** Matador fa, Maerklin vas épitő szekrény a serdültebb gyermek kedvenc játéka. **Alt és Böhm.**

— **Kaptunk végre lakást** ujságolja a fiatalasszony a mamának, de a szép, uj butorok dacára is rideg. Ne busulj kislányom, Irma néni mesélte, mennyi szép kép, kézimunka, iparművészeti remek kaphatók a missziós vásáron, elmegyünk ma délután, megveszünk mindent, közbe rádiót hallgatunk s 50 fillérért pompásan meg is uzsonnázunk.

— **Mi a legcélszerübb karácsonyi ajándék.** A mai nehéz gazdasági viszonyok között a karácsonyi ajándék megválasztásánál nagyon kell ügyelni, hogy az praktikus és céljának megfelelő legyen. A praktikus ajándékok között természetesen legcélszerübb a ruhaanyag, melynek beszerzése különben is a legnagyobb gondosságot és figyelmet kivánja. Ennél fontosabb az a kérdés, hogy hol szerezzük be a legjobb kelméket a legolcsóbb árak mellett. Könnyen megoldottuk a kérdést azzal, ha városunk és környéke nagyrabecsült közönsége felkeresi a világszerte ismert SEMLER céget, (Budapest, IV., kerület Bécsi-utca 7. sz.), melynek folyamatban lévő karácsonyi occasió eladása alkalmat nyujt a legjobb békebeli minőségü kelmék rendkivüli mérsékelt áron való beszerzésére. A cég maradékosztályán rendelkezésre állanak a rendkivül nagy forgalom folytán felhalmozódott legkitünőbb minőségü angol szövetek minden méretü maradékai, melyekből való vétel az alkalmi vásárlás minden előnyét kimeritik. A vidéki vásárlóközönség is figyelmes kiszolgálásban részesül.

— **Érdekes és ujszerü könyv a háziasszonyok** számára a mi süteménykönyvünk, mert egészen ujszerüen, 16 L. képpel és 150 kitünő recepttel magyarázva ismerteti az összes cukrászsütemények, torták és mignonok otthoni elkészitését és diszitését. Ez az igazán nagyszerü könyv beszerezhető 20 fillérért minden füszerüzletben, vagy 30 fillér postabélyeg beküldése ellenében bérmentve megküldik a kiadók. **Váncza és Tsa** Bpest, Tavaszmező-utca 2.

ELADÓ

egy massziv ó német ebédlő, Thékgyártmány, kifogástalan karban, uj brüsszeli futószőnyeg élénk szinü perzsa mintával, békebeli minőség, 2 darab olajfestmény. Cim: Megye utca 12. sz., 3. ajtó (csak délután).

— **Kedden kezdődik a nagy karácsonyi vásár a Csipkeáruházban, Király-utca 17.**

— **Szemüveget** Bánfainál, Király-u. 20. sz.

— **Hat művészi levelezőlap 8 pengő. Vass fotószalon,** Király-utca 37. sz. I. emelet.

— **Részletre:** csillárok, gramofonok, varrógépek **Horváth és társánál,** Széchenyi-tér 14.

— **Vámos fest, tisztit a legszebben. Mária-utca 33. Telefon 4—37.**

— **A Singer varrófény** a legpraktikusabb karácsonyi ajándék, minden ujkori varrógépre felszerelhető, hasznos, kiméli a szemet. Kérje gyakorlati bemutatását a **Singer varrógép** fióküzleténél, Pécs, Széchenyi-tér 16. szám.

— **Légelzáró Rózsa** kárpitozott butor nagy raktárában kapható. Telefon 14—85.

— **Fodor fényképmüterem tulajdonosa kéri,** hogy azok akik a karácsonyi hetekben Fodor munkáját akarják igénybe venni, idejében jegyeztessék elő magukat. (Szinezett fényképek, bámulatos olcsó árakért.)

— **Legkényesebb igényeket francia parfümökben kielégiti Éden drogéria.**

— **Helyiséget kaphat egyesület, v. társasklub. Bővebbet: Kovács, Deák-utca 6. sz.**

— **Női kabátok Löwy testvéreknél** Ferenciek-utca 1. Kedvező fizetési feltételek.

— **Ne dobja ki a pénzét** kiselejtezett silány minőségü férfi kalapokért, mert már 12 pengőért garantált jóminőségü fővárosi divatkalapokat kaphat **Kertész Ferenc** többszörösen kitüntetett budapesti cég, pécsi fióküzletében, Pécs, Király-utca 41. A legnevesebb külföldi kalapgyárak u. m. G. B. Borsalino, Hückel, Pichler és angol kalapok nagy raktára. Női modellkalapokban dús választék, alakit és fest a legmodernebbül

MŰVÉSZET-ZENE

)-(**Pataky Sándor és Scholler Rezső képkiállitása a Vigadóban.** Pécs nagykulturáját és a képzőművészetek iránt való lelkes pártolását, kifinomult müérzését igazolja az a körülmény, hogy alig pár hét alatt öt képkiállitás volt Pécsett. Nem lehet ez másként, mert az eddigi képkiállitások fényes erkölcsi és anyagi sikere kapóssá tették Pécset a festőművészek körében és most ujból két jónevü festőművész jött el, hogy bemutatkozzék a pécsi közönségnek. A két festőművész Pataky Sándor és Scholler Rezső. Pataky Sándor már csak azért is nagy érdeklődésre tarthat számot, mert a megszállott Erdélyből való. Összesen 62 akvarellt állftott ki, mind erdélyi tájakkal. Hunyad és Aradmegye festői szépségü vidéke elevenedik meg a képekről, amelyek egytől egyig kiforrott, elmélyülő müvészetet igazolnak. És mert mind fájó emlékeket ébresztenek fel a szemlélőben, ugy tünnek fel, mint valami drága könnycseppek a rabsorsban élő erdélyi testvérek szemén. Bizonyára sokan lesznek, akik megtekintik ezeket a hangulatos, üde levegőjü képeket, már csak azért is, mert Pataky az első festőművész, aki ugy mutatkozik be Pécsett, mint a magyar művészet reprezentánsa a megszállott Erdélyben. Scholler Rezső 25 értékes olajfestménnyel szerepel a kiállitáson. Különösen interiőrjei kapják meg a nézőt. De több igen szép képe ván a Margit-szigetről. Scholler Rezső is izmostehetségü festő, akire még sok szép siker várakozik. Mindketten több értékes képpel szerepeltek budapesti tárlatokon is és a fővárosi kritika meleg hangon emlékezett meg róluk. Bizonyára Pécsett is meg lesz a kivánt sikerük. A képkiállitás 8 napig marad nyitva. Belépődij nincs. Aki megtekinti, nagy müélvezetet szerez magának. (sz. g.)

)-(**Képzőművészeti kiállitás Szekszárdon.** A Dunántúl tudósitója jelenti: A szekszárdi vármegyeháza dísztermében ma délután 6 órakor nyilott meg Szekszárd város müvészeinek képkiállitása előkelő és nagyszámú közönség jelenlétében. A megnyitón résztvett a főispán és alispán vezetésével a város egész intelligenciája. Schneider János a szekszárdi Népbank igazgatója, lendületes szavakkal üdvözölte a kiállitás védnöknőjét, Szévald Oszkár alispán nejét, aki hosszabb beszédében utalt a magyar géniusz teremtő erejére, amely a trianoni határokon túl is megbecsülést szerzett a magyar névnek. A vármegyeháza dísztermében és egy kisebb teremben mintegy 200 festmény és 10 szobormü nyert elhelyezést. A magyar piktura egyik legkiválóbb reprezentánsának Miklósi M. Ödönnek pompás kompoziciója, Aldor János László klasszikus szépségü portréi mellett különösen Wallacher László lehelet finomságú, színpompás akvarelljei keltettek feltünést. Kiforrott, igaz értéket jelentenek Ferenc Lajos és Szabó Dezső szekszárdi témájú olajfestményei. Wiegand Eci szobrászmüvésznő tehetségének figyelemreméltó alkotásai a finoman kidolgozott márvány- és agyagfejek. A kiállitás az előjelekből itélve anyagilag is fényes sikerünek igérkezik.

)-(**A Pécsi Dalárda** elnöksége értesiti a női kar tagjait, hogy a hétfői próba **elmarad.**

Gyomor- és bélzavaroknál, étvágytalanságnál, szorulásnál, fölfuvódásnál, gyomorégésnél, felbőfögésnél, szédülésnél, homlokfájásnál, hányingernél 1—2 pohár természetes Ferenc József keserüviz alaposan kitisztitja az emésztőtakat. Közkórházi jelentésekben olvassuk, hogy a **Ferenc József** vizet még a fekvő betegek is nagyon szivesen isszák és általánosan dicsérik. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban és füszerüzletekben.

A szemeknek!

A RODENSTOCK a PERFA féle szemüvegek punktál minden irányában éles látást kölcsönöznek és minden **szemüvegviselőnek** valóságos jótéteményt jelentenek.

Beszerezhető Pécsett

Kemény Béla

látszerésznél Jókai-tér 6. szám alatt.

Cipők férfi, női és gyermek, alkalmi és strapa, ugyszintén sár- és hócipők legolcsóbb beváslárlási forrása **Pollák Jakab** cipőáruházában Irgalmasok-u.

†

Alulirottak mély fájdalomtól megtört szivvel jelentik, úgy a saját, valamint a széleskörü rokonság nevében is, hogy a felejthetetlen férj, édesapa, testvér, após, sógor, nagyapa, illetve rokon

Bojett Mátyás

nyug. M. P. V. főkocsimester

áldásos életének 65-ik és boldog házasságának 41-ik évében, hosszas kínos szenvedés után, a haldoklók szentségeinek ájtatos felvételével folyó hó 9-én délelőtt 9 órakor visszaadta jó lelkét Teremtő Urának (Katalin-u. 14. számú gyászházban.)

Drága halottunk hült teteme f. hó 11-én, vasárnap délután ½4 órakor lesz a központi temető ravatalozójában a róm. kath. hitvallás szertartása szerint beszentelve és onnan nyugvó helyére kisérve.

Áldott jó lelke nyugalmáért az engesztelő gyászmise f. hó 12-én reggel ½8 órakor lesz a szent Ferencrendiek plébánia templomában a Mindenhatónak bemutatva.

Pécs, 1927 december 9.

Szeretetünk kisér sirodba!

Bojett Mátyásné szül. **Köhler Mária** mint neje, **Bojett László, Bojett Dezső, Hartmann Andrásné** szül. **Bojett Ilonka, Nyitray Gyuláné** szül. **Bojett Mariska** gyermekei, **Kiss Józsefné** szül. **Bojett Anna,** özv. **Bauer Jánosné** szül. **Bojett Katalin** testvérei, **Bojett Mátyás, Hartmann Lajos, Hartmann Béla, Bojett Irénke, Bojett Mancika, Nyitray Mancika, Nyitray Elluska, Bojett Béluska,** unokái, **Bojett Lászlóné** szül. **Kalmár Anna, Bojett Dezsőné** szül. **Czeglédi Ilona, Hartmann András, Nyitray Gyula** menyei, illetve vejei, **Kiss József** sógora.

Wranitsch Gizella fem. int. Ferenciek-u. 37.

Minden nemü

fuvarozást

fa, szén, épitőanyag stb.

helyben és vidékre jutányosan vállal

Szlapák Rezső

vállalkozó Pécs, Telefon 7-46

37. Albán kút . . . . . 80 P.
38. Fehér felhők . . . . . 90 „
39. Mart . . . . . 70 „
40. Karacs hegy . . . . . 80 „
41. Hegyek között . . . . . 80 „
42. Sietős út . . . . . 200 „
43. Alföldi tavasz . . . . . 80 „
44. Maros part . . . . . 100 „
45. Fejmosás . . . . . 140 „
46. Borulás . . . . . 60 „
47. Cigány kunyhók . . . . . 80 „
48. Csoport . . . . . 100 „
49. Gereblyézők . . . . . 100 „
50. Napos út . . . . . 80 „
51. Pihenők . . . . . 80 „
52. Várakozó . . . . . 120 „
53. Asszony a napon . . . . . 120 „
54. Reggel . . . . . 100 „
55. Kévekötők . . . . . 110 „
56. Gyalog úton . . . . . 100 „
57. Falusi utca . . . . . 80 „
58. Asszonyok . . . . . 70 „
59. Domboldal . . . . . 100 „
60. Párás nap . . . . . 150 „
61. Hajó vontató . . . . . 160 „
62. Erdélyi faluvége . . . . . 200 „

---

63. Interieur . . . . . 350 P.
64. Interieur . . . . . 350 „
65. Interieur . . . . . 300 „
66. Balaton . . . . . 300 „
67. Margitszigeti park . . . . . 300 „
68. Cigány kunyhó . . . . . 250 „
69. Őszi erdő . . . . . 250 „
70. Crisantin . . . . . 300 „
71. Ciklamen . . . . . 250 „
72. Ciklamen . . . . . 250 „
73. Park részlet . . . . . 250 „
74. Őszi hangulat . . . . . 150 „
75. Esti hangulat . . . . . 250 „
76. Nagybányai park . . . . . 150 „
77. Topolya fák . . . . . 150 „
78. Téli erdő . . . . . 150 „
79. Tóth házak (Tavarna) . . . . . 120 „
80. Tabán . . . . . 120 „
81. Mezei táj . . . . . 120 „
82. Havas boglyák . . . . . 120 „
83. Erdei út . . . . . 120 „
84. Est (a Balatonon) . . . . . 100 „
85. Tanyai udvar . . . . . 250 „
86. Asinara szigete . . . . . 120 „

Pataky Sándor kiállítása

Pécs 1927

PATAKY SÁNDOR
SCHOLLER REZSŐ

FESTŐMŰVÉSZEK

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

1.	Szeptember végén	160 P.
2.	Hazafelé	200 „
3.	Széna vontatók	180 „
4.	Körös parton	140 „
5.	Falusi vásár	120 „
6.	Vihar után	150 „
7.	Szénagyűjtők	200 „
8.	Sarlózó	150 „
9.	Árnyas völgy	140 „
10.	Országúton	100 „
11.	Tavaszi symfónia	200 „
12.	Hangulat	150 „
13.	Bányai piac	100 „
14.	Erdélyi hegyek	130 „
15.	Maros	150 „
16.	Cigányfej	100 „
17.	Paraszt legény	80 „
18.	Magyar falu	80 „
19.	Vásár	70 „
20.	Alföldön	100 „
21.	Völgyben	120 „
22.	Ócskások	60 „
23.	Eső után	140 „
24.	Ködben	120 „
25.	Havasi falu	180 „
26.	Székely házak	140 „
27.	Cigány tanya	100 „
28.	Patak parton	70 „
29.	Cigány fertály	180 „
30.	Komor idő	160 „
31.	Szép Erdély	120 „
32.	Félhomály	180 „
33.	Reggel	120 „
34.	Lila hegyoldal	80 „
35.	Felhős táj	80 „
36.	Mezőn	120 „

Pataky Sándor

festő

tovább

Rubletzky Géza

nobrass

21. 1718.

Koll. kiáll. Temesváron.

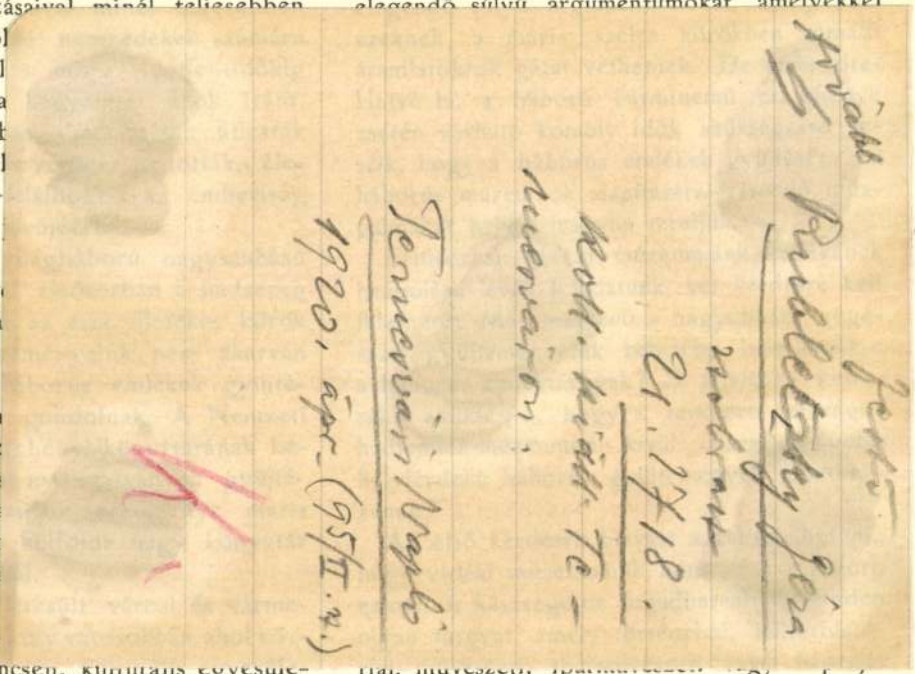

Temesvári Napló

1920. ápr. (95/II. n.)

K.

tárak javára, amelyekre az Orsz. Tanácsnak időszakonként feltétlenül szüksége van. E tételek esetről-esetre, az Orsz. Tanács évi költségvetésének megállapítása után a rendelkezésre álló hitel helyes beosztásával a szükséghez képest mindannyiszor könnyűszerrel beállíthatók s így azok esetről-esetre való hiánya ellenvetésre okul éppen nem szolgálhat.

Mihalik József.

A PÁSZTORTŰZ SZERKESZTŐBIZOTTSÁGÁNAK TAGJAI.
CSÁSZÁR KÁROLY, JÁROSI ANDOR, JÁSZ PÁL, REMÉNYIK SÁNDOR, TAVASZY SÁNDOR

SZERKESZTŐ: KÉKI BÉLA

Pataky Sándor festő

TARTALOM:

Reményik Sándor: Szeresd az Istent, s tégy amit akarsz (vers) — — — 181
Biró Vencel: Mailáth és Prohászka 182
Gál István: Goethe magyar látogatói. *Fáy Dezső* tusrajzaival — — — — — 188
Takáts Gyula: Fenyőcske (vers) — — 193
Nyirő József: Vékás Lajos — — — — 194
Goethe: A kedveshez, A hárfás (versek). *Kovács László* fordítása — 196
Szentimrei Jenő: Szebeni szép napok (elbeszélés) — — — — — — — — — 197
Jancsó Elemér: Sik Sándor Pázmány-könyve — — — — — — — — 203
Jékely Zoltán: Kóborlás Itáliában, Csillag-áhitat (versek) — — — — 206
Simon Elek: A pamut a világgazdaságban — — — — — — — — — — — 207
Fülöp József: Életjel (vers) — — — 212
R. Berde Mária: Lagerlöf Zelma — 213
Lagerlöf Zelma levele Berde Máriához — — — — — — — — — — — — 218
Lagerlöf Zelma: Mi Urunk és Szent Péter (elbeszélés), *Leffler Béla* fordítása — — — — — — — — — — — — 219
Molter Károly: Kokó és Szokratesz. *Kemény János* novellaskötete — — 224
Biróné Váró Éva: Csak rám ne nézz (vers) — — — — — — — — — — — 226
Ifj. Xántus János: Harc a tengerekért — — — — — — — — — — — — — 227
Lakatos István: János Zsigmond, a muzsikáló erdélyi fejedelem — — 234
Varró Dezső: Esik az eső (vers) — — 236
Járosi Andor: Bánk bán — — — — 237
Hegyi Endre: Elszánt kötelesség *Horváth Imre* versei — — — — — 239
Keresztrejtvény — — — — — — — — 240

Címlapképünk Pataky Sándor *Napszámos* című olajképe után készült.

A Pásztortűz megjelenik havonta.

Cikkek, novellák, versek, ismertetésre szánt könyvek a szerkesztőség címére küldendők:

Cluj, Strada Baron L. Pop 5.

Szerkesztőségünk gépírásos kéziratot kér. Kéziratokat, képeket nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Lapzárta minden hónap 15-én.

Minden cikkért írója felel.

Szerkesztőségi órák: minden kedden és csütörtökön d. e. 12—1 órakor.

Előfizetések, tudakozódások, könyvrendelések a kiadóhivatal címére küldendők:
Cluj, Strada Baron L. Pop 5.

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 500 L.
Félévre . . . . . 260 „
Negyedévre . . . . . 140 „
Lelkészeknek, tanároknak, tanítóknak egész évre . . 400 L.

Magyarországon:
Egész évre . . . . . 18 P.

Magyarországi bizományos:
Studium R.-T. Budapest, Kecskeméti-u. 8.

PÁSZTORTŰZ

PTULAJDONOS
FŐSZERKESZTŐ
MÉNYIK SÁNDOR
ELŐS SZERKESZTŐ
ÁSZÁR KÁROLY

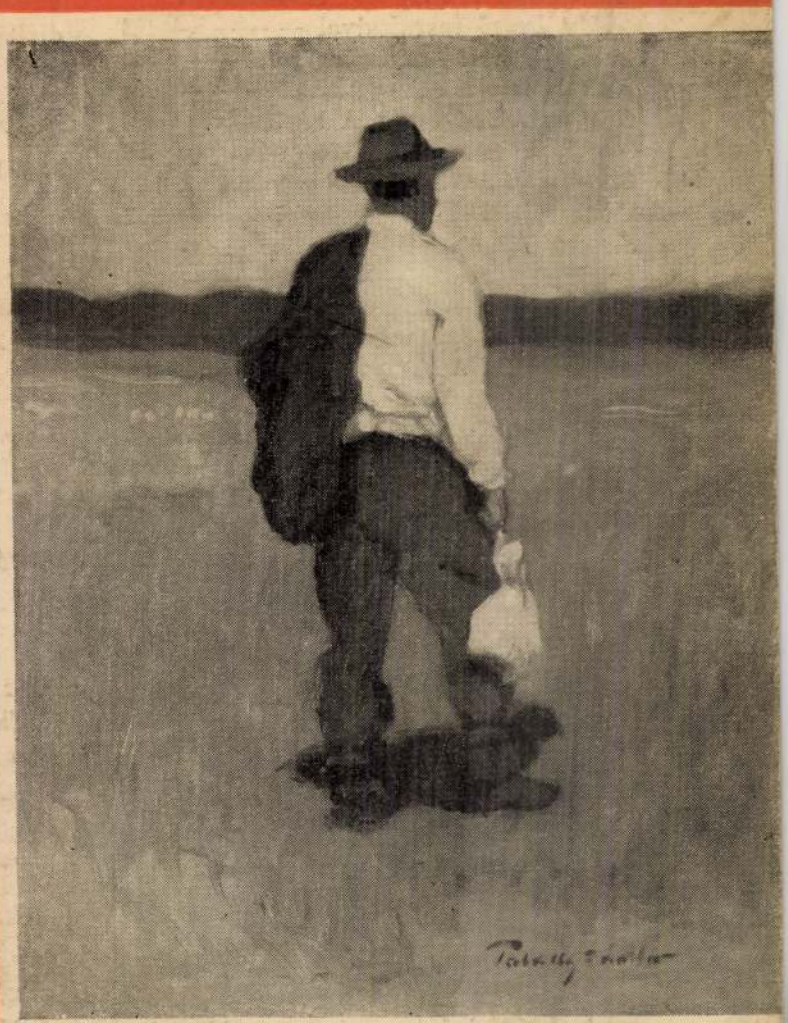

EG. SUB № 851/1938 S.III

XVI. ÉVF. 4. SZÁM
1940. ÁPRILIS

Pénz Plusz Piac

SZÁMALK a Student fair-en

3. évfolyam, 9. szám, 1993. március 5., péntek — A MAGYAR HÍRLAP ÜZLETI MELLÉKLETE — SZERKESZTI: EMŐD PÁL

Balló György: egy állásbörze is szerepet játszik a tanszéki privilégiumok megszűnésében

A végzős diák gyakran kénytelen feláldozni szakmai karrierjét

A vizsga jól sikerült, a második műegyetemi állásbörze haszna abban is tetten érhető, hogy szerepet játszik a tanszéki privilégiumok megszüntetésében, miután egyéni csatornákon keresztül is szervezhetők az egyetem ipari kapcsolatai — állítja Balló György IV. éves közlekedési építőmérnök szakos hallgató, a börze egyik szervezője. A 22 éves ambíciózus diák a börze kedvéért a császárvárosból ugrott át Budára, jelenleg ugyanis a bécsi műszaki egyetemen ösztöndíjas.

— Még az állásbörze előtt olyasmit mondott magáról, szereti előre látni, adott időn belül hová ér el... Nos, a börzét illetően hová tartanak, a jó start után marad a jó folytatás?

— Társaimmal együtt azon vagyunk... A börze non-profit célú vállalkozása a BEST diákszervezetnek (Board of European Student of Technology — a szerk.), és már az elsőt is úgy rendeztük, hogy annyi haszon legyen rajta, amennyi feltétlenül szükséges a következő elindításához. Idén is így történt. Ami a jövőt illeti, látunk fantáziát az expó és az állásbörze összekapcsolásában, és elképzelhető, hogy fórumunk kinövi magát országos, esetleg nemzetközi Student Fair rendezvénnyé. Verseny van, tudatosan előztük a konkurencia hasonló elnevezésű mostani hét végi szakkiállítását. Jövőre szeretnénk elérni, hogy az idei egyharmados aránynál jóval többen jöjjenek el a közigazgatást és a közgazdaságtant tanuló egyetemisták közül is.

— Kellőképpen kihasználják a diákok az önmenedzselésnek ezeket a fórumait?

— Ezzel kapcsolatban vegyesek a benyomásaim. Idén körülbelül 2600 látogatónk volt, és a részt vevő cégek 270 állást kínáltak fel a végzősöknek, többet, mint tavaly. Ami persze önmagában nem nagy szám, hiszen sokkal többen végeznek az egyetemen. De az állásvadászat mellett az elsődleges célunk a tartós kapcsolatteremtés és -építés a cégekkel. Kereslet és kínálat összehangolása. Segítségnyújtás diplomamunkák elkészítésében, továbbá álláskereső technikák, alapkövetelmények elsajátítása. Ez külön műfaj. Ki gondolná például, milyen sok diáknak okoz gondot egy profi szakmai életrajz megírása?

— Ami a nyugati munkaerő-közvetítő piacon jól menő üzletág...

— És eredetileg nem diplomásoknak találták ki... De folytathatom az előbbieket a hézagos nyelvismerettel, a megjelenéssel, a hozzáállással. Az általános mentalitás jegyei tetten érhetők egy ilyen börzén. Én azonban nem ítélhetek meg egy diákot, mert jobban érdekli, mennyi lesz a kezdőfizetése, esetleg annál, mit nyújthat neki leendő munkahelye hosszú távon, szakmai karrierje érdekében.

— Önök az egyetem és az ipar közötti kapcsolatépítésben, ha alkalomraszólóis, mégiscsak konkurensként jenek meg. Milyen a versenyszellefogadtatása házon belül?

— A börzez az aulát ingyen megkaptuk azegyetemtől. A többi saját kezdemyezés és munka. Úgy hallottamegyes tanszéki oktatók tartanaktól, hogy a cégek és a diákok kött lehetőség nyílik a szervezett közvetlen kontaktusteremtésre.nek részben pénzügyi okai vank. Eddig a külső munkák java anszékeken keresztül zajlott, aipari kapcsolatok elosztások foriban alakultak. Az ilyen munkák általában többen jelentkeztek, nt amennyi lehetőség kínálkozc Idetartozik még, hogy a tanszék nem érdekeltek a végzősök elhyezésében. Most nyilván akadn olyanok, akiknek veszteség a tanéki privilégiumok és monopólnok elvesztése. Anyagilag isle a tekintélyelv megingása miás.

— A tanszék által eddig nyújtott szakmai ferenciákat önök mivel pótolhat?

— Az önmedzselés során a cégek és a diák közötti tapasztalatcsere és megérettetés nyújt erre lehetőségeket.ezek a személyes benyomásaim,:m feltétlenül van igazam...

— Miért válvatosabb hangra?

— Nincs om rá, hiszen számunkra a váltcs is a börze egyik tanulsága, ha jcan tetszik: haszna. Másról van szógy olyan szemléletről, amelyet csi tanulmányaim során is igyeksm elsajátítani. Ez pedig a tartózlás a kategórikus ítéletmondástók tolerancia a műszaki és a mérni gondolkodásban sines kellőképp jelen. Mennyire nincs felvértezvatásos érvekkel a magyar mérnöllit, ha a társadalommal, egy kösséggel akar elfogadtatni mond; egy atomerőmű telepítését. Vagy mocsár lecsapolását. Mint aby sok környezetvédő is gyakrazakszerűtlenül tiltakozik egy-egnegoldás ellen. A bécsi stúdiumoól azt szűrtem le, hogy ilyen patlyzetnél nem azt nézik, ki a hibÁrra koncentrálnak — és mozgítják ehhez a műszaki, gazdaság,zociológiai érveket —, hogyan ülethetne emberközpontú megos. Amilyen a társadalom számá elfogadható. De azt a kérdést is akrabban hallani, hogy valóban szükség van-e az adott ipari tervre, környezeti beavatkozásra? Nincs-e valami más megoldás? Az ilyen szellemű párbeszéd technikái nálunk kialakulatlanok, az erre tett kísérleteket a laikusok gyakran manipulációnak, a szakmabéliek dilettáns fecsegésének, akadékoskodásának tartják.

— Milyen tárgyakat vett fel Bécsben, amelyek itthon nincsenek beépítve a tananyagba? És miben látja a különbséget a két egyetem között?

— Szemléletformáló stúdiumoknak nevezem őket. Ilyenek a település- és környezettervezés, a biológia-ökorendszer problémái, vagy a közlekedésbiztonság, annak szociológiai vetületei, infrastruktúrájának hatásmechanizmusai, hogy csak néhányat mondjak. Az én kettes mechanika vizsgámmal odakint sokkal jobb vagyok a társaimnál, vagyis a mi követelményrendszerünk sokkal keményebb. Itthon viszont a komplex megközelítésekkel vagyunk elmaradva. A tantárgyáthallgatás terén nálunk gyerekcipőben jár a felsőoktatás liberalizációja. Itthon 40 órám van egy héten, Bécsben 20. Pesten öt év az egyetem, odakint nyolc, és erősebb az universitas jelleg. Bécsben nincs lógás, oldottabb a hangulat. Nálunk a szigorúbb számonkérés mellett is makacsul tartja magát az „egyetem túlélésének" mentalitása. Budapest elméletben versenyképes. Olasz vasútpályaépítők és -tervezők is eljönnek hozzánk szakmai véleményért. És Bécsben is ott vannak Megyeri és Nemesdi professzorok vasút- és útépítésről szóló monográfiái. Aki nálunk végez, zömében jól és azonnal munkába állítható, egy-egy részfeladatra. Egy idő után viszont nem tudja átlépni saját szemléletbeli korlátait. Nem tud tovább fejlődni, falakba ütközik. A Bécsben szerzett diploma nem szűkebb szakmai érettségről kiállított papír, hanem inkább minősítés, hogy tulajdonosa képes átfogóbb gondolkodásra, sokoldalúságra, továbblépésre. Igaz, ez a fajta képzés többe kerül, de a cégek — odakint — inkább vevők a kreativitásra, mert jobban tudnak rá építeni. És mert nyilván azt tapasztalják, hogy ez a fajta tudás jövedelmezőbb a számukra.

Szluka Márton

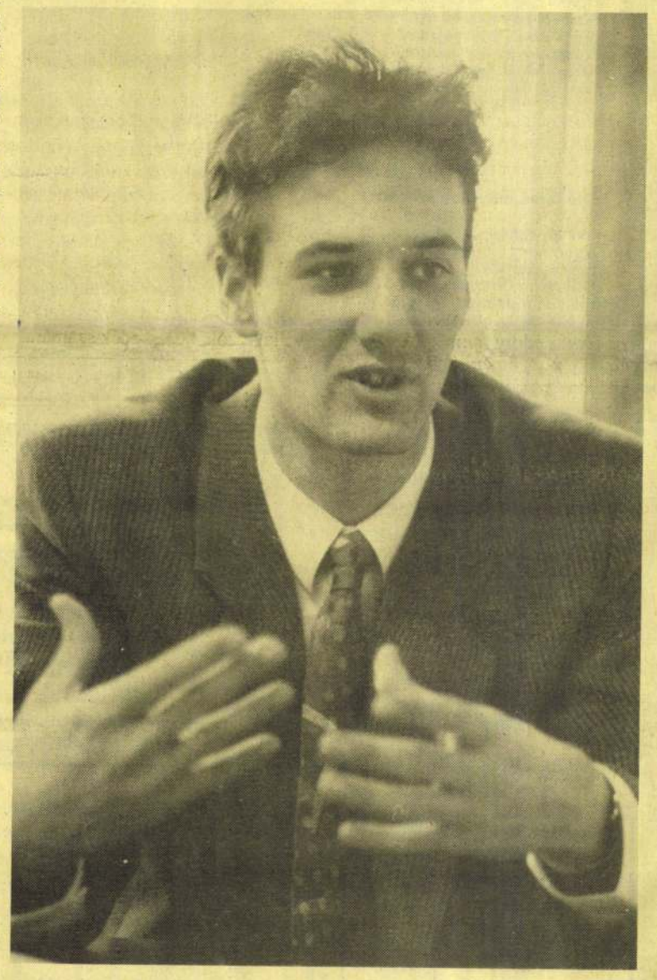

Balló György

FOTÓ: MÜLLER JUDIT

VENDÉGKOMMENTÁR

Ki éli túl?

Szirmai Péter, a Vállalkozók Országos Szövetségének társelnöke

Beszélhetünk-e kormányválságról? — cikkeznek a vérmesebbek. Új program, új arcokkal — írják az optimisták. Fordulat a kormánypolitikában — mondják, akik realisták szeretnének lenni. Történt egyáltalán valami? Történhet-e koncepcióváltás ott, ahol egyáltalán nincs koncepció? Lehet-e új kurzus ott, ahol az eddigi kurzus is a külső meghatározottságok kurzusa?

„Légy kiszámíthatatlan!" — mondta Machiavelli. Ezzel összezavarod ellenfeled számításait. Ne váltsd le azt, akit nagyon sokan támadnak és váltsd le azt, akit tán épp most kezdenének megszeretni. De még se! Válts le olyat is, akit támadnak és hagyd meg a helyén, akit mások is meghagynának. Kiszámíthatatlanságaidban se légy kiszámítható. A recept régi, mégis ez a kormányváltozás táncrendje.

A miniszterelnök úr helyesbít. A Kupa-program nem Kupa-program, hiszen eddig is kormányprogram volt, és az marad ezután is. Most ne azt bogozzuk, vajon marad-e a program névadója távoztával, csak arra figyeljünk, kormányprogram volt-e valójában. Nem is vitatom én, kormányprogram volt persze, hiszen maga a kormány feje vállalja, de akkor mit csináljak a többi kormányprogrammal.

Mert erről a kormányról csak rosszakarói mondhatják, hogy nincs programja, koncepciója, ellenkezőleg, ennek a kormánynak legalább négy kormányprogramja van.

Kormányprogram volt, ezt egyedül fogadta el hivatalosan is programjának a kormány, a nemzeti megújhodás programja. Ez a program szegény, rosszkor született. A helyhatósági választások fenyegető közelsége, várható sikertelensége nyomta rá bélyegét az MDF gazdaságpolitikusainak munkájára. A nemzeti megújhodás programja propagandaprogram. Mindenkinek — leltár szerint felsorolva a magyar társadalom minden fontosabb csoportját — tehát mindenkinek ígér valami jót, a csecsemőtől a nyugdíjasig. Vágyálma (amelynek őszinteségét egy percig sem vitatom, realitását annál inkább): legyen az új hatalom mindenkihez egyformán jó. A helyhatósági választások eredménye ékesen mutatta, hogy a magyar lakosság nem elsősorban kormányprogramokat olvas.

Ezután meg 1991 decemberében egy új arc, egy szakértő a kormányban, Kupa Mihály.

Néhány hónap után letette programját, amely piacépítést, ennek nyomán fellendülést, adócsökkentést ígért és azt, hogy az állam majd teszi, ami a dolga, megállapítja a játékszabályokat és őrködik azok betartásán, a többi a gazdaság szereplőin, a vállalkozókon múlik. Kupa Mihály belátta, hogy szakember szülte elképzeléseit csak politikusként valósíthatja meg, MDF-képviselő lett, parlamentbe került, mi több, annyira jó politikussá vált, hogy könnyű szívvel felülemelkedett szakszerűségén. Már rég sehol nem volt a programja, már ő is tudta, hogy az alapelvként megfogalmazott negyven törvényből összesen, ha tizet fogadott el a parlament '91-ben és legalább tíz ma is hiányzik, mégis úgy csinált, mintha létezne még a Kupa-program. Adócsökkentések helyett felemelt adók és járulékok, fellendülés helyett a további lecsúszás, államháztartási reform helyett a régi jól bevált fiskális szemlélet. De Kupa lemondott, Kupát menesztették és mondják, most majd az ő programját valósítják meg.

Meglehet, így igaz. De mit szól majd ehhez Kádár Béla, akinek programja sok elemében tagadása a Kupa-programnak és így vagy úgy — néhol felismerhető elemeiben — Kádár programja is kormányprogram. Hivatásunk és feladatunk a modernizáció, és hogy ma és itt mi a modern, ezt egy biztos mérce döntheti el, a világpiac.

E modernizációs kísérletnek rendeljünk alá mindent, a világpiac rezdüléseit és meghatározó tendenciáit egyaránt elemző állam majd megmondja, mit fejlesszünk, s mit nem, a fejlesztésekre a növekvő adók megadják a fedezetet, és a központilag kijelölt preferenciák követik a tudományosan kidolgozott célokat. Sok országa van a Földnek, ahol az elmúlt években hasonló modernizációs stratégia sikerre vezetett. Jó volt ez a program időnként elhúzni Kupa orra előtt.

De nehogy valaki győzzön, mert ahol győztesek vannak, ott vesztesek is, s a vesztesek mindig revansra készülődnek, mint Machiavelli, Metternich vagy Kissinger. És megszületett a Szabó Tamás neve által fémjelzett gazdaságpolitikai munkaprogram, amely a maga módján — ha titkosítva is —, de munkaprogram a javából. Ez a fogalmazvány számot vet a kormányzás mérhetetlen felelősségével. Az állam nem vonulhat ki a gazdaságból, hisz küldetése van, tartják a szerzők, feladata az infrastruktúra fejlesztése. A fejlett infrastruktúra bázisán a gazdaság szereplői majd kitöltik a teret, és beindulhat egy újabb fellendülés.

Az állam tehát, szemben a Kupa-féle elképzeléssel, itt sem kivonul, hanem bevonul, de legalább is fenntartja pozícióit, az adók belátható időn belül nem csökkennek, de a prioritásokat nem a világpiac, hanem belső, jól felismert szükségleteink szabják meg, és ezeket követve kell majd e kies hont modernizálni.

„A legjobb iparpolitika, ha nincs iparpolitika" — mondta sokáig az ipari miniszter, és e sorok írójának e mondat nagyon szimpatikus volt. A gazdasági racionalitás azonban itt is vereséget szenvedett a hatalmi racionalitással szemben, és az iparpolitika nélküli ipari miniszter alól lassan kiszervezték az ipart. A vállalatok, amelyeknek két éve még főhatósága, tulajdonosa volt, részben az ÁVÜ-höz, részben az ÁV Rt.-hez kerültek, és hovatovább azt kellett látnia, az ő nyakán már csak a csődért való felelősség marad. Meg is született válaszként egyfajta iparpolitikai koncepció és tizenhárom, később tizennégy kiemelt nagyvállalat, ami persze mégis csak haladás ahhoz képest, hogy 1972-ben még ötven kiemelt nagyvállalatról beszélt az akkori párt akkori központi bizottsága.

Most hát melyik indulót játssza a katonabanda? Kié lesz a nem létező koncepció? Lehet-e új koncepcióba kezdeni egy évvel a választások előtt? A kérdés szónoki, a válasz aligha. Mindenféle valódi előrelépés átmenetileg valakiknek jó, de valakiknek garantáltan rossz. Megengedhetjük-e magunknak a szavazatok elvesztését, kérdezheti magától a koalíció és fordítva, nyerünk-e eleget azoktól, akiknek kedvezni szándékozunk. De a kérdés — sajnos — a másik oldalról is felvethető. Ha netán valóban komolyan gondolná valaki, hogy az eddigiekhez képest új, eddig nem próbált ötlettel áll elő, vajon ott alul elhinné-e még valaki, hogy az átmenetileg elkerülhetetlen fájdalmak, sérelmek és vereségek csakugyan átmenetiek. Nem játszotta-e el ez a kormány, immár véglegesen ezt az ihletett pillanatot? Nem az lenne-e mindannyiunk reflexe, ami a gazdaságilag egyébként teljesen indokolt és védhető kétkulcsos áfa bevezetésekor is volt: nehogy bevezessék, mert a vért s a könnyeket látjuk, amit Churchill is ígért megválasztásakor, de nem látjuk a győzelmet, amelyet ő nemcsak ígért, de ki is vívott.

Egy érdekes, sajátos új egység körvonalai sejlenek fel szemeim előtt. Eddig a kormány kormányzott és a nép túlélésre játszott. Gyakorlatunk volt ebben, több évtizedes. Most a kormány játszik majd túlélésre. De mit csinál eközben a nép?

Együtt evickélünk tovább, vagy fordítva, egyszer csak azt mondják a tömegek, elég volt, ezek már ne éljék túl. A mondat alighanem ismerős, kárpótlásban, elévülésben, múlthánytorgatásban ügyködő MDF-es füleknek. És akkor vajon, '94-ben majd kezdünk mindent elölről?

Szirmai Péter

Péntektől péntekig

Itt még nincs óriási korrupciós botrány...

Soha nem látott korrupciós botrány felderítése folyik Olaszországban. Nagynevű cégek, ismert politikai személyiségek, magas beosztású állami tisztviselők kerültek gyanúba. Több mint száz vállalati vezetőt már letartóztattak, csaknem 40 képviselő, volt vagy jelenlegi kormánytag került igazságügyi eljárás alá. És az 1992 februárjában elindult botrányhólabda tovább dagad. Olaszországban a Tiszta kéz akciónak rengeteg ugyan az ellendrukkere, az így vagy úgy gyanúba kevert érintettje, ám még több a támogatója: az üzlet és a politika összekeveredése ugyanis büntetőjogi ügyeket is eredményezhet. S az az egész ország hírnevét rontja, ha korrupciógyanús esetek terhelik a számláját.

Olaszországban a bruttó hazai termék csaknem fele állami cégektől származik, ahol az igazgatósági posztokat a vezető pártok osztogatják egymás között. Innen már egyenes út vezethet addig, hogy ezek a szupercégek ilyenolyan módon „támogatják" a kormánypártokat, kenőpénzeket vetnek be egy-egy nagyobb megrendelésért, és még ki tudja, hányféleképpen használják ki a politika és a gazdaság sajátos szimbiózisát.

Na és Magyarországon? Óhatatlanul vetődik fel a kérdés, hiszen az állami cégek aránya a nemzeti jövedelemből itt valószínűleg még mindig nagyobb (igaz, nálunk a statisztika még nem tudja átfogni az egész gazdaságot, így bizonytalan a kisebb, magáncégek valódi részaránya). A vezető pártok itt is előszeretettel jutalmazzák meg az arra érdemesnek ítélt tagjaikat egy-egy igazgatótanácsi vagy éppen felügyelőbizottsági tagsággal. Ez a „divat" nálunk most alakul ki. A múltban talán azért nem volt még szokás, mivel az állam amúgy is uralta a gazdaságot, nem voltak pártok, csak egy párt létezett, s a magánszféra is csak az utóbbi évtizedben erősödött meg. Összefonódás, kenőpénz, megvesztegetés azért valószínűleg korábban is létezett, ámde ez jórészt a hiánygazdálkodásból, az ellenőrzés hiányából adódott, s mindezt a büntetőjog sem tudta kezelni.

Most tehát valamivel jobb a helyzet. Van már piac, így az árucikkek hiánya sem jellemző, vannak már pártok, van demokrácia, s akad nyilvánosság. Talán ez utóbbi „számlájára" írandó, hogy mind több szó esik nálunk is a korrupcióról. Persze csak úgy általában, hiszen még senki nem bizonyított semmit. A magyar tulajdonra pályázó külföldiek, ha veszítenek, részrehajlást s a döntéshozók „gyanús" elkötelezettségét emlegetik.

A héten egyébként módosította a parlament a büntetőtörvénykönyvet, így a gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos jogszabályok egy része is átalakult. Büntethető a gazdálkodási kötelezettség megszegése, különösen ha ezzel a nemzetgazdaságot károsítják meg. Tilos a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, az árdrágítás, a devizabűncselekmény, az adócsaláshoz hasonlóan büntetik a társadalombiztosítási csalást. Büntetendő, ha egy munkáltató ugyan levonja a munkavállalalótól a szükséges járulékot, de nem fizeti be. Tehát a legújabb btk. valóban kísérletet tesz arra, hogy kövesse a gazdasági élet legújabb jelenségeit.

Ez a kísérlet azonban meglehetősen erőtlen maradt. A gazdaság szereplőinek fantáziája ugyanis kimeríthetetlen.ontosan ismerik, mi az, amit szalyoz a jog, s mi az, amit nem, í jóval a jogalkotás előtt járnak.z egyébként ismét csak terméetes... Az azonban kevésbé, hy a már létező s ismert visszaéli lehetőségeket miért nem próbják valahol jogi eszközökkel szályozni. Nagy kérdés — és az olaszországi óriási botrány in még nagyobb —, milyen felatokat vállalhat egy magas rangállami tisztviselő, mondjuk egyminiszter, államtitkár vagy helyes államtitkár, s milyet nem plusénzért. Lehetséges, hogy mind egy etikai kódexszel vagy azsszeférhetetlenségeket leíró kóxszel rendezhető, ám kétsége Ilyen esetben ugyanis egy nyobb összegű megbízásért akaz állami hivatalt is kockára let tenni. Ám ha büntetőjogi kövezménye is lenne... Magyarorsgon soha nem volt ekkora a korpció, mint amilyen most van —eri félre a vészharangot Kupa hály. S a bankés üzleti világbóokan hasonlóan vélekednek. Aegyelőre csak pletykákban kerő esetek arról szólnak, hogy ad olyan magas rangú állami tisztviselő, aki megtartotta magánvállalatát. Innen már csak egy lépés, hogy az állami megrendelés is oda csordogáljon. Ellenérvként elhangzik: miért is számolná fel magánvállalkozását, mi lesz vele, ha vége az állami megbízatásnak... A szabályozás igénye tehát jogos. Mint ahogy az ellenőrzésé is. Jó, hogy létrejött az Állami Számvevőségi Hivatal, hiszen jobban odafigyel az állam ügyleteire. Ellenőrizni azonban csak úgy tud, ha egyértelműek a játékszabályok. Ha világos, mit szabad, mi büntetendő....

Az olasz botrány nálunk majdhogynem visszhang nélkül maradt. Vagy csak rácsodálkoztunk: hogy mik vannak... Pedig inkább azonnal gondolkodni kellett volna: hogy is van ez nálunk? Sehogy... A gazdaság és politika sajátos kapcsolatából adódó bűncselekmény-gyanús ügyek nálunk még alig vannak szabályozva. A hatalom közelében dolgozók „vállalkozásai" még kevésbé. Pedig sürget az idő. Mi még a nagy botrány(sorozat) előtt állunk...

K. I.

Árak, pénzek aukciók

Mi mennyi? És mikor? Avagy a Pataky-szindróma

A meglehetősen régi keletű gyakorlat, hogy a biztos befektetések hozama aránylag hosszabb idő alatt térül meg és a befektetett összeghez képest viszonylag alacsony. (Máris megkérdőjelezhetjük, hogy mi az a „viszonylag"? Mihez képest „viszonylag"?) Mint ahogy az is köztudott, hogy a kockázatosabb befektetések gyorsabban térülnek meg és aránylag nagyobb hozammal. A műtárgybefektetések ebben az összevetésben ide is, meg oda is tartoznak. Ugyanis csak ritkán szoktak gyorsan megtérülni: a műtárgybefektetések hosszú távon gyümölcsözőek. Többnyire. Néhány héttel ezelőtt közöltünk egy adatsort nagy-britanniai példával illusztrálva, hogy ötven-hetven év alatt egy-egy műtárgy a névleges értékének a százszorosát is elérte. Néha többet. Tehát, amit 1920-30-ban 200 fontért vettek, az most 20-22 ezer fontot ér. Amiből persze valamennyit levon az általános pénzromlás, a világinfláció, az árarányok megváltozása és így tovább. Már akkoriban csiklandozó lehetőség volt hazai összevetést végezni, de az akkori dolgozat másról szólt. Most itt az alkalom, hogy visszatérjünk rá.

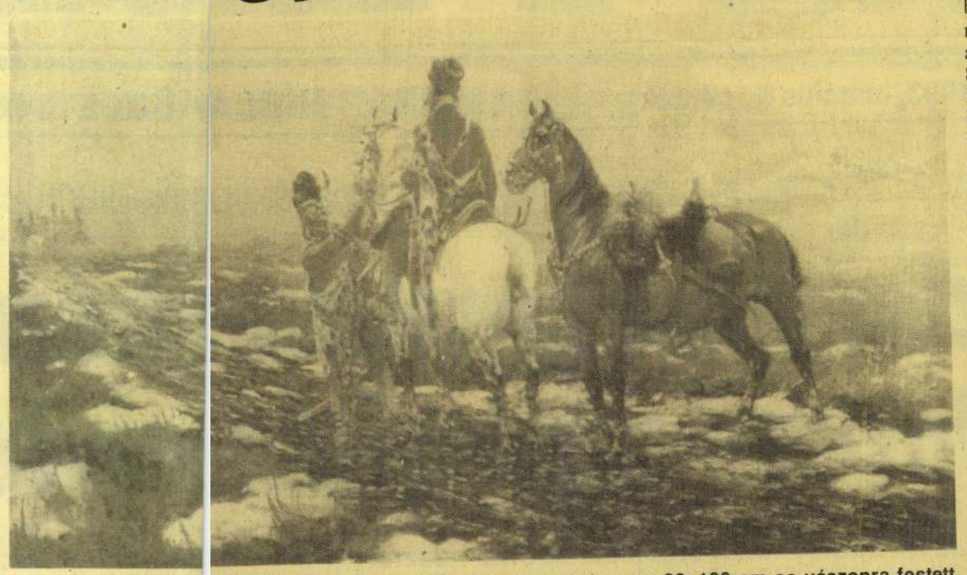

Pataky László: Huszárok. A BÁV legutóbbi festményárverésén ez a 80x100 cm-es vászonra festett olajkép a 70 ezres induló árról 240 ezer forintig meg sem állt, ami a Glatz-, Mednyánszky-, Scheiber-, Telepy-, Vaszary-képek árkategóriája volt ezen az árverésen

Mielőtt a dolog elevenjébe vágnánk, egy kis rávezető intelemmel kell élni; nem mintha az olvasók nagy része nem volna tisztában az alább következőkkel, de azért ne maradjon kimondatlanul köztünk néhány apróság. Mindenekelőtt az unos-untig ismert tény, hogy az a régió, amelybe Magyarország is tartozik, meglehetősen sajátos fejlődést tudhat maga mögött, már a tőle nyugatabbra levő országokhoz képest. (Íme még egy viszonylagosság: miért kell nekünk állandóan a fejlett nyugat-európaiakhoz mérni magunkat? Miért azt tekintjük etalonnak és miért nem — például — a középázsiai országok fejlődési vonalához és jelenlegi fejlettségéhez mérjük, amink van? Bár a lényeg — vagyis a deviancia — akkor is szembeszökő lenne.) Nos, a társadalom, a gazdasági élet, a kereskedelmi kapcsolatok fejlettsége (illetve fejletlensége), az egyes emberek gazdagsága (szegénysége), az ország általános gazdasági ereje és teherbíró képessége mind-mind meghatározó tényező azt illetően, hogy mennyi és milyen művészeti érték halmozódhatott fel az elmúlt évszázadokban. És akkor még szó sem esett a történelem rossz tréfáiról: háborúkról, megszállásokról, nemzeti szerencsétlenségekről. De ne is essék.

Legfeljebb abban az összevetésben, hogy a legtöbb nyugat-európai országban többé-kevésbé össze lehet vetni egy, a századelőn történt aukciós vagy aukción kívüli művészetitárgy-vételt a mai hasonló eseménnyel (mármint árban). Magyarországon pedig már az is nehéz, ha az 1993-as forintot próbáljuk meg összevetni az 1973-as, '63-as, '53-as vagy '46-os forinttal. Hogy az 1943-as, '33-as vagy '26-os pengőről, vagy az 1923-as '13-as, 1903-as koronáról ne is szóljak. (Most látom, hogy ígéretem ellenére mégiscsak a 20. század magyar történelmét emlegetem, pedig mindössze évszámokat írtam le, a mindenkor hivatalos magyar pénznemmel egyetemben.) Tréfa nélkül: a lehetetlennél is nehezebbre vállalkoznék, aki azt szeretné megtudni, hogy az a festmény, amit 1913-ban 110 koronáért vettek, 1993-ban mit ér. Vagy hogy mit kellene érnie. Hiszen már az sem mindennapi feladat volna, ha megpróbálnánk utána járni, hogy egy tíz évvel ezelőtti (akkor még csak) BÁV-aukción leütött festményért ma mennyivel többet lehetne kérni — és kapni! —, és ebből mennyit tesz ki a forint észrevehető, az utóbbi években rohamos romlása, ám ugyanakkor mennyivel emelkedett a műalkotás abszolut — mondjuk svájci frankban kifejezhető — értéke.

Nézzünk kézenfekvő összehasonlítási lehetőséget. A BÁV karácsony előtti nagy árverésén meglehetősen kedvező induló helyzetből, 70 ezer forintról rugaszkodott neki a Szántás című olaj-vászon festmény, Pataky László műve. Tisztességes licit után 180 ezer forintnál ütötték le. Az aukciótörténet dokumentálhatóan tud arról, hogy Patakynak (1857—1912) egy Szántás című olaj-vászon képe a BÁV 1981 szeptemberi aukcióján 20 ezer forintról indult és 40 ezernél ütötték le. A régi katalógusban nincs róla reprodukció, az újban szép, színes kép kelti fel a figyelmünket, a méretek annyira közeliek (a tavalyi festmény 65x111, a tizenkét évvel ezelőtti 60x110), hogy attól még ugyanaz a festmény is lehetne, ismerve az ilyen esetekben „érvényes" echte ungarische Schlämperei"-t.

Nos, akár ugyanaz a festmény, akár hiteles változat (erre számos példa akad a művészet történetében), az biztos, hogy a festő, az alkotás, a méret, a minőség, a téma, a megközelítés annyira azonos, mintha ugyanaz lett volna. Vagyis: akár arról a műről van szó, akár két, hasonló darabról, a dolgok a nagyon is összemérhető kategóriába tartoznak. Ez esetben arra érdemes figyelni, hogy tizenkét éve 40 ezer forintot ért az a kép, amely tavaly 180 ezret. Ehhez tegyük még hozzá, hogy Pataky legjobb esetben is a kor másodvonalához tartozott, még a mából visszatekintve sem tudunk róla többetjobbat mondani. Hiába tanult Pilotynál Münchenben, hiába dolgozott Munkácsy párizsi műtermében, hiába nyerte el a Munkácsy-ösztöndíjat, a maga korában a legnagyobb megrendelése a Ludovika Akadémia kuruckori témájú falfestményeinek az elkészítése volt másodmagával. Igaz, nehány képét őrzi a Nemzeti Galéria, de emlékezetem szerint azok inkább a tanulmányi rakkelleténél mindenesetre kevesebb. Ha csak az aukciókon elért árait nézem, 1985-től kezdődően a következő magasságokat érték el a képei (elől a kikiáltási, hátul a leütési árak ezer forintban): 15-17, 15-26, 8-16, 15-30, 10-10, 25-40, 40-44, 80-80, 12-18, 15-34, 35-50, 10-20, 40-40, 40-80, 60-70, 50-60, 8-19, 25-50, 50-65, 30-36, és a már említett két legutóbbi: 70-180, 70-240.

A 240 ezres képhez hasonló (Huszárok, o-v, 60x100) legutóbb 1989-ben került kalapács alá, akkor a 40 ezres kikiáltási áron ment el. Három év alatt sokat romlott ugyan a forint, de 800 százalékkal nem értékelődött le. Márpedig egy huszártémájú Pataky-kép éppen ennyivel értékelődött fel. És még többet is érhetne, ha nyolc éven át egy műkereskedő felvásárolta volna a magyar aukciók összes Pataky-festményét közel egymillió forintért és megállapodást kötött volna a bécsi Dorotheummal, hogy valamelyik legközelebbi árverésére felajánl egy körülbelül 20-25 darabból álló Pataky-kollekciót azzal a megkötéssel, hogy egyetlen, zárt pakettben vigyék kalapács alá. A többit az aukciók lélektanára a törvényszerűségeire lehet bízni.

Most megkérdezhetnék, hogy miért adok ilyen komoly, milliókat érő ötleteket és jó tanácsokat ingyen. Amire azt válaszolhatnám, hogy a Pataky-vonatot már mindannyian lekéstük. A kifejtett módszer azonban alkalmazható. Nem kell hozzá más, mint egy csöpp anyag- és témaismeret, némi előzetes aukciós információtömeg az itthoni és külföldi árverésekről, a már említett sok pénz, még több türelem, no és még valami. Annak a festőnek a felfedezése és kiválasztása, aki alkalmas arra, hogy képeivel befuthassa a megérdemelt karriert. Ennyi az egész.

Kenessei András

INNEN-ONNAN

Műgyűjtők Galériája

Szerző, mű, technika, méret	Kikiáltási ár (ezer Ft)	Leütési ár (ezer Ft)
Vasarely: Narancs-kék körök (szita) 35x21	2	5,5
Parobek Alajos: Fürdés után (rk) 26x18	2	2
Borsos Miklós: Kalliope (rk) 29x19	3	3
Berkes Antal: Tengerparti utca (o-k) 19x33	13	16
Bosznay István: Aberdeen (o-vk) 25x32	8	8
Vértes Marcell: Korzó (lito) 40x50	6	16
Fried Pál: Balerina (p-p) 80x60	50	67

Licit

Szerző, mű, méret, technika, súly	Kikiáltási ár (ezer Ft)	Leütési ár (ezer Ft)
Csohány Kálmán: Virág és madarak (rk) 29x19	1,3	2
Sóváry János: Női akt (fémszobor) 50 cm	18	18
Porcelánfejű baba	1,5	3,2
Patikaedény (fehér porc.)	1,2	1,6
Ezüst kereszteló,pohár, 70 gr	1,1	2,4
Aranyszállal hímzett abrosz 160-240 cm, 12 szalvétával	4	4
Zöld mázas butella, 1875	1,3	3,4

NYERJEN

könnyedén egy tenyérben elférő személyi számítógépet a Számalk és a Magyar Hírlap közös játékán. ☞ Nem kell mást tennie, mint a minden pénteken megjelenő Pénz Plusz Piac üzleti melléklet fejlécét elküldenie hozzánk. ☞ Minél több fejlécet küld be, annál nagyobb a nyerési esélye.

A sorsolást 1993 utolsó hetében tartjuk. Ki tudja, hátha most éppen Önnek kedvez a szerencse!

CÍMÜNK: Számalk Rt., 1518 Budapest 112., Pf. 146.
A borítékra kérjük írják rá:
Számalk—Magyar Hírlap pályázat.

Aki pedig nem bízik a szerencséjében, az biztosra jöhet hozzánk. Most számítás- és irodatechnikai cikkeink közül a kiváló minőségű japán UTAX fénymásológépeket vásárolhatja meg 20%, igen 20%-os árengedménnyel egészen április 15-ig.
Egy vásárláshoz egy fejléc használható fel!
Cím: Számalk—CED Kft., 1117 Bp., Budafoki út 109.
Telefon: 161-0863

MH 2022

Az ÁB — NOVINVEST KFT. BÉRBE ADJA ÚJ IRODAHÁZAIBAN AZ ALÁBBI HELYISÉGEIT:

Budapest XIII., Róbert Károly krt. 61—65. alatt:
501 m²-es, egyterű, földszinti helyiség irodákkal, szociális blokkal, mely diszkontáruháznak, bútorboltnak vagy autóbemutató teremnek alkalmas.

Budapest IX., Ráday u. 42—44. alatt (a leendő világkiállítás közelében):
a földszinten 44 m²-es, bemutatóteremnek alkalmas helyiség;
a III. emeleten 387 m²-es irodablokk (12 irodából álló), a szükséges szociális helyiségekkel;
a VI. emeleten 52 m²-es iroda és 153 m²-es helyiség.

Érdeklődni lehet: Halmos Gábornál, vagy Kátai Ildikónál a 118-0049-es telefonon vagy a 117-0960-as telefaxon.

1938 MH

Az ORACLE Central Europe
újonnan alapitott magyarországi vállalata, az
ORACLE HUNGARY
munkatársat keres
National Language Support Manager
Localisation Manager munkakör betöltésére

Feladatok:
az ORACLE-termékek magyar nyelvű változatainak létrehozásában való részvétel,
használatuk betanítása, támogatása és követése.
hot line szolgáltatás

Szakmai háttér:
egyetemi végzettség, előnyt jelent a felsőfokú magyar nyelvi képzettség,
számítástechnikai szakmai anyaggal bővitett, felsőfokú angol nyelvtudás, előnyt jelent a forditási gyakorlat,
jártasság számítástechnikai fejlesztő eszközök használatában, előnyt jelent az ORACLE 4 GL eszközökkel szerzett tapasztalat.

Jelentkezés:
angol nyelvű szakmai önéletrajzzal ellátva 1147 Budapest, Csömöri út 24.
ORACLE HUNGARY
Telefonon érdeklődni lehet a 163-4818-as számon, naponta 8.30—11 óra között.

2188 MH

Használt bútorok, 3 db-os, jó minőségű és stílusú garnitúrák **eladók.**
Ár: USD 175/garnitúra.
Megrendelhető minimális mennyiség: 10 garnitúra.
Angol nyelvű érdeklődését küldje a következő címre:
New East Trading
Box 69, 29034 Fjälkinge
Sweden
Fax: 00/46/44/116244

MH 2187

Az ERICSSON TECHNIKA
vidéki távközlési létesítmények kivitelezéséhez
keres
angolul tudó, jó szervezőképességű, a beruházások irányításában jártas
VILLAMOSMÉRNÖKÖT, ÉPÍTÉSZMÉRNÖKÖT, ÉPÍTŐMÉRNÖKÖT
Angol és magyar nyelven írt önéletrajzát a hirdetés megjelenésétől számított egy héten belül, **RURAL** megjelöléssel, a következő levélcímre küldje el:
Budapest, Pf.: 154. 1475.

MűkincsFigyelő
SZERKESZTŐ: BÁTKI MIHÁLY
Árak, tárgyak, aukciók
Bővebben, többet, részletesen a MűkincsFigyelőben!!!
Keresse az ÚJSÁGÁRUSOKNÁL!
Kedvezményes előfizetésről érdeklődjön a 112-8482-es telefonszámon!

Üzletek, Irodaház-épületek
tulajdonjoga eladó
4800 m²-es hasznos terület, a hozzá tartozó parkolóval, Budapest egyik legforgalmasabb útján. Első osztályú bérlők, hosszú távú szerződésekkel, magas bérleti díjak. Csak referenciával rendelkező, komoly érdeklődők jelentkezését várjuk.
Irányár: 580 millió forint.
*Gyors megtérülés.
MH 140 554* jeligére, a Hírlapkiadóba.

KÁBELFELHASZNÁLÓK!
GUMI és PVC szigetelésű kábelek versenyképes áron.
Német—francia import.
VDE—HAR—MEEI
SIGMA Trade Kft.
1119 Bp., Andor u. 15.
Tel./fax: 186-5972

1945 MH

MI SZERETJÜK, HA ÖN ELÉGEDETT!

10-től 40%-ig árengedménnyel árusítunk olasz csempéket, burkolólapokat, kádakat, zuhanytálakat.
Ezen kívül sarokkádak, csaptelepek, zuhanyfülkék, ajtók, ablakok, különböző építőanyagok, SOFA nyílászárók óriási választékban kaphatók.

ÉS MÉG VALAMI!
50 000 Ft feletti vásárlásnál a szállítás Budapest területén **ingyenes!**

Üzleteink:
Bp. XVII., Péceli út 155. Tel.: 158-4275.
Nyitva: hétköznap 7—17 óráig, szombat 7—13 óráig.
Bp. VI., Szondi u. 40. Tel.: 132-5740.
Nyitva: hétköznap 9—18 óráig. Szombaton zárva.

GMK Várhidi

MH 4482

Újévi ajánlat 1993

LAPTOP
80386 SX/16 MHz, 1MB RAM, 1,44 MB FDD, 40 MB HDD

NOTEBOOK
80386 SX/20 MHz, 60 MB HDD
80386 SX/16 MHz, 40 MB HDD

SZÍNES NOTEBOOK
80386 SL 25 MHz, 2 MB RAM, 32 K Cache, 120 MB HDD

PC
AT 386 DX/33 MHz, 2 MB RAM, 64 K Cache, Mono VGA
AT 486 DX/33 MHz, 4 MB RAM, 256 K Cache, Mono VGA
MS-DOS 5.0

Árainkat az áfát nem tartalmazzák.

Címünk:
1149 Budapest, Pillangó park 7—9.
Telefon: 252-8644

A BUDAPRINT PAMUTNYOMÓIPARI VÁLLALAT megvételre felkínálja a DUNATEX Kereskedelmi Kft.-ben lévő 9,9 M Ft-os üzletrészét

A kft. fő tevékenysége ruházati nagy- és kiskereskedelem.

A KFT. SZÉKHELYE:
1064 Budapest, Izabella u. 68/B

A VÉTELI AJÁNLATOT AZ ALÁBBI CÍMRE KÉRJÜK:
1036 Budapest, Fényes A. u. 19—21.

RÉSZLETES INFORMÁCIÓ:
Szabó Csaba, tel.: 168-6833.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége pályázatot hirdet építőipari gyakorlattal és németnyelv-ismerettel rendelkező művezetők, technikusok, építésvezetők és gépészeti vezetők részére szakmai továbbképző tanfolyamokon való **oktatási tevékenység** végzésére.

A jelöltek először Svájcban 7 hónapos képzésen vesznek részt, ezt követően itthon oktató tevékenységet kell folytatniuk.
A részletes pályázati kiírás az ÉVOSZ titkárságán, Pete Zoltánnál átvehető.
(1012 Budapest, Kuny Domonkos u. 13—15., tel.: 202-5729).

Jelentkezési határidő: 1993. március 26-án 12 óra, ugyanott.

1920 MH

k, aukciók

agy a Pataky-szindróma

szárok. A BÁV legutóbbi festményárverésén ez a 80x100 cm-es vászonra festett induló árról 240 ezer forintig meg sem állt, ami a Glatz-, Mednyánszky-, Scheiber-, pek árkategóriája volt ezen az árverésen

öndíjat, a maga megrendelése a uruckori témájú lkészítése volt éhány képét ör- le emlékezetem anulmányi rak-

—magyar festő usi képeit és ka- peit főként eb- forgalmazni, el- yar árveréseken rotheumban ju- hetőséghez. Ott b árát egy képe: at Magyarország cm-es óriásvá- get, ugyancsak forint volt egy néhány festmé- ng közt, de nem legjobban jelzi, k a mindenkori alakította, mert n igazán neves, ; bár mindig is ge annak, hogy menedzseléssel nemzetközi mű- k pénz és türe- . Éppen az a két ly kevés van. A

kelleténél mindenesetre kevesebb. Ha csak az aukciókon elért árait nézem, 1985-től kezdődően a következő magasságokat érték el a képei (elől a kikiáltási, hátul a leütési árak ezer forintban): 15-17, 15-26, 8-16, 15-30, 10-10, 25-40, 40-44, 80-80, 12-18, 15-34, 35-50, 10-20, 40-40, 40-80, 60-70, 50-60, 8-19, 25-50, 50-65, 30-36, és a már említett két legutóbbi: 70-180, 70-240.

A 240 ezres képhez hasonló (Huszárok, o-v, 60x100) legutóbb 1989-ben került kalapács alá, akkor a 40 ezres kikiáltási áron ment el. Három év alatt sokat romlott ugyan a forint, de 800 százalékkal nem értékelődött le. Márpedig egy huszártémájú Pataky-kép éppen ennyivel értékelődött fel. És még többet is érhetne, ha nyolc éven át egy műkereskedő felvásárolta volna a magyar aukciók összes Pataky-festményét közel egymillió forintért és megállapodást kötött volna a bécsi Dorotheummal, hogy valamelyik legközelebbi árverésére felajánl egy körülbelül 20-25 darabból álló Pataky-kollekciót azzal a megkötéssel, hogy egyetlen, zárt pakettben vigyék kalapács alá. A többit az aukciók lélektanára a törvényszerűségeire lehet bízni.

Most megkérdezhetnék, hogy miért adok ilyen komoly, milliókat érő ötleteket és jó tanácsokat ingyen. Amire azt válaszolhatnám, hogy a Pataky-vonatot már mindannyian lekéstük. A kifejtett módszer azonban alkalmazható. Nem kell hozzá más, mint egy csöpp anyag- és témaismeret, némi előzetes aukciós információtömeg az itthoni és külföldi árverésekről, a már említett sok pénz, még több türelem, no és még valami. Annak a festőnek a felfedezése és kiválasztása, aki alkalmas arra, hogy képeivel befuthassa a megérdemelt karriert. Ennyi az egész.

Kenessei András

INNEN-ONNAN

Műgyűjtők Galériája

Szerző, mű, technika, méret	Kikiáltási ár (ezer Ft)	Leütési ár (ezer Ft)
Vasarely: Narancs-kék körök (szita) 35x21	2	5,5
Parobek Alajos: Fürdés után (rk) 26x18	2	2
Borsos Miklós: Kalliope (rk) 29x19	3	3
Berkes Antal: Tengerparti utca (o-k) 19x33	13	16
Bosznay István: Aberdeen (o-vk) 25x32	8	8
Vértes Marcell: Korzó (lito) 40x50	6	16
Fried Pál: Balerina (p-p) 80x60	50	67

Licit

Szerző, mű, méret, technika, súly	Kikiáltási ár (ezer Ft)	Leütési ár (ezer Ft)
Csohány Kálmán: Virág és madarak (rk) 29x19	1,3	2
Sóváry János: Női akt (fémszobor) 50 cm	18	18
Porcelánfejű baba	1,5	3,2
Patikaedény (fehér porc.)	1,2	1,6
Ezüst keresztelő.pohár, 70 gr	1,1	2,4
Aranyszállal hímzett abrosz 160-240 cm, 12 szalvétával	4	4
Zöld mázas butella, 1875	1,3	3,4

Árak, pénzek

Mi mennyi? És mikor? Av

A meglehetősen régi keletű gyakorlat, hogy a biztos befektetések hozama aránylag hosszabb idő alatt térül meg és a befektetett összeghez képest viszonylag alacsony. (Máris megkérdőjelezhetjük, hogy mi az a „viszonylag"? Mihez képest „viszonylag"?) Mint ahogy az is köztudott, hogy a kockázatosabb befektetések gyorsabban térülnek meg és aránylag nagyobb hozammal. A műtárgybefektetések ebben az összevetésben ide is, meg oda is tartoznak. Ugyanis csak ritkán szoktak gyorsan megtérülni: a műtárgybefektetések hosszú távon gyümölcsözőek. Többnyire. Néhány héttel ezelőtt közöltünk egy adatsort nagy-britanniai példával illusztrálva, hogy ötven-hetven év alatt egy-egy műtárgy a névleges értékének a százszorosát is elérte. Néha többet. Tehát, amit 1920-30-ban 200 fontért vettek, az most 20-22 ezer fontot ér. Amiből persze valamennyit levon az általános pénzromlás, a világinfláció, az árarányok megváltozása és így tovább. Már akkoriban csiklandozó lehetőség volt hazai összevetést végezni, de az akkori dolgozat másról szólt. Most itt az alkalom, hogy visszatérjünk rá.

Pataky László: Hus

Pataky László: Hus olajkép a 70 ezres Telepy-, Vaszary-ké

Mielőtt a dolog elevenjébe vágnánk, egy kis rávezető intelemmel kell élni; nem mintha az olvasók nagy része nem volna tisztában az alább következőkkel, de azért ne maradjon kimondatlanul köztünk néhány apróság. Mindenekelőtt az unos-untig ismert tény, hogy az a régió, amelybe Magyarország is tartozik, meglehetősen sajátos fejlődést tudhat maga mögött, már a tőle nyugatabbra levő országokéhoz képest, (Íme még egy viszonylagosság: miért kell nekünk állandóan a fejlett nyugat-európaiakhoz mérni magunkat? Miért azt tekintjük etalonnak és miért nem — például — a középázsiai országok fejlődési vonalához és jelenlegi fejlettségéhez mérjük, amink van? Bár a lényeg — vagyis a deviancia — akkor is szembeszökő lenne.) Nos, a társadalom, a gazdasági élet, a kereskedelmi kapcsolatok fejlettsége (illetve fejletlensége), az egyes emberek gazdagsága (szegénysége), az ország általános gazdasági ereje és teherbíró képessége mind-mind meghatározó tényező azt illetően, hogy mennyi és milyen művészeti érték halmozódhatott fel az elmúlt évszázadokban. És akkor még szó sem esett a történelem rossz tréfáiról: háborúkról, megszállásokról, nemzeti szerencsétlenségekről. De ne is essék.

Legfeljebb abban az összevetésben, hogy a legtöbb nyugat-európai országban többé-kevésbé össze lehet vetni egy, a századelőn történt aukciós vagy aukción kívüli művészetitárgy-vételt a mai hasonló eseménnyel (mármint árban). Magyarországon pedig már az is nehéz, ha az 1993-as forintot próbáljuk meg összevetni az 1973-as, '63-as, '53-as vagy '46-os forinttal. Hogy az 1943-as, '33-as vagy '26-os pengőről, vagy az 1923-as '13-as, 1903-as koronáról ne is szóljak. (Most látom, hogy ígéretem ellenére mégiscsak a 20. század magyar történelmét emlegetem, pedig mindössze évszámokat írtam le, a mindenkor hivatalos magyar pénznemmel egyetemben.) Tréfa nélkül: a lehetetlennél is nehezebbre vállalkoznék, aki azt szeretné megtudni, hogy az a festmény, amit 1913-ban 110 koronáért vettek, 1993-ban mit ér. Vagy hogy mit kellene érnie. Hiszen már az sem mindennapi feladat volna, ha megpróbálnánk utána járni, hogy egy tíz évvel ezelőtti (akkor még csak) BÁV-aukción leütött festményért ma mennyivel többet lehetne kérni — és kapni! —, és ebből mennyit tesz ki a forint észrevehető, az utóbbi években rohamos romlása, ám ugyanakkor mennyivel emelkedett a műalkotás abszolut — mondjuk svájci frankban kifejezhető — értéke.

Nézzünk kézenfekvő összehasonlítási lehetőséget. A BÁV karácsony előtti nagy árverésén meglehetősen kedvező induló helyzetből, 70 ezer forintról rugaszkodott neki a Szántás című olaj-vászon festmény, Pataky László műve. Tisztességes licit után 180 ezer forintnál ütötték le. Az aukciótörténet dokumentálhatóan tud arról, hogy Patakynak (1857—1912) egy Szántás című olaj-vászon képe a BÁV 1981 szeptemberi aukcióján 20 ezer forintról indult és 40 ezernél ütötték le. A régi katalógusban nincs róla reprodukció, az újban szép, színes kép kelti fel a figyelmünket, a méretek annyira közeliek (a tavalyi festmény 65x111, a tizenkét évvel ezelőtti 60x110), hogy attól még ugyanaz a festmény is lehetne, ismerve az ilyen esetekben „érvényes" echte ungarische Schlämperei"-t.

Nos, akár ugyanaz a festmény, akár hiteles változat (erre számos példa akad a művészet történetében), az biztos, hogy a festő, az alkotás, a méret, a minőség, a téma, a megközelítés annyira azonos, mintha ugyanaz lett volna. Vagyis: akár arról a műről van szó, akár két, hasonló darabról, a dolgok a nagyon is összemérhető kategóriába tartoznak. Ez esetben arra érdemes figyelni, hogy tizenkét éve 40 ezer forintot ért az a kép, amely tavaly 180 ezret. Ehhez tegyük még hozzá, hogy Pataky legjobb esetben is a kor másodvonalához tartozott, még a mából visszatekintve sem tudunk róla többetjobbat mondani. Hiába tanult Pilotynál Münchenben, hiába dolgozott Munkácsy párizsi műtermében, hiába nyer-

te el a Munkácsy-ösztö korában a legnagyobb Ludovika Akadémia k falfestményeinek az másodmagával. Igaz, n zi a Nemzeti Galéria, szerint azok inkább a t tárban porosodnak.

Pataky igazi osztrák volt, akinek magyar fal tona-huszár témájú ké ben a régióban lehetett adni. Jellemző: a mag kívül csak a bécsi Do tottak művei aukciós le is érte el a legmagasab (a Császári hadgyakorl gon című, 105x210 szon) 80 ezer schillin 1981-ben (akkoriban schilling). És elment nye 15—25 ezer schill sok. Talán ez az, ami a hogy Pataky képeine árfékvését a véletlen nem igazán nagy, ner nem igazán jó művés benne volt a lehetősé okos és következetes bcfuttassák itthon és a kereskedelemben. Cs lem kellett volna hozz dolog, amiből itthon

Használt bútorok, 3 db-os, jó minőségű és stílusú garnitúrák **eladók.**
Ár: USD 175/garnitúra.
Megrendelhető minimális mennyiség: 10 garnitúra.
Angol nyelvű érdeklődését küldje a következő címre:
New East Trading
Box 69, 29034 Fjälkinge
Sweden
Fax: 00/46/44/116244
MH 2187

MűkincsFigyelő
SZERKESZTŐ: BÁTKI MIHÁLY
Árak, tárgyak, aukciók
Bővebben, többet, részletesen a MűkincsFigyelőben!!!
Keresse az ÚJSÁGÁRUSOKNÁL!
Kedvezményes előfizetésről érdeklődjön a 112-8482-es telefonszámon!

Az ERICSSON TECHNIKA
vidéki távközlési létesítmények kivitelezéséhez
keres
angolul tudó, jó szervezőképességű, a beruházások irányításában jártas
VILLAMOSMÉRNÖKÖT, ÉPÍTÉSZMÉRNÖKÖT, ÉPÍTŐMÉRNÖKÖT
Angol és magyar nyelven írt önéletrajzát a hirdetés megjelenésétől számított egy héten belül, **RURAL** megjelöléssel, a következő levélcímre küldje el:
Budapest, Pf.: 154. 1475.

Üzletek, Irodaház-épületek
tulajdonjoga eladó
4800 m²-es hasznos terület, a hozzá tartozó parkolóval, Budapest egyik legforgalmasabb útján. Első osztályú bérlők, hosszú távú szerződésekkel, magas bérleti díjak. Csak referenciával rendelkező, komoly érdeklődők jelentkezését várjuk.
Irányár: 580 millió forint.
*Gyors megtérülés.
MH 140 554* jeligére, a Hírlapkiadóba.

KÁBELFELHASZNÁLÓK!
GUMI és PVC szigetelésű kábelek versenyképes áron.
Német—francia import.
VDE—HAR—MEEI
SIGMA Trade Kft.
1119 Bp., Andor u. 15.
Tel./fax: 186-5972
1945 MH

NYERJEN
könnyedén egy tenyérben elférő személyi számítógépet a Számalk és a Magyar Hírlap közös játékán. ☞ Nem kell mást tennie, mint a minden pénteken megjelenő Pénz Plusz Piac üzleti melléklet fejlécét elküldenie hozzánk. ☞ Minél több fejlécet küld be, annál nagyobb a nyerési esélye.
A sorsolást 1993 utolsó hetében tartjuk. Ki tudja, hátha most éppen Önnek kedvez a szerencse!
CÍMÜNK: Számalk Rt., 1518 Budapest 112., Pf. 146.
A borítékra kérjük írják rá:
Számalk—Magyar Hírlap pályázat.
Aki pedig nem bízik a szerencséjében, az biztosra jöhet hozzánk. Most számítás- és irodatechnikai cikkeink közül a kiváló minőségű japán UTAX fénymásológépeket vásárolhatja meg 20%, igen 20%-os árengedménnyel egészen április 15-ig.
Egy vásárláshoz egy fejléc használható fel!
Cím: Számalk—CED Kft., 1117 Bp., Budafoki út 109.
Telefon: 161-0863
MH 4482

Az ÁB — NOVINVEST KFT. BÉRBE ADJA ÚJ IRODAHÁZAIBAN AZ ALÁBBI HELYISÉGEIT:
Budapest XIII., Róbert Károly krt. 61—65. alatt:
501 m²-es, egyterű, földszinti helyiség irodákkal, szociális blokkal, mely diszkontáruháznak, bútorboltnak vagy autóbemutató teremnek alkalmas.
Budapest IX., Ráday u. 42—44. alatt (a leendő világkiállítás közelében):
a földszinten 44 m²-es, bemutatóteremnek alkalmas helyiség;
a III. emeleten 387 m²-es irodablokk (12 irodából álló), a szükséges szociális helyiségekkel;
a VI. emeleten 52 m²-es iroda és 153 m²-es helyiség.
Érdeklődni lehet: Halmos Gábornál, vagy Kátai Ildikónál a 118-0049-es telefonon vagy a 117-0960-as telefaxon.
1938 MH

Az ORACLE Centra Europe
újonnan alapított magy lata, az
ORACLE HU munkatársat
National Langua Localisation M munkakör bet
Feladatok:
az ORACLE-terméke magyar nyelvű válto
— létrehozásában való
— használatuk betanít és követése,
— hot line szolgáltatás
Szakmai háttér:
— egyetemi végzettség, előnyt jelent a felsőf képzettség,
— számítástechnika s bővített, felsőfokú ar előnyt jelent a fordít
— jártasság számítóte eszközök használatá előnyt jelent az OA eszközökkel szerzett
Jelentkezés:
angol nyelvű szakmaié 1147 Budapest, Csnó ORACLE HUNGARY Telefonon érdeklődnel a 163-4818-as szám, naponta 8.30—11 ó

A BUDAPRINT PAMUTNYOMÓIPARI VÁLLALAT megvételre felkínálja a DUNATEX Kereskedelmi Kft.-ben lévő 9,9 M Ft-os üzletrészét
A kft. fő tevékenysége ruházati nagy- és kiskereskedelem.
A KFT. SZÉKHELYE:
1064 Budapest, Izabella u. 68/B
A VÉTELI AJÁNLATOT AZ ALÁBBI CÍMRE KÉRJÜK:
1036 Budapest, Fényes A. u. 19—21.
RÉSZLETES INFORMÁCIÓ:
Szabó Csaba, tel.: 168-6833.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS
Az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetsége pályázatot hirdet építőipari gyakorlattal és németnyelv-ismerettel rendelkező művezetők, technikusok, építésvezetők és gépészeti vezetők részére szakmai továbbképző tanfolyamokon való **oktatási tevékenység** végzésére.
A jelöltek először Svájcban 7 hónapos képzésen vesznek részt, ezt követően itthon oktató tevékenységet kell folytatniuk.
A részletes pályázati kiírás az ÉVOSZ titkárságán, Pete Zoltánnál átvehető.
(1012 Budapest, Kuny Domonkos u. 13—15., tel.: 202-5729).
Jelentkezési határidő: 1993. március 26-án 12 óra, ugyanott.
1920 MH

MI SZERETJÜK, HA ÖN ELÉGEDETT!
10-től 40%-ig árengedménnyel árusítunk olasz csempéket, burkolólapokat, kádakat, zuhanytálakat.
Ezen kívül sarokkádak, csaptelepek, zuhanyfülkék, ajtók, ablakok, különböző építőanyagok, SOFA nyílászárók óriási választékban kaphatók.
ÉS MÉG VALAMI!
50 000 Ft feletti vásárlásnál a szállítás Budapest területén **ingyenes!**
Üzleteink:
Bp. XVII., Péceli út 155. Tel.: 158-4275.
Nyitva: hétköznap 7—17 óráig, szombat 7—13 óráig.
Bp. VI., Szondi u. 40. Tel.: 132-5740.
Nyitva: hétköznap 9—18 óráig. Szombaton zárva.
GMK Várhidi
MH 4482

Újévi ajánlat 1993
LAPTOP
80386 SX/16 MHz, 1MB RAM, 1,44 MB FDD, 40 MB HDD
NOTEBOOK
80386 SX/20 MHz, 60 MB HDD
80386 SX/16 MHz, 40 MB HDD
SZÍNES NOTEBOOK
80386 SL 25 MHz, 2 MB RAM, 32 K Cache, 120 MB HDD
PC
AT 386 DX/33 MHz, 2 MB RAM, 64 K Cache, Mono VGA
AT 486 DX/33 MHz, 4 MB RAM, 256 K Cache, Mono VGA
MS-DOS 5.0
Áraink az áfát nem tartalmazzák.
Címünk:
1149 Budapest, Pillangó park 7—9.
Telefon: 252-8644